ALLEGATIONVM FISCALIVM PARS SECVNDA,

In qua, vltra iuridica, plura politica elucidantur:

AVCTORE

DRE D. IOAN. BAPTISTA LARREA,

EQVITE ORDINIS D. IACOBI, IC. HISPANO,

Olim apud Salmanticenſes Collegij Maioris Conchenſis Alumno, & Veſpertinæ Legum Cathedræ proprietario Interprete, Regalis Patrimonij Fiſci Patrono: nunc à Conſiliis Potentiſſimi Hiſpaniarum Regis Catholici Philippi IV. in ſupremo Caſtellæ Iuſtitiæ Senatu:

Cum triplici Indice, vno Allegationum & Quæſtionum; altero, Iurium quæ explicantur; tertio, Rerum & Verborum copioſo.

LVGDVNI,

Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, PETRI BORDE, ET GVILL. BARBIER.

M. DC. LXVI.

CVM APPROB. ET PERMISSV SVPERIOR.

Excellentiſſimo, & Illuſtriſſimo Principi, Dom.

D. GARCIÆ DE HARO AVELLANEDA,

Comiti de Caſtrillo, Equiti Ordinis de Calatraua, & Commendatario de la Obreria, à Conſiliis Potentiſſimi Hiſpaniarum Regis Catholici Philippi IV. in ſupremis Senatibus Iuſtitiæ, Cameræ, belli & ſtatus, Præſidis Conſilij Indiarum, & Regalis Patrimonij Prudentiâ & ſapientiâ inſigni, negotiorum dexteritate felici, iuſtitiâ, & omnibus virtutibus præclaro,

S. F.
E.
D. C.

HÆc quæ de Iuribus Regalibus (EXCELLENTISSIME DOMINE) in hac ſecunda allegationum parte in lucem edimus, te Patronum ambiunt, vt nec, ſi mittere aliò vellem, poſſem, nec ſi poſſem, vellem. Nullus maiori conatu & diligentiâ quæ ad Regis noſtri ſeruitium ſpectant, diſponere curat, nec magis viriliter exequitur, inde omnia, quæ ad Regalia pertinent, te ad illorum tutamen debent compellere, præſertim me inſinuante, & ſcribente, qui à te maximis beneficiis affectus, à tempore, quo in noſtra iuuentute in Collegio maiori Conchenſi ſimul in iuris ſcientia plures annos impendimus, vbi talem Prudentiæ & ſapientiæ indolem exhibuiſti, vt ſemper omnes

augurarentur, quæ postea in Collegij nostri decus, Hispaniæ splendorem, & Regis nostri vtilitatem & seruitium operatus. Quid de generis tui splendore referam, & Regia stirpe, quæ à Biscaiæ Regulis Gentilitiis de Haro, Marchionatus del Carpio, dignitatem exhibet, cui hodie Magnatum Castellæ excellentia copulata, quæ antea maxima, aut maior inter Proceres Hispanos fuit, ab Illustri illo Heroë D.Didaco de Haro, Domino Biscaiæ, cui Maximos Triumphos aduersùs Mauros, pro Regione Catholica Reges nostri debuerunt. Maiorum gloriæ tuarum virtutum additamenta cumulasti tam literis sapiens, quàm regendi arte Prudens & cautus, in dexteritate & executione eorum, quæ ad Regis seruitium spectant. Vt quamuis

Martial. lib. 9. Epigr. 33.

Cæsar habet noster similes tibi mille ministros;

Verumtamen omnes excellis in dirigendis & consequendis quæ ad nostrum statum pertinent, Regis decorem & authoritatem. Vt in his turbidis temporibus, & labentis æui periodo, industria tua, Prudentia & sapientia (fauente Numine) Regimini data, vt plura difficilia, aut penè impossibilia possint disponi: quæ aliter sine te nullo modo fieri valerent. Quid dicam de expeditionibus militaribus, quantos auxiliares Equites, ope tua, & opibus, in his bellorum cladibus exhibuisti? Vt meritò mirandum te ad omnia promptum & validum, quæ ab aliis difficultates superari non poterant, tibi semper cedere, & in omnibus tuus

Achillis Brorhij Symb. 95.

Peruigil hic oculus semper excubat, atque supremo
Fungitur eximij Principis officio.

Si respicimus prudentiam Regiminis tui, quo Præsidem agis, & Iustitiam, quæ in remotissimis noui Orbis Regionibus excellit, te dirigente, & fauente, in supremo Indiarum Consilio nunquam magis apud Indos nostri

Horat. lib. 4. Carm. od. 15.

Creuere vires: famaque, & Imperi
Porrecta Maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili,

Gentibus remotissimis leges & iura reddis, tali cura & constantia, vt Senatus, cui Præses vt profis, decretis semper obtemperent, tali virtutis tuæ & libramine æquitatis, vt nunquam maiorem felicitatem exoptare valebunt Americi, quàm te Gubernatore consequuti,

Idem lib. 4. od. 9.

——Animus tibi
Rerumque Prudens, & secundis
Temporibus dubiisque rectus.

Exhibuisti in munerum & præmiorum distributione talem iustã

constantiam

conſtantiam, vt merita ſolùm apud te valeant, non ambitio, & iniuſta petentibus reſpondes,

Non ego quod poſcis, res negat ipſa tibi. Mart. lib. 9. Epigr. 33.

Circa exeedentes in adminiſtratione munerum, vel delinquentes ſemper eſt tibi

Triſte ſupercilium, durique ſeuera Catonis
Frons. Idem lib. 11. Epig. 2.

Hæc quippe ex legali tua ſapientia, quia non ſolùm induſtria, Prudentia & regendi arte excellis, ſed etiam in Iuriſprudentia verſatus, & peritus, optimum Iuriſconſultum exhibuiſti, cùm in noſtro Collegio apud Salmanticenſes Maiori, tuo tempore, quo plures Doctiſſimi viri extiterunt, ex quibus hodie quatuor Senatuum Præſides exiſtunt, & multi Conſiliarij ſupremi Conſilij eorum æmulatione accenſus noluiſti nulli in ſtudiis cedere, & in Cathedrarum concurſu publicum egiſti Profeſſorem, Decretalium & Clementinarum Cathedram adeptus, ſuperatis aduerſariis palmam victoriæ reportaſti, me Procuratore (vt dicunt) clauſtri, pro noſtro Collegio miniſtrante, vnde extitiſti

Iuris, & aquarum cultor ſanctiſſimus legum. Idem lib. 10. Epig. 36.

Cùm igiter in ſtudiis tecum in Collegio Alumnus, & qui originem Biſcaiæ refero tibi ex Dominis Biſcaiæ Proceri, ij noſtri labores (ſi qui fueirnt) meritò dicandi, vt magis exhibeam debitum, quàm ambitum tanti Patroni. Reſpice igitur, non deſpice, Domine, leuidenſe munus, & benignitate, qua ſemper me excepiſti, fauere non deſinas. Vale, & viue. Matriti pridie Kalendis Aprilis. 1644.

T. D. Obſ.

Doctor IOAN. BAPTISTA LARREA.

LECTORI S.

QVARTVS *noſter* (Lector Amice) *te conſalutat liber; & quamuis in tribus præcedentibus deciſionum, & Allegationum, quos in lucem edidimus, benignitatem tuam ſemper expertus, vt poſſim maiori fiducia ad lectionem huius ſecundæ partis Allegationum Fiſcalium te vrgere, & totius gratias reddere debeam, quàm ſuperciliоſum ſuſpicari; tamen cùm omnia in rebus humanis perpetua mutabilitate conſiſtunt, tuum lectionis noſtræ faſtidium timeo, & ſolitam beneuolentiam expoſco. Ita ſpero, vt quamuis leuiora ſint quæ ſcripſimus,*

Martial. lib. 9. Epigr. 1.

Maiores maiora ſonent, mihi parua loquuto,
Sufficit in veſtras ſæpe redire manus.

VALE

Ad

Ad Doctiſſimum in omni iure D.

D. IOAN. BAPTIST. DE LARREA,

EQVITEM DIVI IACOBI, A CONSILIIS pro Militia & Caſtella de Geneſi, eius operum, occaſione huius quarti Libri, Licentiatus D. Franciſcus de Valdeſpino Hiſpali Iuſtitiam tenens, gratitudinis & admirationis ergò

SCRIBIT EPIGRAMMA.

QVARTA ſub Eoos aſcendunt lumina currus,
Lumina Phœbeis non niſi digna thronis
Aſcendunt: non illa tubæ non indiga famæ,
Non itidem lucis ambitioſa nouæ.
Ipſa ſibi famæ, nobis ſplendoris, & ipſi
Dum rutilet, ſoli Solis ad inſtar erunt.
Aſcendunt, vt vecti, ſuper Pyrcemque Phlegumque,
Sic circum citiùs lumen in orbe ferant.
Sic ſubitum (& ſanè mirum) ſic currere ſolem,
Atque indefeſſas cerninus ire vias.
Vultum ſudor habet; tamen & feſtinans anhelans
Semper ad vlterius nocte diéque volat.
Id Deus id iußit, requiem interdicit amatam;
Quin liceat feſſo vel leuis vna quies.
Nedum cunctatur, mundus, qui lucis egenus,
Plecteret in tenebris, & ſine luce, moras.
Sic etiam te Solis equis, ſic ſede volandi
Phœbo compoſitum iußit adire Deus.
Ne ſi cunctaris, requiem luat orbis vterque,
Et ſit in obſcuris indiga terra polis.
Quàm celer Europam curres, Indoſque reuiſes;
Doctus ad Auſtriacas ire redire plagas.
Ter iam diffuſum binis procul axibus orbem
Luſtraſti, ô plenum dans ſine nocte diem.
Nunc iterum quarto circundas lampada curſu,
Immiſcens Phœbi lumina luminibus.
Et ſicut ante diem, qua ſol fuit ille creatus,
Fulſerunt lucis tres ſuper orbe faces:
Sic etiam de luce tua tres ante refulgent,
Et daris in quarta Phœbus Apollo die.
Ergo age iam reliquos propera circundare curſus,
Donec ad hebdomadam ſeptima lampas eas.
Et tunc more Dei feſtum dabis abſque labore,
Et tibi tunc requiem cuncta operata dabunt.

Summa

Summa Priuilegij S. C. Maieſtatis.

SV Mageſtad Catholica por Priuilegio dado en Madrid a doze dias del mez de Agoſto de mil ſeiſcientos y quarenta y vno, da licencia al Señor Doctor D. Iuan Battiſta de Larrea del Conſejo de ſu Mageſtad en el Real de Caſtilla, Cauallero del Orden de Santiago o a los que del poder o facultad huuieren de imprimir vn libro *Allegationum Fiſcalium Pars Secunda*, compueſto por el dicho Señor Don Iuan Battiſta de Larrea por tiempo de diez años deſde el dia de la fecha de arriba ſo las penas en dicho priuilegio contenidas.

Fimado,

YO EL REY.

Por mandado del Rey nueſtro Señor,

ANTONIO ALOSSA RODALTE.

ALlegationum Fiſcalium Partem ſecundam *Ioannis Baptiſtæ Larreæ*, voluimus, in eiſque omnia ſacræ Catholicæ Eccleſiæ documentis conformia inuenimus: ideóque prælo tradi poſſe in publicam vtilitatem cenſuimus. Lugduni 7. Nouemb. 1644.

DEVILLE *Prouicarius Generalis.*

CONSENSVS.

VIſis ſupradictis approbationibus, hunc Librum inſcriptum, *Allegationum Fiſcalium Pars ſecunda*, Typis mandari, & in lucem edi ſumptibus Hæred. Proſt, Philipp. Borde, Laurent. Arnaud, Bibliopolarum Lugdunenſium, Ego Regis Conſiliarius, & Procurator in dicta Vrbis Præfectura, non impedio. Lugduni 7. Nouembris 1644.

LORIN.

PERMISSIO.

VIſo Procuratoris Regis conſenſu, fiat vt petitur, & ne quis vltra conceſſam facultatem denuo excudat hunc Librum prohibemus. Datum Lugduni die 7. Nouembris 1644.

SEVE

SERIES

SERIES
Allegationum, & Quæstionum.

ALLEG. LXVII.

Regis consilium petere obligatus sequi debet.

Quæst IN erectionibus Ecclesiarum Regni Portugaliæ, in quibus auctoritate Apostolica Bullæ expeditæ fuerunt, vt Præbendæ ab Episcopo prouiderentur auctoritate ordinaria cum Consilio Regis Ioannis III. Portugaliæ an Episcopus sequi debeat Concilium Regis, vel petere solum sufficiat. 1

ALLEG. LXVIII.

De præscriptione quadragenaria cum titulo.

Quæst. Præscriptio quadragenaria cum titulo, ex quibus destruatur, vel non procedat. 8

ALLEG. LXIX.

De iurisdictione & prohibitione ædificandi furnos, & molendina.

Quæst. Iurisdictio qualiter probetur, vel adquiratur, & concessa à Principe iurisdictione territorij cũ furnis, & molendinis, an ius prohibendi hæc à vasallis fieri in territorio concedatur. 13

ALLEG. LXX.

De iurisdictione permistionis in locis dominorum vasallorum.

Quæst. De locis dominorum vasallorum, an eam iurisdictionem, quam populus habet per tolerantiam Principis in electione iudicum ordinariorum, qui iurisdictionem exercent, & dicimus *Alcaldes Ordinarios*, possit Rex ipsi domino populi, vel aliis vendere. 18

ALLEG. LXXI.

Fiscus quomodo possit infirmare rem iudicatam.

Quæst. De re iudicata aduersùs fiscum lata, quomodo possit infirmari, vel minui condemnatio. 22

ALLEG. LXXII.

Ad Tabelliones reddituum Regalium, qui in ciuitatibus creati non pertinet conficere acta executorum supremi Senatus Patrimonij.

Quæst. Venditio officio Tabellionis reddituum Regalium alicuius ciuitatis, quem dicimus *Escriuano de rentas*, an possit Tabellio petere, vt executiones, quæ fierent post conductionem reddituum Regalium, aut si aliqui executores à Consilio supremo Regij Patrimonij mitterentur ad aliquam exactionem, necessario coram eo acta iudicialia fiant, non coram aliis Tabellionibus eius loci. 24

ALLEG. LXXIII.

Confirmatio donationis à Principe facta, non extenditur nisi ad quod verè donatum.

Quæst. Si Princeps donationem fecerit, & donatarius, cum donationem extenderit, postea rem donatam vendiderit, & princeps donationem & venditionem confirmauerit, nullum ius nouum ex confirmatione adquiritur. 28

ALLEG. LXXIV.

Relatum respicit referentem solum in eo quod iustum est.

Quæst. Relatio facta in rescripto, vel concessione Principis, accipienda de eo, quod in relato iustè continetur, non quod iniustè vsurpatum. 30

ALLEG. LXXV.

Fiscus præfertur pro credito institutioni maioratus, qui factus cum reseruatione alienandi.

Quæst. An si quis maioratum fecisset cum facultate disponendi, & alienandi bona vsque ad mortem suam, si postea cum fisco contraxit, & eius vectigalia administrauit bona obligando, vtrùm fiscus pro credito suo debeat præferri in eis bonis successoribus maioratus. 32

ALLEG. LXXVI.

Primogenium institutum ex duabus partibus bonorum tempore mortis, interim ante mortem non impedit bona fisco obligari.

Quæst. Primogenio instituto ex causa onerosa pro matrimonio filij de duabus ex tribus partibus bonorum parentum, quæ haberet tempore mortis, cum clausula, *De constituto*, an si ante mortem fiscalibus iuribus bona obligarentur à parentibus, possit maioratus aliquomodo fisco præferri. 34

ALLEG. LXXVII.

De salis pretij augmento.

Quæst. De salinis & illarum reductione ad Regale Patrimonium, & iusto pretij salis augmento à nostro Rege facto, vt alia onera tributorum excusentur, pro explicatione *l.2. tit.* 13. *lib.6. l.19. titul.*8. *lib.9. Recopilationis.* 40

ALLEG. LXXVIII.

Executio quomodo procedat pro sale dato ad conseruationem salinarum.

Quæst. Salinis alicui abdicatis, vt nomine Regis sal vendi possit, si ad piscationis conseruationem domino salinarum sal à Rege concedatur, ita vt fideiussorem præstet de soluendo pretio, quomodo executio procedat. 45

ALLEG. LXXIX.

Executioni quæ fit contra fideiussorem, an possit reus principalis, se opponere, & petere copiam actorum.

Quæst. De tertio debitore, an possit se opponere ad defendendum eius fideiussorem, contra quem executio intenditur, & in hoc casu tertia copia actorum sit danda. 49

ALLEG. LXXX.

Remissio facta à Principe pretij salis ob aliquam causam, ea non sequuta, non procedit.

Quæst. Pretium salis, quod auctum, decretum fuit à Principe cessare à die Diui Ioannis, vt ex eo fissæ milionum eius loco subrogarentur, fissæ non solutæ vsque ad mensem Augusti, non ante pretium salis cessare debet. 53

ALLEG. LXXXI.

Causa finali, ob quam Princeps concessit non impleta, concessum non procedit.

Quæst. Rex noster in Comitiis generalibus Regno concessit quod debebat ex salis transportatione, vt suis expensis Regnum postea faceret, quia antea expensis Regalis Patrimonij facta transportatio, & reseruata fuit summa, quæ à Rege consignata negotiatoribus, quos dicimus *Assentistas*, & reliquum donatum, Regnum petit hanc summam, fiscalis negat, quia ex parte Regni non adimpletum, quod facere tenebatur. 55

ALLEG. LXXXII.

Officia à Rege vendita quando non admittunt lesionem.

Quæst. De officio, quod à Rege venditur, an læsio in eo possit considerari, ad explicationem *l.1. titul.*15. *lib.*5. *Recop.* 57

ALLEG. LXXXIII.

De moneta æreſa noſtra Pragmatica anni 1628. & 1642. diminuta, quæ inuenta fuit apud Theſaurarios Regios.

Quæſt. Exactores portuorij, vel Theſaurarij Regis, quid probare debeant, vt Pragmatica diminutionis monetæ æreſæ, quæ apud nos factæ, non poſſit eis nocere in pecunia, quæ apud eos inuenta, ſed periculo Principis diminutio cedat. p.60

ALLEG. LXXXIV.

Debitor generis non excuſatur monetæ diminutione.

Quæſt. Conductores gabellarum an cenſeantur debitores generis, vel ſpeciei, ideſt, eius, quod ex vectigalibus & gabellis procedit, vt diminutæ pecuniæ damnum effugiant, ſi dixerint fuiſſe apud eos nummos ex vectigalibus tempore quo lex diminutionis edita fuit pro explicatione legum 1. 2. & 3. *tit. 9. lib. Recop.* 64

ALLEG. LXXXV.

Theſaurario Regis non admittenda ſolutio litterarum Cambij, in quibus diminutio monetæ tribuitur Regis creditori.

Quæſt. Theſaurarius tributorum aliquibus menſibus poſtquam tributa ſoluere debebat, litteras Cambij obtulit pro debiti ſolutione, paulo antequam mutatio monetæ fieret, quibus delegabatur pecunia Principi ſoluenda in moneta tunc currenti, an liberetur, ſi edita lege mutationis poſtea litteræ in dimidio valore minuto ſoluantur. 68

ALLEG. LXXXVI.

Monaſteria & Regulares non poſſunt habere officia ſecularia.

Quæſt. Monaſteria an poſſint habere officia Indiarum, vt in eis poſſit fieri renuntiatio eorum officiorum, quæ à Principe perpetua facta, vt per ſubſtitutum poſſint exerceri. 70

ALLEG. LXXXVII.

De confeſſione, & allegatione à Procuratore facta.

Quæſt. An procurator in confeſſione domino nocere poſſit, & ſubducto mandato ab actis proceſſus ſufficiat teſtimonium, quo Tabellio fidem faciat, coram eo exhibitum mandatum, & Petrum Procuratorem habere ſpeciale ad illud iudicium. 76

ALLEG. LXXXVIII.

In contractibus quando de ſcriptura conuentio fit, illa eſt neceſſaria ad eius valorem.

Quæſt. Vtrum ſi conuentio fiat inter fiſcum & aliquem de venditione alicuius rei fiſcalis, approbatione Senatus ſupremi Regalis Patrimonij; eo tamen adiecto, vt fieret ſcriptura, an contractus perfectus cenſeri poſſit, antequam ſcriptura conficiatur ſolum ex pacto, & obligatione præcedente. 78.

ALLEG. LXXXIX.

Augmentum rei datæ, quando conceſſum non videatur à Principe.

Quæſt. Princeps qui aliquod officium, vel priuilegium conceſſit, quando videatur concedere augmentum, quod poſt conceſſionem in ea re factum fuiſſet. 81

ALLEG. XC.

De iure tertij, eo non citato per modum gubernationis decerni non poteſt.

Quæſt. An ratione gubernationis procedi poſſit circa ſuppreſſionem Eccleſiæ: quam Patronus fundauit, quia Parochia, in cuius territorio erecta dicebat ſine permiſſu Eccleſiam conſtructam, & ideo abſque mora iudicij ex gubernatione ſtatim diruendam. 84

Series Alleg. & Quæst.

ALLEG. XCI.

De subreptione, & obreptione.

Quæst. Rescriptum & priuilegium quando ex subreptione, vel obreptione nullum reddatur. 86

ALLEG. XCII.

De obseruantia interpretatiua.

Quæst. Consuetudo & obseruantia interpretatiua ad regum donationes quomodo admittenda, & quid operetur. 90

ALLEG. XCIII.

Relatio in contrahendo ad alium contractum, omnia, & quæ non excepta, comprehendit.

Quæst. Conductor vectigalium cum solitis conditionibus adiecit vltra pretium conuentum conductionis eum soluturum duos mille aureos in quolibet anno ad Regni propugnacula sustinenda; finita conductione, alter qui in ea successit cum eisdem qualitatibus & conditionibus conduxit; quæritur, an ad duos mille aureos teneatur. 93

ALLEG. XCIV.

Renunciatio officij, quod ex sua natura non est renuntiabile, non adquiritur, etsi aliquando renuncietur.

Quæst. De officio, quod prohibetur renuntiari, an si à Principe admissa sit, illud maneat renuntiabile pro explicatione *l.17.tit.3.* & totius *tit.4.lib.7.R.96.*

ALLEG. XCV.

Officij renuntiatione falsa probata, fisco officium applicandum.

Quæst. De falsitate renuntiationis officij quomodo probetur, vt ex illius defectu, & inualiditate fisco officium sit applicandum. 100

ALLEG. XCVI.

De falsitatis probatione ex indiciis.

Quæst. Falsitatis crimen an probetur præsumptionibus, & quæ eius coniecturæ sufficiant. 106

ALLEG. XCVII.

De pœna falsi.

Quæst. De pœna falsitatis instrumenti, & noua explicatione *l. transigere. C. de transactionibus.* 111

ALLEG. XCVIII.

De confirmatione necessaria ad officiorum Indiarum renunciationem.

Quæst. Officium in nouo orbe Indiarum an possit renunciari sine confirmatione supremi Senatus Indiarum, & ea data cum qualitate, illa non impleta procedere possit confirmatio. 113

ALLEG. XCIX.

Fraus ex quibus probetur in taxatione officiorum Indiarum.

Quæst. In venditione, & taxatione officiorum quomodo fraus probetur, & retractus pro eodem pretio, id est *tanteo*, quando competat fisco in officiis Indiarum. 115

ALLEG. C.

Magistratuum auctoritas.

Quæst. De auctoritate Magistratuum, & quantum debeat Princeps de ea curare. 119

ALLEG. CI.

Delationibus contra Magistratus Princeps non deferat.

Quæst. An delationes contra Magistratus Princeps facilè credere debeat, quia optimi subiacent calumniis. 122

ALLEG. CII.

Princeps contra Magistratus calumnias acriter vindicet.

Quæst. Calumniosæ aduersùs Magistratus & Gubernatores delationes grauissima pœna corporali puniendæ, & velut in crimine læsæ maiestatis nunquam remittantur. 125

ALLEG.

ALLEG. CIII.

Princeps Magistratibus fidat, & coram defectus occultet.

Quæst. Principem an deceat fidere Magistratibus, & eorum defectus occultare, ne aliter à subditis illi contemnantur. 130

ALLEG. CIV.

Negotiatio, & mercatura non potest aliquatenus Magistratibus permitti.

Quæst. Si salaria aliquo modo minuerentur, vel non sufficerent Magistratibus, an possit aliquo modo negotiatio & mercatura eis permitti. 133

ALLEG. CV.

Sportulæ, apud nos Propinas, *si non sufficiant emeritis Senatoribus, isti præferendi.*

Quæst. Vtrum ex distributionibus, quæ Consiliariis dantur vltra salarium ex condemnationibus quæ fiunt in Senatu, & deseruiunt ad illas sportulas, quas dicimus *Propinas*, si aliqui sint Senatores emeriti, & omnibus non sufficiant expensæ iustitiæ, ex quibus soluuntur, an qui in exercitio muneris sunt, aliis debeant præferri, vel inter omnes proportione sportulæ, diuidendæ & diminuendæ. 136

ALLEG. CVI.

Læsio contractus, in quo scripturam faciendam conuentum fuit, non regulanda, nisi à tempore, quo scriptura facta, vel facienda.

Quæst. In contractu fiscali, in quo scripturam faciendam conuentum fuit, vt in Allegatione 88. notauimus, ad remedium læsionis, quæ fisco competere potest, tempus attendendum est præsens, si scriptura facta non sit, vel cum fieret, non vero conuentionis tempus. 141

ALLEG. CVII.

Fiscali citatio facta non præsumitur, nisi apparcat.

Quæst. Procuratori fiscali, an præsumatur facta citatio in iudicio fisci, quod expeditum est, si de citatione non apparet. 143

ALLEG. CVIII.

Lictoris maioris officium generaliter venditum, an omnes lictores minores, sine distinctione comprehendat.

Quæst. Vendito officio lictoris maioris alicuius vrbis, & confessione facta, vt omnes lictores minores, vulgo *Alquaziles*, ab eo nominentur, cui officium venditum, an possit nominare lictores, qui executores dicuntur, & eligi solent à Consilio vrbis, vt bona publica, idest, *propios*, ciuitatis à debitoribus exigant. 147

ALLEG. CIX.

Pascua communia quomodo Princeps restringere possit.

Quæst. An Princeps pascua communia populorum possit restringere ad illud oppidum, in cuius territorio pascua sunt, pro explicatione legum 11. & 13. *tit. 7. lib. 7. Recopil.*

ALLEG. CX.

Dehesas de pascuis publicis, vt fiant, & concedere, vel donare terras communes, domini vassallorum non possunt in suo territorio.

Quæst. An domini vassallorum possint in terris suæ iurisdictionis concedere facultatem, vt terræ quæ pastus fuerint ad culturam reducantur, vel ad id de illis quæ dicuntur *valdios*, donationes facere, aut disponere, vt de pascuis publicis in aliqua parte fiant *Dehesas*, ad explicationem *l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.* 155

ALLEG. CXI.

Gabella debetur ex locatione fructuum.

Quæst. Fundus quando cum fructibus, vel ad pastum locatur, an consideretur venditio fructuum, vel locatio ad gabellam soluendam, pro interpretatione *l. 12. & l. 13. tit. 17. l. 9. titul. 18. lib. 9. Recopilat.* 160

Series Alleg. & Quæſt.

ALLEG. CXII.

Pater pro oneribus dignitatis filij quomodo teneatur.

Quæſt. An pater pro filiofamilias in ſua poteſtate conſtituto teneatur ad onera dignitatis, quam filius obtinuit. patre petente, vel ſciente, & non contradicente, & in Equeſtris Ordinis militia, ſi ei ex voluntate patris filius adſcribitur, debeat ſuis expenſis pater dare ſubſtitutum ad bellum pro filio, quando ex minori ætate, vel alio impedimento filius bello intereſſe non valet, ad *l. 1. tit. 1. lib. 6. Recopilat.* 167

ALLEG. CXIII.

Officia duo exercens, pro illis duobus ad onera tenetur.

Quæſt. De materia præcedentis quæſtionis vtrùm qui officium vel ſtipendium habet in Aula Regia, & ſimul Equeſtris Ordinis fuerit miles, ſi teneatur perſonaliter Regem ad bellum comitari pro officio & ſeruitio, quod circa eum exercet etiam debeat in militia Ordinis ſubſtitutum præſtare. 175

ALLEG. CXIV.

Princeps poteſt vaſallum innocentem periculo mortis exponere pro communi bono.

Quæſt. Princeps, vel Reſpublica, vtrùm poſſit vaſallum, vel ciuem innocentem morti certæ exponere pro publica vtilitate. 179

ALLEG. CXV.

Principis quæ ſit poteſtas, vt alteri ius quæſitum tollat.

Quæſt. De Principis poteſtate, an locum habeat circa derogationes contractuum, & mutationem vltimæ diſpoſitionis, & fundationes maioratuum 183.

ALLEG. CXVI.

De Duello.

Quæſt. An duella boni publici cauſa iniri poſſint, ciuéſque exponi periculo certaminis. 191

ALLEG. CXVII.

Duella an apud nos cum Luſitanis permitti poſſint ex cauſa publica rebellionis Luſitanorum.

Quæſt. De duellis, & quando illa Princeps permittere poſſit. Pro explicatione *tit.* 8. *& eius legum. lib.* 9. *Recopil.* 195.

ALLEG. CXVIII.

De recuſatione Senatoris.

Quæſt. De iudicis, vel Senatoris recuſatione, an rectè procedat ex eo quòd antequam Senator in libro ſcripſerit de quæſtione circa quam iudicium verſatur. 209

ALLEG. CXIX.

De officiorum venditione à Rege faciendâ, & nouis officiis creandis.

Quæſt. De iure Regio ad creanda noua officia Decurionum, Tabellionum, & ſimilium, & an procedat, ſi in iam creatis, aut venditis Rex ſe obligauerit ad noua officia non præſtanda. 216.

ALLEG. CXX. & vlt.

De ceſſione retractus, quando procedat.

Quæſt. An de iure communi Retractus ſanguinis, vel ex directo dominio extraneo cedi poſſit? Pro explicatione *l. 69. tit.* 18. *p.* 3. *& l.* 29. *tit.* 8. *part.* 5. *& l.* 7. *& l.* 13. *tit.* 11. *& l.* 1. *tit.* 5. *l.* 5. *Recop.* 222

INDEX

Iurium quæ de iure Hiſpanico, Canonico & ciuili explicantur.

Regni Hiſpanorum partitæ.

Lege 1. tit. 16. p.2. alleg.102. num.11. pag.127
.1. tit.11. p.2. alleg.109. n.9. pag.151
l. p.2. alleg.110.n.22. p.157
l.1.& 2.tit.3.p.7.alleg.119.n.6. p.216
l.1.tit.5.p.5.alleg.78.n.3. p.45
l.1.tit.8.p.5.alleg.115.n.3. p.160
l.1.tit.4.p.6.alleg.112.n.1. p.167
l.1.tit.1.p.6.alleg.113.n.23. p.177
l.2.tit.1.p.2.alleg.77.n.26. p.43
l.2.tit.1.p.2.alleg.109.n.9. p.151
l.2.tit.1. p.2.alleg.115. n.7. & 35. p.184. 187
l.2.tit.3.p.7.alleg.117.n.32. p.201
l.2.tit.18.p.3.alleg.73.n.6. p.28
l.2.tit.4.p.3.alleg.94.n.15. p.97
l.2.tit.6.p.5.alleg.69.n.19. p.15
l.2.tit.3.p.5.alleg.83.n.1. p.60
l.3.& 6.tit.2. p.1.alleg.92.n.15. p.91
l.3.tit.19. p.2.alleg.112.n.2. p.167
l.3.4.5. tit. 19. p.2. alleg.114. numero 10. p.180
l.3.tit.2.p.5.alleg.67.n.8. p.3
l.3.tit.3.p.5.alleg.84.n.13. p.65
l.3.tit.4.p.6.alleg.112.n.1. p.167
l.4.tit.24.p.3.alleg.71.n.1. p.22
l.4.tit.2.p.3.alleg.79.n.15. p.51
l.4.tit.4.p.3.alleg.86.n.8. p.72
l.4.tit.17.p.3.alleg.86.n.27. p.73
l.4.tit.23.p.3.alleg.90.n.3. p.84
l.4.tit.33.p.4.alleg.91.n.15. p.91
l.4.tit.33.p.7.alleg.92.n.14. ibid.
l.5.tit.20.p.1.alleg.77.n.11. p.41
l.5.tit.20.p.1.alleg.109.n.25. p.163
l.5.tit.6.p.1.alleg.111.n.37. p.164
l.5.tit.26.p.1.alleg.115.n.35. p.187
l.5.tit.20.p.2.alleg.77.n.29. p.43
l.5.tit.5.p.5.alleg.104.n.3. p.133
l.5.tit.10.p.7.alleg.112.n.46. p.173
l.5.tit.19.p.3.alleg.107.n.16. p.144
l.6.tit.24.p.4.alleg.86.n.32. p.74
l.6.tit.5.p.5.alleg.88.n.6. p.78
l.6.tit.7.p.7.alleg.97.n.11. p.112
l.7.tit.18.p.4.alleg.100.n.3. p.110
l.7.& 8.tit.4.p.6. alleg.112. n.4. p.168. & alleg.113.n.23. p.177
l.7.tit.29.p.3.alleg.109.n.10. p.159
l.8.tit.14.p.1.alleg.69.n.4. p.13
l.8.tit.4.p.5.alleg.76.n.11. p.36
l.8.tit.33.p.7.alleg.110.n.8. p.155
l.8.tit.14.p.7.alleg.114.n.32. p.183
l.8.tit.14.p.1.alleg.69.n.17. p.15
l.8.tit.14.p.7.alleg.117.n.6. p.196
l.8.tit.3.p.7.alleg.117.n.38. p.203
l.9.tit.19.p.3.alleg.96.n.28. p.110
l.9.tit.28.p.3.alleg.110.n.17. p.156
l.9.tit.5.p.5.alleg.78.n.3. p.45
l.9.tit.5.p.5.alleg.78.n.17. p.47
l.9.tit.31.p.7.alleg.112.n.46. p.173
l.10.tit.19. p.6. alleg.106. n.3. p.141. & alleg.71.n.8. p.22
l.11.tit.28.p.3.alleg.80.n.15. p.54
l.11.tit.28.p.3 alleg.77.n.7. p.41
l.11.tit.14.p 5.alleg.79.n.1. p.49
l.11.tit.5.p.5.alleg.111.n.13. p.161
l.12.tit.1.p.2.alleg.70.n.6. p.19
l.12.tit.29.p.3.alleg 68.n.24. p.11
l.13.tit.7.p.2.alleg.112.n.1. p.167
l.13.tit.23.p.3.alleg.109.n.30. p.154
l.14.tit.8.p.5.alleg.111.n.6. p.160
l.15.tit.19.p.3.alleg.96.n.30. p.110
l.13.tit.17.p.3.alleg.110.n.13. p.156
l.17.tit.31.p.3.alleg.94.n.15. p.97
l.18.tit.5.p.1.alleg.67.n.17. p.4
l.19.tit.22.p.3.alleg.78.n.11. p.46
l.21.tit.9.p.7.alleg.95.n.34. p.105
l.22.tit.22.p.3.alleg.107.n.17. p.145
l.22.tit.22.p.3.alleg.109.n.4. p.151
l.24.tit.11.p.4.alleg.115.n.50. p.189
l.25.tit.23.p.3.alleg.71.n.1. p.32
l.26.tit.13.p.5.alleg.105.n.3. p.136
l.27.tit.18.p.3.alleg.92.n.14. p.91
l.28.tit.13.p.5.alleg.105.n.3. p.136
l.28.& 29. tit.13. p.5. alleg.105. num.9. p.137
l.29.tit.9.p.6.alleg.75.n.8. p.33
l.29.tit.29.p.3.alleg.68.n.28. p.11
l.30.tit.18.p.3.alleg.115.n.36. p.187

l.40.

l.40.tit.18.p.3.alleg.68.n.24, p.11
l.42.tit.18.p.5.alleg.92.n.2. p.90
l.63.tit.5.p.5 alleg.111.n.27. p.163

Tauri.

LEge 17.Tauri alleg.75.n.6. p.32
l.17.Tauri alleg.76.n.1.& 9. p.34 35.
l.21. Tauri alleg.76. n.24. 25. & 26. p. 38.
l.21.& 20.Tauri alleg.102.n.18. p.128
l.22.Tauri alleg.76.n.16. p.37
l.23.Tauri alleg.76.n.9. p.35
l.25.Tauri alleg.76.n.12. p.36
l.29.Tauri alleg.76.n.25. p.38
l.41.Tauri alleg.69.n.5. p.14
l.44.Tauri alleg.75.n.6. p.32

Nouæ Recopilationis.

LEge 1.tit.6.lib.1.Recop.alleg.67.n.17. p.4
l.1. tit. 29. lib. 3.Recop. alleg.94.num.15. p.97
l.1. tit.15. lib. 4. Recop. alleg. 69. n.4. p.13
l.1. tit.1. lib.4. Recopil. alleg.70. n. 4. p.18
l.1.tit.21.lib.4.Recop.alleg.78.n.3. p.45
l.1. tit. 2. lib. 4. Recop. alleg.79. n. 13. p.51
l.1. tit.15. lib.4. Recop. alleg. 109. n. 21. p.152
l.1. tit.10.. lib.5. Recopil. alleg.68. n.1. p.8
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg. 68. n.8. p.9
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg. 68. n.30. p.11
l.1. tit.10. lib. 5. Recop. alleg. 69. n.4. p.13
l.1.tit.7.lib.5. Recop.alleg.69. n.5. p.14
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg. 70. n. 5. p.19
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg. 92. n.10. p.91
l.1. tit.13. lib. 6. Recop. alleg. 77. n. 7. p.41
l.1. tit.7. lib. 7. Recop. alleg. 109. n.6. p.151
l.1. tit.7. lib. 7. Recop. alleg.110. n.17 p.156
l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.119. n.17. p.219
l.2. § 25. tit.2. lib.9. Recop. alleg.120. n.5.p.233
l.2. tit. 2. lib. 2. Recop. alleg. 69. n.13. p.14
l.2. tit.6. lib. 3. Recop. alleg.77. n.13. p.41
l.2. tit.6. lib.3. Recop. alleg. 104. n. 3. p.133
l.2. tit.15. lib.4. Recop. alleg.69. n.13. p.14
l.2.tit.1. lib.4. Recop. alleg.70.n.4. p.18
l.2. tit. 19. lib. 4. Recop. alleg. 71. n.1. p.22
l.2.tit.21.lib.4. Recop.alleg.78.n.3. p.45
l.2. tit.15. lib.4. Recop. alleg. 109. n.12. p.152
l.2. & 3. tit.14. lib.4. Recop. alleg.115. n.11. p.184
l.2. tit. 16. lib.5. Recop. alleg.88. n.9. p.78
l.2. tit. 2. lib.7. Recop. alleg. 70. n.1. p.18
l.2. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.27. p.98
l.2. tit.9. lib.5. Recop. alleg. 84. n.16. p.66
l.2. tit.4. lib.3. Recop. alleg.94. n.15. p.97
l.3. tit.21. lib.8. Recop. alleg.116. n.3. p.191
l.3. tit.8. lib.8. Recop. alleg. 117. n.20. p.199
l.3. tit.1. lib.2. Recop. alleg. 69. n.13. p.14
l.3.tit.13. lib.2. Recop. alleg.101. n.20. p.124
l.3.tit.1. lib.4. Recop.alleg.70.n.4. p.18
l.3.tit.17.lib.4. Recop.alleg.71.n.1. p.22
l.3. tit.10. lib. 5. Recop. alleg.69. n.6. p.14
l.3. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.29. p.99
l.3. tit.7. lib.7. Recop. alleg. 109. n.30. p.154
l.3. tit.21. lib.8. Recop. alleg.114. n.32. p.183
l.3. tit.9. lib. 9. Recop. alleg.84. n.17. p.66
l.4.tit.17.lib.4. Recop.alleg.71.n.1. p.22
l.4. tit.17. lib.4. Recop. alleg.107. n.8. p.144
l.4. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.30. p.99
l.4. tit.4. lib.7. Recop. alleg.95. n. 1. p.100
l.5. tit.4. lib.7. Recop. alleg. 94. n.31. p.99
l.5. tit.9. lib. 7. Recop. alleg. 113. n.14. p.176
l.6. tit.4. lib. 7. Recop. alleg. 94. n.32. p.99

l.7. tit.20. lib.2. Recop. alleg. 76. n.16. p. 37
l.7. tit.6. lib.5. Recop. alleg. 76. n.9. p. 35.
l. 7. tit.7. lib.5. Recop. alleg. 115. c. 32. p. 187.
l.7.tit.18.lib.9. Recop. alleg.111. n.42. p. 165.
l.8. tit.18. lib.9. Recop. alleg.111. n.37.p. 164.
l.8. tit.8. lib.8. Recop. alleg.117. n.25. p. 200.
l.8.tit.15. lib.8. Recop. alleg. 119. n.14. p. 218.
l.9. tit.6. lib.2. Recop. alleg. 77. n.13. p. 41.
l.9. tit.6. lib.2. Recop. alleg. 78. num.22. p.48.
l.9.tit. 6.lib.3. Recop.alleg.69. n.19. p.15.
l.9.tit.18.lib.9. Recop. alleg.111. n.24. & n.19. p.162. 163
l.10.tit.17.lib.4. Recop.alleg.95. n.35. p. 105.
l.10.tit.8.lib.8.Recop.alleg.117.num.19.p. 199.
l.10.tit.8.lib.8.Recop.alleg.117.num. 36.p. 202.
l.11.tit.25. lib.4. Recop.alleg.69. n.13.p. 14.
l.1.tit.7.lib.7.Recop.alleg.110. num.2.p. 155.
l.12. tit.11. lib.6. Recop. alleg.69. n.5. p. 14.
l.13. tit.11. lib.6. Recop. alleg.69. n.19. p.16.
l.13. tit.7. lib.7. Recop. alleg.109. n.1. p. 150.
l.13.& 14.tit.7. lib.7.Recop. alleg.110. n. 12. p.156.
l.13.& 12.tit.7.lib.7.Recop.alleg.111.n.19. p.162.
l.13.tit.25.lib.4. Recop.alleg.69. n.28. & 30. p.16.
l.13. tit.3. lib.4. Recop. alleg.103. n.7. p. 131.
l.14.tit.6.lib.3. Recop. alleg.78.n.22.& n. 23. p.48
l.15. tit.20. lib.2. Recop. alleg.79. n.7. p. 50.
l.15.tit.10. lib.5. Recop. alleg.115. n.24.p. 186.
l.15. tit.11. lib.6. Recop. alleg.69. n.19. p. 15.
l.17.tit.10. lib.2.Recop. alleg. 118. n.7. p. 210.
l.17.tit.10. lib.5. Recop. alleg.68. n.30.p. 11.
l.18.tit.5.lib.2.Recop.alleg.118. n.7. p.210
l.19.tit.21.lib.4. Recop.alleg. 79.n.4.p.49
l.19. tit.8. lib.9. Recop. alleg.77. n.15. p. 42
l.19. tit.8. lib.9. Recop. alleg.80. n.15. p. 54.
l.41.tit.4. lib.3.Recop. alleg.79. num.1.p. 49.
l.43. tit.5. lib.2. Recop.alleg. 118. n.11.p. 210.
l.46. tit.21. lib.5. Recop.alleg. 105.n.5.p. 136.
l.57. tit.5.lib.2. Recop. alleg.101. n.20. p. 124

Ordinamenti.

LEge 2. tit.9. lib.5. ordinamenti alleg. 68.n.1. p.8
l.9.10.tit.13. lib.3. ordinamenti alleg. 86. n.7. p.71
l.10.tit.2. lib.7. ordinamenti alleg.86.n.7. ibid.
l.15. tit. 18. lib.2. ordinamenti alleg. 86. n.5. ibid.
l.17.tit. 3.lib.1.ordinamenti alleg.86. n.6. ibid.

Iuris canonici, Ex Decretalibus.

CAp. ad audientiam, de reſcriptis alleg.91. n.2. p.87
c.auditis, de electione alleg.91. n.21. p. 88.
c.accedentibus, de priuilegiis alleg. 92. n.2. p.90
c.Abbate ſancti Siluani, de verb. ſignif. alleg.94.n.15. p.97
c.ad audientiam, de decimis alleg.94. n.26. p.98
c.cum olim,verſ.verum, de arbitris alleg. 67.n.7.& 29. p.3.& 6
c.cum in veteri 52.de electione alleg.67. n.9. p.3
c.cum ſuper,de officio delegati alleg.69. n.32. p.17
c.cæterum, de iudiciis alleg.70. n.20. p. 21.
c.cum ſuper de re iudic.alleg.79.n.22.p. 52.
c.cum dilecti 6. de donat.alleg.89.n.8.p. 82.
c. cum M.9. de conſtit. alleg.89.n.14. p. 82.
c.cum inter 16.de electione alleg.90.n.4. p.96

c.conquerente, de restit. spoliat.alleg.90. n.7. p.85
c.cæterum, de rescriptis alleg.91.n.7.p. 87.
c.constitutus 29.de rescript.alleg.91.n.20. p.88
c. cum dilectus, de consuetudine alleg. 92.n.1. p.90
c.cum venissent,de iudiciis alleg.92.n.14. p. 91
c.cum olim 22.de re iudic.alleg.92.n.17. p.92
c.cum dilectus,de consuetudine alleg.92. n.15.& alleg.94.n.15. p.97
c.cum dilecti, de donat. alleg.96. n.12.p. 108.
c.cum dilectus,de succeſſ.ab inteſtato alleg.99.n.25. p.117
c.cum in iuuentute, de præsumpt. alleg. 101.n.17. p.123
c. cum dilectus, de empt. & venditione alleg.107.n.23. p.145
c.conquerente,de restit.spoliat. alleg.109. n.4. p.151
c.cum venissent,de instit. alleg.110. n.19. p.157
c.cum Ecclesia Sutrina,de causa possess. & prop.alleg.110.n.19. ibid.
c. cum inferior, de maior. & obed. alleg. 110.n.24. ibid.
c. cum contingat, de foro comp. alleg. 110.n.34. p.158
c.cum dilectus,de consuetudine alleg.111. n.18. p.162
c.causam quæ 18. de rescriptis alleg.115. n.9. p.184
c.cum inter, de except. alleg.118. n.2. p. 209.
c.dudum,de decimis alleg.94.n.23. p.98. & alleg.109.n.22. p.153
c.dilectus 19.de præbendis alleg.89.n.14. p.82
c. ex transmissa, qui filij sint legitimi alleg.96.n.18. p.108
c. ex litteris, de probat. alleg.113.n.5. p. 175.
c.ex rescripto 9. de iureiurando alleg. 114.n.12. p.180
c.extirpandæ.§.qui vero,de præbend.alleg.72.n.12. p.25
c.examinata,de confir.vtili vel inutili,alleg.88.n.20. p.80
c.fin. de consuetudine alleg.92.n.10.p.91
c.fin.de succeſſ.ab inteſtato alleg.96.n.12. p.108
c.fin. de precariis alleg.109. n.20. p.153
c.fin.de precariis alleg.68.n.16. p.10
c.finem litibus,de dolo & contum.alleg. 70.n.19. p.21
c.fin.de præscript.alleg.74.n.2. p.30
c. fin. de verb. signif. alleg.88. n.14. p. 79.
c. in præsentia, de probat. alleg.95. n.22. p.103
c.inter dilectos de fide instrument.alleg. 95.n.23. ibid.
c.inter,de clericis peregrin.alleg.96.n.14. p.108
c.inter dilectos,de fide instrum.alleg.96. n.27. p.110
c. ille vos, de pignor. alleg.99. n.25. p. 117.
c.inquisitionis.§. tertiæ dubitationis, de accusat.alleg.101.n.17. p.123
c.illud,de iure Patronatus alleg.67. n.17. p.4
c.irrefragabili,de offic.ordin. alleg.70. n. 20. p.21
c. ille,ne sede vacante alleg.73.n.6. p.28
c.innotuit, de electione alleg.86. n.5. p. 71.
c.in nostra,de rescriptis alleg.91. n.11. p. 87.
c.litteris 14. de præsumpt. alleg.95. n.22. & alleg.96.n.14. p.103
c.licet, de crimine falsi alleg.96. n.27. p. 110.
c. licet, de offic. ordin. alleg.72. n.21. p. 26.
c.nulli de rebus Ecclesiæ alleg.94. n.12. p.97
c.non debet, de reg.iuris alleg.112. n.7. p. 168.
c.nouit.de his quæ fiunt à Prælato alleg. 67.n.7. p.3
c.ne pro defectu 41. de electione alleg. 67.n.9. ibid.
c.nam & ego,de verb.signific. all.85. n.3. p.68
c.olim. de verb. signific. alleg.73. n.3. p. 28.
c.Pastoralis, de donat. alleg. 108.n.12.p. 148.
c.1.& 2.ne clerici vel vouentes alleg.111. n.44. p.165
c.postulasti, de conces. præbendæ alleg. 113.n.13. p.176
c.1. de clerico pugnante in duello alleg. 116.n.3. p.191
c.1. de purgatione vulgari alleg.116. n.3. ibid.
c.per venerabilem, qui filij sint legitimi alleg.115.n.34. p.187.& §. rationibus alleg.67.n.14. p.4
c.1. de foro compet. alleg.67. num.21. p.5
c.1. de tregua & pace alleg.69. n.18. p. 15.

c.1.de transact.alleg.73.n.1. p.28
c.1. de libelli oblatione alleg.79. n.15. p.51
c.1. de emptione & venditione alleg.82. n.6. p.58
c.1. ne clerici vel Monachi alleg.86. n.1 p.70
c.1. de milite vasallo alleg.86. num.20. p.72
c. postulasti, de rescriptis alleg.91.num.1. p.86
c.1.& 2.de filiis Presb.alleg.91.n.4. p.87
c.proposuit. de appellat. allegat.118.n.8. p.210
c.1. de purgatione vulgari alleg.117.n.35. p.202
c.prohibemus, de decimis alleg.120. n.4. p.222
c.quanto,de his quæ fiunt à Prælato alleg.67.n.7. p.3
c.quia intentionis 29.de priuilegiis alleg. 73.n.7. p.2
c.quia diuersitatem,de conces. præbendæ alleg.73.n.10. p.29
c.quanto,de censibus alleg.77.n.11. p.41. & n.31. p.44
c.quia circa, de priuilegiis alleg.77.n.31. ibid.
c.quoad consultationem, de re iudic. alleg.78.n.11. p.46
c.quoniam Abbas, de offic. & potest. iudicis delegati alleg.78.n.19. p.47
c.quanto,de offic.ordin. alleg.86. n.2. p. 71.
c.quanto, de censibus alleg.86. n.38. p. 74.
c.quia circa,de priuilegiis alleg.89.n.3. p. 81.
c.quam graui,de crimine falsi alleg.96.n. 27. p.110
c.quoniam contra falsam, de probat. alleg.96.n.28. p.110
c. quæsiuit. de his quæ fiunt à maiori parte alleg.112.n.7. p.168
c.solitæ, de maiorit. & obed. alleg.68. n. 14. p.4
c.2.de iure patronatus alleg.67.n.17.ibidem.
c.super quibusdam. §.præterea, de verb. signif.alleg.77.n.7. p.41
c.suggestum,de decimis alleg.77.n.11.p. 41.& alleg.86.n.38. p.74
c.sedes,de rescriptis alleg.77.n.30. p.43
c.super quibusdam. §. præterea. de verb. signific.alleg.80.n.15. p.54
c.secundo requirit, de appellat. alleg.88. n.14. p.79
c.super litteris,de rescriptis alleg.91. n.1. p.86
c.sedes,de rescriptis alleg.91.n.15. p.88
c.super eo,de offic.delegat.alleg.91.n.19. ibid.
c.2. de donat. inter. alleg.94. num.34. p.99
c. scriptum, de electione alleg.94. n.34. ibid.
c.solitæ,de maiorit. & obed.alleg.100.n. 3. p.119.& alleg.105.n.30. p.140
c.sedes 15. de rescriptis alleg.108.n.11.p. 148.
c.suggestum, de decimis alleg.109.n.25. p.153
c.2.de purgatione vulgari alleg.117.n.6. p.196
c.testibus 29. de testibus. alleg.82.n.14. p.59.
c.venerabili 37.de offic.& potestate deleg.alleg.67.n.9. p.3
c.veniens de præscrip. alleg.68. n.2. p. 8.
c.vltimo. de sepulturis alleg.89. n.4. p. 81.
c.vnico,de excessibus prælat.all.90.n.12. p.85
c.vltimo de officio delegati alleg.112.n.4. p.168
c.verum, de foro competenti alleg.113. n.22. p.177

Ex sexto Decretalium.

CAp.accessoriũm,de reg.iuris in 6.alleg.72.n.5. p.24
c.cum personæ. §.quod si tales de priuilegiis lib.6.alleg.68.n.1. p.8. & alleg. 69.n.4. p.13
c.cum auctoritate. §. licet, de conces. præbendæ lib.6.alleg.113.n.8. p.175
c.fin.in principio,de offic.deleg.lib.6. alleg.67.n.14. p.4
c. fin. de præscript. lib.6. alleg.68. n.24. p.11.
c.fin.§. fane,vt lite pendente lib.6. alleg. 79.n.3. p.49
c.fin. de filiis presbyt.lib.6.alleg.91. n.4. p.87
c.felicis 5.de pœnis lib.6.alleg.102.n.10. p.127
c.gratia,de rescriptis lib.6.alleg.91.n.20. p.88
c.licet Episcopus.de præbendis lib.6. alleg.90.n.10. p.85
c.1.de præscrip. lib.6.alleg.68. n.1.& alleg.69.n.4. p.13
c.possessor.de reg.iuris lib.6. alleg.68. n. 24.p.11.& alleg.74.n.1. p.30
c.1.de electione lib.6.alleg.90.n.3. p.84

c.1. de iureiurando lib.6. alleg.94. n.23. p.28
c.1. de homicidio lib.6. alleg.96. n.14. p.108
c. præsenti. §. porro, de offic. ordin. lib.6. alleg.105.n.2. p.136
c.1. de clericis non resident. lib.6. alleg. 105.n.17. p.138
c.1.de immunitate Eccles. lib.6.alleg.111. n.37. p.164
c.postulasti, de concess. præbendæ lib.6. alleg.113.n.5. p.175
c.qui contra,de reg.iuris lib.6. alleg.68.n. 10. p.9
c.quod vna via de reg. iuris lib.6. alleg. 77.n.19. p.42
c.quamuis,de rescriptis lib.6.alleg.91. n. 19. p.88
c.quanquam, de censibus lib.6.alleg.111. n.37. p.164
c.sine possessione, de reg.iuris in 6.alleg. 68.n.15. p.10
c.super hoc,de hæreticis lib.6.alleg.70.n. 20. p.21
c.statutum. §. notarium. de rescriptis lib. 6.alleg.72.n.2. p.26
c.2.de procuratoribus lib.6. alleg.90.n.5. p.94
c.si motu proprio 23. de præbend. lib.6. alleg.91.n.1. p.86
c.2. de filiis presbyt. lib.6. alleg.91. n.1. ibid.
c.si proponente, de præbend.lib.6.alleg. 91.n.6. p.87
c.si motu proprio, de præbend. lib.6. all. 91.n.11. ibid.
c.si super gratia,de offic. deleg.in 6.alleg. 91.n.13. p.88
c.suspectum, de rescriptis lib.6. alleg.91. n.17. ibid.
l.si propter,de rescriptis lib.6. all.91. n.19. ibid.
l.si eo tempore, de rescriptis lib.6. alleg. 91.n.20. ibid.
c.si Papa, de priuilegiis lib.6. alleg.111. n.37. p.163

Ex Clementinis.

CLementina constitutionem, de electione alleg.79.n.3.p.49. & alleg. 90.n.3. p.84
clement.fin. de rescriptis alleg.89. n.5.p. 81.
clement. 1. de re iudic. alleg.79. n.2. p. 49.
clement.1. de iure patron.alleg.94. n.34. p.99
clement. 1. vers. specialiter, de iudiciis alleg.108.n.21. p.149
clement.1.de re iudic.alleg.79.n.2. p.49
clementina sæpe, de re iudic.alleg.90. n. 11. p.85
clement. Pastoralis. §. cæterum,de re iudicata alleg.107.n.8. p.144

Ex Decreto.

CAp.accusatores 3.q.5.alleg.101.n.17. p.123
c.Cyprianus 4.21.q.3.alleg.86.n.3. p.71
c.clerici 1.14.q.4.alleg.111.n.43. p.165
c.dixit Dominus 23. q.1.alleg.96.n.14.p. 108.
c. de præsentium 20. 16. q.1. alleg.86. n.2. p.71
c.dixi, de consecrat. distin.1. alleg.67. n. 15. p.4
c.ei qui §.diffinitiua vers. nullus homicidarum 2.q.9.alleg.96.n.14. p.108
c.Episcopus 95.distinctione alleg.100.n.3. p.119
c.eiiciens distinct.88. alleg.111. n.43. p. 165.
c.filius 31.16.q.7.alleg.90.n.4. p.84.
c.faciat 22.q.1.alleg.114.n.1. p.179
c.hi qui,6.21.q.3.alleg.86.n.3. p.71
c.ius retractus 12. q.1. alleg.86. n.20. p. 72.
c.is autem.22.q.2.alleg.88.n.14. p.79
c.leges 4.distinct. alleg.69.n.18. p.15
c.Monachi 35.16.q.1.alleg.86. n.1.2.3. & 5. p.70.71
c. Monomachiam 2.q.4.alleg.116.n.3. p. 191. & alleg.117. num.6. p.196. & 35. 202.
c.nec aliqua 27.q.1.alleg.96.n.14. p.108
c. negotiator dist.88. alleg.111. n.43. p. 165.
c.noli existimare 23. q.1. alleg. 116. n.7. p.191.& alleg.117.n.50. p.206
c.Princeps 24.q.5.alleg.67.n.14. p.4
c.1. §. consensus 29.q.1. alleg.67. n. 20. p.5
c.placuit 1. 6.q.alleg.86.n.46. p.75
c.plebs distinct.63.alleg.90.n.4. p.84
c. Prædicator 16. q.1. alleg.111. n.43. p. 165.
c.quid culpatur 4. 34.q.1. alleg.116. n.7. p.191.alleg.117.n.50. p.206
c. rescripta 15. 25. q.2. alleg.115. n.9. p. 184.
c.Regum 24.q.5.alleg.67.n.14. p.4
c.sancimus 26.1.q.7.alleg.95.n.1. p.502
c.si qui sunt 17. 2. q.2. alleg.101. n.16. p. 123.

c.ſi quis 22.6.q.1. alleg.102.n.10. p.127
c.ſi tributum 3.q.1.alleg.111. num.37. p. 172

Ex ſacra Scriptura, ordine librorum.

GEneſis c.3.alleg.77.n.7. p.41
Geneſis c.18. alleg.101. num.12. p. 123
Geneſis c.19. alleg.101.n.11. ibid.
Geneſis c.47.alleg.104.n.7. p.134
Leuitici c.19.alleg. 105.n.1. p.136
Deuteronomij c.1.alleg.103.n.8. p.131
Deuteronomij c.20. & 24.alleg.114. n.1. p.179
Deuteronomij c.24.alleg.105.n.1. p.136
Regum c.24.lib.1.alleg.96.n.17. p.108
Regum lib.4.c.5.alleg.101.n.26. p.124
Regum lib. 3. c.17. & 18. alleg.103. n.10. p.132
Regum lib.4.c.1.alleg.103.n.20. ibid.
Regum lib.4. c.2. & 4. alleg.103. n.10. ibid.
Regum lib.1.c.15.alleg.103.n.11. p.132
Regum lib.2. c.20. alleg.114. num. 25.p. 182
Regum lib.4.c.11.alleg.114.n.25. ibid.
Diui Matthæi c.8.alleg.103.n.9. p.132
Diui Lucæ c.2.alleg.105.n.1. p.136
Diui Ioannis c.11.alleg.114.n.7. p.179
Diui Pauli epiſtola 1.& 2.ad Corinth.alleg.104.n.7. p.134
Apoſtoli epiſtola ad Roman. c.6. alleg. 114 n.1. p.179
Eſther c.7.& 8.alleg.102.n.19. p.128
Exodi c.23.alleg.114.n.1. p.179
Danielis c.7.13.& 14.alleg.102. n.19. p. 128.
Hieremiæ c.13.alleg.103.n.10. p.132
Sapientiæ c.10.alleg.104.n.7. p.134

Ex Concilio Tridentino.

CONcil. Trident.ſeſſ.25.de reformatione c.19.alleg.116.n.2. p.191
Concil.Trident. ſeſſ.24.de reformatione c.19.alleg.117.n.35. p.202
Concil. Trident. ſeſſ.25. c.4. explicatur alleg.86.n.14. p.71
Concil.Trident. ſeſſ.21.c.7. alleg.90. n.4. p.84
Concil. Trident. ſeſſ.24. c.12. alleg.105. n.17. p.138
Concil. Trident. ſeſſ.24. c.4. alle.113. n.16. p.176
Concil. Trident.ſeſſ.25.de reformatione c.19.alleg.116.n.2. p.191

Ex Codice.

LEge Altius C. de ſeruit. alleg.69. n. 24. p.16
l.Auia.C.de iure dot.alleg.76.n.1. p.34
l. Acceptam. C. de vſuris alleg.85. n.7. p.68
l.Ancillæ. C. de furtis alleg.88. n.16. p. 79.
l.ad inſtructionem.C. de ſacroſ. Eccleſiis alleg.111.n.37. p.164
l. ad ſimilitudinem. C. de Epiſcopis & clericis alleg.112.n.4. p.168
l.binos.C. de Aduocat. diuerſ. Iudic. alleg.113.n.10. p.176
l. cum nemo C. de adquir. poſſ. alleg.68. n.17. p.10
l.cum res 4. de contrah. emp. alleg.74 n.4. p.30
l.cum te. C. de his quæ vi alleg.85. n.8. p.68
l.conſulta diualia. C.de teſtam. alleg.86. n.2. p.71
l.contractus. C.de fide inſtrument. alleg. 88.n.7. p.78
l.cum ad Silanianum.C.de his,quibus vt indig.alleg.88.n.10. p.79
l.comparationes. C. de fide inſtrument. alleg.95.n.10. p.101
l.cum precum. C. de probat. alleg.95. n. 20. p.102
l.cum propria. C. ſiquis alteri vel ſibi alleg.95.n.20. ibid.
l.ciuis.C.de incolis alleg.100.n.3. p.119
l. cum appellare 1.C. de filiis & quemadm. pro his parentes alleg.112. n.14. p.169
l.cum quis 10. in principio. C. de iuris & facti ignorant. alleg.112.n.30. p.171
l. cauſas 7. de donation. alleg.115. n.4. p.184
l.defenſionis.C.de iure fiſci alleg.78. n. 23. p.48
l.diſſentientis. C. de diuortiis alleg.88.n. 16. p.79
l. deſummerſis. C. de naufragio lib.11. alleg.90.n.6. p.84
l.donatio 25.C.de donat. alleg.105. n.24. p.39
l.debitori. C. de pactis alleg.113. n.4. p. 175.
l. Diui. C. de naturalibus liberis alleg. 115.n.50. p.189
l.digna vox. C.de legibus alleg.119. n.6. p.116

Index Iurium.

l.ex verbis 14. C. de donat. inter. alleg. 73.n.7. p.28
l.edita. C.de edendo alleg.74.n.7. p.30
l.& ſi legibus.C.ſi contra ius vel vtilitatem publicam alleg.91.n.1.p.86.& 15. p.88
l.ex ſtipulatione 7.C.de ſent. & interlocut.alleg.107.n.17. p.145
l.eos. C. de aquæductu lib.11. alleg.108. n.11. p.48
l.emptorem. C. locato alleg.111. n.16. p.161
l.error 9.C.ad leg.falcid. alleg. 112.n.30. p.151
l.fin. §. vlt. C. de feudis patrimonialibus lib.11.alleg.68.n.1. cum ſequentibus p.8.& alleg.69.n.4. p.13.
l.fin.C. ne rei dominicæ vel templorum alleg.68.n.5. p.8
l.fin. C. de fundis rei priuatæ lib.11. alleg.68.n.5. ibid.
l.fin.§.ſin autem. C. communia de legatis.alleg.68.n.10. p.9
l.fin. C. de iuriſdictione omnium iudicum.alleg.70.n.20. p.21
l.fin.C.de Aduocat. diuerſ.iud. alleg.71. n.4. p.22
l.fin.C.ſi aduerſ.fiſc. alleg.71.n.4. ibid.
l.fin.C. de non numerata pecunia alleg. 73.n.4. p.28
l.fin. C.de rebus alien.vel non. alleg.75. n.10. p.33
l.fin.§.ſin autem æs alienum.C. de bonis quæ liberis alleg.76.n.5. p.35
l.fin. C.de curſu publico lib.12.alleg.77. n.12. p.41
l.fin. C. de vſuris rei iudicatæ alleg.78. n.6. p.46
l.fin. C.de contrah. empt. alleg.78. n.17. p.47
l.fin.C.de pactis alleg.89.n.7. p.82
l.fin. C. de his qui à non domino all.91. n.1. p.86
l.fin.C.de loc. præd. ciuil. lib.11.alleg.91. n.18. p.88
l.fin.de legibus alleg.92.n.14. p.91
l.fin.C.de iniuriis,alleg.95.n.34. p.105
l.fin. C. ad legem Cornel.de falſis.all.96. n.5. p.107
l.fin. C.de probat.alleg.96.n.15. p.108
l.fin. C. de iure emph. alleg.99. num.6. p.115
l.fin. C.de præpoſit. ſacri cubiculi lib.12. alleg.105.n.20. p.138
l.fin. C.de pactis inter empt. alleg. 105. n.24. p.139
l.fin. C.de vectigalibus alleg.109.num.6. p.151
l.fin.C.de vendend. reb. ciuit. lib.11. alleg.109. n.6. p. cad. & alleg.110. n.1. p.155
l. fin. C. comm. diuid. alleg.109. n.24. p. 153.
l.fin. C. de officio Mag. milit. alleg.110.n. 34. p.158
l.fin. C.de legibus alleg.111. n.30. p.163. & alleg.113.n.24. p.177
l.fin. C.de excuſat. artifi.lib.10. alleg.111. n.34. p.164
l.fin.C.de impub.alleg.122.n.9. p.168
l.filius 5. C. de decurionibus alleg.112. n.41. p.173
l.filius 3. C. ne filius pro patre alleg.112. n.41. ibid.
l.fin.C. de accuſatoribus alleg.118. n.7. p.210
l.fin. C.de iure emph. alleg.120.num.1. p.222
l.fin.§.ſed nec hac occaſione. C.de iure deliberandi alleg.120.n.29. p.227
l.ad ſaluberrimæ.C.de propoſit.agent. in rebus lib.12.alleg.74.n.10. p.31
l. humilioribus. C. de ſuſceptoribus lib. 10.alleg.110.n.34. p.158
l.his ſcholaribus. C.de dignit. lib.12. alleg.113.n.10. p.176
l.incendium 11. C. ſi certum petatur alleg.83.n.10. p.61
l.illam. C. de collation. alleg.88. n.16. p.79
l. inſtrumenta domeſtica. C. de probationibus alleg.95.n.31. p.104
l.indicia. C. de rei vind. alleg.96. n.14. p.108
l.ius ſepulchri. C. de relig. & ſumptibus funer.alleg.120.n.13. p.224
l.inquiſitio. C. de ſolut. alleg.109. n.18. p.152
l. inter omnes C. de prædiis minor. alleg.109.n.24. p.153
l.iure.C.de fideiuſſoribus alleg.112.n.45. p.173
l.iure noſtro.C.de fideiuſſ.alleg.79.n.12. p.50
l. iubemus. C. de probat. alleg.96. n.5. p.107
l.ius Senatorum. C. de dignitatibus lib. 12.alleg.102.n.9. p.127
l.iudex 5. C. comminatio, vel epiſtolas alleg.107.n.17. p.145
l. iudicis. C. de iudiciis alleg.107. n.18. ibid.
l.litigator. C. de appellat. alleg.78. n.10. p.46.
l.lenones. C.de ſpectaculis lib.11. alleg. 97.n.5. p.112
l.multum intereſt. C.de ſolut. alleg.88. n.16. p.79

l.minorem

Index Iurium.

l. minorem 6. C. de prædiis minor. alleg. 106. n. 10. p. 142
l. minorum. §. 1. & §. tyronum. demuner. & honoribus alleg. 112. num. 9. p. 168
l. nec ignorans. C. de donat. alleg. 72. n. 7. p. 25
l. non modus 12. C. de seruit. & aqua alleg. 77. n. 28. p. 43
l. non recte. C. de fideiuss. alleg. 79. n. 12. p. 50
l. non modus 12. C. de seruit. & aqua alleg. 89. n. 6. p. 81
l. nec damnosa. C. de precib. Imp. offer. alleg. 91. n. 6. p. 87
l. nec is. C. de dignitatibus lib. 12. alleg. 104. n. 5. p. 133
l. nullus. C. de cursu publico lib. 12. alleg. 114. n. 10. p. 180
l. nec damnosa. C. de precib. imp. offer. alleg. 114. n. 8. p. 180
l. omnes. C. de operibus publicis alleg. 77. n. 18. p. 42
l. omnia priuilegia C. de Episcopis & clericis alleg. 89. n. 6. p. 81
l. omnes. C. si contra ius vel vtilitatem publicam alleg. 115. n. 6. p. 184
l. penult. C. de donat. inter. alleg. 119. n. 9. p. 217
l. 1. ad finem. C. de metallariis alleg. 120. n. 35. p. 228
l. 1. C. de imp. lucrat. descript. lib. 11. alleg. 68. n. 17. p. 14
l. 1. §. fin. C. de annal. except. alleg. 68. n. 29. p. 11
l. 1. C. de seruit. & aqua alleg. 69. n. 24. p. 16.
l. 1. §. optamus. C. de officio Præfect. Præt. alleg. 70. n. 8. p. 19
l. 1. C. vt intra certum tempus crimina lis quæstio terminetur alleg. 70. n. 19. p. 21
l. 1. & vlt. C. si aduersus fiscum alleg. 71. n. 5. p. 22
l. 1. C. de sentent. aduers. fisc. latis alleg. 71. n. 5. ibid.
l. 1. C. de bon. poss. contra tab. all. 74. n. 7. p. 30
l. 1. C. de seruo pig. dato alleg. 75. num. 11. p. 33
l. 1. C. de sentent. quæ sine certa quantitate alleg. 78. n. 4. p. 45
l. placet. C. de Episcopis & clericis alleg. 86. n. 2. p. 71
l. procuratoribus. C. mandati alleg. 86. n. 35. p. 74
l. penult. C. de sentent. quæ sine certa quantitate alleg. 93. n. 7. p. 94
l. 1. C. de sacros. Eccl. alleg. 94. n. 30. p. 99
l. præcipimus. C. de appellat. alleg. 94. n. 32. ibid.
l. penult. C. de probat. alleg. 95. num. 27. p. 102
l. 1. C. qui & aduersus quem all. 96. n. 18. p. 108
l. 1. C. de dotis promiss. alleg. 86. num. 30. p. 73
l. 1. C. de fundis limitrophis all. 99. n. 15. p. 116
l. 1. C. de curiosis & stationariis lib. 12. alleg. 102. n. 25. p. 129
l. 1. C. vt dignit. ordo seruet. alleg. 102. n. 28. ibid.
l. 1. C. de fideiuss. dot. dent. alleg. 103. n. 2. p. 130
l. 1. C. de re militari lib. 12. alleg. 105. n. 19. p. 138
l. 1. C. de donat. quæ sub modo alleg. 105. n. 24. p. 139
l. per retentionem. C. de vsuris alleg. 105. n. 29. p. 139
l. 1. C. vt quæ desunt Aduocatis alleg. 107. n. 2. p. 143
l. properandum. §. & siquidem. C. quomodo & quando iudex alleg. 107. n. 23. p. 145
l. 1. C. quæ res pignori alleg. 108. n. 13. p. 148
l. prohibitum. C. de iure fisci lib. 10. alleg. 109. n. 8. p. 151
l. probatorias. C. de diuers. offic. lib. 12. alleg. 109. n. 8. ead. p. & alleg. 110. n. 6. p. 155
l. 1. C. de metropoli Beryto lib. 11. alleg. 109. n. 9. p. 151
l. præscriptio. C. de operibus publicis alleg. 109. n. 10. p. 151. & alleg. 110. n. 34. p. 158
l. 1. C. de prædiis decurionum lib. 10. alleg. 110. n. 5. p. 155
l. prohibitum 5. C. de iure fisci lib. 10. alleg. 110. n. 6. ibid.
l. placet C. de sacros. Eccles. alleg. 111. n. 37. p. 164
l. 1. C. de præpos. it. agent. in rebus lib. 12. alleg. 112. n. 4. p. 168
l. 1. C. de decurionibus alleg. 112. n. 12. p. 169.
l. patrem 1. C. de filiisfam. & quemad. pro his parent. ten. alleg. 112. n. 15. p. 169.
l. 1. C. quod cum eo alleg. 110. n. 16. ibid.
l. 1. C. de pericul. succeff. parent. lib. 10. alleg. 112. n. 17. ibid.
l. 1. C. ne filius pro patre alleg. 111. n. 29. p. 171
l. 2. C. de fideiuss. tutor. alleg. 112. num. 31. p. 171

Index Iurium.

l.1. C.de periculo eorum qui pro Magistratu alleg.112.n.33. ibid.
l.penultima. §. cum igitur. C. de neceſſ. ſeruis hæred. inſt. alleg.112. n.36. p. 172
l.1.§.infante,C.de honoribus & muneribus alleg.112.n.38. ibid.
l.1. C. de decurionibus lib.10. alleg.112. n.45. p.173
l.1. C.ad legem Flauiam de plagianis alleg.113.n.9. p.176
l.1. C. de muneribus alleg.113. n.14. ibid.
l.1. C. de muneribus alleg.113. num.14. ibid.
l. priuilegia 6. C. de incolis alleg 113. n.12. ibid.
l.1.C.ne ruſticani ad vllum obſeq. lib.12. alleg.113.n.20. p.177
l. quamuis. C. de fideicommiſſis alleg. 75.n.14. p.33
l.quamuis. C. de impuber. alleg.68. n.19. p.10
l. quod fauore. C. de legibus alleg.69. 31. p.17
l.quiſquis. C. ad legem Iul. Maieſtat. alleg.117.n.32. p.201
l.quemadmodum. C. de agricol. & cenſit.lib.11.alleg.120.n.24. p.226
l.quiſquis C.de don.alleg.76.n.14. p.36
l.quamuis C. ad legem Iul. de adulter. alleg.97.n.3. p.112
l.quiſquis 5. C. ad legem Iul. Maieſt. alleg.102.n.10. p.127
l.qui in contractibus. C. de iure fiſci lib. 10.alleg.106.n.3. p.141
l. quiſquis. C. de Epiſcop. & clericis alleg.112.n.4. p.168
l.quoties. C. de precib. Imp. offeren. alleg.115.n.5. p.184
l. qui fundus. C. de omni agro deſerto alleg.115.n.23. p.186
l.qui per fundos.C.de omni agro deſerto alleg.115.n.47. p.189
l. repetita §. abſurdum. C. de Epiſcopis & clericis alleg.86.n.2. p.71
l.rationales. C. de Aduocatis fiſci alleg. 107.n.1. p.143
l.reſcripta. C.de precib. Imp. offer.alleg. 115.n.8. p.184
l.ſi bona C.de præſcript. longi temporis alleg.68.n.28. p.11
l.ſicut. C.de præſcript.30. vel 40. annor. alleg.68.n.29. ibid.
l.ſi aduerſus C.de precib. Imp. offer. alleg.71.n.1. p.22
l.ſub ſpecie C.de re iudic.alleg.71.n.2.ib.
l.ſi quis. §.rationem. C.de edendo alleg. 72.n.1. p.24
l.ſi cognati 21.C.de negot.geſtis alleg.72. n.1. ibid.
l.2.C.de adop.alleg.72.n.23. p.27
l.2.C.de tabulariis alleg.72. n.23. p.28
l.ſi teſtamento 8. C. de inſtit. & ſubſtit. alleg.74.n.7. p.30
l. ſi negotium. C. de negot. geſtis alleg. 74.n.8. p.31
l.2. C. de commun. fiſci debit. alleg.77. n.10. p.41
l.ſiquis. C. de vectig. & commiſſ. alleg. 77.n.17. p.42
l.ſi fugitiui. C. de ſeruis fugitiuis alleg. 77.n.30. p.43
l.2.C.de executione rei iudicatæ alleg. 78.n.6. p.46
l.ſiquis 2.C.vbi in rem actio alleg.79.n.8. p.50
l.ſi ſuper poſſeſſione 9. C. de tranſactio. alleg.80.n.12. p.54
l.ſi militem. C. de condict. ob cauſ. dat. alleg.83.n.13. ibid.
l. ſi creditor. C. de pignerat. actione alleg.83.n.2. p.60
l.ſi litterarum. C. de ſolut. alleg.85. n.5. p.68
l. ſi viua matre C. de bonis mater. alleg. 86.n.39. p.75
l.2. C. de conuen. fiſci debit. lib.10. alleg.86.n.38. ibid.
l.ſiue poſſidetis 16. C.de probat. alleg.91. n.25. p.89
l.ſi quis filium 3. C. de liberis præteritis alleg.92.n.11. p.91
l.2.C.de ſeruit.alleg.92.n.15. ibid.
l.2. C. de bon. vacant. alleg.94. num.14. p.97.
l. ſi ex falſis. C. de tranſactionib. alleg. 96.n.1. p.206
l.2. C. quorum appel. non recip. alleg. 96.n.12. p.97
l.2. C. de reſcind. vendit. alleg.99. n.7. p.115
l.ſi quos. C.de reſcind. vendit. alleg.99. n.22. p.117
l. ſciant cuncti. de probationibus alleg. 99.n.26. ibid.
l.2.C.de nundinis alleg.104.n.2. p.133
l.ſi voluntate. C. de reſcind. alleg.106. n.3. p.141
l.ſi idem 7.C.de codicillis alleg.108. n.1 p.147
l.ſi decreta. C.de tranſact.alleg.108.n.20. p.149
l. ſplendidiſſime C. de operibus publicis alleg.109.n.6. p.151
l. ſi qua loca. C. de feudis & ſaltibus rei domi. lib.11. alleg. 109. num. 10. p.152

l.ſi qui

Index Iurium.

l.si quid pars. C. de seruit. alleg. 110. n. 10. p. 156
l. 2. C. de priuilegiis scholast. alleg. 110. n. 34. p. 154
l. si prædium. C. de ædilitiis actionibus all. 111. n. 27. p. 163
l. si quis in suo. C. de inoffic. testam. alleg. 112. n. 7. p. 168
l. sine periculo C. de fil. fam, & quemad. pro his pater teneatur alleg. 112. n. 8. ibid.
l. si non subscripsisti. C. de admin. tutor. alleg. 113. n. 5. p. 175
l. 2. C. de omni agro deserto all. 113. n. 8. ibid.
l. si à te C. de pactis inter empt. & vend. alleg. 115. n. 4. p. 184
l. si donationem. C. de reuocand. don. all. 115. n. 4. ibid.
l. si quis. C. de postulando alleg. 118. n. 7. p. 210
l. si quis in hoc. C. de Episcop. & clericis alleg. 117. n. 32. p. 201
l. studentibus. C. de offic. præfect. vrbi alleg. 119. n. 18. p. 219
l. tutor. 11. C. de arbitr. tut. alleg. 82. n. 1. p. 24
l. traditionib. C. de pactis. alleg. 83. n. 13. p. 61
l. transigere. C. de transact. alleg. 97. n. 4. p. 112
l. transactio. C. de transact. alleg. 97. n. 5. ibid.
l. 3. C. qui accusare alleg. 102. n. 17. p. 127
l. vbi falsi. C. ad legem Cornel. de falsis alleg. 118. n. 6. p. 209
l. vnica. C. de gladiatoribus alleg. 117. n. 6. p. 196. & alleg. 116. n. 3. p. 191
l. vnica, §. ne autem. C. de caducis tollendis alleg. 120. n. 2. p. 224
l. vnica. C. quibus muner. excusent. qui post impletam lib. 10. alleg. 120. n. 17. ibid.
l. vlt. C. ne liceat tertiò prouocare all. 71. n. 1. n. 22
l. vnica C. de sentent. aduers. fisc. alleg. 71. n. 2. ibid.
l. venales. C. quando prouocare non est necesse alleg. 71. n. 5. ibid.
l. vnica. C. si seruus se extero alleg. 72. n. 10. p. 25
l. vniuersos. C. de decurionibus lib. 10. alleg. 72. n. 23. p. 27
l. vnica. C. de imp. lucrat. descript. alleg. 74. n. 5. p. 30
l. vnica, §. fin. C. de sacros. Eccles. alleg. 77. n. 10. p. 41
l. vnica. §. fin autem. C. de cadacis tollendis alleg. 94. n. 26. p. 98
l. vlt. ad finem. C. ad l. Iul. repet. alleg. 95. n. 11. p. 102
l. vnica. C. de superexact. lib. 10. alleg. 95. n. 32. p. 104
l. vnica. C. quando ciuil. actio crim. præiudic. alleg. 95. n. 32. ibid.
l. vbi 22. C. ad legem Cornel. de falsis alleg. 97. n. 11. p. 112
l. vltim. C. de accusat. alleg. 102. n. 17. p. 127
l. vltima. C. de calum. alleg. 102. n. 25. p. 129
l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollend. alleg. 105. n. 27. p. 139
l. vnica. C. si seruus se extero emi mandauerit alleg. 108. n. 5. p. 147
l. vsum aquæ, iuncta glossa. C. de aquæ duct. lib. 11. alleg. 109. n. 12. p. 152
l. vnica. C. nullus ex vicariis lib. 12. alleg. 112. n. 7. p. 168
l. vnica. C. ne operæ à collat. exigan. lib. 10. alleg. 113. n. 20. p. 177
l. vnica. C. de gladiatoribus lib. 11. alleg. 116. n. 3. p. 191

Ex Authenticis.

Avthentic. constitutio quæ de dignitatibus. §. præterea col. 6. alleg. 70. n. 3. p. 18
Auth. de tabellionib. col. 4. alleg. 72. n. 23. p. 27
Auth. res quæ C. comm. de legatis alleg. 77. n. 10. p. 41
Auth. offeratur. C. de litis contest. all. 79. n. 15. p. 51
Auth. præsente C. de fideiuss. alleg. 79. n. 16. ib.
Auth. si hæres C. de litigiosis al. 79. n. 22. p. 52
Auth. de admin. officia in sacris alleg. 94. n. 32. p. 119
Auth. de tabellionib. §. 1. alleg. 106. n. 1. p. 141

Ex Feudis.

CAp. 1. in Principio, titulo per quos fiat inuestitura alleg. 69. n. 34. p. 17
c. 1. vers. potestas tit. quæ sint regalia alleg. 70. n. 3. p. 18. & alleg. 77. n. 7. p. 41
c. 1. vers. salinarum tit. quæ sint Regalia, in feudis alleg. 80. n. 15. p. 54
c. 1. §. si clericus, de feudo fuerit controuers. alleg. 86. n. 16. p. 72
c. 1. de feudo non habente propriam feudi naturam alleg. 86. n. 30. p. 73
c. 1. §. si quis de manso tit. si de inuest. fuerit contr. alleg. 89. n. 3. p. 81
c. 1. tit. qui feudum dare poss. in vsibus feudor. alleg. 94. n. 12. p. 97
c. 1. de feudis alleg. 94. n. 12. ibid.
c. 1. tit. quid iuris si post alienationem feudi in vsibus feudor. all. 94. n. 16. ibid.
c. sed etiam 1. tit. per quos fiat inuestitura in feudis all. 94. n. 23. p. 98
c. 1. §. præterea ducatus tit. de prohibita feudi alienat. per Federic. all. 103. n. 9. p. 132
c. tit. de vasallo, qui contra const. Lotharij all. 113. n. 15. p. 176
c. 1. §. illud 1. de prohibita feud. alien. per Federic. alleg. 113. n. 15. ibid.

Index Iurium.

Ex Digesto Veteri.

LEge ab emptore. ff.de pactis alleg.88.n.1. p.78
l.actione. §. Labeo.ff. pro socio alleg.77.n.10. p.41
l.aut Religionis beneficium 28.ff.de procurat.alleg.86.n.11. p.71
l.Athletas. §.calumniator.ff.de his qui notantur infamia alleg.102.n.29. p.129
l.an inutilis. §.filius familias. ff. de acceptilat. alleg.112.n.28. p.171
l.Argentarius 10.§.1. ff.de edendo alleg.116. n.15.p.193.& alleg.117.n.59. p.193
l.beneficium. ff. de const. Principum all.77. n.28.p.43.& alleg.89.n.8. p.82
l.consilio ff.de curat.furios.alleg.67.n.18. p.4
l.cum indebito 25.ff.de probat. alleg.68.n.20. p.10
l.cum Aquiliana. 5.ff.de transact. all.72. n.7. p.25
l.cum hic status. §. si maritus. ff. de donat. inter.alleg.75.n.10. p.33
l.cum tabernam. ff. de pigner. alleg.83. n.5. p.60
l.certi condictio 9. §.deposui. ff. de rebus creditis alleg.84.n.13. p.65
l.cum in leg. ff. de contrah. empt. all.93. n.9. p.94
l.continuus §.cum quis. ff. de contrah. empt. alleg.109.n.6. p.151
l.cum hi. §. si Prætor.ff.de transact.al.110.n.5. p.55
l.cum manu facta. §. silua cædua.ff. de contrah. empt.alleg.111.n.14. p.161
l.conuenit 65. ff.de contrah. empt. alleg.111.n. 26. p.163
l.cum fundo 36. ff. de seruit. rusticor. al.113. n.21. p.177
l.cum fundus 13. ff.comm.prædior.alleg.113. n.21. ibid.
l.de quibus.ff.de legibus alleg.69.n.18. p.15
l.de qua re ff. de iudiciis al.78.n.18. p.47
l.dolus 44.ff.mandati al.82.n.13. p.59
l.de eo 12. §.si post. ff.ad exhibend. alleg.83. n.20. p.62
l.debitori.7.ff.de vsuris al.85.n.7. p.68
l.de his.ff.de transact.al.92.n.19. p.92
l. Diuus ff.de in integrum restit.alleg.96.n.18. p.108
l.de ætate.§.ex causa ff.de interrogat.act. all. 109.n.27. p.153
l.diuortio. §.si vir. ff. solut. matrim. alleg.111. n.36. p.164
l.olim proferre. ff.si plures. ff. de arbitris all. 118.n.17. p.212
l.eum qui ædes 23.ff. de vsucap.alleg.68.n.19. p.10
l.cum actum 17. §.1. ff. de negotiis gestis all. 72.n.11. p.24
l.est differentia ff.in quibus caus. pignus vel hypotheca tacite contrahatur all.75. n.11. p.33
l.ex morte,in fine. ff. de pactis dotal.alleg.76. n.1. p.34
l.eius qui in prouincia vers.quoniam.ff.si certum petatur alleg.83.n.10. p.61
l.est enim 2. ff.de vsufructu al.83.n.10. ibid.
l.ex empto. §.in primis.ff.de act. empt. al.84. n.8. p.64
l.electio.§.is quem. ff. de noxalibus alleg.84. n.14. p.65
l.eleganter. §. qui reprobos.ff. de pigner. act. alleg.85.n.2. p.68
l.emptor 47. §.Lucius, ff. de pactis alleg.86. n.37. p.74
l.eius qui in prouincia. ff. si certum petatur alleg.106.n.2. p.141
l.æde sacra. §.intra maiorum. ff. de contrah. emptione alleg.110.n.18. p.157
l.cum qui. §. in popularibus.ff.de iureiurando alleg.110.n.20. ibid.
l.ex hoc iure.ff.de iust.& iure alleg.115. n.6. p.184.& n.36. p.187
l.fin. ff. de exercit. actione alleg.75. n.16. p. 33
l.fundi partem.ff. de contrah. empt. alleg.77. n.18.p.42. & all.82.n.5. p.58.& all.98. n.9. p.114
l.fin.ff.de condict.caus.data al.84 n.9. p.65
l.fin.in principio ff. quod met. caus. alleg.91. n.25.p.89.& alleg.95.n.22. p.103
l.fin.ff.de probat.alleg.96.n.11. p.108
l.fin.§.vlt. de contrah.empt. alleg.113.n.21.p. 177
l.fin.ff.de rei vind.alleg.120.n.9. p.225
l.hactenus 8.ff. de vsufructu alleg. 105. n. 2. p.136
l.hoc edicto 22. ff.quod quisque iuris al.112. n.30. p.171
l.illud. ff. ad legem Aquiliam alleg.69. n. 29. p.16
l.in tantum ff.de rer.diuis.all.69.n.36. p.17
l.in obligatione generali. ff. de pignor. al.70. n.2. p.18
l.in modicis. ff. de contrah. empt. al.120.n.24. p.226
l.Iulianus ff.si quis omiss. caus. testam. al.117. n.40. p.204
l.in lege 77. ff.de contrah. emp. all.77. n.28. p.43
l.item quæ 10.§.si cui mandauero.ff.mandati alleg.78.n.10. p.46
l.idemque §. generaliter.ff.mandat. alleg.79. n.8. p.50
l.item si verberatum. §. si seruus petitus.ff.de rei vindicat.alleg.83.n.20. p.62

l.in

Index Iurium.

l.in fundo.ff.de rei vind.alleg.83.n.21. ibid.
l.incendium.ff.si certum petatur alleg.84. n.6. p.64
l.is qui vsufructu meo. ff. quibus modis vsusfruct.amit.alleg.89.n.18. p.83
l.item si fundi §.huic vicinus ff. de vsufructu alleg.89.n.20. ibid.
l.in causæ. §.idem Pomponius. ff.de minorib. alleg.104.n.5. p.133
l.interdum. ff. qui potiores alleg.105. n.3. p. 136.
l.illud.ff.ad legem Aquil.alleg.110.n.3. p.155
l.in tantum §.vniuersitatis.ff.de rer.diuis.all. 110.n.18. p.157
l.iusta ff.de manumiss.vindict.alleg.117. n.40. p.204
l.iusiurandum.ff.de iureiurando alleg.118.n.21 p.213
l.item si pretio 22.ff.locati all.111.n.5. p.160
l.idem quoties. ff. de condict.ob turpem causam alleg.111.n.22. p.162
l.idem est 20.ff.de act.empt.al.111.n.26.p.163
l.inuitum.ff.de seruit. vrban. præd. alleg.112. n.42. p.173
l.illicitas, §. veritas. de offic. Præsid. alleg.118. n.11. p.210
l.iustissime 44.in principio.ff. de ædilitio edicto alleg.77.n.12. p.41
l.ius publicum.ff.de pactis alleg.77.n.10. ibid.
l.ius ciuile.ff.de iustitia & iure alleg.77. n.27. p.43
l.iuris gentium. §.si paciscar.ff.de pactis alleg. 80.n.14.p.54.& alleg.98.n.9. p.114
l.ius publicum. ff. de pactis alleg.86. num.38. p.74
l.Lucius 44. ff.de act.empt.alleg.77. num.32. p.44
l.licet.§.rei depositæ. ff. depositi alleg.83.n.1. p.60
l.Labeo 21.ff. de contrah. empt. alleg.93. n.9. p.94
l.locum 17. §.1. ff. de vsufructu alleg.110. n.8. p.155
l.locatio.2. §.adeo ff. locati alleg.111. num.10. p.161
l.licet. §. fin. ff. de peculio alleg.112. num.23. p.170
l.metum. §.sed licet. ff. quod met. caus. alleg. 120.n.7. p.223
l.mulier bona. ff. de iure dot. alleg.76. n. 5. p.35
l.nam ita Diuus. ff. de adopt.alleg.73. num.9. p.29
l.naturalis.§.etsi quidem.ff.de præscriptis verbis alleg.84.n.9. p.65
l.necessario ff. de periculo & comm.rei venditæ.alleg.84.n.12. p.65
l.non solum.ff.de procur.alleg.87.n.3. p.76
l.ne quidquam §.vbi decretum.ff.de offic.Proconsl.alleg.90.n.5. p.84
l.non solum. ff.de ritu nuptiar.alleg.96. n.18. p.108
l.necesse, de in diem addicto. alleg.99. n.28. p.118
l.ne quidquam. §.de plano. ff. de officio proconsl.alleg.107.n.16.p.144. & alleg.109. n.4. p.151
l.neque 3.ff. ad exhibendum alleg.107. n.23. p.145
l.non solet.42.ff.locati.alleg.111.n.24. p.163
l.nauis onusta.§.cum autem.ff.ad legem Rhodiam de iactu alleg.113.n.2. p.175
l.necessario. §. vltimo, de periculo & com.all. 120.n.4. p.222
l.non solum.§.si puellæ. ff.de ritu nuptiar. all. 120.n.14. p.224
l.obligatione.ff. quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur alleg.75. n.11. p.33
l.obligatione generali 6. ff.de pignoribus all. 108.n.13. p.148
l.onera.ff.de adopt.alleg.112.n.16. p.169
l.obseruandum.ff.de officio Prætor.alleg.118. n.6. p.209
l.1.§.cum vrbem ff.de officio Præfect. vrb. all. 69.n.2. p.13
l.1. ff. in quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur al.75.n.11. p.33
l.1.§.non autem.ff.de exercit.actione alleg.75. n.16. p.33
l.1.ff.quod cuiusque vniuersit. nom. alleg.77. n.7. p.41
l.1.§.cum carnis. ff. de officio Præfecti vrbis alleg.77.n.13.p.41.& al.78.n.22. p.48
l.plane. 3. ff. familiæ erciscundæ alleg.82. n.2. p.57
l.1.fi.de vsuris al,82.n.3. ibid.
l.1.§.idem Pomponius.ff. de dolo all.82. n.13. p.59
l.Procuratoris 5.§.plane. vers.sed si dedi ff. de tribut.actione al.83.n.7. p.61
l.2.§.1.ff. de calumniatoribus alleg.84. num.1. & 2. p.64
l.1.ff.de rerum permutatione alleg.84.num.9. p.65
l.Paulus. ff.de procur.al.90.n.3. p.84
l.1.§.idem Labeo ff.familiæ erciscundæ al.91. n.6. p.87
l.1. §.1. §. de ædilit. edict. allegat. 91. n. 11. p.87
l.1. de officio eius allegat.120. numero 8. p.223
l.1.ff.de constit.Princip.all.119.n.3.p.216.& n. 9. p.217
l.1.§.1.ff.de nundinis al.92.n.2. p.90
l.1.ff.quemad.seruit.al.94.n.7. p.96

Index Iurium.

l.1.ff.quod quiſque iuris alleg.99.n.30. p.118
l.1.§.1.ff. de offic. Præfecti Prætor. alleg.101. n.13. p.123
l.1.de officio Procurat. Cæſaris alleg.108.n.13 p.148
l.1. §. de pupillo. ff. de conſtit.pecunia al.108. n.21. p.149
l.1. §.1.ff. de ſuperficiebus alleg.111. n.32. p.164
l.Procuratores. §. ſi plures.ff.de tribut. actione al.113.n.5. p.175
l.1.ff.de his qui ſunt ſui alleg.114.n.3. p.179
l.1. ff. de conſtit. principum alleg.115. n.7. p.184
l.quædam mulier 76.ff. de rei vindicatione alleg.68.n.18. p.10
l.quoties. ff. de contrah. empt.alleg.69. n.32. p.17
l.qui cum tutoribus9.§.1.ff.de tranſactionibus alleg.72.n.7. p.25
l.quæ religioſis 44. ff. de rei vindicatione al. 72.n.9.& 13. p.25
l.qui repudiantis. §.cum contra. ff. de inofficioſis teſtam.alleg.78.n.24. p.48
l.qui ſuſpecta 29. ff.de inoffic.teſtam.alleg.79. n.22. p.52
l.quæro. §.inter locatorem.ff. locati.al.80.n.2. p.53
l.qui ſe debere 7. §. ſin autem.ff.de condict. cauſa dat.alleg.81.n.2. p.55
l.quod ſeruus. ff. de condict. cauſ.dat.al.81.n.1. ibid.
l.quidam exiſtimarunt.ff.ſi certum petatur alleg.82.n.2. p.57
l.quod ab initio.§.fin. ff. de rebus creditis al. 83.n.7. p.61
l.quod te mihi.ff.de rebus credit.alleg.83.n.16. p.62
l.quod te mihi. ff.ſi certum petatur al.84.n.6. p.64
l.quod tamen. §.Maſſæ vſusfructus. ff.quibus mod.vſusfruct.amitt.alleg.84.n.6. ibid.
l.quod ſi ab initio. ff. de rebus creditis alleg. 84.n.13. p.65
l.quod Servius.ff.de condict. cauſ. dat.al.85. n.11. p.69
l.quæro. §.inter locatorem. ff.locati.alleg.85. n.11. ibid.
l.qui patitur.ff.mandati alleg.87.n.7. p.77
l.quidam ex parte.ff.de euiction. all.88.n.18. 80.
l.quæ commendandi 43. ff.de contrah.empt. alleg.91.n.11. p.87
l.quamquam. ff. ad SC. Trebellianum all.92. n.16. p.91
l.quæro.ff.de actionibus empti alleg.94.n.25. p.98
l.quoniam liberi. ff. de teſtibus alleg.95.n.15. p.102
l.quæro. §.ſeruum dupla.ff. de ædilitio edicto alleg.95.n.29. p.104
l.quæ omnia.§.1.ff.de probat.alleg.95.n.37. p. 105.
l.qui falſa vel varia.ff.de teſtibus al.96.n.34. p.111
l.quod ſi minor. §. Scævola. ff. de minoribus alleg.105.n.20. p.138
l.qui ſe habere 7. ff. de condict. cauſ. data al. 105.n.33. p.140
l.quæcumque §.fin. ff. de Public. in rem act. alleg107.n.5. p.143
l.quoties.§.vlt.ff.de noxalibus alleg.107.n.23 p.145
l.qui peculij 46.ff.de pecul.alleg.108.n.13. p. 148.
l.Quintus. ff. de act. empti alleg.111.n.13.p. 161.
l.qua actione.7.§.ſi qui in colluctatione. ff.ad legem Aquil.al.116.n.14.p.192.& al.117. n.6.& n.58. p.196.207
l.qui præeſt.ff.de iuriſd.omn.iudic.alleg.118. n.7. p.210
l.quod ſi minor,in fine.ff. de minorib. al.120. n.9. p.223
l.rem hæreditariam.ff.de euict. alleg.78.n.24. p.48
l.rem alienam.ff.de contrah.empt. all.84.n.7. p.64
l.Rutilia Polla 69.ff.de contrah.empt.alleg.89. n.4. p.81
l.ſi defenſor. §.qui interrogatus. ff.de interrogatoriis act.alleg.67.n.23. p.45
l.ſi is cui 11.ff.quemad.ſeruit.amitt.all.68.n.9. p.9
l.ſi quis diuturni. ff.ſi ſeruit. vindicetur all.68. n.15. p.10
l.ſi precario 17.ff.comm.præd.alleg.68.n.20.p 10.
l.ſi arbiter.ff.de probat.alleg 69.n.17. p.15
l.ſi Prætor.§.Marcellus. ff. de iudiciis alleg.71. n.6. p.22
l.ſi fundus. §.ſi plures. ff. de pignoribus al.71. n.7. p.22
l.ſi me & Titium.ff.ſi certum petatur all.71. n.7. ibid.
l.ſi autem.§.fin.ff.de negot.geſtis all.71. n.12. p.23
l.ſi ſtipulatus. §.verum.ff.de vſuris all.73.n.4. p.28
l.ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi qui cautio.all. 73.n.4. ibid.
l.ſicut.§.ſed ſi permiſerit.ff.quibus mod. pig. vel hypotheca ſoluitur allegat.75. n.4. p. 32.
l.ſi ita vulneratus.ff.ad legem Aquiliam al.77. n.11. p.41
l.ſed & Iulianus. §. proinde.ff.ad SC. Maced. alleg.118.n.9. p.210

l.ſi

Index Iurium.

l.ſi inſtituta.ff.de inoffic. alleg.78.n.1. p.45
l.ſi coita ſit.ff.pro ſocio alleg.78.n.37. p.147
l.ſi merces 28.ff.locati alleg.78.n.17. ibid.
l.ſi mandato. §.1. ff.mandati alleg.79. n.11. p. 50.
l.ſed ſi lege. 1.item ſi rem.ff.de petitione hæredit.alleg.79.n.13. ibid.
l.ſi actor.ff.de probat.alleg.79.n.14. ibid.
l.ſi eum.§.qui iniuriarum. ff.ſi quis cautio.alleg.80.n.3. p.53
l.ſi iudex 22.ff.de iudiciis alleg.80.n.4. ibid.
l.ſi donatæ 36. §. ſi ſponſus ff. de donat.inter alleg.80.n.11. p.54
l.ſi extraneus. ff.de condict.cauſ.dat. alleg.81. n.1. p.55
l.ſi mulier 10.ff.de condict. cauſ. dat. alleg.81. n.1. ibid.
l.ſeruus 25. ff. de pignerat. actione alleg.82. n.13. p.59
l.ſi plures.§.ſiue autem ff. depoſiti all.83.n.17. p.62
l.ſi vehenda. §.ſi ea conditione. ff. ad legem Rhodiam de iactu alleg.83.n.17. ibid.
l.ſi is qui 57. in fine principij. ff. de iure dot. alleg.83.n.20. ibid.
l.ſed ſi lege 28. §.quod ait Senatus, ad finem. ff.de petitione hæredit.alleg.83.n.21. p.63
l.ſi merces.§.vis maior.ff. locati alleg.84. n.1. & 2. p.64
l.2.§.creditum.ff.de rebus credit..alleg.84.n.5. & n.13. p.64.& 65
l.ſi viro.ff.locati alleg.86.n.35. p.74
l.ſi vt certo.§.nunc videndum. ff.commodati alleg.84.n.16. p.66
l. ſi hæreditaria.ff.de negot. geſtis all.84.n.18. ibid.
l.ſi hominem.ff.mandati alleg.84.n.18. ibid.
l.ſi is qui fundum 20.in principio.ff.locati alleg.84.n.24. p.67
l.ſi vina 15.ff.de periculo & commod.rei venditæ.alleg.85.n.2. p.68
l.ſi pro parte.§.verum. ff. de in rem verſo.alleg.85.n.3. ibid.
l.ſi opera 6.ff.de doli mali & metus exceptione alleg.94.n 6. ibid.
l.ſunt perſonæ.ff.de relig.& ſumptibus funer. alleg.89.n.13. p.82
l.ſi ſeruitus 22.ff.de ſeruit. vrb. alleg.89. n.14. ibid.
l.ſi ſuperatus 3. verſ.at quin. ff. de pignoribus alleg.90.n.2. p.84
l.ſi ſuſpecta.ff.de inoffic.teſtam. alleg.90. n.3. ibid.
l.ſi negotium.ff.de negotiis geſtis all.93. n.5. p.93
l.ſi mulier §. ex aſſe.de iure dot.alleg.120.n.11. p.223
l.ſed Iulianus,alias item 7.§.proinde. ff.ad SC. Macedonianum alleg.93.n.15. p.91
l.ſi quis ædes 29. ff.de ſeruit.vrb.præd.all.94. n.15. p.97
l.ſolent,ff. de præſcriptis verbis.alleg.96.n.16. p.208
l.ſi ſeruus 14. in fine prin.ff. de condict.furt. all.99.n.5. p.115
l.ſi Procuratorem. §.dolo.ff. mandati alleg.99. n.19. p.216
l.ſiue hæreditaria 23. ff.de negotiis geſtis alleg.105.n.29. p.139
l.ſi extraneus 6.ff. de condict.cauſ. dat. alleg. 105.n.33. p.40
l.ſi donatarius 9.ff.de condict. cauſ. dat. alleg. 105.n.33. ibid.
l.ſi filius ff. de minoribus alleg.106. n.11. p. 142.
l.ſed ſi poſtea ff.de noxalibus alleg.107.n.23. 145.
l.ſi iudex iuramento 41. ff. de minoribus all. 108.n.5. p.147
l.2. ff. ad legem Rhodiam de iactu alleg.107. n.5. ibid.
l.ſed etſi ſuſceperit 52.§.1.ff.de iudiciis alleg. 108.n.8. p.148
l. ſi communem 10. §.1. ff. quemad. ſeruit. amitt.alleg.108.n.19. p.149
l.ſi non fuerit. §. Ariſto.ff.pro ſocio alleg.109. n.26. p.153
l.Sabinus ff.comm.diuid.alleg.110.n.8. p.155
l.ſi hoc loco.ff.ſi ſeruitus vindicetur alleg.110. n.8.
l.ſi domus.ff.de ſeruit.vrb.alleg.110.n.8. ibid.
l.ſi eo loco. ff. ſi ſeruitus vindicetur alleg.110. n.10. p.156
l. ſi extraneus verſ. niſi forte. ff. de condict. cauſ.dat.alleg.110.n.29. p.158
l.ſicut emptio 20. §. interdum. ff. locati alleg. 111.n.5. p.160
l.ſed addes 19.§.1.ff.locati alleg.111.n.6. ibid
l.ſi iactum. ff. de act. empt. alleg.111. n.13 p.161
l.ſi is 9.ff.de act.empt.alleg.111.n.16. ibid.
l.Sabinus 20.ff.de contrahen. empt. alleg.111. n.26.& 30. p.163
l.ſi filia 20. §. amplius ff. familiæ erciſcundæ alleg.112.n.16. p.169
l.ſi is cum quo.ff.de condict.indebiti alleg.112. n.29. p.171
l.ſi per imprudentiam.§.1. ff. de euictionibus alleg.112.n.30. ibid.
l.ſed Iulianus §.quod dicitur. ff. ad Macedonianum alleg.112.n.44. p.173
l.ſi ex plagiis. §. in cliuo. ff. ad Aquill. all.118. n.10. p.210
l.ſi vt certo. §.ſi duobus vehiculum ff. commodati alleg.113.n.1. p.175
l. ſi conſuli. 3. ff. de adopt. allegat. 113. n.4. ibid.
l.ſi plures.ff.de pactis alleg.113.n.5. ibid.

Index Iurium.

l.si quis 3.§.si is pro quod ff.quod quisque iuris alleg.115.n.45. p.189
l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pactis.alleg.78.n.9. p.46
l.tali 48.ff.de iure dot. alleg.80.n.6. p.53
l.tutor. §.Latius.ff.de vsuris alleg.82.n.2.p.57
l.3.§.idem scribit, de peculio alleg.118. n.13. p.211
l.tria prædia.ff.de seruit. rustic. prædior.alleg. 86.n.39. p.75
l.3.§. miramur. ff.naturæ caupones alleg.108. n.11. p.148
l.3.ff.de offic. Præfecti Vigilium alleg.110.n.6. p.155
l.testatrix. §.1. ff.si seruitus vendicetur alleg. 110.n.20. p.157
l.3.§.fin.ff.de peculio alleg.112.n.18. p.169
l.3.§.idem scribit.ff.de peculio alleg.118. n.13. p.211
l.vtrum.ff.de petitione hæredit.alleg.67. n.19. p.4
l.venditor, in principio. ff. comm.prædior. alleg.19.n.33. p.17
l.venditor.ff.de iudiciis alleg.79.n.7. p.50
l.vna est via. ff.de seruit.rustic. prædior. alleg. 89.n.18. p.83
l.vtrum ff.de petitione hæredit. alleg.76.n.19. p.37
l.venditor.ff.de iudiciis alleg.90. n.3. p.84
l.vltima,ad finem.C.de dot.promiss. all.91.n.9. p.87
l.verius.ff.de probat.alleg.92.n.16. p.91
l.veteribus.ff.de pactis alleg.93.n.9. p.94
l.veteres 19. ff.de actionibus empti alleg.108. n.5. p.147
l.vltima,ad finem. ff. de eo quod metus causa alleg.110.n.29. p.154
l.veteres.ff. de action. empti alleg.111.n.26.p. 163.
l.vsufructu legato. ff.de vsufructu all.111.n. 36. p.164
l.vnus ex sociis 34.ff.de seruit. rustic.prædior. alleg.113.n.22. p.177
l.vltima. ff.de legationibus alleg.114. n.14. p. 180.
l.videlicet.ff.ex quibus caus.maiores alleg.114. n.21. p.181
l.vel quæ ff.de religios.& sumptibus funerum alleg.120.n.13. p.224

Ex Infortiato.

LEge Asse toto.ff.de hæred.instit.alleg.67. n.21.p.5.& alleg.73.n.3.p.28.& alleg.74. n.12. p.31
l.Aurelius.§.idem quæsiuit.ff.de liberat.legat. alleg.72.n.6.p.25.& alleg.89.n.16. p.83
l.apud Iulianum. 40.§. constat ff.de legatis 1. alleg.82.n.7.p.58. & §.fructus all.83. n.20 p.62
l.asse toto ff.ad legem falcidiam alleg.93. n.5. p.93
l.auia 77.ff.de condit. & demonstrat.alleg.93. n.13. p.94
l.alimenta.§. Basilicæ. ff.de aliment.legatis alleg.113.n.8. p.175
l.Balista ff.ad SC. Trebell. alleg.67.n.14. p.5. & alleg.88.n.10.p.80.& alleg.110.n.7. p.155
l.cum tale §.si arbitratu,& §. Mæuia, ff. de condit.& demonstrat.alleg.67.n.8. p.3
l.cum pater.§.mandato.ff.de legat.2.alleg.67. n.8. ibid.
l.cum filius 28. ff. de milit.testam.all.67.n.37. p.7
l.cum tale §. fin. ff. de condit. & demonstrat. alleg.69.n.31. p.17
l.Carbonianum 3. §. duæ autem causæ. ff. de Carboniano edicto alleg.69.n.31. ibid.
l.cum fundus.ff.de legat. 2.alleg.72.n.16. p.26
l.cum quidam.ff.de leg.3 alleg.75.n.8. p.33
l.cum pater 77.§.dulcissimis.ff.de leg.3. alleg. 76.n.7. p.35. & alleg.81.n.7. p.56
l.cum tale.§. falsam. ff. de condit.& demonst. alleg.81.n.3. p.56
l.cum alimenta. §.1. ff.de aliment.legat. alleg. 81.n.4. ibid.
l.cum res 47. §. vltimo.ff.de leg.1. alleg.83. n. 20. p.62
l.cum pater. §. donatam.ff.de legat.2.alleg.86. n.35. p.74
l.cum in testamento. §. qui tres. ff.de hæred. instit.alleg.93.n.2. p.93
l.cum pater. §.donationes.ff.de leg.2.alleg.105. n.24. p.139
Celsus,aliàs pater.§.quod alicuius.ff.de leg.2. alleg.105.n.25. ibid.
l.cum in testamento.§.qui tres filios.§.de hæred.instit.alleg.108.n.15. p.148
l.cum fundus 10. ff. de leg.2. alleg.108. n. 18. p.149
l.cum de lanionis.§.cum fundum instructum. ff.de fundo instructo alleg.108. n.20. p.149
l.cum seruus 39. aliàs apud Iulianum. §. constat.ff.de leg.1.alleg.110.n.33. p.158
l.cum ostendimus 4.§.fin.ff. de fideiuss. tutor. alleg.112.n.43. p.173
l.deducta 58.§. quod ex hæreditate ff.ad SC. Trebell.alleg.76.n.6. & n.8. p.35.& alleg. 81.n.9. p.56
l.decreto ff. de admin.tutor. alleg.112. n.4. p. 168.
l.duorum ff.de operis libert.allegat.113.n.5. p. 175.
l.etsi non sunt 21.§.perueniamus.ff.de auro & argento legato alleg.72.n.13. p.25
l.ex facto. §. rerum Italicarum. ff. de hæred. instit.alleg.83.n.5. p.60

l.eum

Index Iurium.

l.eum qui 15. ff. de annuis legatis alleg.85. n.9. p.69
l.ex eo tempore. ff. de militari testamento alleg.88.n.10. p.79
l.ex facto in principio.ff.de vulg. alleg.91.n.6. p.87. & alleg.92.n.14. p.91
l. ex facto 14.& 17.§. fiquis rogatus 1. ff. ad Trebel.alleg.92.n.13. ibid.
l.fin.ff.de rebus eorum alleg.67.n.19. p.4
l.fideicommissa 11.§.si fideicommissum vers. quamquam.ff.de legatis 3.al.75.n.8. p.33
l.fin.§.1.ff.de legat.2.alleg.77.n.27. p.43
l.fin.§.1.ff.de leg.2.alleg.77.n.28. ibid.
l.filio 26. §.post diuortium.ff.soluto matrim. alleg.83.n.20. p.62
l.filius penult. ff. de testam. militis alleg. 85. n.2. p.68
l.fin.ff.de rebus eorum alleg.88.n.14. p.79
l.fin.§.1.ff.de leg.1.alleg.89.n.6. p.81
l.fin.ff.de rebus dubiis alleg.67.n.19. p.4
l.fin.ff.de fideiuss.tutor.alleg.94.n.20. p.98
l. fideiussores. ff. de fideiuss. tutor. alleg.112. n.32. p.171
l.generali. §. vxori. ff. de vsufructu legato alleg.77.n.20.p.42.& §.idem quæsiuit.all.80. n.15. p.54
l.hæredes palam. §.si quid post. ff. de testam. alleg.92.n.13. p.91
l.iam hoc iure ff.de vulg. alleg.68.n.19. p.10
l.in rationc. §. tametsi ad finem. ff. ad legem falcidiam alleg.69.n.31. p.17
l.ita autem.§. si tutor. ff. de admin. tutor. alleg.72.n.2. p.24
l.in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat.alleg.74.n.7. p.30
l.in tempus 62. ff. de hæred. instit. alleg.76. n.5. p.35
l.item quod Sabinus. §.1. ff. de hæred. instit. alleg.76.n.6. ibid.
l.idem Vlpianus. ff. de excusat. tut. alleg.91. n.2. p.87
l.ille aut ille 25. §.cum in verbis. ff. de legatis 3.alleg. 92.n.11. p.91
l.is qui in potestate 15.§.vlt.ff. de legat.præst. alleg.105.n.18.& 27. p.38. 39
l.Imperatoris.ff.de re iudic.alleg.71.n.2.p.22
l.Iulianus.ff.de legat.3.alleg.86.n.35. p.74
l.Imperatores penultima. ff. de decurionibus alleg.112.n.38. p.172
l.legata inutiliter.ff.de adimend. legatis alleg. 69.n.31. p.17
l.Labeo. §.item Tubero.ff.de supellect. legata alleg.88.n.14. p.79
l.licet Imperator.ff.de legat.1. alleg.96. n.12. p.108.& alleg.99.n.26. p.117
l.Lucius 78. §. quæ habebat.ff.ad SC.Trebel. alleg.105.n.32. p.140
l.Lucius 21. ff. de administrat. tutor. alleg. 112.n.24. p.170
l.legatis. §. si vnus. ff. de legatis 3. alleg.113 n.13. p.176
l.Mæuius ff. de condit. & demonstrat. alleg. 98.n.1. p.113
l.munus.ff.de leg.1.alleg.67.n.19. p.4
l.non tantum 3. §.si emancipatus filius. ff.de bonor.possess.contra tab.all.69.n.31. p.17
l.non aliter 17.ff. de adoptionibus alleg. 72. n.23. p.27
l.numis 73.ff.de legatis 3.alleg.92.n.15. p.91
l.neque stipendium 13. ff. de impensis in rebus dot.factis alleg.105.n.2. p.136
l.nonnumquam. ff.ad SC. Trebell. alleg.105. n.25. p.139
l.non enim 38. ff. ad SC. Trebell. alleg.112. n.42. p.173
l.non ad ea ff. de condit. & demonstr. alleg. 118.n.9. p.210
l.obseruare 6. ff. de curat. furios. alleg. 110. n.19. p.121
l.operæ in rerum. ff. de operis libertor. alleg. 120.n.12. p.124
l.prædiis. §.fiquis domum, & §.Titia Seiana ff.de legat. 3.alleg.72.n.16. p.26
l.1.§.fiquis. ff.vt legat. nomi. caueatur alleg. 73.n.4. p.28
l.peto.8.prædium. ff.de leg.2.alleg.75.n.9.p.33
l.pediculis. §.Labeo ff. de auro & argent. legato alleg.86.35. p.74
l.peculium 67.ff.de leg.2. all.89. n.17. p.83
l.1.§. denunciari.ff.de ventre inspiciendo alleg.90.n.1. p.84
l.1.§.1. ff. quemad. testam. aperiantur alleg. 92.n.19. p.92
l.1. §. de falcidia. ff. ad legem falcidiam alleg. 94.n.34. p.99
l.1.§. si hæres. ff. ad SC. Trebell. alleg.99.n.4. p.115
l.prædiis 89. §.balneas,& §. qui domum. ff.de legat.3.alleg.108.n.18. p.149
l.1.§.si minor.ff. de rebus eorum. alleg.111.n.4. p.160
l.1.ff. de Magistratibus conuen. alleg.112.n.18. p.169.& n.24.p.170. & n.133. p.171
l.1.§. interdum. ff. ad legem falcidiam alleg. 113.n.2. p.175
l.post legatum §. Aduocatum.ff.de his quibus vt indignis alleg.114.n.21. p.181
l.1.§.de illo ff.ad SC. Treb. all.120.n.9. p.123
l.pro hærede §. quid tamen. ff. de adquir.hæredit.alleg.120.n.12. p.124
l.quæro 18. ff. de iure patronatus all.69. n.19. p.15
l.quoties §.vlt.ff.de admin.tutor.alleg.70.n.20. p.21
l.qui liberis.ff.de vulgari alleg.74.n.9. p.31
l.quoties.ff. solut.matrim. alleg.76.n.1. p.34
l.quod Mæuius.ff.de hæred.instit.all.81.n.10. p.56

Index Iurium.

l.quidam teſtamento 96.§.ſi ſeruus.ff.de leg. 1.alleg.84.n.14. p.65
l.quædam.ff.de rebus dubiis alleg.92.n.1.p.90
l.quæſitum.§.ſiquis eodem.ff.de fundo inſtructo alleg.92.n.5.p.90.& alleg.94.n.21. p.93
l.qui teſtamento 20. in principio. ff. qui teſtam.facere poſſ.alleg.94.n.30. p.199
l.qui nomine 25.ff.ad legem Cornel.de falſis alleg.95.n.33. p.104
l.qui autem. §.non ſimpliciter.ff.ſi quis omiſſ. cauſ.teſtam.alleg.96.n.18.p.108.& alleg.99. n.24. p.117
l.quod ſi nepotes. ff. de teſtam. tutela alleg. 108.n.1. p.147
l.qui hæredi. §.qui partem. ff. de vulgari all. 108.n.10. p.148
l.quia perinde. §.1. ff. ad SC. Trebell. alleg. 120.n.13. p.224
l.reſcripta. ff. de his quibus vt indignis alleg. 81.n.10. p.56
l.ſi prior.ff.ſolut.matrim.alleg.67.n.22. p.5
l.ſi quando.ff.de legat.1.alleg.69.n.21. p.15
l.ſed ſi plures 10.§.1.ff.de vulgari alleg.72.n.1. p.24
l.ſi ita ſcripſero. ff. de condit. & demonſtrat. alleg.73.n.3. p.28
l.ſi legati.ff.de legatis 1.alleg.73.n.4. ibid.
l.1. §.ius reipublicæ. ff.de adminiſtratione rerum ad ciuit.pertinent.alleg.77.n.10. p.41
l.ſi is qui ducenta §. vtrum.ff. de rebus dubiis alleg.77.n.15. p.42
l.ſi ita legatum. ff. de auro & argento legato alleg.77.n.28. p.43
l.ſed quod 73.ff.de leg.2.alleg.80.n.12. p.54
l.2.ff.de hæred.inſtit.alleg.81.n.10. p.56
l.ſi ſeruus plurium. §. fin. ff. de leg.1. alleg.88. n.14. p.79
l.ſi ita legatum 8.ff.de auro & argento legato alleg.89.n.6. p.81
l.ſi pluribus 45.ff.de legatis 2. alleg.89. n.15. p.82
l.ſi ſeruus plurium 53.§. vlt.ff.de legat 1.alleg. 89.n.16. p.83
l.ſi grege 22.ff.de leg.2.alleg.89.n.16. ibid.
l.ſi patroni.§.fin.ff.ad SC. Trebell.all.90. n.1. p.84
l.ſiquis,in principio.ff.de legat.3.alleg.91.n.18. p.88
l.ſeruus plurium 53.§.vlt.ff.de legat.1.alleg.92. n.13. p.91
l.ſi cui pro re 31.§.ſi ſub conditione. ff. ad SC. Trebell.alleg.93n.4. p.93
l.ſi quis ſub conditione 8.ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtam.alleg.93.n.6. ibid.
l.ſi quando.ff.de legat.1.alleg.93.n.5. ibid.
l.2.ff.de liberis & poſthumis alleg.93.n.6.ibid.
l.ſi ſeruus 108.ff.de leg.1.alleg.93.n.12. p.97
l.ſiquis mihi bona.§.ſed vtrum. ff. de adquir. hæredit.alleg.94.n.25. p.98
l.ſi quis §.ſiue ff.de iniuſto rupto all.94.n.34. p.99
l.ſpadonum.15. §.ſi ciuitatis.ff. de excuſat. tutor.alleg.100.n.3. p.119. & alleg.102.n.9. p. 127
l.Seio amico. ff. de annuis legatis all.105. n.5. p.136.& n.23. p.139
l.ſi filius qui patri. ff.de bonis libert.all.105.n. 14. p.137
l.ſi poſt mortem 10.§.liberi.ff.de contra tabulas all.105.n.31. p.140
l.2.ff.de admin.ad ciuit.pertinent.all.109.n.6. p.151
l.ſi filius ff.de tutelis alleg.112.n.20. p.170
l.ſi quis reum. §.idem Iulianus. ff.de liberat. legata all.112.n.29. p.171
l.ſi impuberi 17.§.fin. ff.de tutor.& curat.datis alleg.112.n.35. p.172
l.Sticho 36.in fine. ff. de vſufructu legato all. 113.n.2. p.175
l.ſi cum dotem §.ſi pater. ff. ſoluto matrimonio alleg.113.n.3. ibid.
l.ſi mihi & Titio, in principio. ff. de legat.1. alleg.113.n.112. p.176
l.ſed & ſiquis. ff. quemad.teſtament. aperiantur alleg.114.n.21. p.181
l.ſi hæreditas 10. §. fin. ff. de teſtam. tutel. all. 176.n.15. p.193
l.ſi ex pluribus de admin.tutor.alleg.120. n.6. p.223
l.tutor. 37. §.1. ff. de admin. tutor.alleg.72.n.1. p.24
l.Titius 3 ff.de obſeq.à lib.alleg.77.n.24. p.43
l.Titiæ textores 36. §.ſi alteri.ff.de legat.1. alleg.84.n.14. p.65
l.tutor 28.§.fin.ff.de admin. tutor. all.85. n.7. p.68
l.talis ſcriptura. §.vltimo,cum l.ſequenti. ff.de leg.1.all.89.n.2. p.81
l.Titium.ff.de admin.tutor.all.67.n.18. p.4
l.3.ff.de bonis libert.all.91.n.6. p.87
l.tutor qui repertorium. ff. de admin.tutor.all. 99.n.20. p.116
l.teſtamento 18. ff. de teſtamentis alleg.112. n.35. p.172
l.Titia teſtamento 33.§.qui in vita ff.de leg.2. alleg.113.n.2. p.175
l.tutorem. §. de his quibus vt indignis all.113. n.5. p.175
l.Titius. §. qui ff. de annuis legatis alleg.113. n.12. p.176
l.teſtamenti ff.de teſtam.tutel. alleg.116. n.15. p.193
l.3.§. adquirere.ff. de bonor.poſſeſſ.alleg.210. n.6. p.223
l.vxorem. §.feliciſſimo. ff.de leg.3.all.94.n.21. p.98
l.vnum ex familia 69.§.ſi rem ff.de l.2.all.113. n.2. p.175

Index Iurium.

Ex Digesto Nouo.

LEge à diuo Pio §. si super rebus ff. de re iudicata alleg.79.n.1. p.49
l.ab executore. §.alio.ff.de appellat.al.90. n.3. p.84
l.aut qui aliter. 5. ff. quod vi aut clam. all.68. n.23. p.11
l.ait prætor.§.si iudex.ff.de re iudicata all.73. n.3.p.28.& all.74.n.9. p.31. & all.78. n.20. p.48.& al.93.n.7. p.94
l.annorum. ff.de extraordin. crimin. alleg.77. n.13. p.41
l.amissi.ff.de fideiuss.alleg.81.n.11. p.57
l.aut facta.§.solent.ff.de pœnis all.102.n.12. p. 127
l.assumpto. §. Iuris prudentibus. ff. ad municipalem alleg.113.n.14. p.176
l.adulterium cum incestu.§.inter stuprum.ff. ad legem Iuliam de adulteriis all.113. n.20. p.177
l.clam possidere.in principio.§. qui ad nundinas.ff.de adquir. possess. alleg.68. n.23. p. 11.
l.cum fidei hæredis. ff. de fideicommiss.libert. alleg.75.n. p.33
l. cum apud Sempronium. ff. iudic.sol.all.78. n.19. p.47
l.creditor oblatum 102. ff.de solut.all.83.n.2. p.60
l.cum quis,in principio.ff.de solut.all.85.n.11. ibid.
l.consensu.ff.de obligat. & act.alleg.88.n.1. p. 78.
l.continuus 153. §.cum ita. ff.de verb. oblig. alleg.92.n.11. p.91
l.cum seruus 82.ff.de solut alleg.93.n.4. p.93
l.Celsus.ff.de vsucap.alleg.106.n.2. p.141
l.cùm quæritur. ff. de except. rei iudicatæ al. 189.n.17. p.153
l.cum minor. 3. §. falsus.ff.rem ratam haberi alleg.112.n.14. p.169
l.cum pupillus 9.ff.rem pupilli saluam fore alleg.112.n.34. p.171
l.Diuus.ff.de re iudic.alleg.72.n.6. p.25
l.de pupillo. §. si quis riuos. ff. de noui operis nuntiat.alleg.77.n.10. p.41
l.Decuriones 6.ff.de admin. rer.ad ciuit. pertinent.alleg.77.n.13. ibid.
l.damni 18.§.si is qui.ff. de damno infecto alleg.77.n.28.p.61.& alleg.89.n.6. p.81
l.decem.ff.de verb.oblig.alleg.81.n.11. p.58
l.de vnoquoque.ff.de re iudicat. alleg.90. n.1. p.84
l.doli clausula. ff.de verb.oblig.alleg.93. n.2. p.93
l.de tertorem 1.§.qui militiæ & §. sed si ff. de re militari alleg.105.n.7. p.137
l.doli clausula. ff.de verb.oblig.all.108. n.20. p.149
l.de pupillo. §.velle ff.de noui operis nunciat. alleg.116.n.15. p.193. & alleg.117. n.59. p. 207
l.euidenter.ff.de except. rei iudicatæ all.68. n.28. p.11
l.ex contractu.ff.de re iudic.alleg.71.n.3.p.22
l.æstimationem 16. §. qui pro honore. ff. de muner.& honor.alleg.82.n.4. p.57
l.ex contractu.ff.de re iudicata alleg.90. n.2. p.84
l.ex ea 121.§.in insulam. ff.de verb.oblig. all. 91.n.17. p.88
l.eos §.qui se pro milite. ff.ad legem Cornel. de fals.alleg.96. n.7.p.107. & 97.n.1. p.111
l.ædibus. §.1.ff.de donat.alleg.111.n.23. p.162
l.eius qui 27.§.fin.ad municipalem alleg.113. n.14. p.176
l.ætatem.§.fin.ff.de censibus alleg.120. n.21. p.225
l.fin.ff.de precario alleg.68.n.18. p.10
l.forma censuali. §. is verò. ff. de censibus all. 69.n.7. p.14
l.fluuium. §.fin. ff. de damno infecto all.69.n. 21.p.74.& alleg.86.n.35. p.15
l.fideicommiss.libertas. ff.de fideicommiss. libert.alleg.75.n.8. p.33
l.fin.§.Lucius.ff.de donat.alleg.76.n.17. p.37
l.forma.§.salinæ ff.de censibus alleg.77.n.20. p.42. & al.89.n.15.p.82.& al.89.n.3.p.177.& al.113.n.22. p.81
l.fin.§. item rescripserunt. ff.ad municipalem alleg.95.n.25. p.102
l.fin.ff.de furtis alleg.102.n.25. p.129
l.filiusfam.7.ff.de donat.alleg.108.n.13.p.148
l.fin.ff.de vsucap.alleg.109.n.11. p.152
l.filius 7.ff.de admin.rer. ad ciuit. pertin. all. 112.n.20.& 22. p.170
l.fin.ff.de variis & extraord.cogni.al.112.n.30. p.171
l.fideiussores.ff.de fideiuss.alleg.112.n.33.ib.
l.fin.§.mixta.ff.de muner.& honor. all.113. n. 22. p.177
l.fin.in principio. ff.de verb. oblig.all.120.n.6. p.223
l.hoc iure §.ductus aquæ. ff. de aqua quotid. æstiua alleg.69.n.3. p.13
l.hoc iure.ff.de verb.oblig.alleg.78.n.25. p.48
l.hæredes 30.§. duæ statuæ.ff.de leg.3. alleg. 108.n.20. p.149
l.honores 7.§.is qui ff.de decurionibus alleg. 112.n.23.& 40. p.170.& 172
l.in rebus 4.§.item qui precarium.ff.de precario alleg.68.n.19. p.10
l.in bello. §. medio.ff. de captiuis alleg.116. n.15. p.193
l.in conuentionibus 52.ff. de verb. oblig. all. 76.n.15. p.36

l.inter

Index Iurium.

l.inter publica §. 1.ff.de verb. ſignific., all.77. n.7. p.41
l.in illa ſtipulatione,in fine.ff.de verb. obligat. alleg.78.n.15. p.47
l.item publica. §. item ſalinarum. ff. de verb. ſignific.alleg.80.n.15. p.54
l.in fraudem 4.ff. quæ in fraudem crediti all. 82.n.13. p.59
l.inteſtatæ, fin. ff. pro emptore alleg,87. n.7. p.77
l.in teſtamento. ff. de fideicommiſſ. libert. alleg.88.n.14. p.79
l.ita ſtipulatus 115. ff.de verb.oblig. alleg.89. n.15. p.82
l.in toto iure.ff.de regulis iuris alleg.94.n.12. p.98
l.item apud Labeonem.§.ait Prætor. ff.de iniuriis alleg.94.n.25. p.98
l.in bello. §.facti ff. de captiuis alleg.107. n.2. p.143
L.item apud Labeonem §.ait Prætor ff.de iniuriis alleg.108.n.21. p.148
l.interdum.ff.de verb.oblig.all.111.n.13. p.161
l.in venditione,in principio.ff.de bon.author. iudicis poſſid.alleg.111.n.23. p.168
l.illam 19.C.de collation.alleg.113.n.28. p.178
l.iubemus C.de teſtamentis alleg.72.n.8.p.25
l.Iulianus.§.eſt & alia exceptio.ff.quod vi aut clam.alleg.83.n.... p.62
l.licitatio. ff. de public.& vectig.all.99. n.18. p.116
l.Lucius.§.idem reſpondit.ff.ad municipalem alleg.106. n.7. p.142. & alleg.112. n.12. & 16.q.169.& alleg.112.n.38. p.172
l.libertus 17. §.fin. ff. ad municipalem all.112. n.33. p.171
l.lex Cornelia.§.ſi tamen. ff. de iniuriis alleg. 113.n.14. p.176
l.Labeo ff. ad municipalem alleg. 113. n.14. ibid.
l.magis pacto.§.ſed ſalinas.ff.de rebus eorum alleg.80.n.15. p.54
l.moris. §.ſolent. ff. de pœnis alleg.96. n.29. p.110
l.maiorem 4. C.ad legem Corneliam de falſis alleg.97.n.1. p.111
l.mariti 20.ff.ad legem Iul.de adulteriis alleg. 97.n.6. p.112
l.non ſolum.§.quod vulgo.ff.de vſucap. alleg. 68.n.17. p.10
l.nunquam 31.de vſucap.alleg.68.n.27. p.11
l.naturaliter 5. ff. de vſucap. alleg.68. n.28. p.11
l.non intelligitur 3. §. Diuus. ff. de iure fiſci alleg.71.n.4. p.22
l.Neſennius.§.fin.ff.de re iudic.alleg.71.n.12. p.23
l.non ſolum 32. §. quod vulgo. ff. de adquir. poſſeſſ.alleg.74.n.6. p.30
l.non poſſunt.§.de iure fiſci alleg.76.n.85.p.35
l.nihil tam naturale. ff.de regulis iuris all.76. n.13. p.36
l.non debere. ff. ad municipalem alleg.77. n.13. p.41
l.nemorum 18.§.Irenarchæ. ff. de muneribus & honoribus alleg.77.n.13. ibid.
l.non poſſibilis,in fine.ff. de verb.oblig. all.78. n.25. p.48
l.nemo 166.§. temporaria. ff.de regulis iuris alleg.92.n.5. p.90
l.Neratius 152.ff.de regulis iuris all.92. n.13. p.91
l.omnes.§. ſi poſt. ff. de re militari alleg.105. n.7. p.137
l.nepos Proculo 125.de verb. ſignificat. alleg. 108.n.8. p.148
l.neque pignus.ff.de regulis iuris all.111.n.12. p.161
l.ne cum filio 16. ff. de furtis alleg.112. n.42. p.173
l.nunquam. ff. de priuatis delictis alleg.113. n.20. p.177
l.nec filio ff. de natalibus reſtituendis alleg. 115.n.5. p.184
l.nemo plus ff.de reg.iur.all.120.n.21. p.225
l.Proculus 26. ff. de damno infecto alleg.67. n.33.p.6.& alleg.69.n.24. p.16
l.1.§.denique Marcellus.ff.de aqua pluuia arcenda alleg.67.n.33. p.6
l.1. §. per ſeruum qui in fuga.ff.de adquirenda poſſ.alleg.68.n.15. p.10
l.1. in principio.& §. quod ait Prætor. ff. vti poſſid.alleg.68.n.15. ibid.
l.pupillus §. territorium.ff. de verb.ſignificat. alleg.69.n.3. p.13
l.1.§.permittitur. ff.de aqua quotid. & æſtiua alleg.69.n.19. p.15
l.1. §. ab eo ff. qui & à quo appelletur all.70. n.18. p.21
l.1 ff.quibus rebus apud eundem iudicem alleg.72.n.2. p.24
l.poſſideri 3. §. illud. ff. de adquir. poſſ.alleg. 74.n.6. p.30
l.prout quiſque.ff.de ſolut.alleg.74.n.7. ibid
l.1.§.ſiquis ſimpliciter. ff. de verb.oblig. al.78. n.10. p.46
l.poſt rem.ff.de re iudic.alleg.78.n.11. ibid.
l.pupillus.ff.quæ in fraud.credit.alleg.78.n.24. p.48
l. principaliorem, in principio. ff. de liberali cauſa alleg.79.n.8. p.50
l.1.§.ſi autem.ff. ne quid in flumine publico alleg.80.n.4. p.53
l.1.verſ. non ſemper.ff.de pollicitationibus alleg.82.n.4. p.57
l.1.ff.ad l.Iul.peculatus alleg.83.n.6. p.60
l.pecuniæ verbum 178. ff. de verb.ſignif. alleg.84.n.1.& 2. p.64

l.Prætor

Index Iurium.

l.Prætor.13. ff. de vacat. & excuſat. muner. alleg.86.n.12. p.71
l.1.§.ſed magiſtratus. ff.de Magiſtrat.conu.alleg.86.n.25. p.73
l.1.§. permittitur.ff.de aqua quotid. & æſtiua. alleg.86.n.30. p.73
l.proſpexit ff.qui & à quibus allegat.92.n.11. p.91
l.1. §. idem quæſitum. ff. de aqua quotid.& æſtiua alleg.94.n.3. p.96
l.Prætor.7. §.1.& §.poſſe.ff. de iniuriis alleg. 95.p.34. p.105
l.1. §.fin. ad legem Cornel.de falſis alleg.97. n.1. p.111
l.1.ff.de bonis eorum qui ante ſentent. mortem ſibi conſciu.alleg.97.n.2. ibid.
l.1.ff.de priuileg.credit.alleg.99.n.28. p.118
l.pupillus 24.ff.quæ in fraud.credit. alleg.105. n.20.p.138.& n.29.p.139.n.34. p.140
l.Procurator ad exhibendum. ff. rem ratam haberi alleg.107.n.23. p.145
l.1.ff.de donat.alleg.108.n.4. p.147
l.1.§.dixerint.ff. de public.& vectig.alleg.108. n.11. p.148
l.1.ff.de precario alleg.109.n.20. p.153
l.1. ff. de popularibus act. alleg.110. n.20. p. 157.
l.1.§.fin. ff.de conſtit.pecunia alleg.112.n.29. p.171
l.3.§.fin. ff.de variis & extraordin.cognit. alleg.112.n.33. p.171
l.1.ff.rem pupilli ſaluam fore all.112.n.34.ib.
l.1.§.ſolet. ff. quando appellandum ſit alleg. 113.n.5. p.175
l.1.§.fin.ff.de aqua pluuia arcenda alleg.119. n.14. p.218
l.1.§. vſusfructuarius ff. de noui operis nunciatione alleg.120.n.6. p.223
l.1.ff.de priuileg.dotis alleg.120.n.20. p.225
l.1.§.permittitur ff. de aqua quotid. & æſtiua alleg.120.n.21. ibid.
l.quod autem §.ſimili modo. ff. quæ in fraud. credit.alleg.67.n.21. p.5
l.qui iure familiaritatis 41. ff. de adquir. poſſ. alleg.67.n.35. p.6
l.quæſitum 8.§. quod à Titio. ff. de precario alleg.68.n.19. p.10
l.quod in littore 14. ff.de adquir. rer.dominio alleg.69.n.36. p.17
l.qui agnitis ff.de except.alleg.71.n.6. p.22
l.qui fundum. §. ſi fundum Cornelianum. ff. pro emptore alleg.72.n.16. p.26
l.qui poſſeſſionem 17. ff. de vi & vi armata. alleg.78.n.10. p.46
l.qui decem.ff.de ſolut.alleg.85.n.1. p.68
l.qui ſic.ff. de ſolut.alleg.85.n.3. ibid.
l.qui actionem.ff.de reg.iur.alleg.89.n.11.p.82
l.quod ab initio.ff.de regulis iuris all.91.n.21. p.88
l.quod vulgo.ff.pro emptore. alleg.92.n.1. p. 90.
l.qui iure familiaritatis.ff.de adquir.poſſeſſ.alleg.94.n.3. p.96
l.qui Romæ. §.Augerius.ff. de verbor.ſignif. alleg.98.n.8. p.113
l.qui res. §.arcam.ff. de ſolution.alleg.105. n. 11. p.137
l.4. §.condemnatum. ff. de re iudicata alleg. 106.n.2. p.141
l.4.§.modum.ff.de ſeruit. all.108.n.19. p.149
l.quod conclaue 47.ff.de damno infecto alleg. 108.n.18. ibid.
l.quod meo. ff.de adquir.poſſeſſ. alleg.109. n. 11. p.153
l.quid ergo. ff. ad municipalem alleg.112. n.4. p.168
l.quoties.2.ff.ad municipalem alleg.112. n.11. p.168.& n.33. p.171
l.4.§.ſi ſub conditione ff.de fideicommiſſ. libert.alleg.120.n.26. p.226
l.quod nos hoſtes. ff. de verborum ſignificat. alleg.117.n.5. p.196
l.quædam 62.ff.de adquir.rer.dom. all.120. n 13. p.224.
l.reſcripto.§.fin.ff.de muner.& honoribus alleg.69.n.3.p.13.& alleg.112.n.23. p.170
l.rerum mixtura §. quid ergo. ff. de vſucapionibus alleg.72.n.14. p.26
l.relegatorum. §.vltim.ff. de interdictis & relegatis alleg.105.n.29. p.139
l.rem meam. ff. de re iudicata alleg.107.n.23. p.145
l.ſi in meo fundo 21.ff.de aqua pluuia arcenda alleg.67.n.33. p.6
l.ſerui & filij. §.fin. ff. de furtis alleg.68. n.15. p.10
l.ſi aliquam rem 28. ff. de adquir. poſſ. alleg. 68.n.18. p.10
l.ſi aliena res.ff.de vſucap.alleg.68.n.24. p.11
l.ſuper quibuſdam. §.præterea. ff.de verb.ſig. alleg.69.n.3. p.13
l.ſi in meo.ff.de aqua pluuia arcenda alleg.69. n.21. p.15
l.ſi quiſquam. ff. de diuerſis & temporalibus præſcript.alleg.69.n.22.p.16.& n.36. p.17
l.2.ff.de re iudicata alleg.71.n.1. p.22
l.ſiquis ſeparatim. §,ſed cum ſecund. ff. de appellat.alleg.72.n.1. p.24
l.ſubſignatum §.bona ff. de verbor. ſignificat al.76.n.5. p.35
l.ſi quis ante 10.ff. de adquir. poſſ.al.78.n.14. p.47
l.ſi quis arbitratu 43. ff. de verb.obligat.al.78, n.17. ibid.
l.ſi qua pœna 224.ff.de verb.ſignif.al.78. n.1. p.45
l.ſæpe.ff.de re iudicata al.79.n.8. p.50
l.ſi percuſſorio.ff.de appell. al.79.n.10. ibid.

l.ſi

Index Iurium.

l.si peculium 20.§.penultimo.ff.de statu liber. alleg.80.n.4. p.53
l.si ita stipulatus 14.ff.de verb.oblig.alleg.80. n.4. ibid.
l.si ita quis §. Seio. ff. de verb. oblig. alleg.81. n.10. p.56
l.si decem.ff.de solut.alleg 81.n.11. ibid.
l. sacrilegij 9. §. Labeo. ff. ad legem Iuliam peculatus. alleg.83.n.14. p.61
l.si soluturus.ff.de solut.alleg.83.n.16. p.62
l.si apes. §. 1.ff.de furtis alleg.84.n.3. p.64
l.sicut ab initio.ff.de obligat.& actionibus alleg.88.n.1. p.78
l.stipulatione hoc modo concepta ff.de verb. oblig.alleg.89.n.7. p.82
.si finita 15.§. ex hoc edicto.ff.de damno infecto alleg.89.n.20. p.83
l.si pariter.ff.de liberali causa alleg.90. n. 3. p.84
l.si quis obrepserit ad leg.Cornel. de falsis alleg.91.n.2. p.87
l.semper in stipulationibus 35. ff.de reg.iuris alleg.92.n.5. p.90
l.statu libera. §. si quis. ff. de statu liberis alleg.93.n.4. p.93
l.si filius 33.§.1. ff.de fideicommiss. libertatibus alleg.93.n.4. ibid.
l.si quis ff. de pœnis alleg.96.n.22. p.109
l.si cum fideicommissum 16.§.Aristo.ff.qui & à quibus alleg.96.n.22. p.109
l.si quis vxori. 53. ff. de furtis alleg. 99. n.4. p.115
l.si cui.ff.de accusat.alleg.102.n.17. p.127
l.si crimen.ff.de accusat.alleg.102.n.25.p.129
l.semper. §. negotiatores. ff.de iure communi alleg104.n.2. p.133
l. secundum naturam. ff. de reg. iuris alleg. 105.n.18. p.138
l.Seruius 3.ff. quod vi aut clam.alleg.68.n.23. p.11.& alleg.105.n.29. p.139
l.si mihi & Titio 110. ff. de verb.oblig.alleg. 105.n.32. p.140
l.si non expedierit 6. §.1.ff. de bonis auth.iudicis possid.alleg.105.n.34. ibid.
l.si filius,7.ff.de iure fisci alleg.107.n.1. p.143
l.si quis ad exhibendum. ff. de except.rei iudicatæ alleg.107.n.25. p.145
l.si prius 17.in principio.ff. de aqua p luuia arcenda alleg.108.n.19. p.149
l.si vsusfructus. §. rescripto.ff. de aqua pluuia arcenda alleg.110.n.8. p.155
l.statu liberi 29. §.1. ff. de statu liberis alleg. 111.n.8. p.161
l.si fraudator. §. fructus. ff.quæ in fraud.cred alleg.11.n.13. p.161
l.si parte 17. §.1.ff.de muner. & honoribus alleg.112.n.11. p.168
l.spurij 6.§.pater.ff.de decurionibus alleg.112. n.1. ibid.
l.si adoptauero. ff.de precatio alleg.112.n.16. p.169
l.si quis 5.§ si iudex. ff.de obligat. & actionibus alleg.112.n.30. p.171
l.si pariter.ff.de liber.caus.alleg.113.n.8. p.175
l.si adulterium cum incestu 28. §.1. ff. ad legem Iul.de adulteriis alleg.113.n.9. p.176
l. secundum naturam. ff. de regulis iuris al. 113.n.11. ibid.
l.2. §.si quis à Principe ff. ne quid in loco publico alleg.115.n.5. p.184
l. si stipulatus fuerim, in princ. ff. de verb. oblig.alleg.120.n.6. p.223
l.seruus si hæredi. ff.de statu liberis alleg.120. n.23. p.226
l. Titius. ff. de fideiuss.alleg.86.n.33. p.74. & alleg.93.n.8. p.94
l.triticum 94. ff. de verbor. oblig. alleg.89. n.15. p.82
l. tamen is §.1. ff.de donat. causa mort.alleg. 94.n.33. p.99
l. Titio cum esset Romæ. ff. ad municipalem alleg.105.n.5. p.136
l.3.§. ductus aquæ ff. de aqua quotid.alleg.110. n.32. p.158
l.testatrix 25. §. plures ex mancipibus. al.111. n.18. p.162
l.3. §. in bello. ff. de re militari al.117. n.21. p.199
l.3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid.& æstiua al.119.n.14. p.218
l.viam publicam. 2. ff. de via publica all.67. n.33. p.6
l.vsurpatio 2. ff. de vsucap. all.68.n.28. p.11
l.verbum pertinere 181.ff. de verbor. signific. alleg.72.n.17. p.26
l.vbi ita donatur.ff. de donat. caus. mortis alleg.84.n.9. p.65
l.verbum illud 181. ff. de verb. signif. al. 89. n.1. p.81
l.viam publicam. ff. de via publica alleg.67.n. 33. p.6.& alleg.94.n.6. p.96
l.vbi autem.§.illud.ff.de verb. oblig. alleg.93. n.7. p.94
l.vt gradatim, in principio. ff. de muner. & honor.alleg.94.n.30. p.99
l.vlt.§.fin.ff.ad municipalem al.108.n.2.p.147
l.vbi lex.ff.de vsucap.alleg.109.n.15. p.152
l.Vranius.ff.de fideiuss.alleg.113.n.4. p.175
l.vim passa. §. præscriptione. ff. ad legem Iuliam de adulteriis alleg.113.n.9. p.176

ALLEGATIONVM FISCALIVM PARS SECVNDA.

ALLEGATIO LXVII.

Regis consilium petere obligatus sequi debet.

1 *Rex Ioannes III. Portugaliæ erexit & dotauit Ecclesiam Cathedralem, & Episcopatum de Leiria.*

2 *Rescriptum Regis Ioannis executionis Bullæ Episcopatus de Leiria.*

3 *Reges Hispaniæ præsentant ad præbendas quæ vacauerint propter eos, quos ad Episcopatus præsentarunt.*

4 *Consilium petendum an sequi debeat.*

5 *Consilium & consensum ad aliquid adhibendum quomodo accipiendum.*

6 *Consilium petendum, sed non esse necessario sequendum, qui teneant.*

7 *Cod. cùm olim, vers. verùm, de arbitris, & numero 29.*
c.nouit, de his quæ fiunt à Prælato,ibid.
c.quanto,eodem titulo, & n.21.& 29.

8 *l.cùm tale,§ si arbitratu,& §. Manua, ff. de condit.& demonstrat.*
l.cùm pater,§ mandato,ff.de legat.2.
l.1.§.item si plures, ff.de exercit.actio.
l.3.tit.2.p.5.

9 *Consilium quando accipiatur pro consensu.*
c.venerabili 37. de officio & potest. delegat. & num.13.& 21.
c.ne pro defectu 41.de electio.
c.cùm in veteri 52.eodem,& n.29.

10 *Consilium quando iniungitur vt fiat cum consilio, sequi debet qui petit.*

11 *Consilium quando requiritur, vt quid fiat iuxta illud, vel secundùm consilium, inducit necessitatem.*

12 *Consilium petere inducit necessitatem, vt qui petit, sequatur ex qualitate personæ & causæ circunstantijs.*

13 *l.si seruus plurium 50.§. fin. ff. de legat.1. & numero 19.*

14 *Consilium quando iniungitur inferiori petere à superiori, sequi debet.*
Reges ex illorum excellentia & dignitate, censentur excepti.
c.fin.in principio,de officio delegat.lib.6.
c.ne aliquis,de priuilegijs,lib.6.
c.solita, de maioris & obedientia.
c.Princeps, 24.q.3.
c.Regum, 24.q.3.
c. per venerabilem, §. rationibus, qui filij sint legitimi.
Extrauag. execrabilis, §.nos itaque, de præbendis.

15 *Persona, propter quam aliquid conceditur, magis attenditur, quàm ea, cui conceditur.*
c.& dixit, de consecratione, distinct.1.

16 *Patronatus portio censetur quod ex bonis patronatus dotatum est.*

17 *Patronatus Ecclesiæ acquiritur ex dotatione & conditione.*
c.2. de iure patronatus.
c.illud, de iure patronatus.
Reges Hispaniæ Patroni sunt omnium Ecclesiarum cathedralium suorum Regnorum.
l.18.tit.5.p.1.
l.1.tit.6.lib.1.Recopil.
Patronatus ius non competit quando non reseruatur ab eo, qui dotauit Ecclesiam.

18 *Consilium accipitur pro consensu, quando requirendum, eius, qui in re habet aliquod ius, vel societatem.*
l.Titium, ff.de administ.tutor.
l. consilio, ff.de curator. furios.

19 *Verba dubia ex clausulis sequentibus explicanda.*
l.cùm pater.§.cum imperfecta,ff.de legat.2.
l.vtrum ff.de petitione hæreditatis.
l.nummis,ff.de leg.1.
l.fin ff.de rebus dubijs.

20 *Consensus alicuius vbi requiritur, consensum sequi debet.*
l.quamuis, C.de fideicommissis.
c.1.§.consensu,19.q.1.

21 *Simile quid significet.*
l. quod autem, §. similis modo, ff. quæ in fraud. credit.
l.asse toto, ff.de hæred.instit.
c.1.de foro competenti.

22 *Relatum non debet ex eo, nec plus, vel minus concedatur, quàm ex relato.*
l. si prior, ff. solut.matrim.

23 *Relatum debet inesse referenti.*
l. si defensor, §. qui interrogatus, ff. de interrog. act.

24 *Geminationis vis & effectus.*
l. Balista, ff. ad SC. Trebell.
25 *Renuntiare iuri suo nullus præsumitur.*
26 *Regis, à quo peti debet, consilium sequi oportet, ne regia dignitas eludatur.*
27 *Affecta sedi Apostolicæ censetur præbenda quæ vacauerit per obtinentis promotionem ad Episcopatum.*
28 *Præbendæ Ecclesiasticæ, quæ ex institutione graduantis conferenda, exemptæ sunt ab affectione Curiæ.*
29 *Præbendæ liberæ collationis possunt comprehendi affectione Curiæ, non verò quando Pontifex dedit formam vt prouiderentur, quia debet forma seruari.*
c. cùm olim, de arbitris.
30 *Forma data à sede Apostolica in prouisione, à se præbenda abdicatur.*
31 *Obseruantia subsequuta declarat dispositiones.*
32 *Difficile probantur quæ fiunt secretò.*
33 *Præscriptio nec per mille annos procedit in rebus meræ facultatis.*
l. Proculus 26. ff. de damno infecto.
l. 1. §. denique Marcellus, Dig. de aqua pluu. arcend.
l. si in meo fundo 21. ff. eodem.
l. viam publicam 2. ff. ex via publica.
l. qui iure familiaritatis 41. ff. de acquir. poss.
34 *Interpretatio non potest impugnare, vel destruere titulum.*
35 *Obseruantia non potest induci contra ipsum titulum ex quo procedit.*
36 *Obseruantia potest vim adiungere instrumento minus solemni.*
37 *Præscriptio virium Regalium solùm nocet Regi qui illam permisit, non verò successoribus.*
l. cùm filius 28. ff. de milit. testam.
Præscriptio exclusa Athenis à Themistocle, & Romæ à Catone Censorino.
Maioratus successoribus non præiudicat non rectè factum à prædecessoribus.

In erectionibus Ecclesiarum Regni Portugaliæ, in quibus authoritate Apostolica Bullæ expeditæ fuerunt, vt præbendæ ab Episcopo prouiderentur authoritate ordinaria, cum consilio Regis Ioannis III. Portugaliæ. Quæstio, *An Episcopus sequi debeat consilium Regis, vel petere solùm sufficiat?*

1 GRAVIS controuersia exorta fuit de hac re circa Decanatum Ecclesiæ Cathedralis ciuitatis de Leiria Regni Portugaliæ: nam ea Ecclesia ad petitionem Ioannis III. Regis Lusitaniæ in Cathedralem erecta, & nouus Episcopatus institutus, oblatis à Rege ad Episcopatus, & Ecclesiæ dotationem, bonis Prioratus Ecclesiæ sanctæ Crucis de Coimbra, & aliis quæ regalis Patronatus erant, & Pontifex in Bulla expedita ad erectionem Ecclesiæ, & Episcopatus institutionem exprimit dignitates, Canonicatus, & præbendas, quæ in ea instituì debebant, & quæ conferendæ Magistris in Theologia, in Artibus, & Doctoribus in Iure, statuens ab Episcopo eas præbendas prouidere, & hæc verba subiungit. *Aut alijs personis per Episcopum Leirienſem pro tempore existentem de consilio prædicti Ioannis, & pro tempore existentis Regis Portugaliæ ordinaria authoritate modis & formis per prædictum Episcopum Leirienſem de simili eiusdem Ioannis Regis consilio statuendis & ordinandis, & non per alios quoscunque, quamuis etiam Apostolica authoritate prædita, conferendos, nec non alias dignitates, Canonicatus, & præbendas, aliaque beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, quæ dictæ Ecclesiæ pro eius seruitio, & Dei cultu videbuntur conuenire de simili ipsius Ioannis consensu*, &c.

Postea Rex Ioannes anno 1546. die 23. mensis Octobris, executionem fecit huius Bullæ, & in rescripto executionis addit: Virtute dictæ Bullæ Pontificis, illum instituere dignitates, & Decanatum, & præbendas in ea Ecclesia, eásque refert Pontificem ordinare, & iubere conferendas graduatis, & non aliis, authoritate ordinaria ab ipso Episcopo de Leiria, qui tunc erat, & deinceps foret, cum consilio Regum Portugaliæ, & ita concedit facultatem Episcopo, vt cum Regis consilio & consensu institueret in dicta Ecclesia Decanatum, & alias dignitates, quas exprimit; & postea addit hæc verba, *quæ Lusitano idiomate exprimenda censemus*, vt extant in dicto regio rescripto, quo melius res percipiatur. *E sedaran por elle Bispo é pellos Bispos, que pello tempore foren por autoridad ordinaria con meu conselho, é de meus successores Reis de Portugal, e naon de otra manera segun do forma da Bulla.* Et exprimens alias dignitates iterum addit, *e se proueran pello ditto Bispo, e seus successores, por authoridade ordinaria de meu conselho e dos Reys meus successores, como na ditta Bulla se conthen.* & paulò infrà addit, *item formais declarado pollo ditto Bispo con meu consello e consentimiento que oriaba e instituia dez conegos e dez medio conegos e cinco quartanarios*, &c. 2

Quibus verbis dictæ Bullæ & rescripti circa eius executionem expressis, euenit, Decanum dictæ Ecclesiæ de Leiria promotum fuisse ad Episcopatum Brasiliensem, & Rex noster, quasi Decanatus vacaret per promotionem, & non per obitum, & ex illo nullum ius haberet Episcopus, vt authoritate ordinaria illum prouidere posset ex consuetudine generali Regum Hispaniæ, qui solent prouidere præbendas illorum, quas obtinebant illi, quos ad Episcopatus, aut alias dignitates præsentarunt, de qua consuetudine testantur *cap. cùm longè 25. 63. distinct.* Concilium XII. Toletanum, Guillelmus Benedictus *in c. Raynutius, verb. & vxorem, decis. 2. num. 79.* D. Couarruuias *in reg. possessor. 2. part. §. 10. num. 6.* plures referns Zenedo *ad Decretum collect. 51. num. 5.* Menchaca *controuers. illustr. cap. 22. num. 14.* Gregor. Lopez *in l. 18. tit. 5. p. 1.* Spino *in speculo testam. gloss. 4. numer. 13.* ex aliis Bobadilla *lib. 2. c. 18. n. 223.* Barbosa *in collect. d. cap. cùm longè, n. 2. & in Pastorali 3. p. allegat. 57. num. 87.* D. Salgado *de regia protectio. 3. part. cap. 10. num. 230.* Alzedo *de præcellentia Episcoporum cap. 3. part. 1. n. 5.* Roman. *in Republ. Christiana lib. 3. c. 7.* Mariana *in histor. Hispaniæ lib. 6. cap. 17.* pluribus & pro omnibus probat Camillus Borellus *de præstant. Regis Catholici, cap. 50. per totum.* Rex nominauit eligendum ad Decanatum, & rescripsit Episcopo Leirienſi, vt illi collationem faceret, qui Regi respondit, ex Bulla erectionis Episcopatus, & Ecclesiæ ad ipsum pertinere authoritate ordinaria nominationem & collationem prædictæ dignitatis, & solùm teneri ex dispositione dictæ Bullæ petere à Rege consilium quod paratus erat petere, & eidem à Rege nominato collationem facere, suo tamen iure, authoritate ordinaria, non verò ex præsen- 3

tatione

tatione, vel nominatione Regis, cùm collatio beneficiorum ad Epiſcopum pertineat. *cap. omnes baſilicæ, c. nullus omninò, 16. quæſt. 7.* Barboſa *de officio Epiſcopor. allegat. 57. n. 1.* vbi pluribus.

4 Dubitatum agitur fuit, an hic caſus, quando vacauerit dignitas non per obitum, ſed per promotionem illius, qui eam obtinebat, comprehenderetur prædicta Bullæ erectionis, & reſcripto executionis, & quod in eis dicitur de conſilio à Rege petendo, iniungat neceſſitatem ſequendi conſilium, vel ſufficiat ſolùm petere, & Epiſcopus tantùm ad id teneatur, & poſtquam petierit, poſſit liberè dignitates & præbendas conferre cui voluerit.

5 De hac re quæ latè diſcuſſa, plura ſuffragia & conſultationes fuerunt Miniſtrorum Portugaliæ & Senatorum ſupremi Senatus eius Regni, & conſultus fiſci Patronus in Luſitania, qui Procurator Coronæ dicitur, ille reſpondit ex Bulla ius habere Regem noſtrum, tamen eius fundamenta deſtrui ex Bullæ executione, in qua Ioannes III. qui exequutus videtur, voluiſſe ſuum conſilium & conſenſum adhiberi ad inſtitutionem & creationem dignitatum Canonicatuum & præbendarum, ad collationem verò ſolum conſilium. Ex quo non videtur voluiſſe neceſſitatem iniungi Epiſcopo Leirienſi, vt conſilium à Rege datum ſequatur, quamuis petere debeat. Cùm igitur longa mora in huius reſolutione eſſet, ex variis opinionibus Rex ſuo decreto die 2. Octobr. anno 1636. iuſſit conſeſſum fieri in domo Archiepiſcopi Inquiſitoris generalis ſui Confeſſores, vbi conuenirent Patroni fiſci Regnorum Caſtellæ, Aragonum, Indiarum, & ſupremi Regalis Patrimonij, cuius munere tunc ego fungebar. Omnibus igitur congregatis, cum dicto Archiepiſcopo Inquiſitore generali, quod pro iure & iuſtitia noſtri Regis ego propoſui, pro illius iure referam, quia primus ſuffragium dedi, cui reliqui fiſci Patroni Caſtellæ Aragonum & Indiarum ſubſcripſerunt in eandem ſententiam concordes, vnde conſultatio facta ad Regem noſtrum.

6 Igitur in prouiſione huius Decanatus aut. agimus de Iure quod Regi noſtro competit ex Bulla erectionis Eccleſiæ, & Epiſcopatus Leirienſis, & reſcripto eius executionis, & hoc ſiue conſideretur Decanatum vacare per obitum, aut promotionem eius obtinentis. Vel agimus de iure Regis ex iure communi & conſuetudine generali Hiſpaniæ, qua Reges nominant prouidendos in præbendis, quæ vacauerint, eorum qui ad Epiſcopatus, aut alia, dignitates promoti, aut electi fuerint.

7 Primo caſu ex tenore Bullæ erectionis, & reſcripto executionis, vbi mentio fit de conſilio à Rege per Epiſcopum petendo, etſi aliquorum ſententia ſit conſilium petendum eſſe, non tamen neceſſariò ſequendum. *cap. cùm olim 7. verſ. verum, de arbitris.* ibi, *viſi Prior eius conſilium requiſierit, non habeat poteſtatem eligendi Rectorem, & aliter facta electio haberi debet irrita, & inanis. Verùm habito cum familia ſuper hoc conſilio, & tractatu, Prior liberè poteſt Rectorem eligere dumtaxat idoneum, ſiue concordet, ſiue diſcordet familia cum ipſo.* idque tenuerunt gloſſa & communis ſententia Doctorum, *in cap. ne pro defectu 41. verb. conſilio, de electione, cap. nouit. cap. quanto, de his quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli.* Innocent. *in cap. pro debilitate, de officio delegati.* Thomas Sanchez *de matrimon. lib. 1. diſput. 34. num. 24.* pluribus Gonzalez *reg. 8. Cancellariæ, gloſſ. 46. per totam.* Vantius *de nullitatibus, tit. de nullitate, & defectu iuriſdictionis, numer. 151. & 152.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 34. numero 23. & de arbitrarijs, libr. 1. capit. 23. & lib. 2. cap. 38.*

Et in Iure Ciuili, vbi requiritur conſilium, non iniungitur obligatio, vt ſequi debeat. *l. cum tale, §. ſi arbitratu, & §. Maniæ, ff. de condit. & demonſtrat. l. cùm pater. §. mandato, ff. de legatis 2. l. 1. §. item ſi plures, ff. de exercitoria actione, l. 3. tit. 2. part. 5.* Coſta *in dict. §. ſi arbitratu, limitat. 1, & 12.* Baldus *in l. fin. §. neceſſitate, n. 16. C. de bonis quæ liberis.* Molina *lib. 2. de primogenijs, c. 13. num. 36.* Menoch. *conſil. 69. num. 17.* Vantius *vbi ſuprà num. 158.* Gonzalez *d. gloſſ. 46. num. 32.* cum aliis, quos refert Auguſtinus Barboſa *in collect. cap. cùm in veteri 52. num. 4. de electio.*

Verumtamen hæc ſententia quæ communiter admiſſa multipliciter ex iuris regulis limitatur, vt ex clauſulis diſpoſitionis, & eius circunſtantiis, & qualitate perſonæ, à qua petendum conſilium, vt tunc illud pro conſenſu accipiendum, tradit gloſſa *verb. conſilio*, per textum *ibi in cap. venerabili 57. de officio delegati*, vbi ad idem expenditur textus *in cap. ne pro defectu 41.* ibi, *cum conſilio Capituli ſui, cap. cùm in veteri 57. de electio.* ibi, *non fuiſſe illorum conſilium requiſitum, licèt poſtea fuerit requiſitum non competenti tempore, nec etiam explicatum reſponſum ipſorum.* vbi gloſſa *verb. expectatum*, tradit conſilium ſequendum, & idem probauit gloſſa *verb. aſſenſu. in cap. vnico. §. cùm verò, ne ſede vacante. lib. 6.* & eſſe communem ſententiam probatur ex traditis à Bartolo *in leg. 1. §. ſi plures, de exercitoria actione, num. 7.* Panormitanus *in dicta cap. venerabili, num. 20. de officio delegati, & in cap. cùm olim, num. 4. arbitris.* Tiraquellus *lib. 1. de retract. lignagier. §. 1. gloſſ. 9. num 159* plures relati à Gonzalez *vbi ſuprà, ex num 80.* Oldradus *conſil. 44.* Gomez *in reg. de impetrandis beneficijs ſuper obitum Cardinalium, q. 12.* Lambertinus *lib. 2. de iure patronatus 1. part. quæſt. 2. num. 6.* Menochius *lib. 6. præſumpt. cap. 4. num. 12.* adde Barboſam *in collect. cap. venerabili 57. de officio & poteſt. iudicis delegati.*

Ex quibus omnibus deſumendum eſt, iuxta illorum 9
ſententia, in noſtro caſu conſilium de quo in dicta Bulla, à Rege petendum, traditur multipliciter probari inducere neceſſitatem, vt ſequi debeat qui petit, quia opinio illorum, qui tenuerunt, vt nuper retulimus, obligationem petendi conſilium non inducere neceſſitatem ſequendi, procedit quoties iubetur aliquid fieri adhibito conſilio alicuius, quia tunc ſufficiet, illud petere & adhibere petendo, etſi non ſequatur qui perierit: at verò quoties, vt in dicta Bulla erectionis, diſponitur erectionem faciendam de conſilio Regis Ioannis, vel cum eius conſilio, quæ ſunt verba Bullæ, tunc debet conſilium ſequi, quia ſi ſufficeret petere, & aliter facere, non diceretur electionem fieri cum conſilio, vel de conſilio eius, à quo petendum, ſed contra conſilium, quæ fuit diſtinctio originalis gloſſæ *in dict. cap. cùm in veteri 52. verb. expectatum, de electione*, & tenuerunt Martinus, Siluanus, & Cinus, quos refert Bartolus *in l. 1. §. ſi plures, de exercitoria actione, numero 3. ad finem.* Ioannes Andreas *in cap. nullus ex conſilio, numero 10. de regulis iuris in 6.* vbi etiam Lapus *num. 1.* Albericus *in l. ſi quis mihi bona, §. ſi coram, num. 14. ff. de acquir. hæred.*

Et licèt hanc ſententiam non admittant Francus, 10
& Geminianus, & alij Doctores, quos refert Gonzalez *dict. regul. 8. gloſſa 46. numero 86.* tamen ille prædictam Ioannis Andreæ & Alberi opinionem admittit *num. 87.* quando verba *cum conſilio*, vel *de conſilio*, ſignificant iuxta conſilium, vel ſecundùm conſilium, quod inſinuat neceſſariò ſequi oportere: vnde cùm in dicta Bulla electionis iuberet Pontifex Epiſcopum facere electionem dignitatum, & præbendarum, de conſilio Regis Ioannis, & cum eius

consilio, videtur necessitatem petendi & sequendi induci, quasi electio non fiat cum consilio Regis quando illud spernitur.

12 Deinde etsi de hoc aliqualiter dubitari posset, ex traditis à Hieronymo Gonzalez *dict. num.* 87. nullum tamen dubium est, quando ex qualitatibus causæ, circunstantiis dispositionis & personæ, à quo petendum consilium pro consensu interpretandum, vt necessariò debeat Episcopus sequi in hoc casu consilium, iuxta quæ ex Abbate, Ioanne de Selua, Tiraquello, Alberico, Franco, Imola, & aliis notauit Gonzalez *regul.* 8. *gloss.* 46. *numero* 80. & 88.

13 Et *primò* quod pertinet ad dignitatem personæ, à qua petendum consilium, vt inde intelligi debeat, pro consensu accipiendum, & qui petere etiam sequi teneatur, probatur *argumento capit. venerabili* 37. *de officio & potest. iudic. delegati*, eis verbis, *Virum prouidum, & honestum prouideret, coadiutorem eidem adiungere, sine cuius consilio nihil eorum faceret*, facit *l. si seruus plurium* 50. *§. fin. ff. de legat.* 1. ibi, *legatarij dignitas.* Bart. *in l.* 1. *§. si plures, num.* 6. *ff. de exercitoria actio.* per glossam *in dict. capit. venerabili.* vbi etiam tenuit Panormitanus *num.* 10. quia tunc, vt notauit Bart. magis, quàm ex vi dictionis *consilium*, ex voluntate disponentis ad arbitrium & consensum reducitur.

14 Quæ ratio si à Doctoribus consideratur ex inæqualitate personarum, quando is, cui iniungitur petere consilium, inferior est, & superior ille, à quo petendum, nunquam potest vrgentius procedere, quàm in hoc casu, propter dignitatem regiam Ioannis III. à quo ex Bulla erectionis tenetur Episcopus petere consilium, nam etsi regulariter sequi non deberet, tamen Reges, ex illorum excellentia, censentur excepti *cap. fin. in principio. de officio delegati lib.* 6. *capit. ne aliquis, de priuilegiis, eodem libro, capit. solitæ, de maioritat. & obedientia, cap. Princeps, capit. Regum*, 24. *quæst.* 5. *cap. per venerabilem, §. rationibus, qui filij sint legitimi. Extrauagant. Execrabilis, §. nos itaque, de præbendis.* Paris. *lib.* 4. *consil.* 112. *ad finem.* Curtius iunior *cons.* 532. *numer.* 4. Crauetta *consil.* 274. *num.* 12. Boërius *decis.* 213. *num.* 2. Surdus *cons.* 47 *num.* 22. *& seq.* Tuschus *littera G, conclus.* 33. Barbosa *axiom.* 106. *num.* 10. ex Mandosio, Staphilæo, Ioanne Selua, & aliis Gonzalez *regul.* 8. *gloss.* 9. *§.* 2. *num.* 37. *&* 38. *& gloss.* 24. *num.* 156. *&* 157.

15 Quid enim magis indignum foret, quàm præsumere, velle Pontificem à Rege Portugaliæ consilium petere Episcopum Lerienfem, vt istud consilium eluderetur, & sperneret Episcopus, in ludibrium (si ita fari licet) regiæ dignitatis, cùm in iure magis attendi soleat persona propter quam aliquid cõceditur, quàm ea cui conceditur. *capit. & dixit, de consecrat. distinctione* 1. post Archidiaconum, Ioann. de Lignano *in tract. de censura Ecclesiastica, §.* 16. *num.* 5. & in hoc casu Rex Ioannes de suis bonis dotauit Ecclesiam, Episcopatum, & præbendas, & ad eius petitionem Pontifex omnia concessit. Quis igitur persuaderi valebit, si Doctores conueniunt, consilium, quod iniungitur inferiori, vt petat à superiore, esse admittendum, id non procedere quando à Rege petendum est?

16 *Secundò* quia Rex Ioannes III. vt ex omnibus huius rei instrumentis constat, & ipsa Bulla erectionis Ecclesiæ, & Episcopatus, ex bonis sui regij patronatus, Prioratus sanctæ Crucis de Coimbra, & aliis, Ecclesiam, Episcopatum, & præbendas dotauit, quo casu dici posset manere portionem dicti patronatus, & eius retinere naturam, iuxta quod notarunt glossa *in cap. vnico, de iure patronatus, lib.* 6. Rota *decis.* 416. *in antiquis, de iure patronatus.* Decius *consilio* 121. Valascus *consultatione* 163. *num.* 16. Lambertinus *de iure patronatus* 1. *part. lib.* 2. *quæst.* 2. *princip. articul.* 15. *num.* 4. Farin. *in nouissim. decis.* 600. *numer.* 5. vbi adducit Butrium, Imolam, & alios, *& decis.* 587. *& decis.* 615. *numer.* 4. *& decis.* 658. *numero* 4. D. Valenzuela *cons.* 57. *num.* 3. *& cons.* 63. *num.* 85. 87. 90. Gratianus *disceptionum forens.* 1. *tom. cap.* 198. *num.* 12. *&* 3. *tom. cap.* 583. *num.* 13. & semper eandem naturam retinere Ecclesiam, quæ ex fructibus & portionibus patronatus regij erecta fuit. Pereira *de manu regia cap.* 19. *num.* 2. Quemadmodum in beneficiis creatis ex fructibus Matricis censentur manere de patronatu Rectoris, Valascus *consultat.* 45. *num.* 12. *& consultatione* 75. *num.* 10. D. Valenzuela *dict. cons.* 63. *num.* 90.

Et quamuis in hoc casu Rex Ioannes Portugaliæ 17
posset habere ius patronatus in Ecclesia Leirien si, ratione dotationis, & creationis, *cap.* 2. *cap. illud, de iure patronatus.* Couar. *practicarum cap.* 36. *num.* 3. Gigas *de pensionibus quæst.* 24. *num.* 2. tamen etsi hoc ius patronatus consideretur generaliter in Ecclesia, quia omnium Cathedralium Hispaniæ Reges Patroni sunt. *l.* 18. *tit.* 5. *partit.* 1. *l.* 1. *titul.* 6. *lib.* 1. *Recopil.* Gregorius *in dict. l.* 18. *gloss. magna.* Couarruu. *in reg. possessor.* 2. *part. §.* 10. *num.* 5. Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ, cap.* 18. *numero* 223. Ceuallos *lib.* 5. *communium, quæst.* 897. *numero* 471. vbi plura tradit Castaldus *de Imperatore quæst.* 100. *num.* 16. Gonzalez *regula* 8. *gloss.* 51. Pereira *de manu regia cap.* 22. *num.* 14. id tamen procedit ad præsentationem Episcopi Leirien sis; ius tamen patronatus ad præsentationem præbendarum Regi in ea Ecclesia non competit, quia expressè reliquit Episcopo, vt authoritate ordinaria conferret præbendas: de consilio tamen & consensu Regis Ioannis, & ius patronatus, quando non reseruatur ab eo, qui dotauit, non competit, quia Ecclesia præsumitur libera, nisi probetur subiecta, vt ex Mascardo, Menochio & Rocho de Curte probauit Barbosa *in collect. capit. significanit* 42. *de testibus, numero* 3.

Verumtamen id quod de donatione à Rege facta, 18
& bonis ex eius patronatu desumptis, ideo expendimus, vt maior ratio considerari valeat, consilium Regis sequi debet Episcopus, quemadmodum traditur quoties exigitur consilium illius, qui habet aliquod ius in re, aut societatem, tunc inducere consilium, idem quod consensum, & voluntatem, non verò simplicem consilij requisitionem. argum. *l. Titium, de administratione tutorum, l. consilio, Dig. de curatore furiosi.* Bartolus *in dict. l.* 1. *§. si plures, numer.* 7. Abbas *in cap. cum olim, de arbitrariis, num.* 5. vbi Antonius de Butrio *num.* 15. Socinus *cons.* 40. Vantius *de nullitate ex defectu iurisdictionis, num.* 152. Hieronymus Gonzalez *dicta gloss.* 46. *num.* 78. & credendum non est Regem Ioannem ex eius bonis & patronatu dotare Ecclesiam, & eius consensum nolle requiri in præbendarum collatione, vt posset postea Episcopus contra eius voluntatem & consensum collationem facere.

Tertiò, quia quod de consilio, vt sequi non debeat, 19
Doctores notarunt, procedit, quando in dicta Bulla erectionis Ecclesiæ Episcopatus Leirien sis Pontifex solùm vteretur verbo *consilio*, sed sine dubio ius regium apparet, quia, vt in principio animaduertimus, vtitur etiam verbo *consensu*, quasi interpretari debeat, quod de consilio tradiderat accipiendum pro consilio, & voluntate Regis, vt iuxta illam Episcopus debeat facere collationem præbendarum,

vt

vt apparet ex verbis quæ in principio retulimus, vbi Bulla agens quemadmodum dignitates præbendæ, & beneficia debeant prouideri, postquam expressit id faciendum de consilio Regis, statim subdit, *Præbendas & alia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, quæ dictæ Ecclesiæ pro eius seruitio & Dei cultu videantur conuenire, prouideat de simili ipsius Ioannis consensu.* quo apparet promiscuè vti his dictionibus *consilio*, & *consensu*. ex quo interpretandum est consilium pro consensu accipiendum, *arg. l. cùm pater, §. cùm imperfecta, de legatis 2.* ibi, *verbum fideicommissi, quod præcedit & sequitur, ad communionem assumitur, si dictum scripto congruat.* Et ex clausulis sequentibus interpretari oportet quòd in præcedentibus dubium sit. *l. vtrùm, ff. de petitione hæreditatis.* ibi, *sequentem clausulam Senatusconsulti, licèt hæc sit ambigua. l. si seruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1. vers. & earum quæ præcedunt, & quæ sequuntur,* vbi Dionys. Gofred. *l. nummis, vers. contextu testamenti, ff. de legat. 1. l. fin. ff. de rebus dubiis.* Mantica *lib. 2. coniecturar. tit 14. n. 22.* Menoch. *præsumpt. 54. num. 24. lib. 4.* Azeuedo *l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. num. 5.*

20 Facit *l. quamuis, C. de fideicommissis*, & quæ notauit Abbas *in cap. admonet. numer. 5. de renuntiatione, l. talis scriptura, §. fin. de legat. 2.* Surdus *decis. 88. numer. 13.* Casanate *cons. 47. num 93.* nam clausula dubia interpretari debet per claram, & prima per sequentem & posteriorem. Vnde etiamsi verb. *consilium*, quo in principio vtitur Pontifex, potuisset interpretari, vt non iniungat necessitatem, tamen intelligi debeat, & declarari ex verb. *consensu*, quod statim sequitur, vt quod de consilio dictum est, debeat de consensu interpretari: vt quemadmodum, vbi requiritur alicuius consensus, sequi debet. *cap. 1. §. consensus 29. quæst. 1.* ex pluribus Gonzalez *glossa 47.* ita similiter consilium ad consensum referendum, vt necessitatem petendi & sequendi inducat.

21 Quod etiam confirmatur, nam vtitur Pontifex eis verbis, *simili consensu*, quæ iuxta relationem consilium simile faciunt consensui, *argumento l. quod autem 6. §. simili modo, Dig. quæ in fraud. credit. Et cùm de consensu relatio fiat ad consilium in vicem.* hæc verba temperamentum sibi & intellectum præstant, vt consilium referatur ad consensum, argumento *l. asse toto, de hæred. inst.* Valascus *quæst. 7. numer. 15. & quæst. 11. num. 5.* & ex causæ qualitate consilium pro consensu accipiendum, denotat textus *in cap. venerabili 37. de officio delegati, capit. 1.* ibi, *vel consilio eiusdem, de foro competenti, cap. quanto 5.* ibi, *& cum eorum consilio, vel sanioris partis, eadem peragat, & pertractet, & de his quæ fiunt à Prælatis sine consensu capituli,* notauit Cumanus *cons. 55.* incipit, *Quo habentes, num. 3.*

22 Hæc fundamenta, quæ manifestè ex Bullæ rescripto pro Rege nostro suadent, eius consilium Episcopum Leirienſem in collatione præbendarum petere, & sequi teneri, nihil retardare videtur quòd Procurator Coronæ Lusitanæ, hæc fundamenta existimat infirmari ex rescripto executionis dictæ Bullæ, quam fecit Rex Ioannes III. & *suprà* eius verba retulimus, quatenus intelligit Procurator consilium & consensum requiri ad creationem, & institutionem præbendarum; at verò ad eorum collationem solum consilium; sed nihil obstat, quippe verba dictæ executionis nihil videntur contrà facere, nam ex verbis quæ *suprà* retulimus, apparet semper, quidquid in executione decreuit Rex Ioannes, voluit effectum habere, iuxta formam & executionem Bullæ, & non aliter, eis verbis, *e naõ de outra maneira segundo forma da Bulla*, quod iterum statim repetit ibi, *de meu conselho è dos Reis meus successores como ia dita Bulla se contem.* quæ relatio omnino debet coarctare executionem Bullæ institutionis; nec plus aut minus ex referente, quàm ex relato tribui oportet. *l. si prior. ff. solut. matrim.* ex Angelo & Baldo Iason *in l. qui sic stipulatur. num. 2. de verb. obligation.* Corsetus *singul. 198.* Socin. iunior. *lib. 1. cons. 128. numer. 253.*

Vnde necessariò, si iuxta verba dispositionis Bullæ 23
à Pontifice expeditæ consilium ibi pro consensu accipiendum, quia etiamsi solùm de consilio ageretur voluntas Pontificis, dispositionis verba & qualitas rei id suadere videntur, tum quia de consensu apertè expressum fuit, vt animaduertimus, & Procurator Coronæ, qui admittit ex Bulla competere ius Regibus Lusitaniæ, vt consilium quod ab eis exigendum, pro consensu accipiatur, vt necessitatem iniungat, non poterit istud destruere ex rescripto executionis, cùm apertè se referat ad primam Bullam erectionis Episcopatus, & Ecclesiæ, & eadem qualitas necessitatis sequendi consilium, quæ inest in relato, ideſt, in prima Bulla, intelligitur inesse in referente, ideſt, in rescripto executionis, *arg. l si defensor 10. §. qui interrogatus, vers. nisi fortè, de interrogat. actionibus.* Crauetta *cons. 987.* Casanate *cons. 47.* plurib. Dominus Castillo *4. controuers. cap. 43. per totum,* vbi latè de hac re agit Turretus *cons. 17. num. 12. & cons. 30. num. 27.* Amatis *decis. 49. num. 107.*

Quod etiam suadetur ex vi geminationis, quia ad 24
Bullam retulit executionem Rex Ioannes, quo eniam voluntatem ostendit, vt nollet recedere à iure dictæ Bullæ, argum. *l. Balista ff. ad S. C. Trebell.* plura latissimè tradit D. Castillo *4. tom. controuers. cap. 52. per totum.*

Nec vnquam præsumi potest, Regem Ioannem vel- 25
le sibi tam graue præiudicium inferre, & remittere ius quod illi competebat in non leue dispendium regiæ dignitatis, vt Episcopus eius consilium & voluntatem eluderet, si eam sequi non deberet, & in quocunque priuato non præsumitur velle sibi præiudicium inferre, & iuri suo renuntiare, nisi de hoc constiterit expressè, argumento *l. postquam liti, & ibi* Decius *n. 16. C. de pactis.* Crauetta *cons. 257. num. 5. & cons. 290.* Parisius *lib. 3. cons. 49. num. 3.* Natta *cons. 78. ad fin.* Cephal. *cons. 25. num. 47.* Menoch. *cons. 1. num. 212. cum sequent.*

Hæc sunt quæ ad ius Regis nostri pertinere viden- 26
tur ex ipsa Bulla erectionis Ecclesiæ, & institutionis Episcopatus de Leiria, & semper in omnibus Regnorum Lusitaniæ, in quibus ex Bullis Episcopatuum datur Ordinatiis collatio præbendarum, & beneficiorum, cum Regis consilio. Idem dicendum est, quia supradictæ rationes æquè procedunt respectu regiæ dignitatis, & ne aliqualiter ea lædatur, aut eludatur Regis consilium.

At verò intendere in hoc Decanatu, quia vacauit, 27
eo quòd Decanus ad Episcopatum Brasilienſem electus fuit, Rex noster Decanum iure suo & propria authoritate nominet, & iubeat Episcopo, vt collationem faciat, non videtur iure id procedere, quia omnes præbendæ ex ipsius Regis consensu & Bullarum institutione Episcopo Leirienſi concessæ, vt conferat authoritate ordinaria, & ea ratione consuetudo in præiudicium Episcoporum inducta, vt quando præbenda vacauerit per illius qui eam obtinet promotionem, Rex præsentet, quasi tunc affecta sit Apostolicæ Sedi. *Extrauag. ad Regimen, de præbend. inter communes. reg. 1. & 2. Cancellariæ.* Rebuffus *in praxi beneficiali, titul. de reseruat. num. 6. & 7.* Mandos. *reg. 1. Cancellariæ quæst. 3.* Gonçalez *reg. 8. glos. 51. num. 35.* Trident. *sess. 7. cap. 9. & sess. 23. de reformat. cap. 1.* Garcia *de benefic. 11. part. cap. 6.*

*capit.6.à numer.*1. Viuianus *in praxi 1.part.lib.5.capit.5. numer.56.& 57.* Gonçalez *gloss.15.mimer.53.* vt vacet ipso iure præbenda, quam Episcopus habebat post Episcopatum obtentum,& adducit Gigantem,Caputaquensem, Achillem, Couar.& alios. Gratian. *tom.2. disceptat.cap.269.n.1.* Marescl. *lib.1.var.cap.94.numer.7. & 36. cum sequent.* & Pontifex videatur concedere Regi ex præsentatione Episcopatuum, & ita consuetudo inualuit in Hispania.

28 *Quia id non potest in hoc casu procedere,ex pluribus causis,* tum iuxta opinionem illorum, qui tenuerunt in reseruatione affectionis ad Sedem Apostolicam nullo modo comprehendi præbendas, quæ graduatis debent prouideri,vt in Castella Magistrales & Doctorales, vt constat ex traditis à Flaminio *de resign. beneficiorum lib.2.quæst.4.num.43.& lib.7.quæst.1.numer.76.* Gigas *de pensionibus q.56.* Nicolaus Garcia *de beneficijs part.11.cap.6.num.15.* ex indultis Innocentij VIII. Leonis X.Ludouico Gomezio,Couarr. & aliis probauit Gonçalez *dict.reg.8.Cancellariæ gloss.9.§.2.num.17.* & huius qualitatis est Decanatus,qui debet prouideri in graduatis, iuxta Bullæ dispositionem & rescripti executionis.

29 Tum etiam,si de hoc aliqui dubitarent quod stylus Hispaniæ, & præsertim Regnorum Castellæ consuetudo indubitatum reddit, tunc reseruatione comprehenduntur præbendæ,quando sunt liberæ collationis, & Pontifex non dedit formam conferendi, quippe tunc videntur manere libera quoad dispositionem iuris, vt reseruatione comprehendi possent. At verò quando de consilio, vel consensu alterius prouisio facienda est, vt in nostro casu, in quo non potest aliter fieri prouisio, ex *capit.cùm veteri 52. de electione. capit. cùm olim,de arbitris, capit.mouit capit. quanto, de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, ex Caputaq. Curtio inquit, Tiraquello,Bartolo, Abbate, Ioanne Andrea, Imola, Burrio, Hostiensi, Baldo, Alberico, Gomezio, Cardin. Gonçalez *super reg.8. Cancellariæ, gloss.46. & 47.in principio*, non potest considerari ius reseruationis ad Sedem Apostolicam, vbi illa forma non est obseruanda.

30 Sed etiam ex ipsa Bulla erectionis aperrè summus Pontifex expressit, non posse aliter fieri collationem præbendarum, nisi forma & modo à Bulla statuto,& à se abdicauit sedes Apostolica Ius quodcunque in collatione posset habere, vt constat ex verbis quæ *suprà* retulimus. ibi, *Et non per alios quoscumque, quamuis etiam prædicta Apostolica authoritate conferendos.* Ex quo sine dubio manet exclusum Ius reseruationis, vt ex eo quasi Decanatus affectus esset Sedi Apostolicæ, ex promotione Decani ad Episcopatum posset à Rege prouideri, iuxta consuetudinem totius Hispaniæ.

31 Denique non obstant quæ contrà expendebantur de obseruantia subsequuta, qua dicebatur Episcopum semper dignitates & præbendas contuliſſe, & obseruantiam subsequutam declarare omnes dispositiones. Molina *de Hispan.primog.lib.2.capit.6.num.57.* Surdus *cons.140.numer.4.* Gutierrez *cons.2. numer.10. & lib.3. practicar.q.16.num.76.* D.Valenzuela *consil.52.num.49.* Gratianus *tom.2.cap.377.numer.18.& tom.3.capit.522. numer.30.& cap.560.num.6.* tum quia id non negamus, iuxta resolutionem,quam tradidimus,Episcopum prouidere præbendas, quia potiùs ius Regium desumimus, vt Episcopus prouideat cum consilio Regis, & consensu, illúmque sequi debeat, non verò vt per se Rex possit prouidere,vt nuper notauimus.

32 Nec in actibus huius causæ dictum fuit, vel apparuit, Episcopum collationem fecisse sine consilio Regis, aut absque eo quòd illud sequi obligaretur; & quamuis circa id aliquid probari posset,quòd dubitamus, quia valde difficile est probare, Episcopum fecisse collationem præbendarum sine consilio Regis, & illud non fuisse sequutum,cùm istæ consultationes ad Regem secretò fiant,& quamuis appareret aliis personis,quàm eis de quibus Rex consultus collationem factam, potuit ex replicationibus Episcopi Rex consentire.

Sed etiamsi de hoc aliquid probaretur,cùm non ap- 33
pareat ex parte Regis aliquid oppositum, & eo non obstante Episcopum contrà fecisse & contrauentioni Regem acquieuisse,censetur factum esse meræ facultatis,in quo nec per mille annos præscriptio procedere potest. *l.Proculus 26. Dig.de dam.infect.l.1.§. denique Marcellus, l.si in meo fundo 21. Dig. de aqua pluuia arcenda,l.viam publicam 2. Dig.de via publica, l.qui iure familiaritatis 41.* vbi Accurs.Bart. & reliqui, *ff.de adquir. possess. gloss.fin.verb. qualitatem, in l.solet 6. Digest. de officio proconsul. & legati*, & non potest induci consuetudo,vel obseruantia ex actibus facultatiuis. Decius *cons.8. num.4.& cons.175. num.6.* Abbas *in cap. ex parte Hostiens. numer.6.de concessione præbendæ, & in cap. Abbate,num.9. & 10. de verb. signific.* Surdus *consil.128.num.23. & 81.* Dominus Ludouis. *decis.162. num.10.* vbi Beltraminus *num.15.vers.ex actibus facultatiuis.*

Tum etiam, quia non potest considerari obseruan- 34
tia contra tenorem Bullæ, quia semper Bulla resistit, & cùm sit interpretatio, non potest impugnare, vel destruere titulum,vt ex Aretino *cons.115. num.2.* sæpissimè tenuit, & notauit Rota Romana, vt constat *decis.47.num.26.* diuersorum sacri Palatij, & ex Farin. *decis.136.num.10.* illis verbis, *Obseruantia namque interpretatiua esset, per quam contenta in indulto effectuarentur; non verò illæ, per quam aliud diuersum ad contrarium induceretur, hoc enim non esset interpretari indultum, sed contra illius dispositionem inducere, & tunc non diceretur usus, sed contrarius usus,qui non potest seruire pro interpretatione.* Et rursus iterum tradit ibi. *Vnde Rota coram eodem Caniuccio in prædicta causa Perusina dixit, non posse fieri vim in obseruantia interpretatiua cuiusdam instrumenti, quia illi erat contraria.* Et, vt tradit idem Farinac. *decis.196. in nouissimis 1.part.* talem potius contrauentionem, quàm obseruantiam dicendam; cui addendum quod notauit Dominus Ludouisius *decis.187. num.6.* ibi, *Et sub prætextu obseruantiæ non potest aliquid prætendi contra formam & dispositionem statuti Bertrandi.*

Iuuat quod notauit Aymon. *lib.3. consil.379. nu-* 35
mero 8. & lib.4. cons.674. num.11. & sequentibus. ibi, *Secundò vitia omnia, quæcunque in scriptura obijciuntur, obseruatio insecuta per tempus vetustissimum diluit, quandaquidem secundùm formam ipsius primogenituræ, usus ipse subsequutus perpetuóque est tam ex parte Domin. Rachonissi, quàm subditorum, eius rogatu, quorum constitutum ius primogenituræ & obseruatio planè ad formam scripturæ minus solemnis fidem eius confirmat.*

Et iterum Aymon. *numer.12.* ttadit ibi, *Tertiò* 36
respondetur non modo obseruationem ad formam instrumenti, seu scripturæ primogenituræ interueniſſe. notat Coccinus *decis.128. num.8.* eis verbis, *Et ea quidem obseruantia satis docetur, quia semper in Ecclesia fuerunt Canonici regulares, iuxta tenorem instrumenti.* Gratianus *disceptat. forens. tom.3. c.577. numer.34.* ibi, *Stante præsertim obseruantia prædictæ donationis, per quam tollitur omnis defectus, cùm etiam instrumentum minus solemne fidem faciat, quando iuxta illius tenorem fuit obseruatum.* Idemque sentit & admittit Oliuerius *in annotat. ad Alexandrum Ludouis. decis.469.*

lit.B.

lit. B. Vnde cùm ex tenore Bullæ erectionis dicti Episcopatus apertè constet concedi collationem Episcopo, cum ea qualitate, vt consilium Regis peteret, & consensum sequeretur, nulla potuit contra id obseruantia induci contra tenorem Bullæ, etiamsi de illa constaret, de qua nullo modo apparet.

37 Denique, quia licèt aliqua obseruantia inducta fuisset, & præscriptio ea in præiudicium Iurium regalium nocere potuit solùm Regi, qui illam permisit, non verò successoribus in Regno, arg. *l. cum filius 8. ff. de militari testamento.* ibi, *verumtamen alienum Ius minuere non potest.* iunctis quæ notarunt Anton. Faber *in Iurisprudentia, titul. 11. principio 1. illatione 2. & titul. 12. principio 1. illatione 28.* Molina *de iustitia & iure, disputatione 184. numer. 7.* Petrus Gregor. *de Republica lib. 3. capit. 8. num. 2. & 6.* vbi refert ex Plutarcho, ideo Themistoclem Athenis, & Catonem Censorinum Romæ nulla admissa exceptione temporis, bona Reipublicæ, per patientiam, vel factum, aut negligentiam Magistratuum prædecessorum à personis priuatis occupata in publicum reuocasse, quemadmodum possessor maioratus sibi solùm præiudicat in eius rebus, non successoribus. Molina plures referens *lib. 4. de primogen. capit. 8. numer. 7.* vbi eius additio, & notatur ex *l. ex contractu 44. ff. de re iud. l. si seruus plurium 58. §. 1. de legat. 1.* Mieres *de maior. 4. p. quæst. 14. num. 3. 4.* & ideo quidquid in præiudicium Coronæ factum fuerit à Regibus prædecessoribus, poterit à successore reuocari, vt ex Antonio Petra, Carolo de Tapia, Menochio, Peregrino, Paschalio, Cabedo, Sesse, Mastrillo, Cacherano, Capitio, Cassio, Rolando, Socino iunsori, Sixtino, & aliis plurib⁹ probauit D. Castillo *tom. 7. cap. 18. num. 166. & 179.* Conducunt tradita à D. Salgado *de regia protectione, 3. p. c. 10. n. 152.*

ALLEGATIO LXVIII.

De præscriptione quadragenaria cum titulo.

1 *Præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur immemoriali.*
c. 1. de præscript. lib. 6. & n. 2. 3. & 26.
c. cùm personæ, §. quod si tales, de priuilegijs, lib. 6. & n. 34. & n. 15.
l. fin. §. vlt. Cod. de fundis patrimon. lib. 11. & num. 4. & 5.
l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinam.
l. 1. tit. 10. lib. 5 Recopil.

2 *Præscriptio probanda ab eo, qui eam allegat.*
c. veniens, c. auditis, de præscriptio.

3 *Titulus ad præscriptionem debet esse coloratus, & qui procedit ab habente potestatem concedendi.*

4 *Titulus legitimus est in quo extrinsecè adest concessio eius de quo agitur, quamuis intrinsecè non valeat.*

5 *l. fin. C. ne rei dominicæ, vel templorum.*
l. fin. C. de fundis rei priuatæ, lib. 11.
l. quicunque 3. C. de fundis patrim. lib. 11.
Concessio eius quod legibus prohibitum, requirit earum legum derogationem.

6 *Confirmatio in forma communi, quamuis non valeret, præstat titulum præscribendi.*

7 *Titulus ex iuris errore non prodest ad præscriptionem.*

8 *Titulum ad præscriptionem præstat concessio quæ aliquid concedit expressè, vel ex eo sine violentia verborum colligi potest.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.

9 *Titulus non prodest ad præscribendum vltra in eo contenta, & potius nocet etiam in præscriptione immemorialis.*

10 *Titulus non potest augeri præscriptione.*
l. si is cui 11. ff. quemadm. seruit amittantur.
Titulus vitiosus constituit in mala fide, nec ex eo præscriptio procedit.
l. quemadmodum, C. de agricol. & censitis, lib. 11. & num. 12.
l. fin. §. sin autem, C. communia de legatis.
c. qui contra, de regulis iuris lib. 6. & n. 12.

11 *Immemorialem allegans non exhibeat titulum.*

12 *Mala fides præsumitur in eo, qui occupat regalia.*

13 *Mala fides coniecturis probatur.*

14 *Mala fides colligitur si aliquis dubitat de iure suo.*
Mala fides colligitur ex insolitis cautelis.

15 *Possessio iusta requiritur ad præscriptionem.*
Clandestina possessio non prodest ad præscriptionem, & num. 23.
l. 1. §. per seruum qui in fuga, ff. de acquirend. possess.
l serui & filij, §. fin. ff. de furtis.
c. sine possessione, de reg. iuris lib. 6.
l. 1. in principio, & §. quod ait Prætor. ff. vti possidetis.
l si quis diuturno, ff. si seruitus vindicetur.

16 *Precarium inducitur cùm aliquid conceditur dum Princeps voluerit.*
c. fin. de precario.
l. 1 ff. de precario.
l. locatio 4. ff. locati.
c. si gratiosè, de rescriptis lib. 6.

17 *Titulus posterior ex priori informatur.*
l. 1. C. de imponenda lucrat. descript.
Titulus posterior qui insinuit in præcedentem, interrumpit antiquam possessionem, & mutationis causam.
l. non solùm, §. quod vulgò, ff. de vsucapionibus.
l. cùm nemo, C. de acquir. possess.

18 *Titulus superueniens mutat causam possidendi.*
l. si aliquam rem 28. ff. de acquir. possess.
l. quædam mulier 76. ff. de rei vindic.
l. fin. ff. de precario.

19 *Princeps non videtur habere scientiam, vt aduersus illum præscribatur, eius quod contra concessionem ab eo factam inductum.*
Precarium tacitum quando dicatur.
l. iam hoc iure, ff. de vulgari.
l. quamuis 6. C. de impuber.
l. eum qui ædes 23. ff. de vsucap.
l. quæsitum 8. §. quod à Titio, ff. de precario.
l. in rebus 4. §. item qui precarium, ff. eodem.

20 *Precario aliquid potius datum videtur, quàm donatum, vel perpetuò translatum.*
l. si precario 17. ff. comm. prædio.
l. cùm de indebito 25. ff. de probat.

21 *Principum gratiæ in dubio præsumuntur precariæ concessiones.*

22 *Principum gratiæ & officia Regis ex sua natura sunt manualia & reuocabilia.*

23 *l. clam possidere, in principio, & §. qui ad nundinas, ff. de acquir. possess.*
l. 3. §. vlt. ff. quod vi aut clam.
l. Seruius 4 ff. eodem.
l. aut qui aliter 5. ff. eodem.

24 *Bona fides semper requiritur ad præscriptionem, etiam immemorialem.*
c. fin. de præscript. lib. 6.
c. possessor. de reg. iuris lib. 6.
l. cùm hæres, ff. de diuersis & tempor. præscript.
l. si aliena res, ff. de vsucap.
l. 2. ff. pro emptore.
l. 40. tit. 18. p. 3.
l. 12. tit. 29. p. 3.

25 *Bonam fidem in immemoriali non requiri, non accipiendum vt necessaria non sit, sed vt præsumatur.*

26 *Lege resistente non est bona fides, nec præscriptio.*
l. vbi lex 24. ff. de vsucapion.

27 *Iuris error non prodest ad præscriptionem.*
l. nunquam 31. ff. de vsucapion.
l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopil. & num. 10.
Titulus quem supponit immemorialis, non prodest ad vectigalia acquirenda, quia ad ea requiritur titulus expressus cum qualitatibus à iure requisitis.

28 *Interruptio causatur vno actu quo abdicetur possessio, vel iudicium instituatur lite contestata.*
Iudicium quo alter victus non interrumpit.
l. si bona, C. de præscript. longi temp.
l. euidenter, ff. de except. rei iudic.
l. 29. tit. 29. p. 3.

29 *Præscriptio non currit contra impeditum agere.*
l. sicut, l. cùm notissimi, §. illud, C. de præscript. 30. vel 40. annor.
l. 1. §. fin. C. de annal. except.
l. 1. ff. de diuersis & tempor. præscript.

30 *Belli tempore quando cesset præscriptio.*
l. 17. tit. 10. lib. 5. Recopil.

Præscriptio quadragenaria cum titulo, ex quibus destruatur, vel non procedat?

1 VAMVS admitteremus quod aliqui voluerunt, hanc præscriptionem æqualem esse immemoriali, & vt illa, vim habere ad præscribenda regalia quæ possunt præscribi, vt per textum *in c. 1. de præscript. lib. 6. & cap. cùm persone. §. quòd si tales, de priuilegijs, eod. lib. l. fin. §. vltimo, C. de fundis patrim. lib. 11. l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinamenti*, quæ est *lex 1. tit. 10. lib. 5. Recop.* communi suffragio admittunt Scribentes, quibus accedunt D. Didacus Couarr. *in reg. possessor. 2. part. §. 2. num. 12. & §. 3. & 4.* Ludouicus Molina *de primogenijs lib. 2. cap. 6. num. 52.* Petrus Barbosa *in leg. comperit. num. 59. & sequentibus, Cod. de præscript. 30. vel 40. annor.* Ioannes Matienzo *in l. 1. gloss. 19. num. 4. tit. 10. lib. 5. Recopilat.* Balbus *de præscript. 2. p. 4. part. q. 1. num. 3.* Aueudaño *de exequen. mandat. c. 4. num. 20.* Mascardus *de probat. concl. 214. num. 6. & 7.* Decianus *lib. 1. cons. 24. num. 119.* Burgos de Paz *cons. 33. num. 26.* & alij plures; sed tamen vt id procedat & admitti possit, nonnulla animaduertenda sunt, quæ si deficiant, omnino prædicta conclusio non procedet.

2 *Primò* debet allegari & probari prædicta præscriptio ab eo, qui illius fundamento vtitur, & simul titulus, bona fides, possessio continua, & tempus, cum omnibus qualitatibus à iure requisitis, *cap. veniens, c. auditis, de præscriptionibus, cap. 1. eodem titulo, lib. 6.* Balbus *de præscript. 2. part. 3. part. princip. quæst. 3. ex num. 7.* Aymon. Crauetta *cons. 201. ex num. 28.* idque ab omnibus inconcussè receptum est, vt probarunt, plurib⁹ relatis, Mascardus *concluſ. 1218. n. 1. cum sequentibus, & num. 6.* Menoch. *lib. 6. præsumpt. 33.* maximè *num. 9.* Farinac. *1. p. nouissimarum, decis. 610. num. 1. & 2.* Seraphin. *1. p. decis. 422. n. 6.* de quibus omnibus sigillatim suo ordine agendum.

3 *Secundò* quod pertinet ad titulum, debet esse idoneus & legitimus, &, vt vulgò dicitur, coloratus, & talis de quo intelligatur iustam præbuisse causam præscribendi, *dict. cap. 1. de præscript. lib. 6.* ibi, *sed est necessarius titulus qui possessori causam tribuat præscribendi, dict. cap. cùm persone, §. quòd si talis,* ibi, *quòd saltem causam præbeat præscribendi*, & rursus ibi, *vel saltem tale, quod præscriptioni canonicæ causam præstet*, & præter ordinarios *in dictis locis* latè probant cum multis quos referunt, Peregrinus *de fideicommissis art. 52. num. 141. & 142.* Couarr. *in practicis, cap. 17. n. 6. vers. Primum.* Gregor. Cabedo *decis. 15. n. 6. 2. part.* Petrus Barbosa *in d. l. comperit. num. 149. & sequentibus.* Cardinalis Tusch. *in practicis lit. T. concluſ. 311. num. 1.* & ille titulus existimatus idoneus vt sufficiat ad præscriptionem, qui processit ab habente potestatem, & in figura extrinseca sit validus, etiamsi intrinsecè non valeat, vt tradunt Abbas & reliqui Canonistæ *in c. in literis, de restitutione spoliatorum.* Pulchrè Guid. Papæ *q. 85. n. 3.* Ofisseus *decis. 116. n. 7.* Menoch. *de recuperand. possess. 15. num. 403.* Peregrinus *d. art. 52. n. 143. & art. 48. n. 31.*

4 Et rursus ille dicitur validus in sua figura & forma extrinseca, in quo adest expressa concessio Principis, quamuis ex aliqua causa valida non sit, vt in exemplo *l. fin. §. fin. C. de fund. patr. lib. 11.* vbi non sufficit Principis concessio ad præstandam liberationem à solutione publicæ functionis ratione fundi patrimonialis, sed etiam est necessaria possessio quadraginta annorum, vnumque & alterum requiritur, vt adnotauit illic Accursius *verb. adempto canone.* Bartolus *num. 5.* Platea *num. 2.* & Rebuff. *n. 6.* Iason *in l. imperium, num. 20. vers. limit. ff. de iurisdictione omnium iudicum.* Bellamera *in cap. si diligenti, n. 35. de præscript.* Bossius *in praxi tit. de fisco, & priuilegijs eius, n. 54.*

5 Nam concessio, de qua in eo textu, prohibita erat aliis iuribus, ex *l. fin. C. ne rei dominicæ, vel templorum, l. fin. Cod. de fundis rei priuatæ, lib. 11. leg. 3. Cod. de fundis patrimonialibus, eodem libro.* Et vt valeret absque præscriptione, necessarium erat in ipsa concessione istorum iurium mentionem facere, & in ea inseri clausulam derogatoriam, secundùm Bartolum communiter receptum *in l. fin. num. 4. C. si contra ius, vel vtilitatem publicam*; & quia id factum non fuit, *in d. l. fin. §. fin. Cod. de fundis patrimonialibus*; concessio non valuit mero iure, & ideo necessum fuit suppleri defectum, & confirmari concessionem ex possessione & vsu subsequenti per quadraginta annos, vt verè illum textum interpretantur Salicetus *in d. l. comperit. num. 2.* Alex. *lib. 5. cons. 30. num. 11. & 13.* Hippolyt. Riminaldus *lib. 1. cons. 34. n. 13.* latè Barbosa *ad dictam leg. comperit. num. 46. & sequentibus*, qui etiam *num. 52.* rectè adiungit defectum, qui consideratur, vt non valeret concessio Principis, *in d. l. fin. §. fin.* respicere defectum voluntatis concedentis. Et nihilominus tempus quadraginta annorum obliterat eum defectum, & ita similiter omne aliud quod tantùm respicit defectum alicuius solemnitatis, vt fuit etiam de mente Bartoli *consil. 196. num. 7.* & expressè censuit Roman. *cons. 252. num. 4.* Bellonus *cons. 39. num. 7.* & vltra eos idem voluit Alex. *dict. cons. 30. n. 13.*

6 Rursus eo exemplo confirmabitur quoties titulum præstat confirmatio, quæ dicitur facta in forma communi, in qua adest concessio Principis, & in sua forma extrinseca non apparet defectus, & tamen intrinsecè fuerit,

fuerit, nec valeret confirmatio ex defectu ſcientiæ, & plenæ notitiæ, quam ſolùm præſumitur habere Princeps in confirmatione in forma ſpeciali, & quamuis ea confirmatio non habeat vim vt adiungat valorem actui qui de ſe eſt nullus, & inualidus, & eget confirmatione. Molina *lib. 2. de primogeniis, cap. 7. num. 7.* nihilominus iuſtam præſtant cauſam præſcribendi, vt ex Abbate antiquo, Hoſtienſi, Innocentio, Bertachino, Deciano & Pariſio probauit Molin. *dict. lib. 2. cap. 7 num. 54.*

7 Ex quibus prouenit, vt ſimiliter etiam pro valido & legitimo titulo ad præſcriptionem conſideretur illud, quod iuſto errore cauſari potuit, vt probauit Farinac. *1. p. nouiſſimarum, deciſ. 324. n. 8.* tamen cauſatus ex iuris errore, in quo non cadit probabilis ignorantia, ad præſcriptionem non proderit. *l. nunquam, ff de vſucapionib.* & cum Felino, Alexandro, & aliis, doctè perpendit Oliuerius Beltraminus *in addit. ad Dominum Alexandrum Ludouiſium, deciſ. 289. n. 16.*

8 Sed etiam, vt validus & legitimus titulus ad præſcriptionem ille conſiderabitur, in quo etiam ſi non ſit clara & expreſſa conceſſio eius quod intenditur, adquiſitum & poſſeſſum, per eum tamen fuerint verba quæ denotent voluiſſe Principem illud concedere iuxta eorum promptum & verum ſenſum, ſine cauillatione, aut violentia, vt in verbis priuilegij, de quo *in l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* quæ generalia ſunt, & comprehenſiua cuiuſcumque Iuris quod habeat Rex in villa, aut oppido, de quo alicui conceſſionem fecit, quod propriè & naturaliter, & nullo alio ſenſu admiſſo virtutem habet, vt iuriſdictionem ciuilem & criminalem poſſit comprehendere, de quo Auendan. *de exequendis mandatis, lib. 1. cap. 1. num. 11. verſ. imò vltrà dico.* Molina *dict. cap 6. num 5.* Barboſa *in d. l. competit. num. 63.* Ioannes Matienzo *in d. l. 1. gloſſ. 15.* cum aliis ſequentibus, & maximè *gloſſ. 7. n. 1.* in illis verbis, *Nota iuriſdictionem oppidi à Rege donati, cenſeri conceſſum ad ſatisfactionem, quoties dixit verba quæ hoc animo fuiſſe oſtenderint.* Ioannes Gutier. *lib. 2. practicarum, c. 131. per totam,* poſt Gregor. *in l. 12. verb. ſegun los priuilegios, tit. 1. partit. 2.*

9 Quia ſolùm titulus prodeſt vt præſcribatur quod in eo continetur, aut id quod ex eo colligi poteſt, nec prodeſt ad præſcribendum vltra contenta in titulo, quaſi additum illi; tunc autem potiùs impedimentum præſtat ne præſcriptio procedat, etiam ſi ſit immemorialis, quia priuilegium, & conceſſio Principis non poteſt augeri præſcriptione. *l. ſi is cui 11. in fin. princ.* ibi, *non autem conceditur pluſquam pactum eſt ſeruitutis habere. ff. quemadmodum ſeruit. amittantur.* tradit Ioannes Andreas *num. fin. ad fin.* Petrus de Anchar. *num. 4. verſ. ſed iuxta prædicta, in d. cap. cùm perſonæ.* Philippus Francus *num. 3. in dict. §. quod ſi tales.* Dominicus Geminianus *conſil. 96. num. 4. verſ. quoad ſecundum* Aymon. Crauetta *conſil. 680. num. 5.* Couar. *in dicta regula poſſeſſor. 2. part. §. 3. numer. 8. verſ. quo fit.* Peregrinus *de iure fiſci lib. 6. tit. 8. num. 25.* Menoch. *de præſumpt. præſumpt. 131. numer. 49.* Ludouicus Molina *d. lib. 2. de primogeniis, c. 6. num. 66. & ſequent.* Tuſchus *lit. P. concl. 521. num. 35. & concl. 522. num. 28. & lit. T. concl. 511. num. 3.* Farinacius *deciſ. 136. n. 12. in nouiſſ. 1. p.* Petrus Barboſa *in d. l. competit. n. 143. & ſequent.*

10 *Tertiò*, quoties conſtiterit præſcribentem fuiſſe in mala fide ex defectu & vitio titulorum, quos in iudicio exhibuerit, non procedet præſcriptio. *l. quemadmodum 7. Cod. de agricolis & cenſitis, lib. 11. leg. fin. §. ſin autem, C. communia de legatis, cap. qui contra, de regulis iuris lib. 6.* vbi in terminis caſus valde ſimilis, doctè & elegant er ratiocinatus fuit Dominicus *dicto conſil. 96. num. 4.* ibi, *& quoties legebant priuilegium, conſtituebantur in mala fide, ac per conſequens additiuè ad ipſum præſcribere nequaquam poterant.* idem Dominicus *in d. §. quòd ſi tales, prope finem,* vbi Ioannes Andreas, Anchar. & Franchus *in locis proximè citatis,* optimè Molina *d. c. 6. n. 66.* cuius verba ſunt, *Si vero titulus vitioſus atque illegitimus ſit, cuiuſque qualitatis, vt cauſam præſcribendi præſtare non poſſit, dicendum erit quod ſi conſtat apertiſſimè titulum hunc dediſſe cauſam & initium præſcriptioni, ex eo vis immemorialis præſcriptionis omnino corruet, quod oſtenditur ſolidiſſima ratione, nam titulus vitioſus, ſeu illegitimus, præſcribentes in mala fide conſtituit*, &c. Couar. *in dicta reg. poſſeſſor. 2. p. §. 3. n. 8. prope finem.* Oſaſcus *deciſ. 101. n. 31.* Farinac. *dicta deciſ. 136. n. 12. in fine.* Petrus Surdus *conſil. 28. num. 76.* Stephanus Gratianus *diſceptat. forenſium tom. 3. c. 441. n. 27.* Barboſa *in d. l. competit. n. 144.* ibi, *Quia quando ex titulo conſtat quale & quantum ius competat, vltra id præſcribi non poteſt, quia conſtat de mala fide præſcribentis, ac ita locum habet regula c. fin. de præſcriptionibus.* & Mareſcot. *1. variarum, c. 13. n. 6.*

Et inde inducta eſt cautela, vt qui ſe fundat in poſ- 11
ſeſſione immemoriali, nec allegat, nec exhibet titulum, nam ſi ex eo conſtiterit eſſe inualidum, & eius qualitatis, quæ non potuit iuſtam cauſam præſtare præſcriptioni, virtus immemorialis elidetur, vt ex Ioanne Milis, Batrio, Pariſio, Ludouico, Mexia, notauit Molina *lib. 2. de primogeniis, cap. 6. num. 75.* & antea ſimiliter tradiderat *num. 64.* Auendaño *de exequendis mandatis, 1. part. cap. 12. num. fin.* Hondedeus *vol. 1. conſil. 82. numero 43.* Raudenſis *deciſ. Piſana 13. mun. 120.* Mieres, Ioannes Garcia, Menochius, Pariſius, Barboſa pluribus, & Dominus Caſtillo, quos refert additio ad Molinam *d. n. 75.* Gratianus *3. tomo diſceptationum, c. 441. mun. 18.*

Sed etiam probatur & præſumitur mala fides in 12
eis, qui occupauerint Regalia, niſi exhibuerint titulum validum, qui ea concedit, nam cùm ius reſiſtat occupationi, vt rectè notant Petrus & Cynus *in l. ſolemnibus 7. Cod. de fide inſtrumentorum.* Capicius *deciſ. 77. num. 2.* Couar. *in reg. poſſeſſor. 2. part. §. 2. num. 11.* Gratianus *d. c. 441. num. 8.* & qui obtinet, vel habet poſſeſſionem, cui non aſſiſtit ius, imò potiùs reſiſtit expreſsè, (vt in Regalibus) creditur eſſe in mala fide. *d. l. quemadmodum.* ibi, *Male fidei namque poſſeſſorem eſſe nullus ambigit qui aliquid contra legum interdicta mercat.* vbi Bart. *num. 1. C. de agricolis & cenſitis, lib. 11. c. qui contra,* vbi etiam Doctores, *de regulis iuris in 6.* Abbas *in c. ſi diligenti, num. 14. ff. de præſcriptionibus,* Felin. *in c. de quarta, n. 31. ad finem, eodem tit.* Riminaldus *conſ. 51. n. 151. lib. 1.* Oſaſcus *deciſ. 160. n. 1. & deciſ. 177. num. 7.* Iacobus Menochius *de arbitrariis lib. 2. centuria 3. caſu 225. num. 6. & 7. lib. 3. de præſumptionibus, præſumptione 130. n. 13. & n. 33. cum ſequentibus.* Petr. Surdus *dicto conſil. 28. num. 71. & ſequent. & conſil. 115. num. 11. & deciſ. 179. n. 1.* Tuſchus *lit. P. concluſio. 522. n. 11.* & hoc præſumptione iuris, & de iure, quæ non admittit in contrarium probationem, gloſſ. recepta *verb. mercator, in d. l. quemadmodum*, cui, multis, relatis, ſubſcribunt Menochius, & Petrus Surdus *in locis præcitatis.* Maſcardus *de probationibus, concl. 1003. n. 22.*

Et deinde mala fides probatur ſi coniecturis appa- 13
ret. *l. penult.* vbi Bald. *C. de exact. tributor.* Bart. *in l. Celſius, num. 18 ff. de vſucapion.* & plures quos refert, & ſequitur Menoch. *d. caſu 225. num. 2.* addens rectè *n. 3.* hoc ex Iudicis arbitrio pendere. Maſcard. *d. concl. 1003. n. 65.* & etiam aliquo actu extrinſeco, cuius exempla poſt Bartolum plures referunt, quibus calculum addunt idem Menoch. *vbi proximè, n. 6. vſque ad finem, & dicta præſumptione 130. n. 47. & ſequent.* Maſcard. *d. concluſ. 1003. ex n. 24. cum multis ſeqq.*

Tum

14 Tum & mala fides detegitur quoties aliquo modo colligitur aliquem dubitare de iure suo, & feciſſe nimis exactas & extraordinarias diligentias, ne ſuper eo Iure in iudicium vocaretur, vt rectè in ſimili animadvertit Socinus iunior *lib.1. conſ.69.num.53.* Menochius *d. caſu 225. num.17.* Maſcardus *dicta concluſ. 1003.num.48.* qui *& num.64.* latè comprobat ex infolitis cautelis argui malam fidem, iuxta doctrinam gloſſæ *in l.ſi quis ſub conditione, ff. de condit. inſtitutionum,* & exornat Menochius *vbi proxime, num.fin.*

15 Quintò vlteriùs debet conſtare de iuſta poſſeſſione legitima, & ciuili, quæ requiritur ad effectum præſcribendi, *l.1.§. per ſeruum, qui in fuga, ff. de acquir. poſſeſſione, l. ſerui & filij, §. vltimo ff. de furtis,* notarunt Dinus *num.29. in reg. ſine poſſeſſione, de regulis iuris in 6.* Bartol. *in l.1. num.8. ff. de acquir. poſſeſſione.* Doctores communiter *in l. eam poſſidere, §. qui ad nundinas, ff. eodem.* & Couar. *in dicta reg. poſſeſſor, in initio 2. p. n.4. & 7.* ideo precaria & clandeſtina poſſeſſio ad præſcriptionem non prodeſt. *l.1. in principio, & in §. quod ait Prætor,* vbi Bart. & ſcribentes. *ff. vti poſſidetis, l. ſi quis diuerſo,* vbi gloſſ. & DD. *ff. ſi ſeruitus vindicetur, dict. c. cùm perſonæ, §. quòd ſi tales, de priuilegiis lib.6.* vbi in quadragenaria præſcriptione cum titulo, de quo agimus, expreſſim ſtatuitur in illis verbis, *libertatis, vel exemptionis poſſeſſione non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precariò.* vbi etiam gloſſa, Ioannes Andreas, Franceus & reliqui ordinarij communiter, Marc. Anton. Natta *conſ.511. n.19. & conſ.512. n.2.* Tuſchus *lit. P. concl.472. num.1.*

16 Et precariam eſſe poſſeſſionem, inducitur quando conceditur ex licentia Principis, & permiſſione, dum ille voluerit, quia precarium inducit quod tandiu ad vtendum conceditur, quandiu patitur is, qui conceſſit. *cap. fin.* iuncta gloſſa *verb. precarium, de precario. leg.1.* cum aliis, vbi Bartolus, & communiter Doctores, & maximè Alex. *in addit. ad eundem Bart. ff. eodem, l.4. ff. locati, c. ſi gratioſè 5. de regulis iuris lib.6.* Hoſtienſis & Azo *in ſuis ſummis, ad eundem finem de precario.* Nicolaus Mozius *de contractibus, ſub titulo de commodato, §. de accidentalibus, ſeu eſſentialibus, ex n.6. vſque 40.* Antonius Gomez *2. variarum cap.7. num.1. verſ. & ex prædictis.* Aluarus Valaſcus *de iure emphyteut. queſt.34. num.4.* Pater Molina *de Iuſtitia & iure, diſput.294. numero 5. & diſputat.298. num.9.* & per totum Cardoſo *de indiciis, verb. precarium.* Tuſchus *dicta concluſ.472. num.1.*

17 Et licèt qui poſſedit officium, vel priuilegium, extenderit poſſeſſionem, & poſtea titulum, vel confirmationem habuerit, cùm ex primo titulo poſterioris cauſa formetur *l.1. C. de imponenda lucratiua deſcriptione,* eum aliis, quæ alibi notauimus. Poſterior titulus habet virtutem influendi in præcedentem poſſeſſionem, quæ fuit vitioſa, & titulo nuda, vt notabiliter tradit Baldus *lib.1. conſ.89. num.4.* Tuſchus *lit. P. concluſ.416. num.7.* & quando titulus poſterior non influeret in poſſeſſionem, quæ ante eum adepta fuit ſufficeret tamen ad eam interrumpendam, & mutare cauſam poſſeſſionis. *l. non ſolùm, §. quod vulgo, ff. de vſucap. l. cùm nemo 5.* cum *ibi* notatis, *C. de acquir. poſſeſſ.* Bald. *in l. pignoris 10. n.1. & ſequentibus, C. de pignorat. actione.* Maſcardus *de probat. concluſ.1002. n.32.* Coccinus *deciſ.67. n.5. & deciſ.72. n.4. & deciſ.130. num.6.* Dominus Ludouiſius *deciſ.546. n.1.* vbi Oliuerius Beltraminus *num.15.*

18 Sed prodeſſet tamen, vt ſi quis antea extenderet poſſeſſionem, & iniuſtè poſſederit, in eo quod vltra permiſſum obtinuit, ex titulo nouo ſuperuenienti, tunc poſſideat mutata cauſa poſſeſſionis. *l. ſi aliquam rem 28. Dig. de acquir. poſſeſſione, l. quædam mulier 76 ff. de rei vindicat.* optimus textus & expreſſus in terminis *in l. fin. ff. de precario.* ibi, *nam ſi quod poſſideas alium precario rogauerit, videri te definire ex prima cauſa poſſidere, & incipere precariò habere.* iunctis traditis per Gomezium *in l.45. Tauri, n.66.* Rebuff. *tom 3. ad conſtitutiones Franciæ, titul. de mutatio. poſſeſſ. in præfatione n.97. & ſequent.* Barboſam *in l. ſi alienam num.100.* & latè *ex num.114. ff. ſoluto matrimonio.* & ſemper ex ſuperuenientia & acquiſitione noui tituli cenſetur quis mutaſſe primum titulum, & primam cauſam poſſidendi, vt indubitatum tradit, & rectè declarat Oliuerius Beltraminus *vbi proximè.*

Sed etiam cùm ad præſcribendum contra Principem, & vt ex obſeruantia & vſu conceſſio ab eo facta extendatur, neceſſaria omnino ſit ipſius Principis ſcientia, vt alibi notauimus *allegat.116. num.24.* dicendum eſt hanc poſſeſſionem non poſſe prodeſſe ad præſcribendum, quippe aut Princeps notitiam habuit vel non: ſi habuit notitiam eius poſſeſſionis, & permiſit, cùm à principio poſſeſſio precariò concederetur in eo quod titulus non comprehendit, videtur permittere eodem modo, quo prima poſſeſſio conceſſa fuit, argumento textus *in l. iam hoc iure 4. ff. de vulgari, l. quamuis 6. C. de impuberum, l. eum qui ædes 23. ff. de vſucapionibus.* id eſt, precariò permittere videatur. nam etiam datur precarium tacitum. *l. quæſitum 8. §. quod à Titio, l. in rebus 4. §. item qui precariùm, Dig. de precario.* docet Ioannes Andreas *in dict. cap. vltimo, num.4. ff. de precario.* ibi, *ſi non reuocat, videtur tacitè approbaſſe.* Azo *in ſumma. num.5. & 6.* Alexander ad Bartolum *in l. item quæritur, §. quod impleto, additione 1. ff. locati.* Aymon Crauetta *de antiquit. temporum, 4. p. ſectione* incipienti, *Materia iſta, num.107.* Maſcardus *de probationibus, concluſ.188. à n.22.* Petrus Rebuffus *conſil. 191. verſ. non refragatur.* Petrus Gregorius *lib.23. ſyntagm. c.2. num.3.* 19

Et præſumitur potius aliquid in precarium conceſſum, quàm donatum, & in perpetuum tranſlatum. *l. ſi precario 17.* vbi Doctores. *ff. de communia prædiorum, l. cùm de indebito 25. ff. de probat.* Bald. *in cap. vnico, §. idem iuris, num.2. de natura feudi,* & meliùs *in l.2. num.33. & 9. C. de ſeruit. & aqua.* Cardinalis Mantica *de tacitis & ambiguis conuent. lib.2. tit.2. num.11. & lib.13. tit.5. n.9.* Maſcard. *concl.1203. n.5.* Peregrinus *conſ.94. n.12. vol.1.* 20

Quod maximè locum habet in Principum gratiis, & conceſſionibus, vt ſentit Bartolus *in l. hoſtes 24. numer.4. ff. de captiuis,* & latè Comprobat Natta *conſ.511. num.4. & ſequentibus, & conſ.512. num.1. & conſil.636. num.52. vol.3. & conſil.657. num.13. vol.4.* Menoch. *conſil.307. num.61. & lib.1. de arbitrariis quæſt.55. num.4. & 5.* 21

Rurſus optima ratione procedit in officiorum conceſſionibus, quæ ſui natura ſunt manualia & reuocabilia quoad Principem. Baldus *in l. reſcripta, n.13. C. de precib. Imperatori offerendis, & in l. quiſquis, n.2. C. ſi certum petatur.* Ioannes Faber *in §. cùm autem num.4. Inſtit. quibus modis ius patriæ poteſtatis ſolvitur.* Palacius Rubios *in repet. rubricæ de donatio. inter vir. & vxorem n.7. & 8.* Ægidius Boſſius *in tract. de Regalib. num.34.* Franc. Marcus *dec.19. & dec.793. n.2. & dec.794. p.1.* Rodericus Suarez *alleg.12. n.51.* Maſtrillus *de magiſtratibus lib.1. c.27. n.8.* vbi rectè addit *n.9.* habere naturam precarij, in illis verbis: *nec per talem reuocationem conqueri valeant, natura contractus precarij ita ſuadente, & vtendum concedatur tandiu, quandiu concedens patitur.* Rebuff. *in tract. de pacificis poſſeſſionibus n.330. & ſequentibus, in d. tit. de materiis poſſeſſoriis art.4. gloſſa vnica, n.3.* Hieronymus Gonzalez *ad reg.8. Cancellariæ gloſſa 5. §.6. à n.3.* 22

Sin

23 Sin verò hæc poſſeſſio inducta eſt abſque eo quòd Princeps eius ſcientiam habuerit, tum iam apparet poſſeſſionem eſſe clandeſtinam, quæ nullo modo prodeſt ad præſcriptionem, vt *ſuprà* notauimus, ad idque ſufficiet ſi reneretur poſſeſſorà Principe obtinere extenſionem priuilegij, nec ab eo illud in quo extenderit, impetrauerit. *leg. clam poſſidere, in principio, & in §. qui ad nundinas*, vbi Doctores, *de acquir. poſſeſſ. l. prohibere. 3. vltim. ff. quod vi, aut clam.* ibi, *Clam facere videri Caſſius ſcribit, eum qui celauit aduerſarium, neque ei denuntiauit, ſi modo timuit eius controuerſiam, aut debuit timere. Idem Ariſto putat, eum quoque clam facere, qui celandi animum habet eum, quem prohibiturum ſe intellexerit, & id exiſtimat, aut exiſtimare debet ſe prohibiturum iri. l. Seruius 4. aut qui aliter 5. cum alijs ff. quod vi, aut clam.* iunctis quòd de clandeſtina & violenta poſſeſſione prohibere præſcriptionem notarunt Bartolus, Angelus, Aluarus, Menochius, Caſtrenſis, Crauetta, & alij, quos refert Barboſa *in l. ſi de vi, n. 119 cum ſequent. ff. de iudiciis.*

24 De bona fide certum eſt, ſine ea nullam præſcriptionem procedere. *c. fin. de præſcript cap. poſſeſſor. de reg. iuris lib. 6. l. cùm hæres, ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. l. ſi aliena res, ff. de vſucapion. l. 2. ff. pro emptore, l. 40. tit. 28. l. 12. tit. 29. p. 3.* quod non ſolùm procedit in præſcriptione longi, vel longiſſimi temporis, ſed etiam in immemoriali, nam quamuis aliquorum ſententia fuerit ad immemorialem bonam fidem non exigi, quaſi ex ea titulus præſumatur, & per tempus immemoriale tollatur omnis mala fides, ita notarunt Baldus, Salicetus, Iaſon, Cardinalis, Alexander, Iacobinus, Decius, Surdus, Burſatus, & alij plures, quos refert D. Caſtillo *de tertiis, c. 24. n. 23.* Sed tamen idem *n. 24.* contrariam opinionem veriorem, communiorem & omnino tenendam ſtatuit, poſt gloſſam *verb. niſi in cap. 1. de præſcript. lib. 6.* & pluſquam ſexaginta Doctores pro hac opinione cumulauit, & vltra cum ex Pinello, Benedicto, Ægidio, Valaſco, Molina, Couarruuia, & aliis, idem tenuit Auguſtinus Barboſa *in collect. cap. quoniam 20. de præſcript. n. 6.*

25 Sed opinio contraria Doctorum ita accipienda, non vt bona fides non requiratur, in immemoriali, ſed ex tanto temporis curſu præſumatur, vt in terminis conciliando eas opiniones tradit D. Caſtillo *d. c. 26. n. 35.* vt qui immemorialem habet, non adſtringatur docere de bona fide: ſed is tamen vbi illa conſtaret, non poterit cum mala fide immemorialis procedere, vt ex Felino, & Antonio Gabriele refert *num. 27.* ibi, *Declara ſupradicta, quia bene verum eſt quòd curſus longi temporis excludit præſumptionem malæ fidei. ſed hoc intelligitur in mala fide præſumpta; ſecus vero quando mala fides vera probaretur, vel per inſtrumentum, vel per teſtes, vel per alias legitimas probationes, quia tunc illa vera mala fides nunquam tollitur, vel purgatur per aliquem temporis curſum, quam declarationem amplia idem eſſe, etiam ſi fortior præſumptio malæ fidei appareat, quæ præualeret præſumptioni bonæ fidei reſultanti ex temporis antiquitate.*

26 Hæc igitur mala fides omnino procedit in præſcriptione quadraginta annorum, cum titulo, ſi ius reſiſteret præſcriptioni, vel incapacem eius, vel rei præſcribentem redderet, quia nunquam cum Iuris errore poteſt cauſari bona fides, vel prodeſſe. *l. vbi lex 24. ff. de vſucapion. cap. 1. de præſcript. lib. 6.* Balbus *de præſcript. part. 5. princip. 1. p. q. 7. num. 17.* Puteus *deciſ. 138. lib. 1.* Rebuff. *de decimis q. 13.* ex Innocentio, Ioanne Andr. & pluribus, Menoch. *lib. 3 præſumpt. 130. num 7.* vbi tradit etiam per mille annos bonam fidem non præſumi, quando ius reſiſtit, & ideo qui pro ſe habet præſumptionem iuris, debet præferri præſcriptioni, vt per textum *in cap. auditis, de præſcript.* tradit Innocentius *ibi num. 4.* ſequuntur Abbas *ibi num. 15.* Felinus *num. 22.* Rota apud Farinacium *deciſ. 480. num. 13. & deciſ. 511. n. 7. ad fin. tom. 1. recentiorum.*

Et ideo ex iuris errore non procedit præſcriptio. 27
l. nunquam 31. ff. de vſucap. Bartolus *in l. quod meo, in principio ff. de adquir. poſſeſſ.* cum Azone, Felino, Bellamera tradit D. Couarr. *in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 7. num. 10.* Gilkenius *de vſucapion. 1. p. membro 1. cap. 18. num. 10.* ex Alexandro, Pariſio, Curtio iuniori, Crauetta & Rolando, Zeuallos *communium q. 8.* Antonius Faber *lib. 7. coniect. cap. 13.* Donellus *lib. 5. comment. c. 15.* vbi ex Cuiacio, Hottomano & Pacio confirmat Oſwaldus, & inde pronenit quod *ſuprà* latè notauimus *1. part. allegat. 5. 8. & 9.* pro explicatione *l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopilat.* Vt cùm ſtatuatur vectigalia Regis niſi titulo expreſſo cum ſolemnitatibus requiſitis adquiri non poſſe, inde, quia ex iuris reſiſtentia nunquam ſine titulo expreſſo bona fides eſſe poſſit, non procedat præſcriptio immemorialis in adquiſitione vectigalium, & meritò eam improbatam à Principe, vt probaui *allegat. 15.* quia licèt immemorialis ſupponat titulum, ille non ſufficit ad vectigalia, niſi fuerit expreſſus, & cum qualitatibus quæ à iure requiſitæ.

Vlteriùs poſſeſſio debet eſſe continua, non interrupta, quia interruptio etiam ex vno actu deſtruit præſcriptionem ex *l. vſurpatio 2. l. naturaliter 5. ff. de vſucap.* & traditis à Baldo *in l. vnica, C. de vſucap. tranſform. & in l. fin. C. de ſeruitut.* Burſatus *col. 2. conſ. 217. num. 5.* Caſſaneus *conſ. 64. num. 26.* Gutier. *de inuentament. confirmat. 3. p. c. 1. num. 34.* Otalora *de nobilitate 2. p. 3. princ. c. 9.* Ioannes Garcia *eodem tractatu gloſſ. 6. num. 25. & gloſſ. 12. num. 50. ad fin.* Eſſe *deciſ. 3. num. 24. & deciſ. 6. n. 25. & 26.* Donellus *lib. 5. comment. c. 21.* innumeros, vt ſolet, congeſſit D. Caſtillo *de tertiis, c. 35. per totum*, & interruptio cauſatur ex prohibitione poſſeſſionis. *d. l. 5.* vel ex iudicio contra præſcribentem, lite conteſtata. *l. nec bona 10. C. de præſcript. longi temporis, l. 29. tit. 29. p. 3.* niſi qui iudicium intenderet, victus eſſet, quia tunc euaneſcit interruptio, arg. *l. euidenter, ff. de exceptio. rei iudicatæ*, notarunt Felin. *in c. illud, de præſcriptionibus, num. 17. verſ. Decimaquarta concluſio.* Socinus *vol. 3. conſ. 47. ad finem.* Menoch. *conſ. 307. num. 35.* Sforcia *conſ. 20. num. 11.* Burgos de Paz *conſ. 33. n. 19.* D. Couar. *in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 12. n. 4. verſ. ſecunda concluſio.* Balbus *de præſcription. 3. p. 6. p. princip. q. 4. n. 37.*

Denique vt præſcriptio procedat, debet non eſſe 29
impeditus qui agere poterat. *l. ſicut, l. cùm notiſſimi, §. quamobrem, & §. illud, C. de præſcript. 30. vel 40. anno. l. 1. § fin. C de annali exceptione, l. 1. ff. de perpetuis & temporal. præſcriptio.* iunctis quæ notarunt Menochius *conſ. 38. num. 35.* Surdus *deciſ. 151. n. 4.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 34. à num. 21.* ex Crauetta, Riccio, Tuſcho & aliis, Auguſtinus Barboſa *axiomate 116.* quia imputari non poteſt negligentiæ illius qui impeditur agere, vt conſiderat Antonius Faber *in C. titul. quibus non obiicitur longi temporis præſcriptio, definitione 1.* niſi potuiſſet impedimentum remouere, quia tunc impedito poteſt imputare, vt aliàs tradidimus *allegat. 18. num. 25. & 26.* & addenda quæ notauimus *1. p. deciſ. Granatenſ. 49. num. 14.* & inde ibi ex Fontanella, Gregorio Lopezio, & aliis expendimus, *num. 5.* aduersùs mulierem vxoratam non poſſe currere præſcriptionem in rebus dotalibus, cum ipſa agere non poſſit, ſed ad maritum ſpectet actionem intendere.

Et quoad iura regalia, quando Regnum ita turba- 30
tum fuerit, vt potius eius paci & quieti intendatur, quam adminiſtrationi regalis Patrimonij, ex belli cauſa, præſcriptionem non currere, notarunt

Barr.

Bart. *in leg. naturaliter, numer. 22. ff. de acquir. possess.* Imol. *in penultim. §. ad crimen. numero 12. ff. de publicis iudicijs.* Abbas *in cap. ex transmissa num. 7. de præscription. & ibidem* Ancharanus *num. 3.* & Felin. *numer. 2.* Aretin. *cons. 6. num. 3.* Calcaneus *cons. 3. num. 30.* Afflictis *decis. 50. num. 2.* adde quæ ex Signorolo, Castrensi & aliis tradit Tuschus *practicarum lit. P. conclus. 449. num. 21.* Balbus *de præscription. 2. p. 6. principal. versic. Primus casus.* Baldus, & alij, quos refert Menoch. *consil. 112. num. 7.* & inde Antonius Faber *in C. tit. quibus non obijcitur longi temporis præscriptio, definit. 1. ad fin.* tradit contra Ducem Sabaudiæ à præscriptione subducendum totum tempus, quo Sabaudia fuerit à Gallis occupata, quòd toto eo temporis spatio Dux Sabaudiæ iura sua persequi non potuisset, & ideo quæ tempore belli, aut oppressionis facta, aut permissa, revocanda, vt constat *l. 17. tit. 10. lib. 5. & l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopilat.* iunctis quæ *suprà* notauimus *1. part. allegat. 8. & 9.*

ALLEGATIO LXIX.

De Iurisdictione & prohibitione ædificandi furnos & molendina.

1 *Iurisdictio probatur in loco qui fuerit intra iurisdictionis territorium.*

2 *Pascua censentur esse eius territorij, in cuius limitibus fuerint.*

3 *Terminorum designatio procedit ex priuilegio præsumptione & præscriptione.*
l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiua.
Immemorialis probat iurisdictionem.
l. ædes sacræ, §. intra macriem. ff. de contrah. empt
Iurisdictio probatur per eius exercitium in loco de quo de iurisdictione dubitatur.
l. 1. §. cum vrbem. ff. de offic. Præfecti vrbi.
l. rescripto, §. fin. ff. de muner. & honor.
l. pupillus, §. territorium. ff. de verb. signific.
Territorium probatur ex iurisdictionis exercitio.

4 *Iurisdictio præscribitur per quadraginta annos cum titulo.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.
Præscriptio quadragenaria cum titulo, æquipollet immemoriali.
c. 1. de præscript. lib. 6.
l. fin. §. fin. C. de fundis patrim. lib. 11.
c. cum personæ, §. quòd si tales, de priuileg. lib. 6.
l. 8. tit. 14. p. 1.
Lex quæ solùm admittit immemorialem ad præscribendam iurisdictionem, non excludit quadragenariam cum titulo.
l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil. & n. 6.

5 *Immemorialis quomodo probetur.*
l. 1. tit. 7. lib. 5. Recopil.
l. 41. Tauri.

6 *l. 3. tit. 10. lib. 5. Recopil. explicatur.*
Præscriptione prohibita non censetur exclusa immemorialis nisi exprimatur.

7 *Iurisdictio probatur per famam & alia adminicula, quamuis expressè actus iurisdictionis non probentur.*
Iurisdictio probatur vectigalium exactione.
l. forma censuali, §. his verò, ff. de censibus.

8 *Iurisdictio probatur in ciuilibus iudicia pronuntiando, & in criminalibus furcæ erectione.*

9 *Iurisdictio probatur ex officialium nominatione.*

10 *Actibus specificis iurisdictionis ea probatur.*

11 *Testes singulares probant iurisdictionem.*

12 *Testes non dicuntur singulares respectu actus, sed respectu finis.*

13 *l. fin. tit. 9. lib. 7. Recop. explicatur.*
Immemorialis vbi excludenda, exprimitur in legibus.
l. 3. tit. 1. l. 2. lib. 2. Recopil.
l. 2. tit. 15. l. 2. l. 11. tit. 25. lib. 4. Recop.

14 *l. 2. tit. 18. lib. 9. Recopil. non procedit contra Concilia populorum, quia contra illa locum habet immemorialis, ex Auendani sententia.*

15 *Præscriptio quæ contra Regem non potest procedere in exemptione vectigalium, admittitur ordinaria præscriptio contra priuatos.*

16 *Vectigalia cùm Regi soluuntur, exigi ab vno, vel alio populo, Regem non ladit.*

17 *Præscriptionis prohibitio regulariter respicit futuram non completam, & præteritam.*
Immemorialis supponit tempus infinitum.
l si arbiter. ff. de probationibus.
Decimarum immemorialis probata, videtur probari possessio ante Concilium Lateranense.

18 *Lex quæ à populo non recepta non obligat.*
l. de quibus, ff. de legibus.
c. leges, 4. distinct.
c. 1. de tregua & pace.

19 *Regalium est, & Principi reseruatum, prohibere ne quis vtatur facultate vt quis ædificet in suo furnos, vel molendina, vel accedat ad quæ voluerit.*
l. quaro 18. ff. de iure patron.
l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & æstiua.
l. 12. 13. & 15. tit. 11. lib. 6. Recop.
l. 9. tit. 6. lib. 3. Recopil.
l. 2. tit. 7. p. 5.

20 *Princeps potest concedere domino territorij vt prohibeat furnos, vel molendina fieri.*

21 *l. fluuium, §. fin. ff. de damno infecto.*
l. si in meo, ff. de aqua pluuia arcenda.
l. si quando, ff. de legat. 1.
l. ait Prætor 3. §. 1. ff. de iureiurando.
Priuilegiorum verba impropriantur vt comprehendant Regalia, & quæ aliàs non venirent nè concessio priuilegij superflua sit.

22 *l. si quisquam, ff. de diuers. & temporal. præscript. expenditur.*

23 *Probatio ædificandi furnos, vel molendina non inducenda, nisi exprimatur, quamuis alicui concedatur territorium cum furnis & molendinis.*

24 *Ædificare in suo loco cuicumque licet, quamuis præiudicium alteri fiat.*
l. altius, C. de seruitut.
l. Proculus, ff. de damno infecto.
Prohibitio est necessaria vt in facultatiuis possit causari præscriptio.
l. 1. C. de seruit. & aqua.

25 *Seruitutes negatiuè non præscribuntur, nisi à tempore prohibitionis.*

26 *Prohibitiones eius quod liberè facultatis, semper odiosæ & vitandæ.*
Antonij de Leiua prohibitio furnorum in Mediolani statu, calumniis causam dedit.

27 *Territorij dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vassallorum præiudicium facere.*

28 *Statuto fieri non potest, vt vicini cogantur ire ad molen-*

molendina vniuersitatis, nec possint ire ad molendina priuatorum.
Argumentum de pacto ad statutum valet.
29 *Ratio eadem ius idem admittit.*
l. illud. ff. ad leg. Aquil.
Conuentio qua aliquis prohibetur, vti libera facultate à iure concessa, iniqua & iniusta dicenda.
30 *Odiosa & restringenda est prohibitio, ne quis re sua vtatur.*
31 *Prohibitio induci non potest ex actu permissiuo.*
l. non tantùm 3. §. si emancipatus filius, ff. de bon. poss. contra tab.
l. legata inutiliter. ff. de admin. legat.
l. in ratione, §. tametsi, ad fin. ff. ad legem falcid.
l. cùm tale, §. fin. ff. de condit. & demonstrat.
l. quod fauore, C. de legibus.
l. Carbonianum 3. §. duæ autem causæ, ff. de Carboniano edicto.
32 *Concessio quælibet vt valeat, requirit voluntatem & potestatem.*
c. cùm super, de officio delegati.
Omissum in contractibus pro omisso habendum.
Accessorium non venit cum principali in translatione iuris de vno ad alium, quando accessorium diuidi potest à principali.
l. quoties. ff. de contrah. emptione.
33 *Dominus territorij qui illum cum molendino concessit, potest adhuc molendinum edificare.*
Concessionem qui fecit, non potest contra illam facere.
l. venditor, in principio, ff. communia prædiorum.
34 *Molendini dominus ad quod homines longo tempore accesserunt, non acquirit ius, vt ad alia molendina ire prohibeat, nisi seruitus, vel obligatio esset imposita,*
Inuestitura feudi facta censetur sine præiudicio tertij.
c. 1. in princip. tit. per quos fiat inuestitura.
35 *Superfluum non dicitur quod etsi nihil operetur, dubitationem tollit.*
Argumentum à superfluitate futile est.
36 *l. si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscript. conciliatur cum*
l. vlt ff. de vsucap.
l. in tantum 6. ff. de rer. diuis.
l. quod in littore 14. ff. de adquir. rer. dom.

Iurisdictio qualiter probetur, vel adquiratur, & concessa à Principe iurisdictione territorij cum furnis & molendinis, an ius prohibendi hæc à vassallis fieri in territorio concedatur.

1 ET dicendum est eo maximè iurisdictionem probari, si locus in quo de ea controuertitur, sit intra limites alterius vbi de iurisdictione non dubitatur, nam quod meis finibus continetur, censetur & præsumitur esse meum. Aluarus Valascus *de iure emphyteutico, q. 8. n. 38.* Mascardus *de probationibus, concl. 393. num. 15.* Socinus *in l. 1. notabili 3. de adquir. possessione,* & *ibi* Castrensis. idem Socin. *vol. 2. cons. 181.* incipit, *In causa.* Parisius *vol. 1. cons. 27. n. 18. & vol. 4.*

cons. 4. num. 1. Afflictis *decis. 89. num. 2.* tenent Bart. & Alex. *in l. rem quæ nobis, ff. de adquirenda possessione.* Ex quo inferunt ad pascua, vt eorum esse iudicentur, intra quorum terminum fuerint.

Et satis esse aliquem intentionem habere fundatam pro eo quod limitibus includitur, tenuerunt Decius *cons. 271. num. 1. & 2.* Socinus *vol. 1. cons. 127. num. 2.* ex Barbatia, Aymone, Isernia, Curtio iunioti, Hieronymo de Monte, & aliis, probauit Caldas Pereira *de empt. & vendit. cap. 21. num. 3.* & in terminis villæ, in huius territorio sunt nemora, & pascua, vt censeatur eius iurisdictionis, in cuius limitibus fuerint docuerunt Castrensis *in lectura antiqua legis 1. ff. de acquir. possess.* Iason *in l. rem quæ nobis, num. 31. ff. eodem.* Antonius Gomez *in l. 45. n. 2.* Auendaño *de exequend. mandatis, lib. 1. c. 4. n. 5. & 39.* Cassaneus *in consuetud. Burgundiæ, rubrica 9. §. 4. n. 4.*

Et designatio & demercatio terminorum ex priuilegio & præsumptione pariter admittitur, præsertim si præscriptio immemorialis sit. *l. hoc iure. §. ductu aquæ, de aqua quotid. & æstiua.* Et quemadmodum si priuilegio termini alicuius loci in alterius territorio includerentur, de iurisdictione dubitari non posset, ita similiter, quando immemorialis probatur iurisdictio; nam ea limites constituit, & terminos territorij, vt de illo esse censeatur, quand in eo continetur. *l. ædes sacræ §. intra maceriem. de contrahenda emptione.* Antonius Gabriel. *tit. de præscriptionibus.* Cranetta *in responso pro genero, n. 430.* Menochius *lib. 3. præsumpt. 100.* Gregor. Lopez *in l. 9. tit. 28. partit. 3. gloss. que son esta blegidos.* Auendaño *de exequend. mandat. 1. p. cap. 4. num. 4.* Azeuedo *in l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil.* Et per exercitium iurisdictionis probatur oppida esse illius loci & territorij, in quo exercetur iurisdictio. *l. 1. §. cùm vrbem, ff. de officio præfect. vrbis, l. rescripto, §. fin. ff. de muner & honoribus, l. pupillus, §. territorium, ff. de verbor. significat.* Baldus *in l. data opera, num. 28. C. de his qui accusare non poss.* Alex. *lib. 5. cons. 23. Viso processu, numero 3.* Iason *lib. 4. cons. 166. num. 1.* Abbas *lib. 2. cons. 62. num. 18.* Monte *de finibus regund. c. 52. num. 3.* Mascardus *de probationibus, conclus. 395 n. 33.* Caualcan. *decis. 23. n. 89. & 2. p. decis. 36. num. 53.* Albertus Brunus *consil. feudali 127. consider. 7.* Et territorium probari ex iurisdictionis exercitio, vt extendi videatur quousque iurisdictio. Bald. *in c. cùm causam, num. 6. de probationibus.* Cranetta *cons. 592. num. 83. & cons. 881. num. 2.* Menochius *cons. 21. num. 9. & cons. 147. n. 13. 14. & 16. & cons. 264. n. 8. & 9. cons. 1101. num. 4.* Surdus *consil. 151. num. 28.* Bursatus *159. num. 28.* Euerardus iunior *lib. 1. cons. 41. n. 68.* Monte *de finibus, cap. 11. n. 15.* Francisc. Marcus *2. p. decis. 112. n. 10.* Marta *voto 162. num. 5.* Puteus *in allegatione pro communitate Valentiæ,* quæ est post tractatum *de finibus, n. 15. & 16.* Carpan. *ad statuta Mediolan. lib. 1. c. 130. num. 7.*

Deinde, licèt quoties allegaretur titulus quo alicuius loci donatio à Principe fieret, etsi non exprimeretur iurisdictionem dari qui illa vsus fuit per quadraginta annorum spatium, potest iurisdictionem præscribere. *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* quia præscriptio quadragenaria cum titulo æquipollet immemoriali. *cap. 1. de præscript. lib. 6. l. fin. C. de fundis patrim. lib. 11. capite cùm persona, §. quod si tales, de priuilegiis, libro 6.* & *ibidem* gloss. & Doctores. Felinus *cons. 2. numero 2. & 5.* Couar. *in reg. possessor. 2. p. §. 5. num. 2. & l. 1. variarum c. 17. num. 1.* Decianus *lib. 2. responso 41. num. 113.* Osascus *decis. 116. num. 111.* & iure nostro *l. 8. tit. 14. p. 1. d. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* Videndus Molina *lib. 2. de primogeniis c. 6. n. 52.* Marienzo *in d. l. 1. gl. 19. n. 4.* Auendaño *de exequend. mandat. 1. p. c. 1. num. 21.* Burgos de Paz *cons. 33. num. 23.* D. Valenzuela *cons. 79. num. 125.*

Gutier. *practic. lib. 3. q. 62.* vbi *num. 19.* addit, etiam si lex taxatiuè dicat immemorialem ad probandam iurisdictionem, requiri adhuc quadragenariam cum titulo putatiuo admittendam, & hoc verum esse pluribus probauit D. Castillo *lib. 5 controuersiar. cap. 93. §. 8. n. 11.* Albensis *lib. 1. conf. 64. num. 57.* & confirmatur, nam quamuis *in d. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil.* disponeretur iurisdictionem contra Regem, nisi immemorialem, præscribi non posse, adhuc traditur *in l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop.* sufficere ad illam acquirendam quadragenariam cum titulo, de quo etiam alibi egimus.

5 Sed immemorialis præscriptio probata fuit in hoc casu, vt dubium non superesset cum omnibus qualitatibus à iure requisitis, testes etiam rationem dispositionum etiam non interrogati reddentes, & actus iurisdictionis explicantes, quo casu immemorialis probata censenda. *l. 41. Tauri, l. 1. tit. 7. lib. 5. Recopil.* & *ibi* Marienzo *gloss. 8.* & Azeuedus *num. 25.* Couarr. *in reg. possessor. 2. part. §. 3 num. 7.* Molina *de primogenijs l. 1. c. 6. a num. 29.* Auendaño *de exequend. mandat. cap. 6. num. 6.* Gloss. & doctores *in cap. 1. de præscript. lib. 6.* quorum plures pro constanti supponunt ad fulciendam immemorialem nequaquam desiderari, vt testes de actibus deponant, sed sufficere attestationem exclusiuam aliter gestorum cum qualitatibus à iure requisitis, de quibus, & quanta vis sit præscriptionis immemorialis, pro omnibus vide D. Castill. omnia cumulantem, *tom. 7. de tertijs, c. 22. 23. 24. 25. 26. & 27.* vbi omnia ad saturitatem inuenies.

6 Rursus, quia præscriptione immemoriali potest acquiri iurisdictio. *l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil.* quæ expressè admittit, nec contra facit *l. 3. tit. 10. lib 5. Recop.* quæ dicitur lex Pinciæ, vbi prohibetur præscriptio in alienatione rerum patrimonij Regis, vt est iurisdictio, quia eodem anno *dicta l. 1. & d. l. 3.* confirmatæ à D. Rege Philippo secundo, vt refert Marienzo *in d. leg. 3. gloss. 7. num. 7.* quo apparet non derogari præscriptionem immemorialem, quæ admittitur *in d. l. 1.* tum quia *dicta l. 3.* solùm prohibet alienationem rerum patrimonij regij, & virtute tituli alienationis, quem improbat, prohibet præscriptionem, quod longe differt ab immemoriali, quæ etsi supponat titulum, non requirit illum exhiberi, sed etiam præscriptio quæ excluditur *in d. l. 3.* non comprehendit immemorialem quæ semper excepta censetur, vt tradimus *infrà num. 13.* & vltra eos notarunt Felinus *in rubrica de præscript. n. 18.* Balbus *de præscript. 2. p. 3. p. q. 6. n. 11. & 5. p. 2. q. 9. n. 21.* Cephalus *lib. 1. conf. 40. num. 3.* Hondedeus *l. 1. conf. 79. num. 16.*

7 Præsertim, quia etsi non requiratur actus iurisdictionis expressè explicari, sed per famam publicam cum aliis adminiculis probari sufficiet. Socinus senior *conf. 187.* Statilius Pacificus *de Salniano interdicto, inspectione, 1. c. 6. n. 32.* & post Bald. *vol. 3. conf. 468.* incipit, *Qualiter probentur.* Monte *de finibus. c. 52. num. 16.* Costa Siculus *conf. 6. num. 40.* Gratianus *3. tom. discept. cap. 595. n. 7.* qui in terminis nostri casus etiam tenent per exactionem vectigalium & contributionum probari, locum esse de districtu. *l. forma censualis §. his verò, ff. de censib.* Comeus *lib. 1. conf. 333. n. 10.* Cranetta *vol. 4. conf. 592. n. 83.* Bursat. *conf. 235. num. 20.* Bertazol. *conf. 1. n. 38. & 39.* Surd. *conf. 429. n. 38. & 42.* Berreta *conf. 89. n. 34.*

8 Sed adhuc populum specificè constat probasse actus iurisdictionis, & pluribus in casibus etiam in territorio exercuisse, videlicet actus iurisdictionales gerendo, & iudicia pronuntiando. Bart. *in l. 1. §. hoc interdicto, de itin. actuque priuat.* Bald. *in l. data opera, ff. de his qui accusar. non poss.* Socin. senior *lib. 2. conf. 187.* Romanus *conf. 70. num. 13.* Decius *conf. 194. num. 12.* Menochius *de retin. rem. 3. tit. 585. & num. 586.* tradit *in* criminalibus probari furcæ erectione. Oldradus *conf. 161.* Mascardus, qui alios refert, *concl. 947. n. 10.*

Sed & officiales nominasse ad exactionem tributorum, quæ est nostra controuersia, & iurisdictio, probatur ex officialium creatione. Bald. *tit. de pac. iuram. firm. §. ad hoc, num. 4.* Mastrillus *de Magistratibus lib. 4. cap. 17. num. 4.* Narta *conf. 672. n. 1.* Comeus *vol. 4 conf. 268.* Menoch. *de retinenda, rem. 3. n. 587.* Purpuratus *conf. 493. num. 2.* Cancerius *lib. 2. variar. c. 2. n. 56.* Bobadilla *lib. 2. Politicæ c. 16. n. 41. & 74.* 9

Quo casu sine dubio probatur iurisdictio, Panormitanus *vol. 2. conf. 62. num. 8.* Albertus Brunus *conf. 34. num. 6.* Hieronymus de Monte *tract. de finibus regundis c. 52. num. 31* maximè, quia hi actus non erant dubij & æquiuoci, sed manifesti, specifici, & clari, quo casu iurisdictio probata censetur, exornat Bartolomæus Socinus *vol. 2. d. conf. 187. per totum.* Hieronymus Monte *vbi proximè c. 78. n. 30.* 10

Idque magis procedit, quando pluribus testibus, vt in hoc casu, actus iurisdictionis probati fuerunt, cùm possit iurisdictio per testes singulares probari, vt tradit Bald. *in l. de quibus,* vbi sequitur Papiensis *num. 135. ff. de legibus.* videlicet si vnus testis deponeret de iurisdictione, quia vidit scindi caput Seio; alius, quia vidit suspendi Titium ad furcas, quia testes tunc non sunt singulares, sed contestes existimandi, quia in iurisdictionis exercitio conueniunt. Idque similiter probauit Caccialupus *in repetit. l. admonendæ 108. de iureiurando*, rationem reddens, ibi, *Singularitas est in causa scientiæ, non in dicto principali, nam modus sciendi est per diuersa media, sed effectus, est vnus & idem.* Idque mutuauit à Baldo, qui de probatione iurisdictionis *in d. l. de quibus*, quando testes de actibus singularibus deponunt, tradit hæc verba. *Nam licèt tales testes differant in loco, vel tempore, seu in causa scientiæ, vel in modo sciendi, qui habetur per diuersa media, non dicitur differre in facto, & propterea singularitas hæc, quia non est propriè singularitas, non vitiat probationem, & hoc est quando agitur de aliquo facto probando in genere, & testes probant, licèt singularitate impropria circa locum, vel tempus, dicto casu non considerabili, vel singularitatem penès causam scientiæ & modum sciendi.* 11

Et facit quod aliàs exprimit Azeuedo *in l. 6. tit. 9. lib 3. Recopil.* ibi, *Et notandum testes non dici singulares respectu actus, sed respectu finis.* adde quæ notarunt *in cap. 5. de agkitris l. 6.* & pluribus Farinacius *de testibus, q. 64. n. 6.* 12

Nec obstat *l. 5. tit. 9 lib. 7. Recop.* vbi in casu de quo loquimur circa iurisdictionem indicendi & exigendi tributa, vt Regi soluantur, traditur non sufficere quemcumque vsum & consuetudinem. ibi, *Sin embargo de qualquier vso y costumbre y otra qualquier raçon ô causa de qualquier manera, calidad, fabor y misterio que en contrario de ello sea ià nos por la presente lo à annulamos y reuocamos todo.* quippe semper excepta censetur præscriptio immemorialis ab omni prohibitione, vt ex Bart. Baldo, Alexandro, Ripa, Ruino, Bertrando, Cranetta, Couarr. Tiraquello, Afflicto, Bertrando, & aliis pluribus, probauit omnia cumulans D. Castillo *tom. 7. de tertijs, c. 24.* alios refert D. Solorz. *de Indiarum gubernatione., tom. 1. lib. 3. cap. 3. num. 77.* & distinctio quam probat Flores de Mena *lib. 2. variar. quæst. 21. §. 1. num. 27.* vt conciliet opiniones contrarias, congruit huic rei, vt quoties consuetudo, sine qualitate reprobatur, tunc immemorialis non censeatur exclusa: at verò consuetudo reprobatur vt iniqua, & iniusta, videatur etiam immemorialis exclusa. Iuxta quæ notarunt Tiraquellus *de utroque retractu., in præfatione, num. 19.* 13

num. 19. Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 15. *num.* 4. Gonzalez *in regula* 8. *gloss.* 33. *num.* 11. Azeuedo *in l.* 3. *numero* 17. *tit.* 1. *l.* 2. *Recopil.* Auiles *in cap.* 8. *Prætorum, gloss.* 8. *per totam*, id que similiter admittit Mieres in postrema editione *de maioratibus*, 4. *p. q.* 20. *num.* 264. vbi tradit regulam generalem, vt ideo cautè leges Regales, vbi excludere volunt præscriptionem, vel consuetudinem immemorialem, id declarant: vt *in l.* 3. *tit.* 1. *l.* 2. *tit.* 21. *lib.* 2. *l.* 2. *tit.* 15. *l.* 2. *& l.* 11. *tit.* 25. *lib.* 4. *l.* 1. *tit.* 18. *libro* 9. *Recopil.* vnde cùm in hoc casu non sit immemorialis expressè, & vt iniusta præscriptio improbata *in dict. l. fin. tit.* 9. *lib.* 7. *Recopil.* non debet in hoc casu excludi immemorialis.

34 Quod inde confirmat Auendañus *responso* 16. *per totum*; vbi etiam si contra Regem non procedere immemorialem tradit, quia tunc excluditur, ex *l.* 1. *tit.* 18. *lib.* 9. *Recopilat.* quæ in iure percipiendi collectas, vel illarum exemptione disponit, nisi priuilegium expressum, nihil prodesse, & omnem præscriptionem etiam immemorialem excludit, tamen contra Concilia populorum, vt indicant, vel non tributa regia, & possint exigere in casu de quo loquimur, rectè admittit immemorialem, vt nec videatur exclusa, nec reprobatur *d. l. fin. tit.* 9. *lib.* 7. *Recopil.* & quamuis illius distinctionem non admittat Flores de Mena *lib.* 2. *variarum, q.* 20. *num.* 103. quasi *l. fin.* edita fuerit in fauorem incolarum in oppido remanentium, quibus magnũ damnum immineret ex recessu aliorum incolarum, si pro bonis in territorio sitis tributa non soluerent, maximè si ad loca communia exempta & libera transmigrarent, ac perinde vt nobiles haberentur exemptione fruentes, & populi tributarij nimis onerati remanerent, & depopularentur, & cùm ad illorum petitionem prædicta lex edita fuisset, non debet distinctio admitti, vt contra Regem immemorialis prohibeatur, & possit contra Concilia populorum procedere, quippe hæc reprobatio distinctionis Auendañi, quam tradit Flores de Mena *vbi proximè*, ex multiplici ratione non admittenda.

35 *Prima*, quia constans distinctio est, vt etiamsi contra Regem non possit præscriptio procedere, quamuis immemorialis, vt à tributis aliquis eximatur, tamen aduersùs priuatos potest tempore ordinario procedere præscriptio. Bart. *in l. si publicanus, §. in omnibus, n.* 3. *ff. de public. & vectig.* Abbas *in c. super quibusdam, §. præterea, num.* 12. *de verb. signific.* Couar. *in reg. possessor. 2. p. §.* 3. *num.* 15. *vers. secunda conclusio.* Cabedus plures referens 2. *p. decis.* 17. *n.* 6. *& decisio* 41. *num.* 6. Rodericus Suarez *in quæstione Maioratus, num.* 24. Azeuedus *in l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 4 *Recop. num.* 54. Lasarte *de gabellis, capite* 18. *num.* 23. D. Alfaro *de officio fiscalis, gloss.* 20 *numero* 51. Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ c.* 10. *n.* 44 *&* 45. quibus adde Balbum *de præscriptionibus* 2. *p.* 5. *partis principal. q.* 5. *à num.* 1.

36 *Secunda*, quia sumus in casu valde dissimili ab ipsa, *l. fin. tit.* 9. *lib.* 7. *Recopilat.* non quidem an collectæ, vel tributa soluenda, vel non, sed solùm in iurisdictione indicendi & exigendi collectas oppidorum, qui sunt in alterius finibus, & territorio, ac perinde nihil ex eo grauantur populi qui immunes manent, quia potiùs agitur, vt villa quæ habet vectigalium administrationem in aliquo territorio, seruitium ordinarium possit in eo indicere, & exigere capitationem quæ ab ignobilibus peti solet, idque longè differt, vt vel principi, vel aliis populis damnum afferat, & ideo nec iuxta opinionem Auendañi, nec Flores de Mena

37 ius istius populi eludi poterit.

Tertia, quia dicta lex fin. iuxta aliquorum sensum, procedit in consuetudine præscriptione futura, non verò in præterita, quemadmodum etiam in exemptione gabellarum, vbi præscriptio immemorialis expressè probatur, idem tradiderunt Paulus de Castro, & Baldus, quos refert Ioannes Gutierrez ex quibus notauit D. Castillo *tom.* 7. *de tertijs, cap.* 30. *numero* 6. & probata immemoriali censetur ante dictam legem possessionem probatam, quia immemorialis supponit tempus infinitum. *l. si arbiter de probat.* Oldradus *cons.* 154. *num.* 18. Molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 8. *numero* 47. sicut à simili dicimus quòd probata immemoriali in perceptione decimarum, censetur probata possessio antiqua ante Concilium Lateranense, quod decimarum perceptionem reprobauit, vt notarunt Ioannes Andreas *in cap. cum Apostolica, num.* 9. *de his quæ fiunt à Prælatis. & ibi* Antonius de Butrio *n.* 17. Imola *numero* 21. Anchar. *n.* 6. & communem dixit Alex. *lib.* 1. *cons.* 6. *n.* 5. Antonius Gabriel, *communium tit. de præscript. concl.* 1. *num.* 22.

38 *Quarta*, quia si omnia prædicta locum non haberent, illud tamen sufficiet, *dictum l. fin. tit.* 9. *lib.* 7. *Recopilat.* in his populis receptam non fuisse, quia apparet ex probatione immemorialis nunquam in vsu fuisse, etiamsi loqueremur in terminis illius, quia Concilium populi, ad quem spectat vectigalium territorij exactio, semper seruitium ordinarium exegit in eo populo sui territorij, & lex non debet impedire quando recepta non est, *argum. leg. de quibus, ff. de legibus.* ibi, *Nam cùm ipsæ leges, multa alia causa nos teneant, quàm quòd iudicio populi receptæ sunt, cap. leges* 4. *distinctione.* Abbas & alij *in cap.* 1. *de tregua & pace*, vbi tradit glossa quòd non dicitur transgressor qui non seruat legem, quæ nunquam fuit in vsu, & Bald. *in cap. fin. num.* 19. *de consuetudine*, statuit vt Iura communia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullis habentur. Alex. *cons.* 6. *num.* 4. *lib.* 1. Parisius *cons.* 115. *numero* 6. *lib.* 4. vbi tradit constitutionem Pontificiam, quæ non fuit vsu recepta, non esse seruandam in foro fori, nec in foro Poli. Pluribus confirmat Surdus *cons.* 58 *num.* 8. *cum seqq.* quia lex, vel statutum censetur conditum sub conditione, si recipiatur vrentium moribus, vt tradit notabiliter Dominic. *in d. cap. leges.* sequitur Ruinus *cons.* 13. *num.* 28. *lib.* 2. Cephalus *consil.* 129. *num.* 9. *& consil.* 137. *num.* 33. *lib.* 3. Surdus *d. consil.* 59. *num.* 9.

39 De illo verò, an Ius prohibendi facere furnos & molendina, concedatur dato territorio cum furnis, & molendinis, dicendum est ad solum Principem prohibitionem pertinere, ne quis liberè re sua, vel communi vtatur, vt in molendinis, furnis & aliis similibus: nam certam formam in hac re statuere & prohibere, ne aliquis veniat ad molendinum, vel furnum, quem voluerit, aut aliter facultate naturali & libera vtatur de regalibus, est & Principi hæc potestas reseruata, textus *in l. quæro* 18. *ff. de iure patron. l.* 1. *§. permittitur.* ibi, *idque à Principe conceditur, alij nulli competit, ff. de aqua quotid. & æstiua. l.* 12. 13. *&* 15. *tit.* 11. *lib.* 6. *l.* 19. *tit.* 6. *lib.* 3. *Recopil.* Iason *cons.* 161. *num.* 2. *lib.* 2. Gregor. Lopez *gloss.* 3. *verb. Arganiento, del Rey. in l.* 2. per textum *ibi, tit.* 7. *partit.* 5. Osascus *decis. Pedemont.* 17. *in princ.* Thesaurus *decis.* 16. *num.* 12. Petrus Surd. *cons.* 127. *num.* 1. *vol.* 1. Ioan. Gutier. 4 *practic. q.* 34. *num.* 1.

40 Et Princeps illud potest alicui priuilegio concedere. Panormitan. *in cap. significante, in* 1. *notabili, de appellat.* sequitur *ibi* Decius *in princ.* Hostiensis, Innocentius, & Ioannes Andreas in eo, & fuit doctrina glossæ *in l. sanè si maris, ff. de iniurijs.* tenuit Guido Papæ *q.* 298. Brunus *cons.* 131. *col penult.*

41 In eo autem singularis controuersia est, an si Princeps concesserit alicui furnum, vel molendinum habere, vel feudum cum furnis, vel molendinis, & sic de

aliis rebus similibus quæ prohiberi possunt, an ex hac concessione ius prohibendi alios furnos ædificare, vel molendina, concedatur, nam aliàs videretur concessio superflua, cùm absque ea ædificare quilibet rectè posset. arg. *l. fluminum*, §. *fin. de damn. infect. lib. si in meo, ff. de aqua pluuia arcenda.* & ne reddatur concessio inutilis, induci debet prohibitio, arg. *l. si quando* 109. *ff. de legat. 1. l. 1. in principio. & ibi* notatis. *ff. quod metus causa, l. 1. in fine*, vbi etiam notatur, *ff. ad municip. l. 5. §. 1 ff. de iureiurando*, & ex Castrensi, Baldo, Decio, Ruino, Croto, Beroio, Neuizano, Parisio, Cravetta, Cephalo, Rolando, Menochio & alis pluribus in priuilegiis etiam verba impropriè & contra naturam interpretanda ne sint superflua, & procedere vt in concessione veniant quæ sunt Principi reseruata, vt aliquid concessio operetur, probauit Menochius, & latè Surdus *d. consil. 127. num. 8. vsque 14.*

22 Et facit *l. si quisquam, ff. de diuersis & temporal. præscript.* vbi cùm quis aliquo tempore solus piscaretur *in matis*, vel fluminis diuerticulo, potest prohibere piscationem in eo loco, & hæc sententia, vt ex concessione priuilegij, furni, vel molendina in alicuius loco construantur, vel exerceantur, possit ille prohibere ne alibi quam in illis locis suis fiant, ex Panormitano quem refert, tenuit Iason. *vol. 2. consil. 161. numer. 2.* & idem probarunt Hostiensis, Innocentius, & Ioannes Andreas, Cæpolla, & Iulius Clarus, quos refert Surdus *d. consil. 127. numer. 1. & 2.* refert in simili ita iudicatum.

23 Verùm tamen contraria sententia longè verior est, vt tenuerunt Cravetta *de antiquit. tempor. 4 part. §. circa præmissa, numer. 1.* Iacobinus *in inuestitura feudali, in §. & cum molendinis.* Bursatus *libr. 2. consil. 41.* Roland. à Valle *lib. 3. consil. 46. numer. 64.* Cravet. *consil. 861. & 871. numer. 5. & 9. & consil. 896 per tot.* & communiorem opinionem & veriorem tradit Thesaurus prædictos referens *decis. 16. numer. 9. vers. contrarium*, & etiam vltra ab eo relatos, rectè probauit Surdus *dict. consil. 127. num. 18. vsque 27.*

24 Idque primò eis iuris principiis fundatur, quia cuilibet ex communi regula licet in suo ædificare, etiamsi vicino, aut alij noceat *l. altius, C. de seruit. l. Proculus. ff. de damno infecto*; & ideo etiamsi quis longo tempore habuisset furnum, vel molendinum, ad quod homines semper accesserunt, quia nihilominus possunt desistere, nouumque furnum ædificare, quia actus ille accedendi ad furnum, vel molendinum alicuius, consistit in mera facultate & voluntate accedentium, & in his quæ sunt facultatis, nulla cadit consuetudo, vel præscriptio, nisi procedat prohibitio, & homines acquiescant prohibitioni per tempus quod sufficiat ad præscribendum, vt notatur *in l. 1. Cod. de seruit. & aqua & in l. 2. Cod. quæ sit longa consuetudo.* gloss. *in l. qui luminibus, ff. de seruit. verb. prædio.*

25 Præsertim id regulare in seruitutibus negatiuis, quę non acquiruntur, nisi præcedente prohibitione, ex Ioanne Fabro, Ripa, Baldo, Bertrando, Cæpolla, & aliis, tradit Surdus *vbi proximè numer. 23.* qui ex Balbo, Neuizano, Cravetta, Couar. Natta, Rolando, Menochio, Boërio, Capitio, Francisco Marco, & aliis pluribus, latè probat dominum loci habentem furnum, vel molendinum, ad quod homines semper accesserunt, non posse prohibere ne nouum ædificent furnum, vel molendinum, ex quo dicendum videtur ex concessione Principis, qua alicui concedit furnum, vel molendinum facere, non debere aliorum prohibitionem induci.

26 Tum etiam, quia istæ prohibitiones odiosæ sunt semper, quæ restringendæ, nec decent induci nisi clarè & manifestè concedantur, cùm etiam aliqui tradiderint, nec Principem posse prohibere subditos, ne eant ad propria molendina & furnos, vt latè probauit Albertus Brunus *consil. 131. per totum.* & maximè Principes admonendi, vt curent vitare similes prohibitiones, ne subditos grauent, & causam præstent, vt maiestas principatus aliqualiter lædatur, vel illudatur, iuxta quod notarunt maligni Italorum de Antonio de Leiua, Magno Duce Hispano, & Mediolanensis status Gubernatore, qui Mediolani furnorum prohibitionem fecit, & nisi in eis qui nomine Imperatoris Caroli V. designati panis coctio non fieret, vt inde pro mercede coquendi ad stipendia militum pecunias colligeret, & bellum sustineret, & maledici dicteriis ludebant, vel illudebant Imperatorem edicendo illum magni facere oportere Ducem Antonium à Leiua, qui cum titulis Cæsaris Maximi Regis Hispani, & aliis simul ei adiecit titulum furnarij.

Et nec per indirectum potest dominus territorij 27
furnis & molendinis priuatorum præiudicium inferre, vt si edictum faciat vt furnarij, vel molendinarij teneantur gratis panem aliquibus subditis coquere; nam tunc cùm ex hoc edicto priuatis præiudicium inferatur, edictum huiusmodi vti ambitiosum annullandum est, & similiter nec vniuersitas potest hoc statuere, & ita iudicatum in Senatu Pedemontano, ex Osasco *decis. 17.* refert Thesaurus *decis. 16. numer. 6.* & adducit Nattam *consil. 106. numer. 2.* & facit consilium Riminaldi iunioris *lib. 5.* vbi probat, non posse dominum vnius molendini minuere censum in damnum alterius molendini.

Secundò id etiam confirmatur, quia nec per statu- 28
tum potest communitas habens molendina statuere ne vicini vadant ad molendinum priuati. Aucharan. *consil. 155. & 198.* Siluanus *consil. 1. numer. 140.* Osasc. *dict. decis. 17.* Franchis *decis. 380.* vbi quòd etiam nec per pactum fieri posset, etiamsi in eo consentiant vicini, quia sicut statutum id fieri nequit etiã nec pacto, quia de eo valet argumentum ad statutum, *l. fin. Cod. de fideiuss.* Mascardus, Menochius, Surdus, Farinacius, Molina, Tuschus, Mantica, Gratianus, & alij, quos refert Velasco *axiomat. Iuris lit. A. num. 490.*

Maximè, quia eadem ratio quæ in statuto consi- 29
deratur, etiam in pacto procedit, & ex rationis identitate idem statuendum in iure. *l. illud. ff. ad legem Aquiliam. l. quædam, §. numularios, ff. de edendo, §. pari ratione, Inst. quibus mod. Ius patr. potest. solui.* & per indirectum hoc pacto fieret in fraudem, quod per statutum non posset, & omnis conuentio, per quam impeditur libera facultas vtendi re sua, dicetur iniqua, vt in simili pacto consuluit Socinus *lib. 2. consil. 272. numer. 6.* quem sequitur Rebuff. *de Magistr. artific. gloss. 2. numer. 17. tom. 2.* & per consequens etiam iurata dicitur inualida. Cravetta *consil. 622. numer. 17.* Seraphinus *de priuilegijs iramenti, priuilegio 61. numero 15.* & tradit Gaspar Antonius Thesaurus *in addit. ad decis. 16.* Antonij Thesauri sui patris *lit. C.* & si ille contrarium sentiat, tamen sine dubio admittendum existimat, quod tradimus quando pactum fieret in æmulationem & damnum alicuius, quia tunc nec pacto ad probationem vicini compellendi, & ita à senatu fuisse decisum, & facit quod notauit Bertrandus *consil. 49. vol. 3.* vt si vasalli promitterent domino accedere ad suum furnum, vel molendinum, talis prouisio præsumitur extorta per vim, & erit rescindenda, &, vt probauit Neuizan. *consil. 43. circa finem*, quando subditi prohibiti in hoc casu acquieuerint prohibitioni, id ex metu fecisse præsumitur, confirmat Natta *consil. 106.*

Ex

30 Ex quibus apparet quàm odiosa & restringenda sit hæc prohibitio, & minus admitti, vel induci oportet, ex eo solùm quòd Princeps in oppido concedat alicui facultatem faciendi furnum, vel molendinum.

31 *Tertiò*, quia prohibitio induci non oportet ex actu permissiuo, contra *l. legata inutiliter, ff. de adim. legat. l. 3. §. si emancipatus filius, ff. de bon. poss. contra tabulas, l. in ratione, & tametsi, ad fin. ff. ad l. falcid. l. cùm tale, §. fin. ff. de condit. & demonstrat.* nec debet quod fauore illius, cui concessum inductum, in damnum retorqueri; *argumento legis quod fauore, C. de legibus*, & in terminis priuilegij concessi ex *l. 3. §. duæ autem causæ, ff. de Carboniano edicto.* D. Valenzuela *cons. 79. numero 38.*

32 Et in qualibet concessione ad eius effectum & validitatem copulatiuè requiritur voluntas & potestas, *c. cùm super, de officio delegati*, vt ex Baldo, Decio, Boërio, Socino, Cephalo, Alciato, & aliis pluribus, probauit Surdus *dict. cons. 127. num. 31.* & licèt Princeps habeat potestatem prohibendi, non tamen constat in hoc casu id velle concedere, quia illud est furnos & molendina permittere, & assignare, aliud prohibere eorum constructionem, quia cùm hæc sint diuersa, non potest de vno ad alium inferri, & omissum in concessionibus, & contractibus, pro omisso haberi debet, & quamuis per se esset accessorium furnis & molendinis prohibendi ab aliis, fieri tamen non veniret in concessione furni, vel molendini, quia est diuisibile, & potest ab eis separari, & vbi agitur de translatione iuris, de vno in alterum translato principali, non venit accessorium quod ab eo potest diuidi. *l. quoties, ff. de contrah. empt.* quæ omnia rectè probauit Surdus *d. cons. 127. n. 32. vsque 40.*

33 Et confirmat nostram sententiam, vt ex concessione non nascatur aliorum prohibitio, doctrina Bald. & Iacobi, quos refert *num. 38.* dum tenuerunt dominum loci, qui molendinum alicui concessit, posse aliud molendinum post concessionem ædificare, & tunc quando concessio contineret ius prohibendi, vtique non posset dominus, alio inuito, illud fabricare, & cùm liceat domino concedenti, qui nihil potest facere in præiudicium concessionis ab eo factæ. *l. venditor, in princ. ff. comm. prædior.* multo magis licebit aliis, qui nõ sunt ex concessione obligati. Et ratio est, quia concessio & permissio furni, vel molendini faciendi, nõ concludit per necesse prohibitionem, & cùm hæc dubia sint, prodesse non debet. *c. quoniam contra, de probationibus, l. non hoc, C. vnde legitimi.*

34 *Quartò*, nam etiamsi furnum, vel molendinum, quorum facta fuisset concessio, eius esset qualitatis, vt longo tempore homines ad illud accederent, non solùm inde aliis videtur, nec imposita prohibitio faciendi furnos, vel molendina, sed vicini qui ad furnum, vel molendinum concessum longo tempore accesserunt, compelli possunt, vt perseuerent, nisi seruitus, vel obligatio esset imposita, vt notauit Cæpolla *in tract. de seruit. vrban. cap. 50. tit. de furno, quæst. 2.* & cùm semper inuestitura alicui facta censeatur, saluo Iure tertij, vt ex *cap. in princ.* & *ibi* glossa, & Doctores, *tit. per quos inuestitura*, etiamsi concederetur castrum cum pertinentibus, etiamsi iure veniant molendina & furni, intelligendum de eis quæ pertinebant ad concedentem, non autem de his, quæ spectabant ad personas priuatas, vt probauit Iason *in l. quominus, num. 120. de fluminibus*, Cagnolus *in l. nemo plus, de origine iuris*, & quando Princeps antea non statuerit prohibitionem furni, vel molendini, aut rerum similium, non potest censeri concessione facta, quia Princeps concedere censetur Ius quod habet, & cùm in eo loco non esset statutum ius prohibendi, concessio prædicta ad prohibitionem debet extendi, vt ex Natta, & aliis pluribus probauit Surd. *dict. cons. 127. numero 51. & 52.*

Nec obstare poterunt quæ in contrarium expensa fuerunt, nam quoad illud non esset superflua concessio, cùm aliàs liceret furnos, vel molendina ædificare, nihil enim facit, quippe, vt tradit idem Surd. *dict. cons. 127. num. 70.* concessio quæ respicit furnos, vel molendina, operari iuxta eorum sententiam, qui tenuerunt, concesso territorio non concedi furnos, vel molendina. & quamuis aliorum opinio sequeretur, qui credunt concessione territorij etiam venire, tamen operatur, vt dubitationem tollat, quod satis est vt superflua non dicatur dispositio, vel quando exprimet illud quod tacitè inest, vt pluribus probat Surdus *vbi proximè num. 71. & 72.* quibus ego adiungo argumentum à superfluitate vitanda, futile & puerile ab interpretibus existimari. Cagnolus *in præmio Digestorum, num. 117.* Mantica *de coniecturis vltim. voluntatum lib. 3. tit. 6. num. 8. & lib. 12. tit. 17. num. 39.* Annibal. ad Mandellum *cons. 11. numero 19.* ex Alciato, Duareno, & aliis, D. Castillo *4. tom. controuers. cap. 38.* & ego notaui *in decis. Granat. disp. 21. n. 47. & disp. 31. num. 51.* 35

Quod verò pertinet ad textum *in l. si quisquam, ff. de diuers. & temp. præscript.* omissis quæ ex Bartolo, Castrensi & aliis notauit Surdus *vbi proximè, num. 78. cum seqq.* dicendum est longè diuersa ratione procedere, loquitur enim quoties aliquis pluribus annis solus piscatus fuit in loco publico, tunc propter naturalem & permissam iure gentium occupationem potest alios prohibere respectu vsus quem præscripsisse videtur; secus verò proprietatem rei sibi non potest adquirere aut aliis adimere: nam postquam qui vsum & ius piscandi adquisierit, semel amiserit, nulla actione, vel interdicto recuperare potest, quia postquam eo iure vti, vel piscari in mari, vel in flumine desiit, locus ad causam publicam rediit, & rursus occupantis fieri cœpit. *leg. quod in littore 14. ff. de adquir. rer. domin. l. in tantum 6. ff. de ver. diuisione*, quando accipiendus textus *in l. præscriptio, finali, ff. de vsucapionibus*, de quorum iurium difficultate, emendatione & concordia, vide quæ ex Balduino, Curtio, Conano, Gothofredo, Donello, Genua, Pichardo Egumario, Barone, Cuiacio, Zasio, & aliis ego notaui *in decision. Granatensibus, disputat. 44. numero 30. 31. & 32.* & pluribus relatis D. Solorzanus *1. tom. de iure Indiar. libro 3. cap. 3. n. 65. vsque 70.* & quantum hic casus à nostro differat, apertè constat, nam ibi solus piscatus fuit, alios prohibuit; in nostra verò quæstione nulla prohibitio erat antea indicta, sed dominus territorij eam inducere intendit solùm ex eius concessione cum furnis, vel molendinis, quod longè diuersum est. 36

Denique quod ex Abbate, Iasone, Host. Ioanne Andrea, Iulio Claro, & reliquis *suprà* expendimus, rectè eis respondet Surdus *d. cons. 127. à n. 28. vsque ad 51.* ad quem Lectorem relego.

ALLEGATIO LXX.

De Iurisdictione permissionis in locis dominorum vasallorum.

1 *Castellæ populi regulariter eligunt Alcades ordinarios.*
l. 2. tit. 2. l. 7. Recop.

Magistratus non perpetui, sed temporales eligendi.

2 *Iurisdictionis generali concessione non derogatur speciali, quam populi habent acquisitam.*
l. in obligatione generali, ff. de pignor.

3 *Princeps est fons & origo iurisdictionis.*
Auth. constitutio quæ de dignitatibus, ff. præterea, collat. 6.
c. 1. vers. Potestas sit, quæ sint regalia.

4 *Reges Hispaniæ in suis Regnis habent fundatam iurisdictionem, & ius eligendi magistratus.*
l. 1. 2. & 3. tit. 1. lib. 4. Recopil.

5 *Iurisdictio ordinaria iure communi vendi non poterat, tamen potest vendi in Castella, ex legibus & consuetudine.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil. & n. 6.

6 *Iurisdictio non videtur data ex territorij concessione.*
l. 12. tit. 1. p. 2.

7 *Domini vassallorum in Castella plures condemnati ne primam instantiam admant, iudicibus à populo electis.*

8 *Princeps potest reassumere iurisdictionem ordinariam iudicum locorum.*
l. 1. §. optamus, C. de officio præfect. prat.
l. 1. cum seq. tit. 1. p. 2.

9 *Princeps potest removere Magistratus ad libitum quos elegit.*
§. sed & quod principi. Inst. de iur. natur.

10 *Electio iudicum ordinariorum non debet permitti populis, sed à Rege fieri.*

11 *Electiones populorum pluribus dissidiis causam præbent.*

12 *Principis maior virtus est nosse subditos.*

13 *Iudices plures esse qui de eadem re cognoscere possint, publicè interest.*

14 *Iudicum æmulatio solet utilis censeri.*

15 *Iurisdictione ordinaria à populo per usum adquisita, non venditur territorio vendito.*

16 *Appellatio an in locis dominorum vassallorum possit ad dominos interponi*

17 *Dubia tollere ad officium Gubernatoris spectat.*

18 *Appellari non potest à iudice domini loci ad ipsum dominum.*
l. 1. §. ab eo, ff. quis & à quib. appelletur.

19 *Lites celeriter expediendæ.*
cap. finem litibus, de dolo & contumacia.
l. 1. & titulus C. ut intra certum tempus criminalis quæstio terminetur.

20 *Princeps ex aliquorum sententia nunquam vendit iurisdictionem primatiè, sed accumulatiuè.*
l. quoties. §. vltim. ff. de administrat. tutor.
l. fin. C. de iurisd. omn. iudic.
l. 1. C. de officio præfecti vrbi.
cap. super hoc, de hæreticis, lib. 6.
cap. irrefragabili, de officio ordinarij.
cap. cæterùm, de iudiciis.

21 *Rex potest vendere iurisdictionem precariam ipsis locis, vel dominis locorum.*

De locis dominorum vassallorum, an eam iurisdictionem, quam populus habet per tolerantiam Principis in electione iudicum ordinariorum, qui iurisdictionem exercent, & dicimus Alcades ordinarios, *possit Rex ipsi domino populi, vel aliis vendere.*

CONSVETVDINE vniuersali Hispaniæ in omnibus locis Castellæ ipsa Concilia populorum eligunt Iudices ordinarios, quos *Alcades* dicimus, & fundamẽtũ habet *in l. 2. tit. 2. lib. 7. Recop.* qui cognoscunt in prima instantia de causis ciuilibus & criminalibus in aliquibus locis limitata iurisdictione ad certam quantitatem, & electio fit per annum, vt non possint sibi iurisdictionem vsurpare, & ita faciendum suadet Isocrates *in Nicocle, oratione 3.* & Aristoteles *lib. 2. Politicorum, c. 3.* & solùm inter Athenienses instituit magistratus Areopagitas esse annales, & Annibal inter Carthaginenses inducere studuit, Prætores & Consules Romani ad annum eligebantur, & in pluribus prouinciis quasi valde congruum obseruatur, vt tradit Alex. Sardus *de moribus gentium, lib. 2. c. 25.* plura cumulauit Camillus Borrel. *de magist. lib. 1. c. 12. per tot.* & de consuetudine eligendi Prætores annuos in regnis Castellæ & Legionis; & ideo antiquitus Reges non eligebant, nec mittebant Correctores ciuitatibus, & populis, nisi eis petentibus, memoratur, & tradit D. Couar. *pract. c. 4. n. 5.* 1

Hæc enim iurisdictio ordinaria, quam exercent nomine Regis, annui Prætores à populo electi, non videtur suppressa, vel imminuta ex concessione iurisdictionis, aut venditione, quam Princeps generaliter faceret, iurisdictionis alicuius loci, nam cùm populus hoc ius haberet iam adquisitum circa electionem, & exercitium iurisdictionis ordinariæ, non videtur ademptum, aut ei derogatum, nisi expresè concesserit Princeps, *argum. l. in obligatione generali 6. ff. de pignoribus.* & quæ notarunt Couar. *vbi proximè.* Bobadilla *lib. 2. Politica. c. 16. n. 170. vsque ad 177.* 2

Ex quo apparet resolutio propositæ dubitationis, vt certissimum sit, Principem posse ipsis dominis, vel populis hanc iurisdictionem, quæ ex permissione & tolerantia apud populos remansit, vendere, vel donare, fundamenta id respiciunt, Principem esse fontem & originem iurisdictionis à quo pendent, & cuius nomine Magistratus exercent. glossæ. *in l. si quis Decurio 16. verb. Iudici, C. de decur. lib. 10. Auth. Constitutio quæ dignitatibus, §. præterea, collat. 6. cap. 1. vers. Potestas, tit. quæ sint regalia in vsibus feudorum,* ex Luca de Peña, Cassaneo, Baldo, Andrea de Isernia, Montaluo, Matienzo, Petro Gregorio, D. Couarr. Gironda, & Auendaño, Bobadilla *lib. 1. cap. 12. n. 21.* ex Capicio, Afflictis, Iacobino de sancto Georgio, Menochio, Maranta, Didaco Perez, & Gregorio Lopez, Mastrillus *de Magist. lib. 1. c. 1. num. 6.* referens Franciscum Marcum, Anton. Nattam, Molinam, Peregrinum, Anton. Capicium, Cassiodorum, Auendañum, Camillus Borellus *de præstantia Regis Catholici, cap. 21. num. 17. & seqq.* cum Matthæo Srephano Gutierrio, Parladorio, Colerio, & aliis, Osvval. ad Donellum *lib. 17. comm. c. 7 in notatis lit. O.* 3

Et in Hispania Reges habere fundatam intentionem iure communi, & Hispano, abhinc pluſquam 4

octo

octo centum annos, vſque ad ſuum tempus, tradit D. Couarr. *pract. cap.1.num.9.* his verbis *In Caſtellana Republica tota ciuilis poteſtas & iuriſdictio penès ipſum Regem eſt ab eo, quo deriuatur in alios*: & adeò iuri conſonum tradit, vt non egeat aliis fundamentis, & ſolùm referenda. *l.1. 2. & 3.tit.1. lib.4. Recop.* & quod ex Auendaño, Palatio, Rubio, Baraona, & Marienzo notauit Bobadilla *lib.1. Politicæ, c.2.num.19. & lib.2.c.16.num.73.*

5 Vnde quamuis ordinaria iuriſdictio quæ à Principe dimanat, & eius eſt iure communi, vendi non poterit, quaſi pertineat ad ius publicum, cuius capax non eſt quilibet priuatus, vt ex Afflicto, Socino, & aliis, probauit Antonius Petra *de poteſtate Principis, cap.32. num.262.* tamen ex eiuſdem ſententia vendi poterit, quando eſt aliqua conſuetudo, aut lex in Regno quæ id permittat, vt in Caſtella eſt *l.1.tit.10. lib.5. Recopil.* quæ ſolùm prohibet non concedi iuriſdictionem ordinariam populorum exteris, & alienigenis, & permittit concedi vaſallis oriundis ex his Regnis, reſeruata Principi iuriſdictione ſuprema, & vltra legem Regni ſemper hanc reſeruationem cenſeri factam, probarunt Bartolus, Iacobinus de ſancto Georgio, Baldus, Natta, Grammaticus, Rolandus & alij plures, quos refert Camillus Borrellus *de Magiſtratibus lib.4. cap.8.n.8.* alios adducit Seſſe *deciſ.175.num.1.* idque eſt quod tradiderunt Felinus, Iaſon, & Caſtrenſis, iuriſdictionem ſupremam non eſſe in marſupio Principis, quaſi illa nunquam vendi poſſit, notauit Antonius Petra *d.cap.32.num.233.*

6 Sed tamen ordinaria iuriſdictio & primæ inſtantiæ reſeruata appellatione ad Principem, poteſt vendi, aut concedi, nam quamuis conceſſione generali alicuius territorij non venit iuriſdictio niſi priuilegio ſpeiali concedatur *l.12.titul.1.p.2. iuncta gloſſ.3. l.1. titul.10. lib.5. Recopil.* id apertè denotat poſſe vendi, aut priuilegio concedi, iuxta quod notauit Calcan. *conſ.102. col.2.* Aut. Petra *de poteſtate Principis, cap. 22.n.41.* Et in propriis terminis, vt in locis qui poſſidentur à dominis vaſſallorum, non ſolùm vt poſſit à Rege vendi iuriſdictio, ſed conſuetudine vniuerſali Hiſpaniæ conceſſo territorio competere iuriſdictionem ordinariam in prima inſtantia, voluit Auendaño, quem refert & ſequitur D. Couar. *practic. cap.4.num.5.* ea tamen limitatione, vt domini vaſſallorum debeant habere expreſſum priuilegium dictæ iuriſdictionis, aliàs ſine illo non poterunt exercere in præiudicium iudicum ordinariorum, qui à populis eliguntur. Nota verba quæ ius noſtri Regis apertè exprimunt, ibi, *In his verò ciuitatibus & oppidis, quæ alicui Duci, Comiti, aut Marchioni, Nobiliue ſubdita ſunt, hoc ipſum eſt in controuerſia, an domini habentes iuriſdictionem poſſint populis inuitis, & non petentibus conſtituere, aut mittere Rectorem, aliumue iudicem, qui primam habeat cauſarum ciuilium, & criminalium cognitionem, ſimul cum ipſis magiſtratibus à populo electis, vel eam exerceant iure præuentionis; & hoc fieri iure poſſe conatur probare Petrus Auendañus in dict. tract. de exequend. mandat. regijs, cap.6.num.25. quod ipſe item admitterem, vbi hoc ius fuerit legitimo titulo, aut inſta temporis poſſeſſione, aut præſcripteone quæſitum. At in his locis in quibus nulla ſtat hac de re conſuetudo, aut præſcriptio, ſed eſt quæſtio iſta ex iuris rationibus diffinienda, maximè dubitarem, nam licèt Rex, aut, Princeps ſummus poſſit hoc facere, quippe qui ſummam, & totam habeat Reipublicæ iuriſdidictionem, Domini tamen inferiores non ſic poterunt hoc iure vti, nec populis ius, quod habent, auferre, diminuere, aut debilius reddere; habent enim populares Magiſtratus ius primarium cognitionum, eáque lege oppida dominis à Rege data ſunt. Quamobrem iniuria fieret Magiſtratibus popularibus, qui ius iſtud obtinent, ſi in eiſdem oppidis alij iudices ordinarij à dominis darentur in hoc, vt primam haberent cauſarum cognitionem. Igitur qui de hac controuerſia iudicaturi ſunt, hæc & alia æquiſſimè perpendent, vt quod Reipublicæ ſit, vtilius decernant & exequantur.*

Vnde prouenit quod refert Bobadilla *lib.2. Politicæ, cap.16.num.74.* in Cancellariis in pluribus populis dominos condemnatos eſſe ne Prætores ſuos conſtituant, qui primam cauſarum cognitionem habeant, ſed ea relinquatur iudicibus ordinatiis à Populo electis; & exempla proponit in Comite Corunæ, Comite Aquilario, & in Marchione de Villera. Idem factum eſt, me Iudice, in villa *de Xorquera*, huiuſque praxis ratio ex ſuperioribus pendet, nam niſi iuri populorum derogauerit Princeps, & priuilegium conceſſerit, nunquam videri à populo adimi ius eligendi Prætores, & eorum iuriſdictio ordinaria; cùm verò conceſſerit domino loci, rectè id priuilegio, aut venditione facere poſſe ex Panormitano, Felino, Bruno, Pariſio, Armato, Piſtore, Rolando à Valle, Iaſone, Roſentali, & Schradero, tenuit Sixtinus *de Regalibus, libr.1. capit.5. numero 56. & 57.* 7

Princeps enim poteſt reaſſumere iuriſdictionem ordinariam iudicum locorum, cuiuſq; domino vaſſallorum, impedire, aut per ſe facere electionem. Nam quæ adhuc populis permiſſa prouenit ex precaria facultate, & tolerantia Regis, qui eſt origo omnium Magiſtratuum, ad quem pertinet electio. Nec aliquis facere poteſt ſine Principis conceſſione, & conſenſu. *l.1.§.optamus, C. de offic. Præfect. prator. l.2. cum ſeqq. tit.1. partit.2.* Bald. *vol.4. conſ.385. numer.1.* idem Bald. *in l. qui ſe patri, numer.34. Cod. vnde liberi.* Celſ. Hugo *conſ.86.num.8. & 9.* Couarr. *practic. cap.1. numer.9.* Auiles *cap.1. Pratorum, gloſſ.1.* nec Concilia populi aliqualiter poſſunt iudices eligere, niſi Regis permiſſu, ad quem pertinet iudices dare, & ad nutum remouere, D. Couar. Auend. & alij, quos in terminis refert Bobadil. *lib.3. Politicæ, capit.8. numer.47. & lib.5. capit.1. num.3. & 4.* idque adeò compertum eſt, vt probatione non egeat. 8

Sed Innocentius, Panormitanus, Ioannes Faber, Zabarella, Lucas de Peña, Belluga, Pinellus, Caſſaneus, Chaldas Pereira, & alij, quos refert, & ſequitur Maſtrillus *lib.1. Magiſtrat. capit.27.* latè probant poſſe Principem ad libitum Magiſtratus quos elegit, vel permiſit (vt in hoc caſu) remouere; aliàs enim neceſſitari ſubiiceretur, quod eſt Principis voluntati commiſſum, poſtquam populus Romanus facultatem, quam ei dedit Romulus, eligendi Magiſtratus, nec ſibi vſurparent Patricij, Halicarnaſſeus *lib.2. Hiſtoriarum.* Pomponius Lætus *lib. de legibus, in principio.* Plutarchus *in vita Valerij Publicolæ.* Borrellus *de Magiſtrat. lib.1. cap.1. num.19.* Hanc ergo poteſtatem populus in Auguſtum Principem tranſtulit, *l. Regia, §. ſed quod Principi, Inſtitutio. de iure naturali*, & ab hoc facto populi Romani deſluatur ius Principum, nam imperium Romanum continebat omnes prouincias, quæ hodie ſubiacent Eccleſiæ Catholicæ, vt ex Alciato, Oroſio, & aliis pluribus Bobadilla *lib.1. Politicæ, cap.1.num.14.* Cui adde Camillum Borell. *lib.4. de magiſtrat. cap.8.num.20.* 9

Illud magis medela, & reformatione eget, vt cùm Princeps poſſit in quocumque loco ſibi addicare iuriſdictionem ordinariam, quando alij non conceſſit, maximè ad publicam vtilitatem pertineret ſimul electionem Magiſtratuum à populis faciendam impedire, & Principem ex ſe illam facere, nam electiones Magiſtratus, quæ fiunt in populis, nihil aliò deſer- 10

uiunt, quàm vt factiones, & turbulenta diſſidia inter locorum incolas oriantur, vnde ambitio & ciuium diſcordia naſcatur, idque præcipuè locum habet vbi mediatas munerum publicorum inter nobiles, & plebeios diuiduntur, nihil aliud electio eſt, quàm rixæ & periculoſæ contentiones, nam in quatuordecim annis, quibus in Cancellaria Granat. Senatorio munere functus populi eius territorij, qui magis inter omnes Hiſpaniæ opibus, & ciuibus pollent, ſemper continuis diſſidiis, & factionibus inquietati fuerunt, ex diſcordia electionum; & cùm illi, qui ambierint munera publica, tanto eis indigniores exiſtimandi, ad munus regium pertinet ambitionis & diſcordiæ hæc tumultuaria ſeminaria euellere, vt exclamat Corſetus *de poteſtate regia. quæſt.* 1. *n.* 4. inter nouiores tractatus Doctorum *tom.* 16.

11 Et vltra plura exempla, de quibus Ioſephus *lib.* 14. *antiquitatum*, de Ariſtobulo & Hircano fratribus. Plutarchus *in Numa*, vbi refert contentionem Romanorum & Sabinorum mortuo Romulo pro Rege eligendo; & quod de C. Graccho refert idem Plutarchus *in Tiberio*, Carolus Sithonius *libro* 11. *Regni Italici*. Bonfinius *lib.* 10. *decade* 1. Guicciardinus *lib.* 6. *hiſtoriar. & alibi paſſim*, illud nobis in Caſtella ſufficiat quod exhibuit Catholicus Rex Ferdinandus V. Caſtellæ Rex, cùm ad ſua propria regna Aragonum migraret pro recuperatione comitatuum Rufini & & Zerdaniæ, cùm peruenirent ad Cæſar-Auguſtam, vbi quidam magiſtratus, qui dicuntur *Iurados*, ſingulis annis electionem iudicum ad regimen populorum faciebant, vt apud nos Conciliа municipiorum eligere diximus, propter damna & deſidia quæ Regi ex ſimilibus electionibus relata, prohibuit deinceps electionem fieri, & ſibi aduocauit, vt refert Zurita 1. *tom. expeditionum Italiæ lib.* 1. *cap.* 10. *ad finem*, & vltra plura quæ Occidentalium Indiarum monumenta offerunt, vbi plures controuerſiæ circa electiones referuntur, Nouus Hiſtoriographus Chronicæ noſtræ Regis Philippi IV. *lib.* 6. *capite* 2. tradit omnes tumultuarias ſeditiones earum Regionum, & præſertim ditiſſimi illius tractus Peruani & Prouinciæ *de Potoſi* originem habuiſſe ab ambitione & diſcordia circa electiones Prætorum, id eſt, *Alcades ordinarios*, quæ fit quolibet anno, nam cuiuſque Hiſpaniæ prouinciæ oriundi ex ſuis facere volentes, & inde in iurgia, & rixas proſiliebant, & inter Cantabros & Beturios grauiſſimæ & periculoſæ referuntur, & ideo maximè expediret huic rei remedium adhibere, vt electiones fierent in ſæculationibus, quas dicunt, aut aliis modis, quibus vtitur ſupremus Senatus ordinum militarium: nam in locis hiæ iuriſdictionis non populi, ſed Senatus electionem facit.

12 Ex quo plures vtilitates quæ ad commune bonum conducunt, experientia exhibebit, nam electione officiorum à Rege facienda habebit Princeps in quocumque oppido munera & præmia quæ merentibus largiatur, & quaſi ab eo electos Prætores promptiores habebit ad ſua mandata exequenda, cognoſcet qui aptiores fuerint, vt regimini præponantur, & excellentiorem virtutem Principis experietur, iuxta illud Martialis *lib.* 8. *Epigram.* 15.

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos.

13 Vnde apparet non ſolùm hanc Prætorum ordinariorum poſſe Principem vendere iuriſdictionem ipſi domino loci, ſed etiam cuicumque extraneo, & ſi (vt propoſitum fuit Regi) dominis locorum hæc iuriſdictio vt primam haberent cauſæ cognitionem, accumulatiuè venderetur, maximè conduceret ad optimam regendi rationem, quia publicè intereſt plures iudices eſſe, qui iuſtitiam adminiſtrent, vt ſi alter negligens fuerit, alius eius deſidiam & negligentiam ſuppleat, vt ex Felino, Iacobo de Belloniſo, & Pureo notauit Auendaño *de exequendis mandatis cap.* 6. *numero* 12. *verſ. Iudicis.* Panormitanus *in cap. ſtatuimus, de maledicis.* Ioannes Andreas *in cap. felicis, de pœnis in* 6. ex Alexandro de Næuo, Philippo Franco, Guterrio, Zerola, Nicolao Garcia, & aliis, D. Salgado *de Regia protectione* 3. *part. cap.* 13. *num.* 67. *&* 2. *part. cap.* 17. *per totum.* maximè *num.* 32. *& ſequentibus*, & eſt communis opinio iuxta D. Couar. qui refert plures *lib.* 2. *variarum, cap.* 10. *n.* 6. & pluribus quàm quinquaginta Doctoribus probauit Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ cap.* 17. *num.* 94.

Adde quod ex Baldo, Felino, Angelo, Corneo, Aretino, Afflicto, Aymone, Riminaldo, & Menochio notauit D. Ludou. *deciſ.* 4. *num.* 6. vt iuriſdictio quæ ſemper cenſetur data accumulatiuè, debeat ceſſare quando fauore certæ perſonæ iuriſdictio conceditur, ſi illi expediat plures iudices non habere, tum etiam, quia æmulatio inter iudices ſi duo haberent primam cauſarum cognitionem, inducereturvt quiſque maximè curaret de cauſæ criminalis præuentione, vt poſſit inde meliùs ſupplicium delictis irrogari, & vt notarunt Politici in iuſtitiæ adminiſtratione, potiùs expedit æmulatio inter Iudices vnius loci, vt quiſque alteri præponi curet, ne ſi valde concordes appareant, negligentes exiſtant, vt refert ipſe Bobadilla *lib.* 1. *Politicæ cap.* 12. *num.* 32. 14

Deinde in hoc caſu à pluribus dubitatum eſt, an conceſſa iuriſdictione à Principe in aliquo territorio, prima cognitio cauſarum concedatur, vt ideo eam inhibere non poſſit dominis vaſſallorum, ex Baldo, Martino Laudenſi, Ioanne Fabro, Curtio iuniori, Beroio, & aliis pluribus, Antonius Petra *de poteſt. Principis, cap.* 8. *num.* 56. ex Socino iuniori, Alciato, Cephalo, & Pancirolo, ipſe Antonius Petra *cap.* 6. *n.* 46. ex Boſſio & aliis, Capiblancus *de officio Baronum. pragm.* 8. *part.* 1. *num.* 59. Oſvvaldus, qui agit in iuriſdictione in feudum data ex Menoch. Colero, & aliis *in notat. ad Donellum lib.* 17. *c.* 9. *in notat. lit. N.* quamuis in hoc caſu quoties populus adquiſierat ius eligendi iudices ordinarios conſuetudine, aut Regis permiſſione, non poterit cenſeri venditum, quod fuerit in præiudicium popularium. 15

Sed tamen cùm iuxta legem quam dicimus de *Guadalaxara*, domini vaſſallorum non poſſunt habere ius appellationis, & quamuis dubitetur de eius obſeruantia, iuxta quod tradit D. Couarr. *practicar. cap.* 4. *num.* 6. Azeuedo *in l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recop. num.* 41. & de quo videndus Auendañus *de exeq. mand. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 2. *verſ. & licet.* ex Bonifacio Montaluo, Palacios Rubios, Gregor. Lopezio, & aliis, Bobadilla *d. lib.* 2. *Politicæ, cap.* 16. *num.* 77. & huius rei declarationem, & quid habeant domini vaſſallorum circa appellationes, ex prædicta lege ad ſupremum Conſilium Caſtellæ remittit D. Couarr. *vbi proximè*, quod etiam ſequutus Auileſius *in cap.* 38. *Prætorum, verſ. ante nos.* In hoc igitur dubio quoties in populo, vbi iuriſdictio vendita alicui ex Magiſtratuum electione, quam Populus habet, obtinuerit primam cognitionem cauſarum, apparet, cùm hæc domini populi non ſit, & an habeat inſtantiam appellationis, valde controuerſum videtur hæc iuriſdictio, quæ domino populi donata, aut vendita imaginaria ficta, & ſine effectu, vt notauit D. Couar. *d. cap.* 4. *n.* 6. *ad fin.* ibi, *alioquin eſſet profectò iuriſdictio penès ipſum abſque vſu, præſertim libero.* In hoc igitur dubitationis conflictu, an iuriſdictio vendita, aut quid conceſſum dicatur venditione territorij, aut eius iuriſdictionis, ſi hæc primæ inſtantiæ iuriſdictio vendatur ipſis dominis locorum, valde conueniens 16

erit,

erit,& ceſſabit controuerſia,& dubium de venditione, & an iniuſtè hæc iuriſdictio dominis denegetur.

17 Dubia enim tollere ad Gubernantis officium ſpectat, iuxta quod dixit Cicero *libr.1. de officiis*, ibi, *Quocirca bene præcipiunt, qui vetant quidquam agere quod dubites æquum ſit, an iniquum; æquitas enim lucet ipſa per ſe, dubitatio autem cognitionem ſignificat iniuriæ.* Et promptior vaſſallus ad ſeruitium Principis addicitur certus de iure ſuo, & iuriſdictione quam habet, quàm dubius, ex eiuſdem Ciceronis ſententia *lib.5. epiſt.21.* ibi, *Animus dubijs rebus eſt infirmior.* & melius dixit Apoſtolus D. Iacob. *in ſua Epiſtola Catholica, in principio*, eis verbis. *Qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento monetur, & circumfertur.* & paulo infrà, *vir duplex animo inconſtans.*

18 Deinde aliud etiam quod pertinet ad bonum publicum inde proueniet, quia lites ſine longiore morà poterunt terminari, excluſa vna inſtantia, nam ſemper domini locorum, vbi non habent primam inſtantiam, volunt de appellatione cognoſcere, vt conſeruent illud ius appellationis quod intendunt ſibi competere, & inde cauſam aduocant Iudicibus ordinarijs, & cùm ad Cancellariam cauſæ deferuntur, duæ ſententiæ neceſſariæ, quia nulla declaratur ob defectum iuriſdictionis domini locorum ſententia in inſtantia appellationis, iſtaque excluderetur, ſi illi ordinariam iuriſdictionem exercerent, quia nunquam admitti poteſt, vt à iudice qui nomine domini iudicauerit, ad ipſum dominum appelletur, ex reg. textus *in l.1. §. ab eo. ff. quis & à quo appelletur.* quod probatur à pluribus relatis à Couar. *practic. capit.4. numer.8.* & expreſsè declarat in locis dominorum Hiſpaniæ Auiles *d.capit.38. Prætor. gloſſ.1. ad finem.* & in Italiæ locis, ex Natta, Curtio iuniori, Bruno, & aliis pluribus Anton. Petra *de poteſtate Principis capit.8. numer.66.* & ex Marino Freccia, Tapia, Ponte, Barboſa, & aliis, Capiblanco *d.pragm.8. p.1.n.180.*

19 Vnde quod omnibus Authoribus Politicis & legalibus in curia fecit lites breuiter terminari, & eorum dilationes amputari, vt deinde proueniat diſpoſitio, *l. vltima, & titulus C. vt intra certum tempus crim. quæſt. term. capit. finem litibus, de dolo & contumacia*, vbi notant omnes, Æneas Robertus *lib.1. rerum iudicatarum. capit.16.* D. Salgado *de Regia protectione 3.p. capit.1.* Oſvvaldus ad Donellum *lib.26. Comment. c.1. in notatis lit. N.* Caſſiodor. *lib.1. variarum, epiſtol.5.* Matth. Tymp. *in ſpeculo Magiſtrat. 2. p. ſigno 12.* Ioannes Chokier *in Theſauro Politico lib 2. cap.4.* Lang. *libr. 11. ſemeſtrium, cap 2.* Ioannes Barclaius *lib.3. Argenis.*

20 Denique prædictum procedit quoties populi, aut eius iudices ordinarij vterentur hac iuriſdictione ex permiſſione ſolùm precaria, tolerantia Principis, aliàs enim ſi populi expreſſum priuilegium de ea iuriſdictione à Principe haberent, donatione, vel venditione, dubitari poſſet, an illam dominis locorum vendere valeret, quamuis in hoc caſu ſunt, qui exiſtiment adhuc accumulatiuè, & ad præuentionem poſſe vēdi iuriſdictionem dominis locorum, quia nunquam Princeps vendit iuriſdictionem priuatiuè, ſed accumulatiuè, cum eo arg. *l. quoties, §. vltim. ff. de adm. tutor. l. fin. C. de iuriſdictione omnium iudicum. l.1. C. de officio Præfect. vrbis, capit. ſuper hoc, de hæreticis lib.6. capit. irrefragabili, de officio ordinarij. capit. cæterùm, de iudiciis.* Ludouicus Romanus *conſ.393. numer.2. cum ſeqq.* Ancharranus *conſ.264.* Decius *conſ.5.* quæ eſt communis opinio, vt probat Iaſon *in l. quod in rerum 24. §. fin. ff. de legat.1.* ex Panormitano, Felino, Angelo Macthæo de Afflictis, Myuſingero, Ferreto, Rolando à Valle & aliis, Sixtinus *de Regalibus lib.1. cap.5. num.55.* & ex *capit. dudum, de præbendis in 6.* Grammat. & aliis, Anton. Petra *de poteſtate Principis, capit.8. numer.56.* ex Menochio, Bocero, Trentacinq. Colerio & aliis, Oſvvaldus *ad Donellum lib.17. capit.9. in notatis lit. N.* qui tradit id procedere, etiam ſi ex titulo oneroſo, videlicet ex venditione aliquis haberet iuriſdictionem nam tunc dicitur dari à Principe per communicationem, non per abdicationem. Et quamuis vendita ſit in aliquo loco, aut ille exemptus ſit à iuriſdictione ciuitatis, poterit Rex, ſi velit, correctores prouidere, D. Couar. *d.c.4.n.5. verſ. do tamen.*

In hoc autem caſu rectè decreuit Rex noſter ne iu- 21
riſdictionum exercitium turbaretur, vt in locis dominis vaſſallorum primo loco iuriſdictio iſta precaria vēderetur ipſis locis, qui eam exercebant, ſi populi eam non emerent, venditio fieret ipſis dominis locorum, qui vniuerſalem iuriſdictionem territorij habebant.

ALLEGATIO LXXI.

Fiſcus quomodo poſſit infirmare rem iudicatam?

1 *Res iudicata finem imponit controuerſiæ, vt de ea amplius agi non poſſit.*
l.4. tit.24. p.3.
l.25. tit.22. p.3.
l.3. & 4. tit.17. lib.4. Recopil.
l.2. tit.19. lib.4. Recopil.
l.2. ff. de re iudic.
l. vlt. C. ne liceat tertiò pronocare.
l. ſi quis aduerſus, C. de precip. Imp. offer.

2 *Res iudicata prætextu nouorum inſtrumentorum, vel teſtium, regulariter non retractatur.*
l. ſub ſpecie, C. de re iudicata.
Fiſcus reſcindit rem iudicatam ex nouis inſtrumentis.
l. vnica, C. de ſentent. aduersùs fiſcum.
l. Imperatori ff. de re iudicata.
l.19. tit.22. p.3.

3 *Reges non poſſunt per ſe defendere iura ſua, ſed per officiales.*
l. ex contractu, ff. de re iudicata.
l. ſi ſeruus plurium, §.1. & 2. ff. de legat.1.

4 *Sententia in cauſa fiſcali eſt nulla, niſi præſens fiſcali detur.*
l. non intelligitur 3. §. Diuus. §. de iure fiſci.
l. fin. C. de aduoc. diuerſ. iudic.
l. fin. C. ſi aduerſ. fiſc.

5 *Sententia lata contra fiſcum ex dolo fiſcalis, non nocet.*
l.1. & vlt C. ſi aduersùs fiſcum.
l.1. C. de ſent. aduerſ. fiſc. latis.
l. Venales, C. quando pronocare non eſt neceſſe.

6 *Sententia lata contra fiſcum ex falſis inſtrumentis, ex reſtitutione in integrum reſcindenda.*
l. ſi Prætor. §. Marcellus. ff. de iudiciis.
l. Diuus ff. de re iudic. & n.7.
l. qui agnitis. ff. de exception.

7 *Reſtitutio in integrum quando impediat executionem rei iudicatæ.*
l.1. C. ſi ex falſis inſtrum.
l. ſi fundus, §. ſi plures. ff. de pignoribus.
l. ſi me & Titium. ff. ſi cert. peratur.

8 *Fiſco competit beneficium reſtitutionis.*
l. res publica. C. ex quibus cauſ. maior.
l. rempublicam, C. de iure reipublicæ, lib.10.
l.10. tit.19. p.6.

l.1, C.ne liceat tertiò pronocare.

9 *l.2. C.de falsis.*

10 *Exceptio quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem rei iudicatæ.*

11 *Restitutio quando admittitur aduersùs executionem rei iudicatæ, procedit etiamsi executio iam facta.*

12 *Exceptiones modificatiuæ admittuntur aduersùs rem iudicatam.*
l.Nosennius, §.fin.ff.de re iudicata.
l.si autem, §.fin.ff.de negot.gestis.

De re iudicata aduersùs fiscum lata, quomodo possit infirmari, vel minui condemnatio?

1 TIAMSI ex legibus nostris de re iudicata ampliùs discuti & tractari non liceat. *l.4.tit.24. l.25.tit.23.p.3.l.3.& 4.tit.17.l. 2.tit.19. lib.4. Recepil.* & noua pragmatica anni 1615. id magis adstringit, & de iure communi re iudicata litibus finem imponi, traditur *l.2.ff.de re iudicata*, & semel tantùm licitum est à sententia supplicationem proponere. *l.vlt.C.ne liceat tertiò pronocare, l.siquis aduersùs, C.de precip.Imp.offerend.* & vt tradit Cassiodorus *lib.1.var.epist.5. in immensum trahi non debent finita litigia, quæ enim dabitur discordantibus pax, si nec legitimis sententiis acquiescant*, pertinet enim hoc ad Reipublicæ statum & vtilitatem. Et ideo Cicero *Verrina* 4. inuehitur in Verrem quòd de re iudicata iudicauerit, & *lib.3.de legibus*, eos ex genere dixit esse Titanum, qui, vt illi cœlestibus, ita isti, qui aduersantur rebus iudicatis, vt ego notaui *in decisionibus Granatensibus dist. 39.n.3.* Tamen rectè aduersùs illam in iure aliqua remedia admissa sunt, ex quibus manente authoritate rei iudicatæ, potest iuri partium succurri maximè in fisco.

2 *Primò*, nam quamuis aliàs sub prætextu nouorum instrumentorum, vel testium, res iudicata non solet retractari, vt *in l.sub specie, C. de re iudicata*; sed hoc limitatur fauore fisci, nam quando in eius causis reperiuntur noua instrumenta, de quibus in primo iudicio cognitum non fuit, non obstat fisco res iudicata *l.vnica. C. de sent. aduers fisc. latis retractandis, l. Imperatori. ff.de re iudicat.l.19.tit.22.part.3.* vbi Gregor. Lopez notauit, & ex Bart. & aliis probat Peregr. *de iure fisci lib.7. tit.4.n.3.*

3 Quod priuilegium fiscale maximè iuris rationi congruit, nam cùm Reges suas causas non possunt litigare, nec ab eis aliquid de re cognoscitur, sed totum suis ministris & officialibus committitur, & quæcunque lites à fisci patronis eorum arbitrio prosequuntur, & ita regali patrimonio ex aliorum facto, vel minus plena diligentia præiudicium fiat; ideo ex regula vt sententia contra vnum lata possit alij præiudicare, vt in iure admittatur, debet rectè & plenè defensio fieri, aliàs alter ad iudicium admittendus, arg. *l. ex contractu. ff.de re iudicata.l. si seruus plurium. §.1.& 2.ff. de legat. 1.* ibi, *vel minus plenè causam defendit*, quibus addenda quæ ex Oldrado, Menochio, Gutertio, Burgo de Pace, Afflicto & aliis pluribus notauit Mieres *de maiorat. 4. p.q.10.n.29. cum seqq. vsque ad num.37.*

4 *Secundò* huic consequens est, vt quando fisci patronus præsens non est indicio fiscali, quando acta litis referuntur, vel sententia fertur, quasi causa non rectè defensa sit, ipso iure sententia nulla *l.non intelligitur 5. §. Diuus. l. si fiscus. ff. de iure fisci l.fin.C. de aduocatis diuers. iudicum. l. fin. C. si aduersùs fisc.* ex quibus probauit Pereg. *de iure fisci lib.7. tit.2. numer.2.& titulo 4. num.2.*

5 *Tertiò* ex eo multò magis, si dolo fisci patroni & collusione, sententia contra fiscum lata sit, eam rescindendam esse constat, quia dolus Procuratoris fisco non nocet; sicut nec prodest. *l.1.& vlt.C. si aduersùs fiscum.* quin & ex eo sententia rescinditur, quando dolo Procuratoris lata fit. *l.1.C.de sententiis adu. fisc. latis retract.* quamuis ex dolo Procuratoris inter priuatos lata sententia ipso iure teneat: sed in hoc speciale priuilegium fisci consideratur, vt notauit D. Alfar. *de officio fiscalis gl.34.num.237.* facit *l.cùm non iusto. ff.de collus. detegenda.* ibi, *Perinde inefficax est decretum, atque si nulla res iudicata interuenisset*, Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss.40. numer.9.* Otalora *eodem tract.2. p.3. capit.8.à numer.7.vsque 11.* Rota *in nouiss.3.part.decis.898.* Tiber. Decian. *vol.1.responso 11.numer.110.* & meritò, quia si causa non plenè defensa, etiamsi re iudicata finita videatur, potest iterum instaurari: multò magis poterit, quando ex dolo Procuratoris non solùm causa plenè non defensa, sed intercluditur, & fraudatur defensio, & similiter in iudice corrupto procedit, vt ex *l.venales. C.quando pronocare non est necesse. & l.eius qui delatorem. ff. de iure fisci.* ex Bart. & aliis probauit Peregr. *de iure fisci, lib.7.c.4.n.5.& 6.*

6 *Quartò* inde etiam prouenit, vt ex falsis instrumentis lata sententia contra fiscum prætextu falsorum testium, vel instrumentorum est nulla ipso iure, vel saltem ope restitutionis in integrum retractanda, vt ex *l.si Prætor. §. Marcellus ff. de iudiciis. l. Diuus*, vbi latè Alex. *ff. de re indicat. l.qui agnitis*, vbi plenissimè Socinus. *ff.de exceptionibus.* Panormit. & Canonistæ *in cap. cùm venerabilem, eodem*, probauit Peregrinus *de iure fisci lib.7.tit.4.n.10.*

7 Hæc enim exceptio opponi potest ad impediendam executionem rei iudicatæ. *d.l. Diuus ff.de re iudicata.l.1. & toto titulo, C. si ex falsis instrumentis*; & redditur ratio, ibi, *quia nondum de falso quæsitum est*, & ratio prouenit ex æquitate & iuris regulis, quia iniquum est, vt quod iniquè obtentum ad executionem, in eo procedatur: vt in simili casu, quando res iudicata non rectè probata fuit, tradit Iurisconsultus *in l. si fundus. §. si plures. ff.de pignoribus*, ibi, *sed humanis est non amplius eum, quàm quod reuera debebat; dando hypothecam liberare*, & saltem officio iudicis res debet ad æquitatem reduci, & eo implorato impedietur executio, vt tradit Angelus *in l.fin.ff. de petitione hæreditatis*, quod est singulare secundùm Claudium de Seisel *in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obligat.* & per alios quos refert & sequitur Cæsar Contardus *in l.vnica. C. si de momentanea possessio. limit.9. numero 11.12.& 13.* nam in hoc casu militat æquitas. *l si me & Titium. ff.si cert.petatur*, vt nemo locupletetur cum aliena iactura, vt post Baldum & alios tradit Contardus *vbi proximè, num.52.*

8 *Quintò* ex beneficio restitutionis quod fisco competit. *l. Respublica*, vbi glossa, *C. ex quibus caus. maiores. l. Rempublicam. C. de iure Reipublic. lib.10.l.10. tit.19. p.6.* ex Boher. Platea, Peregrino, & aliis, D. Alfaro *de officio fiscal. gloss.16. priuileg.§.6.* potest retardari executio rei iudicatæ, vt tenuit Salicet. *in l.1. in fine. C. ne liceat tertiò pronocare*, & probauit Cardinalis *in Clement. 1. de re iudicata*, & veriorem opinionem dixit Miles *in Repertorio, verf. executio trium.* Menoch. *de arbitrariis, lib.2.cap.9.n.3.* Capella Tolosana. Ripa, Octauianus, & alij quos refert Lancellotus *in tract. de attentatis 2.p.c. 18.à n.88.* vbi *n.99.* concludit hanc esse veriorem & magis communem opinionem.

Nec

9 Nec contrà obstabit quòd virtute restitutionis non debet retardari executio sententiæ, ex Bald. *in l. vnica, C. ne liceat tertiò prouocare.* Couar. *in practicis, capit. 25. numero 7.* Thesaur. *decis. Pedemontana 132. numero 4.* pro qua adducitur textus *in l. 2. C. de falsis*, in qua probatur non obstante exceptione falsi, quæ opponebatur, sententiam esse exequendam. Bart. *in l. 4. §. condemnatum, numero 3. ff. de re iudic. & in l. si Prator. §. Marcellus. ff. de iudiciis.* Boërius *decis. 65. numero 7.* & alios refert Ioseph. Lùdou. *decis. Lucensi 24. num. 1.* nam contraria sententia, vt ex restitutione impediatur executio, longè verius est, vt *suprà* notauimus.

10 Nec aliquid mouebit dicta lex 2. nam opinio illorum qui contrà tenuerunt, procedit, quando statim non constat de eo quod per restitutionem opponitur, & requirit altiorem indaginem, vt constat ex Boherio, qui plures refert *d. decis. 65. numero 7.* ait verò si statim constat de eo quod restitutione petitur, etiam aduersùs tres sententias conformes, opponi potest, ex doctrina Saliceti, & Lancelloti, quos *supra* retulimus, & de eo exactissimè disputat Ioannes Garcia *de nobilitate; gloss. 6. §. 2. numero 17. cum sequent.* quem refert D. Salgado *de regia protectione 4. part. capit. 7. num. 38.*

11 Et quamuis ex Baldi sententia & aliorum tenuerit Mastrillus *decis. 30. numero fin.* id non procedere quando res iudicata exequi cœpit; tamen verius est non sufficere peritum exequi sententiam, sed necessarium esse peruentum ad actum, hoc est, ad realem executionem nam si aliud admitteretur, nunquam restitutio admitti posset per viam exceptionis, quod omnino falsum est, nam perita, seu cœpta executione sententiæ, rectè procedit exceptio restitutionis ad impediendam eius executionem, vt post alios tradit Lancellotus *de attentatis 2. part. capit. 18. numero 117.* & post Beroium, Sfortiam Oddum, Lancellotum & Beninirendim probauit Hondedeus *cons. 18. numero 92.* quod in fisco procedit, nisi aliter lege, vel statuto caueatur.

12 *Sextò* regulariter aduersùs rem iudicatam in fisco & quocunque priuato, opponi potest exceptio quæ directò, vel in totum non destruit rem iudicatam, sed eam modificat, limitat & restringit, quia tunc talis exceptio debet admitti, licèt fuerit iudicatum, argum. *l. Nesennius. §. fin. de re iudic. l. si autem. §. fin. ff. de negot gestis.* Bart. *in l. si filius. ff. quod cum eo.* Iason *in l. 1. ff. de iuris & facti ignorantia numero 18.* & post eos Padilla *ibidem numero 39.* Boërius plures referens eiusdem sententiæ, *decis. 43. numero 1. & 5.* Alex. & alij, quos refert, & sequitur Auendañus *in l. 4. & 5. tit. de las excepciones numero 18. vers. licèt ista opinio.* & post alios Parlador. *lib. 2. rer. quotid. capit. fin. 5. part. §. 11. numero 25.* & latè Barbosa *in l. maritum numero 49. & 53. ff. solut. matrimonio.* nam istæ exceptiones, salua authoritate rei iudicatæ solùm executionem temperant, aut modificant, opponuntúrque ad consequendum quod nec expressè, nec tacitè in sententia denegatum fuit, & ideo rectè obiici possunt quod ex Bartolo, Saliceto, Felino, Menochio, Rebuffo, Marchesano, Bobadilla, Scaccia, Roderico, Benedicto, Baldo, probauit D. Salgado *dict. 4. part. capit. 7. numero 39. & 40.* vnde quoties fiscus aduersùs rem iudicatam similes opposuerit exceptiones, admittendas esse certum est.

ALLEGATIO LXXII.

Ad Tabelliones reddituum regalium, qui in ciuitatibus creati, non pertinet conficere acta executorum supremi Senatus regalis Patrimonij.

1 *Connexorum eadem debet esse ratio.*
l. si quis. § rationem, C. de edendo.
l. sed si plures 10. §. 1. ff. de vulgari.
l. si cognati 21. C. de negot. gestis.
l. tutor 11. C. arbitr. tutel.
l. tutor. 37. §. 1. ff. de admin. tutor.
l. si quis separatim. §. sed cum secundo, ff. de appellat.
l. eum actum 17. §. 1. ff. de negot. gestis, & n. 9.

2 *Tutelæ iudicium connexum quod dicitur?*
l. ita autem, §. si tutor ff. de admin. tutor.
Connexa iudicia faciunt vt plures, licèt sint diuersi fori, cogantur coram eodem iudice litigare.
l. 1. ff. de quibus rebus apud eumdem iudicem.

3 *Executiones reddituum regalium, an connexæ administrationi.*

4 *Executio quæ petitur pro vectigalibus ab eorum conductoribus, nomine Regis petitur.*

5 *Pertinens, vel connexum qui allegat, debet expressè probare.*
cap. accessorium, de regul. iuris in 6.

6 *Accessoria, vel connexa non dicuntur quæ ex diuersis causis proueniunt.*
l. Aurelius, §. idemque sit ff. de liber. legat.

7 *Cogitatum quod non fuit, concessione non comprehenditur.*
l. nec ignorans, C. de donat.
l. cum Aquiliana 5. ff. de transact.
l. qui cum tutoribus 9. §. 1. ff. de transact.

8 *Iniurias non facit qui consuetum exequitur.*
l. iubemus, C. de testament.

9 *Connexum dicitur quod est separabile, nec potest esse de per se.*
l. prædiis 89. §. balneas ff. de leg. 3. & num. 16.
l. quæ religiosis 44. ff. de rei vindicatione.
l. si tutorem 38. ff. de admin. tutor.

10 *Connexum non dicitur quod occasione alterius rei productum.*
Aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione.
l. vnica, C. si seruus se exstero.

11 *Connexum non dicitur quod alteri coniungitur, nisi fiat per viam vnionis accessoriæ.*

12 *Dignus non debet cedere, & cohares censeri minus digno.*
l. iustissimè 44. in principio, ff. de ædilitio edicto, §. si quis in aliena tabula, Instit. de rer. diuis. cap. extirpandæ. §. qui verò, de prebendis.

13 *Dignius trahit ad se minus dignum.*
capit. quod in dubiis, de consecratione Ecclesiæ, vel altar.
l. quæ religiosis, ff. de rei vindicatione, §. fideiussores. Instit. de fideiussor.
l. et si non sint 21. §. peruenianus, ff. de auro, & argento legato.
§. si tamen alienam, Instit. de rer. diuis.

14 *l. rerum mixtura, §. quid ergo. ff. de vsucap.*

15 *Qualitates diuersæ faciunt rem non esse connexam.*

16 *Pertinere vt aliquid ad aliud dicatur, debet ad illud*

illud contractu, lege, vel consuetudine destinare.
l. cùm fundus, ff. de leg. 2.
l. prædijs, §. si quis domum, & §. Titia Seiana, ff. de leg. 3.
l. qui fundum 7. §. si fundum Cornelianum, ff. pro tempore.

17 *L. verbum pertinere 181. ff. de verb. signific.*

18 *Iudex delegatus potest eligere Tabellionem coram quo acta conficiat.*
Auth. de Iudicibus, §. vnoquoque, collat.

19 *Notarius deputatus vt conficiat acta coram aliquo iudice, debet conficere coram delegato, si iudex causam deleget.*

20 *Delegantis & delegati vna & eadem iurisdictio censetur.*

21 *Delegatione facta iudici ordinario quo eius iurisdictio excitatur, possunt acta confici coram Notario iudicis ordinarij.*
cap. licèt, de officio ordinarij.
c. statutum, §. Notarium, de rescriptis lib. 6.

22 *Respublica turbatur si officiorum exercitia extendantur.*

23 *Tabellionis officij qualitates, & qui de eo egerunt.*
l. non aliter 17. ff. de adoptionibus.
l. 2. C. eodem.
l. vniuersos, C. de decurion. lib. 10.
Authent. de Tabellionibus, collat. 4.
l. 2. & tit. C. de tabularijs, lib. 10.
l. 17. in fine, tit. 2. part. 3.
l. 7. in fine, tit. 11. p. 3.

Venditio officio Tabellionatus, reddituum regalium alicuius ciuitatis, quem dicimus Escriuano de rentas, *an possit Tabellio petere vt executiones, quæ fierent post conductionem reddituum regalium, aut si aliqui executores à Consilio supremo regij Patrimonij mitterentur ad aliquam exactionem, necessariò coram eo acta iudicialia fiant, non coram alijs Tabellionibus eius loci.*

1 IN hac quæstione, quæ multoties his diebus occurrit ex venditione officiorum, quia noui Tabelliones in qualibet ciuitate creari reddituum regalium, & cùm venditio, vel concessio huius muneris Tabellionis respiciat vt coram eo fiant acta quæ ad regios redditus pertinent, & fuerint annexa & accessoria, & ad illud munus pertinentia, vnde his qualitatibus comprehendi illud, quod prædiximus, intenderunt, nam connexorum eadem debetur esse ratio. *l. si quis, §. rationem, C. de edendo.* & vniformis debet esse dispositio *l. sed si plures 10. §. 1. de vulgari. l. si cognati 21. C. de negot. gestis.* ibi, *Si vtriusque temporis administratio non connexa, sed separata sit. l. tutor 11. C. arbitrium tutelæ.* ibi, *Si in administratione connexa perseueret. l. tutor 37. §. 1. ff. de administrat. tutor.* ibi, *Quæ connexam rationem cum his, quæ postea gesta sunt, habuerunt. l. si quis separatim, §. sed cum secundo. ff. de appellat. l. cum actum 17. §. 1. ff. de negot. gestis.* ibi, *Planè si quid connexum fuit, vt separari ratio eius quod in seruitute gestum est, ab eo quod in libertate gessit, non possit, constat venire in iudicium.*

Et connexum iudicium tutelæ dicitur *in l. ita autem 5. §. si tutor. ff. de administr. tutor.* illud quo comprehendi possunt omnia quæ ad tutelam pertinent, quamuis post tutelæ ætatem intenderetur, & ideo in causis connexis plures, licèt sint diuersi fori, coguntur apud eundem iudicem litigare, *l. 1. ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur*, & quæ connexa dispositione comprehendi, notarunt Bart. & Doctores *in l. si ita legatum, ff. de alim. & arg. legato.* Alex. *lib. 6. cons. 75. num. 6.* Marian. Socin. *consil. 99. num. 1. vol. 3.* Zephal. *consil. 188. numer. 42.* Surd. *consil. 127. numer. 46.* Tuschus *practic. lit. C. conclus. 308. num. 8.* cum Hippolyto, Marco Antonio, Costa, Otero, Gratiano, Nouario, D. Castillo, & aliis, Velasco *axiomat. iuris lit. C. numer. 124.* & latè probauit D. Salgado, videndus *de regia protect. 4. p. cap. 10. n. 89. cum seq. vsque num. 132.*

2

Ex quo cùm id quod est executiones fieri circa redditum regalium exactionem, videtur pertinere ad administrationem, cuius cura iniuncta est, & delegata huic muneri Tabellionum: ideo illi eis competere asserebant, etiamsi vectigalia à publicanis conducta forent, & simul eadem ratione, si qui executores mitterentur à supremis Senatibus regalis Patrimonij, & calculationum acta similiter coram eis fiant, nam videntur hi Tabelliones, qui pro redditibus regalibus, & eorum exactione, creati sunt, ab ipsis Senatibus, quibus administratio & exactio eorum commissa, pendere.

3

Verumtamen etsi in Senatu pluries regale rescriptum peteretur, vt omnia prædicta coram Tabellionibus reddituum regalium expedirentur, in eóque ego consenserim ad eos pertinere executiones, quæ fierent ex conductionibus quæ coram eis factæ, vectigalium, quasi hæ connexæ sint, & dependeant ad instrumentis quæ in eorum officiis confecta, & custodiuntur, siue conductionis, vel capitationis, quæ inducitur cuique, qui debet soluere vectigal, & ad meliorem expeditionem exactionis reddituum regalium id pertineat, nec in eo subditi grauentur, nam cùm semper nomine Regis executiones pro reddituum regalium exactione petantur, & actor qui executionem petierit, potest eligere Notarium, vel Tabellionem, coram quo expediat, tamen in eo, quod pertinet, si aliqui executores mitterentur à supremo Senatu, debeant necessariò coram his Tabellionibus acta iudicialia expedire, nunquam probaui, sed eis denegandum intendi, quasi non sit concessum, nec conueniat optimæ administrationi regalis Patrimonij, & eius exactio congruè expediatur, idque suadent sequentia fundamenta.

4

Primò, nam qui allegat comprehendi aliquid sub pertinentiis ei concessis, debet expressè probare, vt tradit Innocentius *num. 1.* Abbas Panormitanus *n. 11.* & reliqui Canonistæ communiter, *in capit. cùm ad sedem, de restitutione spoliat.* Gratian. *discept. forens. capit. 657. numer. 22* Oliuer. Beltramin. *in annotat. ad domin. Alexand. Ludouis. decis. 478. numer. 6.* & qui intendit aliquid esse connexum, & alicui ministerio coniunctum; debet apertè de eo docere, & expressè probare. glossa recepta *verb. Ecclesia. in Clement. per litteras. de præbend.* Alex. *cons. 169. Viso themate, numer. 9. liber. 5.* vbi subiungit requiri aliquos actus fieri, per quos appareat, vt vna pars adiiciatur alteri, Petr. de Anchar. *consil. 114. Pro impetrante, vers. secundo casu, col. 1. & in cap. accessorium, numer. 1. in fine, de regulis iuris, in 6.* Fulvius Pacianus *de probat. lib. 1. capit. 27. numer. 8.* Mieres *de maiorat. 1. p. q. 10. numer. 145* Rota penes Farinac. *decis. 233. numer. 5. in nouiss. 1. p.* & cùm ex titulo muneris Tabellionis non probetur, id ad illud pertinere,

5

nec

nec Tabellio exhibeat conceſſionem, aut priuilegium huius rei, nec vſum, vel conſuetudinem allegare poſſit, quia hæc officia nouiter inſtituta fuerunt, meritò illi denegandum.

6 *Secundò*, nam quoties ex diuerſis cauſis res proueniunt, non poteſt dici eas connexas, & acceſſorias, iuxta doctrinam Bart. *in l. Aurelius. §. idem quæſit. num.* 3. ibi, *Quia diuerſa capitula ſunt plura diuerſis temporibus facta, ff. de liberatione legata.* Felinus *in cap. tranſlata, num.* 6. *de conſtit.* vbi inquit. *Nota ſecundùm Baldum hìc, quòd propter ſimultaneam originem in vnam naturam ſpecies diuerſæ annectuntur, quando eſt eadem origo in cauſa efficienti. Ad hoc ergo, vt aliqua ſint connexa, non ſufficit, quòd eodem tempore fint facta, niſi ſimul fiant.* Adde Pacianum *d. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 4. *& ſeq. cum ſeq.*

7 Præſertim, quia nullo modo cogitari potuit, vt iudices, vel executores, qui à Senatu ſupremi Patrimonij eliguntur, & mitti ſolent, vt antiquas ſummas & inueteratas, quæ debentur regali Patrimonio, exigere poſſent, tenerentur coram Tabellionibus redditum acta ſua iudicialia neceſſariò conficere, vel exactionem debiti coram eis expedire, quippe ſemper vel Senatus mittit Tabellionem cum Iudice executore, vel eius arbitrio eligendum reliquit, vt facilius negotium expedire valeret, id de quo cogitatum, comprehendi non poteſt conceſſione, vel priuilegio Tabellionis. *l. nec ignorans.* ibi, *Intelligis de quo non cogitaſti, neque ſpecialiter ſubſcripſiſti, nihil te perdidiſſe. C. de donat.* vbi tradit Bart. neminem videri donare id de quo non cogitauit. *l. cùm Aquiliana* 5. *l. qui cum tutorib.* 9. *§.* 1. *ff. de tranſact.* optimè Menoch. *conſ.* 1. *n.* 212. *cum ſeqq.* Oſaſcus *deciſ. Pedemont.* 91. *num.* 1. Mantica *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 6. *n.* 1. *& tit.* 7. *num.* 1. Ioann. Gutier. *de iurament. confirmat.* 1. *p. cap.* 61. *num.* 21.

8 Aliàs enim ſi id permitteretur Tabellionibus, ſimul illi poſſent intendere, nec Senatus ſupremus regalis Patrimonij mitteret Tabellionem, coram quo acta iudicialia expedirentur, ſi cuiuſque loci Tabellionibus redditum Regalium id conceſſum eſſet, nam vltra quàm de hoc nullo modo cogitatum eſt, vt prædiximus, Iudices executores, qui antiquam obſeruationem Senatus regij Patrimonij, ſequentes, vt facilius res expediretur, cum Tabellione nominato à Senatu acta fecerint, vel ipſi elegerint, nihil lædere videntur Iuris aliorum, qui id eis competere priuilegio non oſtendunt, arg. *l. iubemus* 29. *verſ. quid enim. C. de teſtamentis.* ibi, *Quid enim peccauit antiquitas, quæ præſentis legis inſcia priſtinam ſequuta eſt obſeruationem.* addendus Accurſ. *in l. fin.* per textum *ibi, ff. de regulis Catoniana*, eis verbis; *ſed certè nec Vlpianus, nec Cato cogitauerunt de Theodoſio, vel Iuſtiniano.* & conducunt tradita à Couarr. *practic. cap.* 1. *num.* 20. vt ſolùm ad conſueta officiorum conceſſio extendatur, & notarunt Matth. de Afflictis *lib.* 3. *conſtitut. Neapolitanarum, rub.* 4. *num.* 10. Pelaëz de Mierez *de maior.* 2. *p. q.* 10. *n.* 144. Cabedo 2. *p. deciſ.* 12. *per tot.* maximè *num.* 4. vbi non extendi conceſſionem ad illud quod expreſſum non eſt, ex Iſernia, Boërio, & aliis comprobat.

9 *Tertiò*, quia illud dicitur connexum, quod eſt inſeparabile, nec poteſt eſſe de per ſe, nec vllam propriam rationem habet. *l. prædia* 89. *§. balneas. ff. de legat.* 3. *l. quæ Religioſis* 44. *ff. de rei vindicat.* quas in propoſito aduertit Bald. *in diſt. cap. tranſlato, num.* 3. *verſ. opponitur quòd caſus.* ibi, *non dicitur omiſſum quod eſt expreſsè inſeparabile annexum.* Melior textus *in l. tutorem* 38. ibi, *Si poſterior actus priori cohæreat, neque diuiſus propriam rationem habeat, ff. de adminiſtrat. tutor.* & latiùs ad hoc expendit Pacian. *diſt. cap.* 28. *n.* 43. bonus text. *in l. cum actum* 18. *§. plane ſi quid connexum. ff. de negot. geſt.* quem ad idem laudat Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 95. *n.* 3.

Maximè, quia Tabellionum officia de redditibus Regalibus, in quacunque vrbe, ſolùm, ad ea quæ à Prætoribus eiuſdem vrbis quaſi meris executoribus veſtigalium expediri debent, creata fuerunt, & cùm adeò ſeparatum ſit quòd à Senatu ſupremo expediretur, non poteſt dici ei officio cohærens, cùm etiam quòd occaſione alicuius rei productum & inuentum, non inde cenſeretur eidem rei annexum, vt cum Ioann. de Imol. *conſ.* 240. *ſub num.* 5. tradit Pacian. *d. cap.* 28. *numer.* 352. quia aliud eſt eſſe ex aliquo, aliud verò eſſe eius occaſione, Bald. *in l. fori tui, in principio, C. de Aduocatis diuerſ. iudicum.* facit textus *in l. vnica.* ibi, *Quia non id agitur vt ex ipſo mandato, ſed propter mandatum ex alio contractu naſcatur Actio. C. ſi ſeruus ſe extero emi mandauerit.* iunctis quæ Salicet. notauit ad eum textum. 10

Sed & quamuis res alteri coniungeretur, ſi non fieret per viam vnionis acceſſoriæ, non poteſt ei cohærens, vel ab ea dependens, exiſtimari, iuxta illud quod notarunt Bart. *in l. ſi conuenerit* 18. *§. ſi nuda, num.* 2. *& 3. ff. de pignerat. act.* idem Bart. *in l. vnic. num.* 10. *C. de Metropoli Berito, lib.* 11. quem paſſim extollunt, & commendant Scribentes variis exemplis; plura referunt Hieron. Gonçalez *reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. *§.* 7. *num.* 119. *cum ſeqq.* Pacianus *d. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 1. Garcia *de benefic.* 1. 2. *p. c.* 5. *de vnione, n.* 112. 18. *&* 37. Gutierr. 1. *tom. practic. q.* 17. *n.* 215. Albertus Brunus *in tract. de augm. concluſio.* 5. *num.* 9. 11

Quartò, quia cùm dignior ſit iuriſdictio quæ prouenit à Senatu, quando delegatur cauſa exactionis eius, quod Regi deberetur executori alicui, vel iudici delegato, non videtur poſſe admitti, vt ea exactio accedat, vel cedat officio Tabellionum redditum cuiuſque vrbis, nam magis dignum, niſi conſtet de connexitate, & acceſſione expreſſa, non poterit cedere minus digno. *l. iuſtiſſimè* 44. *in principio, & in verſic. ridiculum namque eſſet tunicæ fundum accedere, ff. de ædilit. edict. §. ſi quis in alienæ tabulæ, Inſtit. de rer. diuiſ.* ibi, *Ridiculum eſt enim picturam Apellis, vel Parrhaſij in acceſſionem viliſſimæ tabulæ cedere.* Ludouicus Gomezius *ad regul. Cancellar. de expectatiuis, n.* 16. vbi teſtatur de ſtylo Curiæ. Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de vnionibus, num.* 17. *& ſeqq.* vbi ex eo tradit Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis non poſſe vniri Eccleſiæ Parochiali, ſed contrà rectè procedet vnio, quia dictus Canonicatus dicitur dignior. *capite extirpanda, §. qui verò, de prabend. & dign.* Gonçal. *d. §.* 7. *num.* 130. *& ſeq.* 12

Et alia etiam ratione ſpeciali, videlicet quòd minus dignum nunquam trahit ad ſe magis dignum, quinimò ex contrario quod dignius eſt, trahit ſemper ad ſe minus dignum. *cap. quod in dubijs, de conſecr. Eccleſiæ, vel altaris, l. quæ religioſis, ff. de rei vindicat.* facit arg. text. *in §. fideiuſſores. Inſtit. de fideiuſſor.* ibi, *Nam eorum obligatio, acceſſio eſt principalis obligationis, nec plus in acceſſione poteſt eſſe, quàm in principali re.* & tunc ſolùm poteſt exiſtimari magis dignum acceſſorìè connexum cenſeri minus digno, quando ei adiungitur ad eius effectum, & ornatum. *l. ſi non ſint.* 21. *§. perueniamus.* ibi, *Semper enim cùm quærimus quid cui accedat, illud expectamus, quod ceteris rei ornandæ cauſa adhibeatur.* & mirus in finalibus verbis, ibi, *Quoniam hoc expectamus quæ res cuius rei ornandæ cauſa fuerit adhibita, non quæ ſit pretioſior. ff. de aur. & arg. legat. §. ſi tamen alienam purpuram.* vbi gloſſ. & DD. *Inſt. de rerum diuiſ.* Petr. Surd. *deciſ.* 241. *num.* 9. Albert. Brun. *de augm. concl.* 1. *princip. num.* 12. 13

14 Et cùm nullo modo dici possit quòd à Senatu expeditum est, vt iudices executores exactionem facerent aliquorũ vectigalium muneris Tabellionum redituum causa, vel defectu, decretum & factum perinde censeri non potest ei officio accessorium, quia ea quæ à Tabellione in suo munere expedienda, & quæ à Iudice executore in delegatione Senatus quælibet suam causam separatam habet, vt vna res ex alia non pendeat, ac perinde non possint connexa, & vt alterum alij accedat, iudicari, iuxta quod tradit Iurisconsultus *in d. §. peruenimus.* iuncto Accursio *verb. species.* & Bartol. *ibi numero* 2. & quod idem Accursius notauit *in d. §. sitamen, verb. pretiosior*, eis verbis, *si autem neutrum causa alterius apponatur, tunc neutrum alteri cedit, & vtrumque possidetur*, vt *l. rerum mixtura. §. quid ergo, ff. de vsucapionibus*, idque rectè explicarunt Doctores *ibi*, vt testatur additio Angeli ad glossam Accursij, eis verbis, *Dic secundum DD. quòd neutrum possidetur communiter, sed quodlibet de per se sic.*

15 Et cùm diuersa qualitas consideretur in iudicio quod expedire debet delegatus, & executor supremi Senatus, ab eo quod iniunctum, & expediri debet à Tabellione reddituum regalium cuiuscumque vrbis, nullo modo poterit existimari ei delegationis expeditionem, & executionem esse connexam, ex eis quæ notauimus, & quæ à pluribus tradiderunt Nicol. Garcia *d. cap. 2. de vnione, num.* 38. *& seq.* Steph. Gratianus *disceptat. forens. tom.* 1. *c.* 126. *n.* 20.

16 *Quintò*, quia vt aliquid pertinere ad aliquod munus, vel rem dicatur, est necessarium destinatione disponentis legis, statuti, vel consuetudinis congregatum fuisse, ita vt vna res cum principali & concessa existeret, & simul pertineret tempore factæ venditionis in nostro casu, *argum. l. cùm fundus, ff. de leg.* 2. *l. prædijs, §. balneas, & §. qui domum, & §. Titius Seiana, ff. de leg.* 3. Alex. *lib.* 2. *conf.* 223 *numero* 1. Cephalus 2. *p. conf.* 169. *n.* 17. Surd. *decis.* 141. *num.* 10. aliàs enim quælibet res suam retinet naturam, & partes separatas habet. *l. qui fundum* 7. *§. si fundum Cornelianum, ff. pro emptore*, & in pluribus quæstionibus expendunt Molina *de primogenijs lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 3. Mieres *de maiorat.* 1. *p. q.* 10. *num.* 62. *& num.* 132. Garcia *de expensis cap.* 22. *n.* 4. Iulius Clarus *lib.* 4. *recept. §. feudum q.* 88. *num.* 5. D. Alex. Ludouis. *decis.* 478. *num.* 3. Rosenthal *de feudis cap.* 10. *conclus.* 43. *num.* 6. *&* 18. Tuschus *practicar. lit. A. concl.* 334. *numero* 14. *cum sequent.* & inde cùm prædictum exercitium non fuisset destinatum muneri prædicto Tabellionis à Principe, vel Senatu, qui illud vendidit, quia semper post venditionem delegauit executorem, & cum eo Tabellionem nominauit, nec ex lege id competat, quia regulariter ad Tabelliones redditum regalium non pertinet, nec ex consuetudine vsurpatum, quia statim quo inducere intenderunt à me obiectum, id non ferendum, nec muneris venditione comprehensum.

17 Vnde excludi debet sententia textus *in l. verbum pertinere* 181. *ff. de verb. signific.* qua insinuari videtur, pertinere ad aliquem non solùm quod de præsenti competit, sed etiam quod de futuro speratur, quia intelligendum est, vt tradit Accursius, non de iure communi omnino futuro, & quod postea deuenit, & nondum antea competit, sed de iam nato & existenti, & competenti non solùm potentialiter, sed actualiter, & de præsenti; quamuis in futurum collatum esse possit, videlicet ea, quæ licèt in præsenti non possidentur, tamen ex iure præambulo possideri sperantur, & ita cum textum interpretatus Rebuff. *in eius scholijs, vers. tertiò dicuntur*, vnde colligit tribus modis ad nos res pertinere dici, ratione dominij, vel possessionis, vel etiam iuris competentis, & notarunt Doctores, maximè Castrensis *in l. si quis intentione ambigua numero* 6. *de iudic.* & Canonistæ *in capite inter dilectos, titulo de fide instrument.* Alex. *lib.* 6. *consil.* 75. *n.* 7. Marian. Socin. *vol.* 3. *conf.* 99. *ad finem*, plures quos refert Tusch. *lit. P. concl.* 324. *n.* 1.

18 Maximè, quia cùm à Senatu non designatur Tabellio iudici executori, poterit ille ex Tabellionibus creatis, quem velit deputare, vt conficiat acta: vt ex *cap. quoniam contra falsam, de probationibus, Authent. de iudicibus, §. vnoquoque tamen iudici, collat.* 6. ex Abbate, Felino, Decio, Parisiensi, & aliis probauit Boherius *decis.* 258. *numero* 11. ex Baldo, & Ægidio Bellamera, Tuschus *practicar. litt. N. conclus.* 70. *numero* 16. *&* 17. & adducens Bald. *conf.* 137. *lib.* 3. idem Tuschus *dict. lit. N. conclus.* 101. *per totam*. & cùm Notarius debeat se talem ostendere, nec potest extendere officium vt acta conficiat. Innocentius *in cap. veniens, de verb. signific.* notarunt omnes Doctores *in cap.* 1. *de fide instrument.* Fulgosius *conf.* 150. Alex. *vol.* 1. *conf.* 166. Rolandus à Valle *lib.* 2. *conf.* 32. *numero* 7. Hippolytus de Marsiliis *conf.* 33. *col.* 2. ex Baldo, Socino, Riminaldo, & aliis, Boherius *decis.* 36. *num.* 7. *&* 8. cùm nec in venditione officij Tabellionis redditum regalium non appareat esse concessum, vt executores, qui à Senatu mittuntur, coram eo necessariò acta conficiant, æquum non videtur iudici facultatem adimere, vt ad faciliorem expeditionem exactionis sibi delegatæ Tabellionem eligat.

19 Nec prædicta turbare poterunt quod post Iacobum Buttigarium, & Bald. *in l. fin. Cod. vbi & apud quem in integrum restitutio postul.* per text. *ibi* eos sequutus tenuit Castrens. *num.* 3. quòd Notarius deputatus, vt conficiat acta coram aliquo iudice, debet similiter conficere, si iudex causam delegauerit, & exemplum proponit in Notario Episcopi, vt faciat acta coram Vicario, cui causa commissa, probauit Boherius *dict. decision.* 258. *in principio.* Ex prædictis & Angelo *singul.* 4. sequitur Gratianus *disceptationum tom.* 1. *capite* 157. *numero* 56. *cum seqq.* & idem tenuit Marta *in compilatione decis. tom.* 1. *verb. Notarius, cap* 23. & cùm in hoc casu delegatio fiat iudici executori circa redditum regalium exactionem, videtur acta fieri opportere à Tabellione prædictorum reddituum.

20 Verumtamen adeò prædictum diuersè procedit, vt potiùs nostram confirmet sententiam, quippe ideo Notarius hoc casu coram delegato potest acta iudicialia conficere, quia cùm sit Notarius delegantis, & eadem delegati sit iurisdictio, iuxta vulgata, & satis probant omnes Doctores prædicti, qui eo fundamento ducuntur, meritò ab eodem Notario acta fieri oportet, & argumentum euinceret si circa administrationem reddituum regalium, quæ semper fieri solet ab ipsis vrbium Prætoribus aliquid eorum locumtenenti committeretur, vt coram Tabellione redditum necessariò expediendum; quod verò longè diuersè procedit, si non esset eadem iurisdictio ordinaria, nec ab ea procederet delegatio, sed dissimilis, & separata, vt quæ prouenit à Senatu regalis Patrimonij executori data, quia tunc ex prædictorum sententia ad Notarium iudicis ordinarij causa non poterit pertinere.

21 Imò potiùs, etiamsi ipsi Prætori vrbis aliquid delegatione commissum esset à Senatu regalis Patrimonij; si tamen id pertineret ad ipsius ordinariam iurisdictionem illam excitando, quia tunc non datur noua iurisdictio, sed fulcitur ea, quam iam circa administrationem redditum Regalium concessa Tabellio eorum & ordinariæ iurisdictionis poterit in delegatione acta facere; sin verò aliquid delegaretur à

Senatu

Senatu regalis Patrimonij, quod non esset Prætoris iurisdictionis, sed Senatus, tunc ex sententia Doctorum, quos retulimus, non poterit Tabellio ordinariæ iurisdictionis ius habere, vt necessariò coram eo acta iudicialia fiant, vt in terminis prædictorum sententiam declarat, & limitat Gratianus *d. cap. 157. num. 58.* ibi, *Idem est in causis delegatis Episcopo per Papam, quando sunt excitatiuæ iurisdictionis, aliàs non, cùm in illis delegatus repræsentet Papam, iuxta caput licet, de officio ordinarij*; & iterum, *numero 59.* statuens, vt quando committitur causa appellationis alicui dignitati, non habenti iurisdictionem, vt possit deputare Notarium, non teneatur acta facere coram eo, qui fuit primæ instantiæ, notat eis verbis, *aliud si illa committeretur alicui in dignitate constituto, non habenti iurisdictionem, quia tunc posset deputare scribam, & ita procedit text. in capit. statutum, §. Notarium, de rescript. in 6.*

22 Ex quibus facilè dissoluuntur quæ *suprà* contra obiecta *numer. 1. & 2.* quia satis probauimus hoc quod intendit Tabellio redditiuum Regalium, ad eius officium, velut connexum & accessorium, non posse pertinere, & ita contra eum obtinui in Senatu denegari rescriptum quo id petebat, & nihil magis Reipublicę interest, quàm nullum excedere sui muneris exercitium, quia, vt inquit Osorius *lib. 1. de Regis institutionibus. Omnis Reipublicæ interitus in munerum perturbatione consistit; dum enim quisque suum negotium non facit, sed alienum officium atque munus vsurpat, nihil rectè, nihil ornatè fieri potest, sed omnia perturbari & permisceri necesse est.*

23 De Tabellionum officio, cuius qualitatis censeatur, quid ad eum pertineat, & quomodo geri oporteat, & qui munere Tabellionum functi fuerunt, videnda *l. non aliter 17. ff. de adoption. leg. 2. Cod. eod. vniuersos, Cod. de decurion. lib. 10. leg. 2. & titul. Cod. de tabular. & scribis, eodem lib. Auth. de Tabellionibus colum. 4. leg. 17. in fine tit. 2. leg. 7. in fine tit. 11. parte 3.* Oldradus *cons. 75.* Guid. Papæ *decis. 99.* Crauetta *cons. 103. numero 1.* Afflictis *de constitut. Neapol. rub. 80. de filijs Presbyter. numero 6.* Tapia *ad easdem constit. lib. 2. sub rubrica, de officio Notarij, in constitutione*, incipienti, *Raimbus, numer. 1.* Manuel Suarez de Ribera *in Thesaur. recept. sentent. lit. N. num. 37.* Cenedo *in collectan. ad caput. sicut te 8. ne Clerici, vel Monachi, numero 2.* D. Couarruu. *practicar. capit. 19 numer. 5.* Gutterrez *practic. lib. 1. quæst. 137.* Farinac. *de falsitate quæst. 155. à part. numer. 80.* Decianus *libro 3. criminalium capite 22. num. 24.* Camillus Borellius *de præstant. Regis Catholici capit. 30. numer. 44.* Paschalius *de viribus patriæ potestatis 2. part. capit. 2. numer. 53.* Peregrin. *volum. 3. consil. 111. numero 2. Vel à delictis, capit. 24. numero 4.* Auendaño *in Dictionario, verb. Caballero.* Gregor Lopez *in leg. 1. tit. 19. part. 2.* plura congerunt Bobadilla *lib. 3. capite 14. num. 40.* Narbona *ad tertiam partem Recopil. ad leg. 53. tit. 25. lib. 4. glossa vnica numero 1.* Tusch. *pract. lit. N. concl. 69. vsque 104.* & addendus Zasius, qui *in tractatu legum antiquarum*, leges tabellarias refert Gallianam, Porcinam, Cassiam, & Papiriam, de quibus *in 1. tom. tractatuum Doctorum pag. 257.* & Pater Stephan. Menoch. *Instit. œconomica, libro 1. capit. 14.* adde D. Solorzanum *tom. 2. de Indiar. gubernatio. lib. 1. capite 28. numero 37. & libro 3. capite 8. num. 64. cum seqq. & capit. 24. num. 72. & libr. 4. cap. 10. num. 22.*

ALLEGATIO LXXIII.

Confirmatio donationis à Principe facta non extenditur, nisi ad quod verè donatum.

1 *Confirmatio ius tribuit, & confirmans de nouo dare videtur.*
cap. 1. de transaction.
Confirmans quod est imperfectum perficit.

2 *Sciens consentire videtur.*

3 *Confirmatio ad titulum primeuum referenda.*
c. olim, de verb. signific.
l. asse toto, ff. de hæred. instit.
l. si ita scripsero, ff. de condit. & demonstr.
l. ait Prætor, §. si iudex, ff. de re iudicat.

4 *Confirmatio nihil de nouo dat, sed datum confirmat.*
l. 1. §. si quis, ff. vt legat. nomin. caueat.
l. si ita stipulatus §. verum, ff. de vsuris.
l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis caution.
l. fin. C. de non numerat. pecun.
l. si legati, ff. de legat. 1.
Consentiens in aliquo contractu intelligitur obligari secundum eius qualitates.
Confirmatio regulatur à contractu, non è conuerso.

5 *Ratihabitio & confirmatio aptatur ad modum & substantiam eius, quod confirmatur.*
Confirmatio licèt ex certa scientia fiat, non extendit actum vltra suam natiuam aptitudinem.

6 *Confirmatio in forma communi quando censenda.*
c. ille, ne sede vacante.
l. 1. tit. 18. p. 3.
Confirmatio in forma communi non extendit confirmatum, nec addit nouam qualitatem.

7 *Confirmatio vt dicatur in forma speciali, non sufficit tenorem instrumenti inseri in confirmatione, quia id in Hispania fit ex stylo Officialium.*
Intentio semper præualere debet.
l. ex verbis 14. C. de donat. inter.
c. quia intentionis 29. de priuilegijs.

8 *Confirmatio in dubio potius in forma communi, quàm in forma speciali existimanda.*

9 *Confirmatio vt dicatur in forma speciali, causa cognitio adhibenda.*
l. nemita Diuus, ff. de adoptiu.

10 *Confirmatio vt dicatur ex certa scientia, non sufficiunt verba quæ scientiam inducant, nisi adhibita causæ cognitio.*
c. quia diuersitatem, de concessione prebendæ.

11 *Confirmatio qua expressè donantur vectigalia, non prodest, nisi scripta in libris regijs de lo saluado.*
l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil.

12 *Confirmatio non extenditur ad illa, quæ sunt specialiter prohibita.*
Confirmatio ad inualida non extenditur, maximè quando est aliquid validum quod possit confirmari.
Confirmatio donationis non excludit modificationem Regis Henrici.

Si Princeps donationem fecerit, & donatarius, cùm donationem extenderet, postea rem donatam vendiderit, & Princeps donationem & venditionem confirmauerit, nullum ius nouum ex confirmatione adquiritur.

1 HÆc quæstio multoties se obtulit circa vectigalium recuperationem, nam cùm Princeps alicui castrum donaret, & nihil de vectigalibus exprimeret, & postea donatarius quasi ex donatione perceperit vectigalia, & dum eis rem vendiderit, expressis vectigalibus, & Princeps venditionem confirmauerit, plures inde voluerunt defendi in vectigalium exactione; quasi confirmatio ea præstet, quæ antea concessa non erant, quia confirmatio facit vt verba confirmationis ius tribuant, & confirmans de nouo dare videatur, vt ex *cap.* 1. vbi D D. communiter, *de transact.* Bart. Roland. Natta, Zabarella, Tiberio Deciano, Mieres, Gailio, Surdo, Cabedo, Molina, Tuscho, & aliis innumeris probauit D. Castillo *tom.* 5. *controuers. cap.* 89. *num.* 106. ac per consequens cùm venditio, qua vectigalia comprehensa fuerunt, à Principe confirmata fuisset, videtur vectigalia concedere, quia confirmans quod est imperfectum (vt in præsenti donatio) videtur tunc perficere, *glos.* 3. *in additione marginali, in l. & quia, de iurisd. omnium iudicum*, vel de nouo dare. *gloss. fin. in l. obuenit* 130. *ff. de verb. signific.*

2 Maximè cùm ignorare non possit Princeps vectigalia vendi, cùm manifestè id in ipsa venditione, quæ confirmatur, expressum, & tunc quasi ex certa scientia procederet, de nouo vectigalia dari videntur, vt ex Alderano, Mascardo, Menochio, Cancerio, Sesse, D. Valenzuela, & aliis, tradit D. Castillo *vbi suprà, num.* 207.

3 Sed sine dubio certissimum est non posse Regi obstare confirmationem, vt aliquid inde contra eius patrimonium statuatur, quia confirmatio & confirmatum non existimandum quod pertinet ad vectigalia, nam cùm in hoc casu simul cum venditione, qua vectigalia continebantur, donatio confirmaretur, quasi ex ea venditio proueniens, idem existimari oportet de donatione, venditione & confirmatione, nam confirmatio necessariò ad titulum primæuum donationis referenda, arg. *cap. olim, de verb. signific. l. esse toto. de hæred. instit. l. si ita scripsero, de condit. & demonstrat. l. ait Prætor. § si iudex, de re iudicata.*

4 Confirmationis enim natura nihil de nouo dat, sed datum firmat intra eius limites & effectus *l.* 1. *§. si quis, ff. vt legatorum nomine caueantur*, ibi, *si quis sub conditione legatum stipulatus pendente conditione decesserit, stipulatio euanescit, quia nec legatum transmittitur, & huic stipulationi eadem causa, & conditiones inesse sciendum est. leg. si stipulatus, §. verum, ff. de vsuris, leg. si cum. §. qui iniuriarum, ff. si quis cautionibus, leg. fin. C. de non numerata pecunia*, textus notandus *in leg si legati, ff. de leg.* 1. vbi Castrensis *num.* 2. Cuman. 2. *lectura, oppositione* 1. tenuerunt, qui se adstringit ad obseruationem alicuius actus, (vt Princeps facit ex confirmatione) siue sciat, siue ignoret eius qualitates, semper intelligitur se obligare, iuxta naturam & aptitudinem subiectæ materiæ. Idem respondit Ancharranus *cons.* 73. *num.* 3. cùm tradit, si pater consentiat donationi causa mortis per filium factæ, de re propria ipsius patris, poterit, non obstante ratihabitione, & confirmatione, pœnitere, quia inducit naturalem conditionem actus confirmati; sicut ipse à principio reuocabilis fuit, ita reuocabilis manet confirmatio, & Barth. Camerar. *in c. imperialem, tit. de prohib. feudi alien.* pro regula tradit assensum assumere naturam actus, super quo interponitur, & ita assensus & confirmatio regulatur à contractu, non autem contractus ab assensu & confirmatione; plura cumulauit Iason *in rubr. de verb. oblig. num.* 15.

5 Et certissimum est & receptum, ratihabitionem, vel confirmationem optari ad modum, & substantiam eius quod confirmatur. *l. Aurelius, §. testamento, de liberatione legata.* Bald. *in l. nominationes, num.* 3. *ad fin. Cod. de appellat.* Aymon Crauet. *cons.* 257. *num.* 4. Carolus Ruinus *vol.* 1. *consil.* 60. *num.* 3. *& cons.* 208. *num.* 9. Augustin. Beroius *vol.* 3. *cons.* 7. *num.* 37. Prosper. Farinac. *cons.* 113. *n.* 4. Hippolytus Rimin. *vol.* 1. *cons.* 93. *num.* 15. Alex *vol.* 4. *cons.* 123. *n.* 10. vbi singulariter tradit confirmationem, etiamsi ex certa scientia fiat, non extendere actum vltra suam natiuam aptitudinem & capacitatem. Et Carolus Ruinus *cons.* 48. *n.* 12. *vol.* 1. expressè tenet, vt si aliquis confirmet, & ratificet instrumentum, in quo continetur aliquod ius morte alterius periturum, talis confirmatio, eo mortuo, nihil prodest ad illud ius extendendum, quia non augeat virtutem illius, sed intra terminum ei præfinitum se comprimit, & coërcet, ex vulgari regula, confirmationem solum validare confirmatum, pro vt patitur ipsiusmet confirmati virtus, non autem illud extra propriam potentiam, vel facultatem protrahere, vel extendere Castren. *lib* 2. *cons.* 187. *in princ.* Corneus *lib.* 3. *cons.* 9. *num.* 3. Tusch. *pract. lit. C. concl.* 705. *verific. nono.*

6 Præsertim, quia, vt ex tenore ipsius confirmationis apparuit, eis verbis, *Confirmamos la dicha carta y la merced en ella contenida, y mando que vos vala y que se os se aguardada segun que mas complidamente fue guardada en tiempo, &c.* quæ clausulæ & aliæ similes nihil aliud inducunt, quàm confirmationem in forma communi. *cap. quia diuersitatem, de concessione prabendæ, cap. ille, ne sede vacante.* Henricus Boic. Abbas, & alij, quos refert & sequitur Alex. de Næuo *in c. venerabilis n.* 5. *de confirmat. vtili, vel inutili*, & quoties confirmatio se refert ad aliorum confirmationem, vt in hoc casu, quia Princeps prædecessorum Regum confirmationem secutus, idem firmauit, tunc confirmatio in forma communi, non speciali, censenda est, vt expressè probat *l.* 2. *tit.* 18. *part.* 3. & talis confirmatio nihil extendit confirmatum, nec addit nouam validitatem. gloss. *in c. fin. de confirmatione vtili, vel inutili*, cum Speculatore, Panorm. Oldrado, & aliis, Dec. *in c.* 1. *eod. tit.* ex Surdo, Cancer. Auendaño, Molina Iesuita, Andrea Gailio, & aliis pluribus, vt solet, latè probauit Dominus Castillo *d. c.* 89. *num.* 202.

7 Et vt confirmatio non sit in forma communi, sed ex certa scientia, non sufficit tenorem emptionis in hoc casu transcribi in confirmatione, vt aliqui contrà expendebant, quia id in Hispania magis tribuendum Officialium stylo, quàm Principum voluntati, & ideo semper Principis intentio prævalere debet, ex qua non apparet aliquid noui addere voluisse. *l. ex verbis* 14. *iuncta gloss. penult. C. de donat. inter. d. l.* 2. *partita, cap. quia intentionis* 29. *de priuil.* Ioann. Garc. *de nobil. gl.* 1. *§.* 1. *n.* 67. *&* 68. alios referunt Maresc. *lib.* 1. *var. c.* 9. *n.* 7. Ricc. 5 *p. collectanea* 1592.

8 Et regulariter in dubio, an confirmatio sit ex certa scientia, vel in forma communi, debet intelligi in forma communi facta. Dec. *cons.* 72. *num.* 3. *& in c.* 1. *n.* 40. *cum seq. de confirmatione vtili, vel inutili*, post gloss. *in c. vlt. eod. tit.* idque, etiamsi tenor scripturæ confirmatæ

in

in confirmatione inferatur. Oldrad. *conf.* 164. Andr. Gail. *lib. 2. obſerv. cap. 1. num. 16. cum ſeq* Tuſchus *pract. lit. C. concl. 708. n. 17. & 18.* vbi adducit Ancharr. Decium, & Alexandrum, & idem tenuit, aſſerens, communiter videri tenorem inſeri de ſtylo; & tamen ex hoc non in forma ſpeciali confirmationem cenſendam, ex Alex. Pariſio, & aliis probauit D. Chriſtophorus de Paz *de tenuta 2. p. c. 57. n. 317.*

9 Præterea, nam quamuis ſit ex certa ſcientia confirmatio, & habeat alias clauſulas, quas refert Paz *vbi proximè num. 313.* tamen vbi requiritur maxima Principis deliberatio, & certa ſcientia, cauſæ cognitio adhibenda, & Aduocatus fiſcalis citari deberet, vt oſtenderet, an aliqua fraus, vel damnum regalis Patrimonij in prædicta confirmatione ineſſet, arg. *l. nam ita Diuus, ff. de adoptionibus*, ibi, *Adhibitis etiam his qui contradicerent, id eſt, qui læderentur confirmatione adoptionis.* Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri, n. 227.* Surdus *conſ. 123. n. 9.* Valaſcus *conſultatione 20.* Anton. Petra *de poteſtate Principis, cap. 32. quæſtionis principalis, num. 10.*

10 Nec ſufficiet inferi tenorem in confirmatione. Abbas *in capite inter dilectos, verſ. Quarto oppono, de fide inſtrumentorum.* Dec. *conſ. 541. num. 20.* Cabedo *2. p. deciſ. 77. num. 9.* ſed & ſimul cauſæ cognitio neceſſaria, idem Dec. *in rubrica, de confirmatione vtili, numero 17.* Ioan. Andr. *in dict. cap. venerabilis. eod. tit. num. 10.* vbi Alex. de Neuo *n. 16.* Anton. de Butrio *n. 10.* Pariſ. *lib. 1. conſ. 19. num. 13* Ferret *lib. 1. conſ. 38. n. 8* Ponte *vol. 2. conſ. 65. num. 8.* Tuſch. *practic. lit. C. concl. 702. numer. 15.* idque adeò procedere tenuit Paz *vbi proximè, num. 318.* vt quamuis in confirmatione apponantur verba indicantia certam ſcientiam, in dubio non præſumendam, & probat ex *cap. quia diuerſitatem, de conceſſione præbendæ.* Vnde cùm hoc caſu nec ex certa ſcientia in forma ſpeciali fieret confirmatio, nec cauſæ cognitio adhibita; dicendum eſt nullum ius amplius tribuere confirmationem, quam continebat donatio, ex qua venditio ſecura eſt.

11 Denique, vt nullum remaneat fundamentum, quo pars aduerſa ſe defendat cùm hæc confirmatio non ſit ſcripta in rationibus regiis & libris quos dicimus *de lo ſaluado*, etiamſi ex certa ſcientia procederet, & adhibita cauſæ cognitione & manifeſtè conſtaret Principem voluiſſe confirmare venditionem vectigalium, adhuc nihil prodeſſet ad vectigalia obtinenda; quemadmodum non prodeſt referr ptum, quo expreſsè & deliberatè vectigalia donantur, aut venduntur, deficiente prædicta ſolemnitate. *l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil.* Auend. *in cap. Prætor. 2. part. cap. 4.* Auiles *cap. 13. n. 4.* Gironda *de gabellis 1. part. numer. 45. & 7. part. numer. 1. & de priuilegiis, num. 75.* Lazarte *de gabellis, capit. 19. num. 61.* Gutierr. *de gabellis quæſt. 5 numer. 22.* Azeuedo *in l. 2. tit. 15. lib 4. Recopil. numer. 2.* & alibi latiùs notauimus.

12 Sed nunquam confirmatio extenditur ad ea, quæ ſunt ſpecialiter prohibita, vt poſt gloſſ. *in l. ſi quis priore. verſ. ſpecialiter. ff. ad S.C. Trebell.* tenuit Anchar. *conſ 2. in fin.* ſtatuens generalem confirmationem non extendi ad illa, quæ ſunt ſpecialiter ceſſata, quod notauit D. Paz *d. c. 57. n. 18.* & ex Ioan. Andr. Butrio, Rolando, Aymone, Surdo, & Rotæ deciſ. probat confirmationem ad innalida non extendi, præſertim quando adeſt aliquid validum, in quo ſortiatur effectum & confirmationem, & cum clauſula, *Non obſtantibus* debere accipi iuxta modificationem alioquin factam, & prædicta adducit, vt ex quacumque confirmatione nunquam excludatur modificatio donationum Regis Henrici.

13 Ex quo manet ſine dubio in hoc caſu, confirmatio-

nem non potuiſſe aliquid operari circa vectigalia; quia etſi prima donatio eſſet vectigalium (quæ non fuit) confirmatio, non ſuppleret defectum ſolemnitatis, vt ſcripta eſſet in libris *de lo ſaluado*, quanto magis id procedet, quando donatio non fuit vectigalium, ſed ſolùm iuriſdictionis, & territorij, & donatarius eò prætextu vſurpauit vectigalia & vendidit; quia tunc confirmatio nihil operatur in vectigalibus, & ſolum effectum habebit in donatione territorij, quæ à Rege facta fuit.

ALLEGATIO LXXIV.

Relatum reſpicit referentem in eo ſolùm quod iuſtum eſt in relato.

1 *Poſſeſſio non prodeſt vbi eſt reſiſtentia iuris.*

2 *Poſſeſſio non poteſt habilitare incapacem.*
Bonam fidem habet, nec præſcribit, qui non poteſt habere titulum.
cap fin. de præſcriptionibus.
cap poſſeſſor. de reg. iuris in 6.

3 *Verba generalia ſolùm referenda ad ea, quæ honeſta & permiſſa.*
Poſſeſſionis appellatio, ſiue fiat à lege, ſtatuto, vel ab homine, intelligitur de iuſta & legitima.
l. ratio 3. ff de act. empt.
l. ſtipulatio iſta, §. hæc quoque, ff. de verb. oblig.

4 *Titulorum pluralitas non præſumenda.*
l. cùm res 4. C. de contrab. emptione.

5 *Poſſidere aliquem præſumitur ex titulo præambulo.*
l. vnica, C. de imponend. lucrat. deſcript.

6 *Poſſeſſionem non videtur aliquem mutaſſe, ſed poſſidere ex cauſa præambula, qua cœperat.*
l. poſſideri 3. §. illud, ff. de adquir. poſſ.
l. cùm nemo 5. C. eodem.
l. non ſolùm 32. §. quod vulgo, ff. de adquir. poſſeſſ.

7 *Relatiuæ clauſulæ & dictiones denotant omnimodam ſimilitudinem cum relato.*
l. prout quiſque. ff. de ſolution.
l. quamuis, de officio rodin. lib. 6.
l. edita, C. de edendo.
l. ſi teſtamento 8. C. de inſtit. & ſubſtit.
l. 1. C. de bon. poſſ. contra tab.
l. in teſtamento 27. ff. de condit. & demonſtrat.

8 *Relatio cenſetur fieri prout conueniant diſpoſitioni facta.*
l. ſi negotium, C. de negot. geſtis.
Relatum adæquatum referenti iuxta finem diſpoſitionis.
Princeps ſemper ad iuſtum ſe refert, & pro eo præſumitur.

9 *Relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia.*
l. qui liberis, ff. de vulgari.
l. ait Prætor. ff. de re iudicat.

10 *Relatum et ſi plus contineat, debet adæquari relationi.*
l. hæc ſaluberrima, C. de præpoſ. agent. in rebus lib. 12.

11 *Obligatio in termino referente talis eſt, qualis in relato.*

12 *Relation quomodo adæquetur referenti.*
l. asse toto 77. ff. de hered. instit.
l. à filio 25. §. testator. ff. de alim. legat.

Relatio facta in rescripto, vel concessione Principis, accipienda de eo quod in relato iustè continetur, non quod iniustè vsurpatum.

5 HÆc sententia, vt relatio quæ relatum respicit, sit interpretanda ad ea, quæ ex causa iusta in relato continentur, non ad quod vsurpatum, & habet contra se resistentiam iuris communis, vt in casu valde practicabili & frequenti, si alicui concederetur res, vt possideatur, quemadmodum alij, qui antea possederunt, & habebant, vel si officium aut priuilegium alicui concessum, vt vteretur eo velut antecessores, qui illud obtinuerunt, & possederũt, ad possessionem iustam relatio debet respicere, non iniustam, vt in multis casibus probauit Gratianus *tom. 2. disceptationum forensium, cap. 397 num. 41.* nota verba, *Item dixi quacunque possessione non obstante, quia cum illegitimi in hoc casu habeant contra se resistentiam Iuris & Concilij, contra quod non ita facile dispensat summus Pontifex, ex diuturna possessione, etiam longissimi temporis, non potest induci aliqua præsumptio dispensationis, & vbi non solet dari dispensatio vera, cessat etiam præsumpta.* Puteus *decis. 139. num. 4. & decis. 254. num. 3. lib. 3.* ibi, *Possessio verò non prodesset respectu tertij, sed respectu superioris Episcopi, qui vult videre titulum, non prodest, ex quo habet resistentiam Iuris.* notant Doctores *in cap. licet Heli*, vbi Abbas *n. 24.* Ananias *n. 29.* Felinus *n. 15. de simon.* idem Felinus *in cap. illud, num 9. de præsumpt* gloss. *in c. 1. verb. obtineri, circa medium, vers. & nota quod hæc regula, vsque ad fin. de reg. iur.*

2 Nec possessio potest habilitare incapacem, nec ex temporis diuturnitate potest nasci titulus, vt dixit Rebuff. *in tract. de pacif. possess. in 4. limit. n. 172.* vel secundùm aliam impressionem, *num. 206.* qui in specie ponit de illegitimo, qui est inhabilis ad obtinendum beneficium in Ecclesia, in qua pater, *ibidem n. 225. vers. vigesimo quarto*, vel secundùm aliam impressionem, *n. 276. cum seqq.* subdens rationem, *quia cùm non possit habere titulum, non potest inuari possessione, quæ non datur sine titulo, & sine titulo qui semper est in mala fide, & consequenter nunquam præscribit. c. fin. de præscript. cap. possessor, de regulis iuris in 6.*

3 Quibus conueniunt quæ tradit Beroius *cons. 30. n. 24. vol. 3.* vbi inquit, *quòd verba generalia, seu clausulæ generales, debent referri solum ad honesta, & permissa, & non ad ea, ex quibus absurdum & inconueniens aliquid resultaret*, ex traditis etiam per Bart. & alios *in l. talis scriptura. ff. de legat. 1.* Abbas *in c. Eccl. num. 5. de electione.* Felinus *in d. c. causam quæ. n. 4. vers. limita quinto.* & quæ magis in terminis tradit Baldus *in l. vnica, num. 1. C. commun. de vsucap.* vt appellatio possessionis, siue fiat à lege, vel statuto, siue etiam ab homine, & maximè cùm præcessit titulus, intelligitur de iusta & legitima, & etiam de plena possessione tam ciuili, quàm naturali *l. ratio 3. ff. de action. empti. l. stipulatio ista. §. hæc quoque ff. de verb. obligat.* Ioannes de Imola *in l. 3. §. ex contrario, num. 15. ff. de acquir. possess.* Felinus *in cap. causam quæ, num. 11. de præscript.* Cæsar Contard. *in resp. legis vnicæ, §. 2. limitat. 2. num. 18. & limitatione 21. num. 6. & seqq. C. si de momentanea possessione.* Paz *de tenuta, cap. 33. n. 51.*

Præsertim, quia cùm titulus à principio ad iustam possessionem se referret, eius respectu iudicanda, nec in dubio præsumenda pluralitas, aut diuersitas titulorum, vel adquisitionum, argum. textus *in l. cùm res 4.* ibi, *Intelligere debuerat duplicari tibi titulum possessionis non potuisse. C. de contrah. empt.* Paulus de Castro *lib. 2. cons. 360. incip. Circa primum, n. 2. vers. etsi non apparet.* Ruinus *lib. 4. cons. 46.* Aymon Crauetta *vol. 1. cons. 198. n. 1. & vol. 3. consil. 338. num. 15.* ibi, *factum quid indicatur ex titulo vitioso, qui apparet non iudicante lege multitudinem titulorum.* 4

Tum etiam, quia præsumitur quem possidere ex titulo præcedenti, vt ex eius primordio posterior formetur euentus, *l. vnica. C. de imponenda lucratiua descript. lib. 10. l. quædam mulier 76.* vbi gloss. & Doctores, *ff. de rei vindicatione.* Baldus *in l. si certis annis, n. 8. in fine, C. de pactis.* Aymon Crauetta *cons. 624. num. 9. tom. 4.* Zephalus *consil. 9. num. 26. & cons. 198. num. 12.* Ant. Corsetus *singulari 207.* Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 23. n. 2.* Petr. Surd. *cons. 221. num. 29. lib. 2.* latè Mascard. *de probat. conclus. 1202. per tot.* & maximè *num. 20. cum seq.* Cardinalis Thusc. *lit. P. concl. 416. num. 5. cum seq.* 5

Tum, quia non videtur quis mutare possessionem, sed possidere, ex eadem causa, qua cœperat, *l. possideri 3. §. illud. ff. de acquir. possess. l. cùm nemo 5. C. eod. l. non soluta 32. §. quod vulgo. ff. de vsucap.* Curtius iunior *cons. 108. num. 36.* Riminaldus *lib. 1. cons. 100. num. 24. & lib. 5. cons. 556. num. 133.* Roland. *lib. 1. consil. 77. numer. 27. & seqq.* Petr. Surdus *cons. 221. numer. 50. & cons. 260. numero 22. & 24.* Rosenthal *de feudis, cap. 6. concluf. 82. num. 25.* 6

Idque maximè suadetur, cùm adiectum fuisset in concessione, vt priuilegio, aut officio vteretur, secundùm, & pro vt concessum fuit aliis, qui antea idem obtinuerant, quæ dictiones denotant omnimodam similitudinem ad primam concessionem. *l. prout quisque 80. ff. de solut. c. quamuis 8.* iuncta gloss. *verb. euacandi, de officio ordinarij, lib. 6.* Bartolus *in Extrauganti, Ad reprimendam, verb. prout, numero 2.* Vulpeius *de præpositionibus, & aduerbiis, in dictione Prout, numero 2.* Felinus *in capite 1. numero 32. de sponsalibus*, Decius *cons. 195. numero 1.* Aldouinus *cons. 85. numero 16.* Menoch. *cons. 191. numero 5. & 30.* Giurba *ad constitutiones Messanenses, capite 1. gloss. 2. numero 126.* D. Castillo *libro 4. controuers. cap. 52. per totum*, & sua natura stant prædictæ dictiones restrictiuè, & limitatiuè, ad terminum relatum. *l. edita*, ibi, *Prout edicti perpetui manet authoritas*, cum *ibidem*, notatis *Cod. de edendo. l. si testamento 8. Cod. de institutionibus & substit. l. 1. Cod. de bonorum possessio. contra tab. l. in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat.* Bertazol. *tractatu de clausulis, clausula 5. gloss. 2. numero 1.* Surdus *cons. 335. numero 38. & cons. 379. numero 33.* Maranta *de ordine iudiciorum 3. part. numero 122.* Menoch. *consil. 177. numero 26.* Cardinalis Tuschus *in pract. concluf. iur. littera D. concluf. 347. numero 1. & 54.* Alexand. Raudens. *variarum resolut. libro 1. capite 38. numero 36. & cap. 64. numero 31.* Marta *dict. clausula 2. part. claus. 51. num. 2.* vbi rectè addit quòd quando constat de modo & forma, secundùm quam Titius possideret, concessio in omnibus, & per omnia secundùm illam limitatur & declaratur, quia eadem est potentia & virtus termini, ad quem fit relatio & termini referentis, vt etiam agnoscunt omnes præcitati, & ex Ruino, Socino iunioti, Gozadino, Brunor. à Sole, Viuio, & aliis exornat August. Barbosa *de dictionibus, dictione 296. & 358.* 7

Deinde

8 Deinde, quia semper relatio censetur fieri eo modo, vt conueniat dispositioni factæ. *l. si negotium, C. de negot. gest.* vbi glossa, Paulus de Castro *lib. 2. cons. 18. num. 3. in fin.* & congruat voluntati disponentis & relatum adæquetur referenti, iuxta finem dispositionis. Panormit. *in cap. translatio, num. 3.* quem refert & sequitur Casanate *cons. 57. num. 37.* Iason *in l. 1. n. 8. C. de liber. præter.* Hippolyt. Riminald. *lib. 4. cons. 358. numero 106.* Ioann. Marian. Riminald. *lib. 2. cons. 348. num. 16.* Raudensis *de Analogis, lib. 1. cap. 14. num. 130.* & Princeps semper ad iustitiam se refert, & in omnibus præsumitur velle quod à iure probatur. Menoch. *lib. 2. præsumpt. 10.* vbi probat ex Cyno, Alciato, Romano, Grammatico, Hippolyto de Marsiliis, qui tenent esse præsumptionem iuris, & de iure pro Principe, & ideo mentio vsus, & possessionis officij, vel priuilegij, solùm ad iustam referendum, non ad intrusionem.

9 Postremò, quia relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia, maximè cum dictionibus, *secundum, & prout,* vel clausula, *Eodem modo* facit *l. qui liberis, ff. de vulgari.* ibi, *Habet enim in se eandem conditionem similem, apertori, leg. ait Prætor. ff. de re iudic.* Bart. *in l. hoc edicto, ff. de postul.* Ruinus *vol. 2. consil. 101. numero 9.* Decius *consil. 262. in principio, vers. secundò facit.* Hondedeus *lib. 2. consil. 69. numero 45.* Menoch. *de præsumpt. libro 4. præsumptione 173. numero 10.* Rota *in nouissimis*, apud Farinac. *decis. 455. numero 1.* Surdus *decis. 25. numero 1.* & dispositio referens declaratur, extenditur & restringitur iuxta dispositionem relatam. Decius *in auth. si quis in aliquo documento. C. de edendo, vbi* Purpuratus *numero 42.* Idem Decius *consil. 66. numero 6.* Felinus *in cap. quoniam.* Abbas *num. 12. de officio delegati.* Rota Romana *diuers. 2. part. decis. 40. num. 6.*

10 Et adeò procedit, vt licèt aliquid diuersum contineretur in relato, illud adæquatur concessioni relatæ. Bald. *in l. 2. num. 4. C. de error. Aduocat.* Iason *in l. edita, numero 36. Codic. de edendo.* Roman. *consil. 294.* Decius *cons. 539. numero 6.* & nota verba textus *in l. hac saluberrima, C. de præpos. agent in rebus libro 12.* ibi, *Cum per absurdum perque temerarium sit hanc nostræ liberalitatem pietatis quemquam astuta interpretatione non ad augmentum præteritorum priuilegiorum, sed diminutionem conuertere:* & quemadmodum restrictio excludit tur, ita etiam iniqua extensio ad iniustam possessionem excludenda.

11 Facit, quia omnis obligatio in termino referente talis est, qualis in termino relato. Baldus & Imola *in l. si prior. ff. solut. matrim.* idem Bald. *in l. sanctio legum. ff. de pœnis.* Ripa *in l. ait Prætor §. si iudex, ff. de re iudic.* Decius *cons. 19. col. 3. & cons. 183.* Socinus *libro 1. cons. 77. num. 6. & lib. 2. cons. 188.* Tiraquell. *gloss. 7. legum connub. vers. ex præditis.* & confessio facta relatione ad instrumentum adeò ex illo regulatur, vt si valeat instrumentum, illa subsistat, aliàs secus. Romanus *consil. 294. per tot.* & additio ibi, *verb. notabiliter.*

12 Et quomodo relatum adæquetur referenti in omnibus qualitatibus, vltra vulgarem *l. asse toto 77. ff. de hæredib. instit. l. à filio 25. §. testator. ff. de alim. legatis, l. ait prætor. §. si iudex, de re iudicata*, cum similibus: vbi notant communiter Doctores, & vltrà vide plura quæ cumularunt Tiraquellus latissimè post leges connubiales *gloss. 7. num. 182. cum seq.* Peregrinus *vol. 2. cons. 16. num. 10.* Bertazolus *lib. 1. consil. ciuil. cons. 21. numero 26.* Burfatus *vol. 2. cons. 159. numer. 21.* Peregrinus *de fideicommissis, artic. 16. num. 2.* multis D. Castillo *lib. 4. controuers. cap. 43. num. 9.* post Iasonem, Rubeum, & alios, docet Simon de Prætis *lib. 2. vlt. volunt. inter. pretat. 4. dubitat. 2. solut. 2. numer. 256.* Gratianus *1. tom. discept. cap. 18. numero 32.* Sforcia *consil. 88. num. 31.* & ego plura notaui *1. parte, allegat. 14. num. 2. 9. & 11.* quæ ad hoc omnino videnda, & in Senatu regalis Patrimonij, ita pluries obtinui.

ALLEGATIO LXXV.

Fiscus præfertur pro credito institutioni maioratus, qui factus cum reseruatione alienandi.

1 *Maioratus semel institutus ex acceptione primi successoris, manet irreuocabilis.*

2 *Maioratus qui non potest reuocari expressè, etiam nec tacitè contrahendo debita.*

3 *Maioratus successor non erit obligatus debitis defuncti, quando fit per contractum irreuocabilem inter viuos.*

4 *Alienatio quæ fit in maioratus perniciem, censetur prohibita.*
l. sicut. §. sed si permiserit, ff. quibus mod. pign. vel hyp. soluit.
Facultas concessa ad aliquem finem, debet ad unguem obseruari.

5 *Alienatio permissa, vt aliquid ex pretio fiat, an emptor teneatur curare, vt in illud conuertatur.*

6 *Maioratus est reuocabilis, quando in ipsa institutione eius institutor reseruauit facultatem reuocandi.*
l. 17. Tauri.
l. 44. Tauri.

7 *Reseruatio facta alienandi bona, ex quibus maioratus fit, conseruat institutori ius quod antea habebat.*

8 *Arbitrio alicuius relictum liberam voluntatem inducit.*
l. fideicommissa 11. §. si fideicommissum, vers. quanquam, ff. de legat. 3.
l. fideicommissaria libertas, ff. de fideicommiss. libert.
l. cùm quidam, ff. de legat. 3.
l. 29. tit. 9. p. 6.

9 *Alienatio reseruata fieri potest, etiamsi fraude alienetur, reseruantis alienationem bona possunt vendi pro soluendis eius debitis.*
l. cùm fidei hæredis. ff. de fideicommiss. libert.
l. peto, §. Prædium. ff. de leg. 2.

10 *Alienationis nomine continetur quælibet hypotheca, vel obligatio bonorum,*
l. fin. C. de rebus alien. non alienandis.
l. cùm hic status, §. si maritus, Digest. de donat. inter.

11 *l. 1. ff. in quibus caus. pign. vel hypoth. tacitè contrahatur.*
l. obligationi, ff. eodem.
l. est differentia, ff. eodem.
l. 1. C. de seruo pign. dato.

12 *Reseruationis ius antecedit.*

13 *Clausulæ quæ in dispositione adiciuntur, inesse videntur.*

14 *Voluntas testatoris colligitur ex inferioribus verbis testamenti.*
l. quamuis, C. de fideicommissis.

15 *Maioratus est reuocabilis in casibus l. 17. & 44. Tauri.*

16 *Emptores bonorum quæ permittitur vendi ob aliquem finem, non tenentur ad hoc vt finis sequatur.*
l.1.§.non autem,ff.de exercit.actione.
l.fin.ff eodem.

17 *Mutuans Procuratori qui habebat mandatum vt reciperet mutuum vt domino ædificium fiat, quidedit pecuniam, securus est, etiamsi ædificium non fiat.*

18 *Alienatio permissa vt subrogaretur pretium in maioratu, vt vellet,alienans non inducit conditionem,sed mod. m.*

19 *Voluntatis verbum ad liberam refertur.*

An si quis maioratum feciſſet cum facultate diſponendi & alienandi bona vſque ad mortem ſuam, ſi poſtea cum fiſco contraxit,& eius vectigalia adminiſtrauit, bona obligando, vtrum fiſcus debeat pro credito ſuo præferri in eis bonis ſucceſſoribus maioratus.

1 PRo maioratus ſucceſſore adducebatur, quia ſemel inſtitutus maioratus ex acceptatione primi ſucceſſoris nó poteſt diminui, vel reuocari, etiam ex ſimultaneo conſenſu inſtitutoris, & primi vocati. Molina *lib.4.de primogenijs c.5.num.75. Verſ.in ſecundo caſu.* Gutierrez *lib.2. practic. cap.52. ex num.4.* D. Caſtillo *tom.4. cap.5. num.23.& ſequent. & cap.35.num 46.* Gratian. *tom.2.diſcept.cap.332.* Amato *var. cap.12.num.11.& cap.40. num.17.* Cutellus *deciſ.5.num.52.verſ.quæ ego magis,& n.53.* Menoch. *de retta feud.interpretatione,cap.22.partit 2.num.42. cum quatuor ſequentibus*, vbi allegat Menoch. Fontanellam, & alios, Cancer. *tom.1. capite 8.de donat. numero 56. verſic. ſi verò & numero 58. & 154. in 2. editio.* Hermoſilla *ſuper leg.7.tit. 4. part. 5. gloſſ. 4. numero 15. & 16.*

2 Et hoc procedit,quia donatio quando fit iure maioratus, eſt diſtributa in omnes familiæ, & cum acceptatione primi, irreuocabilis remanet quoad omnes. Et quemadmodum non poteſt reuocari maioratus expreſsè,etiam nec tacitè contrahendo debita, ex traditis à Franchis *deciſ.339. Virum ex prædictis.* Additio ad Theſaur. *deciſ.70.* Mantica *de contract.tom.2.lib.13. tit.7. num.8. & 9.* quatenus argumentum proponunt de alienatione expreſſa ad tacitam, quæ reſultat ex debitis contractis.D.Caſtillo *tom.1.de vſufructu.cap.39. num.42.* vbi infert ad donationem perfectam vt ſicut expreſsè non poteſt reuocari, ita nec tacitè. Bardellus *conſ.75. num.32. lib.1.* Natta *deciſ.25. numero 19. & 20.*

3 Et in terminis Molina *lib.1. de primogeniis, cap.10. num.1. vſque ad 10.* poſtquam diſtinguit ad hoc, vt ſucceſſor maioratus maneat obligatus debitis fundatoris,an maioratus fieret de quota bonorum,vel de vniuerſis bonis,vel de certa parte eorum, aut de re particulari,vel de parte,aut quota hæreditatis, & *numer.10.* cum Anton. Gomezio & Peralta limitat prædictum, quando maioratus fit per contractum irreuocabilem inter viuos, quia tunc ſucceſſor non erit obligatus debitis & hypothecis contractis poſt fundationem maioratus, reddens rationem, quia ſicut maioratus expreſsè non poteſt reuocari, ita nec tacitè debita contrahendo: idem repetit Molina *lib.4.cap.2.num.82.* Gutierr. *de iurament. confirmat.p.3. cap.15.numer.24. & lib.2.practicarum q.53.num.2.* Mieres *p.1. q.22.n.116. 117.& 125.* Auendaño *in l.21. Tauri gloſſ.1.num.15.* Marienzo *inſt.6.gloſſa 3.n.21.tit.6.lib.5.* Molina Theolog. *tom.3.de iuſtitia & iure,diſputat.640.n.5.* D.Caſtillo *tom.4.cap.35.n.39. & tom.5.2.p.c.161.num.29. verſ. cùm inquam ita ſtatuiſſet.* Azeuedo *in l.1.numer.34.tit. 6.lib.5. Recopilationis*, additio ad Molinam *d. cap.10. numer.11.* vbi adducit vltra prædictos, Angelum,Velaſquez,Burgos de Paz, Marienzum, Peregrinum, & alios.

Tum etiam,quia reſeruatio facultatis alienandi bona facta ab inſtitutione maioratus, ita accipienda eſt, vt alia bona in maioratu ſubrogentur ad eius maius augmentum,& inſtructionem,non deſtructionem, & quæliber alienatio, quæ ſit in perniciem maioratus, cenſetur prohibita;arg. *l.ſicut,§.ſed ſi permiſerit ff.quibus modis pignus,vel hypothec. ſolui.* vbi conſenſus creditoris,vt res ei obligata vendatur, non extenditur,vt illa poſſit donari; & hoc fortè, quia venditor ex venditione pretium recepturus erat, quo idoneior reddebatur ad ſoluendum debitum, vt notauit Bart. *ibi num.2.* qui tenet facultatem conceſſam Eccleſiæ, vt poſſit vendere pro ſatisfaciendo ſuis creditoribus,non extẽdi vt eius virtute poſſit permutare,quia interuertitur finis facultatis, quod latè exornat Lambertinus *de contractib. gloſſ.7.num.20.* Manentus *vol.1. conſ.17. num.27.& 28.* & mutuans in hoc caſu debet curare de ſolutione creditoris antiqui, vt probauit Rota apud Ludou. Cenzium *deciſ.8.n.10.& 11.& deciſ.29. num.1.& deciſ.287.num.4.* Additio ad D.Ludou. *deciſ. 511.n.3.ad finem.* 4

Et emptores in hac ſpecie curare debebant, vt pretium ſubrogaretur in eo, ad quod venditio permiſſa, aliàs non eſſent ſecuri, ex doctrina Innocentij *in cap. 1.de depoſito.* vbi tradit eum, qui contrahit cum Eccleſia *in mutuo,depoſito,* vel emptione rei quæ venditur ad ſoluendam debitum Eccleſiæ, debere eſſe ſolicitum, vt pretium in id conuertatur, vt notarunt plures relati à Molina *lib.4. de primogenitis capit. 4. numero 20.* & pro eadem re Auendañum, Gregorium Lopezium, D. Couar.& Gratianum refert additio ad Molinam *ibi* Antonius de Amato *lib.1.var.cap.3.num. 52.* Si igitur id procedit,quia interuertitur finis facultatis, quando magis hypotheca rerum maioratus non ſuſtinebitur,cùm inde ipſius maioratus inſtitutio eludatur. 5

Verùm, prædictis non obſtantibus, ius fiſci in hoc caſu certiſſimum eſt, quia licèt maioratus eo modo fieret,vt irreuocabilis maneret, veluti quãdo ex cauſa onerosa matrimonij,vel alia fieret,tamen ex noſtris legibus,quæ irreuocabilitatem concedunt, id limitatur quando in ipſa fundatione maioratus ſit reſeruatio, vt poſſit eius inſtitutor bona alienare, quia tunc manet reuocabile primogenium, vt expreſsè probatur *l.17. Tauri*, eis verbis, *que el dicho tercio no ſe pueda renocar ſi no reſeruaſſe el que lo hizo en el miſmo contrato el poderlo renocar*, & idem probat *leg.44. Tauri*, ibi, *Saluo ſi en el poder de la licencia que el Rey le dio eſtubieſſe clauſula para que deſpues de hecho lo pudieſſe renocar. O que al tiempo que lo hizo el que lo inſtituyo reſeruaſſe en la miſma eſcritura que hizo del dicho Mayorazgo el poder para lo renocar que en eſtos caſos mandamos que deſpues de hecho lo pueda renocar.* 6

Et ratio eſt,quia reſeruatio hæc bona alienandi facta ab eo, qui maioratum inſtituit, ei conſeruat ius quod antea habebat, ex Bart. *in l. penult. C. depoſiti* 7

Beccius *conſ.*74. *num.*16.& 34. Menoch. *conſ.*2.*n.*57. Surdus *conſ.*152.*num.*29. & *conſ.*402.*n.*4. & quemadmodum poſſet ante maioratus inſtitutionem bona alienare,ita poſtea ex dicta reſeruatione facere poterit, vt expreſsè reſoluit & probauit D. Caſtillo *tom.*4.*controu.*16.*n.*26.& 27.*cum ſeqq.*

8 Maximè quando,vt in hoc caſu,in ipſa diſpoſitione fuerunt verba, vt de ipſis bonis diſponeret fundator iuxta illius arbitrium, quo caſu liberè facere poteſt, quia omnia illius ſunt voluntati relicta, arg. *leg. fideicommiſſa* 11.§.*ſi fideicommiſſum verſ.quanquam, ff.de leg.*3.*l. fideicommiſſaria libertas, ff. de fideicommiſſariis libertatibus, leg. cùm quidam,ff. de leg.*2.*leg.*29.*tit.*9.*part.*6. ex Menochio, qui Bartolum, Aretinum, Nattam, Zabarellam, Afflictum, Felinum, Iaſonem, Decium & alios adducit, cum Surdo, Molina & Gregorio Lopezio probauit D. Caſtillo *tom.* 4. *controuerſ.cap.* 36. *num.*47.

9 Et prædicta alienatio quæ reſeruata eſt, fieri potuit etiamſi fieret fraudulenter, ex notatis à Surdo *conſ.*10. *num.* 20. *cum ſeqq.* & quæcumque bona remanſerint ipſius, qui reſeruationem fecit, poſſunt rectè vendi pro ſolutione crediti cui bona obligauerit, ex *leg. cùm fidei heredis, ff. de fideicommiſſ. libert. leg. peto*, §. *prædium.ff. de leg.*2. D. Molina *lib.*1. *de primog. cap.*10. *num.* 2.Surd.*conſ.*351.*num.*12. Giurba *deciſ.*31. *num.*3. Fuſarius *de ſubſtit.q.*541. *num.*5. D. Valenzuela 1. *tomo conſ.*60.*num.*80. D. Caſtillo *tom.*5.2.*p.cap.*161.*num.*13. & alij plures, quos refert additio ad Molinam *d. c.*10. *num.*2.

10 Præterea,quia nomine alienationis continetur quælibet hypotheca, vel obligatio bonorum, vt probatur expreſsè *leg. fin. Cod. de reb. alienis non alienan. leg. alienatum, ff. de verb. ſignificat.* & facit *leg. cùm hic ſtatus*, §. *ſi maritus, ff. de donat. inter.* ibi, *Si maritus ea quæ donauerit pignori dederit, vtique cum pœnituiſſe dicimus, licèt dominum retinuit* & nomine *venditionis*, vel *alienationis*, comprehenditur pignoris datio. Molina *lib.*4.*de primog.cap.*5.*num.*18.Mieres *de maiorat.*4.*p.q.*1. *num.*18.

11 Quia proxima eſt alienationi hypotheca,vel pignoratio.*leg.*1.*leg. obligationi,leg. eſt differentia, ff. in quibus cauſis pign. vel hypothec. leg.* 1. *cum ſeqq. C. de ſerno pignor. dato.* Bart. *in leg. rem, num.*10.*ff.de adimend.legat.* Couarr. *lib.*2. *variar.cap.*16.*num.*7. Auendaño *de cenſibus, cap.*57. *num.*10.& *cap.*76. *num.*3. Neguſantius *de pignor.*2.*part. membr.*3.*num.*70. quippe idem eſt facere alienationem, vel actum ei proximum, ex quo alienatio ſequi poſſit, ex gloſſa *in l.ſi ita quis,*§.*ea lege.ff.de verb. obligat.* Surdus *conſ.* 10. *num.* 22. vbi ex Socino comprobat.

12 Et reſeruatio id operatur,quia, vt inquit Cruetta *conſ.* 226. *num.* 6. *Reſeruatio præſupponit ius reſeruatum antecedere, quia quod non eſt,reſeruari non poteſt, aliàs nullius momenti eſſet reſeruatio*, vt in ſpecie notauit Peralta *in l.*3. §. *qui fideicommiſſam, num.* 128.*ff. de hæred. inſtit.* vbi concludit, *vt ſi facultate regia data ad faciendum maioratum, detur facultas reuocandi ad libitum, uſque ad mortem,& poſt factum maioratum contraxit debita, tenetur ſucceſſor ſoluere talia debita*, vt in terminis ita deciſum extat per Senat. Aragon. apud Seſſe *dec.*185. *per tot.*maximè *n.*10.*verſ.pro contraria parte.*ibi, *Rurſus, quia ſi donatores, qui ſibi reſeruarunt dictam quantitatem, non poſſunt vendere & hypothecare bona ad deducendam,& cum effectu retinendam dictam quantitatem, eluſoria redderetur dicta retentio, & ne hoc inconueniens ſequatur, & vt retentio intelligatur ſecundùm ſubiectam materiam, dicendum eſt donatores potuiſſe vendere & hypothecare bona donata, vt dictam retentionem in effectu facere poſſent.*

Vnde conſtat, rectè potuiſſe bona hæc fiſco obli- 13
gari, quia in ipſo maioratu hoc reſeruatum fuit, & clauſulæ quæ in ipſa diſpoſitione adiiciuntur, ineſſe videntur,vt illud,& non aliud oporteat obſeruari.*cap. porrò,cap.recipimus, de priuileg.* Baldus *in cap.*2. per textum ibi,*tit.de ſucceſſio feudi.* Abbas *lib.*1.*conſ.*85.*num.*9. Surdus *conſ.*137.*n.*25. Molina *de primog.lib.*1.*cap.*2.*numero* 27. *& lib.* 3.*cap.*7. *num.* 12. & eius additionator Auendaño *in l.*40. *Tauri gloſſ.*18. Viuius *deciſ.*336.*n.*2. *cum ſeqq.*

Præſertim, cùm maioratus inſtitutor adiecciſſet,il- 14
lum facere ex bonis quæ remanerent ſuis debitis ſolutis, quo apertè inſinuari videtur ius fiſci, vt poſſent ei bona obligari, quia ex inferioribus verbis teſtamenti teſtantis voluntas eſt interpretanda, & quod teſtator ſenſerit,colligi poteſt,vt ex *l.quamuis,C.de fideicommiſſis*,tradit Mantica *de coniecturis vltimar.voluntatum lib.*6. *tit.*13.vbi plura congerit.

Nec quæ in contrarium expenſa aliquid obſtabunt, 15
quippe ex ſola hypotheca,vel pigneratione rerum maioratus non admittimus illum poſſe reuocari,ſed quia id expreſsè cautum fuit in ipſa fundatione maioratus, & ex diſpoſitione *legum* 17.& 44.*Tauri.*

Nec etiam obſtabit,vt quoties alienatio ſit rei pro- 16
hibitæ,vt maioratus,debeat is,in quem alienatur, curare vt in vtilitatem maioratus pretium conuertatur, vt *ſuprà* notauimus, quippe, vltra quàm in hoc caſu, res non eſt prohibita alienari, quæ ex ipſa reſeruatione alienati permittitur, longè verius eſt emptorem rei ad id non teneri, vt tenuit expreſsè Molina *lib.* 4. *de Hiſpan. primog. cap.*4.*num.*22. arguit. *l.*1.§. *non autem, leg. fin. ff. de exercitoria actione*, pluribus exemplis comprobat Surdus *deciſ.*156. *per totam*, & maximè ex doctrina Bartoli *in leg.alio, num.*24.*ff. de alimentis legatis*,vbi qui emit à teſtamentariis bona quæ venduntur, vt debitis defuncti ſatisfiat,ſecurus eſt,etſi debita non ſoluantur.

Et idem Bart. *in leg.doli mali, num.*8.*ff.de nouat.* tra- 17
dit eum,qui dedit pecuniam Procuratori alicuius,qui habebat mandatum,mutuam accipiendi, vt ædificium domino fieret, adhuc obligat dominum, etſi ædificium non fiat,& poſt Molinam, quem refert Surdus, idem tenet D. Alex. Ludouiſ. *deciſ.* 511. *num.* 9. *cum ſeqq.* & eius additionator Oliuerius Beltraminus *ibidem,num.*33. & Patrem Molinam, Oſaſcum, Manentum,Pinellum,Auendañum,& Gregor.Lopezium refert additionator ad Molinam *d.n.*22.

Quod magis procedit, quia in hoc caſu reſeruatio 18
abſoluta fuit:ſed etiamſi ita fieret reſeruatio, vt poſſet alienare,ad hoc vt ſubrogaret pretium in ipſo maioratu,*vt vellet*, quia tunc alienatio mero iure valet quando ſubrogatio non eſt adiecta in vim conditionis, ſed in vim modi, vt rectè notauit Surdus *d.deciſ.*156.*n.*6. eis notandis verbis. *Rurſus in facto præſenti licentia fuit conceſſa non ſub conditione, ſed ſub modo; ita tamen quòd pretium vertatur in emptionem alterius rei ſubroganda, in locum eius, quæ ſubiecta erat fideicommiſſo; dicitur enim modus quando implendum eſt onus poſt iam quæſitum emolumentum. leg. cùm tale,*§.1. *vbi Bartolus. ff. de condit. & demonſtrat, idem Bartolus in leg. quibus diebus*, §. *Termilius, ff. eodem tit.&c. quando autem conſenſus ſub modo eſt præteritus, tunc conſentiens videtur fidem eius ſequi, cui modum adiecit, & ideo ſi non impleatur, non agitur contra tertium, ſed contra implere debentem, vt declarat Bart. in dict.leg. ſicut.*§.*illud videamus.ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, vbi diſtinguit inter modum & conditionem, quia quando per conditionem, tunc non videtur ſecutus fidem; quando verò per modum, videtur ſecutus, & ideo primo caſu implemento non ſequuto, conſenſus non præiudicat, ſecundo*

verò præiudicat quoad hoc non detur actio contra possessorem: sic ergo, in proposito præiudicabit quoad hoc, vt venditor teneatur, non vt teneatur emptor.

19 Idque melius locum habebit, quando, vt in præsenti, adiecta fuit clausula ad subrogationem, *si vellet*, vel *vt voluerit*, maioratus institutor, quia id totum refert casum ad eius arbitrium, & liberam voluntatem, ex *l. cùm quidam, ff. de legat. 2. l. fideicommissaria libertas, ff. de fideicommiss. libertat.* Angel. *in §. bona fidei, col. 6. vers. veluti. Inst. de actio.* Felin. *in cap. 51. de constitut.* Andr. ab Exea *num. 396.* Afflictis *decis. 371. n. 8.* Puteus *de syndicatu tit. de arbitrariis, num. 10.* ex pluribus Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæst. 7. & cons. 406. num. 14.* ac perinde bona pignerando, vel alienando voluntatem suam explicare videtur, vt nolit subrogare, maximè cùm declarauit sua debita quæ tempore mortis manerent, esse soluenda.

ALLEGATIO LXXVI.

Primogenium institutum ex duabus partibus bonorum tempore mortis, interim ante mortem non impedit bona fisco obligari.

1 *Primogenia vellè ex causa matrimonij in filijs possunt fieri.*
l. quoties, ff. solut. matrimonio.
l. ex morte, in fin. ff. de pact. dotal.
l. auia, C. de iure dot.
l. 17. & l. 44. Tauri.

2 *Maioratus causa matrimonij factus, eius pars est, & vt matrimonium irrenocabilis.*

3 *Pacta vt quod matrimonij causa filio promissum non petat filius, non valent.*

4 *Filius cui ex causa matrimonij factus maioratus, non potest eius reuocationi consentire in præiudicium successorum.*

5 *Maioratus factus ex duabus partibus bonorum; quæ supereffent tempore mortis, videtur in tempus mortis collatus.*
l. in tempus 62. ff. de hæred. instit.
Bona dicuntur deducto ære alieno.
l. subsignatum, § bona. ff. de verb. significat.
l. mulier bona. ff. de iure dot.
l. non possunt. ff. de iure fisci.
l. fin. §. sin autem as alienum, C. de bonis quæ liberis.

6 *Reliquum relictum quomodo accipiatur.*
l. item quod Sabinus, §. 1. ff. de hæred. instit.
l. deducta 58. §. quod ex hæreditate, ff. ad SC. Trebell.

7 *l. cùm pater 79. § dulcissimis, ff. de leg. 2.*

8 *l. deducta, § fin. ff. ad SC. Trebell.*

9 *Maioratus qui est irreuocabilis quoad institutionem eius, est reuocabilis quoad legem.*
l. 17. Tauri.
l. 23. Tauri.
l. 7 tit. 6 lib. 5. Recopil. & n. 11.

10 *Tertium & quintum considerandum, ex bonis quæ fuerint tempore mortis.*

11 *Maioratus factus ex tertio & quinto, debet censeri diminutus bonis diminutis.*
l. 8. tit. 4. p. 5.

12 *Bona quæ tempore mortis fisco obligata, non considerantur quoad computationem tertij & quinti. l. 25. Tauri.*

13 *Augmenti & diminutionis eadem ratio.*
l. nihil tam naturale, ff. de reg. iuris.

14 *Constituti clausula videtur transferre possessionem & vsumfructum.*
l. quisquis, C. de donat.

15 *l. si stipulatus, ff. de vsuris.*
l. in conuentionibus 52. ff. de verb. obligat.

16 *Satisdatio iudicialis etsi verbis amplissimis, non extenditur vltra decretum ex quo est data.*
l. 7 tit. 20. lib. 2. Recopil.
l. 22. Tauri.

17 *l. fin. §. Lucius, ff. de donation.*

18 *Constituti clausula an possit effectum habere in bonis futuris.*

19 *Constitutum in bonis futuris est conditionale.*
Retractatio non habet locum cum tertij præiudicio.

20 *Donatio quæ confertur in mortem cum clausula,* De constituto, *non habet effectum, nisi sequuta morte.*

21 *Constitutum conditionale nihil operatur ante aduentum conditioni.*

22 *Assignatio bonorum promissionis, sequitur naturam promissionis.*

23 *Donatio rei certæ differt à donatione tertij & quinti.*

24 *l. 21. Tauri.*

25 *l. 29. Tauri explicatur.*

26 *l. 29. Tauri procedit in dote, donatione propter nuptias, vel alijs donationibus certis.*

27 *l. 29. Tauri non procedat in donatione tertij & quinti.*

28 *Maioratus qui fiunt ex tertio & quinto, non censentur facti, nisi liquidatio fiat tempore mortis fundatoris.*

Primogenio instituto ex causa onerosa pro matrimonio filij de duabus partibus, ex tribus bonorum parentum, quæ haberent tempore mortis, cum clausula, De constituto, *an si ante mortem fiscalibus iuribus bona obligarentur à parentibus, possit maioratus aliquo modo fisco præferri.*

PRo ea sententia, vt maioratus semper sit præferendus, faciunt hæc pacta & conuentiones matrimonij causa valere, vt maioratus fiat in filiis, qui nuptiis collocantur, & eius descendentibus, vt pro validitate nuptialium pactionum de iure communi sunt iura expressa *in l. quoties. ff. solut. matrim. l. ex morte, in fine, ff. de pact. dot. l. auia. C. de iure dot.* Gabriel *vol. 1. consil. 58.* Surdus *consil. 113. per tot.* Menoch. *cons. 1154. n. 1. cum seq.* & in multis prouinciis inter Nobiles huiusmodi pacta frequentantur. Guid. Papæ *decis. 267. & 505.* Fontanella *de pactis nuptialib. 1. tom. claus. 4. gloss. 9. 4. part. numer. 16.* & in maioratibus hæc pacta probarunt, *l. 17. & 44. Tauri.* Auendaño *in d. l. 44. gloss. 16. numer. 18.* Angulo *in l. 2. tit. de las mejoras. gloss. 2. numer. 4.* plures cumulat D. Castillo *tom. 4. controuers. cap. 37. num. 35.*

Maio

Maioratus verò qui ita fiunt ad contrahendum certum matrimonium, ipsius pars censentur, & ita velut matrimonium, ita maioratus irrenuocabiles manent. Tellus Fernandez *in d. l.* 17. Guido Papæ *decis.* 145. *num.* 2. *vers. sed his non obstantibus.* Franchis *decis.* 205. Vivius *lib.* 2. *decis.* 257. Menoch. *consil.* 203. *numero* 3. Fontanella *de pactis nuptialibus. tom.* 1. *claus.* 4. *in principio, num.* 10. *& gloss.* 1. *num.* 19. Leo *decis. Valent.* 137. *num.* 17. *&* 18. Muta *decis.* 25. *numero* 4. *&* 5. Gratianus *disceptat. forens. tom.* 5. *capite* 984. *numero* 24. Giurba *ad statuta Mossanæ, cap.* 1. *gloss.* 8. *num.* 74. Cancer. 1. *tom. var. cap.* 8. *num.* 219.

Quod adeò verum est, vt etiam ex voluntate & consensu donatoris, & donatarij non possit reuocari, ex doctrina Bald. *in l. si Præses. C. de donat. vers. tamen bene dico.* ibi, *Quòd si Magister fecerat ponibona sua in æstimo filiorum, non animo donandi, sed ad hoc vt inspicientes æstimum credant filios ditiores, & sic honorabiliores ducant vxores, hic dolus consensui æquiparatur, & inducitur donatio matris in filios.* ex quibus ab omnibus communiter resoluitur scripturas factas à filiis in fauorem parentum vt meliorationibus eis factis iuuari non possit, non valere in præiudicium suarum vxorum quando contrahunt, & ita posse reuocari. Franchis *dict. decis.* 205. Tello *in l.* 17. *Tauri. numero* 72. *&* 73. Gutierrez *de iuramento* 1. *part. cap.* 59. *num.* 13. *&* 14. Sanchez *de matrimon. lib.* 6. *disputat.* 32. plenè Giurba *ad statut. Mediolanens. cap.* 1. *d. gloss.* 8. *num.* 71. 72. 73. 77. *&* 78. *cum seq.* Leo *dict. decis.* 137. *num.* 20. D. Castillo *tom.* 5. *cap.* 119. *num.* 13. Amato *resolut.* 30. *num.* 12. Muta *decis.* 25. *n.* 5. 6. *&* 7. Paschal. *de patria potest.* 1. *part. cap.* 4. *num.* 37. Gratian. *tom.* 5. *cap.* 924. *numero* 6. *vsque ad* 9. *&* 33. *&* 34. *cap.* 985. *n.* 29. *&* 30.

4 Et in terminis maioratus factum contemplatione matrimonij ex prædicta cautela non fieri reuocabilem, tenuerunt Molina *lib.* 4. *de primog. cap.* 2. *num.* 18. Mieres 1. *part de maiorat. quæst.* 22. *num.* 299. *vsque ad* 239. Leo *d. decis.* 137. *numero* 19. Anton. Monach. *de recta feudi interpretatione, cap.* 13. *part.* 2. *numero* 8. *&* 9. Nec filius potest consentire, vt alia onera maioratui imponantur in præiudicium successorum. Mieres *d. q.* 22. *numero* 231. *&* 232. Sanchez *lib.* 6. *de matrimonio, disputat.* 32. *per totam.* Giurba *dict. gloss.* 8. *numero* 75. *&* 76. Nec potest patri alienanti prædicta bona consentire, & venditio non valet. Fontanel. *dict.* 1. *tom. claus.* 4. *gloss.* 1. *num.* 73. Giurba *vbi proximè num.* 82. vnde nec consensu contrahentium potest maioratus dissolui in præiudicium descendentium illius matrimonij, vt ex eorum conuentione potuissent bona hypothecę subiici, vt fiscus præferatur.

5 Sed nihilominus in hoc casu certissimum est fiscum esse præferendum in debitis contractis, in quibus bona ei sunt pignori obligata, quia cùm maioratus fieret ex duabus tertiis partibus bonorum quæ tempore mortis supererent, videtur maioratus conferri in tempus mortis, ex regul. vulgari legis, *in tempus* 62. *ff. de hæred. instit.* Bartol. *in l. si constante. §. quoties, num.* 3. *ff. solut. matr.* Sarmient. *lib.* 5 *select. ad l. Gallus, in princ. num.* 4. *&* 7. *ff. de liber. & posth.* Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 42. Greg. Lop. *gloss. penult. l.* 39. *titulo* 9. *p.* 6. Cæpoll. *cautela* 38. Cacheran. *decis.* 130. *n.* 8. Tiraq. *legum connubial. gloss.* 8. *numero* 161. vt solùm remanere videantur bona quæ supererent, subducto ære alieno, tempore mortis, quo contractus, & bonorum liquidatio collata fuerunt, & ita postquam fisco satisfactum fuerit, ex regula legis, *subsignatum. §. bona. de verb. signific. l. mulier bona. ff. de iure dot. l. non possunt, ff. de iure fisci. l. fin §. sin autem ex alienon. C. de bonis quæ liberis.* Surdus, Giurba, Gratianus, Chaldas Pereira, Gutierrez, Cardoso, Mexia, & D. Pichardo, quos refert Velasco *axiomatum iuris verb. bona.* Rebuffus. *in l. bonorum. appellatio* 49. *ff. de verb. signific.* iunctis quæ notarunt Gutierrez *lib. practic. quæst.* 60. *numero* 3. *&* 10. post Bart. *in l. si constante, num.* 1. *ff. solut. matrim.* Iasonem *in §. item si quis, n.* 51. *instit. de actio.*

Adeò quidem, vt si nulla bona superessent tempore 6
mortis, nullius momenti reddatur dispositio, ex tex. *in l. item quod Sabinus.* §. 1. *ff. de hæred. instit.* vbi distributo asse inter institutos, & postea alio instituto, eis verbis, *ex reliqua parte hæres esto*, tradit Iurisconsultus *quoniam cùm nihil reliquum sit, ex nulla parte hæres erit*, & facit textus elegans *in l. deducta* 58. *§. quod ex hæreditate. ff. ad Senatusconsult. Trebellian.* vbi qui grauatur restituere quod supererit ex hæreditate, non debet restituere fructus, & ratio est, *cùm ea verba quæ ad diminutionem adiecta. fructuum augmentum non recipiant*, quod videtur denotari illud quod est conferre maioratum in tempus mortis, vt fiat ex duabus tertiis partibus, quæ tempore mortis supererent, respicere diminutionem maioratus, vt ex eo non possit detrahi debitis & obligationibus antea in fauorem fisci contractis, argumento eorum quæ notarunt Socinus iunior, Simon de Prætis, Decianus, Cephalus, Hippolytus Riminaldus, Pedroch. Marcabrunus & Peregrinus quos refert D. Castillo *tom.* 4. *controuers. capite* 40. *num.* 15.

Et pondero similiter textum *in l. cùm pater* 79. §. 7
dulcissimis, de leg. 2. vbi cum quis relinqueret fratribus suis omne quod ex maternis bonis ad eum pertineret, quidquid ex eis bonis alienasset, fideicommisso non comprehenditur. Adde quæ notarunt Bart. *in l. demonstratio. §.* 1. *num.* 18. *ad fin. ff. de condit. & demonstr.* Forner. *lib.* 1. *solutio. cap.* 3. Gregor. Lop. *gloss.* 95. *l.* 26. *tit.* 16. *part.* 3. Didacus Perez *gloss.* 5. *in l.* 1. *titulo* 4. *lib.* 3. *ord.* Azeuedo *cons.* 1 *num.* 32.

Et facit *d. l. deducta. §. fin. ff. ad Trebell.* vbi granatus 8
restituere quod ex hæreditate supererit, si quid hęreditatis hypothecæ, vel pignori supposuit, non tenetur id redimere, si absque fraude fecerit. Vide Cuiac. *lib.* 2. *observat. cap.* 10. *&* 20. & quod ex Ruin. *lib.* 4. *cons.* 165. *ad fin.* & aliis notauit Menochius *lib.* 3. *præsumpt.* 32. *num.* 4. & quod in hærede admissum est, multo magis procedet in ipso institutore primogenij ad eius bonorum alienationem, cùm quis sibi reseruauit de bonis disponere, & ex eis quæ supererent tempore mortis, voluit instituere maioratum, & ipse bona fisco obligauit. nam ex doctrina Alberici *in Dictionario, verb. reliquum*, hoc verbum refertur ad nihil, si nulla bona supersint. Et quamuis Surd. *cons.* 308. *numero* 42. *& decis.* 65. *num.* 4. tradiderit reliquum comprehendere totum quod erat tempore contractus, id non procedit, quando reliquum confertur in certum tempus, vt in hoc casu tempore mortis, & facultas alienandi & obligandi bona reseruata fuit.

Præterea, nam vtcumque maioratus censeatur irre- 9
nuocabilis, id procedit quoad potestatem eorum, qui maioratum instituerunt, non verò quoad dispositionem legis, nam ea multoties limitat maioratum, quod non posset facere fundator, vt animaduertit Molina *lib.* 4. *de Hisp. primog. cap.* 2. *num.* 80. & probatur apertè *l.* 17. *Tauri*, vbi postquam expressum fuit, ex quibus causis manet irrenuocabilis maioratus, statim subiungit limitationem duobus casibus, quando reseruatio fieret alienationis bonorum, aut ex alia causa, propter quam ex legibus nostris donationes perfectæ reuocantur, & ponit exemplum D. Molina *lib.* 4. *de primog. cap.* 2. *num.* 82. ad hoa vt maioratus, qui alias irrenuocabilis erat ex hominis dispositione possit reuocari ex ipsa lege, videlicet quando maioratus fieret ex tertio & quinto, & ex post facto bona diminuerentur, nam

cùm

cùm ex natura meliorationum proueniat, vt valor bonorum attendi debeat tempore mortis, nõ verò quando promissio fit, vt decisum extat *l. 23. Tauri*, quæ hodie est *l. 7. tit. 6. lib. 5. Recop.* ideo quantumuis promissio & melioratio censeatur irreuocabilis, quia facta fuit ratione matrimonij, tamen ex lege reuocabilis & minuenda pro rata diminutionis bonorum mortis tempore. Nota verba Molinæ ibi, *Secundus casus, ex quo maioratus semel perfectus, absque regia tamen facultate institutus reuocari, seu limitari potest, est diminutio bonorum institutoris ex post facto contingens. Cùm enim valor tertij & quinti secundùm tempus mortis æstimandus atque considerandus sit, ex l. 23. Tauri, consequens est, vt si eo tempore bona maioratus institutoris diminuta sint, maioratus etiam aliàs irreuocabilis effectus diminuendus sit pro rata diminutionis patrimonij ipsius institutoris, quod ex l. 23. Tauri palam deducitur.*

10 Ex quo infert Molina *d. num. 82.* explicationem ad id quod tradiderat *lib. 1. cap. 10. num. 11.* vt quod admisit quando pater ex contractu inter viuos fecit maiorarum tertij & quinti bonorum, cum clausula, vt reuocari non possit; adhuc tamen possessor maioratus obligatus erit ad soluendum æs alienum fundatoris, etsi post institutionem maioratus contraherentur ex eo quod ad tertium, vt quintum, vt deduci & computari possit, debeat mortis tempus attendi, vt colligitur ex verbis ibi, *eo namque casu cùm in tertium & quintum, secundum valorem bonorum, quæ tempore mortis supererint, considerandum sit, constat ipsum maioratum pro rata debitorum quæ institutor denuò contraxit, diminuendum esse sicque in effectu, ad eadem debita persoluenda maioratus successorem adstrictum remanere.* in fraud. n. 24.

11 Et hanc limitationem referunt, & sequuntur Ioan. Gutierr. *de iuramento confir. 3. part. cap. 15. numero 33. vers. quæ limitatio.* Angulo *in l. 5. gloss. 4. numero 1. & 2.* eis verbis, *maximè cùm tertium sit quota bonorum l. subsignatum. §. bona. ff. de verb. signif. & intellige debita hîc priùs esse deducenda, non solum quæ contracta fuerunt per meliorantem ante factam meliorationem, quantumcunque irreuocabilem; dum tamen debita necessaria fuerint citra dolum & fraudandi animum contracta, nam cùm melioratio sit indicanda secundùm bona relicta tempore mortis, interim melioranti libera administratio non interdicitur; dicam in l. 7. infrà gloss. 2. licèt contrarium inaduertenter tradiderit Mieres 1. p. quæst. 24. numero 25. & idem obseruat in l. 7. gloss. 4. numero 1. ibi, al tiempo de su muerte. Poterit ergo pater interim disponere de bonis, seu quouis titulo alienare, omni fraude cessante, quod est notabile, nam re vera donatio tenuit à principio irreuocabiliter. l. 1. supra; & tamen inuito donatario possibile est quòd donatio euanescat, si parentis facultates cessante fraude decreuerint, nam filius alienata reuocare non poterit, & hoc tenuit Castillo hîc in principio, & Gomez in leg. 17. Tauri, numero 20.* Aluarado *de coniecturata mente defuncti libro 3. capit. 2. num. 56. in vers. ea tamen*, vbi in hæc verba scripsit, *Ea tamen quæ diximus circa diminutionem, vel extinctionem meliorationis iam factæ, eo casu intellige, quo mortis patris tempore bona eius diminuta non reperiuntur. Cæterùm, si diminuta reperiantur, cùm ex leg. 13. Tauri, quæ hodie in noua legum recollectione habetur in leg. 7. tit. 6. lib. 5. valor tertij & quinti secundùm tempus mortis considerari debeat diminutio ex post facto contingens ipsas meliorationes, & maioratus institutos vsque ad tempus disponentis mortis minuit: easque ad eius patrimonium reducit ex debitis: ergo tam ex contractibus, quàm ex delictis postea ortis meliorationis, vel maioriæ ante factæ diminutio fit, vt filiorum legitimæ omni tempore salua sint, & in earum fraudem aliquid fieri non possit, vt verisimiliter verba notabilis, & ad hoc nouè considerata l. 8. tit. 4. part. 5. ibi, en tal manera que toda via finque en saluo a los hijos la su parte legetima como dessynes de su muerte*, & post prædictos idem tenet & probat D. Castillo *lib. 4. controuers. c. 35. n. 58.*

Vnde quoad computationem tertij & quinti, non 12
possunt bona considerari tempore mortis, quæ fisci pignoribus, hypothecis & obligationibus subiacent, cùm etiam in dote, donatione propter nuptias, & in aliis donationibus quæ ad collationem bonorum pertinet, adhuc ad deducendam meliorationem tertij & quinti non computantur bona quæ conferuntur, ex *l. 25. Tauri*, quia tempore mortis iudicantur extra patrimonium eius, qui fecit meliorationem, etsi postea conferre teneatur qui hæreditatis illius partem intenderit, consequi, vt eius rei reddens rationem rectè considerauit D. Castillo *lib. 4. controuers. cap. 16. num. 40. & 41.* quasi tunc melioratio non esset ex propriis bonis, sed ex alienis, quæ tempore mortis testatoris erant filiæ propter dotem, aut donatarij, quod idem in eis quæ obligata sunt, pignori, vel hypothecæ suppositis similiter procedit.

Quod equidem eo argumento confirmatur, nam 13
quemadmodum hæc bona, ex quibus tertium & quintum deducendum ad maioratum vsque ad mortem eius institutoris ære alieno diminuta fuerunt, si augerentur, deberet augmentum cedere in vtilitatem tertij & quinti, quod in tempus mortis collatum fuit, ita & diminutionem debet dictum tertium & quintum sustinere, arg. *l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris*, & in terminis probarunt Angulo *de meliorationibus in l. 7. gloss. 1. numero 28.* & Matienzo *in d. l. 7. tit. 6. lib. 5. Recop. gloss. 6. numero 6.* & post eos probauit D. Castillo *tom. 4. controuers. d. cap. 16. numero 50.* ibi, *sicut tertium & quintum potest crescere in vtilitatem & commodum meliorati, ita & decrescere in eius damnum, ne res claudicare dicatur.* & idem D. Castillo similiter resoluit *d. tom. 4. cap. 35. numero 52.* eis verbis. *Nam quemadmodum melioratio debetur filio meliorato, etiam ex bonis postmodum augmentatis, & ita commodo eius cedit augmentum; sic etiam & minuitur si bona quoquo modo diminuantur, vt diminutio æqualiter ad eum pertineat*, & faciunt quæ de eadem ratione augmenti & diminutionis notarunt Doctores per textum *ibi in l. si ex toto. ff. de legat.* 1. Natta *cons. 253. n. 4.* Surdus *cons. 255. n. 3. & cons. 128. n. 10.*

Nec obstabit, si aliquis opponat, vt quamuis in 14
pactis nuptialibus conuentum esset, maioratum faciẽdum de duabus tertiis partibus bonorum quę parentes haberent tempore mortis, tamen postea in instrumento, quod pro executione prædictæ conuentionis factum, fuit maioratus institutus ex duabus tertiis bonorum partibus, quæ habebant, & haberent tempore mortis, aliquib⁹ bonis specialiter designatis, & adiecta clausula. *De constituto*, ex qua cùm dominium & possessio trãsferatur, videtur non potuisse post nuptialem pactionem bona obligari ab institutore maioratus, qui ex dicta clausula videtur vsusfructus constitui, ex quo creditor, cùm pignori, vel hypothecæ bona supposita, excludendus, vt *argum. l. quisquis. C. de donat.* ex Decio, Parisio, Bologneto, Corneo, Menochio, Petro Gregorio, Tiraquello, Molina, Gregorio Lopezio, Rebuffo, Mascardo, & aliis pluribus probauit Ant. de Amato *variar. resolut. 26. num. 3.* maximè quando certa bona assignantur maioratui, vt in hoc casu factum fuit, iuxta opinionem Anguli *de meliorat. in libro 7. gloss. 4. num. 4.*

Hoc autem quod vrgere videtur, facile poterit ex- 15
plicari, si consideres quamcumque extensionem factam in instrumentis executionis pacti nuptialis esse limitandam, & reducendam, ad ipsum pactum, *argum. text.*

text. *in l. si stipulatus, ff. de vsuris.* ibi, *Quia non est verosimile plus venditorem promisisse, quàm iudicio empti præstare compelleretur, l. in conuentionibus 52. ff. de verb. oblig.* eis verbis, *Enimverò prætoriæ stipulationes legem accipiunt de mente prætoris qui eas proposuit.* & ibi, *Denique prætorijs stipulationibus nihil immutare licet, neque addere, neque detrahere.* ex quo textu Bartolus desumit, vt si aliquid addatur, vel detrahatur ab eo quod non erat ab edicto Prætoris limitatum, vel aliqua lege, sed in iudicis cognitione positum, tunc remanet stipulatio prætoria, quæ solùm pendet ex mente Prætoris.

16 Ex qua ratione notauit Franchis *decis.* 208. *num.* 5. satisdationem iudicialem, etsi amplissimis verbis conceptam, ad nihil aliud referendam, quàm quod comprehendit decretum, cuius virtute satisdatio datur, & id expresè respexit *l. 7. tit. 20. lib. 2. Recop.* ibi, *y mandamos, que de aqui adelante no se de lugar que los escribanos de la audiencia estiendan las fiancas amas de lo contenido en los autros que los lueçes dieren*; vnde ad pactum nuptiale adeò referenda institutio maioratus, vt si promittens & paciscens decederet, absque eo quòd maioratum institueret à iure, pro facto haberetur, virtute pactionis, *l. 22. Tauri*, vnde solùm maioratus referendus ad nuptialem conuentionem.

17 Sed etiamsi maioratus fieret, & pactum nuptiale quibuscumque verbis generalibus, quæ possent comprehendere bona præsentia, & futura tempore mortis, cùm verè bona tradita non fuissent, licèt computatio bonorum fieri deberet tempore pacti nuptialis, adhuc tamen debita fundatoris maioratus prius deducenda sunt, quàm possit maioratus effectum habere, ex *l. fin. §. Lucius Titius, ff. de donat.* ibi, *Lucius Titius fundum Mæuiæ donauit, & ante traditionem eundem fundum post paucos dies Seio pignori obligauit, & intra dies triginta Mæuiam in vacuam possessionem eius fundi induxit. Quæro, an donatio perfecta sit? respondit secundùm ea, quæ proponerentur, perfectam esse, verum creditorem firmam pignoris obligationem habere,* cuius textus argumento in propriis terminis maioratus, ex causa onerosa facti idem resoluit Melchior Phæbos *decis.* 84. *num.* 8. & idem tenuit Mastrillus *decis.* 211. *num.* 26. & 27. adducens gloss. *in l. 1. Cod. de iure fisci.* Bartolum, Plateam, & Beroium, & ex Decio, Celso, Tiraquello, Milanensi, Gurerrio, Peregrino, Mieres, Tuscho, Menochio, Fontanella, Carrocio, Franchis, & aliis, pro exornatione dicti *§. Lucius*, notauit Anton. de Amato *variar. resolut. 26. num. 2.*

18 Nec aliquid contrà suadet clausula *Constituti*, nam licèt plures ex interpretibus *in l. 17. Tauri*, tenuerint constitutum operari etiam in bonis futuris, quando factum fuit de omnibus bonis, præsentibus, & futuris, vel simpliciter & absolutè appositum, idque tenuerunt Molina, Mieres, Matienzo, Tellus Fernandez, & Velasquez, quos refert Ioannes Gutierr. *lib. 3. practic. quæst. 65. numero 28.* id tamen, vt ille notauit, *num. 29.* ex illorum sententia procedit, non ex die constituti, sed ex tempore adquisitionis, quia impossibile est quòd dominium transferatur à constituente in eo, quod illi non fuit iam adquisitum, vt ex Rolando à Valle *lib. 1. conf. 79. num. 46.* & ex communi sententia Telli Fernandez notauit Gutierrez, & constitutum non posse effectum habere in bonis futuris, ego probaui *1. part. decis. 10. num. 22. & 33. & 2. part. decis. 52. num. 17.* & cùm maioratus fieret ex duabus tertiis partibus bonorum parentum, quæ tempore eorum mortis superessent, videntur vsque ad illud tempus bona in eodem statu manere, & in dominio constituentis, vt medio tempore ille posset bona suis creditoribus obligare, vt tradunt Bologneti *consil. 7. num. 22. & 23.* Siluanus *conf. 97. num. 4. vers. ex quibus.* Gabriel *lib. 2. conf. 109. num. 8. & 11.* Guido Papæ *decis. 268.* Tiraquell. *de constit. ampliat. 15. num. 1. & 2. & ampliat. 17. num. 1. & de retract. conuent. §. 2. gloss. 5. num. 87.* Hippolytus Riminald. Marcabrunus, Gofredus, Cornazanus, & alij, quos refert Amatus *d. resol. 26. num. 4.*

Quia tunc velut conditionale constitutum iudicatur, quod ex Hondedeo probat in terminis nostri casus, quando donatio collata in tempus mortis donantis, & confirmat *num. 5.* etiamsi constitutum opponeretur cum clausula, *Nunc pro tunc*, & è conuerso, quia licèt cùm eueniret casus, retrotractio fiat ad tempus donationis, id quando res medio tempore manet in eodem statu, tamen si non manet, sed interim ius hypothecæ fisco quæsitum est, vt in hac quæstione, cessabit regula retrotractionis ex fisci præiudicio, vt ex Tiraquello, Costa, Surdo, Badellono Milanensi, & Monte, probauit Amato *vbi proximè, n. 6.* 19

Et in donatione quæ ad mortem confertur, cum clausula de constituto, *Nunc pro tunc*, eo non obstante dominium, nisi sequuta morte, non transferri, ex Gabriele, Gofredo, Bologneto, Siluano, Hondedeo, Marcabruno, Cornazano, & Hippolyt. Riminaldo, tenuit idem Amatus *tom. 7.* confirmans exemplo excommunicationis, & dationis in solutum, adductis Grassis, Tiraquello & Morotio, quia non ligat excommunicatio lata, *Nunc pro tunc*, nisi adueniente tempore, in quo iubetur aliquid fieri, & datio in solutum facta per debitorem creditori in casu quo termino præfixo debitor non solueret, cum clausula constituti, *Nunc pro tunc*, & è contra, non transfert dominium antequam solutionis tempus aduenerit. 20

Vnde rectè interim institutor maioratus, qui dominus bonorum remansit, potuit ea suis creditoribus, & fisco obligare, vt prædiximus, & quia constitutum vt accessorium actui, debet iuxta illum conditionale iudicari, nec aliquid operatur ante aduentum conditionis, id est, mortis, ex traditis à Cassaneo *in consuetud. Burgun. rubr. 7. num. 9.* Gigas *conf. 158. num. 20.* Torniellus *conf. 106. num. 60.* Marcabrunus *conf. 31. num. 54.* Anton. Gabriel *comm. opinionum tit. de empt. & vendit. concl. 2. n. 10.* 21

Deinde nihil faciet fuisse aliqua bona expressa & assignata, vt in eis maioratus consisteret, nã cùm promissio esset indefinita faciendi maioratum de duabus tertiis partibus bonorum parentis, quæ tempore mortis manerent, etiamsi aliqua bona assignarentur, id non mutauit substantiam promissionis maioratus, & ita quemadmodum, si nulla facta fuisset assignatio, promissio de duabus tertiis partibus bonorum tempore mortis subiaceret augmento & diminutioni ac tempus mortis, ita etiam debent subiacere bona assignata, vt notauit Angulo *de meliorat. in l. 3. glossa 2. n. 4.* ibi, *Assignatio autem, de qua in nostro textu, reuocari poterit per assignantem, cum non consistat in ea substantia meliorationis, licèt melioratio aliàs irreuocabilis sit ex constituto, vel traditione scripturæ; sed si esset eiusdem rei assignatæ traditio facta, reuocari non posset assignatio, cùm in eam sit iam substantia donationis transfusa, vt de ea esset iudicandum tanquam si ipsa donata esset, vt bene probat Tellus in leg. 20. Tauri numero 14. nam cùm reuocari assignatio non possit in re assignata, leg. perfecta donatio, C. de donat. quæ sub modo, & perit, augetur, vel minuitur lucro, vel damno donatarij, vt & quæris alia res donata perfectè, arg. legis 1. cum alijs, C. de periculo, & com. rei venditæ, inutta dicta lege perfecta donatio; si tamen res assignata minus valeat, quam donatio, suppleri debet, quemadmodum & debebis dimanu,* 22

si valeat plus, vt dicam infrà gloss. 6. nam traditio rei assignatæ solùm operatur perfectionem quoad suam partem, in reliquo prior donatio quotæ supplenda erit.

23 Et idem admittit & comprobat D. Castillo *tom. 4. controuers. cap. 35. num. 60. & 61.* vbi tradit opinionem Anguli *in l. 7. gloss. 4. num. 4.* nihil mouere, quippe procedit in donatione rei certæ, in qua consistit omnis substantia donationis, & ratio differentiæ apparet, quia donatio tertij, & quinti, cùm ad tempus mortis referatur executio, ex illo pendet, vt crescat, vel decrescat; secus verò in donatione certæ rei, nam illa non recipit augmentum, quamuis subiaceat diminutioni: nam si tempore mortis res donata excederet tertium & quintum, quia fuissent debita donantis, esset diminuenda pro rata, vt rectè distinguit D. Castillo *d. tom. 4. cap. 16. num. 56.*

24 Et in meliorationè notauit D. Castillo *dict. tom. 4. cap. 54. num. 33.* ex decisione Senatus Hispalensis, ibi, *Quia sicut res assignata potest resecari in eo quod excederet tertium & quintum, ita & suppletio fieri debeat ad valorem tertij & quinti.* & reddit rationem nobis aptissimè *quia demonstratio non est de substantia meliorationis, sed demonstratur res in qua fiat executio,* & omnia debita meliorantis vsque ad mortem contracta esse soluenda, vt possit melioratio tertij & quinti effectum habere, expressè decisum *l. 11. Tauri.* quæ tam in fauorem creditorum, quàm hæredum lata fuit, vt agnoscunt Tellus Fernandez *in ead. numero 4.* Matienzo *in l. 5. tit. 6. lib. 5. Recopil. glossa 5 num. 3.* Angulo *de meliorat. in d. l. 5. gloss. 4. num. 4.* qui tenet, etsi melioratio tertij & quinti sit irreuocabilis, debita meliorantis ante omnia esse soluenda, nec obstat contrarium tenuisse Mieres, Molinam Iesuitam, Gutierr. qui alios recenset, & refert D. Castillo *d. 35. n. 45.* nam ille improbat per totum caput, maximè *num. 69.*

25 Nec prædicta turbabit *l. 19. Tauri,* quæ videtur facultatem concedere, vt æstimatio bonorum ad computationem fiat tempore mortis, vel donationis, aut promissionis, pro vt magis expedierit donatario, quia in nostro casu decisio eius legis, quotmodocunque accipiatur, procedere non potest, cùm expressè pacto nuptiali comprehensum esset, cùm parentes matrimonium filij paciscerentur, & maioratum faciendum de duabus tertiis partibus bonorum, quę tempore mortis eorum extarent, promitterent.

26 Sed etiam *dict. l. 19.* non est indistinctè accipienda, & induci non potest ad meliorationem tertij & quinti, aut maioratus institutionem, cùm expressè loquatur in dote, donatione propter nuptias, aut aliis donationibus, quæ à filiis in collationem contribuendæ, quando velint consequi partem hereditatis parentum; iubet tamen vt dos, vel donatio inofficiosa restituatur cohæredibus in eo quod excederet legitimam, & ad hoc electionem concedit ei, qui dotem recepit, vt possit sibi illam conseruare, eligendo tempus, quo dos data fuit, vel mortis eius qui dotem dedit, & inde apertè constat prædictam legem procedere, vt dotes tueretur, & conseruaret illis, qui eas receperunt, cùm ad finem tradiderit in reliquis donationibus vltra dotem ad hoc, vt inofficiosæ debeant iudicari, semper bonorum computationem & valorem fieri oportere tempore mortis donantis, ex quo *dict. l. 19.* in consequentiam adduci non potest ad nostrum casum, vbi non loquimur in dote, sed in pacto nuptiali de instituendo maioratu in fisco, qui nuptiis collocabatur.

27 Et generaliter eius textus decisionem trahi non posse ad meliorationem tertij & quinti, improbato D. Molina, notauit Angulo *de meliorat. in l. 7. gloss. 1. tit. 6. lib. 5. Recopil. num. 25.* eis verbis. *Molina lib. 4. cap. 2. num. 82. versic. hæc tamen omnia, limitabat etiam decisionem huius textus, vt ex eadem ratione dotis non procedat in meliorationè facta filio, ex causa onerosa matrimonij, quam dicit non posse minui, etiamsi bona meliorantis quocumque casu, fraude etiam cessante, decreuerint, cùm melioratus pro conseruatione suæ meliorationis possit eligere; vt valor tertij & quinti, non secundùm tempus mortis, sed secundùm tempus factæ meliorationis, consideretur, ex dict. leg. 3. tit. 8. infrà. Sed hæc extensio periculosa videtur, verius enim est quòd etiamsi melioratio esset facta ex causa onerosa matrimonij, decisio huius textus seruanda sit, vt quantumcumque esset tradita, secundùm bona præsentia sit diminuenda, si bona decreuerint tempore mortis: nam textus in dict. leg. 3. specialis est in dote, nec procedit in alia quauis donatione, etiamsi esset propter nuptias, cùm textus de omnibus prius loquutus excipiat in hoc solùm dotem, in reliquis autem præcipiat attendi solùm tempus mortis, vt textus explicat in fine; neque est par ratio dotis & meliorationis ex causa onerosa, imò nec donationis propter nuptias, aut alias pro legitima, cùm in his cesset ius mariti qui possidet dotem titulo oneroso, quem lex consideranit.* & idem respondens *dict. leg. 29. Tauri,* & Molinæ, tradit Ioann. Gutierr. *libro 3. practic. quæst. 102. numero 10.* eis verbis. *Apud me tamen hæc opinio scrupulo non caret, cùm videam dict. leg. 29. Tauri eam prærogatiam atque electionem tribuere tantùm dotibus, easque recipientibus, non verò donationibus propter nuptias, nec cæteris donationibus conferibilibus filijs factis, vt planè habet litera dictæ legis 29. Tauri, quasi fauor hic non tantùm matrimonio, sed dotibus simul factus sit à lege, ac proinde tempus tantùm mortis quoad valorem bonorum meliorantis, etiam ex causa onerosa matrimonij inspiciendum, ac considerandum esset.*

Denique quæ suprà *num. 1. & seq.* contrà obiecta 28
fuerunt, nihil obstabunt, quia fatemur valere pacta nuptialia, & maioratus institutos manere irreuocabiles, nec etiam ex consensu primi vocati posse ex debitis postea contractis diminui; sed hoc procedit in maioratu iam facto, & in esse producto, ex rebus certis, non verò, vt in nostro casu, in maioratu, qui instituitur ex tertio, & quinto, aut ex duabus tertiis partibus bonorum, quæ superessent tempore mortis, nam tunc expressa conuentione & in tertio & quinto inest ex ipsa natura rei & legali dispositione vt liquidatio fiat tempore mortis, idque etiamsi ex pacto nuptiali maioratus fiat, in quo notandus D. Castillo, qui sequutus Molinam *d. cap. 35. numero 59.* vt explicaret modos, quibus maioratus fiunt irreuocabiles, vt *in legibus 17. & 44. Tauri,* existimat quando fiunt ex causa matrimonij, quia potest eligi tempus promissionis, ex *l. 19. Tauri,* tunc non attendi mortis tempus, vt bona diminui valeant, quippe iam notauimus *dict. l. 19.* quoad illud solum in dote procedere, non verò in reliquis donationibus, aut maioratibus, quæ ex pactis nuptialibus fierent, quia tunc omnia suprædicta procedunt.

ALLEGATIO LXXVII.

De salis pretij augmento.

1 *Salis excellentiam Christus Dominus noster denotauit Matthæi. 5.*
Sal symbolum æternitatis.
2 *Sal in sacrificijs, vt res diuina adhibeatur.*

Sal

Sal amicitiæ symbolum in conuiuijs & connubijs apponi solebat.

Vxor Loth quare in salis statuam conuersa.

3 *Salis maxima necessitas, & pro moneta plures sale vsi fuerunt.*

4 *Inuidentia populorum salis causa.*

5 *Populi grauiter dolent, & in rebellionem inceduntur, si sal adimatur.*

6 *Gabellarum variæ seditiones, & querelæ propter vectigal salis.*

Principes qui vectigalia salis remiserunt ad subditorum gratiam conciliandam.

7 *Sal & salinæ sunt de Regalibus.*

c.10.lib.1.Machabæorum.

c.11.lib.1.Machabæorum.

l.1.ff.quod cuiusque vniuersit.nomine.

l.liber homo,§.1.ff.de hæredib.instit.

l.sed etsi,ff.de publican.& vectigal.

l.inter publica §.1.ff.de verbor.signif.

l.si quis,C.de vectigal.& commiss.

c.1.tit.quæ sint Regalia in vsib.feud.

c.super quibusdam,§.præterea,de verb.significat, & num.8.

l.11.tit.18.p.3.

l.tit.13.lib.6.Recop.

l.19.titulo 8.lib.9. Recopilation. & numero 21. & 26.

l.2. titulo 13.libro 6. Recopilation. & numero 8. & 21.

8 *Vasalli non possunt sine priuilegio Regis salinas obtinere.*

9 *Regalia sine Regum concessione non possunt à priuatis obtineri.*

10 *Priuilegia omnia possunt reuocari quando sunt contra ius publicum.*

l.ius publicum ff.de pactis.

l.2.§. ius Reipublicæ,ff. de administrat. rerum ad ciuitat.pertinent.

l.1.C.de comueniend.fisci debitor.lib.10.

Publica vtilitas præualere debet priuatæ.

l.actione,§.Labeo ff.pro socio.

l. de pupillo. §. si quis rimos, ff. de noui operis nunt.

Authent.res quæ,C.communia de legat.

l.unica §.final.C.de sacrof.Ecclesiis.

11 *Priuilegia incipiunt esse nocina quando lædunt publicam vtilitatem.*

c.suggestum,de decimis.

c.quanto de censibus.

l.5.tit.20.p.1.

l.43.tit.18.p.3.

12 *Publicæ vtilitatis causa in omni dispositione reseruata.*

l.fin.C.de cursu publico,lib.12.

13 *Pretium salis statuere ad Principem spectat.*

l.1.§.cùm carnis,de officio Præfecti vrbis.

l.6.tit.6.lib.2.Recop.

l.2.& 14.tit.6.lib.3.Recop.

l.annonam.ff.de extraord.crimin.

l. nemorum 18. §. Irenarchæ, ff. de muner. & honor.

l.non debere,ff.ad municipalem.

l. decuriones 6. ff. de administr. rerum ad ciuit. pertinent.

14 *Ecclesiastici tenentur taxis victualem à Principibus secularibus factis,& n.18.*

15 *Hispania abundat optimo sale.*

l.9.tit.8.lib.9.Recop.

Dictio nullus *comprehendit omnes casus, qui aliàs non comprehenderentur.*

l.si is qui ducenta,§.vtrum,ff.de rebus dubijs.

Authent. de alienat. & emphyteus. §. sanctissimos, collat.6.

Negatiua plus habet roboris, & negat, quàm affirmat vniuersalis affirmatiua.

16 *Lege generali possunt priuilegia reuocari.*

17 *Princeps potest prohibere,ne sal nisi à suis administratoribus vendatur.*

l.si quis,C.de vectigal.& commiss.

18 *Ecclesiastici tenentur augmento pretij salis, quando est commune omnibus,& non vt tributum, sed vt pars rei augmentum censetur.*

l.fundi partem,ff.de contrah.empt.

l.omnes,C.de operibus publicis.

19 *c.quod vna via,de reg.iuris lib.6.*

20 *Salinarum priuatorum in iure mentio.*

l.forma,§.salinæ,ff.de censibus.

l.generali.§.vxori.ff.de vsufruct.legat.

l.magis 5.ff.de rebus eorum.

Gallia omnes salinas esse regalis Patrimonij.

21 *Hispaniæ omnes salinæ Regis sunt.*

22 *Priuilegia possunt à successoribus concedentium reuocari.*

23 *Seruitiorum assertio non eximit concessionem à gratuita.*

24 *Pecuniæ quæ non æquiualet concessioni, non facit concessionem non esse gratuitam.*

l.Titius 3.ff.de obsequijs à liber.

25 *Confirmatio priuilegij in dubio præsumitur in forma communi.*

26 *Priuilegia quæ transierunt in contractum, possunt dato cambio à Principe reuocari.*

l.2.tit.1.p.2.

27 *Augmentum, vt comprehendatur concessione, debet esse eiusdem substantiæ.*

l.fin.§.1.de legat.2.

l.ius ciuile,ff.de inst.& iur.

28 *Principis beneficium latissimè interpretandum.*

l.beneficium,ff.de const.Princip.

c.cùm dilecti,de donation.

l.Rutilia.Polla,ff.de contrah.empt.

l.in lege 77.ff.eodem.

l.damni 18.§.si is qui,ff.de damno infecto.

l.fin.§.1.ff.de legat.2.

l.si ita legatum,ff.de auro & argento legato.

l.non modus 12.C.de seruit.& aqua.

29 *Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione generali, & dicitur immoderatum, quod excedit dimidium.*

l.5.tit.20.p.2.

l.43.tit.18.p.3.

30 *Dictio* alius *arguit similitudinem.*

l.si fugitiui.C.de seru.fug.

c.sedes,de rescriptis.

31 *Concessio magni præiudicij non videtur facta.*

C.quia circa,de priuilegiis.

C.quanto,de censibus.

32 *l.Lucius 44.ff.de actionib.empti.*

33 *Salis materia aptior ad tributa imponenda.*

34 *Tributa salis qui imposuerunt.*

35 *Salis tributa qui iusta dixerunt.*

36 *Publica vtilitas iustum facit tributum in sale.*

Hispaniæ Rex subditorum salutem maximè curat.

De salinis, & illarum reductione ad regale Patrimonium, & iusto pretij salis augmento à nostro Rege facto, vt alia onera tributorum excusentur pro explicatione l. 2. tit. 13. lib. 6. l. 19. tit. 8. libro 9. Recopil.

1 DE salis excellentia maximum testimonium ipse Christus Dominus noster exhibuit in Euāgelio *Math c.* 5. loquens discipulis suis, & post eos omnibus Ecclesiæ Prælatis dixit: *vos est is sal terræ, quòd si sal euanuerit, in quo salietur.* quasi nulla maiori excellentia possent cōdecorari, quàm salis apellatione & mundo dati, vt à corruptione peccatorum homines præseruarent, vt sal præcauet putredinem carnium, non verò iam putridam exulceret, & restituit: ita solùm præseruatio salis concessa fuit; eius verò quòd perditi restitutio solius Christi est, ita explicat D. Chrysostomus in D. Matth. d. cap. 5. *liberare quippe à putredine peccatorum Christi virtutis est, vt autem ad illa iterum non reuertantur, Apostolorum cura & laboris.* cui rectè congruit, ideo Diabolum salem abhorrere dicitur, & optimè ratione fundatur, quia sal æternitatis, & immortalitatis signum putredine non infestatur, sed omnia à corruptione vindicat; Diabolus verò nihil magis procurat, quàm rerum creatarum corruptionem, & dissolutionem, vide Theatrum vitæ humanæ *vol* 17. *lib.* 2. *pag* 4082. & quare Prælati dicuntur sal terræ, ex Abulensi *Matth. c.* 5. *q.* 89. *&* 90. notauit Grātian. 1. *tom. disceptat. c.* 79. *n.* 43. vbi *n.* 56. lucernas meliùs ardere sale iniecto.

2 Rursus, de salis excellentia Plutarchus *in Sympos. Problem. decad.* 4. tradit, in diuinationibus Religionis causa sal apponi. Et Homerus salem diuinum appellat. Et Plato scripsit salem diuinis rebus amicissimum, familiarissimúmque, vt alia de salis excellentia referens tradit Erasmus damnatus *Chiliade* 1. *centuria* 1. *adagio* 11. Adde quæ ex Plutarch. notauit Gratianus 1. *tom. disceptat. cap.* 179. *numero* 49. A proprietate, & duratione salis in eius statuam vxorem Loth. conuersam esse, plures trahunt, ob æternum supplicij monumentum, vt probauit Vaderrama *in exercitiis spiritualibus* 1. *p. cap.* 10. & ex D. Augustino probauit Gratianus 1. *tom. disceptat. cap.* 79. *numer.* 48. Et si Lyranus *in gloss. cap.* 19. *Genes.* ideo in salis statuam conuersam indicat, quia hospitibus Angelis in mensa non apposuit, quod refert, quamuis non probat. Fr. Ioann. de la Puente *in conuenientia vtriusque Monarchiæ lib.* 3. *capite* 21. §. 3. *in margine.* Et symbolum fuit sal amicitiæ apud Græcos, & ideo hospitibus apponebant. Alex. *lib.* 5. *Dier. genial. cap.* 21. ex Homero *in Odissea*, & aliis notauit Manutius in adagio, *Ne salem quidem dederit.* Adde quæ ex Plinio, Varrone, & Alexandro notauit Gratianus 1. *tom. disceptat cap.* 179. *numero* 52. *& num.* 50. *&* 51. vt in connubiis antiqui vterentur sale quasi amicitiæ vinculo.

3 De necessitate salis testimonium exhibet Adagium antiquum, *quod sal carni*, quod significari solebat aliquid esse peculiare alicui rei, vt si dicamus veritatem esse proprium condimentum historiæ, vt sal carni. Et Varro *lib.* 2. *de re rustica*, tradit, *suibus animam datam pro sale, quæ seruaret carnem*, vt de Philone notauit Manutius *adagio prædicto pag.* 1348. vbi ex Nicephoro Callisto tradit: *Sal fatuus, sumitur pro homine insipido, & nullius vtilitatis*, & ex eodem Varrone, & Plinio *lib.* 21. *natural. histor. cap.* 7. Erasmus damnatus *Chiliade* 4. *cent.* 5. *adagio* 87. refert prouerbium, *sal & caseum edere*, quasi in conuiuio nihil deesset, si haberet salem, panem, & caseum, vt aliud non requirebat Xenocrates. Et adeò in æstimatione, & necessitate apud omnes est, vt plures pro moneta sale vterentur. Thraces sale mancipia commutabant, Cœlius Rhodiginius *lib* 15. *antiq. historiæ, cap.* 19. Manutius. Sed eodem modo sale pro moneta vtuntur Æthiopes, quia apud illos rara est, & æstimatio conciliatur raritate. Fr. Hieronymus San Roman *in Republica Æthiopiæ, capit.* 5. & eadem moneta salis vtuntur Tartari in eorum Republica, *cap.* 7. & de illius vsu, & æstimatione in Republica Venetorum c. 8.

Et adeò ex sale opulentia, seu inuidentia, vt tempore Nicamisti Bohemiæ imperantis inuentus fuit aquis salsis fons scaturiens, & ibi plures homines nouo oppido incolendo congregati, vt hodie à sale oppidum *Slana* vernacula lingua nuncupatum; & eorum æmulantes lautiorem fortunam Zatecenses per inuidiam Slanensibus denuntiarunt, ne salinas instituerent, alioquin nouum opus se manu violenta inhibituros: sed adhuc Slanenses instarunt, & plures ex aduersariis secum congressos interficiunt, & tunc dissimularunt Zatecenses, & postea salis fontes robore lignorum, moléque lapidum obstruxere, & corrupere, oppidóque occupato colonos, qui salis causa venerunt eò, deduxere, vt ab illo abirent, tradit Dubrauius *lib.* 2. *Historiæ Bohemiæ*, inde plura bella, & dissidia inter populus salis causa, cùm eius necessitas ad arma compelleret. Strabo *lib.* 7. tradit, Autariatæ Illyricorum gens amplissima cum Ardeis olim assiduè salis causa belligerabant, quia in eorum finibus coagulatur ex aqua; conuenerat autem inter eos, vt per vicissitudinem congelatorio vterentur loco, conuenta verò transgressi manus iterum conseruere. 4

Vnde maximè, & graviter populi premuntur, si sal à Principibus adimeretur, vt apud Indos Occidentales ille maior causa fuit, vt Hispani nouum orbem & Imperium Mexicorum conquirerent, quia Motezuma vltimus Imperator salem populis Tlaxcaltensibus prohibuerat, & illi indignati Hispanos associarunt, eísque auxilium præbentes contra Mexicanos, quo Noua Hispania subiugata fuit, vt de Tlaxcaltensibus omnes Indorum historiæ testantur, & in terminis, vt salis prohibitio damnum hoc Mexicanis irrogaret, scripsit Fr. Hieron. de S. Roman. *lib.* 3. *Reipub. Ind. Occidental. cap.* 1. Hinc consequens est, quod ex Æmilio, & aliis refert Pineda *in Monarch. Ecclesiast. lib.* 23. *cap.* 29. § 3. Gantenses rebellasse contra Philippum Ducem Burgundiæ, Comitem Flandriæ, quia salem prohibuit, & adeò in iram, & pertinaciam vasalli processerunt, vt multoties ad bellum se conferrent, vt in vno conflictu viginti mille Gantensium interempti quo domiti, & pacati fuere. Et quia Iustinianus Ioann. Cinum Præfectum, & Gubernatorem præposuit Laris, qui commercium salis prohibuit, sibi vsurpans, Eari ab Imperatore desciuerunt, & se Regi Persarum Cosroi tradiderunt, vt refert Procopius *lib.* 2. *de Bello Persico*, & ab eo mutuauit Pineda *Monarch. Ecclesiast. tom.* 2. *lib.* 16. *c.* 29. §. 6. 5

Et in Aquitania an. 1547. propter salinas & vectigalia, magna ex eis exorta seditio, vt Præfectum Henrici II. Galliæ Regis rebelles trucidarunt, quorum grauissimum supplicium refert Sleidan. *lib.* 1. *hist. Gall.* & propter salis vectigal inuisos populo Aquitanico apud Gallos fuisse eius administratores, & in illos, & propter illos popularem seditionem plura immania, 6

&

& horrenda exercuisse, tradit Thuanus *lib.5. histor. Gallia, an.* 1548. & commercium salis redditum fuit commune populo an. 1549. vectigalis venalis salis triente & besse definito, idem Thuanus *lib.6.* & de pluribus Prouinciis & Aquitanis, qui an. 1554. salis vectigal redemerunt, idem Thuan. *lib.13. ad fin.* quasi nihil optatius, gratiúsque populo, quàm in sale non grauari. Et ideo de Paulo III. Pontifice Summo, idem tradit *lib.6.* vt Romanorum odium leniret; *pridiè quàm obiit, vectigalia, quæ salinis non sine populi gemitu imposuerat, abolenit tardiori beneficio, quàm vt ex eo gratiam sperare posset.* & in Neapoli Regem Ferdinandum Catholicum Anxioniis debellatis, & expulsis, cum eius Regni possessionem adeptus esset, in auspiciis regnādi tributum, quod dicebatur Tumbari salis, ad populi leuamen pro qualibet familia ad Ducatum mutasse traditur, teste Zurita *lib.15. Annal. cap.57.* & apud Francos initio Regni Philippi Vallesij primum ex sale vectigal constitutum iuxta Chronicam Francorum, quam refert Theatr. vitæ humanę *vol.3. lib 6. pag.* 803.

7 Ex quibus cùm sal adeò excellens sit, & omnibus populis maximè placeat, vt in eo maximi reditus Regis considerentur, ideo congruum fuit regali Patrimonio salinas applicari, & ideo illas, & earum salem esse de Regalibus, omni iure probatur, ex diuino *lib.1. Machabæor. cap.* 10. *verſ.* 29. vbi Demetrius Iudæis indulsit pretia salis, & *cap.* 11. *verſ.* 35. vbi *arcas salinarum ad Reges pertinere traditur.* De iure ciuili *leg.1. ff. quod cuiusque vniuerſ. nomine, leg liber homo. §.1. de hared. inſtit. leg. ſed etſi. ff. de publican. & vectigal. leg. inter publica, §.1. ff. de verbor. ſignificat. leg. ſi quis, C. de vectigal. & commiſſ. cap.1. tit. quæ ſint Regalia, in vſibus feudor.* De iure Canonico *cap. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verb. ſignif.* De iure Hispano *leg.11. tit.28. part.3. l.2. tit.13. lib.6. Recop. l.19. tit.8. lib.9. Recop.* ex Doctorum opinionibus, & sententiis omnes tenuerunt, gloſſ. *in Auth. de ſanctiſſ. Epiſcop. §.1. verb. cauſis, collat.9.* Castrenſ. *lib. 1. conſ.63. ad fin.* Decius *conſ. 163. poſt princ.* Cumanus *conſ. 162. num.4.* Socin. iunior *vol. 3. conſ. 80. num.40.* Gama, Cabedo, Tuschus, Calixtus, Ramirez, Tobias Nonius, Pancirolus, Maiolus, Delrius, Stephanus Gratianns, Menochius, Peregrinus, Sixtinus, Azeuedo, & alij plures, quos refert nouiter D. Solorzanus *de Indiar. guber. 2. tom. lib.5. C. vnico, num.19. & 34.* & Cuiac. *lib. 3. obſeruation. cap. 31. in princ.* testatur in Gallia salinas omnes proprias esse Principis, quod etiam tradit Carolus de Grassalis *de Regalibus Franciæ, lib. 1. inſt. 10.* & Bernardus Gomezius *in tract. de ſale,* tradit salinas inter iura regalia connumerari Bocerus *in tract. de Regalib. verb. ſalinæ,* alia adducit Petrus Barbosa idem comprobans *in l. diuortio, §. ſi vir, n.28. ff. ſolut. matrim.* & apud nos expressè decisum *d.l.2. tit.13. lib.6. Recop.*

8 Vnde fit, quia ad solum Principem salinæ pertinent, non possint eas possidere vasalli, nisi Regum concessione, & priuilegio, vel consuetudine immemoriali, quæ vim illius habeat, *capite ſuper quibuſdam 20. §. præterea, de verb ſignif.* eis verbis. *Salinaria quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranenſis Concilij largitione conceſſa, vel ex antiqua conſuetudine à tempore, cuius non extat memoria, introducta.* Et idem expressè traditur *in d. l. 2.* nam quamuis Regalia, quæ competunt Regibus in signum, & recognitionem supremę potestatis, nullo modo possint præscribi, tamen quæ solùm Principum Patrimonio incorporata sunt, & salinæ, & alia, possunt immemoriali præscriptione adquiri, & hanc distinctionem ex D. Couarr. Greg. Lopezio, Didaco Pereiro, Auendaño, Ioanne Garcia, Mieres, Barbosa, & aliis pluribus probauit D. Castillo *de Tertiis, cap.27. n.67.*

Et in omnibus Regalibus generale est, vt sine speciali concessione Principum non possint à priuatis obtineri, vt notarunt Lucas de Peña *in l. quicumque, n.2. C. de fundis limitrophis, lib.11.* Sixtinus *de Regalib. lib.1. c.5. n.1.* Mastrill. *de Magiſtrat. lib.1. c.14. n.3.* Balzarani. *ad titulum, Quæ ſint regalia, in rubrica n.18.* Cabedus *2. p. deciſ.41. n.3.* Capicius *deciſ.77. n.12. ad fin.* & passim DD. *ad tit. Quæ ſint regalia.* 9

Ex quo cùm causa publica suadet; possint omnia priuilegia reuocari, nec sustineantur cum præiudicio iuris publici. *Ius publicum,* vbi DD. *ff. de pactis, leg.2. §. ius Reipublicæ. ff. de adminiſt. rer. ad ciuit. pertinent leg.2. C. de conueniendis fiſci debitorib. lib.10.* Bald. *in leg. iubemus nullam. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Alciat. *conſ.61.* Platea *in rubr. C. de excuſ. muner. lib.10.* Surd. *deciſ.7. per tot.* quia semper prævalere oportet vtilitas publica priuatæ. *l. actione. §. Labeo. ff. pro ſocio. l. de pupillo. §. ſi quis vinos. ff. de noui operis nuntiat. Authent. res quæ. C. communia de legatis. l. vnica. §. fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* D. Valenzuela *conſ. 99. n.7.8. & 9.* 10

Et quoties ex priuilegio læderetur publica vtilitas, tunc priuilegium inciperet esse nociuum, quo casu sine dubio reuocatio procedit, & ipsum priuilegium amittitur, vt ex *cap. ſuggeſtum. de decimis. cap. quanto, de cenſibus. leg.5. tit.20. p.1. leg.43. tit.18. p.3.* vbi apertè traditur, quod tenuerunt Doctores *ibi* communiter, & notarunt Anchar. *conſ.84. n.4. & 5.* Cranetta *conſil.264.* Roland. à Valle *vol.2. conſ. num.158. & 160.* Bardelonus *conſ.22. num.10.* Menoch. *conſ. 360. num.27.* Gloritius *reſponſ.1. part.3. num.191.* Cæsar Barzius *deciſ. 118. numer.7.* ex quibus tenet August. Barbos. *axioma. 81. num.4.* ex causa publica, & vtilitate communi plura licere, quæ aliàs non permitterentur, vt ex *leg. ſi ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. cap. Abbate. §. fin. verſ. præſertim, de re indic. lib.6.* cum Alexandro, Alciato, Beroio, Hippolyto, Porcio, Gaillo, Petra, Ponte, Cacherano, & aliis plurib. notauit D. Castillo *tom.7. de Tertiis, c.9. num.23.* 11

Tum, quia causa publicæ vtilitatis in omni dispositione, & omni tempore videtur semper excepta, & reseruata. *leg. fin. C. de curſu publico. lib.12.* Barbatia *vol.1. conſ.7. n.7. & vol.3. conſ.30. num.9.* Afflict. *dec.229.* Hippolyt. *in praxi crimin. §. aggredior. n.61. vſque ad 74.* ita vt nec exemptio, nec priuilegium attendatur contra ius publicum, Iason *in leg. ex toto, num.11. ff. de leg.1* Beroius *vol.3. conſ.185. num.4.* Rolandus *vol.2. conſ.5. n.29.* Gitonda *de priuilegiis, n.97.* ex Bartolo, Baldo, Angelo, Platea, Floriano, Ludouico Romano, Alexandro, Felino, & aliis notauit Mexia *in pragm. panis, concl.4. n.20.* Azeued. *in l.1. n.25. tit.1. lib.6. Recop.* & omnes *ſuprà* adducti latè exornarunt. 12

Publica autem vtilitas in nullo alio magis consideratur, quàm in sale, tum ex illius essentia, vtilitate, & necessitate, & quia inde non debet ab alio, quàm à Principe expendi; tum etiam, quia nulla species aptior est, vt publicis necessitatibus succurrat, & ex munere regali, & regimine salis pretium statuendo posse & debere Principem sali pretium augere & taxare; & ad illum pertineat statuere pretium reliquis victualibus. Et similiter debeat esse in cura, & iurisdictione Magistratuum superiorum, qui nomine Principis iustitiam administrāt, probatur *l.1. §. cura carnis,* vbi communiter DD. *ff. de officio Præfecti vrbis. leg.9. titulo, 6. libro 2. leg.14. tit.6. libro 5. Recop.* D. Couar. *libro 3. var. cap.9. num.6* Pinel. *in leg.2.3. part. cap. fin. num.23. C. de reſcind. vend.* Gutier. *lib.2 pract. q.180. num.11. & lib.4. q.61. num.10.* & vltrà ex *leg. annorum 6. ff. de extraord. crim. leg. nemorum 18. §. Irenarchæ, verſ. item Epiſcopi. ff. de muner. & honor.* iuncta gloss. *verb. venalibus, leg. nec debere 8. ff. ad munic. leg. decurionum 6. ff. de adminiſt. rer.* 13

ad ciuit. pertinent. cum Canoniſtis *in cap.1. de empt. & vend.* Mexea, Auilesio, Didaco Perez, Azeuedo, & Bobadill. Ego notaui *1.part.deciſ.Granat.11. numer.23.* quibus adde Gaſpar. Roderic. *de annuis redit. lib.2.q.3. num.42.* vbi tradit pro iuſto habendum pretium à Principe taxatum, vt omnia, quæ ab illo fiunt, iuſta præſumi, pluribus probauit Menochius *lib.3. præſumpt. 10. per totam.*

14 Et taxam pretiorum à Principe ſæculari factam obligare Eccleſiaſticos; notauit Nauarrus *in Manuali, cap.23. n.88.* vbi hortatur Principes & Prælatos Eccleſiaſticos, vt ſuis edictis robur adiungant taxis per ſæculares iudices factis, & ad idem Banes, Ludouic. Lopez, Iacobum de Graſſis, Salcedum ad Bernard. Diaz refert, idem tenens incertus Author *conſ.1001. n.17.* inter conſilia Menochij, quibus adde Suar. hoc etiam comprobantem *lib.3. de legib. c.34. n.6. cum ſeq.*

15 Vnde cùm Hiſpania noſtra ſale optimo abundet, de quo, & eius laudibus Ariſtotel. *lib.8. de hiſtor. animal. cap.13.* Plin. *lib.9. naturalis hiſtor. cap.15. & lib.31. cap.7.* Solinus *c.22.* Albertus Magnus *lib.7. de hiſtor. animal. cap.7.* Epiſcopus Gerundenſis *lib.1. Paralipomen. Hiſpaniæ*, Lucius Marineus Siculus *lib.1. de rebus Hiſpaniæ*, & omnes ſalinæ ad regale Patrimonium redactæ *anno 1564.* ex *l.19. tit.8. lib.9. Recop.* & quia in ea exceptæ fuerunt ſalinæ regni Granatenſis, & Prouinciarum Beticæ, ideo in reſcripto expedito die tertia Ianuarij anno 1631. generaliter ad omnes ſalinas extenſum, quæ exceptæ antea fuerant, vt nullus niſi Rex ſalis dominium poſſet habere & vendere, qua negatiua, & dictione *nullus* comprehenduntur omnes caſus, qui aliàs non comprehenderentur, *l.ſi is qui ducenta 14. §. verùm, verſ. id accidit. ff. de rebus dubijs, Auth. de alienat. & emphyt. §. ſanctiſſimos, collat.6.* extollit, & exornat Iaſ. *in l.1. §. ſublata 2. lectura, n.13. ff. ad SC. Trebell.* Ruin. *lib.2. conſ.97. num.7* Surdus *conſ. 303. n.8.* Menoch. *conſ.71. num.15.* Gratian. *4. tom diſcept. cap.744. num.22.* quia negatiua habet plus roboris, & magis negat, quàm affirmat vniuerſalis affirmatiua, vt notarunt Bald. *in cap.1. in principio, de prohibita feudi alienat. per Federicum.* Tiraquellus *in l.ſi vnquam, verb. reuertatur, num.93. Cod. de reuocand. donat.* Beroius *vol.1. conſ.2. num.2. & conſ.43. num.19.* Surdus *conſ.103. num.6.*

16 Et, vt notauimus in hoc caſu, ex cauſa publicæ vtilitatis poſſunt priuilegia reuocari; ſufficit per legem generalem, vel per reſcriptum applicari ſalinas regali Patrimonio, abſque eo, quòd priuilegiorum, quæ reuocantur, ſit mentio neceſſaria: nam quemadmodum priora priuilegia per poſteriora reuocata cenſentur, id maximè procedit per viam legis generalis, tunc enim non requiritur mentio ſpecialis, ſed ſufficit generalis, & quòd Princeps ſaltim in genere de anterioribus priuilegiis cogitauerit, ex traditis per Menoch. *lib.6. præſumpt.39. num.8. præſumpt.49. per tot.* maximè *n.16. & 23. cum ſeq.* Mieres *de maiorat. 1. part. quæſt.1. num.101. & ſeq.* P. Thom. Sanchez *de matrim. lib.8. diſputat.33. num.8.* P. Suarez *de legib. lib.8. cap.38. per tot.*

17 Præſertim quando Princeps ſuo Patrimonio ſalem, vt de Regalibus, incorporat, & applicat, & ab eius adminiſtratoribus à Principe deſignatis, vel conductoribus ſalinarum ſolùm poſſe vendi decernit, quod rectè fieri poſſe, & ſolere comprobatur ex *l.ſi quis*, vbi DD. *C. de vectigal. & commiſſ.* Affict. *in cap. vnic. verb. ſalinarum, num.2. & ſeq. tit. Quæ ſint regalia. ad conſt. Neapol. lib.1. rubric.86. num.7.* Franciſc. Marcus *2. p. dec.29. num.5.* Cuiac *lib.3. obſeruat. c.31.* Alciat. *in l. inter publica, ad fin. ff. de verb. ſignif.* Greg. Lopez *in l.11. verb. de las ſalinas, tit.28. p.3.* Barboſa *in d. §. ſi vir, n.29. & 30.*

Cùm igitur Princeps ſali ex ſua iuriſdictione, & 18
velut re ſua, quia de Regalibus, pretium ſtatuit, & taxat, quamuis augmentum pretij reſpicit, idem quod tributum, videlicet, ærarij regij cumulum; tamen verè tributum non eſt, ſed quid diuerſum & ſeparatum, vt rectè conſiderauit Paulus Caſtrenſ. *lib.2. conſ.423. num.2.* vbi tradit tunc cenſeri Eccleſiaſticas perſonas grauari, ſi aliter fieret cum eis, quàm cum reliquis totius populi; cùm verò omnibus fit taxatio victualium, & hæc pretij conſtitutio fit ab eo, cui competit, vt hoc caſu à Principe, præſertim rei ſuæ, non debent clerici cenſeri grauati, quamuis illud quod augetur in pretio, ad publicas neceſſitates referatur, quia potius quàm datum, vel tributum cenſetur pars pretij, quod pro omnium commodo applicatur, argum. *l.fundi partem, ff. de contrahend. empt.* & augmentum pretij non ſtatuitur principaliter in grauamen Eccleſiaſticorum, ſed generaliter in grauamen omnium, propter publicas neceſſitates. *l.omnes 3. Codice, de operibus publicis*, & aliquibus exemplis confirmat Caſtrenſis *num.3.*

Nec obſtat regula, *cùm quid vna via prohibetur* 19
alicui, ad id alia non debet admitti, de regul. iur. lib.6. quia, vt tradit Dinus *in ea*, multories ex alia cauſa quis admittitur ad illud quod ex vna prohibetur, vt *in l. ſi cum patrono, §. bonorum, ff. de bonor. poſſ. l.ſi cui, ff. de condit. & demonſtrat. l. quoties duplici, ff. de reg. iur. l.1. §. ſed videndum, ff. de ſucceſſ. edict.* ita quamuis non liceat Principi, vt Clericos grauet derectè, non eſt ei prohibitum vt pretium ſalis ſtatuat, etiam ſi grauentur indirectè per conſequentiam, & acceſſoriè.

Nec contra prædicta turbabit noſtram ſententiam, 20
quod aliqui voluerunt, non omnes ſalinas de Regalibus eſſe; quia de ſalinis priuatorum mentio eſt *in l.forma, §. ſalinæ, ff. de cenſibus, l. generali, §. vxori, cum ſeq. ff. de vſufruct. legat. l. magis 5. ff. de rebus eorum*, & ſolum eſſe de Regalibus ſalinas, quæ in locis fiſcalibus inueniuntur; non verò in locis priuatorum, tenuerunt Affictis, Franciſc. Marcus. Gregor. Lopez, & Sixtinus *in locis ſuprà adductis*, quia iſtorum opinio communiter improbatur, iuxta gloſſ. *in Auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, §.1. verb. cauſis, collat.9.* & notarunt Caſtrenſ. *lib.1. conſ.63. in fin.* Decius *conſ.163. poſt principium.* Socinus iunior *vol.3. conſ.80. n.40.* Cuman. *conſ.162. n.4.* Cuiac. *d. lib.3. obſeru. cap.31.* vbi teſtatur, quòd in Gallia ſalinæ omnes propriæ ſunt Principis (etſi videatur diſſentire Chopinus *de Domanio Gallico, lib.1. tit.15. n.15.*) & Bernard. Gomez. *in tract. de ſale*, tradit: *Omnes in vniuerſum ſalinas non minus, quàm auri & argenti fodinas ad ſolos Reges pertinere, & ideo ſalinas inter iura regalia commmerari.* & probarunt Barboſa *in d. §. ſi vir, n.28.* & elutimi relati à D. Solorzano *2. tom. de indiar. gubernat. lib.5. cap. vnico. num.19. & 34.* iunctis illis, quos *ſuprà* congeſſimus *n.7. & 8.*

Et iure Hiſpano id ſine controuerſia eſt, cùm legi- 21
bus noſtris omnes ſalinæ ad regale Patrimonium ſint redactæ, *l.2. tit.13. lib.6. Recop.* vbi poſtquam de omnibus metallis auri, argenti, plumbi, aut aliis ſimilibus egerit, ad Regem pertinere conſtituit, ſubiungítque eis verbis: *Yaſſi miſmo las fuentes y pilas, pozos ſalados, que ſon para fazer ſal, nos pertenecen. l.19. tit.8. lib.9. Recop.* ibi, *Anemos mandados tornar e incorporar, y tornamos, e incorporamos en noſtro patrimonio todas las dichas ſalinas de guias, y limites, que los dichos Caualleros, y perſonas particulares tenian.* vbi quamuis eſſent apud nos ſalinæ priuatorum, vt de Romanis plura iura expendimus; tamen legibus Hiſpaniæ ad Regem pertinent, & apertiùs decernitur reſcripto, de quo mentionem fecimus, expedito die 3. Ian. an. 1631. vbi non ſolùm regali Patrimonio applicantur ſalinæ, ſed

Aliquot. 50. n.º 45. Vid.

sed omnibus prohibetur vendere salem, & cauetur solùm per regios Administratores, vel conductores fieri oportere.

22 Deinde etiam non obstabit plures vasallos habere priuilegia salinarum ex causis seruitiorum Regibus gestorum, vel pecuniarum, quas pro salinis impenderunt; quia, vt *suprà* diximus, *n.* 10. & 11. quando publica vtilitas suggerit, possunt priuilegia reuocari, præsertim gratuita: nam quando non transeunt in contractum, etiam sine causa possunt reuocari, tam à concedente, quàm à successoribus, ex communi Doctorum sententia, de qua Matienzo *in l. 6. glos. 1. n. 5. tit. 10. lib. 5. Recop.* P. Suar. *de legib. lib. 8. c. 37. num. 4.* P. Thom. Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 33. in princ.* vbi adducit Felin. Bologn. & alios, adde Peregr. *de iure fisci, lib. 5. tit. 2. num. 52.* Mastrill. *de Magistr. lib. 3. cap. 4. n. 152. cum seq.* quia absque dubio cum causa publicæ vtilitatis, vt in nostro casu, reuocari posse tenuerunt.

23 Nec priuilegia eximet à gratuitis in eis fieri mentionem seruitiorum, vel aliquid pro priuilegio datum. Quia generalis assertio seruitiorum, nisi apertè, & specificè exprimantur, non facit priuilegium remuneratorium, nec eximit à natura concessionis merè gratuitæ, vt probarunt Cæsar Barzius *decis. 118. num. 12.* Hieron. Laurent. *decis. 23. n. 10.* Bald. *in l. illud, num. 13. ad fin. C. de sacrosanct. Eccles.* Oldrad. *cons. 5. per tot.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num. 97. C. de reuoc. donat.* Menoch. *cons. 112. n. 15. & seq.*

24 Tum, etiam si pecunia pro priuilegio daretur, si non æquialeat concessioni, non transit in contractum, sed remanet concessio in terminis gratiæ & priuilegij, vt ex *l. Titius 3.* ibi, *Beneficium tamen præstitit. ff. de obsequiis à liberis.* notarunt Bald. *in l. qui se patris, num. 34. C. vnde liberi.* Felin. *in capite nouit, num 8. de iudiciis.* Tiraquell. *vbi proximè, numero 9.* Osasco *decis. Pedemontan. 139. numero 10.* Hieronym. Gabriel. *commun. lib. 3. tit. de donationibus, conclus. 1. numero 63.* Peregrin. *de iure fisci, lib. 1. tit. 3. num. 28. & 29.* vbi tradit, *intellige, vt dixi, de pretio dato, aut facto, quod sit commensuratum, vel propè ad beneficium acceptum, aliàs si gratia longè præponderaret, non desineret esse gratia, nec priuilegij nomen amitteret.*

25 Nec prædictorum priuilegiorum confirmationes plures, quæ extant, poterunt maiorem firmitatem illis præbere: nam in dubio confirmatio semper intelligitur in forma communi. Decius *in rubrica, de confirmatione vtili, vel inutili, num. 3. & cons. 72. numero 5.* Alexand. *lib. 1. cons. 33. num. 4.* Zabarella *cons. 44. num. 4. & seq.* Tusch. *practicar. lit. C. concl. 708. num. 2. & 11.* & confirmatio nihil addit, vel extendit confirmatum.

26 Rursus, quia licèt iuxta prædicta posset Princeps hæc priuilegia sine causa, vel cum ea, quæ ex publica vtilitate, & necessitate procedit, infirmare; tamen expressè omnibus compensationem, & cambium dedit, vt apertè traditur *in d. l. 19. tit. 8. lib. 9. Recop.* ibi: *seles dara la satisfacion que se hubiere por iusta,* iuxta quod de priuilegiis, quæ transierunt in contractum, cùm ex causa iusta reuocentur; ex *l. 2. tit. 1. p. 2.* & Gregor. Lopezio, Bolognero *consil. 3. num. 16.* Matienzo *in l. 6. glos. 1. n. 13. tit. 10. lib. 5. Recop.* notauit Thom. Sanch. *d. disp. 33. num. 9.* & in posteriori rescripto anni 1631. omnibus dominis salinarum cambium præstandum decretum est, &, me causam regalis Patrimonij in causis defendente, pluribus recompensatio facta, & cambium æquiualens dictum fuit.

27 Denique, quia vtcumque priuilegia prædicta confiderantur, siue remuneratoria, vel transeunt in contractum, & non in tercederet causa, & necessitas publica quam expendimus, tamen iuxta naturam, & mutationem huius rei, nullo modo procedere possent priuilegia salinarum, quia cùm antea sal veneretur, & eius modius (quem dicimus *fanega*) pro duobus argenteis æstimaretur, & iuxta nouam dispositionem, vt pretium salis subrogaretur pro fissis millionum ad quadraginta exercuerit argenteos, non potest priuilegium obseruari. Tum, quia illi, qui salinas haberent excusarentur à solutione fissarum in graue regalis Patrimonij dispendium, & maximum augmentum prætij, non potest videri concessum: nam, vt comprehendatur augmentum dispositione, debet esse eiusdem substantiæ, & correspondere concessis *l. fin. §. 1. ff. de legat. 2.* & tradunt Bartol. & communiter DD. per textum *ibi in l. ius ciuile. ff. de iust. & iur.* Innocent. Ioan. Andreas, Panormitan. & reliqui Canonistæ *in cap. 1. de consecrat. eccl. vel altar.* Pacianus *de probat. lib. 2. cap. 28. num. 91.* Mieres *de maiorat. 3. part. q. 8. num. 49.* Brunus *tract. de augmento concl. 3. in principio. num. 10. concl. 4. n. 1.* Surdus *cons. 27. n. fin.*

28 Et quamuis Principis beneficium sit latissimè interpretandum, *l. beneficium. ff. de constitut. princip. cap. cùm dilecti, de donat.* tamen nunquam extenditur, nisi ad illud ius quod tempore concessionis & Priuilegij competebat. D. Couarr. *pract. cap. 1. n. 10.* post Ioann. Andream *in additionib. ad Speculator. tit. de censibus §. nunc videndum, in addit. magna, & ex leg. Rutilia Polla leg. in lege 77. ff. de contrahend. empt. leg. damni 18. ff. si is qui, ff. de damno infecto. leg. fin. §. 1. de legat. 2. leg. si ita legatum. ff. de auro & argento legato leg. non modus 12. C. de seruit. & aqua.* Bartol. & reliqui DD. in eis iuribus, idem Bartol. *vol. 2. cons. 284. num. ... & in leg. omnia priuilegia. C. de Episcopis & cleric.* Iason *leg. si ex totò, num. 71. ff. de leg. 1.* Carolus Ruinus *lib. 5. cons. 111. num. 17.* Surdus *cons. 27. num. 6. & cons. 127. num. 43.* Osascus *decis. Pedemont. 91.* Albericus *de statutis quæst. 116. numer. 1. cum seq.* Tuschus *littera P. conclus. 735. numero 1. cum seqq.* Gratianus *1. tom. discept. capit. 98. numer. 1. cum seqq.*

29 Maximè, quia tam immoderatum augmentum, & quod pro vtilitate publica inductum, credendum est Principem, si de illo cogitaret, non concessurum, iuxta quod notarunt DD. *in cap. suggestum,* per textum, ibi, *de decimis, & cap. quanto, de censibus, l. 5. tit. 20. p. 2. l. 43. tit. 18. part. 3.* Decius *cons. 335. num. 1.* qui refert consilium 83. Ancharrani, Riminald. *cons. 59. num. 72. & seqq.* Surd. *decis. 236. num. fin.* cum Alexandro Tusch. *pract. lit. P. conclus. 735. num. 14. & seq.* vbi tradit non comprehendi augmentum immoderatum, & illud censetur quando excedit dimidiam partem totius, quia dicitur intolerabile, quanto magis in hoc casu, vbi pretium salis toties excedit quod antea erat.

30 Pro qua re facit quod ex Bartolo, & ex *l. si de meis, §. recepisse, ff. de receptis arbitr.* notauit Paul. de Castr. *in l. 2. §. vlt. ff. de aqua pluuia arcenda,* vt si concedo tibi, vt possis immittere aquam de fundo tuo in meum, etiamsi mihi noceat, intelligendum, si noceat moderatè, non immoderatè, idque procedit etiamsi concessio salinarum, & immunitas daretur priuatis pro tempore futuro, vt non tenerentur deinceps pro sale alias collectas soluere, quia quando ex hoc magnum præiudicium procederet, vel maximè augerentur onera, vel collectæ, priuilegium non teneret: tum quia dictio *alius,* arguit similitudinem eiusdem qualitatis eius quod præceperat. *l. si fugitiui 3. iuncta gloss. verb. alia pœna, C. de seruis fugitiuis, cap. sedes,* vbi glossa & DD. *de rescriptis* Zephalus *volum. 2. cons. 249. numero 5.* Carolus Ruinus *consil. 182. num. 2.* D. Couarr. *practic. cap. 25. num. 3.*

31 Et iuuat quod notauit Aluarus Valaſcus *conſult.* 58. *per totam*, maxime *num.* 11. *cum ſeq.* vbi agens de priuilegio exemptionis, ne ſolueretur tributum de oleo, frugibus, & leguminibus, vbi erant verba exuberantia, quæ reſpiciebant futurum tempus, tradit ſi tributa augerentur, ſolùm priuilegium obſeruandum, quando concedenti tantùm adferat leue præiudicium, non verò ſi magnum, quia cùm eſt graue, & magnum præiudicium, non credetur concedentem voluiſſe concedere, ex textu quem dicit notabilem *in cap. quanto, de cenſib.* per quem tradit ipſe Valaſcus reſtringi debere deciſionem *c. quia circa, de priuilegijs.*

32 Et ego in eiuſdem rei confirmatione etiam ad contractus expendo textum, quem nullus ex prædictis adducit, *l. Lucius* 44. *ff. de action. empti*, eis nobis aptiſſimis verbis: *Planè ſi in tantum pretium exceſſiſſe proponas, vt non ſit cogitatum à venditore de tanta ſumma, iniquum videtur in magnam quantitatem obligari venditorem.* eo in caſu adeò exhorbitanti, & non cogitato (vt in præſenti) nullum priuilegium, aut renuntiationem locum habere poſſe, etiamſi de caſibus inſolitis, & non agitatis exprimeretur, ex Ripa, Neuizano, & aliis Menoch. *conſ.* 127. *num.* 18. Ancharran. *conſ.* 402. D. Caſtillo 3. *tom. cap.* 3. *num.* 80. Matienzo *in dialogo relato* 4. *part. num.* 5. & hunc caſum non comprehendi in priuilegio, nec cenſendam tunc reuocationem fori, ſed potiùs declarationem, conceſſionémque ad hunc caſum non extendi, vt in ſimili in terminis tradit doctè P. Dian. 1. *tom. tractat.* 2. *reſol.* 59. *verſ. ſecundo.*

33 Poſtremò, ex prædictis nulla materia aptior quàm ſal, vt in eo poſſint vectigalia inſtitui, propter excellentiam ſalis & neceſſitatem, quia nullam rem magis deſiderant populi, vt ex Bernardo Gomezio *tract. de ſale lib.* 2. *pag.* 73. notauit Barboſa *in l. diuortio* 8. *§. ſi vir. ff. ſoluto matrimonio, num.* 30. vbi tradit maximum ſalinarum prouentum, & ſalis vectigalia ſæpe in cauſa eſſe, vt populi multo paucioribus tributis, quàm aliàs, à Principibus grauentur.

34 Apud Romanos Leonus Salinator ideo dictus, quia in cenſum ex ſalis annona nouum vectigal ſtatuiſſet, Sabellinus *lib.* 5. *Ennead.* Et factum Romæ teſtatur Liuius *lib.* 2. ex quo refert Sixtinus *de Regalibus lib* 2. *cap.* 19. *num.* 4. Caluinus *verb. ſalis vectigal.* Ancus Marcius Rex ſalis modia ſex millia congiarium populo erogauit, & ſalinas primus inſtituit, Plinius *lib.* 31. *natural. hiſt. cap.* 7. quaſi gratum ſit populo ſalem concedere, & nimis durum ſalem adimere, ideo in Troade licebat volentibus Tragaſeum ſalem capere; ſed vbi Liſimachus Rex tributum impoſuit, continuò euanuit, cùm poſtea locum immunem reliquiſſet, ſal iterum creuit. Atheneus *lib.* 3. *Deipnoſodiæ cap.* 1. de quo etiam memoratur D. Solorzanus *tom.* 2. *de Indiar. gubernat. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 13. adducens Cuiacium *lib.* 3. *obſeruation cap.* 31. & alia exempla Diui Gregorij Thaumaturgi, D. Gregorij Niſſeni, Ariſtotelis, & Maioli refert.

35 Et iuſtè quando neceſſitas vrget poſſe in ſale conſtitui vectigalia, tenuerunt Bernardus Gomez, & Bernadinus Miedes *in peculiaribus tractatibus de ſale*, Ioan. Guidius Volaterranus *de mineralibus, lib.* 2. *tit.* 8. de ſalinis, vbi per quadraginta & duas quæſtiones de hac re agit. Scipio Rouitus *tit. de ſale*, Lucas de Peña *in l.* 1. *C. de metallis lib.* 11. Ripa *de peſte, ſub tit. de remedijs ad conſeruandam vbertatem, num.* 177. Petrus Gregor. *lib* 3. *ſyntagm. iuris cap.* 10. Barboſa *vbi ſuprà*, qui alios adducit. Ruinus *vol.* 5. *conſ.* 105. Antonius Rubeus *conſ.* 21. Alexand. Raudenſ. *variarum reſolutionum, cap.* 72. & 73. Stracca *de mercatura* 4. *part. n.* 30. Surd. *conſil.* 321. *num.* 27. & 28. Mandellus Albenſis *conſ.* 116. *num.* 8. & *conſil.* 130. *num.* 19. & *conſil.* 290. *num.* 9. & *conſil.* 322. Bellonus *lib.* 12. *num.* 9. & 15. Franciſc. Marcus 1. *p. deciſ.* 38. *num.* 5. & *deciſ.* 154. 168. & *deciſ.* 385. Camillus Borrellus *de præſtantia Regis Catholici cap.* 25. *num.* 18. & 23. Capiblanco *de Baronibus, pragm.* 8. *part. num.* 56. Ponte *de poteſtate Proregis, tit.* 4. *de Regal. impoſit.* §. 8. *num.* 136. Farinacius *in praxi tit.* 3. *quæſt.* 104. *num.* 62. Tobias Nonius *conſil.* 45. *num.* 30. & 31. Gregor. Lopez *in l.* 1. *verb. ſal. tit.* 5. *part.* 1. & *in l.* 55. *gloſſ.* 1. *ad medium, tit.* 5. *part.* 5. Didacus Perez *in l.* 2. *tit.* 23. *lib.* 2. *ordinamenti*, Matienzo *in l.* 1. *gloſſ.* 2. *tit.* 18. *num.* 2. *lib.* 8. *Recopil.* Azeued. *in l.* 1. *num.* 73. *tit.* 15. *lib.* 4. *Recop.* Anton. Capicius *in inueſtitura feudali, tit. de ſalinis.* Duardus *in explicatione Bullæ, in Cœna Domini, lib.* 2. *canon.* 5. *quæſt.* 4. *num.* 6. Flauius Cherubinus *in compend. Bullar. tom.* 2. *ad Bullam* 40. *Gregorij XIII.*

Et vſitatum multoties fuiſſe vectigalia ob publi- 36
cas neceſſitates in ſale conſtitui, vltra quæ prædiximus notarunt Renatus Chopinus *de Domanio Gallico lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 15. Sixtinus *de Regalibus lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 4. *& ſequent.* idque aliquando per viam tributi factum, aliàs etiam extra tributum per augmentum pretij, vt fecit Pontifex Paulus III. & poſt Reges expulſos etiam Romæ factum, vt ex Liuio meminerunt Sixtinus *vbi proximè*, & Caluin. *verb. ſalis vectigal*, & ex cauſa publicæ neceſſitatis & vtilitatis rectè poſſe pretium augeri ſalis, vel in eo conſtitui vectigal agnoſcunt omnes *ſuprà* relati, & in noſtro Rege Camillus Borrellus *de præſtantia Regis Catholici dict. cap.* 25. *num.* 23. quamuis ſuadet ab hoc Principes abſtinere oportere, tamen iuſtum admittit neceſſitate ſuggerente, vt in hoc caſu vltra quàm neceſſitas vtgebat, tot bellis Hiſpanum imperium exagitatum, etiam ſiſſas millionum in victualibus carnis, vini, olei, & aceti Princeps remiſit, quia grauatos ſubditos cenſebat, vt earum loco augmentum pretij ſalis ſubrogaretur, & quando poſtea populi, qui ſemper continua varietate mutatione feruntur, graue dixerunt pretij ſalis augmentum, Princeps noſter qui ſemper vaſallorum vtilitatibus ſtudet, illud remiſit, iterum ſiſſis redditis, de quo agimus *infrà allegatione ſequenti* 78.

ALLEGATIO LXXVIII.

Executio quomodo procedat pro ſale dato ad conſeruationem ſalinarum?

1 *Manutentio conſeruat aliquem in iure ſuo.*

2 *Decretum proviſionale alimentorum, & litis expenſarum, debet durare dum lis principalis diſcutitur.*
l. ſi inſtituta, §. de inofficioſo, ff. de inofficioſo teſtamento.

3 *Executio non poteſt procedere niſi pro re certa.*
§. pretium. Inſtit. de emptio. & vendit.
l. 1. *& tit.* 5. *p.* 5.
l. 1. *&* 2. *tit.* 21. *lib.* 4. *Recop.*

4 *Taxatio vt præcedat ad executionem, fieri debet cum ſummaria cauſæ cognitione parte citata.*
l. 1. *C. de ſententijs quæ ſine certa quantit.*
Liquidationis debet fieri declaratio, vt exequatur.
Appellari poteſt à liquidationis declaratione.

5 *Executio fieri potest contra eum qui obligatus est, licèt non adiecta clausula guarentigia.*

6 *Fideiussio de indicato soluendo habet paratam executionem, & n. 7. & 8.*
l. fin. C. de usuris rei indicatæ.
l. 2. C. de execution. rei iudicatæ.
l. minor 25. annis cui fideicommissum, ff. de minoribus.

7 *Executio ex fideiussione indicatum solui, tunc procedit quando fideiussio fit apud acta.*

8 *Satisdatio indicatum solui exequi potest sine nouo processu.*

9 *Satisdatio indicatum solui habet vim confessionis & statim quo index pronunciauit exequi potest.*
l. tale pactum, §. qui prouocauit, ff. de pactis.
l. indicatum solui 9. ff. iudicatum solui.

10 *Dictio* illico *omnem moram excludit.*
l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verbor. oblig.
l. qui possessionem 17. ff. de vi & vi armata.
l. litigatur, C. de appellat.
l. idemque 10. §. si cui mandauero Digest. mandati.

11 *Res iudicata habet executionem paratam.*
l. post rem. ff. de re iudicata.
l. 1. C. de executione rei iudicatæ.
c. quoad consultationem, de re iudicata.
l. 19. tit. 22. p. 3.

12 *Spoliatus non potest intendere manutentionem.*

13 *Manutentio & redintegratio differunt.*

14 *Manutentio, quæ non datur spoliato potest dari spoliantì, etsi iniusto possessori.*
Manutentionis iudicium non admittit testium repulsam, vel appellationem.
Possidere aliud est, vel in possessione esse.
l. si quis ante 10. ff. de adquir. possession.

15 *Decretum prouisionale quod dicitur durare, dum lis pendet, procedit in alimentis sequestro, & manutentione, non verò in eis, quæ ad voluntatem iudicis reuocantur.*
Decreta prouisionalia sunt inter locutoria, & possunt ad nutum reuocari.

16 *Illico aliquid fieri, & dilationem petere opponuntur.*

17 *Pretium certum est quod in alterius voluntatem confertur, facta declaratione.*
l. item pretium, ff. de contrab. empt.
l. si certa sit 75. ff. pro socio.
l. si merces 28. ff. locati.
l. si quis arbitratu 43. ff. de verb. oblig.
l. fin. C. de contrahend. empt.
l. 9. tit. 5. p. 5.

18 *Taxatio est pars sententiæ, & pertinet ad actum necessarium.*
l. de qua re, ff. de iudiciis.

19 *Declaratio fieri potest per successorem in officio.*
c. quoniam Abbas, de officio, & potest. iudicis delegat.
l. cùm apud Semprouium, ff. iudicatum solui.

20 *Certa quantitas est, quæ à lege declaratur.*
Certum est, quod quantitatem expressam continet, vel per relationem ad aliud.
l. ait Prætor 5. §. 1. ff. de re iudicata.

21 *Liquidum quoad executionem habetur, quod de facili potest liquidari.*
Appellatio admitti non potest à taxatione legis.
l. si qua pœna 224. ff. de verb. significat.

22 *Pretium à lege, vel à Principe taxatum præsumitur.*
l. 1. §. cura carnis, ff. de officio Præfecti vrbis.
l. 9. tit. 6. lib. 2. Recop.
l. 14. tit. 6. lib. 3. Recop.

23 *Instrumentum quamuis non sit liquidum, exequi potest, si possit in terminis viæ executiuæ liquidari.*
l. defensionis, C. de iure fisci.

24 *Liquidatio pro facta habetur, quando impeditur ab eo contra quem executio intenditur.*
l. pupillus ff. quæ in fraudem creditor.
l. cùm ostendimus, §. negligentia, ff. de fideiuss. tutor.
l. qui repudiantis, §. cùm contra, ff. de inoffic. testament.
l. rem hæreditariam, ff. de euiction.

25 *Conditio quæ omnino extitura non suspendit, nec habetur pro conditione.*
l. itaque, ff. si certum petatur.
l. non possibilis, in fine, ff. de verbor. oblig.
l. in illa stipulatione, §. vltimo, ff. eodem.
l. hoc iure, ff. de verbor. obligat.

Salinis alicui abdicatis, vt in nomine Regis sal vendi possit, si ad piscationis conseruationem domino salinarum sal à Rege concedatur, ita vt fideiussorem præstet de soluendo pretio, quo designatur, quomodo executio procedat.

PRo domino salinarum facere videbatur, quia intenderat iudicium summarissimum manutentionis, vt conseruaretur in possessione salinarum, & cùm manutentio conseruat aliquem in iure suo, ideo videbatur pro sale earum salinarum non posse executionem procedere. 1

Præsertim, quia cùm pendente lite super manutentione, & proprietate salinarum hæc quantitas salis præstaretur ad vsus necessarios illius salinæ abdicatæ, habetur, vt decretum prouisionale pendente lite, quod debet durare interim quo lis principalis dissentitur, velut alimenta, & litis expensæ. *l. si institutus, §. de officioso*, ibi, *interim ali debet, ff. de inoffic. testam.* notauit Surdus *de alimentis titul. 5. q. 8. num. 1.* & cum Bartolo, Carrotio, Mauro, Aretino, Farinacio, Guazino, Nigro, Muscatello, Marcabruno, Rebuff. & aliis tradit Noguerolus *allegat. 11. num. 200. cum seq.* & in manutentione prouidetur, vt dum lis pender, sit aliquis in possessione, ex Castrensi, & Capicio, D. Couarr. *practicar. cap. 17. num. 2.* 2

Tum, quia obligatio quæ in hoc casu facta fuit, non respexit certum & liquidum pretium, sed quod taxaretur à confessu, vel Senatu salis, & vltra quam pretium debet esse certum. §. *pretium. Instit. de emption. & vendit. l. 1. & 9. tit. 5. p. 5.* Nec executio potest procedere nisi in re certa, & liquida. *l. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Recop.* aliàs quando obligatio conditionalis est, vt in hoc casu, soluendi, quod taxaretur, exequi non potest, vt notatur. 3

Maximè, quia, vt executio procedat, fieri debet, & præcedere hæc taxatio parte citata, & cum summaria causæ cognitione, vt *l. 1. C. de sentent. quæ sine certa quantitate.* Bartolo, Castrensi, Fulgos. Romano, 4

&

& aliis probarunt D.Couarr. *lib.2.var.cap.11. num.1.* Roderic. Suar. *in l. poſt rem iudicatam, limitat.4.* & debet fieri declaratio, & pronunciatio ſuper liquidatione,ex Baldo *in l.2. num.11. C. de execution. rei iudicat.* & à prædicta pronunciatione poteſt appellari, & peti, vt declaratio reducatur ad arbitrium boni viri, ex notatis per Cynum, & Angelum *in l.fin. C.de contrahend. empt.* Bart. *in l. ſi ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſocio.* Bald. *in l.ſi cum exceptione, §.hæc autem actio, num.4.ff. quod metus cauſa.* Greg.Lopez *in l.9.gl. verb. Alluedrio.tit.5.p.5.* vnde videbatur non iuſtè procedere executionem in hoc caſu.

3 Sed tamen contraria ſententia, & locum habere executionem in hoc caſu contra fideiuſſores iudicatum ſoluendi, ex eo rectè ſuadetur, quia fideiuſſores obligati fuerunt in iudicio cum clauſula *guarentigia*, & quamuis non adiiceretur,poſſet eo ſolùm,quia obligati fuerunt, contra eos executio intendi, ſecundùm opinionem Auendañi *in l.4.& 5.titulo de las excepciones, numero 2.& 3. & in Dictionario verb.eſcriptura.* Didacus del Caſtillo *in l.63. Tauri, numero 11.* Palacios Rub. *ibid. numer.1. verſ. hodie tamen, & numero 2.* Anton.Gomez *in l.64. Tauri, numer.4.* vbi ſequitur eius nepos additionator Olanus *in antinomia iuris litt. L. numero 21.* idem Olanus *in eodem tract. & littera, numero 40.* Salazar *de vſu & conſuetudine, capite 3. numero 4.* Aluornoz *de contractibus, lib.1.titul.2.capit.2.* Gratian. *regulæ 179. numero 9.* Matienzo *in l.10. titulo 17. lib.5. Recopilat. gloſſ. 11.* Paz *in praxi 3.tom. capite 6.§.6.num.28.*Parlador. *lib.2. cap.fin. part.§.12. ampliat 1.num.5. & 6.*Azeuedo *in l.1.num.54 titulo 21. lib.4.Recop.*

6 Vlteriùs, quia obligatio fideiuſſorum fuit de iudicato ſoluendo,& illius naturæ eſt, vt habeat paratam executionem ſine nouo proceſſu, quando iudex decreuerit, & declarauerit, ex doctrina gloſſ. *verb. perſoluere, in l.fin. C de vſuris rei indicat.* & faciunt verba illius textus ibi, *A fideiuſſoribus, vel mandatoribus ſtatim pecunias, vel res in condemnatione poſitas exigere;* & relato Odofredo tenuit Bartol. *in l.1.ff.iudicat. ſolui,num.1.& 2.* Nota eius verba *numero 3.* ibi, *In omnibus caſibus præcedentibus, in quibus dixi executionem mereri, intelligo, ſi ſit talis ſtipulatio interpoſita in iudicio coram iudice, aliàs ſecus argumento l.2.Cod.de execution. rei indicat. l. minor 25. annis, cui fideicommiſſum, ſuprà de minor. quia niſi interponatur in iudicio ea ratio, tunc non eſt liquidum iudici, nec videtur confeſſio facta coram iudice.*

7 Suffragatur doctrina Baldi *in l. vltima, §. cùm antiquitas, numero 1.Cod. de vſuris rei iudicatæ.* ibi, *Duo tamen requiri quòd fideiuſſerit indicatum ſolui, & apud acta, ita vt ſint appendices ipſius iudicij, & ex ipſo iudicio ſit notorium eſſe obligatos.* Quæ omnia in hoc caſu procedunt, quia apud acta in eodem iudicio coram Senatu fideiuſſores obligati, vt redderent prerij ſalis quantitatem illico, quando à Senatoribus iuberetur, ideo ſine nouo proceſſu poteſt contra fideiuſſores intendi executio, vt cum Speculatore,Caſtrenſi, Baldo, Angelo, & aliis tenuit expreſsè Surdus *conſil.171. num.39.& 40.*

8 Et conſtituens differentiam inter fideiuſſorem contractus; cum quo debet noua cauſa fieri ad executionem à fideiuſſore iudicij,cum quo nouus proceſſus neceſſarius non eſt, & proponens exemplum in ſatisdatione iudicatum ſolui, notauit idem Surdus *conſ.396. num.39.& 40* addita ratione, quæ nobis conuenit ex Bartolo, Beroio, & Socino, ibi, *Quia fideiuſſor iudicij videtur conſentire iudicio, quod fit ipſo præſente, ſcienter,& patiente.* & adducit opinionem Blanci, qui pro ea refert Socinum, ſatisdationem iudicatum ſolui eſſe tam connexam actibus iudicialibus; quia ſi Clericus fideiuſſor eſſet iudicatum ſoluendi, poſſet conueniri coram iudice,etiam ſi eſſet ſæcularis, apud quem fideiuſſiſſet; ſed eam ſententiam meritò reprobat Surdus *vbi proximè.*

9 Præterea eandem diſtributionem fideiuſſoris contractus à ſatisdatione iudiciali probarunt Hieronym. Gabriel *volum.1.conſil.43. numero 32.* Maſtrillus *deciſ. 20.per totam.* & aduersùs fideiuſſorem datum in iudicio ſoluendi iudicatum, vt poſſit executio intendi directè, & ſtatim, quo iuſſerit iudex ſolui illud,pro quo fideiuſſit, eſt communis Doctorum ſententia *in l.1. ff.indicatum ſolui*, & tenuerunt Imola, Cagnolus, Ruinus, Salicetus, Iulius Clatus,& alij, quos refert, & ſequitur Trentacinq. *lib.2. variar. titulo de expenſ. reſolut.3. numero 2. & 3.* & poſt Odofredum, Bartolum, Baldum, eiuſdem ſententiæ refert Guidonem de Suza, & Guillelmum de Cuma, Rodericus Suarez *in l.2. fori, tit. de comperendination. §. ſed pone quæſtionem, numero 6.* qui tradit eſſe communem concluſionem, & *numero 10.* refert ex Baldo, qui dicit non eſſe alibi. *l. tale pactum, §. qui prouocauit. ff. de pactis,* vbi traditur ſatisdationem datam in iudicio, habere vim confeſſionis, vt executio procedat, ſine nouo proceſſu, & citatione. Nota verba textus, qui agit de obligatione facta in iudicio appellationis de iudicato ſoluendo, ibi, *Iudex appellationis nullo alio de principalis caſu diſcuſſo iuſtum conuentionem velut confeſſio ſequitur;* cui addenda eſt *l. iudicatum ſolui 9. ff. indicatum ſolui*, eis verbis : *Iudicatum ſolui ſtipulatio expeditam habet quantitatem, in tantum enim committitur, in quantum iudex pronuntauerit.* Et eandem ſententiam, vt aduersùs fideiuſſorem de iudicato ſoluendo executio poſſit procedere ſine nouo proceſſu, inſtantia, aut ordine iudiciali, tenuerunt Afinius, Scaccia & alij,quos refert, & ſequitur Oſvvald.ad Donel.*lib.27.comment.capite 3.in notatis litt.H.*

10 Tum etiam in hoc caſu fideiuſſores obligati ad reddendum pretium ſalis dati reo, pro quo ſatisfecerunt illico, quo à iudicibus iuberetur, quo caſu nec dum erat neceſſarium executionem facere, & illius terminos, formam, & ſolemnitates expectare, ſed vt ſtatim ex Senatus decreto fideiuſſores compellerentur ad ſolutionem; id quidem manifeſtè denotat verbum *illico*, ſine mora, & cunctatione. *l.1. §.ſi quis ſimpliciter, verſ. cùm adducit. ff. de verbor. obligat. l. qui poſſeſſionem 17. ff. de vi, & vi armata*, & probat *l. litigator. Cod. de appellat.* & eſſe oppoſitum aliquid illico faciendum, vel cum dilectione, denotat *l. idemque 10. §. ſi cui mandauero, verſic. ſed Papinianus, ff. mandati*, probauit Menochius *de recuperanda poſſeſſion. remedio 1.numero 252.* & quando quis aliquid dare, vel facere illico obligatus, ſolùm duorum, vel trium dierum dilationem ad implementum præſtandum, ex Ripa, Socino, Cremenſi, Tiraquello, Maſcardo, Tuſcho, Farinacio, & aliis pluribus probauit Auguſtin. Barboſa *de dictionib. vſufrequent. dictione 149.*

11 Rurſus, quia vltra obligationem iudicialem ex decreto Senatus, quo iubetur, vt pro ſale illud pretium ſoluatur, cui decreto conſenſit recipiens ſalem, res iudicata procedit, quæ habet executionem paratam. *l.poſt rem ff.de re iudicata, l.2. Cod de execut.rei iudicatæ, capite quoad conſultationem, de re iudicat. l.19. titulo 22. part.3.* vbi Gregor.Lopez,& Rodericus Suar. *in comment. ad d.l.poſt rem.*Parlador. *lib.2.rer.quotid. cap.fin.1. p.§.1.per totum.*

12 Quibus non obſtat quæ in hoc caſu contrà expenſa : nam quod pertinet ad, manutentionem, potiùs

potiùs denegata fuit domino ſalinarum, & nullo modo poterit illam petere nec intendere, cùm quæreretur nomine regalis Patrimonij ſpoliatum, quia omnium Doctorum ſententia eſt non poſſe intendere manutentionem, qui dicitur ſpoliatus. Ioann. Fabr. *in §. retinenda, num. 16. Inſtit. de interdictis*, Caſtrenſis *lib. 2. conſil. 284.* ex D. Couarr. & quatuor Rotæ deciſionibus probauit Gratianus *tom. 2. diſceptat. capit. 314. numero* 17. 18. & 19. Farinac. 1. *tom. noniſſim. deciſ. 704. numero* 1. *& tom. 2. deciſio.* 56. *num.* 3. *& deciſio.* 630. & ex deciſionibus Putei, & Seraphini comprobat Menochius *de retinend. remed.* 5. *n.* 58. & ego aliis pluribus relatis notaui 1. *part. deciſion. Granatenſ.* 5. *numero* 10. & addenda Antonij Fabri verba *in C. lib.* 8. *tit.* 4. *definit.* 8. ibi, *Porrò qui agit interdicto iſto retinendæ poſſeſſionis, duo probare debet, poſſeſſionem ex parte ſua, & turbationem ex parte aduerſarij; turbationem, in quam; non ſpoliationem, quia ſi ſe diceret ſpoliatum, ſibi eſſet contrarius, ob idque repellendus.* quippe ſi manutentionem petere denotat, vt conſeruetur in poſſeſſione quam quis adhuc retinet, & allegare ſpoliationem, inſinuet poſſeſſione priuatum, non poterit manutentio operari in poſſeſſione, quæ non eſt in eo, qui manutentionem petit, & neceſſarium eſt petere reſtitui ad poſſeſſionem, non manuteneri.

13 Vnde fit, vt manutentio, & redintegratio valde inter ſe differant, vt notarunt Dom. Couarruuias *practicar. capit. 17. numer.* 3. Farinacius *dicta. deciſ. 704. num.* 1. *& tom. 2. nouiſſim. deciſ. 119. num.* 6. quia manutentio eſt conſeruatio in poſſeſſione, quam quis habet; redintegratio eſt amiſſæ poſſeſſionis recuperatio, & reſtitutio, & ideo ſpoliato non poſſe dari manutentionem, ex Marqueſano, Seraphino, Riccio, Pacifico, Cencio, Coccino, Dom. Ludouiſio, & Rotæ deciſion. probauit Poſtius *de manutent obſeruation. 57. num.* 44. & Dom. Conarruuias *vbi proximè*, conſulit non eſſe allegandum ſpolium ab eo, qui manutentionem petit, quia non poteſt dari ſpoliato.

14 Sed tamen ipſi ſpolianti rectè poteſt dari manutentio, quamuis ſit iniuſtus, & violentus ſpoliator, vt ex Menochio, Mantica, Tuſcho, Cephalo, Muzolo, Ploto, Milanenſi probauit idem Poſtius *obſeruat. 42. numero* 109. & 110. qui *num.* 111. & 112. ex Nicolao Garcia, Fontanella, Cencio, Cyriaco, Domino Ludouiſio, & pluribus Rotæ deciſionibus probat, quamuis non detur ſpoliato manutentio, tamen dari poteſt ſpolianti contra ſpoliatum, & in ipſo iudicio ſpolij. Et ratio eſt, quia manutentio non reſpicit, vt ex ea poſſeſſio de nouo detur, vel redintegretur, ſed ad nudam detentionem de facto durante iudicio, vt ſit in ea, qui rei inſiſtebat tempore motæ litis, & ideo ſummariiſſimè de hoc agitur, nec in hoc iudicio admittitur reſtitutio in integrum, vel teſtium repulſæ, aut redargutio inſtrumentorum, & ad manutentionem ſufficit ſemiplena probatio, & à decreto manutentionis non admittitur appellatio. D. Couar. *practic. cap. 17. numer. 1. & 4.* ex Capicio, & aliis Gratianus *tom. 2. diſceptation. cap. 310. num. 64. 70. & 77. & 4. tom. cap. 681. numer. 20.* Menoch. *de retinend. remed. vlt. quæſt. 17. numer. 48.* Narbona plura referens *in l. 59. gloſſ. 1. num. 127. cum ſeqq. tit. 4. lib. 2. Recop.* addendus Poſtius *de manutenendo, obſeru. 2. n. 27. & obſeruat. 106. per totam.* Non enim quæritur in manutentionis iudicio de poſſeſſionis iuſtitia, ſed de inſiſtentia de facto, & detentione, dum cauſa poſſeſſionis, vel proprietatis diſcutitur; quia aliud eſt in poſſeſſione eſſe, vel poſſidere. *l. ſi quis ante* 10. *ff. de adquirend. poſſeſſione.* ibi, *Etenim longè diuerſum, aliud eſt enim poſſidere, longè aliud in poſſeſſione eſſe.*

15 Deinde quod *ſupra num.* 2. obiectum, decreta prouiſionalia niſi lite finita non poſſe reuocari, quaſi prouideantur, vt durent lite pendente, iuxta exempla, & Doctores, quæ ibi retulimus, nihil obſtabit, quippe omnes, qui eam ſententiam tenuerunt, loquuntur in eis decretis prouiſionalibus, quæ ex ſua natura reſpiciunt, vt durent donec iudicium diſcutitur, vt in alimentis, litis expenſis, ſequeſtro, manutentione, & ſimilibus. At verò, ſi prouiſio non ſit eius naturæ, vt in hac, de qua quæritur, *præſtandi modios ſalis*, vel cùm prouiſio facta eſt reuocabilis ad voluntatem iudicis, vel ſit ea qualitate, vt in præſenti poteſt reformari, aut reuocari, cùm non iuſtè exegerit, aut iudici videatur iure faciendum. Ita DD. quos ſuprà adduximus, & in eiſdem terminis notauit Anton. Faber. *lib. 7. Codicis, titulo* 19. *definit.* 3. eis verbis: *Cæterum nihil prohibet eum ipſum pro quo prouiſionalis primùm lata fuerit ſententia itidem aduerſario prouiſionaliter, vt loquuntur, condemnari prius etiam, quàm definiatur negotium.* Maximè, quia quodlibet prouiſionale decretum eſt interlocutorium, & poteſt pendente lite reuocari, ex vulgari *l. quod iuſſit. ff. de re iudicata*, & in terminis tradit idem Faber *vbi proximè*, ibi, *Eoque nimirum pertinet, quod dici ſolet contrario iudicis imperio tolli poſſe, quod antea idem Index vel inſſerit, vel vetuerit.*

Idque nullam poteſt in hoc caſu difficultatem ha- 16
bere, cùm expreſsè obligarentur, qui ſalem recepit, & illius fideiuſſores, reſtituere, pretium; ſimulque decerneretur à Senatu eo adducto, *vt illico ſoluerent*, & valdè contrarium eſſet obligati ſtatim reſtituere, quo iuberetur, & intendere lite pendente de proprietate ſalinarum non poſſe decerni pretium eſſe ſoluendum, cùm in iure, vt prædiximus, opponuntur, & contraria eſſe cenſentur aliquid illico faciendum, vel interpoſita aliqua dilatione; *l. idemque* 10. *§. ſi cui mandauero, verſ. ſed Papinianus. ff. mandati.*

Nec vlteriùs poterit vigere difficultas, vt impe- 17
dienda ſit executio pro pretio, quod nondum certum eſt, vel taxatum, & obligatio, quæ continet, vt taxetur à Senatu, cenſetur conditionalis, vt non poſſit exequi, quia multipliciter hæc ſoluenda difficultas: nam pretium quod in alterius arbitrium, & declarationem confertur, certum cenſeri debet eodem modo, ac ſi ipſi, qui alteri commiſerunt, declarent. *§. item pretium, verſ. aliquin. Inſtit. de contrahend. emption. l. ſi certa ſit* 75. *ff. proſocio. l. ſi merces* 28. *ff. locati l. ſi quis arbitratu* 43. *ff. de verber. obligat. l. fin. C. de contrahend. emption. l. 9. tit. 5. part. 5.* Decius *conſil. 648. num.* 1. & 2. & cùm ad taxationem Senatus ſe retulerit obligatio, pretium certum eſt, quod eam reſpicit.

Idque procedit, quia declaratio, & taxatio pretij eſt 18
pars ſententiæ, & ſicut eam pronunciare pertinet ad actum neceſſarium, *l. de qua re ff. de iudiciis*; ita declarare, & taxare pretium ſalis, quod in ſententia fuit reſeruatum, eſſe declarandum, vt rectè probauit Theſaur. *deciſ. 253. num.* 1. & 2. vbi agitur de arbitris, qui in ſententia arbitraria reſeruarunt ſibi facultatem aliquid declarandi, & traditur non ſolùm eos vti poſſe ea facultate, ſed cogi declarare; dum tamen declarent intra tempus in compromiſſo præfixum, quemadmodum coguntur ad ſententiam dicendam, & vt tradit Theſaur. id maximè procedere, vbi partes tali reſeruationi conſenſiſſent, vt in præſenti, quippe non ſolùm dominus ſalinarum conſenſit pretij reſtitutionem, & obligatus fuit, ſed etiam ſuæ obligationis dedit fideiuſſores.

Et declarationem fieri poſſe à ſucceſſore in officio, 19
tradit Barboſa *in l. quia talè, num.* 81. *verſ. ex qua explicatione. ff. ſolut. matrim.* quia reſeruatio, vt poſſit taxari, facta videtur nomine officij, & dignitatis, argumento textus *in cap. quoniam Abbas, de officio, & poteſt. iud. delegat.* poſt Bartol. *num.* 6. *in l. terminato. C. de*

fruct.

fructibus, & litium expensis, vbi Baldus *num.*10. D. Couarr. *in cap. requisiti, numero* 5. *ad fin. de testam.* faciunt tradita per Guirallum *decis.* 14. *per tot.* & per eius additionatorem pro intellectu *l. cùm apud Sempronium, ff. iudicatum solui.*

20 Præsertim, cùm pretium salis rescripto & lege generali taxatum sit, adeò vt nihil sit necesse de nouo taxare, sed solùm declarare pretium legis, quo casu pro liquida habetur quantitas, vt in terminis satisdationis iudicatum solui, tradit IC. *in l. iudicatum solui 9. ff. iudicat. solui*, eis verbis: *Expeditam habet quantitatem, in tantum committitur, in quantum iudex declarauerit.* & cùm Senatus teneatur omnino declarare, vt proximè notauimus, & declaratio referenda ad legem, quæ taxauit pretium salis, quamuis declaratio non fieret expressa, eo solùm quod obligatio respiceret pretium legale pro liquida habenda, quia paria sunt certam quantitatem expressè contineri, vel per relationem ad aliud, vnde certa quantitas deduci valeat, ex textu formali *in l. ait Prætor* §. 1. *ff. de re iudicat.* vbi Bartol. & communiter Scribentes.

21 Vnde pro liquido haberi debet pretium, quod à lege taxatur, cùm ad executionem habeatur pro liquido, quod de facili potest liquidari, iuxta quod notauit Asinius *in praxi, tit. de execution.* §. 1. *capite* 31. vbi in terminis tradit, *Quòd si de facili fieri potest liquidatio, habetur pro liquido, & dicitur purum quod re vera est purificatum, licèt de eo non constet.* Et cùm à lege, vt in præsenti, taxatio fit, non potest appellatio admitti, ex *l. si qua pœna* 224. vbi notant omnes. *ff. de verbor. significat.* iuncta doctrina Bartoli *in l. omnes populi, num.*53. *ff. de iustit. & iur.* Baldus *in prooemio Digestor. num.* 11. & post Castrensem probarunt Auendanus *in tract. de secunda supplication. numero* 8. *vers. est aduertendum.* Escobar *de Ratiociniis, cap.*33. *num.*22. *cum. seq.* plures quos refert, & sequitur Rota *diuersor. sacri Palatij decis.*50. *part.*2. *per totam*, cum Osasco, & aliis Rotæ decisionibus. Gratian. 1. *tom. disceptat. capite* 183. *& 2. tom. cap.*333. *num.*3. Parlador. *libro* 2. *rerum quotidianar. cap. fin.* 1. *part.* §. 12. *numero* 32. *&* 33.

22 Id autem ex eo, quia pretium, quod à lege, vel Principe taxatur, iustum præsumitur. *l.* 1. §. *cura carnis*, vbi DD. *ff. de offic. Præfect. vrbis. l.* 9. *tit.* 6. *lib.* 2. *l.* 14. *tit.* 6. *lib.* 3. *Recopilat.* D. Couarr. *lib.* 3. *variarum, cap.* 9. *num.* 6. Pinellus *in l.* 2. *part.* 3. *cap. fin. num.* 35. *C. de rescind. vendit.* Ioann. Gutierr. *lib.* 2. *practic. quæst.* 180. *num.* 11. *& lib.* 4. *q.* 61. *n.* 10. Gaspar Rodericus *de annuis reddit. lib.* 2. *quæst.* 3. *num.* 42.

23 Præterea, nam quamuis instrumentum non sit liquidum, dum tamen in terminis viæ executiuæ possit liquidari, rectè ex illo executio procedet, vt ex *l. defensionis. C. de iure fisci*, tenuit Bartol. *in l.* 1. *ff. de edendo, & in l.* 1. *de leg.* 2. Castrens. & Iason *in dict. l.* 1. *ff. de edendo*, ex Bartolo, Baldo, Imola, Alexandro, Zasio, Orosio, tenuit Padilla *in l.* 1. *ff. de legat.* 2. *num.*47. quibus adde Socinum *lib.* 4. *cons.* 96. *numero* 8. Boër. *decis.* 195. *num.* 15. Viuium *lib.* 1. *com. opinion.* 305. Emanuel Suarez *eodem vol. verb. instrumentum*, & probauit Scaccia *de appellat. quæst.* 17. *limit.* 9. *numero* 24. & quando instrumentum continet quantitatem certam frumenti, vini, aut aliarum specierum, etsi illarum pretium non sit expressum, potest fieri executio, & pignora capi, dum possit in terminis executionis per æstimatores peritos pretium liquidari, ex doctrina Paul. de Castro, quam sequuntur D. Couarr. *lib.* 2. *variar. capit.* 11. *vers. quarto*, & alij, quos refert Thesaur. *decis.* 26. *num.* 5.

24 Et cùm liquidationis defectus procedit ex dilatione eius, contra quem executio intenditur, vt in hoc casu, tunc etiam, si non esset liquidatio, non deberet obstare, vel impedire executionem, vt ex *l. pupillus ff. quæ in fraud. cred. leg. cum* 4. *vers. negligentia. ff. de fideiussor. tutor. leg. qui repudiantis* §. *cùm contra. ff. de inoffic. testam. l. rem hæreditariam. ff. de euict.* In simili notarunt Puteus *lib.* 2. *decis.*471. Caualcan. *decis.*44. *num.*66. Rota *diuersorum* 1. *part. decis.*656. *num.*2. *&* 2. *part. decis.* 112. *&* 120. plures refert Giurba *decis.*60. *num.*18. Surd. *cons.* 8. *n.*84. Statilius Pacificus *de Saluiano interdicto, inspectione* 2. *cap.* 2. *num.*200.

Denique ex prædictis nihil obstabit quod *suprà* 25 *num.*3. obiectum, obligationem conditionalem exequi non posse, quia ex illis, quæ proximè notauimus apparet, cùm à lege taxatio pretij facta, non posse dici obligationem incertam, & dubiam, vel conditionalem, quia à Senatu debet fieri taxatio, vt *suprà* probauimus, & conditio, quæ omnino extitura non suspendit, nec habetur pro conditione, *l. itaque. ff. si cert. petatur. l. non possibilis, in fin. leg. in illa stipulatione.* §. *vltim. de verbor. obligat.* Bart. *in leg.* 1. *numer.* 5. *ff. de condit. & demonstrat.* Sarmiento *in leg.* 1. *ff. de leg.* 2. *num.*13. & quamuis pro conditione haberetur, tamen facta taxatione à Senatu habetur obligatio, & censetur omninò pura, vt exequi possit. *l. hoc iure*, cum *ibi* notatis, *ff. de verb. oblig.* Bald. *in l. cum testamento, C de testam. mammiss. & in leg.* 2. *C. de execut. rei iudic.* Roderic. Suarez *in dict. l. post rem, limit.* 5. D. Couarr. *d. lib.* 2. *var. cap.* 11. *num.* 2. *vers. quinto apparet.*

ALLEGATIO LXXIX.

Executioni, quæ fit contra fideiussorem, an possit reus principalis se opponere, & petere copiam actorum?

1 *Tertius, qui se opponit executioni, admittendus.*
leg. 41. *tit.* 4. *lib.* 3. *Recopil. & num.* 18. *l.* 11. *tit.* 14. *part.* 5.
leg. à Diuo Pio, §. *si super rebus, Digest. de re iudicata.*

2 *Sententiarum trium conformium potest tertius impedire executionem.*
Clem. 1. *de re iudicat.*

3 *Tertius coadiuuans debet assumere iudicium in eodem statu, in quo se opponit.*
capit. fin. §. *fanè, vt lite pendente, lib.* 6. *& Clement. constitutionem, de electione, & numero* 9.

4 *Hispaniæ praxis in executione instrumentorum.*
leg. 19. *tit.* 21. *lib.* 4. *Recop. & n.* 17.

5 *Fideiussor & reus principalis in iudicio executiuo eisdem terminis regulantur, & numero* 6. *& 7.*

6 *Minor tertius, qui se opponit liti, potest restitutionem intendere.*

7 *l.* 15 *tit.* 10. *lib.* 2. *Recopil.*
l. venditor. ff. de iudiciis, & n. 8. 9. *&* 14.

8 *l. sæpe. ff. de re iudicata.*
l. 2. *C. vbi in rem actio.*
l. idemque §. *generaliter ff. mandati.*
l. principaliorem, in princip. ff. de liberali causa, & n. 10. *&* 22.

9 *Venditor cùm se opponit liti, quæ cogitur cum emptore de re vendita, debet assumere iudicium in eodem statu, & n.* 10.

10 *Reus*

10 *Reus principalis poteſt ſe opponere liti, quæ cum fideiuſſore agitur, etiam contradicente creditore.*
l.ſi percuſſorio.ff. de appellat.

11 *Iudicium nouari non poteſt, niſi conſenſu actoris, cui competit actio.*
l.ſi mandato.§.1.ff.mandati.& n.14.

12 *Creditor poteſt eligere debitorem principalem, vel fideiuſſorem.*
l.non rectè.C.de fideiuſſorib.
l.iure noſtro.C. de fideiuſſoribus.& n.16.

13 *l.ſed ſi lege.§.item ſi rem.ff.de petition.hæred.*

14 *Iudicium mutare quando compelli actor poſſit, vel non.& num.13.*
l.ſi actor.ff.de probat.

15 *Iudicium ordinarium.eiuſque qualitates.*
c.1.de libelli oblatione.
Authent.offeratur.C.de litis conteſtat.
l.4.tit.2.p.3.
l.1.tit.2.lib.4.Recop.

16 *Authent.præſente.C.de fideiuſſoribus.*

17 *Defenſionis modus poteſt à lege variari.*

18 *Tertij excludentes admittuntur in via executiua.*

19 *Reus ſe opponens executioni quæ contra fideiuſſores eſt, non habendus vt tertius excludens.ſed coadiuuans*

20 *Tertius coadiuuans debet regulari, vt reus principalis.*
l.2.ff.quando appellandum ſit.

21 *Tertius qui malitioſè opponitur executioni, non admittendus.*

22 *Tertius poteſt liti aſſiſtere, ne colluſio fiat.*
l.qui ſuſpecta.ff. de inofficioſo teſtamento.
Authent.ſi hæres.C.de litigioſis.
c.cùm ſemper.de re iudicata.

23 *Tertij variis modis opponuntur.*

24 *Lites non protrahendæ, ſed celeriter expediri debent.*

De tertio debitore, an poſſit ſe opponere executioni ad defendendum eius fideiuſſorem, contra quem executio intenditur, & in hoc caſu tertio copia actorum ſit danda.

1 NOn admittendum eſſe tertium, qui ſe viæ executiuæ opponit, & poſt vltimam ſententiam addictionis bonorum eſſe admittendum, vt cauſa iudicio ordinario diſcutiatur, probatur *l.41. tit.4.lib.3.Recop.l.11. tit.14.p.5.* vbi Gregor. Lopezius *gloſſ.1.* & Azeued. *in d.l.41.* & tradita per Bartol. & DD.communiter *in l.à D. Pio.§.ſi ſuper rebus, ff de re iudicata*; Innocentius *in cap. veniens 2. num.3. de teſtibus.* D.Couarr. *pract. cap.16. num.4.* Paz *in praxi 1.tom.4.p.cap.4.* Parlador. *lib.2.rerum quotid. cap.fin.5. part.§.10.num.24.* Villadiego *in Politica cap.2.num.126. cum ſeq.* ex Ioanne Gutierr. Caſtillo, Afflicto, & aliis notauit Rodericus *de executionibus c.8. num.4.& 5.* D. Salgado *de Regia protectione 4.part.c.8.num.32.& 56. cum ſeq.*

2 Et hæc opinio, vt tertius impediat executionem, locum habet, etiamſi agatur de executione trium ſententiarum conformium, iuxta *Clem.1. de re iudicata*, prout communiter eam extendunt Felinus *in dict. cap. veniens, num.17.* Cardinal. *in d. Clem. quæſt.4.* vbi etiam Vitalinus *num.89. & ſeq.* Rota *deciſ.13. eodem tit. de re iudicata.* Alex. *lib.3.conſ.83. numero 12.* Anton. Gabriel *commun. tit. de re iudicat. concl.* Farin. *in poſthum. 1.p. deciſ.17. num.2. & ſeq.* D.Salgado *de Regia protect. d. 4.p. cap.8. num.14. & ſeq.* Barboſa *in remiſſ. ordinat. Luſitan.lib.3.tit.86.§.3.n.2.& ſeq.*

3 Verumtamen in hoc caſu aliter dicendum eſt, quia quod de tertio oppoſitore leges noſtræ & Doctores admittunt, ſolùm procedit, quando tertius opponitur pro iure ſuo contra eum, aduersùs quem executio intenditur, vt præferatur in bonis, in quibus fit executio; ſecus verò in noſtro caſu admittere reum principalem, vt ſe opponat executioni contra illius fideiuſſorem, vt illum defendat, dici non poteſt eſſe tertium, qui ſe opponit executioni, ſed tertium, qui pro ſuo intereſſe liti aſſiſtit, & cùm non poſſit haberi pro tertio excludente, ſed pro coadiuuante, cùm agat, vt liberet fideiuſſorem & exceptionibus eius ſuffragetur, debet accipere iudicium in ſtatu, quo fuerit, & eiſdem qualitatibus. *capite fin. §. ſanè, vt lite pendente lib.6.* eis verbis: *Sanè ſi ad defenſionem ipſius litis aliqui, quorum intererit, petierint admitti, eos in illo ſtatu, in quo ipſam inuenerint, decernimus admittendos. Clement. conſtitutionem*, vbi Anchar. *notabili 6. de electione.* Felinus *in cap.cùm ſuper.num.15. de re indic.* Bald. *in l. ſi eo tempore, in fin. C.de remiſſ. pignoris, & in Authent. nunc ſi hæres, ad fin.C. de litigioſ.* Andreas Gail. *pract.lib.1.obſeruat.71.n.1.& ſeq.* D.Couarr. *pract.c.13. n.1.& ſeqq. & cap.14. num.3.& 4.* Surd. *deciſ.60.num.6. & deciſ.147.n.6.* Auendan. *de cenſib.c.109.num.8.* Guzman. *de euictionib.q.6.n.20.cum ſeq.*

4 Vnde cùm ex legibus noſtris, & praxi executionum Hiſpaniæ inſtrumenti publici fit executio, non citato reo, nec data copia actorum, ſed forma eſt, vt intra tres dies opponatur reus executioni, & poſtea decem dies dantur reo, intra quos probet exceptiones, & ſi non probauerit, detur additio bonorum. *lib.19. tit.21. lib.4. Recopil.* & confirmant Doctores Regni, D.Couarr. *lib.2. var. cap.11. num.2. verſ. in hac tamen*, Rodericus Suarez *in l. poſt rem iudicatam, limit.12. num.2.ff.de re iudicat.* Menſius *in l.1. num.20.verſ. in hoc tamen regno, C.de iuris, & facti ignorant.* Parlador. *lib.2. rer.quotid.cap.fin.5.part.§.2.num.13.& 14.& §.9.num.1. & ſeq.*

5 Quo fit, vt cùm reus & debitor, aduersùs quem intenditur executio, ea forma iudiciali teneatur eiſdem terminis, debeat arctari tertius, vt reus principalis. Imò in hoc caſu reus principalis, qui tertius eſt, & vult ſe opponere executioni, quæ fit contra illius fideiuſſores, vt eos defendat, quaſi tertius, qui coadiuuat, debeat aſſumere litem in eodem ſtatu & eiſdem regulari terminis, quibus fideiuſſores, ita vt quemadmodum iſti non admittuntur ad alias defenſiones, quàm eas, quæ à lege pro forma deſignatæ, ita ad nihil aliud admittendus tertius, vt *ſuprà* adducti notarunt, maximè D.Couarr. *practic. cap.13. num.1. cum ſeq.& cap.14.num.3.& 4.* Andreas Gail. *lib.1.obſerv.71. per totam.*

6 Præſertim cùm in hoc caſu tertius, qui ſe opponit liti, non ſit minor, iſte enim beneficio reſtitutionis poteſt tranſacto probationis termino poſt publicationem, & concluſionem in cauſa admitti ad probandum, quamuis non liceat reo principali, ex doctrina gloſſæ, *verb. ex perſona, in l. ſi parentes. C. de euictionibus*, quam ex antiquioribus aliqui ſequuntur, quos refert D.Couar. *vbi proximè*, Barboſa *in l.venditor 49. num.124. & num.172. de iudiciis, & in l. maritum 13. num.84.ff. ſoluto matrimonio.*

7 Quæ sententia, vt tertius, qui sese opponit liti, nihil aliud facere possit, quàm quod reus principalis, probatur *l. 15. tit. 10. Recopilat.* vbi tertio non licet recusare, nisi in casibus, in quibus reus principalis poterat recusationem proponere, & quòd tertius arctetur eodem ordine iudicij, & eisdem terminis, quibus arctatur reus principalis, non solùm procedit in iudiciis ordinariis, sed etiam in executiuis, vt in hoc casu, vt post Baldum *in d. leg. si eo tempore, num. 6. C. de remission. pignor.* notarunt D. Couar. Castellus & alij, quos refert in specie adnotans Parlador. *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. p. §. 10. numer. 24.* Auendan. *tract. de consib. c. 109. num. 8.* dicens esse receptissimam sententiam, adde Curiam Philippicam *2. part. §. 26. num. 12.* & in terminis quando venditor se opponit liti ad defendendum emptorem, de qua *in l. venditor. ff. de iudic.* vt idem sit admittendum, teneri recipere litem in eodem statu, Anchar. *cons. 333. num. 2.* Cagnol. *in d. l. venditor. n. 8. ad fin.* vbi etiam Barbosa *n. 181.* Guzman *de euictionib. q. 6. n. 42. & sequent.*

8 Vlteriùs, quia in hac de qua agimus specie, videlicet cùm liti, vel executioni contra fideiussores se opponit ad illos defendendos, reus principalis absque dubio procedit, regula textus *in capite fin. vt lite pendente lib. 6.* nam hic casus æquiparatur ei, quando venditor se opponit liti, quæ agitur contra emptorem, de quo *in dict. leg venditor ff. de iudicijs*, explicat Barbosa *ibi*, & *dict. leg. maritum, num. 86.* Nam quemadmodum emptor est, cui principaliter, & primo loco competit defensio, quando conuentus super rei proprietate. *leg. sæpe. ff. de re iudicata, leg. 1. Cod. vbi in rem actio.* Barbosa *in dict. leg. venditor. num. 169.* Guzman *de euictionibus, quæst. 6. num. 34* & ita in nostro casu fideiussor contra quem elegit creditor agere, est pars principalis, ad quem pertinet defensio, *leg. idemque 10. §. generaliter*, cum *ibi* notatis. *ff. mandati* Bartol. *quæst. 2. numer. 15.* Barbosa *in dict. l. maritum, num. 86.* quia ille dicitur pars principalis in causa ad quam negotium pertinet principaliter, non secundariò, & per consequentiam, Bald. per textum *ibi in leg. principaliorem, in princ. Cod. de liberali causa*, Gail. *lib. 1. practic. obser. 70. numer. 20.* ita principales in hoc iudicio dicuntur fideiussores, contra quos executio intenditur, & emptor, qui super proprietate rei, quam emit, directè conuenitur.

9 Venditor verò, qui se opponit liti, quæ intenditur contra emptorem ad illum defendendum ob periculum euictionis, tenetur litem in eodem statu sumere, in quo tunc erat cum emptore, ex *dict. capit. fin. vt lite pendente, in 6.* eisdemque defensionibus vti, quibus emptor quoque vti posset, atque ea duntaxat in iudicio agere potest, quæ permissa sunt emptori, & è contrario ab illis excluditur, à quibus repellitur etiam emptor. Angelus *in leg. ab executione. §. alio, numer. 4. ff. de appellat. & in leg. si suspecta, num. 10. ff. de inoffic. testam.* Cyn. & alij ex antiquioribus *in dicta leg. 1. Cod. vbi in rem actio.* Bart. Castr. & reliqui *in leg. liberto, §. fin. ff. de negot. gestis*, Honded. *cons. 25. à num. 8. lib. 1.* latè Barbosa *in dict. leg. venditor, num. 118. cum multis sequent.* Marius Giurba *decis. 8. num. 28. & sequent.* Guzman *in dict. quæst. 6. numer. 20. cum pluribus seqq.* ita etiam cùm debitor, & reus principalis se opponit iudicio, quod agitur cum eius fideiussore, vt illum defendat, ne actione mandati cogatur eidem præstare, quod ille creditori soluerit, debet assumere litem in eodem statu, & eisdem vti defensionibus, & eodem tempore, quibus vti posset fideiussor, & non aliter, quia prædicti casus æquiparantur, & procedit eadem ratio, & idem statuendum, Bartol. *dict. quæst. 2. num. 15.* Barbosa *in dict. leg. maritum, numero 84. & seqq. ff. soluto matrimonio.*

Præterea, quia reus principalis, aut venditor, cùm 10
se opponit iudicio, quod cum fideiussoribus, vel emptore agitur, potest dupliciter opponi, vel alieno nomine, quasi defensor & procurator in rem suam; vt liti assistant, emptorémque & fideiussorem coadiuuent, & tunc omnino pro interesse, quod ex victoria litis eis contingere potest, debent venditor, & reus principalis admitti, etiamsi actor contradicat. *leg. soluendo, ff. de negot. gestis, leg. solutionem, ff. de solution.* Bartol. *in leg. liberto, §. fin. numero 5. ff. de negot. gest.* Barbos. *in dict. l. maritum num. 86.* & similiter, nec dum consentientibus emptore, vel fideiussoribus, verùm etiam eis reluctantibus. *leg. principaliorem*, aliàs *principaliter, 9. Cod. de liberali causa, leg. si percussorio, ff. de appellationibus.* Bartol. *in l. si actor, num. 2 ff. de probation. & in l. sæpè, n. 10. ff. de re iudicat.* Felinus *in dict. cap. cùm super n. 17. in fin.* Gail. *lib. 1. pract. observat. 70. num. 7.* & hoc casu sine dubio tenetur reus principalis, aut venditor litem assumere in eodem statu quo fuerit cum fideiussore, aut emptore, ex regula *d. c. fin. vt lite pendente in 6.* vt *suprà* animaduertimus.

Sin verò proprio suo nomine velit venditor, aut 11
reus principalis se iudicio opponere, ita vt in ipsum venditorem, vel reum principalem omnino iudicium transferatur, & ampliùs cum emptore, vel fideiussore prosequi iudicium actori non liceat, liberato emptore, vel fideiussore ab obligatione, tunc id fieri non potest, nec admittendum, quia nec potest nouari iudicium, nec obligatio, vt liberetur emptor, aut fideiussor sine voluntate & consensu creditoris, vel actoris, cui competit actio. *leg. si mandato, §. 1. ff. mandati. ibi, aut si nolit creditor obligationem mutare* Bartol. *in leg. solutionem, n. 6. ff. de solutionib. & in l. liberto. §. fin. num. 15. ff. de negot. gestis.* Natta *consil. 360. num. 2.* Ruinus *lib. 5. cons. 84. numer. 2.* Benintendis *decis. Bononiens. 92.* Barbos. *in dict. leg. venditor, num. 107. & 110. & in dict. leg. maritum, num. 84.*

Maximè inter reum principalem, & fideiussorem il- 12
la vrget ratio, quia est in electione creditoris, vel conuenire debitorem principalem, vel eius fideiussorem. *l. non rectè, leg. iure nostro, C. de fideiussorib.* ideo non poterit reus principalis facere, vt inuito creditore fideiussor remaneat liberatus, & lis duntaxat agitur cum debitore reo principali, vt notauit Guzman *de euictionib. quæst. 6. num. 8. 9. & 11.* adde Ripan. *in l. 1. num. 11. ff. ad Treboll* Pinel. *in l. 2. part. 2. cap. 1. num. 12. C. de rescind. vendit.* vbi ampliat regulam, quòd creditor non cogatur inuitus liberare fideiussorem, etsi alius æquè idoneus offeratur.

Cùm autem venditor, aut reus principalis non 13
agunt de liberando emptore, vel fideiussore; sed vt cum venditore, aut reo iudicium agatur, vt rectè instruatur, & defendatur, si ad iudicium venerint ante litem contestatam cum emptore & fideiussore, tunc actor licèt inuitus, & reluctans cogitur litem inchoare cum venditore reo principali, & incipit competere exceptio emptori, seu fideiussori contra actorem, si velit cum eis litem persequi, postquam ad iudicium processerunt reus principalis, aut venditor, dummodo iste præstet cautionem de re restituenda, ac si eam possideret, *l. sed si lege, §. item si rem. ff. de petit. hered.* quam ita interpretantur, Angel. *ibi, num. 4.* & Castrens. *n. 3.* idem Angelus *in d. l. venditor, n. 3.* idem Castrens. *in l. 1. num. 2. C. vbi in rem actio* Bartol. *in dict. l. liberto, §. fin. ff. de negot. gestis, & cons. 209. n. 1.* Ruin. *lib. 5. cons. 84. num. 6.* Benintendis *d. decis. 92. n. 5.* Barbos. *in d. l. venditor, n. 108. & 111. & in d. l. maritum, n. 8.* Guzman *de euictionib. q. 5. n. 12. cum seqq.*

Quod quidem limitandum, nisi ex hac mutatione iu- 14
dicij, vt potiùs agatur cum venditore & reo principali,

quàm

quàm cum fideiussore, & emptore, creditor actor intendat magnum pati præiudicium, quia emptor, vel fideiussor conuentus sunt magis idonei ad soluendum, legaliores & faciliores, vt conueniri valeant, quia hoc casu non cogitur mutare iudicium, *l. si actor*, vbi Bartol. *numero 2. ff. de probatio.* aut si eo prætextu venditor velit ad forum suum actorem trahere, declinando forum emptoris, contra textum *in d.l. venditor. ff. de iudiciis*, vt cum aliis notat Barbosa *ibi, numero 115.* Guzman *d.q.6. numero 17.* & idem dicendum est, quando post iudicium inchoatum, & lite contestata cum emptore, vel fideiussore, petit venditor, aut reus principalis iudicium in eis transferendum, quia tunc obtineri non potest prædicta iudicij mutatio, & respectu iudicij videtur agi de quadam nouatione, quæ non admittitur nisi de consensu creditoris, vel actoris, ex regul. textus *in d.l. si mandato. §. 1. ff. mandati*, cum Castrensi, & aliis probant Barbosa *in d. l. venditor, num. 118. & in d.l. maritum, numero 85.* Guzman *d.q.6. num. 19.*

15 Deinde, quasi reus principalis admitteretur data illi actorum copia, nec assumeret litem in eodem statu, quo erat cum fideiussoribus, contra quos executio intenditur, pluta sequerentur absurda.

Primum, quia iudicium de executiuo, in quo solùm citatio addictionis admittitur, fieret ordinarium, cuius proprium est dare copiam actorum, & primi libelli, *cap. 1.* vbi gloss. & Doctores, *de libelli oblation. Authent. offeratur. C. de litis contestat. l. 4. tit. 2. part. 3. leg. 1. tit. 2. lib. 4. Recop.* Maranta *de ordin. iudicior. 6. p. membr. 3. de libelli oblation. numer. 1. & seq.* Paz *in praxi 1. part. tom. 4. tempore, num 60.* Matienzo *in Dialogo Relator. 3. p. c. 44. num. 3.*

16 *Secundum* absurdum esset tollere in hoc casu electionem vt fiscus, cuius causa agebatur, vel quilibet creditor possit conuenire reū, vel fideiussores, qui ipsi sunt obligati, contra *l. iure nostro. C. de fideiussor.* quia eius doctrina procedit, etiam stante decisione. *Auth. præsente. C. de fideiussor.* eo casu, vt in præsenti, quandò fideiussores obligati fuerunt, tanquam rei principales renuntiantes beneficio dict. Authenticæ, vt notarunt Bald. & alij communiter *ibi*, Abbas, & reliqui Canonistæ *in cap 2 de fideiussor.* Anton. Gom. *2. tom. variar. c. 13.* & latè probauit Roder. Suar. *in l. post rem iudicatam q. 1 n. 2. 4. & 7.*

17 Nec ex eo quòd reo principali non detur copia actorum, in hoc casu defensio videtur denegari, quia non prohibemus, vt possit opponere se executioni quę facta contra fideiussores, & in termino decem dierum viæ executiuæ defensionem proponere, & habere copiam actorum, iuxta formam traditam *in l. 19. tit. 21. lib. 4. Recopil.* non quidem ex hoc citato, vel defensio tollitur, sed tantùm variatur defendendi modus, & reseruantur exceptiones in tempore à legibus præfixo, vt post Angelum *in l. si sic legatum, §. 1. ff. de legat. 1* cum aliis rectè notauit Rodericus Suarez *in d. l. post rem iudicatam, limit. 12. n. 3.*

18 Nec obstant, quæ de tertiis oppositoribus expendimus *num. 1. & 2.* quia iura *suprà* adducta, & Doctorum sententiæ procedunt in longè diuersis terminis, quia loquuntur de tertiis oppositoribus, qui ex iure suo se opponunt executioni ad illam impediendam, ne fiat in bonis propriis tertij, qui se opponit, cùm ille non comprehensus instrumento, vel sententia, ex quibus, executio intenditur, Bartol. & DD. communiter *in l. à Dino Pio. §. si super rebus, ff. de re iudicata.* D. Couarr. *practicar. cap. 16. numero 3. & 4.* Innocentius Felinus, & alij *in capit. veniens, de testibus*, Parlador. *lib. 2. rer. quotidianar. capit. fin. §. 11. numer. 58.* Farinacio pluribus relatis *in posthumis 1. p. decis. 17. num. 2. & seq.* D. Salgado *de Regia protectione 4. p. capit. 8. num. 32. & seq. & num. 56.* vel tertius; qui se opponit, vult præferri in bonis debitoris communis, aduersùs quem executio intenditur, quo casu tertius excludens censetur, quia alium creditorem ex iure suo potiori intendit excludere, vt notauit D. Couarr. *pract. cap. 14. num. 4. & dict. cap. 16. num. 3.* Abbas, & reliqui Canonistæ *in cap. cùm super, de re iudicata.* Gutier. *lib. 1. pract. quæst. 114.* Paz *in praxi 4. part. 1. tom. capite 2. de tertio opponente*, Auendan. *de censibus, cap. 109. per totum.* D. Franciscus de Leon. *1. part. decis. Valent. 116.* in quibus casibus procedit *l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil.* vt ex illa constat apertè.

Quod equidem longè aliter procedit, quàm in nostro casu, quippe quando reus principalis se opponit executioni, quæ fieret contra illius fideiussores, non vt tertius excludens, vt in aliis casibus haberi debet, sed vt coadiuuans fideiussorum causam, & ideò non oportet amplius differri iudicium, vt aliter quàm cum fideiussoribus procederet. 19

Adeò quidem, qui coadiuuat, debet assumere causam in eodem statu, vt pro vna, & eadem persona cum principali censeatur: quemadmodum si idem tertius iudicium & causam inciperet, ex *l. si procuratoris 2. §. sed si alius. ff. quando appellandum sit*, vbi tertius qui se liti opponit, debet eodem modo & tempore, quo principalis, appellationem interponere, ibi: *Sed si alius, quàm qui iudicio expertus est, appellet, qualis est is, cuius interest, an etiam tertia die appellari possit videamus; sed dicendum est secunda die appellare eum debere, quia verum est eum causam suam defendere.* & inde prouenit vt quamuis tertius coadiuuans causæ se opponat post sententiam iudicis ordinarij, & primam Cancellariæ, quam dicimus *visionis*. Adhuc sententia vltima reuisionis nocet tertio, vt ab illa non possit supplicationem intendere; quia id operatur iudicium tertium assumere debere in eodem statu. Ita tenuit Pureus *decis. 71. num. 2.* ibi, *Et cùm tertio nihil aliud esse faciendum, & illa lis erat in illo statu, & à tertia appellari non poterat. Ergo nec Remigius potuit, & veniendo in illo statu videtur fecisse illas sententias contrarias suas*; sequitur Lancellotus *de attentatis 2. part. cap. 12. ampliat. 14. num. 22.* ibi; *Tamen propter admissionem in statu, in quo erat causa, etiam quoad eum dicitur tertia, & ab ea non potest appellare.* Adde Rotam Romanam *in nouiss. 1. part. decis. 305. num. 3.* Cæsar Contardus *in repet. l. unic. C. si de moment. poss. limit 25. num. 6. & 7.* Paul. Æmil. *decis. 125. part. 3.* Caualcanus *4. p. decis. 5 num. 7.* Peregr. *de fideicommiss. art. vltim. num. 55.* Scaccia *de appellation. q. 17. limit. 6. membr. 4. numero 99.* eis verbis: *Limita quartò vt non procedat, quando tertius venit ad causam in tertia instantia, & fuit in ea admissus in statu, & terminis, in quibus causa erat, quia licèt sententia ferenda sit prima, quoad ipsum tamen, quia ipse fuit admissus in statu & terminis, in quibus reperitur, fortitur naturam, tam quoad principalem, quàm quoad tertium, qui propterea non poterit appellare si fuit conformis aliis duabus.* Vnde multo magis dici poterit, vt reus principalis pro vna, & eadem persona cum fideiussore censeatur, nec possit mutare terminos causæ executiuæ; vt animaduertimus.

Sed quando tertij oppositio suspecta doli est, potest reiici, & non admittenda; sed non obstante oppositione sententia executioni mandabitur; gloss. *in cap. super eo, verb. sententia, ad medium, de officio delegat.* ibi, *Item licèt incontinenti velit quis probare exceptionem suam; si tamen est præsumptio contra ipsum quod malitiosè excipiat, primò mandabitur sententia executioni, vt hìc; deinde, si quid velit proponere, non in modum* 21

exceptionis, ſed in modum actionis, audiatur. ſequitur Abbas *ibi num.*8. D.Couarr. *practic.cap.*16. *num.*2. ibi, *Verùm quoties præſumi poteſt calumnia tertij appellantis, & ſe opponentis executioni, tunc non eſt admittenda eius appellatio, nec oppoſitio.* Auendan. *cap.*16. *Prætorum, num.*6. *verſ. quod limita, part.*1. ibi, *Quod limita, niſi index ſuſpicetur malitioſam eſſe iſtius tertij oppoſitionem, quia non obſtante eius oppoſitione, & appellatione, proſequi debet ad executionem.* Caſtillo *in l.*64. *Tauri, num.*96. Parladorus *rerum quotidian.lib.*2. *cap.fin.* 5. *part.*§.11. *numero* 60. ibi, *Sed illud animaduertendum erit, nunquam tertium oppoſitorem audiendum eſſe, ſi appareat eum per calumniam in ius venire, videlicet, vt executionem technis, & cauillationibus retardet.* Ioannes Gutierrez *in l.nemo poteſt, numero* 191. *prope finem, ff. de leg. & in practicar. lib.*1. *quæſt.*118. *num.*1. *&* 2. ibi, *Videmus tamen quòd iudices non obſtante appellatione tertij oppoſitoris data per creditorem, la fianza de la ley de ſoledo mandada executar la ſentencia, quod aut faciunt, quia plerumque iſti tertij oppoſitiones ſe apponunt malitioſè quod bene conſideranit Auendanus, c.*16. *num.*6. *vel faciunt, quia per oppoſitionem natura cauſæ non mutatur.*

22 Tertius, qui pro ſuo intereſſe liti aſſiſtit, vt ſibi conſulat in defenſione litis, quam coadiuuare vult, timens colluſionem, aut minus idoneam defenſionem, ex *l.qui ſuſpecta* 29. *ff. de inoffic. Auth. ſi hæres. C. de litigioſis. l. principaliorem*, aliàs *principaliter. C. de liberali cauſa, capite cùm ſuper de re iudicat.* poteſt allegare quidquid omiſſum eſt à re principali, etiam eo inuito, & facere omne, quod ipſi videbitur neceſſarium ad iudicij inſtructionem, ex doctrina gloſſ. *verb. adeſſe, in dict. l. ſi ſuſpecta, ff. de inofficioſ.* & communiter recepta per omnes, vt tradit Couarr. *pract. cap.*13. *numero* 1. *verſ. Primum ex his*, plures referens Monter *deciſ. Aragon.*42. *numero* 94. *& ſequentib.* Caimill. de Laratha *conſil.*113. *num.*6. *& ſeq.* & poteſt iudicem recuſare, Gail. *lib.*1. *obſeruat.*71. *num.*7. & addendi, Abbas *in cap. cùm ſuper, num.*2. *de offic. deleg.* Angel. *in l. ſi ſuſpecta, numero* 1. *ff. de inoffic. teſtam.* Philippus Francus *in capite cum ſpeciali, numero* 45. *de a. pellat.* Afflict. *deciſ.*235. *in fine.* Petr. Barboſ. *in dict. l. venditor, numero* 171. *ff. de iudiciis.* Guzman *de euict. d. quæſt.*6. *mon.*22. quamuis contrarium de iure noſtro Hiſpano reperiatur deciſum *in l.*15. *tit.*10. *lib.*2. *Recop.*

23 Et licèt varij ſint modi, quibus tertij poſſunt liti opponi; non enim ſolùm teſtringuntur ad coadiuuantes, & excludentes, vt tradit Menoch. *conſil.*448. Couarr. *practicar. cap.*4. & Caluacan. 4. *part. deciſ.*5. eſſe materiam intricatam, & amplam, *& num.*32. tradit cenſeri ad inſtar Hydræ ex multis capitibus, vel iuribus, ex quibus tertij opponuntur iudicio, & ad inſtar Chamæleonis, quia quilibet diuerſum colorem habet ex iure ſuo; tamen in hoc caſu reus principalis non poteſt ſe opponere executioni factæ contra illius fideiuſſorem, niſi vt coadiuuet illius defenſiones, & executio impediatur.

24 Et meritò lis non protrahenda nouis dilationibus, quia, vt tradit Dom.Couarr. *practic. cap.*13. *num.*1. eis verbis: *Sunt in praxi maximè notanda ad rectum iuſtitiæ miniſterium, & vt calumnijs occurramus, quæ facillimè contingunt in his oppoſitionibus, cùm plerumque fiant potiùs iniuria, & malitia, quàm iure.* & rationem tradit idem Dom.Couarruuias *practicar. cap.*14. *ad fin.* ibi, *Quod æquitati potiſſimè conuenit, ob frequentes has oppoſitiones, quæ plerumque dolo & fraude fiunt, non alia ex cauſa, quàm quòd reus timens iuſtiſſimam condemnationem, dum differri valet;* & ita obtinui.

ALLEGATIO LXXX.

Remiſſio facta à Principe pretij ſalis ob aliquam cauſam, ea non ſequutâ, non procedit.

1 *Res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur.*

2 *Contractus reſpectiuus cenſetur quando alterius cauſa & reſpectu fit.*
l.quaro, §.inter locatorem, ff. locati.

3 *Subrogatum fieri debet cum omnibus qualitatibus eius, in cuius locum ſubrogatur.*
l.ſi eum, §.qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio.

4 *Tempus adiectum delegationi, procedit etiam in illo, qui in delegatione ſucceſſit.*
l.ſi iudex 32. *ff. de iudiciis.*
Tempus intelligitur propter locum & rem.
l.ſi peculium 20. *penultimo. de ſtat. liber.*
*l.*1.§. *is autem ff. ne quid in flumine publico.*
Tempus in contractibus regulatur ſecundùm effectum quem reſpiciunt.
l.ſi ita ſtipulatus 14. *de verb. obligat.*

5 *Tempus conceſſum reſpectu certa cauſæ non currit niſi cauſa illa prius exiſtat.*
Legatum datum Religioſis vt faciant capellam intra annum, alias amittant legatum, non currit tempus, niſi poſtquam legatum datum.
Vectigalia remiſſa, vel impoſita habitantibus in certo loco per annum, non currit tempus, niſi poſtquam aliquis venerit ad habitandum.

6 *l.itali* 48. *ff. de iure dotium.*
Dos ſine nuptiis eſſe non poteſt.

7 *Terminus deſignatus à contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipit currere niſi poſtquam factum ſit quod præcedere debebat.*

8 *Obligatus ad certa quantitatis ſolutionem intra duos menſes, ſi debet præcedere liquidatio, non currit tempus vſquequò fiat.*

9 *Temporis limitatio ſicut continet incluſionem eorum quibus conuenit, ita expreſſam excluſionem eorum quibus non congruit.*
Verba præſentis temporis ratione adiuncti mutant naturam, & referuntur ad futurum.
Collecta ex tempore quo conferuntur, recipiunt interpretationem.

10 *Renunciationes ſtrictæ quanto minus ledant accipienda.*

11 *Renunciatio non cenſetur quando pro iure quod omittitur aliquid ſubrogatur.*
l.ſi donata 36.§. *ſi ſponſus. ff. de donat. inter.*

12 *l.ſed quod* 73. *l.idem ſeruandum* 74. *de leg.*2.
Renunciatio quæ reſpicit cauſas, non habet effectum niſi exiſtant.
l.ſi ſuper poſſeſſione 9. *C. de tranſact.*

13 *Datum ob cauſam, eâ non ſequutâ condicendam, quamuis à iure impediretur impleri.*
l.ſi militem, C. de condict. ob canſ.
Princeps non poteſt omittere ea quæ pertinent ad ſtatum publicum & Regalem ſuſtinendum.

14 *Renunciatio rerum quæ pertinent ad ſuſtinendum Principatum, non valet etiam iuramento confirmata.*
l.iuris gentium, §. *ſi paciſcatur. ff. de pactis.*
Tributa ſunt neceſſaria ad imperium ſuſtinendum.

15 *Salinæ*

15 *Salinæ & ſal ex Regalibus cenſentur.*
l. item publica. §. item ſalinarum, ff. de verb. ſignific.
c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignif.
cap. 1. verſ. ſalinarum, tit. quæ ſint Regalia, in feudis.
l. forma, §. ſalinæ quoque, ff. de cenſibus.
l. magis puto, §. ſed & ſalinas. ff. de rebus eorum.
l. generali, §. vxori, & §. idem quæſiuit. ff. de vſufruct. legat.
Salinæ omnes regali Patrimonio legibus noſtris incorporatæ, & à priuatis abdicantur.
l. 11. tit. 28. p. 3.
l. 19. tit. 8. lib. 9. Recopil.

16 *Principis proprium eſt ſali pretium ſtatuere, & omnibus victualibus.*
cap. 10. lib. 1. Machabæorum expenditur.

17 *Salis indigentia, aut pretium maius omnibus Prouincijs graue viſum fuit.*
Lyſimachus apud Thraces primus ſalis vectigal inſtituit, & remiſit.

Pretium ſalis quod auctum, decretum fuit à Principe ceſſare à die Diui Ioannis, vt ex eo ſiſſæ millionum eius loco ſubrogarentur, ſiſſæ non ſolutæ vſque ad menſem Auguſti, non ante pretium ſalis ceſſare debet.

1 PRo Rege noſtro vt pretium maius ſalis vſque ad menſem Auguſti exigi poſſit, non obſtante quòd fuiſſet conuentum, vt die Diui Ioannis vigeſimoquarto Iunij ceſſaret, ſuadetur apertè ſi attendatur contractus cum regno initus. nam conuentum fuit, vt in locum pretij ſiſſæ ſubrogarentur, quod vltra quàm ex decretis regiis, & regni ſuffragiis apparet, etiam epiſtolæ, quas ad ciuitates, quæ in Comitiis generalibus ſuffragium habent, regnum ſcripſit manifeſtè inſinuant, quæ enuntiant ceſſare pretium ſalis, quod graue ſubditis videbatur, vt pro eo ſiſſæ ſoluerentur, in qua re admiſſa iuris ſententia, vt quæcumque res per cauſas, per quas naſcitur, per eaſdem diſſoluatur. *cap. omnis res de regul. Iuris, in Decretal cap. omnis 27. q. 2.* Auguſtinus Barboſa *Axiomat. 109. num. 8.* nam ſiſſæ quæ ſoluebantur credens Rex noſter graues ſubditis eſſe, decreuit eas remittere, & in eius locum pretium ſalis taxatum ſubrogare, quod cùm nimis durum & graue ſubditis videretur, inde factum, vt iterum piiſſimus Rex, etiamſi ad Regalia eius pertineret, ſalis pretium libenter omitteret, & diminueret, vt hodie eſt, & in locum diminutionis ſiſſæ rediret & ſoluerentur.

2 Quo fit, vt quamuis dies præfixa fuiſſet, vt pretium ſalis ceſſaret, adhuc ceſſare non debeat, vſquequò ſiſſæ ſoluerentur, nam hic contractus correſpectiuus exiſtimandus, ille enim eſt quando in conſequentiam vnius, alter contractus factus, vt probauit Ancharr. *conſil. 434.* Alexand. *lib. 3. conſil. 90.* Baldus *in l. petens, numero 49. Cod. de pactis.* Corneus *conſil. 10.* & facit textus *in l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati,* vbi cùm locator adiecta pœna ſe obligaret ad non expellendum conductorem; quærit Iutiſconſultus Paulus, ſi aliquo tempore non ſoluerit conductor penſionem, an ſine metu pœnæ poſſet locator expellere, & ſtatuit rectè expellere potuiſſe, & addit rationem, ibi, *Ita videri conueniſſe de non expellendo colono intra tempora præfinita, ſi penſionibus paruerit, & ideo ſi pœnam petere cœperit, qui penſionibus ſatis non fecit, profuturam locatori doli exceptionem*; ac perinde cùm regnum peteret à Principe, vt ceſſaret pretium maius ſalis, promittens eius loco ſiſſas ſoluere, meritò doli exceptio obſtare poſſet, ſi in eo tempore, quo ſiſſæ non ſolutæ, nollet dependere pretium ſalis, quia eius remiſſio ex contractu correſpectiuo ſiſſæ ſolutionis ſubrogationem reſpexit.

3 Tum etiam, quia cùm hæc ſubrogatio fieret, debet eſſe cum eiſdem qualitatibus temporis, vt ab eodem quo ceſſauerit pretium ſalis, ſiſſæ ſoluantur, argum. *l. ſi Titius 33. ff. de vſufruct.* vbi proprietas & vſusfructus quæ correctiuè iudicantur, ab eodem tempore incipere traditur, & ſubrogatum in totum ſequi tempus & naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, notant communiter Doctores *in l. ſi eum, §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cautionibus.* Surd. *conſ. 127. & conſ. 152.* Bart. Alex. Iaſon. Antonius Gabriel, Molina, Peregrin. Gratian. Mantica, Maſtrillus, Caſtillo, Decius, Cephalus, Menoch. & Burſatus, vt ego probaui *in deciſ. Granatenſ. diſput. 20. num. 20.*

4 Rurſus comprobatur, nam tempus appoſitum in prima delegatione, ſemper repetitum cenſetur in perſona eius, qui in locum primi delegatur, & ei ſuccedit. *l. ſi index 32. & ibi* gloſſ. *ff. de iudiciis.* maximè, quia ſemper intelligitur tempus propter locum, & rem. *l. ſi peculium 20. §. penult. ff. de ſtatu liberis,* vbi gloſſ. *verb. potuerit,* quæ plura iura cumulat, facit *l. 1. §. is autem. ff. ne quid in flumine publico,* & tempus in contractibus ſemper regulatur reſpectu effectus quem reſpiciunt, *l. ſi ita ſtipulatus 14. de verb. oblig.* & notauit Bald. *in l. fideicommiſſum, de leg. 1.* tempus conceſſum reſpectu certæ cauſæ non currere niſi cauſa illa priùs exiſtat idem Bald. & Iaſon *in l. ſi cui legetur. de leg. 1.*

5 Et congruit quæſtio quam proponunt, ſi legatum Religioſis relinqueretur, vt ex tunc in anno conſtruerent capellam, aliàs amittant legatum, non currere annum ex tunc, quamuis expreſſum fuit, niſi à die in quo legatum traditum fuiſſet, ita ſimiliter in præſenti remiſſio pretij in tempore præfixo fieri non debet, niſi illud quod in locum remiſſionis pretij ſubrogatum ſolueretur, & in vectigalibus, ſiue ad eorum onus, vel libertatem, ſi habitantibus in aliquo loco pro annolibererentur, vel eis imponantur, non incipit tempus currere, vſquequo veniat habitare vt ex Pinello, Paulo Caſtrenſi, Ripa, Cephalo, Deciano, Alciato, & Burſato, probauit Menoch. *conſil. 1078. num. 34.*

6 Deinde comprobatur ex ſententia textus *in l. tali 48. ff. de iure dotium,* vbi facta ſtipulatione ſpondes decem in anno proximo dotis nomine dare, & dubitaret Iuriſconſultus an ex die ſtipulationis annus computandus, vel ex eo die, quo dos eſſe potuiſſet, vel nuptiarum, reſpondit annum computari ex die nuptiarum, quaſi aliàs inconueniens ſequeretur. Nota verba ibi, *Nam ſi aliter obſeruaretur, ſi intra annum nuptiæ factæ non ſint, videri poſſit dos ex ea obligatione deberi.* Ita quemadmodum dos ſine nuptiis eſſe non poteſt, & valde abſurdum contrà eſſet, ita ſimiliter ne Rex pretio ſalis frueretur, nec etiam illud perciperet quod in eius locum ſubrogatum, maximè cùm expreſsè dictum eſſet ceſſare tunc pretium ſalis, quando ſiſſæ ſolurentur, & ita cùm non impleretur ex parte regni ſiſſarum ſolutione à menſe Iunij, Rex noſter ad remiſſionem pretij ſalis non debet eſſe obligatus.

7 Iuuat doctrina Bartoli *in l. ſi cui legetur, ff. de leg. 1.* vbi

vbi ſi emptor obligatus fuit ad ſoluendum pretium rei intra annum, quod currit à die obligationis, adhuc non currit, vſquequo venditor ex ſe contractum adimpleat, & rem tradiderit, vt multis probauit Tiraquell. *de retractu conuentionali, §. 2. gloſſ. vnica, num. 16.* Aretin. quem ſequitur Beccius *conſ. 5. num. 7.* & hanc doctrinam confirmat & probat Surd. *conſ. 38. num. 14.* vt terminus deſignatus à contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipiat currere niſi poſtquam id factum quod præcedere debebat.

8 Vnde infert, ſi quis obligaretur ad certæ quantitatis ſolutionem intra duos menſes ſi ad ſolutionem debet præcedere liquidatio, adhuc duorum menſium terminus non currit, vſquequo liquidatio fiat, ex quibus referens Tiraq. & Iaſ. *in d. l. ſi cui legatur, in* terminis collectarum circa pretiũ ſalis, probauit idem Surd. *conſ. 335 n. 43.* vbi cùm Dux Ferrariæ ſtatueret vendi pro duodecim ſolidis menſuram ſalis, poſtea moneta mutata, & valore intrinſeco diminuta, vt viginti & octo ſolidi ex noua moneta non æquarent valorem duodecim ſolidorum antiquorum, quamuis ex obligatione anteriori, qua Syndicus vrbis Ferrariæ obligatus fuit pro eius ciuibus, videretur ſolutionem ad tempus obligationis referendam, adhuc defendit Syndicum, vt cum prætextu ſalis, qui tradendus erat, obligatio fieret, tempus traditionis ſpectandum ad ſolutionem, vt eius temporis ſolidos pro ſale ſufficiat præſtare.

9 Et idem Surd. *conſ. 403. num. 57.* ex Baldo tenet, vt ſicut temporis limitatio continet incluſionem eorum, quibus qualitas requiſita conuenit, ita expreſſam excluſionem continet, quoad eos, qui non habent qualitatem, ex quo cùm pretium ſalis remitteretur ea qualitate, vt ex tunc ſiſſæ ſoluerentur eo tempore, quo prædicta qualitas ceſſaret, quia ſolutæ non fuerunt, excluditur diſpoſitum & remiſſio pretij prædicti, iuxta doctrinam Alexand. Saliceti, Socini, & Afflict. quos refert & ſequitur Gratianus *3. tom. diſceptat. capite 497. numero 18. vt verba præſentis temporis ratione adiunctæ mutent naturam, & referantur ad futurum.* & idem tradit *num. 31.* & remiſſio vectigalis, quod in ſalis pretio impoſitum, etiamſi ex tempore præſenti fieret ratione adiunctæ qualitatis, vt eius loco ſiſſæ ſoluerentur ad tempus futurum, vſquequo ſolutæ ſint, remiſſionem extender, vt non antea competat; quibus in terminis addenda eſt Baldi doctrina *1. part. conſ. 433.* vt collectæ ex tempore quo conferuntur recipiant interpretationem, iunctis quæ notarunt Socinus ſenior *lib. 1. conſil. 6. num. 2.* Menoch. *conſ. 97. num. 149. cum ſeq.*

10 Quæcumque enim in hoc caſu poſſet renuntiatio conſiderari pretij maioris, & vectigalis ſalis, ſemper, vt omnes renunciationes ſunt ſtrictè interpretandæ, vi minus lædant renuncianti. Gratian. *tom. 4. diſcept. cap. 799. num. 22. cap. 2.* & *ibi* Doctores, *de renunciatione*, vbi Barboſ. *in collect.* plures cumulat Tiraquellus *in l. ſi vnquam. C. de reuocand. in proœmio, num. 149.* Menoch. *conſil. 371. num. 16.*

11 Sed verè hæc non poteſt cenſeri renunciatio, quia Rex noſter etſi vellet ſubditis ſemper conſulere, non tamen propter onera imperij potuit, aut dimiſit abſolutè pretium ſalis, ſed vt in eius locum ſubrogarentur ſiſſæ, quos regnum commodiùs ſoluendos cenſuit, nec tunc dicenda renunciatio, vt ex gloſſa *verb. ſubſtituus, in l. cùm apud Sempronium, ad fin. ff. iudic. ſolui*, & gloſſa *in l. Valerianus, verb. voluerit, ff. de prætorijs ſtipulationibus*, cum Baldo, Afflicto, & Chaldas notauit Gratianus *4 tom. diſcept. cap. 719. num. 24. & 25.* vbi diſtinguit inter ſimplicem renunciationem, quæ differt à renunciatione animo ſubrogandi, vt illa mutet ſtatum in omnibus, ita vt faciat nouum actum, ita retineat priſtinam & antiquam qualitatem, propter virtutem ſubrogationis, & probatur textu eleganti *in l. ſi donatæ 36. §. ſi ſponſus, ff. de donat. inter* vbi cùm ſponſus alienum annulum ſponſæ muneri mitteret, & poſt nuptias pro alieno ſuum dediſſet, tradit IC. Paulus Neruam putare annulum fieri mulieris, *quia tunc factam donationem confirmare videtur, non nouam inchoare.* quaſi quod loco alterius ſubrogatur ad eius tempus oporteat referri.

Et faciunt verba textus *in l. ſed quod 73. iuncta l.* 12
idem ſeruandum 74. ff. de leg. 2. ibi, *Vice permutati dominij reſtituetur*, vnde cùm ſubrogatio, vel permutatio pretij ſalis fieret, cum eo, vt ſiſſæ ſoluerentur, interim dum non ſolutæ, nihil videtur renunciatum, *l. ſi ſuper poſſeſſione 9. cum ibi notatis, C. de tranſact.* Natta *conſ. 390. num. 3.* & ex Surdo *conſ. 445. num. 31.* Socino *lib. 1. conſ. 31.* refert & ſequitur Gratianus *tom. 5. diſcept. cap. 858. num. 23.* & renunciatio quæ reſpicit cauſas, ſi effectum non habeant, nulla reddatur, & repetitio competat eius quod omiſſum, propter cauſam, ea non ſequuta, ex *tit. ff. & C. de condictione ob cauſam datorum* Natta *conſ. 452. n. 2.*

Et quamuis eſſet legis impedimentum, ne fieret 13
id cuius cauſa daretur, adhuc quod datum condici poterit, *l. ſi militem, C. de condict. ob cauſ.* idque magis apparet, quia cùm comperrum eſſet, ſine prædicta tributorum exactione, aut pretij ſalis, vel ſolutionis ſiſſarum, non poſſe ſtatum regium ſuſtineri, non poterat Princeps renunciare, arg. *l. ius publicum*, & quod *ibi* notatur, *ff. de pactis.* Gratian. *3 tom. diſceptat. cap. 534. num. 56.*

Nec iuramento poſſet fieri, aut confirmari hæc re- 14
nunciatio, quæ publicum ſtatum læderet, arg. *l. iuris gentium, §. ſi paciſcar*, vbi Iaſon, *notabili vltimo, ff. de pactis.* Gratianus *1. tom. diſceptat. cap. 31. num. 23.* quia iramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis, *cap. cùm contingat. de iureiurando*, nec contra publicam vtilitatem obſeruandum, Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 308. num. 26.* quia nullatenus Princeps poteſt tributa remittere, & ideo cùm Imperator Nero veller populo vectigalia portuorum remittere, & iuxta Cornelium Tacitum *lib. 3. annalium*, facere pulcherrimum beneficium, & donum gratiſſimum generi humano, à ſenioribus & grauioribus Senatoribus prohibitum fuit, quaſi inde ſequi poſſet Imperij diſpendium, quod ſine ſtipendiis, nec ſtipendia ſine tributis, ſuſtineri valerent.

Denique cùm Princeps noſter nihil amplius à ſub- 15
ditis peteret, quàm vt publicum regnantis ſtatum ſuſtinerent, & quidquid commodiùs & ſine magno grauamine ſolui poſſet, ſolùm admitteret, quamuis ſal & ſalinæ ex Regalibus cenſeantur, *l. item publica, §. item ſalinarum, ff. de verb. ſignificat. capite ſuper quibuſdam, §. præterea, eodem tit. cap. 1. verſ. ſalinarum, quæ ſint regalia*, cum Iſernia, Alciato, Antiboli, Cepolla, & aliis probauit D. Alfarus *de officio fiſcalis gloſſ. 20. §. 4.* Henricus Boic. & Sixtinus *de regalibus verb. ſalinæ*, ex Gama, Cabedo, Tobia Nonio, Tuſch. Gratiano, Panzirolo, Delrio, & Maiolo notauit D. Solorzano *de Indiar. gubern. tom. 2. lib. 5. cap. vnico, num. 34.* ex Alex. Ludouico Romano, & aliis pluribus, plena manu congeſtis, Camillus Borrellus *de præſtantia Regis Catholici, cap. 25. per totum*, qui etſi contendat *num. 8.* poſſe ſalinas poſſideri à priuatis, ex *l. forma, §. ſalinæ quoque, ff. de cenſibus, l. magis pacto, §. ſed etſi ſalinas, ff. de rebus eorum, l. generali, §. vxori, & §. idem quæſuit. ff. de vſufr. legat.* tamen iure noſtro Hiſpano ad Regem pertinent. *l. 11. tit. 28. p. 3.* & nouiori conſtitutione *l. 19. tit. 8 lib. 9. Recop.* qua omnes ſalinæ regali Patrimonio incorporantur, & nouioribus reſcriptis confirmatum.

Vnde

16 Vnde in multis prouinciis, vel ferè omnibus ad Principatum spectat salis venditio, & pretium statuere, vt colligitur *Machabæorum lib.1. cap.10.* eis verbis. *Pretia salis indulgeo.* quod Rex Alexander filius, Antiochi Iudæi scripsit, & adducit Gregor.Lopez *in d.l.11. gloss.3.* & D.Alfarus *d.§.4. num.85.* vbi refert *d. capite super quibusdam*, Innocentium & Cepollam, Bertachinum & Alciatum pro eadem re, adde Surdum *cons.335. per totum*, & generaliter ad Principem, & Magistratus eius nomine pertinere taxationem pretiorum victualium, ego notaui *1.tom.decis. Granat.11. per totam*, vbi plura latè congessi.

17 Tamen, quia subditis nimis grauate, visum fuit pretij salis augmentum, liberaliter & clementer dimisit, vt Lysimachus Rex apud Thraces, qui primus vectigal salis instituit, & postea remisit, iuxta Athenæum *Deipnosophistarum lib. 3. cap.1.* & sæpius ex salinis (necessitate qua solet corpora hominum sustinere, ex Aristotele, Plinio, Platone & aliis, probauit Borrellus *de præstantia Regis Catholici, cap.25. num.5.*) omnibus gentibus valde intolerabilis semper fuit eius indigentia: vel pretij augmentum, vt constat ex traditis à Strabone *lib.7.* Crinito *de honesta disciplina lib.3. cap.5.* Sabellicus *lib.5. Ennead. 5. Chronicon Francorum*, de Philippo Dalusio Hieronym. San Roman *in Rebus publicis mundi de Veneta, cap.8. de Æthiopia, capite 3. Tartarorum, cap.7. de Indis Occidentalibus, lib.3. cap.1.* & videndi Zurita *lib.15. annal. cap.17.* Pineda *in Monarchia Eccles. lib.16. cap.29.§.6. & lib.23. cap.29.§.3.* & alij plures.

ALLEGATIO LXXXI.

Causa finali, ob quam Princeps concessit, non impleta, concessum non procedit.

1 *Concessio facta ob aliquem finem, eius defectu locum non habet.*
l.si extraneus, ff. de condict. caus. dat.
l.qui se debere 7.§.sin autem. ff. eodem.
l.quod Seruius 8. ff. eodem.
l.si mulier 10. ff. eodem.
Finalis causa effectus.

2 *Finalis causa defectus facit deficere dispositionem.*

3 *Causa impulsiua non facit deficere dispositionem.*
l. cùm tale, §. falsam 1. ff. de condit. & demonstrat.
Causa finalis quæ sit, vel impulsiua, & quomodo differant.

4 *Dictiones* vt, *vel* prout, *inducunt causam finalem, & conditionem.*
l.cùm alimenta.§.1. ff. de aliment. legatis.

5 *Causa finalis, & forma actus.*

6 *Donatio facta postquam ex re aliquid solutum, si id totum consumit, nulla est donatio.*
l.item quod Sabinus.§.1. de hæred. instit.
Reliquum relictum nullum est quando nihil restat.

7 *l.cùm pater, §.dulcissimis ff. de legat.2.*

8 *l.deducta 58.§.quod ex hæreditate, ff. ad SC. Trebellian.*

9 *l.deducta, §.fin. ff. eodem.*

10 *Dictio* reliquum, *denotat residuum post illud, de quo dispositum fuit.*
l.si ita quis, §.Seio, ff. de verb.obligat.
l.quod Mænius, ff. de hæred.instit.
l.2. C. eodem.
l.rescriptum, ff. de his quibus vt indignis.

11 *Reliquum omne comprehendit, si ex eo nihil dispositum.*
l.nisi, ff. de fideiuss.
l.si decem, ff. de solut.
l.decem. ff. de verb.obligat.

Rex noster in Comitijs generalibus Regno concessit quod debebat ex salis transportatione, vt suis expensis Regnum postea faceret, quia antea regalis Patrimonij expensis facta transportatio, & reseruata fuit summa, quæ à Rege consignata negotiatoribus, quos dicimus Assentistas, *& reliquum donatum; Regnum petit hanc summam, fiscalis negat, quia ex parte Regni non est adimpletum quod facere tenebatur.*

NVLLVM ius in hoc casu Regnum habere ex prædicta concessione manifestè constat, quia, vt ex actis apparuit, & relatione calculatorum Regis, quorum curæ erat dispositio eorum, quæ in hac re gesta fuerunt, eo prætextu populis Castellæ Regem concessisse eam summam, vt deinceps pretium ad quod sal redactū, Princeps perciperet sine vllo suo sumptu, & populi facerent expensas transportationis, quas verè numquam populi fecerunt, sed ex suo ærario Princeps transportationis expensas erogauit, vt in eo ferè ducenta millia aureorum annua occuparet, ac perinde deficiente finali causa, ob quam id concessum fuit, locum non habere eoncessionem prædictam dicendum est, argum. *l. si extraneus, ff. de condict. caus. dat. l. qui se debere 7. vers. sin autem, l. quod Seruius 8. l. si mulier 10. ff. eod.* & notant communiter Doctores in eis iuribus, & rationem tradunt ex Aristotele, cùm dixit, *omne agens agit propter finem*, & causa finalis est obiectum voluntatis, sicut signum & obiectum visus, & portus nauigantium, quæ sunt verba Baldi *in l.1. num.17. C. de falsa caus. adiect.* & finis est primum in intentione, licèt sit vltimum in executione, & causa finalis funditus & ex toto (vt loquamur verbis practicorum) mouet animum disponentis, alioquin non facturum, vt ex multis tradit Petrus Surdus *cons.217. num.45. & 31.* Raudensis *de analogis lib.1. cap.2. num.3. & sequentibus.* Casanate *cons.10. num.37.* Gratianus *1.tom. disceptat. cap.96. num.27. & 28.* 1

Ideo causa finali non sequuta, vel deficiente, dispositionem omnino cessare tenuerunt communiter Interpretes, *in l.fin. ff. de hæred. instit.* Rolandus *vol.4. cons.44. num.22.* Tellus Fernandez *in l.17. Tauri n.76. & 77.* Molina *lib.4. de Hisp. primog. cap.2. num.18.* Mieres *de maioratibus 1.part. quæst.39. numero 11.* Angelus *de meliorationibus l.1. glossa 7. numero 19.* Matienzo *in l.1. tit.6. lib.5. Recopil. glossa 8. numero 9. & 10.* Bazza *de meliorandis ratione dot. fil. cap.21. numero 13. & seqq.* 2

Barboſa *in l. ſi cùm dotem 13 in principio num. 50. & 51. ff. ſolut. matrimonio.* Molina *de ritu nuptiar. lib. 3. quæſt. 6. nnn. 52. & 60.* Fontanella *de pactis nuptialibus tom. 1. clauſ. 4. gloſſ. 1. num. 50. & 53.* Caldas Pereira *conſ. 52. num. 13.*

3 Nec obſtare poterit quod aliqui tradiderunt, cauſam impulſiuam non facere deficere donationem, iuxta quod notarunt Bald. *in d. l. fin. Cod. de falſa cauſa adiecta, num. 3.* Tuſch. *pract. concluſ. lit. F. concluſ. 62. num. 36.* Molina *de ritu nuptiar. lib. 3. quæſt. 21. num. 10.* Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 12. numero 16.* Fontanella *dict. clauſul. 4. gloſſ. 1. num. 27. & 28.* id quippe procedit ex eleganti ratione Papiniani *in l. cùm talè. §. falſam 1 ff. de condit. & demonſtrat.* ibi, *quia legandi ratio legato non cohæret.* tunc enim ſolùm eſſe cauſam impulſiuam, denotat, & defectum non infirmare diſpoſitionem, & differre à cauſa finali, nam eius defectus in totum irritat, quod in eam collatum, & probatur eodem textu eis verbis, *Sed plerumque doli exceptio locum habebit, ſi probetur alias legaturum non fuiſſe,* & ita in hoc caſu ſine dubio cauſam fuiſſe finalem, dicendum eſt, quia diſpoſitioni cohæret, & ineſt, vt diſtinguunt Bart. *in l. demonſtratio 17. §. quod autem. num. 15. ff. de condit. & demonſtrat.* vbi Caſtrenſis *num. 9.* Alex. *lib. 6. conſil. 81. num. 26.* Mantica *de coniect. vlt. voluntat. lib. 6. tit. 14. num. 17.* Guido Papæ *q. vlt.* Menoch. *lib. 4. præſumpt. 24.* Calganetus *de conditio. 2. part. cap. 4. quæſt. 2.* Accacius Ripoli *de condit. & demonſtr. §. quod autem, num. 5.* Franciſcus Barri *de ſucceſſ. teſtati, & inteſtati, lib. 17. tit. 1 n. 3.*

4 Diſpoſitioni verò cohærere cauſam, & ideo finalem dicendam, colligitur, quia, vt apparet ex actis, ideo populis remiſſa fuit quantitas quam debebant ex ſalis tranſportatione, & apertè expreſſum, vt deinceps, & pro eo populi expenſis ſuis conducerent ſalem, & dictiones, *paraque*, latinè *vt*, vel *prout*, inducunt cauſam finalem *l. cùm alimenta. §. 1. ff. de aliment. legat.* Chaldas Pereira *de nominat. emphyteut. quæſt. 2. num. 3.* Monterà Cueua *deciſ. 10. num. 17.* & de dictione *pro*, Bald. *in l. 1. num. 16. C. per quas perſ.* & poſt multos Galganetus *de condit. & demonſtrat. 1. part. cap. 98. num. 7.* Fontanella *d. clauſula 4. gloſſ. 1 num. 58. 59.* Gratianus *1. tomo diſcept. cap. 96. num. 26.* ex Cardinali Bertachino, & aliis, probauit Barboſa *dictione 439. num. 1.* & inducere conditionem, ex Iaſone, Bologneto, Aretino, Curtio iuniori, Tuſcho, & aliis idem Barboſa *dictione 196. num. 13.*

5 Et prædicta remiſſio ideo facta fuit, vt ſuis expenſis ſalem populi in poſterum tranſportarent, & pro illo onere quod in ſe ſuſcipiebant, quo deficiente, ſimiliter remiſſio ceſſabit, ex prædictis, & quia cauſa finalis, vt dicit gloſſ. *in l. iuris gentium, §. quod ferè, ff. de pactis*, eſt quæ regit & gubernat diſpoſitionem ipſam, cùm ſit ſubſtantia ipſius diſpoſitionis & actus, ex gloſſ. *in §. ſi quis poſtulante. Inſtit. de actionibus*, appellauit cauſam finalem formam actus, & Bald. *in l. eam quam, C. de fideicommiſſ. verſ. venio*, ad notata tradit, cauſa finalis eſt fons cauſarum, & *in l. auia, C. de iure dot.* cauſam finalem eſſe primum principium intentionis. Tiraquell. *tract. Ceſſante cauſa, limit. 1. n. 21.* Menoch. *d. lib. 4. præſumpt. 24. numero 3.* quibus adde quæ de cauſa finali ego notaui *in deciſionibus Granatenſibus diſputat. 33. num. 13, 14. & 15. & diſputat. 46. num. 24.*

6 Deinde quòd ius Regni excludit manifeſtè, etiam ſi non deficeret cauſa finalis, & Regnum ex ſuo latere adimpleret, quia Princeps conceſſionem & remiſſionem fecit eius quod ex ſalis tranſportatione debebatur, ſi priùs inde ſolueretur quod negotiatoribus à Rege ibi conſignatum fuerat, & calculatione facta apparuit pluſquam ducenti millium aurei negotiatoribus conſignari, & non deberi à Regno ex ſalis tranſportatione centum mille aureos, quo caſu cùm reliquum ſoluta conſignatione donaretur, ſi appareat nil remanere, nihil donatum cenſebitur argum. *leg. item quod Sabinus 17. §. 1. ff. de hæred. inſtit.* vbi omni aſſerelicto à teſtatoris hæredibus, quos nominauerat, & poſtea alio hærede inſtituto, eis verbis, *Ex reliqua parte hæres eſto*, tradit Iuriſconſultus, *quoniam cùm nihil reliquum ſit, ex nulla parte hæres inſtitutus eſt*, probarunt Bartol. *ibi*, & Additionat. ad eum Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, num. 7. C. de reuocand. donat.* ex Baldo, & Angelo, Greg. Lop. *in l. 19. gloſſ. 6. tit. 3 p. 6.*

7 Et expendo textum *in l. cùm pater 77. §. dulciſſimis, ff. de legat. 2.* vbi cùm teſtator legaſſet; *aunculus quæcumque ei ſupereſſent in Pamphilia, Liria, vel vbicumque de maternis bonis*; tamen tradit Iuriſconſultus omne quod ex eiſdem bonis, percepta pecunia, in proprium patrimonium redactum, & ad fideicommiſſum non pertinere, vt notarunt poſt Baldum *in eo textu* Bartol. *in l. demonſtratio. §. 1. num. 16. ff. de conditio. & demonſtrat.* Riminaldus *in princ. Inſt. de teſtam. num. 82. vſque ad 93.* Menoch. *conſil. 1020. num. 39.* Garcia *tom. 1. diſcept. cap. 3. num. 4. & tom. 4. cap. 7 16. num. 22.* ita quòd Princeps ex debito quod Populi Regni deberent ex ſalis tranſportatione, in ſuum patrimonium conuertit, data conſignatione negotiatoribus, nomine eius quod ſupereſſet, comprehendi non poteſt.

8 Et facit ratio textus *in l. deducta 58. §. quod ex hæreditate, ff. ad SC Trebell.* vbi grauatus reſtitutione eius quod ex hæreditate ſuperſuiſſet, non debet fructus reſtituere, addita ratione à Iuriſconſulto, *cùm ea verba diminutionem quidem hæreditatis admittunt fructum, additamentum non recipiant*, probant Iaſon *in l. domos, ff. de legat. 1. num. 2.* Ruinus *lib. 4. conſ. 165. ad finem*, & aliis tradit Menoch. *lib. 3. præſumpt. 32. num. 3. & 4.* ex Bartolo, Alexandro & Imola, idem Menoch. *lib. 4. præſumpt. 188. num. 25.* & cùm illud quod reliquum, vel ſuperfluum poſt conſignationem reſpiceret, vt diminueret remiſſionem debiti, non poteſt vt angeatur ſub duce conſignatio.

9 Et iuuat textus *in d. l. deducta, §. fin.* vbi hæres qui bonorum ſuperfluum poſt mortem ſuam reſtituere fuerat rogatus, pignori res hæreditarias datas liberare non cogitur, cuius rationem tradiderunt Doctores, quia grauatus reſtituere poſt mortem, quod ex hæreditate ſupererit poteſt in vita ſua hæres bona alienare, vt tenuerunt Cynus, Bartolus, Baldus, Odofredus, Caſtrenſis, Salicetus, Angelus, Alexander, Pariſius, Corneus, & alij, quos refert Menoch. *lib. 4. præſumpt. 188. num. 11. ad fin.* ac perinde Princeps qui reliquum debiti Regno conceſſit, non tenetur liberare quod antea negotiatoribus pignerauerat, vt ſic loquamur, data conſignatione.

10 Et confirmatur ex eo quod ex *l. ſi ita quis, §. Seio. de verb. obligat.* Caſtrenſi, Baldo & Saliceto notauit Surdus *conſil. 308. num. 42.* dictiones *reliquum, reſiduum*, denotare partem iam eſſe ſolutam, vel depoſitam, probarunt Alex. *vol. 7. conſ. 216. num. 4.* Beroius *vol. 1. conſ. 192. num. 1.* Neuizano *conſil. 84. num. 11.* Natta *conſ. 102. num. 6.* Beccius *conſ. 47. numero 6.* & cùm in hoc caſu, quod ſupereſſet eius debiti Regno donaretur, eo ipſo videtur partem eſſe depoſitam & conſignatam, quamuis expreſsè non adiiceretur dari quod remaneret ſolutis conſignationibus, & verb. *reſiduum ſuperfluum*, totum contineri, & comprehendi, ex *l. quod ſi Maeuius, ff. de hæred. inſt. l. 2. C. eod.* Iaſ. *vol. 1. conſ. 9. n. 25.* Cumanus *conſ. 105.* Surd. *deciſ. 65. n. 4.* id verò ſi

dimi

diminutum non fit, & aliquid detractum, vt ex *l. rescriptum. ff. de his quibus vt indignis*, & aliis probauit Albericus *in Dictionario verb. Reliquum. l. cæterorum*, & *ibi* Alciat. *ff. de verbor signif.* Alexander, Beroius, Bertrandus, Hugo de Celso, Zabarella & alij, quos refert Barbosa, *de appell. verb. appellatæ* 36.

31 Quo fit, vt quamuis si ex debito Regni nihil esset consignatum, omne comprehenderetur *verb. reliqui, l. admissi, ff. de fideiussor. l. si decem, ff. de solutionibus, l. decem, de verb. obligat.* tamen illud quod detractum & consignatum ex reliquo, debet diminui, vt prædiximus, & prius quod consignatum est soluendum, iuxta legem contractus, vt Regnum, nisi prius soluta consignatione, quod reliquum, petere non valeat.

ALLEGATIO LXXXII.

Officia à Rege vendita quando non admittant læsionem?

1 *Officij personalis occupatio compensanda cum valore.*
Æstimatio proprij laboris ex fructibus officij deducenda.

2 *Exactio partium habet incommoda.*
l. planè 3. ff. familiæ erciscundæ.
l. tutor. §. Lucius. ff. de vsuris.
l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petatur.

3 *Læsio ex aliquorum sententia ad iudicis arbitrium reducenda; debet tamen arbitrium iuxta leges esse.*
l. 1. ff. de vsuris.

4 *Officia regia æquiparantur dignitatibus.*
cap. 1. de consuetudine, lib. 6.
Dignitas officij in æstimatione computanda.
l. æstimationem 16. §. qui pro honore, ff. de muner. & honor.
l. 1. vers. non semper. ff. de pollicitation.

5 *Officia regia regulariter debent renuntiari, tit. 4. lib. 7. Recopil.*
Officiorum perpetuitas concessa, & alia pacta eorum pretium augent.
l. fundi partem 79. ff. de contrah. empt.

6 *Officia publica magis respiciunt auctoritatem, quàm commodum pecuniarium.*
Pretium istud designat subhastatio.
c. 1. de empt. & vendit.
Opinio Doctoris etiam sine auctoritate loquentis, si nullus contradicat, admittenda.

7 *Impossibile censetur quod ex Principis voluntate pendet.*
l. apud Iulianum 40. §. constat. ff. de legat. 1.

8 *Iurisdictio quodammodo sacra & sancta consideratur.*

9 *Tertia licèt Ecclesiastica sint antequam à Pontifice laicis concessa, possen temporales creduntur, & vendi possunt.*

10 *Qualitates rei æstimandæ ad læsionem.*

11 *Census perpetuus ad plus quàm vnus pro triginta æstimandus.*
Authentic. de Ecclesiasticis titulis, §. sin autem.

12 *Officiorum publicorum labor cum vtilitate compensandus.*

13 *Dolus est non exigere quod exigi potest.*
l. dolus 44. ff. mandati.
l. 1. §. idem Pomponius. ff. de dolo.
l. in fraudem 4. ff. quæ in fraud. credit.
l. seruos 25. ff. de pignerat. actione.

14 *Testibus potest iudex non credere, ex iustis causis.*
l. 3. §. 1. ff. de testibus.
Probatum quod articulis non comprehensum, nec allegatum, non prodest.
c. testibus. 29. de testibus.

De officio quod à Rege venditur, an læsio in eo possit considerari, ad explicationem l. 1. tit. 11. lib. 5. Recop.

PRo quindecim millè aureis officium venditum fuit, quod habebat quingentos aureos pro annuo salario, & ex parte emptoris læsio intendebatur in dimidia iusti pretij, ex *l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil.* quasi sex millè aureos non valeret, quia vltra salarium exercitium personale & occupationem habebat, & hæc compensanda sit cum fructibus officij. Panormitanus *in cap. ad nostram, num. 8. de rebus Ecclesiæ.* Bald. *in l. si quis sciens, C. de rei vindicat.* Castrensis *in l. diuortio. §. impendia, ff. solut. matrim.* vbi communiter notant omnes, & proprium laborem æstimationem recipere, & ex fructibus deducendum esse, ex Boërio, & aliis probauit Ioann. Garcia *de expensis, c. 1. n. 14.* 1

Tum etiam & salarium à pluribus inferioribus ministris exigendum, ex quo minoris existimationis iudicandum, *quia exactio partium non minima incommoda habet.* quæ sunt verba textus *in l. planè 3. ff. familiæ erciscundæ*, & *ibi* notat gloss. & omnes communiter, & *in l. tutor. §. Lucius, ff. de vsuris, & in l. quidam existimauerunt, ff. si cert. petatur.* D. Couarruu. Fanus, & alij, quos refert & sequitur Surdus *decis. 345. numero 9.* 2

Tum quia licèt ex aliquorum sententia ad arbitrium Iudicis læsio reducatur, vt constat ex eis quæ tradiderunt Menoch. Mascardus, Molina, Bursatus, Chaldas, Scaccia, Cancerius, & alij plurimi ex antiquioribus, quos refert Giurba *decis. 110. num. 3. & 4.* tamen arbitrium hoc non ex capite, sed iuxta iuris regulas sumendum est, arg. *l. 1. ff. de vsuris.* ibi, *Arbitria iudicis vsurarum modus constituitur, ita tamen vt legem non offendat. capite super his*, de accusat. tradit Andreas de Isernia *in cap. 1. §. fin. numero 29. de Capitaneo qui Curiam vendidit.* Romanus *consil. 376. col. 2. circa fin.* Ex quibus id notauit Cæsar Vrsillus *in addit. ad Afflictum, decis. 225. num. 3.* & Mandellus Albensis idem sentire videtur *cons. 99. num. 7.* quemadmodum non debet iudex æquitatem ex voluntate sua statuere, sed ex iuris regulis, vt resoluit Decianus *lib. 1. consil. 136. num. 44.* 3

Verumtamen his non obstantibus, dicendum est, in hoc casu non potuisse læsionem locum habere, quia officia æquiparantur dignitatibus, & personatibus. *cap. 1.* vbi Archidiaconus *de consuetudine, lib. 6.* Federicus de Senis *consil. 20. num. 4.* Tuschus *tom. 5. verb. officium, concl. 92. num. 2. & 3.* & officia honorem cumulant. Boherius *decis. 222. numer. 2. & 3.* cum aliis. Rectè tradit Laurentius Siluanus *consil. 1. num. 41.* aliquid Azeued. *in l. 7. tit. 9. lib. 5. nouæ compil. numer. 7.* Bobadilla *lib. 5. Politicæ, cap. 1. numero 2.* Dignitas enim in æstimatione debet computari. *l. æstimationem 16. §. pro honore, ff. de muneribus, & honoribus, l. 1. vers. non semper, ff. de pollicitationibus.* & ideo in muneribus 4

Deca-

Decurionum conſideratur dignati æquiualere magnum pretium, vt communiter æſtimantur, etſi nullæ vtilitates, & ferè nullum eorum ſalarium ſit.

5 Quæ vtilitas etiam conſideratur ex perpetuitate, cùm in hoc officio conceſſa fuiſſet: nam venditio facta, quàm vulgò dicimus *por iuro de heredad.* & cùm aliàs officia quæ à Rege venduntur, debeant renuntiari, aliter ad Regem redeunt, ex *toto titulo* 4. *lib.* 7. *Recopilat.* id quaſi pretium æſtimari oportet, & renuntiationem non eſſe neceſſariam in hoc officio expreſsè adiectum fuit, & à muliere, ſi in eo ſuccedat, poſſe nominari, qui illud exerceat, quod etiam in pretio computandum, arg. *l. fundi partem* 79. *ff. de contrah. empt.* fauent de huiuſmodi officiis agentes, Molina Ieſuita *tom.* 1. *de iuſtit. & iure, diſp.* 91. Cabedo *deciſ. Portugalliæ* 24. 2. *part.* Tellus Fernand. *in l.* 26. *Tauri, à num.* 12. Gama, & eius Additionator, *deciſ.* 29. Felician. *de cenſib. lib.* 2. *cap.* 3. *ex num.* 23. Auend. iunior. *in cod. tract.* 9. 55. Rota Romana inter nouiſſimas ſacri Palatij *deciſ.* 682. *part.* 1. Seraphinus *deciſ.* 1294. *per totam.*

6 Sed etiam in officiis, & eorum venditione læſionem admitti non poſſe, quaſi magis reſpiciant honorem & auctoritatem, quàm vtilitatem pecuniariam, nec ea quæ iuris publici ſunt, commodè æſtimari poſſunt, & pretium iuſtum deſignat publica ſubhaſtatio. *cap.* 1. *de empt. & vendit.* ex pluribus Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſſ.* 18. *num.* 6. & cùm venditio officiorum in ſubhaſtatione & foro publico fiant, non poterit rectè aliunde pretium colligi, ex Socino, Baldo, Felino, Antonio de Butrio, Afflicto, Greg. Lopezio, Menochio, & Mexia probauit D. Alfaro *vbi proximè num.* 55. & in terminis probauit D. Alfatus *de offic. fiſc. gloſſ.* 34. §. 1. *ſpecialì* 8. *n.* 50. *cum ſeq.* cuius opinio, quia expreſsè à nullo improbatur, admittenda, ex traditis à Franciſco Beccio *lib.* 1. *conſ.* 2. *num.* 11. dum probat, vbi non eſt contradictor, opinio alicuius Doctoris etiam ſine authoritate loquentis, quaſi caſus legis habenda. Riminald. iunior *vol.* 6. *conſ.* 689. *numero* 160. Menoch. *conſ.* 73. *num.* 17. Seſſe 2. *part deciſ.* 230. *num.* 6. Gratianus 2. *tom. diſcept. cap.* 281. *numero* 19. *& cap.* 335. *num.* 23.

7 Idque eo maximè procedit, quia hæc venditio de qua agimus, facta fuit de prima creatione officij, quod & eius ad alium tranſlatio ſiue indulgentia Principis, & conceſſione fieri non poteſt, & vt peculium priuati fiat officium & bonis eius adquiratur, ex nutu Principis pendet, & ideo impoſſibilis cenſeri poterat vulgata *l. apud Iulianum* 41. aliàs *Africanus.* §. *conſtat. ff. de legat.* 2. ibi, *Quoniam commercium eorum, niſi iuſſu Principis, non eſt, cùm diſtrahi non ſolcant*, & id quod iuris publici eſt, in officiis non rectè poteſt æſtimari, vt notauit Auend. *reſponſ.* 9. *numero* 2. *in verſ. & ratio potiſſima.*

8 Rurſus, quia iſtud officium aliqualẽ iuriſdictionem habebat in miniſtris inferioribus, & iuriſdictio quodammodo ſacra & ſancta reputatur. Franciſc. Marcus, *deciſio. Delphinal.* 747. *num.* 13. 1. *part.* ibi, *Quia iuriſdictio eſt ſpiritualis, & omnis poteſtas, & iuriſdictio à Deo eſt*, ſecundùm Paulum *ad Roman.* 3. & poteſt adaptari interpretum doctrina, & communis cõcluſio: vt in actibus & contractibus circa res ſanctas, & ſacras non habet locum læſio, vel reſtitutio. Baldus *num.* 22. & Cagnolus *num.* 57. *in l.* 2. *C. de reſcind. venditione.* vbi etiam Padilla *num.* 18. & Pinellus 1. *part. capite* 3. *num.* 16. D. Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 5. *num.* 8. Gregorius Lopez *gloſſ.* 4. *poſt principium, in l.* 56. *titulo* 5. *part.* 5. Chaldas Pereira *in l. ſi curatorem habens. C. de in integrum reſtit. verb. hunc contractum num.* 29. *& verb. læſis, n.* 38. Steph. Gratian. *diſcept.* 1. *tom. cap.* 110. *num.* 6. Tuſch. *tom.* 5. *verb. læſio, concl.* 296. *n.* 59. Thom. Sanch. *lib.* 7. *de matrim. diſput.* 37. *num.* 17. cum aliis, Vincent. Carrot. *deciſ.* 95. *num.* 10.

Nec inconueniet officia vendi, & iuriſdictiones, 9
quod non admittatur in ſacris, nam tertiæ decimarum quæ conceſſione Summorum Pontificum pertinent ad Reges Hiſpaniæ, etiamſi antequam ad eos venirent, Eccleſiaſticæ erant, & vendi non poterant, tamen poſtquam laicis conceſſæ, temporales exiſtimantur, & in quemcumque transferri poſſunt venditione, iuxta tradita *ad tit.* 21. *lib.* 9. *Recopil.* & per D. Couar. *in practicis, cap.* 35. *num.* 2. *& lib.* 1. *var. cap.* 17. *à num.* 5. Suarez *allegat.* 28. Auendaño 2. *p. pratorum, cap.* 4. *num.* 21. Belluga *in ſpeculo Principum, rubric.* 13. *de decimis,* §. *reſtat.* Ioan. Garcia *de expenſis, capit.* 9. *num.* 92. Gutier. *lib.* 1. *practic. q.* 13. *&* 14. Lazarte *de gabellis, cap.* 19. *numer.* 28. Parlador. *in ſeſquicenturia, differentia* 24. §. 2. *num.* 6. Camill. Borrell. *de præſtantia Regis Catholici, c.* 59. *&* 71. *num.* 348. *cum ſeq.* Barboſa *in l. Titia* 35. *ff ſolut. matrim. n.* 39. Ceuallos *lib.* 3. *communium contra communes, q.* 822. *num.* 67. *& lib.* 4. *q.* 897. *n.* 636. Cabedo *deciſ. Portugalliæ* 62. *p.* 2. Ioſeph. Seſſe *deciſ.* 162. *Regni Aragonum, parte etiam* 2.

Maximè, quia, vt animaduertimus, plures in hoc caſu res æſtimabiles huic officio conceſſæ fuerunt, videlicet ſemper eſſe perpetuum officium non egere renuntiatione, poſſe vinculo maioratus ſubiici, ſi mulier in iure officij ſuccederet, illam poſſe nominare qui officium exerceat, ex officialibus inferioribus, qui ei ſubditi ſunt, redditus quingẽtorum aureorum proprio iure & iuriſdictione ſua poſſe exigere & recuperare, & alia, quæ omnia longè pretium, & æſtimationem huius muneris augent, & niſi hæ omnes qualitates & circumſtantiæ cognoſcantur, & teſtes de illis iudicare poſſint, non poterit rectè probari læſio, vt tradit Tiraquellus *de retractu conuention. in præfatione ex n.* 20. *& 25. ad finem.* Carolus Ruinus *lib.* 4. *conſil.* 16. *num.* 5. ibi, *Et ideo non ſufficit tunc ſimpliciter probare quod pretium ſit infra dimidiam iuſti pretij, ſed debet capitulari & probari, quod attento etiam pradicto pacto venditor fuit vltra dimidiam deceptus, aliàs non concluderet probatio.* late Rolandus à Valle *vol.* 2. *conſil.* 96. *num.* 42. Ioſeph. Ludou. *decil. Peruſina* 97. *numer.* 3. *&* 7. ex pluribus Matienzo *l.* 1. *gloſſ.* 2. *tit.* 11. *lib.* 5. *Recopil. num.* 24. & ex Iaſone *numer.* 26. tradit, *ibi, Tanto pluris valet res, quanto ius & dominium pinguius vberiuſque transfertur, & ita ex contrario eo minoris valet, quo tenuius infirmiuſque transfertur.*

Et vt notauit Bald. *in l. fin. n.* 5. *C. communia de legat.* 12
res debet æſtimari ex inſpectione oneris, & qualitatis rem afficientis. & tradit Alex. *in rubrica de noui operis nuntiat. numer.* 29. *Qualitas meliorat ſubiectum.* adde Corneum *lib.* 3. *conſil.* 48. *num.* 6. & ideo Antonius Faber *lib.* 4. *Codicis, tit.* 30. *diſtinct.* 20. *non recte probari læſionem, ſi non omnium circunſtantiarum ratio habeatur.* & cùm ſalarium ſit quingentorum aureorum, idque perpetuum, nõ redimibile ſolùm redditus pecuniarij abſque aliarum qualitatum conſideratione excedunt pretium quindecim millium aureorum, nam redditus perpetui ad triginta regulantur, iuxta D. Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 9. *num.* 6. & Felician. *lib.* 2. *de cenſibus, cap.* 1. *num.* 16. ad triginta quoque poſſe computari, tradit ex authentico *de Eccleſiaſticis titulis.* §. *ſin autem.* quod refert Auendañus *de cenſibus, cap.* 31. *num.* 6. & ad minus cum legibus noſtris nullum certum pretium cenſus perpetui & irredimibilis ſtatutum ſit eo tempore quo cenſus redimibilis ad vnum pro quatuordecim computabatur, ad vigintiquinque referendum admittit, ac perinde cùm ex legibus noſtris cenſus redimibilis hodie pretium ſtatutum habeant vnum pro viginti,

ex

ex *Pragmatica anni* 1608. & confirmatum Pragmaticâ anni 1621. videtur si cum hoc ex consuetudine conferendum pretium, census perpetuò irredimibiles longè pretium vnum pro triginta excedere oportere, & ideo redditus annui quingentorum aureorum, si ita computatio fiat, longè excedere pretium quindecim millium aureorum, vt non debeat læsio in hac venditione considerari.

12 Nec quæ in contrarium adducta aliquid mouebunt, videlicet laborem ex pretio deducendum, quod aliqui tenuerunt, etiam fatemur: sed hoc munus ferè nullum laborem habebat, illeque cum honore, authoritate, iurisdictione, & aliis compensandus quemadmodum, vt notauimus, euenit in muneribus Decurionum, & aliis similibus, vbi etiam si longè maior labor sit, & ferè nulli redditus, hæc omnia cum munerum authoritate compensantur.

13 Deinde quod obiectum salarium minutatim ex pluribus personis exigendum, idque non leue incommodum adfert, quia potiùs ex eo quòd exiguiores summæ sint, facilior exactio existimanda, & cùm is qui officium emit, possit iure suo exigere ab officialibus inferioribus, impediens eis vsum officiorum nisi soluant quod ei propter eorum præfecturam, (vt sic loquamur) assignatum fuit, potiùs illi imputandum est, ex textu *in l. dolus* 44. *ff. mandati.* ibi, *Dolus est si quis nolit persequi quod persequi potest, aut si quis non exegerit, quod exigere potest. l.* 1. §. *idem Pomponius. ff. de dolo. l. in fraudem* 4. *ff. quæ in fraud. credit.* Socinus *lib.* 2. *consil.* 173. Beccius *lib.* 1. *consil.* 37. *& consil.* 105. *num.* 26. & quod de delicato debitore traditur *in l. seruos* 25 *ff. de pignerat. actione*, rectè ad creditorem in hoc casu posset referri.

14 Denique non obstabit pluribus testibus probasse emptorem læsionem, quia vltra quàm poterit iudex, ex aliquorum sententia, testibus non credere, & argum. *l.* 3. §. 1. *de testib.* notauit Bart. *in l. Lucius* 11. *ad fin. ff. de his qui not. infamia.* Decius *consil.* 94. *num.* 1. *& cons.* 105. *num.* 5. Grammaticus *decis.* 92. *num.* 24. Albensis *cons.* 99. *num.* 7. *& cons.* 224. *num.* 1. *&* 2. Curtius iunior *consil.* 178 *post princip* Vinius *lib.* 1. *consil.* 10. *num.* 12. *& cons.* 31. *num.* 52. Beccius. *lib.* 1. *cons.* 52. *num.* 85. Siluanus *cons.* 36. *num.* 5. Honded. *vol.* 1. *consil.* 15. *num.* 7. *& cons.* 17. *num.* 13. Peregr. *decis.* 36. *num.* 5. & in terminis læsionis Pinell. *ad l.* 2. *C. de rescind. vendit.* 3. *part. cap.* 4. *num.* 44. etiamsi hoc indistinctè admitti non possit, tamen, iuxta quæ notauimus, nisi de omnibus qualitatibus, quibus hoc officium venditum fuit, testes deponerent, nec probatio prodesset, necdum articulis emptoris officij prædictæ qualitatis expressæ, & quamuis de aliquibus ex dictis qualitatibus testes deposuerint, tamen cum articulis probationum nec comprehensæ, vel expressæ, non debet attendi, vel prodesse. *cap. testibus* 19. & *ibi* Canonistæ communiter, *de testibus. glossa fin. in l. si quis libertatem* 7. *ff. de petit. hæred.* Mascard. *concl.* 1371. Pinellus ad rem *d.* 3. *part. cap.* 3. *num.* 28. Farinac. *in praxi crim. tom.* 2. *q.* 71. *oppos.* 24. *num.* 207. Vnde iuxta prædicta quando testis deponere non potest, de certo pretio officij non doctus, de eius qualitatibus quibus venditum rectè iudex testibus non credet, nec id ex capite erit, sed ex iusto arbitrio iuris regulis adæquato, præsertim, iuxta quod *suprà* notauimus, non esse admittendam læsionem officiorum quæ à Rege venduntur, ex opinione D. Alfari, & rationibus *num.* 4. 5. 6. & 7. *suprà* adductis.

ALLEGATIO LXXVIII.

De moneta æroſa, noſtra Pragmatica anni 1628. & 1642. diminuta, quæ inuenta fuit apud Theſaurarios regios.

1 *Theſaurarij officium pertinet ad custodiendam pecuniam Principis quasi depositarius.*
l. licet. §. *rei depositæ. ff. depositi.*
l. 2. *tit.* 3. *p.* 5.

2 *Periculum rei spectat ad dominum.*
l. si creditor l. si nulla, l. quæ fortuitis.
l. pignus. C. de pignerat. actione.

3 *Theſaurarij debent probare pecuniam quæ diminuta processisse ex vectigalibus, vt Principi tribuatur periculum diminutionis.*

4 *Idemitas non præsumitur, & probanda ab eo, qui allegat.*
l. creditor oblatam 102. *ff. de solutionib.*

5 *Subrogatio pecuniæ vnius pro alia, an possit fieri à Theſaurario, vel ex actore vectigalium.*
l. cum tabernam. ff. de pignor. & 1. *n.* 12.
l. ex facto. §. *rerum Italicarum ff. de hæred. instit. & num.* 13.

6 *Theſaurarius qui satisdationem dedit pro pecunia, an possit ea vti.*
l. 1. *ff. ad l. Iul. peculatus, &* n. 14.
l. in nauem Saufeij, versic. nam si quis, ff. locati.

7 *Pecunia vtens quam custodiendam quis habet, tenetur ex tradito.*
l. quod ab initio. l. certi condictio. §. *fin. de rebus credit.*
l. Procuratoris 5. §. *planè. vers. sed si dedi. ff. de tribut. actione.*

8 *Theſaurarius exactor vectigalium, vel depositarius, qui vtitur pecunia, eius periculum sustinebit.*

9 *Periculum non est pecuniæ, eâ consumptâ.*

10 *Periculum pecuniæ pertinet ad eius dominum.*
l. incendium 11. *C. si cert. petatur.*
l. naturalis. §. *sciphos. ff. de præscr. verbis.*
Accidens & qualitas rei non potest superesse re consumpta.
l. eius qui in prouincia. vers. quoniam ff. si cert. petatur.
l. 2. *ff. de vsufructu.*

11 *Dominium non adquiritur destinatione tradendi, sed ipsa traditione.*
l. traditionibus. C. de pactis.

12 *Taberna pignori supposita omnes merces quæ tempore mortis debitoris, cedunt pignori.*

13 *Pecuniæ consumptione eius dominium abdicatur.*

14 *Theſaurarius qui accepto cambio pecuniam in alio loco soluendam, vel transportandam recepit, periculum subire debet.*
l. sacrilegij 9. §. *Labeo, &* §. *is autem. ff. ad legem Iuliam peculatus.*

15 *Theſaurarius ad quem pertinet periculum pecuniæ, eius debet consequi lucrum.*

16 *Morosò debitori tribuendum periculum diminutionis pecuniæ.*
l. quod te mihi. ff. de rebus creditis.
l. si soluturus. l. qui decem. l. creditor. ff. de solutio.

17 *Res*

17 *Res quæ eodem modo peritura, quando non imputandum periculum ei, qui retardauit traditionem.*
l. ſi plures, §. ſiue autem, ff. depoſiti.
l. Iulianus, §. eſt & alia exceptio, ff. quod vi, aut clam.
l. ſi vehenda, § ſi ea conditione, ff. ad legem Rhodiam de iactu.

18 *l. & in totum 4. ff. de impenſ. in res dot. fact.*

19 *Rex Hiſpanus multis egeti pecunijs ad exercitus in toto orbe ſuſtinendos.*

20 *Periculum rei perituræ non imputandum illi, qui recipere debebat ſi vitaret diſtrahendo.*
l. item ſi verberatum, §. ſi ſeruus petitus, ff. de rei vindicatione.
l. cùm res 47. §. vlt. ff. de legat. 1.
l. filio 26. §. poſt diuortium, ff. ſoluto matrimonio.
l. apud Iulianum 40. §. fructus, ff. de leg. 1.
l. illud 43. in principio, de petitione hæreditatis.
l. de eo 12. §. ſi poſt ff. ad exhibendum.
l. ſi is qui 57. in fine principij, ff. de iure dotium.

21 *Adminiſtrator bonorum debet ſibi ſoluere, & à ſe exigere, aliàs ei imputabitur.*
l. in fundo. ff. de rei vindicatione.
l. ſed ſi lege 28. §. quod ait Senatus, ad finem, ff. de petitione hæreditatis.

Exactiones portuorij, vel Theſaurarij Regis, quid probare debeant vt Pragmatica diminutionis monetæ æroſæ, quæ apud nos facta poſſit eis nocere in pecunia, quæ apud eos inuenta, ſed periculo Principis diminutio cedat.

Sid. Alleg. 141

MNES iſti iuuantur ea ratione, quia Theſaurarij officium reſpicit cuſtodiam, & conſeruationem pecuniæ Principis, ita vt quaſi eius depoſitarius cenſeatur, vt notauit Petrus Surdus *conſ.* 391. *numero* 11. & cùm dominium eius pecuniæ non ſit Theſaurarij, ſed Principis, *l. licet, §. rei depoſitæ. ff. depoſiti, l. 2. tit. 3. partit. 5.* Conanus *lib. 7. commentar. cap. 5. in principio.* Petr. Gregor. *Syntagm. iuris, lib. 23. cap. 3. num. 14.* Corraſius *lib. 3. miſcellaneorum, cap. 20. numero 4.* Bellonus *lib. 1. ſupputationum iuris, cap. 9.* Donellus *lib. 5. comment. cap. 13.* & quæ ex Duareno, Grangiano, Pacio, & Charonda notauit Oſwaldus *ad d. cap. 13. littera F.* Menoch. *conſ. 37. numero 20.* Franciſcus Ponte *conſ. 56. num. 5. 12. & 15.* D. Caſtillo *lib. 3. controuerſ. cap. 16. n. 23.*

2 Ex quo apparet cùm periculum rei ad dominum ſemper ſpectet, *l. ſi creditor 4. l. ſi nulla, l. pignus 9. l. quæ fortuitis, Cod. de pignerat. actione.* D. Pichard. *in §. cùm autem, num. 2. Inſtitut. de empt. & vendit.* nullo modo debeat pertinere ad iſtos exactores, vel Theſaurarios, vt in terminis notauit Decius loquens de Theſaurario Principis, vt non ad eum, ſed ad Principem ſpectet periculum pecuniæ, *conſ. 473. ex num. 1. per totum*, quod tenuerunt Antonius Gabriel *lib. 5. communium, tit. de rebus creditis, concluſ. 12. numero 5.* Medices *de caſibus fortuitis, quæſt. 10. num. 63.* Hondedeus *vol. 2. conſ. 43. n. 23.* Surd. *d. conſ. 391. numero 27.* Feſtaſius *de æſtimo & collectis 3. part. cap. 1. num. 17.* & ſimiliter agens de Theſaurario Principis, idem tenuit Burſatus *conſ. 325. num. 55.*

Sed tamen adhuc dicendum eſt, exactores iſtos 3
tributorum, vt poſſint imputare Principi diminutionem monetæ, & periculum, probare teneri, eandem pecuniam quæ periit, vel diminuta eſt, proceſſiſſe ex vectigalibus, quorum exactio ad illum Theſaurarium, vel exactorem pertinebat, nam cùm niſi ea pecunia proceſſerit ex dictis vectigalibus, non poteſt Principi diminutio & periculum pecuniæ imputari, neceſſariò hæc qualitas quaſi in ea fundetur, probanda eſt, vt notauit Maſcard. *de probat. concluſio. 667. num. 48. & concluſ. 873. num. 10.*

Tum, quia identitas non præſumitur niſi probetur, 4
& neceſſariò probanda ab illo, qui eam allegat, Zabarella *conſ. 108. ad finem.* Crauetta *conſ. 198. numero 4.* & referens Siluanum, Ruinum & alios, tenuit expreſsè Maſcardus *de probat. concluſ. 874. num. 11. & 12.* & probare videtur *l. creditor oblatam 102. in principio, ff. de ſolut.* ibi, *Item pupillaris pecunia, vt poſſit idoneis nominibus credi, ita interempta eſt*, vbi ad hoc vt in damnum pupilli cederet diminutio pecuniæ, apertè traditur, pecuniam eſſe pupillarem, & gloſſa tradit, pecunia pupillaris ſeruata fuit tuto loco, quaſi inde apertè conſtet eandem eſſe quæ diminuenda, & expreſsè notauit Cumanus *in d. l. creditor, num. 1.* eis verbis, ibi, *Ideo non fuiſſe periculum creditoris, quia non apparet, quòd illamet pecunia perierit, forſitan ante eam alibi diſpenſauit debitor, prius quam fuerit reprobata, ſicut diximus in ſimili in l. qui decem, ſuprà eod. debet enim probare quòd illa ipſa pecunia perierit verè, vel præſumptiuè.*

Verùm opponi poterit licitum eſſe adminiſtra- 5
tori, vel depoſitario pecunia vti, dum tamen aliam ſubrogatam habeat indilatè reddendam, quia tunc quaſi eadem ipſa pecunia exiſtimatur, vt periculum pecuniæ ad adminiſtratorem, vel depoſitarium non pertineat, argum. *l. cùm tabernam. ff. de pignoribus.* ibi, *Et ſi eas merces per tempora diſtraxerit, & alias comparauerit, eaſque in tabernam intulerit, quaſi ſubrogatæ videantur eadem, vt aliæ quæ à principio erant;* & quamuis mutauerit de vno loco ad alium pecuniam Principis literis cambij quo caſu corpora nummorum qui ex vectigalibus colligerentur, conſumpti fuerunt eis nummis, qui literis delegantur, aliorum loco ſubrogatis, adhuc nullum præiudicium conſiderari poteſt, iuxta legem *ex facto. §. rerum Italicarum. ff. de hæred. inſtit.* eis verbis, *cæteroquin ſi tempore in quo tranſtulit in alium locum, non vt ibi haberet, ſed vt denuo ad priſtinum locum reuocaret, nec angebit quòd tranſtulit, nec minuet vnde tranſtulit.*

Maximè cùm nullum damnum obueniret, propter, 6
vſum pecuniæ; quia exactor vectigalium ex fideiuſſoribus, ſub quibus adminiſtratio cōmiſſa, ſecuram debet reddere pecuniā, & ideo poteſt ea vti ad vſus proprios, ex *l. 1. ff. ad legem Iul. peculatus.* vbi regulam ſtatuens, vt delictū committat quoties, quis vtitur pecunia publica, & eam conuertit in ſuos vſus, addit exceptionem, niſi *cui vtique lege licebit*, & gloſſa in eo textu exemplum proponit in Officiali, ad cuius priuilegium pertinet pecunia publica, liceat ea vti, & in ſuos vſus conuertere, & probarunt Menoch. *de arbitrariis, centuria 6. caſu 586. num. 14.* Molina *de Iuſtitia & iure, diſputatione 695. num. 18.* Gratian. *tom. 2. diſceptationum, c. 304. n. 20. & 21.* & in terminis, vt depoſitarius, Adminiſtrator, & ſimiles, non teneantur eadem corpora nummorum reddere, ſed ſufficere ſimilem pecuniam reſtituere, vt deminutæ pecuniæ periculum

effu

effugiant, argum. *l. in nauem Sanfeij, verſ. nam ſi quis, ff. locati.* ibi, *Nam ſi quis pecuniam numeratam ita depoſuiſſet, vt nec clauſam, nec obſignatam traderet, ſed numeraret, nihil aliud eum debere, apud quem depoſita eſſet, niſi tantumdem pecuniam ſoluere.* & in terminis tenuerunt Antonius Faber *de nummarijs ſolution. cap.* 20. *verſ. ſi verò.* Theſaurus *de augmento monetæ* 2. *part. num.*70. quos refert & ſequitur Soler. *ad edictum Cataloniæ ſuper reformatione monetæ, cap.*4. *num.*27. & in ſpecie Theſaurarij Principis, Burſatus *conſ.*325. *n.*55.

7 Sed licèt hæc omnia iuuare viderentur Theſaurarium & exactorem in hoc caſu, adhuc dicendum eſt, vt euitet periculum diminutæ pecuniæ, & Principi tribuat, ille debet probare omnino ipſam quæ diminuta pecunia, fuiſſe Principis, & ex vectigalibus exactam, aliàs eo ipſo quo pecunia vſus fuerit, adminiſtrator, vel depoſitarius tunc in mutuum abire & creditam fieri pecuniam probatur, *l. quod ab initio. ff. de rebus creditis.* ibi, *Creditam non eſſe antequam mota ſit, quoniam debitum iri non eſt certum,* quaſi quoties mouetur, & quis vtitur pecunia, tunc creditum contrahatur, *argum. l. certi condictio. §. fin. ff. de rebus creditis,* vbi expreſsè traditur, tenuerunt Caſtrenſis *in l. ſi quis nec cauſam* 4. per textum *ibi, num.* 2. *& 13. de rebus creditis.* Idem Caſtrenſis *conſ.*23. *numero* 11. Cephal. & alij, quos refert Hondedeus *conſil.*43. *num* 12. Alex. *lib.*3. *conſ.*80. *num.*4. ex Decio, Ripa, Riminaldo, Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 10. *tit.*2. *num.*10. Patiſius *lib.*4. *conſ.*131. *num.*22. Peguera *deciſ.*38. *num.*14. qui expendit textum *in l. Procuratoris* 5. *§. planè, verſ. ſed ſi dedi. ff. de tributo. actione,* ibi, *Etſi quidem in creditum ei abijt, tributum locum habebit.* ſequitur Fontanella *de pactis nuptialibus* 2. *tomo clauſ.*5. *gloſſ.*8. *p.*7. *num.*11.

8 Rurſus in terminis, vt adminiſtrator, exactor, vel depoſitarius, ſi vterentur pecunia aliena, quæ in eorum poteſtate erat, tunc periculum pecuniæ non pertinet ad eum cuius erat antea, quàm conſumeretur, ſed ad depoſitarium, vel adminiſtratorem, tenuerunt Decius *in l. ſi certi condictio. §. depoſiti, num.*4. *ff. ſi certum petatur.* Ioannes Andreas, quem ſequitur Iaſon *in d. l. ſi quis nec cauſam, num.*16. Balduinus *in §. præterea, Inſtit. quibus modis re contrahitur obligatio.* Silueſter *in ſumma, verb. ſolutio.* Barboſa *in l. ſi mora* 10. *num.*8. *ff. ſolut. matrimon.* ex deciſione Pedemont. & aliis Surd. *conſ.*392. *num.*3. cum Hondedeo & pluribus D. Caſtillo *lib.*3. *controuerſ. cap.*16. *num.*34. Afflict. *deciſ.*90. *num.*4. Trentacinq. *lib.*3. *variar. tit. de depoſito, reſolut.*2. *num.*7. ex Mandello, Gomezio & aliis, Motla *tit. de rebus creditis, in præmiſſis, num.*29. Scaccia *de commercijs, §.*1. *quæſt.*7. *part.*2. *ampliatione* 3. *num.*20. & idem *§.*2. *gloſſ.*5. *num.*189. Pirrhus *in ſpeculo diſput.*8. *de depoſito, quæſt.*5. *num.*8. Azor 3. *part. Inſtit. moralium, lib.*4. *cap.*35. *verſ. tertio quæritur, & lib.*7. *tit. de depoſito, cap.*7. *verſ. nonò quæritur.* Bonacina *de contractibus.* referens Molinam *diſput.*3. *quæſt.*13. *puncto* 1. *de depoſito, propoſitione* 2. *numero* 1. Valerius Reginaldus *in praxi criminum pœnitentialium, lib.*25. *cap.*46. *num.*573. & in terminis notauit Leſſius *de iuſtitia & iure, lib.*2. *cap.*27. *de depoſito, diſputatione* 2. *num.*8. vbi excuſat depoſitarium, Theſaurarium & ſimiles, ſi vtantur re depoſita vſu conſumptibili, nec inde peccent, cùm nullum incommodum irrogetur deponenti, quia reddendum tantumdem eiuſdem menſuræ, numeri & bonitatis, & addit hæc verba, *imò hoc credere in deponentis commodum, quia etiam ſi res caſu, vel culpa leuiſſima depoſitarij periret, maneret deponenti, ſalua aliàs ipſi peritura.*

9 Iuuat quod notauit Molina *de iuſtitia & iure to-*

mo 1. *diſp.*524. *n.*2. & in ſpecie pecuniæ, & eius diminutionis tenuit Farinac. 2. *tomo nouiſſimarum deciſionum, deciſ.*102. *num.*7. & agens de noſtra Pragmatica, qua moneta æroſa diminuta, noſter Carranza *in tractatu monetarum* 4. *p. cap.* 1. *§.*7. *puncto* 1. *verſ.* 9. *& verſ. lo dicho,* vbi contra Depoſitarium Hiſpalenſem, & alios probauit, non potuiſſe eo caſu, cùm nummis vſi fuerunt, effugere periculum diminutionis.

Idque euidenter ex Iuris principiis, ea ſolidâ ra- 10
tione fundatur, nam cùm, vt prædiximus, periculum diminutionis pecuniæ ad eius dominum pertineat, *l. incendium* 11. *C. ſi certum petatur, l. naturalis, §. ſed ſi ſcyphos, ff. de præſcriptis verbis.* Gratian. *diſcept.*2. *tomo c.*307. *n.*35. & in pecunia probatur, *d. l. creditor* 102. *de ſolut.* nullo modo poterit deponentis in nummis depoſitis, aut Principis in pecunia vectigalium, domini eorum nummorum manere (cùm exactor, vel depoſitarius eos conſumeret) & ſubducto dominio, ſubiacere Principem, vel deponentem periculo mutationis, non enim poteſt manere accidens & qualitas periculi, conſumpta pecunia, & dominio, ex quibus periculum prouenire, debebat, argum. *l. eius qui in prouincia, verſ. Quoniam, ff ſi certum petatur. l.*2. *ff. de vſufructu,* Tiraquell. *de iure primogenitura, q.*55. *n.*10. Antonius Gomez 1. *variar. cap.*10. *num.*43. Ceuallos *tom.*4. *communium. q* 905. *num* 80.

Nec etiam ſufficiet aliam pecuniam indilatè red- 11
dendam, paratam habere depoſitarium, vel adminiſtratorem quia cùm periculum appendix ſit dominij, nec dominium adquiratur deſtinatione, aut præparatione pecuniæ antequam tradatur, argum. *l. traditionibus, C. de pactis,* non poterit antequam dominium adquirat, deponens pecuniæ, quæ loco depoſitæ ſubrogatur, vel Princeps nummorum, qui parantur loco eorum, quos ex vectigalibus adminiſtraror conſumpſit, periculum reprobationis, vel diminutionis ſentire, & ita in Cancellaria Granatenſi contra depoſitarium, qui pecunia vſus fuit, (me Iudice) pronunciatum fuit, cuius rei fundamenta latè notaui 1. *part. deciſ. Granatenſium diſput.*14. ad quam lectorem mitto, vbi ad ſaturitatem inueniet.

Nec obſtant Iura quæ contrà adducta, nam dicta 12
lex *cùm tabernam,* ad rem non facit, quia in longè diſſimili ſpecie procedit, loquitur enim in caſu, quo neceſſariò merces tabernæ vendi deberent, aliàs ceſſaret commercium, & vſus tabernæ, & ſufficit quando taberna pignori ſubiicitur, ea contineri pignore, quæ tempore mortis debitoris in taberna fuerunt, vt notarunt D. Couarr. *lib.*3. *variar. reſolut. cap.*12. *num.*2. Canalcanus 2. *part. deciſ.*51. *man.*9. Heigius *miſcell.*2. *part. q.*15. Colorus *de proceſſ. execut.* 2. *part. cap.* 3. *num.*6. quod diuerſum eſt à noſtra ſpecie, in qua conſumptione pecuniæ domino eius abſumitur dominium, & illo conſumpto, non debet, nec poteſt periculum remanere.

Textus verò *in d. l. ex facto, §. rerum Italicarum,* 13
procedit in diuerſa ſpecie, quando ex mutatione rei, vel tranſportatione dominium non mutatur ab eo, cuius antea fuerat, at verò nos loquimur quando conſumptione pecuniæ & vſu dominium domino abdicatur, vt certiſſimum eſt, & probatur argument. *l. 1. ff. de vſufruct. earum rerum, §. conſtituitur. Inſtit. de vſufructu,* vbi ex Pinello, Conano, & Petro Gregorio probat D. Richardus *ibi.*

Maiorem difficultatem facit textus *in d. l.* 1. *iuncta* 14
gloſſ. ff. ad l. Iuliam peculatus, quæ videtur permittere officiali vti pecunia ſuæ adminiſtrationis; ſed tamen locum habet, vt apertè colligitur ex eo textu, ne teneatur crimine peculatus, & gloſſa expreſsè rationem denotat, vt officiali publico ideo pecunia vti permiſsũ ſit,

quia eius periculo eſt,& idem probat textus *in l. ſacrilegiis 9. §. Labeo. ff. eodem.* ibi, *Cuius periculo fuit*, & cùm adminiſtratores, & Txeſaurarij pecunia vtuntur, eamque expendunt, vt poſtea Principi in aliquo loco pecuniam ſoluant, vel in Curia recepto cambio quinque, vel ſex pro centum, iuxta diſtantiam loci, vt moris eſt in conſilio regalis Patrimonij, tunc ſine dubio eſt, periculum pecuniæ ad Theſaurarium, vel adminiſtratorem pertinere, & probatur expreſsè *d. l. ſacrilegij 9. §. is autem*, ibi, *Is autem qui pecuniam traiiciendam ſuſcepit, vel quilibet alius, ad cuius periculum pecunia pertinet, peculatum non committit*, & ita accipiendus eſt Menoch. *d. centuria 6. de arbitrariis, caſu 586.* vbi *numero 11.* refert Cepollam, Decianum, & communem DD. ſententiam *in l. ſacrilegij 9.*

15 Et inde explicandæ plurium ſententiæ, ex quibus ſi quod receptionis, vel ſolutionis lucrum fuerit ex pecunia, quæ apud Theſaurarium, tunc ad ipſum & non ad Principem, cuius Theſaurarius, pertinebit, quaſi cùm periculum pecuniæ ſuſtineat,etiam lucrum capiat, & non tam Principis pecuniam, quàm ſuam videatur expendere Theſaurarius, cuius periculo pecunia eſt,vt in terminis,Theſaurarij probarunt Cumanus *conſ.* incipit, *Theſaurarius, num.2.* Burſatus *conſ. 320. numero 17.* & probans Theſaurarios heberi ad inſtar adminiſtratorum, ad quos tranſit dominium, ex Baldo, Iaſone, & aliis notauit Alciatus agens de Theſaurario Ducis Ferrariæ *conſ. 100. in antiquis, numero 15. & in nouioribus, lib.5. conſ.12. tom.2. num.21.* & in Theſaurario Principis Plumbini, idem tenuit & probauit Decius *conſ.6. per totum.* Si ergo lucrum conceditur, quia periculum pecuniæ ſuſtinet, excuſari ab eo non poterit, & fit ex eo ſi ad cuitandum delictum peculatus, attenditur periculum pecuniæ publicæ, vt pertineat ad officialem, qui ea vſus fuerit, nullo modo poterit excuſari à diminutionis periculo, ne ipſum contingat, ſibi enim imputet, qui pecunia vſus fuit.

16 Rurſus, quia iſti Theſaurarij, vel exactores tributorum tenetur ex ſuo munere & obligatione, quando admittuntur in conſilio regalis Patrimonij ad certum tempus & diem præfinitum pecuniam poſtquam exacta eſt, Principi tradere, & ſi non tradiderit, non poteſt à mora excuſari,& in Iure certiſſimum eſt moroſo debitori imputari debere periculum pecuniæ,& diminutionem, vt notatur *in d. quod te mihi. ff. de rebus creditis* & in terminis *l. ſi ſoluturus. l. qui decem. l. creditor. ff. de ſolut.* vbi omnes communiter, Bald. *in capite quanto. col. fin. verſ. extrà quæro, de iureiurando*, vbi Panormitanus *numero 12.* Tiraquell. *de retract. conuent. §. 4. gloſſ.6. numero 34.* Budellus *de re numar. cap.26. numero 6.* pluribus Martin. Laudenſ. *de monetis quæſt.14. verſ. circa quartum.* Brunus *eodem tractatu, particula 18. limit.1. numero.2.* ex Zabarella, Rubeo & aliis Antonius Sola *de monetis, caſu 12.* Afflict. *deciſ. 150. per totam.* Ioannes Babtiſta Lupus *de vſuris comment. 2. §. 4. numero 13.* Foller. *in praxi de cenſibus, verb. inſtrumento, num.50.* Ludouicus Cencius *eodem tractatu 3. par. capite 1. quæſt.13. articulo 9. numero 61.* Antonius Gabriel *lib.3. communium opinionum, titulo de ſolution. concluſion. 1. numero 6.* Theſaurus *deciſ.174. numer.4. & de augmento monetæ 1. part. numero 53.* Scaccia *de commerciis,§.2.gloſſ.5.numero 147. & 153.*

17 Nec obſtabit quod regulariter à pluribus obiectum fuit in hoc caſu, pecunias quibus vſi fuerunt exactores,vel Theſaurarij,eodem modo perituras noſtra lege & Pragmatica diminutionis monetæ æroſæ, ac per conſequens nihil eis imputandum, arg. *l. ſi plures. §. ſiue autem ff. depoſiti*, ibi, *Quia æquum eſſet naturalem interitum ad actorem pertinere, vtique cùm interitura eſſet ea res, etſi reſtituta eſſet actori. leg. Iulianus. §. eſt & alia exceptio ff. quod vi, aut clam.* ibi, *Quia nullam iniuriam, aut damnum dare videtur æquè perituris ædibus. leg. ſi vehenda.§.ſi ea conditione ff. ad legem Rhodiam de iactu.* ibi Paulus, *imò contra, ſi modo ea nauigatione vtraque nauis periit, cùm id ſine dolo & culpa nautarum factum eſſet.*

Imò, & quod plus eſt, etiamſi culpa præcederet; 18
adhuc tamen ſimiliter attenditur rem eſſe perituram, vt excuſetur à culpa qui eam commiſerit, & probat Paulus Iuriſconſultus *in leg. & in totum 4.ff. de impenſis in res dotales factis.* nam quamuis marito imputetur ſi inſulam, vel domum dotalem ruentem non fulſerit, & à iudice condemnandus eſt quanti mulieris interfuerit eas expenſas fieri; tamen ſi non fecerit; & inſula deuſta fuerit, ad nihil tenebitur, vt patet *ibi ad finem textus: ſi non fecerit, deuſta ea nihil præſtabitur*, quaſi eodem modo inſula dotalis, quamuis teſiceretur, eſſet peritura, & ex eo caſu fortuito purgatur culpa præcedens mariti. ita voluerunt Theſaurarij, & iſti exactores, vt quamuis ad diem præfinitam pecuniam Principi non traderent, & ideo in mora cenſerentur, tamen id eis non ſit imputandum,quia æquè diminuenda erat pecunia apud Principem, præſertim cùm ille diminutionis cauſam præberet ſua lege, iuxta quod notarunt Albertus Brunus *de monetis, particula 18. limitat.7. n.2.* Antonius Theſaur. *de augmento monetæ 2. p.67.*& ego notaui *in deciſio.Granat.1.part.diſput. 18. num.17.*

Sed longè Theſaurarij hoc colore decipiuntur,quia 19
non conſtat pecuniam æquè apud Principem perituram;cùm enim Princeps multis egeat pecuniis,præſertim Hiſpaniæ Rex,qui in diuerſis totius Orbis Regionibus, Europa, Aſia, Africa, & America, ad regna ſua ſuſtinenda & exercitus alendos pecunias ſuppeditat, vt de momento ad momentum ingentes, & ferè incredibiles nummorum ſummas expendat, vnde probauit Theſaurarius, aut exactor tributorum, eam pecuniam, in cuius ſolutionem moram fecit, æquè apud Principem eſſe perituram.

Præſertim, quia cùm in cuiuſque vectigalis reditibus tot annui cenſus (id eſt, *Iuros* vaſallis conſignati ſint, illis ſolui potuerunt dictæ pecuniæ, quia tempore regis mutationis editæ iam aliquibus menſibus tranſactis ceſſerat ſolutionis dies reddituum,qui priuatis debebantur,& tunc Princeps diſtraheret,& nullum haberet pecuniæ damnum,arguñ.textus,qui expreſsè probat, *in l. item ſi verberatum. §. ſi ſeruus petitur. ff. de rei vindicatione.* ibi, *Sed verius eſt, ſi fortè diſtracturus erat petitor, ſi accepiſſet, moram paſſio debere præſtari: nam ſi ei reſtituiſſet, diſtraxiſſet, & pretium lucratus eſſet.* quaſi tunc non debet imputari damnum ei, qui aliàs paſſurus non erat. *l.cùm res 47.§.vlt ff. de leg.1.* eis verbis, *potuit enim eum acceptum legatarius vendere. l. filio 26. §. poſt diuortium.* iuncta gloſſ. *verb. omnimodo, ff. ſolut. matrim. l. apud Iulianum. 40. §. fructus, ff. de legatis 1.* facit *l. illud 43. in principio. ff. de petitione hæreditatis. l. de eo 12. §. ſi poſt ff. ad exhibendum. l. ſi is qui 57. in fine principij. ff. de iure dot.* notarunt Ioannes Robertus *lib.1. ſent. Iur. cap.13.* Bart. Bald. & Iaſ. *ad dict. l.47. §. fin. & in d. l. item ſi verberatam §. fin.* pro cuius exornatione & explicatu videndi Bartolus *in l. quod te. mihi ff. ſi certum petatur.* Hotom. *quæſtio. illuſtr. quæſt.28.* Robertus *vbi proximè*, & periculum non pertinere ad eum, cui ſi res traderetur, potuit vitare ſi moram fecerit in tradendo. Iaſon §.1. *num.70. Inſtitut. de actio.* ex Aretino, Fulgoſio, Ripa, Curtio, Bologneto, Maino, & aliis

Morla

Morla *in emporio, tit.8. in præmissis, numero* 48. adde *l.20. gloss.3. tit.2. part.3.* Vnde in hoc casu non debet ad Principem pertinere periculum pecuniæ, cuius vtilitatem integram haberet, si congruo tempore soluta fuisset.

21 Denique multo magis excluditur quod aliqui istorum officialium intendebant, non computare salarium quod ei soluendum pro sua administratione in pecunia, quam receperunt, nec ab ea quam diminutam fuisse dicebant, quantitatem salarij retinendam, sed postea intendere illud exigere quod antea exigendum erat, & retinendum, quia vltra quàm cùm tot nummorum summas apud se haberent, permittendum non est, vt augeant Principis damnum, & diminutionem pecuniarum, & dolo proximum salaria sua debito tempore non computare, & in iure malitiis non indulgendum. *l. in fundo, de rei vindic.* & sibi ipsis soluere tenebantur id quod propter salarium eis debetur, quemadmodum, quod difficilius est, à se ipso tenetur qui debebat exigere, textus expressus *in l. sed si lege 28. §. quod ait Senatus, ad finem, ff. de petit. hæredit.* ibi, *Et ideo ab eo qui ab alio non exegit, vel à se ipso, si tempore liberatus est, peti hæreditas potest, vtique si exigere potuit* & notarunt Bald. *lib.2. cons.* 190. Angelus *in l. sed si damnum, §. peculium, ff. de peculio*, per textum *ibi*, Afflictis, Caualcanus, Castrensis, Cranetta, Socinus, Neuizanus, Alexander, & Plotus, quos refert Surdus *consil.290. numero* 33. Tuscus *practicarum littera C. conclus.* 493. *num.6.* & adde quæ notauimus *1.part. allegat.41.n.34. vsque ad* 38.

ALLEGATIO LXXXIV.

Debitor generis non excusatur monetæ diminutione.

1 *Conductores gabellarum sunt debitores generis & pecuniæ, & num.2.*
Pecuniæ nomen respicit genus.
l. pecuniæ verbum 178. de verb. signific. & numero 4.
l.1.§.1. ff.de calumniatoribus.
Debitor quantitatis differt à debitore speciei.
l. si merces, §. vis maior, ff. locati, & numero 4. & 5.

3 *Coloni partiarij differentia, & n.4.*
l. si apes, §.1 ff.de furtis.

4 *Debitor speciei, quæ in se recipit subrogationem, generis debitor existimatur ad casus fortuitos.*
Monetæ mutatio est casus fortuitus.

5 *Pecuniæ verbi significatio.*
l.2.§.creditum.ff.de rebus creditis.

6 *Debitor quantitatis est debitor generis, vt non excusetur à casu fortuito.*
l. quod te mihi, ff. si certum petatur, & numero 11.
Genus perire non potest.
l.incendium.ff.si certum petatur.
l.10.tit.1.p.5.
Debitor generis non potest soluere quod respicit speciem.
Debitor pecuniæ non potest satisfacere in massa pecuniæ.
l. quod tamen, §. massæ vsusfructus.ff.quibus modis vsusfructus amittat.

7 *Venditor generis, debitor speciei, non tenetur omnino facere dominium emptorem, sed transferre dominium, si habet alias vsucapiendi conditionem; secus verò emptor, quia debitor pretij pecuniæ & generis debet facere pretium venditoris.*
Pretium in pecunia numerata consistit, §. item pretium Institut. de empt. & vendit. & numero 12.
l.rem alienam.ff.de contrab.empt.

8 *l.ex empto.§.in primis.ff.de action.empt.*

9 *l.naturalis, §. & si quidem, de præscript. verbis.*
l.fin.ff.de condictio.causa data.
l.vbi ita donatur.ff.de donat.caus.mortis.
l.1.ff.de rer.permutat.

10 *Marauedinus non est nummus, sed numerus nummorum.*
Debitor marauedinorum est debitor generis, non speciei.

11 *Debitor generis non liberatur casu fortuito.*

12 *Venditor est debitor speciei, quia debet rem venditam: emptor generis, quia debet pecuniam.*
§.cùm autem.Instit.de emption.& vendit.
l.necessario, ff.de periculo & commod. rei venditæ, & 18.

13 *l.2.in princip.ff.de reb.creditis.*
l. certi condictio 9. §. depositi, ff. de rebus creditis.
l.quod si ab initio.ff.eod.
l.1 §.vestimenta.ff.depositi.
l.3.tit.3.p.5.

14 *Debitor quantitatis respectu speciei an liberetur perempta specie, & n.15.16.17.18.*
l.Titiæ textores 46.§.si alteri, ff.de legat.1.
l. quidam testamento 96. §. si seruus, ff. de legat.1.
l.electio §.si is quem.ff.de noxalibus act.

15 *Conductoris gabellarum obligatio non se refert ad tributa, sed per se in pecunia consistit.*

16 *l.2.tit.9.lib.9.Recop.*
l.si vt certo, §.nunc videndum.ff.commodati.

17 *l.3.tit.9.lib.9.Recop.*

18 *l.si hæreditaria.ff.de negot.gest.*
l.si hominem.ff.mandati.

19 *Debitor quantitatis non excusatur diminutione monetarum.*

20 *Monetæ imaginariæ obligatio respicit valorem, quia erat tempore obligationis, non solutionis.*

21 *Monetæ mutatio in valore extrinseco facit, vt eius æstimatio tempore solutionis attendatur.*

22 *l.1.tit.16.lib.9.Recopil.*

23 *Princeps ex nullo contractu potest impedire leges pro bono publico edere.*
l.3.tit.9.lib.9.Recop.& n.24.
l.si quis fundum 10.in princ.ff.locati.

24 *Decisio Granatensis contra gabellarios adducitur.*

Conductores gabellarum an censeantur debitores generis, vel speciei, id est, eius quod ex vectigalibus procedit; vt diminutæ pecuniæ damnum effugiant, si dixerint esse apud eos nummos ex vectigalibus, tempore, quo lex diminutionis edita fuit. Pro *explicatione legum* 1.2. & 3. tit.9. lib.9. Recopilationis.

PLVRA de hac re tradidimus 1. *p.dec. Granatensi* 18. *per totam*; sed alia circa id, quæ ibi non adducta sunt, notanda.

2 Et debitores generis conductores gabellarum esse censendos, ex eo colligitur, quia illi non restringunt suam obligationem ad eam pecuniam, quæ ex vectigalibus processerit, aut aliqualiter respectu fructuum, sed absolutè sine aliqua limitatione obligatio eorum quantitatem pecuniæ soluendam respicit, quæ obligatio generica est: nam vltra nomen pecuniæ, quæ genus continet, *l. pecuniæ verbum* 178. *de verbor. signific.* gloss. *in l. litigatores, verb. aliæ res, & in l. non lex omnibus. ff. de arbitris. l.* 1. §. 1. *iuncta gloss. fin. ff. de calumniator.* debitor quantitatis longè differt ab eo, qui fructus, vel eorum partes debet, argumento textus *in l. si mercedes.* §. *vis maior. ff. locati.* eis verbis: *apparet autem de eo nos colono dicere, qui ad pecuniam numeratam conduxit, alioquin partiarius colonus quasi societatis iure damnum, & lucrum cum domino patitur*, vbi casus fortuitus in solidum nocet colono, qui ad pecuniam conduxit.

3 Quasi debitor generis sit, cùm tamen damnum ex casu fortuito diuidatur inter colonum, qui partem fructuum debet, & dominum fundi locatorem, eamque differentiem rectè insinuant textus *in l. si apes* 26. §. 1 *ff. de furtis*, vbi distinguit Iurisconsultus inter colonum, qui obligatur ad pensionem in pecunia soluenda, vel in fructibus, nam qui in pecunia debet reddere pensionem, dominium adquirit fructuum fundi, quod secus est in eo qui partem fructuum domino dare debet, & eum qui pecuniæ pensionem præstat, quasi debitor generis sit, traditur in eo textu *esse colonum qui nummis colit.* quo modo explicant Accurs. *in l. si seruus communis* 63. §. *locati. ff. de furtis.* Bart. *in d.l. si apes.* §. 1. Gregor. *in l.* 11. *gloss.* 7. *&* 8. *tit.* 14. *part.* 7. Surdus *decis.* 96. *numero* 8. *cum seq.* & vltra grossam *in d.* §. 1. eandem distinctionem admisit gloss. *in l. cùm plures* 62. §. *messem, verb. condicere, ff. locati*, & notarunt in eis Iuribus classici Doctores melioris notæ, & videndi Brissonius, & Caluinus *de verb. Iuris, verb. Colonus.*

4 Quod adeò verum est, vt quamuis quis debeat rem, quæ potest ad speciem referri; si tamen recipiat subrogationem in alia eiusdem generis, sustinebit damnum casus fortuiti, vt verè mutatio monetæ pro casu fortuito reputetur, & vt vis maior, cui resisti non potest, quasi ex Principis voluntate pendeat, Æneas Robert. *lib.* 1. *rerum indicat. capite* 16. *ad fin. pag.* 284. Nam quamuis colono partiario fiat remissio pensionis, propter sterilitatem, vel casum fortuitum, *dicto* §. *vis maior*, adhuc plures in eo tenuerunt, si fundus conduceretur, non pro parte fructuum, vt colonus partiarius dicatur, sed pro certa quantitate, vt pro tot amphoris vini, olei, aut mensuris tritici, tunc quia non potest partiarius colonus censeri, cùm conductio non referetur ad partem fructuum, quæ colligeretur, sed ad certum numerum designatum, qui absolutè debetur, & quia obligatio consistit in illis rebus, quæ pondere, numero, vel mensura constant, vt vinum, oleum & frumentum, & hæc omnia in genere suo functionem recipiant, obligatio generica existimatur, vt non possint excusare colonum casus fortuiti, & textus *in d.* §. *vis maior*, qui distinguit colonum partiarium ab eo, qui debet pecuniam, ita accipiunt *suprà* relati, quasi pæcuniæ verbum comprehendat omnia, quæ pondere, numero, vel mensura constant. *dict. l. pecuniæ* 178.

Et in terminis facit *lex* 2. §. *creditum. ff. de rebus creditis*, vbi dum traditur *mutuum consistere in rebus quæ pondus, numerum, vel mensuram habent*; statim subiicit: *mutuum esse non potest, nisi proficiscatur pecunia.* insinuans pecuniæ verbum referri ad hæc omnia, quæ numero, pondere, vel mensura constant; & quamuis ego non acquieuerim huic interpretationi, ex eo quod traditur *in d.* §. *vis maior*, vbi eis verbis, *qui debet pecuniam*, adiicit textus, *numeratam*, quod videtur restringere extensionem quam facere intendimus de verbo *pecunia*, vt referatur ad omnia, in quibus mutuum consistere potest, sed tamen sufficiet, vt debitor pecuniæ omnino differat à debitore speciei. 5

Rursus certum est, debitorem quantitatis esse debitorem generis, & quemadmodum genus perire non potest, ita ex nullo casu fortuito excusatur, vt notant omnes communiter *in l. quod te mihi. ff. de rebus creditis*, & in terminis Menoch. *conf.* 300. *num.* 42. ibi: *Cùm ergo nostro casu hæc competens alijs Sansoni fœneratori daretur contra Forlinum ad pecuniæ quantitatem, sicque ad genus, quod perire non potest. l. incendium. C si certum petatur, per Bartolum in l. inter stipulantem.* §. *sacram. num.* 6. *ff. de verbor. obligat. sequitur dicendum comitari hanc ipsam quantitatem, & genus.* Idem Menoch. *conf.* 608. *num.* 19. *ad finem*, eis verbis: *Quod cùm dicti emptores mercium fuerint debitores quantitatis, atque ità generis, non dicuntur liberati, ex quo genus numquam periit*, &c. Dueñas *reg.* 156. D. Pichard. *in* §. *cùm autem num.* 7. *Inst. de empt. & vendit.* & probatur *l.* 10. *tit.* 1. *part.* 5. & inde fit, vt obligationi generice pecuniæ non possit satisfieri cum eo quod respicit speciem; vt qui debet pecuniam, non potest soluere in massa & materia pecuniæ, argum. *l. quod tamen.* §. *massæ vsusfructus. ff. quibus modis vsusfruct. amittatur*, cum Baldo, Ripa, Bruno, & aliis tenuit Surd. *consil.* 278. *n.* 6. *&* 7. post Bart. *in d.l.* 2. §. *mutui datio*, ex Romano & aliis Antonius Natta *conf.* 344. *n.* 3. 6

Vnde nascitur singularis differentia, quam omnes constituunt inter pretium rei venditæ, & ipsam rem venditam: nam cùm pretium esse debeat in pecunia numerata, §. *item pretium, Instit. de empt. & vendit.* idque respiciat obligationem generis; quia non restringitur magis ad vnam pecuniam, quàm ad aliam, tenetur emptor transferre dominium pretij in venditorem, quamuis ipse venditor non sit omnino obligatus ad transferendum dominium rei venditæ in emptionem. Sed si dominus fuerit venditor, dominium faciet emptorem, aliàs solùm transfert vsuscapiendi conditionem, & ideo valet venditio rei alienæ. *l. rem alienam. ff. de contrahend. empt.* 7

Et hanc differentiam insinuat textus *in l. ex empto.* §. *in primis. ff. de actionibus empti.* ibi, *Ipsam rem præstare venditorem oportet, id est, tradere, & si dominus fuit venditor, facit emptorem dominum: si non fuit, euictionis nomine debitorem obligat; emptor autem nummos venditoris facere cogitur.* notarunt Bartol. *in l. si finita.* §. *Iulianus, num.* 44. *ff. de damno infecto, & in l. si stipulationes, num.* 39. *de verb. obligat.* Iason *in* §. *sic itaque discretis. num.* 11. 8

num. 11. *& in §. actionum, num.* 50. *Institut. de action.* Paz *in praxi, tom.* 3. *cap.* 6. §. 2. *num.* 4. Cumanus *lib.* 7. *comment. cap.* 7. Anton. Faber *lib.* 7. *coniect. cap.* 9. Donel. *lib.* 13. *comment. cap.* 15.

9 Ex quibus percipies verba, & conciliabis difficultatem iurium difficilium *in l. naturalis, §. etsi quidem, ff. de præscript. verbis*, ibi: *Etsi quidem pecuniam dem, & rem accipiam, emptio & venditio est.* vbi ad pecuniam ex parte emptoris, iuxta prædicta, quia tenetur venditorem facere dominum pretij, vsus fuit verbo *dare*, quod significat dominium transferre: at verò ex parte venditoris, qui rem præstare debet, nec præcisè tenetur dominium transferre, si illud non habuerit, vsus fuit verbo *accipiam*, quod solum refertur ad traditionem, & conciliatur ille textus cum *l. fin. de condict. causa data*, vbi quamuis intervenit pecunia pro re, id est, *quia dedi tibi pecuniam, vt mihi Stichum dares*, adhuc non esse venditionem, sed permutationem, statuitur, contra *d. §. etsi quidem*, & omissis variis interpretum sententiis Ioannis antiqui Glossatoris, Azoris, Bartoli, & Fulgosij *in d. §. etsi quidem.* Decij *in l. certi condictio, num.* 12. *de rebus credit.* & *ibi* Ripa *numero* 13. & notatis à classicis nouioribus, Corras. *lib.* 2. *miscel. cap.* 9. Hotom. *lib.* 18. *epit. in Pandect. tit.* 1. *num.* 14. *& lib.* 9. *tit.* 14. *num.* 13. Cuiacio *lib.* 23. *obseru. cap.* 29. *& lib.* 2. *quæst. Papin. ad l. si tibi. ff. de præscript verbis.* Duar. *ad tit. de condit. caus. dat. cap.* 2. Anton. Faber, *lib.* 6. *coniect. cap.* 12. Differentia prædictorum iurium in eo consistit. nam *in l. fin.* quamuis conuenirent emptioni. En verba, *dedi tibi pecuniam*, denotantia dominij translationem quoad pretium, vt requiritur in contractu venditionis. Sed tamen dicere, vt pecuniæ dominium transferatur, *vt mihi Sthicum daret*, quasi etiam Stichi dominium necessariò sit transferendum, quod cùm alienum sit à contractu emptionis & venditionis, vt iam animaduertimus, ideò illam conuentionem transfert in permutationem, arg. *l. vbi ita donatur. ff. de donat. caus. mort.* quia permutationis proprium est, vt rei vtriusque dominium transferatur, vt expresse hanc differentiam venditionis, & permutationis videtur denotasse *l.* 1. *ff. de rer. permutat.* eis verbis: *Emptor enim nisi nummos accipientis fecerit, tenetur ex vendito, venditori sufficit ob euictionem se obligare, possessionem tradere, & purgari dolo malo itaque si euictus res non sit, nihil debet; in permutatione verò si vtrumque pretium est, vtriusque rem seri oportet.*

10 Deinde in hoc casu debitorem esse generis conductorem gabellarum, inde probatur; quia ille se obligat mara petinas soluere, non facta restrictione ad tributa, quæ percipit, & cùm marapetinus hodie non tam sit nummus, quàm vt constituat numerum nummorum, ex traditis à Couar. *de veterum numismatum potestate, cap.* 1. *numero* 2. Molin. *tom.* 2. *de iust. & iure, disp.* 312. *num.* 2. Parer Salas *tract. de vsuris, lib.* 2. 5. *vers. neque obstat*, idque ex eo, quia marapetinus iam non extat, notauit Sebastianus Couar. idem statuens in marapetinis antiquis in thesauro linguæ Castellæ, verbo *marauedi*, & in variis monetis Italis, & in nostro Ducatu, qui constat trecentis & septuaginta quinque marapetinis, quæ moneta non extat, sed est imaginaria, explicat Scaccia *de commerc.* §. 2. *glos.* 3. *num.* 68. & conuenit quod de libris Turonensibus, & Florenis, qui non sunt in vsu, notauit Antonius Faber *de nummariis solutionibus, cap.* 3. & in terminis nostri Ducatus, & in aliis monetis fictitiis, vt qui eas comprehendit in obligatione, non possit censeri debitor speciei, sed quantitatis & generis, tenet Scaccia *vbi proximè*. Et ratio est, quia istæ monetæ comprehenduntur obligatione, non vt in eis debitor soluere teneatur, sed vt exprimatur quantitas quæ debetur.

Vnde fit debitorem pecuniæ, vt generis, nullo mo- 11
do ex casu fortuito aliqualiter liberari, vt vltra quod notarunt omnes *in dict. l. quod te mihi*, probarunt Albericus *in l. cum fundus. §. seruum in fine*, & *ibi* Castrensis, & Salicetus, *ff. si certum petatur*, vbi etiam Alex. & Decius. idem Albericus *in l. si vrbana. ff. de condict. indebiti*, ex Curtio iuniori, Beroio, & aliis D. Alexand. Ludouis. *decis.* 46. *num.* 18. Anton. Gomez 2. *tom. variar. cap.* 2. *n.* 42. Tusch. *practic. littera G. conclus.* 40. Quibus adde, quæ *supra* adduximus *num.* 4. *&* 5. & notanda verba Bart. Baldi *in l. incendium. C. si certum petatur, n.* 3. ibi: *Scis tu, quia genera non pereunt, quia non suscipiunt passionem, cùm non sint materiale, sed quid intellectuale.* Donel. *lib.* 16. *comment. c.* 1.

Et inde fit, vt periculum rei venditæ, quia venditor 12
est debitor speciei, pertinet periculum ad emptorem; quia perempta specie eius debitor liberatur. Sed à contrario, periculum pretij non pertinet ad venditorem; quia emptor, cùm pretium in pecunia consistat, *§. pretium. instit. de empt. & vendit.* est debitor generis, & quantitatis, vt notant omnes communiter *in §. cùm autem, Inst. de empt. & vendition. & in l. necessario. ff. de periculo & commodo rei venditæ.* Cui adde aliud singulare, vt quamuis debitor speciei soluens falso creditori, quando iustissimam habuit ignorantiæ causam, tunc liberatur, quasi re perempta sine culpa sua, iusta enim causa soluendi à culpa excusat; sed tamen debitor generis & quantitatis, si soluat falso creditori etiam per quamcumque iustissimam causam erroris, non tamen censetur liberatus à verò creditore, gloss. *in l. si quis vxorem. §. apud Labeonem*, & *ibi* Bart. *ff. de furtis*, & ex Alberico, Castrensi, Salicero, & aliis, reddens rationem, quia genus perire non potest, tenet in terminis Albensis 1. *p. cons.* 3. *n.* 3.

Facit etiam: nam quamuis stricta valde sit obliga- 15
tio speciei, vt quæ depositarium obligat ad restituendum idem quod recepit, *l.* 2. *in princ.* vbi gl. *verb. speciem, & verb. depositum. ff. de reb. credit*, vt, nisi de dolo, depositarius non teneatur. *l. contractus. ff. de reg. iur. l.* 1. *§. vestimenta. ff. depositi. l.* 3. *in princ. tit.* 3. *part.* 5. tamen si depositarius, seu voluntate deponentis, vel eo inuito vtatur re deposita, obligatio speciei abit in creditum *l. certi condictio* 9. §. *depositi, cum l. quod si ab inuito. ff. de rebus creditis*, & facta obligatione quantitatis, periculum pecuniæ depositæ, si diminuatur, vel reprobetur, ad depositarium spectauit, vt in nostris terminis ex Cyno, Decio, Curtio, Cephalo, Bartolo, Castrensi Aretino, Panormitano, Thesauro, Antonio Sola, Budello, D. Couarr. Menochio & aliis ego probaui 1. *part. decis. Granatensi* 14. *per tot.* maximè *n* 29.

Sed quamuis in iure aliqui tenuerint debitorem ge- 14
neris, vel quantitatis respectu speciei eodem modo perempta specie liberari, vt debitor speciei, *l. Titiæ textores* 36. §. *si alteri l. quidam testamento* 96. §. *si seruus ff. de legat.* 1. Anton. Gom. 1. *tom. var. cap.* 11. *num.* 31. Gutier. *practic. lib.* 2. *quæst.* 135. *num.* 2. Anton. Gabriel. *lib.* 11. *comm. opinion. verb. mora, quæst.* 1. Srephan. Gratian. *tom.* 1. *disceptat. c.* 118. *num.* 19. vbi ponit exemplum in eo, qui debebat frumentum, vel oleum ex tali certo prædio, quia tunc specie perempta debitor liberatur, & idem iudicatur de debitore quantitatis respectu certæ speciei, quod de debitore speciei. *l. electio. §. si is quem. ff. de noxalibus.* & fuit opinio Bartoli, Alexandri, Iasonis, Alciati, Purpurati, Ducinas Seguræ, & Nattæ, quos pro ea retulit Morla *in emporio, tit* 8. *q.* 11. *num.* 2. & inde videbatur, cùm conductor sit quantitatis, id est, pecuniæ; & mercedis debitor respectu redditiuum, gabellarum, & nummorum, qui ex illis redigerentur, minutis eis, vel reprobaris eum liberandum.

15 Sed tamen respondendum est prædictam sententiam, quamuis vera esset (de qua valde dubitatur) non procedere in nostro casu, quia longè diuersum est obligari ad frumentum, vel oleum ex certo fundo præstandum, vel conducere gabellas pro certa pecuniæ pensione: nam in primo casu, si oleum, vel frumentum ex illo fundo non procedat, deficit qualitas obligationis, vt possit præstari oleum, vel frumentum ex illo fundo, & fructibus peremptis, vel non perceptis, non est quod ex eo præstetur. *l. cùm certus. ff. de tritico, vino, & oleo legato.* Menoch. *conſ.* 116.

16 In secundo casu non consideratur quantitatis obligatio respectu gabellarum, sed per se à redditibus separata, cùm solùm quantitas in obligatione contineatur, & vectigalium fructus suo iure ex conductione percipiat publicanus, & illorum dominium adquirat, ita vt quodlibet periculum nullo modo possit contingere Regem locatorem, sed ad publicanum conductorem debeat pertinere, cùm ex *l. 2. tit. 9. lib 9. Recop.* expressè decidantur in omnem euentum soluendam pẽsionem, & vectigalium redditus suo iure & periculo publicanum percipere oportere. Nota verba ibi: *Que los arrendadores que arrendaren las nuestras rentas las cojan y recauden à toda su ventura poco o mucho lo que huniere, sin poner en ellas, ni en alguna parte dellas descuento alguno, aunque daño, o perdida, o mengua venga en las tales rentas.* Et postea subdit casus fortuitos, qui debent imputari gabellario, non verò Regi, & quoties in omnem euentum ad soluendam quantitatem conuentum fuit, vt in nostra quæstione, tunc procedere non potest, vt debitor quantitatis respectu speciei liberetur; quia ex illa conuentione, vt in omnem euentum fiat solutio, obligatio absolutè redditur quantitatis, & generica ab specie separata, ita ex *l. si vt certo. §. nunc videndum, ff. commodati*, notauit pro eius explicatione Morla *d. q. 11. ad fin. vers. neque postremum*, qui *num. 3.* ex pluribus iuribus, Cumano, Fulgosio & Christophoro Castellione comprobat, vt debitor quantitatis respectu speciei non liberetur perempta specie, cui adde, quæ ego notaui *decis. 18. num. 19. & 20.*

17 Tum & in hoc casu quæstio non erat, an publicanus conductor, esset debitor quãtitatis respectu redditum vectigalium, & quia nihil de hoc & diminutione, vel læsione fructuum opposuerat publicanus: sed species, quam considerare intenderat, refertur ad ipsos nummos, qui ex vectigalibus procederent, & eis diminutis, vel reprobatis, liberetur conductor, & vltra quàm conuentione non comprehensum, vt eosdem nummos soluat, quia, vt sæpiùs diximus, dominium illorum absolutè adquirit, & suo periculo percipit in terminis reformationis monetarum, vel diminutionis, expressè decidit *l. 3. d. tit. 9. lib. 9. Recop.* ibi, *Y sobre reformazion de monedas, y sobre baxar o creçer el precio, o ley dellas.*

18 Sed rectè conducit distinctio Morlæ *d. q. 11. num. 20.* qui in hac quæstione, an debitor quantitatis respectu speciei ea perempta liberetur, distinguit casus, quando est debitor quantitatis respectu certæ speciei, quam ab alio accepturus erat, vel cùm est debitor quantitatis respectu speciei, quam ipse præstaturus erat, vt primo casu debitor specie perempta non liberetur; quoniam sufficit non stetisse per alterum, quominus rem traderet, & confirmat ex *l. necessariò, ff. de periculo, & commodo rei venditæ l. si hæreditaria. ff. de negot. gestis l. si hominem. ff. mandati.*, & mirè huic rei congruit. Quia etsi conductor gabellarum promittat pensionem respectu pecuniarum, quam à vectigalium debitoribus exigere potest, cùm debitores soluerint, adhuc mutata, vel diminuta pecunia, non debet liberari, licèt considerari posset debitor speciei, quam verè non est, sed debitorem generis, & quantitatis esse, iam animaduertimus.

Sed in specie diminutionis monetæ, vt debitor 19
quantitatis, & generis non excusetur ex prædicta diminutione, vt minus soluat, tenuit Ioannes Baptista Costa *de facti scientia, & ignorantia, distinction. 63. cent. 1. num 47.* eis verbis; *Nam vbi pecunia debetur in genere debitæ quantitatis, nihil addi debet; nec aliquid detrahi potest ob valoris in monetis impositis mutationem. Cum enim pecunia certi generis in obligationem deductæ non fuerint, quisque intelliget id pecuniarum, quæ postea soluuntur, in obligatione non esse, sed in solutione duntaxat, & consequenter non esse tot summas præstandas, quot solui necesse fuisset, si tempore nascentis obligationis facta fuisset solutio; sed quot hodie pecuniæ summam tempore dispositionis assignatam conficiunt.*

Et in libra monera imaginaria, quæ deseruit ad æsti- 20
mationem aliarum monetarum, idem dicendum esse, vt ad æstimationem tempore solutionis referri debeat contractus, tenuit Brunus. *in tract. de augmento monetæ 1. part. particula 17. num. 1. & limitat. 8. num. 11.* & reddit rationem Surd. *conſ. 220. numero 1.* ibi, *quia librarum denominatio refertur non minus ad nouam contaminatam monetam, quàm ad antiquam bonam, & tam includit currentem solutionis tempore, quàm currentem tempore contractus.* Quæ ratio similiter procedit in hac obligatione marapetinorum, æquè similiter respicit monetam, quæ post diminutionem exrat.

Comprobatur ea distinctione quam communiter 21
Interpretes admiserunt circa mutationem monetarum: nam quoties in valore intrinseco mutatio contigerit, videlicet, si diminueretur materia, aut forma, tunc attenditur æstimatio tempore contractus; si verò mutatio respiciat valorem extrinsecum, vt in nostro casu euenit, quia absque eo quòd mutaretur pondus materiæ, & forma, sed in eodem statu nummis relictis ad dimidium valorem ea moneta redacta, vel ex noua pragmatica edita decimaquinta die Septembris anni 1642. monetæ æreæ ex quatuor partibus valoris, non mutata forma tres diminutæ, vt in quarta, solùm valoris moneta remanserit, vt quadrans, qui valeret octo marauedinos, duos tantùm valeret. Tunc attendi oportere æstimationem, quæ tempore solutionis fuerit, notarunt Petrus Surdus *conſ. 335. num. 8. 9.* Menoch. *conſ. 49. num. 9.* Andreas Gail. *lib. 2. obſeruat. cap. 73. num. 9.* Anton. Gabriel. *lib. 3. comman. opin. tit. de solution. concl. 2. per totam.* Couarr. *de veter. numiſ. collat. cap. 7. §. vnico, numero 2. & 3.* Farinacius *1. part. nouiſſ. deciſ. 592. num. 2. & part. 2. deciſ. 149. numero 6.* D. Ludouis. *deciſ. 42. num. 6.* vbi additionator, *num. 7. & 8.* Ludouicus Censius *de censibus 2. part. cap. 2. q. 4. art. 24. num. 24.* Scaccia *de commerciis §. 2. gloſſ. 5. numero 177. cum ſeq.* ac perinde si tempore solutionis æstimari pecunia debet, non oportet ad Principem referre periculum mutationis, sed cùm post eam conductor soluerit iuxta æstimationem quæ tunc fuerit, cùm soluitur, debet obligationem adimplere.

Deinde vltra iuris fundamenta, quæ ex principiis 22
Iurisprudentiæ notauimus, in terminis est textus de iure Regio *in l. 1. tit. 16. lib 9. Recopil.* vbi agens de solutione pensionum, quam facere debent conductores gabellarum, tradit hæc verba: *Y que los Theſoreros y Recaudadores, y Rectores que huuieren de coger y recaudar las dichas rentas de los dichos arrendadores y fieles, y cojedores las paguen a nos, y a quien nos en ellos mandaremos librar vn mes deſpues de las dichas pagas y que aſſi los dichos arrendadores, como los dichos Theſoreros y*

Recau

Recaudadores, y Recetores, las paguen de la moneda què corrieren en estos nuestros Reynos al tiempo de las pagas, idque esse valde iuri consonum, tradit Azeued. *in dd.* referens se ad id, quod notauit *in l. 6. tit. 21. lib. 5. Recopil.*

23 Vlteriùs de iure nostro Regni confirmatur, ex *dict. l. 3. tit. 9. lib. 9. Recopil.* vbi agens de conditionibus, quibus gabellæ conducuntur, traditur non posse peti remissionem pensionis ex nulla lege, vel pragmatica, quæ edita fuerit pro bono regimine Regni, vt ex eo facta fuit diminutio monetæ æreæ, quæ verba *suprà* retulimus *num.* 17. Quod cùm vigeret in hoc casu, quia nihil magis conducibile fuit, quàm mutationem & diminutionem monetæ æreæ fieri in Hispania, vt latè & pluribus probaui 1. *part. decis. Granatensium cap.* 12. *per totum*, æquè iuxta dictam l. non poterit vectigalium conductor diminutionem pecuniæ excusare; quia Princeps, etiamsi alteri damnum sequatur, debet edere leges pro bono publico, & nullo contractu potest ab hoc Princeps excusari, Bald. *in l. nuptiæ, ff. de Senatoribus*, quem sequitur Orosc. *ibi num.* 1. *cum seq.* Angelus *in l. si dominus, num.* 4. *ff. de his qui sunt sui.* Alexand. *vol.* 6. *conf.* 224. *num.* 7. Mandellus Albensis *lib.* 1. *conf.* 185. *num.* 29. *& conf.* 555. *num.* 34. Hieronym. Leo *decis. Valentiæ* 1. *part. decision.* 31. *num.* 31. *& decis.* 82. *num.* 17. *& 2. part. decision.* 154. *num.* 13. & nunquam potest exuere Princeps potestatem & obligationem pro bono publico leges condendi adeò propriam, & connexam regali muneri, Paulus de Castro *in l. humanum*, vbi omnes communiter, *Cod. de legibus*, Marta *de iurisdict.* 1. *part cap.* 37. *numero* 2. *& 4. part. centuria* 2. *casu* 196. Olibanus *de iure fisci cap.* 4. *num.* 21. Petrus Gregor. *de Repub. lib.* 7. *cap.* 20. plurib. Azeuedo *in l.* 1. *tit.* 10. *lib.* 5. *Recop. n.* 6. *cum seq.*

24 Quibus addenda sunt omnia, quæ pro iustitia dictæ legis 3. suprà notauimus 1. *part. allegat.* 17. & quamuis D. Castillo *tom.* 3. *controuers. cap.* 3. *num.* 23. tradiderit eam legem duram esse, & ad æquitatem reducendam; tamen nullus dubitabit, quando expressè de aliquo casu fortuito renunciationis fit, nihil conqueri posse conductorem, qui eam conuentionem in se suscepit, *l. si quis fundum* 10. *in princip ff. locati*, iuncta glossa *verb. ei præstetur*. Etsi valde insoliti, & extraordinarij casus fuerint, si expressi sint, & eis renuntiatur, non posse conductorem petere remissionem pensionis, ex Iasone, Beroio, Francisco Beccio, Mandelo Albense, Pinello, Menchaca, Gutterrio, & aliis plurib. tenuit D. Castillo *d. cap.* 3. *numero* 84. & reprobans Corneum ex Ripa, Seraphino, & Azeuedo, & aliis idem Castillo *ibidem num.* 106. *& ex dict. l. si fundum*, cum Ripa, Afflicto, & Antonio Fabro, qui tradit ita decisum in Senatu Sebusiano, refert & sequitur Fontanella *de pact. nupt.* 1. *tom. claus.* 3. *gloss.* 3. *num.* 66.

25 Denique cùm in hoc casu dominium pecuniæ ex vectigalibus tedactæ consequatur conductor gabellarum, ad eum periculum pecuniæ debet pertinere, & vltra alia, ego plura pro hac re *in* 1. *part. decision. Granatens. disputation.* 18. *per totam*, vbi in terminis alia adduximus, & in Cancellaria Granatensi contra gabellarum conductores ita decisum notauimus.

ALLEGATIO LXXXV.

Thesaurario Regis non admittenda solutio litterarum Cambij, in quibus diminutio monetæ tribuitur. Regi creditori.

1 *Debitori morosò tribuitur periculum diminutionis monetæ.*
l. qui decem, ff. de solutionibus, & n. 6.

2 *Pecunia de proximo reprobanda habetur pro reprobata.*
l. filius, penult. ff. de testam. militis.
l. eleganter, §. qui reprobos, ff. de piguer. actione.
l. sed mihi, §. si reddita 1. *ff. commodati.*
l. si vina 15. *ff. de periculo & commodo rei venditæ.*

3 *Creditor potest recusare debitum recipere, quando est rumor mutationis monetæ.*
Solutio cuius valor constans non est, facta non censetur.
l. qui sic, ff. de solutionibus.
l. si pro parte, §. rerum, ff. de in rem verso.
c. nam & ego, de verbor. significat.

4 *Monetæ mutatio ex Principis facto procedit.*

5 *Administratio non committitur alicui, vt perdat.*
l. filius fam. 7. *in princ. ff. de donat.*
Litterarum cambij oblatione debitor non liberatur.
l. si litterarum, C. de solutionibus.

6 *Creditori morosò imputatur periculum diminutionis monetæ.*
l. si opera 6. *ff. de doli mali & metus exception.*

7 *Mora non causatur in creditore ex oblatione verbali pecuniæ.*
Oblatio realis, nisi pecunia consignetur, non constituit in mora creditorem.
l. acceptam, C. de vsuris.
l. tutor 28. *§. final ff. de admin. tutor.*
l. debitori 7. *ff. de vsuris.*

8 *Renunciatio iuris inducitur ex facto contrario.*
l. cùm te 2. *C. de his, qua vi.*

9 *Creditor ante diem non potest obligari debitum recipere.*
l. eum qui 15. *ff. de annuis legatis.*

10 *Moneta solui debet in æstimatione quæ tempore solutionis.*

11 *Monetæ mutatæ in valore intrinseco pertinet periculum ad debitorem.*
l. quod Seruius, ff. de condictio. causa data.
l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati.
l. cùm quis, in principio de solution.

12 *Locupletari quis non debet cum aliena iactura.*
l. nam & hoc natura, ff. de condition. indebiti.

Thesaurarius tributorum aliquibus mensibus postquam tributa collecta soluere debebat, litteras Cambij obtulit pro debiti solutione, paulo antequam mutatio monetæ fieret, quibus delegabatur pecunia Principi soluenda in moneta tunc currenti, *ad liberetur, si edita lege mutationis postea litteræ in dimidio valore minuto soluantur.*

1 T nullo modo liberari illum posse probari videtur, ex eo, quia periculũ pecuniæ semper contingere debet eum, qui in mora fuit nummos soluẽdi, ex *l. qui decem, ff. de solut.* vbi tradit Bartol. communiter receptus, *& in l. Paulus, n. 6. ad fin. ff. de solutionib.* Panormitan. *in cap. quanto n. 13. vers. item scias de iureiurando.* Scaccia, Thesaurus, & alij plures quos *suprà* notauimus *in allegat. precedenti num. 16.* cùm iste exactor, vel Thesaurarius moram fecisset in soluendo post aliquos menses, non potuit à se abdicare, & periculum ad Principem transferre, maximè admissis literis Cambij, quibus delegabatur pecunia periculo Principis, & insinuaretur ex eis imminere diminutionem, cùm soluenda pecunia describeretur in moneta tunc currenti, quasi tempore enuntiationis litterarum Cambij, alia & dissimilis moneta esse, posset & timeretur mutari.

2 Rursus, quia cùm quotidie immineret lex diminutionis monetæ æreæ, non debuit à ministris regalis Patrimonij ea qualitate litteras Cambij acceptari ad solutionem debiti Thesaurarij, cum pecunia, quæ de proximo reprobanda, habetur pro reprobata, argumento *l. filius, penultimæ, de militari testamento*, & in terminis notatur per textum *ibi, in l. eleganter, §. qui reprobos. ff. de pignerat. actione*, facit *l. sed mihi, §. si reddita 1. ff. commodati*, ibi, *non videtur reddita quæ deterior facta redditur. l. si vina 15. ff. de periculo & comm. rei vendit.* eis verbis, *Planè si cum intelligeret venditor non duraturam bonitatem eorum, vsque ad eum diem tenebitur.*

3 Et creditorem ideo posse recusare solutionem debiti quando vrget rumor diminutionis monetæ, vt indubitatum tenuerunt Anton. Gabriel. *lib. 3. commun. conclus. 2. num. 24.* Calcaneus *cons. 14. vers. quantum ad tertium.* Neuizanus *consil. 349. num. 15.* Pirrhus *tract. de solut. cap. 6. numero 28.* Mantic. *de contract. lib. 10. tit. 5. num. 11. & 12.* Menoch. *de arbitrarijs, casu 232. & cons. 952. num. 22.* ex Decio, Tiraquello, & aliis Gratianus *tom. 2. disceptat. cap. 260. num. 18. & 19.* Et ita in pluribus Senatibus decisum testantur Carrotius *dec. 63.* ex Hostiense, Iasone, Gomazano, Menchaca, & innumeris Giurba *dec. 87. num. 17. & 33.* Vrsillis ad Afflictum *dec. 90. num. 3. & dec. 154. num. 4. & dec. 399. num. 3.* & ex Senatu Pedemontano Anton. Faber *in Cod. tit. de solution. definit. 37.* & ratio est, quia solutio, cuius valor & vtilitas constans non est, facta non censetur, vt argumento *l. qui sic soluit ff. de solutionib. l. si pro parte. §. versum ff. de in rem verso.* quia videtur non fuisse, quod parum duravit, *c. nam & ego, de verb. signific.* ex Panormitano, Ioann. Andrea, Bart. Cardin. Hippolyto de Marsiliis, & aliis pluribus probauit D. Salg. *de Regia protect. 4. p. c. 14. n. 235. cum seqq.*

Nec huius rei argumentum excludit, quod ego aliquando notaui, vt licet ea sententia in quocunque priuato creditore vera sit, tamen in Principe non procedat: nam cùm ille sit causa diminutionis lege sua edita, non potest ad ipso recusari solutio prætextu diminutionis monetæ, quam ipse facit, vt ex Hostiensi, Anchar- 4
rano Cardinali, Imola, Martino Laudensi, Antonio Sola, Alberto Bruno, Thesauro, Surdo, & aliis probaui *in decisionibus Granatens. 1. part. disput. 18. num. 17.* vt in hoc casu rectè posset Thesaurarius, vel exactor tributorum admittere litteras Cambij cum ea qualitate, vt in moneta tunc currenti solueretur, quasi inde periculum in Principem transferret.

Quippe id facere nullo modo debebat, quia non 5
est ei commissa administratio, vt perderet. *l. filiusfamilias 7. in princip. ff. de donatio.* nec obstabit ipsius Principis facto mutationem monetæ fieri, ex *l. 3. tit. 9. lib. 9. Recop.* vbi expressè respondetur. & vide *1. p. decision. Granatens. 18. num. 10. & 22.* præsertim, quia ex oblatione litterarum, quas ille fecit, adhuc debito non liberatur, vt in terminis probat textus *in l. si litterarum, C. de solution.* ibi: *Cum petitio debiti integra nihil legitimam exactionem impedire potest.* Sed & quod magis est, creditor in eo textu liberationem dedit litterarum prætextu, & adhuc non contingere liberationem, nisi postquam litteræ soluantur, probatur ex eiusdem textus verbis, ibi: *Si litterarum Auxenonis contemplatione quas ad Aristonem de numeranda pecunia dederat, recepisse te scripsisti debitum ab Aristone.* quomodo interpretantur Baldus, Salicetus, & Socinus quos refert, & sequitur *decis. 2. Granatensis*, apud Straccam *num. 10.* ac proinde nullo modo censeri debet Thesaurarius, vel exactor tributorum liberatus, præsertim cùm post moram soluere intenderet de legatione litterarum, vt prædiximus.

Nec ipsum iuuabit institisse exactorem officiales 6
regios, quibus debebat pecuniam Principis tradere, vt exigerent litteras, quo casu videtur in mora illos constituere, & creditori morosо tribuendum periculum diminutionis, ex *l. qui decem. ff. de solut.* ex *l. si opera 6. ff. de doli mali, & metus exceptione*, notarunt Barbosa *in l. si mora, num. 14. ff. solut. matrim.* D. Couarr. *de veter. numisma. potestate, cap. 7. §. 1. numero 4.* Martinus Laudens. *in tractat. de monetis, quæst. 14. vers. circa quartum*, Albertus Brunus *de monetis, particula 18. limitat. 1. num. 2.* Renerus Budellus *de re nummaria, cap. 26. num. 6.* Bartol. & Paulus *in l. quod te mihi. ff. si certum petatur.* Thesaurus *de monetis 1. part. num. 55. & in addit. decis. patris 174.* Antonius Faber *de nummar. solut. c. 10. in princip.*

Sed dicendum est adhuc nullo modo posse excusari 7
prædictum Thesaurarium, vel tributorum exactorem; quia etiamsi pecunia ipsa offerretur, non sufficit ad constituendum in mora creditorem oblatio verbalis, nec etiam realis, si pecunia non consignatur, & deponitur, vt notatur communiter *in l. acceptam*, per text. ibi, *C. de vsuris*, faciunt verba textus *in l. tutor 28. §. fin. ff. de admin. tutor.* eis verbis: *Vlpianus notat, non sufficit obtulisse, nisi & deposuit obstinatum tuto loco.* facit text. celebris, & difficilis *in l. debitor 7. ff. de vsuris.* ibi: *Vsurario creditori pecuniam obtulit, & eam cùm accipere noluisset, obsignauit, aut deposuit, ex eo die ratio non habebitur vsurarum.* & quatenus huic aduersantur verba sequentia eiusdem textus, ibi: *quòd si postea conuentus vt solueret moram fecerit, nummi ex eo tempore steriles non erunt.* vide quæ notaui *in decis. Granatens. 1. part. disp. 19. num. 21.*

Et necessariam esse post obligationem obsignatio- 8
nem pecuniæ, vt in mora creditor constituatur, tenuit Donellus *lib. 16. comment. c. 14.* ex Saliceto, Cagnolo,

Tira

Tiraquello, & Lupo, Auendaño *de tenſibus, cap.*102. *num.*9. ex Iaſone, Alberico, Caſtrenſi, & Alexandro, Menochio *de arbitrarijs, centuria* 3. *caſu* 233. *numero* 28. & 29. idque apertiùs ſuadetur, quia poſt eam interpellationem Theſaurarius ipſe iterum litteras illas Cambij recepit, vt ab ipſo exigerentur, quo videtur omni iure, quod habere poſſet, renuntiare. *l. cùm te* 2. vbi communiter notatur. *C. de his quæ vi.*

9 Deinde quia quando inſtitit Theſaurarius, vt litteræ Cambij exigerentur, nondum dies ſolutionis venerat, quo caſu nullatenus potuerunt vrgeri officiales regij, vt litteras exigerent, nec creditor poteſt compelli ante diem pecuniæ ſolutionem admittere, vt in terminis diminutionis monetæ tenuit Antonius Faber *in C. tit. de ſolut. diffinit.*14. & antè tradiderat Bald. *in l. accepta, num.*28. *C. de vſuris.* Neuizanus *conſil.*49. *num.*13. & 16. Anton. Gabriel. *commun. tit. de ſolut. concluſ.*2. *num.* 24. Menoch. *d. caſu* 232. *num.*26. & 27. & *conſ.*992. *num.*22. Carrotius *deciſ.*63. *num.*5. & *de depoſito* 2. *part. q.*131. Gratianus *tom.*2. *diſceptationum, cap.*260. *num.*19. Trentacinq. *lib.*3. *variar. tit. de ſolution. reſolut.*22. Scaccia *de commerciis, §.*2. *gloſſ.* 3. *num.*117. & ponderа verba textus *in l. eum qui* 15. *ff. de annuis legatis,* ibi: *& perditori ei id hæres ante diem reſtituiſſet, nullo modo liberatum eſſet.* & plura de hac re circa noſtram Pragmaticam diminutionis monetæ æroſæ ego notaui 1. *part deciſ. Granat.*25. *per totam.*

10 Denique, quia nullo modo ſuſtineri poteſt, vt litteræ exigerentur poſtquam moneta diminuta eſt, tantùm in dimidio valore quantitatis, ex illis verbis eis adiectis, *vt ſoluerentur in moneta tunc currenti*, cùm datæ literæ Cambij fuiſſent ante diminutionem; quia qui ſe obligauit ad ſolutionem certæ monetæ, debet ſoluere circa æſtimationem tempore ſolutionis, Bart. & communiter DD. *in l. Paulus, ff. de ſolution.* Bolognet. Cagnolus, Alciatus, Brunus, Mudæus, & alij quos refert Seraphin. 1. *part. deciſion.*511. Couarr. *de veter. numiſmat. cap.*7. §. *vnico, concluſion.* 7. & 10.

11 Et quoties mutatio monetæ reſpicit valorem intrinſecum, pertinet eius periculum ad debitorem quantitatis Panormitan. *in cap. quanto, de iureiurand. num.*12. & *ibi* Bald. *num.*8. Anton. de Butrio *num.*12. Brunus *de Monetis, particula* 18. *limit.*10. & debetur æſtimatio monetæ, quæ fuerit tempore ſolutionis. Cæſar. Vrſil. ad Afflict. *deciſ.*90. *num.*2. & *deciſ.*194. *num.*2. vltra quam illa verba ſoluantur, *in moneta tunc, vel hodie currenti*, quæ in litteris Cambij adiecta fuerunt, debent intelligi *rebus ſic ſtantibus*, id eſt, non facta mutatione; vt argumento *l. quod Seruius, ff. de conditione cauſa data. l. quæro. §. inter locatorem, ff. locati. l. cùm quis, in principio, ff. de ſolution.* notarunt Iaſon *in d. l. quod Seruius, num.*9. & 10. Seraphin. *deciſ.* 129. *num.*1. & 3. Seſſe *deciſ.*187. *numero* 23. Surdus *conſil.*313. *num.*68. Tuſchus *practicar. littera D. concluſ.*402. Gratian. *tom.*5. *diſceptationum, capite* 916. *num.*22. Barboſa *clauſula* 129. D. Caſtillo *tom.*4. *controuerſiar. cap.*59. *num.*11. & 20. & in terminis circa promiſſionem dotis reſtrictam ad monetam tunc currentem, tenuit pro hac re Beroius *deciſ.*327. vt mutatio, vel diminutio monetæ non debeat nocere, cùm ſimilis eſſet contractus, & conſtat *num.*3. ibi, *Ponderatis ſupradictis promiſſionis verbis, ſcilicet, mille & quingentorum ſcutorum auri hodie currentium.*

12 Et multo magis ſuadetur, quia plus quàm quinque menſes antea Theſaurarius dederat pecuniam eis, qui litteras ſoluendas officialibus regiis in alio loco delegarunt, vnde cùm eo tempore integra pecunia fruerentur, & non diminuta æſtimatione, iniquum eſt poſtea dimidia tantùm velle ſatisfacere, nec cum alicna iactura locupletandi. *l. nam & hoc natura. ff. de condict. indebiti*, nec aliquo modo admitti potuit ſolutio in moneta iam diminuta, niſi conſtaret, vt prædictis litteris ſatisfaceret habuiſſe dēlegantem litteras ſimilem pecuniam paratam in eo loco vbi delegauit, & ea ratione paſſum fuiſſe damnum, & periculum diminutionis; quia ea adiecto in litteris facta monetæ *hodie currentis*, non fuit appoſita, vt lucrum haberet, qui pecuniam recepit in alio loco litteris tranſportandam, ſed vt euitaret periculum diminutionis, ſi forte, quia recipiebat alterius gratia, & pro eius commodo poſita pecunia diminueretur, vt rectè & latiùs probaui in ſimili *in deciſ. Granatenſ.* 1. *part. diſput.*17. *per totam.* quæ omnia cùm in caſu non conſtarent, nec aliquo modo id Theſaurarius probaſſet, non poterit excuſari, quin periculum pecuniæ ſuſtineat, quia non debebat litteras exigere in pecunia valoris diminuti, ac per conſequens Theſaurarius condemnandus; & ita obtentum fuit.

ALLEGATIO LXXXVI.

Monaſteria & Regulares non poſſunt habere officia ſæcularia.

1 *Monachi non poſſunt exercere officium profanum.*
cap. Monachi 35. 16. *q.*1.
*c.*1. 2. 3. & 5. *ne clerici, vel Monachi.*

2 *Monachi ſuis clauſtris includi debent.*
Monachis indecens eſt miſceri officijs ſæcularibus.
c. quanto, de officio ordinarij.
l. repetita. §. abſurdum. C. de Epiſc. & cler.
l. conſulta diualia. C. de teſtam.
l. placet. C. de Epiſcop. & clericis.
cap. de præſentium 20. 16. *q.*1.

3 *Tutores eſſe non poſſunt Regulares & Eccleſiaſtici.*
c. Cyprianus 4. §. *hi qui* 6. 21. *q.*3.

4 *Officia ſæcularia non poſſunt habere Eccleſiaſtici, qui ſi in eis deliquerint, non poſſunt puniri à iudice laico.*

5 *Tabellionis officium non poſſunt exercere Eccleſiaſtici.*
*l.*15. *tit.*18. *lib.*2. *ordinam.*

6 *Hiſpano iure generaliter clerici non poſſunt eligi ad officia ſæcularia.*
*l.*17. *tit.*3. *lib.*1. *ordinam.*

7 *Clerici minorum Ordinum ſi declinauerint regiam iuriſdictionem, inhabiles ad officia ſæcularia cenſentur.*
l. 9. 10. *tit.*3. *lib.*3. *l.*10. *titul.*2. *lib.*7. *ordinam.*

8 *l.*4. *tit.*4. *p.*3.

9 *Religionis fauor eſt clericos, vel Monachos non admitti ad officia ſæcularia.*
l. non diſtinguimus 32. §. *ſacerdotio, ff. de arbitris.*

10 *l.*1. *de in ius vocando, explic.*

11 *l. aut Religionis beneficium* 28. *de procur.*
Authent. de ſanctiſſimis Epiſcopis, §. ſed neque, C. de Epiſcopis, & cleric.

12 *Clerici & Monachi excuſantur ab omni officio ſæculari.*
l. Prætor 13. *de vacatio. & excuſat. muner.*
l. neque infantes 36. *de fideicom. liber.*

13 *Ecclesiasticus qui administrat officium seculare, inomendatus vt dimittat.*

14 *Concilium Tridentinum sess. 25. capite 4. explicatur.*
l. 4. tit. 17. p. 3.

15 *Commendas Indiarum non possunt habere Religiosi, vel Ecclesiastici.*
Feudorum & commendarum argumentum.

16 *Feuda non possunt habere Ecclesiastici.*
c. 1. § si clericus, si de feudo fuerit controuers.

17 *Monasteria non possunt regulariter feuda possidere.*

18 *Monachi habere non possunt beneficia Ecclesiastica sine speciali indulto Pontificis.*
Argumentum non valet de beneficio ad officium, & contra.

19 *Maioratus & feudi valet argumentum.*
Monasteria non possunt succedere in maioratu ex consuetudine generali Hispaniæ.

20 *Religiosi & monasteria, vbi professi, non habent ius retractus.*
c. non dicatis 12. q. 1.
c. 1. de milite vasallo.

21 *Emphyteusis non potest deuenire ad monasterium, quia est manus mortua.*

22 *Principis concessiones vt ad monasteria transferantur, emphyteusis debet operari solum in præiudicium Principis, non verò priuati domini emphyteusis.*

23 *Officia Indiarum cùm de vno possessore in alium transeunt, partem pretij fisci soluunt.*

24 *Maioratum rei emphyteuticæ fieri non posse verius est.*
c. 1. de alienatione feudi.

25 *Nominator tenetur pro nominato, tit. C. de periculo nominatorum.*
l. 1. § sed magistratus, l. quod ad heredem, ff. de magistratibus conueniendis.

26 *Ecclesiasticus qui administrat officium seculare, an coram Ecclesiastico, vel seculari iudice conueniendus.*

27 *l. 4. tit. 17. p. 3.*

28 *Officia non debent per substitutum administrari.*

29 *Rescripta prohibent officia secularia conferri Ecclesiasticis, nihil detrahunt immunitati.*

30 *Verba generalia* quibuscunque, *etiam incapaces comprehendunt.*
l. 1. § permittitur de aqua quotid. & est. c. 1. de feudo non habente proprium feudi naturam.

31 *Ex verbis quibuscunque comprehenduntur qui alias non comprehenderentur.*

32 *Feuda quæ possint per substitutum inseruiri.*
Monasteria & Clerici capaces sunt.
l. 6. tit. 24. p. 4.

33 *Clausula quæ potuit prouideri, imputandum ei qui non prouidit.*
l. Titius 48. ff. de fideiussor.

34 *Ecclesiæ & Monasteria quando ex clausula generali non excluduntur à successione bonorum.*

35 *Generalis dispositio solùm referenda ad illud quod ex iure comprehendi potest.*
Verbum quilibet, *interpretandum iuxta subiectam materiam.*
l. Iulianus, de leg. 3.
l. pediculis, § Labeo, de auro & arg. leg.
l. Procuratoribus, C. mandati.
l. si vno ff. locati.
l. cùm pater, § donatam, de leg. 2.
l. Flaminium, § hæc stipulatio, ff. de damno infect.

36 *Concessio ad quascumque personas facta de capacibus accipienda.*
l. item apud Labeonem, § ait Prætor ff. de iniur.

37 *Generalis clausula non extenditur nisi ad ea de quibus specialiter agitur.*
l. emptor 47. § Lucius, ff. de pactis.

38 *Priuilegium & concessio nociua rescindenda.*
l. ius publicum, ff. de pactis.
l. 2. § ius Reipublicæ, ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin.
l. 2. C. de comeniend. fisci debit. lib. 10.
c. sug gestum, de decimis.
c. quanto, de censibus.

39 *Substitutum qui nominare potest, per se capax esse debet iuris ex quo nominat.*
Vitium auctoris obstat substituto.
Inhabilitas medij in extrema influit.
l. tria prædia de seruit. rustic. prad.
l. si vitia mater C. de bonis mater.

40 *Renunciatio iuris in aliquo fieri quando admittitur, debet esse in capace eius quod renunciatur.*
Officia æquiparantur feudis.

41 *Officiorum Indiarum pars fisco debetur, cùm in proprietate officium ad aliquem transfertur.*

42 *Specialitates duæ in iure non admittendæ.*

43 *Religioni repugnat exercitium officij secularis.*

44 *Dispensatio nunquam inducenda, nisi expressè constet.*

45 *Dispositio omnis debet intelligi de habili.*

46 *Monachi antiquitus ex humilitate Sacerdotes non fiebant.*
Religiosi debent ab aula Principum recedere.
c. placuit. 16. q. 1.

Monasteria an possint habere officia Indiarum, vt in eis valeat fieri renunciatio eorum officiorum, quæ à Principe perpetua facta, vt per substitutum possint exerceri.

1 IT Monasteria in communi, nec Regulares in singulari per se non sunt capaces cuiuscunque officij secularis, maximè quando illi est annexa iurisdictio, vel aliquod profanum ministerium decretum fuit in Concilio Tarraconensi *canone* 11. de quo *in cap. Monachi* 35. 16. *q.* 1. eis verbis: *Similiter vt nullus eorum, id est, Monachorum forensis negotij susceptor, vel executor existat.* iuncta gloss. *ibi*, ex ratione textus *in cap. 1. ne clerici, vel Monachi. Nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus, cap. 2. eod.* ibi, *Sacerdotibus, & clericis suis denuncies ne Ministri laicorum fiant cap. 3.* eis verbis, *ne occasione scientiæ spirituales viri mundanis rursus actionibus involuantur, cap. clericis 5.* ibi; *Iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpositi secularis: si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emendari noluerit, excommunicationi subiaceat.* & idem pluribus Conciliis decretum, præsertim in Treuerensi II. *cap. de Religiosis 4. tom. 2. p. Conciliorum, pag. 273.* addendi Abbas, Ioann. Andreas, Dominicus, Monachus, Lapus, Couarr, Henriquez, Sayrus, Emanuel Rodericus, Bonacina, Auila & Molina, quos refert Barbosa *in collectanea, d. c. 3. num. 2.* & alij plures, *in d. c. 2. ne clerici vel Monachi, n. 2.*

Quippe

2 Quippe valde indecens existimatur, Monachos qui suis claustris mancipari & includi debent, misceri officiis sæcularibus *cap. quanto 7. de officio iudicis ordinarij*, cùm debeant esse omnino diuersa & separata ministeria Ecclesiastici & laïcorum, vt in terminis traditur *in leg. repetita §. absurdum*, iuncta gloss. *C. de Episcopis, & clericis*, & facit *leg. consulta diualia. C. de testamentis*, ibi, *Absurdum est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia, & alij creditum alius subtrahat*, & facit textus expressus *in leg. placet 17. C. de Episc. & cler.* cis verbis, *Placet nostra clementia, vt nihil commune clericis cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cuius corpori non sunt annexi, habeant*, vbi gloss. *verb. publicis, & verb. actionibus, de muneribus publicis*, accipit, & sunt notabilia verba *in capit. de præsentium 20. 16. quæst. 1.* ibi, *Quia satis amarissimum habeo de isto proposito ad aliud officium homines deduci, in quo nullo modo quæ à Monachis Deo promissa sunt, valeant adimplere, omnimoda est illis habitus, & istius officij diuersitas; illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia*; & in quibus ministeriis exerceri debeant Ecclesiastici, & quæ officia illi permittantur, traditur *in cap. doctos 21. 16. quæst. 1. cap. sæpe Principis 39. 23. quæst. 8.* & ex Diuo Paulo *epistola 2. ad Timotheum, capit. 2.* Deo militans non debet se implicare negotiis sæcularibus.

3 Vnde prouenit vt Regulares & Ecclesiastici non possint esse tutores, nec administrare officia sæcularia. *cap. Cyprianus 4. cap. hi qui 6. 21. quæst. 3.* quia, vt traditur ibi, *Ne molestiis sæcularibus alligentur, & in nullo ab administratione diuina auocentur.* & inter Romanos ita obseruatum insinuat Plutarchus *problema. 109.* vbi tradit ne videretur parui penderi Sacerdos, eo quòd inhiberentur ab officiis publicis eis permissum, vti lictore & sella cutuli, quia inter Græcos dignitas sacerdotalis æqualis Regiæ habebatur, quibus addenda verba Petri Gregorij *lib. 47. Syntagm. cap. 10. n. 18.* ibi, *Secundùm quod clerici statuti sunt pro seruitio Ecclesiæ, vt contingere posset, vt pariter concurrentibus illis & necessariò determinandis negotiis Reipublicæ, non possent vtrisque interesse.*

4 Ex quibus Ecclesiasticos non posse habere officia sæcularia, tenuit Decius *in cap. 2. de Iudiciis, num. 44.* ex Innocentio, Abbate, Ripa, Præposito, Corseto, Rostauro, Couarruuia, Carolo de Tabia, & aliis, latè probauit Mastrillus *de Magistrat. lib. 2. c. 6. num. 3. 8. 9.* quasi maximum esset absurdum ad officia sæcularia admittere Clericos, vel Religiosos, qui si in officio delinquerent, non possent puniri per sæcularem potestatem, cui inseruierunt, vt ex Barbatia, Aufrerio, Tiberio Deciano, Iulio Claro, Vincentio de Franchis, Cassaneo, Guillelmo Benedicto, Surdo, Cauallo & Rotæ decisionibus probauit idem Mastrillus *vbi proximè, à num. 10. vsque 16.* & arg. *dict. cap. 1. ne clerici, vel Monachi*, Clericos, vel Regulares debere adstinere à publicis officiis, tenuit Frater Emanuel Rodericus *3. tom. Regul. q. 8. artic. 3.*

5 Et ad Tabellionis officium, vt nullo modo possint exercere, ex *l. 15. tit. 18. lib. 2. ordinamenti Regis*, cum Abbate, Ioanne Andrea, Hostiensi, Bellamera, Cassaneo, Rebuffo, Francisco Marco, Bernardo Diaz, & aliis probauit idem Mastrillus *decis. 159. per totam.*

6 Et iure nostro est vniuersalis dispositio *leg. 17. tit. 3. lib. 1. ordinamenti*, vbi absolutè prohibetur Clericis ne possint eligi ad publica officia, nec dispensatio quæ contrà processerit, exequi valeat.

7 Nec solùm Clerici in sacris constituti hac prohibitione comprehenduntur, sed etiam Clerici minorum Ordinum, si declinauerit iurisdictionem regiam, intendens in aliqua causa remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum, quod dicimus *reassumir corona*, eo ipso ad publica officia inhabiles declarantur. *leg. 9. 10. tit. 3. lib. 3. l. 10. tit. 2. lib. 7. ordinamenti*, vbi expressè prohibetur, ne officia populorum Clericis conferantur; & ex *l. 17. tit. 3. lib. 3. ordinamenti*, cum Castrensi, Iasone, Alberico, Fulgosio, & Tiraquello, vt eos explicaret, notauit Didacus Perecius *d. l. 9.*

Iuuat etiam *l. 4. tit. 4. p. 3.* agens de illis, qui non ad- 8
mittendi ad officia publica, eis verbis, *mn el que fuesse de Religion porque mengoaria por ende en le que es tenido de facer en el seruicio de Dios e demas desta cosa sin raçon que el que se de las Riquezas. De este mundo que separasse a oir nin a librar a los homes que contendiessen sobre ellas.* Quanto igitur absurdius esset, vt Monasterium Carmelitanum Reformatorum, quos dicimus *descalços*, vrbis Mexicanæ, cum quo discussio vellet in proprietate obtinere officium examinatoris, vulgò *en sayador*, auri & argenti in officina monetaria eius vrbis, de quo nostra controuersia, & qui mundi diuitias paupertati dicari abiecerunt, velint diuitiarum sæcularium examinatoris officium sibi vsurpare, & proprium defendere, & huius litis & allegationis nostræ memoratur doctissimus Ioannes de Solorzano *2. tom. de indiar. gubernatio. lib. 5. c. vnico n. 116.*

Et notanda sunt verba *leg. non distinguemus 32. §.* 9
Sacerdotio. ff. de arbitris, vbi agens Paulus Iureconsultus, an Sacerdos possit esse arbiter, & quando Sacerdotij dignitas peruenit postquam arbitrium susceperat, tradit ibi, *Sacerdotio veniente videbimus, an cogatur arbiter sententiam dicere; id enim non tam honori personarum, sed & Maiestati Dei indulgetur, cuius sacris vacare Sacerdotes oportet.*

Et facit *l. 2. ff. de in ius vocand.* ibi, *nec eos qui propter* 10
loci Religionem inde se mouere non possunt, quæ melior lectio est, quàm alia *se moueri*, referens ad asyla & loca sacra, vnde quis extrahi non poterat ad iudicium, & ideo hanc lecturam; alia vulgari amplexa, reprobat Cuiacius *lib. 13. obserm. c. 29.*

Idque ne ministeriis sæcularibus implicentur Ec- 11
clesiastici, esse beneficium Religionis, traditur *in l. aut religionis beneficium 18. ff. de procurat.* & notandam authenticam *de sanctissimis Episcopis, § sed neque. C. de Episcop. & Clericis*, ibi, *sed neque Curialem, nec officialem Clericum fieri permittimus, ne ex hoc venerabili clero fiat iniuria.*

Sed vt excusati sint Clerici, vel Monachi à quo- 12
cumque officio sæculari, Vlpianus *in l. Prætor 13. ff. de vacatione & excusatione munerum*, eis verbis, *vel si quid Sacerdotium nati sint, vt discedere ab eo sine religione non possint, nam & hi in perpetuum excusantur.* facit *leg. neque infantes 36. ff. de fideicommiss. libert.* ibi, *neque qui quos religio.*

Et ideo in Concilio Antiocheno decretum fuit, vt 13
si aliquis Ecclesiasticus se subiecerit Principi sæculari, eius officium admittens, moneatur illud dimittere, si non fecerit, excommunicetur, vt refert Marta *de iurisdictione 4. part centuria 2. casu 127. n. 7. & 8.* vbi tradit, monendos Principes ne conferant officia sæcularia Ecclesiasticis, & eorum Prælati & superiores, qui permiserint, eisdem pœnis subiacebunt.

Idque esse iuxta Concilium Tridentinum *sessio. 25.* 14
cap. 4. qui ad maiorem obseruantiam Regulares constringit, tradit Segura Drualos *in directorio iudicum 1. part. capit. 12. num. 6.* addendus Burgos de Pace *in leg. 2. Tauri, num. 75.* & idem in consideratione fuit legum partitarum conditoribus, vt constat *l. 4. tit. 17. part 3.* quæ prohibet Clericos nullatenus esse iudices, quos dicimus *pesquisidores*, & aliqua damna considerat, si

ad

ad id munus admitterentur, quæ postea in nostro casu expendenda.

15 Sed speciali prouisione confirmatur ex *cap. 27. nouarum ordinationum Indiarum anni 1542.* quibus commendæ & Indorum assignationes prohibentur assignari Clericis, Monasteriis, aut aliis domibus Ecclesiasticis, & de officiis ad commendas validum sumi argumentum, & è contra, notauit Antonius Leo *in lib. confirmationum regiarum, 1. part. cap. 15. num. 18.* & argumentum iuris procedit, nam hæc officia & commendæ velut feuda regulantur, & in eis Rex noster directum dominum reseruat, & ideo commendæ post impletas vitalitias concessiones à Principe factas ad illum redeunt, & in officiis quando perpetua reddita sunt, vt nec in commissum incidere possint, nec renuntiatio sit necessaria semper, quando ad aliquem transeunt, dimidium valoris, aut tertia pars, iuxta qualitatem officiorum, regali fisco solui debet, in argumentum directi dominij, vt tradit idem Leo *2 part. cap. 5. num. 5. & in 1. part. cap. 4. num. 14.* ex Vdalrico, Zasio & Matienzo *in l. 6. gloss. 2. tit. 10. lib. 5. Recop.* probat commendas feudis æquiparari, adde quæ notauit D. Solorzano *2. p. de Indiar. gubern. lib. 2. cap. 27. num. 49. & lib. 5. c. vnico, n. 117.*

16 Clericos verò, vel Monachos non posse habere feuda, certum in iure est, *cap. 1. §. si Clericus, si de feudo fuerit controuersia.* Scharderus *de feudis par. 9. cap. 10. n. 1. cum seqq.* ex Felino, Curtio, Alexandro, Afflicto; Capicio, Cassaneo, Ferronio, Marino Freccia, Pontano & aliis pluribus probauit Bursatus *lib. 2. cons. 199. n. 12.* ex Bartolo, Baldo, Curtio iuniori, Iasone, Ruino, Gozadino, Luca de Peña & aliis, Cephalus *lib. 2. cons. 151. num. 1. & 2.* ex Bruno, Rubeo, Cassaneo & Crauetta, idem Cephalus *cons. 152.* ex Alexandro & Socino, idem *lib. 5. cons. 641. num. 12.* cum Beccio, Iulio Claro & aliis, Menoch. *cons. 519. num. 8.* vbi se remittit ad *lib. 2. de arbitrariis, casu 231. num. 1. & 3.* ex Parisio, Ancharrano, idem Menoch. *cons. 722. numero 25.* ex Alexandro & Cardinali, Cassaneus *in consuetud. Burgund. rubrica 3. §. 5.* in textu, ibi, *excepté les Religieux*, probarunt Beccius *cons. 116. num. 2.* Mandelus Albensis *lib. 3. consil. 750. num. 8. & cons. 752. num. 9. 10. & 11.* Beroius *consil. 16. numero 14. & 15.* Corneus *vol. 1. consil. 16. num. 5.* Capicius *decis. 10. num. 10.* ex Bartolo, Saliceto, Molina & aliis, D. Præses Valençuela *2. tom. cons. 135. num. 14. & 15.*

17 Et nisi ex dispensatione, prouidentia, vel consuetudine, non esse admittendum Monasteria posse feuda possidere Ponte *de potest. Proregis, tit. de assensibus regis. §. 8. num. 6.* & addendus doctissimus D. Solorzanus *2. tom. de Indiarum gubernatio. lib. 2. cap. 5. num. 15. & 22.* vbi plura alia præter adducta congessit disputans de militibus Hierosolymitanis Ordinis Diui Ioannis, an quia Religiosi possint habere feuda, & quid in aliis Equitibus Ordinum militarium.

18 Vlteriùs Monachos non posse habere beneficia Ecclesiastica, nec eorum capaces esse, constat, Nauarrus *cons. 11. de statu Monachor.* Bellamera *decis. 172.* cum Abbate, Rocho, Lambertino & Corrasio, Nicolaus Garcia *de benefic. 7. part. cap. 10. num. 28.* & sine speciali indulto & rescripto summo Pontificis ea non possint habere, probauit Staphileus *de literis gratiæ expectat. n. 8.* & posse Pontificem in hoc dispensare ex Felino, Abbate & communi Canonistarum, Tiraquello, Gregorio Lopezio, Couarr. Nauarro, Menochio, Richardo, Henriquez & pluribus Nicolaus Garcia *d. cap. 10. num. 41.* etsi alicui contrà ex *cap. cùm ad monasterium, de statu monacho.* quos refert Gama *vbi proxime, à numero 38.* & Augustin. Barbosa *in collectan. eius, numero 11.* ita etiam succedere non poterunt in officiis publicis, quia de eis ad beneficia & econtrà procedere argumentum, tenuit Menochius *cons. 436. num. 15.* ex Mandosio, Olibano, & Chalda Pereira probauit D. Augustinus Barbosa *argumentorum communium loco 14 & loco 77.*

Rursus de feudis ad maioratum argumentum procedere, tenuerunt Baldus, Castrensis, Bartholomæus, Socinus, Parisius, Couar. Simancas, Rodericus Suarez, Antonius Gomezius & Pinellus, quos refert D. Molina *lib. 1. de primog. cap. 7. num. 1.* & Monasterium non posse succedere in maioratu, & eius non habere capacitatem, maximè si maioratui fuerit adiuncta dignitas iurisdictionis, aut muneris publici, quia hæc non possunt rectè à Monasterio administrari, & ex consuetudine generali Hispaniæ excluduntur, cum glossa, Baldo, Archidiacono, Speculatore, Felino Barbatia, Romano, Tiraquello, Nicolao de Vbaldis, Laudensi, Liziriet. Antonio Gomezio, Gregorio, Lupo, Cifuentes, Iulio Claro, Gama, Surdo, Crassis, Aluarado, Chalda Pereira, Tabia, Cabedo, Molina Iesuita, Flores de Mena, Molina *de primogeniis*, & Casanate, qui ita tradit iudicatum in supremis conciliis Castellæ & Aragonum, probauit Thomas Sanchez *in summa lib. 7. c. 15. num. 12.* qui affirmat id procedere ex verisimili voluntate fundatoris primogenij, nam creditur nolle vt succedat Monasterium. Molina *de primog. lib. 1. cap. 11. n. fin.* ex quo Fusario, Gama, Ceuallos, Augustino, D. Castillo & aliis rectè probauit D. Solorzanus *d. 2. tom. lib. 2. c. 17. n. 63.* 19

Similiter Religiosus & Monasterium, vbi professus non habet ius retractus. *cap. 1. de milit. vasallo, cap. non dicatis 12. q. 1.* tenuerunt Guillelmus Benedictus *in c. Raynutius, verb. & vxorem, numero 220.* Cassaneus *in consuetud. Burgundiæ rubr. 10. verb. le plus prochain, num. 14.* cum Decio, Papinio & aliis Horatius Carpanus *ad statuta Mediolanens. cap. 417. num. 71.* & quando est consuetudo, vt in Hispania, ex Baldo & aliis Tiraquell. *de retractu lignag. gloss. 8. num. 10.* quia ad ea quæ proueniunt ex iure ciuili, respectu sanguinis, consideratur incapacitas Regularium & Monasterij. 20

Res etiam emphyteutica non potest transire in Ecclesiam, vel Monasterium, quia omnino ius adimeretur domino directi dominij, vt res ad eum posset redire, extincta linea, vel ex causa commissi, vt tradit Oldradus *cons. 17.* nam Monasterium, & Ecclesia rarò bona alienat, & ideo censetur emphyteusim esse in manu mortua, quò ad iura directi dominij, & ideo non posse emphyteusim pertinere ad Monasterium, quasi ad manum mortuam, cum Speculatore, Baldo, Oldrado, Alciato, Valasco & Gama probauit Rodericus *de annuis redditibus lib. 2. q. 22. num. 34.* Thesaurus *lib. 1. quæstionum forensium, cap. 83. per totum.* 21

Et quamuis aliquando à Principe concedatur Ecclesiæ, vel Monasterio, vt emphyteusim adquirat, quæ concessiones vocantur *amortisamenta*, id operari solùm debet in præiudicium Principis, non verò alterius tertij, Cassaneus *in consuet. Burgundiæ, rubrica 9. §. 10. num. 35.* & vt Ecclesia semper viuere censeatur, *cap. liberti 12. quæst. 2. cap. si gratiosè, de rescriptis in 6.* nec censetur habere hæredes, in quibus ius Laudemij possit causari, in quibus etiam difficile sit conuenire Monasterium. Beroius *in cap. potuit, de locato*, & in terminis Monasterium non esse capax emphyteusis, tenuerunt Bursatus *lib. 2. consil. 199. num. 12.* cum Baldo, Bertrando, Grato, & Parisio, non posse ex eo ad emphyteusim nominari collegium, vniuersitatem, vel ciuitatem, probauit Chaldas Pereira *de renouatione emphyteusis q. 19. num. 19. & num. 20.* idem admitti in Monasterio ex Angelo, Castrensi, Rebuffo, Menochio, Zephalo & Collectario tradit *numero 21.* eis verbis, 22

Ecclesia

Ecclesia, vel Monasterium nominari ad emphyteusim non potest, quia potentior est, tum etiam ob difficilem pensionis exactionem, & incertam reuersionis spem, & consolidationis emolumentum, & sic adquirere non potest, ex Imola, Iacobino & aliis, idem Pereira *de nominatione emphyteut. quæst.* 20. *num.* 25. & 27. & argumentum de emphyteusi ad feudum & commendas valere, notarunt Romanus *cons.* 22. Menoch. *cons.* 124. *num.* 53. & *cons.* 825. *num.* 77. ex Afflicto & aliis Pereira *de emphyteusis extinctione, c.* 5. *n.* 55. 66. & 67. ex Bartolo, Baldo & aliis pluribus Euerard. *loco* 11. *de feudo ad emphyteusim, & de commendis ad officia*, etiam argumentum procedere iam animaduertimus,

23 Confirmatur, nam officia Indiarum quamuis fiscus regius illa vendat, & in perpetuum concedat, semper tamen retinet concessio naturam emphyteusis, nam dimidium valoris in aliquibus officiis, & in aliis tertia pars debet solui regali Patrimonio, cùm ad aliquem nouum possessorem officium transierit, iuxta rescripta anni 1581. 1601. 1606. 1607. quæ refert Antonius de Leo 2. *part. cap.* 5. & cùm videatur perpetuari officium quando ad Monasterium peruenit quod in præiudicium domini emphyteusis, id est, fisci Regis, quoad dimidiam, & tertiam valoris partem admittendum non est, iuxta prædicta, vt in Monasterium officia transferantur.

24 Ex quo quamuis contra id allegaretur à Monasterio non esse attendendum præiudicium quod in consequentiam venit domino directi dominij, & fisco, in hoc casu, quia rei emphyteuticæ maioratus fieri potest, quamuis ex eius prohibitione alienationis cesset Laudemium causari, & comprobant ex Meres *de maioratibus* 1. *p. q.* 73. *per totam*, vbi ex Molina & aliis probat, & *num.* 10. testatur de consuetudine Hispaniæ, & ad ea non esse recedendum tamen id valde controuersum, & verior est opinio contraria, maioratum de re emphyteutica fieri non posse, quia consideratur præiudicium dominij directi: nam illius ius consistit in licentia, vt in aliquem alienatio fiat, & Laudemium ex alienatione debeatur, & commissum fiat, si contra emphyteusis conditiones factum sit, & ideo maioratus eius non admittendus, ex ratione *cap.* 1. *de alienatione feudi*, quod loquitur in Ecclesia, ibi, *non valet ideo, scilicet quia nunquam reuersurum sit ad dominum, cùm Ecclesia non desinat esse hæres.* in terminis resoluunt Rodericus *de annuis redditibus lib.* 2. *quæst.* 23. *num.* 34. Chaldas Pereira *de nominatione emphyteutica q.* 20. *num.* 15. & idem *cons.* 21. *num.* 3. Gama *decis.* 70. *num.* 1. & 2. *decis.* 214. *num.* 1. & *decis.* 218. *n.* 3. Flores de Mena *in addit. ad decis.* 70. Molina Iesuita, omnino videndus, *tract.* 2. *de iustit. & iure, q.* 608. *num.* 2. Speculator, Felinus, & Baldus, quos pro hac sententia refert D. Anguiano *de legibus lib.* 3. *controuers. capite* 2. *num.* 2. & eandem tenuerunt opinionem Alciatus, Masarius, Iulius Clarus, Guillelmus Benedictus, Phœbus, Thesaurus, Lata & Gama, qui tradit ita sæpiùs iudicatum, quos refert additio ad Molinam *lib.* 2. *c.* 10. *num.* 71. id quasi magis æquitati consonum tradens, & ita decretum in supremo Castellæ iustitiæ Senatu in lite D. Ludouici Casanate, & Domnæ Mariæ Melgareso, & quando hoc controuersum consideremus, id sufficiet ne admittamus inducendum, vt in præiudicium fisci Regij Monasteria sibi officia publica intendant in proprietatem adquiri.

25 Præterea, quia plura absurda sequerentur, nam cùm Monasterium debeat per substitutum hoc munus deseruire, & ab eo nominetur, si in aliquo substitutus à Monasterio nominatus excederet, ita vt oporteret agi contra nominatorem, ex titulo *Cod. de periculo nominatorum. l.* 1. *§. sed Magistratus, ab initio, l. quod ad hæredem, ff. de Magistrat. conuenien.* Bartolus, Baldus, Hippolytus, Platea, Auendaño & Auiles, quos refert Paz *in praxi* 1. *tom* 8. *partis in proœmio, num.* 4. Azeuedo *in l.* 9. *tit.* 5. *lib.* 7. *Recopil. in declaratione Pragmaticæ horreorum publicorum cap.* 3. *num.* 7. *& in l.* 13. *tit.* 9. *lib.* 3. *Recopil. num.* 14. non posset in hoc casu aduersùs Monasterium agi, nec ab eo fiscus consequi pœnas, quibus subiaceret substitutus, aut interesse (quod fortè maximum esse posset) ex fraudibus officij examinatoris auri & argenti.

Maximè iuxta illorum opinionem, qui tutiorem 26
censent illam, vt Ecclesiasticus, qui administrauerit officium sæculare, pro rebus officij non sit conueniendus coram Iudicibus laicis, sed in suo foro, maximè quando criminaliter ageretur, nam & ipsi, qui quando agitur ciuiliter, tenuerunt coram sæculari conueniendum clericum, qui administrat publicum officium; tamen in causa criminali negant, videndi Salzedus, Pordoloes, Plaza, Iulius Clarus, Cassaneus, Guillermus Benedictus, & Redinus, quos refert Cenedo *Collect.* 37. *ad decretum, num.* 16. Conarruuias, Aufrerius, Puteus, Conradus, Vrsillus, Tiberius Decianus, Ioannes Garcia, Farinacius & alij, quos refert Bobadilla *lib.* 2. *Politicæ cap.* 18. *num* 99. qui tradit contra Ecclesiasticos, qui laicorum officia administrarunt, Iudices sæculares posse procedere, non tam ex iure, quàm ex consuetudine inductum, & facit *l.* 4. *tit.* 17. *p.* 3. quòd difficile esset in hoc casu procedere contra Monasterium, qui se defendit, allegans per se officium non administrare, sed substituere illum, qui administrat.

Facit etiam *d. l.* 4. *tit.* 17. *p.* 1. vbi ideo prohibentur 27
Ecclesiastici iudicum munus subire in causis laicorum, quia plura damna admitterentur, iuxta suprà dicta considerat, eis verbis: *E si de otra guisa lo feciessen seria contra derecho de santa Iglesia porque podria caer en peligro de sus ordenes e dignas embargarian el derecho seglar ca si ellos non ficiessen la pesquissa derechamente no podrian complir en ellos la Iusticia que deben los que los habiessen de juzgar assi como en otros homes legos.*

Tum, etsi prohiberetur à Rege nostro huiusmodi 28
officia per substitutos administrari, valde vtile & conueniens ita decernendum ex damnis quæ ex substitutorum seruitio proueniunt, *l.* 6. *tit.* 2. *l.* 18. 19. *tit.* 3. *lib.* 7. *l.* 1. *tit.* 19. *lib.* 2. *Recopil. l.* 73. *tit.* 5. *eodem libro. l. inter artifices.* cum similibus, *de solutio.* quia videtur electa industria personæ, & Schedulis Indiar. Consilij & Antonio de Leon probauit D. Solorzanus *dict.* 2. *tom. lib.* 5. *cap. vnico, n.* 112. qui *n.* 115. & 116. nostram sententiam amplectitur, vt prohibenda sit renunciatio huiusmodi officiorum in Monasteriis, qui nisi per substitutum ea seruire & administrare non possunt.

Sed etiam non leue dispendium esset publici com- 29
mercij & laicorum vtilitatis, hæc officia (quando prædicta non prohiberent) monasteriis mancipare, quia cùm inter priuatos exercetur, multæ familiæ augerentur, & in seruitio Regis exerceri possent, quod cessaret, si omnino ad Monasteria officia transferri possent, & ideo de illis statuta fieri, & regiæ schedulæ expediri possunt, absque eo quòd libertatem Ecclesiasticam lædat, quia potiùs Religionis & Ecclesiasticorum decori ex iure Canonico illud congruit, & quoties legibus Ecclesiasticis de hoc loquentibus conueniunt, nihil lædunt libertatem Ecclesiasticam, vt in aliis, de quibus plures referens Diana 4. *p. tractatu* 1. *de immunitate Ecclesiar. resolutione* 13. 14. & 15. vbi contendit contra Pereiram, qui in aliquibus casibus non lædi immunitatem dicebat.

Pro contrario verò plura à Monachis expendeban- 30
tur, quibus necessarium erit satisfacere.

30 *Primò* dicebant, ei cui à Rege venditum officium, & perpetuum factum, facultatem datam, vt in quacumque personam posset illud renunciare, & prædicta generali dispositione Monasterium censetur comprehensum, vt nihil aliud necessarium sit, quàm renunciationem fieri, *arg. cap. 1. tit. de feudo non habente propriam feudi natur.* & verbis, *Cuicumque, & quibuscumque dederis*, comprehenduntur etiam inhabiles, qui aliàs non possent in feudo succedere, & admitti. Bald. *in l. 1. quæst. 34. num. 27. de rer. diuis. & in cap. Imperialem, in principio, de probibit. feudi alienatione per Fed.* Alexand. *in l. quædam. §. nihil, numero 2. ff. de edendo.* Andreas Siculus *in l. cùm acutissimi, num.* 159. & 160. *C. de fideicommissis*, & adducit textum *in l. 1. §. permittitur.* ibi, *Qualemcumque successorem. ff. de aqua quotidiana & æstiua.* glos. *verb. quibuscumque, in Clement. 1. de iudiciis*, vbi tradit ex prædictis verbis vniuersalibus comprehendi tam clericos, quàm laicos.

31 Et sic alteratur natura actus, per verba illa prægnantia, *quibuscumque.* Alex. *in l. si patroni, num. 14. & 15. ff. ad Trebell.* & clausulam *quoscunque*, facere vt etiam ij comprehendantur, qui aliàs non comprehenderentur Seraphinus *decis. 980. num. 8.* Franciscus Curtius *de feudis 3. p. q. 12. n. 62. & 63.*

32 *Secundò* expendebant illum, cui officium primò venditum, facultatem habuisse, vt per substitutum posset illud administrare, pro quo seruitium fecit quatuor millium aureorum, & quoties substitutus admittitur nominandus à Monasterio, eius incapacitas cessare videtur quoad officia publica, cùm in feudis, quando potest per substitutum exhiberi seruitium clerici, & Monasteria, feuda habere possunt. *l. 6 tit. 24. part. 4.* ex Innocentio, Abbate, Antonio de Butrio, Anchar. rano, Decio, Aretino, Cyno, Mantua, Afflictis, Auendaño, Molina, Azore, Frar. Emanuele Roderico, & aliis probauit Thom. Sanchez *in summa lib. 7. cap. 15. num. 36.* & ideo substituto nominato omnia prædicta videntur cessare.

33 *Tertiò* dicebant præiudicium quod consideratur, fisci Regij quoad dimidium, vel tertium valoris quod soluendum, ad nouum successorem officium transferit, in hoc casu non procedere, cùm in quocumque substituto quod remouetur, & alius de nouo admittitur, possit causari hoc ius tertiæ, vel dimidiæ partis valoris, vt denotari videtur schedula mensis Decembris anni 1606. vnde nullum videtur fisco præiudicium inferri. Tum, nam etsi aliquod fieret, eo quòd ad Ecclesiam, vel Monasterium officium pertineret, debet imputari fisco qui hunc casum non excepit, cùm possit illum excogitare, *arg. l. si Titius 48. ff. de fideiussor.* ibi, *Cùm scire potuerit, aut ignorare non debuerit*, & in terminis Monasterij quando, vt in præsenti, concessio facta pro se, & illius successoribus, notarunt Bartolus *in Authent. ingressi 2. lectura, numero 37. Cod. de sacrosanct. Eccles.* ibi, *Contrarium puto verum, quòd in Ecclesiam transeant, & perpetuò, quoniam concedens concessit Titio & hæredi suo, potuit considerare Titium posse habere hæredem Ecclesiam, imò debuit hoc scire, cùm lex hoc dicat hic non admittitur ignorantia iuris, & in latam culpam incidit, vt infrà de legibus. l. leges, & ff. de his qui notantur infamia. l. liberorum. §. notantur.*

34 Quod tradit etiam procedere, licèt concessio fiat pro se & primo hærede, quia posset concedens putare posse illum habere primum hæredem Ecclesiam, quæ nunquam periit Thomas Sanchez *in summa, lib. 7. cap. 15. numero 62.* & semper imputandum ei, qui non excepit, à successione Ecclesiam, vel Monasterium. Castrensis *in Auth. ingressi. Cod. de sacrosanct. Ecclesiis, num. 25. & ibi* Iason *num. 46.* Salicetus *num. 9.* Decius *in cap. in præsentia, de probat. num. 294.* in noua editione, vbi Felinus *num. 49.* Anchar. *consil. 420.* Syluester *in summa verb. Religio. 6. quæst. 1.* Azor. *1. tomo instit. moral. lib. 12. cap. 8. q. 4.* Valascus *tom. 2. consult. 101. num. 8.* Sanchez *vbi proximè, n. 56.*

Sed tamen prædictis suo ordine oportet respondere, & quoad primum, vt clausula, qua permissum in quoscunque renunciare, Ecclesiæ & Monasteria comprehenduntur, ita accipiendum, vt generalis dispositio solùm ad illa referatur, quæ eiusdem naturæ, non diuersæ fuerint, & ad illa, quæ ex Iuris regulis procedunt, non quæ extraordinaria, verbum *quisquis, & quilibet*, debet interpretari, vt semper limitatur, iuxta subiectam materiam, Geminianus *cons. 29. per totum, & consil 5. num. 5. & 6.* & ex disponentis voluntate generalis dispositio limitatur. *l. Iulianus, de legat. 3. l. pediculis. § Labeo. de auro, & argento leg. l. procuratoribus, C. mandati.* Ludouic. Roman. *cons. 51. num. 2.* Tuschus in terminis dictionis *quæcunque, practicar. lit. D. conclus. 351.* facit *l. si vno, cum simil. ff. locati, cùm pater. §. Idonatem. ff. de leg. 2. l. fluminum. §. hæc stipulatio. ff. de damno infecto.* Ioan. Faber *in §. legatum. Institut. de legatis*, ex Bartolo, Alexandro, Iasone, Castrensi, Decio, Paristo, Ruino, Gozadino, Cranetta, Romano, Tiraquello, Tiberio Deciano, & pluribus D. Castillo *5. tom. 1. part. cap. 87. num. 7.* & verbum *quilibet*, intelligendum de eo, qui regulariter ex iure potest hæc officia obtinere, & cùm prohibeantur Monachi, non censentur comprehensi.

35

36 Vltra quam nec de Regis voluntate id præsumi potest, & nisi expressè concessum, non intelligendum, *argum. l. apud Labeonem. §. ait Prætor. ff. de iniuriis*, cùm etiamsi concessio respiceret ad omnes, & quascumque personas, ex subiecta materia restringenda ad eas, quæ capaces rei concessæ extiterunt, vt in variis casibus notarunt Bartolus, Baldus, Innocentius, & Socinus iunior, quos refert Surd. *cons. 127. num. 64.* Iason *in rubrica C. de contrab. emptione, & in l. 1. num. 15. ff. de iustitiæ. omnium iudicum.* idem Iason *in l. quominus, num. 126. ff. de flumin.* vbi Ripa *num. 130.* Alex. *in l. 3. in principio. ff. de adquir. possess.* ex Alberico, Laudensi, Bossio, Caleaneo, Socino, Natta, Rolando à Valle, Surdus *vbi proximè, num. 6.* Antonius de Petra *de potestate Principis, c. 22. n. 44.*

37 Et vltra pluta iura quæ in hac re congeri possunt de clausula vniuersali, *cuiusque*, & *ex quacumque causa*, noto *l. emp. 47. §. Lucius. ff. de pactis*, vbi data liberatione, & cancellatis instrumentis verbis generalibus. ibi, *Instrumentum cuiusque summæ ex quacumque causa apud me remansit, vanum, & pro cancellato habebitur*, tamen Scæuola tradit, in eo textu liberationem non extendi nisi ad illas summas, de quibus ratio accepti, & expensi computatio facta, & addit, *cæteras obligationes manere in sua causa.* quasi dispositio generalis non extendenda, nisi ad ea, de quibus specialiter actum, quibus addenda plura quæ ego notaui 1. *part. decis. Granatensis 10. numero 40. & decis. 19. numero 10.*

38 Veruntamen, quamuis expressè concessum esset posse officij renunciationem fieri in Ecclesia, vel Monasterio, cùm tamen inde ius lædatur quod prohibet Ecclesiasticos huiusmodi officia publica exercere, & damna quæ animaduertimus, sequi possent, adhuc hæc concessio, vel priuilegium tanquam nocium Iuri publico, deberet reformari, & rescindi, *capite suggestum*, vbi Glos. & Doctores *de decimis, cap. quanto*, vbi etiam Glossa & Scribentes, *de censibus. l. ius publicum 28.* & *ibi* omnes *ff. de pactis. l. 2. §. ius reipublicæ. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. 2. C. de comm. fisc. debitor. lib.*

lib. 10. gloss. *in cap. rescripta* 25. *q.* 2. *l.* 5. *tit.* 20. *part.* 1. *l.* 43. *tit.* 18. *part.* 3. Bald. *in l. iubemus nullam. C. de sacrosanct. Eccles.* Alciat. *cons.* 61. Surd. qui alios refert, *decis.* 275. *per tot* & damnum immoderatum in concessione, vt sæcularia officia & publica transeant ad Monasterium, nunquam videtur concessum, ex Bartol. tradit Castrens. *in l.* 2. §. *vltimo.* per textum *ibi, de aqua pluuia arcenda.* Alex. *lib.* 2. *cons.* 178. *num.* 7. 8. & 16. Decius *cons.* 335. *num.* 1. & *seqq.* Anchar. *cons.* 83. Tusch. *pract. lit. P. conclus.* 735. *n.* 14. & 20.

39 Deinde minus obstabit quod secundo loco obiectum *num.* 32. illum cui officium venditum, & qui transtulit in Monasterium, habuisse facultatem, vt posset per substitutum illi inseruire, ac perinde non impediat incapacitas Ecclesiasticorum, quoad munera publica, quippe in hoc casu etsi Monasterium substitutum nominaret, tamen est dominus officij, nam in Monasterium perpetuò celsum, & translatum, & nominatio substituti non excludit, imò potiùs exigit capacitatem eius, agit de substituto nominando, ita vt ea non possit suppleri cùm defecerit ex substituti capacitate, quia non potest effectus considerari, nisi quì prouenit ab influenti causa. Bald. *in l.* 1. *ff. de Senatorib. & in cap.* 1. §. *hæc autem de his qui feud. dare poss.* & vitium Authoris obstare substituto, tradit Ioannes Andreas *in capite ad Apostolicam. de re iudicat. in* 6. & inhabilitas medij inhabilitatem in extrema inducit, *l. tria prædia. ff. de seruit. rustic. prædior.* iunctis traditis à Iosepho de Rusticis *ad l. cum auus, lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 21. Bald. *vol.* 3. *cons.* 40. *num.* 2. Natt. *cons.* 541. *num.* 32. Afflict. *decis.* 248. *num.* 7. & notatur arg. *l. si vina matre. C. de bonis maternis.* cui addenda quæ ego notaui 1. *part. decis. Granat.* 34. *num.* 7. 8. 58. 59. 60.

40 Vnde cùm incapax sit officij Monasterium, non sufficit eligere substitutum capacem, quia proprietas officij est in Monasterio ex eius cessione, & renuntiatio non potest procedere, quia ex legibus solùm admittuntur renuntiationes quæ fiunt in eis, qui fuerint capaces eius quod renunciatur, & quoties feudum est rectum, & non respiciat solum exercitium, sed requirat habiliratem eius cui conceditur, tunc non sufficere substitutum nominare, & à feudo excludendum Monasterium, tenuerunt Bellapertica, Albericus, Signorolus, Angelus, Syluester, Crassus, Iul. Clarus, Menochius & alij, quos refert Thom. Sanctus *in summ. lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 12. & in terminis feudorum quibus æquiparantur officia. Boër. *decis.* 350. *num.* 4. Aponte *tom.* 2. *cons.* 16. *num.* 7. Freccia *de feudis, lib.* 2. *quæst.* 15. & 56. non posse Monasterium per substitutum feudo seruire, ex Cranet. *cons.* 103. probauit Menoch. *cons.* 54. *num.* 14. & 15. & *cons.* 519. *num.* 7. & 9.

41 Quod verò pertinet ad tertium fundamentum contrarium, vt ex nominatione substituti posset causari quod fisco competit, non obstat, quia vltra quàm valde differt officium alienari, vendi, aut aliquem in eo succedere, quod sæpius fiet, quàm substitutum nominare, quem eligere posset Monasterium ætate & valetudine duraturum, sed etiamsi obtineret Monasterium in proprietate officium habere, cùm nunquam in substituto transeat ius officij, sed solùm in seruitio subrogetur, posset fortè Monasterium intendere, postea ex nominatione substituti non deberi tertiam partem valoris, quam hoc officium dependere debebat, nam cùm ex schedulis Decembris anni 1606. & Iulij 1607. tunc debeatur, cùm officium renunciatione ad alium transit in proprietate, & in hoc casu ad substitutum non transferatur officium, non abs re in controuersiam deduci posset laudemium translationis, ex nominatione substituti non deberi.

42 Sed & plures fraudes in hac re cumulantur, cùm Monasterium substitutum nominauit Sebastianum Carrillum, & ille per argentarium peritum examinationis auri & argenti officium deseruiebat, quo casu videtur non solùm substitutum à Rege permitti, sed eius alium substitutum nominari, & duæ specialitates contra ius admittuntur, *l.* 1. *C. de dotis promiss. l. cùm post.* §. *gener, iunct. gloss. ff. de iur. dot.* Menoch. *cons.* 336. *num.* 3. Surdus *decis.* 56. *num.* 5. & *cons.* 34. *numero* 46. Gratianus *tom.* 5. *discept. cap.* 910. *num.* 25. & *cap.* 947. *numero* 10.

Et valde notandum: nam cùm Monasterium nominasset dictum Sebastianum Carrillo, & ille in eodem Monasterio Religionem ingressus, imò quando nominatus de eo iam cogitauerant Monachi, quia in nominationis substitutionis addiderunt hæc verba, *que aunque entre en Religion no por esso à de dexar de tener y gozar el dicho titulo de fundidor y ensayador mayor de la casa de la moneda de Mexico.* Quid enim magis dissonum, quàm velle proprietatem officij defendere, vt status Religiosi non obstet Monasterio incapacitas, cùm per substitutum illum inseruiat, & velle adhuc durare ius in substituto, si ille fiat Religiosus, nihil magis perplexum, magis absurdum. 43

Denique quod obiectum, vt non excludatur Monasterium à renunciatione officij, sed in quacunque persona permissa fieri possit in Monasterio, quia fisco imputandum cur non expresserit, nihil contra facit, quia omnia quæ in oppositum adducta, possent procedere, quando qui admittendus, quia non exclusus iure communi, capax est; secùs verò quando ius resistit, nam tunc imputari non potest, cur non expressum quod à iure communi alienum, & dispensatio inducenda non est, vbi non expressa. Oldradus *cons.* 315. 326. 327. 328. & 332. ex Ægidio *cons.* 10. & Mascardo, Tuschus *pract. lit. D. conclus.* 481. 44

Et facit in terminis *consil.* 216. Romani, *circa finem,* vbi quando Princeps permittit eligere substitutum, semper censetur dedisse facultatem sine dispensatione, quia omnis dispositio debet intelligi de habili, & fieri iuxta ius commune. Tiraquellus, Aluarus, Valascus, Barbosa, Nonarius, Cranetta, Grarianus, Carolus de Grassis, Surdus, Tuschus, & alij, quos refert Valasco *axiomat. iuris lit. D. num.* 136. & 139. & cùm à iure valde alienum sit officia sæcularia Monachos exercere, credi non oportet velle Principem contra Canonum decreta illis sæcularibus actionibus misceri. 45

Præsertim in Regularibus reformatis, quando antiquitus adeò modestia & humilitas Regularium existimabatur, vt nec Sacerdotes fieri poterant, & necessarium fuit, vt in Concilio quod Romæ congregauit Bonifacius IV. anno 610. permitteretur Regularibus Sacerdotes fieri, vt refert Antonius Yepes *in Chronica S. Benedicti. t. tom. anno* 130. & quantum debeant abstinere Religiosi ab officiis sæcularibus, omnes sancti Patres suadent, & probauit Pater Baeza 1. *tom. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 11. nam etiam se aulicis adiungere, & in Palatiis Regum induci, id fieri *luce ferniente*, idem Baeza *dict. lib.* 2. *cap.* 8. §. 6. & ex Pontifice Eugenio *in capite placuit*, 16. *quæst.* 1. & pluribus Sanctorum doctrinis, eloquens & eruditus Pater Didacus, Nyssenus *in vita Isaac lib.* 1. *cap.* 5. & Religiosos fugere debere negotia sæcularia, cum Hernia, Aluaroto, Laudensi, Afflicto, Rosenthali, Careliano, Cora, Carolo de Tapia, Bobadilla, Gregorio de Valentia, & aliis doctè probauit Dom. Solorzanus 2. *tom. de Indiar. gubernat. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 15. & 16. 46

ALLEGAT. LXXXVII.

De confessione & allegatione à Procuratore facta.

1 *Titulo qui intendit possidere, ex iure proprio possessionem allegat.*
2 *Stylo & praxi Senatus standum est.*
3 *Confessio Procuratoris domino nocet.*
l. non solum, ff. de procurat.
Confessionem à Procuratore factam potest dominus reuocare, docto errore, & dum incontinenti fiat reuocatio.
4 *Allegationem in lite fieri cum scientia & consultatione domini litis præsumitur.*
5 *Procuratoris factum dominus tenetur indagare.*
cap. innotuit, de electione.
clement. vnica, de concessione præbendæ.
6 *Mandatum præsumitur quando quis patitur Procuratorem causam agere.*
7 *l. intestata, fin. ff. pro emptore.*
l. qui patitur, ff. mandati.
8 *Mandatum probatur ex testamento Tabellionis qui fidem facit exhibitum speciale mandatum.*

An Procurator in confessione domino nocere possit, & subducto mandato ab actis processus, sufficiat testimonium quo Tabellio fidem faciat, coram eo exhibitum mandatum & Petrum Procuratorem habere speciale ad illud iudicium.

1 HÆc controuersia exorta fuit in magna lite quæ super gabellis cum Magnatæ huius Regni à me instituta fuit. nam cùm aduersùs illum peterem vectigalia, quæ possidebat, ad regale Patrimonium redigi, & vt possent statim Regi nostro applicari in articulo quem in Senatu Patrimonij regij dicimus *Cobro*, petij vt exhiberet titulos & priuilegia, quibus vectigalia possidebat; eius Procurator respondit absoluendum esse, quia possidebat vectigalia ex priuilegio scripto in libris Regalium rationum, & hic Procurator fecit acta plusquam biennium, & libellus exceptionum subscriptus erat simul cum Procuratore à duobus Aduocatis domini vasallorum à quo vectigalia petebantur; cùm tamen titulum non exhiberet, postea intendit, quia ille ex dominiis Magnatum Regni non egere titulo scripto, sed ei sufficere permissionem & tolerantiam, ex qua Magnates intendunt possidere vectigalia, quas dicimus *Alcaualas de permission.* in nostris Regnis, de quibus *allegat. 8. & 9.* ego verò dicebam vltra quàm tolerantia iniusta & iniqua, semper existimanda, & nullo modo prodesse potest, ex eis quæ alibi notauimus, multo minus in hoc casu, cùm allegaretur ex parte domini vasallorum, vectigalia habere ex titulo & priuilegio scripto in libris rationum Regalium, & cùm intendatur possessio ex titulo, videtur iure proprio, & ex sua authoritate possessionem habere, hæc enim est vis tituli; ex Bartolo *in l. cum sólus, in fine. ff. de usucap.* Bald. *in l. vltima. q. 12. ad finem*, vbi Zuchardus *num. 418. C. de edicto Diui Adriani tollendo.* Menoch. *de recuperanda possessione, rem. 13. num. 25.* idem Menochius *consil. 180. num. 56.* & qui proprio iure vectigalia defendit, non poterit allegare ex permissione precaria alterius, & tolerantia possedisse. nam ius proprium & alterius permissio inuicem repugnant; qui enim sibi competere intendit alienum ius, excludit.

In quo casu cùm reus conuentus huius fundamenti 2
vim perciperet, occultauit mandatum originale Procuratori datum, & alij Procuratori mandatum dedit, allegauítque acta illa nulla declarari oportere, quasi sine mandato, & confessionem vt haberet titulum scriptum in libris Regalium rationum, ei nocere non posse, ad perinde ex tolerantia esse defendendum, & circa mandatum erat testimonium regij Tabellionis, quo dicebat coram illo à negotiorum gestore domini vasallorum exhibitum esse mandatum speciale ad hoc iudicium datum Petro, qui acta fecerat, & huius rei testimonium in actis erat, & cum similibus testimoniis omnes officiales deponebant lites prosequi, idque ex praxi & stylo semper admissum, cui standum est, vt ex Afflicto, Thesauro, Franchis, Osasco & aliis probaui *1 p. decis. Granat. 47. n. 14.*

Ego verò circa prædictas exceptiones dicebam, ni- 3
hil iuri fisci eas nocere posse, quippe certum est, confessionem Procuratoris domino nocere. *l. non sólum, & ibi* Bart. & communiter Doctores, *ff. de procurat.* idem Bartolus *in l. certum. §. sed in ipsos. ff. de confessis.* Felinus *in cap. 1. vt lite non contestat. & in cap. fin. de confessis*, qui tradunt id procedere, etiamsi Procurator non habeat speciale mandatum, vt notauit Tuschus *practicar. lit. C. conclus. 64. num. 6.* & pluribus probauit Mascardus *conclusione 369. per totam.* vnde multo magis admittendum in hoc casu, vbi erat mandatum speciale datum ei Procuratori ad illud iudicium, & quamuis à iure admissum sit, confessionem à Procuratore factam posse à domino reuocari, ex *l. 1. C. de confessis.* id tamen procedit docto de errore. Bart. *in l. certum. C. eodem.* Bellamera *decis. 693.* iunctis quæ ex Baldo, Aymone, Crauetta, Surdo, Decio, & Menochio notauit Gratianus *4. tom. disceptat. cap. 789. num. 5. cum seq.* & in continenti facta reuocatione, vt ex Bart. & Panormitano notauit Gregor. Lopez *in l. 30. glass. 2. ad finem, tit. 16. par. 3.*

Et cùm in hoc casu error non probaretur, & reuo- 4
catio non incontinenti fieret, sed biennio elapso postquam confessio facta, & illa apparuit, reum esse damnandum, dicendum est admitti non posse confessionis reuocationem, præsertim, quia ea cum magna deliberatione, consilio & partis consultatione facta videtur, cùm à duobus eius Aduocatis, qui magna scientia & opinione pollebant, facta fuisset. Nec credi potest, sine partis consensu allegationem factam fuisse, vt haberet titulum & priuilegium scriptum in regalibus rationibus, nec aliter præsumi potest. Panormitan. *lib. 2. consil. 19. numero 4.* quod probat Crauetta *lib. 1. consil. 40.* Tuschus *practicarum littera S, conclusion. 64. num. 53.*

Et quamuis glossa *verb. si nesciat, in l. si res obligata,* 5
ff. de legat. 1. tradiderit præsumi ignorantiam facti Procuratoris; limitatur quando tenetur dominus de facto Procuratoris inquirere, & factum Procuratoris dominum scire, maximè in re ardua, vt hæc de qua agimus, & teneri factum Procuratoris indagare, & scire, argument. *cap. innotuit, de electione. Clem. vnica, in fin. de conces. præbend.* tradit Iason *in l. si res obligata, num. 41.* Alex. *lib. 2. consil. 103. n. 15.* Menoch. *lib. 1.*

lib.1.præsumpt.23.n.43. Idque præsertim quando intercessit tempus in quo potuit dominus certior fieri, vt in hoc casu, post biennium transactum, Rom. *cons.* 481.*num.2.*

6 Quod verò de mandati defectu obiiciebatur, minus nocere poterit, quippe ferè per duos annos permisit dominus Petrum eius nomine causam agere, ac perinde mandatum præsumi debet, ex traditis à Doctoribus per textum *ibi in l. qui patitur.* 18. *ff. mandati,* Mascard. *de probatio. conclus.* 1907. *num.* 29 iunctis quæ ex Curtio, Gozadino, Craueta & aliis ego notaui 1. *p. decis. Granaten.* 48.*num.* 10.

7 In quo ego pondero text. *in l. intestata, finali. ff. pro emptore,* vbi ex duobus fratribus alter absens, & alter præsens, qui præsens absentis causam agebat, & rem vendidit, eo quòd absens permisit, traditur posse in bona fide esse emptorem, & existimare mandato absentis, illud factum, ex quo multo melius mandatum præsumi oportet, in eo qui tandiu permisit Procuratori causam suam agere, arg. *l. qui patitur. ff. mandati.* ex Innocentio, Abbate, Bartolo, & Baldo, probauit Ludouicus Romanus *cons.* 170. *in princip.* & ex Alexandro, Barbatia, Paulo, Afflicto, Andrea Tiraquello, & aliis Mandosius *in additione ibi. lit. A.* maximè, quia verè fuit mandatum, & illud subtractum, & Tabellio coram quo lis agitabatur, subscripserat in lite, & fidem fecerat mandatum speciale ad illud iudicium exhibitum.

8 Rursus sufficere testimonium quod Tabellio dedit, esse mandatum, etiamsi illud, quia subtractum, non exhibeatur, notauit Alex. *lib.4.cons.6.* maximè in viro bonæ famæ, quem non præsumitur mentiri: vt in terminis mandati tradit Decius *consil.* 36. *num.* 8. & solam enuntiationem mandati etiam in alio instrumento factam, illud probare, tenuerunt Decius *d. cons.* 36. Gozadinus *cons.* 96.*num.* 16. Abbas *lib.3.cons.* 18. Cassadorus *dec.3. procurat.* Boërius *dec.* 187.*num.* 17. Curtius senior *cons.* 76. Quanto magis probatum censeri debet ex testimonio mandati specialis, ad illud iudicium, præsertim cùm testimonium exhiberet negotiorum gestor generalis domini vasallorum, quem præsumitur omnia facere ex voluntate domini. Castrensis *lib.1. cons.* 1. & in iudicialibus id certum esse notauit Alex. *lib.4.cons.* 80. quibus adde Tuschum *practicar. lit. M. concl.* 33.

ALLEGATIO LXXXVIII.

In contractibus quando de scriptura conuentio fit, illa est necessaria ad eius valorem.

1 *Emptio & venditio solo consensu probatur.*
l. consensu. ff. de obligat. & action.
l.2. C. de contrah. empt.
Venditor & emptor conuentione facta, non possunt discedere à contractu.
l. sicut ab initio. ff. de obligat. & action.
l. ab emptione. ff. de pactis.

2 *Scriptura ad contractus quando requiritur, Doctores qui egerunt.*

3 *Scriptura regulariter solùm requiritur in contractibus ad probationem, non ad substantiam.*

4 *Scripturæ qualitas non debet mutare substantiam emptionis, quæ ex se scripturam non requirit.*

5 *Princeps tenetur ab obseruantiam contractus.*

6 *Scriptura vbi requiritur ad contractum iure regio, sine ea perfectus non censetur, etiam in venditione.*
l.6. tit.5. p.5. & n.15. & 16.

7 *Scriptura vt sit necessaria ad contractum, sufficit de ea conuentionem fieri, licèt non adijciatur aliter non valere.*
l. contractus, C. de fide instrument.

8 *Contrahentes possunt à contractu discedere antequam fiat scriptura, quando de illa faciendæ conuentum.*

9 *Obligari noluerunt contrahentes qui de scriptura facienda conuenerunt antequam fieret.*
l.2. tit.16. lib.5. Recopil.

10 *Scripturam videntur requirere contrahentes quando etiam facta schedula incontinenti post contractum de scriptura conuenerunt.*
l. cùm Silanianum, C. de his quibus vt indignis.
l. ex tempore. ff. de milit. testam.
Voluntas enixa colligitur ex verbis duplicatis.
l. Balista 32. ff. ad SC. Trebell.

11 *Scripturam requiri vel non vltra contractus naturam, pendet ex voluntate contrahentium.*

12 *Contractus in scriptis faciendos pendet ex coniecturis, vel consuetudine.*
Senatus regalis Patrimonij omnes contractus facit cum scriptura.

13 *Ciuitatis rerum venditio per subhastationem & cum scriptura facienda.*
Rescripti Principis verba, dictio & syllaba non debent esse inutilia.

14 *Voluntas Principis colligitur etiam ex actu inualido.*
l. in testamento. ff. de fideicom. libert.
l. fin. ff. de rebus eorum.
l. Labeo, §. idem Tubero. ff. de supellect. legat.
c. secundò requirit, de appellat.
c. fin. de verb signific.
c. is autem. 22. q. 2.
l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. 1.

15 *Opinio ex duobus contrarijs quæ eligitur à lege, vera existimanda.*

16 *Legis casus vbi expressus, de eo amplius quærendum non est, nec dubitandum.*
l. ancillæ, C. de fur. lis.
Leges debent intelligi vt verba sonant.
l. multum interest, C. de solution.
l. dissentientis, C. de diuortijs.
l. in prævaricationis, §. fin. ff. de prævaricatoribus.
l. illam, C. de collatio.
Authentica de non eligendo secundo nubente, §. optimum.

17 *Scriptura facienda ad valorem contractuum in Senatu regalis Patrimonij.*

18 *Ratihabitio contractus inducitur, quis eo vtetur.*
l. quidam ex parte. ff. de euictio.

19 *Ratihabitio requirit eandem solemnitatem, quam actus.*
Ratihabitio tacita non impedit quin ex iure competenti agatur.
l.2. C. de rescind. vendit.

20 *Ratihabitio solùm procedit in actu valido, non verò in actu nullo.*
c. examinata, de confirm. vtili, vel inutili.

21 *Ratihabitionem induci eo quòd quis vtatur contractu, non procedit quando contractus non est integer & perfectus.*

22 *Ratihabitio vt inducatur & operetur, & debet fieri à sciente, non ab ignorante qualitates contractus. Princeps videtur ignorare facta & qualitates negotij, quia per ministros gerit causas sui patrimonij.*

23 *l. cùm interdictum, C. arbitr. tutel.*

Vtrùm, si conuentio fiat inter fiscum & aliquem de venditione alicuius rei fiscalis, approbatione Senatus supremi regalis Patrimonij, eo tamen adiecto, vt fieret scriptura contractus, perfectus censeri possit antequam scriptura conficiatur, solùm ex pacto & obligatione præcedente.

1 IT in hoc casu videri contractum validum esse, probatur, quia emptio & venditio solo consensu contrahitur. *l. consensu, ff. de act. & obligat l. 2. C. de contrah. empt.* vt neuter contrahentium possit ab emptione discedere. *l sicut ab initio. ff. de act. & obligation. l. ab emptione*, vbi Bart. & Paulus Castrensis. *ff. de pactis*, & conducit distinctio quam in contractibus circa omnes casus fecit Gilkenius *inv. contractus, C. de fide instrum.*

2 Quid autem dicendum in contractibus qui ad substantiam scripturam non requirunt, quid in eis, qui nec ad substantiam, nec ad causæ probationem scripturam exigunt. Vel quid in contractibus, qui tantùm ad causam probationis scripturam desiderant, de quibus latè Ioannes Faber *in §. Instit. de emptione & venditione.* Didacus Perez *in l. 3. tit. 8. lib. 3. ordinamenti, col. 1. §. 54.* D. Couar. *cap. relatum, num. 9. de testamentis.* D. Menchaca *illustrium lib. 1. cap. 28.* Antonius Gomez *1. tom. variar. cap. 2. num. 17.* Menoch. *lib. 3. præs. 148.* Hugo Donellus *in d. l. contractus.* Fachinæus *lib. 2. controuersia. cap. 97.* Antonius Thesaurus *decis. 197.* Flores Diaz de Mena *in addit. ad Gianam decis. 107.* Felician. *de consibus tom. 2. lib. 4. cap. 4.* Azeuedo *in l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil.* Salazar *de vsu & consuetudine, cap. 2. ex num. 11.* Parlador. *lib. 2. cap. 3. num. 47.* Hieronymus Ceuallos latè *quæst. 90. & 91.* Ioannes Gutierres *lib 3. practicarum q. 94.* Melchior Phæbos *decis. Lusit. 99.*

3 Ex quibus plures tenuerunt, etiamsi adiectum fuerit in contractu scripturam debere fieri: quando verò contractus solo consensu perficitur, eius validitatem ex scriptura non pendere, sed eius mentionem censeri adiectam ad faciliorem probationem, non verò ad substantiam, & fuit communis opinio Ioannis, qui tenuit, vt quamuis agatur à contrahentibus, vt scriptura fiat, non per hoc censetur fieri contractum in scriptis, nisi etiam addiderint contrahentes quòd celebretur in scriptis, & ante confectionem instrumenti non valeat contractus, & hanc tradit communem opinionem Angelus *in princip. Instit. de emptione & venditione.* Decius *lib. 3. cons. 340. num. 3.* Baldus & cæteri *in d. l. contractus.* Menchaca *de success. creat. lib. 2. §. 11. num. 13. & §. 12. n. 47.*

4 Et facit opinio Accursij, Butrigarij, Saliceti & aliorum *in dict. l. contractus*, & ex Bartolo, Alexandro, Alberico, Fulgosio, Socino seniori, Rubeo, Afflicto, Grato, Iacobino de sancto Georg. Tiberio Deciano, Bursato, Mantica, Matienzo, Gregorio Lopez & aliis innumeris probauit D. Castillo *lib. 3. controuersia. cap. 26. num. 3.* qui mouentur, nam qualitas scripturæ non debet mutare substantiam emptionis quæ nullam exigit scripturam ad sui perfectionem.

5 Idque magis suadetur, quia in hoc casu scriptis conuentio prædicta redacta fuit, etiamsi exigeretur fieri instrumentum venditionis, & adeò contractum omnino perfectum iudicatum, vt pretium prædictæ venditionis à Principe consignaretur, ac perinde pretio recepto nulla maior perfectio contractus posset considerari, & cùm Princeps teneatur ad obseruantiam contractuum, vt notant omnes *in cap. 1. de probat.* & nos alibi latè probauimus, videtur omnino perfectum censeri contractum, & ex parte fisci adimplendum.

6 Sed in contrarium in hoc casu, vt contractus perfectus non censeatur in terminis emptionis, & venditionis, est textus *de iure regio in l. 6. tit. 5. part. 5.* dum tradit eis verbis, *compra y vendida se puede hazer en dos maneras. La vna es con certa y la otra sin ella e la que se faze por carta, es quando el comprador dize al vendedor quiero que sea de esta vendida carta fecha, e la vendida que de esta guisa es fecha magner se auengan en el precio el comprador e el vendedor no es acabada hasta que la carta sea fecha, y otorgada porque antes de esto puede se arrepentir qualquier de ellos.*

7 Ex quibus videtur non esse necessarium contrahentes exprimere, vt non valeat contractus, nisi fiat scriptura, quia sufficit de ea conueniri, iuxta prædicta verba, quæ apertè distinguere videntur duas venditiones, alia quæ fit solùm conuentione, altera quæ ex charta perficitur, & tunc nisi ex ea venditionem non perfici, & sufficiat adiicere faciendam scripturam, vt est verior communis opinio Azonis *in summa ad titulum C. de fide instrum.* & Placentini *vers. in scriptis, in d. l. contractus*, quæ est textus formalis pro ea sententia, quam tenuerunt *ibi* Doctores communiter, & gloss. *in princip. Instit. de empt. & venditione, vers. conficiuntur*, vbi Christophorus Porcus, *num. 14.* de communi testatur Decius *in l. pactum quod dotale, C. de pactis.* Barbatia *in rubrica, de emptione & venditione, num. 8.* Socinus *vol. 1. consil. 142. num. 9. & vol. 2. consil. 132. num. 3.* Couarr. *in cap. relatum, num. 9. de testam.* Montaluo *in d. l. 6. tit. 5. p. 5.* Boërius *decis. 48. num. 18. & decis. 283. num. 10.*

8 Et probat Ceuallos *d. quæst. 91. num. 4.* ibi, *& si rectè insiciatur Paulus vbi suprà, loquitur quando partes contraxerunt hoc actu, vt in scriptis contractus redigeretur per Notarium, in quo casu bene possunt contrahentes non facta scriptura à contractu discedere, etiamsi non dixerint contractum non valere*, & hoc tradit prædicta lex regia rectè intuenti, vt explicat Ioannes Gutierrez *lib. 3. practicarum, quæst. 24.* illis verbis: *Ecce igitur legem in tota sua contextura approbantem hanc secundam partem, quandoquidem solum requirit quòd fiat mentio scripturæ fiendæ de illo contractu quoad hoc, vt ante celebrationem ipsius possit quilibet eorum pœnitere, absque eo quod sit necessarium addere, & quòd aliter contractus non valeat, vel aliter de hoc constare, quia in dubio mentione facta scripturæ in ipso contractu, vel ante, hoc præsumuntur voluisse partes, & ita meritò Gregor. Lopez ibidem gloss. 1. in principio, dicit, quòd lex illa approbat opinionem hanc secundam Azonis, & sequentium.*

9 Et quamuis idem Gutierrez *d. q. 94. num. 20.* dubi-

ter

tet de hac opinione quam ſuſtinemus, ex *l. partitæ*, quaſi ex *l. 2. tit. 16. lib. 5. Recop.* quilibet poſſit obligari, vt velit, de eo non dubitamus, ſed ſuſtinemus noluiſſe obligari contrahentes in hoc caſu, niſi fieret ſcriptura, cùm de ea facienda exprimerent, & ideo ipſe Gutierrez *d. q. 94. num. 21.* expreſsè nobis conſentit eis verbis, *ſi verò ex modo contrahendi colligeretur, expreſsè dicendo, quòd aliter contractus non valeret, vel ex coniecturis colligi poſſet; arbitrio tamen boni viri, partes omnino non habuiſſe pro abſoluto contractum ante confectionem ſcripturæ, tunc quidem liceret pœnitere, & procederet ſecunda illa communis opinio contraria, atque præfata lex 6. tit. 5. partit. 5.* quia deficit deciſio *dictæ legis 2.* eiúſque ratio & eadem opinio, vt ſufficiat aliquem ex contrahentibus conuenire, ſcripturam requiri, vt contractus in ſcriptis celebratus cenſeatur, tenuit D. Caſtillo *dict. cap. 16. num. 17.* ibi, *Ecce vbi præfata ſecunda opinio expreſſis & apertis verbis confirmatur, & approbatur, & dumtaxat requiritur inſtrumentum confici, mentionem fieri in contractu, hoc eſt, dici ſimpliciter ab aliquo ex contrahentibus, de contractu ipſo inſtrumentum conficiendum, vt poſſit ante ipſum inſtrumentum confectum quilibet eorum pœnitere, neque eſſe neceſſarium addere, & quòd aliter contractus non valeat, vel aliter de hoc conſtare.*

10 Et in terminis Melchior Phœbus *deciſ. 99. num. 3.* dum tradit reddens rationem huius ſententiæ, ibi, *quia vbi contrahentes ſe retulerunt ad ſcripturam, videntur non habuiſſe contractum pro perfecto, niſi prius ſit ſcriptura confecta, & completa, arg. l. cùm ad Salantanum, ad finem, C. de his quibus vt indignis, & facit reg. textus in l. ex eo tempore, ff. de militari teſtamento.* & tunc videtur in ſcriptis velle contrahentes celebrare contractum quando incontinenti etiam ſchedula in ſcriptis facta, licèt in ea ſubſtantia contractus apponeretur; tamen actum & conuentum fuit de facienda ſcriptura, & in hoc caſu duplicatis verbis de ea conficienda expreſſerunt, ideo cnixa voluntas colligitur, *argum. l. Baliſta 32. ff. ad S. C. Trebell.* Alex. *vol. 7. conſil. 61. numer. 2.* Surdus *conſil. 73. num. 64.* Tiberius Decianus *vol. 1. conſil. 2. num. 157. & conſil. 3. num. 138.* Peregrinus *de iure fiſci, artic. 49. num. 28.* Mandoſius *conſil. 22. numero 4.* Simon de Prætis *de interpretatione vltim. volunt. lib. 2 interpretatione 3. dubitat. 1. ſolut. 4. num. 22.* Cenedo *canonicarum quæſt. 20. num. 20.* Gratian. *tom. 3. diſcept. cap. 558. num. 10. & 31.*

11 Et ideo tradit Phœbos *vbi proximè. Denique contractus celebrari dicitur ita vt ſcriptura requiratur pro ſubſtantia, quando partes poſt contractum incontinenti conueniunt, vt de eo ſcriptura fiat.* & *in numero 9.* reprehendit Menochium qui exiſtimauit, id omne metiri oportere ex contractibus, an ex ſua natura ad perfectionem requirant ſcripturam, vel non, quia id potiùs ex voluntate contrahentium oportet regulari. Nota verba ibi, *in quo cauebis à Menochio de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 148. num. 2. & 4. qui totam vim ponit in natura contractuum; ſed manifeſtè fallitur, quia hoc magis conſiſtit in voluntate, & verbis expreſſis contrahentium, iuxta veras reſolutiones, de quibus ſuprà.*

12 Præſertim, quia ex omnium ſententia vtriuſque opinionis ſine dubio tunc contractum in ſcriptis fieri cenſendum eſt, quoties apertè coniecturæ fuerint, id voluiſſe contrahentes, aut quoties conſuetudo id ſuadet, vt ex Saliceto, Aretino, Menochio, Gilkenio, Tuſcho & aliis probat D. Caſtillo *d. cap. 16. num. 16.* & cùm Senatus ſupremi regalis Patrimonij praxis inconcuſſa, & conſuetudo ſit, vt omnes venditiones fiſcales non aliter fiant, quàm niſi Princeps conſulatur, & quod decreuerit poſtea in inſtrumentum publicum redigatur, vnde ſpeciali decreto Regis, vnus ex Secretariis qui ad hoc tantummodo Tabellionis munere fungitur, poteſt, vt hodie nobilis Ioannes de Otalora à ſecretis Regis noſtri in eodem Senatu Patrimonij, certum eſt ſcripturam neceſſariam in venditione rei fiſcalis.

Quemadmodum, vt tradit idem Caſtillo *d. num. 26.* quoties venditur res ciuitatis per ſubhaſtationem, multò magis quando res fiſcalis venditur, & quoties expreſsè adiectum eſt ſcripturam fieri debere, idque Princeps in reſcripto quo tractatum confirmauit, expreſſit, & nulla dictio, aut ſyllaba debet dari in contractibus, maximè Principum, ſine myſterio operandi. Iaſon *in l. 2. §. creditur, num fin. & in l. fin. num 5. ff. ſi certum petatur, & in leg liber homo, §. decem num. 4. ff. de verb. oblig.* & multum ponderis & non otioſa reſcripti verba eſſe debent, iuxta quæ notauit Hippolytus Riminaldus *lib. 1. conſ. 27. n. 28.* Cacheranus *deciſ. Pedemontana 141. n. 4.* 13

Et non ſolùm ex actu valido, ſed ex quocumque etiam inutili voluntas Principis colligi poteſt *leg. ſi in teſtamento, ff. de fideicommiſſ. libert. leg. fin. ff. de rebus eorum.* & vtrobique Doctores, Bart. *in leg. 2. §. teſtamento, circa medium, ff. quemadm. teſtam. aperiantur,* idem Bart. *in leg. gerit, col. 5. verſ. circa ſecundum ſpeciale. ff. de adquir. hæredit. leg. Labeo. §. idem Tubero, ff. de ſupellectilis legata. capit. ſecundò requirit. de appellat. capite fin. de verbor. ſignificat. cap. is autem 22. quæſt. 2.* cum aliis, & ex Principis verbis qui reſcripto ſuo confirmauit tractatum, ita vt fieret ſcriptura, declaratur voluntas, vt abſque ea tractatus perfectus non cenſeretur, argument. *l. ſi ſeruus plurium, §. fin ff. de legat. 1. leg. pennit. ff. de adimendis legatis.* Alex. *lib. 5. conſ. 169. colum. 2.* 14

Id autem etſi ex contrariis opinionibus poſſet in controuerſiam adduci iure communi, tamen ex legibus partitarum conſtat, ex his duabus opinionibus illam confirmatam quæ fuit Azonis & Placentini, qua ius fiſci fauetur, videlicet vbi de ſcriptura mentio fit, cenſeri contractum in ſcriptis faciendum, etiamſi non adiiceretur, aliter non valere, & cùm Princeps videatur in ſcrinio pectoris Iura habere, videtur, etſi prædicta verba non adiecerit, eam opinionem elegiſſe, & aliam improbaſſe, vt ex Gregor. Lopez *in d. l. 6. tit. 5. part. 5.* Menchaca, Couarr. Parladorio, Didaco Perez, Ioann. Gutierrez, D. Pichard. Lazarre, & Feliciano, id *dict. l. partitæ.* factum tradit D. Caſtillo *d. cap. 16. n. 17.* ſemperque opinio quam lex elegerit in puncto rationis, vt verior exiſtimanda, vt tradit Montalnus *in l. 3. tit. 10. lib. 3. fori, in gloſſ. 1.* & vt ante ſcripturam poſſint licitè contrahentes recedere, videndus Antonius Gomez *tom. 1. variar. cap 2. num 17.* Albornoz *de contractibus, tit. 9. cap 5.* Didacus Perez *in leg. 2. tit. 7. lib. 5. ordinamenti, col. 1. ad finem verſiculi, num quæritur,* & eiuſdem ſententiæ Hondedeum, Nattam, Butrigarium, Fulgoſium, Suarez, Afflictum, Riminaldum & alios innumeros retulit D. Caſtillo *dict. capit. 26. numero 9.* 15

Et cùm ex iure noſtro habeamus caſum expreſſum legis, ideo de eo nulla erit iuris dubitatio, iuxta *l. ancillæ*, ibi, *Nulla iuris quæſtio eſt. C. de furtis.* & prout verba formalia dictæ legis partitæ diſponunt, intelligi oportet, & non aliter. *leg. multum intereſt.* ibi, *Quantum lectio probat. C. de ſolut.* vbi Baldus & Angelus. idem Bald. *in cap. venerabilem, de electione,* & validum argumentum eſt, lege Regni cautum non eſt, vt contractus valeat, ſi non adiicitur: vt ſi aliter fiat, non valeat, quia ſufficit, vt non valeat ſine ſcriptura, quando de ea facienda caueretur, *dict. leg. 6. tit. 5. part. 5.* ergo dicendum eſt quòd dicta *l. partitæ*, non expreſſum 16

nihil nocere, nec opponi posse, argument. *l. dissentientis, C. de diuortijs, l. in prauaricationis, §. fin. ff. de prauaricatoribus, l. illam, C. de collat. Auth. de non eligendo secundo nubente. §. optimum.* latè Aymon Cravetta *lib. 1. consil. 90. num. 2.*

17 Denique non obstant quæ contrà adducta, nam illa quæ respiciunt, sine scriptura posse sustineri contractum, satis animaduertimus quomodo sit accipiendum, & iure Regni contrarium in nostro casu sine dubio admittendum, quando de scriptura facienda cauetur, tam ex natura rei, videlicet venditionis fiscalis, quàm ex praxi & stylo Consilij supremi regalis Patrimonij scripturam fieri oportere,

18 Maiorem autem difficultatem habet illud quod obiecimus *num. 5.* videri factam fuisse ratihabitionem contractus antequam scriptura fieret, cùm Princeps pretium venditionis consignaret, quo casu sumitur coniectura, vt vellent contrahentes ante scripturam contractum perfectum censeri, vt ex Morotio & Feliciano recenset D. Castillo *d. cap. 26. num. 15.* hancque præcipuam coniecturam proponit, ex qua videatur contractum non esse necessarium redigi in scriptis, si eo quis vtatur, & quia propter exactionem quæ ex aliquo contractu intentata ipsius ratihabitio inducitur. *l. quidam ex parte ff. de euict.* Bald. *lib. 3. consil. 14.* Angel. *consil. 151.* incipit, *Viso, col. fin.* Bart. *in l. Procurator la 2. oppos. 1. ff. rem ratam haberi.* Decius *in l semper qui non prohibet, num. 9.* Cagnol. *num. 20. ff. de regul. iuris.*

Sed tamen huic obiectioni respondendum est,

19 *Primò*, nam casu quo indueretur ratihabitio, erit tacita, quæ non impedit agere, vt statim notauimus, nec est in se perfecta, ex quo eadem solemnitas requiritur in ratihabitione, quæ in ipso actu, Hippolytus *in rubrica C. de probat. fol. 41. col. 4.* Tiraquell. *de retractu, §. 1. in gloss. 10. num. 84.* vbi alios adducit, & Roman. *consil. 12. col. fin.*

20 *Secundò*, quia licèt esset ratihabitio expressa, & confirmatio Regis nostri, ea non obstante agi potest remedio *legis 2. C. de rescind. venditione*, de quo nos agimus, vt concludit Pinellus *in dict. l. 2. part. 2. numero 23.*

21 *Tertiò*, quia prædicta conclusio, dato quòd simpliciter esset vera, limitatur & procedit, quando actus qui debuit ratus haberi, esset validus, secus si nullus, vt hic; quia de actu nullo ratihabitio non potest fieri, vt per Bart. *in l. quod obseruari 1. oppositione, ff. de officio Proconf.* Decius *in d. l. semper, num. 5.* Cinus & Baldus *in l. cùm antea, C. de arbitr.* Lanfrancus *tract. de arbitris, quæst. 31.* Parisius *consil. 14. num. 156. lib. 2.* & est communis *in cap. examinata, de confirm. vtili, vel inutili*, & ante scripturam hic contractus perfectus non inuenitur; igitur non operabitur ratihabitio, quia nihil inuenit, in quo figat pedes, vt tradit Bart. de quo Cagnolus *in d. l. semper, n. 24.*

22 *Quartò*, quia dicta regula ratihabitionis propter exactionem fallit, & non habet locum, quando res non est integra, ita Philippus Francus *in reg. ratihabitionem, num. 5. in fine, de reg. iuris in 6.* ex Bart. de quo *ibi* Sed hoc casu dato quòd esset contractus, non est integer, imò nec ex toto perfectus, vt dixi, ideo nihil obstabit ratihabitio.

23 *Quintò*, quia etsi ex actione daretur ratihabitio, illud procedit si fit à sciente, secus si ab ignorante, vel errante, quia ad ignorata non trahitur ratihabitio. Bart. & alij *in l. fin. C. de Episcopis & clericis, & in l. licet, ff. de iudicijs*, & alij de quibus Cagnolus *in dict. l. semper, num. 21.* & Panthaleon de Crema *in l. 2. num. 145. vers. quod procedit, C. de rescind. venditione*; sed in nostro facto & in Principe iusta adest ignorantia, an sit contractus ex toto perfectus sine scriptura, de quo laborant Iurisperiti, & est quid facti, & qui negotium gerit per ministros, vt Rex noster habens amplum Patrimonium, plura ac diuersa negotia, ex quibus & qualitate personæ præsumitur ignorantia, vt per Calcaneum *consil. 25. num. 5. ad finem*, Robertum Maranta *in l. is potest, num. 291. ff. de adquir. hæreditate*; non ergo ratihabitio ad id extendenda, maximè ex actu tacito.

Sextò, quia licèt ex eo Princeps approbasset factum, non tamen videtur approbare qualitatem facti, scilicet, vendere, approbare videtur, non tamen qualitatem facti, vt sit perfectus contractus absque alia scriptura, quæ ad eius validitatem requiritur, ita est textus *in l. cùm interdictum*, quem ibi ad hoc notant Cynus & Alber. *C. arbitr. tutela.* idem Albericus *in l. 1. num. 1. C. si maior factus.* vt si induceretur ratihabitio eius quod factum, videlicet vt vellet vendere; tamen non inde colligitur perfectio contractus, vt sine scriptura procedat, quando, vt in hoc casu, necessaria requiritur. 24

ALLEGATIO LXXXIX.

Augmentum rei datæ, quando concessum non videatur à Principe.

1 *Pertinere ad aliquem dicitur, non solùm quod suum est, sed quod esse potest.*
l. verbum illud 181. ff. de verb. signific. & numero 11.

2 *Dispositio quæ pendet ex voluntate concedentis, comprehendit etiam futurum.*
l. talis scriptura, §. vlt. cùm l. seq. ff. de leg. 1. & num. 12.

3 *Decimarum exemptionis priuilegium extenditur ad terras postea adquisitas.*
c. quia circa, de priuileg. & n. 13.
c. cùm aurum 20. ff. de auro & arg. legat. & n. 14. & 16.
l. quidam 7 ff. de vino, tritico & oleo legato, & n. 14. & 16.
l. forma, §. quemquam, ff. de censibus, & num. 17. & 18.
cap. 1. §. si quis de manso, tit. si de inuestit. fuerit controuers. & num. 19. & 20.

4 *Officiorum concessione non comprehenduntur quæ de nouo creata.*
l. Rutilia Polla 69. ff. de contrah. empt. & numero 6.
cap. vlt. de sepultur.

5 *Clem. fin. de rescriptis.*
Argumentum valet de officio ad beneficium.

6 *Concessione regulariter solùm veniunt quæ eius tempore extabant, non quæ de nouo superuenerunt.*
l. damni 18. §. si is qui, ff. de damno infecto.
l. fin. §. 1. de leg. 2. & n. 7.
l. si ita legatum 8. ff. de auro & arg. leg. & numero 10.
l. non modus 12. C. de fernit. & aqua.
l. omnia priuilegia, Cod. de Episcopis & clericis.

7 *Concessio nisi exprimat, non extenditur ad futura*
Donatio omnium bonorum non comprehendit futura, nisi exprimantur.

l. fin.

l.fin.C de pact is.
l.stipulatio hoc modo concepta,ff.de verb.oblig.

8 *Principis concessio, etiam si latissimam recipiat interpretationem, non operatur, nisi in eis quæ erant tempore concessionis.*
l.beneficium 3.de constit.Princip.
c.cum dilecti 6.de donat.
Regalium concessio non operatur nisi eis, quæ eius tempore solita exerceri, non ad nouiter inuenta.

9 *Concessio ad tempus præsens restringenda, quando aliàs esset magni præiudicij concedenti.*

10 *Priuilegium non extenditur ad augmentum quod post concessionem factum.*

11 *Actionem qui ad rem habet, rem habere videtur.*
l.qui actionem, ff.de reg.iuris.

12 *Verba præsentis temporis,vel præteriti, non comprehendum futurum.*

13 *Argumentum de casu speciali sumi non potest.*
l.sunt personæ.ff.de relig.& sumpt.funer.

14 *c.cum M.9. de constit.*
cap.dilectis 19.de prebend.
l.si seruitus 22.ff.de seruit.vrban.
l placet.ff.de liber.& posthum.

15 *l.si pluribus 45.ff.de leg.2.*
l.triticum 94.ff de verb.oblig.
l.ita stipulatus 115.ff.eodem.

16 *Legatum si est coniuncta persona legatarius, latiùs interpretatur.*
l.si seruus plurium 53.§.vlt.ff.de legat.1.
l.Aurelius 29.Titius testamento, ff. de liberation. legat.

17 *Reale ius comprehendit quod iure augmentum factum.*
l si grege 22.ff.de legat.1.
l.peculium 67.ff.de legat.2.

18 *Realis concessio non restringitur ad personas, sed ad domos extenditur.*
l.una est via.ff.de seruit.rustic.prædio.
l.qui usumfructum.ff.quib.mod.ususfr.amitt.

19 *Augmentum latens differt ab extrinseco.*

20 *l.item si fundi,§.huic vicinus,ff.de usufruct.*
Augmentum non comprehenditur in quo est diuersa ratio.
l. si finita 15. §. ex hoc edicto. ff. de damno infecto.

21 *Fundi augmentum an nouum feudum constituat.*

Princeps qui aliquod officium, vel priuilegium concessit, quando videatur concedere augmentum quod post concessionem in ea re factum fuisset.

1 TIAMSI pertinere ad aliquem dicatur non solùm quæ nostra sunt, sed quæ esse possunt. *l. verbum illud 181. ff. de verb. significat.* ex Alciato, Rebuffo, Fornerio, Gedeone, Socino, Menochio, Cravetta, Celso, Hugo, Mazollo, & Rolando, Sebastianus Næuius notauit ad eum textum.

2 Et quando dispositio pendet ex voluntate concedentis, tunc comprehenditur etiam futurum. *l. talis scriptura 30.§. vlt. cum seq.ff. de legat.1.* notat Bartol. *in l.si ita legatum, num.3. ff. de auro & argento leg.* & ex textu *in l.leges & constitutiones, C.de legibus, l.si in vno 17.ff.locati.* Castrensis *lib.1. cons.314.num.6.* Gratianus *4. tom. discept.c.608.num.14.*

Facit textus *in cap. quia circa, de priuilegijs.* cum *ibi* communiter notatis ab interpretibus, vbi priuilegium exemptionis decimarum extenditur ad terras, quæ postea adquisitæ, & conducit text. *in l.cùm aurum 20.ff.de auro & arg.leg. l. quidam 7. ff. de vino, tritico & oleo legat. & l. forma. §. quanquam. de censibus,* cum *ibi* notatis, & à Bart. *in l. pater 6.num.4. ff. de seruit. legat.* & text. *in cap.1. §.si quis de manso, tit. si de inuestitura fuerit controuers.* ex quibus probatur augmentum concessione comprehendi, ex quo videtur dici posse omnia quæ accesserint officio, videri comprehendi, iuxta quod actor contra regium Patrimonium in hoc casu intendebat. 3

Sed tamen aliter dicendum est, quippe in donatione, vel concessione officiorum, quamuis indefinita, vel generali, non comprehendi de nouo creata, sed tantùm quæ fuerint tempore concessionis, vt in hoc casu magis inclinare videtur Afflictis *lib.3. de constit. Neapolitan. rubric.4. num.10.* Mieres *de maiorat.1. part.q.10. num.144.* Cabedo *2.p.decis.22. per tot.* maximè *n.4.* ibi, *Quòd verba generalia posita in donationibus non comprehendunt nisi officia quædam iam creata tempore donationis, & non de nouo creata, per textum in l. Rutilia Polla 69. de contrah. emptione, & in cap. vltimo, de sepulturis,* & ex aliis iuribus, quæ in idem expendit, & *n.7.* tradit pro Regis Patrimonio in casu illius decisionis pronunciatum. 4

Facit textus *in Clementina finali, de rescriptis,* vbi Summus Pontifex Clemens Quintus approbat eandem sententiam circa beneficiorum collationem, quatenus inquit, *Litteras nostras super conferendo tibi beneficio vacaturo directas ad beneficium, post datam earum creationem statuimus non extendi.* & argumentum valet de beneficiis, ad officia, vt post Bartolum & Lucam de Peña notarunt Palacios Rubios *in rubrica de donat. inter, num.6.* Rebuff. *2.tomo ad leges Gallicas, tract. vt beneficia ante vacationem, artic.1. gloss.2. pag.* 504. Pinellus *in rubr. C.de rescind.venditione 1.p.cap.2. n.30. vers.ex eisdem.* Cabedo *2.p. decis. n.1.* & addenda ad sententiam *d. Clemen.fin.* quod ex Franco, Ancharrano, Staphileo, Menesio, Bruno, Afflicto, Mandosio, Valasco, & aliis Barbosa *in collectaneis d. Clementina, num.3.* 5

Secundò, quia generaliter idem obtinet in quibuscumque concessionibus & dispositionibus. nam eis regulariter solùm continentur iura quæ fuerant tempore dispositionis non futura, & quæ de nouo superueniunt post concessionem, vel dispositionem. *d.l.Rutilia Polla. l. in lege 77. ff. de contrahend. emptione. l. damni 18. §.si is qui,ff. de damno infecto, l. fin. §.1. ff. de legat.2. l. si ita legatum 8. ff. de auro & argento legato, l. non modus 12. Cod. de seruit. & aqua.* & vbique Bart. & reliqui scribentes, & *cons.284. num.1. vol.2. & in l. omnia priuilegia, num.3. C. de Episcopis, & clericis.* latè Iason *in l.si ex toto, à num.7 ff. de legat.1.* vbi *n.12. in fine*, statuit hanc opinionem pro veritate tenere, & magis communem videri, & pluribus fundamentis exornant Albericus *in tract. de statut. q.116. num.1. cum seqq.* Petrus Antibol. *in tract. de muneribus 3.par.princip.§.4.à num.119.* & maximè *à num.144.* Carolus Ruinus *cons.111. num.17. lib.5.* Olsæus *decis. Pedemont.91.* ferè per totam. Petrus Surdus *consil.27. num.6. & consil.127. num.43. lib.1. & consil.496. num.7. lib.4.* Cardinalis Tuschus *lit.P.conclus.755. num.1. cum seqq.* Stephanus Gratianus *discept.forens. tom.1. c.98. num.1 cum seqq.*

7 *Tertiò*, nam etsi verbis vniuersalibus dispositio, vel concessio fiat, si non adiicitur de tempore futuro, concessio solùm comprehendit res existentes tempore dispositionis, nec extenditur, vel porrigitur ad futuras. *d. leg. fin. §. 1. ff. de legat. 2.* Bartolus *in d. leg. si ita legatum, num. 4. ff. de auro & argent. legat.* Socinus iunior omnino videndus, qui in puncto doctè, & præclarè loquitur, *vol. 3. consil. 99. per totum*, & maximè *num. 5.* Surdus *consil. 27. num. 6. & consil. 313. num. 25.* & alij quamplures, quibus subscribit Menochius *lib. 4. præsumptione 127. num. 29.* Gratianus *1. tom. disceptationum fœnsium, cap. 98. num. 8.* & in donationibus, quamuis aliquis donet omnia sua bona, non comprehenduntur futura, nisi id exprimeretur, iuxta notata per DD. *in l. fin. C. de pactis, & in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obligat.* Brunus. *de augmento. concluſ. 16. n. 13.* Azeuedo *in l. 8. num. 2. titulo 8. lib. 5. Recopil.* Gratian. *d. c. 98. num. 11.*

8 Et in concessionibus Principum, etiamsi recipiant latam interpretationem. *leg. beneficium 3. ff. de constit. Princip. cap. cùm dilecti 6. de donat.* eius dispositionem non extendi nisi ad iura quæ competebant tempore concessionis, vt *suprà* notauimus, quibus addendus Couarr. *practicarum cap. 1. numer. 10.* & multo fortiùs locum obtinebit in concessione Regalium, nam quamuis Princeps generaliter, & verbis vniuersalibus concedat alicui omnia Regalia sibi cohærentia, solùm continentur quæ solita erant exerceri tempore concessionis, & non comprehenduntur de nouo inuenta. Thom. Grammaticus *tom. 12. num. 13.* Cumanus *consil. 161. ad finem.* Rolandus *volum. 2. consil. 145. & seq.* & in terminis concessionis factæ Regibus Galliæ, ex concordatis cum Sede Apostolica præsentandi Prælaturas suorum Regnorum, non extendi concessionem ad Ecclesias de nouo erectas, ex Felino, & aliis probauit Rebuff. *in tractatu de regia ad Prælaturas nominatione. §. 1. vers. quòd si aliqua.*

9 *Quintò*, quia id sine dubio procedit quando agitur de magno & graui præiudicio concedentis, Bartolus communiter receptus *in dict. leg. si ita legatum, num. 4.* Abbas *lib. 2. consil. 103. num. 4.* Surdus *decis. 233. n. 23.* Gratianus *dict. cap. 98. num. 19. & 29.* Tuschus *practicarum concluſ. lit. D. concluſ. 491. num. 4.* vel quando futurum est eius qualitatis quod à concedente præuideri non potuit, ex doctrina eiusdem Bartoli *in d. l. si ita legatum, num. 4.* ex traditis per Iasonem *in l. si ex toto, n. 7. ff. de legatis 1.* Olasæus *decis. Pedemont. 92. n. 12. cum seq.* Tiraquell. *in l. boues. §. hoc sermone, limitatione 25. n. 4. ff. de verb. significat.*

10 Facit textus *in dict. l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato.* ibi, *Quia præsens tempus semper intelligitur, si aliud comprehensum non sit*, & in terminis priuilegij non extendi ad illud augmentum, quod in eo, in quo concessum factum fuit, tenuerunt Ioannes Andreas *in additionibus ad Speculatorem, titulo de censibus. §. nunc videndum, in additione magna, columna penult.* Alex. *lib. 2. consil. 178. num. 2.* Tuschus *practic. lit. P. concl. 732. num. 13.* Baldus *lib. 1. cons. 112. numer. 4.* Albericus *in leg. fin. num. 3. C. quæ res pignori obligari poss. & in tractatu de statutis quæst. 116. num. 3.* Petrus Antibolus *in tract. de muneribus 3. part. principali. §. 4. numer. 139.* & maximè *à numer. 144.* Romanus *in leg. quidam referunt. ff. de iure Codicillor. & singulari 503.* Curtius iunior *lib. 3 cons. 277. n. 7.* Menochius *lib. 4. præs. 127. n. 16. & 17.*

11 Nec obstant in contrarium adducta ex textu *in leg. verbum erit 181. de verb. significat.* quia qui ex eo textu deducunt, nomine eius quod pertinet, non solùm comprehendi ius & qualitas de præsenti, sed etiam futura, non rectè perceperunt sensum eius textus, quia *ibi* non loquitur Iurisconsultus de iure futuro, & nondum competenti, sed de iam nato & existenti, & competenti, non solùm potentialiter, sed actualiter de præsenti, vt rectè *ibi* interpretatur Accursius *in gloss. verb. possunt*, & eius textus verus sensus est, verbum *pertinere*, quod latissimè patet, non solùm comprehendere res, quę in nostro dominio sunt, vel quarum obtinemus possessionem, vt in principio tradit Iureconsultus, sed etiam ea, quæ in nulla causa eorum sunt, sed esse possunt, nam licèt earum dominium, & possessionem non habeamus, tamen habemus ius & actionem de præsenti, non de futuro, sed ex aliquo contractu qui præcessit, vt consequi possimus in iudicio dominium & possessionem, & tunc rem habere videmur, ex *l. qui actionem. ff. de regulis iuris*, & in hoc sensu qui verior est, intelligit dictam legem verbum *erit*, Rebuff. *in eius scholiis, vers. tertiò dicuntur*, vnde colligit tribus modis res ad nos pertinere dici, ratione dominij, vel possessionis, vel etiam Iuris competentis. Doctores communiter *in l. si quis intentione ambigua*, & præcipuè Castrens. *n. 6. ff. de iudicijs, & in capite inter dilectos, de fide instrumentorum*, Marianus Socinus *vol. 3. cons. 99. num. fin.* Alex. *lib. 6. cons. 75. num. 7.* plures relati à Tuscho *lit. P. concl. 324. n. 1. cinn seqq.*

12 Textus verò *in l. talis scriptura. §. ultimo, cum lege sequenti*, quæ in contrarium expensa, nihil ad rem facit, vt constat ex pluribus interpretationibus, quas ad eam tradiderunt Menoch. *cons. 97. num. 79. cum seqq.* Surdus *cons. 27. num. 5. & 6.* Gratianus *in dict. cap. 98. num. 1. cum seqq.* & verba præsentis temporis, & multo magis temporis præteriti, non comprehendere tempus futurum, multis comprobat Menoch. *lib. 4. de præsumpt. præs. 127. per tot.* & maximè *num. 6.* vbi latè prosequitur materiam, & plenè examinat doctrinam & distinctiones Bartoli *in d. l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato.*

13 Deinde textus *in dict. cap. quia, de priuilegiis*, qui contrà adductus, nihil obstat, nam *ibi* est casus specialis, videlicet circa decimarum remissionem in fauorem Religionis, quo casu singulari ratione comprehenduntur possessiones, quæ de nouo adquisitæ in exemptione, iuxta *l. sunt personæ. ff. de Religiosis & sumptibus funerum*, & ideo non potest argumentum desumi de casu illo speciali ad nostrum, in quo non fit latè interpretatio, sed stricta, vt notauit Cabedò *2. p. decis. 22. num. 5.* & adducit Barbos. *in l. diuortio. §. quod anno. num. 17. ff. solut. matr.* qui perperam contrariam sententiam secutus, & pro nostra opinione pronuntiatum fuisse in fauorem regij Procuratoris, tradit Cabedo *ibi*, & ex Buttrio, Henrico Boic. Ancharrano, Socino, Alberto Bruno, Pinello, Dueñas, Riccio, Valasco, Alex. Parisio, Bertazola, Natta, Bursato, Camillo Borello, & aliis pluribus prædictam sententiam *dict. capit. quia circa*, probauit Augustinus Barbosa *in collect. eius textus num. 5.*

14 Quòd verò pertinet ad textum *in l. cùm aurum 40. in principio. ff. de auro & argento legato, & in l. quidam 7. ff. de tritico, vino & oleo legato*, ex quibus probare intendunt, ex dispositione generali comprehendi futurum, ad quod referenda sunt etiam iura quæ contra obiici possent, *cap. cùm M. 9. de constitut. cap. dilect. 19. de prebendis. l. si seruitus 22. versic. quod si ff. de seruit. urban. l. placet. ff. de liberis & posthum.* in quibus beneficia & lumina futura comprehenduntur, & posthumus qui postea natus institutione generali.

15 Sed nihil debent mouere prædicta, quia eorum iurium sententia potiùs respicit quæstionem, de qua *in d. l. si pluribus 45. de legat. 2.* videlicet, vtrùm indefinita æquipolleat vniuersali, & tunc propter vniuersitatem omne

omne comprehenditur, & de ſententia *l. triticum* 94. *l. ita ſtipulatus* 115. *de verb. obligat.* an quoties diſpoſitione, vel conceſſione comprehenditur frumentum, oleum, vel quid ſimile. Ex his quæ conſiſtunt pondere, numero, vel menſura, ſine expreſſione certæ quantitatis, an valeat diſpoſitio, vel vitietur propter incertitudinem.

16 Et *in d.l. cùm aurum*, dubitatum fuit in legato auri, vel argenti, an veniat omne ſiue factum, vel infectum, & traditur omne venire propter pecuniam ſignatam, & in caſu dictæ legis quidem longè diuerſa ratio eſt, vt conſtat ex his quæ tradiderunt Bartol. *in cad. l. num.* 1. *& in dict. l. ita ſtipulatus, num.* 4. vbi etiam Iaſon *num.* 14. & ideò ex diſpoſitione generali legarum latè interpretatur, quia legataria erat vxor, & coniuncta perſona, tunc enim ex charitate & coniunctione legatarij debemus pleniùs interpretari legatum, ita vt oratio & conceſſio indefinita æquipolleat vniuerſali, & comprehendat omnia exiſtentia tempore conditi teſtamenti. *l. ſi ſeruus plurium* 53. §. *vltimo. ff. de legatis 1. l. Aurelius* 29. §. *Titius teſtamento*, *ff. de liber. legat.* Rolandus *conſ.* 16. *num.* 38. *lib.* 3. Natta *conſ.* 296. *in fin. numero* 6. *lib.* 2. Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib.* 6. *titulo* 11. *num.* 23. Gratianus *diſcept. forenſ. cap.* 70. *num.* 6. *& ſequent.* Sed tamen id nihil pertinet ad noſtram quæſtionem, quippe quamuis legatum fiat coniunctæ perſonæ, non ideo tamen futura comprehenduntur, vt ex Caſtrenſi, Cagnolo, & aliis probat Menoch. *d. præſ.* 127. *n.* 18. Gratian. *d. c.* 98. *n.* 30.

17 Rurſus quod expendimus contrà ex text. *in l. forma.* §. *quamquam. ff. de conſibus*, vbi immunitas non ſolùm præſentibus, ſed etiam futuris & ſucceſſoribus eorum quibus conceſſa competit, valde diſſimile eſt, quia quando non perſonis ſolùm, ſed ratione loci immunitas conceditur, tunc aucto populo, vel deficientibus qui tunc incolæ erant, extendi oportet, quia realis conceſſio id neceſſariò exigit, quemadmodum in grege, vel peculio legato, quia non reſpectu cuiuſque ſpeciei, vel rei diſpoſitio fit, ſed ratione reiita omnis diſpoſitio realis neceſſariò debet includere augmentum; ſicut aucto peculio, vel grege quod accreuerit, diſpoſitione continebitur, argum. *l. ſi grege* 22. *ff. de l. peculium* 67. *ff. de legat.* 2. Bart. *in d. l. ſi ita legatum, num.* 4. *& in l. vlt.* §. 1. *num.* 2. *de leg.* 2. Alex. *lib.* 2. *conſ.* 178. *num.* 10. Menoch. *præſumpt.* 127 *num.* 26. Brunus *de augmento concluſ.* 15. *n.* 3. *cum ſequent.*

18 Et conceſſio realis non reſtringitur ad perſonas, ſed ad omnes extenditur, qui poſtea ſuperuenerint ex tacita voluntate concedentis, notant communiter Doctores *in. d. l. forma.* § *quamquam* Bart. *in l. pater* 6. *num.* 4. *cum ſeqq. ff. de ſeruit. legat.* Guido Papæ q. 489. *per totam*, & ad interpretationem doctrinæ Baldi tradit Couar. *practicarum cap.* 2. *num.* 1. *verſ. cæterùm*, & in præſcriptione iuris realis, ex Bart. & aliis pluribus, notauit D. Molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 6. *num.* 16. *cum ſequent.* & ex *l. vna eſt via. ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. l. is. qui vſumfructu. ff. quibus modis vſusfruct. amitt.* Panormit. Romano, Peregrino, Cancerio, Surdo, Brunore à Sole, Matta, Crauetta & aliis confirmat additio ad Molinam *d. num.* 16. & videnda quæ ego notaui *in deciſ.* 31. *Granatenſi*, *per totam*, quando dicatur ius reale; verùm id quantum differat à noſtro caſu apertum eſt.

19 Denique quod obiectum eſt ex *cap.* 1. §. *ſi quis de manſo, tit. ſi de inueſtit. feud. fuerit controuerſ.* vnde volunt inducere, augmentum cedere debere conceſſioni, quia ſi dominus feudi non reſeruauit augmentum, & illud poſſidet vaſallus, etiamſi fuerit extrinſecum, ei adquiritur, quippe ille textus non loquitur de augmento, de quo noſtra diſceptatio, id eſt, quando aliquis, qui obtinet officium, vel priuilegium, illud extendit, vel auget, aut ipſe Princeps, qui conceſſit aliquid ei rei, adiungat aliquid ex quo augeatur, quod longè diuerſum eſt ab his quæ natura, vel caſu augentur, vt loquitur textus *in d.* §. *ſi quis de manſo*, & notant *ibi* gloſſa & Doctores, & maximè Bald. *n.* 3. Roſenthal. *ad feuda c.* 10. *concl.* 44. *n.* 22. *& ſequent.* Trentacinq. *lib.* 1. *var. reſol.* 1. *de conſuetudine, n.* 9. *verſ. huic rationi.*

Et in eo textu traditur accedere *omne incrementum*, 20
vt comprehenditur tam latens, quàm patens, de quibus *in l. item ſi fundi.* §. *huic vicinus. ff. de vſufructu*, & hoc procedit, niſi diuerſa & valde diſſimilis cauſa militet in augmento, iuxta notata per textum *ibi in l. ſi finita* 15. §. *ex hoc edicto. ff. de damno infecto.* Bart. *in l. damni infecti.* §. *ſi is qui, n.* 4. *ff. eodem.* Brunus *tractat. de augmento, concluſ.* 5. *num.* 23. *& ſeqq.* quia tunc non dicitur propriè augmentum. Sixtinus *de Regal. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 29. 30. & circa feudum, de quo loquitur *d.* §. *ſi quis de manſo*, apparet *ibi*, vaſallum cauiſſe de omni augmento, vt conſtat verbis textus, ibi, *& dixerit quod omne incrementum pertineat ad eum per inueſtituram*, & regulari debet augmentum iuxta naturam rei cui adhæret. *l. etiam.* vbi Bart. & Bald. *C. de iure dotium. l. inter ſocerum.* §. *cùm inter. ff. de pactis dotalibus.* Surdus *deciſ.* 78. *n.* 11.

De feudi augmento, an nouum feudum, vel idem 21
cenſeatur, vide Afflictum *in conſtit. Neapolit. lib.* 1. *rubrica* 71. *de ordin. iudic. pag.* 145. *num.* 12. ex Decio & aliis Cæſar Vrſillus *in annotat. ad Afflict. deciſ.* 122. *num.* 7. Mieres *de maiorat.* 3. *part. q.* 8. *num.* 50. Balzar. *cap. vnico, num.* 7. *de feudis*, non habente proprium naturam, & facit gloſſ. *verb. manent. in l. peculium* 4. §. *ſi are alieno. ff. de pecul.* & addendi plures, quos congerit Tiraquell. *de retract. lignagier.* §. 32. *gloſſ. vnica num.* 29.

ALLEGATIO XC.

De iure tertij, eo non citato, per modum gubernationis decerni non poteſt.

1 *Citari debet is, ad quem ius in cauſa pertinet.*
l. 1. §. *denunciari. ff. de ventre inſpiciendo.*
l. ex contractu. ff. de re iudicat.
l. de quoquoque. ff. eodem.
l. ſi patroni. § *fin. ff. ad SC. Trebell.*

2 *Citandi ſunt illi, ad quos acceſſoriè res pertinet.*
§. *legatarij. Inſtit. de teſtam.*
l. ſi ſuperatus 3. *verſ. atquin ff. de pignoribus.*

3 *Exceptiones eius qui ſe liti opposuit, diſcutiendæ, nec ea gubernatione res decidenda.*
l. ſi perluſorio. ff. de appell.
l. ab executore. §. *alio ff. eod.*
l. ſi ſuſpecta ff. de inofficioſ. teſtam.
l. venditor. ff. de iudiciis.
l. Paulus. ff. de procurat.
l. ſi pariter. ff. de liber. cauſ.
c. vlt. vt lite pendente, lib. 6.
c. 2. *de procurat. eod. libro.*
c. 1. *de electione, lib.* 6.
c. vt circa, eodem.
Clement. conſtitutionem, de electione.
l. 4. *& tit.* 23. *p.* 3.

4 *Parochiani & quilibet eorum habent ius agendi pro Eccleſia propinquiori.*
Concil. Trid. ſeſſ. 21. *c.* 7.

cap.

cap. plebs, distinct. 63.
c. filius 31. 16. q. 7.
c. cum inter 16. de electione.

5 *Causæ quæ de plano poterant expediri, sunt leuiora, & in quibus periculum in mora.*
l. nec quidquam, §. poterit de plano, ff. de officio Proconf. & legati.

6 *Leuato velo procedere, idem quod summariè & de plano.*
l. de summersis, C. de naufragio, lib. 11.

7 *c. conquerente, de restit. spoliato.*
Causa cognitionem quæ requirunt, non possunt expediri per libellum.
l. nec quidquam, §. vbi decretum, ff. de officio Proconf.

8 *Iurisdictio voluntaria transit in contentiosam, vbi versatur partis præiudicium vt sic causæ cognitio necessaria.*

9 *Citandus an sit, vel audiendus qui liti sè obtulit, cuius nullum ius apparet.*
l. emptorem 12. in principio, ff. de act. empt.

10 *Citandus est ille, de quo appareat nullam habere defensionem.*
c. 3. Genesis.
c. licèt Episcopus, de præbendis, lib. 6.

12 *Clement. sæpe, de re iudicat.*

12 *c. vnico, de excessib. Prælator.*

13 *Gubernationis prætextus non admittendus in causis iustitiæ.*
Cornelius Tacitus explicatur.
Praxis Senatus supremi Castellæ, vt cùm aliqua causa in Aula Regiminis tractatur, debeat ad iustitiam remitti, si aliquis petierit ex litigatoribus pro suo interesse.

An ratione gubernationis procedi possit circa suppressionem Ecclesiæ, quam patronus fundauit, quia Parochia, in cuius territorio erecta, dicebat sine permissu Ecclesiam constructam, & ideo absque mora iudicij ex gubernatione statim esse diruendum.

1 IN hoc casu patrono petitionis copia data actis discussis, existimaui non posse in eis quæ respiciunt ius tertij, eo non citato, nec audito, aliquid prætextu gubernationis decerni, quia vbi constat negotium specialiter aliquem attingere, & ad eum pertinere, debet Iudex ex officio iubere citationem eius fieri, ex praxi recepta. *l. 1. §. denunciari, ff. de ventre inspiciendo, l. ex contractu, l. de vnoquoque, ff. de re iudicata, l. si patroni. §. fin. ff. ad SC. Trebell. cap. cùm olim, de testibus, cap. 1. de causa possessio. & proprietate.* vbi in eius collectaneis Augustinus Barbosa innumeros congessit.

2 Et quando non esset adeò manifestum, & directum ius patroni, & Rectoris Ecclesiæ, vel aliorum, qui eius redditibus aluntur, sed solùm accessoriè, & in consequentiam, aliquid iuris ad illos pertinere posset, necessariò citandi erant in principio iudicij ad eius validitatem, argum. *§. legatarij. Instit. de testament. l. si superatus 3. vers. atquin. ff. de pignoribus*, quia ad iudicium citari debent illi, qui lædi possunt vt in legatariis & creditoribus tradit Gratianus *tom. 4. discept. cap. 767. num. 39. & tom. 5. cap. 1000. num. 13.* Iserinia, Afflictis, Curtius, Aluarotus & Decius, quos refert Couarr. *practic. cap. 13. n. 6.* quamuis ille contrà verius censeat, & probat Barbosa *vbi proximè, n. 12.*

Præsertim, cùm prædicti se liti obtulerint, quo casu 3
non debet ex gubernatione procedi, sed necessariò audiri oportet eorum exceptiones ex *l. si perluforio, l. ab executore, §. alio, ff. de appellat. l. si suspecta, ff. de inofficios. testament. venditor, ff. de iudicijs, l. Paulus, ff. de procurat. l. si pariter, ff. de liber. causa, cap. vltimo, vt lite pendente in 6. cap. 2. de procurat. eodem libro, capite 1. cap. vt circa, de electione, eodem lib. 6. Clement. Constitutionem, de electione, l. 4. & 7. tit. 23. partit. 3.* vbi omnes glossæ. Bartol. *in l. 2. §. hoc interdictum, numero 1. ff. ne quid in loco publico.* Felinus *in capite exhibita, de iudicijs.* Couarruu. *practicar. capite 13. numero 2. & cap. 15. in princip.* D. Lara *in compendio vitæ hominis, cap. 8. num. 6.*

Deinde id magis confirmatur, quia non solùm pa- 4
tronus, & Ministri Ecclesiæ, qui ex ea aluntur, censentur habere ius in hac causa, sed quilibet vicini quibus vtile sit propinquiores Ecclesiæ fuisse, vt probatur Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 7.* ibi, *aut illorum defectus Parochianus.* Abbas *in capite de his, de Ecclesijs ædificandis, capite plebs, distinctione 63.* eis verbis, *ex omnibus sæpe dicti loci Parochijs Presbyteros, Diaconos & vniuersam turbam.* glossa *cap. filius 31. 16. q. 7. verb. denuncient.* ibi, *imò quilibet qui est, de sua plebe*, Glossa *in cap. constitutum 60. 16. quæst. 1. verb. conditoribus*, ibi, *simili ratione videtur quòd quilibet de populo, quia publicè interest, ne res Ecclesiæ malè tractentur*, Glossa notabilis *in cap. vt circa, de electione in 6. verb. aliqui*, ibi, *Quorum interest, vt quia Canonici, Parochiani, vel patroni*, iuncto Gregor. Lopez *gloss. 3. in l. 11. titulo 10. partit. 1.* & quod ex Ripa, Panormitano, Beroio, Capella Tolosana, & aliis notauit D. Salgado *de Regia protectione 3. part. cap. 5. num. 4.* ex quibus Barbosa *de officio Episcopi, allegat. 64. num. 6.* facit argumentum ab speciali textus *in capite cùm inter 16. de electione*, ibi, *nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes*, quasi audiendi illi, quibus ius esse potest in causa.

Vlteriùs hæc causa, in qua tot personarum interesse 5
vertitur, non est eius qualitatis, vt possit per modum gubernationis sine iudicio de plano expediri, iuxta leg. *ne quidquam, §. peteret de plano, ff. de officio Proconsulis, & legati.* nam id locum habebat in leuissimis negotiis, vt in exemplis eius textus, videlicet emendare libertum qui patrono non obsequitur, filium à patre oblatum terrere, & similia, in quibus periculum esset in mora, iuxta quod Orosius & Corrasius in eo textu notarunt, & quod ex pluribus bonæ notæ Authoribus, Tacito, Liuio, Asconio, Seneca, Terentio, Plauto, & aliis, notault Rœuardus *lib. singulari pro Tribuniano, capit. 7. & 8.* quibus adde plura quæ suprà notauimus.

Et hoc similiter respicit vt de plano expediatur, 6
quod celeritatem exigebat, & periculum erat in mora, vt restitueretur dominis quidquid ex naufragio nauium mare ad littus expelleret, in quo casu *in leg. de summersis, C. de naufragio, lib. 11.* iubetur; vt *leuato velo*, istæ causæ cognoscantur, quod idem est, quasi extaret apertum, & patens Iudicis tribunal, solebant enim velis quibusdam ianuæ tribunalis cooperiri, quæ iubebant leuari Iudices, vt paterent omnibus, quando volebant de plano, breuiter & summariè causas expedire, vt explicat Cuiacius *in d. leg. de summersis*, cum Stephano, Plauto, Æschylo & Diuo Augustino, Gothofredus *in initio eius textus*, Politus *in Historia fori Romani*,

Romani, iunctis corollariis & additionibus Brodæi *lib.1 cap.5.* ex Plinio & Diuo Basilio Annæus Robertus *lib.1.rerum indicatarum,capite 10.ad finem*, meliùs & latiùs ex Lipsio *in notis ad Annales Taciti*, cum Platea, Alciato, Suetonio, Lampridio, Clemente Romano, Baronio & aliis Pater Roias *lib.5. singular. locor. cap 5.*

7 Sed in his casibus,etiamsi summariè procederetur, adhuc aliqualis causæ cognitio adhibebatur,ideò multo magis in nostra quæstione Senatus non debet procedere absque eo quòd illorum quorum interest citatio procedat. Nec dici possit quod Pontifex Archiepiscopo Cant[illegible] in terminis, qui ab Ecclesia VVefortensi clericatum [illegible]ecerat, *in cap. conquerente 7. de restitutione spoliatorum*, ibi, *sine iudicio spoliati*, & cùm necessariò causæ cognitio præcedere debebat,non potest ad petitionem partis expediri, vt traditur *in l. ne quidquam, §. vbi autem, de officio Proconsulis omnia quæcunque causæ cognitionem desiderat, per libellum expediri non possunt*, quod accipiendum est, vt ad simplicem & solam libelli oblationem non possint decerni quæ causæ cognitionem requirunt;quemadmodum quæ apud nos dicimus expediri *prætonisio*, quod potest respicere vel gubernationem, aut iniungere legum obseruantiam, vel alia facilis expeditionis,vt notauit,ita illa verba accipiens, Parladorus *lib.2. rer. quotidian.c. fin.5. p.§.2.num.2.*

8 At verò quando apparet ius partis, vt in hoc casu Patroni & aliorum,quos expressimus,non poterit sine iudiciali discussione causa terminari, nam etiamsi voluntaria iurisdictio exerceatur, cùm tamen consideretur interesse tertij,mutatur in iurisdictionem contentiosam, quia tunc non potest iurisdictio voluntaria exerceri, nec censeri vbi interponitur partis præiudicium. *l.2. verb. contentiosam. ff. de officio Proconsulis*, & *ibi* Bartolus,& Baldus *num.3.* Couarr. *lib.3. variar. cap.20. num.8.* Maranta *de ordine iudiciorum 4. part. dist.1.* Cancerius *variarum 2.part. capite 2.num.215.* Thomas Sanchez *de matrim. lib.3. disp.19. numero 7.* Fontanella *de pactis nuptialibus, tom.4. claus.4.gloss.10. p.1.num 108.* & ideo, quia id pertinet ad contentiosam iurisdictionem,vbi tertij præiudicium versatur,& liti se opponit; causæ cognitio necessariò adhibenda. Innocent. *in cap. fin. de prebendis, & in cap.proposuit, de conceff.prebenda.* Panormit. *in cap.fin. de præscript. n.11.* vbi Felinus *num.25.& 27.*& *ibi* Imola *num.9.* Flores de Mena *lib.1.variar q.4. num.10. & 22.* Salgado *de Regia protectione 2.p. c.13. n.56.*

9 Nec defendi potest in hoc casu Senatum per modum gubernationis procedere, non auditis partibus, nec lite cum causæ cognitione decisa,quia cùm manifestum esset non posse Ecclesiam à Patrono ædificari, sine licentia & consensu supremi Senatus, cùm eam non exhibeat Patronus, frustrà citandus, cùm appareat nullam habere defensionem,ex illorum sententia, qui tenuerunt citationem posse omitti,quando constat nullum ius esse eius qui citandus, *argum. leg. emptorem 12. in princip. de act. empt.* & eorum quæ tradit Alex. *in l. non solum. §. morte, num.47.* de noui operis nunciatione.

10 Id enim parum vrget, quippe Deus etiamsi sciret Adamum nullam habere peccati excusationem, in paradiso illum vocauit,velut in citationem,vt causam redderet inobedientiæ, *Genesis cap.3.* & facit text. *in cap. licèt Episcopus, de prebendis, lib.6.* vbi quamuis certum esset ei cui collatum erat beneficium cum animarum cura, & ideo certissimum ex iuris traditionibus, primum quod habuerat, cum simili cura retinere non posse;& tamen tradit Pontifex ibi, *Illum tamen, cui contulerit, non debebit, te non vocato (cùm tibi forsan ius possit competere retinendi) in possessionem ipsum inducere corporalem.* & quamuis ipsi iudici liqueat aliquem non habere defensionem,tamen non debet procedere ad causæ decisionem sine illius citatione, de cuius præiudicio tractatur,ex glossa *in cap. cùm dilectis filiis, verb.inducenda, de purgat. canonic.* vbi ad hoc refert expressa iura, resoluit Bellonus *decis.Gemensi 104. n.19.* Vigelius *decis.6.centuria 6.*

Et quamuis appareat venditorem nullum ius, nec defensionem habere,in quo casu loquuntur qui ex *d.l. emptorem 12. ff.de act. empt.* citationem non esse necessariam tenuerunt (quamuis eo textu non probetur,) adhuc tamen citationem præcedere oportere, probarunt Socinus *in l.2.§.fin.num.15.ff.solut.matrimonio.* vbi Alciatus *n.29.* Rebuffus *3.tom.ad leges Gallicas, tit. de dilationibus, art.5.gloss.vnica, n.37.* & diuersè loquuntur qui citationem excludere volebat, vt constat ex traditis ab Antonio Gabriele *lib.2. communium, tit. de citatione, conclus.1.n.3.* Carolus Ruinus *vol.5 consil.31. n.1.* Cepolla *Tolosanæ dec.440.* & probatur expressè ex textu *in Clement. sæpè, de re iudicata.* vbi cùm Imperator Henricus procederet contra Robertum Siciliæ Regem tanquam eius fundatarium, & publicè constaret rebellem Imperatori fuisse; tamen Pontifex Clemens V. tradit nullius roboris esse sententiam, quia Rex citatus non fuerat.& nota verba, *quia eiusmodi sententia non à directione matre virtutum, sed à nouerca iniustitiæ voluntaria, scilicet indicantis præcipitatione processit.* 11

Quæ præcipitatio fortassis in his casibus interueniret posset,si solùm ex gubernatione,non adhibita plena causæ cognitione,res à Senatu decerneretur,quia semper in casibus similibus solent aliarum Ecclesiarum Rectores nimis instare, importunè insistere, iudices vexantes, scandala excitando, vt inde nimis abruptè procedere impellerent & cogerent,iuxta quod traditur *in capite. vnico, de excessibus Prælatorum* ibi, *Diuersa scandala quandoque proueniant, & diuersos clamores ad Sedem Apostolicam referantur*, & vt explicat *gloss.1.* in eo textu eis verbis, *insurgebant magna scandala inter Rectores Ecclesiarum Parochialium, & ipsos mendicantes, ideo supplicatum fuit domino Papæ, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno qui prouidit, vt sequitur.* & continuò in his casibus esse scandala, notarunt in eo textu Ioannes Andreas, vbi Anchar. *numero 1.* Dominicus de sancto Geminiano *numero 1.* Flauius Cherubinus *in compendio Bullarum tom.3. Bulla 99. fol.57. pag.1.* Barbosa *de officio Episcopi, allegat.26.num.1.* Hæc igitur scandala,quæ solent inter se litigatores in his casibus excitare, non debent iudicio miscere, vt in eo fine causæ cognitione solùm regiminis prætextu, fine ordine iudiciali, procedatur. 12

Denique, quia valde periculosum est in casus iustitiæ, gubernationis prætextum, vel rationem status miscere, maximè vbi versatur præiudicium tertij, in quod Neronem reprehendit Cornelius Tacitus, nam cùm vellet contra Vestinum procedere, & nullam iustitiæ causam inueniret, regiminis prætextu vsus fuit, vt constat *lib.15. Annalium*, eis verbis, *Igitur non crimine, non accusatore existente, quia speciem iustitia induere non poterat, ad vim dominationis conuersus.* & quod idem Cornel. Tacitus *lib.1. Historiarum*, tradit aduersùs Titianum,& Proculum ibi, *Titianus, & Proculus, vbi consiliis vincerentur, ad ius Imperij transibant.* & ex Purpurato, & aliis Cassaneus. *in catalog. gloriæ mundi 7. part. considerat. 3. vers. octauum.* reprobat opinionem eorum, qui tenuerunt aduersùs leges posse indicari regiminis prætextu,quia nunquam ex eo debet iustitia & partium ius violari, & ita 13

iudices monet hoc periculum vitare Bobadilla *lib.2. Politicæ, cap.2. num.82.* & rectiùs probatur praxi ſupremi Senatus Caſtellæ, nam quando in aula gubernationis aliqua pendet quæſtio, ſi quis ſe offerat quaſi eius intereſſe oſtendens, & petierit ad iuſtitiam eius cauſæ diſcuſſionem remitti, ſtatim à gubernatione abdicatur, & ad iuſtitiæ Aulam quæſtio diſceptanda tranſmittitur, vbi auditis partibus cum cauſæ cognitione res decidatur.

ALLEGAT. XCI.

De Subreptione, & Obreptione.

1 *Obreptio reſpicit verum tacere.*
l.ſed etſi 10.§.ſi patronum.ff.de in ius voc.
Subreptio continet falſum exprimere.
Reſcripta & priuilegia annullantur obreptione, vel ſubreptione.
c.ſuper litteris, de reſcriptis, & n.5.
c.poſtulaſti, eodem, & n.5. & 8.
c.ſi motu proprio 23 de præb.lib.6.
c.2.de filijs Presbyter.eod.lib. & n.4.
l. 2. Cod. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam.
l.etſi legibus, C.eodem, & n.15.
l.fin.C.de his qui à non domino.

2 *Idem Vlpianus, ff.de excuſat.tuto.*
l.ſi quis obrepſerit, ad leg.Cornel.de falſis.
cap.ad audientiam, de reſcriptis.

3 *Reſcriptum etiam ex motu proprio & certa ſcientia annullatur obreptione & ſubreptione.*

4 *Subreptio in partem annullat totum reſcriptum.*
cap.1. & 2.de filijs Presbyterorum.
cap.dudum.de priuileg.lib 6.
cap.fin.de filijs Presbyteror.eodem lib.
l.cum tale.§.falſa de condit. & demonſtr.

5 *Subreptio conſideratur non ſolùm quando tacetur quod poterat conceſſionem impedire, ſed etiam quod difficilem conceſſionem reddere.*

6 *Subreptitia priuilegia cenſentur ob diminutionem iuris alterius.*
l.nec damnoſa, C.de precib.Imper.offer.
Princeps non videtur velle tertio præiudicare.
l.2.§.ſi quis à Principe, & §.medico, ff.ne quid in loco publico, & n.19.
l.3.de bonis libert.
l.1.§.item Labeo.familiæ erciſcundæ.
l.ex facto, in princ.ff.de vulgari.

7 *Subreptio vt excludatur, facienda eſt relatio de quacumque re minima.*
cap.cæterùm, de reſcriptis.

8 *Subreptionem inducit non ſolùm omiſſio cauſæ finalis, ſed etiam impulſiuæ.*

9 *Relatio fieri debet explicitè vt euitetur ſubreptio.*
cap.dilectus filius 26.de reſcriptis.
l.vltim.ad finem, C.de dot.promiſſ.

10 *Relatio ſub inuolucro verborum, & confuſa, non tollit ſubreptionem.*

11 *Subreptio vt excludatur iuris tertij mentio facienda.*
cap.ſi proponente, de præb.lib.6.
cap.ſi motu proprio, eodem tit.
cap in noſtra, de reſcriptis.
l.ea quæ commendandi 43 de contrah.emptione.
l.1.§.de ædilitio edicto.

12 *Subreptio etiam reddit ſi iuſtum fuerit conceſſum.*

13 *Subreptio etiam ex ignorantia falſi alieni annullat reſcriptum.*
c.ſi ſuper gratia, de offic.deleg.in 6.

14 *Gratia non aſſumit vires ex narratione ſupplicantis, ſed ex voluntate concedentis.*
Subreptio per ignorantiam, non vitiat totum reſcriptum, vt ſi fiat per dolum.

15 *Dolus eſt qui licèt non exprimat falſum, tacet veritatem, quam non potuit ignorare.*
cap.ſedes, de reſcriptis & n.16.

16 *Subreptio in totum annullat reſcriptum.*
Verbi penitus *ſignificatio.*

17 *Qualitates omnes ad impetrationem exprimendæ.*
cap ſuſceptum, de reſcriptis, lib.6.
l.ex ea 121.§.in inſulam.ff.de verb.obl.

18 *Gratia ex qua tertio ius quæſitum, habet clauſulas derogatorias ad ſequentes gratias.*
l fin.C.de locat prædior.ciuil.lib.11.
Derogatoria clauſula expreſsè reuocanda.
l.ſi quis, in principio.ff.de leg.3.

19 *Princeps non poteſt ius tertio quæſitum tollere.*
l.Titius puerum.ff.de obſeq à liber.
cap.quamuis, de reſcriptis, lib.6.
c.ſi propter, eodem tit. & lib.
c.ſuper eo.ff.de offic.delegat.

20 *Subreptio cauſatur præcedente prima gratia, quamuis qui obtinuit, in eius executione fuerit negligens.*
c.conſtitutus 29.de reſcriptis.
c.gratia, de reſcriptis, lib.6.
c.ſi eo tempore, eod.tit. & lib.

21 *Subreptio nullam ſecundam gratiam reddit circa eandem rem.*
l.quod ab initio.ff.de reg.iuris.
c.auditis, de electione.

22 *Clauſulæ quæ apponuntur ex ſtylo curiæ, in reſcriptis gratiæ exprimendæ, alias nulla reſcripta ex ſubreptione.*

23 *Subreptio an interueniat quando in iure non expreſſa iudicis arbitrio relinquitur.*

24 *Subreptio an per dolum, vel ignorantiam fiat, in dubio index arbitrabitur.*

25 *Subreptio quamuis non præſumatur, & regulariter probanda ab eo, qui allegat; tamen limitatur ſi quis allegat, habet pro ſe iuris præſumptionem.*
Gratiam impetrans debet narrata probare.
Præſumptio iuris transfert onus probandi in aduerſarium.
l.fin.in principio.ff.quod met.cauſ.
l.ſiue poſſidetis 16.C.de probation.

Reſcriptum & priuilegium quando ex ſubreptione, vel obreptione nullum reddatur.

IN hoc caſu priuilegium & conceſſionem annullari, quoties obreptio quæ reſpicit verum tacere. *l.ſed ſi 10.§. patronum, ff. de in ius vocand.* Brillon. *verb. obreptio. vel ſubreptio*, quæ continet falſum exprimere, vt poſt alios Thomas Sanchez *de matrimonio, lib.6. diſp.21.num.2.* in conſeſ

concessione Principis,& priuilegio interuenirent, *cap. super literis* 20. *c. postulasti* 27. & vtrobique Doctores *de rescriptis*, *cap. si motu proprio* 23. *de prebendis*, *lib.* 6. *cap* 1. *de filiis Presbyterorum eodem lib. leg.* 2. *l. etsi legibus* 5. *C. si contra ius, vel vtilitatem publicam, l. fin. C. de his qui à non domin.* Paul. Castrens. *consil.* 369. *numero* 2. *lib.* 1. Bald. *in leg. præscriptione, num.* 1. *C. si contra ius, vel vtilit. public.* Iarè Rodericus Suarez *allegat.* 12. *numer.* 30. *cum seqq. & allegat.* 28. *num.* 26. Couarr. *lib* 1. *variar. cap.* 20. *num.* 1. & 5. Cardinalis Tuschus *lit. O. conclus.* 50. *n.* 3. & *lit. S. concl.* 722. Farinac. *consil.* 3. *n.* 5. & *per totum lib.* 1.

2 Facit *d. l. sed si hæc, §. patronum. ff. de in ius vocand. l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tutor. l. si quis obrepserit. ff. ad legem Cornelium de falsis. leg. & si legibus C. si contra ius, vel vtilitatem publicam, cap. ad audientiam, de rescriptis.* Abbas *in c. cæterum, num.* 6. *eodem tit.* Beroius *vol.* 1. *cons.* 13. & *cons.* 65. *nnm.* 129. Socin. iunior. *cons.* 77. *n.* 84. *vol.* 1. Menoch. *de arbitrariis, lib.* 2. *centuria* 3. *casu* 201. & *cons.* 1. *n.* 399. ex Baldo, Ancharrano, & Alex. Baptista Cæsar. 3. *p. diuersor. cons.* 7. *n.* 30.

3 Idque procedit, quamuis fiat concessio ex motu proprio & certa scientia. Alex. *vol.* 2. *cons.* 60. *num.* 40. Gozadinus *cons.* 2. *num.* 25. & *cons.* 5. *num.* 14. Anchar. *cons.* 188. incipit, *Visi.* Bald. *l. fin. C. sententt. rescind. non poss.* Tiber. Decianus *lib.* 3. *cons.* 38. *n.* 51. Rodericus Suarez alios allegans, & referens, *alleg.* 12. *n.* 28. Bossius *in tractatu de Principe, n.* 359. Molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 7. *n.* 15. ex Aldobrandino, Menochio, Ruino, P. Molina, D. Ludouisio, Castillo & aliis, Additio ad Molinam *dict. n.* 15. Mieres *de maiorat.* 1. *p. q.* 5. *n.* 22. Antonius Petra *de potestate Princip. cap.* 32. §. *de clausula, de certa scientia, n.* 14. & *seqq.* & ad clausulam *de motu proprio.* post Iason. & Ioann. Andr. *in c. si motu proprio, de prebendis in* 6. Abbas *in c. ad aures, de rescriptis, n.* 5. Rodericus Suarez *vbi proximè n.* 40. & *alleg.* 13. *n.* 2. Menoch. *d. casu* 201. *n.* 81. Garcia *de beneficiis* 1. *p. c.* 5. *n.* 502. P. Suarez *de legibus, lib.* 8. *c.* 12. *n.* 11. Sancius *de matrimonio, lib.* 8. *disp.* 21. *n.* 47. Farinac. *decisio. crimin. lib.* 2. *decis.* 325. *n.* 16. Barbosa *clausula* 79. *n.* 20.

4 Et hoc, etiamsi in parte solùm sit subreptio, nam rescriptum in totum annullatur. *c.* 1. & 2. *de filijs Presbyterorum, lib.* 6. Beroius *vol.* 1. *cons.* 88. *n.* 1. Grammat. *consil.* 162. *n.* 10. Bolognet. *cons.* 2. *num.* 18. Cravetta *consil.* 749. *n.* 29. si ex eo posset colligi Principem non concessurum. *c. dudum, vers. nos igitur, de priuilegiis in* 6 *c. fin. de filiis Presbyterorum, eod. lib. l. cum tale* 71. §. *falsam ff. de condit. & demonstrat.* Couarr. *lib.* 1. *variar. c.* 20. *n.* 1. & 5. Menoch. *dict. casu* 201 *num.* 22. pluribus Gutierr. *canonic. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 14. P. Sanchez *de matrimonio d. lib.* 8. *q.* 11. *n.* 11. & 17.

5 Et non solùm subreptio consideratur quando non est expressum quod poterat concessionem impedire, sed etiam quando prætermittitur quod difficilem poterat concessionem reddere, etiamsi dicatur quòd si declararetur, Princeps concederet. *cap. postulasti.* vbi Abbas, & alij *in cap. super literis*, vbi gloss. *de rescriptis.* Lupus *allegat.* 89. Gozadinus *consil.* 6. *num.* 6. Cravetta *vol.* 4. *consil.* 296. & 963. *numero* 25. Roman. *consil.* 326. *numero* 11. Beroius *volumin.* 1. *consil.* 88. *numero* 2.

6 Et ita priuilegia subreptitia præsumuntur ob diminutionem iuris alterius. *leg. nec damnosa, C. de precibus Imperat. offerend.* Bald. *vol.* 5. *cons.* 300. Cravetta. *consil.* 296. *collum.* 5. & *consil.* 749. *num.* 25. quia tunc Princeps non videtur velle. *leg.* 2. §. *si quis à Principe*, & §. *meritò. ff. ne quid in loco publico. l.* 3. *ff. de bonis libertorum. leg. item Labeo.* §. 1. *ff. familiæ erciscundæ. leg. ex facto, in principio. ff. de vulgari.* Alexand. *volumin.* 1. *consil.* 2. *numero* 4. & *volum.* 2. *consil.* 49. & *consil.* 127. *numero* 3. & *volumin.* 5. *cons.* 3. *numero* 5. & 6. & *cons.* 30. *numero* 2. & 3.

Sed necessarium est ad impetrationem priuilegij, vt 7
subreptio excludatur facere relationem cuiusque rei, etiam minimæ. *cap. cæterùm*, vbi notat Abbas, *de rescriptis.* Beroius *vol.* 1. *consil.* 88. *volum.* 3. Quia etsi aliàs Princeps esset concessurus, si tamen non ea forma concederet, sed cum aliquo moderamine, subreptio consideratur. Dom. Couarr. *dict. cap.* 20. *num.* 5. & *in tract. de sponsalibus* 2. *p. cap.* 8. §. 9. *num.* 1. P. Molina *tract.* 2. *de iustitia & iure, disputat.* 173. Thom. Sanch. *dict. quæst.* 21. *numer.* 11. quia quando datur sine expressione rei quæ restringeret gratiam, plus dat, quàm velit, & respectu concessionis sic factæ dicitur inuoluntarius.

Ex quo fit, vt non solùm omissio relationis causæ 8
finalis subreptionem inducat, sed etiam causæ impulsiuæ, quæ posset Principem facere immorari & consulere, etiamsi aliàs esset concessurus, vt ex *c. postulasti* 27. *de rescriptis*, eis verbis, *de leui non scribimus*, notarunt Panormitanus, Felinus, & Doctores communiter. *ibi* Decius *num.* 10. 11. vbi tradit ab omnibus admissam opinionem Panormitani, idem *in cap. super literis, num.* 7. *de rescriptis*, probauit Alexand. *lib.* 1. *consil. num.* 3. & *lib.* 7. *consil.* 95. *num.* 7. Suarez *dict. allegat.* 12. *num.* 33. Menoch. *dicto num.* 27. Afflictis *decis.* 195. *num.* 7. pluribus Mieres *de maioratibus* 1. *part. quæst.* 3. *num.* 3. multis confirmat Guterrius *lib* 2. *canon. quæst.* 5. *num.* 21. & 41. qui tradit textum *in dicto cap. postulasti*, procedere, non solùm in beneficialibus sed etiam in aliis omnibus concessionibus gratiosis & priuilegiis vt tenuerunt Tuschus *lit. S. conclus.* 720. *numero* 3. & 6. Garcia *de beneficiis* 6. *part. cap* 2. *numero* 200. Farinac. *lib.* 1. *consil.* 3. *numer.* 10. & *in nouissim.* 2. *part. decis.* 452. *num.* 4. & ita in Rota iudicatum testatur Beltramin. *in Additionibus ad Dom. Ludouis. decis.* 108. *num.* 11. *ad finem.* & subreptionem induci quando ea ex vi verborum tacitè colligi potest, ex Celso Hugo. *consil.* 88. *n.* 16. probauit Baptista Cæsar 3. *p. consil. diuersor. cons.* 8. *n.* 47.

Vnde explicitè debet fieri relatio. *cap. dilectus filius* 9
26. vbi Glossa & Doctores, *de rescriptis.* Ludouic. Roman. *consil.* 326. incipit, *In præsenti consultatione, n.* 12. addens rationem, quia ex generalitate, quæ obscuritatem parit, potest Princeps facilè circumueniri, *l. finali ad finem*, ibi, *Falso sermone se iactat. C. de dotis promissione*, & cum aliis sequitur Rodericus Suarez *alleg.* 12. *n.* 34. Didacus Perez *in l.* 1. *q.* 9. *ad finem, tit.* 12. *lib.* 3. *ordinamenti.*

Et mentio, seu relatio sub inuolucro verborum, & 10
in confuso, non tollit vitium subreptionis. Baldus *in l. præscriptionem, num.* 20. *C. de precibus Imperator. offerendis, & in l. eam quam, num.* 36. *C. de fideicommissis.* Bald. *vol.* 3. *consil.* 204. Cravetta *d. consil.* 749. *numer.* 24. Gozadinus *cons.* 9. *num.* 23. Socinus iun. *vol.* 1. *cons.* 77. *numer.* 88. Socinus *vol.* 2. *consil.* 273. *num.* 12. Tiberius Decianus *vol.* 1. *cons.* 23. *num.* 45. Bolognetus *cons.* 2. *num.* 31. *vsque* 34. Farinac. *lib.* 1. *cons.* 3. *num.* 10. & *cons.* 47. *numer.* 12. & *lib.* 2. *cons.* 162. *num.* 3. & *decis.* 325. *numero* 16. ex quo ad saluandam gratiam de subreptione non sufficit generalis expressio, sed requiritur specifica, ex Abbate, Ripa, Grammatico, & Rotæ decisionibus, probat Baptista Cæsar 3. *p. consil. diuersor. cons.* 40. *num.* 22.

Sed & cuiusque iuris tertij mentio facienda est in 11
petitione, aliàs subreptitia, & nulla redditur, *cap. si proponente, & c. si motu proprio, de prebendis, in* 6. etiamsi illud ius tertij non esset efficax. Alexand. *volum.* 5. *consil.* 3. *numer.* 6. Rolandus à Valle *vol.* 3. *cons.* 10. *num.* 12. & quamuis ius tertij sit conditionale, Geminianus

*conſil.*107. per textum *in cap. cùm olim, de re iudicata.* & expreſsè, vt prædiximus; ita facienda eſt, vt nullo modo Princeps decipi poſſet. *cap. in noſtra,* ibi, *expreſſum, de reſcriptis.* Grammaticus *deciſ.*66. *numero* 19. facinnt verba textus *in l. ea quæ commendandi* 43. *ff. de contrab. empt.* ibi, *qui non tantùm in eo eſt, qui fallendi cauſa obſcurè loquitur, ſed etiam qui inſidiosè obſcurè diſſimulat. l.*1.§.1. ibi, *palam, ff. de ædilitio edicto.* Crauet. *conſ.* 78.*n.*3. Sucin. iun. *lib.*2. *conſ.*77.*n.*97.

12 Et quamuis ſit iuſtum quod conceſſione impetratum; tamen ex ſubreptione nullum cenſendum, ex Baldo, Iaſone *in l. qui iuriſdictione, num.*10. *de inriſdictione omnium iudicum.* Crauetta *conſ.*1103.*num.*17. & non aboletur ſubreptio ex conſenſu partis, quia non ex eo pendet, ſed ex Principis voluntate. Crauetta *conſ.* 592.*num.*64. *vol.*4.

13 Sed etſi ex ignorantia & facto alieno procedat ſubreptio, nullam reddet conceſſionem. *cap. ſi ſuper gratia. de officio deleg. in* 6. Oldradus *conſ.*257. *num.*36. Berous *vol.*1. *conſ.*50.*num.*72. Ruinus *vol.*1. *conſ.*21. *numero* 13. *& vol.*4. *conſ.*98. *num.*14. Tiberius Decianus *vol.*1. *conſ.*18. *num.*379. Capicius *deciſ.*32. *num.*13. Neuizanus inter conſilia Bruni *conſ.*12. Menochius & Bolognetus *vbi proximè, d. cap. ſuper literis, verſ. ſi verò,* vbi Abbas, *num.*4. Felin. & Decius *num.*8. *cap. conſtitutus,* vbi idem Abbas, *num.*1. *de reſcriptis.* Francus *in cap. ſi eo tempore, num.*4. *de reſcriptis. in* 6. Corneus *vol.*2. *conſ.*227. *num.*9. Tiraquellus *tractat. Ceſſante cauſa* 1.*part. num.*116. Sanchez *d. diſp.*21. *num.*56. Tuſch. *lit. O. concl.*50. Mieres *d. q.*3. *num.*6. Farin. 2.*p. nouiſſ. deciſ.*451.*n.*4.

14 Quia gratia non aſſumit vires ex narratione & petitione ſupplicantis, ſed ex voluntate concedentis. Et quamuis ad nullitatem reſcripti non differat, an per fraudem, vel ignorantiam fiat ſurreptio; tamen in eo differentia, nam ſurreptio per ignorantiam, vel ſimplicitatem non vitiat totum reſcriptum gratiæ, ſed ſolùm eam partem, in qua ſubreptio facta; at verò, per dolum, vel fraudem vitiat totam gratiam, vt nulla omnino reddatur. *d. cap. ſuper literis,* eis verbis, *qui priori modo falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem in ſuæ peruerſitatis pœnam, nullum ex illis, literis commodum conſequuntur.* notarunt Oſaſcus *deciſ. pedemontana* 142.*num.*29. Puteus *lib.*1. *deciſ.*397. Mieres *de maiorat.*1. *part. quæſt.*9. *numero* 4. *cum ſequent.* & alij, quos refert Thomas Sanchez *dict. diſputat.*21. *numero* 65.

15 Tum etiam, qui impetrat aliquid à Principe, etiamſi non exprimat falſum in relatione, ſed ſolum taceat veritatem, quam non potuit ignorare, committit dolum, & in eo eſſe præſumitur. Aymon Crauetta *conſ.* 68. *num.*11. Alexand. *conſ.*93. *num.*6. *verſ. non obſtat. lib.*6. Maſcardus *concluſ.*1065. *num.*9. Pelaez de Mieres *de maioratibus* 1.*p. q.*9. *num.*7. & meritò ideo caret impetratis. *l. etſi legibus* 5. *C. ſi contra. ius, vel vtilitatem publicam, cap. ſedes* 15. *cum ſequentibus, de reſcriptis,* iunctis aliis cumulatis à Mieres *vbi proximè, num.*4. *cum ſequent.*

16 Vnde fit, vt ſi facultas impetretur ſubreptitia, etſi in aliqua eius parte veritas exprimeretur, in totum annullatur, vt denotat verbum *penitus,* quo vtitur dicta lex, *& ſi legibus, & d. cap. ſedes,* quod ſignificat impetrationis totius nullitatem, vt tradit cum aliis Oſaſcus *deciſ. Pedemontana* 142.*num.*29. ex Angelo, Fulgoſio, Rebuffo, Matheſilano, Socino, Tiraquello, Mantica, & pluribus Barboſa *deciſ.*249.*n.*6.

17 Et ideo omnes qualitates ad impetrationem debent declarari, & forma vacationis in beneficiis exprimenda, vt poſſit conſtare de omni eo quod poſſet mouere concedentem, vt deneget, vel concedat. *capite ſiſcepti, de reſcriptis in* 6. *l. ex ea* 121.§. *inſulam, ff. de verb. obligat.* Selua *de beneficijs* 3.*p. q.*12. *num.*72. idque vt appareat ſi ex forma vocationis eſſet ius adquiſitum tertio. Gomez *in regula Cancellariæ, de beneficijs vacantibus per obitum familiæ Cardinalis, q.*23. Mandoſius *regul. Cancellariæ* 19.*q.*17.*n.*6.

Et quoties alteri adquiſitum eſt ius in re quæ im- 18
petratur, ſemper prima gratia habet clauſulas derogatorias ad ſequentes. *l. vlt. Cod. de ciuil. lib.*11. & vbi eſt clauſula derogatoria, neceſſariò requiritur *locat. prad.* expreſſa illius derogatio. *l. ſi quis, in princ. de legat.*3. Ruinus *lib.*1. *conſ.*186. *num.*4. Currius iunior *conſ.*174. *num.*20.

Quia Princeps non poteſt ius quæſitum tertio tol- 19
lere ſine cauſa. *l. Titius puerum, ff. de obſeq. à liber.* Pinellus *in rub. C. de reſcind.*1.*p. num.*8. Nauarr. *de ſpoliis,* §.3.*n.*3. & ſemper vult Princeps ſaluum eſſe ius prioris conceſſionis, *d. l.*2.§. *ſi quis, & §. meritò, cap. quamuis, de reſcriptis n.*6. *cap. ſi propter, eodem titulo & lib. c. ſuper eo, de officio delegati.* Couarr. *de ſponſalibus* 2.*p. c.*8.*n.*24. Rolandus *l.*4. *conſ.*75.*n.*12. Affli&is *deciſ.*334. Crauetta *conſ.*196.*n.*3.

Idque etiam locum habet tunc, quando duæ gratiæ 20
impetrantur, etiamſi primus, qui impetrauit, in ea exequenda negligens fuerit, quia ſubreptio non conualeſcit, cùm id non pendeat niſi ex gratia Principis, non verò ex diligentia, vel negligentia primi impetrantis, & ex tempore conceſſionis validitas tituli & gratiæ oportet conſiderari. *cap. conſtitutus* 19. *de reſcriptis, cap. gratia, cap. ſi eo tempore, de reſcript. in* 6. Nauarrus *in cap. ſi quando, pag.*3. *&* 30. *de reſcriptis.* Mandoſius *reg.*18. *Cancellariæ q.*12.*n.*15.

Et facit doctrina Panormitani *in capite capitulum,* 21
*num.*3. *de reſcriptis,* vbi etiam Felinus *numero* 5. *verſ. limita fallentiam,* ſequitur Grammaticus *conſ.*6. *num.*4. vt ſi duæ gratiæ impetrentur circa idem corpus, quod in iure & ab interpretibus admiſſum eſt, ſecundam gratiam cenſeri nullam & ſubreptitiam, procedere vt etiam propter negligentiam impetrantis primam gratiam, ſecunda non conualeſcat. *l. quod ab initio, de reg. iuris, cap. auditis, de electione.* Decius *conſ.*114. *num.*2. & in notabili caſu Aluarotus *c.*1.§. *Marcus, ſi de feud. fuer. controu. n.*7. Mandoſius *reg. Cancellariæ* 21.*q.*10.*n.*6. Grammaticus *conſ.*6.*n.*4.

Sed etiam notari oportet, omnes qualitates & clau- 22
ſulas quæ apponi ſolent, ex Curiæ ſtylo in reſcriptis gratiæ exprimendas, aliàs vitio ſubreptionis reſcriptum gratiæ laborabit. Felinus *in d. cap. ſuper literis, num.*8. vbi etiam Decius *num.*9. idem Felinus *in cap. in noſtra, num.*19. *de reſcript.* Barth. Socinus *lib.*2. *conſ.* 164.*num.*5. *& conſ.*169.*num.*10. Lapus *alleg.*89.*num.*6. Afflictis *deciſ.*116. *num.*4. Menoch. *d. caſu* 201.*n.*28. & 31. Mieres *d.*1.*p. q.*8.*n.*9. Tuſchus *lit. S. dicta concl.* 720.*n.*15. & alij, quos refert & ſequitur Thomas Sancius *diſp.*21. *num.*19.

Cùm verò dubitetur de ſubreptione, ſi apertè in 23
iure non expreſſa, iuxta quæ notauimus id dicendum iudicis arbitrio, cui commiſſum expendere, an Princeps non concederet, vel difficulter, & non eo modo concederet. Abbas *in cap. conſtitutus, numero* 5. *de religioſ. domibus, & in cap. ex conqueſtione, num.*4. *de reſtit. ſpoliat.* Felinus *in cap. caterùm, num.*4. *de reſcript.* Sancius *d. num.*19. Menochius *vbi proximè, num.*29. *cum ſeqq.* Guterrius *d. cap.*15. *num.*44. *&* 49. Couarr. *d. c.*20. *n.*5. Tuſchus *d. concl.*720. *num.*15. Tiraquell. *tract. Ceſſante cauſa, limit.*1.*n.*15. *&* 18.

Et in dubio, an ſubreptio per ignorantiam facta præ- 24
ſumi oporteat, vt voluerunt gloſſa *in dict. c. ſuper literis, verb. priori modo,* & relati à Mieres *de maiorat.*1.*p. q.*8.*n.*18. *&* 9.*num.*7. Vel per dolum, vt notarunt

Baldus

Baldus *lib.* 5. *conſ.* 335. *& lib.* 5. *conſ.* 326. alij, quos refert Tuſchus *dict. concluſ.* 720. *numero* 18. id tamen etiam iudicis arbitrium æſtimauit, & ex coniecturis perpendit, an impetrans obrepſerit Principi per ignorantiam, vel per dolum, Tuſchus *vbi proximè, numero fin.* Sancius *dict. diſputat.* 21. *num.* 68. vbi plures refert, & quando ſubreptio conſideratur ex facto proprio, aut ex aliis cauſis, quas non potuit impetrans ignorare, tunc per dolum & fraudem ſubreptio commiſſa præſumi oportet. Alexand. *lib.* 6. *conſ.* 93. *numero* 6. Maſcatd. *de probat., concluſ.* 1065. *numero* 9. Cruceta *conſ.* 68. *numero* 11. Mieres *d. quæſt.* 9. *num.* 6. Sanchez *d. n.* 68.

25 Denique circa probationem ſubreptionis, etſi regulariter ei qui allegat incumbat onus probandi, tamen limitatur quando ſubreptio conſiſtit in expreſſione falſi, quia ſemper impetrans gratiam, tenetur probare narrata fuiſſe vera, vt poſt Ananiam *in cap.* 1. *de litis conteſtatione, lib.* 6. notauit Abbas *lib.* 2. *conſ.* 70. *numero* 2. Bellamera *conſ.* 14. *numero* 20. Tuſchus *lit. S. concluſ.* 721. *num.* 2. *&* 3. aut quoties qui allegat ſubreptionem, habet proſe iuris præſumptionem, quia ex ea transfert onus probandi in aduerſarium. *l. fin. in princip. ff. quod met. cauſ. l. ſiue poſſidetis* 16. *Cod. de probat.* gloſſa *verb. non poteſt, in l. cùm actum. ff. de neg. geſtis, & in l.* 2. *verb probetur, Cod. de petit. hæreditatis.* Pacianus *de probat. lib.* 2. *capite* 25. *numero* 20. cum Alciato, Maſcardus *concluſion.* 1240. *num.* 7. Surdus *deciſion.* 75. *num.* 21. vel quando in titulo non continetur quod intenditur ab impetrante. Alexand. *lib.* 2. *conſ.* 94. *numero* 3. *&* 4. Tuſchus *concluſ.* 721. *num.* 7.

26 Ex quibus cùm in reſcripto de quo agimus, plura omiſſa in narratis, & præſertim tertij præiudicium non expreſſum, ideo reſcriptum nullum debet iudicari; & ita obtinui.

ALLEGAT. XCII.

De obſeruantia interpretatiua.

1 *Conſuetudo optima legum interpres.*
l. ſi de interpretatione, ff. de legibus.
capite cùm dilectus, de conſuetudine, & numero 3.
l. quædam, ff. de rebus dubijs.

2 *Priuilegiorum vis in obſeruantia conſiſtit, aliàs per non vſum amittuntur.*
l. 1 *ff. de nundinis.*
c. accedentibus, de priuilegijs.
l. 42. *tit.* 18. *p.* 3.

3 *Obſeruantia debet probari ab eo qui allegat.*

4 *Obſeruantia probatio fieri debet ſpecificè exprimendo actus obſeruantiæ.*

5 *Obſeruantiæ debet eſſe vniformis, aliter non prodeſt.*
l. nemo 166. *§. temporaria, ff. de regul. iuris.*
l. quæſitum, §. ſi quis eodem, ff. de fundo inſtructo.
l. ſemper in ſtipulationibus 35. *ff. de regul. iuris.*

6 *Obſeruantia non inducitur ex actibus meræ voluntatis.*
Facultatiua non inducunt conſuetudinem.

7 *Interruptio obſeruantiæ fit vno actu contrario.*

8 *Obſeruantia interpretatiua non poteſt prodeſſe quando eſt contra priuilegium, vel inſtrumentum.*

9 *Obſeruantia quæ eſt declaratio, non debet opponi, & eſſe contraria titulo.*

10 *Vſurpatio potius quam interpretatio dicenda priuilegij obſeruantia, quæ ei aduerſatur.*
c. fin. de conſuetudine.
l. 1. *ad finem, tit.* 10 *lib.* 5. *Recop.*

11 *Obſeruantia & interpretatio tituli non procedit, niſi quando eius verba dubia ſunt.*
Interpretatio deſeruit ad dubium explicandum.
l. ille, aut ille 25. *§. cùm in verbis. ff. de leg.* 3. *l. continuus* 153. *§. cùm ita ff. de verb. obligat.*
l. ſi quis filium 3. *C. de liber. præter.*
l. præſcript. ff. qui & à quibus.

12 *Obſeruantia quando res clara eſt, non operatur in tertij præiudicium.*

13 *Interpretatio actus pertinet ad diſponentem.*
l. hæredes palam, §. ſi quid poſt. ff. de teſtament.
l. ſeruus plurium 53. *§. vlt. ff. de leg.* 1.
l. nummis 73. *ff. de leg.* 3.
l. ex facto 17. *§. ſi quis rogatus* 1. *ff. ad Trebellian.*
l. Neratius 152. *ff. de reg. iuris.*

14 *Priuilegiorum declaratio & interpretatio pertinet ad Reges, & eorum ſucceſſores.*
l. fin. C. de legibus.
l. ex facto 43. *ff. de vulgari.*
l. cùm veniſſent, de iudicijs.
l. 4. *tit.* 33. *p.* 7.
l. 27. *tit.* 18. *p.* 7.

15 *Obſeruantia priuilegij vt noceat Regi, debet induci cum eius ſcientia.*
l. 3. *&* 6. *tit.* 2. *p.* 1.
l. 4. *tit.* 33. *p.* 4.

16 *Scientiam Principis qui allegat, debet eam probare.*
l. verius, ff. de probatio.
l. quamquam, ff. ad SC. Velleian.

17 *Princeps non ſolùm præſumitur ignorare factum alienum, ſed etiam proprium ex multitudine negotiorum.*
c. cùm olim 12. *de re iudicat.*
c. veniens, de præſcript.

18 *Ignorare factum proprium præſumitur Magiſtratus & homo dines ob multiplicitatem negotiorum.*

19 *Principis ſcientia, quia ex ea inducitur iuris remiſſio, probanda ſpecificè, cùm ſuis qualitatibus.*
l. debis, ff. de tranſact.
l. 1. *§.* 1. *ff. quemadm. teſtam. aperiantur.*

20 *Scientia miniſtrorum Regis ad præſumptionem debet eſſe eorum, per quos actus geritur.*

21 *Scientia officialium & Miniſtrorum Regi non nocet.*
l. fin. ff. vti poſſidetis.
l. quod vulgo. ff. de pro emptore.

22 *Principis ſcientia præſumpta ei non nocet.*

23 *Obſeruantia interpretatiua quod tempus requirat, remiſſiuè.*

Obseruantia & consuetudo intrepretatiua ad Regum donationes quomodo admittenda, & quid operetur?

1

VEMADMODVM in legum interpretatione plurimum valet vsus & consuetudo quæ legem confirmat. *l. si de interpretatione, ff de legibus, cap. cum dilectus, de consuetudine, leg. quædam, ff. de rebus dubijs.* Cravetta *cons.* 228. *num.* 11. Gabr. *lib.* 2. *conf.* 66. *n.* 4. *& conf.* 76. *n.* 16. Mantica *de contract. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 4. *& tit.* 7. *n.* 10.

2 Ita etiam similiter in priuilegiis, imò potiùs tota priuilegiorum *vis & ius* in eorum vsu & obseruantia consistit, aliàs enim nullius momenti redduntur. *l.* 1. *ff. de nundinis*, vbi communiter notatur. *l.* 42. *tit.* 18. *p.* 3. *cap. accedentibus, de priuilegijs.* Rota per Crescentium *decis.* 4. *de priuileg. n.* 2. *& decis.* 67. *num.* 3. Menoch. *cons.* 65. *n.* 4. Hondedeus *lib.* 1. *conf.* 4. *num.* 19. Suarez *de legibus, c.* 34. *n.* 24. adde quæ latissimè de obseruantiæ vi ad omnes dispositiones, pluribus latè notauit D. Castillo *tom.* 5. *quotidianarum, c.* 93. *§.* 7. *n.* 2.

3 Verum tamen, vt in certis regulis & conclusionibus comprehendamus, animaduertendum est.

Primò vsum & obseruantiam debere specificè probari ab eo, qui in ea fundatur. *l.* 1. *iuncta glossa verb. probatis, C. quæ sit longa consuetudo.* Bart. *in l.* 2. *num.* 29. *in fine. C. eodem tit. cap. cum dilectus* 8. *verf. cæterùm, de consuetudine*, vbi Baldus *num.* 7. Iason *in l. cum prolatis, num.* 6 *ff de re iudicata.* Decius *consil.* 483. *num.* 18. Tiberius Decianus *responso* 51. *num* 11. *vol.* 2. Mascardus plures allegans *concl.* 423. *num.* 20. *&* 26. Petrus Surdus *cons.* 113 *num.* 12. *vol* 3. Alexander Ludouis. *decis.* 162. *num.* 1. Hercules Marescotus *lib.* 2. *variarum cap.* 102. *num.* 2. nam quamuis priuilegium semper præsumitur obseruatum, nisi contrarium probetur, *c. accedentibus*, ibi, *quòd si in probatione defecerint, de priuilegijs.* Rota per Crescentium *vbi proxime.* Menochius *d. cons.* 95. Hondedeus *vbi suprà.* Gregorius Lopez *in l.* 42. *tit.* 18. *partit.* 3. *glossa* 1. *ad finem.* Ioannes Garcia *de nobilitate gloss.* 6. *num.* 35. Fontanella *de pactis nuptialibus, claus.* 3. *gloss.* 2. *num.* 21. carmen si qui exhibet priuilegium, simul obseruantiam allegauerit, probare debet, quasi id necessarium sit ad priuilegij valorem, ex prædictis, & facit *l.* 42. *tit.* 18. *p.* 3. vbi ad priuilegiorum valorem & substantiam requiritur eorum vsus per decem annos, aliàs amittuntur priuilegia. Gregorius Lopez *in d. l.* 42. *verb. fuera diez años. l.* 1. *ff. de nundinis, l.* 3. *tit.* 7. *part.* 2. Ioannes Garcia *de nobilitate gloss.* 6. *num.* 38.

4 *Secundò* hæc probatio fieri debet in specifica forma exprimendo casus, in quibus obseruatum priuilegium aliàs non sufficeret, ex traditis à Panormitano *in cap.* 2. *in fine, de censibus.* Felinus *in cap. cum Bertoldus, num.* 16. *de re iudicata.* Natta *cons.* 575. *num.* 15. Menochius *cons.* 54. *num.* 37. Surd. *cons.* 354. *num.* 26. Catol. Ruinus *lib.* 5. *cons.* 104. *num.* 15. Aymon Cravet. *cons.* 197. *n.* 12. Tusch. *practic. lit. C. concl.* 878. *n.* 2. vbi probat consuetudinem interpretatiuam in specie probandam, aliàs nihil prodesse. D. Alexander Ludouis. *decis.* 162. *num.* 4. ibi, *& vbi etiam ageretur de consuetudine interpretatiua & obseruantia, adhuc illa probari deberet, in casu speciali de quo quæritur*, idem Dominus Ludouisius *decis.* 451. *n.* 7. Rota *diuers. sacri Palatij* 2 *p. decis.* 294. *n.* 4. *&* 8. Coccinus *decis.* 132. *n.* 4. Farinacius *lib.* 1. *criminalium decis.* 103. *num.* 4. *& in nouissimis* 2. *p. decis.* 120. *n.* 2. Stephanus Gratianus *tom.* 1. *disceptationum c.* 79. *n.* 10.

Tertiò inde prouenit, vt quoties obseruantia fuit varia & difformis non possit aliquatenus prodesse, arg. *l. nemo* 166. *§. temporaria, ff. de reg. iuris.* Bartol. *in l.* 2. *n.* 22. *ff. solut. matrimonio.* Aymon Cravetta *consil.* 313. *n.* 4. Philippus Decius *consil.* 8. *n.* 4. *verf.* 2. quia, vt narratur, Pert. Surd. *cons.* 393. *n.* 22. ex aliis Farinac. *decis.* 45. *num.* 4. *in nouiss.* 1. *p.* Hercules Marescot. *lib.* 2. *variar. cap.* 102. *num.* 6. Camillus Borrellus *in summa decisionum, tit.* 13. *n.* 28. D. Alexand. Ludouisius *d. decis.* 162. *n.* 8. *&* 9. vbi Oliuer. *num.* 24. facit *l. quæsitum* 12. *§. si quis ff. de fundo instructo, l. semper in stipulationibus* 35. *ff. de reg. iuris*, ex Roderico Suarez, Alexandro, Farinacio, Parladoro, Rotæ decisionibus, Baldo, Rolando & aliis, probauit Additio ad Molinam *de primogenijs lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 57. *verf. qua retenta.* addenda quæ ex Alexandro, Baldo, Fulgosio, Signorolo, Mandello, Grasso, Natta & aliis pluribus latè de obseruantia subsequuta D. Castillo *tom.* 5. *c.* 93. *§.* 7. 5

Quarto, quia non debet referri consuetudo, vel obseruantia ad actus meræ voluntatis, quippe in eis non proderit, quia consuetudo restrictiua liberæ facultatis, non inducitur ex actibus facultatiuis. Philippus Decius *cons.* 8. *num.* 4. *verf. quartò & vltimò, & cons.* 175. *sub num.* 6. *verf. Præterea*, licèt Abbas *in capite ex parte Hustenen. num.* 7. *de concess. præbendæ, & in capite Abbate, numero* 9. *&* 10. *de verb. significat.* Petrus Surd. *cons.* 127. *num.* 23. *&* 81. *& sequent.* D. Ludouis. *d. decis.* 162. *num.* 10. vbi Oliuer. *d. numero* 15. *verf. ex actibus facultatiuis*, adde quæ notarunt Paulus de Castro, Aymon Cravetta, Balbus, D. Couarruuias, Capicius, Neuizanus, Bertrandus, Natta, Guido Papæ, Franciscus Marcus, Menochius, Rolandus, Gratianus, Ioan. Garcia. Thesaurus, Tuschus & alij plures, quos refert D. Castillo *de Tertijs, c.* 32. *num.* 2. *& per totum cap. de rebus facultatinis*, latè agit. 6

Quintò ad consuetudinis & obseruantiæ interruptionem vnum tantùm actum contrarium sufficere, probauit doctrina Bart. *in l. semper in stipulationibus, in fine*, vbi Cagnolus *num.* 12. *ff. de reg. iuris*, quam sequuntur Augustinus Beroius *cons.* 5. *num.* 23. *lib.* 1. Petrus Surdus *d. consil.* 393. *num.* 24. ibi, *Quinimò vbi vnicus actus probatur contra allegatam consuetudinem, tunc constat consuetudinem non stare.* D. Alex. Ludouis. *dicta decis.* 162. *num.* 9. vbi Oliuer. *num.* 15. in illis verbis, *Quod procedit etiamsi mille actus ad inducendam essent gesti: nam vnicus solus actus contrarius, vel difformis, illam interrumpit.* 7

Sextò tunc poterit solùm obseruantia locum habere, quando conuenit cum priuilegio ipso, & eius instrumento, aliàs enim si aduersetur concessioni, non consuetudo interpretatiua, sed vsurpatio dicenda est: nec tam obseruantia dicenda, quàm improba introductio, & diuersus vsus, qui non potest interpretationem præbere, vt ex Aretino *cons.* 115. *num.* 2. sæpissimè tenuit, & adnotauit, Rota Romana, vt constat ex *decis.* 47. *num.* 26. *p.* 2. diuers. sacri Palatij, & ex Farinac. *decis.* 136. *n.* 10. in illis verbis, *Obseruantia namque interpretatiua esset, per quam contenta in indulto effectuarentur, non vero illa, per quam aliud diuersum, aut contrarium induceretur, hoc enim non esset interpretari indultum, sed contra illius dispositionem inducere, & tunc non diceretur vsus, sed contrarius vsus, quod non potest seruire pro interpretatione.* Et rursus ibi, *Vnde Rota coram eodem Cantuccio in prædicta causa Perusina dixit non posse fieri vim in obseruantia interpretatiua cuiusdam instrumenti, quia illi erat contraria,* 8

&

& ex eodem Farinacio *decis.* 196. *num.* 7. *in nouiss.* 1. *p.* vbi etiam addit, *talem obseruantiam contrauentionem potius esse, quàm obseruantiam.* D. Alexand. Ludouisius *decis.* 184. *num.* 9. ibi; *Et sub prætextu obseruantiæ non potest aliquid prætendi contra formam & dispositionem statuti Bertrandi.*

9 Nam obseruantia tunc locum obtinet, & habet virtutem & effectum declarandi, quando non fuit contraria, vel diuersa, sed iuxta tenorem, verba, & dispositionem tituli, vt notabiliter tradit Aymon *cons.* 373. *num.* 8. *lib.* 3. *& cons.* 674. *num.* 11. *& seq. lib.* 4. vbi sæpe repetit & præsupponit hoc principium, nam *in numero* 11. tradit. *Secundò vitia omnia quæcumque in scriptura obiiciuntur, obseruatio in sequutæ per tempus vetustissimum diluit, quandoquidem secundùm formam ipsius primogenituræ vsus ipse sequutus perpetuòque est, tam ex parte domini Rochonesi, quàm subditorum eius rogatu, quorum constitutum ius primogenituræ, & obseruatio planè ad formam scripturæ minus solemnis fidem eius confirmat.* & postea *in numero* 12. idem repetit, & super ipso principio & præsuppositio, subdit eis verbis, *Tertiò respondetur, non modo obseruationem ad formam instrumenti, seu scripturæ primogenituræ interuenisse,* &c. Rota *diuers. p.* 1. *decis.* 598. *num.* 5. in illis verbis. *Nam vltra quod sumus in antiquis centum annorum, habemus executionem & obseruantiam dictæ concessionis.* Ioannes Baptista Coccinus *decis.* 128. *num.* 8. ibi, *Et de hac quidem obseruantia satis docetur, quia semper in Ecclesia fuerunt Canonici regulares iuxta tenorem instrumenti.* Stephanus Gratianus *disceptat. forensium, tom.* 3. *cap.* 577. *n.* 34. vbi sequentia subdit. *Stante præsertim obseruantia eiusdem donationis, per quam tollitur omnis defectus, cùm etiam instrumentum minus solemne fidem faciat, quod iuxta illius tenorem fuit obseruatum.* idemque sentit & præsupponit Oliuet. *in annotat. ad D. Alex. Ludouis. decis.* 469. *littera B.*

10 Aliàs enim facile esset Principis priuilegia fundare, eis contraueniendo, & postea ex obseruantia & abusu velle desumere interpretationem, quod magis est priuilegium infringere, quàm interpretari, arg. *cap. fin. de consuetudine*, faciunt tradita per Oldrad. *cons.* 250. *in fine*, Castrensis *lib.* 2. *cons.* 214. *vers. ista interpretationes*; & declaratio & interpretatio voluntatis Principis, qui priuilegium concessit, non procedit quando non potest comprehendere eam *l.* 1. *in fine, tit.* 10. *lib.* 5. *Recopil.* Velasquez de Auendaño *in l.* 41. *Tauri, gloss.* 1. *n.* 4. Gutierr. *lib.* 3. *practicar. q.* 62. *num.* 31. *& 32.* & iuxta illorum sententiam in hoc casu nec quadragenaria interpretatio admittenda, & impossibile esse hanc interpretationem per modum declarationis admitti, notauit Bald. *vol.* 5. *cons.* 212.

11 *Septimò* inde fit, vt nullo modo hæc obseruantia, vel consuetudo interpretatiua procedat, nisi quando priuilegij, aut tituli verba dubia sunt, quia ad dubium explicandum deseruit interpretatio, aliàs non necessaria, quia cùm in verbis nulla est ambiguitas, nulla admittitur quæstio voluntatis. *l. ille, aut ille* 25. *§. cùm in verbis, ff. de legat.* 3. *l. continuus* 153. *§. cùm ita, ff. de verb. oblig. l. si quis filium* 3. *C. de liberis præteritis*, docuit Bart. *in l. neque, num.* 2. *ff. de legibus.* Castrensis *in l. hæredes palam, §. si quid post, num.* 4. *ff. de testam. & cons.* 340. *num.* 1. *lib.* 1. Decius *consil.* 49. *num.* 1. *vers. & si dicatur.* Becius *cons.* 3. *n.* 44. Surdus *cons.* 393. *num.* 25. *& cons.* 427. *num.* 44. *vol.* 3. Gratian. *discept. forens. tom.* 4. *c.* 713. *n.* 56. *& c.* 745. *n.* 80. *lib.* 3. Farinacius *decis.* 45. *n.* 5. *& decis.* 136. *num.* 9. *& decis.* 196. *n.* 7. *in nouiss. p.* 1. *& decis.* 126 *num.* 3 *& decis.* 216. *num.* 4. *in* 2. *p. nouiss.* D. Alexand. Ludouis. *decis.* 184. *num.* 5. *&* 8. & inde alibi interpretatus sum *l. prospexi, ff. qui & à quibus*, vt ideo Iurisconsultus duritiem eius non leniret, quia ita verba scripta erant, nec interpretatio est contra mentem, sed ex mente, vide quæ notaui *in decisio Granatensibus* 1. *p. disp.* 40. *n.* 49.

Ac perinde, quando declaratio & obseruantia, pro- 12
cedit in re certa, & clara, nihil operatur in tertij præiudicium, nec adimit ius quæsitum ante obseruantiam, nec in medio tempore. Paulus de Castro *in dict. §. si quid, post numero* 4. *& cons.* 338. *ad finem, lib.* 1. Cruetta *consil.* 282. *num.* 6. *versic. Tertiò respondeo*, Decius *consil.* 114. *num.* 4. Franciscus Becius *dicto consil.* 3. *num.* 44. Petrus Surdus *consil.* 192. *numero* 31. *lib.* 2. *& decis.* 29. *numero* 6. *&* 7. Franciscus Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 9. D. Alex Ludouis. *decis.* 375. *n.* 10.

Octauò notandum est, obseruantiam prædictam, 13
& consuetudinem interpretatiuam, non pertinere ad eos, qui vsurpationem intendunt, sed ad Principem, qui concessit, quia generale est dubiam donationem & scripturam maioratuum, & quemlibet actum huius qualitatis, debere semper declarari à disponente, ad quem peculiariter pertinet. *l. hæredes palam* 21. *§. si quid post. ff. de testamentis. l. seruus plurium* 53. *§. vltimo, ff. de legatis* 1. *l. nummis* 73. *ff. de legat.* 3. *l. ex facto* 17. *§. si quis rogatus* 1. *ff. ad Trebellianum. l. Neratius* 152. *ff. de regulis iuris.* Philippus Decius *consil.* 51. *n.* 3. Boërius *decis.* 172. *n.* 22. *in fine.* Simon de Prætis *in interpretatione vltim. voluntatum, lib.* 1. *dubio* 3. *fol.* 5. *num.* 1. *cum seqq.* Franciscus Mantica *de coniecturis vltim. voluntatum, lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 1. Mieres *de maiorat.* 1. *part. q.* 44. *num.* 89. Cardin. Tuschus *lit. D. concl.* 92. *& lit. I. concl.* 29. *per totam.*

Ex quo prouenit titulorum & priuilegiorum decla- 14
rationem solùm ad Reges & eorum successores pertinere. *l. fin. C. de legibus, l. ex facto* 43. *ff. de vulgari, capite cùm venisset*, vbi Doctores, *de iudicijs, l.* 4. *tit.* 33. *p.* 7. & facit *l.* 27. *tit.* 18. *p.* 3. vbi statuens quis debeat priuilegij dubium declarare, tradit eis verbis. *Onde dezimos, que priuilegio de denadio de el Rey non le debe ninguno Iuzgar si no el mismo o los otros que Reinaren despues del*, quam præter Gregor. Lopez *ibi, verb. gratia*, latè interpretantur Burgos de Paz *in prooemio legum Tauri. num.* 336. *cum seq.* Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss.* 1. *§.* 1. *n.* 1. *cum seq.* Ioannes Gutierrez *practicarum lib.* 3. *q.* 28. *per totam.*

Nonò hæc obseruantia & consuetudo interpreta- 15
tiua vt possit locum habere, debet induci cum scientia & notitia Principis, quoties agitur de eius præiudicio; vt per glossam *verb. statum, in capite, constitutionem, de verb. significatione. lib.* 6. tradit Baldus *vol.* 3. *consil.* 401. *num.* 4. Castrensis *lib.* 1. *consil.* 256. *numero* 4. Tiberius Decianus *responso* 51. *numero* 114. & licèt non sit ad Principis præiudicium, sed ad derogationem iuris, aut legis anterioris, requiritur scientia Regis. *l.* 3. vbi Gregorius *verb. considerando. l.* 6. *tit.* 2. *part.* 1. Mieres *de maiorat.* 1. *part. quæst.* 62. *numero* 42. *cum seqq.* & maximè hoc procedi, quando agitur de interpretatione priuilegij & concessione Regis: *l.* 4. *tit.* 33. *part.* 4. facit *l.* 2. *Cod. de seruitutibus.* iunctis quæ ex Bartolo, Abbate, Ripa, Iasone, Ruino, Cruetta, Parisio, Balbo, Capicio, & aliis pluribus id confirmans tradit Menochius *lib.* 2. *de arbitrar. cent.* 2. *casu* 161. *per totum.*

Sed & qui hanc scientiam allegat, debet eam spe- 16
cificè probare. Bartol. *in l. mines, num.* 2. *C. de agricolis & censitis, lib.* 11. alij plures quos referunt Surdus *cons.* 395. *num.* 23. Mascardus *de probat. concluf.* 78. *num.* 8. Gratianus *disceptat. forens. tom.* 4. *cap.* 758. *numero* 9. Menoch. *lib.* 6. *præsumptione* 24. *numero* 52. Sixtinus *de Regalibus, lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 161. idque nam cùm

factum alienum respiciat, non præsumitur. *l. verius* 21. *ff. de probat. l. quamquam* 17. *ff. ad Velleianum*, cum multis quos refert Gratianus *discept. forens. tom. 2. cap. 264. num. 16.*

17 *Quod* planiùs procedit in Principe, quem præsumitur non tantùm ignorare factum alienum, sed etiam proprium ex magna copia & multiplicitate negotiorum, & rectè Pett. Anchar. *in cap. 1. n. 5. de constit. lib. 6.* Panormitanus *lib. 2. consil. 20. num. 2.* alij quos refert Tusch. *lit. I. conclus. 15. per totam*, & probatur expresse *c. cum olim 12. de re iudic.* vbi traditur esse subreptitiam collationem beneficij, factam à Pontifice contra eius decretum, nisi illud non exprimatur, quia præsumitur eius immemor, & hac ratione fundatur ad omnibus recepta conclusio, secundam gratiam Principis haberi pro subreptitia, quando in ea non fuerit facta mentio primæ. *cap. veniens 19.* cum *ibi* notatis, *de præscript.* Menoch. *lib. 6. præsumpt. 40. n. 1 cum seq.* Georgius Accacius *de priuilegiis, lib. 2. capit. 5. à numero* 58. Greg. Lopez *verb. primero, in leg. 27. tit. 28. p. 3.* D. Molina *de primogeniis, lib. 2. cap. 4. num. 50. & seq.* Mieres *de maiorat. 1. p. quæst. 3. num. 100. & q. 7. num. 4. & 7.*

18 Sed non tantùm in Principe præsumitur ignorantia sui facti, sed etiam in quibuscumque hominibus, multis negotiis occupatis, vt in iudicibus, & Magistratibus, vel in diuitibus, qui variis sunt rebus distenti ob earum multiplicitatem, vt notauit Anchar. *vbi supra.* Ripa *in l. quod iussit, num. 47. ff. de re iudic.* Socin. senior *lib. 2. consil. 260. col. 2.* Gozadinus *cons. 9. n. 35. & 36.* Paris. *lib. 1. cons. 11. num. 132.* Menoch. *lib. 6. præsumpt. 32.*

19 Et cùm ex prædicta scientia induci velit renunciatio iuris quod posset Principi competere, hæc non potest colligi nisi probetur scientia, non solùm generalis, sed specifica, cum omnibus suis qualitatibus *l. de hic 6. ff. de transact. l. 1. §. 1. ff. quemadm. testamenta aperiantur.* glossæ recepta *in cap. concertationi, verb. scinerit. de appellat. in 6.* Becius *consil. 37. num. 23. & cons. 111. num. 9. 17. 34.* Osascus *decis. Pedem. 112. numer. 7. & decis. 176. num. 3.* Peregr. *de fideicommissis, art. 52. num. 21.* Surd. *consil. 82. num. 11. & consil. 150. in fine, & consil. 395. numer. 22.* Farinac. *decis. 608. num. 14. 2. part. nouissim.* D. Alex. Ludouisius *decis. 425 num. 5. & 6. & decis. 525. n. 8.* Natta, qui loquitur in terminis priuilegij *consil. 636. n. 192. cum seq.*

20 Quod verò pertinet ad scientiam ministrorum Regis, debet esse specifica, & eorum per quos actus geritur, vt docuit Bart. *in leg. si publicanus, § in omnibus, num. 1. & 2. ff. de publican. & vectigal.* Baldus *consil. 340. num. 3. vol. 4.* Tiraquellus cum multis quos refert, *in tractatu de nobilitate, cap. 14. num. 3.* Aymon Crauetta *de antiquit. tempor. 4. part. §. absolutis, numer. 23. & seq.* Menesius *in l. si quas actiones, num. 56. de seruit. & aqua.* Couarruuias *in reg. possessor. 2. p. in principio, numer. 11.* Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss. 7. n. 7. vers. & licèt pertinacius.* Ioannes Gutierrez *practicarum lib. 1. quæst. 85. num. 1. & 3.* optimè Rota penes Farinac. *decis. 507. n. 2. in nouiss. 1. part.* Ioannes Baptista Costa *de facti scientia & ignorantia, inspectione 41. n. 11. & inspectione 72. n. 9. & seq.*

21 Denique, quia certior est contraria opinio, vt ministrorum scientia non præiudicet, aut noceat Principi, si aliàs non constat de eius scientia, quam vt veriorem amplexus est idem Batt. qui visus est sibi contrarius *in leg. 1. §. denique, numero 5. ff. de aqua pluuia arcend.* vbi ad præscriptionem meri & mixti imperij requirit scientiam Imperatoris præcisè, inferens inde quòd fortè nulla ciuitas Italiæ potuit præscribere imperium merum, vel mixtum, quia Imperator multis annis rétro non fuit in Italia, *& in l. fin. n. 4.* ibi, *Sciente & patiente eo, ad quem spectat. ff. vti possidetis.* idem Bald. *in l. 1. 2. lectura, n. 2. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio, & in cons. 370. num. 1. vers. Quod non videtur verum*, vbi addit quòd scientia, vel conscientia Principis non præiudicat iuri fiscali. Iason *in leg. Imperium, num. 21. ff. de iurisdict. omnium iudicum.* Salicetus *in leg. 2. vers. sed per præfatas. C. vectigalia nouæ instit. non posse.* Alexand. *d. cons. 84. numer. 5.* citans glossam *in cap. cùm ad sedem. verb. interdictum, de rest. spoliat.* & textum *in l. quod vulgo, ff. pro emptore*, vbi traditur dominum habere probabilem causam ignorandi factum Procuratoris, quem refert & sequitur Carolus Ruinus *cons. 45. prope finem. vers. sed dato etiam quod decursa esset præscriptio.* Marcus Antonius Natta *dict. cons. 636. numero 190. & seq.* Petrus Surdus *cons. 270. numero 19. & 20.* vbi inquit in simili, *scientia autem Principis non fuit probata, nec ex eo probatur quod consiliarij Principis scierint hunc esse bannitum, attento quod concesserant securitatem; quia respondeo quòd scientia officialium non est scientia Principis*, &c. & optimè Capicius *decis. 57. per totam*, addens etiam pro hac opinione iudicatum in illo Senatu, quem etiam refert & sequitur Costa *d. inspectione 72. num. 12. & 13.*

Cum quibus etiam sentit Cabedo *decis. 80. num. 11.* 22
in 2. p. vbi rectè addit quòd negligentiæ officialium Regis non nocent Regi, & in effectu idem voluit Rota penes Farinac. *d. decis. 57. num. 7. & 8.* vbi etsi admittant scientiam officialium inducere scientiam præsumptam contra Principem, negat tamen prædictam scientiam nocere Principi, aut eum aliquo iure priuare, quia ad inducendum præiudicium non est sufficiens scientia præsumpta, sed certa & euidens est necessaria, secundùm Osascum & alios, quos refert Farinac. *vbi proximè*, & nos suprà notauimus *num. 16.* specificè scientiam esse probandam. Et quando scientia Principis præsumpta ex scientia officialium noceret, id tantùm quoad præscriptionem admitti posset, non verò vt ex eo renuntiatio iuris sui inducatur, vt notauit Surdus *d. decis. 4. num. 6.*

Quod autem tempus requirat obseruantia interpre- 23
tatiua, regulariter decem anni, qui ad consuetudinem sufficiunt, erunt necessarij, nisi in aliquibus casibus, vbi maius tempus, vel immemoriale præscriptio requirit, vt ex Bellono, Siluano, Beroio, Socino, Becio, Menochio, Peregrino, Deciano, Sixtino, Mascardo, Aymone, Purpurato, Surdo & aliis pluribus distinguendo probauit Additio ad Molin. *lib. 2. capite 6. num. 57.*

ALLEGATIO XCIII.

Relatio in contrahendo ad alium contractum omnia ea, quæ non excepta, comprehendit.

1 *Relatio non comprehendit quod separatum.*
2 *Relatio non refertur ad id quod specialem dispositionem habet.*
l. doli clausula. ff. de verb. obligat.
l. cùm in testamento, §. qui tres, ff. de hæred. instit.
3 *Omissum dici non potest id, de quo principaliter agitur.*
4 *Conditiones solent esse in dando vt in faciendo.*
l. statu libera, §. si quis, ff. de statu liberis.

l. si

l. si filius 33. §. 1. ff. de fideicom. liberis.
l. si cui pro re 31. §. si sub conditione. ff. ad SC. Trebell.
l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omiss. caus. testam.
l. cùm seruus 82. ff. de solution.

5 *Relatio censetur fieri eo modo vt congruat dispositioni facta.*
l. si negotium. ff. de neg. gestis.
Dispositio inutilis esse non debet.
l. si quando. ff. de leg. 1.
Relatio influit in omnibus qualitatibus relati.
l. asse toto. ff. ad l. falcid.

6 *Pluralis expressio quando non potest verificari, nisi in vno, habetur pro singulari.*
l. 2. ff. de liber. & posthum.

7 *Expressio dicitur specialis quæ fit per relationem ad aliud.*
l. vbi autem, §. illud, ff. de verb. obligat.
l. ait Prætor, §. si index, ff. de re iudic.
l. penult. C. de sent. quæ sine cert. quantit.
l. vlt. C. quod cum eo.

8 *Scire quem præsumitur contractum, ad quem se refert.*
l. Titius 49. ff. de fideiussor.

9 *Interpretatio in dubio contractus facienda contra eum, qui legem apertiùs dicere potuit & debuit.*
l. veteribus, ff. de pactis.
l. Labeo 21. ff. de contrah. emptione.
l. cùm in lege. ff. eodem.

10 *Contrahens videtur consentire interpretationi quam Senatus contractui dedit.*

11 *Verbis* hoc amplius, *inducitur res diuersa.*

12 *l. si seruus 108. ff. de legat. 1.*
d. l. si seruus, §. ei cui.

13 *l. auia 77. ff. de condit. & demonstrat.*

14 *Relatione comprehensum videtur quod est in relato.*

15 *Obseruantia subsequuta, & interpretatio contractus vt constituat in possessione præscribendi, debet esse non minus quàm decennij.*
l. sed Iulianus, alias item 7. §. proindè. ff. ad SC. Maced.
cap. cùm dilectus, de consuetudine.

Conductor vectigalium cum conditionibus solitis adiecit vltra pretium conuentum conductionis, eum soluturum duo mille aureos in quolibet anno ad Regni propugnacula sustinenda, finita conductione alter, qui in ea successit, cum eisdem qualitatibus & conditionibus conduxit. Quæstio, an ad duos mille aureos teneatur.

1 ABELLARIVS conductor eum non teneri dicebat, quia relatio ad alterius primi conductoris contractum solùm referenda ad conditiones extrinsecas, quas adiecit, non verò ad pretium, de quo aliter conuentum, & id quod in pecunia soluere debebat, quia est quid separatum, nec potest relatione comprehendi, iuxta doctrinam Bartoli *in l. Scio, §. Caio, ff. de fundo instructo.* Hondedeus *lib. 2. cons. 4. numero 32. & seq.* Menoch. *cons. 106. numero 297. & cons. 210. num. 75.* D. Castillo *tom. 2. controuers. capite 4. num. 131.*

2 Præsertim cùm apertè de certo prætio dando conuenerunt, nec aliquid expressum de duobus millibus aureis in quolibet anno ad propugnacula Regni soluendis, & relatio non fit ad ea, quæ specificam dispositionem habent. *l. doli clausula, ff. de verb. obligat. l. cùm in testamento, §. qui tres, ff. de heredib. instit.* Casanate *cons. 50. n. 14.*

3 Veruntamen adhuc pro fisco contra gabellarium iudicandum est, quippe in prima conductione illud principaliter adiectum, quasi Regis vtilitati consuleretur vt duo millia aureorum ad sustinenda Regni propugnacula soluerentur; nam omne aliud quod pretium conuentum respiciebat, in eis vectigalibus quæ conducebantur, priuatis erat in reditibus annuis consignatum, & ita solùm regalis Patrimonij vtiliratem respexit, quod de duobus millibus aureis soluendis in prima conductione adiectum fuerat, ac perinde quasi quod magis Regis intererat, prætermissum dici non potest, cùm de eo principaliter ageretur. Bart. *in l. fideiussor. §. meminisse, ff. de legat. 1.* Bald. per textum *ibi in l. per diuersas, num. 3. C. mandati.* Decius *cons. 15. num. 6.* Mascard. *de probat. conclus. 1141. n. 25. 26.*

4 Deinde, nam eo solùm defenditur gabellarius, quia non respicit conditionem solutio duorum millium aureorum, & relatio solùm facta ad conditiones alterius, & prioris conductionis, quippe vltra quàm post verbum *conditiones*, statim adiectum fuit in primo contracta, illud quod respexit ad solutionem duorum millium aureorum; etiam propriè & specificè conditio dicitur quæ respicit, vel comprehendit, vt aliquid detur, quasi in hoc casu verè nomine conditionis solutio duorum millium aureorum possit comprehendi. *l. statu libera, §. si quis, ff. de statu liberis*, eis verbis, *& aliàs sciendum est, eas demum conditiones ad emptorem transire, quæ sunt in dando, l. si filius 33. §. 1. ff. de fideicommissar. libert.* ibi, *nec refert in dando, vel faciendo, an in aliquo casu conditio consistat. l. si cui pro re 31. §. si sub conditione, ff. ad SC. Trebell.* ibi, *vel si in dando sit. l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omissa causa testam. l. cùm seruus 82. ff. de solutio.* & cùm secundus conductor expressis aliquibus conditionibus postea generaliter se retulit, vt in suo contractu continerentur omnes, quæ in prima conditione expressæ fuerant, videntur quæ in alio contractu adiectæ in eo similiter comprehendi, vt ex Baldo, Iasone, Parisio, Hippolyto Riminaldo, Crauetta, Bertazola & aliis pluribus D. Castillo *tom. 4. controuers. c. 43. per totum.*

5 Maximè, quia relatio censetur fieri eo modo vt congruat dispositioni factæ. *l. si negotium, ff. de negotijs gestis*, vbi glossa Castrensis *lib. 2. cons. 18. num. 3.* & comprehendit omnia quibus potest conuenire relatio multis. Casanate *cons. 53. à num. 74. vsque ad 79.* & in hoc casu cùm expressæ fuerint, vt diximus, aliquæ conditiones, ferè omnes reliquæ quas primus conductor adiecit, ad nihil aliud, nisi ad duorum millium aureorum solutionem potest relatio respicere, aliàs enim nihil operaretur, quod ferendum non est, ex reg. *l. si quando, ff. de legat. 1.* & latè traditis per Manticam *de vltimis voluntatibus lib. 3. tit. 6. per totum.* Casanate *cons. 4. num. 171. & cons. 10. num. 58. & 65.* D. Castillo *tom. 4. cap. 38. numero 1. & sequent.* & relatio influit in omnibus qualitatibus relatis. *l. asse toto, ff. ad l. falcidiam*, cum vulgatis.

6 Vlteriùs, quia cùm omnes conditiones secundus conductor expresserat quæ in priori conductione in eius fauorem continebantur, relatio conditionum ad solutionem duorum millium aureorum referenda, & pluralis

pluralis expressio quando non potest verificari nisi in vno, habetur pro singulari. *l.2.ff. de liberis & posthum.* ibi, *si modo vnicus sit*, vbi notant Doctores. *leg.1. de auro & argento legato.* Petrus Surdus *consil.135. n.2.& conf.579.num 24.* Gratianus *tom.1.discept.cap.26. num.9.& tom.5. cap.811. num.6.& 7.* & cum Bartolo, Panormitano, Berojo, & Cravetta, idem Surdus *conf. 143.num.30.*

7 Et idem est ac si solutio duorum millium aureorum specificè exprimeretur in secunda conductione, quia expressio dicitur specialis quæ fit per relationem ad aliud, Decius *in l.certum,num.3. ff. si certum petatur*, vbi adducit *l.vbi autem.§. illud, de verb. obligat. l ait Prætor. §. si index. ff. de re iudicata l.penultim. Cod. de sententiis quæ sine certa quantitate.* Castrensis *leg. hac consultissima. §. per nuncupationem, num. 3. Cod. de testamentis.* Menoch. *cons.164.num.31.& cons.210.num.31.* vbi ex Bartolo, Ripa, & aliis probat idem Menoch. *cons.288. num.10 & cons.287. num.8.* vbi adducit *l vltimam.Cod. quod cum eo.*

8 Rursus, quia cùm pro Rege esset prima conductio, vbi illud quod immediatè ad ipsum pertinebat pro sustinendis propugnaculis Regni expressum erat, secundus conductor qui intendit, animum habuisse illud restringendi & limitandi, debebat apertè exprimere, cùm vtique ignorare non poterat, nec debuerat priorem portionem, & contractum, cuius mentionem fecerat, & ad quem se retulit, arg. *l.Titius 49 ff.de fideiussoribus. l. si duo 38. ff. de adquir. hæred. l. in bonorum 10. ff. de bonor. possess. cap. fin. de iniuriis*, iunctis quæ notarunt Bald. *in d. l. si duo* Cravetta *lib.1. cons.186. numero 9.* Natta. *cons.49. num. 22.& cons.114. num.11. & 12.*

9 Et in iure semper pactionem obscuram (si quid dubij in hoc casu emergere potest) contra illum interpretandam, qui apertiùs legem dicere potuit, & debuit, & quod traditur *in l.veteribus. ff.de pactis, & in l. Labeo 21. l. cùm in lege. ff. de contrah. empt.* vt interpretatio sit faciendæ aduersùs venditorē, & similiter contra locatorem id intelligendum est, quoties venditor, aut locator in culpa fuerint ne aliquid exprimeretur, & ad ipsos pertinebat exprimere: at verò quoties locator expressit, vt in nostro casu, quia ex parte Regis eius Consiliarij cùm conductionem fecerunt, ad alium contractum priorem, in quo de duobus millibus aureis soluendis expressio facta retulisse videntur, tunc dicendum est non posse quod dubitatum relinqueretur, nocere locatori, aut venditori, qui quatenus in se est, expressit, sed conductori, vel emptori, qui apertiùs legem sibi dicere debebat, & in quocumque dubio pro locatore, & venditore iudicandum. *l. si in emptione 34. ff. de contrah. empt.* ibi, *quem venditor intellexerit*, & iuuant verba dictæ legis, *veteribus, qui apertiùs legem dicere potuit*, & quod in ea communiter notant Doctores, Bart. *in l. si quis intentione ambigua, num.21. ff. de iudiciis.* Pinellus *in rubrica C.de rescind.2. part. cap.2. num.12.* Azevedo *cons.26. num.21.* Surdus *de alimentis 6.quæst.1. num.26. & decis.322. num.63.* Barbosa *in l. si quis intentione ambigua, num. 28. ff. de iudiciis.* Tiraquellus *in l.si vnquam,verb.donatione largitus num.93. C.de reuocand. donatio.* Iason, Decius, Cagnolus, Felinus, Suarez, Cuiacius, Fornerius, Anton.Faber, & alij, quos retuli *2.p.decis.74.n.12.*

10 Præterea suadetur apertiùs, quia in consultatione quæ ad Regem fit cuiusque contractus, quem fecerint regalis Patrimonij Consiliarij, ibi expresserunt conuentum fuisse de duobus millibus aureis soluendis pro sustinendis propugnaculis Regni, & ideo ex parte gabellarij huius rei ignorantia allegari non oportet, & cùm nihil contrà expresserit, sed post consultationem obligatus fuit, videtur ad similem consensum se retulisse, & consentire interpretationi, quam Consiliarij verbis contractus dederunt, vt Regem consulerent, cùm ad perfectionem & executionem contractus necessariò gabellarius consultationis & confirmationis regiæ scientiam haberet, ex Decio, Ruino, Rolando, Dino & aliis Menochius *cons.189.numero 10.* maximè cùm protestatus non esset, & consensus ex coniecturis colligi potest. Iason, Mathesilanus, Ripa & alij, quos refert idem Menoch. *consil.2. num.18. & consil.121. num.76.*

Nec denique quæ contrà obiecta pro gabellario aliquid mouebunt, & quod vltrà dicebat in priori conductione, non videri vt pretium adiectam solutionem duorum millium aureorum, qui postquam principale pretium vectigalium conuentum fuit, adiecit conductor vltra pretium, *hoc amplius duo millia aureorum ad propugnacula Regni se soluturum*, & ideò in pretio illorum solutionem comprehendi non potuisse, quippe id potiùs pro nostra sententia valde vrget; non enim admittimus, duorum millium aureorum solutionem esse pretium, quia tunc cùm in pretio non exprimeretur, non posset comprehendi, sed asserimus esse conditionem quandam separatam à pretio, vt denotat quod nuper diximus dissimiliter applicare, quia omne pretium conductionis vectigalium eis soluendum, qui annuos reditus in eis vectigalibus habebant consignatos; tamen ad Regni propugnacula alia summa duorum millium aureorum destinata fuit. 11

Et vltrà suadet verbum *hoc amplius*, cùm vltra pretium paciscerentur, & denotat dispositionem separatam, & vltra plura quæ possent notari, expendo *l si seruus 108 ff. de leg. 1.* vbi cùm diceret testator, *amplius quàm Titio legaui, hæres Seio decem dato*, tradit Iurisconsultus Seio non deberi decem simul cum eo quod Titio legatum fuit, sed solùm decem, quia non iungitur hæc dispositio cum alia sed quid separatum constituit, & melius exprimitur *in §. si ei cui, d.l. si seruus*, nota eius verba, ibi, *Si ei cui nihil legatum est, cum hac adiectione, hoc amplius aliquid legetur, minimè dubitandum est quin id quod ita legauerit, debeatur, multoque minus dubitandum. si ab eo nihil mihi debet, ita stipulatus fuero, amplius quàm mihi debes, decem dare spondes, quin decem debeantur.* 12

Ex quo apparet tam in contractibus, quàm in vltimis dispositionibus verbum illud *amplius* separatum quid constituere, cùm etiam si nihil legato primo comprehenderetur, aut cōtractu quasi separatis dispositionibus quod amplius relinquitur, vel promittitur, debetur, quibus addenda sunt quæ communiter notant Doctores *in l. aula 77. ff. de condit. & demonstrat.* an ex illa adiectione, *hoc amplius*, qualitates & conditiones alterius dispositionis repetitæ videantur, quo dubio manifestè insinuetur diuersum & separatum ex ea clausula, *hoc amplius*, induci. 13

Vnde fit, vt cùm haberi pro pretio non possit, prædicta solutio duorum millium aureorum necessariò ad qualitates, vel conditiones cōtractus referenda, ac perinde necessariò comprehendi debet in relatione conditionum primæ conductionis, vt prædiximus, & simul inde excluditur quod *suprà n.10.* obiectum fuit, relationem intelligi non posse circa pretium in quo specialiter prouisum fuit, ex *d.l.doli clausula*, quia cùm pretium existimari non possit, solutio duorum millium aureorum, non fuit specialiter de ea cautum, vt à relatione excludatur, imò potiùs (vt notauimus) videatur expressè de eo caueri quando fit per relationem ad aliud. 14

Multo minus etiam obstabit in tribus primis annis conductionis à gabellario duos mille aureos non fuisse exactos, quasi obseruantia subsequuta, & interpre- 15

tatione

tatione contra actus, id non fuisse comprehensum, possit defendi, arg. *l. sed Iulianus*, aliàs *item* 7. §. *proinde* 17. *ff. ad SC. Macedon.* Becius *cons.* 101. *num.* 49. Surdus *cons.* 224. *n.* 7. Menoch. *cons.* 49. *num.* 20. & *cons.* 122. *n.* 50. quia nihil ad rem facit cùm obstruantia & interpretatio, vt constituat in possessione ad præscribendum, vel inducat consuetudinem longioris temporis, quàm trium annorum, & ad minus decennij esset debet. *cap. cùm dilectus*, vbi communiter notant Doctores, *de consuetudine*, & *in. l. si de interpretatione. ff. de legibus.* Castrens. *lib.* 2. *cons.* 246. *num.* 2. Bald. *lib.* 3. *consil.* 245. Cephaldus *cons.* 347. *num.* 32. Decius *cons.* 183. *numero* 71. Crauetta *cons.* 101. *num.* 3. Beroius *lib.* 1. *cons.* 81. *num.* 10. Cumanus *consil.* 162. Natta *cons.* 403. *numero* 28. & valde dissonum est, quia tribus annis non soluit conductor eam quantitatem, quando vsque ad decennium, quo tempore regulariter vectigalia locantur, non solet ratio debiti in consilio regalis Patrimonij haberi; & reliquorum computationem fieri, inde velle ius adquirere contra conuentionem, quo nihil absurdius; & ita obtinui.

ALLEGATIO XCIV.

Renunciatio officij quod ex sua natura non est renunciabile, non adquiritur, etsi aliquando renuncietur.

1 *Consuetudinis effectus in munerum renunciatione.*
2 *Officia quæ habent connexam iurisdictionem ex sua natura, non possunt renuntiari.*
3 *Princeps permissio vt aliud facultatiuè fiat, non constituit ius consuetudinis possessionis, aut præscriptionis.*
l. qui iure familiaritatis. ff. de adquir. possess.
Iura incorporalia ex suo actu constituunt quasi possessionem.
l. 1. §. item quæsitum. ff. de aqua quot. & æstiu.
4 *Consuetudo improbata non prodest.*
5 *Vita hominis longior centum annorum testis vt capax testimonij ferendi debet habere quatuordecim annos.*
6 *Facultatiua iuris non præstant.*
l. viam publicam. ff. de via publica.
7 *Facultatis quæ sunt, nullo tempore præscribuntur.*
l. 1 ff. quemadm. seruit. amitt.
8 *Voluntarius actus vt ad necessitatem reducatur, requiritur tempus immemoriale.*
9 *Consuetudo non inducenda ex actibus diffornibus.*
10 *Venditæ rei qualitas ex pretio colligitur.*
11 *Interpretatio sumenda, vt res data æquinaleat acceptis.*
12 *Ecclesiasticæ res non possunt alienari, nec dari in feudum.*
c. nulli, de rebus Ecclesiæ.
c. 1. tit. qui feudum dare poss. in vsibus feud.
c. 2. de feudis.
Ecclesiæ res in quibus est consuetudo vt infeudentur, possunt infeudari.
13 *Ecclesiæ bona quæ solita infeudari, si ad mensam Ecclesiæ redierint, amittunt naturam infeudationis.*
14 *Incorporatio in Ecclesia facta censetur quando expressè fit à Prælato, vel in libris Ecclesiæ vt incorporata scribitur.*
l. si quando. C. de bonis vacantibus.
15 *l. si quis ædes 29. ff. de seruit. vrb. prædior.*
l. 17. tit. 31. p. 3.
l. 2. tit. 4. p. 3.
l. 1. tit. 29. lib. 3. Recop.
c. cùm dilectus. de consuetudine.
c. Abbate sancti Siluani. de verb. significat.
16 *Feudum ad dominum deuolutum etsi iterum eidem personæ concedatur, non erit feudum antiquum, sed nouum.*
c. 1. tit. quid iuris si post alienationem feudi, in vsibus feudorum.
17 *Feudum nouum censetur quando post renuntiationem domino factam, alia persona est inuestita.*
18 *Feudi qualitates non repetuntur, nisi expressè exprimantur.*
19 *Feudi qualitates ex titulo iudicandæ.*
20 *Munerum publicorum qui habent iurisdictionem, & est qualitas iusta, vt morte extinguantur.*
l. fin. ff. de fideiuss. tutor.
l. cuius bonis, ff. de curator. furios.
21 *Princeps ex verbis generalibus non vult iuri speciali derogare.*
l. quæsitum, §. fin. ff. de fundo instructo.
l. vxorem, §. fœlicissimo, ff. de leg. 3.
l. in toto iure, ff. de regul. iuris.
22 *Clausula vt quis possideat vt prædecessores, de iusta possessione accipienda.*
c. quia diuersitate, de conces. præbende.
23 *Priuilegiorum confirmatio facta à Pontifice de iustis accipiendum.*
c. duduum. de decimis.
c. 1. de iureiurando in 6.
cap. sed etiam 1. tit. per quos fiat inuestitura, in feudis.
24 *Vendita res cum pertinentiis non comprehenduntur nisi quæ ex natura rei sunt.*
25 *Notabilia exprimenda, aliàs neglecta.*
l. item apud Labeonem, §. ait prætor. ff. de iniur. expressè dissposita attenditur.
l. quæro, ff. de action. empt.
l. si quis mihi bona, §. sed vtrum. ff. de adq. hered.
26 *Lege, vel rescripto non expressum supponere non debemus.*
l. vnica, §. sin autem, C. de caducis tollend.
c. ad audientiam, de decimis.
27 *Renunciationem officiorum admittere ex mera facultate Regis procedit.*
l. 2. tit. 4. lib. 7. Recopil.
28 *Renunciatio officiorum non admittenda, nisi quando à Principe concessa.*
29 *l. 3. tit. 4. lib. 7. Recopil.*
30 *l. 4. tit. 4. lib. 7. Recopil.*
l. qui testamento 20. in principio, ff. qui testam. fac. poss. & n. 34.
l. 1. C. de sacros. Eccl.
l. vt gradatim, in principio, ff. de muner. & honor.
31 *l. 5. tit. 4. lib. 7. Recop.*
32 *l. 6. tit. 4. lib. 7. Recop.*
Legum correctio non inducenda.
l. præcipimus, C. de appellatio.
Authent. de administr. officia in sacris.
33 *Legum correctio inducitur ex identitate rationis.*
l. tam is, §. 1. ff. de donat. caus. mortis.
Authent. quas actiones.
34 *Termini habiles supponendi.*

l.si quis.§.sine.ff.de iniusto, rupto.
l.alimentorum.ff.de assignan.libert.
l.1.§.de falcidia.ff.ad leg.falcidiam.
c.2.de donat.inter.
c.scriptum.de electione.
Clem.1.de iure patronatus.

De officio quod prohibetur renuntiari, an si à Principe renunciatio admissa sit, illud maneat renunciabile, pro explicatione legis 17. tit. 3. *& totius* tit. 4. lib. 7. Recopilat.

1 HÆc controuersia multoties exorta fuit in Senatu regalis Patrimonij circa officia quæ dicimus *Alcades de sacas*. nam aliquando inuenitur horum munerum renunciationem factam, & si postea per obitum obtinentis noua concessio à Principe fieret, quo casu qui renunciationem intendunt, allegant consuetudinem, vt ea officia renuntientur ex qua *dicta l.17.* prohibitio renunciationis aboleri posse intendunt ex vi & effectu consuetudinis, de qua *in l. de quibus. ff. de legibus, & in l.2. C. quæ sit longa consuetudo.* Doctor. communiter, Gratianus *tom.5. discept. cap.801. num.12. & 13. & capite 832. num.17.* plurib. D.Castillo *de tertiis. cap.12. num.36.* maximè, quia ex toto *tit.4.lib.7. Recop.* videtur renunciario munerum publicorum probari.

2 Sed tamen cum hæc officia ex sua natura non admittant renunciationem, quia continent intrisdictionem, meritò ex nullo actu renunciatio in eis locum habebit, quia tempore Regum Catholicorum *in dict. l.17.* id omnino prohibetur, cum clausulis exuberantibus, quæ expressè declarant, vt constat ex dicta lege, *col.4.* ibi, *Y de las que de aqui a delante contra el tenor y disposicion de esta ley se dieren o hizieren mandamos que de aqui adelante no ayan fuerea ni vigor alguno, & in dict. l. ad finem*, ibi, *Y queremos y ordenamos que todas y qualesquier mercedes, y facultades que de aqui adelante fueren hechas y dadas contra el tenor de esta nuestra ley y contra lo en ella contenido sea en si ninguno y de ningun valor aunque contengan en si qualesquier clausulas derogatorias y noobstancias*, quod inficit titulum, simulque & possessionem. Cassiad. *de restitutione spoliatorum, decis.1. numero 7.* Gomezius *in reg. de triennali quæst.49. num.3.* Rota *decis.24. num.5. & decis.189. numero 4. part.2. diuersorum.* Lancellot. *de attentatis. cap.31. numero 92.* Nicolaus Garcia *de beneficiis part.5. cap.1. num.427.* Crescentius *decis.4. tit. de priuilegiis, num.5.* Pureus *lib.3. decis.180. numero 2.* Bellamera *decis.535. num.1.* Æmilius Verallus *lib.3. decis.15. numero 1. & 2.* Farinac. *libro 1. Rotæ decis.666. num.2.*

3 Rursus, quia iuxta legem 17. ex sua natura hæc officia non admittunt renunciationem, & licèt aliquando Princeps admiserit, id tamen non constituit officium in quasi possessione, vt sit renuntiabile, quia in eius titulo & rescripto, id non exprimitur, nec conceditur; & quando ex mera facultate & voluntate Princeps aliquid admisit, ius non præstat nec consuetudinis possessionis, aut præscriptionis, vt *in l.qui iure familiaritatis. ff. de adquir. possessione*, docet Innocent. *cap. cum Ecclesia Sutrina, num.5. de caus. possess.* Bald. *in l.1 num.9. C. de seruit.* statuens, vt non omnis actus præsumatur iure seruitutis; sed illi, qui citra illud ius non geruntur, in quibus sufficit vnus actus ad inducendam quasi possessionem. *l.1.§. item quæsitum, ff. de aqua quotidiana & æstiua*; secus in his, quæ plerumque fiunt iure familiaritatis; in quibus requiritur probatio, quòd proprio iure fuerint facti, & tradit arbitrariè iudicem ex qualitate actuum, maximèque ex eorum pluralitate ac aliis circunstantiis à iure approbatis. Quod autem dixerat Innocent. *in cap. bonæ el 2. col.1. de postulatio. Prælatorum*, & quomodo id accipiendum, notarunt Bartolus, Castrensis, Ripa, Antonius Gabriel. Crauetta, Balbus, Couarruuias, Capicius, Natta, Neuizanus, Franciscus Marcus, Boërius, Surdus, & alij in numeri, quos suo more refert D. Castillo *de tertijs cap.32. per totum.*

Tum etiam, quia cùm dicta lex 17. tempore Regum 4
Catholicorum lata fuisset, & illâ improbetur omnis renunciatio, etiamsi admitti posse, vt ius antea quæsitum ad renunciationem; & consuetudo renunciandi, dicta l.17. non improbaretur, cùm disponat in posterum, ibi, *De aqui adelante*, eis verbis, *Que hasta agora no an cumplido effecto*, & aliàs notauimus circa vectigalia *l.2. tit.15. lib.4. Recopil.* quæ in eis improbat immemorialem præscriptionem plures tenuisse, eâ non improbari illam præscriptionem immemorialem, quæ tempore dictæ legis secundæ iam erat causata, & completa, etsi id non admittendum notauimus, & esse contra dispositionem dictæ legis *allegat.15. num.9. cum seq.*

Sed tamen quamuis contrà admitteretur *in d.l.17.* 5
vt consuetudo antea causata, & ius renuntiandi quæsitum, non aboleatur; tamen probari hodie non potest, ab hinc centum & quadraginta annis fuisse præscriptionem, & consuetudinem causatam, cùm longior vita hominis centum annorum non excedat, vt alibi probauimus, *l.cùm proponebatur, ff. de iudicys, l.final. Cod. de sacrosanct. Eccles.* & pluribus quos refert D. Lara *de vita hominis, cap.31. num.85. & 86.* & testis, qui deposuerit, ad minus debet quatuordecim annos habere, nec aliter eius testimonio credatur, quia ante illam ætatem capax non est iudicij vt possit testimonium ferre. *§. testes autem. Inst. de testam.* vbi communiter Doctores, maximè Ioan. Faber *num.1. vers. sed hoc fortificatur. & vers. sed cur non ita pubes.* pluribus Farinacius *de testibus quæst.58. num.8.12. & 13.* & ferè per totam.

Sed & quicumque actus renunciationis, qui ex in- 6
strumentis exhibeantur, non possunt inducere consuetudinem, quia potuit Princeps ex voluntate & facultatiuè id permittere, idque nullum ius præstat, vt declarat Felinus *in c.cùm accessissent. num.26. vers limita secundò, & vers. sed tamen, de constitut.* & nullum ius inde adquiritur quando procedit ex mera facultate, *argum. l.viam publicam.* vbi glos. & Bart. *ff. de via publica.* Abbas *in capite ex parte, ad finem, de concessione præbendæ.* Felinus *in cap. cùm M.Ferrariensis, num.7. vers. tertiò declaratur, de constit.* Iason *in l. quominus, num.28. & 29. de flumin.* Balbus *de præscript.q.5.* Burratus *lib.4. consil.369 n.77. & 78.*

Et vt ad necessitatem reducatur quod voluntarium 7
fuit, & meræ facultatis, non sufficit quodlibet tempus, nec consuetudo, quia inter medias renunciationes in multis casibus inuentum est hoc officium per mortem vacasse, & à Rege concessum, ex quo extinctum & confusum est quodcumque ius quod posset ad renuntiandum competere, vt *in l.1. ff. quemadmodum seruit. amit.* Iunctis quæ ad confusionem & extinctionem Iuris notauit Bald. *in l.debitori, Cod. de pactis, & in l.si vxor tua, num.2. Cod. de bonis author. Iudic. possidendis.*

Sed

8 Sed etiam, vt ad neceſſitatem reducatur actus voluntarius in eis, quæ ſunt meræ facultatis, vt in renuntiationis à Principe admittenda, vt cauſari poſſit legitima præſcriptio, eſt neceſſarium tempus immemoriale, vt tenuit Ioannes Andreas *in cap. peruenit, de cenſibus.* Bart. & Angelus, & poſt eos Felinus *in d. cap. cùm M. Ferrarienſis, verſ. tertia declaratio.* Iaſon *in d. leg. quominus, n. 96. de fluminibus.* Balbus *dict. quæſt. 1. verſ. niſi id actum fuiſſet.* Burſatus *dict. conſ. 360. num. 68.* & omnes Doctores, ſequuti Innocentium *in cap. cùm Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſionis & proprietatis*, ex conjecturis deſumendum cenſuerunt, vtrùm actus fiant ex mera facultate, vel ex debito, & in hoc caſu cùm Princeps expreſsè non conceſſerit renunciationem horum munerum, licèt aliquando permiſerit, potiùs ex gratia & mera facultate conceſſiſſe videtur, vt non valeat induci contraria conſuetudo, vt ex Innocentio, Abbate, Ioanne Andrea, Ancharrano, Geminiano, Bartolo, Archidiacono, Cyno, & Corneo probauit Burſatus *lib. 4. conſ. 360. n. 80.*

9 Et ex aliquibus actibus diſformibus conſuetudo non inducenda, iuxta doctrinam Bartoli *in l. 2. n. 22. ſolut. matrimonio.* Aymon *conſil. 96. num. 5. & conſ. 313. num. 4.* Rota *deciſ. 10. num. 6. 2. p. diuerſorum.* Surdus *conſ. 393. n. 2.* nec iſti actus ſufficient ad præſcriptionem vbi requiritur immemorialis, niſi iam cauſata & perfecta exhibeatur. gloſſ. *in l. nemo. §. temporaria, in fine, ff. de regul. iuris.* Innocent. *in c. auditis, n. 5.* & *ibi* Panormitanus, *n. 10. de præſcript.*

10 Deinde, quia in multis caſibus circa hanc rem inuentum fuit hæc munera, in quorum titulis nulla mentio fit renunciationis, aliquando per mortem vacaſſe, & aliis perſonis à Rege conceſſa, & dùm aliquis, cui munus datum, viueret à Principe vt ſuum maneret, oblato pretio redemptum pretio quinque, aut ſex millium aureorum; ex quo apparet munus non habere qualitatẽ perpetui & renuntiationis; quie cùm apud nos conſtet pluſquam triginta mille aureos valere hoc munus de quo agebatur, ſi perpetuum eſſet, & ex pretij quantitate colligitur qualitas rei venditæ, & renuntiationem non conceſſam antea, vel perpetuitatem, gloſſ. *in l. 1. verb. agendum. ff. de ſuperficiebus*, eis verbis, *Sed qualiter dignoſcetur emptor à conductore, reſpondeo pretium & mercis quantitas facit diſcretum.* quam gloſſam ſequuntur & comprobant Rolandus à Valle *vol. 2. conſ. 82. n. 52.* Surd. *conſ. 243. num. 3.*

11 Nam ea interpretatio facienda, vt res data æquiualeat acceptis. Alex. *in l. diuortio. §. ob donationes, num. 7. ff. ſolut. matrimonio*, ex Baldo, Iaſone & Cagnolo Cephalus *lib. 4. conſil. 505. n. 2.* Afflictis *deciſ. 68. num. 2.* ex Ruino & aliis Hieronym. Gabriel *conſil. 168. num. 30.* & in re vendita expreſsè loquuntur Cephalus *vbi proximè.* Alex. *lib. 5. conſ. 48. num. 5.* & *conſ. 68. num. 9.* Plures quos refert Menochius *lib. 3. præſumptione 73. num. 1.*

12 Sed etiam poſtquam à Rege hoc officium prouiſum, vel, vt diximus, redemptum fuit, videtur in regia Corona incorporari, ita vt quamuis haberet ius renunciationis conceſſum (quod non erat) videatur rediſſe ad ſuam naturam, ex qua hæc munera non poſſunt renuntiari, & comprobatur exemplo rerum Eccleſiaſticarum, nam cùm ex ſua primæua natura non poſſint alienari, nec dari in feudum, *cap. nulli, cap. vt ſuper, de rebus Eccleſiæ, cap. 1. qui feudum dare poſſ. in vſibus feud. cap. 2. de feudis*, id tamen limitatur, niſi res fuerint quæ conſueuerint infeudari, nam redeundo ad Eccleſiam, veniunt cum eadem natura: vt *in d. cap. 2.* vbi Abbas, Antonius de Butrio & Imola, Redoanus *in tractatu de rebus Eccleſiæ non alien. quæſt. 7. de infeudatione rerum Eccleſiæ per Papam, & §. de infeudatione Eccleſiaſtica per Prælatos pag. 356.* Menoch. *conſ. 79. num. 20. & 21.*

13 Verùm id etiam ſublimitatur, niſi Prælatus in ſua menſa incorporauerit hæc bona feudalia, quæ ad Eccleſiam redierunt; quia tunc ex incorporatione manet ea qualitas, vt poſſint infeudari ſublata; & quælibet infeudatio, quæ poſtea fieret, cenſeatur ac ſi eſſet noua alienatio earum rerum, quæ in feudum dari non poſſunt, vt *in dict. cap. 1.* & notauit Panormit. *in d. cap. 2. de feudis.* idem Panormitanus, Innocentius & Imola *in cap. vt ſuper, de rebus Eccleſiæ.* Alexand. *lib. 1. conſ. 79.* Rodoanus *vbi proximè.* Menoch. *conſ. 90. n. 22.*

14 Dubium autem eſt inter Doctores, quando facta incorporatio bonorum cenſeatur vt bona mutent qualitatem, vt alienari poſſint, & redeant ad priſtinam naturam ne alienari, vel infeudari poſſint, quam quæſtionem mouet Bartol. *in leg. ſi vacantia. C. de bonis vacantibus, lib. 10.* Panormitan. & imola *in dict. cap. vt ſuper.* Redoanus *vbi proximè in §. ſequenti, quæ & quomodo res dicatur de menſa*, & Doctorum ſententias refert Menoch. *conſ. 79.* & in eo omnium concors opinio eſt, vt quando Prælatus proprio ore & verbis diſpoſitiuis fecerit incorporationem, facta cenſetur, vel quando rem in ſuis libris ſcripſit, quod factum eſt in hoc caſu, nam in libris rationum Senatus Regalis Patrimonij adnotatum fuit, hoc officium ad Regem pertinere, & ideo de incorporatione dubitari non poteſt, *argum. l. ſi quando, C. de bonis vacantibus.* ibi, *Ritè atque ſolemniter per Comitem rerum priuatarum, deinde per rationales incorporatio impleatur.* Bartol. *in d. l. ſi vacantia, num. 9.* Abbas *in d. cap. vt ſuper, num. 10.* Redoanus *vbi proximè, num. 4.* vbi, *Sed in iſtis controverſi is dico eſſe tenendum quod vel eſt facta incomparatio expreſsè, puta quia Prælatus declauerit velle rem eſſe de menſa, vel per officiales, eſt in libris rerum menſæ deſcripta, aut annotata, & tunc nemini dubium quod bene poteſt Prælatus, ſi vult, bona reuerſa incorporare, licèt non poſſit bona incorporata alienare.* vt ſuprà allegato *cap. 2. de feudis.* plenè Menoch. *d. conſ. 79. num. 10.* vbi inter alia annectit hæc verba; *& primam illam naturam ſuam perdit.*

15 Facit etiam text. *in l. ſi quis ædes 19. Dig. de ſeruit. urban. prædior.* vbi cauetur ſi dominus prædij ſeruientis adquiſierit dominium prædij dominantis, ſtatim per confuſionem ſeruitus extinguitur, quia nemini res ſua ſeruit. Petrus Greg. *lib. 4. Syntagm. Iuris, c. 23.* Cepolla *de ſeruitut. cap. 24.* & ſi poſtea vendiderit fundum dominantem, venditione non transfertur ius ſeruitutis, niſi contra ſe venditor illam de nouo impoſuerit, quod rectè conueni huic rei; nam Princeps proprio iure habet facultatem concedendi officia, iuriſdictionis, *in l. 2. tit. 4. p. 3. l. 1. titulo 9. lib. 3. Recopilat.* & per renuntiationem limitatur hæc facultas, & quaſi in ſeruitutem redigitur, vt deſeruiat ei in quem fit renunciatio, & conceſſio muneris libera non ſit, vt *in c. cùm dilect. de conſuet. & in c. Abbate S. Siluani, de verb. ſignificatione.* Put. *lib. 3. dec. 100.* & quod liberam facultatem adimit ſeruitus, iudicatur, vt *in l. 1.* & *ibi* Bart. *ff. de ſeruit.* Innoc. *in rubr. de Iure patronatus.* Zepolla *de ſeruit. cap. 1.* Bellamera in pulchro caſu *conſ. 6. num. 11. verſ. modò ad propoſitum*; ergo ſimiliter quamuis hoc officium haberet qualitatem renunciationis, eo ipſo quòd in regia corona incorporatum fuit, ea qualitas extincta omnino fuit, & licèt poſtea venderetur, aut donaretur alicui ea qualitas renunciationis, non ſuſcitaretur niſi expreſsè conceſſa fuiſſet; argum. dictæ legis *ſi quis ædes*, cuius deciſio probata eſt *l. 17. titul. 31. part. 3.*

16 Iuuat vlteriùs text. *in cap. 1. titul. quidiuris ſi poſt alienationem feudi vaſallus id recuperauerit, in vſibus*

feudorum, vbi probatur si ad dominum feudum deuolueretur, & iterum ille feudum concesserit, etiamsi eidem personæ concessio facta, non habebit qualitatem feudi antiqui, quam antea habebat, sed vt noua concessio iudicatur, antiquâ obliteratâ, & probauit Bald. *in l. 1. q. 15. de rerum diuisione*, ex Isernia, Præposito, Afflicto, Alexandro, & aliis Schraderus *de feudis 2. p. c. 3. n. 43.*

17 Et hoc certiùs procedit, quando, vt in nostro casu concessio non fuit facta eidem personæ, sed diuersæ, quia hoc officium non collatum fuit ipsi, qui antè habebat, sed alij, vt in terminis notauit Vdalricus Zasius *lib. 1. consil. 13. num. 12.* ibi, *Quæ cùm vera sunt, & procedunt in vna eademque persona*; quando indubitabilius erit nouum feudum, cùm non solùm refutatio domino est facta per vasallum antiquum, sed etiam alia & noua persona omnino extranea est inuestita.

18 Idque ad nostrum casum congruè adaptabitur, iuncta sententia Rosentalis *in tractat. de feudis, cap. 2. conclus. 22.* eis verbis. *Vsque adeò, vt etiamsi dominus in inuestitura adiiciat quod illum inuestiat de isto feudo, prout venditor, aut cedens ille hoc possederat.* & in additione tradit, vt rei natura quæ inducit nouam concessionem mutata censeatur, esse necessarium verba adiici tam generalia & præcisa, vt illud inducant, & nihil aliud possint denotare.

19 Et facta noua concessione feudi antiqui quod ad dominum rediit, non reassumit qualitates, vt in eis succedant qui in primo succedere poterunt, sed ex titulo iudicandum, ex Oldrado, Baldo, & Castrensi tradit Iason *lib. 1 consil. 57. num. 16.* maximè, quia in pluribus titulis prædictorum munerum, etsi fuerint verba generalia, *vt eis vtantur illi, quibus concessa, quemadmodum vsi fuerunt prædecessores illorum*; tamen ad vitam munera illi data fuerunt, ex quo videtur specialiter ad personam concessionem restringi.

20 Præsertim cùm ea sit qualitas insita munerum iurisdictionis, vt sint temporalia, & extinguantur cum vita donatarij. *l. fin. de fideiussor. tutorum. l. cuius bonis ff. de curatore furiosi.* Bald. *in l. 2. §. sed si quis, num. 8. C. communia de legatis. l. iudicium soluitur. ff. de iudic. l. quisquis ff. si certum petatur.* ex Cyno, Afflicto, & aliis Mastrillus *lib. 1. cap. 27. per totam.*

21 Nec verba generali, vt munere vtatur sicut prædecessores, possunt detrahere specialibus circa modũ, & loca in quibus munere quis vti potest, & clausula ordinaria est in officiis Prætorum, Senatorum & aliis, & verba specialia retinent munus in sua propria natura, vt sit ad vitam, nec posse renuntiari, nec intelligendum est Principem ex eo velle qualitatem & naturam ipsius muneris mutare. *l. quæsitum. §. fin. ff. de fundo instructo. l. vxorem, §. felicissimo, ff. de legat. 3. l. in toto iure, ff. de reg. iuris.* & sub genere comprehenduntur species diuersæ, vt ex Deciano, Ciofio & Hondedeo probauit Gratianus *4. tom. discept. c. 757. n. 11.*

22 Idque meliùs procedit, quia semper in hoc casu à fisci patrono contrà allegatum fuit, hoc munus non posse renuntiari, & qualitas quæ nomine Regis semper reiecta, non videtur verbis generalibus concedi, videlicet renuntiatio, ex gloss. & Bartolo *in l. si quis priore. ff. ad Trebellianum.* cum adductis per Surdum *cons. 58. n. 14.* nam ea verba, *vt possideant sicut prædecessores*, intelligenda sunt de eo quod iustè habuerint, non verò si aliquando iniustè renuntiationem fecerint vt *argum. c. quia diuersitatem. de concess. præbenda.* ibi, *Sicut rectè & pacificè possidentur.* Decius *in c. 1. n. 17. de confirmatione vtili, vel inutili.*

23 Quod magis locum habet, resistente iure fieri renunciationem in hoc munere, ex *dict. l. 17. tit. 3. lib. 7. Recopilat.* cui verba generalia non videntur derogare, quia solùm comprehendere possunt iustam renuntiationem, & à Principe concessam, non verò ab eo prohibitam, & iniustam. *cap. dudum*, vbi Innocentius, *de decimis.* Decius *in d. c. 1. n. 14. de confirmatione vtili, vel inutili*, & est textus *in c. 1. de iureiurando in 6.* ex quo Cynus, & post eum Bart. Baldus, & Angelus *in l. 1. ff. de his qui sunt sui*, ex eo notarunt: vt si Papa confirmat alicui Ecclesiæ omnia priuilegia, intelligitur tantùm iusta confirmasse, eodem modo sub generali confirmatione feudorum, quam Imperator facit, solùm vera & legitima feuda dicuntur confirmata; textus notabilis *in c. sed etiam 1.* vbi plenè per Bald. *tit. per quos fiat inuestitura.* sequitur vtrumque Iason *in l. omnes populi, in repetit. n. 36. de iustit. & iure.*

Et in terminis concessionis, aut quando res vendi- 24
tur cum pertinentiis, non cõprehendi nisi quæ ex natura rei sunt, ex Dino, Baldo, Speculatore, Oldrado, Angelo, Iacobo Butrigario & Imola, tenuit Alex. *in l. si sic legatum 78. n. 22. ff. de legat. 1.* & additio *ibi lit. A.* eiusdem opinionis refert Castrensis Baldum, Franciscum Curcium, Laudensem & alios, & idem tenuit Iason *in d. l. si sic legatum. §. simul. num. fin. ff. de legat. 1.* & aliis relatis idem Alex. *lib. 2. consil. 18. n. 5.* ex Cyno & Ruino, Crauetta *cons. 293. n. 5.* Rolandus à Valle *vol. 2. cons. 82. n. 28. & vol. 3. cons. 2. num. 12.* ex Aretino, Syluestro, Aldobrandino & aliis Mantica *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 10. n. 5. & 6.*

Idque sine dubio procedit, quia in nulla parte re- 25
scripti & concessionis mentio fit de renunciatione, quod cùm valde notabile esset, exprimendum erat, *l. item apud Labeonem 15. §. ait prætor ff. de iniuriis*, eis verbis. *Ea enim quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta*; quid enim magis notabile in hoc casu, quàm renunciationem in his muneribus concedere contra eorum naturam, & iuris dispositionem, quæ resistit *in d. l. 17. & arg. d. §. ait prætor*, notauit Oldradus *cons. 185.* incipit, *Thema est, vers. tertiò est considerandum, magna & notabilia, nulla verborum generalitate inclusa censeri.* & Afflictis *decis. 220. n. 16.* tradit rescriptum generale non comprehendere renunciationem cuius erat facienda specialis mentio, nam quod expressè disponitur, id attenditur. *l. quæro. ff. de actionibus empt. l. si quis mihi bona. §. sed vtrum. ff. de adquir. hæreditate.*

Et quod in lege, vel rescripto non exprimitur, spe- 26
cialiter supponere, vel dicere non debemus, Baldus *lib. 2. cons. 198. col. 1.* Socin. *lib. 3. cons. 74. num. 5.* Decianus *responso 13. n. 11.* Surdus *lib. 4. cons. 574. n. 5.* & præcipuè cùm eius expressio facilis sit. *l. vnica, §. sin autem ad deficientis, C. de caducis tollendis.* ibi, *Nam si contrarium volebat, nulla erat difficultas coniunctim ea disponere, capite ad audientiam, de decimis.* eis verbis, *Nam si intelligeremus tantummodo de noualibus, vbi ponimus de laboribus, de noualibus poneremus.* Crauetta *consil 6. n. 66* Surd. *consil. 143. n. 15. & consil. 340. n. 2. & cons. 397.* VVesembec *in authentica nouissima, num. 36. C. de inofficioso.* Decianus *cons. 114. num. 15 lib. 3.* Cancer. *tom. 2. variar. c. 20. de legatis, ex n. 377.*

Quibus ita constitutis quæ verissima sunt, non ob- 27
stant quæ contrarium in principio obiecimus; nam quoad illud de consuetudine renunciandi, ex eis, quæ prædiximus *n. 7. 8. & 9.* non posse consuetudinem induci, nec præscriptionem in eis, quæ ex sua voluntate & mera facultate Princeps concessit. nam quoties admittitur renunciatio ea, ex mera voluntate Regis procedit, vt traditur *l. 2. tit. 4. lib. 7. Recopil.*

Nec obstabit *dict. tit. 4. lib. 7. Rec.* in quo generaliter 28
agitur de renunciatione munerum publicorum, quippe nihil ex eo titulo læditur *d. l. 17.* vt officia *de Alcaldes de sacas*, possint renunciari; nam *in toto titulo 4.* non est lex aliqua quæ deroget dispositioni *d. l. 17.* sed

in

in eo titulo agitur de officiis, quæ renuntiationem admittunt, vt Tabellionum, Decurionum, & similia, nec in toto illo titulo id censetur admittendum in officiis in quibus non procedit renunciatio, sed prohibita, quia solùm locum habebit quando in illorum concessione renunciatio expressè conceditur, vt notauit Azeuedo *in d. l. 2.* ibi, *Verum tamen est quod huic legi in concessione derogatur.* idque vel ante tempus *d. l. 17.* admissum à D. Rege Ioanne II. & D. Rege Henrico IV. vel postea à D. Imperatore, cuius fuit *l. 2. d. tit. 4.* & solùm tradit in officiis quæ vacauerint per mortem, vel renuntiationem, in eorum prouisionibus præferendos incolas & originarios horum Regnorum, quod supponit renunciationem fuisse à Principe concessam, & *in l. 2.* potius à Rege Ioanne II. denotatur prohibitio renunciationum, cùm tunc solùm permitti videatur de parentibus ad filios, & cùm Regi placuerit, & loquitur in aliis officiis, in quibus expressè renunciatio admittitur, & huic legi derogatur; vt in ea notauit Azeued. qui antiquatam tradit ex voluntate Principis, qui vt condere potuit, ita abrogare.

29 Lex verò tertia *d. tit. 4.* nihil ad rem facit, quia loquitur in officiis, quæ ex consuetudine generali Hispaniæ à Conciliis populorum eliguntur, de quibus latè egimus *suprà allegatione 70. per totam.*

30 Lex verò 4. *d. tit. 4.* edita fuit à Regibus Catholicis in Comitiis generalibus Toleti anno 1480. in quibus etiam lata fuit *d. l. 17.* & *d. l. 4.* solùm disponit, vt in officiis publicis, vbi procedit renunciatio, ea sit facienda in viginti diebus, antequam moriatur qui renunciauerit, quod quidem vltrà quàm non procedit in nostro casu, locum habebit datis terminis habilibus in eis muneribus in quibus renunciatio est concessa, *arg. l. qui test. 20. in princip. ff. qui testamenta facere possunt. l. 1.* vbi gloss. *C. de sacros. Eccl. leg. vt gradatim in princip. ff. de muneribus* notarunt Marcus Antonius, Surdus, Carolus da Grassis, Tuschus, Menochius, Franciscus Molinus, D. Castillo, Gratianus, Nouarius, & alij, quos refert Velasco *Axiomatum iuris lit. D. num. 139. & lit V. num. 62.* & ideò in argumentum dicta lex 4. trahi non potest ad nostrum casum, in quo renunciatio excluditur.

31 Nec lex *5. d. tit. 4.* quæ sequitur, aliquid facit, nam edita fuit à D. Regina Ioanna anno 1515. & solùm declarat in renunciationibus id quod antea dixerat *in d. l. 4.* de muneribus publicis, vt intelligatur de decurionatibus, & officiis Tabellionum, & adiicit intra triginta dies in supremo consilio Cameræ renunciationem debere præsentari.

32 Lex verò sexta *d. tit. 4.* quæ facta est à Regibus Catholicis anno 1501. viginti post annos, quàm in Curiis generalibus Toleti ediderat dict. legem 17. quæ prohibuit renunciationem, etsi loquatur de his muneribus, quæ dicuntur *Alcaidias*, non loquitur in eis quos dicimus *Alcaidias de sacas*; & valde notandum dictam legem 17. hæc munera omnino distinguere, nam cùm in principio generaliter loqueretur *de Alcaidias*, postea specialiter & magis enixè prohibet renunciationem in eis officiis, quæ dicuntur *Alcaidias de sacas*, & ideo nomen earum speciale à generali appellatione ipsa lex 17. distinguit, nec dicta lex 6. non potest intelligi, vt videatur derogare quod specialiter expressum est, & solum ad id quod generaliter *de Alcaidias* dictum fuerat, referri oportet, vt in eis correctio locum habeat, *argumento leg. præcipimus, Cod. de appellat.* ibi, *Quidquid autem hac lege specialiter non videtur expressum, id veterum legum constitutionúmque regulis omnes relictum intelligant. Authentico de administrantibus officia in sacris, prope finem*, ibi, *Quoniam dum nihil omnino super istis innouatum sit, antiquam seruamus figuram, sicut etiam in aliis omnibus non nouatis*, glossa *in Authentico, vt omnes obediant iudicibus prouinciæ, §. si igitur verb. priuilegio, collatione 5.* Felinus *in c. cum sanctæ, n. 5. de rescriptis.*

Nec id per identitatem rationis recipit extensionem, vt *in Authentico, quas actiones*, vbi glossa, *C. de sacrosanct. Ecclesiis*, glossa *in l. eam is, §. 1. de donat. causa mortis*, ibi, *Nec per subauditos intellectus debet induci legum correctio*, glossa *in cap. cupientes, §. quod si per viginti. verb. petere, de electione lib. 6.* tradit Iason *in d. Auth quas actiones, num. 21.* 33

Secundò, nam prædicta lex non disponit, vt dicta officia, vulgo *Alcaidias*, possint renunciari, sed solùm assignatur terminus, vt officia quæ renuntiari possunt in concilio populi, producantur, & sic debet intelligi termino habili assignato in eis, quæ ob priuilegium, & legitimum titulum potuerint renũtiari, vel in admissis à nostris Regibus suo priuilegio. *l. qui testamento 20. ff. de testamentis*, ibi, *si aliud eos nihil impediat. l. si quis. §. fin. ff. de iniusto, rupto*, ibi, *scilicet si gradus ille valeat. l. alimentorum, ff. de assignandis libertis*, ibi, *saluo iure communi. l. 1. §. de falcidia. ff. ad legem falcidiam*, ibi, *quæ tamen possunt locum habere, cap. 2. de donat. inter*, ibi, *& non est aliud quod obstet. cap. scriptum, de electione*, ibi, *dummodo nihil obsistat. Clement. 1. de iure patronatus*, ibi, *nisi aliud canonicum obsistat*, & sic qui intendit officium hoc esse renunciabile, habet contra se *d. l. 17. tit. 3. lib. 7.* & iuuari non potest legibus tituli 4. nam disponentes super renunciationibus terminos habiles præsupponunt, & in eis nulla lex loquitur de his officiis, vulgo *Alcaidias de sacas.* 34

ALLEGAT. XCV.

Officij renunciatione falsâ probatâ, fisco officium est applicandum.

1 *Renunciatio officiorum debet fieri viginti diebus ante mortem renunciantis.*
l. 4. tit. 4. lib. 7. Recopil.
Officia Indiarum qui renunciat, debet viuere viginti dies post renunciationem, & intra sexaginta post mortem præsentari coram Proregibus, in eius fauorem facta est renunciatio.

2 *Renunciationem officij quæ quærit in tempore post mortem renunciantis, arguit eam legitimam non habere.*

3 *Renunciatio subscripta à Tabellione post mortem renunciantis, suspecta est.*

4 *Subscriptio Notarij est instrumenti essentia.*
Subscriptio Notarij est approbatio eius quod instrumento continetur.
Instrumentum ex subscriptione Notarij virtutem recipit.

5 *Tabellio qui fidem ex subscriptione facit, debet facere de præsenti, non de præterito.*
Subscriptio instrumenti debet apponi in eius corpore, non in margine, ne dies varietur.

6 *Testis qui deponit non recordari interfuisse instrumento, non probat.*
Testis vnius ex illis qui requirantur in instrumento, defectus, illum relinquit sine solemnitate necessaria.

7 *Testis primo dicto si variauerit, semper standum.*

8 *Testis primo dicto standum, procedit etiamsi fuerit in causa summaria, secundum dictum in plenaria.*

9 *Testi aliter in secundo, quàm in primo dicto deponenti, ex aliquorum sententia neutri dicto credendum.*

10 *Comparatio literarum facit semiplenam probationem.*
l.comparationes,C.de fide instrum.

11 *Declarationibus factis in articulo mortis quando credendum.*
l. vlt. ad finem, C. ad legem Iuliam repetundarum.
c.literas 14.de præsumpt.

12 *Declarationes in articulo mortis non operari in præiudicium tertij,ex aliquorum sententia procedit,quando ius tertio perfectè quæsitum ex sententia lata, aut alio modo.*

13 *Declarationi in articulo mortis quæ coniecturis adinuatur,credendum.*

14 *Verosimilius sequendum in probationum repugnantia & conflictu.*

15 *Declarationi eius qui agit de se exonerando, non creditur.*
l.quoniam liberi.ff.de testibus.

16 *Socio criminis non creditur, nisi in criminibus exceptis.*

17 *Præsumitur morientem nolle alteri præiudicium & iniuriam facere.*
Reus conuictus de crimine & ad mortem damnatus, si negauit delictum, non tenetur illud confiteri,ex aliquorum sententia.

18 *Notarij cuius fama notata fides illæsa non est,instrumentum quod producitur à persona suspecta, fidem non facit.*

19 *Coniecturis probatio fulcita præualere debet.*

20 *Præsumitur pro instrumento.*
l.cùm precum.C.de probation.
l.cùm propria.C.si quis alteri vel sibi.

21 *Interpretatio sumenda vt excusetur falsitas.*

22 *Instrumentum suspectum de falso, debet apertis probationibus confirmari.*
l.fin.ff.quod met.caus.
Probatio dubia non prodest.
c.in præsentia, de probationibus.
l.neque natales, C.de probation.

23 *Instrumentum quod dubium redditur, non potest dici probatio probata.*
c.inter dilectos,de fide instrum.

24 *Præsumptio cessat contra verosimile.*

25 *Probatio maior quæ facto ipso confirmatur.*
l.fin.§.item rescripserunt.ff.ad municipalem.

26 *Fraus arguitur ex insolitis.*

27 *Falsitas instrumenti præsumitur facta ab eo,incuius vtilitatem cedit.*
l.penult.C.de probat.
Præsumptio Cassiana.

28 *Instrumentum subtractum censetur ab eo, cui prodest subtractio.*
Authentica Ad hoc,§.ille etiam, versic. si quis instrumentum,C.de Latin.libert.tuenda.

29 *Probationes semiplenæ coniungendæ ad probandam falsitatem.*
l.quæro,§.seruum dupla,ff.de ædilit.edict.

30 *Probationes semiplenæ eiusdem speciei facilius coniungendæ.*
l cum 4.§.1.& 2.de excusat.tutor.

31 *Probationes imperfectæ coniunguntur in criminalibus quæ difficilis probationis.*
l.instrumenta domestica,C.de probat.
Falsitas in secreto fit.

32 *Ciuilis actio non tollit criminalem.*
l.vnica,C.de super exact.lib.10.
l.vnica,C.quando ciuil.actio crim.præiud.

33 *Actio ciuilis & criminalis concurrere possunt.*
l.qui nomine 25.ff.ad legem.Cornel.de falsis.

34 *Delicta ex quibus solùm offenditur ius publicum, vnam tantùm ad vindictam publicam producunt actionem.*
Delicta quæ lædunt ius publicum & priuatum, vt in furto & homicidio,duplicem actionem producunt,& ius publicum,& damnum partis.
§.in summa,Instit.de iniurijs.
l.prætor 7.§.1.& § posse, l.institutio 37.l.iniuria 45.ff.de iniurijs.
l.fin.C.eodem.
l.21.tit.9.p.7.

35 *Mixta actio dicitur quæ respicit publicam vindictam, & interesse partis.*
l.57.tit.5.lib.2.Recop.
Senatus supremi Hispania iudicant attenta veritate.
l.27.tit.5.lib.2.Recopil.
l.10.tit.17.lib.4.Recop.

36 *Probationes semiplenæ coniunguntur, & præsumptiua probatio sufficit in criminalibus, quando sunt difficilis probationis.*

37 *Testis qui se offert examini,suspectus est de fide.*
Authentica de testibus,§.si verò ignoti.
l.quæ omnia,§.1.ff.de probat.

De falsitate renuntiationis officij quo modo probetur, vt ex illius defectu & inualiditate fisco officium sit applicandum.

IN officio Indiarum quod erat maximi valoris & authoritatis, eius renuntiatio exhibita de illius veritate & validitate, inquirens inueni falsam esse, idque probari ex depositione vnius testis Tabellionis, qui deponit cùm vocaretur ad prædicti officij renunciationem faciendam, & eo præsente alteri ipse committeret scribere, inuenit decem & sex dies anteponi datam scripturæ, nam cùm fieret die prima Maij, dies decimaquinta Aprilis apposita in renuntiatione,& noluit subscribere nisi emendaretur, & ita emendatum fuit,& quatuor pòst dies renuntians mortuus fuit,cùm ex nostris legibus deberet renuntiatio fieri antè viginti diebus quàm moreretur renuntians. *l.4. tit.4. lib.7. Recopil.* & in officiis Indiarum debet renuntians viuere viginti dies post renunciationem, & intra sexaginta à tempore mortis in cuius fauorem renunciatio, debet se ante gubernationem cum renuntiatione præsentare, vt ex schedula anni 1606. & aliis refert D. Solorzanus *tom.2. de Indiar. gubernatione, lib.5.c.vnico, n.105.& 106.* 1

Et hujus renunciationis factæ die prima Maij tres contestes deposuerunt,testes qui ei interuenerunt, sed & idem Tabellio, vt testis deponit oblatos ei mille & quingentos aureos si faceret renunciationem quæ tempore vtilis & valida foret, & tres alij testes deponunt à Tabellione ipsis relatum; sed & alter Tabellio deponit post mortem illius quem officium dicitur renuntiasse,eum vocatum à consanguineo istius,qui officij renunciationem exhibet,& ferè lachrymans ostendisse omnes renunciationes officij, & nullam factam in tempore habili, & dixisse consanguineum 2

quam

quamcumque quantitatem daturum ei, qui conficeret renunciationem validam, & postea exhibetur renuntiatio in tempore habili, nam dominus officij obiit die quarta Maij, & renunciatio aliàs videtur facta die vigesimatertia mensis Martij, & coram Prorege præsentatio eius facta die decimaquinta mensis Maij, intra septuaginta dies, quam falsam & inualidam contendo, ex prædictis & sequentibus.

3 *Primò*, quia Tabellio, coram quo apparet facta hæc vltima renuntiatio, interrogatus post mortem eius quem dicitur renuntiasse de officij renuntiatione, & an coram eo facta expressè confessus non esse in tempore renunciationem coram eo confectam, de quo plures testes deponunt, & postea hic Tabellio exhibita renunciatione prædicta testatus nunquam in vita domini officij, qui eam fecit, habuisse in suis actis renuntiationem, sed eam fuisse apud familiarem renunciantis, ex cuius manu scripta erat, & post mortem domini officij illum familiarem rogasse Tabellionem, vt renunciationem subscriberet, & hoc etiam rogasse eum, in cuius fauorem renunciatio apparebat facta, & Tabellionem id negasse testatum, quia cum in vita renunciantis non subscripserit post eius mortem, & tot dies subscribere non posse, nec debere; tamen precibus exoratum respondisse, à peritis velle informari, an facere posset; & cùm interrogaret aliquos, de quibus Tabellio valde fidebat, & illi edicerent, rectè posse fieri informem renunciationem, suis actis inseruit & protocollo, & subscripsit, transumptum & exemplum signatum tradidit, idque esse quod hodie exhibebatur.

4 Ex quo apparet, vt quamuis verè renuntiatio procederet; cùm verò in vita renunciantis non esset à Tabellione subscripta, nullius valoris existet; quia subscriptio est instrumenti essentia, & sine illa nullum habet effectum, & ita nullum in vita renunciantis, cùm tunc non subscripta producere potuit, ex traditis à Baldo *lib.1. consil.75. num.2.* nam ex subscriptione inducitur approbatio eius quod instrumento continetur. Decianus *lib.2. consil.29. numero 30. & 31.* & instrumentum ex subscriptione Notarij virtutem recipit. Felinus *in cap. quoniam contra falsam, de probatio.* Parisius *lib.1. consil.22. num.123.* Ias. *in l.1. §.1. numero 4. ff. de adquir. possess.* Decius *in l. Imperium, numero 5 ff. de iurisd. omn. Iudic.* & sine ea instrumentum non valet. Geminianus *consil.82. num.4.* Tuschus *practic. lit.S. concl.763.*

5 Et Tabellio qui ex subscriptione fidem facit, non potest de præterito dare, sed de præsenti, & ideo non subscribere instrumentum post mortem eius, qui fecerat, & quinquaginta dies quo videtur confectum, & non subscriptum, ex Bartolo, Iasone, Ancharrano & Canalcano probant Hermosilla *ad l.2. tit.3. part.5. gloss.4. numero 72.* & inde notauit Medices *de notatio. quæst.12. numero 17.* ad valorem subscriptionis eius diem attendi, & hoc fundamento mouentur Bartolus, Baldus, Alexander, Castrensis, Angelus, Zuchardus, Ioannes Andreas & alij, quos refert Farinacius *de falsitate quæst.153. num.107.* subscriptionem Notarij apponi debere in ipso corpore instrumenti, non verò in apostilla & margine, ne possit eius dies variari, & ipsa ratio persuadet, cùm tempore subscriptionis debeat constare de voluntate renuntiantis in hoc casu nullius momenti existere renunciationem, ea subscripta post mortem eius, qui illam fecit, post quinquaginta dies à tempore quo dicitur facta.

6 *Secundò* etiam instrumenti inualiditas eo fundatur, quia ex tribus instrumenti testibus vnus in examine de veritate renuntiationis testatur non recordari illum adfuisse instrumenti confectioni, & habere bonam memoriam, ita vt si renuntiationi interesset, non obliuisceretur, ex quo illius testis defectu manet instrumentum sine solemnitate necessaria, vt fidem non faciat. Boërius *decis. 118. num.6.* Ruinus *lib.3. cons.8. num.14.* Natta *cons.95. num.9.* Franc. Marcus *decis.486. num.8.* ex Innocentio, Hostien. Ioanne Andrea, Bellamera, Baldo, Castrensi, Alberico, Fulgosio, Neuizano, Mascardo, Menochio, Iosepho Ludouico, Surdo, Becio, & aliis Farinacius *de falsitate quæst.158. num.15. & 20.* & vt tradit Sesse *2. p. decis.118. numero 26.* solùm ex testibus necessariis instrumenti vnum esse mortuum, & eos qui viuunt & defendunt instrumentum, esse amicos, vel familiares eius in cuius fauorem cedit instrumentum, nam id solùm inducit præsumptionem falsitatis, vt probarunt Menochius, Mascardus & alij, quos refert Sesse *d. num.26.* & in hoc casu apparuit duos testes, qui pro renunciatione deponebant, esse non solùm amicos, sed etiam consanguineos & commensales eius, in cuius fauorem officium renunciatum.

Nec obstabit quod ab eo allegabatur, hunc testem 7
in secundo testimonio videri aliqualiter variari, & absolutè non negare fuisse testem renunciationis, quia semper in iure primo dicto testis standum est, ex doctrina Abbatis, Felini, Baldi, Zabarellæ, Alberici, Aretini, Tindari, Bossij, & communem dicit D. Couarr. & magis communem opinionem & ab ea non recedendum, tenuerunt Ant. Gabriel. Conradus, Emanuel Suarez, Hieronymus de Monte, Iulius Clarus, Alciatus, Viuius, Menochius, Neuizanus, Rolandus, Decianus & Villalobos, quos refert & sequitur pro regula stat. Farinac. *de testibus q.66. n.124.*

Idque procedit, quamuis prima depositio facta in 8
causa summaria, secunda in plenaria, & rationem reddunt, quia eodem modo testis debet verum testimonium dicere in summario, vt in plenario, & notanda sunt verba Menochij *lib.2. de arbitrar. cas.101. num.6.* eis verbis. *Index hoc casu ire magna diligentia debet, vt intelligat, an correctio ista sit verosimilis, vel non? an hic testis potuerit alloqui partem à qua subornari potuit, vel non? & an hic testis vir sit probus, vel non?* Et certum fuit in hoc casu annum transactum post primam depositionem, quando secunda facta, & multoties alloquutum testem cum eo in cuius fauorem officium renunciatum, & illius diligentiam, & Tabellionis, cuius fides ex primo testimonio in discrimen erat & supplicium imminens potuerunt inducere testis varietatem.

Sed etsi prædicta non ita planè procederent, sed alia 9
opinio admittenda, & refert Farin. *vbi proximè, n.125. vt neutro dicto credatur, argum. l. qui falsò, aut variè, ff. de testibus*, & ex aliis iuribus & Doctoribus probat idem Farinac. *d.q.66. n.13.* inde solùm fiscus obtinebit, quia remanet instrumentum absque solemnitate necessaria defectu testis, qui erat legitimus, & omni exceptione maior; alij verò, vt animaduertimus, erant familiares, domestici, & consanguinei eius, in cuius fauorem officium renuntiatum.

Tertiò vlteriùs, vt prædicta renunciatio falsa cen- 10
seatur, facit quòd dicto trium Tabellionum comprobatur, subscriptionem renunciantis, quam dicimus *firma*, videri factam cum *aprensio*, & explicant id esse per veram subscriptionem lineis designatam falsas subscriptiones Notarij & renunciantis factas, & illas falsas iudicant, & cùm in scripturis & forma scribendi isti Notarij periti existimentur, illorum dictis standum est, & similis comparatio litterarum, quia veræ subscriptiones cum falsis collatæ per se facit semipienam probationem, ex *scomparationes*, vbi Castrensis & reliqui. *C. de fide instrum.* Menoch. *cons.112. num.19.* Anton. Thesaur. *lib.1. forensium q.24. num.6.*

Farinacius *1. p. fragmento, verb. comparatio literarum, num.* 455. Fontanella *de pactis nuptial. claus.* 4. *glos.* 3. *p.* 7. *n.* 7. qui alios plures referunt.

11 *Quartò* probatio falsitatis renuntiationis inde maximè fulcitur, quia decedens Tabellio quidam, qui lethali vulnere occisus, declarauit illum falsò prædictam renunciationem fabricasse, ex qua tunc officium possidebatur, & Religiosum, qui illum confessus monuit, vt in testamento declarationem faceret, de quo socius Confessarij etiam testatur, & filius Tabellionis, ex cuius manu declaratio scripta fuit, & similiter alter Tabellio, coram quo instrumentum declarationis factum, vt de hoc quatuor testes simul de eodem actu contestes existant, & cùm moriens falsitatis confectionem declarauerit, videtur ei credendum esse, quia nemo præsumitur immemor salutis æternæ. *l. vlt. ad fin. Cod. ad leg. Iul. repetund. cap. sanctimus* 26. 1. *quæst.* 7. *capite literas* 14. *de præsumptio.* eis verbis, *Quamquam verosimilius videatur quòd eo tempore, quo tanquam verè pœnitens reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset.* quod maximè congruit huic rei, quia nullo modo præsumi potest in articulo mortis, cùm ille de salute animæ solicitus pro conscientiæ exoneratione damna sarcire intendebat, nec in eius fauorem, aut exculpationem erat, sed potiùs in sui damnum falsitatem confessus tam graue mendacium diceret, & similibus declarationibus esse credendum, notarunt Doctor. *in d. l. fin. & in d. cap. literas*, ex Alciato *de præsumptio. regul.* 3. *præsumpt.* 4. tradit Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 5. *n.* 1. *&* 2. qui etiam *num.* 6. ad idem refert Baldum, Decium Calderinum, Marsilium, Butrium, & alios, & addendi, quos retulit Gloritius *respons.* 19. *n.* 64.

12 Et quamuis ex Alciato & aliis, Menoch. *num.* 3. *vbi proximè*, teneat, vt etiamsi confessio & declaratio fiat in testamento, posse censeri simulatam, & factum in articulo mortis, non operari in præiudicium tertij, cui ius adquisitum, vt ex sententia Bartoli & Alciati probat idem Menoch. *vbi proximè, numero* 17. & addendi Mascard. Cotta, Iosephus Ludouicus, Cenedus & Lessius, quos refert D. Barbosa *in collect. d. c. literas, num.* 12. nam quod tenuit Menoch. procedit quando contra declarationem iudicatum fuit, aut aliter ius perfectè quæsitum, vt exemplum proponit Menoch. *num.* 18. non verò vt in hoc casu vbi nullum ius adquisitum, illi in cuius fauorem officium renunciatum, sed solùm exhibere renunciationem falsò confectam, & illa vti velle.

13 Et conducit quod tradit Anton. Gomezius *in l.* 83. *Tauri, num.* 15. vbi interpretatur opinionem eorum, qui tenuerunt non esse credendum declarationi eius, qui in morte declarauit falsum commissse, vt procedat quando declaratio est nuda aliis adminiculis & circumstantiis, sed quoties ex illis confessio & declaratio falsitatis cõprobatur, vt plures in hoc casu suffragãtur, tunc ex Bartolo, Baldo, Alberico, Salizeto, Decio & Hippolyto probat declarationi credendum, & inde tradit obtinuisse in Cancellaria Pintiana contra Doctorem Velascum, Cathedram vespertinam legum, nam cùm de illa lis instituerentur, & pendente iudicio quidam scholasticus, qui graue crimen perpetrauerat, capitaliter condemnatus ad furcam duceretur, declarauit cum falsò suffragium pro Doctore Velasco contra Anton. Gomezium dedisse, & cùm excessus nondum esset vnius suffragij, sed solùm qualificatum, & subducto eo suffragio potior erat Antonius Gomezius ex prædicta declaratione, sententiâ Cancellariæ ei Cathedra fuit adiudicata.

14 Nec prædictam fundamentum infringet quod ex opposito allegabatur, Tabellionem & Notarium, à quo videbatur facta renunciatio, de cuius valore agitur, & scripta die vigesimatertia mensis Martij, cùm moreretur, in articulo mortis declarasse, illam renunciationem esse veram, & non falsam, & iuxta quæ notabimus credendum esse declarationi quæ in morte fieret, ideo standum ei quam fecit iste Tabellio pro veritate & validitate renunciationis; sed tamen in his declarationibus contrariis alia Tabellionis, qui in articulo mortis testatur eum fecisse renunciationem falsam, ex qua officium possidetur. Altera verò alius Tabellionis qui veram dicit, ex Iuris regulis interpretatio & præsumptio sumenda, cui declarationi fides adhibenda, nam in concursu & probationum repugnantia, id quod verosimilius sequi oportet, vt pluribus probauit Menoch. *lib.* 5. *præsumpt.* 20. *n.* 12.

Conferenda igitur est prædictarum declarationum 15
verosimilitudo. ille, qui confessus ipsum fecisse declarationem falsam, sibi imputat grauissimum crimen, quod non potest præsumi, nullum facere nisi veritate compelleretur, & conscientiæ suæ tutela; alter verò Tabellio, coram quo apparet facta renunciatio, de eius falsitate accusatio instituta aduersùs ipsum Tabellionem agit de se exonerando, & tunc declarationi, quæ facta in fauorem eius, qui declarauit, credendum non est, *argum. l. quoniam liberi, & ibi* Doctor. *ff. de testibus*, ex Alberico, Lanfranco, Francisco Curtio, Grammatico, Bossio, Campegio, Aymone, Ioanne Monacho, Hippolyto Riminaldo, Viuio, Bertazola, Cæsare de Grassis & aliis probauit Farinac. *de testibus, q.* 60. *n.* 18. *cum seq.* vbi *num.* 21. cum Panormitano, Alexandro, Corneo, Curtio iuniori, Zephalo, Mascardo & aliis probat non solùm non esse credendum ei, qui agit de se exonerando, sed etiam quando solùm ex sua declaratione sequi posset vitari dedecus declarantis. addendi Riccius *in decisionibus Curiæ* 1. *part. decis.* 24. *& in praxi aurea resolut.* 310. Morla *in empor. tit.* 11. *in præmiss. numero* 79. Et cùm hic Tabellio non solùm prædicta declaratione, qua affirmauit veram esse renunciationem, exculparetur ab accusatione instituta contra illum, sed vitaret notam & vituperium falsarij, manifestè prædictis Iuris dispositionibus & doctrinis comprehenditur.

Facit ratio, ex qua non creditur declarationi illius, 16
qui agit de se exonerando, quia tanquam socius criminis regulariter non probat, nisi in criminibus exceptis. Riccius *vbi proximè*. Fachinæus *lib.* 9. *cap.* 88. Farinac. *in praxi, quæst.* 43. *numero* 41. *& quæst.* 46. *num.* 68. Narbona *ad l.* 2. *glos.* 5. *num.* 1. *&* 3. *cum seq. lib.* 8. *Recopilat.* vbi refert Nouellum, Mascardum, Boërium, Decianum, Rolandum, Iulium Clarum, Maceratensem, & alios, & in hac specie, etiam si non concurrant coniecturæ falsitatis quæ in hoc casu intercedunt, non esse credendum Notario qui testatur scripturam traditam testatori, probauit Gratianus *tom.* 5. *discept. c.* 973. *n.* 48.

Rursus harum declarationum differentia consi- 17
deratur, quia ex ea quæ pertinet ad falsitatem renunciationis, magnum præiudicium parti fit, quod non præsumendum aliquem facere velle, nec in vita, multòque minus in morte, ex notatis per text. *ibi in l. fin. C. ad l. Iul. repetund.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 5. In alia autem quæ veram declarat, nulli præiudicium fit, imò in sui & eius, cui officium renunciatum, fauorem declarario existit, & quamuis contra veritatem iste Tabellio declaret potuit in morte errore duci, vt quemadmodum vt testis deposuerat tempore quo renunciatum non fuit, ab illo renunciario subscripta, & multo postquam facta, iam mortuo renunciante rogaretur, vt subscriberet, idque facere negâsset, & tandem respondit eum velle à peritis informari, & edoceri, tandemque à peritis interrogauit, & cùm

dice

dicerent fieri posse, actis suis in seruit, renunciationem subscripsit, & transumptum authenticum dedit, quod facere illum nō potuisse proximè probauimus, eodem errore potuit ad prædictam declarationem induci, præsertim cùm esset in eius exculpationem, & iuxta opinionem Reginaldi, Nauarri, Roderici, Peregrini, Seguræ, Dauallos, & Villalobos, quos refert & sequitur Diana 3 *part. tract.* 5. *resol.* 103. & si aliquis de crimine sit conuictus, & ad mortem damnatus, quamuis illud committeret, si negauit, non est obligatus declarare, & hic Notarius potuit ab indocto Confessario ad id induci. At verò in alio Notario, qui declarauit ipsum fabricasse falsam renunciationem, nulla causa erroris potest considerari, vt sibi tam graue facinus importaret, & magnum præiudicium tertio inferret.

18 Tum aduersùs eum, qui pro veritate renunciationis declaratur de falsitate, accusatio multo antea fuerat instituta, & quando fama Notarij notata, eius fides illæsa non est, vt notarunt Mascard. *de probat. concl.* 740. *n.* 26. Natta *cons.* 633. *n.* 12. Farinac. *de falsitate quæst.* 156. *num.* 154. *&* 155. & cùm hæc renunciatio produceretur ab hoc Tabellione, iuxta quod deposuerat de modo quo suo Protocollo inseruit renunciationem, succedit doctrina vt instrumentum, quod producitur à persona suspecta, fidem non faciat. Bald. *lib.* 5. *consil.* 402. *num.* 2 Riminaldus iunior *consil.* 58. *num.* 32. Crauetta *consil.* 134 *n.* 34 Farinac. *consil.* 11. *n.* 15. *& lib.* 2. *cons.* 109. *n.* 6. *&* 7. Menochius *lib.* 5. *præsumpt.* 20. *numer.* 27.

19 Deinde, quamuis etiam appareat Tabellionem, qui declarauit falsam renunciationem fecisse, falsarium esse constet, sua declaratione, tamen nunquam præsumi potest contra se falsum dixisse, & in conflictu & contrariis declarationibus illa amplectenda, quæ verosimilior & fortioribus coniecturis comprobata declaratio falsitatis renunciationis quatuor testibus, qui præsentes fuerunt, comprobatur, & alterius pro veritate solùm testimonium exhibetur, quod forrassis supponi potuit, vt alia plura conficta in hoc casu, de quibus statim dicemus, & cùm in tam longè dissitis Indiarum Prouinciis id fieret, non facile, aut breuiter fraus deprehendi potest; sed & vrgentiores coniecturæ sunt pro falsitate & suppositione renunciationis, quas *allegatione 96 sequenti* expendimus.

20 Vnde non obstat eum, qui officium ipsi renunciatum intendit, habere pro se instrumentum renunciationis, cui Iuris præsumptio suffragatur. *l. cùm pretium, C. de probatio. leg. cùm propria, C. si quis alteri, vel sibi.* Roman. *cons.* 509. *num.* 25. Crauetta *lib.* 1. *consil.* 56. *numero* 7. Parisius *lib.* 2. *consil.* 28. *num.* 9. Alciat. *regul.* 3. *præsumpt.* 13. *numero* 13. Mascardus *de probatio. concluf.* 905.

21 Et semper interpretatio sumenda vt falsitas excusetur, gloss. *in cap. excedens, de crim. falsi.* Menoch. *lib.* 2 *de arbitr. cas.* 309. *num.* 10. Mascardus *concluf.* 745. Claudius Bacerius *de excusatio. falsit.* vbi plures refert, *num.* 61. quia id procedit quoties non probaretur falsitas contra instrumentum, vt in hoc casu, vel non essent tam vrgentes coniecturæ falsitatis, de quibus in allegatione sequenti, quia tunc præsumptio falsitatis à Iure probata pro falsitate habetur, gloss. & Doctores *in l. iubemus, Cod. de probatio.* addendi Decius *consil.* 157. *numero* 5. *&* 6. Parisius *libro* 2. *consil.* 28. *numero* 50. Natta *cons.* 633. *num.* 16. & relati per Surdum *cons.* 175. *num.* 6.

22 *Quintò* huic probationi falsitatis suffragatur, nam cùm pro illa contra instrumentum sint validæ præsumptiones (quas in aliam allegationem reiecimus, quia in ea agendum, quando ex solis coniecturis falsitas probetur) sufficiet ex illis dubium reddi instrumentum, vt pro falso habeatur, nec nisi euidentissimis probationibus id poterit excludi, *argum. leg. vltim. in princ. ff. de eo quod met. caus.* cis verbis. *Huiusmodi præsumptioni debet apertissima probationes violentiæ, opponere.* & comprobatur ex traditis à Grammatico *decis.* 82. *numer.* 2. Zephalo *cons.* 138. *numer.* 15. Peregrino *lib.* 1. *consil.* 3. *num.* 57. Sesse *de inhibitio. capit.* 1. §. 10. *numer.* 17. D. Valenzuela *cons.* 57. *num.* 8. & cùm is, qui officium sibi renunciatum intendit, debeat renunciationem probare, probatio dubia non prodest, *capit. in præsentia* 8. vbi gloss. & Doctores *de probatio. leg. neque notales* 10. *Cod. eodem.* D. Couarr. *lib.* 1. *variar. c.* 15. *num.* 10.

Et in terminis quando redditur dubium instrumen- 23
tum (quod in hoc casu negari non poterit, ex tot argumentis & probationibus, quæ illud debilitant) pro falso habendum notauit Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 99. *num.* 18. ibi, *Et quando subest hæc suspicio, debet Iudex in dubio non adhibere fidem instrumento.* ita post alios respondet Albanus *cons.* 99. *num.* 7. & in specie probat textus *in cap. inter dilectos, de fide instrument.* eis verbis. *Quoniam cum obscura sunt iura partium, consuetum contra eum, qui petitor est, iudicari.* & cum Innocentio, Ioanne Andrea, Bellamera, Imola, Baldo, Felino, Zabarella, Barbatia & aliis, doctè probauit Augustinus Barbosa *in collectan. eius textus* & in hoc Iudicio, qui officium petit, pro actore habendus, & fiscus qui excipit de falsitate, pro reo. Et facit quod ex Molina & Bardaxi probauit Sesse *de inhibitionibus, capit.* 2. §. 2. *num.* 27. *&* 2. *part. decis.* 118. *num.* 9. vnam solam scintillam offuscare fidem instrumenti, vt non possit dici manifestum, sed dubium, nec quidem potest dici instrumentum probatio probata, quando veritas in dubium reuocatur, vt ex Decio, Ruino, Iasone, Ancharrano, Buttio, Socino, Fulgosio, Zephalo, Rolando, Croto, Surdo, & decisionibus Rotæ & Pedemontana probauit Marius Muta *decision. Siciliæ* 23. *numero* 5.

Sed & cùm appareat, verosimilior sit declaratio Ta- 24
bellionis, qui contra se in morte confessus fecisse falsam renunciationem, quod & pluribus testibus & præsumptionibus falsitatis probatur, & credi non potest sibi falsum delictum in morte in tertij præiudicium imputasse, succedit doctrina Baldi, Socini, Decij & aliorum, quos refert & sequitur Sebastianus Medices *de reg. iur. regul.* 11. *num.* 41. vt quando sunt duæ præsumptiones inuicem contrariæ, alia quæ assistit pro instrumento, vt Iuris præsumptio, quæ pro scriptura publica est, & declaratio eius Tabellionis, qui verum dicit, altera præsumptio contra instrumentum, & declaratio illius Tabellionis, qui falsum ab eo confectum fatetur, si hæc verosimilior est, standum ei, vt falsum instrumentum credatur. Et ratio est, quia omnis præsumptio cessat contra verosimile, quia præsumptio est applicatio animi ad verosimile, vt cum Baldo, Parisio, Crauetta, Ripa, & aliis, idem Medices *vbi proximè n.* 7. *& in ampliatio. n.* 50.

Sextò hanc etiam probationem falsitatis arguit. 25
nam euidenter apparuit testamentum Tabellionis, qui in morte contra renunciationem declarauit falsè corruptum & laceratum, subtracta ea declaratione falsitatis renunciationis, quæ comprobata testimonio contesti filij declarantis, cuius manu scripta Notarij, coram quo facta fuit Religiosi Confessarij, & illius socij, coram quibus declarauit, & vlteriùs aliis quinque testibus, qui ad domum illius Tabellionis cum Prætore vbis post lethale vulnus ei illatum peruenirent, vt inquisitionem facerent, de delicto testantur vidisse illos filium Tabellionis scribere declarationem, quam pater vulneratus dictabat, & eam declarationem à testa-

mento subtractam apparuit, vt ipso facto id comprobetur, ex quo maxima & validior desumitur probatio. *l. fin. § item rescripserunt. ff. ad municipalem*, & omnes excedit, quando facto ipso confitmatur, glos. *verb. requirit in c ad nostram el 2. de iureiurando.* Baldus *in rubric. de probatio.* Marianus Socinus *vol. 3. cons. 61. numer. 1.* Albanus *consil. 97. num. 3.* & ex aliis Mascardus *de probatio. q. 8. n. 45. cum seq.* & in hoc casu re ipsa apparuit testamentum, in quo declaratio erat, fuisse apertum ex diuersis sigillis signatum, & aliter consutum, quo casu dicitur falsitas apparens, vt in terminis, quando vnus quaternus est perforatus, & consutus diuerso modo, probauit Sforcia Oddus *cons. 78.*

26 *Septimò* hanc subtractionem declarationis factam ab eo, cui officium renunciatum, & in cuius damnum cedebat vltra magnam probationem, vt ille horis extraordinariis nocte & valde manè multoties allocutus Religiosum Ordinis Confessarium illius Tabellionis, cui Confessarius, quia hospes erat in Monasterio, nec habebat vbi recluderet testamentum, custodiendum tradidit, & Prouincialis Ordinis, qui dicebatur consanguineus ipsius, cui officium renunciatum, euocatus fuit ad vrbem ab oppido, in quo absens erat eodem die quo Tabellio mortuus post declarationem factam, & clandestinè, non perueniens ad Monasterium vbi testamentum erat, sed aliquos Monachos allocutus, statim recessit ab vrbe ad locum proximum vbi erat, quæ omnia modo extraordinario facta, & non solitum illum cui officium renunciatum alloqui Religiosum, in cuius potestate erat testamentum, & multoties tunc occultè multo manè, & nocte eo tempore & die mortis Tabellionis cum Religioso alloquutum, videtur probare & arguere fraudem subtractionis declarationis.

27 Vltrà ex Iuris regulis comprobatur, quibus falsitas instrumenti præsumitur facta ab illo in cuius vtilitatem cedit, vt *argum. l. penult. Cod de probatio.* ex Bartolo, Baldo, Alciato, Curtio seniori, notauit Surd. *cons. 512. num. 5. & 6.* & hanc præsumptionem Cassianam & verissimam vocauit Cicero *in oratione pro Sexto Roscio Amerino*, eis verbis. *Lucius Cassius ille, quem populus Romanus verissimum & sapientissimum Iudicem putabat, identidem in causis quærere solebat, cui bono fuisset*, vt notauimus *allegation. 28. numero 7.* & expendimus pro hac re *numero 10.* locus Ciceronis *in oratione pro Tito Annio Milone, & oratione 38.* tradit eis verbis. *Quoniam igitur facto probari potest insidias Miloni fecisse Cladium, satis est, in illa tam audaci, tam nefaria bellua docere magnam ei causam magnam spem in Milonis morte propositam magnas vtilitates fuisse, itaque illud Cassianum, cui bono fuerit, in his personis valeat.*

28 Et idem ex Bartolo, Albertico, Blanco, Lancelloto, Curtio seniori probauit Surd. *cons. 467. numer. 5. & 6.* reddens rationem, vt sicut damnum præsumitur datum ab inimico, vt ex Romano, Decio & aliis, ita etiam ab eo, qui ex facto sperabat commodum. Mascardus *de probatio. conclus. 831. num. 12.* Menoch. *de recuper. remedio 1. num. 56.* Gratian. *decis. 84. in additio. numer. 3.* Alciatus *cons. 357. in fin.* quem Baldum & alios ad idem refert Surdus *cons. 512. num. 5.* Hieron. Gonzalez *reg. 8. Cancell. § 7. in proœmio, num. 167.* & in terminis subtractionis instrumenti, vt in præsenti, quando non constat qui fecit subtractionem, præsumi factam ab eo, cui prodest, vt *argument. Authent. ad hoc, §. ille etiam, verb. si quis instrumenta, Cod. de Latin. libert. tuendis.* ex Bartolo, Bruno & Blanco Mascardus *vbi proximè, dict. num. 12.* alios referunt Becius *cons. 70. numero 20.* Farinac. *de falsit. quæst. 155. num. 209.* Surdus *dict. num. 5.* Gonzalez *vbi proximè.* Gratianus *disceptat. forens. tom. 2. cap. 262. num. 39.* ex decisio. Rotæ, Baldo, Romano, Iasone & aliis idem Gratianus *in additio. ad d. decis. 84. n. 6. & 7.*

Octauò, quia licèt prædictis non adeò probaretur 29
plenè falsitas, sufficiet ex testibus, quos *suprà* retulimus, esse probationes semiplenas, vt iungantur, & ex eis fiat perfecta probatio in rebus difficilis probationis, qualis est falsitas, vt *argum. l. quæro, §. seruum dupla. ff. de ædil. edicto.* probarunt Bart. *ibi*, & communiter Doctor. Aretinus *in capit. cum causam, numer. 3. 4. &* Felin. *num. 10. de probatio.* Beroius *in rubrica eius tit. numer. 28.* ex Baldo, Iasone & pluribus Menoch. *lib. 1. præsumpt. 39. numer. 18.* ex Abbate, Salizeto, Calderino & aliis, Campegius *in tract. de testibus, reg. 305. vers. quinto locum habet.* Barbatia *lib. 1. consil. 6. num. 33.* Antonius Gabriel *commun. opin. tit. de probatio. concl. 1. num. 2.*

Maximè, quia omnes semiplenæ probationes, quæ 30
in hoc casu possunt considerari, sunt eiusdem speciei, & tendunt ad eundem finem probandæ falsitatis, & ideo magis coniungendæ, ex *leg. excusantur 2. §. 1. & 2. de excusat. tutor.* Antonio Gabriele, & Menochio notat Mascardus *de probatio. tom. 1. quæstion. 4. numero 14.*

Nec obstare poterit quod ex aliquorum sententia 31
colligitur, probationis imperfectæ accumulationem admitti in causis ciuilibus, non verò in criminalibus, vt falsitatis. Antonius Gomez *3. tom. variar. capit. 12. numer. 27. verb. secus tamen est in ciuilibus.* Farinacius, qui plures refert, *in praxi, q. 86. num. 71.* & quod dicitur imperfectam probationem cum adminiculis effici perfectam procedere ad condemnationem ciuilem, *argum. leg. instrumenta domestica, Cod. de probatio.* tradit Marescotus *lib. 1. variar. cap. 79. num. 6.* Fontanella *de pactis naptialibus claus. 6. gloss. 3. part. 7. numer. 20.* Farinacius *2. part. nouiss. decis. 303. & 330.* nam responderi facile potest id aliter, vt prædiximus, admittendum in rebus difficilis probationis, & delictis, quæ in occulto fiunt, vt falsitas instrumenti quæ semper clam solet perpetrari. Menoch. *de præsumpt. lib. 1. q. 40. num. 13.* qui adducit Alexandrum & Crauettam, Decianus *lib. 7. crim. cap. 24. n. 10. & c. 26. n. 4.* Iulius Clarus *in praxi crim. §. fin. q. 20.* Farinac. *2. tom. cons. crim. 75. n. 4.* Grammat. *dec. 42 & 96.*

Sed & potest elidi illa opinio, quamuis non habe- 32
ret limitationem, quam notauimus; quia in hoc casu actio instituta pro interesse officij, vt fisco illud applicaretur, quasi non renunciatum, & petitum, id declarari per ciuilem actionem, vel criminalem, quando magis vtile fisco esset, iuxta iuris dispositiones, quibus ciuilis actio non tollitur ex criminali. *leg. vnica, Cod. de superexactor. lib. 10.* ibi, *ideò connictus, & sic ciuilis non tollit criminalem, leg. vnica, Cod. quando ciuil. actio crim. præiudicet*, notat *ibi* glos. marginalis dicens, *ciuilis actio criminalem non tollit*, & Ioannes de Platea *ibi, num. 2.* tradit, *Condemnatus ciuiliter in duplum, poterit etiam criminaliter puniri, quia ciuilis actio non tollit criminalem, neque per executionem vnius, tollitur altera. l. ex morte, ff. ad l. Aquil.*

Et ideo in rubrica, *quando ciuilis actio crim. præiudi-* 33
cet, non absolutè dicitur præiudicare, sed per verbum, *quando*, quasi multoties possint concurrere actio ciuilis & criminalis, vt notat Salicetus *in dict. leg. vnica, numer. 3.* ibi Iacobus Butrigarius, dicens, *quod interdum ciuilis & criminalis producuntur ab eadem lege, & tunc vtraque potest simul intentari*; & inferius ibi, *cùm regulariter ex quolibet crimine nedum criminaliter accusari, sed etiam ciuiliter conuenti actione in factum, vt ff. pro socio, leg. nec quicquam*, & adducit *l. qui nomine 25. ff. ad l. Cornel.* vbi eum, qui coram iudice

literas

literas falsas exhibuit, tradit Vlpianus *ex ea actione in factum pœnali teneri, quanquam lege Cornelia reus sit*, ita vt ad interesse possit agi ciuiliter actione in factum, & pro crimine ad pœnam.

34 Et rationem tradit Salicetus *vbi proximè*, quia aut ex facto ostenditur ius publicum, vt in hæresi, simonia & aliis, aut læditur non solùm ius publicum, sed etiam priuatum; & tertio fit præiudicium, vt in homicidio, furto, incendio, falsitate, & similibus; in primo enim casu solùm nascitur vnica actio ad publicam vindictam, quia non agitur de damno alicuius priuati; in secundo verò nascuntur duæ actiones, vna quæ respicit vindictam publicam, altera quæ comprehendit interesse partis læsæ, & quod plus est, ad farciendum damnum priuati considerantur duæ actiones separatæ, ciuilis & criminalis. *§. in summa, Instit. de iniuriis, l. Prætor. §. 1. & §. posse, l. institutio 37. ad fin l. de iniuria 45 ff. de de iniur. leg. fin. Cod. eod.* & comprobatur iure Hispano. *l. 21. tit. 9. part. 7* ex Bartolo Alberico, Angelo & aliis Antonius Gomez *tom. 4. varia. cap. 6. num. 7.* Iulius Clarus, Brissonius, Paz, & plures, quos ego congessi *2. part. decis. Granat. 98. numer. 1. & 3.* & ideo Salicetus *vbi proximè, in vers. item suis*, tradit, *Quòd in casibus, in quibus oritur ex crimine duplex actio, potest offensus vtramque proponere, scilicet illam, quæ tendit ad vindictam publicam, & illam quæ tendit ad interesse priuatum, & potest vtramque simul intentare in eodem libello, licèt non æquè principaliter.*

35 Quo casu dicitur actio mixta, quamuis sit criminalis, quatenus concernit publicam vindictam, & ciuilis, quatenus concernit interesse priuatum, Bossius *in praxi tit. de appellatio. & in rub. C. de indic.* Gomez Arias *in leg. 80. Tauri.* Iulius Clarus *in praxi crim. q. 1. num. 3.* & conducit ex nostris *leg. 57 tit. 5. lib. 2. Recop.* quæ disponit si iudices inuenerint in iudicio aliquos testes falsum deposuisse, breuiter procedant ad punitionem falsitatis, & possint facere absque eo quòd spectent decisionem causæ principalis, & *in leg. sequenti*, traditur puniendos esse per iudices officiales qui aliquo modo excesserint, vnde rectè sequitur ad petitionem fisci patroni, & quamuis non peteret ex officio posse intendi actiones ad interesse, & ad pœnam, & cumulari vt fisco proderit, & ita leges nostras interpretatus Thomas Grammaticus *in additione*, & Vtsillis *ad decis. 225.* Afflictis *num. 1.* eis verbis, *Istud definitum est per regiam Pragmaticam Regis Catholici*, & eo maximè siue ex ciuili actione, vel criminali causa decidenda, cùm apud nos inspecta veritate iudicia in supremis Senatibus breuiter expedienda iubetur. *leg. 27. tit 5. lib. 2. leg. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil.* & cùm fisci patronus peteret ius fisci, siue ex ciuili actione, vel criminali, quæ magis expedierit, & cùm officium quasi non valida renunciatione fisco applicari respiciat interesse regalis Patrimonij, meritò poterunt quasi in causa ciuili ex omnium sententia probationes imperfectæ coniungi, & ex coniecturis fieri condemnatio.

36 Rursus quod ab aliquibus admissum in criminalibus probationes non coniungi, non habet locum, vt notauimus in eis, quæ occultè fiunt, & difficilis probationis censentur, & generaliter vltra prædicta duas semiplenas probationes posse coniungi ad condemnandum in pœna ordinaria delicti, tenuerunt Bartol. *in l. 1. §. sed Cornelio, ff. de iure fisci.* Abbas, Felinus, Baldus, Alexander, Aretinus, Salicetus, Butrius, Crauetta, Anton. Gabriel, qui alios adducunt, refert & sequitur Peguera *decis. 17. num. 43. & 44.* qui adducit exempla quæ nobis conueniunt, & idem tenuerunt Franciscus Marcus *2. part. decis. 96.* Ruinus *4. part. collect. 1114.* ex Auendaño, Neuizano, & aliis, Barbos. *in leg. 2. part. 1. num. 90. & 91. ff. sol. matrim.* ex pluribus Farin. *2. tom. cons. 115. num. 7.* ex Zepolla & aliis, idem Farinac. *cons. 189. num. 5.* cum Decio, Mascardo, Eugenio, Miranda, Raudensi, Hondedeo, Viuio, Barzio, Felino, Azeuedo & aliis, Giurba *cons. crim. 2. num. 45. & 46.* & in rebus difficilis probationis præsumptiuam probationem sufficere, ex Valasco & aliis rectè & doctè probauit D. Augustin. Barbosa *in collect. Codicis tom. 2. ad l. consensu, C. de repudiis, n. 16.*

Denique non obstabit testem exhibitum ab eo, qui 37
sibi officium renuntiatum intendit, qui testatur ad alia negotia interuenisse in officio Tabellionis, & vidisse tractari de renuntiatione officij ea die, qua renuntiatio videtur facta, de cuius veritate & validitate agitur, nam vltra quàm testimonium & similia eliduntur, eo quòd apparet ex omni contextura actus, de quo Tabellio & omnes testes instrumentales interrogati, vt de facto constaret, qui aderant tempore renuntiationis in officio Tabellionis, omnes declarant nullos alios, nisi eos & officialem officij tunc adfuisse. Etiam hic testis absque eo quòd à partibus præsentaretur, nec à iudice ad examen euocatus ipse testis se obtulit testimonio, & testis qui eo modo deponit, est suspectus de falso, nec probat, vt *in auth. de testibus, §. si verò ignoti*, ibi, *veritate corrumpere festinantes.* Menoch. *de arbitr. casu 474. num. 57. & lib. 1. præsumpt. 55. numer. 2.* Monticellus *de testibus pag. 255.* plures, quos referunt Mascard. *conclus. 1311. num. 44.* Tiber. Decian. *tract. crim. lib. 1. cap. 3. rub. 15. num. 61.* & facit *l. quæ omnia, §. 1. de Procurat.* eis verbis, *nam hoc ipso suspectus est quòd operas suas ingerit*; vnde oritur regula, quòd testis se sponte examini offerens tanquam suspectus non probat, & potest torqueri, vt tradit Farinac. *de testibus q. 29 num. 38.* ad quam se refert *quæst. 80. oppositione 34. ad num. 1. vsque ad fin.* & maximè *num. 7.* vnde ex prædictis falsitatem renuntiationis probatam esse dicendum, & in fauorem fisci declarandum.

ALLEGAT. XCVI.

De falsitatis probatione ex indiciis.

1 *Falsitatis difficilis probatio.*
l. si ex falsis, C. de transaction.
Authent. de testibus, §. licet, collat. 7.

2 *Falsitas probatur indicijs & coniecturis.*

3 *Falsitatis præsumptio habetur pro eius probatione in ciuilibus.*

4 *Falsitatis præsumptiones in criminalibus sufficere ad condemnationem plures tenuerunt.*

5 *Præsumptio falsitatis transfert onus probandi in producentem scripturam.*
l. fin. C. ad leg. Corneliam de falsis.
l. iubemus, C. de probat.

6 *Præsumptiones duæ & organes in causa falsitatis sufficiunt ad condemnationem criminalem.*

7 *Falsitatis pœna est arbitraria, & sufficiunt indicia ad torturam.*
l. eos, §. qui se pro milite, ff. ad leg. Corneliam de falsis.

8 *Instrumento fides detrahitur in causa ciuili, ex indicijs falsitatis, etiamsi non sit visibilis, sed latentis.*

9 *Falsitatis crimen grauissimum quod potest vitam, honorem & diuitias adimere.*
Specialia plura admissa in probanda falsitate.

10 *Probationes in criminalibus debent esse claræ.*
Indicia sufficiunt & cumulantur in rebus difficilis probationis, & habentur pro clara probatione, & num. 11.

11 *Veritas perire non debet, & lex contenta cum probatione, quæ potest haberi in occultis.*
l.fin.ff.de probat.

12 *Indicia vehementia non minus valent, quàm testes.*
l.non omnis,§.à Barbaris,ff.de re militari.
l.2.C.quorum appellat.non recip.
*l.licet Imperator.ff.de leg.*1.
l.locuples,ff.de manumiss.testam.
c.cùm dilecti,de donation.
c.fin.de success.ab intestato.

13 *Indicia vehementia possunt sufficere vt fiat condemnatio in pœna ordinaria.*

14 *Probationis claritas non minus ex indicijs colligi potest, quàm testibus.*
*c.*1 *de homicidio, lib.*6.
l.indicia,C.de rei vindicat.
c.inter,de cleric.peregrin.
cap.ei qui,§.diffinitiua.vers. nullus homicidarum 2. *quæst.*9.
*c.dixit Dominus,*32.*q.*1.
*c.nec aliqua,*27.*q.*1.
c.literis,de præsumpt.

15 *l.fin.C.de probat.*

16 *Iosue indicio vsus ad detegendum furtum Achan.*
Indicia quæ dicuntur ab indicando, quando sunt vrgentia, maiorem fidem faciunt, quàm testes, qui possunt esse corrupti.
Quæstionis tormentorum fallacitas.
l.solent,de oræscript.verbis.

17 *Dauid indicio potius, quàm testibus vsus,vt ostenderet Sauli posse illum occidere,& noluisse.*
*c.*24 *lib.*1. *Regum expenditur.*

18 *Indicia & præsumptiones habentur pro clara probatione,dum alia superiora non excludantur.*
l.Diuus,ff. de in integr.restit.
l.non solùm, de ritu nuptiar.
l.qui autem,§.non simpliciter, ff.si quis omiss. caus. testam.
*l.*1.*C.qui & aduersùs quem.*
c.ex tranimissa,qui filij sint legit.

19 *Indicia vrgentia quæ possunt mouere iudicem, sufficiunt ad pœnam ordinariam.*

20 *Fama contra scripturam est indicium falsitatis.*

21 *Retardatio exhibitionis instrumenti quod statim debebat exhibere,est indicium falsitatis.*

22 *Retardatio breuis temporis iuxta qualitatem rei, potest haberi pro diuturna.*
l.si quis fortè,ff. de pœnis.
Diuturnum accipitur pro decennio.
l. si cùm fideicommissum 16.*§. Aristo.ff. qui & à quibus.*

23 *Protocollandi instrumenti tarditas est indicium falsitatis.*

24 *Indicium falsitatis colligitur ex inuerosimilitudine.*

25 *Falsum instrumentum præsumitur factum ab eo, in cuius vtilitatem cedit.*

26 *Comparationis literarum diuersitas declarata à Notarijs indicium facit falsitatis.*

27 *Differentia subscriptionis Notarij est indicium falsitatis.*
c.quàm graui, de crimine falsi.
c.licet,eodem titulo.
c.inter dilectos,de fide instrument.

18 *Instrumentum debet poni in Protocollo statim quo conficitur.*
c.quoniam contra falsam, de probat.
*l.*9.*tit.*19.*p.*3.
*l.*13.*tit.*25.*lib.*4.*Recop.*

29 *Scriptura extra Protocollum fidem non facit.*
Scriptura cuius registrum non est in potestate Tabellionis,est suspecta de falsitate.
l.moris,§. solent,ff.de pœnis.

30 *Tabellio debet sua manu scribere instrumenta, licèt de generali consuetudine admittatur,vt alius scribat à Notario rogatus.*
Amb.de Tabellionibus,§.nos autem.
*l.*15.*tit.*19.*p.*3.
*l.*13.*tit.*25.*lib.*4.*Recop.*
Specialiter duæ non admittendæ.
*l.*1.*C.de dotis promiss.*

31 *Indicium falsitatis, ignorari à quo scribi testes, & dies.*
l.inciuilem,C.de furtis.

32 *Indicium falsitatis ex laceratione instrumenti.*

33 *Testibus varijs & contrarijs,non credendum.*

34 *Testium dicta contraria ad concordiam reducenda.*
Testium varietas in tempore non potest ad concordiam reduci.
c.nihil obstat de verb.signific.
l.qui falsa,vel varia ff.de testibus.

Falsitatis crimen an probetur præsumptionibus, & quæ eius coniecturæ sufficiant. Agitur de falsitate scripturæ renuntiationis officij,vt fisco applicetur ex defectu renuntiationis.

VALDE difficilem esse probationem falsitatis, insinuat Baldus *in l. si ex falsis, num.*2. *C.de transactio.* dum ex verbis textus, ibi, *falso reuelato*, tradit adeò semper in occulto fieri, vt ex diuina relatione sit probanda,& faciunt verba textus *in Authent.de testibus, §.licet, collat.* 7. dum in terminis falsitatis tradit, *Deo huiusmodi omnino non indulgente occultari.* 1

Et probari falsitatem indiciis, præsumptionibus & coniecturis,maximè in causis ciuilibus,vt existimatur hæc applicandi officium fisco,est opinio concors omnium Doctorum, Archidiaconus *in cap. in memoriam, ad fin. distinct.*19. Ananias *in rubr. de crimin. falsi, col.fin.* Felinus *in capite afferte, col.*4. *de præsumpt.* gloss. & Doctores *in l.inbemus, C. de probatio.* cum Dominico, Speculatore, Decio, Parisio, Alexandro, Iasone, Curtio seniori, Socino iuniori, Castrensi, Grammatico,Cephalo, Natta, & Bossio probauit Petrus Surdus *cons.*173.*num.*1.*vsque ad* 5. & *numero* 6. tradit, *& clarum est quòd falsitas probatur coniecturis*, ex Barbatia, Anania, Iasone, Marsilio, Crauetta & Neuizano probat,idque magis procedere quando plures coniecturæ falsitatis concurrunt. Decianus, Cephalus & decisio Pedemontana,quos refert Surdus *vbi proximè numero* 6. & 7. ex aliis Farinac. *de falsitate quæst.*152. *numero* 10. & 32. vbi tradit huius sententiæ non esse contradictorem, & prædictis addendi Peregrinus *volum.* 6. *cons.*41. *numero* 15. & *cons.*72. *num.*11.12. Sforcia *cons.* 62.*num.*7. & *cons.*78.*num.*2. Mandellus Albensis *tom.*1. 2

cons.

conſ.99.per totum. Pachinæus *lib.1.conſ.91.numer.2. & conſil.94.num.25.* Mura *lib.1.dec.74.num.14.* Intrigiolus *deciſ.17.num.21.* Seſſe *1.part.deciſ.72.num.8.& p.2. deciſ.118. & 4.p.deciſ.452.n.6.* Gratian. *tom.4. diſcept. cap.752.num.5.*

3 Vnde ſuccedit ea Doctorum ſententia, vt in cauſis quæ reſpiciunt partis intereſſe, præſumptio falſitatis habetur pro eius probatione, quia lex contenta eſſe debet ea quæ haberi poteſt, & verosimili, vt ex *l. iubemus, C. de probatio. cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* notatur communiter *ibi*, & Bartolus *in l. ſi quis ex argentariis, num.1. ff. de edendo.* Bald. *in l. ſcripturas num.5. verſ. quædam ſunt, C. de fide inſtrum.* Panormit. *in cap. quia veroſimile, num.3. de præſumpt.* Grammaticus *deciſ.28. num.1.* Rota *2.p.deciſ.137. num.3.* Aymon Cravetta *conſ.28.num.2.* Decius *conſ.175.num.1.* Mandelus *conſ.225.num.27.& 28.* notatur *in l. ubi. C. ad leg. Cornel. de falſis.* Franciſcus Marcus *deciſ.743. num.fin.* Theſaur. Forenſ. *lib.1.q.47.n.1.& 2.* D. Ludouiſius *deciſ.546. num.11.& 17.* Gatianus *tom.4.diſcept.cap.752.numer.5.* & communem omnium ſententiam tradit Maſcardus *concl.739.num.5.* de quo etiam teſtatur Menochius *de præſumpt. lib.1.quæſt.99.* & rationem tradit *num.6.* vt ſicut ſcriptura non eſt probatio qua voce & teſtatione teſtium fit, ſed præſumptiua, propter id quod lex confidit de Notario, hæc præſumptio aliis elidi-tur, & debent ſufficere coniecturæ ad probationem falſitatis.

4 Quod non ſolùm procedere in cauſis ciuilibus, ſed etiam in criminalibus, plurium opinio fuit, Ananiæ *in cap. licet num.6. de crimine falſi.* Decij cum multis *conſ. 175.num.4.* relati per Antonium Gabrielem, Capicium, Neuizanum, Monticellum, Albanum, Becium, Hondedeum, Marſilium, qui tenent præſumptiones falſitatis facere concludentem probationem. Archidiaconus, Hoſtienſis, Iacobus Buttigarius, Gofredus, Curtius, Senenſis, Ancharranus, Gratus, Cephalus, Bertazola, Barbatia, Ioſephus Ludouicus, Riminaldus, Capuraquenſis, Menochius, Iulius Clarus & alij, quos omnes in id refert Farinac. *de falſitate quæſt.152.num. 2.4.& 5.*

5 Sed quamuis aliqui dubitauerint, vt in cauſis criminalibus poſſit fieri condemnatio ex præſumptionibus & coniecturis falſitatis, vt refert Farinac. *vbi proximè, num.7* tamen omnes Doctores, qui tenuerunt ſufficere falſitatis præſumptiones, vt transferatur onus probandi in producentem ſcripturam, per textum *in l. fin. C. ad leg. Cornel. de falſis*, iuncta gloſſ. *verb. ſcripturam*, & cum Cyno, Baldo, Odofredo, Saliceto, Petro de Bellapertica, Hoſtienſi, Buttigario, Ioanne Fabro, Archidiacono, Ioanne Andrea, Bellamera, Follerio, Natta, Neuizano, Afflicto, Maſcardo & aliis, probauit Farinac. *d.q.152. num.3.* & dicit communem Baiardus ad Iulium Clarum *lib.5 ſent. §. falſum, num.112.* & idem tradit Bertazola *conſ.91.numer.33.* Albanus *conſ.214. num.12.* & probari videtur apertè ex *l. iubemus, Cod. de probatio.* eis verbis, *Iubemus omnes qui ſcripturas ſuſpectas comminiſcuntur, cùm quid in iudicio prompſerint, niſi ipſi adſtrinxerint veritatem, vt neſariæ ſcripturæ reos quaſi falſarios eſſe detinendos.* Vnde etiam in cauſa criminali quando contra inſtrumentum fuerint falſitatis coniecturæ, debet puniri vt falſarius, qui illud exhibuerit, niſi apertè eius veritatem probauerit.

6 Vlteriùs illa opinio Doctorum, vt in crimine falſi non fiat condemnatio, ex coniecturis procedit, quando ſunt leues, & non pluſquam duæ; ſi verò plures coniungantur præſumptiones falſitatis, & ſint valde vrgentes, & ſit fama ſcripturam eſſe falſam, tunc etiam in crimjnalibus poſſe fieri condemnationem, ex coniecturis admittunt Cynus, Bellapertica, Anania, Capuraquenſis, Cravetta, Monticellus, Surdus, Decianus & alij, quos refert Farinac. *d. q.152. num.23. & n.29.* tradit hæc verba, *Si verò præſumptiones falſitatis ſunt plures quam duæ, tunc non ſolùm ſufficiunt ad tollendam fidem inſtrumento, ſed etiam ad condemnandum criminaliter, prout videtur de mente præallegatorum Doctorum, quorum plerique ſimpliciter dixerunt, duas præſumptiones in crimine falſi haberi pro concludenti probatione,* & in ſpecie ſic voluit Decianus *conſ.108.n.76. & conſ.99.num.11. lib.2.* & cùm in hoc caſu ſint plures coniecturæ contra inſtrumentum renuntiationis, quas ſtatim dicemus, nec ex parte illius, in cuius fauorem facta renuntiatio officij, nihil aliud ſit probatum, quam ſcripturam exhibere, meritò ex validis & vrgentibus præſumptionibus falſitatis poteris ſequi condemnatio, necdum in cauſa ciuili, vt fides inſtrumento detrahatur, & officium quaſi abſque renuntiatione fiſco debeat applicari, ſed etiam in cauſa criminali falſitatis.

Quod magis ſine difficultate procedit, ſi cùm pœna 7
in hoc crimine ſit arbitraria, vt ex *l.eos 27.§. qui ſe pro milite, ff. ad leg. Cornel. de falſis*, & ex Farinacio *de falſit. quæſt.150.num.21.* & multis probauimus *alleg.97. num.1. & 10.* vellent iudices in pœna extraordinaria reum condemnare, vt ex Surdo, & aliis notauit Farin. *vbi proximè*, & tradit ſine difficultate procedere, vt in cauſa falſitatis ex coniecturis & præſumptionibus poſſit reus ad torturam damnari, vt ex Afflicto, Maſcardo, Ludouico *deciſione Lucenſi*, Antonio Gabriele, & Menochio probat Farinacius *dict. quæſt.150. num.10.* ibi. *Sic etiam ex præſumptionibus & indicijs poſſe etiam deueniri ad torturam in crimine falſi, non credo quòd habeat aliquam difficultatem, quia ſic eſt in aliis criminibus, & præſertim occultis.*

Et quoad cauſam ciuilem, præſumptiones falſitatis, 8
etiamſi non fuerint vitij viſibilis, ſed latentis & inuiſibilis, ſufficere ad detrahendam fidem inſtrumento, ex Natta, Hippolyto Riminaldo, Maſcardo, & Sforcia, veriorem dicens ſententiam, & iudicem, in cuius arbitrio eſt fides inſtrumenti, non debet in hoc caſu eam adhibere, notat Farinacius *dicta q.152.n.16.*

Idque ſine in ciuilibus, ſiue criminalibus congruè 9
procedit ex grauitate criminis falſi, nam omnia alia delicta quodcumque tendit, vt ex rebus humanis, quibus vita ſuſtinetur, vnam adimat homicidium vitam furtum diuitias, adulterium honorem: at verò falſitas omnium criminum præparatio, & clauis exiſtimanda, quia ex crimine falſi poſſunt adimi vita, honor & diuitiæ, & ideo ad punitionem falſitatis multa in iure ſpecialia admiſſa, quæ referunt Goffredus, Hoſtienſis, Henricus Boicus, Archidiaconus, Ancharranus, Marſilius, Afflictis, Boſſius, Conradus, Monticellus, Pegnera, & alij apud Farinacium *dict. quæſtion.150. num.17.*

Sed hoc procedit, etiam ſi dicatur in criminalibus de- 10
bere eſſe probationes claras, nam quando facta ſunt difficilis probationis, & vt falſitas in ſecreto fiunt, tunc indicia & præſumptiones ſufficere ad probationem, tenuerunt Bald. *in l. quicumque, numer.25. Cod. de ſeruis fugit.* idem Baldus *in l. fin. numer.2. verſ. ſed quando, & verſic. item ponit. ff. de probatio.* Igneus *in l. excipiuntur, numer.30. ff. ad SC. Sillanian.* Felinus *in cap. afferte, num.10. de præſumptio.* & *ibi* Ioannes Andreas & Imola *num.3.& 4.* Buttrius *num.7.* Grammaticus *conſil. 22.* Menochius *lib.1. de præſumptio. quæſt.40. numer.13.* qui comprobat ex Alexandro, & Cravetta, qui tenent in delictis occultis cumulari indicia & præſumptiones, ſufficere ad condemnandum, & probarunt Decianus *tract. crim. lib.7. cap.24. num.10. & cap.26. num.4.*

Boſſius.

Bossius *in praxi, tit. de conuictis* 37. Boërius *decis.* 164. *num.* 5. Farinac. *tom.* 5. *consil. crimin.* 75. *num.* 4. Iulius Clarus *in praxi crimin. §. fin. quæst.* 20. qui tradit esse communem opinionem, & ita practicarum & decisum in Senatu Mediolani, & Grammaticus *decis.* 42. & *decis.* 96. testatur ita etiam fuisse decisum.

11 Quod prouenit ex iuris dispositione & necessitate, ne pereat veritas in delictis occultis. *l. fin. ff. de probatio* & tradunt plures, quos refert Farinac. *cons.* 29. *numero* 5. Giurba *cons.* 2. *num.* 45. & *cons.* 13. *num.* 1. & *cons.* 43. *num.* 22. addendi Tyndarus *in l. admonendi, de iureiurando, num.* 261. *versic.* 5. Arimin. Tepatus *lib.* 1. *var. tit. de testibus, cap.* 5. & ideò esse communem opinionem, in delictis difficilis probationis sufficere *indica* & præsumptiones, ex *l. non omnis. §. à barbaris, de re milita. cap. præterea, de testibus.* Castrensi, Angelo, Neuizano, Cassiodoro, & Rotæ decisionibus, tenet Barbosa *in l.* 2. *part.* 1. *num.* 78. *ff. solut. matrim.* qui tradit, sufficere, præsumptiones tales esse, vt inducant animum iudicis, & idem probauit Azeuedo *in l.* 4. *tit.* 6. *lib.* 8. *Recopil. num.* 51. eis verbis, *in his quæ sunt difficilis probationis, qualibet informatio iudicis pro plena habetur probatione.* & fuit doctrina Bart. *in l. in illa stipulatione. ff. de verbor. oblig.*

12 Cui addendum, si indicia sunt vehementia, non minus illa operari, quàm testes & probationes, ex *d. §. à barbaris.* ibi. *Quod enim liquido probari non potest, argumentis probatur.* & colligitur *l.* 2. *C. quorum appellatio non recip.* eis verbis, *Argumentis conuictus, testibus superatus.* quasi indicia conuincant, etsi testes superent, & probatum censetur quod suadent præsumptiones & iudicis, gloss. *in l.* 1. *C. de testamento mil. l. licèt. Imperator. ff. de legat.* 1. *l. locuples. ff. de manumiss. testam. cap. cum dilecti.* vbi Panormit. *numero* 1. *de donatio. cap. fin. de success. ab intestat.* & vt habeatur pro vsurario manifesto, qui ex coniecturis apparuerit, etiam si non sit perfecta testium probatio, tenuerunt Ias. *in d. l. licet Imperator, num.* 5. Alexand. *vol.* 2. *cons.* 24. *num.* 6. Gail. *lib.* 2. *observatio. c.* 97. *num.* 6. Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 95. Mieres *de maioratibus* 2. *part. in initio, num.* 98. Giurba *cons.* 43. *numer.* 22. Dom. Valenzuela 1. *tom. cons.* 28. *numero* 11.

13 Et propter indicia fieri posse condemnationem in pœna corporali & ordinaria, notarunt Doctores *in d. l.* 2. ex Baldo, Aretino, Caccialupo, Curtio seniori, Grato, Anania, Crauetta, probauit Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 40. *num.* 11. *cum seq.* ex Abbate, Carrerio, Bruno & Mascardo, idem Menoch. *d. lib.* 1. *præsumpt.* 97. & tenuit addirio ad *cons.* 28. Farinac. 1. *tom. criminalium*, vbi ex Bellamera *decis.* 688. tradit contrariam opinionem Innocentij esse communiter improbatam, & adducit decisiones Hieronym. Laurentij & Pegueræ, in quibus ex indiciis vehementibus rei ad mortem fuerunt damnati, & huius opinionis refert Bartolum, Baldum, Salicetum, Ananiam, Bolognetum, Calderinum, Albericum & alios, Boërius *decis.* 164. *numer.* 3. & 4.

14 Idque locum habet, quamuis in causis criminalibus dicatur probationes claras esse oportere, nam iuxta qualitatem causæ & probationis, eius clatitas ex indiciis colligi potest, ex textu *in cap.* 1. *de homicidio, lib.* 6. ibi, *quibusdam argumentis, & in l. indicia. Cod. de rei vindicatio.* traditur, *indicia certa quæ Iure non respuuntur, non minoris probationis, quàm instrumenta, continent fidem.* & facit *l.* 2. *C. quorum appellatio. non recip.* ibi, *Argumentis conuictus, testibus superatur, capit. inter* 2. *de clericis peregrinis,* eis verbis, *Per idoneas tibi constiterit argumenta*, vbi gloss. *verb. argumenta*, tradit esse æqualem probationem indiciorum, ac testium, & ad hoc adducit textum *in cap. ei qui, §. diffinitiua, vers. nullus homicidarum, 2. quæst.* 9. *cap. dixit Dominus* 32. *quæst.* 1. *cap. nec aliqua* 27. *quæst.* 1. *cap. literis, de præsumptio.* Et quomodo ex indiciis hæc probationis claritas colligatur, naturali exemplo probaui *allegat.* 66. *n.* 3. *cum seq.*

Confirmatur ex *l. fin. C. de probatio.* ex qua desumitur vulgare axioma, probationes in criminalibus luce clariores esse oportere, & adhuc tradit indiciis consequi id posse, eis verbis. *Sciant cuncti accusatores eam se rem deferre in publicam notionem debere quæ munita sit idoneis testibus, vel instructa apertissimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis.* quasi probationis claritas non minus, quàm testibus possit indiciis consequi. 15

Vndè rectè Magister Marquez *in Gubernatione Christiano, lib.* 2. *cap.* 17. *pag.* 267. ad explicationem *capite* 7. *Iosuæ*, ad manifestandum furtum Achan post sortes & ipsius rei confessionem, adhuc fecit inquiri in tabernaculo Achan, & inuentum est furtum ducentorum siclorum regulæ aureæ, & pallij occinei, plus valere existimans hoc indicium rem furatam apud eum inueniri, quàm confessio, vel testes, quia illa potuit vel metu, aut errore fieri, iuxta quod tradit Quintilianus *lib.* 5. *institutionis orat. capite* 4. quem refert & exornat Annæus Robertus *lib.* 1. *rer. iudic. capite* 11. *pag.* 194. ibi, *Mentietur qui tormenta ferre potest: mentietur etiam qui non potest, nam in eo patientia facilè mendacium facit, in alio debilitas necessarium.* & testes possunt esse inimici, aut aliter improbè ad testificandum inducti, ideo vt manifestè populo authorem furti ostenderet, validius quàm testes & confessio indicium iudicauit, nam ex se ostendit, nec patitur calumniam, quia dicitur ab indicando, & sumitur pro quolibet signo quo veritas suadetur. *l. solent ff. de præscriptis verbis.* 16

Vnde notauit Dom. Ioannes Chrysostom. *in homilia* 2. *Dauidis & Saulis*, cùm in spelunca Dauid Saulem vidit *lib.* 1. *Regum cap.* 24. vt ostenderet potuisse, si vellet, illum occidere potius, quàm testibus, quorum plures ex suis militibus exhibere poterat, voluit signum vestis scindere, vt indicio ineuitabili ostenderet, potuisse illum, sed noluisse occidere, nam testes velut milites generi posset Saul suspectos habere, & non credere: at verò non poterat refutare illud indicium, vt indeclinabile, & ideo rectè tradit Chrysostomus, *Mutus quidem testis, sed omnibus vocem habentibus euidentior.* 17

Ex quo apparet fundamentum opinionum Doctorum, indicia & præsumptiones haberi pro probatione concludenti, dum alia superiori non excluduntur, iuxta *l. Diuus, ff. de in integ. restit.* iuncta gloss. *verb. existimari. l. non solùm, ff. de ritu nuptiar. l. qui autem, §. non simpliciter. ff. si quis omiss. caus. testam. l.* 1. *in fin. Cod. qui & aduers. quos, capite ex transmissa, qui filij sint legit.* Angelus & Salicetus *in l. mater*, per textum *ibi. C. de calumniator.* Abbas *in cap. literas, notabil.* 4. *de præsumptio.* & ita quod per indicia & præsumptiones probatur, liquidam dixit probationem gloss. *in l.* 1. per textum *ibi. C. de testam. milit.* & manifestè probatum intelligi quod ex indiciis colligitur, facit *l. licèt Imperator* 77. *ff. de legat.* 1. *l. si locuples. ff. de manumiss. testam. capite cùm dilecti*, vbi Abbas *num.* 1. *de donatio. capite fin. de success. ab intestat.* Iason *in d. l. licèt Imperator*, & indicium Iure probatum haberi pro liquida probatione, tenuit gloss. *in l. si tutor. in fin.* & *ibi* Baldus, *C. de periculo tutor.* cum Bartolo, Angelo, Imola, Castrensi, Alexandro, Barbatia, Hippolyto & aliis, probauit Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. donatione largitus, numero* 158. *C. de reuocant. donat.* idem Alexand. *vol.* 2. *consil.* 24. *numero* 6. Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 18

præsumpt. 95. Surdus *consil.* 80. *num.* 21. & ad hoc videndi Andreas Gail. *lib.* 2. *observatio. cap.* 2. *numero* 7. Farinac. *in præxi, quæst.* 86. *numero* 100. Camillus de Laratha *cons.* 19. *numero* 18. Fuluius Pacianus *cons.* 19. *num.* 4. Tuschus *practic. lit. P. conclus.* 613. Cacheranus *cons.* 18 *num.* 47. Mieres *de maiorat.* 2. *part. in initio, numero* 18. Dom. Valenzuela *consil.* 19. *num.* 11. Giurba *consil.* 43. *num.* 22.

19 Sed quamuis aliqui voluerunt id procedere, vt ex indiciis possit procedi ad pœnam extraordinariam arbitrio iudicis, Gilkenius *in leg. final. Cod. de probatio. num.* 14. Griuellus *decis. Dolana* 23. & 95. Anton. Gomez *tom.* 3. *variar cap.* 3. *num.* 45. & ex *leg. absentem. ff. de pœnis.* Bartolo, Iacobo Butrigario, Castrensi, Angelo, Perusino, Decio, Plaza, Dueñas, Iulio Claro probauit Emanuel Suarez *in additione ad Gomezium lit. I.* Farinac. 3. *tom. prax. dict. quæst.* 86. *num.* 9. & 10. & *consil. crimin.* 81. Giurba *consil.* 43. *num.* 22. Riccio 1. *part. decis.* 109. & *collectan.* 1561. Cauallus *cent.* 3. *casu* 288. *num.* 71. quia id regulariter accipiendum; cùm verò indicia possunt animum iudicis persuadere ex illis posse imponi pœnam ordinariam, ex *dict. leg. fin. Cod. de probatio.* vbi probarunt Bald. Castrensis *num.* 5. & Salicetus *num.* 2. idem Baldus *in l. excipiuntur, num.* 1. *ff. ad SC. Silanian. & in leg. si quis ex argentariis, ff. de edendo.* Bartol. *in leg.* 1. §. *sed & Cornelio. ff. de iure fisci, & in leg. si quis mihi bona.* §. *pater Seio. ff. de adquir. hæred.* Felinus *in cap. afferte, num.* 10. *de præsumptio.* cum Speculatore, Ioanne Andrea, Panormitano, Imola, Romano, Menochio, Mascardo, Villadiego & aliis, Barbosa *in leg.* 2. *in princip. part.* 1. *num.* 91. *ff. solut. matrimon.* Hieronym. Gabriel. *cons.* 180. *num.* 21. *volum.* 1. Menoch. *cons.* 31. *num.* 15. Giurba *cons.* 2. *num.* 45. Riccio *collectanea* 114. Azeuedo *consil.* 28. *numero* 73. Anton. Gomez *in l.* 80. *Tauri, num.* 50. Didacus Perez *in l.* 2. *tit.* 15. *lib.* 8. *ordinamenti.* Hieronym. Laurent. *decis. Auenionensi* 15. *numero* 18. Peguera *decis. crim.* 17. *num.* 40. Sesse. 1. *tom. decis.* 111. & *tom. decis.* 218. *num.* 28. vbi refert Panormitan. Rosellium, Arimin. Brun. Grammat. D. Hieronym. de Leon. 2. *tomo decis. Valentiæ* 125. *num.* 36. & 37. ex Alex. Menoch. Anton. Gabriele, Farinac. 2. *tomo cons. crim.* 189. *num.* 5.

20 In præsenti verò plura erant indicia falsitatis quæ expendenda, vt ex omnium concursu manifestè probatam fuisse appareat falsitatem, & in fauorem fisci pronunciandum.

Primum indicium expenditur, quia fama publica & constans fuit pluribus testibus probata, dominum officij non renunciasse, & sine renunciatione mortuum, & fama non fuisse scripturam quæ exhibetur, indicium & præsumptionem præstat falsitatis, ita ex Cyno, Bellapertica, Curtio seniori, Anania, Monticello, Aymone, Zephalo, Deciano, Viuio, Capio, & aliis probauit Farinac. *de falsitate, q.* 152. *n.* 25.

21 *Secundum*, cùm apud omnes opinio esset sine renunciatione decessisse dominum officij, ille in cuius fauorem hodie exhibetur renunciatio, plures dies retardauit illam præsentare, & cùm publicum esset non extitisse renunciationem, debebat, si extaret, statim exhibere, nisi illo tempore falso fabricata, & quoties dilatio intercedit in præsentatione, & exhibitione instrumenti, quod statim debebat exhiberi, est indicium falsitatis, vt ex Cranetta *consil.* 28. *num.* 6. *vers. ex quæ etiam tarditate.* Zephalus *consil.* 287. *num.* 33. probauit Menoch. *lib.* 5. *præsumpt.* 20. *n.* 39. idem *lib.* 2. *præs.* 91. *n.* 8. Ofsasus *dec.* 117. *n.* 9. Mascard. *de probatio. consl.* 740. *n.* 17. Marius Muta, qui plures adducit, *decis.* 74. *n.* 13. Intrigliolus *decis.* 17. *num.* 20. Sesse *decis.* 118. *num.* 25. Bertazola *consil.* 521. *n.* 28. Menoch. *cons.* 807. *num.* 38. Farinac. *cons.* 172. *num.* 11. & in illorum *decis.* 76. *in additio. lit. C. & de falsitate, q.* 151. *num.* 182. Mandelus Albensis *cons.* 99. *num.* 6. Morosius *cons.* 47. *num.* 5. *vers. quarta ex tarditate.* Surdus *consil.* 473. *numer.* 28. Cenua *de scriptura priuata, lib.* 1. *quæst.* 6. *dubit.* 7. *à numero* 30.

Et quamuis aliqui Doctores ex *leg. si quis forte, ff. de* 22
pœnis. ibi, *Cur tandiu tacuit?* intelligunt tarditatem debere esse diuturnam quæ decennij interpretatur, ex *l. si cum fideicommissum* 16. §. *Aristo, ff. qui & à quibus.* & quod notauit Donellus *lib.* 1. *comment. capit.* 10. & Osvvaldus *in notatis lit. F.* tamen in hoc casu dilatio quindecim dierum in exhibitione renunciationis, quando dicebatur renunciationem non extare; & præsentatio est circumclusa ad quadraginta dies post mortem renunciantis, maiorem tarditatem arguit, quàm anni dilatio in alio casu.

Tertium, quippe multo postquam facta renuncia- 23
tio, mortuo iam renuntiante in Protocollo Tabellionis posita renunciatio & subscripta, & ideo ex tarditate protocollandi scripturam, quam ipse Tabellio confessus indicium colligitur falsitatis instrumenti. Crauetta *cons.* 28. *num.* 3. Albanus *consil.* 224. *lit. D.* Follerius *in praxi crimin. versitem quod commisit falsitatem, num.* 19. Morosius *respons.* 17. *n.* 31. Mascard. *concl.* 740. *n.* 16. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *q.* 187. *n.* 38. Farinac. *de falsitate, q.* 153. *n.* 181.

Quartum constitit ex plurium testimonio, eo ipso 24
quòd mortuus fuit dominus officij, illum, in cuius fauore hodie renunciatio exhibetur, fuisse in magna cura ex defectu renunciationis, & pecunias promisisse illi, qui eam fabricaret, & non videtur verosimile eam facturum diligentiam, si veram renunciationem haberet, & ex rei inuerisimilitudine colligitur indicium falsitatis. Socin. *lib.* 3. *cons.* 28. *num.* 91. Albanus *d. cons.* 224. *numer.* 6. Natta *cons.* 633. *num.* 13. Menoch. *lib.* 5. *præsumpt.* 10. *n.* 12. vbi refert inuerisimilitudines quæ falsitatem arguunt; & addendi Bald. *in leg. scripturam, num.* 5. *vers. quædam sunt. C. de fide instr.* Abbas *in cap. quia verosimile, num.* 3. *de præsumpt.* Rota *decis.* 137. *num.* 3. *part.* 2. Grammaticus *decis.* 28. *num.* 1. Blancus *de indiciis, n.* 38.

Quintum, hoc instrumentum valde suspectum de 25
falso præsumitur factum ab eo, in cuius vtilitatem cedit, & contra illum vehemens indicium consideratur, vt notant communiter DD. *in l. si de possessione. C. de probat.* interminis Gratus *vol.* 2. *cons.* 34. *n.* 10. vbi tradit procedere sine dubio, quàdo is, cui falsitas prodest, occasionem & tempus habuit ad eam perficiendam, vt in hoc casu, ita declarat Gratus *vbi proximè, n.* 12. & addenda plura quæ circa id notaui *alleg.* 95. *n.* 27.

Sextum indicium procedit ex depositione plurium 26
testium, ex quibus aliqui erant Tabelliones, qui testantur subscriptionem, quæ inuenitur in renunciatione exhibita, factam à domino officij, videri falsam, & differre aliquibus ab aliis veris renunciationibus, ex quo nascitur indicium visibile falsitatis, vt in terminis tradit Baldus *in leg. contractus, n.* 21. *vers. deinde quæro. C. de fide instrum.* Camillus Borrellus *cons.* 23. *n.* 19. pluribus Farinac. *de falsitate, q.* 153. *n.* 12. 19. 54. Greg. Lopez per textum *ibi in l.* 11. *tit.* 18. *p.* 3. D. Castillo *tom.* 2. *controuers. c.* 16. *n.* 19. præsertim cùm hæc declaratio falsitatis & collatio subscriptionis veræ domini officij, cum ea quæ in exhibita renunciatione continetur, fiat à peritis Notariis, & Tabellionibus quorum declaratio in comparatione litterarum indicium validum præstat, & per se solam facere semiplenam probationem. Castrensis & reliqui *in l. comparationes. C. de fide instrum.* Menoch. *cons.* 112. *n.* 29. Ant. Thesaur. *lib.* 1. *forens. q.* 24. *n.* 6. Farinac. *in fragment.*

1. *part. verb. comparatio litterarum, num.* 455. qui alios referunt.

27 *Septimum* indicium falsitatis nascitur ex vitio visibili instrumenti, quia modus subscriptionis huius scripturæ renuntiationis valde differt ab aliis subscriptionibus veris Tabellionis, coram quo renuntiatio facta exhibetur, & ex differentia & dissimilitudine styli subscriptionis nascitur vehemens indicium falsitatis, *argument. text. in capite quàm graui. de crimine falsi*, eis verbis; *Cùm scire debeas Apostolicam Sedem consuetudinem in suis litteris hanc tenere.* & ibi, *quam in stylo. cap. licet* 5. *eodem tit.* ibi, *Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facilè comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ.* & probat gloss. in eis iuribus cum Hostiensi, Ioanne Andrea, Ancharrano, Bottio, Anania, & aliis pluribus Facinac. *de falsitate, quæst.* 153. *num.* 159. & valde notandus textus *in cap. inter dilectos. de fide instrum.* vbi ex differentia vnius litteræ in nomine Lotharij, vel Luitardi, simitur indicium falsitatis, & facit singulare consilium penult. *num.* 56. Socini iunioris *lib.* 2. vbi conuenit de falsitate instrumentum, quia in inscriptione nomen Tabellionis, qui dicebatur Hieronymus, sine adspiratione scriptum, cùm soleret Tabellio cum ea scribere, vt refert & sequitur Menoch. *cons.* 199. *num.* 10. *& lib.* 5. *præsumpt.* 20. *n.* 29. quanto maius & vehementius erit indicium falsitatis diuersitas omnimoda subscriptionis.

28 *Octauum* colligitur indicium, quia apparuit ex testatione, & confessione Tabellionis, & aliorum instrumentorum renunciationis, de cuius valore dubitatur fere quinquaginta dies postquam facta, non fuisse insertum in Protocollo Tabellionis, & tunc in eo appositum postquam mortuus erat ille, qui dominus officij, & de cuius renuntiatione agitur, & ideo scripturæ non adhibenda fides, & inde contra eam exoritur indicium falsitatis, nam scriptura vt probet, statim quo confecta debet Protocollo inseri, *Auth de Tabellionibus, collect.* 4 *§. illud.*, eis verbis, *& vt Protocollum non incidant, sed incertum relinquant, nouimus enim multas falsitates ex talibus chartis ostensis & prius & nunc, ideoque licet aliqua sit charta (nam & hæc sancimus) habens Protocollum non ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam gerens, neque illam suscipiant tanquam aduliteram, & ad alia non opportunam, sed in sola tali charta, qualem dum dicimus, documenta scribant. Hæc itaque quæ de qualitate talium chartarum à nobis decreta sunt, & de incisione eorum, quæ vocantur Protocolla, valere in hac fœlicissima solùm ciuitate volumus, vbi plurima quidem contrahentium multitudo, multa quoque chartarum abundantia est, & licet legali modo interesse negotiis, & non dare occasionem quibusdam falsitatem committere, cui se obnoxios existere demonstrabunt, qui præter hæc aliquid agere præsumpserint. Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sanctam declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique tradere festinet.* idque prouisum, vt fraudibus & falsitatibus obuietur, & facit *capit. quoniam contra falsum, de probatio.* ibi *ita, quod originalia penes scripturas remaneant, vt si super processu iudicis fuerit suborta contentio, possit veritas declarari. l.* 9. *titul.* 19. *p.* 3. ibi, *primeramente deben hauer vn libro enque escriuan todas las notas*, vbi Gregor. *gloss.* 1. tradit Tabelliones non habentes prædictas scripturas, tanquam transgressores esse puniendos, & torquendos, vt veritas eruatur. idem probatur *l.* 13. *titul.* 25. *lib.* 4. *Recop.*

29 Et faciunt verba D. Couarr. *practic. cap.* 19. *numero* 2. ibi, *vnde tenetur Tabellio Protocollum hoc, seu registrum, penes se ipsum seruare, & retinere, quemadmodum constat in dict. capite quoniam contra, & arguitur falsitas, & præsumitur quando scriptura non est inuenta inter solitas scripturas Notarij.* Castrensis *in l. contractus* 16. *C. de fide instrum. num.* 5. *in fin.* ibi, *sicut non esset reperta inter illas scripturas, quia esset suspecta.* Cephalus *cons.* 109. *num.* 29. ibi, *quia inter solitas Notarij scripturas non fuit reperta*, Paris. *lib.* 2. *consil.* 27. *num.* 7. 14. *&* 18. Grammaticus *decis.* 106. *numero* 36. *in fin.* Mascard. *conclus.* 740. *numero* 44. Sed scriptura quæ inuenitur extra Protocollum, fidem non facit, vt notat Gregor. Lopezius *in leg.* 55. *titul.* 18. *part.* 3. *gloss.* 5. Lucas de Peña *in leg. itura* 14. *Cod. de omni agro deserto., lib.* 11. *vers. quinto quæritur*, ibi, *quid si producatur papyrus, vel chartula scripta manu Tabellionis in forma protocolli, seu rogationis in qua continetur quod Titius vendidit & tradidit Seio rem, ita quod nihil deest, nisi subscriptio, vel in Regno, vbi maior solemnitas obseruatur sua iudicis & testium quæ tamen chartula non inuenitur in libro, seu quaterno Protocollorum, seu rogationum sed aliàs extra ipsum regestrum, & quaternum tanquam abscissa, & separata, & petitur vt iuxta formam iuris communis, aut decretales. capite cùm P. Tabellio, extrà de fide instrum. aut constitutionis baiulos, in constitut. de officio baiuli, talis scriptura exempletur & publicetur, aut fieri debeat breuiter; puto quòd non, arg. dictæ Authent. ad hæc, suprà de fide instrum, & dicto capite ad audientiam, & aliorum iurium præmissorum, & vbi Imperator in dict. Auth. ad hæc verba: Charta quæ profertur ex archiuo publico, testimonium publicum habet.* Ideo cùm instrumentum renuntiationis non esset in vita renunciantis in potestate Tabellionis, sed apud domesticum eius, in cuius fauorem exhibetur renuntiatio, nascitur indicium falsitatis, cùm semper in iure caueatur, in loco publico, vel apud Tabellionem instrumenta custodiri, & probatur *l. mortis, §. solent. ff. de pœnis*, ibi, *solent & sic ne eo loci sedeant, quo in publico instrumenta deponuntur, archiuo forte, vel Grammatophylacio.*

Nonum indicium vitij visibilis de falsitate huius 30
renunciationis colligitur, quia scripta est manu illius domestici, apud quem numero præcedenti tradidimus scripturam fuisse, & non in potestate Tabellionis, & cùm ab illo scriberetur, magna suspicio nascitur falsitatis. *Auth. de Tabellionibus, §. nos autem*, & *ibi* glossa *verb. ipsi per se, leg.* 5. *tit.* 19. *part.* 3. eis verbis, *e otrosi deben guardar que las cartas que les mandaren fuer que las hagandé su mano misma e non de otri*, vbi latè Gregorius Lopezius *gloss.* 2. & quamuis in fine glossæ tradit ex consuetudine generali posse ab alio instrumentum scribi; dum tamen sit à Tabellione rogato subscriptum: semper autem obseruari debet forma *leg.* 13. *tit.* 25. *lib.* 4. *Recopil.* & quamuis vna specialitas admittatur, vt ab alio, quàm à Tabellione instrumentum scribatur, non verò, vt qui domesticus in cuius fauorem renunciatio videtur facta, illam scribit, imò & is pars formalis existimatur, quia curator designatus domino officij, qui minor erat, quando apparet confecta, vel conficta renunciatio, nec ferendum, vt in sua potestate haberet instrumentum originale, quia plures specialitates concurrerent, contra *l.* 1. *C. de dotis promiss.* vbi notatur.

Decimum indicium persuadet, nam dies & testes 31
prædictæ renunciationis non appositi ex manu Tabellionis, nec ex aliquibus Officialibus eius, nec testium, aut ab aliquo illorum quos dicitur actui interfuisse, & quamuis contextura renunciationis scripta ab illo domestico, tamen dies & testes, qui ex diuersa manu scripti, à quo scriberentur, omnino ignoratur, & ex hac incertitudine suspicio nascitur falsitatis, &

seri

scriptura reprobatur, nec proderit dicere ab aliquo qui ibi inueniretur, scriptum quod à Tabellione ignoratur, quia id non admittendum, iuxta verba textus *in l. inciuilem, C. de furtis*, ibi, *nam à transeunte & ignoto dicere non conuenit, volenti euitare alienam bono viro suspicionem*, præsertim cùm pluribus renunciationibus eiusdem Notarij quæ exhibitæ, in omnibus constet de illo qui scripserit dies & testes.

32 *Vndecimum* indicium procedit, quia cùm quatuor renunciationes factæ essent à domino officij, & is, qui hac renunciatione sibi officium competere intendit, eas Tabellionibus exhiberet, & illi, vt testantur in iudicio dicerent, non posse prodesse, quia non factæ tempore habili, cùm à iudice exhiberi eas iuberetur, vt inde colligi possit veritas, & validitas huius renunciationis, respondit is in cuius fauorem factæ, illas laceraſſe, & inde oritur vehemens præsumptio falsitatis, vt notarunt Bart. & Doctores *in l. si quis id quod, §. 1. ff. de iurisdict. omn. iudic.* & in terminis quando laceratio fit vt veritas occultetur, ex Abbate, Alexandro, Baldo, Romano, Mascardo & aliis Bajardus *in notis ad Iulium Clarum, §. falsum, num. 215.* & addendi plures quos refert Farinac. *de falsitat. q. 150. num. 33. & 31.*

33 *Duodecimum* indicium colligitur ex varietate & repugnantia testium instrumentalium, & vltra quàm vnus eorum est consanguineus domini officij, & ideo suspectus, iuxta Alexandrum *lib. 1. consil. 133. num. 8.* & notata per Buttrium *in cap. cùm dilectus, de consuetudine*, ipsi testes in depositione varij existunt, nam vnus testatur manè fuisse factam renunciationem, de qua controuersia: alter vespere, iuxta noctem, & in aliis circunstantiis maximè discrepant: vnde quasi variis credendum non est, & præstant præsumptionem falsitatis, & vt singulares testes existimantur, Iason, Antonius de Butrio, Felinus, Grammaticus Caccialupus & Iacobinus, & nec dum semiplenè in hoc casu testes probare, quia alij eliduntur, & reprobantur ab aliis, ex Rolando, Curtio, Alexandro de Nævo, Costa, Riminaldo & Monticello, quos omnes refert Farinacius *in praxi 2. tom. quæst. 64. num. 67.* quibus addendus D. Valenzuela *1. tom. cons. 92. numero 132.*

34 Nec proderit vt testimonia sustineantur, & renunciatio ex doctrina textus *in cap. nihil obstat narrandi diuersitas, de verbor. signif.* quasi ad concordiam oporteat reduci testium varietas, vel repugnantia, quia id non procedit quoties qualitas testimonij consistit in tempore, sicut in nostro casu, in quo quæstio, an & tempore habili facta renuntiatio, vt tenuerunt Ancharran. Aretinus, Alexand. Hondedeus, Georgius, Maranta, Turretus, Pacianus, Ponte & alij, quos refert Giurba *cons. 79. numero 25.* vbi ex *l. qui falsa, vel varia. ff. de testibus*, in terminis tenet quando casus ex tempore pendet, eius discordia in testibus eos reddit contrarios, vt non probent, & quod Doctores tenent, ad concordiam testium dicta reducenda, non procedat quando sunt plura indicia & coniecturæ falsitatis, & cum temporis repugnantia est notoria, vt in præsenti, ex Baldo, Iacobo Butrigario, Bossio, Buttrio, Petra, & aliis probauit Farinac. *in prax. 2. tom. q. 65. num. 947.* nec potest esse concordia quando testis deponit manè factam renuntiationem, & alter vespere circa noctem, & alia quæ in eorum dictis inuicem obstant.

Vnde prædictis indiciis & aliis quæ ex actis apparent, falsitatem declarandam, & in fauorem fisci pronuntiandum.

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fiscal. Pars II.

ALLEGAT. XCVII.

De pœna falsi.

1 *Falsi crimen iure Hispano exilio à regno punitur.*
l. 6. tit. 7. p. 7.
Arbitraria pœnâ punitur falsitas.
l. 1. §. fin. ad legem Cornel. de falsis.
l. maiorem 4. l. vbi 22. l. damus 22. C. ad legem Corneliam de falsis.
l. eos 27. §. qui se pro milite, ad legem Cornel. de falsis.

2 *Vitam potest quocumque modo redimere.*
l. 1. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi consciuere.

3 *Exceptio debet esse de regula.*
Adulterij nouiter inducta pœna mortis.
l. quamuis, Cod. ad legem Iuliam de adulter.

4 *l. transigere, Cod. de transact. emendatio refertur.*

5 *Transactio procedit aliquo dato retento, promisso.*
l. transactio. C. de transact.

6 *Lenocinium est adulterium approbare maritum.*
l. lenones, C. de spectaculis lib. 11.
l. mariti 20. ff. ad leg. Iul. de adult.

7 *Verbum* citra, *quomodo accipiendum.*

8 Citra, *id est, præter recipitur.*

9 *l. transigere, Doctores qui explicarunt.*

10 *Arbitraria pœna potest extendi vsque ad mortem.*

11 *l. vbi 22. C. ad leg. Cornel. de falsis.*
Falsitas in rescriptis regis mortis pœna punitur.
l. 6. tit. 7. p. 7.

12 *Transactio procedere potest in crimine falsi, in quo ex qualitate commissi potest mortis pœna irrogari.*

De pœna falsitatis instrumenti, & noua explicatione l. transigere, Cod. de transactionibus.

HVIVS criminis pœna iure Hispano est exilij à Regnis, *l. 6. tit. 7. part. 7.* & conuenit cum iure communi, cuius pœna falsitatis erat deportatio. *l. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de falsis.* Sed quia ex causæ qualitate & circunstantiis poterat maiori, vel minori pœna puniri, ideo regulariter pœna est arbitraria. *l. maiorem 4. l. vbi 22. l. damus 23. C. ad l. Cornel. de falsis*, & facit *l. eos 27. §. qui se pro milite. ff. eod.* ibi, *pro admissi qualitate grauiter puniendus est*, & cum Alberic. Platea, Mynsingero, Gofredo, Hostiensi, Angelo, Conrado, Bertazola, Monticello, Iulio Claro & aliis, probauit Farinac. *de falsitate q. 150. num. 21. p. 2.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 4. casu 343. num. 3.*

Vnde potest nouiter explicari *l. transigere 18. C. de transactio.* cuius verba sunt. *Transigere, vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non*

est : in aliis autem criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigerunt, transigere non licet intra falsi accusationem. Duplici difficultate exagitatur hic textus.

Prima, nam si in delicto, vbi est pœna capitalis, quæ sanguinis vindictam irrogat, licita est transactio, absque eo quòd videatur reus transigendo crimen fateri, nam licet ad publicam vtilitatem pertineat vindicta delictorum; tamen ignoscendum consueuerunt ei, qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluit: quæ sunt verba textus *in l.1. ff. de bonis eorum qui ante sentent. mort. sibi consciuere.* Et quamuis innocens qui fuerit in magno vitæ periculo eius discrimen in iudicium deductum, potuit meritò quomodocunque illud vitare.

3 Si ergo exceptio debet esse de regula *l. quæsitum, §. denique, de fundo instructo.* Tuschus *Practicar. lit. E. conclus. 423.* videtur non rectè procedere ea verba, *excepto adulterio*, & difficile esse excipi adulterium quod eo tempore *d.l. transigere* non habebat pœnam mortis, nam multo pòst irrogata, ex *l. quamuis, C. ad l. Iuliam de adulter.*

4 In qua difficultate melioris notæ Authoris censuerunt, illa verba, *excepto adulterio*, vel delenda ex contextu legis, vel Triboniano referenda, qui in compilatione Codicis attento iure nouo, quo mortis pœna adulterio irrogata, eius consideratione habuit vt exciperet, quod tenuerunt Cuiacius *lib.6. obseruatio. cap.11.* Antonius Faber *lib.2. coniect. cap.20.* & admisit Donellus *ad d. l. transigere*, & hanc difficultatem plures ex antiquioribus non præsenserunt, quasi parum Chronologiæ temporum periti & obseruatores, quamuis fatigantur in quærenda ratione, quare à criminibus sanguinis & regula, quæ in eis constituitur, excipiatur adulterium. Bartolus, Baldus, Castrensis, Iason, Alexander; Alciatus *in eo text.* & ex nouioribus Brissonius, Hotomannius, Balduinus, Menochius & alij, quos refert Fachinæus *lib.1. controuers. cap.8.* Conanus *lib.5. comment. c.5.* Corrasius *lib.2. miscellan. c.1.* qui nouem cumulat rationes.

5 Et omissis pluribus quæ congeri possent, vt integrum volumen complerent, vt de hac lege *transigere*, librum fecit Anton. del Rio; verè dicendum est, vt quamuis tempore illius legis non esset irrogata pœna mortis adulterio, nec iure Digestorum admissum; tamen aliquando iuxta qualitatem criminis adulterij ex arbitrio iudicis poterat & solebat imponi pœna mortis, vt latè probant Cuiac. *lib.20. obseruation. capite 18.* Corras. *vbi proximè.* Menoch. *lib.2. de arbitrar. casu 419. numero 40.* & ita rectè potuit excipi, & adhuc nullo modo procedere debebat transactio in adulterio, quia cùm ex natura transactionis fieri debeat aliquo dato retento, vel promisso, *l. transactio 38. Cod. de transactione.* inde eueniebat, vt speciem lenocinij contineret transactio, si maritus propter pretium ab accusatione adulterij desisteret, & quodammodo probat adulterium qui pro eo aliquid recipit. *l. lenones 6. Codic. de spectaculis, & scientys. lib.11.*

6 Et cùm lenocinium sit graue crimen, & valde legibus odiosum, *l. mariti 20. ff. ad leg. Iul. de adulteriis*, iunctis quæ ex D. Couarr. Sarmiento, Guterrio & Osvvaldo notauit meus D. Franciscus de Amaya *ad l. vnicam. C. de infamibus, lib.10. numero 52.* ideo non potuit admitti, nec probari transactio quæ lenocinij speciem respiciebat.

7 Secunda verò difficultas *d.l. transigere*, grauior est, & procedit circa falsitatem; quare prohibita transactione in delictis, in quibus non est pœna sanguinis, quasi in eis tunc cesset ratio, vt ignoscendum sit ei, qui quomodocunque sanguinem suum redemptum voluit, quid significent ea verba, *citra falsi accusationem*, vtrùm permittatur transactio in crimine falsi, vel denegetur, vt verbum *citra* respiciat dispositionem quæ permisit transactionem in criminibus capitalibus, & ab eis eximat falsi accusationem: aut interpretandum sit, vt quamuis in criminibus non capitalibus transactio prohibita, id procedat citra falsi crimen, vt in eo transactio permittatur, & qua ratione.

Cuiacius *lib.6. obseruatio. cap.11.* Goneanus *lib.1. variar. lectio. cap.30.* tenuerunt ex verbis prædictis, transactionem permitti in crimine falsi, illud excipiendo à regula, vt in criminibus non capitalibus, transigere non liceat, & ideo verbum *citra*, debet accipi pro *præter*; contrà verò tenuerunt Antonius Faber *lib.2. coniect. capite 20.* Hotoman. *quæstio. illustr. cap.21.* quod sequuti Alciat. & Donellus *ad d. l. transigere*, vt verbum *citra* idem accipiatur quod *sine*, id-est, subiaceat pœnæ falsi qui contra legem transegerit in delictis, quibus non irrogatur pœna sanguinis, vel in accusatione falsi. 8

Sed omissis variis opinionibus, quas in immensum foret recensere, & quæ cumulauit Anton. del Rio *ad eum textum*, & vltra prædictos notarunt Ræuardus, Plaza, Iulius Clarus, Thesaurus, Morla Didacus Perezius, Barbosa, Cardosus, Mantica, Antonius Gomezius, Riccius, & plus quàm centum Doctores, quos eruditè cumulauit D. Augustinus Barbosa *in collectanea Codicis 1. part. ad d. l. transigere*, vltra eos noniter quod aliquando Salmanticæ excogitaui, pro eius explicatione affero, idest, verba *citra falsi accusationem*, conueniant cum eis, quæ proximè præcesserunt, vt regulare est. 9

Videlicet, vt quamuis in delictis quæ sanguinis pœnam non ingerunt, prohibeatur transactio, & ea regula videretur comprehendi falsi crimen, in quo pœna mortis regulariter non irrogatur; tamen meritò excipienda falsitas, & in eius accusatione transactio permittenda, & ratio prouenit ex eo quod in principio notauimus, falsitatis pœnam esse arbitrariam, & vltra quod notatur, pœnam arbitrariam iuxta qualitatem delicti posse excurrere & extendi vsque ad mortem, vt ex Baldo, Floriano, Decio, Felino, Maranta, Iasone, Ripa, Alexandro, Crauetta, Socino & aliis probauit Menoch. *lib.1. de arbitrar. quæstion. 86. numero 5. & 20.* Anton. Gomezius *tom.3. variar. cap.6. num.8.* 10

Et in terminis pondero textum quem prædicti Doctores non expendunt, *in l. vbi 22. Cod. ad leg. Cornel. de falsis.* ibi, *Post probationem supplicio capitali, si id exigat magnitudo commissi, vel deportatione, ei, qui falsum commiserit, imminente.* idque procedit in hac specie quando agitur de falsitate circa scripturas, aut alia acta iudicialia; si verò falsum commissum fuerit in rescriptis, vel aliis Principum mandatis, Iure nostro mortis pœna infligitur. *l.6. tit.7. part.7.* 11

Vnde cùm aliquando criminis falsi mortis pœna est, meritò potuit excipi à regula, vt in criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transactio non procedat, & in falsi accusatione admittatur, in qua siue ex arbitrio iudicis, vel ex qualitate commissi, potest imponi mortis pœna, vt ideo transactio permittenda, ex regula & ratione quæ procedit in criminibus quæ sanguinis pœnam merentur. 12

ALLE

ALLEGAT. XCVIII.

De confirmatione necessaria ad officiorum Indiarum renunciationem.

1 *Officia Indiarum egent confirmatione Senatus supremi, vt renunciatio procedat.*
l. Manius, l. qui hæredi, de cond. & demonstr.
2 *Confirmatio renunciationis requiritur vt constet, an portio pretij quæ fisco competit soluta sit.*
3 *Regalium est officia publica creare, de vno in alium transferre, & renunciationem confirmare.*
l. 1. §. cùm vrbem, ff. de off. præf. vrbis.
Authent. de defensor. ciuit. §. nec igitur, coll. 3.
4 *Minoribus officia renunciare dispensat Senatus.*
5 *Qualitate confirmationis non impleta confirmatio nullius est momenti.*
6 *Conditio non impleta, sub qua aliquid gestum, nullum reddit actum.*
l. cedere diem, de verb. significs.
7 *Conditio potestatiua non potest impleri ab hærede gratiati.*
8 *l. qui Romæ, §. Augerius, ff. de verbor oblig.*
9 *Qualitas adiuncta confirmationi inesse videtur, & debet verificari vt habeat effectum.*
l. iuris gentium, §. quinimo, ff. de pactis.
l. fundi partem, §. pacta conuenta, de contrab. empt.
10 *Renunciatio & confirmatio habet tacitam conditionem si qualitas seruetur.*

Officium in nouo orbe Indiarum an possit renunciari sine confirmatione supremi Senatus Indiarum, & eâ datâ cum qualitate, illâ non impletâ procedere possit confirmatio?

1 EST non posse sine confirmatione officium renunciarum obtineri, expresè dicitur pluribus reseriptis & schedulis expeditis die 25. Aprilis anno 1605. & die octaua Iunij anno 1626. refert Antonius Leo *de confirmationibus regijs 2. part. capite* 15. & cùm ex forma reseriptorum, qui renunciationem officiorum permiserunt, confirmatio requiratur, sine illa nullum ius adquirere poterit is, in cuius fauorem renunciatio fit, vt ex *l. Manius, & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstr.* D. Molina, D. Valenzuela, D. Castillo, Tiraquello, Fusario, Menochio, Surdo, Molino & Zeuallos doctè probauit D. Solorzanus *in tom. 2. de Indiar. gubernatio. lib. 2. cap. 26. numer. 39.* vbi per totum caput plura de confirmatione eleganter adducit.

2 Cuius confirmationis necessitas vltra quàm inducitur ex parte, siue dimidia, vel tertia valoris officij, quæ fisco applicatur, de qualibet renunciatione, vt notauimus *allegat.* 81. *num.* 41. & cognoscitur in supremo Senatu, an portio quæ fisco debita, soluta, & quibus qualitatibus & modis prouisio & translatio officiorum facta.

3 Plures schedulas quæ rationem & causas huius confirmationis exprimunt, refert D. Solorzanus *d. cap.* 26. *num.* 27. & quantum à nostris Regibus confirmationis necessitatem iniunctam, etiam cùm officia à Rege processerint, & ad illius Regalia spectet illorum creatio & institutio. *l. 1. §. cùm vrbem, ff. de officio Præfect. vrbis, Authen. de defensor. ciuit. §. nos igitur, coll. 3.* Mastr. *de Magistr. lib. 1. c. 1. & lib. 4. c. 17. n. 13.* D. Valenzuela *cons. 93. n. 41.* D. Castillo *tom. 7. contro. c. 41.* qui alios referunt, & officia, vt de vno in alium transeant, debent redire ad Principem à quo processerunt, vltra quàm confirmatio eius superioritatem ostendit Crauetta *cons. 908. n. 1.* Tiberius Decian. *vol. 1. responso 8. n. 225. & vol. 3. responso 19. n. 139.* Bertazol. *in tract. de clausul. instrum. clausul. 4. gloss. 14. n. 1.* & relati à Bernardo Greuæo *in pract. conclus. lib. 2. concl. 1. n. 1.*

4 Deinde in hoc casu ille, in cuius fauorem officium renunciatum, erat minor viginti quinque annorum, & confirmatione in Senatu petita; quamuis dubium adhuc esset, an in minoribus ætatis possit admitti officiorum renunciatio, de quo Antonius Leo *2. p. confirmatio. c. 15.* & rectiùs D. Solorzanus *lib. 2. de Indiar. gubern. lib. 2. c. vnico, n. 109.* vbi tradit ex schedulis annorum 1612. 1619. 1627. permissum officia minoribus vendi, & renunciari, & in confirmatione datur dispositio ætatis, cum facultate, & interim quoad legitimam peruenerint, per substitutum minores seruire possint officium; ita tamen praxis recepit in supremo Indiarum Senatu, vt pro hac gratia aliquid vltra pretium officij regi soluatur.

5 Et in hoc casu ita decretum fuit, cùm officium esset maximi valoris & authoritatis, videlicet lictoris maioris Cancellariæ Limanæ, & renunciatio facta in fauorem Augustini minoris ætatis, confirmatio à Senatu expedita, cum grauamine & conditione, vt duo millia ponderum inferret in fiscalibus scriniis, & minor nunquam illam quantitatem soluit, & renunciationem officij dicebatur fecisse in fauorem cuiusdam consanguinei, qui nec soluere voluit prædictam quantitatem duorum millium ponderum, quasi non essent bona Augustini, cui officij confirmatio in supremo Senatu cum prædicto onere soluendi eam quantitatem data fuit. Vnde ego pro fisco intendebam, vt quamuis renunciatio prædicta in fauorem consanguinei non laboraret vitio falsitatis, de quo *allegat. 90. & 91.* tamen eo solum quo forma confirmationis impleta non fuit, non potuit ab eo, qui non adimpleuit eius qualitatem, renunciatio fieri, & quasi absque renunciatione officium fisco applicandum.

6 Quod primò comprobatur, quia ex defectu implementi conditionis confirmatio non potuit operari, vt ex *l. cedere diem, de verb. signif. §. ex conditionali. Inst. de verb. oblig.* ex D. Castillo, Surdo, Velasco, Antonio Gabriele, Parisio & Gironda probauit D. Solorzanus *d. lib. 2. c. 11. n. 14. cum seq.*

7 Sed, quod plus est, *n. 38.* probat quando conditio est potestatiua, vt in hoc casu, dandi duo millia ponderum, non posse conditionem impleri ab hærede eius, qui in conditione defecit, ex doctrinâ Bartoli *in leg. si decem cùm petiero, num. 5. & 6. ff. de verb. oblig.* & quod *ibi* communiter notatur ius implendæ conditionis potestatiuæ ad hæredes non transire, quasi illorum author illam spreuisse videatur, cùm potuit & noluit conditioni parere.

8 Et confirmat D. Solorz. *n. 39. ex l. qui Romæ, §. Augerius, de verb. oblig.* cum Bald. Alex. Iasone, Cyno, Castrensi, Fulgosio, Imola, Tiraquello, Boerio, Galganeto & aliis, quod mirè congruit huic disceptationi, in qua conditio erat potestatiua, & non impleta ab eo, cui iniuncta, nec ab eius successore impleta, imò ex prædictis (quamuis vellet quod semper recusauit) impleri non potuit.

Secundò, quia cùm adiungitur qualitas confirmationi, debet verificari, vt habeat effectum. Marta *de clauſulis* 1. *p. clauſ.* 155. Natta *conſ.* 169. *num.* 19. Menoch. *conſil.* 75. *n.* 33. & grauamen ſoluendi prædictam quantitatem infirmat confirmationem vt ineſſe videatur in ea, *arg. l. iuris gentium. §. quinimò. ff. de pactis. l. fundi partem* 79. *l. pacta conuenta. ff. de contrahen. empt.* & eorum, quæ *ibi* communiter notant Doctores, & ex confirmatione conditionali nullum ius naſcitur, niſi impleatur conditio, & antea habetur tanquam ſi non eſſet, vt ex *cap. ſi pro te, de reſcript. lib.* 6. iunctis quæ ex Menochio & Chalda Pereira notauit *ibi* Auguſtinus Barboſa *in collect. num.* 3. & in terminis D. Solorzanus *dict. lib.* 2. *cap.* 11. *numero* 35. *& 36.*

10 *Tertiò* in terminis renunciationis & reſignationis, vt eius approbatio cum aliqua conditione, grauamine, vel qualitate nullum ius tribuat, niſi impleatur, quia habet tacitam conditionem, ſi qualitas ſeruetur, tenuit Flamin. Pariſius *de reſignatio. beneficio.* 1. *part. queſt.* 3. *num.* 45. & ſicut confirmans non vult abdicare à ſe ius ſuum niſi ſeruatis conditionibus, ideo non debet abdicari à confirmante, niſi conditione ſeruata, ex traditis à Flaminio *d. lib.* 1. *q.* 14. *num.* 7. Farinac. 2. *part. nouiſſ. deciſ.* 186. *num.* 2. & aliter etiam non adquiritur ius ei, in cuius fauorem facta renuntiatio. Caputaquenſis 3. *p deciſ.* 216. *num.* 3. Flaminius *d. quæſt.* 3. *num.* 95. *& 117.* Seraphin. *deciſ.* 26. *num.* 1. Rota *deciſ.* 419. *& 699. num.* 4. *part.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 92. *num.* 1. *p.* 1. *recentior. & deciſ.* 4. *n.* 2. *& deciſ.* 432. *n.* 2. *part.* 2. *etiam recentiorum.*

11 Vnde cùm in hoc caſu is cui renunciatio officij confirmata fuit à ſupremo Senatu Indiarum, ea conditione, quia minor erat expedita, vt fiſco duo millia ponderum inferret, nec ille impleuit, nec is, in quem poſtea officium renuntiauit, ſoluere voluit, nec ex prædictis potuit ſucceſſor implere conditionem poteſtatiuam, videtur renunciationem in conſanguineo factam non potuiſſe procedere, nec confirmandam.

ALLEGATIO XCIX.

Fraus ex quibus probetur in taxatione officiorum Indiarum.

1 *Fiſco pars, quæ competit ex renuntiationibus officiorum, quomodo procedat.*
2 *Taxatio facienda ad valorem officiorum.*
3 *Valor rei eſtimandus ex eo quod vendi poteſt.*
4 *l. 1. §. ſi hæres, ff. ad SC. Trebell.*
l. ſi quis vxori 53. *§. fin. ff. de furtis.*
5 *Index eſtimare debet rem quanti vendi poteſt.*
l. ſi ſeruus 14. *in fine princip. ff. de condict. furt.*
6 *Pretium iuſtum eſt in quo res vendi poteſt.*
l. fin. C. de iure emphyteutico.
7 *Pretium licèt excedat valorem rei, non annullatur, niſi exceſſus ſit dimidij pretij.*
l. 2. C. de reſcind. vendit.
8 *Fiſcalis rei pretium ex eo quod pro ea inuenitur, debet regulari.*
9 *Argumentum vt res valeat quantum pro ea datur, non procedit quando ab ignorante emitur, & venditio non rectè fit.*
10 *Taxatio non inducit rem valere quod taxatur quando fraus interuenit.*
11 *Officia publica hodie ex hominum ambitione pluris æſtimantur.*
12 *Pretium rei durare præſumitur, niſi appareat de diminutione.*
13 *Taxator debet eſſe omni exceptione maior.*
14 *Taxator legitimus non eſt qui ex taxatione intereſſe conſequitur.*
15 *Facta à Principibus interceſſione dilectorum quos dicimus* Priuados, *ſuſpecta.*
l. 15 *l.* 17. *tit.* 10. *lib.* 5. *Recop.*
l. 1. *C. de fundis limitrophis lib.* 11.
16 *Colluſionem interueniſſe præſumitur, quando aliàs magnam quantitatem pluris pro re vendita offert.*
17 *Verba ſunt cordis ſpeculum.*
18 *Fiſci res vt vendatur, debet ſubhaſtari.*
l. 1. *C. ſi propter public. penſitatio.*
l. licitatio, ff. de public. & vectigal.
19 *Dolus præſumitur quando Iudex omittit facere quod debet.*
l. ſi Procuratorem, §. dolo. l. dolus, ff. mandati.
20 *Negligentia ſola, & qui ex officio aliquid facere debet, arguit dolum.*
l. tutor qui repertorium. ff. de admin. tut.
l. ſi Procuratorem, §. ſi ignorans, ff. mandati.
21 *Dolo eſſe præſumitur qui non vtitur omnibus remedijs neceſſarijs ad actum quem gerit.*
22 *Pretium proprietatis arguitur ex redditibus.*
Fiſcalis res ad venditionem debent redditus taxari.
l. ſi quos, C. de reſcind. vendit.
23 *Officia publica, vt bona immobilia conſiderantur, redditus bonorum immobilium ad vnum pro quadraginta regulariter computantur.*
24 *Dolus eſt difficilis probationis, & præſumptionibus probatur.*
l. quia autem, §. ſi quis ſimpliciter. ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtamenti.
25 *Præſumptiones duæ ſufficiunt ad probandam fraudem.*
c. cùm dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.
c. ille vos, de pignoribus.
26 *Præſumptiones ſunt liquida probationes ad dolum.*
l. ſciant cuncti. C. de probationibus.
l. licèt Imperator 74. *de legat.* 1.
27 *Retractus quando competat ei, qui habet rem communem.*
28 *Fiſcali competit in rebus publicis petere retractum.*
l. neceſſe, de in diem adiectio.
l. 1. *de priuileg. credit.*
29 *Fiſco competit retractus, id eſt*, tanteo, *in taxatione officiorum Indiarum.*
30 *Fiſci periculo debet fieri venditio poſt retractum, ſiue pretium creſcat, vel diminuatur.*
l. 1 *ff. quod quiſque iuris.*

In venditione & taxatione pretij officiorum, quomodo fraus probetur, & retractus pro eodem pretio, id est, tanteo, *quando competat fisco in officijs Indiarum?*

1 VM in absentia fiscalis supremi Senatus Indiarum Rex noster suo decreto iuberet me illius officium exercere, se obtulit disceptatio iudicialis circa munus lictoris maioris Cancellariæ Mexicanæ, nam cùm ex ordinationibus Indiarum omnium officiorum quæ renuntiantur, tertia, vel dimidia pars pretij competat fisco, iuxta schedulas regias, quæ de his loquuntur, vt tertia pars soluatur, quando vna renunciatio permissa, si in perpetuum pro prima, dimidia pars valoris pro reliquis, tertia fisco inferatur, vt ex Antonio de Leon refert schedulas, D. Solorzano 2. *tom. lib.* 5. *c. vnico, num.* 105 *cum seq.*

2 Ideo taxatio valoris fit, vt pars tertia, vel dimidia iuxta qualitatem rei fisco soluatur, & cùm ad petitionem Nicolai consanguinei & leuiri cuiusdam domestici valde dilecti proregis, fieret taxatio in septuaginta millibus ponderum, quos dicimus *pesos*, quidam Fulgentius natus in ipsa vrbe Mexicana coram Archiepiscopo, qui erat Senator supremi Consilij Indiarum, obtulit pro eo muncre centum & decem millia ponderum, vt ad Regem & Senatum referret, quia ille coram Prorege nolebat & timebat auctionem pretij facere, eius timens indignationem, quia officium adiudicatum consanguineo domestici Proregis, & minæ & promissiones interceserant ne auctionem faceret.

3 Inde quæstio an fraus & collusio in taxatione probata, & vtrùm Senatus debeat denegare confirmationem venditionis & renuntiationis huius officij in Nicolao, cùm ego in Senatu pro fisco peterem rettractum, & oblatis septuaginta mille ponderibus, nomine & iure Regis vendi Fulgentio.

4 Pro fisco primò facit quamcumque rem censeri tantum valere, quanti vendi possit. *l.* 1. §. *si hæres. ff. ad SC. Treb.* ibi, *Sed æstimandum fundum quanti valet sine hac cautione, hoc est, quanti vendere potest. l. si quis vxori* 53. §. *fin. ff. de furtis.* eis verbis, *tanti æstimandus est, quanti emptorem potest inuenire.*

5 Et circa iudicem cui commissa rei æstimatio (vt in hoc casu Proregi munerum, quorum renunciatio fit.) *l. si seruus* 14. *in fin. principij. ff. de condict. furtiua*, ibi *Index æstimare debebit, quanti emptorem inuenerit*, notarunt gloss. Bart. & reliqui communiter in eo textu. Dinus *in cap. cum Ioann. de fide instrum.* Felinus *in cap. cum causa, de testib.* Bartholom. Socinus *cons.* 8. Cephalus *vol.* 2. *cons.* 207. *n.* 15. cum Baldo, Alexand. Mariano, Socino, Cepolla, Lanfranco, & plurib. Bertachin. *in Repertorio, verb. res tantùm.* Mascard. *concl.* 1408. *num.* 4. ex Alex. Nauarr. Soto, & aliis, Morla *ad tit. de contrah. empt. q.* 6. *num.* 5. & 6.

6 Et hoc esse iustum pretium, probauit Menochius *consil.* 137. *n.* 2. & quamuis excedat rigorem pretij, id attendendum, ex *l. vlt. C. de iure emphyteut.* cum Oldrado, Salicero, Iasone, Ioan. Andrea, Tiraquello, & aliis, probauit D. Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 14. *n.* 6. quem sequitur Gratian. *tom.* 1. *disput. cap.* 149. *n.* 27. & referens Bertazolam, idem Gratian. *decis.* 77. *num.* 3. & reddunt rationem, quia nisi attenderetur pretium quod pro re datur, magna præberetur causa frandibus, & simulationibus, vt præiudicium sentirent qui ex pretio interesse consequi sperarent, vt in hoc casu circa fiscum experimur.

7 Tum, quia licèt aliqualiter pretium quod pro officio ab emptore offertur, excederet iustum & rigorosum, tamen iure non annullatur venditio, nisi excessus sit dimidij iusti pretij. *l.* 2. *Cod. de rescind. vendit.* cum ibi notatis iunctis eis, quæ de pretio maximo, medio & infimo, tradiderunt Soto, Nauarrus, Medina, & Mercado, quos refert Morla *in empor. tit. de contrah. empt. q.* 6. *n.* 5. & expressè Molina *de iustit. & iure, tom.* 2 *disp.* 347. *num.* 4.

8 Et in terminis æstimationis rei quæ ad Principem, & eius fiscum pertinet, *metiendum pretium, iuxta quod potuisset ab alio consequi*, ex Angelo notauit Garonius *de iure fisci, art.* 19. *numero* 19. & vltra probat Fulgos. *cons.* 243. incipit, *Visa copia*, vbi pro regula statuit affirmatiuè procedere argumentum, vt res tantum valeat, quantum vendi possit: sed negatiuè non procedere, quia non sequitur rem plus valere, quàm quod pro ea offerretur, cùm possit fieri vt res minus quàm valeret, vendatur, propter necessitatem venditoris, fraudem, vel collusionem contractus.

9 Sed adhuc si prædictum accipiendum, attentis limitationibus Socini *reg.* 14. quas refert Tusch. *practic. lit. V. conclus.* 12. *num.* 8. vt non rectè procedat argumentum rem valere tantum, quanti vendi ea possit, si venditio fiat in loco secreto, & non publico, si emerentur ab ignorante rei qualitates, vel fiat venditio eo modo, quo fieri non debuit; tamen quia hoc casu non occultè, sed publicè auctio pretij facta, & ab eo, qui rectè cognoscebat valorem officij, quia in vrbe Mexici natus, & valde peritus eius rei, & coram Archiepiscopo Consilij Indiarum Senatore pretium oblatum rectè auctio procedit.

10 Limitatio prædictæ sententiæ quæ exprimitur à Socino, & Tuscho *vbi proximè*, non debere censeri verum rei valorem, qui pro ea datur quando taxatio iudicis præcessit, & hoc casu iussu Proregis factam fuisse taxationem apparet, quippe hæc limitatio non procedit, quando constaret frandem & simulationem in taxatione interfuisse, vt in hoc casu, & prædicti tenuerunt.

11 Secundò, quia fraus, & collusio taxationis in septuaginta mille ponderum, inde probatur, quia hoc officium antea ab eo, qui renuntiauit, & ex quo facta taxatio, emptum fuit, pro pretio centum & quindecim millium ponderum, & nunc idem pretium valere arguitur, nam hominum ambitio munera publica, præsertim quæ tantæ authoritatis existunt, semper appetit, vt ex Seneca, Tito Liuio, Bellinga, Camillo Borello, & aliis probauit Bobadilla *lib.* 1. *Polit. cap.* 3. *num.* 65. *cum seq.* & multo magis hoc tempore procedere nouit Mastrill. *de Magistratibus. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 13. eis verbis, *maximè hodiernis temporibus, vbi necdum vnicum officium, siue Magistratum, sed & plures simul ambire non pudet.* Et valde notandum quod tradit Ioann. Garcia *de expens. cap.* 4. *num.* 14. vbi loquens de pretio officiorum publicorum, & circa Tabellionatus Audientiæ Galleciæ, maximè ad auctam eorum æstimationem, tradit, *sed fortassis temporis iniuria, cuius vicissitudine omnia pluris æstimantur.*

12 Sed officium hoc valore centum & quindecim mille ponderum pretium, quod pro eo cùm à Rege emeretur, datum fuit, semper præsumi oportere quando euidenter de diminutione pretij non apparet, probauit Baldus *in l.* 1. *num.* 64. *Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest*, præsertim, quia modicum tempus interfuit à prima emptione pretij centum & quindecim mille ponderum, quæ facta anno 1620. ad taxationem septuaginta millium, quæ interuenit anno 1630. nam

quamuis aliàs decennium longum tempus cenſeatur, non verò ad mutationem rerum Reipublicæ, & officiorum æſtimationem, & cùm hodie offeratur pretium centum & decem millium ponderum, adhuc primum pro officio datum valere præſumitur, iuxta Baldum *in l. per diuerſas, q. 4. C. mandati.* Cremenſem *in l. 2. num. 143. C. de reſcind. vend.* cum Fabiano de Monte, Rolando, Natta, Ioſepho Ludouico, & aliis Maſcardus *concl. 1231. n. 1. cum ſeq.*

13 *Tertiò*, nam cùm ex tota ſerie litis appareat Nicolaum, ad cuius vtilitatem taxatio coram Prorege facta, eſſe conſanguineum & leuirum familiaris & domeſtici nimis dilecti ab ipſo Prorege, cum quo nullus alius maiorem poteſtatem habebat, elegiſſe taxatores Tabellionem Aulæ criminalis, & alium quem dicimus de Prouincia, & Aduocatos, qui omnes cùm à Protege vt Cancellariæ ſuperiori & capite pendere in officiorum commoditatibus videbantur, verè non habebant qualitates quæ in Iure requiruntur, vt taxator ſit omni exceptione maior. Aretinus *in cap. cauſam, de probatio. notabili 3.* cum Franciſco Curtio, & Alexandro probauit Maſcardus *1. tom. concluſ. 654. num 7.*

14 Et quodcunque intereſſe quod ex officio poteſt conſequi taxator legitimus, non cenſebitur, vt tradit Aretinus *conſ. 84. numero 3.* Curtius iunior *conſ. 165. num. 20.* ideoque operatios ædificiorum non eſſe idoneos taxatores eorum, licèt periti, quia intereſſe in illis conſideratur vt pluris æſtimentur ædificia, quorum fabricationi incumbunt, vt ex Anchartano, Antonio de Buttio, Speculatore, & aliis Maſcardus *vbi proximè, num. 11. & 12.* quanto magis in officialibus Cancellariæ intereſſe conſiderabitur, cùm officij taxatio fieret, vt adiudicaretur Nicolao, in cuius fauorem facta renuntiatio, velle placere Protegi, & illius domeſtico dilecto, vt eius conſanguineus in minori pretio officium conſequeretur, nam, vt tradit Seneca *lib. 6. de benefic. cap. 30. Non vides quemadmodum illos in præceps agat extincta libertas & fides in obſequium ſeruile ſummiſſa, dum nemo ex animi ſui ſententia, ſuadet diſſuadetque, ſed blandiendi certamen eſt, & omnium vnum officium, vna contentio quis blandiſſimè fallat.*

15 *Quartò*, cùm adiudicatio huius officij Nicolao facta, & taxatio procederet interuentu eius conſanguinei, & leuiri domeſtici & dilectiſſimi Protegis, omnia quæ fiunt à ſuperioribus interuentu eorum, quos chariores habent, quos dicimus *priuados*, ſemper ſuſpecta ſunt fraudis & ſimulationis. *l. 15.* ibi, *Las que ſe hiçieron por interceſſion de priuados. l. 17. titulo 10. lib. 5. Recopil.* eis verbis, *Por interceſſion è importunacion de algunas perſonas acceptas*, & in eis fraudem interueniſſe præſumitur. *l. 1. C. de fundis limitrophis, lib. 11.* ibi, *Amouentes quidquid vel potentia cuiuſcunque elicuit, vel furtiua deprecatio*, iunctis quæ tradiderunt Doctores *in l. ſub conditione 7 ff. de condit. inſtit.* Decius *in cap. ex parte, numero 37. de reſcript. & conſ. 382. num. 8.* Bald. *vol. 5. conſ. 311. numero 8.* Cranetta *conſil. 715. num. 10. & conſil. 930. n. 14.* Maſcardus *de probation. concluſ. 740. n. 39.*

16 Et cùm conſtet non fuiſſe auſum Fulgentium coram Prorege facere augmentum pretij, & vt ex libello, quem de hac re obtulit Archiepiſcopo Mexicano Senatori ſupremi Conſilij Indiarum, conſtet tam minis, quàm interceſſionibus, quas fecerunt Religioſi & alij amici domeſtici Proregis, quorum nomina refert, & tam peculiares & minutas circunſtantias, vt ſolùm ex relatione prædicti libelli de veritate querelæ & fraude appareat, & cùm hodie maximam ſummam quæ excedit taxationem quadraginta millè ponderum, offerat pro officio in taxatione, colluſionem & fraudem interceſſiſſe videtur, ex traditis à Menochio *lib. 5. præſumpt. 20. num. 16. & 17.* Farinacio *de falſitate, q. 153. num. 162. & q. 162. num. 164.* Tuſchio *Practicar. lit. F. concluſion. 44. numero 26.* Doctor. Auguſtino Barboſa, qui plures refert, *clauſula 73. num. 1.*

17 *Quintò* affectum Proregis circa Nicolaum domeſtici dilecti conſanguineum, & indignationem in Fulgentium, quia pretij auctionem fecerat, oſtendit libellus actis inſertus, quem ſcripſerat vxori Fulgentij, cùm iſte abſens eſſet, in quo Prorex, quamuis valde cautè, ſcriberet, adhuc animi indicium non potuit celare, quia ex abundantia cordis os loquitur, & ſemper index eius lingua eſt, iuxta ſacram paginam, & D. Paulum *ad Romanos c. 10.* D. Auguſtinum *in tit. Pſal. 33.* Abulenſem *lib. 4. Regum, q. 4. &*, vt eleganter ſcripſit Caſſiodorus *lib. 6. variar. cap. 2. ſpeculum quidem cordis verba ſunt: & in præfatione variarum* ſcribit, *contingit enim diſſimilem filium plerumque generari, oratio diſpar moribus vix poteſt inueniri.* & ſic vt tradit Baldus *in cap. mandatum, de reſcriptis*, quem ſequitur Curtius iunior *conſ. 22. num. 12. Cor eſt Imperator linguæ, & eam habet ſicut mancipium ſub iuriſdictione ſua.* & ideo quamuis Protex nimis ſagaciter ſcriberet, adhuc ſpecimen indignationis exhibuit, dum Fulgentium ingratitudinis arguit, eis verbis. *Que era deſconocido aſu benignidad y que temia los ojos, cerrados y que debia hauer hecho antes el la poſtura y no por caminos torçidos que no han ſeruido ſino de inquietud;* minus enim cautus & prudens Prorex, niſi ex animo virulento, id non ſcriberet.

18 *Sextò* fraudem & ſimulationem huius taxationis arguit, Proregem omiſiſſe plura quæ neceſſaria, vt inde dolus arguatur; nam cùm Proregi conſtaret minas factas fuiſſe Fulgentio ne pretij auctionem faceret, cùm notitiam haberet libelli auctionis, in quo id enuntiabat, debebat inquirere de eis qui minas fecerunt, & promiſſiones, vel interuenerunt ne auctio fierer, aut cùm Fulgentius petebat officium publica ſubhaſtatione licitari, idque facile erat, & in rebus, in quibus fiſcus aliquod poteſt conſequi intereſſe, fieri debet, vt *argum. l. 1. C. ſi propter public. penſatio.* & gloſſ. *in l. ſi quos, C. de reſcind. vendit. l. licitatio, ff. de publican. & vectig.* ex Baldo, Pariſio, Saliceto, Fabiano, Peregrino, Aſinio, Mantica & aliis nouiter probauit Mangilius *de ſubhaſtatio. q. 34.*

19 Et non poſſe haberi æquiorem æſtimationem, quàm per ſubhaſtationem cum Angelo, Baldo, Afflicto & Surdo idem Mangilius *q. 38 num. 8.* nunquam tamen voluit Prorex officium ſubhaſtari, & quoties iudex omittit quod ordinariè fieri ſolet, & quilibet faceret, eſt magna præſumptio doli, nam qui non facit quod facere debet, dolosus præſumitur. *l. ſi procuratorem, §. dolo, l. dolus, ff. mandati.* vbi Bartolus *num. 3.* ampliat etiamſi diligentiam faceret, ſi tamen perfectè non fecit. Fulgoſ. Salicetus, Caſtrenſis, Felinus, Decius, Romanus, Crauetta, Sichardus, Surdus & alij, quos refert Farinacius *in praxi 3. p. q. 89. n. 92.*

20 Quod magis procedit in eo, qui ex officio aliquid facere tenetur (vt Prorex in hoc caſu, cùm eſſet emptor, qui plus licitaretur, debebat officium facere ſubhaſtari.) *l. tutor qui repertorium, ff. de admin. tutor. l. ſi procuratorem, §. ſi ignorans, ff. mandati.* Lucas de Peña *in l. quemadmodum, numero 6. Cod. de agricol. & cenſitis, lib. 11.* Zephalus *conſ. 230. num. 1. cum ſeq.* Brunorus à Sole *conſ. crimin. num. 4.* qui ampliat, vt quando obligatio aliquid faciendi naſcitur ex officio, tunc ſola negligentia, vel ignorantia facit præſumi dolum, & comprobat ex Anchartano, Socino & Crauetta, quibus adde Maſcardum *de probation. concluſion. 531. num. 80.*

*num.*80. Menochium *de præsumptio. lib.*5. *præsumpt.*3. *num.*66.

21 Et generaliter cum, qui non vtitur omnibus remediis pertinentibus & necessariis ad actum quem gerit, videtur esse in dolo, ex Baldo, Riminaldo, Crauetta, Mascardo & aliis, notauit Farinacius *d.q.*89. *num.*96. vnde non potest excusari dolus Proregis, eo quòd in taxatione huius officij non admiserit subhastationem quæ ab emptore petebatur, quæ necessaria in causa fisci, & qua de vero valore constaret.

22 *Septimò* vlterius idem confirmatur, quia non solùm omisit, vel non admisit subhastationem, sed etiam Prorex non adhibuit diligentiam, & requisitum valdè necessarium in omni taxatione rei fiscalis, videlicet æstimare quantum quolibet anno officium valeret, vt inde pretium proprietatis cognosci posset, nam vltra quàm regulare est, iuxta redditus pretium proprietatis rei considerari, ex notatis à Baldo *in l.si fundos, in fin.ff. de rebus eorum, & in l.*1. *num.*22. *C. de fruct. & litium expens.* Corneo *lib.*2. *cons.*301. *ad fin.* adde Pinellum *in l.*2. *C. de rescind.*3. *part. cap.*4. *numer.*43. in terminis rei quæ potest ad fiscum pertinere, probat *l. si quos* 14. ibi, *Rei qualitas & redditum quantitas æstimetur. C. de rescind. vend.* & *ibi* Castrensis *num.*2. Iodocus *tract. de subhastatio. cap.*3. *num.* 11. Rolandus *vol.*1. *cons.*32. *num.*33. Peregrin. *de Iure fisc. lib.*6. *tit.*4. *num.*5. *vers. quintò requiritur.* Gratianus *tom.*1. *discept. cap.*7. *n.* 19. & 20. Franchis *decis.*54. *num.*7. Escobar *de ratiociniis c.*16. *n.*7.

23 *Octauò* id magis procedit, quia dominus officij, qui in Nicolaum renuntiauerat, allegauit illud valere in quolibet anno quinque mille aureos: sed ex aduerso Nicolaus id non negauit, verùm allegauit tertiam partem valoris diminutum officium, quia dilatio ad excusandam solutionem decimarum executionum, quæ antea solùm erat viginti quatuor horarum, postea ad septuaginta & duas horas extensa; & quamuis id verùm esset, constat redditus officij valere plus tria millia & trecentos aureos in quolibet anno, & cùm officia publica iuxta speciem bonorum immobilium debeant iudicari, vt notarunt Tiraquellus, Aloarus Valascus, Follerius, Bonacina, Surdus & alij, quos refert Auendanius *de censibus, cap.*52. *num.*1. & *cap.*55. *num.*7. Felicianus *de censibus, lib.*2. *cap.*3. *numer.*52. qui admittunt, vt quamuis censuum constitutio requirat fieri super bonis immobilibus; tamen rectè fieri possit in officiis, quæ vt bona immobilia iudicantur; in eis tamen bonis immobilibus redditus ad minus apud nos iuxta computationem quadraginta pro vno regulantur, & in aliquibus Regionibus Hispaniæ longè pluris æstimatio fit, vt in Beturia, & aliis, ideo si consideratio fiat redditum trium millium & tercentorum aureorum, & iuxta vnum pro quadraginta computentur plus quàm centum & triginta millium aureorum, pretium officij censebitur, vt appareat quantum distet illud quod taxatum in septuaginta millibus ponderum longè plus, quàm dimidium veri valoris, cùm quodlibet pondus argenti in vrbe Mexicana in tribus Regalibus minus valeat, quàm ducatus, vt etsi trium millium & trecentorum ducatorum redditus ad viginti computentur, adhuc septuaginta mille pondera non attingant valorem, facta computatione ad viginti pro redditibus, idque vltra præeminentias officij authoritatem & honores, quæ omnia inæstimabilia, semper censentur, vt inde solum appareat, sine fraude & collusione non potuisse taxationem pretij officij ad prædictam quantitatem moderari.

24 *Nonò* ex prædictis debet collusio & fraus videri probata, nam difficilis probationis censentur, & ad eam sufficiunt coniecturæ. *l. quia autem, §. si quis simpliciter, ff. si quis omissa caus. testam.* Oldradus *cons.*324. Crauetta *cons.*100. *num.*20. cum Bartolo, Menochio & aliis, Bargalius *de dolo, lib.*4. *cap.*8. *num.*19. ex Curtio iuniori, Plaza, Paciano, Sforcia & aliis Farinacius *in praxi* 3. *p. q.*88. *n.*8.

25 Et sufficere duas coniecturas, vt dolus probatus censeatur, gloss. *in l. instrumenta, C. de probatio. cap. cùm dilectus, de succession. ab intestato, cap. ille vos.* ibi, *Ex duobus tamen, de pignoribus.* Ananias *cons.*49. Calcaneus *cons.*8. Corneus *vol.*3. *cons.*23. & *cons.*41. Prosperus Pascius *cons.*121. *numero* 3. Crauetta *cons.*134. *numero* 39. & *cons.*156. *num.*7. vbi ex Castrensi, Decio, Imola, Guillelmo de Monte & aliis probat, & postea subiungit eis verbis. *Dico quod sicut in materia probabili per testes, regulariter duo testes sufficiunt. l. vbi numerus ff. de testibus, ita in materia per testes non probabili, in qua præsumptiones subrogantur, loco testium sufficere debent duæ præsumptiones, vt subrogatum sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur, & quòd sufficiant duæ præsumptiones ad faciendam plenam probationem in his, quæ liquidò probari non possunt*, tradit Calcaneus *cons.*8. *col.*5.

26 *Decimò*, quia cùm fraus & dolus ex animo pendeant, non potest probari testibus, & indicia & coniecturæ circa dolum dicuntur liquidæ probationes, nam cùm aliquid fit palàm & publicè, quemadmodum requiritur probatio manifesta & luce meridiana clarior, *l. sciant cuncti, C. de probation.* quando factum est occultum, vt dolus qui consistit in animo, sufficiant iudicia, præsumptiones & coniecturæ, quæ subrogantur loco probationis liquidæ. *d. l. sciant cuncti.* ibi, *Vel indiciis ad probationem indubitatis.* Sicut quando aliquid in die amittitur in domo, aperiuntur fenestræ, vt Solis luce inueniatur; si verò nocte amissum sit, loco Solis deseruit splendor lucernæ, vt inueniatur: ita cùm in oecluró delictum fit, indicia sufficiunt, quod aliàs requireret probationem manifestam, facit *l. licet Imperator* 74. *ff. de leg.*1. ibi, *In obscura voluntate.* Aretinus *in l. si is qui, Dig. de adq. hæred.* Iason *in l. cùm ea. C. de transactio.* Felinus *in cap. si cautio, de fide instrum.* Barbatia *vol.*1. *cons.*11. incipit, *Scripsit bellissimè*, vnde indicia quæ expendimus, valdè iratum Prorege contra Fulgentium, qui auctionem fecit, officium taxari, vt daretur Nicolao consanguineo & leuiro eius domestici dilectoris, omisisse subhastationem officij, & probationem redditum; & alia quæ *suprà* notauimus, collusionis argumentum manifestè ostendunt.

27 *Vndecimò*, etiamsi prædicta ad comprobationem fraudis huius taxationis non procederent, cùm in officij pretio tertia pars fisco competat, poterit ille pro eadem quantitate taxationis retrahere, & ego cùm causa ad supremum Senatum deferretur, pro confirmatione officij in Nicolao retractum petij, eo fundamento, quia ex consuetudine generali Hispaniæ & Iuris traditionibus, qui partem in re habet, quando venditur, potest illam retrahere pro pretio quod offertur, idque in venditione iurisdictionum & officiorum obseruatur, & populis permissum retrahere & exercere, vel consumere, iuxta quæ pro retractu quem dicimus *tanteo*, notarunt *argum. l.*2. *§. fin. Dig. si libert. ingen. esse dicat. l. si quis. §. fin. C. de patrib. qui filios distrax.* gloss. *in l.*1. *vers. retinent. C. de bonis libert.* gloss. *in §. dominus. Instit. de noxal.* Salicet. *in l.*1. *col.*2. *Dig. quibus ad libert. proclam.* Ioann. Faber *in d. §. dominus.* quem sequitur D. Couarr. *in cap. quamuis pactum* 2. *§.*2. *num.*4. Vincentius de Anania *allegat.*27. *num.*19. Franchis *decis.*17. *numer.*2. addendi Lofredus *in cap. Imperialem. §. præterea ducatus, vers. nec dominus, de prohib. feudi alien. per Fredericum.* Camillus Salomitanus *in addit.*

ditio. ad constit. Neapol. pag. 32. Lancellotus Gailliaula *cons.* 46. *num.* 28. Camerarius *in d. §. præterea.* Camillus de Cutte 1. *p. quæstio. fendal. §.* 1. *vers. licèt autem verissimam, num.* 39. 54. 74. Rodericus Suarez *alleg.* 9. *num.* 6. Montaluo *in l.* 2. *tit.* 24. *p.* 4. Bobadilla *lib.* 2. *Polit. c.* 16. *num.* 12. Azeuedo *in l.* 13. *tit.* 3. *lib.* 6. *Recop. num.* 6.

28 Et ad officium fiscalis pertinere defendere retractum in rebus publicis, & officiis, probauit Aponte *de potestat. Proregis, tit.* 10. *de diuers. prouisio. §. domania terrarum, num.* 4. Sed in terminis vt fisco pro iure suo competat hoc casu retractus, ideſt *tanteo, argum. leg. necesse. ff. de in diem addicto. leg.* 1. *ff. de prisileg. credit.* tenuerunt Gregor. Lopez *in leg.* 53. *gloss.* 7. *tit.* 5. *part.* 5. & non solùm fisco, sed etiam priuato in alienatione rei communis cum fisco competere retractum, ex Baldo, Ripa, Iasone, Dueña, & aliis Hermosilla *in additio. d. gloss.* 7. *n.* 10. Franciscus Marcus *decis.* 368. *n.* 5. Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 1. *gloss.* 18. *n.* 7. & vide quæ de retractu notaui *alleg.* 45. *per tot.*

29 *Duodecimò* in terminis nostri casus sunt plura regia rescripta, quibus fisci ius ad retractum in æstimatione officiorum confirmatur, & ex proximè relatis iure fundantur rescripta quæ circa hoc expedita die 23. Martij anno 1622. refert Antonius de Leon *in tract. de regijs confirmationibus lib.* 2. *capit.* 12. *numer.* 9. & 10. ex quo & rescripto expedito die 20. Septembris, eiusdem anni, apertè disponitur circa taxationem officiorum, eis verbis, *Y en tal caso si les constare que los dichos officios tienen mas valor, del que en sus declaraciones dixen puedan tomarlos por quenta de mi real hazienda en los precios que las partes quieren que se taxen por las dichas auerigüaciones y los hagan vender en beneficio della y a las personas cuyo Seran les buelnan la mitad, o las dos tercias partes conforme lo que por las dichas renunciaciones constare hauer de pertencerles en virtud de las cedulas que sobre esto estan despechadas.* vbi expressè retractus conceditur fisco in hoc casu, ideo quamuis à fiscali Cancellariæ Mexicanæ petitus non fuit, quod fieri debebat, cùm esset emptor qui pro officio offerret centum & decem mille ponderum, & plus quàm taxatio facta quadraginta mille, ideo causa delata ad supremum Indiarum Senatum, statim retractum petendum necessarium iudicauit.

30 Denique D. Ioannes de Solorzano *de Indiarum gubernatio tom.* 2. *lib.* 5. *capit. vnico, numer.* 117. refert prædicta rescripta, & sine dubio statuit competere fisco ius retractus, & tradit circa id fuisse dubitatum, an si ex fisci retractu officium in subhastatione venderetur in longè maiori pretio, quàm taxatio, esset concedenda pars excessus pretij domino officij, qui ratam volebat taxationem; & quamuis in Audientia & Senatu Quitensi ita contra fiscum pronunciaretur, tamen contra Iuris rationem cùm fiscus vtens retractu excluſit dominum officij, cui obtulit suam partem taxationis, & fisci periculo fit retractus, & postea venditio, iuxta *l.* 1. *§. quod quisque iuris*; quemadmodum si minori pretio venderetur officium, Iure fisci posset dominus petere à fisco partem quæ ex taxatione competere posset, cui præiudicium retractus facere non debet; ita etiamsi pretium taxationis augeatur, non amplius quàm ex taxatione petere poterunt, & insinuant rescripta *suprà* adiecta, & ita tradit D. Solorzano decisum in supremo Indiarum Consilio, & expeditum rescriptum anno 1637. quo expressè hoc dubium decidit, & absque eo videtur collusionem & fraudem taxatione huius officij interuenisse, & fisco retractum esse concedendum.

ALLEGATIO C.

Magistratuum auctoritas.

1 *Fiscalis muneris est Magistratuum auctoritatem defendere.*

2 *Magistratuum auctoritas est fulcrum Reipublicæ.*

3 *Princeps curare debet de Magistratuum honore.*
Magistratus pluribus honorificis titulis condecorauerunt.
l. spadonum 15. *§. si ciuitatis, Digest. de excusat. tutor.*
l. ciues, C. de incolis.
cap. Episcopus 95. *distinctione.*
cap. solita, de maiorit. & obed.
l. 7. *tit.* 18. *p.* 4.

4 *Consulendi libertas necessaria Magistratibus.*

5 *Magistratus officium multis laboribus subiacet.*

6 *Episcopus electus qui voluit antea mori, quàm Episcopatum admitteret.*

7 *Dignitates plures repudiarunt propter earum periculum.*

8 *Regi Hispaniæ magnus labor & cura necessaria in tantis Regnorum prouinciis gubernandis.*
Reges nihil vt priuati facere possunt, sed totum operari vt Reges.

9 *Belli labores sunt leniores, quam regiminis.*
Authentic. Iusiurandum quod præstatur ab his.

10 *Iudicum pericula ex sententiis.*
Dij ex iudicio Paridis irati. Virg. adducitur.

11 *Pontificis Clementis VII. æmulatio in Carolum V. quia contra eum arbitrium dedit in lite vrbis Ferrariæ.*

12 *Pontificis Ioannis XXII. periculum calumniæ, quia condemnauit Ducem Babieræ.*

13 *Carolus V. quia condemnauit Landgrauium bello, & rebellione impetitus.*
Philippus Pater Alexandri Magni occisus ex iniusta sententia.

14 *Philippus Valesius Galliæ Rex duplici rebellione agitatus ex sententiis latis.*

15 *Franciscus Galliæ Rex rebellione Ducis Borbonij impetitus, quia eum condemnauit in lite.*
Hungarus, quia in lite condemnatus, vrbem Budam proditoriè tradit Germanis.

16 *Toribius Galindus, odio Magistratum Cancellariæ Limensis excitauit apud Indos seditionem in fauorem Torani.*

17 *Magistratus plures & Prælati occisi prouecta & iusta munerum administratione.*

18 *Index qui simulauit se dementem ne in causa difficili iudicaret.*

19 *Furorem simulati plures Sancti vt Episcopatus omitterent.*
Vlysses simulauit furorem ne duceretur ad bellum Trojanum.
l. obseruare 6. *de curator. furios.*

20 *Imperatores Romani qui maximis honoribus affecerunt Senatores.*

21 *Magistratus valde debent honorari, vt munerum pericula sustineant.*
Gubernantium eriumna describuntur Ecclesiastici cap. 29.

De

De authoritate Magiſtratuum, & quantum debeant Principes de ea curare?

1 AD officium fiſci Patroni, vltra plura quæ *ſuprà allegat.* 8. diximus ad illum pertinere, illud maximè ſpectat iuriſdictionem Principis, & eius iuſtitiam illæſam conſeruari, vt probarunt D. Franciſcus de Alfaro *de officio fiſcalis.* Ioannes Garcia, & alij, quos refert Maſtrillus *libro* 5. *de Magiſtratibus, cap.* 8. *num.* 83. nam illud in quocunque Regno magis excellens eſt, conſtanter & liberè iuſtitiam adminiſtrari, abſque eo quòd nullatenus improborum auſu, dolis, vel potencia opprimatur. D. Auguſtinus, Greg. Nazianz. Petrus Chryſologus, S. Thomas, Diogenes, & Polybius apud eundem Maſtrillum *lib.* 3 *cap.* 1. *num.* 43. *cum ſeqq.* & cùm his diebus aduerſùs Magiſtratum magni nominis à litigatoribus delatio facta de crimine quod ipſi obiiciebant falsè & calumnioſè, quia illos in lite damnauerat, & ex accuſatione Magiſtratus, fama, honor, & vita poſſet periclitari, niſi Deus, qui ſemper iuſtitiam tutatur, calumniam detegeret, ex præceptis politicis & iuridicis hæc Maieſtati Principis reuerenter pro iuſtitiæ tutela animaduertenda propono.

2 Magiſtratuum decorem, & authoritatem eſſe ſpiritum iuſtitiæ, & Regni eſſentiam, quæ velut corporis vita abſque afflatu, ita ſine Magiſtratibus & Iuſtitia regna ſuſtineri, aut conſeruari non poſſunt. Ariſtoteles *lib.* 4. *Politic. cap.* 6. Dion. *lib.* 51. Iſocrates *in Rapſodia, cap.* 18. Maſtrillus *lib.* 5. *c.* 3. *num.* 40. cum Quinto Curtio, Tito Liuio, Cornelio Tacito, Valerio Maximo, Iuſtino, Claudiano, Diuo Auguſtino, Matthæus Tympius *in ſpeculo Magiſtratus* 1. *part. ſigno* 16. Montan. *de authoritate magni Conſilij, & ibi* Boërius *num.* 10. Maranta *de ordin. iudiciorum, in proœmio, num.* 20. Azeuedo *de Curia Piſana, lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 8. Petrus Gregorius & Menochius, quos refert Bobadilla *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 44.

3 Idcò maximè oportet Principem curare de Magiſtratuum authoritate, vt nihil ſit quod poſſit illam lædere, aut eos impediat muneris ſui obligationibus ſatisfacere, nam cùm Magiſtratus ſubditos dirigere & corrigere, aduerſùs illos iudicare debeant, æmulationem & odium excitabunt, niſi maximè condecorentur, ideo multa priuilegia eis elargiuntur, & Conſiliarij amici Principis nominantur Patricij & Patres ſui, & aliis titulis, nominibus honorificis condecorantur, quibus ſcatent ius Pontificium, Ciuile & Hiſpanum. *l. ſpadonem* 15. *§. ſiciuitatis, ff. de excuſat. tutor. leg. cincs. C. de incolis, cap. Epiſcopus*, 95. *diſtinctione, cap. ſolitæ, de maioritate & obedientia. leg.* 7. *tit.* 18 *partit.* 4. vbi Gregor. Lopez *gloſſa* 4. Bobadilla *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 24. Azeuedo *vbi ſuprà.* Albericus *de ſtatut.* 3. *p. q.* 36. *n.* 3. Maſtrillus *lib.* 5. *c.* 3. *per totum.*

4 Et omnes, qui optimè regendi præcepta inſinuarunt, illud maximum cenſent, & velut omnium originem Iudices & Gubernatores reuereri & periculoſum Regnis eſſe cenſent, non tribuere magnam authoritatem, & venerationem exhiberi Magiſtratibus, vt poſſint liberè iuſtitiam adminiſtrare, & Principem ſuum conſulere, nam, vt tradit Saluſtius *in coniuratione Catalinæ, Animus in conſulendo liber, inter alia magnos fecit Romanos.* aliàs enim publicus ſtatus ſuſtineri non poteſt, nam, vt eleganter tradit Plinius *in panegyrico ad Traianum.* ibi, *Quid præſidij in ea Republica eſſe poteſt, quæ linguam frenat ad nutum ſui Principis, vbi idemus curiam elinguem dicere quod velis periculoſum, quam nolis miſerum eſſe.*

5 Tùm etiam id valde expedit, vt poſſint Gubernatores, & Magiſtratus vincere difficultates, labores & ærumnas, quæ muneri regendi, vel gubernandi copulantur, nam, vt tradit Plutarchus *in Apophthegm. ſi ex duobus eſſet eligendum, citius in exilium iturum, quam ad ſuggeſtum, vel tribunal* & de Themiſtocle, etiam ſi ambitione notaretur, refert Ælianus *lib.* 6. *varia hiſtoriæ,* dicere ſolitum, *Si mihi duas oſtenderitis vias, quarum vna ad tribunal, altera ad ſepulchrum duceret, multo libentius ingrederer eam, quæ rectà ad ſepulcrum duceret.*

6 Quod ne aliquis nimis iactantioſum exiſtimet, ſingulari exemplo firmabo, nam cùm Nilamon electus eſſet Epiſcopus à Theophilo Patriarcha Conſtantinopolitano, eumque recuſantem Theophilus nulla admiſſa excuſatione conſecrare vellet, ille horæ dilationem, vt precationi ad Deum vacaret, poſtulauit, & cùm difficultates muneris expauiſceret, & ſe indignum crederet, Deum precatus eſt, vt moti prius, quàm Epiſcopum conſecrari concederet, huic voto Deus annuit, & Nilamon inter precandum expirauit. Referunt Hiſtoriæ tripartit. *lib.* 10. *cap.* 4. Nicephorus Calixtus *lib.* 13. *c.* 37. Annæus Robert. *lib.* 1. *rerum indicatarum, c.* 7. *pag.* 100. nam, vt aptiſſimè tradit Diuus Cyprianus de Cornelij Pontificis electione *lib.* 4. *ep.* 2. *Non vt quidam vim fecit vt Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt vt Epiſcopatum coactus exciperet.*

7 Et ideo ex laboribus munerum publicorum plures magni viri ſapientes modeſtiâ & virtute præditi curarunt, ne officia publica, regna & prælaturas dimitterent, vt conſtat *Exodi cap.* 4. *lib.* 1. *Reg. cap.* 10. *Iudicum capit.* 8. 9. 22. *&* 23. ex prophanis Valer. *lib.* 4. *cap.* 1. Volaterranus *lib.* 23. *Antopograph.* Æmilius *lib.* 4. Hiſtor. tripart. *lib.* 10. *c.* 14. Metaphraſt. *in vita Arſenij.* Bonifacius *lib.* 4. *decade* 21. Crancius *lib.* 12. *Vandaliæ, cap.* 8. Blondus *lib.* 7. *decade* 2. Sabellico *lib.* 2. *Ennead.* 5.

8 Quod à Principe velut à capite ad membra in reliquis, qui regimen & iuſtitiæ adminiſtrationem exercent, demonſtrabitur, nam valde notandum quantis vigiliis, laboribus & ærumnis Princeps debeat pro ſalute ſubditorum inuigilare, & remotis regionibus, vt in Rege Hiſpano, ſalubres leges & decreta edicere, vt etiam ad remotiſſimas Indorum Orientalium, & Occidentalium Prouincias, eius gubernatio & potentia ſe extendere debeat, & ſi quid in ea defecerit, deficiat ſimul Principis obligatio & munus, illud enim ſpectat vt pro ſubditis inuigilet, & Rex commoda ſua pro illorum commodis omittat, ſui oblitus, vt de ſubditis recordetur, nihil enim velut homo ſibi facere poteſt, ſed totum vt Rex Regno debet, ita eleganter tradit Seneca *de conſolatione ad Polybium, cap.* 26. ibi, *Cæſar quoque ipſi, cui omnia licent, propter hoc ipſum multa non licent, omnium domos illius vigilia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius induſtria, omnium vacationem illius occupatio, ex quo ſe Cæſar orbi terrarum dedicauit, ſibi eripuit, & ſyderum modo quæ irrequieta ſemper curſus ſuos explicant, nunquam illis licet nec ſubſiſtere. Ad quem itaque modum tibi quoque eadem neceſſitas iniungitur, non licet tibi ad vtilitates tuas, ad ſtudia tua reſpicere, Cæſare orbem terrarum poſſidente, impartiri te nec voluptati, nec dolori, nec vili rei potes, totum te Cæſari debes.* Et vnus ſolus Princeps labores, ærumnas & vigilias plurimorum, & pro plurimis ſuſtinet, vt ex Platone, Lampridio,

dio, Herodiano & aliis notauit Adamus Contz. *lib.3. Politicorum, c.5. §.3. & lib.7. c.2. §.1.*

9 Ex quo velut ex fonte reliqui inferiores ministri sicut risuli hanc etiam acerbitatem munerum publicorum experiuntur, nam, vt tradit Historiographus Lusitanus Ioannes Barrios *decade 2. lib.10. capite 1. Longè leniores sunt labores belli, quàm regiminis, nam ex bello ad gloriam itur victoriâ inimicorum, ex regimine in odium, ex pœnis delinquentium, & reformatione vitiorum.* Et quantum difficultates regendi opprimant Princeps & Gubernatores, denotat Authentica *Iusiurandum quod præstatur ab his, in principio.* Plinius & alij, quos refert Bobadilla *lib.1. politicæ, cap. 15. num.24.* plura cumularunt Mastillus *de Magistratibus, lib.1. cap.30. num. 25.* Nicolaus Bello. *de statu politico lib.6. discursu 3. pag.623.* pluribus Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib.1. in principio.* Carolus Scribanius *in politico Christiano, lib.1. c.1.* Adamus Contzen *lib.7. politicorum, c.2.§.1.*

10 Verumtamen ex omnibus huic rei maximè conuenit quando aduersùs iudicem, quia reos condemnauerat ex iustitiæ administratione, insultarunt litigantes, & constet quantis periculis & calamitatibus subiacent qui iudiciario munere funguntur, nam cùm difficile sit, vt qui in causa ciuili, vel criminali damnatur, acquiescat iustè damnari; semper enim querelas excitant condemnati aduersùs iudicem, nam innocens, quisquam prædicatur, & aduersùs eum, qui iudicabit, pericula insurgunt vitæ, vel honoris, & ab hoc rabido, vel inuido affectu contra iudicem condemnantem nec Pontifices, Reges, & excelsiores viri exempti, quin ex eo periculum adducerentur, aut illo fœdari videantur, cùm Deos suos ita notaret antiquitas, cùm apud Virgilium *lib.1. Æneidos, vers.29.* exprimatur æmulatio dearum Iunonis & Palladis, iracundiam & furorem aduersùs Paridem, ex eo quòd in fauorem Veneris de forma iudicaret, & aureum pomum dedisset, vnde illæ deæ excidio Troiæ causam dederunt, Regnum in quo Paris successor erat, nota verba.

Nec dum etiam causæ irarum sæuique dolores
Exciderant animo: manet alta mente repostum
Iudicium Paridis, spretæque iniuria formæ.

11 Nonnulla exempla proponam, etsi *in tomo 2. decisionum* aliqua relata *cap 98. n.32.* quibus hæc res manifestiùs constabit. Et vt ab ordine dignitatum incipiamus, Summorum Pontificum Clementis Septimi refert Paulus Iouius *lib.31. Historiarum*, cùm esset lis inter Ecclesiam & Ferdinandum Deste Ferrariæ Dominum, de ciuitatibus Modenæ & Regij, compromissum factum fuit in Dominum Imperatorem Carolum Quintum, vt de iustitia arbitraretur, illeque contra Ecclesiam pro Ferdinando iudicauit. Pontifex valde iratus contra Imperatorem pro arbitrio aduersùs Ecclesiam semper maleuoli animi indicia exhibuit: vnde occasionem dedit, vt exercitus Imperialis inscio Imperatore anno 1527. miserabilem expugnationem & deprædationem Romæ faceret.

12 De Summo Pontifice Ioanne vigesimo secundo refert Zurita *lib.6. Annalium, cap.52.* nam cùm in lite quam intenderat Dux Barbieræ aduersùs Marchionem Deste pro iuramento fidelitatis quod fecerat pro vrbe Ferrariæ, Barbetium condemnaret, vt remitteret Marchioni iuramentum, quia declaratum dominium directum Ferrariæ ad Ecclesiam Romanam pertinere. Dux valde indignatus aduersùs Pontificem pro sententia fautorum dietam congregans in Germania, appellauit à sententia ad futurum Concilium, & petens congregari proposuit & opposuit in eo grauissima capitula excessus, & delicta contra Pontificem, qui iudicauit.

De Imperatoribus & Regibus primò se offert Maximus Carolus Quintus, qui, vt prædiximus, adeò iustitiæ religiosissimus, vt condemnaret Pontificem Clementem Septimum, & in lite quam intenderat Landgrauius contra Henricum Comitem Nassauium, in cuius fauorem sententiam tulit Imperator in dieta Ratisbonæ, ex quo valdè iratus Landgrauius de legibus ad arma appellauit, & fautor fuit periculosæ rebellionis Protestantium Germaniæ, vt refert Paulus Iouius *lib.32. historiarum, capite 1.* & Philippum Regem Macedoniæ patrem Alexandri Magni pugionis ictibus occidit Pausanias de nobili familia Orestiadum, quia iniustè iudicauerat in querela, quam proposuit de Atalo Regis affini, vt tradunt Iosephus *lib.11 antiquitatum, c.8.* ex Diodoro & Iustino Pineda *lib.6. Monarchiæ Ecclesiasticæ, c.28.§.5.* 13

Aduersùs Philippum Valesium Regem Galliæ, rebellionem periculosam excitauit Robertus Comes artois, eius leuir, quia in lite quam habuit aduersùs Matildem eius amitam, à Rege condemnatus est, & cùm falsis instrumentis vellet iustitiam turbare, Rex falsitate cognita, repulit petitionem ex hoc quod valde iustum fuit. Robertus furore plenus in vindictam prorumpens deserens patriam & filios, in Angliam migrauit, vt solicitaret Eduardum Regem vt aduersùs Gallum bellum moueret, vt refert Ganginus *lib.8.* & Paulus Æmilius *lib.7.* qui etiam tradit, cùm idem Rex Philippus Valesius condemnaret Ioann. Comitem Monfortis in lite quam velut hæres matris Iolantidæ instituerat pro Ducatu Britanniæ, quasi frater Ducis mortui, & cùm contrà Carolus Blesensis quasi maritus Ioannæ Claudæ filiæ Guidonis Ducis fratris maioris quàm Ioannis Monfortensis, & pro Carolo ex repræsentatione sententia lata esset in Parlamento Parisiensi coram Rege, qui ei præsidebat, Montfortensis querelas excitauit, eo, quia Carolus erat affinis Regis, illum fuisse iniustè damnatum dicebat, & factus exul à patria, vt vindictam consequeretur, in Angliam profugus eius Regem ad bellum sollicitauit, ad quod antea induxerat Robertus, vt tradit Pineda *lib. 22. Monarchiæ, c.28.§.1.* 14

Ducis Borboni tam nota Rebellio aduersùs Franciscum Galliæ Regem, eius affinem (nam semper Regibus Gallis infesti, æmuli & fatales sunt eius cognati) inde prouenit, quia in lite quam habuit cum Regina matre, condemnatus fuit: ex quo Regi infestus in rebellionem prorupit, vt tradit Illescas *2. part. historiæ Pontificum, capite 25. §.4.* & Paulus Iouius *lib.39. Historiarum, in princip.* refert de Bonarmissa inter Hugaros nobili & potenti, nam cùm in lite quam cum mercatoribus habuit, condemnatus fuit, præsumens suis aduersariis fauorem dedisse fratrem Iorgium Croacum Episcopum Beradini, Gubernatorem Regni, & tutorem Reginæ, infidelis patriæ, & perfidus proditorio Germanis, & Duci eorum Rocandolfo tradidit vrbem Buda quam obsessam habebant. 15

Et apud Indos Occidentales, Toribius Galindus Tabellio, coniurationem fecit cum aliquibus fautoribus, vt fauerent Franciscum Ferdinandum Gironem, qui rebellionem excitauit anno 1554. vt Tyrannus fieret Peruani Imperij, ad quod Tabellio inductus ex odio & inimicitia aduersùs Senatores & Magistratus Limensis Cancellariæ, quia ipsum in litibus, damnauerant, & aduersùs eum iustitiam administrarunt, vt refert Antonius de Herrera *in Historia generali Indiarum, decade 8. lib.10. c.4.* ex quibus exemplis etiamsi aliqua alibi retulimus, conducit subiungere, vt de periculo Magistratuum appareat. 16

Ex quibus, vt notandum Principibus, proponimus quantum oporteat suis Magistratibus & iudicibus fauere, 17

fauere, quia nec Pontifices, Reges, siue alij excellentes viri, exempti fuerunt ab æmulatione, iracundia contra iudicem, vt in Clemente VII. Duce Bauerio, Landgrauio, Comite de Artois, Comiti Monfortensi, Duci Borbonio & aliis, retulimus, nec etiam qui iudicarunt, liberati fuerunt à periculis iudicandi, vt in Pontifice Ioanne XXII. Philippo Macedoniæ Rege, Carolo V. Philippo & Francisco Regibus Galliæ, & aliis animaduertimus, vt inde notetur quantum priuatus quisque Iudex, vel Magistratus periculis subiacebit, si potentiores pro iustitiæ administratione condemnauerit; tunc enim vitæ, honoris & bonorum periculo suppositus, vnde plures Gubernatores, Prælati & Magistratus occisi fuerunt, quia debitè munere Gubernatoris, vel iudicis functi sunt, & Andreas de Isernia, quia aduersùs Gallum sententiam protulit, ab eo Neapoli occisus fuit, vt tradit Afflictis *in constit. Neapol. lib.3. rubrica 5. num.11.* & Abbas Ordinis Benedictinæ à Monacho occisus, quia nimis rigidè Religionis obseruantiam in subditis inferebat, vt tradit Frater Anton. de Yepes *in chronica Ordinis S. Benedicti 2.p. num.191. & 197.* Alia plura de Episcopis, Magistratibus, & Gubernatoribus, qui occisi fuerunt, quia iustitiam administrarunt, & officiis pro munere functi sunt, ex Vincentio, Burgos de Pace & Capitio Bobadilla *lib. 2. politicæ, cap.13. num.23.* ex Sapiano, Caguolo & aliis multa historiæ exempla refert etiam Bobadilla *lib.1. politicæ, capite 15. num.27.* etsi nulla ex prædictis quæ retulimus, referat. Adde quod de Valerio Flacco Consule tradit Sabellinus *lib.; Ennead.6.* qui propter sententiam in Quæstorem latam vitâ & imperio spoliatus est. Alia pete ex Valerio Maximo *lib.9.c.7. &* 8. Crantzio *lib.9. Vandalia, cap.14. & 16.*

18 Et vt appareat quàm timendum & æruminosum sit muneris iudicandi officium, vt valde notandum refero quod tradit Zurita *lib.2. Annalium cap.13. & lib.11. cap.32.* nam inter nouem iudices, qui electi fuerunt in Regno Aragoniæ, in oppido de Caspe, quando post mortem Regis Martini regnum vacauit, vt declararent cui regni successio deferenda; tunc cum aliis electus fuit Xinerius Rebaza, vir nobilis & Iurisprudentia doctus, cui opposuit eius gener Francus de Perclus incapacem esse & dementem, & informationem dedit, idque omne simulatum fuit, fictæque & affectatæ demonstrationes, quas de furore dedit Xiner Rebaca, vt tradit Zurita, non ex mentis defectu, sed ex nimio iudicio, ex metu & angustia iudicandi in re tam magna.

19 In quo se dementem simulans imitatus fuit plures virós sanctos, qui pro dementibus haberi voluerunt, furorem simulantes, ne ad Episcopatus munera publica eligerentur, vt ex sancto Efrene refert Sozomenus *lib.1. cap.15.* ad plateas & vias publicas exire, furiosi & amentis signa exhibens, vt excusaret Episcopatum, ad quem electus, & electores furorem certum existimantes, alium elegerunt. Alia exempla retulit sanctorum virorum Frater Ioannes Nauarrus *in vita sanctæ Ioannæ de Cruz, lib.1. cap.13. in annotationibus, pag.147.* Et de Vlysse refertur se furiosum finxisse, duodus canibus terram arasse, salemque pro frumento seminare, vt excusaret se Ducem esse Græcorum, à quibus electus erat contra Troianos, vt ex Homero, Ouidio & Bocacio, tradit Bobadilla *d.l.1. Politica, cap.15. num.27.* idque insinuauit Vlpianus *in l. obseruare 6. ff. de curat. furios.* monens Prætores magnam curam adhibere circa excusationes illorum, qui à muneribus publicis se eximere intendunt, addens rationem ibi, *Quoniam plerique furorem, vel dementiam fingunt, quo magis onera ciuilia detrectent.* ex Ioan. Bapt. Larrea Allegat. Fiscal. Pars II.

quo apparet, quale quantumque æruminosum sit iudicandi & regendi munus, cui vitæ, famæ & bonorum periculum copulatur, si existimauerint plures satius esse pro dementibus & furiosis haberi, quàm iudicandi periculis & laboribus subiici.

Vnde oportet Principem honoribus & beneficiis 20
prosequi Gubernatores & Magistratus, vt possint confidenter vincere pericula & difficultates munerum publicorum, aliàs enim quisque validissimus ea timebit, & inde Cornelius Tacitus *lib.3. Annalium*, refert, ibi, *Claudius, quæstores rursus imposuit, ipsique ne metu offensionum segnius consulerent, extra ordinem honores permisit.* Idque etiam similiter fecerunt alij Imperatores, vt tradit Spartianus *in vita Adriani*, & de Nerua & Adriano tradit Alexander ab Alexandro *lib.4. dierum genialium, capite 11.* eis verbis. *Diuus Nerua & Adrianus iurauerunt se nunquam Senatorem, nisi ex Senatusconsulto, puniturum.* & idem Alexander ab Alexandro. *Alexander Seruus Imperator nullum à Senatu dimisit, neque laticlauium ademit, aut pœna affici passus fuit, nisi de consilio Senatus.* Et Dio etiam de Nerua retulit in eius vita, ibi: *Diuus Nerua iurauit in Senatu nullum à Senatoribus suo iussu interfectum iri, idque iusiurandum facta etiam coniuratione contra se ratum habuit.*

Quod omne necessarium est, vt iudices & Magi- 21
stratus possint confidenter iustitiam administrare, & vincere calumnias, quibus solent subiacere, vt notarunt S. Athanasius *in Apolog. ad Constant.* Diuus August. *lib.2. de ciuitate Dei, cap.9.* Sidonius Apollinaris *lib.1. cap.11.* iunctis notis Sauaronis, Lucianus *dialogo de non credendo calumniæ.* Arnobius *lib.3. contra gentes, num.33.* Petrus Gregor. *lib.38. Syntag. Iuris, cap.6.* & mirè iudicum & Gubernatorum labores, & pericula expressit Cicero *in oratione pro Lucio Flacco 2. part.* ibi, *O conditiones miseras administrandarum prouinciarum, in quibus diligentia plena simulatum est, negligentia vituperationum, vbi fecuritas periculosa, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciosa, frons hominum familiaris, multorum animus iratus; iracundia occulta, blanditiæ apertæ, venientes. Prætores expectant, præsentes inseruiunt, abeuntes deserunt.* & meliùs expressit Ecclesiasticus *capite 29.* ibi, *Donec accipiunt, obsculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam, & in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij & murmurationis.* quasi semper qui gubernationi & iudicandi muneri præsunt, dolis, fallaciis, simulationibus & calumniis subditorum subiaceant, & nihil ab illis, nisi damna & pericula, possint sperare, quibus ea solùm medebitur Princeps, si de Magistratuum authoritate maximè curauerit, *& in sequentibus allegationibus* etiam probabimus.

ALLEGAT. CI.

Delationibus contra Magistratus Princeps non deferat.

1 *Magistratibus optimis subiacent calumniæ.*
2 *Cato maior quadragies septies reus calumniosè postulatus.*
3 *S. anctus Damasus Pontifex falsò accusatus est de adulterio, & aliis criminibus.*
4 *D. Gregorius Magnus graues calumnias est passus.*
5 *Pontifex Leo III. variis æmulationibus falsis fuit agitatus.*

Pascalius I. de duobus homicidijs falsò accusatus.

6 *Pontifex Leo IV. plures calumnias sustinuit.*
Pontifex Ioannes XIII. multas iniurias ab inimicis passus.

7 *Pontifici Gregorio VI. multa falsa crimina obiecta.*

8 *Sixtus V. plures emulationes & calumnias in Ordine sustinuit.*

9 *Rex Alphonsus nomine Castus, pluribus calumnijs à domesticis exagitatus ad monasterium fugit.*

10 *Præses Baca de Castro post egregia opera in sedandis Prouincijs Peruanis duodecim annis in arce calumniosè detentus liber euasit.*

11 *Princeps non facile credat delationes contra Magistratus.*
Genesis cap. 19.
Genesis cap. 18.

12 *Pater subditorum est Princeps.*

13 *Magistratus credendum iustè munere fungi.*
l. 1. §. 1. ff. de officio Præfecti Prætorio.

14 *Domitianus Imperator odio habuit delatores.*

15 *Carolus Scribanius adducitur.*

16 *Accusator Sacerdotis non facile credendus.*
c. si qui sunt 17. 2. q. 7.

17 *Innocentius III. non credidit Regi Hispaniæ accusanti Episcopum.*
c. cùm in iuuentute, de præsumptionibus.
Principem iustè agere præsumitur.
Accusator & testis, vt idem sit non admittendum.
cap. inquisitionis, §. tertiæ dubitationis, de accusation.
c. accusatores 3. q. 5.

18 *Litigantium & delinquentium versutia iudicem falsis delationibus & libellis sine auctore calumniare.*

19 *Maximi Tyranni contra Ecium calumniæ vt imperio potiretur.*

20 *Libelli sine subscriptione legibus nostris improbati, & iure procedere non possunt, nec admitti.*
Pragmatica anni 1623. c. 20.
l. 3. tit. 13. lib. 2. Recop.

21 *Syndicatus & visitatio Magistratuum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore.*
Philippus II. non permisit supremum Castellæ Senatum visitari, & ipse testes examinauit in visitatione Consilij Aragonum.

22 *Magistratus superioribus non debent facilè exprimi syndicatui.*

23 *Magistratus debent subditis esse spectabiles, & venerandi.*

24 *Seditiosi in Castella tempore Caroli V. petierunt, vt ad obedientiam redirent.*
Senatus & Cancellarias crebrò visitari.

25 *Magistratus in eo maximè excellere debent, si constantes fuerint, & auaritia vacauerint.*

26 *Lib. 4. Regum cap. 5.*
Naman plusquam miraculo sanitatis suæ lepræ ad Deum verum cognoscendum commotus, quia Eliseus Propheta eius munera non admisit.

27 *Clementiæ & seueritatis inter extrema magis ferenda seueritas quæ subditos continet, quam clementia quæ solet contemptum inducere.*

An delationes Princeps facilè credere debeat aduersùs Magistratus, quia optimi subiacent calumnijs.

NVLLI maioribus periculis & falsis insinuationibus expositi sunt, quàm optimi Magistratus, nam cùm ex amore iustitiæ, & virtutibus suis improborum vitia horreant, & ex munere suo persequi debeant omnes qui vitiis debacchanerint, insurgunt aduersùs eos, qui præpositi sunt correctioni, & vindictæ. 1

De Catone maiori, eloquenti Oratore, insigni Duce, iusto & excellenti Senatore, traditur quadragies septies calumniosè reum factum, sempérque absolutum, valuit enim plus innocentia & eloquentia, quæ humanis rebus dominatur, quàm omnis inimicorum insidiæ, vt referunt Plutarch. *in eius vita.* Sabellicus *lib. 1. c. 6.* Theatrum vitæ humanæ *vol. 4. lib. 2. pag. 1122.* & ex Valerio Maximo *lib. 3. cap. 7.* tantum fiduciæ in sua innocentia reposuit, vt ab inimicis in quæstionem publicam deductus, Tiberium Gracchum, à quo in administratione Reipublicæ ad vltimum odium desidebat, iudicem deposceret. 1

Sanctus Damascus Pontifex falsò accusatus fuit de adulterio, & innocentiam suam defendit in Concilio quod congregauit quadraginta Episcoporum, in quo absolutus fuit, & decretum factum, quod insertum in corpore iuris, quo statutum pœnam accusati irrogandam accusatori, si de calumnia constaret. *cap. calumniator 2. q. 3.* S. Damascus *epist. 5. ad Stephanum,* Illescas *in Pontificum historia 1. p. lib. 2. c. 6.* 3

D. Gregorius Magnus etiam passus est graues calumnias & accusationes, & æmuli post eius vitam durarunt, adeò vt vellent omnia eius opera incendio absumere, & igni tradiderunt Ioan. Didacus *in eius vita historiæ Pontificum 1. p. lib. 4. c. 2.* 4

Et Pontifex Leo Tertius sanctissimus, & cuius meritis Deus plurima miracula operatus, variis æmulationibus agitatus, & plurium criminum accusationes passus fuit, vt tradit Æmilius *lib. 2. Annalium Francorum, anno Domini 800.* Historiæ Pontificum *vbi proximè d. cap. 2.* Pontifex Paschalius Primus calumniosè accusatus de duobus homicidiis coram Imperatore Ludouico Pio, & criminum purgationem fecit in Synodo triginta Episcoporum. 5

Pontifex Leo Quartus apud Lotharium Imperatorem plurium criminum accusatus, & contra Pontificem Ioannem decimumtertium multæ exortæ calumniæ & falsi testes, ex quo carceri mancipatus fuit, & eius æmuli iniurias irrogarunt, ex quo Otho Imperator valde iratus, condemnauit accusatores flagellis cædi, furcâ suspendi, cum notando supplicij modo, vt tradit Fulg. *lib. 6. c. 11.* Historia Pontificum *d. lib. 4. c. 36. 41. & 73.* 6

Sancto Pontifici Gregorio sexto plura falsa crimina obiecta, & post eius mortem miraculo Deus eius aperuit innocentiam. Platina *in eius vita*, Theatrum vitæ humanæ *vol. 5. lib. 4. pag. 1303.* 7

Et Sixtus Quintus magnas in sua Religione æmulationes sustinuit, ex integritate, & constantia, qua munera quæ ante Pontificatum habuit, exercebat, vt inimici sui facerent illum priuari officio Procuratoris Generalis sui Ordinis, vt refertur Historia Pontificum *3. p. in vita Sixti Quinti, c. 3.* 8

Et cùm inculpatæ vitæ esset Rex Castellæ Ildephonsus, Casti nomine, aduersùs eum coniurarunt dome- 9

domestici & ministri plures, obijcientes calumnias, quibus vitandis in vndecimo anno sui Regni in Arelatense Monasterium fugit, vt tradit Mariana *de rebus Hispaniæ lib.7.c.9.*

10 Et vt inferiorum exemplum sit, illud sufficiet Præsidis Bacæ de Castro prudentissimi, validi & sapientis, qui electus ad sedandos tumultus Imperij Peruani, cùm omnia rectè disponeret, & multos labores sustineret, & tumultus pacaret, fructus operæ fuit magnis calumniis & criminibus accusari, quorum causa duodecim annis detentus fuit in Arce villæ de Arcualo; & quamuis postea calumniâ detecta absolutus fuit, & rediit ad Senatum regium, cuius Senator erat, tamdiu calumniosè detentus, nam si antea vitam finiret, relinqueret famam & honorem maculatum.

11 Ex quibus, & aliis plurimis exemplis, quæ facilè congeri possent, cùm tot viri magni, sancti & sapientes Pontifices, Reges & Magistratus falsis subiacerent delationibus, apparet quàm cautus in eis credendis Princeps esse debet, iuxta doctrinam sacræ Scripturæ, nam, vt in ea traditur *Genesis cap.* 39. etiamsi vxor Putipharis, de qua confitebatur, experientia & amore eam credere debens, de seruo Ioseph querelam dedit, eiusque pallium, quod in manibus exhibebat, persuadere posset, adhuc traditur ibi, *His auditis, decanus, & nimium credulus verbis coniugis*, quasi videretur facilè in credulitatem impulsus, quando contra seruum etiam ex vxoris testimonio irascebatur.

12 Et quamuis populus Sodomæ adeò improbus erat, & tot criminibus debaccharetur ex clamore peccatorum, qui peruenit ad cœlum, adhuc videtur noluisse Deum credere; sed dixit ad Abraham Genesis *cap.* 18. *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis, descendam, & videbo vtrum clamorem hunc opere compleuerint?* Si enim Deus detrahit fidem peccatis manifestis, & veritatem eorum, etsi non egeat certioratione, indagare procurat: quanto magis Princeps, qui velut Pater subditorum & Magistratuum existimatur, vt ex Cassiodoro, Claudiano, & Paulo Iurisconsulto probauit D. Franciscus de Amaya *lib. 1. obseruationum, capit.* 1. debet non facile Princeps Magistratuum detractiones admittere, & contra illos delationibus deferre.

13 Nam cùm semper credi oporteat viros probos ad Magistratum assumi, & illos iustè munus exercere, vt traditur *in l.1. §.1. ff. de officio Præfecti prætorio*, eis verbis. *Credidit enim Princeps eos, qui ob singularem industriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officij magnitudinem adhibentur, non aliter iudicaturos esse pro sapientia & luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus.*

14 Et Domitianus licèt improbissimus, tamen delatoribus fidem non dedit, sed eos variis pœnis coërcuit, vt constat ex Martiali *in Amphitheatro, Epigram.* 4. Iustus Lipsius & alij, quos refert eruditus noster D. Laurentius Ramirez de Prado *in eius commentarijs*, nam, vt tradit Suetonius *in vita Domitiani*, *Princeps qui delatores non castigat, irritat.*

15 Et huius facti exemplum Regibus Christianis propinat Carolus Scribanius *in institutione Politico Christiana. libro* 1. *capite* 17. eis verbis. *In omni fatem delatione meminerint dexteram semper aurem reo dare, & delatori sinistram, potiorem nimirum dignioremque illi partem, non potest hic peccare moderatione, potest credulitate, cogitet plurima occurrere quæ accusatorem impellant, error, suspicio, zelus, simulatio, odium, timor, præmium, facilitas in credendo; suspendat deinde sententiam in omni delatione, taciusque secum singula delatoris despiciat, delictum personam deferentis, ac delati vtriusque vitam & mores, narrationis modum, circumstantias locorum, temporum, personarum audiant, deinde reum placidissimo vultu & ore obseruet, in eo singula non minus, quam in accusatore, nec quicquam statuat nisi in re compertissima, plus semper reo & clementiæ tribuat, quàm accusatori, & seueritati: quam si satis esset accusasse. Princeps reus staret; & optimus quisque in quem fere improbitas insurgit.*

Et in Iure similiter traditur, si quis accusauerit Sa- 16
cerdotem, cautè & nisi præuia discussione non esse credendum, quod equidem etiam obseruari oportet in Magistratibus, qui iustitiæ Sacerdotes dicuntur *l.1. ff. de iustitia & iure.* & nota verba textus *in c. si qui sunt* 17.2.q.7. ibi, *non oportet eos à iudicibus Ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua conscientia, quove merito, si pro Deo, aut vitæ, pro vana gloria, vel inimicitia, vel odio, aut cupiditate ita præsumpserint, vel ne.*

Singulare & valde notandum extat exemplum *in* 17
c cùm in iuuentute, de præsumptionib. vbi cùm Rex Vngariæ coram Pontifice Innocentio III. de incesto accusaret Episcopum quinque Ecclesiarum, noluit Pontifex accusationem admittere; attende verba textus ibi, *Quia tamen eius suggestio non de charitatis radice procedere videbatur, nolumus aures nostras quæ si malignis delationibus inclinare.* si enim accusator Rex ipse pro quo præsumptio est, iustè procederet, vt ex gloss. *in l. relegati, C. de pœnis, c. cùm à nobis, in fin. de testibus, Clement. vnica, de probationibus.* Cynus, Alciatus, Romanus, Grammaticus, Hippolytus de Marsiliis, ex quibus hanc esse præsumptionem iuris, quæ non admittit probationem in contrarium, tenuit Menoch. *lib.2 præsumpt.10.num.7.* non admittitur eius delatio aduersùs Episcopum, de cuius opinione nihil improbum Pontifici insinuatum, quanto minus credendum est reo ab ipso iudice condemnato: nam isti odio in iudicem libellis sine subscriptione delatores sunt, & postea eius quod ipsi fabricarunt, testimonium ferunt, vt idem sit accusator & testis, contra Iuris rationem. *cap. inquisitiones, § tertia dubitationis, de accusat. c. accusatores* 3.q.5. Treuisanus *lib.1. decis.29.* Iodocus *in praxi, rubrica de reprobat. test. n.12.* Farin. *de testibus, q.60, n.64.* Bobad. *lib.5. c.1. n.66.*

Nam illa maior delinquentium & litigatorum, qui 18
iniustè causam agunt, versutia est iudicem calumniare, vt inde vigorem administrationis iustitiæ aliqualiter remittat, vt ex Iusto Lipsio tradit eruditus Ioannes de Solorzano *lib.1. de iure Indiarum, c.6.n.39.* & ideo Magistratibus falsas obiiciunt delationes, quas libellis sine authore aduersùs illum Principi insinuant, vt de Ministro diffidat.

Qua calliditate & versutia maximus, vt tyrannide 19
imperium consequeretur, illud primum cogitauit, vt à latere Valentiniani Imperatoris excluderet Illustrissimum Ducem Ecium, qui vicerat Atilam, & eius factorum ac nominis gloria apud omnes inualuerat, & falsis & calumniosis insinuationibus plura contra Ecium opposuit clancularijs libellis oblatis, proditionem simulans, & cùm Atila Ecium fœderatum, quibus inductus Imperator illum occidit, & post eius mortem Maximus imperium vsurpauit, eoque Valentinianum priuauit, vt appareat Regni propugnaculum destruere, qui inducit Principem vt diffidat de ministris, aut eis aliqualiter fauorem, vel auctoritatem detrahat, vt quidam miles de morte Ecij Valentiniano edixit, *se manum dextra amputasse sinistram*, vt tradit Baptista Ignatius *lib.2.c.2.*

20 Indeque prudentiſſimè Rex noſter Philippus quartus in pragmaticis ab eo editis iubet libellos ſine ſubſcriptione, in quibus de accuſatore non conſtat, non admitti, vt conſtat ex capitulis Reformationis anni 1623.c.20. quod antea edixerat Imperator Traianus, reſpondens Plinio iuniori Prouinciæ Proconſuli dum ſcriberet aduersùs Chriſtianos plures libellos ſine ſubſcriptione datos, & cùm in Religione adeò ſuperſtitioſi exiſterent Romani, tamen reſcripſit Traianus, *ſine authore propoſiti libelli nullo crimine locum habere debent quia mali exempli, nec noſtri ſeculi eſt.* refert Plinius *lib.*10. *Epiſtolarum*, & Illeſcas in hiſtoria Pontificum 1.*p.lib.*1.*cap.*7. & ſimiles libelli ſine ſubſcriptione expreſsè à iure communi reprobantur *in cap. inquiſitionis* 21.§. *tertiæ, de accuſatio.* & idem probarunt Auiles *cap.*2. *Prætor. verb. an iuſtitia, numero* 18. Seguta Daualos *in director. iudicum* 2.*p.c.*3. *numer.*10. Menoch. *conſ.*94.*num.*18. Iulius Clarus *in praxi, qu*§. *num.*4. *& q.*73. *num.*42. Baiardus *in additionibus ibi.* Ambroſinus *deciſ.*50.*num.*30. Maſtrillus *de Magiſtratibus,lib.*6.*cap.*2. *num.*47. *&* 27. Bobadilla *lib.*5. *Polit. cap.*1.*num.*74.*&* 75. D. Perez de Lara *lib.*2. *anniuerſaliis & Capellanis, cap.*4.*n.*123. & facit *l.*3. *tit.*13.*lib.*2. *Recopil.*21.

21 Vnde ex his libellis non debere Principem viſitationem, vel ſyndicatum aduersùs iudices & Magiſtratus facile decernere,notauimus 2.*p. dec. Granatenſ.*98. *num* 44. idque præ oculis habuit prudentiſſimus Rex noſter Philippus Secundus, nam,vt tradit Ludouicus Cabrera in eius hiſtoria *lib.*2.*cap.*21. non niſi rarò viſitatores & ſyndicatus permiſit, vel decreuit Senatuum & Cancellariatum, nec vnquam voluis ſyndicare Senatum ſupremum iuſtitiæ, edicens ſi viſitari deberet, per ſe ipſum viſitationem faciendam, & in ſyndicatu Conſilij ſupremi regni Aragonum Rex ipſe cœpit teſtes examinare, vt tradit eius Hiſtoricus Antonius de Herrera *in Hiſtoria Indiarum, decade*7.*lib.*6. *cap.*4. & rationem reddere ſolebat, nam cùm Iudices ſine timore debeant aduersùs improbos procedere, iuxta illud Eccleſiaſtici cap.7. *Noli fieri Iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.* ideò prudentiſſimè prouidit ne facile delatores in Magiſtratus inſurgerent, & calumniis minus audaces redderent.

22 Magiſtratus ſuperiores qui tali experimento virtutibus,& prudentia eligendi, debent exceſſus corrigere ſubditorum, quibus permitti non poteſt facta Magiſtratuum facilè calumniari, vt tradit Valerius Maximus *lib.*7.*cap.*2. Titus Liuius *lib.*29. *anno ab Vrbe condita* 549. ibi. *Gn. Bebius Tribunus plebis Claudium Neronem & Liuium Salinatorem ob nimis aſpere actam cenſuram reos poſtularet apud Senatum, cauſa dicta ſua decreto liberauit vacuum omnis iudicij, metu eum honorem reddendo, quia exigere debet rationem, non reddere.* & de Quinto Metello tradit Platin. *lib.*1.*de optimo cive.* Theatrum vitæ humanæ *volum.*3.*lib.*5.*pag.*767. eis verbis, *De optimo ciue Quinto Metello. qui repetundarum accuſatus cauſam dixit, & Tabulæ adminiſtrationis inſpiciendæ iudicibus traditæ omnes qui præſentes aderant auertere oculos, indignum rati chartæ, & non integritati eius fidem præſtari, cui populus Romanus tantam prouinciam commiſit.*

23 Nam verè nihil magis authoritatem Principis auget,quàm qui eius nomine regimen exercent,& iuſtitiam adminiſtrant apud ſubditos, ſine aliquo dedecore exiſtere, nam, vt ex D. Auguſt.refert Neotericus Auctor libri *de regimine Principum cap.*22. *Decet eos qui præſint, glorioſos in conſpectu Populi apparere, nam ſi tumis dejectionis ſernaretur humilitas regendi, frangeretur authoritas.* nam verè nihil magis odio & æmulatione ſubditi proſequuntur, quàm Magiſtratus, qui nomine Principis muneribus publicis funguntur.

Et vltra quod ſemper experientia compertum, vno 24
tàtùm ex noſtris hiſtoriis exemplo validè firmabitur, nam in eis tumultuoſis ſeditionibus, quibus tempore Imperatoris Caroli V. Caſtella fœdata, quas *Communidades* dicimus,vt illi ambitioſi & improbi homines ad obedientiam Domini Imperatoris reducerentur,illud principaliter petierunt, vt lex fieret, qua decerneretur Senatus & Cancellarias crebrò & frequenter ſyndicari,vt referunt Epiſcopus Mindonenſis, Anton. de Gueuara *in* 1. *part. epiſtol. pagin.*109. Sandoualius Pampilonenſis Epiſcopus *in hiſtoria Caroli V.* 1. *part. lib.*7.*anno* 1620.*pag.*258. Illeſcas *in Pontificum hiſtoria* 2.*p in vita Leonis X.c.*24.§.10.*pag.*217.

Vbi notandum eſt rebellium & improborum ra- 25
biem eo maximè voluiſſe placari,ſi Magiſtratuum auctoritatem crebris, & continuis viſitationibus læderent, & diminuerent, & inde Principes monendi ſint, ne facilè ſyndicari Senatus permittant, & quando id fieri neceſſarium exiſtimauerint, magna cautione & examine præcedente decernatur, non enim ex leuioribus in Senatores calumniis excitatis,ſed ſolùm contra eos de his, quæ pertinent ad muneris exercitium, inquiſitio fiat, & iudici qui *in iudicij adminiſtratione* conſtans,& iuſtus apparuerit, leuiora indulgeantur, ſi vacauerit auaritia, & ambitione, doctrina legali & prudentia excellat, hæc enim ſunt quæ ad munus iudicandi conducunt, & maximi Principis, qui Magiſtratum elegit, nomen extollit.

Vno exemplo ſacræ ſcripturæ quod ex litera ex- 26
pendi confirmabitur *lib.*4. *Reg. cap.*5. nam cùm Naman dilectior & potentior Aulicus Regis Syriæ mitteretur ad Regem Iſraël, vt eum à lepra ſanaret, & peruenit ad Prophetam Eliſæum fama ſanctitatis, & miraculis celebrem, & cum grandi famulorum comitatu pluribus muneribus & diuitiis perueniret ad domum Eliſæi,qui noluit Naman loqui,ſed miſit ad eum nuntium, dicens: *Vade, & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.* quo valde iratus Naman recedebat, dicens meliores eſſe fluuios Damaſci, nam ſperauerat egreſſurum ad eum Propheтam, vt inſtare inuocare nomen Domini ſui, & ita curaret; tamen à ſeruis ſuis, vt faceret Prophetæ mandatum,rogatus deſcendit,& lauit ſepties in Iordane, & vt traditur in ſacra Scriptura, *reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri parauli, & mundatus eſt, & reuerſus.* ad Prophetam cum vniuerſo comitatu, rogauit vt ex diuitiis & muneribus acciperet. Cui reſpondit Eliſæus. *Viuit Deus ante quem ſto, quia non accipiam; cúmque vim faceret, penitus non acquieuit.* & quamuis antea Deum verum cognoſceret, ex miraculo tamen non eſt conuerſus, vt ei adotationem promitteret, niſi poſtquam inuenit miniſtrum qui munera accipere recuſauit, nam Prophetæ nolenti accipere, vt traditur in ſacra Scriptura, ibi, *Dixitque Naman, vt vis; ſed obſecro, concede mihi ſerno tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra, non enim faciet vltrà ſeruus tuus holocauſtum, aut victimam diis alienis, niſi Domino.* vt inde appareat quantum honoris adiiciat Regi miniſter, qui liber eſt, & immunis ab omnium munerum corruptela, quaſi maiorem authoritatem adiungat, quam reliquæ virtutes iudicantium.

Auctoritas enim, quam conſequuntur Regni Ma- 27
gnates titulari, & domini vaſallorum, & Regni ornamentum ſunt, vt cœli ſtellæ, ſed ſplendor hic etſi à Principe detiuetur, totus illuſtrat Magnates, & dominos, & in eorum vtilitatem cedit, hec aliquid ad

Princi

Principem inde rediit. At verò omnis Regentium & Magiſtratuum ſplendor, etſi à Principe mutuatus, in ipſo lucet, & micat, cùm deſeruiat ad iuſtitiæ ſuæ & regiminis adminiſtrationem, & ideo totus Regalis eſt, ac perinde maximè oportet ne vnquam deprimatur, nec obſoleſcat, & ſine Principis fauore & honore iuſtitia, velut depicta eludetur, nullus timebit, ſed potiùs irridenda, ſi ex quacumque calumnia miniſter ſyndicandus contemnetur, magiſque ferendum eſt, vt nomine Regis ſui eius miniſterio & officio Gubernator in aliquo caſu nimis rigidus excedat, quàm vt vileſcat, & contemptibilis appareat publica poteſtas, nam inter duo extrema clementiæ, & ſeueritatis, minus periculoſus eſt rigor, nam quamuis excitet odium, & exoſum iudicem faciat, tamen timorem inducit, & veneration-em, qua ſecuritas populi & obedientia conciliatur, manſuetudo verò, & indulgentia ſolet contemptui cauſam præbere, vt ſubditi obedientiam debitam fraudare conſueſcant.

ALLEGATIO CII.

Princeps contra Magiſtratus calumnias acriter vindicet.

1 *Magiſtratuum auctoritas Reipublicæ intereſt.*
2 *Magiſtratus qui offendunt, grauiter puniendi.*
3 *Schiſmatis Core & ſequacium graue ſupplicium, quia contra Moyſem Gubernatorem audaces*, Numer. cap. 16.
4 *Pœnæ graniores leues videntur contra eos qui Gubernatores offendunt.*
5 *Herchenbaldi Comitis Belgij ex progenitoribus noſtri Regis notabile iuſtitiæ exemplum, & propter illud miraculum.*
6 *Valerij Maximi exemplum pro reuerentia Magiſtratibus exhibenda.*
7 *Alphonſi VI. Regis Caſtellæ egregium iuſtitiæ factum.*
8 *Iacobi expugnatoris Aragonum Regis vindicta pro iniuria & morte Magiſtratus.*
9 *Iudices & Magiſtratus quaſi Dij cenſendi, vt venerentur.*
Pſalm. 81. explicatur.
l. ſpadonem, §. ſi ciuitates Principes, ff. de excuſat. tutor.
l. ius Senatorum. C. de dignit. lib. 12.
10 *Maieſtatis crimen ſecundæ ſpeciei cenſetur iniuriam irrogare Magiſtratui, ex eo, quia iuſtitiam adminiſtrauit.*
c. felices 5. de pœnis, lib. 6.
Conſiliarij pars corporis Principis.
l. quiſquis 5. C. ad l. Iuliam Maieſtat.
c. ſi quis 22. 6. q. 1.
11 *l. 11. tit. 16. p. 2.*
12 *l. aut facta. §. ſolent, ff. de pœnis.*
13 *Magiſtratibus iniuriam facere eſt criminis Maieſtatis ſpecies.*
14 *Maieſtatis iſtud eſſe crimen ex Halycarnaſſæo, & Ærodio nouiter probatur.*
15 *Iniuria contra Magiſtratuum qualitates quæ notandæ.*
16 *Honor vitæ præcellit.*
l. inſta. ff. de manumiſſ. vindicta.
17 *Talionis pœna quæ legibus 12. Tabularum inducta, in deſuetudinem abijt.*
l. ſi cui, ff. de accuſat.
18 *Talionis pœna in crimine falſitatis legibus Hiſpaniæ irrogatur.*
l. vlt. Tauri.
Falſitas vitam, honorem & diuitias ledit.
19 *Calumniatori in cauſa grauis mortis pœna irrogan-da.*
Eſther cap. 7. & 8.
Danielis cap. 7. 13. & 14.
20 *Tiberius Imperator magnis pœnis affecit calumniato-res.*
21 *Nemo Imperatores calumniatores punit.*
22 *Calumniator puniendus, etiamſi calumniatus non petat, & num. 31.*
23 *Athanaſius renuntiauit Patriarchatui Conſtantinopo-litano, quia grauioribus pœnis calumniatores non pu-niti.*
24 *Ataulphus Epiſcopus Compoſtellanus à calumnia mira-culo liberatus.*
25 *Calumniæ pœna.*
l. ſi crimen. ff. de accuſation.
l. fin. ff. de furtis.
l. vlt. C. de calumniator.
l. 1. C. de curioſis & ſtationarijs, lib. 12.
26 *Calumnioſi & falſi teſtes in viſitatione Magiſtratus puniendi.*
l. athletas, §. calumniator, ff. de his qui notant. in-fam.
l. 1. §. calumniari, ff. ad Turpill.
27 *Calumnia grauius ferit, quàm telum.*
Calumniæ crimen pecunia non abolendum.
28 *Sacrilegium eſt authoritatem Magiſtratuum ledere.*
l. 1. C. vt dignit. ordo ſeruetur.
29 *Reginæ Hiſpaniæ Iſabellæ Catholicæ egregium iu-ſtitiæ exemplum, qua noluit excitato bello Gra-natenſi delictum pro magna ſummæ pecuniæ ab-olere.*
30 *Calumniatorum duo ſupplicia.*
31 *Magiſtratus poteſt remittere propria iniuria, non pu-blicas.*
32 *Sophonias Propheta c. 1. explicatur.*
33 *Principibus bonum, vel malum nomen conſtituit ex calumniatorum ſupplicio, vel fauore.*

Calumnioſæ aduersùs Magiſtratus & Gubernatores delationes grauiſſimâ pœnâ corporali puniendæ, & velut in crimine læſæ Maieſtatis nunquam remittantur.

VM adeò Reipublicæ intereſſit Regentium & Gubernantium authoritas, & ideo in Magiſtratibus inductum eſt veſtibus honorificis incedere, vt pluribus refert Maſtrillus *lib. 5. de Magiſtrat. cap. 2. num. 17. & 18.* Cabrera *in hiſtoria Philippi ſecundi, anno 1578.* & nominari cum decore & honore, in ſeſſionibus præcedere, & aliæ Magiſtratuum præeminentiæ, de quibus *cap. Epiſcopus 95. diſtinct.* pluribus Gratian. *tom. 2. diſcept. forenſ. c. 284. per totum.* Maſtril. *d. l. lib. 5. cap. 2. n. 1. 10. & 30.*

Garibaius Camalloa *lib.17. compendij hiſtoriæ Hiſpanæ,c.1.& lib.18.cap.11.* innumeris Bobadilla *lib.1.politic.cap.3.n.34.& c.9.n.11.cum ſeq.*

2 Ideo grauiter puniendi qui aduersùs Magiſtratus, Iudices, miniſtros & ſuperiores inſultauerint, cuius rei graue documentum exhibent ſacræ litteræ in mundi initio, nam, vt tradit Theophylactus, quem referunt Turrianus *de Hierarch. ordin. capite 24.* Ludou. Criſolius *lib.1. Myſtagog.cap.22. ſect.4.* ideo grauiter Deus Cainum puniuit pœna tremoris, vt ſemper contremiſceret, quia Abel, in quem inſurrexit, erat Miniſter & Sacerdos Dei, idque etiam reſpexit Innocentius I. in epiſtola quam ſcripſit Imperatori Arcadio, vt increparet iniuſtum exilium D.Ioan. Chryſoſtomi, quam epiſtolam referunt Gennadius & Glycas, vt tradit Baronius *in Annalibus anno Chriſti 407.* & ab eis mutuauit Cornelius à Lapide *in capite 4. Geneſis*, & Pontificis verba ſunt. *Vox ſanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te. O Imperator, ſicut quondam Abel iuſti contra parricidam, & his modis omnibus vindicabitur eiecisse à throno ſuo, re non indicata, magnum totius Orbis Doctorem, & vnà cum eo Chriſtum perſecutus es.*

3 Aliud etiam documentum Deus dedit, quando cum magno ſtrepitu & apparatu voluit maximum ſupplicij exemplum orbi relinquere aduersùs illos, qui contra Gubernatorem Moyſen ſchiſma excitarunt. Ducibus Core, Dathan, & Abiron, vt traditur *Numerorum cap.16.* cum appatuit Dominus, loquutuſque ad Moyſen & Aaron, ait, *Separamini de medio congregationis huius, vt eos repentè diſperdam, & poſtquam id factum eſt, diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & deuorauit illos cum tabernaculis, & vniuerſa ſubſtantia ſua, & deſcenderunt viui in infernum.* & ne aliqualiter morte inducias haberet ſupplicium antequam morerentur, inferno viui ſepulti.

4 Et ex illis verbis ſacræ Scripturæ, deſcenderunt viui in infernum, valde notandum & tremendum deſumit Doctor Neotericus ex ſancto Ignatio *epiſtola 3.* qui legit prædicta ſacræ Scripturæ verba ibi, *& depoſiti ſunt in inferno.* quaſi cùm depoſitum apud nos dicatur in ſepultura & humatione, quando non congruum, aut conueniens ſepulchrum eſt, & interim corpus deponitur vſquequò ad proprium ſepulchrum transferatur; ita etiam depoſitos fuiſſe in inferno traditur illos, qui in Gubernatorem Moyſen inſultarunt, velut non congrueret ſupplicium, ſed maius, ſi eſſe poſſet, illis irrogandum, & ibi deponerentur ad graniores pœnas transferendi, vt eruditè notauit Pater Didacus Niſſeno, *in Dominicis poſt Pentecoſten, Dominica 3. aſſumptu 4.* nulla enim vindicta etiam grauiſſima, exacerbabitur factum illorum, qui irrogant iniuriam Magiſtratibus, & illis debitam obedientiam fraudauerint: & cùm nullum maius crimen ſit, quàm pacem publicam turbare, & in Gubernatores, & Magiſtratus inſurgere; ita etiam ſupplicia augenda, & nunquam videntur excedere pro qualitate rei.

5 Nihilque magis denotat delictum, quàm ſupplicij qualitas, idque irrogare adeò proprium Regum eſt, vt tempore mortis iniunxerit Rex Dauid, & mandauit filio de interfectione Ioabi, vt traditur *lib.3. Regum cap.2.* & verè maius exemplum eſt quod excedit Danidis factum, quod exhibuit Herquenbaldus, Comes Belgicus, ex progenitoribus Regis noſtri Hiſpani, qui ex fratre nepotem in Comitatu ſucceſſorem, quia de grauiſſimo delicto non potuit punire ſuis ipſis manibus, pugione ſubcernicali occulto occidit, quando ad eum conſalutandum acceſſit, & cùm Epiſcopus qui præſens fuit cum ſancto Euchariſtiæ Sacramento, recuſaret illud Comiti ægroto miniſtrare, antequam culpam illam confiteretur, ille nullum peccatum commiſiſſe edixit, ſed potiùs iuſtitiam adminiſtraſſe, antea impeditus à ſuis vaſſallis, ſubtrahendo delinquentem, & facti non pœnitere, & Epiſcopus cum Chriſtiana hoſtia ad templum reuerteretur, nondum enim ad templi valuas peruenerat, cùm à Comite ægro reuocatus, rogatus fuit, vt tabernaculum, in quo hoſtiam ipſam ferebat, recluderet, vbi cum non inueniretur hoſtia, æger in ore ſe eam habere oſtendit, vt tradunt Baptiſta Fulgoſius *lib.1.cap.6.* Theatrum vitæ humanæ *vol.4.lib.5.pag.1345.* & depictum eſſe hoc miraculum in Aula Magni Conſilij Belgici vrbis Bruxellæ, refert Stella Caluete *in lib. itineris Principis*, cum referat peruenisse ad eam vrbem.

Sed & antiqui Hiſtorici etiam notarunt, nam, vt 6
tradit Valerius Maximus *lib.8.cap.5.n.6.* cùm Publius Seruil. conſularis Cenſorius Triumphalis, qui maiorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adiecit, forum præteriens teſtes in reum dare vidiſſet, loco teſtis conſiſtit, ac inter ſummam Patronorum, pariter & accuſatorum adminiſtrationem ſic loquutus. nota Valerij verba. *Hunc ergo iudices qui cauſam dicit, cuius ſit, aut quam vitam egerit, quamque merito, vel iniuria accuſetur ignoro: illud tantum ſuo, cùm accurriſſet mihi Laurentina via iter facienti, admodum anguſto loco equo deſcendere noluiſſe, quod an aliquid ad Religionem veſtram pertineat, ipſi æſtimabitis, ego id ſupprimendum non putaui.* Iudices reum vix auditis cæteris teſtibus damnauerunt, valuit enim apud eos tum amplitudo viri, tum grauis neglectæ dignitatis eius indignatio, eumque qui venerari Principes viros neſciret, in quodlibet facinus procurſurum crediderunt.

Et aliis pluribus exemplis omiſſis, illud maius ex 7
glorioſis maioribus Regi, noſtris nam cùm ex Proceribus Galeciæ quidam pauperem agricolam bonis ſuis iniuſtè ſpoliaret, & Merinus (iuſtitiæ miniſter eſt) voluiſſet querelæ ſatisfacere, & damnum ſarcire, nec vellet bonorum ſpoliator obedire, ſed potiùs audax contra Magiſtratum inſultauit, cùm ex potentia aggreſſoris non poſſet iuſtitiam adminiſtrare, Regi Ildephonſo ſexto denuntiauit, qui iuſſit aggreſſori, vt bona pauperi agricolæ reſtitueret, quod cùm ſtatim non fieret, Rex ipſe ab vrbe Toleti, vbi degebat, cum duobus ex ſuis Aulicis ſine alio comitatu occultus in Galeciam profectus, & nocte ad locum perueniens, ad ſe miniſtris iuſtitiæ euocatis, ſtatim delinquentem captum die ſequenti coram foribus eius domus furcâ ſuſpendi iuſſit, & bona agricolæ reſtitui, vt refert Camalloa Garibaius *compendio hiſtoriæ Hiſpanæ, lib.12. cap.7.*

De Magno Iacobo Aragonum Rege, qui cogno- 8
mine Debellator dictus, & cuius pietati & religioni fundatio duarum millium Eccleſiarum tribuitur, vt tradit Zurita *lib.3. Annalium.cap.101.* qui etiam ſcribit *dicto lib.3. cap.88.* cùm Beltrandus Canellas contra iuſtitiam Aragonum audax in vrbe Setabis Auguſtæ, vulgo *Xatiua*, illum occideret & fugeret ad ſtatum Vizcontis de Cardone aduersùs iſtum, quia delinquentem, qui in miniſtrum ſuum inſultauit, auxiliatus eſt, bellum decreuit, & omnem ſuum ſtatum & propugnaculum Cardonæ occupauit, & Vicecomitem omnibus feudis & honoribus regiæ Coronæ priuari iuſſit, & quia Guillelmus Aſelinus filius Principis Roberti Domini vrbis Tarraconenſis occidit Epiſcopum Hugonem Cerbelionum, quia ex munere defendebat immunitatem Eccleſiæ, Rex Aragonum Alphonſus ſecundus cùm capere non poſſet delinquentem, quia aufugit, omnibus bonis & dignitatibus priuauit, & ſummus Pontifex prouidit ne aliquis ex ſuo

gene

genere admittendus ad poſſeſſionem, vel ſucceſſionem eorum, vt refert Zurita *lib. 2. Annalium c. 31.*

9 Hæc calumniantium & contra Magiſtratus inſultantium ſupplicia, & alia maiora, pro qualitate delicti irrogari debent eis, qui aduersùs Magiſtratus, quia iuſtitiam exercent, attentauerint, & falſas obiecerint accuſationes, machinantes contra eius honorem & vitam, quia verè iudices & Conſiliarios quaſi deos venerabantur Hebræi, vt conſtat *Pſalmo* 81. ibi, *Ego dixi: Dij eſtis*, & quaſi ſacrati haberi debent Magiſtratus. *l. 1. ff. de iuſtitia & iure.* Quintil. *lib. 2. cap. 1.* Petrus Calefatus *de dignit. Equeſtr. num. 96.* Maſtrillus *lib. 5. de Magiſtratibus, cap. 3. numer. 2.* & quia Principes Reipublicæ dicuntur in iure, *leg. ſtadonem 15. §. ſi ciuitatis Principes, ff. de excuſat. tutor.* & in iure Senatorum ipſe Rex connumeratur, & pars illius Conſiliarij cenſentur *leg. ius Senatorum. Cod. de dignitatibus, lib. 12.*

10 Vnde plures tenuerunt, ad crimen læſæ Maieſtatis ſecundæ ſpeciei pertinere, quod aduersùs Magiſtratum fuerit attentatum, cùm nomine Regis iuſtitiam adminiſtraret; hoc enim caſu publica magis perſona, quàm priuata læditur, & pertinet vindicta ad Principem, cùm ſub eius protectione & fauore miniſtri munere ſuo fungantur, ita ex opinione Politicorum & Doctorum iuris hic caſus ad crimen læſæ Maieſtatis pertinet. Ariſtoteles *lib. 5. Ethicorum, capit. 5.* Melcher. iunior *4. p. quæſtionum politicarum, capit. 95.* Nicolaus Bello *de ſtatu politic. lib. 3. diſcurſu 14.* vbi de Conſiliariis, & eorum priuilegia & honores recenſuit, & probatur *argumento c. felicis 5. de pœnis in 6.* ibi, *Sicut reus criminis læſæ Maieſtatis perpetuò ſit infamis, & diffidatus.* vbi loquitur de morte Cardinalis, & in terminis Conſiliariorum, addità ratione, quia pars corporis Principis ſunt, traditur *in l. quiſquis 5. C. ad leg. Iuliam Maieſtatis, c. ſi quis 12. 6. q. 1.* vbi, *Ipſe quidem vtpote Maieſtatis reus, gladio feriatur, bonis eius omnibus fiſco noſtro addictis.* probauit pluſquam octuaginta adductis Authoribus, quos refert Farinac. *de crimine læſæ Maieſtatis, q. 112. n. 64. & 136. cum plurib. ſeqq.* Sixtinus *de Regalibus, lib. 2. cap. 20. num. 23.* Andreas de Iſernia, Boërius, Fontanella, Bobadilla, Capitio & aliis; quos refert & ſequitur Maſtrillus *lib. 5. cap. 3. n. 52. 53. 54. 55.* VVeſembecius *conſ. 57. num. 6.* Platea *in leg. nemo. C. de immunitatibus, lib. 12.* Capitio *deciſ. 130. n. 11.* Bartholomæus Philippus *de conſilio & Conſiliariis, priuilegio 8.* Boſſius *tit. de crimine læſæ Maieſtatis, num. 9. & 14.* Iulius Clarus *lib. 4. ſententiarum, §. læſæ Maieſtatis crimen*, cuius verba nota, ibi, *Semper tamen intelligo de Conſiliariis reſidentibus apud perſonam Principis, & ſedentibus in eius ſupremo Conſiſtorio, & non aliter.*

11 Idque ſine dubio amitti poteſt, quando aduersùs Magiſtratum damnum machinatus fuerit litigator, vel delinquens, eo quòd iuſtitiam adminiſtrauit, ſententiam ferens in cauſa ciuili, vel criminali, nam cùm iudicare ſit nomine ipſius Principis, qui ſe oppoſuerit exercitio iuſtitiæ, & audacter impedire vellet, vindictam intendens contra illum, qui eam adminiſtrauerit, tunc attentans inſurgere videtur contra publicam poteſtatem, & ipſum Principem, & ponderanda ſunt verba *legis primæ, tit. 16. part. 2.* agens de regiis Magiſtratibus, ibi, *Eporende ninguno debe ſer atrebido à deſonrrarles de dicho nin de fecho ca el que lo ſiçieſſe erraria muy grauamente porque el tuerto e la deshonorra que les fueſſe fecha non tañe à ellos tan ſolamente mas al Rey en cuyo ſeruicio e guarda eſtan é merecen por ende muy gran pena.*

12 Et hoc crimen & audacia maiori animaduerſione plecti oportet, quanto magis ſolent hoc tempore in iudices litigatores inſultare, iuxta *l. aut facta. §. ſolent, ff. de pœnis*, & quantum ideo magis neceſſarium eſt, vacuum & liberum ab omni metu reddere munus iudicandi.

Sed ex grauioribus iuris DD. qui occidit, lædit, vel 13
iniuriàt Senatorem, etiam vt perſonam priuatam, non vt publicam, ſi inter Senatorem & eum fuiſſent rixæ & inimicitiæ, quibus cauſam etiam remotam dare potuit, quia Senator iuſtitiam adminiſtrauit, aut Regi ſuo conſilium dedit, exiſtimat eſſe crimen læſæ Maieſtatis, vt ex Andrea de Iſernia & aliis probauit Gregorius Lopez *in d. l. 1. gloſſ. 1. tit. 16 p. 2.*

Cui addendum eſt, quòd nullus ex ſupradictis ad- 14
duxit ex Dionyſio Halycarnaſſæo *lib 10.* refertur *in Theatro vitæ humanæ, vol. 18. lib. 5. pag. 3426.* Quincium filium Lucij Quinti Cincinnati læſæ Maieſtatis crimine accuſatum, quia Virginio Tribuno Plebis vim facere intendit, quominus legem Terentinam ferret, & notabile eſt quod tradit Petrus Ærodius *lib. 7. tit. 2. rerum iudicatarum, cap. 35.* vbi in terminis tradit Magiſtratum eſſe ſui Principis, vel Reipublicæ partem, & qui Magiſtratui attentauerit, Principi attentare videtur. Et cùm de Caio Flaminio, qui in filium Tribunum Plebis inuexit, tradit his verbis: *Accuſatus eſt Maieſtatis quod tribunum violaſſet; dicebat pater non minuiſſe Maieſtatem, ſed ea in filium poteſtate vſum, quam haberet: referebatur patriam poteſtatem, priuatam quandam poteſtatem eſſe, qua quis tribunitiam, hoc eſt populi poteſtatem infirmat, cum minuere Maieſtatem, minuere nihil aliud eſſe, quàm de dignitate, aut amplitudine, aut poteſtate populi, aut eorum quibus populus poteſtatem dedit, aliquid derogare.* quod enim in parente circa filium Tribunum crimine læſæ Maieſtatis punitur, quanto magis in quocunque extraneo puniendum eſt.

Omnis enim huius delicti malitia & acerbitas, qua 15
vindicandum conuenit cuicumque caſui, quo iudex calumnietur, eo quòd iuſtitiam adminiſtrauerit, attentis & penſatis circunſtantiis, quæ propter iniurias factas Magiſtratibus, expendit *d. l. 1. tit. 16. part. 2.* eis verbis, *é por que las perſonas de los officiales del Rey mas los que erraſen contra ellos, non podrian ſer ſiempre de vna natura nin eſtarian en vn eſtado por ende no les pode mas poner cierta pena mas los que lo ſiçieſſen de palabra o de fecho deben auer pena ſegun el Rey en ſu Corte fallare por razon e per derecho catando primero eſtas ſeis coſſas: la primera que home es el facedor de el byerro: la ſegunda qual es el official: la tercera que byerro o que tuerto, es el que fizo: la quarta ſobre que o en qual manera fue echo: la quinta le lugar do lo fizo: la ſexta el tiempo en que fue fecha.*

His enim qualitatibus demonſtratur, quomodo pu- 16
niendi ſunt qui Magiſtratibus iniuriam irrogarunt, & que notanda ſint ad delicti vindictam, nam ſi qui fecit delictum, eſt ſubditus, qui aduersùs iudicem inſultat, quia iuſtitiam adminiſtrauit, maximè quando iniuria afficitur Senator, qui ſub nomine Principis iuſtitiam gerit, & ea ratione periculum in vita, vel honore patitur, cùm ſemper in iure æquiparentur, imò potiùs vitæ ſemper honor præcellit. *l. iuſta 9. ff. de manumiſſ. vindictâ*, æquè ad huius rationem ſupplicium reſpondere oportet.

Huius enim criminis grauitas ad publicam cau- 17
ſam pertinet, nam iudicem proſequi, eo quòd iuſtitiam adminiſtrauerit, maximè lædit, & conturbat publicum ſtatum, vt inde maiori animaduerſione crimen perſequendum. Et quamuis pœna talionis, quæ legibus duodecim Tabularum inducta, *l. ſi cui, ff. de accuſat. l. vlt. C. eodem. l. 3. C. qui accuſare non poſſunt. §. pœna, Inſtit. de iniuriis.* Bart. *ad l. penultimam, §. ad*

crimen ff. de publicis iudiciis. Balduin. *ad ll. duodecim Tabularum, cap.* 61. Ræuard. *ad eaſdem leges, capit.* 25. Couarr. 2. *variar. cap.* 9. Morla *in empor. iuris, tit. de iuriſdict. in princ. num.* 46. quæ pœna iam in deſuetudinem abiit.

18 Sed tamen in caſu falſitatis legibus noſtris iubetur, teſtem, qui falsè iurauit contra quemcumque priuatum, pœna talionis eſſe puniendum. *l. vltima Tauri*, vbi id decernitur obſeruari in omnibus cauſis criminalibus: quantò magis locum habebit in eo, qui falsò detulit Magiſtratui; illum deſtruere tentans, quia iuſtitiam adminiſtrauit, ex quo magis augetur grauitas delicti falſitatis, quando per ſe illud grauiſſimè plectendum, nam, vt notauit Farinac. *in principio, de falſitate*, omnia delicta tendunt, vt aliquid minuant, vel auferant, ex eis quæ æſtimabilia homines iudicant, homicidium tollit vitam, adulterium & ſimilia deſtruunt honorem, furtum rapit diuitias: at verò falſitas eſt velut clauis & ianua totius improbitatis, nam ea, vita, honor & diuitiæ in diſcrimen adducuntur, & quando id prouenit ex ipſa qualitate delicti, quanto magis attendi oportet, ex rationibus prædictis, quando in Gubernatorem & Magiſtratum falſitas inſultat, quia tunc non ſolùm priuata iniuria, ſed publica & iuſtitiæ adminiſtrationis tutela exigit vindictam exacerbari.

19 Nullus enim Magiſtratus, vel Gubernator, etiamſi maiori dignitate decoretur, ſecurus incedet, quin vitam, honorem & bona in periculum adducat, ſi in hoc caſu graue & corporale ſupplicium non irrogetur: aut quid non timebit iudex ordinarius, ſi Senator falſis delationibus in diſcrimen adducitur, & delator grauiter non punitur; huius rei exacerbatio erit velut vadimonium integritatis & conſcientiæ Magiſtratuum, alias enim adminiſtratio iuſtitiæ facilè eludenda, & vltra illud, quo docemur ex ſacra Scriptura de grauibus ſuppliciis aduersùs calumnioſum Aman, & accuſatores Danielis & Suſannæ, quibus omnibus irrogata pœna mortis, *Eſther c.* 7. *&* 8. *Danielis cap.* 7. 13. *&* 14. Alia etiam ſunt ex hiſtoriis exempla notanda, vt refert Plutarch. *in Phocione.* Herodotus *lib.* 8. Diodorus *lib.* 12. Nicephorus *lib.* 7. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.* Eutropius *lib.* 10. Sabellicus *lib.* 1. *cap.* 5. Apianus *lib.* 2. *de bello ciuili.* Petrus Ærodius *tit. de calumniatoribus*, vbi grauiſſimas pœnas illis infligendas teſtatur Alex. ab Alexandro *lib.* 4. *dierum genialium, capit.* 22. in quibus omnibus calumniantium fuit pœna corporalis, & infamiæ.

20 Et tempore improbotum Principum, etiamſi omni genere vitiorum iuſtitia polluereturſ, adhuc tamen ſeuerè animaduerſum eſt in calumniatores contra Magiſtratus, nam Tiberius Imperator tam doloſus & infidus Princeps, de quo tradit Cornel. Tacitus *lib.* 3. *Annalium.* §. 10. *nunquam ſuo tempore defuiſſe calumnioſas accuſationes per eum inſtigatas contra nobiliores ciues Romanos*; adhuc tamen, vt ipſe Tacitus *lib.* 6. *Annalium.* §. 4. quia Conſidius Ecus, & Cæcilius Curſor, Equites Romani, & alij varia capitula oppoſuerunt, & propoſuerunt aduersùm Magium Cæcilianum Prætorem, eo à calumnioſa delatione abſoluto, falſos delatores condemnauit, alios pœna exilij, & alteros pœna mortis. Et idem etiam, vt refert idem Cornelius Tacitus *lib.* 6. *Annalium.* §. 15. ad inſulam damnauit, aquæ & ignis interdictione, Seruilium & Cornelium falſos delatores, & Budium Rufum, qui Ædilis munere functus, quia malè accuſauerat Lentulum Getulicum, ſub cuius imperio Dux erat legionis, iſque abſque eo quòd pars peteret in exilium damnatus.

21 Et quamuis Nero adeò vitiis & improbitatibus mancipatus, tamen Iunium Lupum Senatorem, quia Vitellium accuſauit, non probata accuſatione relegauit interdictione aquæ & ignis, vt ſcribit Tacitus *lib.* 12. *Annalium.* §. 13. & Agrippina, mater Neronis, de accuſationibus, quas obiecerunt Fitulius, & Caluiſius non petit à filio innocentiam ſuam declarari, ſed ſupplicium accuſatorum, quod conſequutus fuit, Tacitus *lib.* 13. *Annalium.* §. 8. & ideo idem §. 9. denotat in accuſatione, quam inſtituit Petrus contra Pallantem & Burrhum, qui erat Præfectus militum Prætorianorum, iſtéque etiamſi reus, aſſedit in tribunali inter iudices, & ſuffragium dedit, & accuſator in exilium perpetuum damnatus fuit.

Adeò enim expedit Reipublicæ coërceri calumnias 22
contra Magiſtratus & ſuperiores, vt ſtatim quo eorum innocentia cognoſcatur, etiamſi non petierit accuſatus, adhuc oporteat accuſator damnari, vt factum eſt cum Baſſo delatore, nam cùm audacter crimina opponeret Pontifici Sixto Tertio, Imperator Valentinianus fecit congregari Concilium Pontificis authoritate, vt mentio fit in iure Canonico *cap. mandaſtis* 10. 2. *quæſt.* 2. & poſtquam Pontifex ſe à criminibus purgaret in Concilio, illud detecta calumnia excommunicauit Baſſum, ſeparans eum à gremio Eccleſiæ, prohibens ſanctæ Euchariſtiæ communionem, niſi in articulo mortis, & adhuc velut non congruè punitum, quoad temporalia falſum accuſatorem iudicantes, Imperator Valentinianus & eius mater Placidia, eum in inſulam perpetuò deportarunt, omnibus eius bonis confiſcatis, quæ applicarunt Eccleſiæ, vt refert Illeſcas 1. *p. hiſtoriæ Pontificum, lib.* 2. *c.* 15.

Expedit valde ad cultum Dei, ſtatum Principum, 23
& Regni vtilitatem, grauioribus pœnis proſequi calumniantem Magiſtratus, ideo iuſtum videre poteſt quòd aliqui Epiſcopi miraculis & ſanctitate celebres, in calumniam adducti, & ea detecta Epiſcopatibus renuntiarunt, quia licèt accuſatores punirentur, grauioribus tamen pœnis non damnati, etiamſi tam propria illis eſſet miſericordia & iniuriæ obliuio. Singulare eſt quod de Patriarcha Conſtãtinopolitano Athanaſio refertur, nam cùm maximis virtutibus polleret in Monaſterio Genolofenſi educatus, & ex quo ad Patriarchales ſedes euectus, quia eius æmuli pictura libellum apponerent, & falsò accuſarent, etiamſi Imperator carcere perpetuo accuſatores damnauit, adhuc quia illos pœnis grauioribus non condemnauit, Patriarchatui renunciauit, & ad ſuum rediit Monaſterium, vt tradit Gregoras *lib.* 7. refert Pineda *lib. Monarchiæ Eccleſiaſticæ, c.* 15. §. 1.

Et *in allegatione præcedenti* retulimus ex Maria- 24
na *lib.* 7. *de rebus Hiſpaniæ, cap.* 16. miraculum quod Deus operatus, vt Ataulfi Epiſcopi Compoſtellani innocentiam exhiberet & à delatione calumnioſa liberaret, & vt tradit idem Mariana *dict. lib.* 16. *&* 18. etiamſi ſanctitate præditus, Ataulfus accuſatores excommunicauit, & Epiſcopatui renuntiando ad Aſtures in ſolitudine receſſit, vbi ſanctiſſimam vitam egit; & quamuis tunc non punirentur pœna temporali accuſatores, tamen poſt mortem Ataulfi ipſorum accuſatorum & Regis Ordonij, cuius tempore id factum, poſtea regnante Ildephonſo Magno ſucceſſor Ataulfi in Epiſcopatu, Siſenandus perſuaſit, & propoſuit Regi, vt deſcendentes accuſatorum, vt mancipia traderentur templo Diui Iacobi, vt in eo perpetuò inſeruirent, & ita factum eſt, quod fuit notabile ſupplicij exemplum, deſcendentes punire pro peccatis maiorum, niſi grauitas criminis, & quantum interſit exacerbare vindictam contra calumniatores ſuperiorum, vt iuſtum & conueniens non perſuaderet, quemadmodum fit in crimine læſæ Maieſtatis, *leg. quiſquis, C. ad l. Iul. Maieſtat.* vbi omnes communiter notarunt

iunt ex Saliceto, Turrecremata, Præpoſito, Alexandrino, Afflicto, Gigante & aliis, Farinac. *in prax. q.* 116.*n.*75.76. cuius imaginem eſſe contra ſuperiores inſurgere iam probauimus ſuprà *n.*10.*& ſeq.*

25 Vltra quod in iure conſideratus aduersùs falsos accuſatores pœnæ calumniæ, de quibus *in l. ſi crimen. ff. de accuſat. l. fin. ff. de furtis. l. fin. C. de calumniatoribus*, ex Cicerone probauit Anæus Robert. *lib.*1. *rerum iudicatarum, c.*14. ex Cicer. Agellio, Macrob. Alcanio, Varrone, & aliis pluribus Roſinus *lib.*9. *antiquitatum, c.*16.*&* 25. *& ibi* latè Thom. Demſter. Petr. Ærodius *lib.*9.*rer. indic. c.*5. & notanda ſunt valde verba textus *in l.*1. *C. de curioſis & ſtationariis, lib.*12. ibi, *Ne citra periculum ſui eos calumnias nexuiſſe conſtiterit.* Ex quo etiamſi in viſitationibus, ne aliqualiter ſecretum illarum patefiat, ſolent falſi calumniatores non puniri; tamen id melioris notæ interpretes iudicarunt valde alienum à iure & pernicioſum, & quando ex ipſis actis apparuerit calumnioſos fuiſſe delatores in ſyndicatibus, & viſitationibus ſecretis, plectendos tenuerunt Puteus, Rundinellus, Boſſius, Gregorius Lopezius, Amadæus, Bobadilla, & alij, quos refert Gabriel Berart *in ſpeculo viſitationis, cap.*28. *num.*4. 7. 10. *&* 18. Aretinus *de maleficiis, verb. Inquiſitio.* Angelus *in l. ſi vacantia. C. de bonis vacantibus, lib.*10. Bertachinus *verb. Inquiſitio, verſ.*44.

26 Nam ſi ad diſciplinam iuris attendamus, potiùs grauiori pœna puniendi qui occaſione viſitationis, quaſi in occulto eius tegmine auſi fuerint calumnias in Magiſtratum opponere, quando tam grauiter in iure plectuntur calumniatores, & acrius eo ſolo puniendi, quòd contra Magiſtratum libellum dediſſent ſi illum non probarent, argum. *l. athletas. §. calumniator. ff. de his qui notantur infamia. l.*1. *§. calumniari. ff. ad Turpillianum.* Rimin. iunior *vol.*3. *conſil.*303. *numero* 10. Petrus Caball. alios allegans, *caſu* 205. *num.*3. Iul. Clarus *in pract. crimin. §. fin. q.*62. vbi Baiardus *n.*19.*&* 31. Farinac. *in praxi crimin. q.*16. Bobadilla *lib.*5. *politicæ, c.*2. *num.*101.

27 In hoc autem crimine attendi oportet nullam aliam congruè poſſe procedere animaduerſionem, niſi pœna ſanguinis, quia ſi aliquis vulneraret, vel occideret iudicem, eo quòd iuſtitiam adminiſtraret, nullus dubitaret eum pœna corporali & graniſſima, vel capitis plectendum. Et multo atrocior exiſtimatur iniuria quę calumnioſè honorem & famam detrahit. nam, vt inquit Diuus Athanaſius *Apologia ad Conſtantium, qui lapide feritur, quærit medicinam: ictus autem calumniæ grauius, quàm lapides ferunt; eſt enim calumnia claua, & gladius, & iaculum incurabile, vt dixit Salomon.* vnde calumniæ aduersùs Magiſtratum pœna non debet pecunia redimi, nam tunc conueniunt verba Senecæ *epiſtol.* 87. ibi, *Lucrum iſtud non eſt oppoſitum crimini, ſed immixtum, quod dum conſequi volumus in multa mala incidimus, quia non tam ſupplicium, quàm abolitio eſt.* & ideo rectè Theodoricus apud Caſſiodorum *lib.*12. *var. epiſtola* 6. reſcribens vniuerſis Præfectis, eis verbis. *Quis enim de ſua præſumptione gratuletur quando famam perditurus es, qui interdicta tentauerit.* & iterum paulo inferius nobis aptiſſimè additur, *etiam quod noſtris temporibus ſceleratæ pecuniæ non valebunt, nec culpam ſuam redemit qui reum, ſe eſſe cognoſcit, inquis fraudibus non patebit occaſio, perſequimur, non vendimus excedentes.* Et poſtea iudices monet, his verbis. *Vos tamen, quos ad publicas adminiſtrationes peruenire noſtra facit electio, de actionum honeſtate confidite, quia vos nulla venalitas excludit, ſi probitas continuerit actionis, publicis vtilitatibus ſeruire fixi, quoniam vos nulla priuata damna concutient.*

Vt ergo nulla ex priuatis damna timeat iudex ad eius ſecuritatem & publicæ poteſtatis tutelam, oportet contra calumnioſos animaduertere, & huic crimini conuenit quod traditur, ſacrilegium eſſe authoritatem Magiſtratuum lædere, vel eis non obedire. *l.*1. *C. vt dignitatum ordo ſeruetur.* Caſſiodorus *lib.*9. *variar. capit.*14. ibi, *Vt ſacrilegij reus habeatur quiſquis bellicis motibus excitatus muninen tentauerit irrumpere inſſionum.*

Et valde notandum exemplum Principibus propi- 28
no, nam cùm ad bellum Granatenſe vt labe & Maurica ſpurcitie Hiſpania liberaretur, comitia generalia Caſtellæ duodecim millies quadrantum, id eſt, *doze quentos de maranedis*, concederent, vt tradit Zamalloa *lib.*18. *compendij hiſtoriæ Hiſpaniæ, cap.*27. Rexque Ferdinandus cum caſtris circa Granatam in eius planitie, quæ dicitur *Vega*, degeret, Regina verò catholica illius vxor maneret in vrbe Metinæ, quæ dicitur *del Campo*, vt milites & bellicos apparatus colligeret, & ſuppeditaret, inuentum eſt Aluarum, Iañez de Lugo crimen commiſiſſe, & homicidium Tabellionis, & quamuis pro vita ſua obtuliſſet homicida quadraginta millia aureorum, quod longè excedebat totius Regni ſeruitium, adhuc inſtantibus pluribus Religioſis & Conſiliariis, qui Reginæ aſſiſtebant, vt abolitionem criminis faceret, & pecuniam admitteret in tam ſalubri, & iuſto bello expendendam; idque in foro conſcientiæ fundabant Theologi, vt inde tributa ad bellum excuſaret; ſed tamen noluit Regina iuſtitiæ vindex indulgentiæ annuere, ſed capite puniendum damnauit, & ſententia executioni tradita, vt appareat in Granatenſis & aliorum Regnorum debellatione & acquiſitione potius valere iuſtitiæ obſeruantiam, quàm exercitus & opes, & huius rei mentionem facit, quantitatem oblatam pro abolitione fuiſſe octuaginta millia ducatorum, refert Bermudez *in hiſtor. Granatæ* 3. *part. cap.* 34. & ex hoc caſu deſumit originem Adagij Caſtellæ, *auriguelo vargas*, quia Prætor Curiæ, id eſt, Alcalde de Corte, qui nominatus *Licenciado vargas*, crimen etſi occultum, probauit, & illi Regina commiſit.

Et infrà *allegat.* 105. *n.*6. expendimus, ſupplicium 29
quod irrogatum fuit delatori Fabritij, qui de quatuor equis dilaceratus eſt, ex Paulo Iouio *lib.*16. *hiſtoriarum*, & pœnam carceris perpetui & priuationis officij irrogatam magno Cancellario Mediolanenſi, quia falſam delationem fecit de Ferdinando Gonçaga, vt tradit Paulus Fuſcus *ſingularium Iuris verbo, ſubſcribens chartam albam.*

Rurſus id maximè attendi oportet circa Senatores, 30
nam quamuis ex doctrina Sanctorum, & D. Baſilio, *ad calumnias tacendum non eſt, vt non contradicendo nos vlciſcamur, ſed ne mendacio in offenſam progreſſum permittamus, aut eos, qui ſeducti ſunt, damno inhærere ſinamus.* nam quamuis Magiſtratus poſſit ſuas iniurias remittere, non tamen publicas debet abolere, nam, vt tradit Petrus Ærodius *lib.*3. *rerum iudicatarum, cap.*4. diminuit authoritatem officij Magiſtratus, qui eas impunitas reliquit; adhuc enim Senatoris munetis non eſt, querelas proponere, & aduersùs accuſatores iudicia perſequi, & ideo Princeps ex ſuo motu & officio debet in calumniatores animaduertere, nam poſſet tribui potentiæ Magiſtratus, ſi ex querela, quam ille intenderet, reus damnaretur, quia, vt traditur *in l. ad inuidiam C. de his quæ vi*, videtur conceſſionem, vel metum inducere, dignitas Senatoria & potiùs Princeps, ex cuius iuſtitiæ adminiſtratione falſa ſit accuſatio, iniuriari videtur, quàm ipſe Magiſtratus, cuius magis laus, quàm iniuria eſt, ab improbis odio haberi, & calũniari. P. Ærod. *lib.*1. *rer. indic. c.*17.*&* 18.

Et

32 Et vltra quàm quod pertinet ad Regis authoritatem, eiusque regimen, etiam ad illius virtutes & probitatis opinionem referendum, nam probum, vel improbum Regem insinuat similis licentia calumniandi, vel coërcitio, & semper prohibendum aduersùs Magistratus, & Gubernatores, subditos debacchari, & impunitos relinquere, vt vltra plura noto locum Sophoniæ Prophetæ *cap.*1. nam cùm Deus minaretur supplicium populo, propter eius scelera & peccata; traditur id factum *in diebus Iosiæ filij Amon Regis Iuda*, & cùm inquirat D. Hieron. *in Prophetam cap.*21. quare mentio facta fuit Regis ad pœnam non necessaria, respondet eis verbis. *Quia populus poterat se excusare in Regibus malis, & dicere: Nos voluimus seruire Deo, sed prohibemur à Regibus, datur Rex iustus, quo celante cœlum Domini, & populo nihilominus in idolorum cultu perseuerante, iusta ira causa proferatur à Domino, & prophetatur de euersione Hierusalem, captiuitate Iudææ, & victoria Nabuchodonosor.*

33 Attendant ergo Principes, nam bonum, aut praui nomen iustitiæ administrationi connectitur, si vindicauerint calumnias in Magistratus, securè regnare poterunt, alias postquam ministros prostrauerint, in ipsum Principem subditi insultabunt.

ALLEGATIO CIII.

Princeps Magistratibus fidat, & defectus illorum occultet.

1 *Diffidentia in aliquibus prudentis est.*

2 *Princeps tamen de suis ministris debet confidere.*
Coniugum diffidentia vitanda.
*l.*1. *&* 2. *C. ne fideiussor. dot. dentur.*

3 *Frederici Siciliæ Regis magnum confidentiæ exemplum.*
Alexander Magnus maximè confidit de suo Medico.

4 *Caroli Quinti singulare exemplum moderationis, & confidentiæ cum Ferdinando Gonzaga.*

5 *Constantini Imperatoris nomen fœdatum, quia Diuum Athanasium calumniantibus credidit.*

6 *Fabricius Maramaldus à calumnia liberatus.*

7 *Ataulphum Episcopum Compostellanum à calumnijs miraculo Deus liberat.*
Episcopi & Ecclesiastici tenentur à Rege vocati ad curiam venire.
*l.*13. *tit.*3. *lib.*4. *Recopil.*

8 *Defectus Ministrorum occultandi.*
Moysis sepulchrum Deus occultauit, ne ex illo detegeretur eius diffidentia cùm dubitauit aquam educere è petra, ex quo non intrauit in terram promissam.
*Deuteronomij cap.*1.

9 *Christus Dominus noster solos discipulos in naiculam iniecit, ne detegeretur alijs eorum timor.*
*D. Matthæi c.*8.

10 *Deus Prophetis in publico orantibus statim petitum concedebat, quamuis in secreto retardaret.*
*lib.*13. *Regum cap.*17. *&* 18.
lib. 4. *Regum cap.*1.
*lib.*4. *Regum c.*2. *&* 4.
*Danielis cap.*2. 4. *&* 10.
*Hieremiæ cap.*13.

11 *Caroli Audacis Burgundiæ Ducis militaris disciplina, & honor militum.*
*Ecclesiastici cap.*10.
Samuel honorauit Saùl etiamsi Regnò priuandus dum Rex erat.
*lib.*1. *Regum cap.*15.

12 *Archangeli Michaëlis & Dæmonis controuersia de sepulchro Moysis.*
Epistola Canonica sancti Iudæ explicatur.

13 *Carolus V. Imperator maximè curauit vt eius ministri honorarentur.*
Ioannis secundi Regis Lusitani factum, vt ministri defectus occultaret.

14 *Philippi secundi Hispani Regis tempore in magna reuerentia & honore habiti iustitiæ ministri.*

Principem an oporteat fidere Magistratibus, & eorum defectus occultare, ne aliter à subditis illi contemnantur.

NIHIL magis optimi regiminis rationi conuenit, quàm vt Princeps maximam de suis ministris confidentiam exhibeat, vt inde à subditis amor & veneratio concilietur, nihil enim magis dedecet Principem, quàm diffidentia, & nulla re magis ministri notantur, quàm si viderent Principem de eis non fidere; tunc enim à Principe non honorari omnes notabunt, nam quamuis, vt Euripides tradit *in Hecuba*, 1

—— *Prudenti diffidentia*
Nihil est melius, nil vtilius mortalibus. Et sapiens debet adhibere cautionem ne temerè alicui fidem adhibeat, vt pluribus probauit Fr. Ignatius Galuan *discursuum variorum lib.*2. *c.*9. *discurs.* 3.

Tamen in Principe circa suos ministros non procedit, quia si in iure ideo prohibetur ne à marito dotis, quam recipit, fideiussor petatur, ne inter coniuges diffidentia & perfidia generetur. *l.*1. *&* 2. *C. ne fideiuss. dot. dentur.* etiamsi Princeps, qui velut sponsus Reipublicæ, vt ex Gaspare Cantareno notauit Bobad. *lib.*5. *Politicæ, cap.*5. *num.*4. cui adde Pinedam *lib.*25. *Monarchiæ Eccles. cap.*7. *§.*3. *& cap.*9. *§.*3. & inter Principem & subditos quoddam velut coniugium, maximè cum eius ministris, oportet eis confidere, nec vllam causam perfidiæ generari, vt ego notaui 1. *part. decis. Granatens. disp.*7. *num.*9. & nihil magis æmulationem alit, quàm diffidentia, ita notarunt D. Couarr. Ludouic. Romanus, Riminaldus, Gailius, Trentacinq. Corrasius, Antonius Faber, Cuiacius, Heringius, Fontanella, Barbosa, Antonius Gomez, & Ioan. Gutierr. & alij, quos refert D. Castillo *lib.*5. *controuers. Iuris* 2. *p. c.*168. *§. vnic. n.*7. 2

Cuius rei singulare exemplum exhibuit Federicus Rex Siciliæ, vt tradit Zurita *lib.*5. *Annal cap.*41. nam in bello cum Duce Calabriæ, cùm iste obsessam haberet vrbem Cataniæ, & aduentu Federici obsidione liberata, eamque munire Rex destinaret, Blasius Alagonius ipsum admonuit Virgilium Scordiam, cui vrbis defensio commissa, habere cum Duce secretam colligationem vt traderet vrbem; sed Rex noluit credere, nec aliquid præfidij vrbi adiungere, ne aliqualiter notaretur 3

tretur opinio Virgilij, asserens potius fineret vrbem ab inimico occupari, quàm aliquo modo eius decorem macularet, tunc noluit Blasius in defensione vrbis manere, sed relinquit Hugonem de Ampurias, Comitem de Esquilache, vt iuuaret Virgilium, nihil de eius factione rebellans, qui inde maturauit proditionem, & conuentione facta cum Neapolione Caputo vrbem Duci Calabriæ proditoriè tradidit, ex magnanima Regis Federici confidentia. Dignus ex eo, vt fidum ministrum suum inueniret, aut etiamsi improbus fuit, dignus vt fidum faceret, iuxta quod de Alexandro Magno notauit Seneca *l. 2. de ira, §. 23.* nam cùm Alexander accepisset epistolam à matre (quamuis alij fuisse Parmenionis existimauerint) vt ex Arriano, Plutarcho, Iustino refert Iustus Lipsius ad Senecam *lib. 2. de ira, nota 158.* his elegantissimis verbis tradit Seneca. *Quanto animosius Alexander, qui cùm legisse: epistolam matris, qua admonebatur, vt à veneno Philippi Medici cauerct, acceptam potionem non de territus bibit, plus sibi de amico suo credidit, dignus fuit qui innocentem haberet, digna qui faceret.*

4 Singulare etiam huius rei documentum exhibuit Imperator Carolus Quintus, vt tradit Paulus Fuscus *singularium iuris verbo, subscribens chartam albam.* nam cùm Gubernatorem Mediolanensis status eligeret Ferdinandum Gonzagam, Ducem insignem, & maximi nominis eius temporis, cùm Imperator iuberet Ferdinandum, vt ad expeditionem Pedemontanam cum Imperiali exercitu proficisceretur, Magnus Cancellarius petiit à Gubernatore, vt ad ea quæ in regimine se offerrent, quatuor chartas albas subscriberet, ne fortè si aliquid instaret, damnum sentiret dilationis si ad eum nuntius remittendus. Annuit huic rei Ferdinandus, & Cancellarius eius inimicus, in vna charta subscripta epistolam fabricauit ad Federicum Gonzagam Ducem Mantuæ, fratrem Ferdinandi, cui subscribere videbatur velle tyrannide occupare statum Mediolanensem, cuius Gubernator erat, & Ducis titulum vsurpare, ad quod auxilium à fratre petebat; & eam epistolam Cancellarius remisit Imperatori, qui de hac re in Hispania solicitus Ferdinandum à se euocauit, qui cùm in Hispaniam veniret, multis diebus ab Imperatore honore, & æstimatione prosecutus, nihil reuelauit vsquequo Imperator epistolam ipsam Ferdinando secretè ostendit, illeque subscriptionem suam dixit, sed certò affirmare nunquam iussisse epistolam scribi, & cùm Imperator eam traderet, & Ferdinandus ostenderet Iuliano Guselino, qui à secretis negotiis eius erat, recordauit quatuor chartas albas subscriptas, quas Magno Cancellario relinquit, & cùm fieret inquisitio quibus negotiis deseruierant, inuentum est solùm tres tempore suæ absentiæ fuisse scriptas, quæ adductæ ad Imperatorem, & cum aliis quæ proditionem continebant comparatæ inuentum est quartam fuisse earum, quas Cancellario reliquit, & deinde calumnia & falsitas detecta, & Cancellarius officio priuatus carceri perpetuo in propugnaculo Mediolani damnatus.

5 Quia in re piè, prudenter, & moderatè se gessit Carolus Imperator, nolens de ministro diffidere, aut aduersùs eum causam dilecti facere, sed confidens de eius fidelitate, veritatem agnouit, ac temperantiæ & misericordiæ laudem adquisiuit. Aliter quàm Constantinus Imperator, qui cùm Diuo Athanasio non fideret, sed aduersùs eum falsis calumniis & delationibus crederet, nomen suum grauiter fœdauit; & quamuis sine peccato deceptus, faceret tamen, ex eo Imperium suum punitum fuit, vt tradunt Baronius *anno Christi* 336. & *ibi* Spondanus *n.* 4.

6 Sed & tempore eiusdem Caroli V. Imperatoris notandum casum refert Paulus Iouius *lib. 26. historiarum* nam cùm Neapolis obsideretur à Gallis, & eorum celebri Duce Lautrequio miles simulans exploratorem Gallorum, se obtulit capiendum ab Hispanis, qui erant in custodia vrbis, & eius Gubernatori præsentatus, promisit aperire proditionem, ex quo non solùm liber dimitteretur, sed magno præmio, & reuelauit Fabricium Maramaldum, Ducem Magni nominis, & æstimationis, & cui commissa erat custodia vnius portæ ciuitatis, velle illam tradere Gallis, Fabricius fuit carceri detentus, & cùm totus populus maximè de illo fideret, adierunt Gubernatorem, qui aliàs sua natura suspectus erat, & præceps in iracundiam, & proposuerunt, nihil debere credere aduersùs fidelitatem Fabricij, de quo tam magna experimenta habebant, & potius ei fidem adhibendam, quàm homini ignoto, quem rogarunt torturæ subiiciendum, & Gubernator de ministro confidens, annuit petitioni, & confessus fuit accusator falsum esse quod de Fabricio dixerat, & ab eius inimicis corruptum illum denunciasse, ex quo Fabricius liberatus, & accusator talionis pœna morte damnatus, à quatuor equis dilaceratus fuit.

Sed & historiæ Hispaniæ inter alia plura notandum 7
exemplum, & non omittendum proponunt, vt refert Mariana *lib. 7. cap. 16.* nam tempore Regis Ordonij primi, quod alij tribuunt Regi Bermundo, cùm sanctum Episcopum Ecclesiæ Compestallæ Ataulfum quatuor serui Ecclesiæ de graui crimine accusarent, Rex ad Curiam euocauit, cùm potiùs confidere oporteret de sanctitate Episcopi, quæ longa experientia, virtutibus & miraculis probata, quàm calumniæ credere, ad Curiam peruenit Ataulfus, regiis mandatis obediens, quibus etiam in nostra Hispania Ecclesiastici & Prælati ad Curiam venire debent. *leg. 13. tit. 3. lib. 4. Recop.* plurib. D. Salgado *de Reg. protect. 1. part. cap. 2. num. 172.* & antea quàm ad Palatium accederet Regem alloquendum, sacræ Missæ sacrificium celebrauit, & vestibus Pontificalibus Regem adiuit, & prius quàm ad illum accederet, æmuli Episcopi obiecerunt taurum stimulis & canibus agitatum, vt occideret Episcopum, qui sua innocentia confidens facto signo Crucis ad taurum accedens, & ille ferocitate sepposita summisso capite ad Ataulfum perueniens cornua in manibus reliquit, quo Rex & Nobiles innocentiam, vel simul calumniam deregentes, veniam ab Ataulfo petierunt, qui libens dedit, obtestans solùm voluisse suam dignitatem recuperare. Sed etiam constat censuram contra falsos accusatores promulgasse, & Ataulphus ab eo periculo liber Episcopatui renunciauit, & in Asturiam secessit, vbi sanctè & quietè plurib. vixit annis, motus, quia falsi accusatores non puniti, quia in vita Ordonij, nec Ataulphi, eorum non legimus supplicium vsque ad tempus Regis Alphonsi Magni: cùm esset Episcopus Sisonandus successor Ataulphi, Rex iussit successores accusatorum, vt seruos, tradi Templo D. Iacobi, vt refert Mariana *d. lib. 7. cap. 16. & 18.*

Huc etiam pertinet quod animaduertimus debere 8
Principem occultare defectus ministrorum suorum, nisi à populo cognoscantur, in illorum vituperium, & dedecorem cedant, de quo singularem doctrinam, & notanda exempla sacræ litteræ exhibent, nam Moyses, cùm intenderet de petra ducere aquam, deficeret dubitatione in fide, vt reliqui Israëlitæ, debuit, vt illi, puniri, ne peruenire ad terram promissionis, vt constat ex *Deuteron. cap. 1. 37.* & ideo antea mortuus est. Et Dominus occultauit eius sepulchrum, & inter alias causas, quas referunt Doctores, vt tradit Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib. 1. cap. 32.* illa aptissimè nobis congruit, nam eis qui mortui erat

in

in deſerto, erigebatur tumulus ſepulchri, cum inſcriptione, *illud eſſe ſepulchrum concupiſcentiæ & peccati, ex quo mortuus non peruenit ad terram promiſſam* Et quia Moyſes erat populi Gubernator, & ne peccatum illius omnibus conſtaret ex inſcriptione ſepulchri, ideo illud Dominus occultauit, vt tradit frater Germanus Buſes *in Coſmographia Chriſtiana die 3. Mercurij, cogitatione 1. §. 2.* adeò enim Deus curat peccata Gubernatorum non publicari; & mirè facit quod de Aarone fratre eiuſdem Moyſis traditur *Numeror. cap. 12.* nam cùm Aaron & Maria ſoror loquuti contra Moyſem, Maria leprâ percuſſa, & Aaronem leprâ non tetigit, & omnium communis ſententia condonatum fuiſſe Aaroni propter dignitatem, & debebat externè compoſitus & honoratus apparere coram ſubditis, maximè cùm eſſet Antiſtes, vt ex Diuo Chryſoſtomo nouiſſimè notauit D. Serlogus *in Cantica Canticorum, tom. 3. veſtigatio. 33. ſectione 6. numero 70.*

9 Idque mirè demonſtrauit Chriſtus Dominus noſter cum ſuis diſcipulis, quos doctrinæ & regimini ſpirituali deſtinabat, nam, vt conſtat ex Diuo Matthæo *cap. 8.* cùm iuſſit eos aſcendere in nauiculam, & timentes procellas maris, quia nauicula operiebatur fluctibus, dormientem Dominum ſuſcitarunt diſcipuli, dicentes, vt ſaluaret eos, quia peribant, eos Dominus reprehendit timidos, & modicæ fidei, & ideo ſolos aſſumpſit diſcipulos, & non permiſit alios in nauiculam intrare, nam, vt tradit Abulenſis *in Matthæum 3. p. q. 76.* ibi, *noluit quòd turbæ viderent defectum diſcipulorum.*

10 Quod etiam Deus multoties oſtendit, & inſinuauit cum ſuis miniſtris, vt erant Prophetæ, nam quando aliquid ab eo publicè petebant, ſtatim concedebat, Elias ſimulatque orauit, abſque eo quòd iterum peteret miraculum, factum fuit, & ignis de cœlo deſcendit ſuper ſacrificio, *lib. 3. Regum cap. 18.* & ad primam vocem Eliæ deſcendit ignis de cœlo, qui deuorauit Principem quinquagenarium, & ſuos qui contra Eliam veniebant, *lib. 4. Regum capit. 1.* & tamen in ſecreto ſemel, iterum & tertiò orauit, vt ſuſcitaret filium viduæ Sareptanæ *lib. 3. Regum. cap. 17.* & etiam ſolus ſepties orauit in vertice Carmeli, vt pluuia agros irrigaret, *lib. 3. Regum. cap. 18.* huiuſque rei alia extant exempla in ſacra Scriptura *lib. 4. Regum cap. 2. & 4. Danielis cap. 2. 4. & 10. Hieremiæ cap. 13.* cuius rei ea ratio erat, quia publicè Deus valde ſuos miniſtros honorat, etiamſi in ſecreto non ita eorum petitionibus annuat, & explicat Abulenſis *tom. 4. lib. 3. Regum quæſt. 13.* dum inquit, *hoc erat ad gloriam Prophetarum, nam ſi Prophetæ clamarent ad Deum coram populo, & non exaudirentur, illico crederet populus eſſe eos parui meriti, ſi non honoraret eos nimis: cùm autem mox, vt ipſi, orabant, exaudiebant eos Deus, & adquirebant magnam reuerentiam in conſpectu plebis.*

11 Id etiam imitatus eſt noſtri Regis progenitor Carolus Audax, Dux Burgundiæ, quem Annales Belgici Bellicoſum appellant, vt tradit Emanuel Sueirus *lib. 24. Annalium Flandriæ anno 1477. in eius vita, pag. 565.* qui cùm inter militares turbas ſui exercitus continuò incederet, vt omnia videret, & componeret, etiamſi milites gregarios ſeuerè de incuria & ignauia reprehenderet, nunquam tamen Duces & officiales publicè obiurgauit, ſed maximo honore proſecutus, & ſecretò euocabat, vt defectus, & quæ facienda animaduerteret, ſequutus quod traditur *in Eccleſiaſtici cap. 10. 14.* eis verbis, *in medio fratrum Rector illorum in honore.* & denotauit factum Samuelis, nam etſi Saül peccaſſet, & ex iuſſu & voluntate Dei veniret, vt illum regno priuaret, tamen coram ſubditis honore illum proſecutus eſt, vt illi educerentur Principi obſequi, & reuerentiam exhibere; annuens petitioni Saülis, nam, vt traditur *lib. 1. Regum cap. 15. 30.* Samuelem rogauit eis verbis: *Peccaui, verumtamen honora me coram ſenioribus*, nam iudicauit Propheta ad optimum regimen conducere, vt etiamſi breui tempore gubernaret Saül, quouſque declaret Domini voluntatem, vt Regno priuaretur, adhuc, dum miniſtri munus exercent, quia locum Dei tenent, debent honorari, quia ſine reuerentia non poterunt ſubditos corrigere, & illorum audaciam cohibere, idcirco iuſtum eſt nomen, & decus Gubernatorum apud ſubditos non obſoleſcere, vt tradit Diuus Thomas *2.2. quæſt. 102. artic. 1. & 2.*

Confirmatur quantum oportet ſuperiores honorari 12
ex controuerſia Archangeli Michaëlis cum dæmone, de qua ſic mentio in epiſtola canonica Sancti Iudæ, quia Dæmon volebat ſepulchrum Moyſis & corpus patefacere, quod prohibebat Archangelus, cuius rei variæ traduntur rationes à Theodoreto & Nicolao de Lyra in dicta epiſtola; & ex Caietano Gagneio & Montano illam tradit Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano, lib. 1. cap. 32.* nam Iſraëlitæ adeò Moyſem Gubernatorem honorabant, vt ſi corpus eius haberent, idololatrarent; ſed tamen animaduertendum eſt quod traditur dicta epiſtola eis verbis: *Cùm Michaël Archangelus cum diabolo diſputans, altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Deus.* cuius ex S. Gregorio, D. Thoma, Cornelio à Lapide cauſam nobis aptiſſimè tradit Pater Niſſenus *in ſua Quadrageſima 1. part die Veneris 6. aſſumpto 6.* quia Dæmon, cum quo altercabatur Michaël, erat Lucifer, qui ante quam peccaret, ſuperioris Hierarchiæ, & maior omnium ſpirituum cœleſtium erat, & quia aliquo tempore fuit ſuperioris Miniſterij quàm Michaël, noluit etiam poſtquam Dæmon factus, illum abiicere, nec iudicium inferre blaſphemiæ, ſed ſolùm vt Deus illud imperaret, quaſi miniſter & ſuperior, quamuis vitiis & moribus Dæmon ſit, non debeat deſpici, & contumelioſis verbis, aut detractionibus vituperari.

Et variis exemplis Pharaonis, Ioſephi, Moyſis, Io- 13
ſue, Salomonis & Ducis Iehu probauit Marquez *in Gubernatore Chriſtiano, lib. 1. capit. 18.* expendens in eo maximè laudandum Carolum V. Imperatorem, nam, vt de illo tradit Tarcanota *in eius hiſtoria 3. part. lib. 5.* cui ſumma fuit cura, vt ſui miniſtri à ſubditis obedientia & æſtimatione honorentur. Et Liuius hiſtoriæ Luſitaniæ, Ioannes Barros *decade 3. lib. 6. c. 10.* de Magno Rege Portugaliæ Ioanne II. refert, cùm graues quærelæ ad ipſum delatæ aduersùs miniſtrum, earum facta inquiſitione decreuit officio priuare, ſed adhuc in munere per annum conſeruauit, & poſtea in Palatio dedit officium circa Principem eius filium, vt inde magis videretur honorari, quàm cum dedecore à munere deponi.

Et confirmat Ioannes Barros aliis exemplis Impe- 14
ratoris Caroli V. qui ſimilia fecit, & tempore Philippi ſecundi eius filij grandi æſtimatione & honore iuſtitiæ Magiſtratus habiti fuere, in quo vt in prudentia, iuſtitia, & fortitudine imitatus, excellentem Imperatorem Traianum, de quo Plinius *in Panegyrico*, ita ſcribit, *Eſt hæc natura ſideribus, vt parua & exilia validiorum exortus obſcuret; ſimiliter Imperatoris adventu Legatorum dignitas inumbratur; tu tamen maior omnibus quidem eras, ſed ſine vllius diminutione maior, eandem authoritatem præſente te quiſquam, quàm abſente retinebat, quia etiam pleriſque ex eo reuerentia acceſſerat, quod tu quoque reuerebare.* quod ex ſacris

literis

literis & aliis, exornat Pat. Velasquez *de optimo Principe, lib. 3. annotat. 18. n. 5. & 6.* qui de eodem Traiano refert, *nullam in eo gloriam ponit quòd si omnibus maior, nisi maximi fuerint quibus est maior.* non solùm apud subditos, sed etiam coram se & apud se voluit ministros venerari imitentur Principes, vt subditorum obedientiam & amorem concilient.

ALLEGATIO CIV.

Negotiatio & mercatura non potest aliquatenus Magistratibus permitti.

1 *Mercaturam plures illustres viri exercuerunt.*
2 *Reipublicæ valde conducit negotiatio, mercatura & nauigatio.*
l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immunit.
l. 2. C. de nundinis.
l. unica, tit. 13. lib. 3. Recopilatio.
3 *Hispaniæ legibus prohibetur Magistratibus & iudicibus omnis negotiatio.*
l. 5. tit. 5. p. 5.
l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopil.
4 *Thebani & Lacedæmones mercatores ad Reipublicæ gubernationem non admittebant.*
5 *Romani nec ad decurionatum non admittebant mercatores, nisi in sua patria, & in aliorum defectum.*
l. nec is, C. de dignit. lib. 12.
l. unica, C. negotiat. ne militent.
l. nobiliores 3. C. de commerciis.
l. in causæ 17. §. idem Pomponius, Digest. de minoribus.
6 *Nouella de mandatis Principum, c. 5.*
7 *Salaria quæ sufficiant Magistratibus, Princeps debet assignare.*
cap. 47. Genesis.
cap. 10. libri Sapientiæ.
cap. 18. & 25. Deuteronomii.
Diuus Paulus epistola 1. & 2. ad Corinth. cap. charitatem 12 q. 2.
8 *Auaritiam valde vitare debent Magistratus.*
9 *Idololatria & auaritia copulantur.*
Auaritia non solùm animum ladit, sed corporis salutem.
10 *Damna quæ ex permissione negotiationis in Magistratibus prouenirent.*

Si salaria aliquo modo minuerentur, vel non sufficerent Magistratibus, an posset aliquo modo negotiatio & mercatura eis permitti.

1 DE vtilitate negotiationis ac mercaturæ, & quanti illustres viri eam exercuerint, Solon Athenienſis, Thales, Milesius, Zeno, Cato Censorinus, & plerique Reges & Imperatores, Vespasianus, Tarquinius, Priscus, Pertinax & alij, Tiraquellus *de nobilitate, c. 35. num. 5. 16. & 17.* & Principes de mercatura valde curare oportere, eamque alere, & ipsos exercere, ex variis sacræ Scripturæ locis & aliis authoritatibus probarunt Nicolaus Bellus *de statu Politico lib. 2. discursu 53. & lib. 5. discursu 95. & 96.* Menochius Iesuita *de institutione Politica, c. 17. num. 15.* Adamus Contzen *lib. 8. Politicorum. cap. 10. per tot.* vbi, 9. 3. tradit Abrahamum mercatorem fuisse.

Reipublicæ valde vtilem esse negotiationem & 2
mercaturam, suadent *leg. semper. §. negotiatores, ff. de iure immunit. leg. 2. C. de nundinis.* Scaccia *de commerciis, q. 1. §. 1. n. 97.* Petrus Gregorius *lib. 4. de Republica, cap. 7.* D. Valenzuela *cons. 52. n. 86.* Pineda *de rebus Salomonis, pag. 241.* ex Aluaro Velasco, Henia, Petro Fabro, Amirato ad Tacitum, Cassiodoro & aliis probauit D. Solorzanus *2. tomo de Indiar. gubernatione, lib 5. c. vnico, num. 60.* & de nauigatione quatenus negotiationem & mercaturam alit, plura ex Aristotele, Angelo, Stracha, Camillo Borrello, Marta, Calixto, Ramirez, Seraphinus, Freitas, D. Ambrosio, D. Basilio & pluribus tradiderat idem Solorzanus *1. tomo de Indiarum iure, lib. 1. cap. 8. n. 11. cum seqq. & c. 16. num. 31.* & addens Annæus Robertus *lib. 2. rerum iudicat. cap. 16.* vbi agit de iudice nundinarum Lugdunensium ad mercaturæ augmentum, & vt lites inter mercatores bona fide siue subtilitate ex iuris versutia peragantur, & alia plura de hac re adducit; & idem apud nos de iudicibus consulatus traditur *inl. vnica, tit. 13. lib. 3. Recop.* & de eorum mercatorum iudicum priuilegiis, & iurisdictione, videndus Henia *2. p. Curiæ, lib. 2. commercij terrestris. §. 15. del Consulado,* & vide Petrum Gregorium *lib. 4. de Republica, c. 7. n. 13.*

Verumtamen rectè nostris legibus omnibus Magi- 3
stratibus negotiatio prohibetur *l. 5. tit. 5. p. 5. l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopilat.* & non licere iudicibus ex generali consuetudine regiminis Hispaniæ obseruatur, nec sine periculo permittendum suadent.

Primum, quod ex Aristotele *lib. 3. Politicorum. cap. 3.* 4
constat nihil magis obesse Reipublicæ, quàm munera publica obeuntes, studere negotiationi & legem Thebanorum refert; cuius memoratur Alex. ab Alexand. *lib. 4. dierum Genialium, cap. 6.* vt ad gubernationem Reipublicæ & Magistratus nemo accederet, nisi qui annis decem à mercimoniis destitisset, & aliud simile de Lacedæmoniis refert Contzen *dict. cap. 10. §. 5.* quamuis errore admissum credat, nec prudenter fieri negotiatores à Reipublicæ gubernatione abdicare; sed tamen vltra ea quæ statim expendenda, id valde regimini necessarium, ne Magistratus mercatura implicentur, probarunt Iason & antiquiores *in leg. principalibus, ff. si cert. petatur.* Aniles *in cap. 2. Pretorum, verb. hæredad.* Putcus *de syndicatu, verb. contrahere, cap. 1. & 2.* Rolandus à Valle *vol. 2. cons. 83. num. 3. & seqq.* Natta *cons. 50. num. 13.* Isernia, Guido Papæ, Afflictis, Socinus, Amadeus, Bonifacius, Antonius Gomez, Otoscius, Auendañus, Didacus Perez, Villalobos, Matienzo, Dueñas, Azeuedo, Belluga, Petrus Gregorius, Bartholomæus Philippus, Simancas, & alij, quos refert Bobadilla *lib. 2. Politic. cap. 12. à num. 34. vsque ad 57.*

Secundum, Romani, quorum regendi peritia om- 5
nibus exemplar, solùm in sua patria & in defectum aliorum mercatores, & eos, qui vtensilia negotiarentur, ad decurionatum admiserunt, & ad prædictas viles negotiationes, & vt cum eis dignitates publicæ non conueniant, respexit *leg. nec. is, C. de dignitatibus, lib. 12.* vbi prohibetur ne quis ex vltimis negotiatoribus aliqua frui dignitate permittatur, sed ersi quis meruerit, iubetur repelli, & ad id pertinet *l. vnica, C. negotiatores ne militent, lib. 12.* & ad quamcumque negotiationem vt prohibeatur, notanda est ratio Imperatoris *in leg. 3. C. de commerciis.* vbi honore conspicuis

At perni-

pernitiosum vrbibus mercimonium exercere prohibetur. nota verba & rationem, ibi, *Vt inter plebeios & negotiatores facilius sit emendi vendendique commercium.* & faciunt verba Zonaræ *tom.3. de Theophilo Imperatore*, ibi, *Quod si nos præter Imperij opes etiam mercaturæ emolumenta interceperimus, vndenam subditi vllum comparabunt?* idque meritò Magistratibus aptari oportet, quippe in quocunque genere mercium si quilibet plebeius emere, aut vendere vellet, & Magistratus spe lucri rem sibi intendat vindicare, & illam negotiationem exercere, quæ difficultas commerciis non exurgeret, quibus concussionibus via non pateret? aut cùm liceat naturaliter inter contrahentes se decipere, vt aliàs dixit Iurisconsultus *in l. in causa 17. §. Pomponius, ff. de minoribus*, quis libere cùm Magistratu contraheret, & sibi commodum ex negotiatione quæreret, sed potius vt blandiretur iudici consultò se decipi ambiret, vt hoc quæsito colore Magistratum corrumperet, & in suum vsum & arbitrium alliceret, fides, æqualitas & libertas commerciorum ex nullo alio facilius violatur, flectitur & opprimitur, & ideo inter magnitudinem Pompeij, qua non fraudandam tradit Plinius *lib.18. capit. 6.* refert *illum nunquam agrum mercatum fuisse conterminum*, quasi ex eo præsumi non posse vicinum aliquo modo opprimere velle.

6 *Tertium*: Imperator Iustinianus *in Nouella 17. de mandatis Principum, cap. 5.* monet Præsidibus prouinciarum huic rei aptissimè, *festinabis Consiliarium & quicunque circa te assumere virum optimum & purum vndique, & contentum his quæ à fisco dantur.* Nihil ergo Magistratus aliunde apperat, quàm quod à Principe suo muneris exercitio speret, aliter quidem constantia flecti oportet, & faciliùs in eum mancipabitur iudex, ex quo mercaturæ prætextu vtilitatem capiat, & cupiat, nihil aliud hæc institutio, quàm tegmen repetundarum semen iniustitiæ & fucus omnis improbitatis.

6 Idcò necessarium est, vt congrua salaria Magistratibus assignentur, ne aliquatenus ab alio, quàm à Principe aliquid ex necessitate accipere cogantur, vt suadetur *Genesis cap.47. Deuteronomij, c.18.25. libro Sapientiæ cap.10.* D. Paulo *epist.1. ad Corinth. numer.9. & epistola 2. ad Corinth. cap charitatem 12. qu.2.* & ita inter Imperatores Romanos fecisse Augustum tradit Dion. *lib.13. histor. Romanæ*; de Nerone, Ælio Spartiano, & Lampridio refert Alex. ab Alexandro *lib.4. dierum genialium cap.11.* & plura quæ de Cuspiano, Pontano, Bobadilla, Matienzo, Segura, Flores de Mena, Luca de Peña, Auendaño, Platea, Auilesio, Nauarro, Couar. Molina, Menochio & aliis pluribus ego notaui *2. p. decis. 85. à num.10. vsque 16.* Ex pluribus Politicorum præceptis, nota repetenda verba Caroli Scribanij *lib.1. de politico Christiano, cap.27.* dum de Magistratibus loquitur, & Principem monet ibi, *Liberali deinde stipendio singulos donet; punire potest qui digna laboribus præmia largitur; durum verò est punire, quem necessitate ad illicita impellis. Vis incorrupta iudicia? egestatem amoue, ad quem non cogit paupertas? Vis integra adsint integritati sua præmia, vt nec aliunde mendicare, nec sperare debeat, qui iuri dicundo præest.* & paulò inferius iterum subdit hæc verba. *Regia ergo stipendia suis præbeat, quibus vniuersam familiam pro concrediti sibi muneris dignitate tueantur, & viros inueniet; ea verò velim stipendia, quæ satis sint familiæ ampliter alendæ, nam & amplitudo venerationem auget, & animos addit, & vero graue est Regi, aut Reip. de suo impendere: libera proinde optem patrimonia, nec ea attingi familiæ sustentandæ. seponat hæc in liberos quisquis à Consilijs Principi est; quin eo etiam crescant stipendia, vt seponi aliquid possit in posteritatem, ac nepotes & optimè sperare iubeo Principem de suorum integritate, nam leges ferre & necessarijs destituere, est ingenium ad dolos & fraudes acuere, & venalem clam iustitiam facere, cùm publicè non possit.* Addendum quod colligitur ex Diuo Matthæo *cap.10.* Aristotele *Politicorum.* Dione *lib.52.* Patritio *de Republica, lib.3. tit.6.* Auilesio & aliis, quos refert Bobadilla *lib.2. politicæ, cap.11. num.73. & cap.12. num.15.* plura tradit Mastrillus *lib.1. de magistratibus, cap.21. per tot.*

Quartum nihil magis à Politicis omnibus in Consiliarijs cauendum instillatur, & suadetur, quàm pecuniæ studium, vt post plures rectè probauit Ioannes Chokier *lib.3. Thesauri Aphorismorum, cap.19.* Magistratus enim qui iustitiæ Sacerdotes & legum cultores, non poterunt executioni rectè deseruire, dum auaritiæ & pecuniæ acquirendæ ex mercimoniis studuerint, exprobrat Iuuenalis *Satyra 14.* 8

——— *Sed quæ reuerentia legum,*
Quis metus, aut pudor est vnquam properantis auari?

Nam, vt tradit Lactantius Firmianus *lib.1. diuinarum institutionum, cap.5. quibus abest studium lucri, abest etiam voluntas peccandi, & causa fallendi.* & auaritiam esse pestem in viris publicis, & de illius odio consule quæ notarunt Bobadilla *lib.1. Politicæ cap.3. num.31. & lib.2. cap.12. per totum.* vbi plura congessit, & Theatrum vitæ humanæ *pagin.1701. & vol.10. lib.1. pag.1377.* & in honestam rationem opum adquirendarum in mercatoribus Consiliarijs non congruere, & mercatores ad Magistratus non admittendos, tradit *vol.10. lib.4. pagin.2459.* & mercaturæ luxum & auaritiam famulari, tradit idem *vol.20. lib.1. pag.3460.* necistis quæ magis vitare debent Magistratus, congruit indulgere. Curent igitur qui Reipublicæ præsunt, & iustitiæ administrationi præpositi auaritiam omnino fugere; hic enim affectus vilissimus, nam qui lucri cupidus se pecuniæ mancipauit, æquitatem, religionem & nomen suum abiicere non dubitat, quia, vt tradit Sanctus Leo *sermone 9. de passione Domini, nullum est in eo corde iustitiæ vestigium in quo auaritia fecit habitaculum.*

——— *Pereunt discrimine nullo*
Amissæ leges: at pars vilissima rerum
Certamen nostris opes.

vt tradit Lucanus 3. *Pharsaliæ.*

Nullum equidem maius excidium, quàm quod præparat auaritia. Sic cùm Diuus Paulus apud Ephesum biennium Christianæ gentilitati præcepta insinuaret, plures ad catholicam fidem adsciuit; tunc Demetrius nobilis insculptor, cùm Dianæ imagines, quas mirificè & ingentis mercedis pretio fabricare solebat, iam non venerari vidisset, abiecta idololatria seditionem aduersus Christianos excitauit, & quam numen Diuæ & religio sua non commouit vt Christianos infestaret, pecuniæ iactura impulit, vt tradit Magister Marquez *in proœmio Psalmi, consid.1.* vbi probat ex *lib.3. Regum cap.12. & lib.4. Reg. cap.7.* similiter Ieroboamum post diuisionem tribuum ne si ad Hierosolymæ templum populus accederet, ad Roboam conuerteretur, & ille careret tributis, duos vitulos aureos fabricauit, quos ipse & subditi adorarunt, vt indissolubili quippe nexu idololatria & auaritia copulantur, & non solùm inde cum Magistratus capit maximè publicam salutem, verùm etiam auari privatam infestat, nam ex Phauorini dissertatione apud Agellium *libro 3. noctium Atticarum, capit.1.* non animum tantùm, verùm etiam corpus enecat, & corrumpit, quippe anxietas negotiationis quærendæ pecuniæ animi & corporis quiete perfruì non 9

per

permittit, & tetrum affectum auiditate diuitiarum Magistratum in improbatissima quæque impellet, quæ semper dedecore & mœrore premunt, qui hominem maximè afficit, & officit, cùm nulla efficaci modela salus tueri possit, quàm animi lætitia, & inde plures experimur mœstitia periisse; caueant igitur ad hoc pecuniæ vili studio Magistratus; hoc enim vitium semper insatiabile est, quia nec copia, vel inopia minuitur, sed miserè continuò auarum augit, & premit.

10 Quintum, quia etsi variis cautelis consuleretur, & maximo circunstantiarum & qualitatum antidoto hoc venenum permissionis negotiationis & mercaturæ corrigatur, tamen vt semper cupiditas serpit, hoc malum in summum improbitatis fastigium excedet, nunquam quis, vt inquit Seneca, repentè fit malus, & sancti omnes & recti Gubernatores minima peccata vitanda censuerunt, ne ex his grauiora sequantur, id quod bono initio admissum, vt omnia mundi labenti improbitatis periodio in deterius degenerant: sic negotiatio in aliquibus rebus Magistratibus permissa, nihil linquet inaccessum, nullum improbitatis & fraudum genus intactum, & cùm Magistratus non solùm à culpa vacare oporteat, sed à culpæ suspicione, vt ex Cicerone Bobadilla *lib. 2. cap. 12. num. 5. & 32.* Quis subditis, qui semper Consiliarios æmulantur, & odio habent, suspicionem euacuabit, & semina auellet? ne Magistratus carpant, & proba etiam facta in deterius retorqueant, indigentiam annonæ & mercium Magistratus auaritiæ tribuent, mercatorum fraudibus ex hoc patrocinium, nam sui doli Magistrum fortè primò Magistratum sequuti, quis iudex ordinarius omnibus legibus, & regimine execrabiles puniet? Si eisdem miniquinatur trapezitis, exurgent continuæ recusationes in litibus, & iustitiæ exercitium, quod ex se graue, & odiosum improbis existit, suspectum redderur & contemptibile. Absit, apage.

ALLEGAT. CV.

Sportulæ, apud nos *Propinas*, si non sufficiant emeritis Senatoribus, & in actu seruientibus, isti præferendi.

1 *Operarius dignus est mercede laboris.*
Diuus Lucas c. 10.
c. 19. Leuitici.
c. 24. Deuteronomij.
c. 4. Tobiæ.

2 *Sumptus salariorum reputantur vt expensa necessaria.*
c. præsenti, §. porrò, ff. de officio ordin. lib. 6.
l. hactenus 8. ff. de vsufructu.
l. neque stipendium 13. ff. de impens. in rebus dot. factis.

3 *Salaria administrationis prælationem habent.*
l. 26. & 28. tit. 13. p. 5. & n. 9.
l. interdum, ff. qui potiores, & n. 9.

4 *Senatori emerito salarium ex gratia & beneficio conceditur, quia de iure non debetur.*
l. 1. tit. 15. lib. 9. Recopil.

5 *l. Seio amico, de annuis legatis.*
l. Titio cùm esset Romæ. ff. ad municipalem.
l. 46. in fine tit. 21. lib. 5. Recop.

6 *Emeriti salaria & sportulas consequuntur ex causa lucratiua seruientes ex causa onerosa.*
l. humilioribus 14. C. de susceptoribus lib. 10.

7 *Emeriti iustè præmium laboris consequuntur.*
Emeritum præmium quod veteranis dabatur.
l. non omnes, §. si post. ff. de re militari.
l. desertorem 3. §. qui militiæ, & §. sed etsi, ff. eodem.

8 *Præferendus iure ille, ex cuius labore processit.*

9 *Administratio, & omne quod ad illam pertinet, habet priuilegium prælationis.*
l. 29. tit. 13. p. 5.

10 *Dignitates habentium illi præferendi qui in actu administrant.*
l. omnes 2. C. vt dignit. ord. seruet.

11 *Dignitate suppressa, & postea de nouo creata, censetur noua dignitas, & prima extincta.*
l. inter stipulantem, §. sacram ff. de verb. obl.
l. qui res, §. arcam. ff. de solutionibus.

12 *Labore cessante, debet cessare præmium.*

13 *Restitutio gratiæ non operatur in præiudicium tertij.*

14 *l. si filius qui patri, ff. de bonis libertor.*

15 *Substitutus qui seruit in prabenda, est præferendus proprietario quando fructus vtrique non sufficerent.*

16 *Vicarius in beneficio annexo Monasterio, est ei præferendus in fructibus, si necessarij ad alendum Vicarium.*

17 *Salaria prius debent consequi officiales ordinarij, quàm extraordinarij.*
Distributiones quotidianæ solùm debentur in actu seruientibus.
Trident. sess. 24. c. 12.
c. 1. de Clericis non resid. lib. 6.

18 *Præmium est pretium laboris, & operæ.*
l. secundùm naturam. ff. de reg. iuris.
Præmium victoriæ litis dari debet substituto qui propter absentiam proprietarij litem instituit, & in causa obtinuit.
l. vnica, §. pro secundo, C. de caduc. tollen.
l. is qui in potestate 15. §. vlt. ff. de legat. præstandis.

19 *Redditus officij quando alicui inbentur restitui, debent intelligi prouenientes ex officio, non personali labore.*
l. 1. C. de re milit. lib. 12.

20 *l. fin. C. de Præpos. sacri cubiculi, lib. 12.*
l. quod si minor. §. Scæuola. ff. de minorib.
l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. creà.
Dignitates in actu exercentes præferendi eis, qui non administrant.

21 *Senatoribus Patrimonij regij solent largitiones à regnis Castellæ fieri de seruitio ordinario.*

22 *Senatores emeriti petunt largitiones istas, sed immeritò.*

23 *l. Seio amico, §. medico, ff. de annuis legatis, & num. 27.*
Generale dictum ad extraordinaria non refertur.

24 *Concessio extendi non potest vltra illos quibus est facta.*
l. cùm pater. §. donationes. ff. de legatis 2.
l. donatio 25. C. de donationibus.
l. 1. 2. & 3. C. de donatio. quæ sub modo.
l. final. C. de pactis inter empt. & vendit.

25 *Confessio facta nomine aliquorum, non extenditur vltra nominatos.*
l. si heredes nominatim 127. de legat. 1.
l. nonnunquam. ff. ad Trebellianum.
l. Celsus, alias Pater 29. §. quod alicuius, ff. de legat. 2.

Coniectura ceſſant vbi de voluntate apparet.
l. ille, aut ille. §. cum in verbis, ff. de legat. 3.

27 *Largitio quæ reſpicit laborem, non liberalis donatio eſt, ſed ob cauſam.*
Commodum oportet ab onere regulari.
l. vnica, §. pro ſecundo, C. de caducis toll.
l. is qui in poteſtate, §. vltimo, ff. de legatis præſtandis.

28 *Retentio facilius conceditur, quàm actio.*
l. per retentionem, C. de vſuris.
l. Paulus, ff. de doli exceptione.

29 *Melioris conditionis eſſe non debet qui non laborat, quàm qui labori incumbit.*
l. pupillus 25. ff. quæ in fraudem credit.
l. non ſolùm 13. ff. de noxalibus action.
l. ſiue hæreditaria 23. ff. de negot. geſt.
l. Seruius 4. ff. quod vi aut clam.
l. relegatorum, §. vlt. ff. de interdict. & releg.

30 *Generalis diſpoſitio omnes caſus, etiam priuilegiatos, comprehendit.*
c. ſolitæ, de maiorit. & obedient.

31 *Omiſſus in diſpoſitione nunquam ad illius partem admittitur, niſi habeat ius illam impugnandi.*
l. ſi poſt mortem 10. §. liberi, ff. de contrà tabulas.

32 *Ius accreſcendi non datur niſi inter coniunctos.*
Ius accreſcendi non procedit in contractibus etiam lucratiuis.
l. ſi mihi & Titio 110. ff. de verbor. oblig.
l. Lucius 78. §. quæ habebat. ff. ad Trebellian.
Verbum diſtributiuum facit diſiunctionem.

33 *l. ſi extraneus 6 ff. de condict. cauſa data.*
l. ſi quiſe debere 6. ff. eodem.
l. ſi donaturus 9 ff. eodem.

34 *Creditor inter eos qui ſunt æquales, ille præferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito.*
l. pupillus 24. ff. quæ in fraudem credit.
l. ſi non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis authoritate iudicis poſſidendis.

Vtrùm ex diſtributionibus quæ Conſiliarijs dantur vltra ſalarium ex condemnationibus quæ fiunt in Senatu, & deſeruiunt ad illas ſportulas, quas dicimus Propinas, *ſi aliqui ſint Senatores emeriti, & omnibus non ſufficiant expenſæ iuſtitiæ, ex quibus ſoluuntur, an qui in exercitio muneris ſunt, alijs debeant præferri, vel inter omnes pro portione ſportulæ diuidendæ & diminuendæ.*

1 ET præferendos illos, qui in actu ſeruiunt, ſuadetur, quia pertinet ad obligationem neceſſariam, vt dignus ſit operarius mercede ſua, Dinus Lucas *cap.* 10. & probatur *Lenit. cap.* 19. *Deuteronom. cap.* 24. *& Tobiæ cap.* 4. exornat D. Solorzano 2. *tom. de iure Indiarum, lib.* 1. *c.* 5. *n.* 82. *& c.* 18. *n.* 28. faciunt verba Caſſiod. *lib.* 11. *epiſtola* 37. ibi, *bene promiſſum eſt, vt laboris ſui pretia recipiant qui publicis vtilitatibus obſecundant.* adde quæ ex Cicerone Lampridio, Vopiſco, Salmaſio, Petro Gregorio, Bulengero, Guterrio, Forcatulo, Cuiacio, Olvvaldo & aliis pluribus eruditè exornat D. Amaya *ad l. vnicam. C. de præbendo ſalario, lib.* 10. *per totam.*

Et ſumptus qui faciunt in ſalariis, reputantur vt 2
expenſæ neceſſariæ, ſicut illæ fiunt cauſa colligendorum fructuum. *cap. præſenti, §. portò, de officio ordinarij lib.* 6. gloſſ. *verb. fructus, in cap. ſi tibi conceſſio 26 de præbendis lib.* 6. *l. hactenus 8. de vſufructu*, ibi, *vtputa ſtipendium, vel tributum, vel ſalarium. l. neque ſtipendium 13. ff. de impenſis in rebus dotalibus factis.* Tiraquellus *de tractatu lignagier. §.* 15. *gloſſ.* 1. *num.* 7. Molina *de Hiſpanorum primogenijs lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 8. & quod eius additio notauit *ibi* ex Aquile Pedroche, Oſalcho, Ioanne Garcia, D. Caſtillo & aliis Barboſa *in l. fructus 7. ff. ſoluto matrimonio.* Baeza *de decima tutorum, cap.* 2. *num.* 28. Gutierrez *de tutelis* 3. *part. cap.* 20. *num.* 11.

Et ideo ſalaria omnibus præferuntur, quaſi rem 3
conſeruare videantur, & ſaluam reddere, *argumento leg. interdum. 5. cum lege ſequenti, ff. qui potiores. l.* 26. *&* 28. *tit.* 13. *part.* 5. iunctis quæ notarunt Neguſantius *de pignoribus* 2. *membro* 5. *part. ex num.* 15. D. Conarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 7. *num.* 2. *&* 3. D. Molina *lib.* 1. *de Hiſpanorum primog. cap.* 10. *n.* 9. Ioannes Gutierrez Rebuffus & Molina, quos refert Roderic⁹ *de priuileg. credit. art.* 7. *n.* 1.

Rurſus qui emeritus eſt, & actu non ſeruit, de iure 4
ſtricto non poteſt petere ſalarium, quia ſolùm debetur ei, qui in actu & exercitio eſt eius officij, pro quo ſalarium præſtatur, nam id quod eſt emeritum, ſalario frui non ad ius, ſed ad meram liberalitatem, & Principis gratiam ſpectat, vt expreſsè probatur *l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 9. *Recopil.* eis verbis, *No libren officio ni quetacion ſaluo a las perſonas que realmente y con effeto ſiruieren los officios de las tales, raciones, y quitaciones ſi nos expreſſamente no lo mandaremos por hacer merçed eſpecial à algunas perſonas.*

Conducit textus *in l. Seio amico, ff. de annuis legatis*, & eſt textus notabilis *in l. Titio cum eſſet Romæ, ff. ad municipalem.* Vbi in eo, qui doloſè & falſò ſe introduxit ad miniſterium, quod aliis commiſſum erat, quia ille exercitium habuit, traditur ei competere viaticum, ex verbis textus, ibi, *Herennius Modeſtinus reſpondit, Titium quidem viaticum petere non poſſe, ſed eum qui nomen incidiſſet*, iuxta vulgatam lectionem, & ex Haloandri *indidiſſet*, & quid eſſet viaticum, referrique ad ſumptus itineris, notarunt ex Apulcio & aliis, Gofredus *in eo textu*, & comprehendere quod pro viæ & itineris dabatur diſpendio, tradit Suetonius *in Iulio, cap.* 68. Gutierrus *de officio domus Auguſtæ, lib.* 3. *cap.* 4. ex Cuiacio, Euſtathio, Ludouico de la Cerda, Sauaro & Beroaldo, rectè notauit D. Amaya *in l.* 3. *C. de muneribus & honoribus non continuand. dict. lib.* 10. *num.* 38. & ex *d. l. Titio*, colligunt communiter Doctores, vt qui exercet actum alteri mandatum ſub certo ſalario, ſalarium petere poteſt, & probari videtur *l.* 46. *in fine tit.* 21. *lib.* 5. *Recopil.* ibi, *Ayan ylleben con los cargos de iuſſo contenidos cada vno los dias que libraren las dichas coſſas aſſi deſus ſalarios como deſus derechos en la manera y las quantias ſiguientes.*

Et qui emeriti ſunt, & intendunt conſequi ſalarium 6
abſque eo quòd ſubeant exercitium & muneris laborem, de cauſa lucratiua agere videntur; qui verò ſeruiunt, & officiorum ærumnis & vigiliis ſunt mancipati de cauſa onoroſa, & iniquum eſſet, vt qui labori & ſtudio ſubiacent, muneris emolumentis non gauderent, illiſque fruerentur, qui iam à muneris exercitio emeriti receſſerunt, *argument. l. humilioribus* 14.

C. de

C. de ſuſceptoribus, lib. 10. ibi, *Nec enim æquum eſt, vt ad officium lucra, ad Curialem ſuſceptionis damna pertineant.*

7 Nam, quamuis emeritis iuſtè Principis beneficium conferatur,& præmium quod antiquitus veteranis dari ſolebat,inde emeritum præmium dicebatur *l. non omnes* 5. §. *ſi poſt. ff. de re milit l. deſertorem* 3. §. *qui militiæ, & §. ſed ſi. ff.eodem.* ex Suetonio *in Auguſto cap.* 13. Lucano *lib.* 1. *Pharſalia.* Petro Gregorio, Cuiacio, Marcello, Donato, Petro Fabro, Leuino, Torrentio,Thoma Dempſter, Stuckio, & aliis notauit D Amaya *ad l.* 1. *C.de his qui ſponte munera publica ſubeunt, lib.*10*num.* 6. *&* 7. tamen ſemper ad præmium refertur quod emeritis conceditur, idque lucrum reſpicit: at verò debitum eſt quod ſeruientibus in actu elargitur, vt meritò ſi omnibus ſportulæ non ſufficiant,ſeruientes præferendi.

8 Præſertim,cum ſportulæ prædictæ & diſtributiones quæ Senatoribus dantur, proueniant ex condemnationibus quæ fiunt à iudicibus, qui in actu ſeruiunt,& eorum labore,& ſtudio procedant, vnde in eis ſunt præferendi, argumento eorum quæ notantur *in l.qui ſcit.*§. *in alieno ff de vſuris*, & quæ ex Gregorio Lopezio, Barboſa, D. Caſtillo & aliis tradit Rodericus *de priuileg. credit.*1. *p. artic.* 8. *à num.*13. *vſque ad* 16

9 Deinde quia obligatio ſalarij, vt ſeruienti ſoluatur etiam in concurſu cuiuſque cauſæ oneroſæ conſideratur,vt omne quod pertinet ad adminiſtrationem,habeat in iure priuilegium prælationis, *l.interdum, cum l.ſequenti,ff. qui potiores in pignore habeantur*, *l.*28. *&* 29.*tit.*13. *partit.*5. vbi Gregorius Lopez *gloſſ.*1. *& d. l.*29.*gl* 4.Barboſa *in l.ſi cùm dotem,* §.*fin.ff. ſoluto matrimonio,num.*35,Caualcanus 1*p.deciſ.*44. *num.*46. *&* 47.*&* 2.*p. deciſ.*3,*n.*9.18.*&* 19. Felicianus *de cenſibus, tom.*2 *lib* 3. *cap.*4.*n.*12. Tiberius Decianus *conſil.*109. *n.*23.*cum ſeqq.* Antonius Faber *in C. lib.*8.*tit. qui potiores in pignore habeantur,definitione* 7.

10 Quod maximè locum habebit,nam Senatores qui in muneris vſu & exercitio ſunt,vt præferri debeant eis,qui in exercitio non fuerint,etſi antea exercitium habuerint,probatur *in l.omnes* 2.*C. vt dignitatum ordo ſeruetur,lib.*12.eis verbis, *Omnes priuilegia dignitatum hoc ordine ſeruanda cognoſcent, vt primo loco habeantur ij qui in actu poſiti illuſtres peregerint adminiſtrationes ſecundo veniant vacantes, qui præſentes in comitatu illuſtris dignitatis cingulum meruerint*, vbi notat Gloſſa & omnes Scribentes,Lucas de Peña *n.*1. & Ioannes Platea *in principio*, vbi notat ex eo textu tres principaliter eſſe ordines dignitatum,ſcilicet adminiſtrantium vacantium & Honorariorum, inter quos adminiſtrãtes præferuntur omnibus aliis, etiam anterioribus, vbi addendum quod circa vacantes, de quibus agimus, ex Cod.Theod.*tit.de comitibus & vacantibus*, Amiano, Marcellino, Trebellio, Lampridio & aliis exornat Cuiac. *in notis dict. l.* 2. & conducit quod tradit Capitolin. *in vita Pertinacis*, cum Commodus à lectionibus innumeros Prætores creaſſet, Pertinax fecit SC.iuſſitque eos, qui prætutas non gererent, ſed à lectione accepiſſent, poſt eos eſſe, qui verè Prætores fuiſſent, refert Guido Pancirolus *lib.*2. *variar. cap.*244.

11 Præterea animaduertendum eſt, Regem noſtrum Philippum IV. in primis annis ſui principatus, in totũ muraſſe Senatũ regalis Patrimonij quod ex Equitibus conſtabat,& nouos elegiſſe Conſiliarios,& antiquioribus emeritis ſalaria ſolùm pro menſe reliquit, ex quo videtur omne ius ſenatorium illorum, & dignitas diſſoluta, vt notant Doctores *in c.cùm acceſſiſſent, de conſtitut.* Bartol. *in l.fin.ff. de colleg. illicit.* *num.* 21. Tiberius Decianus *lib.* 3. *conſ.*19. *num.*176 Petrus Gregor. *de beneficiis, cap.*19. Garcia *de beneficijs,part.*12.*cap.*2. *de ſuppreſſione & extinctione*, Bald. *in cap. Imperialis,de pace Conſtantiæ n.*20.9. inter quos Senatores qui ſuppreſſi & extincti, & eos qui ex nouo creati,controuerſia exorta, quia ex liberalitate regia poſtea Conſiliariis qui ſuppreſſi & velut emeriti erant,ſalaria & reliquæ obuentiones fuerunt conceſſæ, & cùm omnibus non ſufficeret quantitas quæ ex condemnationibus Senatus ad ſportulas & diſtributiones deſignata,dubium fuit,an qui de nouo electi Senatores,antiquioribus ſuppreſſis præferendi,idque ſuaderi videbatur, quia licèt poſt extinctionem & ſuppreſſionem Senatus, illis ſalaria & obuentiones ex Principis clementia & liberalitate concederentur, id magis ex nouo beneficio & gratia prouenit, quàm ex iure primæuo & primordiali ſenatorio, nam ſuppreſſione extinctum fuit, *argum. l inter ſtipulantem* 83,§.*ſacram.ff.de verb. oblig.* eis verbis, *Et nauis ſi ea mente reſoluta eſt, vt ad alium vſum tabula diſtinarentur li et mutato conſilio perficiatur tamen, & peremptæ priori nauis & hæc alia dicenda eſt, l.qui res.*§. *aream ff. de ſolut.*eleganter Baldus *in cap. cùm acceſſiſſent.n.*33.*ad idem,*& *ibi* Decius *n.*19.

Et ex prædicta extinctione prouenit,vt conſignatio ad obuentiones, emolumenta & ſportulas, ſimul extincta cenſeretur quoad antiquos miniſtros, & poſtea conceſſa nouiter creatis à Principe, vt probauit Barr*in d.l.fin ff.de colleg.illicit. num.*22. vbi *Quædam ſunt collegia quæ habent aliquid in remunerationem laborum propter officium & propter laborem quem ſuſtinent, & tunc diſſoluto collegio bona eos non ſequuntur, ſed remanent apud ipſum collegium, vel eo in totum deſtructo remanent apud ſuperiorem; ceſſante enim labore, debet ceſſare præmium.l. Seio amico,in principio,ff.de annuis legat.s.* 12

Maximè, quia quando noua conceſſio ſalarij & emolumentorum,quæ ſalariis accedunt,conſideratur vt plena teſtitutio reſpicit gratiam,& non poteſt inferre præiudicium iuri acquiſito Senatoribus, quos Princeps poſt extinctionem antiquorum, & ſuppreſſionem nouos creauit,vt tenuit Bartolus,qui de praxi teſtatur,*in l.2.ff.de deſertoribus*,& Doctores communiter *in l.Gallus,§.& quid ſi tantum ff de liber.& poſth.* reſoluit communem Menochius *de recuper. poſſeſſione remedio* 19.*n.*106 *cum ſeqq.* Sforcia *de in integrum reſtitutione* 2.*p q.*96.*artic.*.*num.*19. *verſ in contrarium, & n.*22. *verſ aut alter*, & cùm emerito honor fiat in conceſſione ſalarij, vt aliarum officij obuentionum etiamſi munere non fungatur, ſciunt verba textus *in l. vt virtutum . fin. C. de ſtatuis & imaginibus*, ibi, *Et aliorum honores alijs damnorum occaſionem fieri non oportet.* 13

Et noua gratia & conceſſio ſalarij non debet conſiderari prout ex tunc, quando obtinebam primam dignitatem, ſed prout ex nunc poſt eius ſuppreſſionem facta, *argum. l. filius qui patri* 42.*ff. de bonis libert.* ibi, *Quoniam pœna quæ legibus,aut edicto irrogareretur,adoptionis remedio non obliteratur.* & in ſimili dicimus de confirmatione, nam quando ſit ſuper re non ſubſiſtente,agitur ex confirmatione.Bald. *in l. ex placito,C. de rerum permutatione, n.*9. *& in l.obſeruare,*§. *poſt hæc, n.*6 *ff.de officio Proconſul.* facit *l. Tribunus,* §.*fin.ff. de milit.teſtamen. l. legata inutiliter ff.de leg.*1. & ex eodem Baldo *in l.neque per epiſtolam, C.de confirm. tutor.* tradit Gratianus *diſcept.tom.*2 *c.*223.*n.*13. 14

Denique, nam conſignatio diſtributionum ſolùm poteſt prodeſſe eis, qui in actu ſeruiunt, & eo caſu, quamuis qui muneris haberent exercitium, verè Conſiliarij non eſſent, ex titulo & dignitate, ſed 15

ium in miniſterio deſeruiſſent: at verò alij, qui emeriti titulo Senatorum condecorarentur, ſi reditus non ſufficiant omnibus, tunc præferendus eſt qui in actu ſeruit, licèt non eſſet Conſiliarius dignitate, ſed alius qui emeritus, honore Senatorij muneris, & authoritate frueretur, nam reditus regij deſignati ad illud exercitium, debent primò deſtinati cenſeri eis, qui exercent, vt in fortiori caſu circa coadiutores præbendarum & beneficiorum, quoties fructus non ſufficiant ad eum alendum, & proprietarium, qui eſt infirmus, vel impeditus, præferendum eſſe in alimentis eum, qui ſeruit, ſubſtitutus etiam proprietario qui non deſeruiat, vt tradit gloſſ. *in cap. 3. de clerico ægrot. verb. portionem*, eis verbis, *Sed pone quòd Eccleſia non poteſt ſufficere vtrique reſpondeo, ille qui ſeruit Eccleſiæ, habebit fructus, & reditus, & infirmo prouidebit Epiſcopus*, & opinionem huius gloſſæ ſequuta eſt lex partitæ, quæ eſt *l. 18. tit. 16. part. 1.* ibi, *Mas ſi otra enfermedad auieſſe qualquier que le embargaſſe porque no la pudieſſe ſeruir pueden poner otro que le ayude a complir ſu officio e el enfermo ſera Prelado de ella é el otro como vicario he deben de auer ambos de la renta de la Igleſia, è ſi por ventura aquellas rentas de la Igleſia no pudieſſen cumplir á ambos e las detomar aquel que la ſirue è el obiſpo debe dar al enfermo de que pueda viuir*, vbi Gregorius *gloſſa vltima*, notat prædictam legem approbatam eſſe opinionem gloſſæ *in dict. cap. 3. de clerico ægrotante.*

16 Sic etiam in ſimili agens de beneficio annexo Monaſterio, vbi ſi fructus non ſufficiant, debeat præferri qui in actu ſeruit, reſoluit Rebuff. *in tractatu de congrua portione, num. 101.* ibi, *Etſi temporalia & alij reditus beneficij non ſufficiant, niſi vicerio, tunc præferetur vicarius*, & reddit rationem quòd ipſe vicarius agit de damno vitando, & Monaſterium de lucro captando. Idem reſoluit ex Henrico, Rebuffo, & aliis Surdus *de alimentis, tit. 1. q. 100. num. 2.* & adde quæ antea notauerat *quæſt. 92.* & valde conducit ratio quam expendunt prædicti, vt in alimentis præferatur vicarius, qui ſeruit, quia in eo videtur potiùs alendus populus, qui bona contulit; ſic etiam miniſtri, qui in actu iuſtitiam adminiſtrant ſubditis, ex quorum bonis prouenient obuentiones, ſportulæ & ſalaria, vt notauit Surdus *d. q. 100. n. 3.*

17 Et ſuffragatur doctrina eiuſdem Rebuffi ad leg. Gallicas, *tit. de ſalariis*, quem refert & ſequitur Maſtrillus *lib. 1. de Magiſtratibus, cap. 21. num. 25.* vt officiales ordinarij, & qui ſeruiunt, & debeant priùs habere ſalaria, & obuentiones muneris, quàm officiales extraordinarij, & rectè hoc nomine regulari poſſunt Conſiliarij emeriti, vt ex eis non debeant diminui emolumenta illorum, qui ſeruiunt, præſertim in his ſportulis, quæ ex ipſo exercitio muneris procedunt, & ſua natura vt diſtributiones ſolùm intereſſentibus, & qui in actu ſeruiunt, conceduntur, *cap. 1. de clericis non reſidentibus, lib. 6.* Concil. Trident. *ſeſſ. 24. cap. 12. verſ. diſtributiones.* Farinac. *in poſthumis 1. part. deciſ. 483. num. 1. & deciſ. 720. num. 3. & 2. p. deciſ. 354. num. 12.* & nouiſſimè ex Rotæ deciſione D. Couarr. Oxeda, Eſcobar, Moneta, D. Salgado & Maranta, rectè probauit D. Petrus Noguerol *allegatione 8. num. 24.*

18 Facit etiam, quia, vt notum eſt, ſportulæ iſtæ, vel propinæ quæ dantur Senatoribus ex condemnationibus expenſarum iuſtitiæ, ſunt præmium & pretium operæ & laboris, & illum ſequi debent, *argum. l. vnic. §. pro ſecundo, C. de caducis tollend. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iuris.* Caſtrenſis *in l. ſi vno, §. item cùm quidam, num. 9. ff. locati*, & ideo primo loco ad eum debent pertinere, qui operas præſtitit, & valde iniquum foret, ille, cuius labore, operâ & ſtudio ſportulæ productæ, eis careat, & percipiat emeritus pro aliena opera, iuxta verba textus *in l. is qui in poteſtate 15. §. vlt. ff. de legatis præſtandis*, ibi, *Quia abſurdum eſt illum commoda hæreditaria habere, alterum onus ſuſtinere*, nam cùm vtrique ſportulæ non ſufficiant, debet procedere doctrina Baldi *in rubrica C. de fructibus & litium expenſis* vtqui non laborat, non manducet, & in ſimili & fortioribus terminis latè probauit Surdus *conſil. 42. per totum*, quando ceterum præmium pro litis victoria fiſcali criminali aſſignatur, illeque abſens fuerit cum Principis licentia, & alius ſubſtitutus qui cauſam defendit, & in ea obtinuit, tenet Surdus præmium deberi ſubſtituto, qui operam adhibuit, non proprietario, quam ſententiam Surdum ſequutus probauit Paſchalius *de viribus patriæ poteſtatis 4. p. c. 6. num. 41.*

Sed & quoties emolumenta & reditus officij alicui iubentur reſtitui, debent comprehendi ſolùm prouenientes ex ipſo officio, non verò ex perſonali labore, quia in huiuſmodi prouentibus ſolum exercitium debet attendi, vt ex *l. 1. C. de mil. lib. 12.* Fabio de Anna, Ponte, Maſtrillo, Carolo de Tapia, Paſchali, Riccio, Capiblanco, Thoro, Rouito, Montano, Franchis, Carrocio, Seſſe & aliis doctè, vt ſolet, probauit D. Petrus Nogueirol *d. allegat. 8. n. 20. vſque 34.* 19

Et in terminis, vt cum alterius damno & læſione non cenſeatur emerito priuilegium datum, probare videtur textus expreſſus, qui in terminis loquitur, *in l. fin. C. de præpoſitis ſacri cubiculi, lib. 12.* eis verbis *Iubemus deobus viris illuſtribus præpoſitis vtriuſque ſacri cubiculi tam noſtræ pietatis, quam ſereniſſimæ noſtræ coniugis, qui poſt ſimilem militiam ſenatorio fuerint conſortio ſociati, licere quoties ad aſpiciendos agros ſuos, vel ob aliam cauſam proficiſci voluerint, cingulo vti, cùm hoc ad implendum eorum deſiderium & ad nullius læſionem reſpicere videatur.* Igitur ſi etiam cingulo vti emerito eo prætextu conceditur, quia nullius continet læſionem, quaſi cùm contineret non permittendum; quanto magis non ferendum, vt cùm præiudicio Senatorum, qui in actu & exercitio fuerint, cùm ſportulæ omnibus non ſufficiant, emeriti præferantur in pecuniis, quæ ex labore, ſtudio & ſententiis eorum, qui in muneribus ſubſtituti proueniunt, ſeruientibus excluſis, contra verba & ſententiam Scæuolæ *in l quod ſi minor 24. §. Scæuola. ff. de minoribus*, ibi, *Ad paratam pecuniam laboribus ſubſtituti veniat, repellendus eſt*, aliàs melioris conditionis eſſet qui non ſeruiret, quàm laborans & diligens, contra *l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. credit.* & generaliter in actu dignitatem, vel officium exercentes debere præferre eis, qui non adminiſtrant, ſed emeriti ſunt, ex *d. l. 2. C. vt dignit. ord. ſeruetur*, tenuerunt Rebuff. *ibi, n. 1.* Platea *in l. 1. C. de conſulibus, lib. 12. & in l. 2. C. de præpoſitis ſacri cubiculi.* Marinus Freccia *de ſubfeudis, fol. 137. num. 65.* Cabedo *1. p. deciſ. 4. num. 7.* Ponte *de poteſtate Prorogis, tit. 3. de electione official. §. 8. num. 9. & 10.* Carolus de Tapia *deciſ. 21.* adde quæ notauit Gratianus *2. tom. diſcept. cap. 291. in principio, vſque ad n. 25.*

Ex quibus omnibus procedit etiam reſolutio alterius controuerſiæ, quæ in eodem Senatu regalis Patrimonij agitata circa emeritos Senatores, an iſtis cõcedi debeant largitiones regnorum Caſtellæ, quæ factæ Senatoribus illius Senatus pro labore litium, quæ circa ſeruitium ordinatium expediuntur, & in decreto Regnorũ conceſſio facta nominibus expreſſis Senatorum in actu ſeruitium, addita ratione propter laborem adminiſtrationis ſeruitij & litium, quæ inde proueniunt, ea qualitate adiecta, vt niſi ſemel in triennio, 21

pro

pro quo tempore ſeruitium ordinarium conceditur, largitio à Regnis præſtetur, & ſi intriennio aliquis Senatorum abſens, aut mortuus deficeret in officio, vel ad aliud promotus, & in eius locum alius Senator ſubrogatus ſit, inter vtrumque pro rata temporis diuiſio fiat pecuniarum largitionis.

22 Sed emeriti intendebant illis vt Senatorum priuilegiis & commodis fruentibus has largitiones præſtandas, & ſaltim cum eis communicari oportere à Senatoribus in actu ſeruientibus; verùm emeritorum intentio excluditur vltra fundamenta quæ pro ſportulis notauimus.

23 *Primò*, nam quamuis ex Regis beneuolentia & liberalitate emeriti gaudeant priuilegiis, commodis & erogationibus quæ conceduntur Senatoribus, qui in officio ſeruiunt, id tamen trahendum ad erogationē extraordinariam, vt hæc quæ pro ſeruitio ordinario præſtatur *argum. l. Seio amico §. medico, ff. de annuis legatis*, eis verbis, *Medico Sempronio quæ vitæ præſtabam dari volo, ea videntur relicta qua certam formam erogationis annuæ non incertam liberalitatis voluntatem haberet.* vbi gloſſa & Bartolus deſumunt *dictum generale ad extraordinaria non referri*, & in eleganti caſu conſuluit Oldradus *conſil. 129.* notarunt Baldus *num.* 2. Iaſon *num.* 8. Alexander *num. 9.* in eo textu Bocrius *deciſ. 133. num. 4.* relati Baeza *de decimis, cap. 25 num. 11.* & comprobat Barboſa *in l. diuortio, §. quod in anno, n. 6. ff. ſoluto matrim.* & quamuis improbet ſententiam Oldradi, qui tenuit generali conductione fructuū Archidiaconatus non comprehendi quod extra ordinem præſtatur Archidiacono pro ſuo ingreſſu, tamen idem Barboſa *ibi num. 7.* tradit Oldradi opinionem poſſe veram eſſe, quando quod pro ingreſſu datur, ſemel præſtatur in vita, nec renaſcitur vt fructus cenſeri oporteat, & quaſi perſonale Archidiacono ipſi præſtari, quod rectè congruit huic rei, nam extraordinariè & ſemel dari conſtat ex ipſis verbis decreti largitatis Regnorum ibi, *Se den por eſta vez y ſin que ſe a conſequencia para otras*, & ſtatim ſubiungit nomina eorum quibus conceſſio facta.

24 *Secundò*, quia ex Regis liberalitate id petitur ab emeritis admitti poſſet, quando conceſſio eſſet ordinaria, & ab ipſo Rege procederet; cùm verò in hoc caſu non Princeps, ſed Regnum concedat ex ſuis ſeruitiis & diſtributionibus, & propter cauſas quas expreſſit, non poteſt conceſſio extendi vltra illos, quibus conceſſio facta *l cum pater. §. donationes, ff. de legatis. 2.* ibi, *Sed in quem voluntatis intentio dirigitur. l. domicio 25. C. de donatio l. 1. 2. & 3. Cod. de donation. qua ſub modo, l. fin. de pactis inter emptorem & venditorem.* Surdus *deciſ. 322. n. 18.* Anton. Faber *de erroribus Pragmatico. 2. p. decade 47. n. 1. & 2.*

25 Maximè, quia cùm perſonis nominatis ſpecialiter fieret conceſſio, non debet ad alios ideſt, Senatores emeritos extendi, ſed ſolum ad eos, qui nominati, *argument. l. ſi heredes nominatim 127. ff. de legat. 1. l. nonnunquam 14. ff. ad Trebellianum, l. Celſus*, aliàs *pater 29. §. quod alicuius, ff. de legat. 2.* & eorum quæ in ſimili tradit Bartolus *in l. Iuſtè Imperator. num. 4. ff. de legat. 1.* quem ſequitur Iaſon *ibi num. 31. & 36.* Socinus *in l. qua conditio num. 5. ff. de condit. & demonſtr.* Menochius *de præſumptionibus, lib. 4. præſumptione 108 num. 14. & ſeq.* D. Couarr. *in cap. Rainaldus. §. 3. n. 8. de teſtamentis.* Gregorius Lopez *gloſſ. 5. in l. 5. tit. 9. p. 6.*

26 Rurſus nam quamuis non ſpeciali nomine perſonarum, ſed generali Senatorum appellatione conceſſio fieret, adhuc dubitari poſſet, an cedere deberet in vtilitatem priuatorum, qui emeriti, ſed totius Senatus vniuerſaliter, de quo Bartol. & Doctores communiter, per textum *ibi in l. ciuilis 2. & in l. cum Senatus, ff. de rebus dubijs.* Albericus *in l. omnibus, num. 2. ff. ad Trebellian.* D. Couarruuias *in cap. requiſiſti, num. 16 & ſeq. de teſtamentis* & licèt ad vniuerſum Senatum largitas & conceſſio relata dubium eſſet an ſolùm comprehenderentur Senatores qui officia in actu ſeruiebant, & non alij, qui non in actu, ſed nomine tantum, & habitu Senatores eſſent, vt meriti, iuxta quæ ſupra in ſportulis notauimus, & tradit Bartol. *in l vnica, C. de collegiatis lib. 11.* Gratianus *diſceptationum, tom. 3. cap 291. per totum*, maximè *num. 10.* vbi adducit Baldum & puteum; ſed cùm in hoc caſu ſolū perſonis nominatis fieret conceſſio, omnes dubitationes & coniecturæ debent ceſſare, cùm de voluntate concedentis apparet. *ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de legatis 3.*

Tertiò, quia præditæ largitione à Regno factæ 27
propter adminiſtrationem ſeruitij, laborem & ſtudia Senatorum in expediendis litibus quæ ſe obtulerint circa ſeruitium, verba decreti, ibi, *Por el trabaſo y ocupacion que en el dicho ſeruicio han de tener*, & ſtatim reſpiciens exercitiū muneris Senatoris adiungit, ſi in tribus annis, quibus conceſſio fit, ab officio aliquis deficeret, pro rata ei largitionem diminuendam, & ſucceſſori præſtandam, quo manifeſtè connincitur reſpicere laborem & exercitium hanc conceſſionem, & non liberalem cenſendam, ſed ob cauſam. nam pro labore facta diuiſa & reſtricta, *argum. d. l. Seio amico.* ibi, *Otro tan labor. quam pecunia diuiſionem recipiat*, & ad laborem regulandam conceſſionem, vel ſalarium quod datur, pro illo notarunt Bartol. *ibi*, & communiter Doctores, Iaſon *in l. dies feſtus, num. 37 ff. de officio Aſſeſſorum.* Ausmlano *reſponſo 5. num. 5. cum ſeq.* & commmodum oportet ab onere regulari *l. vnica. §. pro ſecundo. C. de caducis tollendis*, nam vt traditur *l. is qui in poteſtate 15. §. vlt. ff. de legatis præſtandis, abſurdum eſt illum commoda hereditatis habere alterum onera ſubſtinere.*

Præſertim, quia etiamſi dum in actu ſeruiret Sena- 28
tor, inceperet ei competere largitas prædicta; adhuc vero eo ipſo, quo emeritus, ſeruire ceſſauerit, non poſſet illam conſequi, ſed ſubſtitutis in officio præſtanda, & pro rata temporis diſtribuenda, & ſoluenda ſeruientibus, vt in ipſo decreto largitionis continetur, vnde ſi ipſi, qui in officio ſunt debent reſtituere ſi ab officio ceſſauerint, multo minus debet actio eis cōcedi, cum facilius retentio concedatur, quàm noua petitio *per retentionem. C. de vſuris. l. paulus ff. de dolo exceptione.* Decius *in l. Diuus, num. 5. ff de regul. iuris, & conſ. 298. num. 4.* Ruinus *vol. 1. conſil. 66. num 17.* Rolandus *vol. 4. conſ. 17. num. 8.* Surdus *conſ. 153. n. 22.* Gratianus *tom. 2. diſcept. 2. 169. n. 15. & 16.*

Tum etiam, cùm in decreto largitionis expreſsè 29
caueatur, vt ſi non perfecerint triennium dicti ſeruitij, ex quacunque cauſa, tunc pro tempore quo ſeruire defecerint, non lucrentur largitatem, ſed illam reddant, nota verba ibi, *Y ſi alguno dellos de jaren de ſeruir los dichos officios entretanto el dicho triennio por ſer promouidos a otros: o por otra qualquier cauſa han de boluer la rata.* Valde igitur abſurdum eſſet, vt quod non potuit integrum conſequi, illic qui in actu munere Senatoris functus, ſi in eo defecerit, obtineat emeritus, qui nunquam in toto triennij tempore labori ſubiaceret, vt melioris conditionis eſſet qui non laborat, quam qui labori incumbit, contra text. *in l. pupillus 25. ff. quæ in fraudem credit. l. non ſolum 31 ff. de noxalibus actio. l. ſiue hereditaria 23. ff. de negotiis geſt. l. Seruius 4. ff. quod vi, aut clam. l. relegatorum, §. vlt. ff. de interdictis, & relegatis*, iunctis quæ notarunt Tira-

quelis *de nobilitate, cap. 24. num. 7. & seq.* Mantica *de tacitis & ambiguis conuentio. lib. 12. tit. 5. num. 16.* Farinacius *2 p. nouissima, decis. 31. num. 2.* D. Alexander Iodouicus *decis. 5. n. 5.*

30 Quod etiam suadetur ex illis verbis vniuersalibus decreti, *o por otra qualquier causa*, quibus expressè à largitione emeriti excluduntur, quia in seruitio deficiunt in actu, & solùm concessio fit seruientibus cum effectu, ex illa ergo generali dispositione casus, quando Senator emeritus excludi videtur, *argum. cap. solite*, vbi gloss. *verb. nobis autem, de maioritate & obedientia*, ibi, *Nihil excipiens, quia dicit quodcunque*, gloss. *verb. quibuscunque, in Clementina 1. de iudiciis*, cum aliis adductis à Tiraquello *de retractu lignagier. §. 1. gloss. 7. num. 23.* Menochius *cons. 141. num. 34.* & dictio vniuersalis etiam casus priuilegiatos comprehendit, vt comprobat Augustinus Barbosa *de dictionibus, verb quidquid.*

31 *Quartò*, quia quod petunt emeriti, vt partes aliorum Senatorum qui in actu seruiunt, eis accrescant, vel ab aliis abdicentur, nullum iuris fundamentum habet, quia omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat ius illam impugnandi, vt contra dispositionem admittatur, *argum. l. si post mortem 10. §. liberi, ff. de contra tabulas*, eis verbis. *Liberi qui contra tabulas habere non possunt, nec partem faciunt si per alios committatur edictum*, & ita ius rumpendi regulatur à iure succedendi, iuxta Baldum *num. 8. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de liberis & posthumis*, vbi Castrensis *num. 9.* & Doctores communiter; ideo cùm in hoc casu emeriti contra voluntatem Regni ad largitatem concessam admitti non possint, ex prædictis, & fuerint omissi in concessione largitionis, nihil petere valebunt.

32 Tum similiter, quamuis aliquæ partes concessionis vacarent (quod in hoc casu non euenit) nullo modo de Iure accrescendi tractari posset, quia solùm datur inter coniunctos in dispositione, & emeriti nullo modo admissi, nec nominati in ea, & licèt, vt suprà animaduertimus, concessio non fieret expressis nominibus, ius accrescendi non procedit in contractibus, præsertim lucratiuis, vt ex hæc donatio, *l. si mihi & Titio 110.* vbi Bartolus & communiter Doctores *ff. de verborum obligatio.* Anton. Gomez *tom. 1. variar. cap. 10.* Raudensis *variarum, cap. 47. num. 30. & seq.* & maximè in quantitate, vt hæc largitio *l. Lucius 78. §. qua habebat*, cum ibi notatis *ff. ad Trebellianum*, Baldus *in l. 1. num. 26. C. de secundis nuptiis*, Iason *in l. si mora, num. 7. ff. soluto matrimonio.* Masinius *in rubrica C. quando non petentium partes, num. 232.* Surdus *cons. 123. num. 23.* idque maximè procedit, quando concedens vsus fuit verbis distributiuis, cuilibet portionem & quantitatem assignando, vt in hoc casu, nam verbum distributiuum facit omnimodam disiunctionem rerum, vt notauit Iason *in l. re coniuncti. num. 104. & seq. ff. de legat. 3.* Menchaca *de successio. creand. lib. 1. §. 10. num. 149.*

33 Denique quintò, multo minus ex prædictis procedere poterit reuocatio solutionis factæ largitionis Senatoribus in actu seruientibus, quia nullum ius competit emeritis, & de illis nulla mentio in concessione, ideo quasi nullo negotio cum eis gesto repetitionis ius competere non potest; *l. si extraneus 6.* vbi Doctores, *l. qui se debere 7. l. si donatarius 9.* cum aliis *ff. de conditio. causa data.* Duarenus *ad eum titulum, c. 5.* Donellus *lib. 4. comment. c. 12.*

34 Sed quamuis aliquod ius haberent emeriti, vel creditores censerentur huiusmodi largitionis, adhuc non possent repetere à collegis Senatoribus, qui in officio fuerint, partem suam, quia inter creditores, qui iure æquales sunt, non habet locum reuocatio, sed ille præferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito, *l. pupillus 24.* vbi Bartolus & Albericus, *ff. quæ in fraudem creditorum, l. si non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis authorit. iudicis possidendis*, Baldus *cons. 432. num. 1. vers. si autem bona*, Surdus *cons. 4. num. 11. & decis. 60. num. 9.* Asinius *de executionibus, §. 7. cap. 1. num. 2.* Matienzo *in l. 7. gloss. 5. num. 14. & 15. tit. 16. lib. 5. Recopil. l. 9. tit. 15. part. 5.* Ex quibus omnibus manifestè excluditur quod emeriti Senatores in hoc casu intendunt.

ALLEGATIO CVI.

Læsio contractus, in quo scripturam faciendam conuentum fuit, non regulanda nisi à tempore, quo scriptura facta, vel facienda.

1 *Interpretatione non egent, quæ sunt certa, & determinata.*
Dubitationem solicitam omnia admittunt.
Authentic. de Tabellionibus, §. 1.

2 *Contractus in quo scriptura facienda ante illam non est perfectus.*
Qualitates mulæ non entis.
l. Celsus ff. de vsucapionibus
l. eius qui in Prouincia. ff. si certum petatur.
Effectus non considerantur eius quod nullum est.
l. 4. §. condemnatum ff. de re iudicata.
l. rem 2. C. de rescindend. & n. 9.
l. si voluntate, C. eodem, & n. 5. & 8.

3 *Fiscus in contractibus, in quibus lasus, restitutionem non habet.*
l. 10. tit. 19. p. 6.
l. qui in contractibus, iuncta l. si minori, C. de iure fisci. lib. 10.

4 *Vicinis alicuius oppidi non consentientibus non valet contractus à domino factus in præiudicium vasallorum, ipsis non consentientibus, vel ignorantibus.*

5 *Vicinis inuitis Princeps non debet illos alienare.*

6 *Vasalli ad retractum iurisdictionis venditæ admittendi sunt.*
Vectigalium venditio à Principe facta admittit vicinos ad retractum, vt in iurisdictione.

7 *Vasallos Principis emens contra illorum voluntatem est in peccato.*

8 *Læsio consideratur tempore contractus, quando interuenit tempore quo eius fieret scriptura.*
Fiscali venditioni semper inest conditio, vt adictio admittatur.
l. Lucius, §. idem respondit, fin. ff. ad municipal.
l. 1. & 2. C. de vendend. reb. ciuitatis, lib. 10.

9 *Lasionis remedium non denegandum in venditione, etiam si decreto confirmata.*
l. 2. C. de prædiis Decurionum lib. 10.

10 *Decretum vbi requiritur quo venditio confirmatur, sine causæ plena cognitione non valet.*
l. minorum 6. C. prædiis minorum.

11 *Læsio tunc excluditur ex receptione pretij rei venditæ, quando pendente lite de læsione recipitur.*

l si

l. si filius, ff. de minoribus.

12 *Agens pro pretio non renuntiat actioni alias sibi competenti.*

leg. 1. Codic. si maior factus alienat. ratam habuerit.

In contractu fiscali, in quo scripturam faciendam conuentum fuit (vt in præcedenti allegatione notauimus) ad remedium læsionis, quæ fisco competere potest, tempus præsens attendendum est, si scriptura facta non sit, vel cùm fieret, non verò conuentionis tempus.

1 PAVCIS ab hac allegatione me expediam, ex eis, quæ in allegatione præcedenti 88. notauimus, & quando cum Doctoribus agitur, & sapientissimis Senatoribus quibus nihil incognitum, vt tradit Socinus *vol. 2. cons. 266. in princip. vis erit in dicendo multum, & non multa.* Et licet ea, quæ sunt certa, & determinata, non egeant interpretatione, Baldus *in l. certo genere. §. 1. de fundis rusticor. prædiorum*; tamen cùm nihil sit adeò indubitatum, vt non recipiat solicitam dubitationem. *Authent. de Tabellionibus. §. 1. coll. 3.* &, vt tradit Tullius *in proœmio paradoxorum*, nihil tam improbabile, quod in contrarium dicendo probabile non fiat, ne aliquæ rationes ius fiscale in hac re possint turbare, huius rei resolutionem proponam.

2 Breuiter igitur statuendum, cùm ex prædictis appareat contractum in scriptura collatum non esse perfectum antequam scriptura fiat, vt in præcedenti allegatione satis probauimus, non posse vsque in scripturis redigeretur considerari contractum, vt tempore conuentionis debeat attendi quantitas, & qualitas pretij, ex *l. si voluntate, Cod. de rescind. vendit.* Etsi tunc læsio non consideratur, tamen si interueniet tempore, quo scriptura facienda, quia pretium rei valde augeretur, vt in venditione vectigalium (de qua nostra quæstio) si tempore quo conuentio venditionis facta fuit, populus paucis vicinis incoleretur, & aliquibus annis dilata scripturæ confectione, de qua conuentum, plures augerentur vicini, tunc etiamsi viderentur læsionem, quæ non extabat tempore conuentionis, attendi non posse, ex *l. rem 2. C. de rescind. vendit.* Nihilominus tamen læsio poterit intendi, quia cùm antequam scriptura fieret, non potest dici contractus perfectus ex omni parte, de eius obseruantia non curandum, quia non entis nullæ sunt qualitatis. *l. eius qui in prouincia, Dig. si certum petatur. l. Celsus*, & *ibi* Baldus *num. 23. ff. de vsucapionibus*, cum aliis: nam quod caret essentia, caret virtute & operatione, secundùm Philippum Probum *in addit. ad Ioann. Monachum in cap. 1. num. 55. de confessis lib. 6.* & eius quod nullum est, nullus consideratur effectus, *l. 4. ff. condemnatum, de re iudicata*, vbi sententia nulla non dicitur sententia, & plura notauit Ripa *ibi*, post Bartolum, Alexand. Iasonem, & alios probauit etiam Felinus *in cap. ex tenore, colum. 3. de rescriptis.*

3 Deinde, quia in hoc casu, primò restitutio contractus à fisco petita fuit, & ea cessante intendit remedium *l. 2. Cod. de rescind. vendit.* vt ex ipso libello apparet, vt notauit Aymon, & quasi receptum tradit necessarium esse ita actionem formari, *lib. 1. consil. 7. colum. 1.* & Princeps læsus in contractu restituendus est, *l. 10. titul. 19. part. 6.* licet aliàs de iure communi dubium esset, quia Petrus, quem refert Cynus *in l. Respublica, quæst. 1. Cod. ex quibus causis maiores*, de hoc consultus respondit non posse Principem restitui, & Petrum & Cynum & sequitur Albericus *ibi columna 2. vers. quæro.* Sed tamen Paulus de Castro, & Doctores communiter contrarium tenuerunt, secundùm Boërium *2. part. decis. 265. num. 2.* Martinus Laudens. *tract. de fisco, §. 219.* & ex Guidone Papæ, Platea, Peregrino, & aliis plurib. notauit D. Alfaro *de officio fiscalis gloss. 16. num. 191. & 192.* vbi reprehendit Petrum, & Albericum contrà tenentes, & ex Lucano, Afflicto, & Otalora idem dominus Alfaro *glossa 18. priuilegio 16.* & ex Fachinæo, Mauritio, Morla, & aliis probauit, & tenuit meus Collega D. Franciscus de Amaya *in leg. vnica. C. de sententiis aduersus fiscum latis. lib. 10. numer. 38.* idque maximè procedit, vbi læsio vltra dimidiam iusti pretij interuenit; quia tunc fauore Principis in eius contractibus reparanda, & illos annullat; ex *l. qui in contractibus inuicta leg. si minoris*, & *ibi* Platea *numer. 5. Digest. de iure fisci, lib. 10.*

4 Præterea, quia etsi nullitas contractus, restitutio in integrum, & læsio locum in hoc casu non haberent, vicini oppidi, cuius vectigalia vendita, oblato pretio contractum distrahi intendunt; quia illi citati non fuerunt, imò potius eis ignorantibus prædicta venditio vectigalium facta fuit, & quandocumque possunt vicini aliquod interesse prætendere, non valet contractus factus per dominum, ipsis non consentientibus. Ita Loazes *in alleg. oppidi de Mula, fol. 22. numer. 5. & fol. 23. num. 1.* Menoch. *cons. 32. num. 20. & aliis.* Matthæus de Afflictis singulariter *in cap. 1. §. præterea Ducatus 3. notabili, num. 51. & aliis, de prohibit. feud. alienat.* Philippus Portius *lib. 5. comm. opin. concluf. 21.* Ioannes Igneus *in l. donationes, numer. 50. fol. 124. C. de donat. inter vir. & vxorem, & in l. 1. §. domini 2. num. 54. fol. 49. ff. ad Syllanianum*, Bossius *tit. de Principe, num. 290.* & inuitis ciuibus Principi non est ius emptoris fidem obseruare, sacramentóque ciues obstringi. Bald. *in l. 2. §. fin. ff. solut. matrim.* Ioann. Fabet *in §. penult. Inst. de assignatione libertorum*, Cynus *in l. 1. C. de donation.* Iason. *in l. debitorum, Cod. de pactis*, quos sequitur Renat. Chopin. *de Domanio lib. 2. capit. 1. num. 3.* quia secundùm eum ibi: *supremus ille clientelæ nexus nunquam dissoluitur partis vtriusque consensu*, ex *decis. Tolosan. 485.* vbi additio citat plura.

5 Et vicinis renitentibus non alienat Princeps, vt per Menchacam *lib. 1. illustr. controuers. cap. 3. num. 4. fol. 25. & cap. 5. num. 5. 6. & 9.* & vicini in Senatu contradixerunt, & sic limitatur regula quod Princeps teneatur ex contractu, nisi fiat in præiudicium subditorum, vt hic ita Felinus *in cap. 1. num. 4.* & *ibi* Decius *num. 4.* & alij, *de probationib.* & glossa *vers. proprietas*, & *ibi* Dominicus *in cap. authoritate, §. fin. de priuileg. in 6.* Hostiens. *in cap. 5.* & *ibi* Butr. *num. 2.* & Abbas *num. 4. de iureiurand.*

6 Imò domino eos ex causa alienante, admittendi sunt vasalli ac subditi ad suæ libertatis emptionem, tantumdem domino dare volentes, quantum & ab aliis pollicitum, vel ei datum fuit, & in hoc casu vasalli dare Regi obtulerunt, vt ex libellis actorum apparuit. Ita Hostiensis, & Felinus *in c. dilecti, de inuiolit. & obedient.* Hippolyt. citans alios *in l. 1. §. cùm quidam deponere, num. 10. ff. de quæst.* Couar. *in cap quamuis pactum 2. p. §. 2. num. 4. fol. 74. col. 1. post princip. de pact.*

pact. in 6. & Faber *in §. dominus, Inſtitut. de noxalib.* Menchac. *de ſucceſſion. creat. lib. 3. §. 26. num. 49.* & alibi probauimus *1. part. allegat. 45.* ſemper vaſallos in Hiſpania admittendos ad retractum iuriſdictionis, & *ibi num. 10.* idem etiam admittendum in vectigalium venditione, ex *l. 11. tit. 9. lib. 3. l. 11. tit. 7. lib. 9. Recopil.* & Gironda *de gabellis 4. p. §. 2. n. 19.*

7 Quod omne huic rei valde conuenit, ex quo concurrunt inualiditas, & imperfectio contractus, læſio, & alia, de quibus *ſuprà*, iuſtam reddunt fiſco actionem, & ſic populo malè alienato adeſt peccatum in retinente, & reſtituendi obligatio, Menchac. *illuſtr. controu. c. 43. n. 21.* vltra quod ementes oppida, aut reditus regales à Rege ſine ſolemnitatibus, videntur eſſe in mala fide, vt per Menchac. *lib. 2. illuſtr. controuerſ. c. 80. n. 4. in fine.* Quæ deciſio rectè, optimóque iure adaptatur facto, de quo agitur.

8 Vnde ex prædictis poteſt elidi, quod ex *leg. ſi voluntate. C. de reſcind.* obiici poſſet, quia ſatis læſio, quæ poteſt conſiderari tempore quo ſcriptura fieret, dicitur intereſſe tempore contractus, quia quando executio negotij confertur in futurum, non attenditur tempus conuentionis, ſed executionis. Panormitan. *in c. in ciuitate, n. 4. de vſur.* Antonius Rubeus *in l. vinum, n. 132. ff. ſi certum petatur*, quos in terminis ſequitur Pinellus *in l. 2. C. de reſcind. 3. p. c. 4. n. 16.* & in contractibus Principum, & fiſcalibus ſemper ineſt conditio, vt adiectio ſit admittenda. *l. Lucius. §. idem reſpondit, fin. & ibi* Bart. *ff. ad municip. l. 1. & 2. C. de venden. reb. ciuit. lib. 10.* Renat. Chop. *de Domanio lib. 3. c. 29. n. 29.* & facit *leg. 7. tit. 7. part. 5.*

9 Nec magis obſtat quod obiici poſſet, in eo contractu venditionis interueniſſe decretum Senatus ſupremi regalis Patrimonij & reſcriptum Principis, quo conuentio facta, & venditio approbata fuit, & ideo locum eſſe non videbatur remedio *d. l. 2. C. de reſcind. ex l. 1. & ibi* Bartol. *C. de prædiis Decurio. lib. 10.* quia potiùs contraria ſententia eſt receptior, ex Imola *in l. pretia rerum*, vbi omnes. *ff. ad leg falcid.* eamque dicit communiorem Cremenſis *in d. l. 2. num. 108.* & Cagnolus *num. 158. quæſt 23.* & ex Alexandro, Claudio, Panormitano, Angelo, Aretino, Antonio Gomezio, Rebuff. & aliis pluribus receptiorem tradit Pinel. *ad d. l. 2. p. 2. c. 2. num. 16. & 20.* qui etiam *numer. 23. & 24.* tradit, licèt confirmatio contractus interuenirer, adhuc non eſſe denegandum remedium læſionis, & in fiſci venditionibus minoris, & Eccleſiæ, quibus propriè conuenit decretum, & non aliis, & cùm fungantur iure minoris, vt animaduertimus in fiſco, etiamſi non detur læſio vltra dimidiam; tamen non obſtante decreto eis ſuccurrendum eſſe, ex Pinello, qui ita animaduertit.

10 Et in hoc caſu approbatione Senatus ſupremi regalis Patrimonij non poteſt dici interueniſſe decretum, de quo iura loquuntur: & quando decretum adeſſet, id ex ſummaria cauſæ cognitione, non verò plena & ordinaria valoris rei & cauſæ, ſine qua non valeat *l. minor. 6. C. de prædiis minorum*, vbi gloſſ. Bart. Bald. & Salicet. idem Baldus & Salicet. *in l. 1. C. ſi aduerſus credit.* vbi tradunt tale decretum eſſe nullum, maximè quando continet alienationem, vt in hoc caſu, quo tradit Angelus perpetuò menti tenendum, *in §. triplici, col. 3. inſtit. de action.* & Rolandus à Valle *lib. 3. conſ. 7. n. 64. & 89.* pro tali decreto, quando conſtat de euidenti læſione, vt in præſenti, non præſumitur, imò creditur malum conſilium.

11 Denique quòd obiiciebatur, pretium ex parte fiſci receptum fuiſſe, & configuratum negotiatoribus, ideoque remedium læſionis ceſſare debere, nihil aliud obſtabit, quia quod traditur deceptum vltra dimidiam, petendo ſimpliciter pretium conuentum ſibi præiudicare, vt non poſſit agere ad reſciſſionem contractus, tunc procedit, quando id fit lite pendente, & iam propoſita actione pro læſione, quia ex eo videtur renuntiare liti inſtitutæ, & cœptæ; quia eſt actus contrarius, & actionis deſertionem inducit, & non aliàs, *arg. l. ſi filius. ff. de minoribus*, & ita loquitur, & tenet Pantaleon Cremenſis *in repet. d. l. 2. C. de reſcind. numero 135.* & quando à Principe pretium huius venditionis, negotiatoribus conſignatum fuit, non pendebat aliquod iudicium læſionis, vel reſciſſionis huius contractus.

Tum etiam, quia agens ad recuperandum pretium, 12
non ex eo renuntiat remedio ſibi aliàs competenti, & ideo non prohibetur de nullitate, & imperfectione contractus, quando ei competere poteſt agere, vt probatur *l. 1. Cod. ſi maior fact. alien. ratam habuerit.* Bald. *in d. l. 2. numer. 65.* Didacus Perez ex Cremenſ. & aliis probat *in l. 2. titul. 7. lib. 5. ordinam. verſ. quæritur, vtrum.*

ALLEGATIO CVII.

Fiſcali citatio facta non præſumitur, niſi appareat.

1 *Fiſcalis debet citari ad ſententiam ferendam, & præſente illo ferri debet, alias nulla.*
l. ſi fiſcus 7. ff. de iure fiſci, & n. 28.
l. rationales. C. de Aduocatiis fiſci, & num. 28.
Præſumitur quod de ſtylo iudiciorum.

2 *Citatio, quæ eſt facti, non præſumitur, niſi probetur.*
l. in bello facti de captiuis.
Iudex ſupplere non poteſt quod eſt facti.
l. 1. & titulus, C. vt quæ deſunt Aduocatis.

3 *Præſumptio eſt pro ſententia & iudice, vt iuſtè pronuntiauit, non verè vt citatio facta.*
Citatio non præſumitur, etiamſi in decreto enumeretur, ſi petatur, vt de citatione conſtet.
Citatio quæ enuntiatur in decreto præſumitur, quando ſententia eſt antiqua, & lata partibus præſentibus.

4 *Citationis enunciatio, vt non præiudicat tertio, ita nec fiſco, niſi de citatione appareat.*

5 *Citatio eſt probanda, ſi de illa non conſtat.*
l. quæcumque. §. fin. Digeſt. de Publiciana in rem actio.

6 *Citatio facienda ſpecialis, & non per proclamata, vel edicta, quando ille qui citandus, facile haberi poteſt.*
Auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex.

7 *Notitia geſtorum non ſufficit, vbi requiritur citatio.*
Citatio requiritur, vt procedi poſſit per contradictas, etiamſi citatio fiat ad extractionem proceſſus per compulſorium.

8 *Citationis defectus à Principe ſupplori non poteſt, quaſi repugnet iuri naturali, aliquem non citatum condemnari.*
l. 4. titul. 17. lib. 4. Recopilat. explicatur, & numero 9.
l. defenſionis facultas, C. de iure fiſci, lib. 10.
Citationis defectus reddit nullam ſententiam, etiam latam à ſuprema poteſtate.
Clement. Paſtoralis, §. caterùm, de re iudic. & numero 27.

Lex

9 *Lex ſupplere non poteſt defectum citationis.*
10 *Citatio quæ ſit per edictum, nulla eſt, ſi non apponatur locus comparendi, quia illum exprimere neceſſarium.*
11 *Citationem non factam probatur, ſi ex actis non conſtat.*
12 *Citatio & iuriſdictio iudicis debet ex actis probari, quando iuriſdictio eſt delegata.*
13 *Requiſitio partis ad citationem non præſumitur, quia eſt ſolemnitas extrinſeca.*
14 *Solemnitas intrinſeca præſumitur, non extrinſeca.*
l. ſciendum, ff. de verbor. oblig.
§. ſi ita ſcriptum. Inſtit. de inutilibus ſtipul.
15 *Cauſæ cognitionem quæ requirunt, per libellum expediri non poſſunt.*
l. nec quidquam, §. vbi decretum, ff. de officio Proconſulis.
16 *l. nec quidquam, §. de plano, ff. eodem.*
Cartas foreras *quæ dicantur?*
l. 5. tit. 19. p. 3.
17 *Rei indicatæ authoritatem non habet, quod ſine cauſæ cognitione decernitur.*
l. index 5. C. comminatio. epiſtolas.
l. 22. tit. 22. p. 3.
l. iudicis 9. C. de iudicijs.
l. ex ſtipulatione 7. Cod. de ſentent. & interlocut.
18 *Citatio non præſumitur in eis, qui per libellum expediuntur, quia cauſæ cognitionem non requirunt.*
19 *Præſumitur non interueniſſe cauſæ cognitionem, quando decretum breui tempore expeditum.*
20 *Decretum ſine cauſæ cognitione præſumitur damnoſum.*
21 *Generalis enuntiatio citationis non ſufficit, ſed ſpecialis neceſſaria, quando decretum requirit cauſæ cognitionem.*
22 *Decreta quæ requirunt cauſæ cognitionem, debent decerni vocatis vocandis.*
Clauſula vocatis vocandis, *requirit ordinem iudicialem, & citationem fieri.*
23 *Sententia & decretum prout nunc, ſolum operatur ab obſeruatione iudicij, & interlocutoria exiſtimanda.*
c. cap. dilecti, de emption. & vendit.
l. properandum. §. & ſiquidem. C. quomodo & quando iudex.
l. quoties, §. vltim. ff. de noxalibus.
l. ſed ſi poſtea. ff. eodem.
l. neque 3. ff. ad exhibendum.
l. ſi à te, in princip. ff. de re ind.
l. rem meam, ff. eodem.
l. procurator ad exhibendum, ff. rem ratam habere.
24 *Sententia* prout nunc, *operatur, ſi aliquid noui non eueniat.*
25 *Noua cauſa facit vt ſententia* prout nunc, *non operetur.*
l. ſi quis ad exhibendum, ff. de except. rei indicat.
26 *Decretum* prout nunc, *operatur rebus in eodem ſtatu manentibus.*
27 *Fiſci cauſa publicum ius continet.*
28 *Fiſcalis præſentia requiritur ad expedienda negotia fiſci.*

Procuratori fiſcali an præſumatur facta citatio in iudicio fiſci, quod expeditum eſt, ſi de citatione non apparet.

QVAMVIS de ſtylo & conſuetudine cauſæ fiſci eſt, vt ſine citatione Procuratoris fiſcalis tractari nequeat, aliàs omnino iudicium illuſorium, & nullum ſit, imò etiamſi non præſente fiſcali ſententia lata ſit *l. ſi fiſcus 7. ff. de iure fiſci. l. rationales. C. de Aduocato fiſci.* D. Alfato *de officio fiſcalis, gloſſ. 16. num. 210.* Et poteſt dici illud, quod de ſtylo iudiciorum eſt, præſumi interueniſſe, & omnia ſolemniter acta, ex his, quæ ex Alexandro, Crauetta, & aliis pluribus latè notauit Menoch. *lib. 2. præſumpt. 10. & 23.* 1

Verumtamen, cùm citatio ſit facti, nullatenus poteſt præſumi, niſi probetur. *l. in bello, §. facti. ff. de captiuis*, & ita iudex non poteſt in iudicio ſupplere quod reſpicit factum, *argum. l. 1. C. vt quæ deſunt Aduocatis.* vbi communiter omnes notarunt, Cacheranus, Aſinius, Bellonus, & alij, quos refert Oſwaldus ad Doneł. *lib. 16. comment. c. 3. lit. C.* 2

Sed, quod plus eſt, etiamſi in decreto iudiciali enuntiaretur illud decretum præcedente citatione Procuratoris fiſci fuiſſe pronuntiatum, adhuc, in præiudicium fiſcalis, aut cuiuſlibet alterius tertij, nihil prodeſſet, ſi peteretur, vt conſtaret de citatione, & non appareret, nam etſi iudex & ſententia habeant præſumptionem, vt iuſtè prolata ſit, & ſolemniter acta præceſſiſſe, ex Bartol. *in leg. 1. Cod. de relation. l. acta. ff. de re iudic.* Caſtrenſ. *lib. 1. conſil. 138.* ex Baldo, Oldrado, Decio, Socino, Arerino, & aliis pluribus, Crauetta *de antiquit. tempor. 2. part. à princip. vſque num. 8.* vbi diuerſas profert Doctorum opiniones, & concludit, vt prò iudice, & iuſtitia ſententia præſumatur; tamen pro ſolemnitatibus extrinſecis (vt citatione) tunc ſolùm poteſt ſumi præſumptio, quando cauſa antiqua eſt, & ſententia partibus præſentibus lata, quod cùm omnino ceſſaret in hac cauſa fiſci; quia nec longo tempore firmata, nec de præſentia fiſcalis apparuit ex actis, quando decretum pronunciatum fuit, non poteſt aliqualiter citatio præſumi, ſi ſpecificè facta non conſtet, & faciunt plura, quæ notauit Baldus *vol. 4. conſil. 217.* incipit, *Citatio.* 3

Et quemadmodum tertio cuicumque prædicta enunciatio citationis non noceret; quia in præiudicium eius præſumptio non ſumenda, præſertim in citatione, quæ ſuppleri nullo modo poteſt, vt notatur communiter ad *l. vnicam. C. vt quæ deſunt Aduocatis*, iudex ſuppleat, vbi ſolum iudici permittitur ſupplere quæ iuris ſunt, non quæ facti, vt citatio ita multo meliùs nec fiſco nocere poterit, vt ex Panormitano, Felino, Caſtrenſi, Socino ſeniori, Crauetta, & aliis probauit Menochius *lib. 2. præſumpt. 68. num. 16. 17. 18.* 4

Quippe citatio ſi de ea non conſtat, eſt probanda, *argument. l. quæcunque, §. fin. ff. de Public. in rem actione*, eis verbis: *Probare debet, & tutore authore, & lege non prohibente ſe emiſſe*, ex Speculatore, Socino, Vantio, Luca de Peña, Hieronymo Grato, Menoch. *d. lib. 2. præſumpt. 22. num. 1. & 2.* & ſemper eſſe neceſſarium conſtare de citatione illius, de cuius præiudicio agitur, ex Philippo Franco, Franciſco Marco, Capicio, Aymone, Sutio, Carrario, Deciano, Afflicto, Olaſco, Menochio, 5

chio, & aliis pluribus probauit Mangilius *de ſubhaſtationibus, q.5.n.7.& 8.*

6 Et citatio facienda ſpecialis, non verò generalis, quæ fit per edicta, & proclamata, quando ille qui citandus, haberi poteſt, vt notauit Angelus. *conſil.202.* ex ratione *authent. qui ſemel.C. quomodo, & quando iudex; quia vox Præconis paucis innoteſcit.* Nec debet quis ex dubia citatione parti præiudicium, & ideò ſpecialem requiri, tenuit Bart. *conſ.91.* incipit, *in quæſtione in curia.* Angelus *conſ.259. num.2.* Aſinius *tract. de execut.c.35.*

7 Et adeò citatio requiritur, vt non ſufficiat notitia geſtorum, & conſtat deciſ. Rotæ 167.*p.3. lib.1. diuerſor.* in qua fuit dubitatum, vtrùm poſſit procedi per contradictas, & ferri ſententia contra eum, qui non fuit citatus ad cauſam, quamuis reperiebatur perſonaliter citatus in extractione actorum vigore compulſorialium ad cauſam facientium. Et ratio dubitandi fuit, quia ſicut per conſtitutionem Innocentij Auditores Rotæ poſſent procedere vigore citationis nulliter executæ, ſi conſtet citatum habuiſſe notitiam de citatione, eodem modo hoc caſu dicebatur: nam qui habuerat ſcientiam cauſæ, debebat mittere Procuratorem ad defendendam cauſam, cùm ſciret eam in Curia tractari. Tamen reſolutum fuit in Rota, non ſufficere talem citationem, nec eius vigore poſſe condemnationem ſequi, quia licèt habuerat notitiam de extractione proceſſus, tamen non habebat notitiam cauſæ contra illum agitatæ, propterea debuit aliter citari, quod refert & ſequitur Gratianus *5. tom. diſceptat. cap.100. num.14.*

8 Quod vltra plura, quæ de neceſſitate citationis congeri poſſent, adeò locum habet, vt quamuis ex *l. 4.tit.17. lib.4. Recopil.* aduersùs ſententiam, quam dicimus Reuiſionis, cùm ab illa appellatio, vel ſupplicatio interponi non poſſit, omnis nullitatis exceptio ſit omnino excluſa, vt aduersùs illam non poſſit aliqualiter opponi, tamen nullitas illa, quæ prouenit ex defectu citationis, nunquam cenſetur excluſa, nec ex *d.l.4.* impeditur, vel non poſſit impediri, quaſi repugnet iuri naturali, vt quis inauditus & indefenſus damnetur, vt ex *l. defenſionis facultas. C. de iur. fiſci, lib.10.* in terminis notauit Azeued. *d.l.4.num.3.* Nam defectus citationis reddit nullam ſententiam ipſo iure, quamuis ſit lata à ſuprema poteſtate, *Clem. paſtoralis. §. cæterùm, de re iudicat.* Vantius *de nullitate ſentent. tit. an quælibet ſententia poſſit deciſ. numero 14.* Scaccia *de appellat. quæſt.19. remedio 1. concluſ.2. ex num.19.*

9 Et noſtram legem regiam non excludere nullitatem ex defectu citationis, vltra Azeuedum tenuerunt Gutierr. *l.1. practic.q.96. num 6.* Mexia *ad l. Tolet. p.2. fundamento 1.num.21.& 23.* Paz *de Temtua, part.1. cap. 14. num.8. & 9.* Auendaño *de ſecunda ſupplicatione, num.4. verſ. tertia fallentia.* D. Pichard. *in manuduction. ad praxim.1.p. præcepto 2. num.4.* Torreblanca *de Magia, lib.3. cap.30. num.43. & de iure ſpirituali, lib.15.cap.12. num.7.& ſeq.* & conducunt tradita à Caballino *milleloquio 814.* Ariſmino Tepato *lib.1. variar. tit. de in ius vocando, verſ. regulariter.* dum tradunt etiam ex plenitudine poteſtatis non poſſe citationem quaſi de iure naturali ſuppleri a Principe, vel à lege, vt poſt prædictos ex aliis probauit Menoch. *conſ.365. num.1.* & idem *conſil.94. num.31. & conſ.208. num.3. & 15.*

10 Sed cùm per edictum citatio admittitur, nulla cenſebitur ſi non apponitur locus expreſſus comparendi, quia id exprimere neceſſarium, vt ex Alexandro *lib.7. conſ.71. in princip.* tradit Menochius *conſ.100. numero 178.*

Et non factam citationem ex eo ſolùm probabitur, 11
ſi illa ex actis non conſtet, Bartol. *in l.2. num.2. Cod. de error. Aduocat.* Baldus *in l. abſentem, num.4. Cod. de accuſation.* Decius *conſ.483. num.4.* Vantius *de nullitat. ex defectu citationis, numer.14.* ex Rotæ deciſionibus apud Marcheſanum, & Caputaquenſem notauit Mangilius *d.q.15. num.16.*

Et ex actis conſtare debere citationem inde colli- 12
gitur, quoniam non ſolùm de illa, ſed etiam de iuriſdictione iudicis, qui citationem decernit, debet conſtare, quando iuriſdictio non eſt ordinaria, ſed delegata, ita vt tenor delegationis inſeri oporteat in decreto, vel præcepto citationis, aliàs illa cenſebitur nulla, vt ex *cap. præterea, de dilation.* Abbate, Iaſone, Aſinio, Vantio, & aliis probauit Menoch. *conſ.790. num.6.* & quando de citatione in actis non apparet, præſumitur læſus ille, de cuius citatione non conſtat. Doctores *in l. de vnoquoque. ff. de re iudicat.* ex Rebuffo idem Menoch. *conſ.1205.n.38.*

Et vlteriùs, quamuis in actis inueniretur factam 13
fuiſſe citationem, ſi tamen fieri deberet citatio ad partis requiſitionem, adhuc ea requiſitio non præſumitur, quia eſt ſolemnitas extrinſeca, vt ipſa citatio, ita tenuerunt Panormitanus, Felinus, Beroius, Philippus Francus, Ripa, Capitius, & alij, quos refert idem Menoch. *d.lib.2.præſ.23.n.2.& 3.*

Nec obſtabit *leg. ſciendum. ff. de verbor. oblig. §. ſi ita* 14
ſcriptum, de inutilibus. nam quod vulgariter eis iuribus, & aliis ſimilibus deſumitur præſumi actorum ſolemnitates præceſſiſſe, intelligendum eſt de ſolemnitate intrinſeca, vtputa, ſi fideiuſſionem factam fuiſſe dicatur, creditur conſenſum, aut aliam ſolemnitatem fideiuſſionis interceſſiſſe, vel quando dicitur factam promiſſionem, præſumendum præcedente interrogatione fieri, quod trahi non debet ad citationem, quæ eſt ſolemnitas extrinſeca, quæ non præſumenda niſi probetur: ita Cagnolus & Alciatus *in l. lecta. ff. ſi cert. pet. itur.* Fortunius Garcia *in l.1. col.10. ff. de pactis.* Coſta *in l. ſi ex cautione, declarat. 3. Cod. de non numer. pecun.* Barboſ. *in l.1.5.p.n 46. ff ſolut. matrimonio.* Maſcard. *de probation. concluſ.1135.& 1136.* & ita accipit *d.l. ſciendum,* Menoch. *d. lib.2. præſumpt.23. num.3. & lib.1. præſumpt. 43.n.8.* ex Iaſone, Cagnolo, Ruino, Alciato, & aliis idem Menoch. *lib.3. præſumpt.41 numero 5.*

Quod multo magis procedit in caſu, de quo litis 15
diſceptatio, quia per ſimplicem libellum cuiuſdam gabellarij decretum datum fuit, quod nos dicimus *por proviſion*, & cùm aliquid per libellum expeditur, hoc eſt, cùm Principi datur in forma petitionis gratiæ, non iudicij contentioſi, cauſæ cognitio non adhibetur, imò quæ cauſæ cognitionem requirunt, per libellum expediri non poſſunt, *l. nec. quidquam, 5. vbi decretum, ff. de officio Proconſulis & legati*, vbi poſt ordinarios notarunt Anton. Faber *in rationali eius textus, & de error. Pragmat. dec.ad.10. error.6.* Cuiacius *in l. omnia 7 v. ff. de regul. iur.* vbi etiam Petrus Faber, & Rænardus, Alciatus *lib.2. Paradox. c.3.* idem Rænardus pro Triboniano *cap.8.* Fachinæus *lib.9 controuerſ. cap.98.* Briſſonius *de verbu iuris, verb. libellorum.* Fulgoſius, Salamonius, & alij, quos refert Morla *in emporio, titulo de iuriſdict. q.16. num.9.* D. Ferdinandus de Mendoza *lib.1. de pactis, c.5 n.16.* Euerard. *antinomiarum centur.1 c.18.* Vaconius *declarationum iuris cap. 80.* Corraſius *lib.1. Miſcellaneor. c.4.*

Et hoc etiam dicitur *in d. l. nec quidquam. §. de pla-* 16
no, expedire cauſam & iudicium de plano, ideſt, ſine controuerſia iudicij ad ſubſcriptionem libelli petentis, vt in exemplis eius textus, & quæ notarunt Oroſcius & Coratius *in d. §. vbi decretum*, ex Seneca, Liuio,

Taci

Tacito, Cicerone, & aliis Rœuardus pro Triboniano *cap.7. & 8.* & ista decreta *cartas forenses* appellat apud nos *l.5.tit.19.part.3.* quasi ex foro, & stylo Tribunalis, notauit Parladorius *lib. 2. rerum quotid. cap. fin.5.p.§.2.num.1.*

17 Sed & quoties plena causæ cognitio non adhibetur, quod sine illa decernitur non habet auctoritatem rei iudicatæ, post Bartol. omnes communiter *in dict.§. vbi decretum*, & probatur expresè *l. index 5. Cod. comminatio, vel epistol.* eis verbis; *Nam subscriptionem ad libellum datum talem, quæ diuersam partem in possessionem fundi mitteret, vicem rei iudicatæ non obtinere, non ambigitur.* Expresè iure nostro *l.22.tit.22.part.3.* Innocentius, Abbas, Felinus, & Angelus, quos refert, & sequitur Gregor. Lopez *in dict.l.22.gloss.3.* Didacus Perez *in l.1.gloss.4. col.1. tit.1.lib.5. ordinam.* Scaccia, *de iudiciis, cap. 88.* & argument. *l. iudiciis 9. C. de iudiciis, & l. ex stipulatione 7. Cod. de sententiis, & interlocution. omnium iudicum.* Donel. *lib.27. commun. cap.6.* Marsilius *singulari 486.* Matthæianus *ad l.4. Cod. de sentent. & interlocut.* Contard. *in l. diffamari, cap.4. num.16. Cod. de ingen. & manumiss.* Trentacinq. *lib.2. Practic. tit. de iudic. resolut.2.* Vantius *tit. de nullitate ex defectu processus, num.31. cum seqq.*

18 Vnde fit, vt cùm per libellum res expedita, sine causæ cognitione posset hoc decretum pronuntiari, multo minus citatio præsumatur, cùm ad hæc quæ per libellum expediuntur, non sit necessaria citatio, nec causæ cognitio requiratur, ideo nullo modo fisco nocere possit, & quod sine illa decernitur, cùm non habeat authoritatem iudicati.

19 Quod magis locum habet hoc casu, vbi ex actis apparet die Nouembris decimaquarta decretum pronuntiatum, & ipsa die eius instrumentum, vel iussionem, quam dicimus *Prouision*, expeditam, & quando fisci Procuratori denuntiaretur, non posset tam breui tempore expediri, quia de stylo iudiciorum nostrorum est, vt dilatio trium dierum concedatur aduersario ad respondendum, & postea in contumaciam non respondentis negotium, vt res iudicata expediatur, & inde non potuit aliquatenus præsumi fiscali citationem, vel decreti enuntiationem fuisse factam, & pro fisco potius iunat iuris præsumptio, vt causæ cognitio non fuerit adhibita, quando constat intra breue tempus fuisse interpositum decretum, Ias. *in l. nec quidquam. §. vbi decretum, n.69.* Castrensis *lib.2. cons.38.* Alex. *lib.1. consil.162. in fin.* Anchar. *cons.72. & consil.83.* & in terminis Menoch. *lib.1. præsumpt.75. num.52.*

20 Et decretum perfunctoriè interpositum sine causæ cognitione, & breuiter expeditum præsumi damnosum, post Bart. & Baldum, Corneus *vol.1. cons.98.n.2.* Azo, Speculator, Castrensis, & alij, quos refert, & sequitur Carolus Ruinus *vol.1 cons.107. num.14.* ex Imola, vt non præsumatur causæ cognitio, nisi exprimatur, & adhibita non præsumitur ex breui tempore, quod decretum obtentum, Decius *cons.403. num.19.* ex Corneto, Purpurato, Parisio, Neuizano, & aliis, Menoch. *lib.2. præsumpt.73. num.53.*

21 Et quoties decretum requirit plenam causæ cognitionem, vt in hoc casu, non sufficit enuntiatio generalis, sed requiritur specialis, ex Baldo, Ioanne Fabro, Felino, Simoncello, Alciato, & pluribus idem Menoch. *vbi proximè, n.22.*

22 Vnde si de speciali citatione non appareat, & verè factam fuisse non constet, nihil poterit fisco nocere quod iudicatum, quia semper decerni oportet vocatis vocandis, Arctinus, Molina, Marcsc, & alij, quos refert D. Salgado *de Regia protect. one 2. p. cap. 13. num.56.* & hanc clausulam inducere causæ cognitionem ordinem iudicialem seruari, & citationem fieri, ex Mantica, Rifino, Gozadino, Riccio, Nicolao Garcia, & aliis probauit Augustin. Barbosa *clausul. 185. num.11.15.& 16.*

Hoc autem fisci ius clariùs constabit, si animaduertamus decretum prædictum, quod expeditum aduersùs illum non fuisse absolutè, vel indefinitè, sed solum *prout tunc*, pronuntiatum, quo casu non definitur causa in perpetuum, verùm quasi ab obseruatione iudicij interlocutoria sententia existimatur, gloss. *in l. & harum, ff. si seruit. vendicetur. l. Iulianus, in principio*, vbi gloss. magna, *ff. de condict. indebit. cap. examinata, de iudiciis.* vbi Felinus *num.2. cap. cùm dilecti, de emption. & vendit. l. properandum, §. & si quidem.* vbi communiter Doctores, & Baldus *n.19. Cod. quomodo & quando iudex.* Philippus Francus *in cap. cùm cessante, num.60. de appellat.* Bartol. & alij, quos refert Paulus Castrens. *lib.2. cons.119. num.2.* Arctin. *cons.119. num.3.* Iason, *in l. admonendi 2. repet. num.60. ff. de iur. iurand.* Maranta *in pr. ex 6. part. num.33.* alios adducit Calmacanus *1.p. decis.7. in princip. num.6. cum seqq.* & argum. *l. quoties, §. vltim. l. sed si postea. ff. de noxalib. action. l neque 1. ff. ad exhibendum. l. si à te, in princip. l. rem meam, ff. de except. rei iudicatæ. l. procurator ad exhibendum, in princ. ff. rem ratam haberi.* cum Tiraquello, & Mariano, Socino ad causas Ecclesiasticas, cùm in articulo violentiæ decretum *prout nunc*, pronuntiatur, probauit D. Salgado *de Regia protectione 1. part. cap. 5. num.7. cum seqq.* cum Scaccia, Cancerio, D. Couarr. Tuscho, Gratiano, & aliis pluribus, ego notaui *2.p. decis. Granatens.77. num.4.* 23

Quod etiam suadetur ex eis, quæ pro contrario gabellarius adducebat: nam cum in solutione pensionis conductionis deficeret, illi administrator datus fuit, & decretum *prout tunc*, exigeret ab eo solùm, quod verè reditus tributorum valerent, ex quo dicebat decretum *prout tunc*, verè vt rem iudicatam censendum, quando nihil contra inferetur, ex celebri *decis. 81.* Anton. Thesaur. vbi plures refert, & idem comprobat *decis. 122. num. 13.* Nam vltra quod suprà animaduertimus, nihil potuisse operari prædictum decretum, quando non constat de citatione fisci Procuratoris, tunc solùm proderit quod pronuntiatur *prout tunc*, cùm nihil noui in causa inciderit, vel stantibus actibus, prout stant, quod idem significare *prout nunc*, notauit Cancerius *variar. resolution. cap.17. tit. de sententia, num. 569.* Ruginellus *tract. de appellat. gloss.1. num.15.* Scaccia *eodem tract. q. 17. limit.1. num.26.* 24

Sin verò aliquod nouum fuerit in causa, vel iudicij acta aliquid diuersum respiciant, nihil poterit operari, quod *vt nunc*, decretum fuisset, argument. *l. si quis ad exhibendum 18. ff. de exception. rei iudicatæ*, tenuit idem Thesaur. *dict. decisione 81. numero 1.* plures refert Farinacius *de delictis 1. part. quæst.4. a num.23. vsque ad num.31.* Anton. Faber. *in Cod. lib.7. tit.19. in princip.* Cancer. *dict. cap. 17. num.569.* 25

Ideo nihil prodesse poterat gabellario in hoc casu, quia solùm tempore administrationis attendi valorem tributorum iussum fuit, & ideo cessante administratione, quia omne tempus conductionis finitum fuit, res diuersa est, & illud *prout nunc*, nihil aliud potuit respicere, nisi vt non deberet nocere iuri fiscali, quoties conductionis tempore elapso, rationes de locatione redderentur, vt in casu præsenti, quia cùm non sit causa in eodem statu, non poterit prædictum decretum locum habere, iunctis, quæ ex pluribus ego notaui *d. decis.77 num.2.* 26

Hæc autem omnia quæ procederent in quocumque priuato, vt non possit abesse, quod sine citatione decernitur, sed nullum sit, vt ex *dict. Clement. Pastoralis, §. cæterùm, de re iudicat.* suprà notauimus *num.* 8. & ex Vantio, & aliis probauit Menoch. *cons.* 2. *num.* 323. *& cons.* 366. *num.* 21. *& cons.* 790. *num.* 7. Nec præsumatur citatio, quamuis enuntietur, si non appareat in actis illam fuisse factam, nec quod sine præuia causæ cognitione pronuntiatum posse nocere, vel decretum *prout nunc*, si aliquid noui in causa euenit, id enim multo melius procedit in fisco, cuius causa publicum ius continet, ex Ripa & D. Couarr. D. Alfarus *de offic. fiscalis, gloss.* 9. *num.* 12. & ideo cautiùs negotia fiscalia tractari oportet, & plura priuilegia iustè conceduntur, de quibus latè egimus *allegat.* 1. *& alleg.* 51. *part.* 1.

Et quatenus pertinet ad nostrum casum, non solùm citatio fiscalis requiritur, sed vltra eam præsentia illius necessaria ad expedienda negotia fiscalia, aliàs sententia contra fiscum lata nulla erit. *l. filius* 7. *ff. de iure fisci, l. rationales* 4. *Cod. de aduocat. fisci,* ex Vinio, Corseto, Platea, Peregrino, Tiraquello, Asinio, Borello, Belluga, & Thesauro probauit Alfarus *de officio fiscalis gloss.* 16. *priuil.* 65 *n.* 210.

ALLEGATIO CVIII.

Lictoris maioris officium generaliter venditum, an omnes lictores minores sine distinctione comprehendat.

1 *Diuersitas nominum arguit differentiam rerum & personarum.*
l. si idem 7. *C. de codicillis.*
l. quod si nepotes 6. *ff. de testam. tutela.*

2 *Nominis similitudo non est argumentum identitatis.*
l. vltima, §. fin. ff. ad municipalem.
Diuersæ res censentur, quæ diuersis temporibus fiunt.

3 *Nomen speciale rem diuersam facit.*
Nomine proprio & speciali res debet significari.

4 *Propriè tale non dicitur quod simpliciter non est tale.*
l. quique 4. *§. parentes, ff. de in ius vocando.*
Donatio causa mortis non propriè donatio, quia non est simplex donatio.
l. 1. *ff. de donat.*
Ens qualificatum videtur esse alterius speciei & naturæ.

5 *l. veteres* 19. *ff. de action. empti.*
l. si iudex circumuento 42. *ff. de minorib.*
l. 2. *ff. ad leg. Rhod. de iactu.*
l. vnic. Codic. si seruus extero emi mandauerit.

6 *Vsus communis loquendi non potest dici constans, qui varius fuit.*
Generi qualibet differentia adueniens constituit diuersam speciem.

7 *Nomen quod habet speciale significatum, etiamsi generali comprehendi possit, ad speciem referendum.*

8 *Significatio colligitur ex mente contrahentis.*
l. nepos Proculo 125. *ff. de verb. significatione.*
l. sed etsi susceperit 52. *§.* 1. *ff. de iudiciis.*

9 *Rubrica ff. de liber. & posthumis.*
Rubrica C. de seruitutib. & aqua.

10 *Specialiter prouisum attendi debet, non quod generaliter.*
l. qui heredi, §. qui patrem, ff. de vulgari.
l. cùm in testamento, §. fin. ff. de hæred. instituend.

11 *Generalitate verborum inclusa non censentur quæ notabilia.*
l. item apud Labeonem, §. ait Prætor. ff. de iniuriis.
l. 3. *vers. miramur ff. naut. caupones.*
l. 1. *§. duxerint ff. de publican. & vectigal.*
l. eos, C. de aquæ ductu lib. 11.
c. sedes 15. *de rescriptis.*

12 *c. pastoralis, de donat.*

13 *l. obligationes generali* 6. *ff. de pignor.*
l. 1. *C. quæ res pignori.*
l. si Procurator, ff. de condict. indeb.
l. qui peculij 46. *ff. de peculiis.*
l. filius familias, ff. de donat.
l. 1. *de officio Procur. Cæsaris.*

14 *Nomen speciale exprimendum in materia odiosa.*
c. ea quæ, de regul. iur. lib. 6.

15 *Fœmina appellatione masculorum non comprehenduntur, quando de illis diuersè, quam in masculis dispositum.*
l. cùm in testamento, §. qui tres filios, ff. de hæred. instituend.

16 *Dispositio specialis circa res attendenda, non generalis.*

17 *l. eo. vers. nam mutata forma. ff. ad exhibend.*

18 *l. cùm fundus* 10. *ff. de legat.* 2.
l. prædiis 89. *§. balneas, & §. qui domum, ff. de leg.* 3.
l. quod conclaue 47. *ff. de damno infecto.*
l. Olympico 40. *ff. de seruit. vrban. prædior.*

19 *Diuersitas considerabitur, si in aliquo res distinguitur ab alia, licèt in aliquo conueniat.*
l. si communem 10. *§.* 1. *ff. quemadm. seruit. amittant.*
l. si priùs 17. *in princip. ff. de aqua pluuia arcenda.*
l. 4. *§. modum ff. de seruit.*

20 *Dispositio specialis eximit rem à generali dispositione, licèt in ea posset comprehendi.*
l. si de certa, C. de transact.
l. doli clausula, ff. de verbor. oblig.
l. heredes 30. *§. duæ statuæ, ff. de legat.* 3.
l. cùm de lanionis, §. cùm fundum instructum, ff. de fundo instructo.

21 *Expressè quod debet concedi, non sufficit generalis concessio.*
Clement. 1. *vers. specialiter, de iudiciis.*
l. 1. *§. de pupillo, ff. de constituta pecunia.*
Obligatio generalis minus afficit, quàm specialis.

22 *Genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie.*

Vendito

Vendito officio lictoris maioris alicuius vrbis, & conceſſione facta, vt omnes lictores minores, vulgò Alguaciles, *ab eo nominentur, cui officium venditum, an poſſit nominare lictores, qui executores dicuntur, & eligi ſolent à concilio vrbis, vt bona publica, id eſt,* propios, *ciuitatis à debitoribus exigant.*

1 IN hoc caſu, quamuis diuerſitas nominum arguat diuerſitatem perſonarum, & rerum *l. ſi idem 7. Cod. de codicillis, l. quod ſi nepotes 6.* ibi: *aliter enim filij, aliter nepotes appellantur ff. de teſtamentaria tutela.* Bart. *in l. ſi non ſortem 26. §. ſi libertus, num. 57. de condictione indebiti.* Anton. Gomez *in l. 45. Tauri, num. 39.* Petr. Surd. *conſ. 127. num. 32.* Gregor. Lopez *in l. 6. gloſſ. 1. ad fin. tit. 15, partit. 6.* & cùm idem nomen ſit in hoc caſu, vel ſub nomine generali aliquid comprehendatur, eandem rem eſſe cenſendum eſt, vt inde quod ſub appellatione generali continetur, poſſit cenſeri conceſſione comprehenſum.

2 Verumtamen, quia, vt tradit Iuriſconſultus, nominis comprehenſio, vel ſimilitudo ad aliquid probandum non ſufficit. *l. vti. §. item, finali. ff. ad municipalem,* & quamuis res in nomine ſimiles ſint, tamen ſi diuerſam originem, & introductionem habuerint, diſſimiles exiſtimentur, & quæ diuerſis temporibus fiunt, etiam ſeparatæ, & diuerſæ dicuntur. gloſſ. recepta *in l. ſi quidem 9. in fine. C. de exceptionibus.* Bart. *in l. Aurelius 20. §. item quæſit, n. 3. ad finem, de liberatione legata,* Bellamera *conſ. 18. n. 4.* Iacobus Menoch. *conſ. 123. n. 10.* Iul. Pacianus *de probationib. lib. 1. cap. 28. n. 11.* Steph. Gratianus *diſceptat. forenſ. tom. 1. c. 126. n. 12.*

3 Vnde quando id de quo agitur diuerſam originem habuit, vel effectum, etiamſi ex nomine, & appellatione poſſit venire ſub generali conceſſione, tum etiam & ſpeciale nomen habeat, & ſi in generali conueniat cum re conceſſa; ideo dicendum eſt ex generalitate conceſſionis non venire, quod exemplo clariùs demonſtrabitur, ex quo lis exortanam ſi alicui concederetur, vel venditum ſit officium lictoris maioris alicuius oppidi, quem *Alguacil mayor* dicimus, data facultate, vt poſſit nominare omnes lictores illius territorij, & cùm eſſent aliqui, qui à concilio populi nominarentur ad exequenda decreta Concilij, qui etſi nomine lictorum vulgariter appellarentur, tamen ſpecialiter executores dicebantur, eorum nominationem & electionem non comprehendi conceſſione, vel venditione, ex qua electio, vel nominatio alicui datur, idque ex ſequentibus ſuadetur.

4 Primò. Quia, vt explicetur nomine, res vel perſona debet ſignificari nomine proprio, & ſpeciali, quod ei conueniat, argumento *l. quique 4. §. parente. ff. de in ius vocando,* ibi, *parentes vſque ad tritauum apud Romanos proprio vocabulo nominantur; vlteriores, qui non habent ſpeciale nomen, maiores appellantur.* faciunt tradita per Ludouicum Aluarum *num. 15. & ſeqq. in rubrica, de legat. 1.* Bolognetus *in rubrica, ff. de verborum obligation. num. 274.* donatio cauſa mortis non eſt propriè donatio, quia non dicitur donatio ſimpliciter, ſed donatio cauſa mortis. Bartol. *in l. Lucius, quæſitum. ff. de legat. 3.* vbi inquit, fratrum filios non eſſe propriè fratres, nec eorum appellatione contineri, quia non dicuntur fratres ſimpliciter, ſed fratres, vel ſorores patrueles, optimè Baldus *lib. 4. conſil. 499.* incipit, *proponitur, quòd iſta caſtra, num. 4.* Tuſchus *practicarum littera Q. concluſ. 3. num. 4. & concluſ. 12. per totam.* Mieres *de maiorat. 2. p. q. 4. illatione 8. num. 91.* Alia plura exempla adducit Ludouicus Aluarus *vbi proximè num. 127.* & ideo quamuis lictorum nomine generali poſſint comprehendi, vel communi vſu loquendi dicantur executores Concilij alicuius populi, tamen quia ſpeciali nomine vocantur, ideſt, executores, nec determinant, vt omnia iudicum decreta, & iuſſa exequantur, ſed ad ea, quæ ad gubernationem communem populi ab eius Decurionibus & Concilio decernerentur, non poterit admitti, vt generali lictorum electionis, & nominationis conceſſione comprehendantur, quia non dicitur propriè tale, quod ſimpliciter non dicitur tale. *l. 1. ff. de donat.* Et facit, quia, ens qualificatum videtur eſſe alterius naturæ, quàm ſimplex. *c. ſtatutum 22. de electione lib. 6.* Natta *lib. 3. conſ. 555. num. 9.* Barboſa *in l. 1. & 2. n. 144. ff. de iudiciis.*

5 Secundò. Nam quamuis nomine ſpeciali iſti executores non diſtinguerentur, & electione eorum: nam alij lictores à Prætoribus vrbium nominantur; iſti verò à conciliis earum, etiam ſi promiſcuè nomine lictorum iſti executores appellarentur, non inde eoſdem cum aliis eſſe euincitur, vt prædicta conceſſione comprehendantur, arg. textus celebris *in l. veteres 19.* ibi. *veteres in emptione, venditioneque appellationibus promiſcuè vtebantur, iuncta l. ſequenti,* ibi. *Idemque ſi in locatione & conductione. ff. de action. empt. l. ſi iudex circumuento 42.* iuncta gloſſ. *verb. venditio, ff. de minoribus l. 2.* vbi etiam gloſſ. *verb. ex locato, ff. ad l. Rhodiam de iactu. l. vnica. C. ſi ſeruus extero ſe emi mandauerit,* de quibus optimè Pinellus *in l. 2. 1. p. c. 2. num. 3. C. de reſcind. vendit.* Petrus Greg. *lib. 25. ſyntagm. iuris c. 1. n. 4. & lib. 27. c. 1. in princ.* Alciatus *lib. 5. Parergon. c. 15.* Cuiacius *lib. 9. de obſeruationum c. 15.* Robertus *lib. 1 animaduerſionum c. 8. & 9.* Antonius Mercator *in notatis ad eundem Robertum d. lib. 1. c. 9.* Franciſcus Conanus *lib. 7. Commentar. c. 6.* Donellus *lib. 13. Commentarior. c. 1.* Anton. Faber *in Rationali ad d. leg. ſi iudex circumuento, verſ. nec quari poterit.*

Etiam, quia nec iuuari poterit communi vſu loquendi, qui nominationem prædictorum executorum ſibi competere ex venditione, vel conceſſione intendit, quia deberet probare nullo modo alio nomine quàm lictorum appellari, quod ab eo probatum non eſt: & è contra probatur manifeſtè varia appellatione executorum nominari, & quamuis promiſcuè, vel lictores, vel executores dicerentur, non poteſt dici conſtans & communis vſus loquendi, qui varius fuit, vt magiſtraliter docuit Bartolus communiter receptus *in l. Labeo, n. 6. & 7. ff. de ſupellectili legata,* vbi refert formam & requiſita, quæ interuenire debent, vt probetur iſte vſus communis loquendi. Addo Maſcard. *de probat. concl. 269. n. 4.* Mantic. *de coniectur. vlt. lib. 3. tit. 8. n. 8.* Menoch. *de arbitrariis lib. 2. caſu 489. per totum.* D. Caſtillo *quotid. controu. lib. 5. c. 153. n. 11. cum multis ſeqq.* & quælibet differentia adueniens generi, conſtituit ſpecies diuerſas, vt communi vſu loquendi, & appellatione non comprehendatur, vt tradit Baldus *in l. 1. ante n. 1. C. de ſucceſſ. edicto,* cui ſubſcribunt Afflictis *deciſ. 265. n. 18.* Natta *lib. 4. conſ. 676. n. 8.* Barboſa *in l. 1. & 2. n. 141. ff. de iudiciis,* & cum prætextu executionis decretorum Concilij populi iſti executores dicantur; nec vt reliqui lictores à Prætoribus & iudicibus eius populi, ſed à Concilio electio fiat, meritò diuerſi exiſtimandi, vt generali lictorum appellatione, & conceſſione non veniant.

8 Quartò. Nam quodlibet nomen, quod potest generaliter significari, & tamen habere specialem appellationem, vt adoptio, institutio, & cognatio, potius intelligitur in appellatione speciei, quam in appellatione, & significatione generis, iuxta not. per Bart. & scribentes, *in l. hoc legatum, ff. de legat. 3.* Panormit. *in cap. Rodulphus, num. 3. & seqq. de rescriptis.* Bulgar. *in rubrica col. penult. ff. solut. matrim.* Ludouic. Auarus *vbi proximè, num. 127. & 145.* Bolognetus *in rubrica, ff. de verbor. obligat. à num. 139.* alias enim speciale nomen confunderetur, & posset conuenire aliis, quæ solùm significationi generali aptantur. *l. 1.* vbi Iason *à num. 56. de adquirend. possess.* Butigel. *in repetit. leg. 1. C. de edendo, num. 56.*

9 Idque apertiùs probatur, quando vel qui contraxit aut disposuit, apparet velle significationem accipere ex propria & peculiari tam in specie, quàm in generali, vt docet Bartol. à quo nemo dissentit, *in dicta l. hoc legatum. num. 1.* ibi: *Siquidem ex verbis potest colligi, quæ actio videatur proposita, stamus verbis.* Et quando ambiguitas est in significatione nominis, id accipiendum, quod ex his, quæ significantur, sensit, qui loquitur. *l. nepos Proculo 125. iuncta gloss. verb. sensit de verbor. significat.* Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 2. n. 3.* Facit textus *in l. sed etsi fuscepcrit 52. §. 1.* ibi: *cum appareat id testatorem sensisse ex genere comparationis, ff. de iudiciis.*

10 Quod apertè insinuant iuris ciuilis rubricæ, nomen speciale, etsi generale possit conuenire, exprimendum esse, ex *tit. de liberis & posthumis*, vbi quamuis liberorum appellatione posthumi comprehendantur, tamen expressim fuit posthumi nomen, vt de eis specialiter agi insinuaretur, *& rubrica, C. de seruit. & & aqua.* Nam etsi generali nomine seruitutis aquæ comprehendi posset, tamen vt constaret de illa agi necessariò, de aqua exprimendum fuit, vt notant Doctores in eis iuribus, & conducunt tradita à Bald. *in l. in multis, ff. de statu hominum*, Iason *in l. si quis id quod, n. 13. ff. de iurisdict. omn. iudic.*

Facit. nam quoties aliquid specialiter prouisum est, illud attendi debet, non quod dispositione generali potest comprehendi: nam illa debet omnino excludi, nec in ea venit casus specialis, etiamsi venire posset. *l. coheredi, §. qui patrem, ff. de vulgar. l. cùm in testamento, §. final. de hered. instit.* Zanchus *in l. hæredes mei. §. cùm ita, num. 121.* Petra *de fideicommiss. 5. p. n. 105.* Surdus *cons. 573. n. 33.* Ant. Gabriel. *lib. 1. com. tit. de claus. concluf. 9. n. 8.*

11 Quartò. Quia id magis sine dubio procedit, quando ex diuersitate rei deberet exprimi nomen speciale. *l. item apud Labeonem 15. §. ait Prætor. ff. de iniuriis.* ibi: *ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter non tentur, videntur quasi neglecta. l. 3. versic. miratur igitur, ff. nautæ, caupones, stabularij. l. 1. §. dixerint. ff. de publican. & vectigal. l. eos 3. C. de aquæductu, lib. 11. cap. sedes 15. de rescript.* Oldradus *consil. 185. num. 2. ad finem.* vbi tradit quæ sunt magna & notabilia, nisi de eis expressè dicatur, nulla verborum generalitate inclusa censeri consentit Calderinus *in rubric. Cod. de hæretic. consil. 1. num. 1.* Aymon Cranett. *cons. 407. num. 81. volum. 3.* idem Crauetta *cons. 942. num. 22. volum. 5.* Panormitan. *in cap. in nostra, num. 4. de rescriptis*, vbi docet esse ibi casum, in quo non operatur tantum genus quoad omnia, sicut species quoad speciem: nam licèt sub genere comprehendantur omnes species generis, vt notatur *in l. iuris gentium, §. sed si fraudandi, ff. de pactis.* Tamen vbi requiritur notabilis expressio speciei, non sufficit facere mentionem per genus; quia expressio per speciem posset retardare. Principem à concessione. Steph. Gratian. *discceptationum forens. cap. 546. n. 29.* Sixtinus *de Regalibus, lib. 1. c. 5. n. 79.* D. Ioann. del Castillo *quæst. controuers. iuris, lib. 5. cap. 89. num. 150.*

Et facit textus *in cap. pastoralis, de donat.* iunctis 12
quæ notarunt gloss. *ibi verb. Cathedraticum*, Ioannes Andreas, Innocent. Abbas, & reliqui scribentes communiter, Hostiensis *in summa de officio ordinarij, §. quid pertinet. versic. & nota.* Henricus Boic. *de Synodo Episcopi 3. part. num. 83.* Tusch. *lit. C. concl. 152. num. 12.*

Conducit ratio iuris *in l. obligatione generali 6. ff.* 13
de pignoribus. l. 1. C. quæ res pignori. l. si procurator 8. ff. de cond. indebiti. l. qui peculij 46. ff. de peculio. l. filiusfamilias 7. ff. de donation. l. 1. ff. de offic. Procurat. Cæsar. iunctis quæ notarunt Afflictis *decis. 111. n. 9.* Vernus *volum. 1. cons. 127. num. 12.* Menoch. *cons. 250. n. 45. cum seqq.*

Sextò. Quia id maximè procedit, id est, speciali 14
nomine rem esse significandam in materia odiosa, & strictè interpretanda, vt rectè explicat Panormitanus *in dict. cap. Rodulphus*, per textum *ibi num. 3.* Alexand. *volum. 6. consil. 248. num. 10. & sequent.* Tuschus *littera G. conclus. 40. num. 16.* & concessio Regalium, vt in hoc casu, eligere, & nominare lictores tanquam specialis, & exorbitans à iure communi nullam recipit extensionem, quinimo semper restringitur, nec trahitur ad consequentiam. *c. ea quæ, de reg. iur. in 6.* Lucas de Peña *in l. 2. n. 3. & 4. C. de iure Reip. lib. 11.* Rolan. à Valle loquens in terminis, *de augmento, vol. 2. cons. 1. num. 147. & seq.* Sixtinus *de Regalibus, lib. 1. cap. 5. num. 63. & seq.* Mastrill. *de Magistr. lib. 1. c. 16. num. 20. & 21.*

Sed quod plus est, etiam in materia irregulari circa maioratum, & exclusionem fœminarum, quando institutor maioratus discretiuè de masculis, & fœminis disposuit, quamuis filiorum appellatione, & fœminæ comprehendantur. Tamen eo casu, quia separatim de filiis, & filiabus dispositum est, & filiarum nomen speciali significatione diuersa à generali exprimitur, tunc verbum *filiorum* non ad filias fœminas, sed solùm ad filios masculos referendum; etsi qualitas masculinitatis adiecta non fuerit, quasi non ex generali significatione accipiatur, quæ possit comprehendere filios & filias, sed solùm ad specialem masculorum referendum sit, vt ex Baldo, Iasone, Socino, Alberto, Bruno, Gregor. Lopez, & Anton. Gabriele notauit Molina *lib. 3. de Hispanor. primog. cap. 5. n. 55.* & ex Menochio, Surdo, Deciano, Mantica, Peregrin. Tusch. Cæsare Barcio, Mier. Fusar. Ramonio, & aliis, argum. *l. cùm in testamento, §. qui tres filios, ff. de hæred. instit.* probat Additionator ad Molin. *d. n. 55.* 15

Quo apparet, quoties aliquid diuersè dispositum 16
est circa res, quæ vno nomine possunt comprehendi, non ex generali appellatione regulari, sed ex propria & speciali, quod rectè congruit nostro casui: nam diuersi ministerij sunt lictores ordinarij, & prædicti executores concilij, rum & diuersa ratio militat in quibusciunque eorum: nam etiamsi Princeps posit, & velit detrahere iurisdictioni Prætorum, non tamen credendum est, nisi apertè exprimat velle præiudicium inferre iuri concilij populi in nominatione executorum in eis, concilium decreuit.

Vlterius septimò, quia inde apparet diuersa officia 17
hæc executorum esse iudicanda ab eis, quibus lictores ordinarij funguntur, & probatur argumento legis *eo. vers. nam mutata forma. ff. ad exhibend.* tradit optimè Paulus Parisius omninò videndus *cons. 80. à n. 9. in 2. part.* vbi in hæc verba: *Nam cùm dicta partes sint separatæ, & distinctæ, & contineant diuersa officia, & loca diuersa, & separata exercitia, diuersos etiam*

vſus conſideratis diſtis qualitatibus diuerſis, alio non apparente, appellatione vnius non debet venire aliud, maxime quando vna pars prædictorum non eſt deſtinata ad vſum alterius partis. quod mirabiliter proſequitur *pluribus numeris ſeqq.* & cum Baldo, vtroque Socino, & aliis Iacob. Menoch. *conſil. 123. num. 6. vol. 2.*

18 Octauò, etiam & diuerſitas ſuadetur, quia diuerſis miniſteriis hæc officia deſeruiunt, & à diuerſis perſonis lictores à Prætoribus vrbium, executores verò à concilio earum nominantur, & reſtricto miniſterio ad exactionem eorum, quæ pertinent ad bona populi communia, & nulla debet eſſe ſpecialitas & differentia, vt res eius qualitatis cenſeatur, argumento *l. cùm fundus* 10. ibi: *Si modò teſtator eam partem non ſeparatim poſſedit, ſed vniuerſitati prioris fundi adiunxerit ff. de legat. 2.* optimus textus *in l. prædijs* 89. §. *balneas.* ibi: *ita demum domus eſſe portionem balnearum, ſi per domum quoque intrinſecus adibantur, & in vſu patriſfamilias, vel vxoris nonnunquam fuerant, & mercedes earum inter cæteras meritoriorum domus rationibus accepto ferebantur, & vno pretio comparatæ, vel inſtructæ, coniunctæque fuiſſent,* & *in §. qui domum.* ibi: *aditumque in eum per domum habuit. ff. de leg. 3. l. quod conclaue* 47. *ad fin.* ibi: *neque aditum alibunde habeat. ff. de damn. infect. l. Olympico* 40 vbi gloſſ. & DD. *ff. de ſeruit. vrban. præd.* Paul. Paul. *d. conſ.* 80. *n. 9. cum ſeqq.* Philip. Decius *conſ.* 109. *n.* 2. Guillerm. Benedict. *in cap. Raimutius, verb. etſi ortum, n.* 1. & 2. *de teſtam.* Albert. Brunus *de augment. concl.* 15. *n.* 16. D. Couarr. *in pract. cap.* 2. *à n.* 1. Menoch. *d. conſ.* 123. *n.* 21. & 23. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 126. *n.* 11.

19 Nonò, quia res, & efficia, diuerſa cenſentur, etiamſi genere conueniant; ſi tamen ſpecie differant, & ſufficiat genere, aut ſpecie, vel numero differre, ex traditis per Ariſtotelem *lib. 5. Metaph. c. 9. & lib. 10. cap. 5.* Pater Suarez *in Metaph. tom. 1. diſp. 7. ſect. 3. n. 6.* tradit, *dici differre, quæ in aliquo conueniunt, & in alio diſtinguuntur.* &, vt idem tradit *ibi num. 3.* etiam ſi quid cum alio in aliquo conueniat, non poteſt dici identitas ſimpliciter, ſed reſpectiua, & ſecundùm quid, quæ non habetur pro identitate, ſed pro quadam ſimilitudine; ita etiam diuerſæ ſeruitutes indicantur, quæ vel diuerſis temporibus, vel qualitatibus conſtituuntur, licèt ſint eiuſdem generis. *l. ſi communem* 10. §. 1. *ff. quemadmodum ſeruit. amittantur. l. ſi prius* 17. *in princ.* vbi gloſſ. & DD. *ff. de aqua pluuia arcenda.* Paul. Caſtrenſis *in l. 4. §. malum, ff. de ſeruit.* vbi etiam Anton. Faber *in Rationali*, idem Caſtrenſis *in d.* §. 1. Cæpolla *de ſeruit. c. 24. n. 7. verſ. item qui vtitur.*

20 Decimò, quia, vt animaduertimus, quamuis aliquid generali appellatione poſſet comprehendi; ſi tamen diſpoſitio ſpecialis ad ea ſe refert, tunc eximitur à generali diſpoſitione, imò potiùs generalis diſpoſitio ad ſpecialem reſtringitur, vt amplius quàm quod ſpecialiter expreſſum, non poſſit operari, & vtra quæ ſuprà expendimus *num. 4. & 5.* Probatur argum. *l. ſi de cert. C. de tranſact. l. doli clauſula. ff. de verbor. obligat.* & noto duo iura quæ communiter non expenduntur *in l. hæredes* 100. §. *duæ ſtatuæ. ff. de legat. 3. l. cùm de lanionis*, §. *cùm fundum inſtructum, ff. de fundo inſtructo*, vbi ſtatuæ marmoreæ, quæ poterant comprehendi ſub generali legato marmoris, & ſerui qui ſimul continebantur in legato generali fundi inſtructi, non comprehenduntur, ſed ſolùm quod ſpeciali legato relictum, etſi diſpoſitio generalis poſſet ad omnia referri, videlicet, legauit teſtator duas ſtatuas marmoreas, quamuis hoc legato omnes marmoris ſtatuæ venirent, tamen ex legato duarum, & ſpeciali diſpoſitione, earum nullam ſtatuam marmoream præter duas debere IC. tradit, & legato fundo inſtructo, etſi veniant inſtrumento omnes ſerui, qui ad fundi culturam deſtinati, ſi teſtator aliquos ſeruos ſpecialiter legauit, illi ſolùm ex familia ſeruorum legato cedunt, & non alij, iunctis quæ ex Socino iuniori, Riminaldo, Menochio, Tiberio Deciano, & aliis, ego notaui *2. part. deciſ. Granatenſis* 54. *num.* 17. & 19. iuncto Zephalo *lib. 4. conſ.* 636. *per tot.* Marco Antonio Eugenio *conſ.* 100. Menoch. *conſ.* 319. vnde cùm de iſtis lictoribus, qui executores dicuntur bonorum publicorum, & non eliguntur à Prætore vrbis, ſed ab eius concilio ſpeciali prouiſo, & deſtinatio ſit, & differant exercitio, nomine, & electione à reliquis omnibus lictoribus, qui à Prætoribus eliguntur conceſsione generali nominandi lictores, non debent iſti executores cenſeri comprehenſi.

Maximè, quin ille qui officium lictoris maioris emit, illud petiit ſibi concedi nominare lictores, qui eligebantur ab eo, qui inſtitiam adminiſtrabat, *los que ſoli a nombrar la Juſticia*, & cùm iſti executores non nominentur ſolùm à Prætore vrbis, ſed ab eius concilio, & Decurionibus, vt bona vrbis propria à debitoribus exigant, & in dominium illius conferant, non ſufficiet generalis conceſsio nominandi omnes lictores, quia quando requiritur aliquid expreſsè fieri, non ſufficit, vt poſsit comprehendi ſub generalitate verborum, gloſſ. *in Clement. per literas, verb. expreſsè, de præbend. Clement. 1. verb. ſpecialiter, de iudiciis, l. 1. §. de pupillo, ff. de conſtituta pecunia.* Ioann. Andreas *in cap. quia periculoſum, de ſentent. excommunicat. & in c. 1. de except. lib. 6.* cùm minus afficiat obligatio generalis, quàm ſpecialis, ex gloſſ. & Negusantio probauit Gratianus *3. tom. diſceptat. c. 546. n. 29.*

Et tamen in præſenti generalitate nominandi lictores, non debent cenſeri comprehendi iſti executores, quia nominatio generalis reſtricta ad eos, qui à Prætore nominari ſolebant, & cùm non ab eo, vt prædiximus, & noſtra quæſtio reſpicit, executores non nominantur, ſed à concilio vrbis debet generalis conceſsio ad ſpecialem eius qualitatem reſtringi, iuxta quæ nuper animaduertimus, & quia genus quando reſtringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro ſpecie. Bartol. *in l. quod te mihi ff. ſi certum petatur.* Baldus *in l. 1. n. 5. C. de fideicomm.* Caſtrenſ. *in l. Imperator, n. 8. ff. ad SC. Trebellian.* ex quibus tenui Gratian. *1. tom. diſceptat. c. 62. n. 9.*

ALLEGATIO CIX.

Paſcua communia quando Princeps reſtringere poſſit.

1 *Betica in Hiſpania omnia paſcua ſunt communia, etiam in terris priuatorum collectis fructibus. l. 1. 3. tit. 7. lib. 7. Recop.*

2 *Poſſeſſio paſcuorum data debet conſeruari.*

3 *Interdicta poſſeſſoria conceduntur ſpoliatori.*
l. Prætor ait, §. qui à me vi, ff. de vi & vi armata.

4 *Cauſæ cognitionem quæ requirunt, non poſſunt per libellum expediri.*
l. nec quidquam, §. vbi decretum, ff. de offic. Conſulis.
l. 22. tit. 22 p. 3.
c. conquerente, de reſtitut. ſpoliator.

5 *Princeps in suo regno habet præsumptionem, vt possit disponere de pascuis.*
l.1. tit.11. p.2. & n.8.

6 *Populi non possunt bona, quæ ad vsum publicum destinata, alienare.*
Populi bonorum publicorum sunt administratores, non domini.
l.2.ff. de administr. ad ciuit. pertin.
l.splendidissimè, C. de operib. publicis
l. final. de vectigalibus.
l.1. & 6. tit.7. Recopil.
l.continuus, §. cùm quis, ff. de contrahend. emptione.
l. final. C. de vendendis reb. ciuit. lib.11.
l.1. & 11. tit.7. lib.7. Recop. & n.7.

7 *Princeps habet præsumptionem dominij in terminis, & terris sui Regni.*

8 *Princeps terminos, quos populis assignauit, potest iterum ampliare, vel restringere.*
l.2.3.4. styli.
Princeps vt Reipublicæ parens existimatur.
l.nam 3.ff. de officio Præfecti vigil.
l.prohibitum, C. de iure fisci, lib.10.
l.probatorias, C. de diuersis officiis, lib.12.

9 *Princeps potest nouam formam dare pascuis, & datam mutare.*
l.1. C. de metropoli Berito, lib.11.
cap.1. §. præterea ducatus, tit. de prohibita feudi alienat. per Federicum.
l.2. tit.1. p.2. & n.10.

10 *Populi non possunt adquirere ius priuatiuum contra Principem, nisi eius priuilegio, aut præscriptione immemoriali.*
l.præscriptio. C. de operibus publicis.
l.vsucapionem, ff. de vsucapion.
l.viam publicam, ff. de via publica
l.si qua loca. C. de fundis, & saltibus rei dominicæ, lib.11.
l.7. tit.29. p.3.

11 *l.fin. ff. de vsucap. conciliatur cum l. si quisquam, ff. de diuersis, & temporal. præscript.*

12 *Præscriptio immemorialis nunquam videtur exclusa, prohibita generali præscriptione.*
l. vsum aquæ, iuncta gloss. Cod. de aqueductu, lib.11.
l.11. tit.15. lib.4. Recop.
l.competit. C. de præscript. triginta.
l.2. tit.16. lib.4. Recop.

13 *Vsus in eis, qui à Rege concedendus, est facultatiuus.*

14 *Præscriptio causari non potest ex vsu facultatiuo.*

15 *Præscriptio immemorialis non procedit vbi lex prohibet præscriptionem.*
l.vbi lex. ff. de vsucapion.

16 *Dictio* secundùm, *est restrictiua.*

17 *Priuilegium à Regibus prædecessoribus non confirmatum, successoribus non nocet.*

18 *Loquentis persona videtur excepta.*
l inquisitio. C. de solutionibus.

19 *Regis iuri non videtur ex dispositione generali derogatum, nisi expressè exprimatur.*

20 *Precarium potest ad nutum reuocari.*
l.1 ff. de precario.
c.1. de precariis.
c.fin. eodem.

21 *Possidens nomine Regis non potest præscribere.*
l quod meo ff. de adquir. possess.

22 *Titulum excedere in mala fide constituit.*
Titulus exhiberi non debet ab eo qui solu præscriptione immemoriali fundatur.
c.dudum, de decimis.

23 *Titulus iniustus non potest consuli ab Aduocato, vt occultetur.*

24 *Populus non cogendus in communione quando potest commodè diuisio fieri.*
l.fin. C. commun. diuidendo.
l.inter omnes, C. de prædijs minor.
l. si non forsan. §. si centum, ff. de condict. indebiti.
Pactum vt populi sint perpetuò in communitate pascuorum, non valet.

25 *Priuilegium quod concedit pascuorum communitatem, rescindendum cùm incipit esse nocium.*
cap. suggestum, de decimis.
c. quanto, de censibus.
l.5. tit.20. p.1.

26 *l. Pomponius, ff. de negotijs gestis.*
l. si non fuerit, §. Aristo. ff. pro socio.

27 *Res iudicata non procedit rebus mutatis.*
l. cùm quæritur. ff. de exceptio. rei iudicatæ, & num.28.
Auxilio nouo indigent, quæ de nouo emergunt.
l. de state. §. ex causa. ff. de interrog. actionib.
Res iudicata intelligenda, rebus sic stantibus.

28 *Fisco non nocet iudicium, quod cum eius fiscali non agitur.*

29 *Fiscus in eo quòd habet pro se præsumptionem, non debet litigare spoliatus.*

30 *l.3. tit.7. lib.7. Recop.*
Appellatio in dubio semper admittenda.
l.13. tit.23. p.3.

An Princeps pascua communia populorum possit restringere ad illud oppidum, in cuius territorio pascua sunt? pro explicatione legum 11. & 13. tit. 7. lib. 7. Recopilationis.

IN Betica Hispaniæ Prouincia ex antiquo & communi illius regionis vsu, & Regum nostrorum permissione, pascua omnium terrarum communia sunt, & in fundis priuatorum collectis fructibus eadem pascuorum communitas introducta; vt in Regno Granatensi *l.13. tit.7. lib.7. Recop.* iunctis, quæ notarunt Ioannes Faber *in rubr. Instit. de lege Fusia Caninia toll.* ex quo Cassaneo, & Alexandro probauit Auendañus *de exequend. mandatis, lib. 1. cap. 13. numero* 8. ex Roderico Suarez *allegat.* 15. idem Auendañus *cap. 4. numer.* 31. inde colligens prohibitionem, ne pascua impediantur, & fiant defensæ, & prata, quæ dicimus *acotados.* 1

Concessum & venditum fuit alicui oppido ius pascendi priuatiuè in hoc territorio, & possessio data ex venditione, postea aliud oppidum, quod ante concessionem, & venditionem habebat cum altero communitatem pascuorum querelam proponit, & intendit possessionem reuocandam, & non data copia istorum oppido possidenti, solùm summaria probatione admissa decretum fuit reponendum negotium in statu, in quo erat ante venditionem, & postea de iure suo docere oppida inter quæ controuersia erat. 2

In

3 In quo pro fisco venditore dicebam, vt oppidum, cui venditio facta, & possessio data conseruaretur, nec posset sine litis discussione auocari, vt à Senatu in primo decreto iussum fuit. Pro qua re considero. nam etsi oppidum, cui à fisco facta venditio, non haberet titulum, nec eius virtute possessio à Principe concessa, sed violenter spoliaret pascuis populum, qui communitatem haberet, adhuc populo spoliati concederentur interdicta possessoria, vt in sua detentatione, & possessione conseruarentur. *l. Prætor ait. §. qui à me vi, ff. de vi & vi armata*, vbi expresse probatur, *qui à me vi possidebat, si ab alio deiiciatur, habet interdictum.* & probant communiter doctores in eo textu; quanto magis cùm iuste possessio tanta auctoritate iudiciali dicendum est, non esse spoliandum absque prætia iudicij discussione.

4 Quia, vt abdicetur possessio illi, qui possidet, causæ cognitione necessaria, & omnia quæcumque desiderant causæ cognitionem, non possunt per libellum expediri. *l. nec quidam, §. vbi decretum, ff. de officio Proconsul.* notarunt omnes ordinarij in eo textu, maximè Fulgosius, & Salomonius, ex nouioribus Alciatus *lib. 2. Paradoxorum, cap. 3.* Cuiac. *ad l. omnia, ff. de regul. iur.* Anton. Faber *de erroribus decad. 10. error. 6.* Fachinæus *lib. 9. controuers. cap. 98.* & vltra Fulgosium, & Salomonium *in d. §. vbi decretum.* Mendoza *lib. 1. de pactis, cap. 5. num. 16.* Parlador. *lib. 2. quotid. cap. fin. 5. p. §. 2. num. 2.* cum Innocentio, Abbate, Felino, & Angelo, Gregor. Lop. *in l. 22.* per text. *ibi gloss. 3. titul. 22. partit. 3.* vbi probatur decreta sine plena causæ cognitione nullum rei iudicatæ effectum sortiri, Didacus Perez *in l. 1. gloss. 4. colum. 1. tit. 1. lib. 3. ordinament.*, ex Maranta, Frecchia, & aliis pluribus, Oswald. ad Donel. *lib. 23. comment. cap. 8. in notat. litt. B.* nunquam enim admitti & probari poterit sine iudicio spoliare possidentem, vt traditur *in cap. conquerente 7. de restitut. spoliator.* quia, vt *ibi* traditur, spoliatus restituendus est, & postea de causa propter quam possit spoliari, iudicialiter agendum.

5 Tum etiam, quia pro Principe, qui vendidit oppido pascua priuatiua in suo territorio, est iuris præsumptio in omnibus terminis sui Regni, vt possit donare, vendere, diuidere, vel limitare pascua pro suo arbitrio. *l. 1. tit. 11. p. 2.* cum Anton. Gabriel. Mascardo, Auend. Valasco, Matienzo, Azeuedo, Bobadilla, Gutterrio, Peregrino, Chaldas Pereira, Menchaca, Sessè, D. Couarr. Gregor. Lopezio, Calixto Ramirez, & aliis. D. Solorzano *tom. 2. de Ind. gubernat. lib. 5. cap. vnico, num. 55.* & cùm Princeps permittit populis, vt illi vtantur pascuis territorij, etiam populi habent pro se præsumptionem in illis pascuis, quæ intra suos terminos fuerint, Ioann. Faber *in l. cunctos populos, vers. sed ne potest. C. de summa Trinit. & fide catholica*, ex Oldrado, Castrensi, Corneo, & Cassaneo notauit Auendañus *de exequend. mandat. cap. 4. num. 4. vers. constituo, & vers. & ciuitas.*

6 Deinde potest similiter Princeps pascua communia cuiusque oppidi, dum in proprietate ex aliqua causa sine priuatis, vel communitati non concesserit, sed tantùm ad vsum alienare, quamuis ipsis populis prædicta bona, quæ ad vsum communem destinata, non liceat alienare, quæ publica sunt. *l. 1. ff. de administr. rer. ad ciuitat. pertinent. l. splendissimè, C. de operis publicis, l. fin. C. de vectigal. l. 1. & 6. tit. 7. lib. 7. Recop.* & ratio est, quia hæc bona, quæ ad vsum publicum, & pascua communia destinata, non censentur esse populorum quoad proprietatem, sed tantùm in administratione, Bald. *in rubr. C. de contrahend. empt.* Alexand. *vol. 4. cons. 43. num. 11.* per textum *in l. continuus, §. cùm quis, ff. de contrab. emptio.* & ideo velut administrator non potest sine domini mandato & permissu bona alienare, ita nec populi bona publica, quorum administrationem habent, Auiles *in cap. 3. Prator. num. 31.* Auendaño *de exequend. mandat. 2. part. c. 12.* Azeuedo *in Curia Pisana, cap. 24. & 26. & in l. 22. tit. 3. lib. 3. Recop. & in l. 4. & 5. tit. 7. lib. 7. Recopilat.* Humada *in addition. ad Gregor. Lopezium in l. 5. tit. 20. p. 2. gloss. 6. num. 8.* Bobadilla *in Politica, lib. 2. cap. 16. num. 153.* Oterus *de iur. pascendi, cap. 11. n. 5. & 6.* vbi interpretatur *l. fin. C. de vendendis rebus ciuitatis, lib. 11.* quæ permittit ciuitati earum rerum venditionem: nam de iure nostro Hispano ex *l. 1. & l. 11. tit. 7. lib. 7. Recopil.* correcta generaliter est *d. l. fin.* & de iure communi non procedit indistincte in eis bonis, quæ ad populi conseruationem, vt propria à Principe destinata sunt, sed solùm in rebus, quæ ciuitati ex titulo hereditatis, legati, venditionis, aut donationis obuenerunt, vt constat eodem textu, & in eis, quæ ad solemnitates requirantur, tradiderunt Menoch. Follerius, Calcaneus, & Gregor. Lop. quos refert idem Oterus *vbi proximè, num. 7.*

7 Quamuis igitur populis bonorum communium alienatio non permittatur, ad Principis ius regium spectat illorum alienatio, quia in proprietate præsumuntur ipsius Principis, Gregor. Lopez *in l. 15. tit. 5. part. 5. gloss. verb. son del Rey*, Mexia, Gutierrez, Azeuedo & Peregrinus, quos refert Oterus *de iure pascendi, cap. 9. num. 19. & cap. 30. num. 2.* & ideo etiamsi ex rescripto regio, & beneficio populo à Principe termini assignati, adhuc nihil ex illis poterit alienare populus, aut granamini, vel obligationi census subiicere, sine Regis permissu & licentia, vt probatur expresse *l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.* Auendañus iunior *de censibus, cap. 68. per totum*, maximè *num. 3.* qui pro hac sententia refert Auilesium, Rodericum, Gregorium Lopezium, Bobadillam, & Azeuedum, Oterus *d. cap. 11. num. 8.* infra n. 7 pag. 155.

8 Ex quo prouenit, cùm hæc potestas disponendi terminorum & finium populorum pertineat ad Principem quamuis ipse semel assignauerit terminos populo, possit postea mutare, restringere, vel ampliare, spectet ad Principem quasi vt Reipublicæ parentem, de illis, quæ ad ipsam conducunt, disponere; nam, vt tradit Seneca *lib. 1. de Clementia, §. 10. & §. 14.* agens de officio Principis, ibi: *Quod ergo officium eius est, quod bonorum parentum.* Et paulo pòst: *Hoc quod parenti etiam Principi faciendum est*, & probauit *l. nam 3. ff. de offic. Præfect. vigil.* eis verbis: *nam salutem Reipublicæ tueri nulli magis credidit conuenire, nec aliam sufficere ei rei, quàm Cæsarem.* Adde *l. prohibitum 5. C. de iure fisci, lib. 10. l. probatorias 9. C. de diuers. officiis, lib. 12.* & ad Principem pertinere assignare, & restringere terminos, constat *l. 1. tit. 12. part. 2. l. 233. styli.* Auendañ. *de exequend. mandatis 1. p. c. 4. num. 10. vers. ideo dixi*, ex *l. in nomine Domini, §. sancimus, Cod. de offic. Præfect. Prator. Africæ.* cum Ioanne Fabro, Aretino, Iasone, Hieronymo de Monte, & Mascardo, tradit Oterus *de iure pascendi c. 17. n. 1.*

9 Cui consequens est, vt quemadmodum potest Princeps mutare pascua, & illis nouam dare formam, ita etiam potest datam reuocare, vt notauit Franciscus de Aretio *cons. 15.* quem refert & sequitur Auendañus *d. cap. 4. num. 6.* vbi agens de donatione generali, vt Princeps solùm videatur concedere quod suum est, tradit eis verbis: *Nisi expressè & certa scientia vellet reuocare donationem terminorum, quam ipse fecit, vel antecessores, & dare eam nouo donatario, vel etiam rem ciuitatis, ex causa de qua in l. 2. ad fin. titul. 1. p. 2. nam isto casu bene posset secundùm Aretium dicto cons. ibi, nisi adiungat.* & Cepoll. *in tractat. de seruit. viæ, sub*

enum. 36. in concluſ. 6. & cum Baldo *in l. 1. C. finium regundorum*, notat idem Auendañus *num. 19.* eis verbis, *Vbi dicit ſtandum priuilegiis Papæ, ſi definiat fines antiquos, vel maiores, aut minores antiquis, quia in poteſtate eius eſt mutare fines territoriorum, quod facit ad fines & territoria quæ fuerunt ſignata in Regnis Granatenſis, & Indiarum, vt poſſit ad libitum ea mutare. l. 1. C. de metrop. Berito, lib. 11. cap. 1. §. præterea ducatus, de prohibita feudi alienatione per Federicum*, Brunus *conſ. 93.* & Curtius *conſil. 68.* & vbi nulla donatio à Principe facta inuenitur, poteſt, cui voluerit, donare, Auendañus *d. c. 4. n. 9. verſ. ideo*, ibi: *ipſe quoque Rex poteſt donare, cui voluerit, de illis terris, vt l. 234. in legibus ſtyli, ex qua oritur practica, vt in locis, vbi non probatur diuiſio, donat hodie Rex.*

10 Præterea nullus populus poteſt adquirere in paſcuis ius priuatiuum contra Principem vniuerſalem, niſi priuilegio illius, aut præſcriptione immemoriali. *l. 2. tit. 1. part. 2.* Auendañus *in diſt. cap. 4. num. 4. verſ. ſequitur.* Et quamuis plura iura in paſcuis, & terminis publicis excludunt præſcriptionem. *l. præſcriptio. C. de operib. publicis, l. vſucapionem, ff. de vſucap. l. viam publicam, ff. de via publica, l. ſi qua loca, C. de fundis, & ſalibus rei dominicæ, lib. 11.* eis verbis: *in iura ſua præſcriptione temporis, & ſi oni cenſus præiudiciis in hac cauſa ſummouendis*, gloſſ. recepta *in l. omnes, C. de præſcriptione triginta*, & probatur *l. 7. tit. 29. part. 3.* ibi: *Nin debeſa, nin de eſido, nin otro lugar, qualquiera de eſtos, que ſea en vſo communal del pueblo, de alguna ciudad o villa, o caſtillo, o de otro lugar, non lo pueda ningun home ganar por tiempo.* Rodericus Suarez *allegat. 15.*

11 Vnde procedit deciſio textus *in l. fin. ff. de vſucap.* & difficultas *cum l. ſi quiſquam, ff. de diuerſis, & temporal. præſcript.* quæ aduerſari videbantur, & omiſſa diſtinctione gloſſæ & antiquorum, vt lex finalis procedat, ne poſsit adquiri locus publicus, quoad proprietatem. At verò dicit lex ſi quiſquam permittat adquiſitionem vſus, & commoditatis, vide plura, quæ de hac re notarunt relati ab Oſvvaldo ad Donellum *lib. 5. cap. 22. in notatis lit. H.* & latiſsimè D. Solorzano *de iure Indiar. 1. tom. lib. 3. cap. 3. à num. 62. vſque ad num. 70.*

12 Verumtamen, quamuis præſcriptio regulariter non admittatur, non tamen excluditur immemorialis quæ nunquam comprehenditur, vel excluditur in regula generali, quæ prohibet præſcriptionem, vt ex gloſſ. *in cap. 1. de prohibita feud. alienatione per Federicum. l. vſum aquæ*, iuncta gloſſ. *C. de aquæ ductu, lib. 11. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopilat. l. comperit. C. de præſcription. triginta, vel quadraginta annorum.* ex Ialone, Pariſio, Tiraquello, Burgos de Paz, Ceuallos, & aliis probauit Oterus *de iure paſcendi, cap. 17. num. 3. vſque n. 11.* niſi expreſsè, & ſpecificè prohibeatur immemorialis, vt in vectigalium, vulgò *Alcaualas*, adquiſitione *in l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopilat.*

13 Quod etſi abſque difficultate procederet, tamen nunquam poſſet in hoc caſu præſcriptio contra Regem admitti; nam id quod eſt populos frui paſcuis, quæ dicuntur *valdios*, vel *de Realengo*, procedit ex permiſsione, & tolerantia Principis, vt notarunt ſuprà relati, & Oterus *de iure paſcend. c. 11. n. 9.* & vſus in eis, quæ à Rege concedenda, præſumitur facultatiuus, niſi titulus ab illo conceſſus exhibeatur, vt cum Ioan. Garcia, Surdo, Rolando, Sixtino, & aliis notauit D. Caſtillo *de Tertiis, cap. 32. n. 5.* & in ſpecie paſcuorum communitatis vſum illorum à mera facultate Principis procedere probauit Auendañus *de exeq. mandatis, cap. 4. num. 28. verſ. ſi verò.* ibi: *iſto caſu propter communionem, quam in re videtur habere iure meræ facultatis*, vt notat Paul. de Caſtro *in l. ſicut municipij. §. 1. ff. quod cuiuſque vniuerſitat. nomine.*

14 Vnde ex vſu qui mera facultate procedit, non poteſt cauſari præſcriptio, quæ omnino debet incipere in his caſibus à prohibitione, gloſſ. *in l. qui luminibus. ff. de ſeruitut. vrbanor. prædior.* Felinus *in cap. cùm acceſſiſſent, num. 27. de conſtit.* Roland. à Valle *volum. 2. conſil. 21. num. 13. 14. & 15.* Ioannes Garcia *de nobilit. gloſſ. 35. num. 55.* Surdus *conſil. 127. num. 23. & 24.* & in poſſeſsione, & vſu, qui ex mera facultate procedunt non poſſe etiam immemorialem præſcriptionem procedere, cum Bartolo, Ripa, Caſtrenſi, Crauetta, Panormitano, D. Couarr. & duabus Doctorum paginis probauit D. Caſtillo *d. c. 32. n. 8.*

15 Sed etiam circa præſcriptionem notandum, in paſcuis, & aliis rebus publicis, iuxta multorum opinionem, non poſſe procedere; quia hæc præſcribi non poſſunt, vt ſuprà animaduertimus *num. 10.* & quando lex prohibet præſcriptionem, nihil prodeſt etiam immemorialis; quia illa non valet purgare vitium prohibitionis iuris, vt notatur *in l. vbi lex. ff. de vſucapion.* & cum Panormitano, Butrio, Anania, Felino, Platea, Luca de Peña, Bartolo, Baldo, Cyno, Saliceto, & aliis pluribus comprobat Oterus *de iure paſcendi, cap. 17. num. 11. vſque num. 16.* & conducit, quod tradit Auendañus *1. part. de exequend. mandatis, cap. 4. num. 21.* ibi: *quinimò, etiamſi res aliqua ſteterit communis per tempus immemoriale, non tamen præſcribitur, quin fiat diuiſio.*

16 Nec prædicta turbare poterit reſcriptum antiquum regium, quo inbetur ad communitatem paſcuorum illius territorij eſſe admittendum oppidum, cui hodie paſcua prohibentur, ex venditione facta alteri oppido paſcuorum ſui termini, quia nullo iure magis fulci Regis ius fulcitur, quàm ex prædicto priuilegio, aut reſcripto Principis; quia in eo nihil de nouo conceditur, ſed expreſsè ſolùm conſernat in vſu, quem tunc habebat paſcuorum, cum eiſdem qualitatibus, vt conſtat ibi: *ſegun vſauades con ellos.* Et iterum ibi: *ſegun o viſtes ellos.* Et verbum *ſecundum*, nihil addit conceſsioni, nec de nouo procedit, imò reſtringit, & limitat paſcua ad vſum & modum paſcendi, qui antea erat. Decius *conſ. 191. num. 1. & conſ. 360. num. 5.* Ruin. *vol. 5. conſ. 61. num. 36.* Gratian. *volum. 1. conſ. 102. num. 20. & volum. 2. conſ. 26.* cum Socino, Surdo, Menochio, Cenedo, & aliis, Auguſt. Barboſa *dict. 358. num. 1. & 2.*

17 Tum, quia cùm antiquum priuilegium ſit à tempore Regum Catholicorum, à nullo ex quinque Regibus, qui poſtea regnarunt, confirmatum fuit, & ideo vim habere non poteſt, vt regali noceat Patrimonio, iuxta *l. 1. tit. 18. lib. 9. Recop.* ex qua notarunt noſtri regni Doctores, & addendus Azeuedus *in l. 7. tit. 1. lib. 6. Recopilation.* vbi agit de confirmatione priuilegij, & declaratione à Rege facienda. Vide plura quæ notauimus de confirmatione *allegatione 63. per totam.*

18 Sed etiam quamuis confirmatio ab omnibus Regibus prædeceſſoribus, & à noſtro Rege procederet, non poterat iuri regio nocere, quia nunquam contra ſe ipſum Princeps confirmat, niſi apertè exprimat, cùm ſemper in omnibus diſpoſitionibus videatur excepta perſona loquentis, & confirmantis, ex *l. inquiſitio. C. de ſolutio.* cum *ibi* notatis, & tradiderunt omnes Doctores communiter, per textum *ibi.*

19 Adeò, vt quamuis Princeps non eſſet, qui priuilegium dedit, ſed peteret à Pontifice, vt alicui illud concederet; non tamen videtur inde remittere ius, quod in ea re Princeps haberet, quia ex nulla clauſula, etiam

gena

generalis, & exuberanti, videtur præiudicium inferri iuri regali, aut ex generali dispositione derogari iuri Principis, nisi ille expressè remittat. vt ex *decis.* 9. de Grassis *ad tit. de restitut. spoliat.* Gonzalez *regul.* 8. *Cancellariæ, glos.* 9. §. 2. *num.* 35. *& glos.* 24. *n.* 154. *&* 155. Balbo *de præscript. 3. p. 5. p. princ. quæst.* 8. Boërius. Auendañus, Barrius, & alij plures, quos retuli 1. *p. allegat.* 58. *per tot.* cùm in regalis Patrimonij Senatu defendi, & obtinui, etiamsi Rex peteret à Pontifice, vt concederet exemptionem soluendi decimas alicui Religioni, tamen priuilegio concesso non amitteret Regem ius Tertiarum, quod ipsi competebat ex eisdem decimis, nisi expressè Princeps Tertias remitteret.

20 Ex quo cùm ad ius Regis pertineat vsum, quem populi habent, pascuorum communium esse precarium, quo subditi vtuntur ex Regis permissione, ad quem in proprietate spectant, potest Princeps, cùm ipsi placuerit, reuocare, ex *l.* 1. per text. *ibi. ff. de precario. cap.* 1. *& finali, de precariis.* Felin. *cap. ex parte, de rescript.* cum Nauarro, Achille de Grassis, Lara, Valasco, Lancelloto, Lara, & Ludouic. Gomezio, ego notaui 1. *part. allegation. fiscal. allegat.* 5. *num.* 19.

21 Ex quo in nostro regno admissum, & obtentum fuit, ne causam fiscalem defendere in Senatu regalis Patrimonij, iurisdictionem ordinariam, qua populi vtuntur in electione iudicum ordinariorum, quos dicimus *Alcaldes ordinarios*, posse à Principe donari, & vendi, etiam in oppidis Baronum, quando expressè cum territorio illis non concessa, quippe cùm hæc iurisdictio nomine Regis, & ex illius permissione vtantur populi, semper ex eius nutu & voluntate pendet, vt late probaui suprà hac 2. *p. allegat.* 70. *per tot.* & inde processit praxis donationis, aut venditionis iurisdictionis, quam diximus *de tolerancia*, quæ à Rege facta fuit. Nam cùm siue pascuis, vel iurisdictione populi vti fuerint nomine Regis, videntur, dum Princeps tolerat, & permittit, administrare, quo casu cùm iure proprio non possideant, nullo modo poterit præscriptio causari, & dum possederint eo modo, tanto magis ius regalis Patrimonij offenduit, & conseruat, argumento eius, quod communiter notatur per text. *ibi, in l. quod meo. ff. de adquir. possess.* & quod ex Surdo, Gratiano, Socino iuniori, Pinello, & aliis in terminis probauit D. Castillo *de Tertiis, cap.* 38. *per tot.*

22 Et inde magis præscriptio excludenda, quia exhibetur titulus Regis Ildefonsi, quo solùm permittitur vsus pascuorum in communitate, idque vt suprà animaduertimus, solùm referatur ad permissionem, & facultatem Principis, alio titulo excluditur præscriptio etiam immemorialis, & vltra illam nullo modo potest possideri, & in mala fide constituitur possidens extra titulum, vt ex Antonio Gabriele, Peregrino, Carolo Ruino, Riminaldo, Honded. Gratiano, Tuscho, & aliis pluribus notauit D. Castillo *de Tertiis, c.* 26. *n.* 34. & quando constat de titulo exclusiuo præscriptionis, nullo modo potest procedere, vt notatur *in cap. dudum, de decimis.* Alciat. *lib.* 5. *conf.* 18. *num.* 15. *&* 14. Parisius *vol.* 1. *consil.* 14. *num.* 8. Cruetta *de antiquitat. tempor.* 4. *part. sect. absolutis, num.* 60. Olasceus *decis.* 101. *a n.* 37. Caballinus *milleloquio* 419. *part.* 1. *num.* 1. & procedit consilium, quod aduocatis ex Ioanne de Milis, Burrio, Parisio, Mesia, & aliis suadet D. Molina *lib.* 2. *de Hisp. in primogen. cap.* 6. *num.* 75. vt quando ex sola temporis antiquitate causam defendere possunt, nullo modo producant titulos, ne ex eorum vitio, seu defectu solemnitatis, virtus etiam immemorialis præsumptionis eludatur.

23 Sed tamen idem Molin. cordatus & pius *num.* 76. declarat, quando titulus non omnino iniustam, aut improbam causam producentis faciat, sed solùm incertam & dubiam causam efficiat, quia cùm aliquis ex sola immemoriali præscriptione ius suum tuetur, non tenetur titulum in iudicio exhibere, cùm immemorialis titulum supponat: sed quando titulus non solùm causam dubiam ostenderet, vel difficilem, sed iniustam omnino, tunc debet Aduocatus clienti consulere liti cedat, aut instrumentum in iudicio exhibeat, vel aliter propriam conscientiam exoneret; quia sine eius discrimine consulere non potest, vt instrumentum illud non ostendat, vel litem amplius prosequatur, vt docte & piè considerat, & tradit D. Molin. *d. n.* 76.

Sed quamuis prædicta non procederent, vt Rex 24
possit ex sua potestate terminos pascuorum diuidere, & limitare, adhuc etsi hoc dubium esset, tamen populum cogere, vt cum aliis sit in communitate pascuorum, quando, vt in hoc casu, commodè diuidi possunt, admittendum non est, argumento *l. fin. C. commun. diuid. l. inter omnes. C. de prædiis minorum. l. si non forsan. §. si centum. ff. de condict. indebiti*, cum Bartolo, Baldo, Iasone, Cepolla, Segura, Balbo, & Rebuffo probauit Auendañ. *d. cap.* 4. *num.* 20. adducens consilium 60. Aymonis Cruettæ *vol.* 1. vt quamuis pascua per tempus immemoriale sint communia; tamen contra illiorum diuisionem præscribi non potest, & Cornei *consilium* 48. *vol.* 3. vt non valeat inter oppida pactum, vt remaneant perpetuò in communitate pascuorum: nam si oppidum valde vicinis augeretur, aliud verò decresceret, iniquè esset inter vtrumque æqualitas pascuorum, & iustè posset Rex in quolibet oppido ad suos terminos pascua limitare, quia possent vicini, qui egent pascuis sui territorij, dicere quod virgines prudentes apud D. Matth. *cap.* 25. in Euangelio: *ne forte vobis non sufficiat, & nobis.* & cum Panormitan. Imola, Matthæo de Afflictis, Rocho de Curte, Cepolla, & D. Couarr. in terminis probauit Auendañ. *d. cap.* 4. *num.* 21. *vers. imò.*

Et licèt esset priuilegium, quod concederet pascuo- 25
rum communitatem, cùm inciperet esse nocium, esset rescindendum, ex *cap. suggestum, de decimis, cap. quanto* 16. *de censibus, l.* 5. *tit.* 20. *part.* 1. Pinellus *in l.* 2. *Cod. de rescindend.* 2. *part. cap.* 1. *num.* 27. Roland. *lib.* 3. *cons.* 13. *num.* 19. Gaspard Roderic. *lib.* 1. *de annuis reditibus, quæst.* 12. *num.* 9. Auendaño *de censib. c.* 46. *num.* 6. *&* 7.

Et magis procedit, si cõsideras ex actis constare op- 26
pidum idem, quod repugnat concessionem Principis, & pascuorum limitationem etiam obtinuisse in suo territorio in pluribus municipiis eandem pascuorum prohibitionem, quam dicimus *acotar*, & ideo valde iniquũ est, vt quod pro se obtinuit in altero oppido, nunc impugnet, & resistat, contra verba IC. *in l. Pomponius, ff. de negot. gestis*; ibi: *quia reprobare non possum, quod semel probo.* & in oppido vicino contradicere, quod pro se oppidum petiit, & admisit, & velle frui pascuis aliorum terminorum præter ex communionis, & sui territorij pascuis priuatiuè frui, quæ est societas leonina à iure improbata. *l. si non fuerit.* §. *Aristo. ff. pro socio*, ex D. Couarr. Deciano, Gaillio, & aliis probauit D. Solorzan. 2. *tom. de iur. Indiar. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 21. 22. *& seq.*

Nec iuuare poterit exceptio rei iudicatæ, quæ ex 27
parte oppidi, quod restitit venditionem à Rege factam, opponebatur in Cancellaria Granatensi per sententiam latam, ex qua pascuorum communitas probatur; quia dum Regis permissio, & facultas duraret, rectè prædicta exceptio procederet; tamen à Rege permissione reuocata, & facta prædicta venditione, non poterit locum habere res iudicata, ex notatis *in l. cùm quæritur, ff. de except. rei ind.* & quæ de nouo

cimus

emergunt, non indigent auxilio. *l. de ætate, §. ex causa ff. de interrog. act.* & semper res iudicata intelligitur, rebus sic stantibus, Osascus *decis. 91. num. 2. & 3.* Menoch. *cons. 156. num. 5.* Socinus *vol. 4. cons. 123.* Tiraquell. *tract. Cessante causa, num. 125.* pluribus Barbosa *claus. 129.* adeò, vt quamuis esset contractus inter ista oppida, vt semper essent in communione pascuorum, nec ab ea possent recedere; quia conuentio accipienda rebus sic stantibus, posset ex nouo titulo oppidum, quod titulum & concessionem à Rege obtinuit, à contractu resilire.

28 Tum, quia cùm ad ius Regis pertineat permittere, concedere, & restringere pascuorum communionem, vt visum, non potest res iudicata causari, dum cum Regio fiscali causa nõ discussa, & ideo iudicium inter oppida agitatum regali Patrimonio nocere non potest, ex vulgari *l. cum quæritur, cum duabus sequentibus, ff. de exceptione rei iudicata.* Surdus *consil. 114. n. 21.* Fabius de Anna *consil. 17. num. 1. & consil. 59. num. 1.* Lanarius *consil. 69. num. 29.* Giurba *decis. 20. num. 1.* Gratian. *3. tom. disceptation. cap. 445. num. 11.* Franchis *decis. 289.* pluribus D. Castillo *5. tom. contro. c. 104. num. 25.*

29 Denique, quia cùm omnia prædicta pro iure regio procedant, & in pascuis totius Regni habet præsumptionem pro se, & fundatam intentionem, vt suprà animaduertimus, ex D. Couarr. *lib. 1. var. cap. 17. n. 7.* qui pluribus probat, tradit Auend. *d. cap. 4. num. 7. vers. si verò*, non debet fiscus in hoc casu in eo quod ipsi competit, & pro se præsumptionem habet, litigare spoliatus, Rebuff. *3. tom. ad l. Gallicus, tit. de maternis possessorib. art. 2. gloss. 2. num. 26. & 28.* cum Menochio, Aloysio de Leo, Guidone Papæ, Francisco Marc. D. Couarruu. Roland. à Valle, Palacio Rub. & D. Solorzano, ego notaui *1. part. allegat. fiscal. allegat. 5. num. 15.*

30 Maximè cùm in iure nostro Hispano ius competat populis, vt in suis terminis pascua restituantur, ex *l.* Toleti, quæ est *l. 3. tit. 7. Recop.* & quamuis oppidum, quod se in communione conseruare intendit, id pro se adduceret, vt executio fieret sine appellatione, & restitutio communitatis pascuorum; tamen opposito iure fisci cessat executio prædicta, vt notauit Auend. *d. 1. part. de exeq. mandat. cap. 4. num. 17.* eis verbis: *itaque quando agitur contra fiscum, vel Ecclesiam, aut Ecclesiasticas personas, ab ista sententia expressa admittitur appellatio, quæ in dubio venit admittenda*, vt per gloss. *in l. qui restituere, ff. de rei vind. & in l. 13. tit. 23. partit. 3.* vnde multò minùs executio fieri debet contra fiscum, cùm in hoc casu non sit ad pascua propria, sed ad communitatem alienorum.

ALLEGATTIO CX.

Dehesas de pascuis publicis, vt fiant, & concedere, vel donare terras communes, domini vasallorum non possunt in suo territorio.

1 *Domini vasallorum in sua iurisdictione habentur, vt Prætores perpetui, & Præsides in suis Prouinciis Romanorum tempore.*
Præsides Prouinciarum solebant de bonis publicis donationes facere,
l. fin. C. de vendendis rebus ciuitatis.

2 *Regis solum est concessionem terrarum facere in suis Regnis, & dehesas constituere.*
l. 11. tit. 7. lib. 7. Recopil.

3 *Pascua conseruari publicè interest.*
l. illud. ff. ad l. Aquiliam.

4 *Domini vasallorum in sua iurisdictione nihil possunt donare de bonis communibus sine Regis facultate.*

5 *Forma non seruata actus est nullus.*
l. cùm hi, §. si Prætor. ff. de transact.
l. 1. C. de prædiis Decurionum, lib. 10.

6 *l. probatorias 9. C. de diuers. offic. lib. 12.*

7 *Verba geminata denotant mixtam voluntatem.*
l. Balista ff. ad SC. Trebell.

8 Dehesas *dicuntur quasi defensas, quia à vicinis defenditur ius pascendi.*
l. 8. tit. 33. p. 7.
l. Sabinus ff. comm. diuid.
l. locum 17. §. 1. ff. de vsufructu.
l. si vsusfructus, §. rescripto, ff. de aqua pluuia arcenda.
l. si domus ff. de seruit. vrbanor. & n. 10.
l. si hoc loco, ff. si seruitus vindicetur.

9 *Pastus non potest limitari in præiudicium eorum, quibus competit.*

10 *Seruitus pastum non potest limitari inuito eo cui debetur.*
l. si eo loco, ff. si seruitus vendicetur.
l. si quid pars, C. de seruitutibus.

11 *Dominis vasallorum non licet formam pastus mutare, nec facere defensas.*

12 *l. 13. & 14. tit. 7. lib. 7. Recopilat. & num. 13. & 14.*

13 *Res debet dare iudices ad inquirendum de occupatione terminorum.*
l. 5. tit. 17. p. 3.

14 *Regi solum competit facere defensas, & numero 15.*

15 *Regis proprium est terminorum assignatio.*

16 *Rex non debet dominis vasallorum concedere facere defensas in damnum vicinorum.*

17 *Pascua immutare, etiamsi omnes vicini consentiant sine Regis permissu.*
l. 9. tit. 28. p. 3. & n. 18.
l. 1. tit. 7. lib. 7. Recopil.

18 *Præsumptio iuris est vt competat vicinis alicuius oppidi pascendi ius in suis terminis.*
l. in tantum, §. vniuersitatis, ff. de rerum diuisione.
l. ædes sacræ, §. intra maceriem, ff. de contrahend. empt.

19 *c. cùm venissent, de institutionibus.*
c. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possession. & proprietat.
c. cùm persone, de priuilegiis, lib. 6.

20 *Popularis actio competit cuilibet de populo pro pascuis.*
l. 1. & titulus ff. de popular. act.
l. cum qui, §. in popularibus, de iur. iur.
l. testatrix, §. 1. ff. si seruitus vindicetur.

21 *Seruitia vt soluantur Regi sine eius licentia, defensæ temporales, quas dicimus* atajados, *fieri non possunt.*

22 *Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in terminis sui Regni.*
l. si qua loca. C. de fundis & saltibus rei dominicæ, lib. 11.
l. 1. tit. 11. p. 2.
Praxis Hispania, vt denuntietur possessoribus termi

terminorum publicorum exhibeant titulos, quos à Regibus habent, aliàs non exhibitis Regi applicantur.

23 *Domini territorij non possunt pascua ad culturam reducere sine Regis permissu.*

24 *Pastus ad culturam reduci non possunt sine legum derogatione, quæ non permissu domini territorij. c. cùm inferior, de maiorit. & obed.*

25 *Regalibus à Principe concessis solùm dantur illa, quæ conueniunt recognoscenti superiorem.*
Rex nullo modo potest à se abdicare illa quæ signum supremæ potestatis.

26 *Iurisdictione à Rege concessa, non videtur concedi quod concernit regiam iurisdictionem.*

27 *Conciliis Populorum à Rege prohibetur pascua mutare.*

28 *Iurisdictio terminorum multum differt ab eorum dominio.*

29 *Domini vasallorum, licèt fundatam intentionem habeant in iurisdictione contra vasallos, non verò contra Regem.*
l. vltim. ad fin. ff. de eo quod metus causa.
l. si extraneus, vers. nisi fortè ff. de condict. causa data.

30 *Dominis vasallorum etiam in terris solariis non licet pascuorum culturam adhibere ex sola voluntate, & n. 31.*

31 *Dominium habentibus terra non permissum eas cernidas colere sine Regis licentia.*

32 *Præscriptio immemorialis habet vim tituli, & concessionis.*
l. 3. §. ductus aquæ ff. de aqua quot.
Præscriptio contra Regem eius scientiam requirit.

33 *Præscriptio immemorialis, quæ supponit titulum, procedere non valet, vbi titulus esse non potest.*
l. cùm seruus 39. aliàs apud Iulianum. §. constat. ff. de legat.

34 *Priuilegio quod adquiri non potest, nec præscriptione immemoriali.*
Pascua ad bonum publicum spectant.
Priuilegia contra bonum publicum non valent.
l. fin. C. de offic. Magistri milit.
l. humilioribus. C. de susceptoribus, lib. 10.
c. cùm contingat, de foro compet.
l. 2. C. de priuilegiis Schol. stic.
l. præscriptio 5. C. de operibus publicis.

An domini vasallorum possint in terris suæ iurisdictionis concedere facultatem, vt terræ quæ pastus fuerint, ad culturam reducantur, vel ad id de illis quæ dicuntur valdios *donationes facere, aut disponere, vt pascuis publicis in aliqua parte fiant* dehesas, *ad explicationem l. 11. tit. 7. lib. 7 Recop.*

1 ET posse dominos vasallorum donare bona publica, tenuerunt Auend. *de exequend. mandat. cap. 1. num. 24.* Mexia *ad legem Toleti 2. fundamento 9. partis, num. 48. & 49.* quos sequitur D. Castillo *de vsufructu, c. 54. n. 56. & 57.* quorum fundamentum illud est, quasi antiquitus dari solerent istæ permissiones à Præsidibus Prouinciarū. *l. fin. C. de vendendis rebus ciuitatis, lib. 11.* & domini vasallorum in sua iurisdictione loco Præsidis habentur, vt notant Bartol. Iason, & Doctores *in l. stipulationum, §. fin. de verbor. obligat.* & velut Prætores perpetui, aut Præsides eius iurisdictionis, existimantur domini vasallorum, vt notauit Mastrillus *lib. 4. de Magistratibus c. 17. n. 11. & 50.*

Sed tamen verius est, id solùm Regibus esse permissum, nec dominis vasallorum licere, vt cōstat *l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.* vbi apertè prohibetur id fieri sine permissu regio, & cùm proferatur generaliter ad omnes vrbes & villas Regni, & earum territorium, vt constat ibi, *Ciudades y villas de nuestros Reynos*, quod generaliter omne comprehendere videtur. Et cùm æquè id respiciat oppida, in quibus domini vasallorum iurisdictionem habent, idem in eis dicendum est. 2

Præsertim, quia id prohibetur à Principe propter damnum quod generaliter & publicum euenire potest, ex eo quòd vel loca publica donentur, vel pastus interuertatur ex cultura, quæ ratio, quòd generaliter respiciat totius Regni statum & conseruationem, similiter procedit in locis, qui subiacent iurisdictioni dominorum, ac perinde eadem debet considerari dispositio, arg. *l. illud, ff. ad l. Aquiliam.* 3

Et ideo dominis vasallorum id non permitti in terminis, tenuerunt Bobadilla *lib. 2. Polit. cap. 16. n. 153. & lib. 3. cap. 8. num. 82.* Azeuedo *in d. l. 11. num. 5.* Gutierres *lib. 4. Practicar. q. 60. num. 6.* & contra Auendañum, & Mexiam defendit Zeuallos *3. tom. commun. q. 749. num. 35. & seqq.* non posse dominos vasallorum aliquid alienare, vel disponere de bonis communibus, sine Regis facultate. 4

Deinde, quia id tanquam forma necessaria ad rerū publicarum alienationem *in d. l. 11.* requiritur, vt notauit Castillo *d. cap. 54. num. 30.* & quoties aliquid pro forma requiritur, actus nullus est, nisi forma ad vnguem obseruetur *l. cùm hi, §. si Prætor. ff. de trans. cum vulgat. l. 1. C. de prædiis Decurionum, lib. 10.* adducti à Tiraquello *de retract. lignagier. §. 1. gloss. num. 11. & 12.* Cacherano *dicis. Pedemont. 165. n. 18.* Cencius *de censibus 2. part. cap. 1. art. 6. num. 12.* Farinac. *in fragmentis, verb. lex, num. 203.* Gutier. *lib. 2. canonicar. c. 15. n. 110.* Matienzo *in l. 2. tit. 3. gloss. 1. num. 13. lib. 5. Recop.* 5

Et meritò Princeps id pro forma constituit. nam cùm ad bonum publicum spectet, vt prædiximus, pascua publica conseruari, ad eius curam spectat, quia pater Reipublicæ Princeps dicitur, vt tradit Seneca *de Clementia, lib. 1. cap. 10. & cap. 14.* & facit *l. 3. ff. de offic. Præfecti vigilum*, ibi: *Nam salutem Reipublicæ tueri nulli magis credidit conuenire, nec alium sufficere ei rei, quàm Cæsarem.* Adde *l. prohibitum 5. Cod. de iure fisci, lib. 10. l. Probatorias 9. C. de diuersis officiis, lib. 12.* 6

Vlteriùs. nam valde enixè, & verbis geminatis alienationem bonorum publicorum prohibet dicta lex 11. ibi: *No puedan dar tierras algunas sin preceder licencia nuestra, ni valgan las dadas en que no huviere interuenido nuestra licencia.* quæ verba geminata enixam voluntatem inducere videntur ex his, quæ adducunt DD. *in l. Balista*, per textum *ibi, ff. ad Trebellianum.* cum notatis à Matienzo *in l. 11. tit. 8. gloss. 3. num. 3. lib. 5. Recop.* pluribus Barbosa *de axiomatibus, verb. actus, cap. 2. num. 14. & verb. Geminatio, num. 105.* 7

Vlteriùs, quod attinet, an permittatur dominis vasallorum concedere facultatem faciendi *dehesas*, quæ apud nos ita dicuntur, quasi *defensas*, quia à vicis vicinis defenditur ius pascendi, quod aliàs haberent, 8

&

& ita ex *l.8.tit.33.part.7.* etymologiam tradit D. Sebastianus Couarr. *in Thesauro linguæ Castellæ, verb. dehesa,* & veriorem hanc verbi originem censeò, quã Arab. cum esse verbum, vt ex Didaco Vrrea refert, vel Hebræum, & non licere facere *dehesas acotadas* dominis vasallorum in terris suæ iurisdictionis, suadetur, quia certum est semelius pascendi à populo adquisitum, non posse in eius præiudicium & vicinorum immutari, vt arg. *l. Sabinus. ff. comm. diuidun. l. locum* 17. *§.1 ff. de vsufructu. l. si vsusfructus. §. rescripto ff. de aqua pluuia arcenda. l. si domus. de seruitut. vrbanorum. l. si hoc loco. ff. si seruitus vindicetur.*

9 Vnde in præiudicium eorum, quibus competit, pastus non potest limitari, quod dicimus *acotar*, vel facere *dehesas*. Socinus *in l. serui electione. §. 1. ff. de legat. 1.* Roderic. Suar. *allegat. 15. num.* 10. Cepolla *de seruit. rustic. prædior. cap. 91. de seruitut. inter pascendi, num. 59.* D. Couarr. *Practicar. c. 37. n. 6. & 7.* Sesse *1. p. decis 74. n. 20. & 47.*

10 Quod etiam procedit, etsi pascua communia non sint, sed solùm sit constituta seruitus pascendi in alieno territorio: nam ex eo quòd facit *dehesa*, limitantur, & impediuntur pascua, vt ex *l. si domus, ff. de seruitut. vrbanorum. l. si eo loco, ff. si seruitus vindicetur. l. si quid pars. C. de seruitut.* tenuerunt Socinus *lib. 1. cons. 105.* Cranetta *consil. 4. num. 4.* Suar. *vbi proximè.* D. Couarruuias *lib. 1. variarum. c. 17. n. 12.*

11 Et magis in terminis dominos vasallorum non posse mutare formam, & modum pascendi, probauit Hondedeus *vol. 2. consil. 34. num. 6. 31. & 32.* & facere *dehesas*, & limitare pascua, esse de Regalibus, & reseruatum supremæ potestati, Auendañus, quamuis dominis vasallorum, vt illorum iudex plura concesserit, id tamen solùm Regi competere, notauit *1. part. de exequend. mandat. cap. 4. num. 24.* eis verbis. *Et ideo non licet etiam in propriis fundis facere defensas, quas vulgò prados acotados, appellamus, vt notat Matthæus in constitut. regni Siciliæ lib. 1. rubr. 55. num. 8. loquendo in dominis vasallorum facientibus defensas inuitis subditis, & iure huius Regni, est textus in pragmatica Granatæ, filio antiquioris impressionis 148.*

12 Et idem Auendañus *eadem 1. part. cap. 12. num. 44.* nota verba ibi: *Redeundo igitur ad propriam materiam promissam in principio huius capitis dico, quòd domini vasallorum, nec suos fundos, nec terminos rotundos, vt sic dicam, possunt facere defensas, & hoc colligitur ex pragmatica huius Regni condita en el Real de la Vega anno 1503. & in ciuitate Cordubensi folio mihi pragmaticarum 63. & ibidem reprobatur quædam ordinatio ciuitatis Abulensis in contrarium facta,* quæ est *l. 13. & 14. titul. 7. lib. 7. Recop.* vbi expresse decidit sine Regis facultate non posse etiam in propriis fundis pastum communem restringi, & prohiberi, & *ibidem* tradit hoc procedere etiamsi ex voluntate, & consensu vniuersitatis hoc facere domini intenderint, quia solùm possunt domini, quod permittitur Rectoribus populorum, quibus id non licet sine Regis facultate, & pastus communis non potest ab eis prohiberi vicinis, vt probauit Bertrandus *3. cons. 1.*

13 Sed & idem Auendañus *d. cap. 4. num. 24.* tradit eis verbis: *Item nota quòd facillimè debet Dominus Rex concedere iudices ad inquirendum de occupatione terminorum, vt l. 5. tit. 17. p. 3. maximè contra facientes defensas, aut prata, quæ vulgò dicuntur, prados acotados: nam sine in pascuis publicis totius termini, siue in terris aratis, non licet hoc facere: nam sublato fructu licet depascere in terris alienis, quorum fructus naturales omnium sunt, vt notat Ioannes Faber in princ. Instit. de l. Fusia Caninia tollend. quem sequitur Cassaneus in consuetudin. Burgundiæ, in glossa quelque, num. 2. in §. 2. & quod vtilitas huius pastus sublato fructu sit communis in terris, quæ vallatæ non sunt pro vineis, vel olinetis, notat loquendo in terminis Rodericus Suar. in allegat. 15.* & in Regno Granatensi est *l. 13. titul. 7. lib. 7. Recopil.*

Ex quo fluit ratio, quare dominis vasallorum non 14
permittatur facere dehesas, sed solùm Regi reseruatur: nam cùm à communi pascendi iure illud quod limitatur, *& dehesa acotada* includitur, eximatur, non licet domino vasallorum pastus vtilitatẽ subditis auferre, sed solùm Regi, ex cuius permissione pascuis publicis omnes vtuntur, idque solùm ex iusta causa, & quæ respiciat incolarum commodum à Rege concedendum, & de Regalibus esse, id concedere tradit D. Couarr. *practic. cap. 37. num. 3. vers. quidquid sit,* vbi tradit iure nostro regio, ex *l. 14. tit. 7. lib. 7. Recop.* solùm Regi competere facultatem, vt agri, prata, & *dehesas* fiant, & ipsis dominis agrorum non licere, nisi expresse Rex permiserit.

Quod etiam expressiùs notauit Iosephus Sesse *1. p.* 15
decis. 74. Regni Aragonum, num. 3. ibi: *Nam inter varias species bonorum ad supremos Principes pertinentes, de quibus Couarr. in reg. Possessor. 2. part. §. 2. n. 7. Menoch. cons. 201. num. 127. duæ sunt potissimæ, terminorum assignatio, & defessiarum constitutio.* & iterum *ibi, num. 20. & sic domini inferiores populorum non possunt facere foresties defessitas in terminis illorum, quia sic auferrent pascuorum commoditatem, quod facere non possunt absque consensu particularium.* & rursus *ibi, num. 29. Quare fateri oportet hanc facultatem constituendi defessias, & eodem modo tollendi ius pascuorum fuisse ab initio nascentis Regni Regibus reseruatum, quando diuiserunt terminos, & eos vniuersitatibus assignarunt in dotem.*

Sed & quod plus est, tradit idem Sesse *d. decis. 74.* 16
num. 47. non solùm proprium id Regum esse, sed nec Reges posse id concedere dominis vasallorum, vt *dehesas* faciant in præiudicium vicinorum. Nota verba: *Secundò supponi oportet pro hac opinione, quòd dominus Rex de iure non potest concedere alicui domino locorum, seu vniuersitati ius faciendi defessias in præiudicium vicinorum habentium iura commentionata.* Quod nulla alia eget probatione, quàm ea, quæ desumitur ex successiua praxi supremi Senatus, in quo in locis dominorum, & in omnibus facultas à Rege petitur, & causa discussa, & examinata solùm id conceditur, quando omnium vicinorum vtilitas id exposcerit, vt inde eorum præiudicium non impediat, imò illorum consensus petitur ex actis, quæ dicimus *diligencias à concejo abierto.*

Et adeò regia facultas desideratur, vt vel limitetur 17
pastus communis, aut aliquid ex iure publico diminuatur. Nam in pascuis & reliquis, quæ pertinent ad vsum publicum, de quibus *in l. 9. tit. 18. part. 3.* sine Regis permissu, & facultate non licet aliquid immutare. *l. 1. l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.* & agnoscunt Bartol. Castrensis, & alij antiquiores *in l. continuis. §. cùm quis, ff. de verb. oblig.* Alex. *vol. 4. cons. 1. num. 11.* Menoch. *cons. 726. num. 6.* Cabedo *2. decis. 18.* Gregor. Lop. *in l. 2. tit. 19. part. 2. & in l. 15. tit. 5. p. 5.* Anil es *in cap. Prætorum 50.* gloss. *verb. gracias, num. 3.* Felician. *de censib. 1. p. lib. 2. cap. 3. num. 3.* Bobadilla *lib. 3. polit. cap. 8. num. 81.* Auendaño *de censib. cap. 68.* Rodriguez *de annuis reditib. lib. 1. cap. 14. num. 67.* Azenedo *ad dict. l. 11. numero 3.* vbi tradit procedere etiamsi omnes ciues consentirent, nisi Regis licentia procederet, & probarunt Guttierr. *practicar. lib. 4. quæst. 60. num. 7.* D. Castillo *de vsufruct. cap. 54. num. 28. cum seq.* Zeuallos *tom. 3. communium. q. 749. num. 35.*

Et

18 Et non posse vicinis diminui pastum, vel limitari facta *defesa*, inde suadetur, quia pro incolis alicuius oppidi est iuris præsumptio, vt illis competat ius pascendi in suis limitibus, facit *l. in tantum. §. vniuersitatis, ff. de rer. diuis. l. 9. tit. 28. p. 3.* vbi Gregor. Lopez *in gloss. son establecidas.* D. Couarr. *practicar. cap. 37. num. 1.* Burgos de Paz *in l. 3. Tauri 1. part. conclus. 3. num. 463.* Mexia *ad l. 3. Tauri 1. p. fundam. 2. num. 67.* Valascus *de iure emphyteutico, q. 8. num. 42.* Mieres 4. *p. de maiorat. quæst. 10. num 39. 114. & 117.* Azenedo *in l. 3. tit. 7. lib. 7. Recop.* qui constituunt vniuersitatem fundatam habere intentionem in omnibus commoditatibus, quæ intra suos terminos percipi possunt, & in eis præsumptionem habet dominij, & iuris commeditatum & pascui vniuersitas, vt ex *l. de sacra. §. intra macerietn. ff. de contrahend. emptione*, notant Doctores *ibi*, & alij, quos refert Auend. ñ. *de exequend. mandatis. 1. p. cap. 4. num. 5.* addendi Castrensis *num. 7.* Socinus senior *num. 22. in l. 1. ff. de adquirend. possess.* Ruin. *lib. 1. consil. 22. num. 7. & cons. 26. num. 7. & cons. 40. num. 14.* Curtius iunior *cons. 41. num. 9.* Parisius *lib. 1. cons. 15. num. 9.* Socinus iunior *lib. 2. cons. 160. num. 3.* Alciat. *respons. 175. num. 1.* Natta *cons. 470. num. 10.* Gabriel *lib. 1. conf. 9. num. 11.* Surd. *cons. 151. num. 4.* Alciatus *de præsumptionib. reg. 2. præsumption. 20. n. 2.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 3. præsumption. 100. num. 9. cum seq.* Adde alios plures, quos refert D. Solorzan. *tom. 1. de iur. Indiar. lib. 2. c. 6. n. 91.*

19 Et ideo non est necessarium vniuersitatem probare dominium, aut ius commoditatis & pascui, sed ex præsumptione iuris quam pro se habet, transfert onus probandi in aduersarium, arg. *c. cum venissent, de instit. cap. cùm Ecclesia Surina, de causa possess. & proprietat. cap. cùm persona, de priuilegiis, lib. 6.* glos. *in l. sicuti. §. si quæratur. ff. si seruitus vindicetur*, & DD. vtrobique, Bald. *in l. Titia. ff. solut. matr. & l. non ignorat. C. qui accusare possunt.* Otalora, & alij plures, quos refert, & sequitur Ioan. Garcia *de nobil. glos. 8. à n. 5.*

20 Ex quo permittendum non est domino vasallorum, vt eis possit pascua limitare, & præiudicium inferre, quia pro his commoditatibus cuilibet de populo competit actio popularis. *l. 1. & toto titulo, de popular. actio. l. eum qui, §. in popularibus. ff. de iureiurando, l. testatrix. §. 1. ff. si seruitus vindicetur.* Castrensis *vol. 1. cons. 139.* Gregor. Lop. *in l. 26. tit. 2. part. 3.* glos. *verb. e con todas sus pertenencias.* Auendañ. *de exequend. mandat. 1. part. cap. 12. num. 213. & 4.* Tiberius Decianus *vol. 4. respons. 52. n. 4.* Roderic. Suar. *all. 26.* & de natura popularium actionum satis traditimus *1. p. decis. Granaten. 30. per totam.*

21 Et ideo procedit, vt in præiudicium vicinorum non possit dominus populi facere defensas, vt etiam ipsa vniuersitas, cui pascua competunt, non possit illas facere, si in pascuis aliqui habeant communitatem, etiamsi ad soluenda seruitia communia Regi, id fiat, nisi licentia Regis præcedat, vt tradit Mexia *ad l. Toleti 9. p. fundamento 1. n. 65.* ibi: *Nec ex eisdem agris ad seruitia soluenda partem aliquam certis possunt claudere limitibus, & prohibere pascendi vsum.* & statim subdit *n. 66. sed nec hac ratione homines plebeij in vicinorum ius pasturandi in suo territorio habentium præiudicium, defensas temporales, quas vulgus atajados appellat, vt ex herba locatione regia tributa soluantur, facere possunt.* addendi D. Couarr. *lib. 1. variar. c. 17. num. 11. vers. 11. vers. si Rectoris.* Surd. *vol. 1. cons. 65. num. 11.* & ideo in regiis facultatibus, quæ ad hoc concedunt, semper excipitur, vt praxis, & stylus supremi Senatus ostendit, facultates expediri sine præiudicio eorum, qui commune ius pascendi haberent.

Quæ omnia, vt regia facultas requiratur ad restringendum pastum, inde proueniet, quia Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in omnibus terminis sui Regni reseruatum circa agros, pascua, montes, & flumina publica, ita vt hoc casu in dubio *de Realengo* censeantur, & tam in possessoriis iudiciis, quàm petitoriis Princeps habeat fundatam intentionem contra quoslibet alios possessores, qui legitimos titulos non ostenderint, quia ex *l. si qua loca. C. de fundis & saltibus rei dominicæ, lib. 11.* vbi loca, quæ *de Realengo* dicuntur, à quocumque occupata, esse restituenda, traditur rescriptis per subreptionem impetratis, præscriptione longi temporis summotis, quia nec diuturna incubatio, nec precaria possessio regiam proprietatem abolere possunt, & ex *l. 1. titul. 11. part. 2.* Anton. Gabriel, Mascardo, Auendaño, Valasco, Matienzo, Azenedo, Ioanne Gutierrez, Peregrino, Pereira, Humada, Belluga, Menchaca, D. Couarr. Mieres, Bobadilla, & aliis probauit D. Solorzanus *2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 4. cap. vnico, num. 85.* ex quo fundatur stylus, & praxis in recuperatione terrarum, quæ dicuntur *de Realengo*, vt denuntietur, possessoribus exhibeant titulos & rescripta, quæ à Regibus obtinuerunt ad prædictam possessionem, alias non exhibitis, regali Patrimonio applicentur. 22

Sed etiam ex Socino, Cepolla, Cranetta, Surdo, Bertrando & aliis in terminis dominorum territorij, vel termini, vt non possint pascua ad culturam reducere, nec ibi aliquid seminare, vel vites plantare, nec modum mutare pascendi, probauit Oterus *de pascuis cap. 16. num. 2.* qui adducit Auend. ñ. *1. part. de exequend. mandat. cap. 4. num. 22. vers. & semel adquisito*, vbi ex Romano & Couarr. probat semel adquisito iure pastus in alieno territorio, non posse inuitis eis, qui habent ius pascendi, deterius reddi pastum; ergo multo minus poterit in præiudicium illorum, qui in proprio territorio naturaliter eis pascua competunt, vt incolis cuiusque oppidi in suis terminis: vt quemadmodum non potest pastum immutare, ex sententia Auendañi, multo minus poterit ex terris pastus, quas *Baldios* dicimus, aliquid priuatis donare. 23

Facit: nam cùm legibus nostris prohibeatur, vt terræ incultæ, ne præiudicium pascuis fiat, ad culturam reducantur, necessarium erat, vt id fieret, legum facere derogationem, quæ nullo modo permissa dominis vasallorum, qui legibus subdunt, *cap. cùm inferior, de maiorit. & obedientia*, quia leges seruare tenentur, nec possunt eas concedere, vel abrogare, Molfesius *ad consuetud. Neapolit. 1. p. c. 6. n. 18.* Mastrillus *lib. 4. de Magistrat. cap. 17. n. 57.* relati ab Azenedo *in rubrica, tit. 1. lib. 1. Recopil. num. 10.* 24

Id enim solius Principis est, & quamuis amplissimam concessionem iurisdictionis, & territorij, & aliqua expresserit Regalia, adhuc solùm concessa videntur illa, quæ conuenire possunt recognoscenti superiorem, iuxta quæ notarunt Bald. *in rubr. de rer. diuis. num. 11.* Rubeus *consil. 59. num. 11.* Barbosa *in l. comperit. n. 170. C. de præscr. triginta, vel quadraginta annorum*, Cabedo *2. p. decis. 40. num. 6.* illud verò quod Principi in signum supremæ iurisdictionis reseruatur, & velut regali diademati infixum, à regio solio nulla concessione, vel pacto auelli poterit, vt ex Baldo, Oroscio, Castrensi, Angelo, Alexandro, Mandelo, Mastrillo, Parladorio, Marta, Salgado, & aliis pluribus, in terminis legis condendæ, vel abrogandæ, vt à se nulla concessione, vel contractu Princeps abdicare posset, ego nomui *decis. Granaten. 18. num. 14. & 15.* 25

Rursus, quia certum est, etiamsi Rex concedat iurisdictionem dominis vasallorum, quantumuis con- 26

cessio amplissima sit, non veniunt in ea, quæ sibi Princeps reseruauit, & concernunt supremum dominum, & regiam iurisdictionem, Albericus *in l. fin. C. de iurisdict. omnium iudic.* Couar. *practicar. cap. 4. in principio, & in l. contra publicam. C. de re militari, & in l. 1. C. de priuileg scholasticor. & in l. 1. C. de veteranis lib. 11.* Fulmius Constantius *in l. unica. C. pœnis fiscalibus credit. præferri, lib. 10. num. 95.* Afflict. & Octauianus relati à Barbosa *in d. l. comperit. n. 166.*

27 Et cùm Princeps sibi prædictum reseruauerit, vt constat *d. l. 11.* ibi: *Sin preceder licencia nuestra*, & prohibuerit, ne concilia populorum, aut Magistratus possint eam facultatem concedere, videtur nunquam voluisse dominis vasallorum permittere, cùm sibi retinuerit Rex velut signum & partem supremæ potestatis, iuxta quod notat Cabedo *vbi proximè n. 8.*

27 Vnde excluditur illud quo principaliter mouentur Auendañus & Mexia, vt admitterent opinionem contrariam, quasi domini vasallorum habeant fundatam intentionem etiam contra Regem in terris suæ iurisdictionis, quippe etiamsi fundet quoad iurisdictionem qui ab ipso Rege habeat, non tamen quoad dominium territorij, vt notarunt idem Auendañus *d. c. 4. n. 6. vers. ex quo infero, & in d. cap. 12. num. 3.* Mexia *vbi suprà 9. part. 2 fundamento, num. 77.* Couarr. *practicar. c. 37. num. 1.* Valasc. *de iure emphyteutico q. 8. n. 38. & seqq.* Azeuedo *in l. 4. tit. 15. lib. 4. Recopil. n. 55. & seqq.* Mieres *de maiorat. 4. p. q. 20. n. 36. & seqq.* diuersa namque est iurisdictio à dominio terminorum, Socinus *volum. 3. cons. 95. vol. 8.* Oldrado *cons. 27.* Bald. *in l. à procuratore. C. mandati.* Couar. *pract. c. 1. n. 10. vers. decima conclusio, & in regul. peccatum 2. part. §. 9. num. 88.* Bobadilla *lib. 2. politic. cap. 2. num. 70.*

29 Sed vltrà excluditur illud fundamentum: nam etiam quoad iurisdictionem, quamuis domini vasallorum fundent contra ipsos vasallos, & alios quoscumque, non tamen poterunt fundare contra ipsum Regem, cùm eis iuris præsumptio resistat, quæ ex priuilegio iurisdictionis sibi à Rege concessæ resultat, vt argumento *l. vltima, in fin. ff. de eo quod metus causa. l. si extraneus, vers. nisi forte. ff. de condict. caus. dat.* ex Fabro, Baldo, Guidone Papa, Auendaño, Matthia Cancerio, Gregorio Lopez, Auila, Bobadilla, Ang. Morla, Afflict. Luca de Peña, Carolo de Grassis, notauit Mastrillus *lib. 3. de Magistrat. cap. 2. n. 14. & 15.*

30 Deinde etiam excluditur, quod notauit Mexia *vbi suprà num. 48.* & videtur sequi D. Castillus *de cap. 45. n. 57.* Et quamuis aliqui denegauerint prædictam facultatem dominis vasallorum, tenet sine dubitatione, & eam concedunt quoties oppida solaria sunt, de quibus agimus 1. *parte allegatione 46.* Nam in eis posse concedere dominos prædictam facultatem, vt loca inculta, quæ pastui deseruiunt, ad culturam reducantur, iuxta sententiam Auendañi, & ita fieri in Catalonia tradit Cancerius *lib. 3. variar. cap. 4. num. 60.* cui adde Auendañ. *de censibus c. 12.* Mieres *de maior. 4. p. q. 20. num. 48.*

31 Sed tamen ex prædictis dicendum est, nec in his casibus dominis vasallorum licere in bonis solariis loca inculta, quæ pascuis deseruiunt, ex suo solùm permissu & voluntate ad culturam reducere, etiamsi propriè illorum & iuris solarij essent terræ totius territorij: nam cùm ad bonum publicum pascuorum prohibitio huiusmodi facultatis respiciat, & ideo etiam ipsi domino terræ incultæ, qui directo, & vtili dominio rem possidet, non sit permissum Regibus nostris pascua intermittere, mutare, & ad culturam reducere. Et, vt notauimus, dominos vasallorum sub legibus esse nec eis posse derogare, ideo non poterunt quamuis dominium directum in terri, suæ iurisdictionis iure solarij obtinerent, contrà leges permittere pascua mutari, & terras ad culturam reduci.

Denique similiter ex prædictis excluditur id quo 32
maximè domini vasallorum iuuari solent in hoc casu, præscriptio scilicet immemorialis, ex qua prædictam facultatem dari posse ab eis tenuit Auendañ. & Bobadilla *dict. lib. 2. cap. 16. n. 153.* quasi præscriptio immemorialis habeat vim tituli, concessionis, & priuilegij, vt notarunt DD. *in l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aquæ quotidiana & æstiua.* Iason *in l. si certis annis, limit. 10. C. de pactis*, pluribus Burgatus *lib. 1. consil. 23. n. 19. & seqq.* Boërius *decis. 39.* D. Couarr. *in reg. possessor. in principio, num. 9.* Ioann. Garcia *de nobilitate gloss. 12. num. 54. & sequent.* Zeuallos *commun. tom. 1. q. 45. n. 4.* Fontanella *de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. gloss. 17. n. 30.* D. Ioannes de Solorzano *de iur. Indiar. lib. 3. cap. 3. n. 66.* Nam id facilè excluditur vltra quæ alibi notauimus *allegat. 15. num. 26.* ad immemorialem contra Principem esse necessariam scientiam, & patientiam Principis, & in iurisdictione, vt necessariò requiratur tenuerunt Azeuedo *in l. 14. num. 8. tit. 1. lib. 4. Recop.* Iason *in l. Barbarius*, Philippus *n. 32. de officio Prætoris.* Couarr. *in reg. possessor. in princip. 2. p. num. 8.* Zeuallos *vbi proximè q. 58.* Cenedo *canonic. quæstion. c. 37. num. 17.* Fachin. *lib. 8. controuers. cap. 23.* & videtur expressè probari *l. 15. tit. 1. lib. 4. Recop.* vbi excluditur consuetudo quæ induxit iurisdictionem, quia fuit sine scientia, & patientia Principis.

Verumtamen, quamuis his qualitatibus, & aliis 33
pluribus, quas requirit immemorialis, probaretur, quod difficile est, adhuc tamen procedere non potest: nam cùm eius vis inde proueniat, quia titulus propter eam præsumitur, quando per rerum naturam, vel rei veritatem nunquam potuit contingere titulus, qui erat præsumendus, tunc immemorialis probatio nihil prodest, Barbos. *in rubric. C. de præscript. 30. vel 40. annorum*, ex *num. 494.* Ioan. Garcia *de nobilitate gloss. 12. num. 80.* & præter ea, quæ suprà notauimus *num. 13. & 14.* nunquam prædictam facultatem concedere Principem, quia est de Regalibus, quæ reseruata in signum supremæ iurisdictionis, nec posse à Rege auelli, faciunt verba textus *in l. cùm seruus 39. alias apud Iulianum 40. §. constat. de legat. 1.* ibi: *sed ea prædia Cæsaris, quæ in formam Patrimonij redacta sunt, si legentur, nec æstimatio eorum debet præstari, quia commercium eorum, nisi iussu Principis, non fit, cùm distrahi non soleant.* iunctis quæ adducunt Cuiacius *lib. 10. quæstionum Papiniani in l. pacta 72. de contrahend. empt.* Conanus *lib. 3. comment. iuris c. 15. num. 6.* Thomas Sanchez *de matrimonio lib. 5. disp. 5. num. 5. & 12.*

Et quod priuilegio non adquiritur, nec præscriptio- 34
ne immemoriali, quæ illud supponit & inter se æquiparantur præscriptio, & priuilegium, gloss. *in cap. nouit, de iudiciis, cap. cùm contingat, de foro competent.* ibi. *ex consuetudine, vel indulgentia.* Alex. *vol. 4. cons. 74.* Balbus *de præscript. 1. p. q. 12. n. 6.* Didacus Perez *in l. 1. gloss. 1. tit. 6. lib. 3. ordinamenti*, Barbosa *axiomat. iuris, verb. consuetudo 56. num. 7.* & cùm, vt sæpiùs notauimus, maximè ad bonum publicum conducat, ne pascua interuertantur, quasi contra illud etiam, si priuilegium concederetur, non valeret. *l. fin. C. de offic. magistri milit. l. humilioribus. C. de susceptoribus lib. 10. l. 2. C. de priuileg. scholast.* Gironda *de priuilegiis, num. 334. & seqq.* & deficiente priuilegio, aut quando locum habere non potest, nec etiam procedit præscriptio immemorialis. *l. præscriptio 5. Cod. de operibus publicis.*

ALLE

ALLEGATIO CXI.

Gabella debetur ex locatione fructuum.

1 *Gabella non debetur niſi ex venditionibus.*
l.1. & 2. tit.17.lib.9. Recop.

2 *Locato fundo non tranſit dominium ad conductorem, ſed tantùm vſus.*
Venditioni repugnat pactum ne dominium tranſeat.
l.cùm manſueta 80. §.fin.de contrab. empt.

3 *Locatio eſt rei, vel operæ mercede conſtituta, conceſſio ad vſum.*
l.1. tit.8.p.5.
Princ. Inſt.de locat.

4 *Pactum vt dominium non tranſeat in venditionem, donec pretium non ſoluatur, transfert contractum in locationem, vel eſt venditio conditionalis.*
§. vendita. Inſtit. de rer. diuiſ.
l.1. §. ſi minor, ff. de rebus eorum.

5 *l.ſicut emptio 20. §. interdum, ff. locati.*
l. item ſi pretio 22. ff. locati, & §. cùm inſulam, n.6.& n.30. 33. & 34.

6 *l.ſed addes 19.§.1. ff. locati. & n.26.27.& 28.*

7 *Fructuum in locatione fundi, dominium tranſit.*
Emptionis eſt dominium transferre.
Princ. Inſtit. de emptione,& venditione.

8 *Alienatio omnis emptionis verbo explicatur.*
l. ſtatuliberi 29. §.1. ff. de ſtatuliberis.
Venditio exiſtimatur, quando pro certo pretio res traditur.

9 *Fœnoris contractus ex abuſu pecuniæ magis ad venditionem, quàm locationem refertur.*

10 *l. locatio 2. §.adeò, ff. locati,& n.30.32.34.*

11 *l. ſi ſervus communis 61. §. locati, ff. de furtis, & num.16.*

12 *Pignus rei ſuæ eſſe non poteſt.*
l. neque pignus, ff. de regul. iur.

13 *Fructuum qui ſperantur venditio conſiſtit.*
l. nec emptio, ff. de contrab. empt.
l. ſi inſtrum, ff. de action. empti.
l. Quintus. ff. eodem.
l. ſi fraudatur, fin. §. fructus, ff. quæ in fraud. cred.
l.interdum, ff. de verbor. obligat.
l.11. tit.5. p.5.

14 *l.cum manu ſata. §.ſylua cædua, ff. de contrahend. empt.*

15 *Coloni qui dicuntur.*
l. liberto 31.ff.de annuis legatis,& n.29.

16 *Fructuum locatio magis eſt eorum venditio.*
Emptor fructuum non tenetur ſtare colono fundi.
l. emptorem. C. de locato.
l. ſi is 9. ff. de action. empt.

17 *Reſcriptum regium, & conditio millionum explicantur.*

18 *Contractus ex communi vſu loquendi interpretandus.*
c. cùm dilectus, de conſuetudine.
l. teſtatrix 25. §.plures ex municipibus, ff. ſi ſeruitus vendicetur.

19 *l.12. & 13. tit. 17. lib.9. Recopilation. & numero 11.*
l.9.tit.18. lib.9. Recop. & n.31.

20 *Locatio fundi cum fructibus exiſtentibus pro certo pretio facta venditio fructuum eſt, quia dominium transfert, & gabella debetur.*

21 *Locatio fructuum qua dominium illorum tranſit. licèt fiat pro annuis ſolutionibus, adhuc venditio dicenda.*

22 *Locare domum pro certo pretio ad venditionem vſus domus referendum.*
Gabella ſoluenda ex Ferreto ex lucro meretricio.
l. idem quoties. ff. de condict. ob turpem cauſam.

23 *Colonus dominium fructuum adquirit, vt poſſit in alium transferre & vendere.*
l.adibus. §.1. ff. de donation.
l.in venditione, in princip. ff.de bonis auth. iudic. poſſidend.

24 *Locatio non ſolet mutare dominium.*
l. non ſolet 42. ff. locati.

25 *Venditio eo pacto, vt dominium non tranſeat, niſi ſoluto pretio, transfert contractum in locationem donec ſoluatur.*

26 *Venditionis, & locationis nominibus promiſcuè vtuntur Iuriſconſulti.*
l. Sabinus 20. ff. de contrahend. empt. & numero 30.
l.conuenit 65. ff.eodem,& n.30.
l.veteris,ff.de action.empt.
l.idem eſt 20. ff.eodem.
§.adeò. Inſtit.de locatione.
§. item quæritur. Inſt. eodem.

27 *l. ſi prædium. C. de ædilitijs actionibus.*
l.63. tit.5. p.5.
c. ſi Papa, de priuilegiis, lib.6.

28 *Obiter dictum curandum eſt.*

29 *Locatio vbi dicitur in fundo, cum fructibus non accipiendo reſpectu fructuum, ſed fundi cuius dominium non transfertur.*

30 *Ædificium ſolo cedit.*
§. cùm in ſuo ſolo, Inſt. de rer. diuiſ.
l. final. C. de legibus.
l. Sabinus 20. ff. de contrahend. empt.

31 *Gabella ſoluenda ex locatione paſtus ad glandes, & herbam.*

32 *Artifices operarij, qui ſuis expenſis domum conſtruxerunt, non debent gabellam, quaſi ex locatione, ex ſententia Senatus.*
l.1. §.1. ff. de ſuperficiebus.

33 *l.redemptores 39. ff. de rei vendication.*

34 *Artifices ædificiorum priuilegio augendi, non grauandi.*
l.fin. C.de excuſation. artific. lib.10.
Conſuetudo plurimum operatur ad ſolutionem gabellarum.
l.9. tit.18. lib.9. Recop.
l.2. tit.22. lib.9. Recop.
Conciliatio l.locatio 2. §. idem, cum l. item ſi pretio 22. §.cùm inſulam, ff. locati.

35 *Gabellam debere Monaſterium ex regulis, quas per operarios fabricabat, & vendebat, deciſum fuit.*

36 *Fructus fundi arena eſt.*
l. diuortio. §.ſi vir. ff. ſolut. matr.
l. vſufructu legato, ff. de vſufruct.

37 *Eccleſiaſtici ex venditione rerum ſuarum gabellam non debent.*
c.1. de immunit. Eccleſiar. lib.6.
c. quamquam, de cenſibus lib.6.& n.42.& 45.
c. ſi tributum 3. q.1.
l. ad inſtructionem, C. de ſacroſ. Eccleſ.
l. placet. C. de ſacroſanct. Eccleſ.

l. 5. tit. 6. p. 1.
l. 6. tit. 17. lib. 9. Recop.

38 *Monachi qui ex ſua lana pannos conficiunt, ex venditione illorum gabellam non debent.*

39 *Salem conficientes Eccleſiaſtici ex ſuis puteis falſit vendere poſſunt, nec ſoluunt gabellam.*

40 *Eccleſiaſtici qui vendunt etiam carius quam emerunt, quod eis ſupereſſet de illo, quod ad ſuam, vel ſuorum ſuſtentationem emerunt, non debent gabellam.*

41 *Negotiatio in Eccleſiaſtico non dicenda vendere, quod ſupereſſet ex rebus, quas ſibi emerunt.*

42 *Gabellam ſoluere debent Eccleſiaſtici ex rebus, quas ex negotiatione vendiderint.*
l. 7. tit. 18. lib. 9. Recop.

43 *Negotiatio clericis interdicta.*
c. fin. de vita & honeſtate clericor.
c. Prædicator. 84. 16. q. 1.
c. Clerici 1. 14. q. 4.
c. negotiator. diſtinct. 88.
c. eliciens, diſtinct. 88. & n. 4.

44 *Negotiatio eſt conſuetudo emendi & vendendi lucri cauſa.*
c. 1, & 2. ne clerici, vel vouentes.

45 *Clericus non dicitur negotiator, qui ſemel, aut bis fecerit venditiones.*

46 *Conſuetudo ſucceſſiua vendendi inducit negotiationem.*

47 *Vuas emere, & ex illis vinum facere, & vendere in Eccleſiaſtico, negotiatio eſt.*

Fundus quando cum fructibus, vel ad paſtum locatur, an conſideretur venditio fructuum, vel locatio ad gabellam ſoluendam, pro interpretatione l. 12. & l. 13. titul. 17. & l. 9. tit. 18. lib. 9. Recopilat.

1 PRo huius quæſtionis reſolutione notandum eſt, gabellam non deberi niſi ex veditionibus, *ex leg. 1. & 2. titul. 17. lib. 9. Recopilat.* ex locatione verò nunquam præſtanda, vt notarunt omnes in eis legibus, & cum Ripa tradit Azeuedo *in leg. decimamtertiam, titul. decimoſeptimo, libro nono Recopilat. numero primo & ſecundo*, adductis Gironda, & Guterrio. Et ideò meritò dubitatur, an iſti contractus reſpiciant venditionem, vel locationem, vt ex eis gabella debeatur.

2 Et locationem eſſe ſuadere videbantur; quia fundi, qui locatur, non transfertur dominium ad conductorem, ſed tantùm vſus, & ideo non poteſt conſiderari venditio, in qua proprium eſt, vt dominium ad emptorem transferatur, ſi venditor dominus ſit; adeò vt contra naturam venditionis exiſtimetur, nè dominium tranſeat. *l. cùm manu ſata 80. §. fin. ff. de contrahend. empt.* & in alium contractum, id eſt, locationem transfertur. Addendi Baldus *in rubrica C. de contrahend. emption. num. 19.* Riminald. *princ. Inſtit. de donation. num. 7. 8. & 32.* Anton. Gomez *tom. 2. var. 4. num. 22.* Afflictis *deciſ. 338.* Galganetus *de condition. 2. p. c. 1. q. 196. in princ.*

3 Et in eo differt locatio à venditione, quia per locationem non trãsfertur dominium, ſed ſolum vſus rei, *princ. Inſtit. de locato l. 1. tit. 8. p. 5.* Anton. Gomez 2. *tom. var. c. 3.* & locatio definitur, conuentio ex qua rei, vel operæ certa mercede conſtituta, ad vſum conceſſio fit. D. Ricar. *princip. inſtit. de locato*, ex Horomanno, & aliis Morla *in emporio, tit. de locato, in præmiſſis, n. 19.* latè Carroc. *in tract. de locato, in princ. quæſt. 1. & in tit. de qualitate primæ locationis.* Laderchius de Imola *conſil. 189. num. 1. & 2.*

Et quod ad hoc, ſingulare notandum eſt: nam ſi in 4
venditione rei apponeretur pactum, vt re tradita emptori, interim quo pretiũ ſolueretur, venditor retineret dominium, tunc cõtractus venditionis tranſfertur in locationem; quia interim, quod dominium nõ tranſit, locatio eſt, Baldus *in rubrica ff. de contrahenda emptione, quæſt. 13.* Afflictis *dec. 398.* Magonius *deciſ. Florentina 91. num. 8. & deciſ. 92. num. 12. & ſequent. & deciſ. Lucenſi 31. num. 9. & 10.* nam cùm venditio eſſe non poſſit abſque eo quod dominium transferatur, ſi dominus eſt vẽditor, debet ab ea remoueri omne quod eius tranſlationem impediat. Bald. *in rubr. C. de contrahend. empt. num. 11.* pluribus Galganetus *de conditionibus, & demonſtrat. 2. p. cap. 1. q. 96. in princ.* Menoch. *conſ. 444. n. 8.* & ego notaui *1. part. in deciſ. Granatenſi 42. num. 22.* non poteſt cenſeri, ſed ſub conditione facta, quaſi interim quo non adquiritur dominium, complementum non recipiat contractus, & licet pactum reſeruationis dominij, niſi pretio ſoluto, non videatur contra naturam venditionis, ſed potiùs ei conſonum. §. *vendita, Inſtit. de rerum diuiſione*; tamen quaſi ſub conditione celebrata venditio cenſeatur, Seſſe *deciſ. 42. num. 13.* & hoc pactum valere probarunt Parlad. *ſexquicentur. definit. 58. §. 2.* vbi inde interpretatur *l. 1. §. ſi minor. ff. de rebus eorum.* facit quod notauit Gratianus *tom. 2. diſceptationum, c. 554. num. 55.*

Itaque interim quo impletur conditio, & pretium 5
ſoluitur, ſi res fuerit apud emptorem, non poteſt conſiderari venditio, ſed locatio cenſebitur, quod rectè comprobauit *l. ſicut emptio 20. §. interdum. ff. locati*, ibi: *Interdum locator non obligatur, conductor obligatur, veluti cùm emptor fundum conducit, donec pretium ei ſoluat*, & facit *l. item ſi pretio 22. in princip. ff. eodem.* eis verbis. *Item ſi pretio non ſoluto inempta res facta ſit, tunc ex locato erit actio.* & rectè Cuiacius *lib. 34. ad edict. Pauli*, ex quibus iſtæ leges deſumptæ, tradit finem *d. l. 20.* connectendum, vel continuandum cum initio *d. l. 22.*

Sed probari videtur expreſsè *in l. ſed addes. 19. §. 1.* 6
ff. locati, eis verbis: *Si ſaltuum paſtum locaſti, in quo herba mala naſcebatur*, cui conſonat *l. 14. tit. 8. p. 5.* vbi in hoc caſu locationem contrahi apertè traditur, & in fortiori caſu etiam cùm dominium transfertur, adhuc locationem conſiderari, notauit Iuriſconſultus *in l. item ſi pretio 22. §. cùm inſulam. ff. locati.* ibi: *Cùm inſulam ædificandam locauero vt ſua impenſa conductor omnia faciat, proprietatem quidem eorum ad me transfert, & tamen locatio eſt, locat enim artifex opera ſua, ideſt, faciendi neceſſitatem.* Vnde licèt in hoc caſu conſideretur dominium fructuum transferri, adhuc locatio dicetur, vt non ſoluatur gabella.

Sed contraria ſententia, vt quando fundus ad paſ- 7
tum, vel fructus locatur, in eis veram emptionem contrahi, & venditionem, vt gabella debeatur, Iuris rationibus, & expreſsis deciſionibus confirmatur.

Primò, quia cùm in hoc caſu fructuum, qui concedũntur pro certo pretio, dubium non ſit dominium transferri, contractus ad venditionem referri oportet, cuius natura eſt, vt dominium transferatur, *princ. Inſt. de emptione, & venditione.* Bartolus *in ſuis quæſtionibus, q. 4. n. 10.* Antoins Gomez 2. *tom. variar. cap. 2. num. 1.*

num.1. Pinellus *in l.2. C. de rescind. vendit.1.p. cap.3. num.28.* Lasarte *de decima venditionis. cap.1. num.1.* & ex Pomponio, Hotomanno, Brisonio, Cuiacio, Forcatulo, Antonio Conscio, Connano, & Varrone. etymologiam desumit Morla *in emporio tit. de contrahend. empt. in præmissis, num.7. & 8.* quibus adde Donellum *lib.13. comment. cap.1.* & quæ ex Festo & aliis notauit Osvvaldus *ibi.* Annæus Robert. *lib.1. animadversionum, c.8.* vbi ex Virgilio & aliis comprobat.

8 Et ideo legibus duodecim Tabularum omnis alienatio, qua dominium transfertur, emptionis verbo comprehenditur. *l. si tu liberi 29. §. 1. ff. de statuliberis.* Pichardus *in rubrica de emptione & vendit. n. 3. cum seq.* Petr. Gregor. *3. p. syntagm. iuris, cap. 2.* & contra naturam emptionis esse censetur, si pactum apponatur, ne dominium transeat, quando dominium venditor habet, quia proprium emptionis est dominium transire, & quoties pro certo pretio res traditur, véditio existimatur, vt ex Barbosa, Monter. à Cuna, Milanensi, Ginrba, Chaldas, Pereira, Auendaño & aliis probaui *decis. Granatens. 42. n.1.*

9 Facit etiam quod notauit Caluinus *in Lexico iuris, verb. emptio*, vt conductio sit, quando res quæ datur pro pretio, in eodem statu manet, dominio non translato; sed redit ad locatorem, solumque abusus conceditur: at verò quoties mutatur, & alienatur, emptio magis, quàm locatio dici debet, & mirè conuenit quod tradit Cuiacius *lib.9. obseruat. cap.15.* ibi agens de fœnore pecuniæ, cuius naturæ contractus existimetur, & postquam locationem videri dubitasset, quasi nummi vtendi dentur, & accipiantur certa mercerde, tradit hæc verba: *Verùm enim verò fœnus propriè locatio non est: nam earum rerum locatio contrahitur, quarum est usus pecuniæ, abusus est, non usus, contracta locatione eadem res redditur contracto fœnore, non item inde*, cùm in fructibus non posse considerari eoldem reddi, sed illorum abusus conceditur, & dominium transfertur, & videtur non posse illorum dici locationem, sed venditionem.

10 Sed & quod plus est, etiamsi contractus contineat operarum locationem, si tamen principaliter datio interueniat, & translatio dominij, tunc non locatio, sed venditio consideratur, vt expresse distinguit IC. *in l. locatio 2. §. adeò, ff. locati*, quando cum artifice conuentio fit ex auro tuo mihi annulos faceret, quia tunc etsi artis locet operas, mihi aurum præstat, & dominium transfert, censeatur emptio & venditio; si verò aurum dedi, quia solùm operas locat, dicatur locatio, itaque dominio ad me translato, vt in hoc casu circa fructus véditio censenda, vt pro interpretatione *dict. §. adeò.* notarunt Bartol. *ibi*: Socin. senior *cons. 68.* Fabianus *in tract. de emption. & vendit. quæst. 2 princ. num.16.* Alciatus *responso 513. num.2.* Tiraquell. *de retract. lignagier. §.1. gloss.14. n.86.* Menoch. *de retinend. possess. rem. 4. n.18.*

11 Secundò hanc differentiam considerasse expresse videtur *l. si seruus communis 61. §. locauit, ff. de furtis*, vbi Iurisconsultus constituit differentiam inter locationem fundi, & fructuum venditionem: nam etsi tradiderit in principio, *locauit tibi fundum*, quia respectu fundi locatio est, cùm illius non transferatur dominium ad conductorem, sed ad locatorem redeat, tamen in fructibus venditio consideratur, quia illorum dominium transit ad illum, qui fundum conduxit, *d. §. locati.* ibi: *& ideo colonum, quia voluntate domini eos percipere videatur, suos fructus facit.* & iterum eis verbis. *Sed si tu alij fructus pendentes vendideris*, quasi in fructibus consideretur venditio ex locatione fundi, quod ex eo maximè suadetur, iuxta dictu §. *locauit*, quia conceditur conductori fundus vt vendat fructus, quo apertè suadetur illum eorum emptorem considerari, alias enim vendere, & dominium transferre non posset, ex eis, quæ suprà notauimus *n.2. & 3.*

Tum etiam & suadetur, quia traditur *ibi* inter locatorem, & conductorem conuentum fuisse, vt fructus pignoris locatoris essent, quousque pretium solueretur, & pignus valere traditur, quod vtique non subsisteret, nisi ad colonum fructuum dominium transferretur, & venditio eorum fiat, quia rei suæ locatori pignus consistere non potest. *l. neque pignus. ff. de regul. iuris.* 12

Tertiò, quia etsi fructus non apparent, sed in aliquibus annis sequentibus conductio fiat, tamen rectè venditio consistit, cùm possit venditione comprehendi, non solùm quod extat, sed quod speratur. *l. nec emptio. 8. ff. de contrahend. empt. l. si iactum, & l. Quintus 40. de act. empt. l. si fraudatur, fin. §. fructus, ff. quæ in fraud. creditorum. l. interdum, ff. de verbor. obligat. l. 11. tit. 5. partit. 5.* cui adde quæ ego notaui *1. part. decis. Granatens. 39. num. 10.* vbi ex Bartol. Baldo, Iasone, Cardinali, Alciato, & pluribus iuribus probaui spei ius considerari, vt in bonis sit, possit donari, vendi, & transmitti. 13

Quartò, hanc sententiam expressè, & in terminis videtur probare textus *in l. cum mancipio fata. §. sylua cædua. ff. de contrahend. empt.* ibi, *Sylua cædua in quinquennium venierat, quærebatur cùm glans decidisset, vtrius esset*, &c. & paulo pòst, ibi: *Ea autem, quæ in arboribus fuissent eo tempore, quo hæ cæderentur, emptoris*, vbi venditio syluæ conductio in quinquennium appellatur, & emptor qui fructus ex ea percipit. 14

Quod similiter probari videtur *l. liberto 21. ff. de annuis legatis*, vbi coloni respectu fructuum prædiorum emptores appellantur. ibi, *quæ prædiis à colonis, vel emptoribus fructus ex consuetudine domus meæ præstantur*; vt colonus dicatur, quando suis solùm operis locatis cultura fundi ei committitur, vt probatur *l. si merces 28. §. conductor. ff. locati*, iunctis traditis à Connano *lib.7. comment. cap.11.* & emptores sint illi, quibus fructus dantur, vel fundus cum eis vtendus conceditur. 15

Et adeò contractus conductionis fructuum à locatione distare, & emptionem esse, notauit Antonius Faber *in C. tit. de locato, definitione 38.* qui tradit ita à Senatu Sabaudiæ decisum, & in eleganti casu notauit idem Faber *de erroribus Pragmaticorum, decade 6. errore 6.* dum Practicorum errorem notat, quatenus admittunt, vt venditione fructuum fundi eius facta conductio dissoluatur, & non debeat stare colono is, cui fructus venditi sunt, quasi ius maius consideretur in emptore fructuum, quàm in colono, quippe id admittit, posse procedere, quando cum fructibus fundus ipse veneretur: nam tunc procedit decisio legis *emptorem, C. de locato.* At verò si solùm fructus vendantur, nihil amplius ex venditione eorum emptor adquirit, quàm fundi conductor, quia similiter dominium ad conductorem transit, quemadmodum ad emptorem fructuum, *d. l. si seruus, §. locauit, ff. de furtis*, nec desinit esse venditio, eo quòd conductor suis expensis fructus percipiat. *l. si is 9. ff. de action. empti.* ibi: *Si is qui lapides è fundo emerit, tollere eos nolit, ex vendito agi cum eo potest, vt eos tollat.* 16

Quintò denique de nostro expressæ sunt dispositiones. nam ex peculiari rescripto Regis nostri edito anno 1575. expressè traditur, vt exigatur gabella ab istis fructuum conductionibus: nam etsi nomine conductionis fiant, veræ sunt venditiones, & ita communiter eo nomine appellantur in nostris Regnis, vt cõstat ex conditione 20. quinti generis 18. millionum, vbi expressè & venditiones appellantur, & gabellam 17

deberi traditur. Nota verba reſcripti Regij: *Y porque ſe ha tenido relacion que en algunas ciudades, villas, y lugares deſtos Reynos deſpues que han labrado, y cultivado algunas perſonas heredades que tienen, y labran de panes y viñas, y olivares, y otros frutos y es quilmos y deſpues de eſtar moſtrados los dichos frutos y eſquilmos, antes de los coger, los venden à otras perſonas, y ſe ſubtraen de pagar el alcauala de las ventas deſtos frutos con color que las eſcripturas que ſe hazen deſto ſuenan, y dizen que ſon arrendamientos, ſiendo real y verdaderamente ventas. Para obuiar eſtos fraudes, ſe ponga por condicion que han de pagar el alcauala de las tales ventas, aunque como dicho es, ſuenen y ſe digan las eſcripturas que deſto ſe hizieren, ſon arrendamientos, y no embargante que haſta à qui, no ſe aya acoſtumbrado à pagar el alcauala de lo ſuſo dicho, ni de qualquier coſa dello.* refert in terminis Gutierr. *de gabellis, q.34. num.34.*

18 Et cùm verè, vt prædiximus, ex iuris regulis ſint venditiones ex communi vſu & nomine contractus interpretandæ, vt notarunt Doctores *in l.ſi de interpretatione*, per textum *ibi*, *ff.de legibus*, *l.cùm dilectus*, *de conſuetudine. l. teſtatrix* 25. *§. plures ex municipibus*, *ff. ſi ſeruitus vindicetur.* Salazar *de vſu, & conſuetud. cap.2.* Decian. *vol.2. conſ.* 44. D. Molin. *lib.2. de primogeniis, cap.6. num.57.* & in terminis, vt venditio fructuum ex locatione fundi cenſeatur, reiecta illorum differentia, qui eam voluerunt conſtituere inter conductorem fundi, vel fructuum emptorem, vt plus iuris emptori concederent, vt notauimus ex Fab. *de error. decad.6. errore 6.*

19 Sextò etiam videtur expreſsè confirmari in noſtris legibus Caſtellæ, *l.12. & 13. tit.17. lib.9. Recopilat.* eis verbis: *Porque los arrendadores de las alcaualas de las perbas del Maeſtrazgo de Calatraua, de que nos ſolemos y acoſtumbramos cobrar alcauala*, & *in l.9. tit.18. d. lib.9.* agens de Commendatariis Ordinum Diui Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, & S. Ioannis, eximens eos à ſolutione gabellæ venditionum fructuum Commendarum, tradit de paſtibus illarum, qui locantur, teneri ſolnere gabellam, vt reliqui vaſalli ſoluunt, in cuius legis diſpoſitione valde notandum eſt, quamuis exemptos declaret in venditione fructuum Commendarum, tamen in paſtuum & herbarum locatione gabellam deberi traditur, quaſi magis à Commendatariis debeatur ex locatione paſtus fundi, quàm de aliis fructibus venditis.

20 Et hanc ſententiam, vt ex locatione paſtus fundi gabella debeatur, quaſi tunc vera venditio paſtus, vel herbarum contrahi cenſeatur, vltra diſpoſitionem reſcripti Regij, & legum noſtrarum, illud verè tenendum eſt, vt ſi locetur fundus cum fructibus iam natis, & apparentibus vt ſeminatus, vel plantatus, vel ad paſtum, quem dicimus *deheſa*, tunc ſine dubio cenſebitur venditio, quaſi eo caſu pretium conſideretur pro re exiſtenti, & fructus qui apparent, cenſeantur verè venditi pro pretio, quod pro vſu, vel abuſu fructuum datur; & quamuis contractus fiat nomine locationis, tamen venditio cenſenda, quia fructuum, vel paſtus dominium transfertur. ita in ſpecie notarunt Laſarte *de decima venditionis, cap.2.n.53.* Gironda *de gabellis* 8. *p. num.24.* ex Ripa *tract. de peſte, tit. de priuilegiis contractus cauſa peſtis, num.46.* tradit Azeuedo *in d.l.13. tit.17. lib.9. Recop.* & etiam probauit Gutierrez *de gabellis, quæſt.37. & 38.* qui ex eo admittit venditionem eſſe, quia herbarum paſtus, vel fructuum qui apparent, dominium transfertur, & cõtractus ad dationem fructuum refertur pro pretio aſſignato; ſi verò ſolùm ad factum contractus referatur, vt ſi fundus ſine aliquibus fructibus ad culturam, vt ſeminetur, traderetur colono, tunc quia non exiſtunt fructus, licèt ſperentur ex cultura, locatio cenſebitur, & ita contractus accipiendi, cùm tot iuris regulæ diſtinguant, quidquid contrahentes dixerint locationem, venditionem, vel è contrario venditionem locationem dicentes, effectus contractus iuxta prædicta attendendus, non affectus, & verba contrahendi, vt ex pluribus notauit Carrot. *de locato 1. part. de qualit. quarta, vnica ſolutio, num.5.* quod accipiendum iuxta quod ſuprà tradiderunt *n.11.12. & 13.*

Vnde reiicienda eſt diſtinctio Bartol. *in l. cotem, §.* 21
qui maximos, num.3. ff.de publican. & vectig. & in q.4. incipit, *Publicanus*, quatenus admittit, vt conceſſio fructuum fundi fiat pro vnica pecuniæ quantitate ſemel ſoluenda, tunc venditio dicatur; ſi verò pretium diuidatur pro annuis penſionibus, eo caſu locatio dicenda: nam etſi eam diſtinctionem admiſerunt Tiraquell. *de retract. lignag. §.1. gloſſ.14. num.86.* Corneus *vol.2. conſ.38. & vol.4. conſ.12.* Paulus de Caſtro *in dict. §. qui maximos, & in l.2. §. ideò, ff. locati.* Menochius *de retinend. poſſeſſ. remedio 4. num.18. cum ſeq.* & communem dicit Laſarte *d.cap.2. num.47. cum ſeq.* Carrotius *vbi ſuprà.* & idem tenuerunt Afflictis *deciſ.252. num.3.* Bald. *in l.eadem, num.7. C.locati*, quos refert Surdus *conſil.155. num.3.* tamen non admittendum, quia ea diſtinctio à iure prorſus abhorret, cùm eſſentia contractus non conſiſtat in annua præſtatione; ſed an in contractu datio interueniat, & tranſlatio dominij, quia tunc ex prædictis cenſebitur venditio, iuxta prædicta, quando fructus qui iam apparent, vel herba in fundo, conceduntur; ſi verò contractus factum reſpiciat, cum fundus colendus præſtatur, quia hoc continet factum, nec fructus apparent, locatio cenſenda, vt tradit Gutierr. *d.q.37. & 38.* & idcò rectè Imola *in d.§. qui maximos*, diſcedit à Bartoli diſtinctione, quamuis ille non rectè explicet, vt refert Gutierrez *d.q.34.n.9.*

Iuuant prædicta, quæ tradit Surdus *dict.conſ.155.* 22
num.1. vbi probat conceſſio alicui pro pretio vſum domus eius, vſumfructum venditum cenſeri, & hoc eſſe vſitatiſſimum in vrbe Caſali tradit, & pluribus comprobat, & ex eodem Surdo & Baldo tradit Gratianus *tom.4. diſceptation. cap.755. num.25. locare lacum, vbi piſcatio fit, pro certa mercede, nihil aliud eſt in effectu, niſi vendere piſces pro pretio conuento*; cùm ibi ſint piſces iam exiſtentes, qui poſſint vendi, & quod plus eſt, ex lucro meretricio, in quo propriè corporis proſtituti locatio eſt, dubitatur an gabella ſoluenda; & quamuis Angelus contrà tenuerit, argum. *l.idem quoties, ff.de condict. ob turpem cauſam.* ex Baldo & aliis, poſſe exigi inſinuat Ferret. *de gabellis 5. membro 8. partis principalis, n.14.*

Tum quia dubium non eſt fructibus fundi conceſ- 23
ſis colono, dominium eorum ad ipſum tranſire, ita vt poſſit in alium transferre, vt ex *l.ædibus. §.1. de donation. l. in venditione, in princ. ff. de bonis author. iudic. poſſid.* notauit Gratianus 5. *tom. c.953. num.6. & 7.* qui etiam tradit. *num.13.* dominium tranſire in colonum, etiamſi habita ſit fides de pretio, & facit quod ex Baldo, Alexandro, Floriano, & Euerardo notauit idem Gratianus *3. tom. diſceptation. cap.337. num.20.* vbi tradit, vt conducens à fiſco, vel Republica, etiam ad modicum tempus plantando, vel inſerendo arbores, in re conducta efficitur earum dominus, & poteſt transferre, niſi dominus fundi proteſtetur, vt in illis dominium adquireret, ex quo procedit, quod tradit Gigas *de penſionibus, locationibus, q.59. num.4.* vt ſi fundum locauit pro centum, & colonus qui fructus percepit, ſoluat pro illis gabellam, dominus pro penſione gabellam ſoluere non

tene

tenetur, cùm iam soluta fuerit de fructibus, quorum contemplatione pensio percipitur, & ad idem videndus Innocentius *in cap. fin. de decimis*, & facit quia de gabella ad laudemium valet argumentum, vt ex fundo, & aliis notauit Gratian. 1. *tom. disceptat. c.* 180. *num.* 9.

24 Nec obstant quæ in contrarium adducta: nam certum est ex locatione dominium non transferri, & potiùs venditionem in hoc casu esse constabit, cùm conductis fructibus alicuius fundi, in eos dominium transferatur, ac per consequens locatio esse non potest, iuxta *l. non solet* 42. *ff. locati*, vbi locationem non solere dominium mutare traditur, & inde Conanus *lib.* 7. *comment. cap.* 11. toties ait conductionem esse, quando materia, in qua aliquid præstatur, remanet in eodem statu; quoties verò res alienatur, emptio est, & ita accipit *dict. l. non solet*; & paulo post subiicit hæc verba: *Nec enim locatio in rebus est, aut quærendis, aut conseruandis, aut amittendis, sed in agendo & faciendo tota est, nempe vt alteri necesse sit, aut liceat facere aliquid, vel nobis, aut in rebus alienis, puta vt tenearis mihi ad vsum domesticum inseruire, aut domum ædificare, aut quid simile facere, loco tuas operas, vel vt domi meæ habitare tibi liceat, loco domum, atque ita in omnibus, in quibus potest cadere nomen locationis: meritò igitur tanquam pro regula tradit Paulus, quoties faciendum aliquid datur, locatio est facti; ergo licentia conductoris est patientia locatoris ad ista, hinc actio, hinc patientia ad transferendum ab altero alteri dominium, neque apta est, nec idonea.*

25 Vnde cùm nullo modo quilibet locationis contractus censeatur idoneus ad dominium transferendum, & in hoc casu fructuum dominium transferatur, nec quoad eos maneat salua rerum substantia, sed consumpta erit, debet venditio censeri, etsi nomine locationis facta, quia dominium transit, quemadmodum quando conuentum fuerit in venditione, si soluto pretio dominium transeat, tunc interim quo soluitur transferri in conductionem notauimus, & de hoc contractu Abbatem, Alexandrum, Cagnolum, & alios plures refert Gratianus 2. *tom. disceptat. c.* 206. *n.* 9. *cum seqq.* & vide 2. *tom. c.* 175. *num.* 10.

26 Nec in contrarium facit *d. l. sed addes.* §. 1. *ff. locati*, vbi locatio dicitur fructuum & pastus: nam cùm essentia contractus suadet emptionem, & venditionem esse, nihil interest, an locatio dicatur: nam propter affinitatem locationis cum venditione promiscuè his nominibus ICC. vtuntur, adeò vt sæpiùs apud eos dubitetur, an contractus, locatio, vel venditio sit. *l. Sabinus* 20. *l. conuenit* 65. *ff. de contrahend. empt.* §. *adeò*, & §. *item quæritur*, *Instit. de locat.* & expressè videtur probari *l. veteres* 19. *cum l. idem est* 20. *ff. de actionib. empt.* iuncta emendatione Cuiacij *d. lib.* 9. *obseruat. cap.* 15. qui ibi, *Idem est*, emendat, *id est*, quasi quod traditur *in d. l. veteres*, promiscuè emptione, & venditione appellationibus Iurisconsultos vti solitos, id etiam in locatione, & conductione procedat, & in eo textu ex Horatio, Festo, Rob. etc, & aliis probauit Gothofredus *in eorum dicta legis* 20. & pro interpretatione dictæ legis, *veteres*, videndi Tinellus *in l.* 2. 1. *part. cap.* 2. *num.* 3. *C. de rescind. Aleat. lib.* 3. *Parergon. cap.* 22. Conanus *lib.* 7. *comment. cap.* 7. Robert. *lib.* 7. *animadversionum, cap.* 9. Cuiacius *lib.* 1. *obseruat. cap.* 10. *& lib.* 9. *cap.* 37. Anton. Faber *lib.* 6. *coniecturarum, cap.* 9. Donell. *lib.* 3. *Comment. cap.* 1. Fornerius *lib.* 2. *selectiorum cap.* 18. Petrus Belcius *lib.* 1. *variar. cap.* 3. Pacius *cent.* 2. *quæst.* 7. Tiraquell. *de retract. lignagier.* §. 3. *gloss.* 1. & promiscuè his nominibus *verb. emptio.* vti Iurisconsultos notauit Brissonius *de verbis iuris*, & facit quod notauit Moria *in emporio titul. de locato q.* 1. *n.* 3. *& l. locatio* 2. *ff. locati*, iunctis traditis à Donello *lib.* 13. *Comment. c.* 6.

Rursus, quia decisio Iurisconsulti *in d. l. sed addes.* 27
§. 1 *ff. locati*, & eius disputatio non respicit, an in eo casu esset locatio, vel venditio, sed damnum pastus farciendum, quod similiter procedit in venditione: *l. si prædium. C. de ædilitiis actionibus*, & expressè venditio appellatur *in l.* 63. *tit.* 5. *part.* 5. quod ad locationem refertur *in d. l.* 14. *tit.* 8. *p.* 5. & cum ibi non ageretur, an esset contractus locationis, vel venditionis, sed solùm damnum & interesse farciendum, nihil operari oportet, nec obstabit quod relatiuè adiectum de locatione, sed quod expressè decisum, argumento *l. si Papa, de priuilegiis lib.* 6. *glos. in l. vnica. C. quando non petent. part. l. est differentia* 9. *in fin. ff. in quibus causis pignus*, iunctis traditis per Ranardum *lib.* 3. *coniecturarum c.* 5. Rebuffus *in l. pratum, vers. non refragatur. ff. de verbor. significat. pag.* 262.

Et sic vulgò receptum est inter scribentes, & obiter dictum curandum non sit, vt probant Paril. *cons.* 28
71. *num.* 49. *vol.* 3. Surdus *cons.* 341. *num.* 36. *vol.* 3. Mandelus Aibensis *cons.* 205. *num.* 57. *lib.* 2. vbi Anibaldus *in addition. litt. G.* Montepico *cons.* 103. *num.* 30.

Maximè, quia *in d. l. sed addes*, §. 1. locatio refer- 29
tur ad saltum pastuum, & cùm in eo dominium non transferatur, potuit à Iurisconsulto dici locatio, quemadmodum notauimus ex *l. liberto* 21. *de annuis legatis*, posse respectu fundi, in quo dominium non transfertur, locationem considerari; in fructibus verò, in quibus dominium transit, venditionem esse. Et hanc difficultatem videtur considerare Gutierrez *de gabellis quæst.* 38. vbi casum proponit, quando ad culturam & pastum fundus locatur, & tradit, quia quod ad culturam, colonus censetur non debere gabellam: at verò pastus, quia tunc fructuum & pastus dominium ei datur, gabella soluenda.

Deinde non obstabit *l. item si pretio* 22. §. *cùm in-* 30
sulam. ff. locati quia ille textus procedit ex eo, quia quis in area sua insulam ædificandam cum artifice conuenit, & operam suam locasset, ideo consideratur locationem esse; quia quod respicit proprietatem eorum, quæ solo imponuntur, ei cedit, §. *cùm in suos de rerum diuisione*; cum vulgaris, & ideo non tam dominium dare videtur, quam operam suam locare, vt expressit textus ibi: *locat enim artifex operam suam, ideòque faciendi necessitatem.* Et expressè hanc sententiam confirmat Pomponius *in l. Sabinus* 20. *ff. de contrah. empt.* ibi: *aliter, atque si aream darem, ibi insulam ædificares, quia tunc à me substantia proficiscitur*; ac per consequens venditionem esse traditur, quia transfertur dominium areæ, & ita, etsi hoc textu non adducto, interpretatur *d.* §. *cùm insulam*, Paulus Castrens. *ibi*, & in hoc casu mixto dationis materiæ, & operæ debet præferri opera, quæ locatur, vt dicatur locatio, argum. *l. item quæritur. ff. de statu hominum*, & hoc est quod tradit Bartol. *in l.* 2. §. *adeò. ff. locati*, vt quoties in contractu principaliter venit traditio; secundariò verò factum, emptio, & venditio consideretur. *l. conuenit* 65. *ff. de contrahend. empt. d.* §. *adeò*; iuxta quæ suprà notauimus, & cùm in præsenti fructuum dationem respiciat fundi locatio, etsi aliquod factum fundi cultura contineret, emptio & venditio, sine dubio, & id apud nos certissimum est, ex declaratione, quæ à Rege nostro facta, vt similes contractus, etsi conductionis appellatione fiant, tamen venditiones dicantur, & ex eis gabella debeatur, nam regalem sensum interpretationem nullus contemnere potest. *l. fin. C. de legibus.*

31 Ex quibus percipies, quod iure fiscali in Senatu regalis Patrimonij decisum. Primò, vt ex locationibus syluarum, ex quibus glandes & herbæ percipiuntur, gabella soluatur, quasi glandis, & herbarum venditio fiat, & ita accipiendæ sunt *l. 12. & 13. tit. 17. & l. 9. tit. 18. lib. 9. Recopilation.* iunctis, quæ suprà notauimus *n.* 19. & ita obtinui contra ciuitatem Methinæ, Sydoniæ, & alias.

32 Vlteriùs inde apparet ratio, quare ab eodem Senatu regalis Patrimonij decisum fuit non deberi gabellam solui per artifices, & operarios ædificiorum, quando auersione, vt ita dicamus, operarij locauerint operas suas pro domo construenda, ita vt illorum obligatio esset, pro certo pretio officiales & manus operationem soluere, & omnia ad ædificium necessaria, quod apud nos dicitur, *tomar la orba à toda costa, o a destajo.* Gabellarius lignorũ dicebat propriam esse venditionem lignorum, & eius materiæ, qua ædificia constant, & domus construuntur, cùm in his operarius dominium transfert pro pretio conuento in dominum, pro cuius vtilitate ædificium fieret, & in materia non potest considerari locatio, & dicebat gabellarius id probari expressè *l. locatio 2. §. adeò ff. locati.* vbi si cum aurifice conuentio fiat, vt ex auro suo annulum faciat, & operam artificij præstet, tradit IC. venditionem esse, non locationem, iunctis, quæ pro eius textus explicatione notauimus suprà *n.* 10. & videtur suaderi expressè in hoc casu fieri venditionem, quia sicut in specie *d. §. adeò*, factum operandi, & artificium auri cedit auro, quod in annulo datur, vt ex hoc venditio censeatur; ita dicendum erat in nostra quæstione, cùm gabellarius allegaret, & probauit pretia ædificiorum ex tribus partibus solùm vnam respicere ad aliud quod artificium valeret, & operatio, in qua potest considerari locatio, aliæ verò duæ partes pretij referendæ ad materiam ædificiorum, cui tanquam maioris valoris cedere debet operatio, ex gloss. *verb. agendo, in l. 1. §. 1. ff. de superficiebus*, & aliis, quos suprà retulimus *d. num. 10.*

33 Verumtamen contrarium instè decisum fuit pro operariis ædificiorum, ex textu qui in specie loquitur, & expressè illis fauet *in l. item si pretio 22. §. cùm insulam, ff. locati*, de qua suprà egimus *num. 6. & 30.* & quia nihil aptiùs excogitari potest ad hunc casum verba repetenda, *cùm insulam ædificandam locauero, vt sua impensa conductor omnia faciat, proprietatem quidem earum ad me transfert, & tamen locatio est; locat enim artifex operas suas; idest, faciendi necessitatem*; vbi in nostra apertè loquitur. Inuat, quia cùm, vt moris est semper istæ conuentiones fiant vt domus ædificetur in solo eius, qui conducit operarios, vt in hoc textu, iuncta glossa, *verb. locauero.* Tunc, quia ædificium solo cedit, *§. cùm in suo solo. Instit. de rer. diuis.* dominium materiæ non transit ex locatione simpliciter, sed accessione soli, & contractu, vt in solo alieno ædificetur, ac perinde solùm locatio operarum hæc conuentio dicenda, vt gabella non soluatur, quod rectè in terminis nostris explicuit, & redemptores huiusmodi operarios vocauit IC. *in l. redemptores 39. ff. de rei vendicat.*

34 Maximè cùm ex ipsa materia cùm emitur ab artifice ad ædificium domus gabella soluta ab illo, aut venditore, & ideò non soluenda dupliciter, quia artifices ædificiorum priuilegiis angendi, non grauandi. *l. fin. C. de excusat. artificum, lib.* 10. & meritò inualuit apud nos consuetudo, quæ valde potens est regulare solutionem gabellæ. *l. 9. tit. 18. l. 2. t. 11. 22. lib. 3. Recopilat.* iunctis traditis à Gutierres *de gabellis quæst. 5. num. 25. & lib. 3. pract. q. 17. num. 80.* vt in casu *d. §. cùm insulam*, gabella non soluatur, & ita à Senatu decisum, & pro explicatione *d. §. cùm insulam*, videnda quæ notauit Anton. Faber *in eius Rationali*, qui tradit non esse alibi, vt per locationem dominium transferatur, & videndus idem Fab. *in Rationali l. 2. §. adeò, ff. locati*, vbi conciliat *d. §. cùm insulam, & in l. in naue Saufer 32. ff. eod.*

Denique subiungenda alia decisio nostri Senatus 35
regalis Patrimonij, in lite, quæ exorta inter gabellarium tegularum, & laterum vrbis Hispalensis cum Monasterio Ordinis diui Hieronymi sancti Isidori eius ciuitatis, an ex eo quod in conductis areis, vel propriis, ex quarum terra tegulæ & lateres fabricabantur, per colonos & operarios conductos à Monasterio ex venditione tegularum, vel laterum gabella deberetur:

In quo Religiosi dicebant ipsos ad suorum ædifi- 36
ciorum reparationem, quia plures domos Hispali habebant, conducere operarios, qui lateres & tegulas fabricabant pro mercede constituta, & nullam ex hoc gabellam deberi ex conductione illorum, iuxta quæ nuper animaduertimus. Et magis procedit, quando terram ex tuis fundis manu famulorum, vel operariorum Religiosi effoderint; quia tunc in fructu fundi terra censetur. *l. diuortio. §. si vir, ff. soluto matrimonio*, eis verbis: *Creti fodinæ verò vel auri, vel cuiusuis materiæ, vel arenæ vtique in fructu habentur. l. vsufructu legato. ff. de vsufructu*, ibi, *quæque obuentiones ex ædificiis & areis.*

Et quemadmodum ex fructibus fundorum suorum 37
& bonis suis Ecclesiastici gabellam non debent, *c. 1. de immunit. Eccles. lib. 6. cap. quamquam, de censib. eodem libro, cap. si tributum 3. q. 1. l. ad instructionem. & l. placet. C. de sacrosanct. Eccles.* Et de iure nostro Hispano sunt expressæ decisiones *l. 5. tit. 6. part. 1.* vbi Gregor. Lopez *gloss. verb. Pharaon. l. 6. tit. 18. lib. 9. Recopilat.* eis verbis: *no les pidan, ni demanden alcauala de las ventas que hizieren de sus bienes qualesquiera Iglesias y Monasterios*, & omnes doctores vno ore contentiunt.

Quod adeo procedit, vt si Monasterium habeat ve- 38
nam ferri in suis fundis, aut alterius metalli, & ex is ferrum, vel metallum per ministros conductos conficiendum curet, & distrahat, vel si ex sua lana, aut quanis empta per operarios pannos conficiant, & venditio fiat, immunis à gabella esse debet, Molina *de iust. & iure disput. 342. vers. idem dicerem.* Federicus de Senis *consil. 207. per tot.* Gutierr. *de gabellis quæst. 93. num. 53. & 54.* & quando Ecclesiasticus partim ex conductis aliquam rem, sua, vel aliorum industria perfecit, ex eius venditione gabellam non deberi, probauit Marcabr. *cons. 18. n. 323.* Grassis *de effect. cleric. effect. 3. num. 109.*

Conducit Syluest. *in summ. verb. excommunicatio 9.* 39
num. 46. vbi similiter tradit, si Monasterium habeat venam, & per operarios ferrum fieri facit, & postea vendit, non tenetur ad pedagium, sicut de frumento & aliis fructibus, & in fontibus & puteis salis per ministros Ecclesiastici conficerent salem, eodem modo quasi ex fructibus rerum suarum gabellam non debent. P. Molina *d. disp. 742. n. 8.*

Et similiter locum habet, quando Clerici ad pro- 40
priam, vel suorum vtilitatem, & sustentationem vilius emerunt, & quod illis supereſt vendunt iusto pretio tunc currenti, licèt carius sit, quàm quod emerant, vt tradit Nauarr. *in Manuali cap. 25. num. 110.* & in terminis nostri casus notauit Straccha *in tract. de mercatura 3. p. num. 5.* eis verbis: *quibus & illud adiiciendum, quod non ineleganter notauit Salicetus in Auth. Ad hæc, q. 20. n. 18. C. de vsur. temperat enim prædicta, quando Clericus mercatus est rem, non vt venderet, sed*

sed vt domum reficeret, vel in domo sacerdotij, seu beneficij ædificaret, deinde ex causa mutato consilio tigna, vel cæmenta quæ emit, venderet carius, id Salicetus ait Clerico interdictum non esse.

41 Et addenda quæ ad hoc notarunt Molina *d.disp.* 342.*n.*11. Marta *de iurisd.4.p. cas.* 3. *n.* 12. *&* 13. vbi loquitur de Ecclesiasticis qui vendunt quod ipsis superest de eo quod vilius ad suam, suorumque sustentationem emerunt, vt immunis sit emptio à gabella, & negotiatio non censenda, Duard. *ad Bullam Cœnæ, canon.* 18.*q.*8.*n.*17. Carol. de Grassis *de effectib.clericatus, effect.6.n.*32. Azeuedo *in l.7.n.*5. *&* 9. *vers. nec lucrum est finis vltimus, tit.* 18. *lib.*9. *Rec.* Gutier. *d.q.*93. *à n.* 18. *vsque ad n.* 24. vnde cùm Religiosi in nostro casu lateres, & tegulas facerent fabricari ad refectionem domorum, quas in vrbe habebant, licèt postea aliquid ex tegulis, vel lateribus, quæ superessent, vendiderint, videtur iure facere potuisse, & gabellam non deberi ex hac venditione.

42 Sed contrarium decisum fuit pro fisco & eius gabellario, quippe probatum fuit per multos annos, non in vno tantùm, vel in alio casu, sed multoties Monasterium habuisse hoc lucrum, vt tam ex suis areis, quàm alienis, & conductis faceret tegulas, & lateres fabricari; vt per suos famulos, & factores venderet, vnde ex eis venditionibus deberet soluere gabellam, quia id non tam fructuum rerum suarum venditione, quàm animo negotiandi, lucri faciendi causa tribuendum est. Quo casu Ecclesiasticos ex similibus contractibus, qui ex negotiatione veniunt, debere gabellam, & pedagium, expressè traditur *in l.7.tit.* 18. *lib.* 9. *Recop.* vbi loquens de illorum exemptione, tradit, ibi: *No aya lugar en lo que los clerigos y Iglesias vendieren por via de mercaderia, trato y negotiacion.* Et de iure Canonico sunt plura iura, de quibus *in c. quamquam, de censibus lib.*6. vbi notanda verba: *Pro rebus propriis, quas non causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt.* Quasi etiam de suis bonis Ecclesiasticis prohibita negotiatio.

43 Quod sæpissimè in iure reprobatur, *cap. fin. de vita & honestate clericor. c. prædicator* 64.16.*q.* 1. *cap. clerici* 1.14.*quæst.*4.*c. negotiatorem, cap. eiiciens, dist.* 88. & multis probarunt Menochius *consil.*14. Bursatus *l.* 4. *cons.*461.*num.*23. Marcabrunus *cons.*18.*num.*260. Durantus *de modo celebrandi Concilia generalia* 2. *p. rub.* 8.*n.*4. Redoanus *tract. de spoliis q.*2.*num.*1. *&* 2. Grassis *d.effect.*6.*num.*1.

44 Et cùm negotiatio nihil aliud sit, quàm consuetudo emendi & vendendi lucri causa, vt notant Doctores *in d. c.eiiciens, & in c.*1. *& ne Clerici vel vouentes.* Squillan. *de priuileg.Clericor.c.*8.*dubitat.*1.*n.*32. Galganet. *de iur.publico lib.* 3.*tit.* 94.*n.*23.*in fin.* Riccius *in praxi Ecclesiastica, decis.* 375. *n.* 2. & hoc casu vltra iura suprà addueta, & nostras leges regias gabellam ab Ecclesiasticis soluendam, tenuerunt Pater Molina *disput.* 342. Duardus *ad Bullam Cœnæ q.* 8. *canone* 18. *num.* 10. Lasarte *de decima venditon. cap.* 19.*num.*57. Gutierres *d.q.*93.*num.*53.

45 Nec prædicta elidi poterunt ex illorum doctrina, qui tenuerunt, textum *in d.cap.quamquam*, ibi: *pro rebus propriis, quas non causa negotiandi*, ita accipiendum, vt negotiatio prædicta intelligatur de ea, quæ fit in rebus acquisitis, & negotiationis causa ad lucrandum in eadem specie distractis, vt notauit glos. *in eo textu. verb. negotiandi*, & pluribus Augustin. Barbosa *in Collectan. dict. cap. quamquam, num.*6. vel quando lanam emerent Ecclesiastici, vt suis manibus aliquid operarentur, & pannos conficerent, vel alia ipsi otij vitandi causa facerent, vt Monachi antiqui, & hodie plures faciunt, nec tunc gabella deberur, vt tenuit Molina *d.disp.*342. *vers. idem dicerem.* Et idem plures generaliter admittunt, si in vno, vel alio casu clericus venderet, Decius *cons.* 115. *num.*4. *vers. non obstant.* Pater Salas *de contractibus tractat. de empt. & vendition. dub.* 2. Gaspar Hurtado *different.* 17. & doctissimus Pater Diana *Moralium* 1. *part. tractat.* 8. *resolut.*72.

Hæc autem omnia, etiamsi absque dubio procederent, non possunt aliquomodo excludere prædictam nostri Senatus decisionē, quippe hic casus longè differt ab eis, in quibus traditur non procedere negotiationem, quia hic non vendunt rem suam, id est, arenā ex areis, & si quid operarium in re est, non fit otij vitandi causa, & suis manibus, sed tegulas, & lateres fabricent per operarios conductos ad lucrum faciendū, idque non semel, aut iterum, sed per multos annos, & continuò hoc lucrum exercuere, vt negotiatio apertè constet, quia non solùm ex arena sua ex areis propriis lateres & tegulas fabricare faciūt, sed areas similes conducunt, & furnos tegularum, & maximum lucrum ex istis venditionibus habuerunt, vt ex actis apparuit, vt dici non posset solum vendere, quod eis supercesset ex propriis edificiis, quia semper & continuò huic lucro studebant, & facilè possent exprimere, quod eis erat necessarium eius materiæ ad refectionem suorum ædificiorum, quod nunquā edixerunt, vltra quam gabellam non petebat fiscus de illis tegulis, & lateribus, quos emerent, vel fabricarunt ad suos vsus, sed ex ordinariis & successiuis venditionibus quas fecerunt de tegulis & lateribus, causa lucrandi, & cum magno lucro. 46

Postremò, vt in hoc casu negotiatio non possit excludi, expressè videtur probare omnes DD. qui magis faucnt Ecclesiasticis, vt eos in his casibus immunes tradāt à negotiatione, & tributis, quia loquuntur ea limitatione, nisi lucri faciēdi causa facerent, vt apertè procedit in hoc casu, & pro nostra decisione addendi Duard. *d.canone* 18.*n.*16. eis verbis: *Non licitum esset Monasterio ex vena empta metallum per alios operarios laicos conflare, illudque vendere, quia id esset negotiari, & ideo à solutione gabellarum non esset exemptum.* Quo nostræ quæstioni nihil aptius potest excogitari, & expressè in terminis post Nauar. *in manuali c.*27. *&* 28. probauit Molina *d. disputat.* 342. *num.* 9. vbi in hoc casu tradit negotiationem esse, & subiungit, nota verba, *non secus, ac negotiari est emere vinas, ex quibus similiter vinum conficiat, ac vendat.* cui maximè consonat rescriptum Regium expeditum circa Ecclesiasticos ciuitatis *de Xerez*, vt ex suis mustis, & vinis quasi ex negotiatione soluerent gabellam, de quo mentionem, illud referens facit Gutierr. *de gabellis q.*94. *à n.* 14. *vsque ad* 18. & ideo rectè à Senatu in hoc casu decisum. 47

ALLEGATIO CXII.

Pater pro oneribus dignitatis filij quomodo teneatur.

1 *Vasalli debent Regem comitari, quando assistit in expeditione bellica.*
*l.7.tit.*13.*p.*2.
*l.*1.*tit.*4.*lib.*6.*Recop.*
*l.*3.*tit.*4.*eodem lib.*
Rex qui egressus finibus sui Regni, & in hostium terras ingressus, debet à suis comitari grani pœna affectis contrarium agentibus.

Vasalli

3 *Vasalli debent suis expensis Regem ad bellum sequi, vbi tumultus, seditiones, aut rebellio in Regno.*
l.3.tit.19.p.2.& n.3.& 4.

8 *Mulieres viris deficientibus tenentur ad bellum prodire, vt rebellio extirpetur, & puniatur.*
Hispanas fœminas pro Patria pugnasse, multis exemplis comprobatur.

4 *Tit.C.qui morbo se excusant.*
l.7.& 8.tit.4.lib.6.Recop.
l.1.tit.6.Recop.
Substitutum dare potest in officio qui per se non potest rem expedire.
l.1. Cod. de Præpositis agentibus in rebus, lib.12.
l.quisquis.C.de Episcopis & Clericis.
l.ad similitudinem.C.eod.
l.decreto.ff.de administr.tutor.
l.quid ergo.ff.ad municipalem.
c.vltimo,de offic.delegat.

5 *Fendatarij possunt seruire per substitutum, si substitutus nobilis sit.*

6 *Pater an teneatur pro filiofamilias Equite Ordinis militaris substitutum dare.*

7 *Pater pro debitis filij regulariter non tenetur.*
Tit.C.ne filius pro patre,& n.46.
tit.C.ne vxor pro marito,& n.46.
l.vnica.C.nullus ex vicaneis lib.12.
Authentic. vt non fiant pignerationes, collat.5.
l.si quis in suo.C.de inofficios.testam.
c.quæsiuit,de his,quæ fiunt à maiori parte.
c.non debet,de regul.iuris.
c.vltim.de iniuriis, lib.6.
Cassiodor, lib. 4. variar. epist. 10.& 14. expenditur.

8 *l.2.tit.19.p.4.& n.46.*
l. sine periculo.C. de filiisfamilias, & quemadmodum pro his pater teneatur,lib.10.

9 *Munus personale est, quod ex animi prouisione & corporali labore procedit.*
l.munerum, §.1.& §.Tyronum, ff. de munerib. & honorib.
Pater & filius eadem persona censentur in iure, non quoad naturam.
l.fin.C.de impuberum, & n.13.

10 *Pater pro filiofamilias Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filij.*

11 *l.quoties 2 ff.ad municipalem,& n.20.*
l. sponte 17.§.1.ff.de munerib.& honoribus.

12 *Argumentum ab speciali officiorum.*
l.Lucius 21.§. idem respondit 1. ff. ad municipalem,& n.19.
l.1.C.de Decurionibus,lib.10.& n.22.

13 *l. spurij 6. §. pater. ff. de Decurionibus, & numero 40.*

14 *l.cum appellasse 2. C. de filiis, & quemadmodum pro his parentes,lib.10.*
Appellatio solet ratihabitionem insinuare eius quod gestum.
l.cùm minor 3.§.falsus.ff.rem ratam haberi.

15 *l.patrem 1. C. de filiisfamil. & quemadmodum pro his parentes teneantur,& n.19.& 40.*

16 *l.1.C.quod cum eo,& n.20.22.34.& 35.*
l. si filia 20. §. hoc amplius, ff. familiæ erciscundæ.
l.Lucius 21. §. idem respondit, ff. ad municipalem.
l.onera.ff.de adoptionibus.
l.si adoptauero.ff.de precario.

17 *l.1.C.de periculo successor.parentum,lib.10.*
Sacerdotis munus antiquitus quod erat.

18 *l.3.§ fin.ff.de peculio.*
l. 1.§. fin.ff.de magistr. conueniend. & num. 24. 27.31.& 32.

19 *Reipublicæ fauore pater pro filio tenetur in muneribus publicis, quando consensit, vt dictio &, ponitur inter diuersa.*

20 *l.filius 7. ff. de administrat. rer. ad ciuit. pertinent.*
l. si filius. ff. de tutelis, & num. 22. 35. 36. 40. & 43.
l.quoties 2.ff.ad municipalem, num. 21. 27. 31. 32.& 40.

21 *Pater in muneribus publicis pro fideiussore filij habetur.*
Publica vtilitas consistit in munere equestris Ordinis militaris.

22 *Pater pro filio in solidum tenetur.*
l.filius 8. ff. de administr. rer. ad ciuitat. pertinent.

23 *l.licet.§. fin.ff.de peculio,& n.25.*
Duumuiri ex Decurionibus eligebantur.
l.rescripto 6.ff.de muneribus,& honoribus.
l.honores 7.§.is qui.ff.de Decurionibus.

24 *l. Lucius 21. ff. de administrat. tutor. & numero 35.*
l.1.§.fin.ff.de Magistr.conueniend.

25 *Pater quomodo teneatur pro tutela quam filius gessit.*

26 *Reipublicæ expedit, ne quis suo re malè vtatur.*
§.fin. Institut. de his qui sunt sui, vel alieni iuris.
Tutela est munus publicum authoritate, sed vtilitate priuatum.
Princ.Institut.de excusat.tutor.

27 *Peculium profectitium,vel aduentitium.*

28 *Peculium ad obligationes filij est destinatum.*
l.an inutilis, §. filiusfamilias, ff. de acceptilationib.

29 *l.si is cum quo,ff.de condictio.in debiti.*
l.1.C.ne filius pro patre.
l.si quis reum. §. idem Iulianus, ff. de liberat.legata.

30 *Soluens indebitum, iuris errore non recuperat.*
l.cùm quis 10.in princip.Cod.de iuris & facti ignorantia.
l.error 9.C.ad l.falcidiam.
Imprudentiæ significatio refertur ad ignorantiam iuris.
l.hoc edicto 22.ff.quod quisque iuris.
l.si per imprudentiam,§.1.de condictionibus.
l.si quis 5.§.si iudex ff.de obligat.& action.
l. fin. ff. de variis & extraordinar. cognition.
§. vltim. Institut. de obligat. quæ ex quasi delicto.

31 *Fideiussores tutorum in solidum tenentur pro tutela.*

32 *l.1.C.de fideiussor.tutor.*
l.fideiussores 12.ff.eodem.

33 *Fideiussor Magistratus non tenetur pro eius dolo, vel delicto.*
l. 1. Codic. de periculo eorum qui pro Magistrat.
l.quoties 2.§.si filius.ff.ad municipalem.
l.libertus 17.§.fin.ad municipal.

l. fideiussores 68. ff. de fideiussorib.
l. 1. & totus titulus ff. de Magistrat. conueniendis.
l. 1. §. fin. & l. fin. ff. de variis & extraordinariis cognit.

34 *Tutela est munus ciuile, & rem pupilli saluam reficit.*
l. 1 ff. rem pupilli saluam fore.
l. cum pupillus 9. ff. eodem.

35 *Tutelæ testamentariæ & datiuæ differentia.*
Princip. & §. 1. Inst. de satisdat. tutor.
l. testamento 17. ff. de testament. tutel.
l. si impuberi 17. §. fin. de tutoribus & curator. datis ab his.

36 *Pupillorum fauore in iure plura inducta.*
l. penult. §. cùm igitur, C. de necessariis seruis hared.

37 *Pater consentiens, vt filio dignitas conferatur, insolidum pro eo tenetur.*

37 *l. 1. §. infunte, C. de honoribus & munerib. non continuandis, lib. 10.*
l. Lucius 21. §. Imperatores, ff. ad municipalem.
l. Imperatores, penult. ff. de Decurionibus.

39 *Equestris Ordinis dignitas in Hispania solet infantibus concedi.*

40 *Pater consentire videtur in dignitate filij, si expressè non contradicat.*
l. honores 7. §. ad Decurionatum. ff. de Decurionibus, & n. 43.

41 *l. filius 5. C. de Decurionibus.*
l. Lucius 21. ff. ad municipalem.
l. filius 3. C. ne filius pro patre.

42 *l. filiusfamilias. §. innitum. ff. de procurat.*
l. innitum, ff. de seruitut. vrban. prædiorum, & num. 43.
Dictio non, *pro* non solùm, *accipi solet.*
l. non enim 38 ff. ad SC. Trebell.
l. ne cum filio 16 ff. de furtis.

43 *Tacens consentire non videtur in præiudicialibus. Fallit fauore Reipublicæ, pupillorum, & piæ causæ.*
l. cùm ostendimus 4. §. fin. de fideiussor. tutor.
Testes quod dicimus de abono, *quando obligati censeantur.*

44 *Pater videtur consentire in omnibus, quæ sunt vtilitatis filiorum.*
Pater obligatus censetur pro expensis necessariis, quas aliquis fecerit pro filio in studio existenti.
l. sed Iulianus. §. quod dicitur, ff. ad Macedonianum.

45 *Patris bona pro oneribus dignitatis filij non conferantur, nisi propriis filij bonis deficientibus.*
l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10.
l. iure. C. de fideiussoribus.
Authentic. Præsente C. de fideiussor.
Fideiussor indemnitatis, non antè conueniendus, quam bonis rei principalis excussis.

46 *l. 26. tit. 13. p. 5.*
l. 5. tit. 10. p. 7.
l. 9. tit. 31. p. 7.

An pater pro filiofamilias in suapotestate constituto teneatur ad onera dignitatis, quam filius obtinuit, patre petente, vel sciente, & non contradicente, vt in Equestris Ordinis militia, si ei ex voluntate patris filius adscribitur, debeat suis expensis pater dare substitutum ad bellum pro filio, quando ex minore ætate, vel alio impedimento filius bello interesse non valet? ad legem 1. tit. 1. lib. 6. Recopil.

ASALLI, quando Princeps ad bellum procedit, & præcedit suos personaliter in exercitu assistens, debent illum comitari, & qui ab eo stipendia, vel donationes habuerint; aut si exhaustum fuerit Principis ærarium, vasalli, qui dimites fuerint, suis expensis Regem sequi, & militare. *l. 7. tit. 19. p. 2.* quæ id denotat iis verbis: *Quanto entendiere que conuiene à aquel fecho, e que lo puedan ellos sufrir,* vbi Gregorius Lopez *gloss. 1 ad finem,* quando esset necessarium ad Regni defensionem admittit, & in vasallis, qui habent feuda, donationes, vel stipendia à Regibus, *l. 1. tit. 4. lib. 6. Recop.* & quando Rex limites sui Regni egressus, & ingressus hostium fines, si plusquam octo dies morari fecerit vasallus, ne in bello cum Rege sit, pœna mortis iniungitur, nec possit pœna remitti. *l. 3. d. tit. 4. lib. 6.* eis verbis: *Y si despues de nos entrados en tierra de enemigos passado el plazo de los ocho dias que morara pro ello, y que no per donemos la Iusticia.* de qua re Baldum, Albericum, Franciscum Curtium, Lucam de Peña, Petrum Bellinum, Aluarotum, Corrasium, Gregorium Lopezium, Cenedum, Menchacam, Magernm, & alios plures ego retuli 1. *part. allegatione Fiscali 62. per totum.*

Et dubium non est, quando in Regno fierent tumultus, seditiones, aut rebellio, omnes vasallos debere comitari Regem suis expensis, nec teneri expectare Regis mandatum, sed illicò ad ipsum venire, vt seditio, & rebellio extirpetur, & puniatur *l. 5. tit. 19. p. 2.* eis verbis: *E porende por todas estas razones deben todos venir luego que lo supieren à tal hueste, non attendiendo mandado del Rey, è a tal leuantamiento como este por tan estraña cosa lo tubieron los antiguos, que mandaron ninguno se pudiesse excusar: por honra de linage, ni por priuança que tubiesse con el Rey, ni por priuilegio que tubiesse del Rey; ni por ser de Orden, sino fuesse bone encerrado en claustra, o los que fincassen para dezir las horas, que todos viniessen ende para ayudar con sus manos, o con sus compañias, o con sus aueres.*

Adeò quidem procedit, vt si viri deficerent, fœminæ teneantur nostris legibus ad bellum prodire, vt rebellio, & seditio profligatur. *d. l. 5.* ibi: *E tan gran fauor tubieron de lo vedar, que mandaron, que si todo loal, fallecieste, las mugeres viniessen para ayudar à destruir tal fecho como este, ca pues el mal è daño tañe à todos, no tubieron por bien, nin por derecho, que ninguno se pudiesse excusar, que todos non viniessen à defenderlallo;* & quando fœminæ Hispaniæ pro defensione

Patriæ

Patriæ bellarunt, notauimus *d. all. 62.* vt tradit Plutarc. de Salmãtinis, quæ à Romanis liberarunt Salmanticã, vt in eius hiſtoria refert Magiſter Ægidius Gõçalez, Dauila de Monrraliis, ideſt, *Murcia*, Caſcaes in illius hiſtoria *diſcurſu 1. cap. 4.* De Luſitanis in Braſilienſibus Pater Ludouicus de Guzman *lib. 3. Miſſionũ, cap. 54.* de eiſdem Luſitanis Bracarenſibus hiſtoria Bracarenſis. De Valentinis eius Chronica, & à Rege Ioanne I. militaribus honoribus condecoratus, tradit Magiſter Ægidius *in hiſt. Enrici III. c. 2.* Alios caſus referunt Garibai, & Mariana, quibus addendũ quod Matronis Doroſis, vulgò ciuitatis *de Tortoſa* in Hiſpania, Principatus Cathaloniæ ciuitatẽ à Mauris liberaſſe, cum illis fortiter pugnãdo, nouiſſimè tradit in ciuitatis elogio fidelitatis D. Vincentius Mirabal in eius hiſtoria, vnde quod generaliter omnibus iniungitur, multò magis ſpectat ad milites Equeſtrium Ordinum.

4 Et ideò Rex noſter Hiſpanus, vt tumultus ſedaret, & obliteratum tempore inſtitutũ, & exercitium Ordinum Militarium Diui Iacobi, Calatrauæ, & Alcãtaræ reſtitueret, decreuit, vt in tumultibus, ſeditionibus, & bellis, quæ temporũ iniuria hodie excitata, omnes Militares Equites, ipſum comitarentur ad bellum ſub vexillo, & ſigno cuiuſque Ordinis adſcripti, & qui ætate minori quatuordecim annorũ *d. l. 3. tit. 19. p. 2.* morbi impedimẽtis, aut aliis perſonaliter bello intereſſe non poſſent, inxta quod traditur *in l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop. & in tit. C. qui morbo ſe excuſant*, illi ſubſtitutum nobilẽ ſuo loco mittant, armis & equo inſtructum, vt in Equitatu Ordinum militare poſſit, ex diſpoſitione *l. 1. tit. 1. lib. 6. Recop. ad finem*, eis verbis: *Pero que el Caualliero que fuere de ſeſenta años arribano ſean tenido de yr por ſu perſona a la guerra, pero que toda via ſean tenidos de mantener caualio y armas, y embiar a la guerra quien ſirua por ellos*, & vt poſsit quis per ſubſtitutũ implere munus, quod per ſe non poteſt, facit *l. 5. C. de præpoſitis agentium in rebus, lib. 12.* ibi: *Quod ſi morbo, & ætatis ſenio capti, vel imperiti huiuſmodi rerum, vel quocumque alio vitio prædicti per ſe memorati officij curam ſubire nequiuerint, conſideratis præcedentibus eorum laboribus per ſubſtitutum charitularium eiuſdem ſcrinij, cui præfecturus eſt ipſe, idoneum, & tam optimis moribus præditum, quam ſcientiam, peritiamque rerum habentem electione ſua, ſuarumque periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus*, & ex *l. quiſquis. & l. ad ſimilitudinem. C. de Epiſcop. & Cleric. l. decreto, ff. de adminiſtr. tutor. l. quid ergo. ff. ad municipal. cap. vlt. de officio delegat.* probauit Ioann. Platea *ad d. l. 1. num. 3.* & idem innuit Azened. *in d. l. 1. tit. 1. lib. 6. Recopil. num. 102. ad finem*, qui *num. 100.* conciliat *l. 3. tit. 19. p. 1.* vbi ſolùm eos qui ſeptuaginta annorum ætatem habent, excuſat à bello. quod tradit procedere, vt in totum excuſentur tam perſonaliter ad bellum exire, quàm vt mittant ſubſtitutum, qui maiores ſeptuaginta annorum; ſi verò ſolùm ſint maiores ſexaginta, quamuis per ſe excuſentur, tamen teneantur mittere ſubſtitutum, *d. l. 1.*

5 Et ideo ex noſtri Regis decreto, qui haberent ætatem annorum ſexaginta, excuſantur, vt perſonaliter bello intereſſent, & Regem comitentur; ſed tamen ſubſtitutum præſtent qui pro illis inſeruiat, & in feudis poſſe feudatarium per ſubſtitutum ſeruire, & ad hoc vel perſonaliter aſsiſtere illũ teneri, ex Camerario, Abbate, Affli&to, Baldo, Aluaroto, & aliis Balzar. *ad lib. 2. feudor. tit. de Capitaneo, qui curiam vendidit. §. ſimiliter, num. 8.* ex Præpoſito & aliis Schrader. *de feudis 6. p. cap. 6. num. 44. cum ſeq.* Sed tamen vt per ſubſtitutum deſeruiat ita admittitur, ſi perſona non vilis, ſed eiuſdem qualitatis ſit ſubſtitutus, vt decori domini, quem debebat feudatarius comitari, non detrahatur, Iſernia *de prohibit. feudi alienat. §. firmiter, num. 31.* & ideo in decreto quo Equitibus Ordinum militarium impẽditis alios pro ſe ſubſtituere Rex permiſit, meritò iubetur, vt ſubſtituti, qui pro eis exhibendi, Nobiles ſint.

Ex quo huius controuerſiæ quæſtio exortam cùm 6
plures filiifamilias & impuberes adepti dignitatem & honorem Ordinis Equeſtris militaris, iſtique propter imbellem ætatem non poſſint perſonaliter bello intereſſe, cùm ſubſtitutum præſtare teneantur, nec bona propria habuerint, quia ſub patrum poteſtate exiſtunt, dubitatum fuit, vtrùm parentes, qui à Rege petierunt, vt filiis ſuis dignitas Equeſtris conferretur, vel patribus videntibus, & conſentientibus collata, teneantur ſubſtitutum ſuis expenſis pro filiis præſtare, vt regium decretum impleri poſſit, videlicet, Equites Ordinum militarium, qui impediti perſonaliter bello intereſſe, alium pro ſe ad bellum ſubſtituunt.

Et patrem non teneri, ſuadetur ex vulgari titulo C. 7
ne filius pro patre, vel pater pro filio conueniatur, & titulo C. *ne vxor pro marito*, quibus probatur, patrem pro filio non teneri, quia æquitas non patitur, vt vnus pro alio grauari debeat. *l. vnica, C. vt nullus ex vicaneis, lib. 12.* ibi, *Graue eſt non ſolùm legibus, verùm etiam æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios moleſtari.* ex Authent. *non fiant pignerationes, collat. 5. l. ſi quis in ſuos. C. de inofficioſ. teſtam. cap. quæſiuit, de his, quæ ſunt à maiori parte Capituli, cap. non debet, de regul. iur. cap. vltim. de iniuriis, lib. 6.* ex Marco Antonio, Eugenio, VVeſembecio, Amatis *deciſ. Marchiæ 48. num. 19.* probauit Dom. Valençuela *conſ. 94. num. 98.* cum duobus ſequentibus, adducens Caſſiodorum *lib. 4. variar. epiſt. 14. & epiſtola 10.* eis verbis: *Filius obligationibus paternis, ſi non ſit hæres, exuitur, vxor maritalibus debitis, niſi per ſucceſſionis vincula, non tenetur, & audacia ad ſolutionem trahit extraneos, cùm abſoluant iura coniunctos.*

Et iure noſtro Hiſpano probatur *l. 2. tit. 19. part. 4.* §
vbi traditur patrem pro debitis filij non teneri, cum Speculatore, Abbate, Platea, Baldo, & aliis notauit Gregor. Lop. *ibi, gloſſ. 11. & gloſſ. 1. l. 15. tit. 10. part. 7.* ex quo videtur, cùm obligatio, vt ſubſtitutum pro ſe præſtet Eques Ordinis militaris, qui bello perſonaliter intereſſe non poteſt, ſit propria ipſius filij, ad eam patrem teneri non debere, vt expreſsè videtur probari *l. ſine periculo 4. C. de filiisfamilias, & quemadmodum pro his pater teneatur, lib. 10.*

Maximè cùm hoc quod reſpicit ad bellum profici- 8
ſci ex Equeſtris Ordinis dignitate, munus perſonale cenſetur, vt omne quod ex animi prouiſione, & corporali labore procedit. *l. munerum. §. 1. & §. Tyronum. ff. de muneribus & honorib.* Et quamuis pater & filius eadem perſona cenſeantur, *l. fin. C. de inpuberum.* vbi Decius *col. 2.* Menoch. *conſ. 116. num. 36. & 50.* Socinus iun. *lib. 2. conſil. 4. num. 27.* tamen id ex iuris fictione procedit, ſed quoad naturam diuerſæ perſonæ cenſentur, vt in eo quòd perſonaliter iniunctum, diſtinguantur, ac perinde pater pro filio iuxta decreta iuris obligatus cenſeri non oportet. 10

Sed contraria ſententia, quæ Regem fanet, vt pro filiofamilias pater in hoc caſu militem ſubſtituere teneatur, videntur probare plura iura, quæ in caſibus patrem pro filio teneri, apertè inſinuant. 11

Primò facit *l. quoties 2. ff. ad municipalem*, eis verbis: *Quoties filiusfamilias voluntate patris Decurio creatur, vniuerſis muneribus, quæ Decurioni filio iniunguntur, obſtrictus eſt pater, quaſi fideiuſſor pro filio*, & idem comprobat *l. ſponte 17. §. 1. ff. de mun. & honor.*

ibi,

ibi: *Immunis ab honoribus & muneribus ciuilibus, ſi Decurioni creato filio, quem habet in poteſtate, conſentiat in muneribus & honoribus, ſumptus ſubminiſtrare filio compellatur.*

12 Et per argumentum ab ſpeciali, cuius maxima in iure vis, Enerardus *in locis legalibus, loco* 68. Menoch. *conſ.* 9. *num.* 12. Seſſe *deciſ.* 97. *num.* 15. Velaſco *Axiomatum littera A. num.* 555. comprobatur expreſsè *l. Lucius* 21. §. *idem reſpondit* 1. *ff. ad municipal.* ibi: *Hæredes patris propter munera filij, quæ poſt mortem patris ſuſcepit, conueniri non poſſe.* Quo apertè conſtat pro muneribus obtentis à filio, dum vixit pater, illum & hæredes teneri, & expreſsè denotat *l.* 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10. eis verbis: *Si cùm te pater Decurionem eſſe voluiſſet, & illo in rebus humanis agente, honor tibi iſte debitus eſt, tenentur quidem etiam hæredes eius Reipublicæ: nam in hac parte vice fideiuſſoris pater accipitur.*

15 Secundò iuuat *l. ſpurij* 6. §. *pater. ff. de Decurionibus*, vbi ad hoc vt pater non teneatur pro filio, cui munus iniunctum, neceſſarium eſt illum contradicere, muneris electionem proteſtari; & pronocare, vt expreſsè conſtat contrà eius voluntatem ad munus filium admiſſum, textus ibi: *Pronocauit*, & iterum eis verbis: *Si quod geſtum eſt, non habuerit ratum ciuilibus muneribus, pro filio non tenebitur.* Igitur quomodocumque non contradicat, manet obligatus pro filio in poteſtate.

14 Tertiò. Sed quod plus eſt, etiamſi pater ſuo nomine appellaſſet à filij nominatione, adhuc ſi aliquo modo conſenſus eius elicitur, vt nominationi aſſentiret, tenebitur pro ea, ex *l. cùm appellaſſe* 2. *Cod. de filiis famil. & quemadmodum pro his pater teneatur, lib.* 10. eis verbis: *Cùm appellaſſe te dicas, oſtendis cauſam ad te pertinere; potueras enim nominato filio tantùm conteſtari, & non conſentire oneri ei delato.* Quaſi cùm ſuo nomine pater appellat, ſe grauatum dicat, & grauari nullo modo poterat, niſi priùs aſſentiret filij nominationi tacitè, vel expreſsè. & ideo cùm facilè poſſet proteſtari, & non conſentire, nihil proderit poſtea appellare: quia potiùs ex appellatione ſolet induci ratihabitio eius, quod antea geſtum fuit, ſe in ſententia grauarum quis dicat. *l. cùm minor* 3. §. *falſus. ff. rem ratam haberi*, & poſt conſenſum tacitum, vel expreſſum nihil ad illum excludendum relenat appellatio, vt interpretatur Platea *in d.l.* 2. *n.* 2. *&* 3.

15 Quartò. Ad idem facit *l. patrem* 1. *C. de filiis famil. & quemadmodum pro his pater teneatur*, eis verbis: *tunc enim conſentiendo pater ad decurionatum obligatur, ſi filium in poteſtate habeat*, quaſi ſine dubio pater, qui expreſsè non proteſtatus ſuo periculo munus publicum filio non conferri ad illius onera pro filio teneatur.

16 Quintò. Facit textus *in l.* 1. *C. quod cum eo*, eis verbis: *Quod ſi voluntate eius filius Decurio ſit creatus, & à Magiſtratibus tutor conſtitutus, pater inſolidum ſatisfacere cogitur, cùm id onus exemplo cæterorum munerum introductum intelligatur.* Et conducunt verba text. *in l. ſi filia* 20. §. *hoc amplius. ff. familiæ erciſcundæ*, ibi, *quia filij onera & munus ipſe agnoſcere neceſſe habet.* Et iuuat *l. Lucius* 21. §. *idem reſpondit* 2. *ff. ad municipalem*, ibi: *Eum qui Decurionem adoptauit, onera decurionatus eius videri ſuſcepiſſe, exemplo patris, cuius voluntate filius Decurio creatus eſt.* Et ex *l. onera, penult. ff. de option. Onera eius, qui in adoptionem datus eſt, ad patrem adoptiuum transferuntur. l. ſi adoptauero. ff. de precario.*

17 Sextò. Hoc etiam expendo textum *in l.* 1. *C. de peculiculo ſucceſſ. parentum, lib.* 10. eis verbis: *Si de proprio ſuo patrimonio muneris editione tuo nomine pater tuus repromiſit, ideoque Sacerdotem te creari impetrauit, onus erogationis commune omnium hæredum eius eſſe Præſes Prouinciæ non ignorauit.* Et de hoc munere Sacerdotis conſulenda plura, quæ notarunt Lucas de Peña ad eum textum *à n.* 1. *vſque ad finem.* Cuiacius *lib.* 1. *reſponſ. Papin. in l.* 8. *ff. de vacatio. muner.* & Pancirol. *in notitia imperij Orientalis, c.* 105. *ad finem.* Igitur etiamſi nomine filij pater promiſit, tamen quia impetrauit filium Sacerdotem creari, ad onus erogationis eius muneris tenetur, & hæc obligatio tranſit ad hæredes, ita vt ipſi filio, in cuius fauorem creatio Sacerdotis facta, amplius imputari non poſſit, quàm quod pro hæreditaria portione illum contingeret; & ita ex illo textu colligunt Bartolus *ibi*, Lucas de Peña & Platea, qui *n.* 1. tradit teneri patrem, ſi conſenſit expreſsè, vel tacitè, non contradicendo, vt filius vocaretur ad dignitatem, vel eam procuranit. Ideo ſimiliter in hoc caſu quando ad petitionem parentum, vt eorum ſeruitia compenſentur filio à Rege, dignitas Equeſtris militiæ confertur, debet pater ad onus ſubſtituti, & erogationis militaris teneri.

Vnde conſtat non procedere aliquorum ſententiam, qui exiſtimarunt iura ſuprà expenſa procedere ſpecialiter in decurionatu fauore Reipublicæ, & vt ea ſalua ſit ex adminiſtratione filij, pater pro illo teneatur, vt ex Papiniano tradit Vlpianus *in l.* 3. §. *fin. ff. de peculio*, ibi: *Quoniam Reſpublicam ſaluam fore pater obſtrictus eſt.* Et ex Iuliano idem Vlpianus *in l.* 1. §. *fin. ff. de Magiſtr. conueniendis*, eis verbis: *quaſi Reſpublicam ſaluam fore permittat, qui dat voluntatem, vt filius Decurio crearetur*, vt doctè conſiderat D. Amaya ad libros voluminis *in l.* 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10. *n.* 3. qui eam etiam rationem adiungit, quia cùm patris & filij eadem & vna perſona cenſeatur, *l. fin. C. de impuberum*, electo filio, patre conſentiente, cenſetur ipſe pater electus, & debet manere obligatus, ac ſi ipſe eligeretur, præſertim cùm filiùs familias nulla bona habeat, & in dignitate decurionatus propter varias cauſas Decurio ad damna obligatur ex mala adminiſtratione, ideo congruum fuit, vt pater, cui omnia quæſita & commoda per filium familias adquiruntur, ad incommoda etiam vocaretur, & ideo quaſi fideiuſſor pro filio habetur, *d.l.* 2. *ad municipalem.* 18

Sed hæc traditio & limitatio ad ſolum munus decurionatus prorſus reiicienda; quia eadem ratio, quæ in illo conſideratur, ob fauorem Reipublicæ, procedit etiam in omnibus, quorum adminiſtratio, vel exercitium publicam vtilitatem contingit, vt ex illius fauore pater, qui pro filio dignitatem petierit, vel eius electioni conſenſit expreſsè vel tacitè, non contradicendo, vel proteſtando teneatur pro filio ad onera officij, & dignitatis; vt in ſacerdotio procedit, *l.* 1. *C. de periculo ſucceſſor. parent.* & generaliter in omnibus muneribus publicis loquitur *l. Lucius* 21. §. *idem reſponſum* 1. *ff. ad municipalem*, ibi; *propter munera filij*; & ad omnia munera vltra decurionatum extendi denotat apertè *verſ. hoc reſponſum*, poſt *d.* §. *idem reſpondit*, vbi poſtquam regula vniuerſalis propoſita, vt propter munera publica, quæ in vita patris filius familias obtinuerit, & geſſerit, hæredes patris teneantur. Poſtea ſubiungit; *hoc reſponſum; & ad eum pertinet, qui à patre Decurio factus, poſt mortem patris munera ſuſceperit.* quaſi in vita patris, licet Decurio factus, cùm adminiſtrationem non ſuſcepiſſet, ſed morte patris, ex quo ille adminiſtrationi non conſenſit, nec poſſet iam mortuus illam contradicere, ideo eo caſu hæredes non tenentur, & illa verba, *hoc reſponſum, & ad eum pertinet*, quibus extenditur, quod generaliter antea tradiderat adiectione illa *&*, quæ ponitur inter diuerſa, vt notatur communiter *in rubrica ff. de* 19

liberis & posthumis. & in rubrica C. de seruitutibus & aqua. Denotat generaliter in omnibus muneribus publicis responsum specialiter exprimi in decurionatu, tum idem comprobat ille textus *in princ.* vbi filius curator frumento comparando nominatus, vt pater non teneatur, debet & inuito fieri nominatio, textus ibi, *inuito patre.*

20 Sed id etiam comprobare videtur *l. filius 7. ff. de administr. rerum ad ciuitatem pertinentium*, vbi generaliter traditur in quocumque Reipublicæ Magistratu patrē teneri pro fisco, si voluntate patris Magistratum gesserit, & iuuant verba *l. 1. C. quod cum eo*, ibi, *exemplo ceterorum munerum*, quæ vltra decurionatum loquuntur in tutela: nam pro ea, quā filius administrat, pater tenetur, vt etiam probatur expressè *l. filius 8. ff. de tutelis*, & apertè in aliis pluribus muneribus, & in quocumque, quod ad Rempublicam pertinet, idem admittit *l. 2. ff. ad municipal.* ibi, *quidquid in Republica filius gesserit*, & generaliter in aliis pluribus casibus exempla proponit, & ad finē, si filius non dederit idoneos tutores, quia tunc pater vt fideiussor pro filio obligatus censetur, & in omnibus muneribus publicis patrem pro filio, si non contradicat eius electioni, obligatum esse, ex Iasone *lib. 3. cons.* 27. & Boërio *q.* 217. *num.* 11. qui loquuntur in filio custode carceris, tenuit Menochius *lib. 2. de arbitrar. casu.* 345. *n.* 8.

21 Et ratio ipsa, quæ in decurionatu militat, ne Respublica fraudari videatur, cùm filius familias bona non habeat, de qua suprà generaliter, in omnibus procedit, & publica vtilitas, maximè in hoc casu, locum habet; quia hoc quod est Regem ad bellum comitari, Patriam defendere, & implere munus Ordinum militarium, nihil est, quod magis ad publicā vtilitatem pertineat, & ne illa fraudetur, debet pater pro filio ad substituti erogationem, & sumptus manere obligatus; præsertim quia pater in his casibus pro fideiussore filij habetur, *d. l. 2. ff. ad municipalem*, & decreto Regis nostri cautum est, vt omnis qui post illum ad Oranem militarem admitteretur, fideiussorem præstaret de proficiscendo ad bellum, vel si impedimus fuerit, substitutum suis expensis subrogare; & ideo patér, qui à iure fideiussor pro filio habetur, in dignitate substituti expensas præstare cogendus.

22 Septimò. Quia licèt pater bona beneficij habuerit, si illa non sufficiant ad expensas substituti, vel soluenda onera, & erogationes dignitatis, ex suis bonis soluere pater debet, quia insolidum pro filio tenetur. *l. filius 8. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertinent.* eis verbis: *filius familias volente patre Magistratum, si gesserit, Iulianus existimabat insolidum patrem teneri in id quòd eius nomine Reipublica abesset.* in quo breuiter sunt explicanda plura iura, quæ hoc implicare videntur: nam *l. 1. C. quod cum eo*, videtur congruere, dum tradit insolidum patrem teneri pro filio, qui tutor constitutus. Et in eodem casu idem traditur *in l. si filius 7. ff. de tutelis*, vbi filio tutore facto, si pater agnouit tutelam, vel approbauit, aut eius consensu administratio tutelæ gesta, insolidum tenetur pater pro filio. Et idem probat *l. 2. ad fin. ff. ad municipal. l. 1. Cod. de Decurionibus lib.* 10.

23 Hæc tamen & nostram sententiam impugnare videtur. *l. licèt 3. § fin. ff. de peculio*, vbi cùm filius familias Decurio factus esset, & in Duumuiratu pupillo tutorem dedit (nam ex Decurionibus Duumuiri eligebantur. *l. rescripto 6. ff. de mun. & hon. l. honores 7. §. is qui. ff. de Decurionibus*, iuncto Pancirolo *de Magistr. municipal. c.* 8.) & filius familias non curauit satisdari rem pupilli saluam fore, & in quæstione quatenus pater pro filio teneretur, tradit IC. de peculio tantùm teneri, etsi eius voluntate Decurio factus sit.

Et suffragari videtur textus *in l. Lucius 21. ff. de administr. tutor.* vbi contra patrem pro tutela, quam filius administrauit, solùm datur actio de peculio, vel de in rem verso, idque etiamsi ex scientia, & consensu patris filius tutelam administrauit. Et apertiùs idem comprobat *l. 1. §. fin. ff. de Magistrat. conueniendis*, vbi si filius Magistratus factus, & populo caueri non curauerit, vel non idoneè cautum, pater non amplius pro tutela, quàm de peculio tenetur, vt ex Iuliano tradit Vlpianus eis verbis: *sine voluntate eius filius Decurio factus sit, sine non: nam etsi voluntate patris Magistratum administrauerit; attamen non oportet patrem vltra quàm de peculio, conueniri, quasi Rempublicam solam saluam fore promittat, qui dat voluntatem, vt filius Decurio creetur.* 24

Quæ iura inuicem pugnantia, vt conciliari possint, notandum est varias interpretationes à Doctoribus assignari ad *d. l. 3. § fin. ff. de peculio*, cum similibus, vt constat ex D. Pichardo *in § actiones autem, num.* 85. *& seq. Instit. de actio.* vbi etiam Iason *num.* 67. Cuiacius *lib. 9. quæstio. Papin. in d. l. 3. § fin.* Antonius Faber *in Iurisprudentia Papinian. tit. 11. princ. 8. illatio. 45. ad medium. pag.* 1000. qui litteram eius textus violant, & emendant, vt conciliare tentent. Et idem Cuiac. *lib. 13. obseruation. c. 34. & in l. 1. C. quod cum eo, & lib. vnico responsor. Marcelli ad l. Lucius 21. ff. de administr. tutor.* Gotifredus, & post antiquiores Sicardus *in d. l. 1.* quorum omnium sententias, & emendationes rectè confutat meus Collega D. Franciscus de Amaya *in l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10. num. 15. vsque num. 25.* Et pro huius rei explicatu dicendum est ex sententia Iuliani, quam in hac quæstione refert & sequitur Vlpianus *in l. 1. § fin. ff. de Magistr. conueniendis.* Nota verba. *Si filius familias fuit Magistratus, & caueri pupillo non curauerit, aut non idoneè cautum sit culpa eius, an, & quatenus in patrem eius actio danda sit, quæritur. Et ait Iulianus in patrem de peculio dandam, sine voluntate eius filius Decurio factus sit, sine non. Nam etsi voluntate patris Magistratum administrauerit; attamen non oportere patrem vltra quàm de peculio, conueniri, quasi Rempublicam saluam solam fore promisit, qui dat voluntatem, vt filius Decurio creetur.* 25

Cùm igitur pater consentiens filij Magistratui solùm saluam Rempublicam fore obligetur; ideo pro tutela, quam filius Magistratum gerens, non detulit, vel minus idoneè detulerit, non tenetur insolidum, quia id non ad Reipublicæ vtilitatem, & eam saluam fore pertinet, sed ad priuatam pupilli vtilitatem: nam quamuis dicatur Reipublicæ expedire, ne quis suā re malè vtatur. *§. fin. Inst. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris;* id tamen, vt post Accursium *in d. l. 1. § fin. de Magistr. conueniendis.* notauit Bartol. *in d. l. 2. ad municipal. n.* 7. quod respicit pupillo rectè caueri, vt eius bona in tuto sint apud tutorem, in consequentiam expedit Reipublicæ, sed principaliter ad pupillum spectat, ad quod non obligatur, qui Rempublicam saluam fore promittit. Sed tunc quando officium est authoritate, & vtilitate publicum, quod non procedit in tutela, quæ licèt sit officium publicum authoritate, tamen est vtilitate priuatum, iuxta notata *in princ. Instit. de excusat. tutor.* & post Bartol. cum Platea, Alexand. Ruino, & aliis notauit Barbosa *in l. si cùm dotem. §. transgrediamur, n. 11. ff. solut. matrim.* 26

Et ideo, nisi de peculio, pater non tenetur pro tutela, quia cùm peculium destinetur à patre filij obligationibus, sine profectitium, vel aduentitium sit, de quo plurima notauit Donell. *lib. 9. Comment. cap. 5.* cum pluribus, quæ in notatis cumulat Osvvaldus, idem Donell. *lib. 15. Commentar. cap. 50.* & communiter antiquiores *in l. 1. ff. eodem*, ex gloss. *verb. acceptis, in l. cùm* 27

locum oportet. C. de bonis, quæ liberis; Spino, Chaldas & alij quos D. Pichardus *in §. sciendum 6. Inſt. de milit. teſt.* ideo pater pro filio Magiſtratu, qui tutorem idoneum non dedit, debet ſolùm de peculio conuenirj, ſiue conſenſerit, vel non, electioni filij, quia peculium ad filij obligationes deſtinatum; non verò tenetur inſolidum, quia id pertinet ſolùm ad obligationem Rempublicam ſaluam fore, cui pater conſentiendo filium eligi Magiſtratum, ex ſua perſona & bonis ſubiicitur.

28 Et peculium ad filij obligationes pertinere, denotat Donellus *lib. 16. comment. c. 21.* dum tradit filium ex peculio obligarum non poſſe liberari, ſi pater accepto rogauerit, ſed eſſe neceſſarium, vt filius accepto roget, ex *l. 20 inutilis 8. §. filiusfamilias. ff. de acceptilat.* iuncta glo. *ibi*, & quod in textu traditur, *tolli acceptilatione honorarias actiones*, eſt referendum ad actiones de peculio, de in rem verſo, & quod iuſſu. Et illa verba, *cum ipſe non ſit obligatus*, accipit Donellus, quia pater non eſt obligatus inſolidum, & ſimpliciter, ſed quatenus vires peculij patiuntur.

29 Et ſimiliter explicandus eſt textus *in l. is cum quo, ff. de condition. indebiti*, ne nobis obſtet, quatenus tradidimus, quando contra patrem de peculio agitur, quia ipſe pro filio, & dominus pro ſeruo amplius non tenetur *l. 1. §. fin. ff. de conſtit. pecun.* adhuc *in d. l. is cum quo*, ſolutus pater, vel dominus, vltra peculium repetere non poteſt. Vnde videbatur eos inſolidum teneri pro filio, & ſeruo; cum tamen in eadem ſpecie tradiderit *in l. 2. Cod. ne filius pro patre*, poſſe repetere patrem, & *in l. ſi quis reum 5. §. idem Iulianus 1. ff. de liberat. legat.* agens de peculio, eis verbis: *patrem enim, & ſi quis debitorem exiſtimauerit, at tamen loco eſſe conditionalis debitoris, quem ſolutum repetere non ambigitur.*

30 Sed tamen nihil nobis poterit obeſſe *d. l. ſi is cum quo*, quia ipſa quæſtio de qua ibi agitur, an repetere poſſit, denotat non eſſe obligatum, nec vltra peculium eſſe debitorem, quaſi eſſet, non dubitaretur, an repetitio locum haberet; & ideo denegatur ibi vltra gloſſæ interpretationem, quam reprobat D. Richardus *in §. 12. Inſtit. quibus. mod. tollitur obligatio, num. 42.* quia obligatus de peculio vltra eum non ſoluit errore facti, exiſtimans plus eſſe in peculio, ſed eum iuris errore exiſtimans vltra peculium obligatum eſſe, quo caſu repetitio non daturi illi, qui per iuris errorem plus debito ſoluerent. *l. cum quis 10. in princ. C. de iuris & facti ignor. l. error 9. C. ad leg. falcid.* quo modo interpretatur Pichardus *vbi proximè num 34.* & vltra eum hanc interpretationem ego probo, & confirmo ex *d. l. ſi is cum quo*, cis verbis: *per imprudentiam plus, quàm in peculio eſt, ſoluerit, repetere non poteſt*, verbum *imprudentiam* referri ad iuris ignorantiam & imperitiam, vt dicitur imprudentia Aſſeſſoris *in l. hoc edicto 22. ff. quod quiſque iuris*, & imprudentia iudicis, *in l. ſi per imprudentiam 51. ff. de euictionib. l. ſi quis 5. §. ſi iudex. ff. de obligat. & action. l. fin. ff. de variis & extraordin. cognit. §. vltim. Inſt. de oblig. quæ ex quaſi delicto naſcuntur.*

31 Sed vt prædicta rectè procedant, neceſſarium eſt explicare textum *in l. 2. ad finem*, *ff. admunicipalem*, vbi in eadem ſpecie, de qua *in l. 1. §. fin. ff. de Magiſtrat. conuenien.* quando filius Magiſtratus conſenſu patris electus tutores dare non curauit, vel minus idoneos elegerit, nec pupilli rem ſaluam fore ſatis exegerit, vel non idoneum acceperit, tradit IC. *Pater verò ita demum obligatur, ſicut fideiuſſores hoc nomine obligari ſolent.* & cùm fideiuſſores tutorum inſolidum teneantur pro tutela. Et poteſt eligi cum quo agatur, etſi cum tutore ſimul, & fideiuſſore inſolidum agi non poſſit. *l. 1. Cod. de fideiuſſor. tutor. l. 3. l. fideiuſſores 12. ff. eod.* Si pater in caſu *d. l. 2.* vt fideiuſſor obligatur, videtur non ſolùm de peculio, vt prædiximus, ſed inſolidum teneri, facit *l. Lucius 22. ff. de adminiſtr. tutor.* vbi cùm tradiderit IC. patrem pro tutela, quam filius geſſit, ſolùm de peculio, vel de in rem verſo teneri, exceptionem proponit, ſi pro filio interceſſerit, quia tunc inſolidum tenetur. Vnde cùm *in d. l. 2. ad finem*, admittatur patrem vt fideiuſſorem filij teneri, dicendum in ea ſpecie inſolidum obligatum cenſeri.

Veruntamen animaduertendum eſt *in d. l. 2. in fin. ad municipalem*, non tradi teneri patrem pro filio Magiſtratu, qui tutorem idoneum non dedit, quaſi fideiuſſorem tutoris; nam tunc inſolidum tenetur, ex *d. l. 1. & d. l. 12.* ſed quaſi fideiuſſorem Magiſtratus, & de illo loqui *d. l. ad finem*, conſtat ex verbis illius textus *in princip.* ibi: *obſtrictus eſt pater quaſi fideiuſſor filij.* & *in §. conſenſiſſe*, eis verbis: *Proinde quidquid in Republicâ filius geſſerit, pater vt fideiuſſor præſtabit.* Et ita ad hanc fideiuſſionem referenda ſunt verba finalia *d. l. 2.* quia de illa in tota contextura agitur, tum quia non dubitatur, an pater in eo caſu eſſet tutelæ fideiuſſor, quia ibi non fuit filius tutor datus; ſed Magiſtratus filius non idoneum tutorem dedit, & ita ſolùm potuit dubitari, an pater teneretur quaſi fideiuſſor Magiſtratus, quia filium ſuum eligi conſenſit, vt ex textu apparet, & hoc præſenſiſſe videtur Accurſius, etſi non ita explicuit, *in l. 1. §. fin. ff. de Magiſtr. conueniend.* in gloſſ. *verb. de peculio*, dum tradit: *item contra ad municipalem. l. 2. §. penul. vbi æquiparat patrem fideiuſſori, qui interceſſit apud Rempublicam, ſed fideiuſſor nullo modo tenetur; ergo nec pater, vt ibi dicit: Reſpondere non tenetur pater, vt fideiuſſor pupilli ſui nomine, vel de ſuo aliquid dare, ſed nomine filij, & vt pater, & de bonis filij, ſcilicet, de peculio, vt hic dicit, licèt alij ſomnient in Pauaſſo.* Quod accipiendum iuxta prædicta, vt non aliter quàm de peculio teneatur pro damnis tutelæ, quam filius Magiſtratum gerens, non rectè dedit; quia damnum hoc non principaliter ad Rempublicam pertinet, ſed ad pupillum; cùm autem verum damnum in adminiſtratione muneris ad Reſpublicas contingat, tunc inſolidum pater tenetur, quia conſentiens filium Magiſtratum creari, Rempublicam ſaluam fore promiſit, & quoad hoc fideiuſſor habetur, *d. l. 1. §. fin. de Magiſtr. conueniend. d. l. 2. §. 1. cum ſeqq. ff. ad municipal.* 32

Cui addendum eſt fideiuſſorem Magiſtratus, etiamſi in his, quæ ad Reipublicæ adminiſtrationem pertinent, teneatur, hoc eſt, de damnis, quæ ex rebus malè per Magiſtratum geſtis Reipublicæ nocèant; non verò fideiuſſor tenetur in his, quæ culpam, vel delictum reſpiciunt, *l. vnica, C. de peculio eorum, qui pro Magiſtratibus. dict. l. 2. §. ſi filius. l. libertus 18. §. fin. ff. ad municipal. l. fideiuſſores 80. de fideiuſſor.* & quamuis culpæ tribuatur Magiſtratus, qui minus idoneum tutorem pupillo dedit, vel per negligentiam, aut imperitiam, *l. 1. & toto tit. ff. de Magiſtr. conueniend.* maximè *l. fin.* ibi: *aut non idoneè cautum ſit culpa eius, l. fin. ff. de variis, & extraordinariis cognitio.* talem culpam pater præſtare non cogitur; niſi peculio tenus, quia fideiuſſoria obligatio, quæ per conſenſum eius ad dignitatem filij contracta eſt, Rempublicam ſaluam fore promiſit, non verò priuati hominis, id eſt, pupilli. Itaque tales fideiuſſores cauent de Republica, non de pœna, aut de multa, in quam incideret Magiſtratus, aut negligentia, aut culpa ſua, ex dictis iuribus. 33

Nec contrà eſſe videtur *l. 1. C. quod cum eo*, quæ inſolidum tradit teneri patrem, qui filium Decurionem 34

esse voluit, & postea à Magistratibus fuit pupillo filius tutor constitutus; quia vltrà quàm diuersa species est, quando filius Magistratus tutorem minus idoneum dedit, vt in iuribus suprà expensis, ab eo casu de quo *in d. l.* 1. quando filius ipse tutor constitutus, etiam ibi consensus patris non solùm interuenit in electione decurionatus, verùm etiam in tutelæ constitutione: sic enim accipiendus est textus, vt denotant verba, *quod si voluntate eius filius Decurio sit creatus, & à Magistratibus tutor constitutus.* vnde cùm interuenerit consensus in vtroque casu: nam, semel Decurio & tutor fuit constitutus, ideo pro tutela insolidum tenetur pater, cùm ad vtrumque munus voluntatem accommodauerit, scilicet, & ad decurionatum, & tutelam, & cùm tutela sit munus ciuile, in cuius fideiussione promittitur rem pupilli saluam fore *l.* 1. *l. cum pupillus 9. ff. rem pupilli saluam fore*, quemadmodum in fideiussione Magistratus Reipublicam saluam fore. Sic ad exemplum huius muneris introductum intelligitur & illud tutelæ, in qua venit, vt res pupilli salua sit, non verò pœna, id est, vt fideiussor tutoris teneatur ad ea, quæ veniunt in actionem tutelæ, quæ rem persequitur; non autem ad ea, quæ veniunt in rationibus distrahendis, quæ est pœnalis, in quam non se obligat, sed in causam rei pupilli seruandæ, ex quo pater insolidum obligatur in casu *d. l.* 1. *C. quod cum eo*, ex consensu, quem ad tutelam accommodauit, & hanc interpretationem tradit D. Franciscus Amaya *in l.* 1. *C. de Decurionibus, lib.* 10. *num.* 27. veram dicens, & totum triduum in eius meditatione consumpsisse.

35 Vnde venit explicanda *l. si filius 7. ff. de tutelis*, vbi filio tutore constituto pater insolidum tenetur, & distinguendum est: nam si non agnouit filij tutelam, pater solùm tenetur de peculio; si verò tutelam agnouit, & approbauit, tunc insolidum tenetur pater, quemadmodum *in d. l.* 1. *C. quod cum eo.* Nec contra facit *l. Lucius 22. ff. de administr. tutor.* vbi etiamsi filiusfamilias sciente, & consentiente patre tutelam administrauit, solùm datur aduersùs patrem actio de peculio, & de in rem verso, in quorum iurium concordia valde fatigantur, post antiquiores, Horomanus *ad l.* 1. *C. de remiss. pignor.* Cuiac. *tr. 7. ad Africanum, in l. mandasti 46. ff. de negot. gestis.* Anton. Faber *in Iurisprudentia Papin. tit.* 12. *princ.* 1. *illat.* 16. Pacius *centur.* 5. *q.* 76. Donellus *ad rubric. C. quod cum eo, n.* 50. *& seq.* post Bart. plures, quos refert Barbosa *in l. si cum dotem 23. §. transgrediantur*, ex *n.* 8. *ff. soluto matrimonio.* Platea, Pyrrhus, Corneus, Albericus, & Cumanus, quos refert D. Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurion. n.* 29. *&* 30. *cum seq.* qui omnium solutiones reprobat, & *num.* 36. antiquorum differentiam inter tutelam datiuam, & testamentariam admisit: nam in testamentaria tutela satisdatio necessaria non est, quia fides & diligentia tutoris à defuncto approbata, quæ non tam ex bonis, quàm ex moribus spectanda, textus *in princ. &* §. 1. *de satisdatione tutorum. l. testamento 17. ff. de testamentaria tutela*; & fides quam de tutore testamentario defunctus concepit, pro vinculo cedit cautionis, vt aliàs tradit Papinianus *in l. si impuberi 13. §. finali, de tutoribus, & curatoribus datis ab his*, & in hoc casu testamentariæ tutelæ procedit *d. l. Lucius.* Nota verba. *Caium Seium filium familias testamento filio suo tutorem dedit.* Quo casu cùm filius tutor testamentarius nominatus cautionis vinculo liberetur, pater tutelæ consentiens, nisi expressè cauerit, non tenebitur nisi de peculio, quia non debet obligari plusquam filius, nec ad obligandum patrem eius scientia, & consensus sufficiet, vt tradit *ibi* Iurisconsultus, quoniam expressus debet esse animus se obligandi.

Contra verò est in datiua tutela, in qua procedit 36
textus *in d. l. si filiusfamilias 7. ff. de tutelis*, vt constat, ibi. *Si filiusfamilias tutor à Prætore datus sit.* quæ requirit satisdationem, ne pupillorum bona à tutoribus diminuantur, vel consumantur, vt insinuant omnia iura, quæ suprà expendimus: ideo necesse fuit eis à Prætore vberiùs & cautiùs prouideri, ne aliàs si minus idoneè pupillo caueretur, Magistratus in subsidium conueniantur, ex titulo *de Magistratibus conueniendis*; pater verò filij tutoris ob tutelam malo à filio administratam, regulariter nisi de peculio non tenetur, nisi pater tutelam agnouerit, quia tunc insolidum tenebitur, vt *in d. l. si filius 7. ff. de tutelis*, quod ex patris consensu & pupillorum fauore inductum, ob quam causam multa in iure admittuntur specialia, *l. penult. §. cum igitur. C. de necessar. seruis hæredib. instit.* & notat Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurionib. n.* 37.

Quæ omnia iura necessarium fuit explicare, vt sine 37
controuersia constet patrem insolidum teneri, quando consensit dignitati filiifamilias in eis rebus, quæ ad publicam vtilitatem spectant, vt præter iura suprà adducta, Bartolum, & reliquos antiquiores, in eis tenuerunt Corneus, Cumanus, Alexander, Ruinus, Palacios Rubios, & alij, quos refert Barbosa *l. cùm dotem. §. transgrediamur, num.* 10. *& seq. ff. solut. matrim.* Platea, & Lucas de Peña *in locis suprà relatis.* Rodericus Suar. *in l.* 2. *princ. tit. de comperendinat. §. quæritur vlterius, num.* 10. *&* 11. Cuiacius, D. Pichaldus, Donellus & alij, quos refert, idem comprobans D. Amaya *in d. l.* 1. *C. de Decurionib. num.* 2. *& per totam*, quibus addendi Iason, Boërius, Decius, Cassaneus, Romanus, Barbatia, & Calcaneus, quos refert Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 345. *num.* 8. *cum seq.*

Quod magis procedit, si consideres quod traditur 38
in l. 1. §. *pro infante. C. de hon. & munerib. non continuand. lib.* 10. vbi tradit tunc pro infante, cui dignitas delata, patrem non teneri, quando infans dignitatem habere non potest, ex ratione ad finem textus, ibi: *Cùm ad ea tantùm quæ mandari possunt, voluntatem dedisse videatur.* & idem probat *l. Lucius* 21. §. *Imperatores, ff. ad municipal.* & ex Codice Theodosiano, Cuiacio, & aliis tradit D. Amaya *in d.* §. *pro infante*, qui inde dubitat de sententia & lectione, *l. Imperatores, penult. ff. de Decurionib.* & adeò vrgetur, vt eam non interpretetur, & litteram mendosam tradit, de illáque non agimus, quia nostri instituti non est.

Igitur si pater ideo excusatur, quia non videtur 39
consentire dignitati, quæ filio prohibita est, propter ætatem, quia infans filius erat, inde fit, vt cùm Ordo Equestris conferatur etiam infantibus, ex dispensatione Regis in Ordine Alcantaræ, & in aliis, quia à Pontifice solet facilè dispensari, vt experientia compertum, pater pro filio infanti, qui ad Equestrem Ordinem adsumptus, ad erogationes eius dignitatis debeat teneri.

Octauò denique id confirmatur, quia, vt certum 40
est, pupilli nulla possunt considerari merita, vel seruitia, vt Ordinis equestris insignia & dignitas conferatur, nisi respectu patris, vel ad eius petitionem concessio fieret, & tandem sufficiat patrem videre, & permittere filio eam dignitatem dari, & non contradicere, & protestari, imò potiùs in sua domo habere, & alere, vt ex eo quamuis absens fuerit, cùm dignitas collata sit, videatur approbare, & ratum habere, id sufficit, vt ad dignitatis erogationes, & substitui præstationem teneatur, ex *dict. l.* 2. *ff. ad municipal.* eis verbis: *Consensisse autem pater decurionatui filij videtur, si præsens nominationi filij non contradixit, proinde quid, quid in Republica filius gesserit, pater vt fideiussor præstabit. l. honores 7. §. ad decurionatum. ff. de Decurionib.*

eis

eis verbis : *Ita demum pater non consentit, si contrariam voluntatem, vel apud acta Præsidis, vel apud ipsum Ordinem, vel quo alio modo contestatus est.* & idem probant *l. spurij 6. §. pater. ff. eodem l. 1. C. de filiisfamilias, & quemadmodum pro his parentes teneantur, libro 10.* ibi : *Consentire autem etiam is videtur, qui non testificatus dissentire nominationi.* facit *l. si filius 7. ff. de tutelis*, eis verbis : *Si quidem pater tutelam agnouit, solidum debet teneri.* & iterum ibi : *agnouisse autem videtur, siue gesserit, siue gerenti filio consensit.*

41 Et necessarium est, vt excutiatur pater eo inuito dignitatem filio conferri, *l. filiis 5. C. de Decurionib. lib. 10.* ibi : *Sanè si ad nominationem filij consensum non accommodaueris, ob administrationem ipsius minimè conueniri poteris.* & probatur ex *l. Lucius 21. ff. ad municipal.* ibi : *Inuito patre. l. si filius 3. C. ne filius pro patre*, eis verbis : *Inuito patre Decurio creatus sit.*

42 Nec obstabit prædictis *l. filiusfamilias. §. inuitum. ff. de Procurator.* dum tradit, *inuitum accipere debemus non eum, qui contradicit, verùm cum quoque, qui consensisse non probatur.* & idem probat *l. inuitum, ff. de seruitut. vrban. prad.* Quia vltra quàm in correctioribus codicibus, ibi : *Non eum*, legitur *non tantùm eum*, & denotat apertè ita legendum text. *in d. §. inuitum*, ibi : *Verùm cum quoque*, quasi non solùm, qui contradicit, inuitus censetur, sed qui non consentit. & vltra id dictionem *non*, pro non solùm accipi multoties in iure, denotant *l. non enim 38. ff. ad SC. Trebell. l. ne cum filio 16. ff. de furtis*, vbi apertè constat, & ita interpretantur *d. §. Inuitam*, Anton. Augustinus *lib. 2. emendatio. cap. 1.* Gilbertus Regius *lib. 1. enantiophanon. cap. 10.* Iulius Pacius *lib. 19. Isagog. tit. 4. num. 7.*

43 Sed tamen in hoc casu solùm eo quòd pater non contradicit, videtur consentire, *d. l. honores 7. §. ad decurionatum. ff. de Decurion.* & ideo etiamsi pater absens esset, aut ignorans, & postea cognita electione muntus agnouit, vel consentiendo, vel non repugnando, argum. *d. l. filiusfamilias 7. ff. de tutelis.* ex Petro Barbosa, Donello, D. Pichardo, & aliis probauit Amaya *in d. l. 1. C. de Decurionib. num. 5.* Nam, etsi qui tacet, consentire non videatur in prætudicialibus, vt ex *l. inuitum, ff. de seruitut. vrban. prædior.* notarunt Doctores *ibi.* Alex. *lib. 7. cons. 84. ad fin.* Menoch. *cons. 573. num. 12.* Surdus *decis. 302. n. 3. & cons. 349. n. 4.* Couarr. *pract. 15. vers. quintò deinde.* Cassanate *cons. 39. num. 23.* hoc tamen limitatur fauore Reipublicæ, pupillorum, & piæ causæ, vt ex Romano *cons. 311. num. 5.* cum Socino, Mandelo, & Tiraquello notauit Augustinus Barbosa *axiomate 217. num. 5.* quem sequitur Amaya *vbi proximè*, qui ex eo tradit procedere *l. cùm ostendimus 4. §. fin. ff. de fideiussor. tutor.* vbi fideiussores à tutoribus nominati, si præsentes sint, nec contradicant, tenentur, ac si specialiter se obligauerint, quod ea ratione procedere existimant Doctores, propter fauorem pupillorum, & patientiam fideiussorum, & ex Gutterio, Zmallos, Azeuedo, Bobadilla, Arenda 10, Heringio, Farinacio, Morla, D. Pichardo comprobat D. Amaya *d. num. 5.* & ex Zephalo *lib. 3. cons. 437.* tradit testes approbationis, quos dicimus *de abono*, minimè remanere obligatos, nisi expressè deficientibus fideiussoribus se obligauerint soluturos; sed limitandum in causis pupillorum & Reipublicæ, & ita practicatum, & decisum in Pintiana Cancellaria.

44 Et vltra Amayam pro obligatione patris pro filio in hoc casu, vt consentire videatur, notanda, quæ ex Decio, Zephalo, Campegio, Afflicto, Canetio, Bartolo, Baldo, Camerario, Freccia & aliis tradit Surdus *decis. 62. num. 14.* vt pater videatur consentire in omnibus, quæ sunt vtilitatis filiorum, & consensum trahi ad omnia consecutiua actus, & illi annexa, quis vnquam admittere poterit, patrem non consentire dignitati Equestri filij, pro quo regulare est, vt prædiximus patrem petere hoc beneficium à Rege, & impetrare, & quamuis absens foret cùm filio dignitas Equestris collata, approbauit filium obtinuisse, cùm in domo habeat, & viderit deferre Ordinis insignia, nec contra protestatus, quibus addenda verba Stephani Gratiani *1. tom. disceptatio. cap. 166. num. 9.* dùm tradit patrem obligatum censeri pro expensis necessariis, quas aliquis faceret pro filio existente in studio. *l. sed Iulianus, §. quod dicitur. ff. ad Maced.* & subdit hæc verba: *Quasi hoc cesserit in illius vtilitatem, cùm scientia filij sit lætitia patris, & dignitas vnius, gloria, & laus alterius, §. generaliter, in fin. vbi glossa verb. occasionem, Auth. constitutio, de dignitat. gloss. in d. §. quod dicitur, in verb. solebat, in fine.*

Hæc autem omnia, quæ iuri consona, ita procedunt, vt pater insolidum teneatur, si bona filij non possederit, quia existentibus bonis filij, primò in eis excussio facienda, vt apertè comprobat *l. 1. C. de Decurionib. lib. 10.* vbi loquens cum filio, qui ad dignitatem nominatus, tradit eis verbis : *Nam in hac parte vice fideiussoris pater accipitur, sed non antè, nisi tuis propriis rebus excussis.* Nam etsi regulariter in omnibus fideiussoribus admissum, vt in voluntate sit creditori, quem ex reo, vel fideiussore velit conuenire, *l. 3. l. iure 5. C. de fideiussor.* ante nouam constitutionem, *Auth. præsente. C. eod.* de quo plurimos congessit Oldwald. *in notat. ad Donell. Comat. cap. 48. litt. I. cum seq.* Gutierr. *de iuram. confirmat. 1. p. cap. 23.* Attamen in nostro casu cùm pater pro dignitate filij, vt fideiussor simpliciter non habeatur, sed pro fideiussore indemnitatis, non absolutè debitor censetur; sed conditionalis, si ex filij bonis consequi non possit, quod Reipublicæ interest, ita ex pluribus iuribus Platea, Valençuela, Hippolyt. de Marsiliis, Heringio, Gama, Flores de Mena, Azeuedo, Anilesio, & aliis probauit Amaya *in d. l. 1. C. de Decurionibus, num. 6. 7. & 8.* & hanc obligationem patris ad onera dignitatis filij ex Parisio, Platea, Ioanne Lupo, & Sebastiano Monticello probauit Paschalius *de viribus patriæ potestatis 1. p. c. 6. num. 81.* 45

Nec obstat quod suprà *num. 7. & 8.* expendimus, patrem non debere pro filio teneri, ex tit. *C. ne filius pro patre, ex tit. C. ne vxor pro marito*, cum aliis *ibi* expensis, quia in hoc casu ex sua obligatione pater conuenitur, quia permisit filium eligi ad Magistratum, & munus publicum, ex rationibus suprà expensis, aliàs regulariter pater pro filio non tenetur, vel è contra, ex dictis titulis, & *l. 2. tit. 29. part. 4. l. 15. tit. 3. p. 5 l. 15. tit. 10. l. 9. tit. 1. p. 7.* & quæ ex Bartolo, Baldo, Saliceto, Alexandro, Georgio, Mario, Muta, Petro Gregorio, Dueñas, Menochio, & aliis pluribus tradit Mastrillus *de Magistr. lib. 1. c. 28. num. 16. cum seq.* Iason *in §. actiones, num. 67. Inst. de action.* Baiard. *ad Iulium Clarum, q. 86.* Canallus *resolut. criminal. casu 149. num. 16. & casu 250.* Farinacius *in praxi delict. 1. p. q. 24. num. 2. & per totum.* Gregor. Lopez *in dict. l. 2. gloss. 11.* Couarr. *lib. 2. var. c. 8.* Paschalius *de patria potest. 4. cap. 5. per totum*, qui omnes tenent patrem nec pro debito, aut delicto filij teneri, & quando pater pro delicto filij, quem officio præposuit, vel dominus pro delicto famuli, aut serui, videndi Farinacius *dict. q. 24. num. 49. & seq.* Chaldas Pereir. *de extinctione emphyteusis, lib. 4. c. 19.* Barbosa *in l. si mora 10. n. 38. ff. soluto matrimonio.* Menochius *lib. 2. de arbitrar. casu 345.* 46

ALLEGATIO CXIII.

Officia duo exercens, pro illis duobus ad onera tenetur.

1 *Duobus in locis idem ipse stare non potest.*
l. si vt certo. §. si duobus vehiculum, ff. commodat.

2 *Onere duplici quis non debet pro eadem re grauari.*
l. nauis onusta. §. cùm autem, ff. ad leg. Rhodiam de iactu, & n.27.
l. Sticho 36. in fin. ff. de vsufruct. legat.
l. Titia cùm testamento 35. §. qui inuita, ff. de legat. 2. & n.27.
l. vnum ex familia 69. §. si rem. ff. eod.
l.1. §. interdum, ff. ad l. falcidiam.

3 *Onera plura eodem tempore quis subire non tenetur.*
l. si cùm dotem, §. si pater. ff. solut. matrimon.

4 *Personæ duæ in eodem considerantur ex diuersis qualitatibus, n. 5. & 6.*
l. si consul. 3. ff. de adoptionib.
Actio & passio in eodem concurrere non possunt.
l. debitori. C. de pactis.
l. Vranius, ff. de fideiussoribus.
l.2. ff. de stipulat. seruorum.

5 *l. tutorem, ff. de his quibus vt indignis.*
l. si non subscripsisti. C. de admin. tutor.
l. 1. §. solet. ff. quando appellandum sit.
l. duorum, ff. de operis libertorum.
l. Procuratores, §. si plures. ff. de tribut. act.
c. ex litteris, de probation.
cap. cùm in Ecclesiis, de conces. Prabend. lib.6.
cap. postulasti, eodem tit.

6 *Duplex persona in eadem potest considerari.*

7 *Persona eadem potest diuerso iure censeri, ex diuersis causis.*

8 *Officia duo, licèt coniungantur in eadem persona, retinent suas qualitates.*
l.2. C. de omni agro deserto, lib.11.
l. si pariter. ff. de liberali causa.
l. si plures, ff. de pactis.
l. alimenta, §. Basilica, ff. de aliment. legat.
cap. cum authoritate, §. licet, de conces. Prabend. in 6.

9 *Factum idem ex diuersis qualitatibus duo potest diuersa delicta producere.*
l. si adulterium cum incestu 38. §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulter. & n.20.
l. vim passa. §. præscriptione, ff. eod.
l.1. C. ad l. Flauiam de plagiariis.

10 *Salaria duo percipere potest, qui habet duo officia, si pro quocumque est salarium, & officia non sint incompatibilia.*
l. binos, C. de Aduocat. diuers. iudic.
l. his scholaribus, C. de dignitatib. lib.12.

11 *Onus qui sentit, debet commodum sentire, & econtrà.*
l. secundùm naturam. ff. de regul. iuris.

12 *Plura cui committuntur, plura exiguntur.*
l. si mihi & Titio, in princ. ff. de leg.1.
l. Titius. §. qui Marco, ff. de ann. legatis.

13 *Aries duas exercens vtriusque oneribus subiicitur.*
c. postulasti, de conces. Prabend.
l. legatis, §. si vnus, ff. de legat.3.

14 *Domicila duo potest quis habere, & in vtroque onera subire tenetur.*
l. lex Cornelia. §. si tamen, ff. de iniuriis.
l. eius qui 27. §. fin. ff. ad municipalem.
l. Labeo. ff. eodem.
l. assumptio. §. iuris prudentibus, ff. eodem.
l.1. C. de municipib. lib.10.
l. priuilegia 6. C. de incolis.
l.5. tit.9. lib.7. Recopil.
Bona possidens in duobus locis, in vtroque est collectandus.

15 *Feuda duo quis adquirere potest.*
cap. 1. titul. de vasallo qui contra constitut. Lotharij.
cap.1. §.illud 1. de prohibit. feud.alienat. per Fed.ericum.
Feuda duo habens, eo priuandus, pro quo seruitia non exhibuerit.

16 *Lucra duo percipiens, ad duo onera pro illis tenetur: beneficia duo obtinens debet vtrique seruire in digniori per se, in alio per substitutum, si sint incompatibilia.*
Concil. Trident. sess.24. c.4.

17 *Dignior semper debet præferri.*

18 *Beneficia duo qui obtinet, debet illorum onera subire, etiamsi sint vnita, si tamen vnio non sit per viam incorporationis.*

19 *Vnio beneficiorum censetur facta sine præiudicio onerum.*

20 *Seruitia personalia duplicia quando domini à vasallis petere possunt.*
l.1. & toto tit. C. ne quis liber inuitus, lib.11.
l.vnica. C. ne operæ à collator. exig. lib.10.
l. 1. & 2. Cod. ne rusticani ad vllum obseq. lib.12.
Auth. de mandatis Princ. §. illud.
Auth. de collatorib. §. ad hoc iubemus.
Auth. vt Iudices sine quoquo suffrag.
l.nunquam. ff. de priuatis delictis.
l.adulterium cum incestu. §. inter stuprum. ff. ad leg. Iul. de adulter.

21 *Seruitia alicuius dignitatis censentur realia.*
l. cùm fundo 36. ff. de seruit. rusticor.
l.cùm fundus 13. ff. comm. prædior.
l. finali. §. vltim. ff. de contrah. emption. & num. seq.

22 *Obligatio seruiendi personaliter est mixta.*
l. fin. §. mixta, ff. de muner. & honorib.
l.forma. §. is verò, ff. de censibus.
Onus reale transit in exemptos cum re.
c. verùm, de foro competenti.
Clerici in Gallia in oneribus realibus eorum sæcularibus conueniunt, licet non admissum sit in Hispania.
l. qui aliena 34. ff. de negot. gestis.
l. vnus ex sociis 34. ff. de seruit. rustic. prædior.

23 *Consiliarij excusati bello personaliter assistere.*
l.7. & 8. tit.4. lib.6. Recop.
l.1. tit.1. lib.6. Recop.

24 *Regis decreta omnino seruanda.*
l. final. C. de legibus.

25 *Vizcaini qui habent plures lanzas, pro omnibus seruire debent.*

26 *Ministeria diuersa quis potest explere per substitutum.*

27 *Onere duplici grauatur quis ex diuersis causis.*

28 *Feudatarius domino seruitia exhibere debet, quando ex sua causa, vel suorum bellum gerit.*
l. illam. 19. C. de collation.
Authent. de non eligendo secundò nibentes. §. cùm igitur.
Authent. de triente & semisse. §. & consideramus.

De materia præcedentis quæstionis, vtrùm qui officium, & stipendium habet in Aula regia, & simul Equestris Ordinis fuerit miles, si teneatur personaliter Regem ad bellum comitari pro officio & seruitio, quod circa eum exercet, etiam debeat in militia Ordinis substitutum præstare.

1 EST qui debet Regem personaliter sequi ad bellum ob ministerium, & seruitium, quod exhibet in Aula regia, etiam si dignitate Equestris Ordinis condecoretur, compellendus non sit substitutum militem Ordini Equestri exhibere suaderi videtur; quia quemadmodum quis stare non potest in loco, in quo alius stat, ita nec idem ipse in duabus partibus, argum. *l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, ff. commodati*, cum ibi notatis, & cùm substitutus, vt in allegatione præcedenti tradidimus, propter defectum, vel impedimentum personæ præstetur, cùm in hoc casu, quasi de Regis familia, iste Regem debeat cum persona sua comitari, non debet pro seruitio personali quod exhibet, ampliùs teneri.

2 Tum, quia non debet quis pro eadem re, id est, sua persona, duplici oncre grauari. *l. nauis onusta 4. §. cùm autem, ff. ad l. Rhodiam de iactu. l. Sticho 36. in fin. ff. de vsufructu legato. l. Titia cum testamento 35. §. qui in vita. ff. de legat. 2. l. vnum ex familia 69. §. si rem. eodem. l. 1. §. interdum. ff. ad leg. Falcid.* & vltra ordinarios in eis iuribus comprobarunt Federicus de Senis, Romanus, Decius, Parisius, Alexand. Socinus, Cranetta, Vincentius de Franchis, Menochius, Molina, Peregrinus, Surdus, Tuschus, Farinacius, & alij, quos cumulat Augustinus Barbosa *axiomate 165. n. 1.*

3 Vlteriùs, quia idem quod procedit respectu eiusdem rei, & personæ, etiam locum habet in eodem tempore, vt qui onere plura eodem tempore subire non teneatur, *l. si cùm dotem. §. pater matrimonio.* Federicus de Senis *cons. 151. num. 4. vers. præterea nemo.* Tuschus *pract. litt. O, concl. 137.* & facit in terminis consilium Oldradi 134. vbi cùm miles qui à Barone, vasallo Regis Galliæ feudum haberet, iuberetur à Rege ad bellum Gasconiæ personaliter ire, & Barone expeditionem belli, vt Regem comitaretur, fecit expensas, & ipsi militi indixit certam præstationem pecuniarum pro illis expensis ratione feudi; cùm idem Baro requisisset dictum militem, vt cum eo ad exercitum Regis Galliæ proficisceretur, consuluit Oldradus militem, qui personaliter, & de mandato Regis ad exercitum iret, non teneri ad impositionem Baronis pro expensis belli. Vnde si in hoc casu non tenetur feudatarius Baroni, quia debet mandato Regis obsequi, & cùm suam personam ad bellum exhibeat ad alias expensas non obligatus, multo magis, qui de familia Regis nostri eius mandato ipsum comitari personaliter tenentur, non debent obligari ad expensas substituti, vt per illum deserviant Equestri Ordini militari.

Sed nihilominus contraria sententia pluribus fundamentis probatur, vt qui propter seruitium, & stipendium Aulæ regiæ tenetur personaliter Regem ad bellum comitari, adhuc teneatur diuerso respectu, id est, propter equestris Ordinis dignitatem, substitutum præstare, qui pro illa deserviat in Ordinis militia, quando ipse idem Eques non possit personaliter bello interesse cum militibus Ordinis. Idque videtur comprobari; quia in eadem persona duæ & diuersæ personæ considerantur ex diuersis iuribus, & qualitatibus, *l. si consul. 3. ff. de adoption.* vbi quòd magis est actio, & passio, quæ in vno, & eodem concurrere non possunt. *l. debitori. C. de pactis. l. 2. ff. de stipulat. seruor. l. Vranius, ff. de fideiussoribus. & vltimo, de institut.* D. Solorzanus *tom. 2. de iur. Indiar. lib. 2. cap. 21. num. 6.* adducens Senecam *lib 5. de benefic. cap. 9.* adhuc respectu diuersi iuris personæ publicæ & priuatæ admittitur, vt possit Consul, vel præses filiusfamilias apud seipsum emancipari, vel in adoptionem dari.

5 Et faciunt vulgaria verba textus *in l. tutorem. ff. de his quibus vt indignis*, ibi: *Discreta enim sunt iura, quamuis plura in eandem personam deuenerint, aliud tutoris, aliud legatarij, l. si non subscripsisti vt fideiussor 25. C. de administrat. tutor. l. 1. §. solet, in fin. ff. quando appellandum sit. l. duorum. ff. de operis libertor. l. procuratores. §. si plures. ff. de tributor. action. c. ex literis, de probation. c. cùm in Ecclesiis, & c. postulasti, de concess. prubend. lib. 6.*

6 Et in variis casibus hanc personarum differentiam, & duplicitatem in eodem subiecto notarunt Lapus *allegat. 99.* ex Coccino, Marta, Tiraquello, Cancerio, & Rotæ decisionibus in pluribus practicabilibus cum Bartolo, Abbate, Calderino, Baldo, Castrensi, Decio, Fulgosio, Romano, Cassaneo, Menochio, Gratiano, Seraphino & aliis pluribus, probauit D. Salgado de supplicatione ad Sanctissimum *1. p. c. 12. n. 16. & 2. p. c. 15. à n. 28. vsque n. 45.* & multis etiam probat D. Solorzanus *de Indiarum iure, tom. 1. lib. 2. cap. 21. num. 7. vsque ad num. 15.*

7 Nec obstat vulgare illud axioma, quòd eadem res & persona non potest diuerso iure censeri, quia id non procedit, quando diuersi respectus considerantur; tunc enim ex illorum diuersitate in eadem persona ius diuersum, & consideratio procedit; vt probarunt Ant. Monach. *decis. Florentin. 67. num. 9.* Rota apud Farinacium *669. num. 3. 1. p. recentiorum*, & Augustin. Barbosa *axiomat. 135. num. 7.* & probarunt suprà relati. Vnde in eadem persona rectè poterit considerari diuersa obligatio, alia comitando Regem quasi domesticus Aulæ regiæ, & propter officij stipendium; altera, vt miles Equestris Ordinis, vt debeat vtrique satisfacere.

8 Facit doctrina glossæ, & aliorum *in cap. 1. ne sede vacante, & in l. 1. ff. de legat. 1.* vt quando in eadem persona adinuicem iunguntur duo officia, vtrumque retinet iura sua, sequitur Bartol. *in l. si conuenerit. §. nuda. ff. de pigneratitia action.* Ferret. *vol. 2. cons. 242. num. 13.* D. Valenzuela *cons. 69. num. 32.* vbi etiam *num. 37.* vt quoties considerantur duæ personæ in eodem subiecto, potest vna iuuare alteram, & supplere quod in se non habet. *l. 2. C. de omni agro deserto, lib. 11.* quemadmodum & vnus homo potest se iuuare altero, qui per se solus prænalere non posset. *l. si pariter. ff. de liberal. causa, l. si plures*, vbi Doctores, *ff. de pactis. l. alimenta. §. Basilicæ. ff. de alimentis legat. cap. cùm authoritate, §. licet enim, de concess. præbend. lib. 6.* ex Bartolo, Benedicto de Plumbino, Hieronymo

Gabriele, Surdo, Igneo, Mynſingero, Baldo, Menochio, Pariſio, Gratiano, Rotæ decisionibus, & aliis probauit D. Solorzanus *d. cap. 21. n. 13.* vnde duplex dignitas, vel officium, aliud in aula Regis, alterum Equeſtris Ordinis, non debent confundi, ſed vtrumque ſuam dignitatem, & naturam retinere, vt qui illa ſimul habuerit, ad vtriuſque onera teneatur.

9 Sed & quod plus eſt, cùm in vno & eodem facto diuerſæ qualitates intercedunt, non pro vno, ſed pro pluribus factis cõſiderentur, vt ex vno delicto ratione diuerſæ qualitatis, plura delicta cenſentur, vt in adulterio cum inceſtu coniuncto, quia licèt reus adulterij remiſſionem obtinuerit, pro inceſtu puniri poteſt, vt ex *l. ſi adulterium cum inceſtu 38. §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulteriis, l. vim paſſa 39. §. præſcriptione. ff. eodem. l. 1. C. ad l. Flauiam de plagiariis*, & aliis pluribus in Cancellaria Granatenſi, me indice, deciſum, & latè per 35. numeros probaui *1. deciſ. 50.*

10 Maximè, quia ille, in quem concurrunt duo officia, vel dignitates, & pro quacumque eſt ſalarium aſſignatum, poteſt percipere duo ſalaria, imò ei debentur, ſi ſalarium pro quolibet officio conſtitutum ſit, cùm is, qui gerit duo officia, duas perſonas repræſentet, gloſſ. *in. l. matriculam. C. de agent. in reb. lib. 12. Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragio, §. illud*, cum Bartolo, Angelo, Iacobo de Beluiſo, Menochio, Guillermo Benedicto, & aliis probauit Maſtrillus *lib. 1. cap. 21. n. 72.* idque maximè procedit, quando officia non ſunt incompatibilia, vt in hoc caſu, argumento *l. binos. C. de Aduocat. diuerſ. iudic.* Couarr. *var. reſolution. lib. 3. cap. 13. n. 6.* cum Bartolo, Alexandro, Baldo, Capicio, Platea, Ponte, Alberico, & aliis idem Maſtrillus *vbi proximè num. 74. cum ſeqq.* ex Auileſio, Bobadilla Azenedo, Seſſe, Surdo, Fontanella *deciſ. 248. num. 8.* ex *l. his ſcholaribus. C. de dignit. lib. 12.* cum Paulo de Caſtro, & Caputaquenſi, Auendañ. *de exequend. mandat. c. 4. num. 37.*

11 Et cùm ex iuris regulis, qui ſentit commodum, debeat ſentire onus, *l. ſecundùm naturam 10. ff. de reg. iur.* Oldrad. Anchar. Alexand. Menochius, Tuſchus, & alij, quos refert Barboſa *axiomate 169. num. 3.* Meritò cùm vnus & idem commoda vtriuſque officij conſequatur, videlicet ſtipendium pro Aulæ regiæ ſeruitio, & ex hoc perſonaliter Regem debeat ad bellum comitari, & in Equeſtri Ordine dignitatem, honorem, & decem millium marapetinorum ſtipendium, quod dicitur panis, & aquæ, & multi ex Equitibus habeant commendas Ordinis, quarum reditus ſunt magnæ quantitatis millium, vel duorum millium, & vltra aureorum militiæ Ordinis, oneri debent ſubiacere, & ſaltim ſi in illa non poſſint perſonaliter bello intereſſe, ſubſtitutum præſtare. Nam ſicut vtriuſque officij quis emolumentum habet, ita etiam in vtroque officio onus ſubire debet, ex pluribus tenet Decius *in cap. ex litteris, de probat.* ex *num. 67. vſque ad num. 72.*

12 Deinde iuuat doctrina Bartoli *in l. ſi mihi, & tibi 12. ff. de legat. 1.* vt quando plurima iura deueniunt ad vnum, ille ſolus facere debet, quod poterant plures, & multis confirmat Tranquillus *tract. de nobil. cap. 28. num. 12. & de retractu lignag. §. 1. gloſſ. 18. num. 21. & ſequentib.* Et ſi plura iura ad vnum deueniant, vnum per alium non confundi, ſed vnumquodque manere illæſum, & in ſuo robore, ex *l. ſi mihi & Titio, in princ. ff. de legat. 1.* Bartolo, Caſtrenſi, Imola, Alex. Iaſone, & Crauetta probauit Surdus *deciſ. 110. num. 8. & deciſ. 155. num. 3.* & ex *l. Titius. §. qui Marco, ff. de annuis legat.* ex Platea probauit Auendañ. *de exequend. mandat. cap. 4. num. 37. verſ. Tertiò.* Et ex doctrina gloſſæ *in l. Presbyteri, verb. honoris. C. de Epiſcop. & Cleric.* cui plura committuntur, plura exiguntur, probauit Balzar *de feud. lib. 2. tit. de pace Conſtantiæ, verſ. quoniam, n. 9.* Thomas Accius *de ludo ſcaccorum q. 12. num. 74.*

Præterea fauet Romanus *conſ. 422.* vbi ex *cap. poſtulaſti, de conceſſ. præbend. l. legatis. §. ſi vnus. ff. de leg. 3.* & aliis iuribus, Ioanne Andrea, & pluribus probat vnum exercentem duãs artes ligari conſtitutionibus ambarum & oneribus ſubiici, quando exercitium vtriuſque eſt ſeparatum & diuerſum ab alio, vt in noſtro caſu, quia valde differunt eſſe domeſticum Aulæ regiæ, vel militem ordinis Equeſtris. 13

Et addenda eſt doctrina gloſſæ, & *ibi* Imolæ *in cap. omnes Principes, de maioritat. & obedient.* vt qui habet duo domicilia & vicinitates, vt quis poteſt habere, *l. lex Cornelia 5. §. ſi tamen. ff. de iniuriis. l. eius qui 27. §. fin. ff. ad municipal.* ad vtriuſque onera teneatur, vt ex *l. Labeo, l. aſſumptio, §. iuris prudentibus. ff. ad municipal.* probauit Gregorius Lop. *in gloſſ. magna, ad medium*, quæ eſt *gloſſ. 9. tit. 28. part. 3.* & ex *l. 1. Cod. de municip. lib. 10. l. priuilegio 6. Cod. de incolis*, notauit Amaya *ad libros voluminis, in l. ciues 7. Cod. de incolis, lib. 10. num. 118.* Et propter bona, quæ quis poſſidet in alio oppido, quàm in illo in quo moratur etiam in loco bonorum tributa ſoluere debere, expreſsè probat *l. 5. tit. 9. lib. 7. Recop.* vbi ex gloſſa, Bartolo, Socino, Deciano, Crauetta, Didaco Perez, & Auendañ. probauit Azeued. *in dict. l. 5.* & quamuis idem *in l. 10. tit. 14. lib. 6. Recop. num. 6.* contra Petrum de Antiboli admittat opinionem Ægidij, vt qui eſt vicinus vnius loci, & in alio habet bona, non teneatur ad onera, niſi pro loco, in quo habuerit bona: ſed tamen ſi in vtroque bona habuerit, admittit in vtroque poſſe collectari. Nota verba: *Neque eſt quis duplici onere collectandus, vno in ciuitate, vbi degit, alio in ciuitate, vbi bona ſita, ſed in illo tantum pro bonis ibi exiſtentibus, & in loco vbi vixit, pro bonis ibi poſſeſſis per eum.* Igitur dupliciter & in vtroque loco eſt collectandus reſpectu bonorum vtriuſque, & idem dicendum circa duas, vel plures dignitates, vt omnium onera ſubire debeat. 14

Rurſus, quia cùm idem ipſe plura feuda ab eodem domino, & à pluribus dominis adquirere poteſt, *c. 1. tit. de vaſallo, qui contra conſtitut. Lotharij Regis, c. 1. §. illud el 1. de prohibit. feud. alien. per Federicum.* Schraderus *de feud. 4. p. cap. 3. n. 9.* & ſi pro quolibet feudo ſeruitium non exhibuerit, vel canonem nõ ſoluerit, feudo priuandus: quod adeò verum, vt ſi quis ab eodem domino plura feuda habuerit, & vnicus canonem non ſoluerit, vel ſeruitia non exhibuerit, licèt aliorum feudorum oneribus ſatisfaciat, dubitatur vtrùm propter defectum vnius feudi, omnibus, quæ ab eodem domino habet, priuandus. Et verius eſt, vt ſolùm illo feudo priuari debeat, pro quo ſoluere ceſſauit, non aliis, gloſſ. *in cap. ad Apoſtolicæ. §. præter hoc, verb. reprehendi, de ſentent. excomm.* & probauit Schraderus *de feud. p. 9. c. 6. n. 81.* 15

Sed etiam in terminis noſtræ quæſtionis probant plures Doctorum traditiones, vt qui duo lucra percipit, ex eis ad duo onera teneatur, vt notarunt Felinus, Ioannes Andreas, & Baldus *in cap. cùm olim, de re iudicata*, & in ſpecie, vt qui debet ex duabus cauſis perſonaliter intereſſe, debeat in digniori alium ſubſtituere, cùm ex ſe non poſſit eodem tempore inſeruire, notauit Gratianus *diſceptationum tom. 5. cap. 894. num. 23.* vt qui habet duo beneficia, ad vtriuſque onera teneatur, in alio ex ſe, in oltero verò per ſubſtitutum. Nota verba ibi: *Obtinens autem dignitatem & Canonicatum, ſeu portionem in eadem Eccleſia, an teneatur per ſe ipſum ſubire onera vtriuſque beneficij, vel ſatisfaciat diſpoſi* 16

dispositioni Concilij d. sess. 22. cap. 4. in fin. si personaliter deseruiat in Canonicatu, seu dignitate: per substitutum verò in portione, non obstante consuetudine contraria Ecclesiæ, dicendum est, quod debet deseruire oneribus vtriusque beneficij per se ipsum, quomodo sint compatibilia, & eodem tempore non præstentur: nam percipit duplices fructus & distributiones, Ioannes Andreas in cap. cùm alium olim, vbi Felinus, num. 1. de re iudicata; vnde duplex onus subire debet, & duarum personarum vicem præstare.

17 Ex quo cùm incompatibile sit in nostro casu, vt Regem personaliter comitetur ad bellum, & idem in militia Ordinis assistat, debet Regi tanquam digniori personam exhibere: at verò quoad militiam Equestrem Ordinis substitutum præstare.

18 Suffragatur etiam quod tradit Nicolaus Garcia *de benefic. 3. part. cap. 2. num. 502. cum sequent.* vt quamuis qui habet dignitatem & Canonicatum in eadem Ecclesia, teneatur personaliter vtriusque onera subire, nec satisfaciat, si substituat in vna; tamen quando seruitia ita concurrunt, vt ab eadem persona eodem tempore præstari nequaquam possint, potrò facultatem substituendi in seruitio Canonicatus alium Canonicum, qui eo tempore seruitio non sit obstrictus non esse denegandam, quoties impedimentum iustum fuerit, & probat ex declaratione sanctæ Congregationis Concilij in causa Saguntina, & in alia Abulensi, & vna Burgensi, & decreto 18. Concilij Compostellani, idque tradit procedere Nicolaus Garcia *n. 506.* etiamsi duo beneficia, quæ in eadem persona concurrunt, sint inuicem vnita, dum facta sit vnio æquè principaliter, nam tunc velut duo beneficia obtinentur, & vtriusque onera præstanda; secus verò cùm portio, vel Canonicatus vniretur dignitati perpetuò & accessoriè per viam incorporationis, quia tunc portio & Canonicatus deficit, & eius titulus extingnitur, & sic eius onera dubent cessare. Quod cùm in præsenti non procedat, quia per se, & separata consistant munera Aulæ regiæ, & dignitatis Equestris, & obligationes per se diuersæ considerantur, ideo vtrisque satisfieri oportebit.

19 Cui conuenit decisio Seraphini 787. *num. 4.* in nouissimis vitæ, vbi vnione facta Monasterij, vel Ecclesiæ, adhuc durant onera vtriusque, & ponit exemplum in Diœcesi Burgensi, quod sequitur, & comprobat Marta *in compilatione decis. num 6. tom. verb. vnio, cap. 46.* qui tradit etiamsi beneficia vnita sint, adhuc sine præiudicio annatæ vnionis censeatur.

20 Vlteriùs, etiamsi seruitia personalia extra consuetudinem & conuentionem à vasallis domini non possint extorquere, *l. vnica. C. ne operæ à collator. exigantur, lib. 10. l. 1. & 2. C. ne rusticum ad vllum obseq. reuocentur, lib. 12. l. 1. & toto titulo, C. ne quis liber inuitus, lib. 11. Authent. de mandatis Princip. §. illud, Auth. de collator. §. ad hoc iubemus, Auth. vt iudices sine quoquo suffragio, in princ.* cum Bartolo, Platea, Alexandro, Tuscho, Riccio, Gregorio Lopezio, Baeza, & aliis P. Solorzanus *2. tom de Indiar. gubernat. lib. 2. cap. 1. num. 26. & 27. & cap. 28. num. 50.* tamen respectu diuersorum iurium, vel possessionum duo seruitia, & collectæ eidem personæ componi possunt ratione bonorum, vt supra probauimus *num. 13.* & vltrà notarunt Bartol. *in l. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10* Baldus *in l. etiam, C. de execution. rei iudicatæ,* Roland. *vol. 1. cons. 32. num 7.* Natta *consil. 520. n. 24.* Camillus Visitarinus *in repetit. l. 1. ff. solut. matrim. num. 177.* Cancer. *lib. 2. variar. cap. 6. num. 170.* & D. Ioann. Solorzanus *d. lib. 1. c. 18. num. 53.* adducit illud, quod apud Plutarchum Hibicus dicebat Antonio: *Si vis duas collectas, da duas messes:* Et pluralitas actuum in vno subiecto concurrens non confunditur nec impedit duplicem præstationem operari. *l. si adulterium cum incestu, in princip. & §. inter stuprum, ff. ad l. Iul. de adulterijs. l. nunquam, ff. de priuatis delictis.* ex quibus in terminis notauit Albericus de Rosatis *de statutis, q. 141. num. 4.* & addenda quæ suprà adduximus *num. 8.*

Præsertim, quia seruitia ob aliquam dignitatem debita censentur realia, vt notarunt Iiernia, Præpositus, & Afflictis, quos refert Schraderus *de feudis 6. p. c. 6. num. 18.* qui adducit *l. cum fundo 36. ff. de seruitut. rusticor. prædior. l. cùm fundus 13. ff. commun. prædior.* ideo ratione rei transit onus, vt qui dignitatem habet, recusare non possit, arg. *l. fin. §. vltim. ff. de contrahend. emption.* vbi communiter notatur. 21

Et saltim hæc obligatio inseruiendi personaliter in bello, vel dandi substitutum, quando iustum impedimentum est, munus mixtum, & obligatio censeri oportet, quia munera mixta sunt, quæ respiciunt ministeriũ personale, & patrimonij, quæ respiciunt sumptus, & erogationes *l. final. §. mixta. ff. de muner. & honoribus*, & cum dignitate ad quemcumque transferuntur, ex *d. l. fin. §. vltim.* & quando ratione rei persona grauatur, onus mixtum censetur, Ægidius *de collectis, num. 8.* qui reprobat Iasonem, qui non reale, sed personale dicebat, & esse mixtum tenuerunt Festasius *de æstim. & collectis, c. 2. num. 52.* Guillelmus de Cuneo *tract. de muneribus, mm. 16.* Ferretus *de gabellis, num. 502.* & videndi Rolandus, & Natta, quos refert Leo *2. p. decis. Valent. 159. num. 9.* & facit *l. forma. §. is verò, ff. de censibus*, & quæ ex pluribus notauit D. Solorzanus *2. tom. de Ind. ar. gubernat. lib. 2. cap. 26. num. 12.* & hoc casu onus cum re transit, idque etiamsi res, cui onus annexum, transeat in exemptum, quia illum etiam tenet & sequitur onus reale, *c. verò, de foro competenti*, vnde in Gallia practicatur in actionibus & oneribus realibus posse Clericos coram iudicibus sæcularibus conueniri, quasi magis res ipsæ, quàm personæ conueniantur. *l. qui alienæ 34. ff. de negot. gestis*, ibi: *Sententia prædio datur. l. vnus ex sociis 34. ff. de seruit. rusticor. prædior.* eis verbis: *Tamen quoniam non personæ, sed prædia debentur*; licèt non admissum in Hispania, vt tradit Barbosa *de iure Ecclesiastico, lib. 1. c. 9. §. 2. n. 107.* 22

Denique: nam si contrà admitteretur, videbatur violari dispositio omnium regalium decretorum in hoc casu, ex quibus apertè insinuatur, qui à Regis patrimonio, vel liberalitate duo officia, aut plura, vel commoda habet, duplici, & multiplici oneri in militia Equestri subiacere: vt si Eques Ordinis habeat commendam, etiamsi personaliter militiæ interfit, debet pro commenda alium substitutum militem præstare, & expressè etiam decretum est, vt qui duobus Senatibus, vel pluribus inseruierit, pro vnoquoque milite substitutum præstet, & ego qui Ordinis Equestris Diui Iacobi insigni condecoratus, etiamsi obtulissem bello personaliter interesse, tamen propter munus publicum, quo in supremo Senatu fungor, cùm excusatus sum personalitet in bello assistere, ex *l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop.* qua excusantur, qui iustè occupati, & expressè Regis nostri decreto excusantur Consiliarij, vt personaliter bello assistant, & debeant substitutum præstare, iuxta *l. 1. ad finem, tit. 1 lib. 6. Recopilat.* quamuis propter Ordinem Equestrem, substitutum qui pro me deseruiat, exhibuerim; tamen propter munus Senatus supremi alium substitutum, & propter Senatum salis, in quo assideo, alterum exhibui, vt tres præstiterim substitutos diuersorum munerum ratione. 23

Quæ omnia à Rege nostro decreta videntur improbari 24

bari & contemni, si in hoc casu respectu diuersæ qualitatis duo onera, id est, seruiendi personaliter, & per substitutum, non iniungantur, quod ferendum non est: nam, vt traditur *in l. fin. C. de legibus*, ibi: *Quis tanta superbia tumidus est, vt regalem sensum contemnere audeat.*

Quod vltra regia decreta consuetudine, & experientia comprobatum; nam qui duos maioratus possederit, quibus iniunctum milites, id est, *lanzas*, ad bellum Regi præstare, quamuis ad bellum personaliter Regem comitetur, qui possidet maioratum, adhuc milites præstare debet, & apud Vizcainos, qui certa militaria stipendia possederint, quæ dicimus *lanzas mareantes*, si plures vni conferantur, adhuc, etsi ille in classi nauali personaliter assistat, pro aliis stipendiis debet seruitium exhibere per alios substitutos, vt notum est.

26 Nec obstant, quæ contra fuerunt expensa *num. 1. cum seqq.* quia quod traditur non posse vnum & eundem in diuersis locis, & ministeriis assistere, facilè excluditur: non enim admittimus, nec requirimus eiusdem præsentiam & personam in diuersis actibus, scilicet Regem comitari, & in ordine per se militare, sed substitutum Ordinis militiæ præstare, quod facile admittendum, vt in exemplis suprà adductis.

27 Rursus faciliùs excludendum vulgare axioma, vt non debeat quis pro eadem re duplici onere grauari, de quo *num. 2.* quippe in hoc casu non grauamus duplici onere Equitem Ordinis militaris domesticum Aulæ regiæ pro eadem re, sed pro diuersis, videlicet, officiis, & muneribus, vt satis probauimus, quo casu ipsa iura, quæ pro contrario expensa, apertè admittunt: nam *in l. Titia cum testamento. §. qui in vita. ff. de legat. 2.* filius hæres institutus potest conueniri actione de dote, vel pro legato, si amplius in actione, quàm in legato, vel è contrario continetur, & respectu illius qualitatis diuersæ, duplici subiicitur obligationi, & idem traditur *in l. nauis onustæ 4. §. cùm autem. ff. ad l. Rhodiam de iactu.*

28 Denique, nihil contra facit consilium 134. Oldradi, quia diuersè procedit, vt ex illo apparet, & quæstio cui teneretur miles feudatarius obedire, vel Regi qui ad bellum euocauit, vel domino feudi. Tum & miles ad seruitium ibi obligatus erat, non vt pecunias daret ad expensas in bello faciendas à domino feudi; sed quod magis est, feudatarius eo casu tenetur dominum feudi comitari, quando gerit bellum propter se, aut propria, vel suorum causa, sed quando dominus feudi Regis vasallus stipendia ab eo consequitur, vt militet, tunc feudatarius domino feudi seruitia præstare non cogitur, quia hoc nullo iure, nec constitutione cautum reperitur, argum. *l. illum 19.* & *ibi* Iason, *C. de collation. Auth. de non eligendo secundò nubente. §. cùm igitur. Auth. de triente & semisse. §. & consideremus*, & cùm personaliter interesse non posset miles in casu d. consilij Oldradi, cùm à Rege vocaretur, ideo rectè procedit, quod in eo consultum fuit, & quando dominus feudi non gerit bellum pro se, sed stipendiis Regis, non tenetur feudatarius ad seruitia domino exhibenda, in terminis notat Schraderus *de feudis 6. part. capite 6. numero 66.*

ALLEGATIO CXIV.

Princeps potest vasallum innocentem periculo vitæ exponere pro communi bono.

1 *Innocentem occidere non licet.*
Exodi cap. 23.
Deuteronomonij cap. 20. & 24.
Peccatum ex nulla causa faciendum.
c. faciat 22. q. 2.
Apostol. epist. ad Roman. c. 6.

2 *Princeps, vel Respublica semper debet ciuem innocentem defendere.*

3 *Princeps non habet arbitrium occidendi subditos iniustè.*
Dominium in corpore subditorum Principi non concessum.
Domino non est datum in seruos ius vitæ, necisque, sine causa legibus probata.
l. 1. ff. de his qui sunt sui.

4 *Innocens iniustè damnatus ad mortem, potest resistere iudici, & ministris, vt pœnam iniustam euadat.*
Carcerem potest frangere, & fugere iniustè damnatus, & carceris custodes occidere, si aliter mortem iniustam euitare non potest.

5 *Homo non est dominus membrorum suorum, sed cunctos.*
Homo occidere se non potest nisi iubente Deo.
l. liber homo. ff. ad legem Aquil.
Homo se occidere non potest religionis, vel castitatis conseruandæ causa.

6 *Actus directè tendens, vt quis se occidat, non potest esse licitus.*
c. non est nostrum 23. q. 5.

7 *Christus Dominus noster innocentissimus morti oblatus pro redemptione generis humani.*
D. Ioannis c. 11.

8 *Manus exponitur periculo vulneris pro defendendo capite.*

9 *Membrum putridum abscindendum, ne noceat aliis.*

10 *Princeps medicus Reipublicæ censetur, & Medicos debet imitari.*

11 *Princeps potest cogere vasallos periculo mortis in bello exponere pro defensione patriæ.*
l. nullus. C. de curiu publico, lib. 12.
l. 3. 4. & 5. tit. 19. p. 2.

12 *Obsides dantur pro causa publica, vt si non impleantur promissa, occidi possint.*
c. ex rescripto 9. de iureiurando.

13 *Princeps, cùm exegerit publica vtilitas, poterit promissa, & conventiones cum hostibus factas non implere.*

14 *Romani ciues suos hostibus occidendos tradere solebant pro Reipublicæ vtilitate.*
Deditionis ciuium Romanorum forma.
Mancinus improbè à Romanis deditus Numantinis.
l. vltim. ff. de legationibus.

15 *Mancinus innocens erat, & iniustè deditus.*
Cicero expenditur in oratione pro Cecinna.

16 *Ciues sunt Patriæ debitores, vt periculo vitæ pro ea se exponant, & ad id possunt compelli.*

17 *Patriæ se offerre debet ciuis, vt pro ea moriatur, & plura exempla.*

18 *Occidere inuasorem pro sua defensione potest quis omittere cum vitæ suæ periculo, quando occidendus est valde vtilis Reipublicæ.*

18 *Principes adeò credebantur domini vitæ vasallorum, vt ab illis consequi solebant licentiam se occidendi.*

20 *Medici possunt cogi, vt assistant in loco vbi degunt, cum vitæ periculo tempore pestis, vt infirmi curentur.*

21 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
l. sed & si quis, ff. quemadmodum testament. aperiantur.
l. post legatum, §. Aduocatum. ff. de his, quibus vt indignis.
l. videlicet ff. ex quibus causis maiores.
l. inter officium. ff. de rei vindicat.

22 *Abbas potest iubere Religiosis cum vitæ periculo, quod pertinet ab bonum Religionis.*
Abbas potest præcipere subditis & Religiosis, vt tempore pestis infirmis ministrent, etiam cum vitæ periculo.

23 *Principem posse ciuem innocentem pro publica vilitate morti exponere, qui tenuerunt.*

24 *Princeps, vel Respublica potest innocentem tradere Tyranno, vt ciuitas non destruatur.*

25 *Innocentes pro communi salute occisos esse, exemplis sacræ Scripturæ confirmatur.*
lib. 2. Regum cap. 30.
lib. 4. Regum cap. 11.
Innocentis mors facilius defendi potest ex communi bono, quàm circa causam publicam mendacium.
Deus multoties punit innocentes propter nocentes.

26 *Innocentis mortem permittere ad publicam salutem, non respicit peccatum cooperandi in morte, sed solùm Rempublicam saluam facere.*
Necessitas facit licitum quod aliàs non licet.

27 *Dominos non abuti dominio seruorum publicè interest.*

28 *Innocens iniustè damnatus non potest resistere iustitiæ ministris, si ex eo graue scandalum sequeretur, vel si iudex ex actis nocentem inuenerit, licèt priuatè sciat non deliquisse.*
l. si quis seruum alienum. ff. de interrog. action.

29 *Martialis expenditur.*

Princeps, vel Respublica, vtrùm possit vasallum, vel ciuem innocentem morti certæ exponere pro publica vtilitate.

1 IERI id non posse suadetur, quia grauissimum peccatum est innocentem morte afficere, *Exodi cap. 23.* ibi: *Insontem & innocentem non occides.* & *Deuteronomij capite vigesimo & vigesimoquarto*, probauit Adamus Contzen *libro decimo. Politicor. capit. vndecimo.* §. 4. & circa eius vitam iniustè operari, quia ex nulla causa peccatum faciendum *c. faciat 22. q. 2.* Apostol. *epist ad Romanos, cap. 6.* ex D. Augustino, D. Valenzuela, D. Solorzanus 2. *tom. de Indiar. gubern. lib. 1. c. 15. num. 35.*

2 Et innocentem potius semper defendi oportere, quàm mortis periculo exponi, probarunt Molina *de iust. & iur. tom. 4. disputat. 10. num. 6.* Lessius *de iustit. & iur. cap. 9. dub. 7.* Soto *lib. 5. de iust. & iure quæst. 1. art. 7.* qui in terminis loquuntur, vt etiam pro communi vtilitate Reipublicæ non liceat innocentem morti tradere.

3 Quia Respublica, siue Princeps & Magistratus non habet ius ad arbitrium suum occidendi, aut mortis periculo exponendi suos subditos. Ratio, quia non competit Reipublicæ, aut Principi, dominium in corpora subditorũ, sicut non licet domino in seruos suos ius vitæ, necisque potestatis exercere, sine causa legibus cognita. *l. 1. ff. de his qui sunt sui.* Ergo multò minus Princeps, vel Respublica id in homines liberos poterit exercere, quomodo argumentatur Layman 1. *tom. Theolog. Moral. 3. p. c. 2. in princ.*

4 Et adeò innocentis mors vitanda, vt si quis iniustè damnetur ad mortem, possit resistere iudici, & iustitiæ ministris, D. Thom. 2. 2. *q. 65. art. 4.* Sotus *lib. 5. de iust. q. 6. art. 4.* D. Couarr. *lib. 1. variar. cap. 1. num. 13.* Syluester *in summa verb. accusatio. q. 16.* & ex Luca de Peña, Hippolyto, Pureo, & aliis tradit Couarr. *vbi proximè*, iniustè damnatum ad mortem, qui aliter non potest euadere pœnam iniquam, posse licitè, vt se tueatur, custodes carceris occidere.

5 Facit etiam, quia homo ipse non est dominus membrorum suorum, nec vitæ, sed Deus; homo verò solùm custos est membrorum & vitæ. *l. liber homo, ff. ad l. Aquil.* & ideo seipsum interimere nullo modo potest, nisi iubente Deo, ita ex D. Augustino, D. Thoma, Concilio Bracharensi, Theodoreto, Optato Melitano, & pluribus sacræ Scripturæ locis probauit Pater Layman 1. *tom. Theolog. Moral. 3. p. de. iniusta læsione corporis, cap. 1. num. 3.* Et ex causa Religionis conseruandæ non licere alicui sibi mortem inferre, nec mulieri castitatis seruandæ causa, Archidiaconus *in cap. non est 23. q. 5.* quam refert & sequitur Baiardus ad Iulium Clarum *q. 68. n. 115.*

6 Et in terminis, vt nec pro salute Reipublicæ licitum sit se certæ, & voluntariæ morti offerre, probauit Amescua *de potestate in se ipsum, lib. 2. cap. 2.* vbi adducit *num. 1.* Durandum, & Petrum Nauarrum, & *num. 11.* refert eundem Durandum, Menochium, & Ioannem de Lignano, quasi nullus actus directò ad mortem tendens possit esse licitus, nec per vllam circunstantiam iustificatur, vt ex *cap. si non licet, cap. non est nostrum 23. q. 5.* ex Diuo Augustino, Soto, Simancha, D. Couarr. & aliis Amescua *lib. 1. cap. 8.* & pluribus probauit Fagundez *in quinto præcepto Decalogi, cap. 11. per totum*, relatis D. Chrysostomo, D. Augustino, Sancto Thoma, Molina, Lessio, Castro, Turriano, & aliis, nouissimè tenuit Pater Lugo *de iust. & iure, disp. 10. sect. 1. num. 1. & sect. 4. num. 105. & 106.* Igitur quòd ipsi ciui non licet vitam contemnere, etiam pro Reipublicæ tutela, multò minus licebit Principi, vel Reipublicæ ciuem innocentem exponere certæ morti.

7 Sed tamen contraria sententia, vt liceat Principi, vel Reipublicæ vasallum & ciuem innocentem pro salute communi omnium, & publica tutela morti exponere, pluribus comprobatur, & eo maximè. Primò, sicut Deus innocentissimum & inculpabilem Christum filium suum pro redemptione generis humani acerbissimæ morti expositi, vt deleret, & lueret omnium peccata, ipseque Christus volens se obtulit, vt nos saluaret, & denotat illud Ioannis *c. 11. expedit vobis, vt vnus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat.* Nàm quamuis dictum ab improbo Pontifice Caïpha; tamen vt traditur in Euangelio, *à semetipso hoc non dixit, sed prophetauit*, & omnium sanctorum Patrum communis sententia est

ex

ex littera sacra ab Spiritu sancto illam sententiam proferri.

8 Secundò facit, quia sicut manum exponimus periculo ad protectionem, & conseruationem capitis, si ei vulnus immineat: ita etiam potest exponi ciuis, qui est membrum Reipublicæ, ad eius & Principis tutelam, salutem, & incolumitatem publicam consequendam, vt tradit D. Thom. 1. *par. q. 6. art. fin.* Ioannes de Terra Rubea *in tractatu contra rebelles, artic.* 32. *vers.* 1. Calistus Ramirez *in tract. de lege Regia. §.* 31. *n.* 13. & de obligatione membrorum protegendi caput cuiusdam Poetæ carmine refert Petrus Andreas Cannonherius *Aphorismorum Politicorum Hippocratis, pagin.* 213.

9 Tertiò suffragatur, quia sicut homo, quantuis non sit dominus membrorum suorum, sed custos, vt nuper notauimus; tamè si aliquod membrum corpori obnoxium esse incipiat, secundùm rectam rationem illud abscindit, ac tollit, permittente Deo, ne totum corpus patiatur, aut omninò pereat, vt ex D. Thoma comprobat Laym. *d. c. 2. n.* 1. *vers. assertio secunda.* Ergo pari ratione Princeps, aut Respublica vasallum, aut ciuem vt membrum, ex cuius abscissione communis salus & tutela omnium dependet, poterit morti exponere.

10 Quartò, Princeps, qui medicus publicæ salutis censetur, vt ex Leonardo Botallio *de Medici & ægri munere.* Ioanne Langio, Alberto Galeoto, Pŏtano, & aliis probauit Petrus Andreas Cannonherius, facta cŏparatione de Medico ad Principem, *ad l.* 1. *Aphorismorum Hippocratis*, in medica, & politica interpretatione, *pag.* 445. Quemadmodum peritus Medicus secat, & vrit membrum pro totius corporis salute, ne eius contactu pereat: ita etiam Princeps qui ex suo munere subditorum saluti mederi tenetur, & publicæ vtilitati studere, poterit vasallum mortis periculo exponere, & illud membrum abscindere à Republica pro illius tutela.

11 Quintò. Ita etiam Princeps potest cogere omnes vasallos vt in bello periculo mortis se exponant pro defensione patriæ, *l. nullus. C. de cursu publico, lib.* 12. *l.* 3. 4. *&* 5. *tit.* 19. *p.* 2. siue sit bellum defensiuum, vel offensiuum, dum iustum sit, vt ex Basses, Gregorio de Valentia, Leonardo Lessio, Amescua, Matienzo, & aliis probat D. Solorzanus 2. *tom. de indiar. gubernat. lib.* 1. *c.* 13. *num.* 63. vbi adducit plura testimonia sactæ paginæ, *Genes. c.* 14. *& lib.* 1. *Regum c.* 23. 25. *&* 26. *& lib.* 2. *cap.* 10. 11 12. *&* 18. *& lib.* 3. *cap.* 15. 16. *&* 20. *& lib.* 4. *Regum cap.* 3. *lib. Iudith. cap.* 15. *&* 20. *Zacariæ cap.* 14. *Oseæ cap.* 10. *Machabæorum lib.* 1. *cap.* 1. 3. *&* 4. vbi in decem casibus, bellum mortum & ad id populum compulsum fuisse videmus.

12 Sextò. Ex eadem publicæ vtilitatis ratione procedit, vt pro fœderibus Regis, aut alia causa, quæ publicum statum conducit, obsides possint & soleant hostibus vasallos, & ciues à Principe, & Republica dari, vt *cap. ex rescripto* 9. *de iureiurando.* Hostiens. Panormitano, Imola, Baeza, D. Couarr. Osvvaldo, Paulo Ionio, Marta, & aliis pluribus satis probauit 1. *pudecis. granatens. q. num.* 1. 3. 4. *& seq.* vbi *n.* 7. ex Halicarnasseo, Sabellico, Pichardo, & aliis pluribus probauit in obsides vitæ, necisque potestatem concessam illis, quibus obsides tradebantur, nisi pacta & conuentiones seruarentur, quasi ita dicti, vt ob fidem seruandam dati essent, occidere permissum, nisi promissa implerentur.

13 Et cùm ob publicam vtilitatem liceat Principi promissa hostibus, & conuentiones cum eis factas non adimplere, Menoch. *cons.* 307. *n.* 41. vbi rectè & pluribus probauit quantum Principi liceat propter Regni commune bonum, & subditorum vtilitatem, & probat idem Menochius *consil.* 102. 156. 181. 241. 250. 264. 403. 411. 416. 721. *&* 724. Vnde consequenter colligi videtur posse Principem & Rempublicam vasallum, seu ciuem innocentem pro publica salute morti tradere, cùm non impletis fœderum conuentionibus obsides detinentium arbitrio & morti subiiciantur.

Septimò, id similiter suadet consuetudo illa, quam 14
Romani in tua Republica obseruare consueuerunt pro expianda religione iuramenti, quod non impleuerunt ciues, & Consules hostibus dare, & tradere, vt illos, si vellent, occidere hostes possent, & per fœciales deditio exequebatur, vt Sp. Posthumius, & Iulius Veturius Consules traditi Samnitibus, & nudi, vinctique hostibus dederentur, & formam deditionis, & Cornelij Arminæ fœcialis verba post alios refert Sabellicus *lib.* 5. *Ennead.* 4. ibi: *vt populus Romanus impio sit sceleste solutus, hostes homines vobis dedo.* Et Mancini deditio nostris Numantinis facta, quia à fide, & conuentione cum Hispanis inita Romani defecerunt, refertur *in l. vltim. ff. de legationibus,* & eius mentionem fecerunt Titus Liuius *lib.* 54. *&* 56. Cicero *lib.* 3. *de offic. & lib.* 3 *de Oratore,* Florus *lib.* 7. *epit.* 56. Velleius *lib.* 2. Amianus Manilius *lib.* 14. Sabellicus *lib.* 4. *Ennead.* 4. *& lib.* 4. *exemplorum c.* 7. Freculphus *tom.* 1. *Chronicon lib.* 6. *cap.* 3. Pancirolus *lib.* 3. *var. lection. cap.* 44. Rosinus *lib.* 3. *antiquitat. Romanor. cap.* 9. *vers. cùm maximas*, vbi refert: prædictiones Mancino factæ, ne ad Numantiæ expugnationem prosilirent. Ex nostris Episcopus Gerundensis *lib.* 7. *Paralip. Hispan.* Marian. *lib.* 3. *de rebus Hispan. c.* 7. 8. *&* 10. Pineda, alios referens, *lib.* 9. *Monarchiæ c.* 15. §. 6.

Hi enim omnes, qui in similibus traditionibus pro 15
Republica dediti innocentes erant; quia quod in pace, vel fœderibus fecerant, vtile fuit Reipublicæ Romanæ, vt ex Authoribus suprà relatis apertè cŏstabit: sed quando à periculo Romani euaserant, & ipsis conduceret pacem, vel fœdera violare, deditione ciuium eorum periculum, vt piaculum falsæ Religionis, & fidei exhibebant & latè notauimus *in d. decis.* 9. *à n.* 52. *vsque* 61. & innocentes esse illos quos in hoc casu hostibus dederunt, inde colligitur, quia nulla capitis minutione notantur, nec ius ciuitatis amittebatur, vt de Mancino refert Cicero *in oratione pro Cecinna, ad finem,* eis verbis: *Quid? quem Pater Patratus dedidit, aut suus populus, quo iure amittit ciuitatem? Vt religione ciuitas soluatur, ciuis Romanus traditur, qui cùm est acceptus, eorum fit, quibus est deditus, si non accipiunt, vt Mancinum Numantini, retinet integram causam, & ius ciuitatis.*

Octauò. Adeò Reipublicæ debitores esse ciues, vt 16
pro communi bono Patriæ ad fœdera sancienda, aut aliud quod omnium incolumitatē respiciat, Princeps vel Respublica, qui in ipsos potestatem habent, aliquos ciues tradere posset, & periculo vitæ exponere pro tutamine aliorum, & huius periculi subeundi pro Patria ciues debitores sunt, vt tradit Diuus Thom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 3. quod ex Tannero, Bannez, & Fillincio comprobat doctissimus Pater Diana *tom.* 5. *resol. moral. tract.* 4. *resol.* 23. statuens nō solùm posse hoc à Principe, vel Republica vasallo, aut ciui præcipi, sed etiam illum cogere, adeò vt si ciuis obtēperare recusset, poterit vt nocens puniri & occidi; quia Respublica ad quodnis debitum & virtutis officium potest subditum ciuem cogere; & ante Dianam tradiderat Laym. 1. *tom. Theolog. moral.* 3. *p. tract.* 2. *de iniusta lesione corporis. c.* 1. *n.* 4. ibi: *quod ipsum Respublica, vel Princeps non minus, quàm alia virtutum officia præcipere poterit, si ille postea recuset, nocens iam esse incipit, vt veluti contumax ac rebellis morte affici possit, dummodo spes nulla supersit, quamuis cum multorum sanguine Rempublicam*

eam liberandi. Et addenda ſunt verba Socratis de Patriæ debita obedientia, retulit Plato *in Catone*, ibi: *ac ſive mandauerit te verberari, ſive in vincula conijci, ſive in prælia miſerit, ad vulnera excipienda, mortemque ſubeundam, parendum eſt omnino.*

17 Nonò facit: quia non ſolùm debet ciuis & vaſallus obtemperare Principi, aut Reipublicæ, qui illum exponit periculo, ſed etiam pro omnium ſalute caput ſuum deuouere, & ſe morti offerre, vt fecerunt plures, Brut. Decius, & alij plures, quos referunt Valer. Maximus *lib.5.c.6.* & Bapt. Fulgoſ. *eod.lib.5. & c.6.* & de Ariſtodemo Meſeniorum Rege, qui filiam ſuam pro patriæ ſalute occidit, & ſeipſum poſtea interemit, vt refert Pauſanias *in Meſeniis.* Et de Codro Rege Athenienſium tradit Herodotus. De Riſace refert Polienus *lib.7.* & idem de Lælio Prætore vrbano, & de Deciis patre & filio tradit Frontinus *lib.4. Hiſtoriæ c.5.* Alia exempla refert Ameſcua *de poteſtate in ſeipſum, lib.2.c.2.* eorum qui pro patria ſe morti obtulerunt, & relatis Turriano, Leſſio, Azorio, Maldero, Soto, Valentia, Bañez, Aragonio & Salonio, Lorca, & Becano tenuit R. P. Diana *d.tom.5. reſolut.23.* ſtatuens, *ciuem innocentem teneri ſe tradere Tyranno id poſtulanti pro ſalute Patriæ, quæ alia ratione ſalua eſſe non poſſit, non ſolùm quia tenetur quiſque pro bono communi Reipublicæ etiam temporali mortem oppetere, ſed etiam, quia aliàs hoc ipſo fatù incipit eſſe perniciosus ciuis, & cauſa moralis interitus ipſius Reipublicæ.* De quo etſi dubitet Ameſcua *d.lib.2. de poteſtate in ſeipſum, c.2.n.11. cum ſeqq.* vbi contrarijs argumentis reſpondit, tamen quod probauimus communiori calculo admiſſum eſt, & maioribus fundamentis fulcitum.

18 Decimò. Vlteriùs iuuat illius dubitationis reſolutio, de qua plures Theologi, an ſi quis ab alio, qui ipſum inuaderet, vitam defendere poſſet illum occidendo, an poſſit non occidere, & vitæ ſuæ diſpendium facere, & conſtituunt, ſi ille, quem occidere poterat, valde vtilis eſſet Reipublicæ, non debere illum occidere pro defenſione ſua, etiamſi inde vitam amitteret, quia Reipublicæ vtilitas præualet, pro qua poteſt & debet quis vitam ſuam deuouere, vt ex Eleazaro, Sanſone, Cynægyro Athenienſi, Caio Attilio Romano, Horatio Coclite, Leonida, & aliis pluribus cum Herodoto, Liuio, Dionyſio Halycarnaſſeo, & Valerio Maximo notauit Ameſcua *dict. lib.2. cap.1. num.16. cum ſequent.* vbi quamuis negauerit licere, certæ morti ſe exponere pro patria, tamen admittit, poſſe quem periculo etiam proximo ſe tradere, dum tamen poſſit eſſe ſpes euadendi, & intentio ſe tuendi.

19 Qui etiam notat adeo Principes cenſeri dominos vitæ vaſallorum, vt ſoleret antiquitus ab illis conſequi, vaſallos licentiam ſe occidendi, quia, vt refert Dion. *in vita Hadriani*, ille dedit veniam Euphrati Philoſopho, vt præter infamiam & ignominiam ciecutam biberet, inuictis, quæ ex Platone *lib.9. de legibus*, Cicerone, *1. Tuſculan.* Quintiliano *declamatione 4.* tradit Ameſcua *de poteſtate in ſeipſum, lib.1.c.3.n.35.* vbi etiam retulit Maſſiliæ coram ſexcentis viris cauſas voluntariæ mortis reddi, & examinari, & ex noſtris ad hoc adducit Guillermum Benedictum *in cap. Raimutius. § mortuo itaque teſtatore, el primo, n.48.*

20 Vndecimò, idem confirmat quod de coactione medici ſpiritualis, & corporalis tradunt Doctores, tempore peſtis poſſe Rempublicam cogere illos, & Magiſtratus, ne recedant à loco, vbi reſident, imò potiùs, vt aſſiſtant ibidem curationi ægrotantium, Sacramentorum & iuſtitiæ adminiſtrationi diligenter incumbant, etiamſi veroſimiliter contagionis periculum eis immineat, Ripa *de peſte c.7. n.26.* Nauarr. Emanuel. Rodrig. Rutil. Benzon. & Ameſcua, quos pro hac ſententia refert D. Solorz. *2. tom. de Indiar. gubern. lib.1. c.13.n.67.* qui inde tradit per totum caput poſſe Regem noſtrum Hiſpanum cogere Indos ad effoſſionem & operationem metallorum, & vt ſe ad eam conducunt, quamuis vitæ periculum, & ſalutis diſpendium ex tali effoſſione & operatione proueniat, quia publica vtilitas illarum Prouinciarum in tali operatione metallorum conſiſtit, non minor, quàm in agricultura, & totius Monarchiæ Hiſpanæ commercium, & vires inde procedunt, cui publicæ vtilitati cedere priuatorum incolumitatem congruum eſt.

Et inde certum eſt medicum ſpiritualem, & cor- 21
poralem, & Magiſtratum poſſe cogi non recedere à locis vbi peſtis lues ſerpit, etiamſi magnum vitæ diſpendium immineat, vt quiſque muneribus ſuis fungatur. Nec poterit argumentum elidi ex eo quòd prædicti teneantur ex officio; medicus ſpiritualis ad Sacramenta adminiſtranda, corporalis ad ægrotantium curationem, & Magiſtratus ad regimen, & iuſtitiæ adminiſtrationem, quippe etſi prædicti teneantur ad quælibet incommoda pro muneris obligatione, & officiorum exercitio, non tamen obligati ſunt in euidenti vitæ periculo ſe conſtituere, quia non adeò damnoſum illis officium ſuum debet eſſe, argum. *l.ſed etſi quis, ff. quemadmodum teſtament. aperiant. l. poſt legatum, §. Adnotatum. ff. de his quibus vt indignis. l. videlicet. ff. ex quibus cauſis maiores. l. inter officium. ff. de de rei vindicat.* ex Surdo, Moneta, Tuſcho, & aliis probauit Valaſco *axiomatum iuris littera O. num.15.* ſed tamen illud quod eſt muneri connexum, & pertinet ad ſalutem communem, non poſſunt recuſare, de quo vltra prædictos videndus doctiſſimus R. Pater Diana *5. tom. Moralium tractat. 12. reſolut.23. & 24.*

Facit, poſſe Abbatem obligare Monachum, vt pa- 22
reat eius præcepto, etiam cum mortis periculo, quando dirigitur præceptum ad commune bonum Religionis. Ita Caiet. *3. tom. opuſc. tract.9.* & ex Patre Suarez, & Patre Vaſquez probat Tamburinus *de iure Abbat. tom.2. diſput. 21. quæſt.8. num.1.* quaſi ſuperiores, ad quorum curam pertinet bonum commune ſuſtinere, poſſint ad illud conſequendum quælibet iubere cum periculo vitæ, quæ vt priuati cedere debet vtilitati publicæ. Et ideo *ibi num.3.* ex eodem Caietano, Emanuele, Roderico, Sancio, Suarez, Bonacina, & aliis tradit poſſe Abbatem tempore peſtis præcipere ſubditis, & Religioſis contagio ægrotantibus, tam in temporalibus, quàm ſpiritualibus cum periculo vitæ miniſtrent, quia id pertinet ad conſeruationem ſtatus religioſi, & communis boni.

Duodecimò denique hanc ſententiam vt poſſit ci- 23
nis innocens à Principe, vel Republica omnium ſubditorum ſalute, & publica vtilitate morti exponi, in terminis tenuerunt plures, vt conſtat ex Molina *de iuſtit. & iur. tom.1. tract.1. diſp.25. n.1.* agente de Principis poteſtate, ibi: *Item cum ratio poſtulauerit, exponere poterit non ſolùm ſuorum ſubditorum bona, ſed etiam perſonas pro bono communi.* Et eiuſdem ſententiæ Sotum, Victoriam, Aragonem, Gabrielem, Vazquium, Lorcam, Agiam, Ameſcuam, Caliſtum Ramirez, & Camillum Borrellum refert D. Solorz. *d.2. tom. lib.1.c.13.n.62.* Adde plura, quæ ad hoc cumulauit Fagundez *in quinto præcepto Decalogi cap.12. n.11.* & nouiſſimè Pater Lugo *de iuſtit. & iure tom.1. diſp.10. ſect.4. & 5.*

Sed eiuſdem opinionis eam ſequutus refert Tan- 24
nerum, Bañez, & Fillincium Diana *tom.5. Reſol. moral. tract.4. reſol.23.* & ad idem cumulat Petr. Nauarrum, Lopezium, Cordubam, Valentiam, Leſſium & alios

Pater Laym. hoc etiam admittens *1. tom. Theologiæ moralis, 3. p. de iniuſta læſione corporis c. 1. n. 4.* dum tradit ſi Tyrannus ciuitatem certè oppreſſurus ſit, niſi innocens aliquis ſupplicio tradatur, debet ille hoſti poſtulanti vltrò ſe dedere, & Princeps, & Reſpublica iubere poteſt & cogere, vt ſuprà notauimus. Et addit Laymann. ex Molina *tom. 4. de iuſt. & iure, diſput. 10. in hoc caſu malum non eſſe, ſi Reſpublica Tyranno petenti innocentem, ſtatim directè tradat, non vt is occidatur, ſed vt Reſpublica ſeruetur, cùm hæc non ſit cooperatio formalis ad homicidium, ſed tantùm permiſſiua.*

25 Vlteriùs hoc etiam Inſinuat Petrus Greg. *lib. 7. de Republica c. 20. n. 40.* vbi de Principis poteſtate tradit, propter bonum publicum poſſe ſubditum viuum mortuum facere. Et valdè conſonat, quod notauit Magiſter Marq. *in Gubernatore Chriſtiano lib. 1. cap. 14. col. 6. pag. 75.* vbi probat rectius defendi poſſe mortem innocenti, quàm circa cauſam publicam mendaciũ; quia ſi ciuitas ab inimico obſideretur, & ille vt ciuitatem liberam relinqueret, peteret vitam ciuis etiam innocentis, poterat pro ſalute ciuitatis ille occidi. Et confirmat exemplis ſacræ Scripturæ *lib 2. Regum c. 20. verſ. 22.* vbi in vrbe Abelæ caput Sebæ filij Bocri Ioabo petenti, vt ab obſidione ciuitatis deſiſteret per murum proiectum. Et *lib. 4. Regum c. 10. verſ. 7.* in vrbe Samaria Duci Iehu, vt eum placarent ciues, ſeptuaginta filios Regis Achab occiderunt, & eorum capita poſuerunt in cophinis, & miſerunt ad Iehu in Iezrael. Et multoties ab ipſo Deo innocentes cum nocentibus puniuntur, vt pluribus exemplis ſacræ Scripturæ probauit Marquardus *in tract. de Iudæis 3. part. cap. 12. num. 15.*

26 Nec quæ contrà expenſa obſtare poterunt; quia non negamus iniuſtum eſſe innocentem occidere; ſed tamen in hoc caſu non probamus eius mortem, ſed ſolùm permiſſionem ex cauſa publicæ vtilitatis, vt ſuprà ex Molina notauimus, quia qui ciuem innocentem exponit, & tradit mortis periculo pro ſalute omnium ciuium, non intendit illum occidere, ſed Rempublicam ſaluari. Nec eſt cooperatio formalis ad homicidium, ſed tantùm permiſſio, & cauſa incolumitatis Reipublicæ, & ſalutis omnium ſubditorum, licitum facit, quod aliàs non eſſet, vt de neceſſitate traditur multa ex ea permitti, quæ aliàs iure diuino & humano ſunt prohibita, vt ex pluribus iuribus & Doctoribus probauit Auguſtinus Barboſa *axiom. 157.* ex quo ſoluitur difficultas, vt ex nulla cauſa peccatum fieri debeat, quippe ex Molinæ ratione hæc permiſſio, vt tradatur, & occidatur ciuis pro ſalute omnium ciuium, non attingere peccatum, nec reſpicit mortem innocentis, ſed Rempublicam ſaluam facere; multoties enim ab ipſo Deo innocentes patiuntur cum nocentibus, ex iuſtis cauſis, vt ſuprà animaduertimus *num. præcedenti.*

27 Deinde minus obſtabit Principem & Rempublicam non habere poteſtatem in corpora ciuium; quia diuerſum eſt, quod admittimus, vt permittant exponi ciuem, vt ſalua ciuitas reddatur: nec hoc pertinet ad poteſtatem in corpore, ſed ad tutelam publicam, vt membrum abſcindatur, ne totum corpus pereat, vt notauimus *num. 9. & 10.* & diuerſum longè eſt quod obiecimus, non licere dominis iniuſtè in ſeruos ſuos ſæuire; quia ibi exceſſus conſiderantur, & intereſſe Reipublicæ, ne quis ſua re malè vtatur, quod aliter in noſtro caſu procedit.

28 Nec quod de innocente iniuſtè damnato, vt poſſit reſiſtere iuſtitiæ miniſtris, in aliquo noſtram ſententiam retardabit: quia ea opinio non procedit, quando grauiſſimum oriretur ſcandalum Reipublicæ, vt ex prædictis ſuprà *num. 4.* Dino Antonino Armilla, Tabiena tradit Thomas Sanchez *reſponſ. moral. tom. 2. lib. 6. c. 4. dubio 17. n. 1.* vbi etiam defenſionem naturalem in innocente cedere Reipublicæ vtilitati videtur. Et etiam limitat *num. 3.* quando aliqua iuſta cauſa poſſet iudicem excuſare, veluti ſi quem priuata ſcientia innocentem ſciebat, tamen ex actis nocens apparuit, poteſt condemnari, ita iuſta ſalutis publicæ rario innocentem periculo rectè exponit. Et huic Thomæ Sanchez traditioni alia valde ſingularis adiicienda, vbi ex punitione innocentis liberatur qui nocens fuit, vt in caſu, quod ex facto à Rege Carolo II. refert Ioann. Andreas *in cap. ſi vero, verſ. publici latrones, num. 33. de pace iuram. firmand.* Si pater in crimine quod ei, & filio tribuebatur, crimen fateretur, vt filium liberaret, & pater vltimo ſupplicio affectus eſſet; poſtea verò per liquidas probationes reperiri delictum fuiſſe commiſſum à filio iam liberato, ampliùs pro delicto filium non moleſtandum, cùm ſatis ſit pro eo maleficio patrem pœnam ſuſtinuiſſe, tradit Sebaſtianus Tapia *in repet. l. fin. C. de impuber. n. 8.* & probauit Paſchalius *de viribus patriæ poteſtatis 3. p. c. 1. num. 17.* qui reſpondet textui *l. qui ſeruum alienum, ff. de interrogat. action.* quæ contrà facere videbatur.

Denique ad rem non pertinet, non poſſe aliquem 29
ſe occidere pro ſalute publica, vel Religionis, quamuis de hoc plures contrà ſenſerint, quos refert Ameſcua *d. lib. 2. cap. 2.* Quippe aliud eſt ſe morti tradere, etiam ob timorem periculi, vel ob aliam cauſam, de quo Martialis rectè cecinit *lib. 2. Epigram. 62.*

Hoſtem cùm fugeret, ſe Fannius ipſe peremit.
Dic mihi, non furor eſt, ne moriare, mori.

Vel parere Reipublicæ, quæ ciuem & membrum eius corporis exponit pro ſalute communi; quia tunc iam ex Laymanno, & aliis pluribus animaduertimus, ciuem, qui in hoc caſu non paruerit, ex innocente fieri nocentem & rebellem, & puniri poſſe.

ALLEGAT. CXV. & VLT.

Principis quæ ſit poteſtas, vt alterius quæſitum tollat.

1 *Principis poteſtas quando limitatur, intelligendum nolle quod iniuſtum facere.*
2 *Princeps de poteſtate ordinaria non tollit contractus & vltimas voluntates.*
3. *l. teſtamentum 10. C. de teſtamentis.*
Anthem. de nuptiis. §. diſponit. collat. 5.
4 *l. ſi à te. Cod. de pactis inter emptorem & venditorem.*
l. ſi donationem. C. de reuocand. donation.
l. cauſas 16. C. de donation.
5 *Reſcripta gratioſa Principum in præiudicium tertij non admittenda.*
l. 2. §. ſi quis à Principe. ff. ne quid in loco publico.
l. quoties. C. de precibus Imper. offer.
l. nec filio. ff. de natalibus reſtituend.
6 *Contractus & dominia à iure gentium non debent Principis reſcripto tolli.*
l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure.
Ius gentium idem quod naturale.
§. ius gentium, Inſt. de iure naturali.
l. 31. tit. 18. p. 3.
l. omnes. C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam.
7 *Iura naturalia & gentium ſunt immutabilia.*

§. ſed

§. *sed naturalia, Instit. de iure naturali.*
Princeps tollere non potest quæ sunt iuris naturalis, vel gentium.
l. 1. de constit. Principum.
§. *sed quod Principi. Instit. de iure naturali.*
l. 2. tit. 1. p. 2. & n. 10.

8 *Rescripta contra ius tertij non obseruanda.*
l. rescripta. C. de precib. Imper. offer.
l. nec damnosa. C. eod.
l. inhemus. C. de sacros. Eccles.
l. omnes. C. si contra ius, vel vtilitat. publ.

9 *Pontifices nolunt valere rescripta contra ius partis.*
c. causam quæ 18. de rescriptis.
c. rescripta 15. 25. q. 2.

10 *Hispano iure non admittuntur rescripta contra ius partis.*
l. 31. tit. 18. p. 3.
l. 1. & totus tit. 14. lib. 4. Recop.

11 *l. 2. & 3. tit. 14. lib. 4. Recop.*

12 *Princeps ex potestate absoluta non rescindit contractus, nec vltimas dispositiones.*

13 *Potestatis plenitudo est potius tempestatis.*

14 *Principi qui concedunt potestatem ad contractus, & dispositiones testamentarias rescissionem, & num. 15.*

15 *Principi licet ius de futuro tollere.*

16 *Princeps potest nouam formam dare in successione iuris futuri.*

17 *Maioratus in iure futuro an possit Princeps mutare.*

18 *Maioratus consentiente possessione an possint à Principe mutari.*

19 *Princeps dato cambio successoribus, an mutet maioratus.*

20 *Pontifex potest suspendere vacationem beneficiorum.*

21 *Princeps an possit legitimare illegitimos in præiudicium legitimorum.*

22 *Princeps potest mutare maioratum qui fieret ex donatione regia.*
l. qui fundos. C. de omni agro deserto, lib. 11. & num. 47.

23 *Donationes quæ ex regio Patrimonio procedunt, possunt ex eius voluntate reuocari.*
l. 15. tit. 10. lib. 5. Recop.

24 *Donatio quæ post vnum alteri fit, quamuis in primo non potest reuocari, an possit in secundo ante acceptationem.*

25 *Maioratus factus ex regia facultate, an possit à Principe mutari.*

26 *Decisum pro absoluta potestate Principis in maioratus mutatione.*

27 *Clausula* Ex certa scientia, & plenitudine potestatis, *quid operentur ad reuocationem maioratus.*

28 *Opinio quæ fuerit probabilis, sufficit pro iustitia rescripti.*

29 *Præsumitur pro iustitia eius, quod Princeps concessit, vt non admittatur probatio in contrarium.*

30 *Opinionem probabilem inducere potest quod à Consiliariis doctis Principis consulitur.*

31 *Maioratus conuersus ex causa matrimonij prohibetur.*
l. 7. tit. 7. lib. 5. Recop. expenditur.

32 *Consuetudine an possit Princeps inducere, vt mutet contractus, & vltimas voluntates.*

33 *c. per venerabilem, qui filij sint legitimi.*

24 *Facultates ad obligationem rerum maioratus consuetudine admissæ.*

35 *Consuetudine violari non potest quod iuris naturalis, vel gentium.*
l. 5. tit. 2. p. 1.
Consuetudo rationabilis esse debet, nec valet contra ius naturale, vel gentium.

36 *Rescripta quibus adimitur dominium, vel facultas testandi sunt contra ius gentium, & iniusta censentur.*
Dominia, & libera eorum dispositio sunt iuris gentium.
l. ex hoc iure. ff. de iust. & iurè.
l. 30. tit. 18. p. 3.
l. 2. tit. 1. p. 2.

37 *Populi salus suprema lex est.*
Princeps ex causa quæ publicæ vtilitatis principaliter potest alicui dominium adimere.

38 *Princeps ex causa, quæ respicit priuatam vtilitatem, non potest contractus rescindere, vel testamenta.*

39 *Litibus finem imponi publicè interesse quomodo accipiendum.*

40 *Princeps ex causa, quæ illi iusta videatur, potest dare facultates, vt bona maioratus hypothecæ census supponantur.*

41 *Regis Henrici clausula testamenti potuit dispositiones maioratuum mutare.*
l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop. & n. 46.

42 *Publicam vtilitatem respicere debet regendi ratio.*

43 *Facultates quæ dantur in consilio Camera ad obligandà bona maioratus defenduntur.*

44 *Alienationis rerum maioratus prohibitio procedit à iure ciuili.*

45 *Princeps quæ iuris ciuilis disponere potest, & defensiones & exceptiones illius tollere.*
l. si quis 3. §. si is pro quo, ff. quod quisque iuris.
§. 2. *Instit. de fideicommiss. hæredit.*

46 *Princeps ex l. generali potest iuri tertij inferre præiudicium.*

47 *Maioratus ab ipso Rege ex bonis suis in fauorem priuati factus potest ab illo mutari.*
l. qui per fundos. C. de omni agro deserto, lib. 11. & num. 23.

48 *Facultates quibus capitula matrimonialia confirmantur, ex quibus diuiduntur, contrahentium maioratus defenduntur.*

49 *l. 7. tit. 7 lib. 5. Recop. explicatur, & num. 32. 50. 51. & 52.*

50 *Lex pœnalis & correctoria non extendenda.*
Matrimonij capitula obseruanda.
l. diui. C. de natural. liber.
l. 24. tit. 11. p. 4.

51 *Legis extensio ex identitate rationis magis comprehensio, quàm extensio dicenda.*

52 *Legum difficultas indiget regia declaratione.*

De Principis potestate, an locum habeat circa derogationes contractuum, & mutationem vltimæ dispositionis, & fundationes Maioratuum.

QVM agimus de Principum potestate, non intendimus illam impugnare, quasi non possit, sed vt nolit, quia semper Principes quæ iusta fuerint, videntur disponere, & suæ potestatis vim ad iuris regulas reformare, ne tertio nocere possint, & suis

reſcriptis enuntiant mandata, quæ iniuriam irrogant, non adimplenda, de quo vide plura, quæ circa hanc rem, & quando poſſit agi de ſummi Pontificis, & Principum ſæcularium poteſtate, ego notaui 1. *part. deciſ. Granatenſ.* 8. *n.* 1. *per totum.*

2 Et primò, vt non poſſint, vel nolint Principes ius acquiſitum ex contractibus ſubditorum, vel diſpoſitionibus teſtamentariis reſcindere, probatur, non ſolùm iure communi, ſed etiam noſtro regio, quibus omnibus iuri tertij Principé nolle derogari teſtantur.

3 Facit *l. ſi teſtamentum* 10. *C. de teſtamentis*, vbi expreſsè traditur, *ſi teſtamentum iure factum ſit, & hæres ſit capax, authoritate reſcripti noſtri reſcindi non oportet.* & iuuat vulgaris regula *in Authentica de nuptiis §. diſponat, collat.* 4. vt diſpoſitio teſtantium, vt lex habenda, & addit eis verbis: *Nec ſi ſacram impetret formam*, quod nobis aptiſſimè conuenit.

4 Secundò etiam in contractibus expreſsè docetur, *l. ſi à te* 7. *C. de pactis inter emptor. & venditor.* eis verbis: *Si à te comparauit is, cuius meminiſti, & conuenit, vt intra certum tempus ſoluta fuerit data quantitas, ſit res inempta, remitti hanc conuentionem reſcripto noſtro non iure petis. l. ſi donationem 3. C. de reuoc. don. donationibus*, ibi: *Si donationem iure feciſti, hanc authoritate reſcripti noſtri reſcindi non oportet.*

5 Quod etiam ſimiliter procedit in gratiis Principum, & reſcriptis, vt ex illis nolit præiudicium inferre tertio, vulgaris *l. 2. §. ſi quis à Principe. ff. ne quid in loco publico. l. quoties. C. de precibus Imperatori offerendis.* & non poſſe à Principe fieri quod alterius præiudicium continet. Probatur *l. nec filio ff. de natalibus reſtituendis*, ibi, *Nec poteſt*, iunctis, quæ pro eius dictionis explicatione notauit Auguſtinus Barboſa *dictione 268. num. 3.*

6 Cuius rei ratio eſt, quia cùm dominia, quæ ex contractibus & diſpoſitionibus teſtamentorum, prouenient à iure gentium, *l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure*, quod ius eſt, quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, §. *ius gentium, Inſtit. de iure naturali*, idem eſſe ius gentium, quod naturale, vt rectè probauit Donellus *lib. 1. commentarie. iuris, cap. 6.* & conſtat apud nos *l. 31. tit. 18. p. 3.* eis verbis: *E contra el derecho naturel ſeria ſi dieſſen por priuilegio las coſas de vn home a otro, non auiendo hecho coſa por que las debieſſe perder aquel cuyas eran.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ. 1.* tradit, *Ius gentium apud omnes generaliter dicitur ius naturale, quia naturali ratione inductum. l. omnes, fin. C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam*; iuncta gloſſa *verb. generali iuri*, vbi ex prædicta ratione non poſſe dominia ex Principum reſcriptis abdicari, traditur.

7 Cùm ergo Principes licèt ſint domini iuris ciuilis, non tamen poteſtatem habent contra ius naturale & gentium, quia iura naturalia, quæ apud omnes gentes ſunt immutabilia, §. *ſed naturalia, Inſt. de iure naturali*, ideo illa, quæ ad ius gentium, & naturale pertinent mutare, & pro ſuo arbitrio diſponere non valèt, quia populus, qui in Principem poteſtatem tranſtulit, non potuit plus iuris trãsferre, quàm quod ille haberet circa ius ciuile, non verò ius naturale, & gentium violare, quia id in illo populo, aut Republica non permiſſum, vt poſt antiquiores ratiocinatur Anton. Faber *in Iuriſprudentia Papiniani, tit. 2. princ. 6. illation. 2.* & addendi Antonius Petra *de poteſtate Principis, c. 2. n. 24. & 35.* D. Couarr. *Practicar. c. 1.* Nauarr. *in c. nouit, de iudiciis. notabili 3. num. 119.* Suarez *de legibus, lib. 3. c. 21. n. 3.* qui alios referunt, & Dom. Valenzuela *tom. 1. conſil. 69. n. 149.* Hi omnes hanc principum poteſtatem à populo, vel Republica dimanaſſe tenuerunt ita reſtrictam, vt dominia ſubditorum ſine cauſa legibus probata adimere nõ poſſint, & vltra textum vulgarem *in l. 1. ff. de conſtit. Principum, §. ſed quod Principi. Inſt. de iure naturali.* ibi: *Populus ei, & in eum omnem poteſtatem tranſtulerit.* Nobis aptiſſimè probauit *l. 2. tit. 1. p. 2.* vbi populos in Principes tranſtuliſſe poteſtatem tradit, non tamen ad illud vt poſſent dominia à priuatis abdicare.

Cùm ergo ad rationem & iuſtitiam, & naturalem 8
æquitatem, cui congruit nemini iniuriam fieri, aut dominium rerum ſuarum abdicari, reſcripta Principum ſint referenda, ideo pluribus conſtitutionibus, & legibus ſemper curarunt, ne ex illorum reſcriptis aliquid iuri contrario procedat, vt præter iura ſupra adducta colligitur ex *l. reſcripta. l. nec damnoſa. C. de precibus Imperatori offerendis. l. iubemus. C. de ſacroſanct. Eccleſiis. l. omnes. C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam*, vbi iubetur iudicibus, *vt nullum reſcriptum, nullam Pragmaticam ſanctionem, nullum ſacrum annotationem, quæ generali iuri, vel vtilitati publicæ aduerſa eſſe videatur in diſceptatione, cuiuſmodi litigij patrocinio proferri, ſed generales ſacras conſtitutiones modis omnibus non dubitent obſeruandas.*

De iure Canonico idem ſummi Pontifices diſpo- 9
nunt *in c. cauſam quæ* 18. *de reſcript. c. reſcripta* 15. *25. q. 2.* eis verbis: *Reſcripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus præcipimus refutari, niſi forte aliquid eſt, quod non lædat alium, & profit petenti, vel crimen ſupplicantibus indulgeat.* & idem traditur *in cap. dicenti, verſ. omnes, eadem cauſa & quæſtione.*

Sed etiam Hiſpani iuris documenta manifeſtè pro- 10
bant Principum poteſtatem, quæ in commune ſubditorum bonum inducta, non procedere, vt damnum, & iniuriam inferant priuatis. *l. 2. tit. 1. part. 2. l. 32. tit. 18. p. 3.* & Catholici Religioſi & iuſtiſſimi noſtri Reges Hiſpaniæ ſuis legibus edixerunt omnia reſcripta, quæ dicimus *cedulas, o prouiſiones*, non valere contra ius, vel tertij præiudicium, quamuis in eis decernatur adimpleri non obſtantibus legibus, aut ordinationibus regiis, & etiam ex quibuſcumque clauſulis derogatoriis non valeant. & quia valde notanda ſunt verba *l. 1. tit. 14. lib. 4. Recopilat.* nota ibi: *Porque acaece, que por importunidad de algunos, o en otra manera nos otorgaremos, o libraremos algunas cartas, o alualaes contra derecho, o contra ley o fuero vſado, por ende mandamos, que las tales cartas o alualaes, que no valan, ni ſean cumplidas, aunque contengan que ſe cumplan, no embargante, qualquier fuero o ley, o ordenamiento, o otras qualeſquier clauſulas derogatorias.*

Et idem quod ius tertij, & damnum partium ex- 11
preſſim deciditur *l. 1. & 3. dict. tit. 14. lib. 4.* vt nulla reſcripta, quæ lædant ius tertij, valere poſſint, quamuis iſtarum legum derogatio fiat, aut quibuſcumque clauſulis confirmentur, & per totum titulum idem in omnibus legibus decernitur, & ſuadet inſcriptio *d. tit. 14.* ibi: *De las prouiſiones y cedulas que ſe dan contra derecho, y en perjuyzio de partes.*

Quorum iurium traditionem, & non poſſe Princi- 12
pem ex poteſtate abſoluta contractus & ius partium adimere, & mutare diſpoſitiones teſtamentarias, quæ æquitati, & legibus conueniunt, Doctores communiter *in dict. l. ſi teſtamentum*, & alij plures, quos referunt, eandem ſententiam tenentes, Fortunius Garcia *in l. Gallus. §. & qui ſi tantum, ex num. 28. ff. de liberis, & poſthumis.* Anton. Gabriel *lib. 2. communium, tit. de iure non quæſito, concluſ. 1. num. 1. in princ.* Perẽgrinus *de fideicommiſſ. art. 52. num. 127.* qui dicit communem, & contrariam communiter reprobari. Fachinæus *lib. 8. controuerſ. cap. 63.* Gilkenius *in l. cauſas. C. de tranſactionib.* Antonius Petra *de poteſtate Principis, cap. 24. num. 16.* Moneta *de commutatione, cap. 52. num. 8. & c. 9. num. 559.* & Roſenthal *de feudis, cap. 7. concl.*

concl. 48 *n.* 8. ex noſtris Hiſpanis eam opinionem firmiter admiſerunt, Pinellus *ad l.* 2. *C. de reſcindenda* 1. *p. cap.* 2. *ex num.* 19. Sarmiento *lib.* 1. *ſelectar. cap.* 8. Mendoza *de pactis, lib.* 1. *c.* 5. *num.* 39. Padilla *in Authentic. Res quæ, n.* 116. *C. communia de legatis.* Menchaca *controuerſiar. illuſtr. cap.* 5. *num.* 22. D. Conarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 6. Gregorius Lopez *in l.* 3. *tit.* 13. *p.* 6. *gloſſ.* 2. *q.* 31. Anton. Gomez *in l.* 40. *Tauri, n.* 89. Burgos de Paz *in proœm. legum Tauri, num.* 327. *& conſil.* 9. *num.* 29. Ioann. Garcia *de nobilitate, gloſſ.* 12. *n.* 80. in terminis D. Molin. *lib.* 1 *de Hiſpanor. primogen. cap.* 8. *num.* 31. *& lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 27. *& lib.* 4. *cap.* 3. *per totum.* & additio ad Molinam *d. cap.* 8. *num.* 28. Molina Ieſuita *de inſtitia, & iure, diſputat.* 134. *&* 649. Aluarado *de conieſturata mente defuncti, lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 66. Mieres *de Maiorat. in princip.* 2. *p. num.* 460. Mexia *ad legem Toleti* 2. *p. fundamento* 17. Paz *de Tenuta, cap.* 34. *num.* 115. Marienzo *in l.* 7. *gloſſ.* 7. *num.* 8. *tit.* 7. *lib.* 5. *Recop.* pluribus, vt ſolet, D. Caſtillo *lib.* 2. *controuerſ. c.* 28. *& lib.* 3. *cap.* 28. D. Valenzuela *conſil.* 69. *num.* 102. noniter Hermoſilla *in l.* 5. *gloſſ.* 1. *ex n.* 14. *tit.* 5. *p.* 5.

13 Et hanc Principum plenitudinem poteſtatis dixit Pinellus *tempeſtatis.* & Sarmiento *lib.* 1. *ſelectar. c.* 8. *num.* 18. inuehit contra Doctores, qui eam inducere intendunt, eis verbis: *Principibus ipſis renuentibus, & legibus contradicentibus adulari non deſinunt.* & Antonius Faber *d. tit.* 2. *principio* 6. *illation.* 2. *confutation.* 2. tradit graniter peccare Doctores, qui hanc ſupremam poteſtatem, & abſolutam Principibus perſuadent, & eam reprobandam tradit Molina *d. lib.* 3. *de primogeniis, cap.* 3. *num.* 27. ibi: *Quod dum magis excogitatur, maiori firmitate comprehenditur, atque retinetur.*

14 Verumtamen contraria ſententia, vt liceat Principi ex cauſa quæ ipſi iuſta videatur, contractuum conuentiones & diſpoſitiones teſtamentarias mutare, ex plurium traditionibus confirmatur, iuxta quæ notarunt Menochius *conſil.* 956. *num.* 9. *& ſeq.* Rodulphinus *de ſuprema Principum poteſtate, cap.* 6. *num.* 146. Fuſarius *de ſubſtitut. q.* 613. *num.* 7. Moneta *de commutat. vlt. volunt. cap.* 6. *n.* 73. *& c.* 9. *num.* 645. Rouitus *lib.* 1. *conſ.* 15. *num.* 27. Marius Cutellus *de donationib. tract.* 2. *p.* 6. *num.* 44. 45. *&* 46. Marta *de ſucceſſ. legali* 4. *q.* 1. *art.* 1. *num.* 31. *cum ſeq. & q.* 4. *art.* 4. *num.* 16. Cancer. *lib.* 3. *variar. cap.* 3. *num.* 6. innumeri, quos refert additio ad Molin. *d. lib. cap.* 8. *num.* 28. Topius *de poteſtate Princip. ſæcularis. §.* 6. *n.* 1. *&* 22. Peregrinus *vbi ſuprà & lib.* 1. *conſ.* 4. *n.* 14.

15 Rurſus in terminis *d. l. ſi teſtamentum. C. de teſtamentis*, notauit Baldus *in eo textu, & in l. reſcripta. n.* 10. *C. de precibus Imperatori offerendis.* Iaſon *lib.* 2. *conſ.* 236. *num.* 9. *&* 10. *& vol.* 4. *conſ.* 107. *per totum.* Schraderus *lib.* 1. *conſ.* 9. *n.* 66. Zephalus *lib.* 1. *conſ.* 5. *n.* 18. *cum ſeq. n.* 23. *&* 24. *& lib.* 6. *conſ.* 12. *n.* 24. Ponte *conſil.* 152. *n.* 24 *&* 25.

16 Deinde, quia quando commutatio ſubſtitutionis non refutat ius de præſenti & in eſſe, ſed dubium & de futuro, vt regulare eſt in omnibus maioratibus, quando in poſterum & in futurum datur noua forma ſuccedendi, cum ceſſuri Principi licere, tenuerunt Bartol. *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum. num.* 14. *ff. de liber. & poſthum.* & *ibi* Caſtrenſis *ad finem.* Socinus *n.* 22. & communiter Doctores, Angelus *in l. Antiochenſium. ff. de priuileg. creditor.* Zephalus *conſ.* 12. *n.* 19. *d. conſ.* 152. *ex num.* 1. *vſque ad* 22. Abbas *in c. nouit, de iudiciis, num.* 26.

17 Et derogari potuiſſe à Principe ius de futuro, & noua forma in ſucceſſione dari, tenuerunt Antonius Petra *de poteſtate Principis, cap.* 30 *per totum*, maximè *n.* 30. *verſ. tertiò, & n.* 35. *verſ. ſed præmiſſis*, & in terminis Marta *de ſucceſſione legali* 1. *part. q.* 23. *art.* 3. *n.* 38. *cum ſeqq. & p. q.* 1. *art.* 3. *n.* 13. *vſque ad* 20. vbi tradit hanc eſſe communem opinionem, & ſæpiùs à Rota approbatam, & idem Marta *in* 4. *p. q.* 4. *art.* 4. *n.* 31. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 47. *num.* 42. & potuiſſe fieri vnionem feudi, & nouam formam ſucceſſoribus dari, quibus ſolùm competebat ius de futuro, & ex Iaſone & aliis probauit Ziriacus *tom.* 2. *controuerſ.* 312. *n.* 10. Cutellus *de donationibus, tract.* 1. *diſcurſu* 2. *p.* 6. *num.* 155. Addendi Zephalus *lib.* 1. *conſ.* 3. *n.* 18. 23. *&* 34. *& lib.* 6. *conſ.* 17. *n.* 26. Mieres *de Maiorat.* 1. *p. q.* 26. *n.* 52. & conſentiente feudatario poſſe feudum à Principe mutari, probarunt Rouitus *lib.* 2. *conſ.* 76. *n.* 1. *&* 2. Andreas Gregorius *in repetitione feudali, c.* 10. *n.* 2.

18 Et quoties regularis diſpoſitio à Principe agnatitia fit, cùm tamen præiudicium temporale fœminarum ſit, quando deficientibus maſculis agnatis fœminæ admittendæ, vel cùm fœminæ in locum agnatorum admittuntur, quia tunc ſubſtitutionis locus non eſt certus, & inuariabilis, ſed quod de futuro poteſt contingere, ideo derogationem diſpoſitionis à Principe fieri poſſe, tenuerunt Innocentius *in cap. quæ in Eccleſiarum, n. n.* 3. *verſ. ſed tunc, de conſtitutionibus.* Curtius iunior *conſ.* 1. *num.* 24. Becius *conſ.* 54. *num.* 55. Ponte *d. conſ.* 154. *num.* 8. *lib.* 2. eis verbis: *Itaque, quia nomen totum tollit, ſed dilatat ſucceſſionem agnatorum per habilitationem fœminæ.* Zephalus *vol.* 1. *conſ.* 28. *num.* 70.

19 Sed in terminis maioratus vltra prædictos probauit expreſsè Gregorius Lopez *in l.* 3. *tit.* 13. *p.* 7. *gloſſ.* 2. *q.* 28. Mieres *de maioratibus* 1. *p. q.* 44. *num.* 76. & pluribus Ponte *vbi proximè, num.* 4. *vſque n.* 8. *& d. lib.* 2. *conſil.* 152. *num.* 16. quod maiori fundamento procedit, quando ex conſenſu poſſeſſoris maioratus, qui verè ius habet de præſenti, commutatio diſpoſitionis fieret, quia tunc non videtur agi de præiudicio tertij, cùm nullum in vita poſſeſſoris verè ius quæſitum ſit, vt tradit D. Conarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 6 *num.* 1. Gregorius Lopez *in l.* 2. *tit.* 15 *p.* 2. *gloſſ.* 10. *& in l.* 8. *tit.* 4. *p.* 5. *gloſſ. verb. dieſſe.* Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri, num.* 26. Menoch. *conſ.* 293. *n.* 11. Rouitus *lib.* 2. *conſ.* 76. *n.* 2. vbi pluribus probat, *Principem conſentiente poſſeſſore mutare poſſe formam feudi antiqui in præiudicium eorum, qui in eo comprehenduntur.*

20 Idque maximè procedit, quando cambium daretur ſucceſſoribus maioratus, propter mutatam formam ſucceſſionis. Tapia *deciſ.* 20. *num.* 14. 15. *&* 16. Ponte *d. conſ.* 152. *n.* 28. & quamuis contrariam ſententiam neruosè defendit Molina, vt Princeps mutare non poſſit diſpoſitiones teſtamentarias, tamen videtur admittere id poſſe fieri dato cambio ſucceſſoribus maioratus. *lib.* 4. *de Hiſpan. primogen. cap.* 3. *num.* 6. *verſ. Nam & Princeps.*

21 Confirmatur vlteriùs hæc poteſtas, quæ Principibus Doctores ſolent tribuere, ex doctrina Bellameræ *deciſ.* 751. *&* 752. vt poſſit Pontifex beneficia vacatura ex alicuius promotione, ſuſpendere vacationem, vt retineat prouiſus etiam in præiudicium patroni, cui competere debebat præſentatio, & idem tenuit Puteus *lib.* 1. *deciſ.* 347. *in correctis.* Seraphinus *deciſ.* 1410. *num.* 18. *& deciſ.* 1445. *num.* 2. *&* 3. videndi D. Conarr. *pract. c.* 36. *num.* 12. & Gratian. *tom.* 3. *diſceptationum cap.* 458. *num.* 8. *cum ſequentibus*, qui ad hoc plura cumulat.

22 Præterea in eis terminis vacationum beneficiorum tradit idem Martinus Andreas *deciſ.* 48. *num.* 2. *&* 3. & confirmat ex legitimationibus: nam illam poteſt facere Princeps in præiudicium legitimorum qui in maioratu ſuccedere debent, & ſubſtituti in defectum aliorum, qui decederent ſine filiis legiti

legitimis, quia Princeps vtitur iure ſuo, Felinus *in cap. quæ in Eccleſiarum, num.* 49. *de conſtitutionibus*, Curtius iunior *conſ.* 1. *num.* 22. Socinus *lib.* 2. *conſ.* 226. *num.* 10. *verſ. adduco etiam*, Peregrinus *de fideicommiſſ. art.* 52. *num.* 154. Moneta *de commutat. vltim. volunt. cap.* 9. *num.* 577. & conducunt quæ generaliter de legitimatione illegitimorum in præiudicium legitimi, qui ex eo magis proximum ius habebant, pluribus notarunt Surdus *conſ.* 1. *num.* 28. & *conſ.* 571. *num.* 37. *cum ſequenti*, Fularius *de ſubſtitutionibus q.* 408. *n.* 1. *vſque ad num.* 7. Marta *de ſucceſſione legali* 1. *p. q.* 18. *art.* 3 *ex num.* 19. & *art.* 8. *num.* 13. Marius Cutellus *de donation. tract.* 1. *diſcurſu* 2. *particula* 6. *num.* 156. & 158. & plures de hoc ego cumulaui 1. *part. deciſ. Granat.* 8 *num.* 13. & 14. & *per totam.*

23 Deinde id ſine difficultate procedit, & ab omnibus qui contrà tenuerunt, admittitur, quando maioratus fieret ex donatione ipſius Principis; quia tunc ſine cauſa poteſt ſubſtitutiones maioratus mutare, quippe cùm illa conceſſio procedat ex mera gratia & voluntate Principis, vt poterat reuocari, etiã nouam dari formam, *l. fundos, C. de omni agro deſerto, lib.* 11. Baldus *in l. nuptiæ. ff. de Senatoribus.* Angelus *in l. Antiochenſium, ff. de priuilegiis creditorum*, Peregt. *de fideicommiſſ. art.* 52. *num.* 132. Gloritius *reſponſo* 6. *num.* 3. & 4. Medices *deciſ. Senenſi* 41. *num.* 17. & 18. Menochius *d. conſ.* 993. *num.* 9. Decius *conſ.* 190. Rouito *d. conſ.* 15. *num.* 21. *cum ſeqq.* Bellonus *conſ.* 28. *per totum*, Marta *de ſucceſſ. legali* 1. *p. q.* 18. *art.* 3. *num.* 2. & 23. Ponte *vol.* 2. *conſ.* 7. *ex num.* 15. Pinell. *in l.* 1. *C. de bonis maternis* 3. *p. num.* 61. Valaſc. *conſult.* 119. *num.* 12. & *conſult.* 132. *num.* 15. Cabedo 2. *p. deciſ.* 75. *num.* 12. Valaſco loquens de lege mentali, *conſult.* 119. *num.* 12. & *conſult.* 132. *n.* 15. Petra *de poteſtate Principis c.* 32. §. 2. *num.* 33. & 34.

24 Quod maiori ratione procedit ex legibus Caſtellæ, quibus expreſsè cauetur donationes quæ ex voluntate Principis proceſſerunt, poſſe ad illius nutum reuocari. *l.* 15. *tit.* 10. *lib.* 5. *Recop.* nota verba. *Tenemos por bien y mandamos que ſe bezieren por ſola la voluntad de los Reys que ſe puedan de todo reuocar.* & ita in terminis in noſtro Regno maioratus ex donationibus Regum factos poſſe ab illis mutari, & nouam formam ſucceſſionum conſtitui, quaſi qui poteſt in totum tollere, faciliùs valebit reformare. Molina, qui contra Principis poteſtatem tenuit, etiam in hoc caſu poſſe fieri, admittit Molina *lib.* 4. *de primog. c.* 3. *n.* 23. Paz *de tenuta, c.* 57. *num.* 265. & pluribus D. Caſtillo 5. *tom. c.* 89. *num.* 93.

25 Suffragatur doctrina Bartoli *in l. qui Romæ*, §. *Flauius Hermes, ff. de verbor. obligat.* vbi tradit donationem factam alicui, vt poſt eum alius ſubſtituatur, quamuis reſpectu primi donatarij, cui facta, non poſſit reuocari; tamen reſpectu ſecundi ante illius acceptationem mutari poteſt, quod etiam tenuerunt Cumanus, Aretinus, Imola, Socinus, Alex. & Iaſon *in eo textu.* Bald. *in l. ſi à ſocero. C. de iure dotium.* Angelus *in l. quoties. C. de donat. quæ ſub modo.* Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 14. *num.* 17. Iulius Clarus §. *donatio, q.* 13. *verſ. ſecundus eſt articulus.* & quamuis Antonius Gomez *in l.* 40. *Tauri, num.* 34. Molina *lib.* 4. *de primog. c.* 2. *num.* 73. tradiderunt facta donatione ad maioratum acceptatione primi vocati, non poſſe illam reuocari; id verò quando ſine dubio procederet, locum habere non poterit, quando concurrunt in Principe, vt in hoc caſu qualitas legiſlatoris, & donatoris; & quamuis ex donatore non poſſit fieri reuocatio, tamen fieri poteſt, vt legiſlator, ita notauit Bald. *l. nuptæ, ff. de Senatorib.* & ſequitur cum aliis Fontanella *de pactis nuptialibus, claus.* 4. *gloſſ.* 5 *num.* 22.

Rurſus etiam confirmatur eo caſu, quo maioratus fuerit in regio reſcripto, quod dicimus *facultad Real.* quia tunc cùm ex priuilegio, & conceſſione Principis procedat maioratus inſtitutio, ſicut Princeps poteſt priuilegium reuocare ex ſua voluntate, licèt alteri ius quæſitum ſit, poterit maioratui ex regia facultate inſtituto nouam formam ſuccedendi conſtituere, & antiquam limitare, vt probarunt Innocentius, Panormitan. Cardinalis, Imola, Felinus, Decius, Alex. & alij, quos refert, & ſequitur D. Couarru. *lib.* 3. *variar. c.* 6. *num.* 1. & addendi Burgos de Paz *in proœmio legum Tauri, num.* 327. Auendaño *in l.* 27. *Tauri, gloſſ.* 1. *n.* 5. Angulo *de meliorationib. ad l.* 11. *gloſſ.* 2. *num.* 9. Robles *de repræſentatione lib.* 3. *c.* 5. *num.* 26. & 27. Tapia *deciſ.* 20. *num.* 11. & aliis relatis D. Petrus Noguer. *alleg.* 32. *num.* 131. & in terminis quando ex priuilegio Regis fieret maioratus Greg. Lopez *in l.* 3. *tit.* 13 *p.* 9. *gloſſ.* 2. *colum.* 9.

Et quamuis Moliña *lib.* 3. *de primogen. c.* 3. *num.* 17. 26 contrariam admittat ſententiam, tamen idem fatetur aduersùs illum eſſe communem opinionem, & expreſsè Molinam reprobant Ponte *d. conſ.* 152. *num.* 4. *vſque ad* 26. & fundamenta Molinæ eſſe nullius roboris, & contrà admittere omnes Regni Doctores, & deciſum in ſupremo Senatu Italiæ Tapia *dict. deciſion.* 20. & tradit doctiſſimus Noguerol *vbi proximè.*

Quod maximè locum habet, ſi Princeps ſubſtitu- 27 tis, quos excludit à ſucceſſione, cambium dederit, quod dicimus *Recompenſa.* D. Molina *lib.* 4. *de primog. c.* 3. *num.* 6. *verſ. nam aut Princeps*, Tapia *vbi proximè num.* 14. 15. & 16. Ponte *d. conſ.* 152. *num.* 28. 2 *verſ. dixi quartò, & verſ. cùm igitur.* Prælertim quando reſcriptum, quod circa id Princeps expedierit, habeat clauſula, *Ex certa ſcientia, Proprio motu, & de plenitudine poteſtatis*; vel quando ſubſtituti citati fuerunt, quod etiam eſſet neceſſarium, tamen ex plurium ſententia ſuppleri debet, licèt non procederet citatio ex prædictis clauſulis, Anton. Gabr. *lib.* 2. *commun. tit. de citatione, concluſ.* 1. *num.* 347. Gratian. *tom.* 3. *diſceptation. cap.* 458. *num.* 28. Bartol. *in l. Gallus*, §. *& quid ſi tantum, num.* 14. *ff. de liber. & poſthum.* cum pluribus Petra *de poteſtate Principis, cap.* 32. *num.* 12. Fuſarius *de ſubſtitut. quæſt.* 408. *num.* 141. Peregrinus *de fideicommiſſ. art.* 23. *num.* 46. & 49. Mareſcotus *lib.* 3. *variar. cap.* 20. *num.* 98. Caſtillo *lib.* 3. *controuerſ. c.* 27. *num.* 14.

Sed etiam quamuis id controuerſum eſſet circa 28 Principis poteſtatem, tamen negari non poteſt, ex prædictis rationibus, & Doctorum authoritatibus eſſe opinionem probabilem, vt in terminis notauit Molina *d. lib.* 3. *de primogeniis cap.* 3. *num.* 26. & 27. & eo caſu quo Princeps aliquid diſponit cum opinione probabili, eius factum, & poteſtas non poteſt impugnari, quia ex probabilitate opinionis ſatis iuſtitia ſuadetur, ex traditis per Suar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 18. *cap.* 20. Vaſquez *opuſc. de reſtitutione cap.* 6. §. 3. *dub.* 5. *n.* 78. & doctè probauit P. Diana *tom.* 1. *Moralium tract.* 3. *reſolut.* 21. & firmatur ex doctrina D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 12. *ad ſecundum*, vbi tradit quando dubitaretur, an cauſa diſpenſandi eſſet iuſta, vel non, ſufficit eam proponere ſuperiori, & ab illo approbari, vt inſtè obtinere videatur ille, cui conceſſa, & conſcientia ſecurus ſit, ſequitur Thomas Sanchez *in ſumma lib.* 4. *cap.* 44. *num.* 6. & *in Moralib. lib.* 4. *cap.* 1. *dub.* 6. *num.* 2. & 3. Moneta *de commut. vlt. volunt. c.* 6. *num.* 111.

Conducit doctrina Panormitani *in cap. quæ in Ec-* 29 *cleſiarum. num.* 14. *de conſtitut.* vbi poſt Innocentium tradit præſumi pro facto Principis, vt ſit validum,

&

& inſtè conceſſum, adeò vt non admittatur probatio-
ni contrarium, & notabiliter tradit hæc verba, *quæ hoc dictum in practica ſeruatur, etiamſi Papa reſcriberet contra ea quæ ſunt iuris Gentium.* Quod ſequitur & comprobat Brunus *conſ.* 1. *n.* 13. & illis quæ de opinione probabili notauimus, addenda plura quæ ex Bartolo, Decio, Alexandro, Turrecramata, Syluestro, Nauarra, Leſſio, Corduba, Menochio, Roſello, Tabiena, Thoma Sancio, Nauarro, Reuerendo & docto Patre Diana, & aliis pluribus notauimus 1. *part. alleg.* 61. *num.* 10. & 11.

31 Et nulli dubium eſſe poteſt ſufficere pro opinione probabili vltra prædicta, reſcriptum & facultatem Principum expedire cum conſilio doctiſſimorum Senatorum, vt ſemper ſunt, qui aſſident in conſilio inſtitiæ, & Cameræ, ex traditis per Iſerniam *in cap.* 1. *n.* 16. vbi Afflictis *num.* 27. *tit. qui ſucceſſor. feud. dare tenentur.* Capicius *deciſ.* 166. *num.* 7. Roland. *conſ.* 1. *num.* 67. *vſque* 93. *vol.* 2. Berreta *conſ.* 134. *num.* 33. Schraderus *conſ.* 1. *num.* 514. *volum.* 1. Tiberius Decianus *lib.* 1. *conſil.* 41. *num.* 28. & præſumptio eſt pro eo quod à Senatoribus conſulitur, & à quocumque iudice fit. *l.* 2. *C. de officio ciuil. iudic.* Baldus *in l.* 2. *C. vbi pupil. educar. deb. & in l. iubemus*, §. *ſic. verſic. ego addo. Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis.* Menochius *lib.* 2. *præſumption.* 75. *n.* 1. *cum ſequentibus*, & in terminis reſcripti regij & facultatis, Molina *lib.* 2. *de primogen. cap.* 6. *num.* 27.

32 Poſtremò in huius rei comprobationem maximum fundamentum pro Principis poteſtate præſtat, vt poſſit maioratuum ſucceſſionem, & ſubſtitutiones mutare. *l.* 7. *tit.* 7. *lib.* 5. *Recopil.* vbi expreſsè prohibetur in ſubſtitutis ad plures maioratus poſſe in vno & eodem coniungi duos maioratus, quorum quilibet attingat, vel excedat ſummam annui reditus ſex millium aureorum, vt ex hoc debeat ſubſtitutus in fideicommiſſo omninò excludi, & fundationes maioratuum & clauſulæ ex Principis poteſtate & diſpoſitione reſcindantur. Nota verba legis: *Sin embargo de qualeſquier clauſulas conditionales y llamamientos, que en los dichos mayorſagos ſe contengan; y ſin embargo de qualeſquier leyes y derechos, que a fauor de los hijos mayores pueda auer y ellos puedan pretender, porque en quanto a efecto, deſto de nueſtro proprio motu, y poderio Real abſoluto los reuocamos damos por ningunos, y de ningun valor y efecto quedando enſu fuerça y vigor quanto a todo lo demas.* cuius legis diſpoſitionem & iuſtitiam latè exornat D. Caſtillo *tom.* 3. *controu. c.* 28. *& lib.* 5. *c.* 177. & infrà de illa agendum.

33 Vnde confirmari poteſt illorum ſententia qui tenuerunt, ex conſuetudine hanc Principum poteſtatem firmari, vt poſſit conſuetudo noſtam reddere hanc vltimæ voluntatis derogationem à Principe fieri, ex traditis à glo. *verb. conſilium, in fine, in l. qui habebat. ff. de in integrum reſtament.* Bald. *lib.* 1. *conſ.* 267. *num.* 8. *verſ. præmitto, & vol.* 5. *conſil.* 457. Crauetta *conſ.* 135. *n.* 3. Zephalus *conſ.* 58. *n.* 55. Brunus *lib.* 1. *conſil.* 196. *n.* 2. Felinus *in cap. ſuper litteris, de reſcriptis n.* 8. Men. *de arbitrariis caſu* 201. *n.* 17. Maurus *all.* 16. *n.* 1. *p.* 1. D. Couarr. *lib.* 2. *var. c.* 7 *n.* 2. Mareſcot. *lib.* 3. *var. cap.* 10. *num.* 97. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſput.* 21. *num.* 16. Farinac. *in poſthum.* 1. *tom.* Decius 65. *num.* 1. Moneta *de commutat. cap.* 5. *num.* 251. *&* 252. Guttier. *Canonic. quæſtion. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 19. doctiſſimus Pater Diana *moral.* 4. *part. tit.* 4. *reſolut.* 53.

34 Quod expreſsè videtur probari *in cap. per venerabilem* 13. *qui filij ſint legitimi*, ibi: *quod autem ſuper hoc Apoſtolica Sedes plenam habeat poteſtatem, ex illo videtur quòd diuerſis cauſis inſpectis cum quibuſdam minus legitimè genitis, non naturalibus tantùm, ſed adulterinis etiam diſpenſauit.* Et in terminis noſtri caſus aperte conſuetudo Regum noſtrorum circa commutationem ſubſtitutionum maioratus comprobatur, ex *d. l.* 7. *tit.* 7. *lib.* 5. *Recopil.* ex verbis, quæ ſuprà retulimus, & de conſuetudine, vt Principes concedant facultates ad limitationem maioratuum, vt ſuper illorum bonis cenſus conſtituantur, etiam contra voluntatem inſtitutoris primogenij, teſtantur D. Molina *lib.* 1. *de primogen. cap.* 8. *&* 28. *cum ſeq. & lib.* 3. *c.* 23. *num.* 22. *& lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 5. Mieres *de maioratibus* 4. *p. q.* 1. *limitat.* 1. *num.* 111. *cum ſeq.* additio ad Molinam *d. cap.* 8 *num.* 28. *vſque* 32. Tapia *deciſ.* 20. Ponte *vol.* 2. *conſil.* 152. *num.* 24. *&* 25. Menochius *conſil.* 993. Rouitus *lib.* 2. *conſil.* 15. qui in terminis Maioratus Hiſpaniæ ſcripſerunt, & pluribus ex noſtris D. Petrus Noguerol. *allegat.* 32. *num.* 163. *cum ſequentibus.*

In hoc igitur opinionum & rationum conflictu 35
eam reſolutionem cenſeo admittendam, vt hæc quæ Principi poteſtas à Doctoribus permittitur circa derogationem & commutationem fundationum maioratuum, & obligationes contractuum tunc procedat, quando interuenerit cauſa publicæ vtilitatis æquè principaliter, iuxta quod notatur communiter *in l. venditor. §. conſtat. ff. communia prædiorum. l. item ſi verberatum, §. fin. ff. de rei vindic. Lucius. ff. de euictionib. l. ſeruis, C. ex quibus cauſis ſerui pro præmio*, quia niſi ex cauſa, quæ reſpicit ius publicum, non poteſt alicui ius ſuum, & dominium Princeps adimere, vt expreſsè dicitur *l.* 2. *tit.* 1. *p.* 2. eis verbis: *e ſi por auentura gelo ouieſſe a tomar porraſon que el Emperador ouieſſe meneſter de facer alguna coſa en ello que ſe tornaſſe a pro comunal de la tierra. lib.* 3. *tit.* 18. *part.* 3. ibi: *fueras ende ſi el Rey las hiuieſſe meneſter por facer dellas, o en ellas alguna labor, o alguna coſa, que fueſſe a pro comunal del Reyno*, vbi ex Azone, & Socino comprobat Gregorius Lopez *in gloſſ.* 3. *&* 4. adducens *l.* 5. *tit.* 26. *part.* 2. & pro explicatione *d. l. Lucius*, pluribus comprobat D. Amaya *ad tit. C. de annonis, in l.* 1. *C. de fundis limitrophis*, *n.* 19. vbi multos refert.

Sed ex cauſa vtilitatis priuatæ nullo modo poſſe 36
Principem adimere ius ſuum & dominium alicui inuito, etiamſi pro priuati iure in hoc caſu cambium dederit, vt in terminis notauit Mendoza *de pactis lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 53. Pinellus *in rubrica C. de reſcindenda vendit.* 1. *part.* 2. *per totum*, nec de plenitudine poteſtatis, quam potiùs de plenitudine tempeſtatis, tradunt Doctores, Crauetta, Zaſius, Duarenus, Matheacius, Antonius Faber, Menchaca, Theſaurus, & alij, quos refert & ſequitur Oſwaldus *ad Donellum lib.* 5. *comment. cap.* 3. *in notatis litt. A.* & in terminis mutationis diſpoſitionis maioratus notauit D. Molina *lib.* 3. *de Hiſpan. primogeniis cap.* 3. *num.* 17. *&* 20. *& lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 31. D. Couarr. *lib.* 3. *var. cap.* 6. *n.* 9. D. Valenzuela *conſ.* 179. *num.* 147. Addendi plurimi quos refert Hermoſilla *in l.* 53. *gloſſ.* 1. *num.* 41. *tit.* 5. *part.* 5. & quæ eruditè, & doctè notauit Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano lib.* 2. *c.* 29. Petra *de poteſtate Principis cap.* 24. *num.* 16. & alij, quos ſuprà retulimus.

Quod quaſi contra ius Gentium ſit alicui inuito 37
dominium rerum ſuarum adimere, vel diſpoſitiones teſtamentarias, aut contractus reſcindere, nulla conſuetudine poteſt firmari. argum. *cap. fin. de conſuetudine*, vbi DD. communiter, *l.* 5. *tit.* 2. *part.* 1. & *ibi* Gregor. Lopez *gloſſ.* 13. tradit ex communi ſenſu omnium interpretum hanc conſuetudinem non valere, videndi Abbas *in d. cap. fin. num.* 13. Rochus de Curte *de conſuetudine ſect.* 5. *num.* 9. Crauetta *conſil.* 643. *num.* 3. & licèt multoties id ex Principum poteſtate, & veris

blandiretur admiſſum fuiſſet, vt pro libito ſuo aliquibus dominium rerum ſuarum abdicari ſubditi paterétur, id non eſt referendum ad conſuetudinem præſcriptam, quæ iuſta & rationibilis eſſe debet. *cap. conſuetudines 1. cap. ex parte 10. de conſuetudine. l. 2.* ibi, *vt rationem vincat. C. quæ ſit longa conſuetudo*, vbi communiter Doctores notarunt, & vt rectè notauit Baldus *in l. de quibus, num. 22. C. de legibus. Conſuetudo quæ de vitiis facit mores, non valet, quoniam ineſt vitium à radice, mala enim adinuenta, malæque conſuetudines, nec ex longo tempore, nec ex longa conſuetudine confirmantur.*

38 Maximè, quia reſcriptum Principis, vel facultas, ex qua dominium alicui adimitur, & in alium transfertur, cenſetur contra ius Gentium, ex quo dominia, diſpoſitiones teſtamentariæ, & contractus proceſſerunt, argumento *l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iure*, vbi communiter notatur, & ſimilia reſcripta quaſi contra ius Gentium, & iniuſta non valent, gloſ. *in l. vlt. C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam. l. 30. tit. 10. part. 3.* vbi Gregor. Lopez *gloſſ. 2.* pluribus comprobat. Vnde etiamſi ex cauſa publica Princeps poſſit adimere ius partis contractus, & vltimas diſpoſitiones mutare; id tamen facere nunquam debet, niſi dato cambio illi, cui damnum irrogatur, vt ex *l. 2. tit. 1. p. 2.* & Magiſtro Marquez, & aliis plurib. notauimus *vbi proximè.*

39 Solùm igitur prædicta Princeps facere debebit, ſi interuenerit publica vtilitas æquè principaliter, quia tunc ſalus populi, quæ ſuprema lex eſt, admittere poteſt, vt præiudicium tertio inferatur, vt priuatorum commoda cedere debeant publicæ vtilitati, idque ſolum procedere debet, vt in ſpecie *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recop.* quando generalis vtilitas Regni ſuaderet, ne plures maioratus in vnum concurrerent, cùm generalis diſpoſitio reſpicit commune bonum, ne fundatorum memoriæ obſoleſcant, confuſis & permixtis maioratibus, & vt plures ſint Equites, qui Regni decorem, & Regis ſeruitium poſſint ſuſtinere, & augere, vel ſi in maioratu regulari, in quo caſtrum & ars continuatur in regnorum confinibus, aut littore maris, in quo maximum eſſet periculum inuaſionis hoſtium. Tunc Princeps dato bono cambio poſſeſſori maioratus, poterit ſibi caſtrum retinere, & munire ad maiorem tutelam, & Regni defenſionem, vt de fundis limitrophis qui in confinibus hoſtium erant, ſolebant militibus aſſignari, vel eos defenderent, ablatis ab antiquis poſſeſſoribus, ita interpretatur *l. Lucius 11. ff. de euiction.* D. Amaya *ad titulum C. de annonis, ad l. 1. C. de fundis limitrophis, num. 14.* Vel ſi hoc caſu poſſet ex fundatione primogenij regularis fœmina ſuccedere, Princeps reducere velit ad ſucceſſionem agnationis, vel maſculinitatis, vt maſculi, qui potiùs apti ſunt ad exercitium belli & armorum, poſſent meliùs caſtrum illud ſuſtinere & defendere, quia ex cauſa publicæ vtilitatis poteſt Princeps adimere ſubditis res proprias, vt ex Fachinæo, Petro Gregorio, Maſtrillo, Peregrino, Riccio, Caſtillo, Mieres, Matienzo, Menoch. & aliis pluribus probauit Amaya *d. num. 19.* vel ſi inter aliquos Proceres, & Magnates Regni eſſet diſcordia, & factiones, quæ ſtatum publicum, & quietem turbare valerent, poſſet Rex aliqua in illorum ſtatibus & maioratibus diſponere, & mutare ad illorum concordiam, & publicam quietem, & bonum commune, vt Imperator Carolus Quintus, cùm extra Regnum migraret, decreuit lites quæ inter Proceres & Magnates Regni erant pro tempore ſuæ abſentiæ, ſuſpendi oportere, vt conſtat ex ordinationibus Cancellariæ Granatenſis, vbi de hoc reſcripta referuntur. Et quibus & ſimilibus cauſis, quæ omnino reſpiciunt principaliter publicum ſtatum, hæc Principum poteſtas procedit ex iuſtis cauſis & rationibus, quas ſuprà expendimus.

Vnde admitti non poteſt illorum ſententia, qui 40
tenuerunt poſſe Principem mutare vltimas diſpoſitiones & contractus, ex cauſa principaliter reſpiciente vtilitatem priuatorum, ſi ex ea in conſequentiam publica vtilitas conſequeretur, vt in pluribus caſibus euenit, ſi vt augerétur maioratus, quorum augmentum & vtilitas etiam reſpicit publicam vtilitatem, vt notauit Molina *de Hiſpanor. primogeniis lib. 1. cap. 11. n. 3. 4. & 5.* mutaretur inſtitutio primogenij, vt quæ ſeparata erant, concurrerent in vna perſona, vt maioribus diuitiis domus, & ſtatus creſceret, vel ſi qui nouum primogenium inſtituit, & alteri applicare intenderet, eius formam mutando, propter augmentum, vel eius aggregationem, vnde iuſtam cauſam proponunt, vel vt matrimonium inter aliquos Proceres fieret, aut ſi lites inter illos poſſent euitari, ex mutatione formæ fundationis, quaſi publicè interſit, finem litibus imponi. *c. finem litibus, de dolo & contumacia.* Quia nunquam iſta poſſunt iuſtè Principem inducere, vt diſpoſitiones teſtamentarias & contractus in præiudicium eorum, quibus ius acquiſitum, reſcindat, cùm maioratum alicuius maioribus diuitiis augeri nihil principaliter ad publicam vtilitatem pertinet, ſed ad priuatum illius familiæ ſplendorem, & augmentum, & quod traditur, Primogeniorum inſtitutiones, & conducere ad vtilitatem publicam, id generaliter de omnibus primogeniis accipiendum, non verò de vno, aut alio, quia potius publicè intereſt ne in vna & eadem perſona plura primogenia coniungantur, ex *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopilat.* & quæ ſuprà notauimus *num. 32.* & infrà dicemus circa illam *n. 49. cum ſeq.*

Quod etiam procedit in eo quod traditur, ad pu- 41
blicam vtilitatem pertinere finem litibus imponi, quia reſpicit, quòd decreta, & leges, quæ generaliter lites computant, & illis finem imponunt. At verò quod pertinet ad litem alicuius cauſæ ſpecialis, vt in ea quæ poſſet oriri in eo primogenio, in quo, ne lites oriantur inter ſucceſſores, eius mutatio intenditur, id generaliter non pertinet ad caſum *c. finem litibus*, ſed ad priuatam ſucceſſorum vtilitatem, etſi quo publica conſideratur, hæc non principaliter, ſed acceſſoriè, & in conſequentiam attendi oportet, vt ex ea velit, & poſſit Princeps diſpoſitiones & contractus reſcindere, aliàs in quacumque lite ei permittendum contra ius tertij alicui dominium ſuum adimere, vt litis iudicium finiatur, quod nullus admittere poterit, & ipſa ſolùm ex vtilitate publica, quæ principaliter reſpicit publicum & commune bonum, id Principibus ſuadendum, iuxta quæ ex pluribus notauimus.

Nec predicta poterit excludere, quod regulariter 42
apud nos admiſſum, poſſe dari facultatem ex cauſa quæ videtur iuſta dominis Conſiliarijs Cameræ, vt ſuprà bonis maioratus aliqui cenſus conſtituantur, de quibus Molina *lib. 1. de primogeniis, c. 8. n. 28.* vbi Additio ad Molinam *d. num. 28.* ſtatuit eſſe praxim conſuetam ſupremo Conſilio Cameræ iſtas cócedere facultates, & de hoc teſtatur Mieres *de Maiorat. 4. p. q. 1. limitat. 1. num. 111. cum ſeqq.* de quo videndi Padilla *in l. vnum ex familia. §. ſi de falcidia, num. 20. verſ. ſed nec valere. ff. de legat. 2.* Ponte *vol. 2. conſ. 152. num. 24. & 25.* & idem D. Molina *d. lib. cap. 8. num. 34.* dum agit de reſcriptis, & facultatibus quæ expediuntur in Conſilio Cameræ circa capitula matrimonialia eorum, qui habentes maioratus, in quibus primogeniti debent ſuccedere, & in contractu matrimonij conuentio fit, vt maioratus diuidantur inter filios, ex quo inſtitutiones primogeniorum mutãtur, quemadmodum

modum fit *in l. 7. titulo 7. libro 5. Recopilation.* in qua diuisiones fiunt contra illorum constitutiones.

43 Et iuuat prædictam & absolutam potestatem, quam Principi aliqui Doctores tribuunt, *l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop.* vbi mentio fit de clausula testamenti Regis Henrici, quæ donationes regias ad maioratus refert, & illorum substitutiones ad filios donatariorum limitat, & illorum descendentes, ita vt si sine liberis illi decesserint, rescindit maioratum, & donationes ad regium Patrimonium; & coronam redire statuit, vnde videtur Principi ius esse supprimere, & immutare maioratus.

44 Sed tamen verissima & tenenda nostra sententia est, vt non debeat, nec valeat Princeps primogenia & cõtractus mutare, nisi ex causa, quæ ad publicam vtilitatem principaliter pertinet, quia tunc priuati cedere debent communi bono, quasi illud sit regiminis essentia, & scopus Principatus, vt omnes Politici, & iuris Doctores testantur, & nouiter probauit doctè & piè, Religiosus, & eruditus Pater Ioannes Eusebius *in Theopolitico 2. p. lib. 1. cap. 3.* & omnes iuris traditiones quas supra expendimus *num....* hanc Principis potestatem ex norma communis boni regulandam tenuerunt.

45 Quod verò notauimus consueuisse dari facultates à dominis Cõsiliariis Cameræ, vt bona maioratus possint obligari ex iusta causa, quæ Senatoribus videatur ex illa posse permitti, facilem expeditionem habet, quippe in hoc casu semper attenditur ad concessionẽ facultatis, quod ipsi primogenio vtile sit, de quo verosimiliter eius institutor concedere vellet, si tempore labente bona infructuosa redderentur, & in aliis, quæ fructuosiora, commutari possent: aut si possessor maioratus se sustinere non posset, aut aliqua seruitia ad Regis, & Regni vtilitatem exhibere, nisi obligatio bonorum maioratus fieret, quo casu tali limitatione facultas conceditur, vt non antè possint hypothecæ supponi bona maioratus, nisi bonis liberis deficientibus, eius qui possessor est maioratus.

46 Tum & intra quatuor, aut plus annos onus iniungitur, vt fiat redemptio ex fructibus maioratuum census, qui super illo facultate regia constitutus, & in supremo iustitiæ Senatu antiquior Consiliarius Cameræ in iura habet delegationem à Principe ad expignerationem maioratuum, & redemptionem censuum, quem dicimus *Iuez de descmpeños de mayorrazgos*, quo casu nullo modo forma successionis à Principe mutatur, aut voluntas instituentium infringitur, sed pro tempore ad subleuandas necessitates possessoris, pecunia, quæ hypothecæ subiicitur, repræsentatur statim intra breue tempus reddenda maioratui.

47 Tum etiam, quia prohibitio alienationis, vel hypothecæ rerum maioratus non procedit à iure naturali, vel gentium, sed à iure ciuili, circa quod rectè Princeps ex voluntate, & potestate sua disponere potest, arg. *l. si quis 3. §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris*, vbi Princeps conc. ficaticui, ne aliquis contra eum exceptione vtatur, quia licèt defensionem naturalem tollere non possit, rectè tamen ex principali potestate valebit excludere ciuilem exceptionem, vt notarunt Rodericus Suarez *allegat. 12. num. 54.* Ruinus *volum. 3. cons. 80. num. 4. & vol. 4. consil. 171. num. 5. & 12.* Crauetta *consil. 109. num. 2. & consil. 164. num. 18.* Burlatus *consil. 299. n. 17.* Curtius junior *consil. 174. num. 9.* Rolandus à Valle *vol. 2. consil. 66. num. 13.* idque etiam in præiudicium tertij, & sine causa Princeps disponere potest, iuxta prædictos, & Becium *vol. 1. consil. 129. num. 35.* Parisius *vol. 4. consil. 1. num. 38. & 39.* & addendi plures, quos refert Augustinus Barbosa *clausula 175. num. 2.* & cùm à iure ciuili procedat institutio fideicommissi, & restitutio, vt non alienatum successori restituatur, ex §. 1. *Instit. de fideicommiss. hered.* & in terminis nostris, vt possit à Principe de illis disponi, agnoscunt Peregrinus *de fideicommiss. art. 1 numero 6.* Matheacius *de fideicommiss. lib. 1. cap. 1. numero 7.* Parisius *volum. 2. consil. 1. numero 61. vsque ad 63.* Bardellonus *consil. 20. num. 16.* Meritò Princeps ex causa, quæ ipsi iusta videbitur, poterit gratiamen hypothecæ concedere, & permittere, præsertim iuxta doctrinam & verba Becij *consil. 59. num. 55.* vbi loquens de illis, qui hanc Principum potestatem restringunt, tradit procedere, *quando in totum vellet tollere, secus si vellet mixtere, moderare, vel differre.* & addendi Cephalus *volumin. 1. consil. 28. numero 70.* Molina *lib. 4. de Primogen. cap. 3. num. 17.* Mieres *1. part. q. 44. num 76.* Ponte *lib. 2. consil. 54. num. 8.*

Quod verò pertinet ad *l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop.* quæ 48
continet clausulam testamenti Regis Henrici, qua limitantur maioratus, nihil ad rem facit, quia, vt ibi apparet, maioratus ab ipso Rege in eo casu fundatur, rerum, quas Princeps ex bonis regalis Patrimonij donauerat, & eodem modo sicut regulariter potest primogenij institutor illud restringere, limitare, & extendere: ita Rex Henricus, vt illorum bonorum maioratus institutor, facere rectè potuit.

Sed etiam per viam legis generalis, vt prædicta 49
clausula pro lege obseruari iubetur. *d. l. 11.* rectè potest Princeps ius priuatis quæsitum tollere, & abdicare, vt probauit D. Castillo *tom. 5. controuers. 2. part. cap. 177. num. 2. vers. eisdem*, vbi se refert ad ea, quæ notauit idem *tom. 3. controuers. fiar. cap. 27. num. 19.* Et quod nullam dubitationem habet, quia cùm illarum rerum maioratus regius dici possit, iuxta prædicta *nem.....* in bonis ab ipso Principe donatis rectè poterit reuocationem successionis minuere & reformare, etiam ex interuallo post donationem, Baldus *l. nuptiæ. ff. de Senatoribus*, per *l. qui fundas. Codice, de omni agro deserto, libro 11.* Angelus *in l. Lucius, ff. de euictionib.* Decius *consilio 150.* Calcaneus *consilio 52. numero 7.* Bellonus *cons. 28. per totum.* Cabedo *2. part. decis. 75. num. 12. cum sequentibus.*

Deinde, quod suprà retulimus ex Molin. *de Pri-* 50
mogenit. lib. 1. cap. 8. numero 34. facultates dari in casu contrahendi matrimonij, vt maioratus contrahentium, etiamsi in eis primogeniti succedere deberent, inter filios illorum maioratus diuidantur, nihil magis turbat nostram sententiam, quippe id procedit iuxta publicam vtilitatem, quam suprà consideramus procedere principaliter, ne in eadem persona plures maioratus coniungantur, & memoria fundatorum obsolescat, ex *l. 7. titul. 7. lib. 5. Recopilation.* Quod magis fauet fundationi primogeniorum, ne in totum obliterentur, & ex bono communi principaliter, non verò vt Princeps rescindat vltimas dispositiones; potiùs verò inde adiuuat, & sustinet, ne pereant, & obsolescant aliorum maioratuum concursu & aggregatione, quod rectè admittendum; non verò vt ex priuata vtilitate maioratus mutetur in casibus de quibus suprà *num....*

Denique quia *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil.* variis mo- 51
dis à Doctoribus accipitur: nam cùm limitet dispositiones testamentarias, & maioratuum institutiones,

dubium

dubium est, an debeat vltra casus ibi expressos extendi, & non extendendam decisionem *dict. l. 7.* vltra casum ibi expressum, quando per matrimonium in vna persona iunguntur duo, vel plura primogenia, nō verò quando id euenerit per causam successionis, pluribus probauit Perez de Lara *de anniuersariis, lib. 1. cap. 5. ex n. 13. cum omnibus sequentibus.* vbi admittit, vt alij casus non expressi *in d. l. 7.* sint definiendi iuxta ius commune, & testatorum dispositiones, quod etiam probarunt Mierez *de maiorat. 1. p. qu. 30. num. 84. & 2. part. q. 4. illatione 8. num. 3* 17. Dom. Valençuela *consil. 69. num. 46. cum sequent. & consil. 83. num. 135. vsque num. 141.* & D. Christophorus de Paz *in tract. de Tenuta, cap. 37. ex num. 189. vsque ad n. 201.* constanter tuetur *dict. l. 7.* solùm procedere quando maioratus per matrimonium iunguntur, iuxta verba dictæ legis, ibi: *Por via de casamiento*, ita vt ex contrahentibus vterque maioratum possideat tempore contractus matrimonij, vel sit immediatus successor cum spe certa, inuariabili, & immutabili successionis, non verò, si post nuptias contractas, vnus ex coniugibus durante matrimonio in maioratu successerit, & ideo multo minus admittendus generaliter casus, ex quo plures maioratus per successionem coniungantur, & idem de simili lege Portugaliæ probauit Melchior Phœbo *2. p. decis. 151.*

52 Quorum fundamenta sunt, quia *dict. l. 7.* quæ restringit, limitat, & rescindit dispositiones testamentarias, quasi exorbitans, odiosa, & correctoria, non extendenda vltra casum in quo loquitur & disponit, vt matrimonium sit causa immediata concursus successionis primogeniorum, & in correctoriis non potest fieri extensio, propter identitatem rationis, præsertim, qua cùm peruenerit coniungi maioratus per matrimonium, quando contrahentes tempore matrimonij successores sunt, facilè possunt disponere de bonis maioratus per capitula matrimonialia, facultates & rescripta Principum, de quibus egimus suprà *num.* ... & prouidere ne ad aliam lineā maioratus transeat, diuidendo primogenia, & pacta matrimonialia seruanda sunt, & maiorem firmitatem habent, quam cæteri contractus. *l. diui Constantini. C. de natural. liber. l. 24. tit. 11. part. 4.* & cùm valde vsitatus esset casus successionis, vt per illam, quod magis frequens est, maioratus coniungantur, Princeps qui de casu solito & præsenti non disposuit, omittere videtur, & relinquere dispositioni iuris, argum. *l. cùm prætor. ff. de iudiciis. l. commodissimè, ff. de liberis, & posthum.* nec extensio admittenda *c. 1. de temporibus ordinat. lib. 6.* inuicta glossi. *verb. Italiæ.*

53 Sed tamen contraria sententia, vt non solùm casus quando tempore contractus matrimonij ex illo maioratus coniunguntur, sed postea, siue ex causa matrimonij, vel ex alio titulo plura primogenia cumulantur, procedat dispositio *dict. l. 7.* defendit pluribus constanter D. Castillo *tom. 5. contr. 2. pag. 177. per totum*, quia odiosa & pœnalis non accipienda, sed fauorabilis, cùm ad publicam vtilitatem respiciat, vt in ea eximitur maioratuum concursum prohiberi ad commune bonum Regni pertinere, vt sint plures, qui in maioratibus succedant, vt Regis seruitium, & decorem sustinere possint, & quia hæc rationis identitas procedit in quocumque casu matrimonij, vel successionis, & in lege pœnali & correctoria extensio fit propter identitatem rationis, quia tamen indicatur extensio legis, sed comprehensio illius casus propter legis rationem, quod latissimè pluribus, & valde probat D. Castillo per multas paginas & numeros 39. *in dict. cap. 177.*

54 Et quamuis validissimus assertor sit huius sententiæ, & plurimos & multa referat, tamen *num. 13. ad finem* tradit: *Sed quia articulus est admodum difficilis, & controuersus, pro vna & altera parte potest, ac solet defendi.* & idem Castillo *ibi num. 38. dict. l. 7.* tradit eis verbis: *Semper tamen profitemur articulum esse difficilem, & dubium, adeoque controuersum, vt regia declaratione ipse indigeat, & vtile admodum Reipublicæque conueniens credimus, vt litibus, & controuersiis permultis, quæ occurrunt quotidie, finis imponeretur pragmatica sanctione lata, siue lege alia condita præfatam altercationem dirimere, & quid tenendum sit in eo conflictu, ita clarè definire, vt hisce de rebus amplius dubitari non valeat, prout in materia representationis, & exclusionis feminarum, siue conseruationis agnationis leges alias, siue pragmaticas antiquarum declaratorias, in his Regnis latas.* & iterum paulo pòst tradit ibi: *Interim tamen dum altercationes hæ lege alia non diffiniuntur, difficultatem, & ambiguitatem agnoscimus.*

Ex quo in re tam dubia & controuersa, ad litteram obseruandam dispositionem *dict. l. 7.* nec extendendam vltra casus, in quibus expressè loquitur, vt minus quàm possint, testamentariæ dispositiones, & primogenia violentur interim quo Princeps clarè & apertè non declarauerit. 55

ALLEGAT. CXVI. & VLT.

De Duello.

1 *Duellum causa rebellionis Regni Lusitani an permittendum.*

1 *Rex Catholicus quando possit duella permittere.*
Concil. Trident. sess. 25. de reformat. c. 19.

3 *Duella regulariter prohibentur.*
cap. Monomachiam 2. q. 4.
c. 1. de clerico pugnante in duello.
c. 1. de purgatione vulgari.
l. vnica, C. de gladiatoribus, lib. 12.
l. 8. tit. 24. p. 7.
l. 3. tit. 21. lib. 8. Recopil.

4 *Duella non prohibentur ex publicis & iustis causis.*

5 *Bullæ Pontificum quæ prohibent duella, procedunt ad vindicandas iniurias priuatas.*

6 *Bellum vt potest esse iustum ex causa publica, ita duellum quod ipsum respicit.*

7 *Bellum iustissimum est quando infertur tyranno, vel rebellantibus vasallis.*
cap. noli existimare 23. q. 1.
cap. quid culpatur 4. 23. q. 1.

8 *Princeps potest iubere à quocumque occidi tyrannum & rebellem.*
lib. Indicum c. 3.
Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui primus libertatem Romanorum oppressit.
Banniti possunt permitti à Principe, vt occidantur à quocumque.

9 *Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur & gubernet, non potest à subditis occidi.*

10 *Tyrannus potest occidi à quocumque priuato, vt ministro publicæ potestatis.*
Duella ideo à Pontificibus & sancto Concilio prohibentur, ne aliquis ex causa priuata alium occidat, vel se in periculum vitæ coniiciat; non verò quando causa est publica.

11 *Duella*

11 *Duella ex causa publica posse permitti qui tenuerunt.*
12 *Publica causa iustum reddit duellum, quamuis aliquod interesse priuatum sequi possit.*
13 *Publica causa est quæ principaliter ad eam pertinet, licèt per consequentiam priuatum contingat.*
Principaliter quod agitur attendendum.
l.1.ff.de authorit.tutorum.
l.qua actione 7.§.si quis in collutatione, ff. ad legem Aquil.
15 *Publica iudicia dicuntur quæ ad vindictæ publicæ tutelam pertinent, licèt ex priuati iniuria nascantur.*
Titulus ff.de public.iudic.
l.si hereditas 10.§.fin.ff.de testam.tutel.
Paulus lib.5.sententiarum,titulo de nuptiis.
l.in bello.§.medio,ff.de captiuis.
l. de pupillo 5.§. & velle.ff. de noui operis nunciatione.
l.testamenti 3.ff.de testam.tutel.
l.Argentarius 10.§.1.ff.de edendo.
16 *In mixto attenditur quod præualet.*
17 *Duellum quod certò cognoscitur effectum non habiturum, non comprehenditur censuris Bullarum.*

An duella boni publici causâ iniri, ciuésque possint exponi periculo certaminis.

1 EX quo suprà Allegatione 114. admiserimus, posse Principem, vel Rempublicam propter vtilitatem publicam, mortis periculo ciuem exponere, & à doctis viris his diebus in controuersiam deductum, postquam Lusitanum Regnum à nobis defciuit, an eius causa, & propter bonum publicum, duella iniri
2 possint,& ciues periculo certaminis exponi.

Quæstio, an Rex Catholicus, pius & religiosissimus Princeps, posset hoc duellum permittere extantibus Bullis Pij IV. Gregor.XIII. Clementis VIII.& dispositione sancti Concilij Tridentini *sess.25. de reformat. cap.19.* vbi duellorum & singularium certaminum vsus detestabilis prohibitus, & sententia excommunicationis, qui pugnam commiserint, & eorum patrini suadentes & spectatores afficiuntur aliis multis pœnis expressis in odium & prohibitionem
3 duelli.

Sed circa eandem rem videndus text.*in cap. Monomachiam, 2.q.4. c.1. de Clerico pugnante in duello, c.1. de purgatione vulgari. l. vnica, Cod. de gladiatoribus. lib.11.l.8. tit.14. p.7.l.3.tit.21. lib.8. Recop.* plura ex Iason.Iacobo Castillo,Zenedo & aliis tradit Amescua *lib.2.c.5. n.20.* qui *n.19.* Andrea Gallio,Bertazola, Raudensi, Antonio Matta,Gailesio, Menchaca, Nauarra,& communi Theologorum sententia tradit, nec pro honore conseruando licere ingredi duellum, & addenda quæ notarunt Alciatus *in tractat.de singulari certamine.*Iacob Castillo,Iulius Ferretus,& Ioannes de Lignano in peculiaribus tractatibus *de duello,* Puteus *de re militari, tit. An certamen & duellum possit concedi.*

4 Sed tamen communi calculo Senatorum admissum, potuisse Catholicum Regem nostrum hoc duellum permittere,quia prohibitiones quæ ex decretis Summorum Pontificum & Sancti Concilij circa duella procedunt in duellis,ex causis & iniuriis priuatis,non verò si ex causa publica pro bono Regni,& eius conseruatione, duellum suscipiatur,vel prouocetur, quia eo casu non prohibetur. 5

Quod ex ipsis Bullis Pontificum,qui duella prohibuerunt, manifestè constat, loqui illas in causis priuatorum, nam in Bulla Clementis VIII. vbi refert Bullas Pij IV.& Gregorij XIII.tunc prohiberur duellum, quando prætextu causæ publicæ,priuatæ inimicitiæ vindicari intenduntur. Nota verba, *priuatas simultates, atque inimicitias publicæ causæ intermiscendo, etiam Ducum permissu,* & iterum §.4. vt denotaret procedere prohibitionem quando in damnum priuatorum duella suscipiuntur, tradit ibi, *in caput suorum fratrum impios conuertere mucrones, quo multo salubrius contra Christiani aduersarios stringi par esset.*

Si ergo tum duella damnantur, quandò cum causa 6
publica miscentur priuatæ simultates,videtur non reprobari pro publica causa.nam quemadmodũ in bello plures contra alios bellum ineunt, & iustum est, quando ex causis, quibus bellum permittitur, procedit, iuxta quæ D. Thomas 2.2. *q.75. art.8. vers. ad euidentiam,*& *ibi* Caietan. agens de duello, tradit, *non est ergo duellum, hoc est, duorum bellum, iniustum ex suo genere: sed potest esse iniustum ex vna parte, sed ex alia iustum, quamuis etiam ex vtraque parte iustum dari posset ex alterius inuincibili ignorantia,* vt tenuerunt Alciatus & Fulgosius,quos refert,& meritò improbat R.P. Diana nouissimè *6.p. Moralium, tractatu 4.resol.24.* adductis Valentia, Becano, Lorca,Reginaldo & Villalobos.

Bellum verò non potest iustius excogitari, quàm 7
cùm infertur Tyranno,vel vasallis, qui debitam obedientiam Principi tuo negant, vel Regna vsurpant, iuxta quod ex eodem D. Thoma,& Caietano notauit D.Solorzanus *tom.1. de Indiarum iure, lib.2. c.13. n.4.& c.16. num.25.* & pluribus probauit, & doctè, idem Diana *d.tract.4. resol.3.* & faciunt verba *c. nolì existimare 23.q.1.* ibi, *Sicut rebellanti & resistenti violentia redditur. c. quid culpatur 4. eadem causa & q.* eis verbis: *ipsa bella suscipientur à bonis, cùm in eo humanarum rerum ordine inueniuntur, vt eos vel iubere tale aliquid, vel in talibus obedire iustè ordo ipse constringit.* iunctis D. Con.D. Valenz. Ayala Zenall. Medices, Ludouico Lopezio, Corduba,Menchaca, Matienzo, Azenedo, Tuscho, Camillo Borrello, & aliis pluribus,quos refert Barbosa *in collect. d. c. nolì existimare.*

Et adeò iustum bellum est contra Tyrannum & 8
rebellantem,vt ipse Princeps, cui obedientiam denegauit, possit iubere occidere illum, vt tradit Diuus Thomas *distinct.44.q.2.art.2.*Caiet.*in 2.2.q.64.vers. ad hoc dicitur, art.3.* Bañez *ibi, vers. dicimus secundò,* Arag. *d.q.64.* vbi latè prosequitur, confirmans ex sacra Scriptura, & alios referens, quia etiam cuilibet priuato licitum est occidere Tyrannum, & quoties non potest iuridicè capi & puniri qui inuadit Regna, & vasallorum libertatem opprimere tentat, potest à quocumque occidi, vt citiùs, & salubriùs damno occurratur; ita in litteris sacris libro Iudicum *cap.3.* laudatur Aod,quia occidit Regem Eglom Moabitam,qui Tyrannus populi Dei,& à D.Thom. referrur, & probatur Cicero,qui laudat Brutum & Cassium,quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui libertatem Romanorum primus oppressit. ita ex Xenophonte,Herodoto, Plutarcho,Alexandro ab Alexandro, Caietano,Soto, Valentia,Syluestro,Sepulueda, Lessio & aliis proba-

rie

nit Magiſter Marquez *in Gubern. Chriſtiano, lib. 1. c. 8.* quemadmodum poteſt Princeps permittere occidi à quocumque bannitos, qui populorum pacem & quietem, & bona ſubditorum infeſtant, vt ex Sylueſtro, Mantua, Alexandro, Nauarr. Iulio Claro & aliis probauit Fagund. *in præceptis Decalogi, lib. 5. c. 16. n. 8. cum ſeqq.* vbi *n. 3.* diſputat, an poſſit ex permiſſione mortis bannitorum occidi pater bannitus, & illos poſſe generaliter occidi, tenuerunt plures; qui peculiaribus tractatibus de bannis ſcripſerunt, & nouiſſimè probat eminentiſſimus Pater Lugo *de iuſtitia, & tom. 1. diſp. 10. ſectione 2. num. 82. & 83.* & noua Pragmatica apud nos hodie permiſſum ex frequentia graſſatorum, & de hoc videndus etiam R. P. Diana *in 6. tom. tractat. 1. reſolut. 21.* vbi dubitat, an banniti gaudeant immunitate Eccleſiæ, vel in ea occidi valeant, ſtante permiſſione & ſtatuto vt occidi poſſint.

9 Et addendi plures, quos refert D. Solorzanus, vt tyrannus occidi poſſit, *tom. 1. de iure Indiarum, lib. 2. c. 14. n. 48. cum ſeqq.* nam quod tradit, legitimum Regem etiam ſi tyrannicè dominetur, non poſſe à ſubditis occidi, aliter procedit quando iuſtè Rex fuerit, ſed iniuſtè gubernat, & propter iniuſtitiam non debent Reges à ſubditis occidi, vel cùm Regnum quod tyrannide inceptum, longo tempore & populorum tolerantia & approbatione in veram Monarchiam conuertitur. Nauarr. *in c. nouit, de iudiciis, notabili 3. n. 158.* Molina *de iuſtitia & iure, tractatu 2. diſp. 24.* D. Couar. *Practic. cap. 1. n. 9.* Salas *de legibus diſput. 7. ſectione 12. num. 67.* Leſſius *de iuſtitia & iure, lib. 2. c. 3. n. 41. & c. 29. dub. 9.* Calixtus Ramirez *de lege Regia. §. 4. n. 8.* Bobadilla *lib. 1. Politic. c. 2. num. 14. litt. I.*

10 At verò, quando tyrannicè Regnum vſurpatur, poteſt tyrannus à quocumque occidi, & bello puniri: vnde cùm nihil interſit in hac cauſa iuſta & publica, mille cum militibus, centũ, vel decẽ, aut vnus cum aliis duellet: quemadmodum bellũ pluriũ & exercitus cum exercitu licitum eſt; ita paucorum duellum. nam ſicut quilibet ex vaſallis exercitus noſtri Regis poterit occidere tyrannum, quaſi miniſter publicæ auctoritatis, & poteſtatis, quæ id permittit; ita etiam potuit pio iure publico tyrannum ad duellum prouocare, & occidere, quia prohibitio duelli ex ſancto Concilio & Bullis Apoſtolicis fundatur iure diuino & naturali, quibus non licet proximum pro cauſa, vel auctoritate priuata in duello occidere, vel ſe exponere mortis periculo pro vindicta priuata, quod aliter procedit, quando ex cauſa & auctoritate publica, vt Principis miniſter ad duellum prouocat tyrannum, nec periculum eius, qui prouocauit, debet retardare, aut peccatum inducere; quemadmodum non conſideratur in milite qui in bello certo periculo ſe exponit, tradit D. Couar. *lib. 1. var. c. 2. n. 10.*

11 Ex quo omnium communis & probata ſententia eſt, pro defenſione cauſæ publicæ licitum eſſe ad duellum prouocare, & ſuſcipere, nec id comprehendi cenſuris Bullarum & Concilij, tenuerunt Nicolaus de Lyra *in cap. 17. lib. 4. Regum.* Caietanus, Nauarrus, Cardinalis Toletus, Valentia, Becan. & Maior, quos refert Layman *in Theologia morali, lib. 3. tract. 3. p. 3. cap. 5. num. 3. verſ. Tertius.* Armilla, Delrius, & Petrus Nauarra, & alij, quos refert Pater Thomas Sanchez *in ſumma, lib. 2. cap. 39. num. 16.* & ex duello Dauidis cum Philiſthæo confirmat Menchaca *lib. 1. controuerſ. illuſtr. cap. 49. num. 15. & 16.* vbi contra Guerrcum contendit, etiamſi Dauid non pugnaſſet impulſu diuino, non peccaret, quia pro cauſa publica & honore ſui Regis duellum ſuſcepit, quod etiam tenuit Azenedo *in l. 10. num. 6. tit. 8. lib. 8. Recopilat.* & eodem exemplo Dauidis ex Molina, Sayro & Reginaldo probauit nouiſſimè Pater Fragoſo *in Regimine Reipublicæ Chriſtianæ 1. p. lib. 1. §. 10. num. 17.* & pro cauſa publica duella permiſſa, tenuerunt, Pater Suarez, Azor, Valentia, Nauarra, Bonacina, Ferrarius, Filliucius & alij, quos referunt Pater Puente Hurtado, quem & plures cumulat P. Diana *tom. 5. tract. 13. miſcellaneo. reſol. 27. per tot.* & nouiſſimè poſt hæc ſcripta refert & docte probat idem Diana *tom. 6. Moralium, tract. 6. reſolut. 20.* comprobans ex Caietano, Armilla, Valentia, Lyrano, Patr. Sà, & Thom. Sancio, remittens ſe ad alios, quos citauit *3. part. tract. 5. reſol. 1.* plures refert etiam Fagund. *in præceptis Decalogi, lib. 5. cap. 8. n. 37.* vbi *num. 51.* tradit ſententiam iudicis eſſe neceſſariam, vt pœnæ impoſitæ propter duella, incurri poſſint propter excommunicationem & interdictum, quod à iure habet paratam executionem.

Maior autem difficultas, quæ magis in hoc caſu vr- 12
gere videbatur, illud reſpiciebat, quia ex Bulla Clementis VIII. prohibentur duella, in quibus prætextu publicæ cauſæ ſimultates priuatæ & inimicitiæ miſcentur: vnde etiamſi in hoc caſu aliquis Hiſpanus ex noſtris Proceribus pro honore & iuſtitia Regis Hiſpani ad duellum prouocaret Luſitanos, cùm tamen ſimiliter iniuriam vindicare intendat, quaſi Luſitani vulgarent, aliquos ex noſtris eorum factum probare, ideo videtur, iuxta dict. Bullam Clementis VIII. prohiberi duellum, in quo prætextu cauſæ publicæ iniuria priuata miſcetur.

Sed adhuc dicendum eſt in præſenti, totam huius 13
duelli cauſam publicam cenſeri, nec attendi oportere ſi quid ad vtilitatem priuatam duellantis, vel ſubditorum poſſit concludere, quippe cùm eo prætextu Luſitani improbè perſuadere intenderent ab aliquibus ex noſtris rebellionem probare, vt in tyrannide & vſurpatione Luſitaniæ ſe conſeruarent, inde quidquid ad priuatorum honorem poſſet pertinere, totum reſpiciebat cauſam publicam rebellionis, & Regni Luſitani vſurpationem, quia nullo alio prætextu voluit tyrannus improbè apud omnes exhibere, eius factionem ab aliquibus ex noſtris probari, quam oſtenderet inimicis Hiſpaniæ, quos in ſui defenſionem & auxilium allicere intendebat, conſilio & viribus ipſorum Hiſpanorum poſſe in ſua rebellione & tyrannide ſuſtineri, inde tota hæc res ad publicam cauſam pertinet, & ſi aliquid ad priuatos ſpectat, id omnino obumbratur ex iure publico, decore & iuſtitia noſtri Regis, quæ prædicto duello defenditur, nec in conſideratione oportet eſſe defenſio priuata ſubditorum, quæ acceſſoria ex accidenti, & per conſequentiam non oportet attendi, ſed quod principaliter agitur, ex eis quæ notantur *in §. ſpadonem, Inſtit. de adoptio. l. 1. ff. de autor. tutor. cap. ad audientiam*, vbi gloſſa, *de præſcriptionibus.* ex Tiraquello, Surdo & Mangilio, probauit Valaſco *Axiomatum littera P. numero 157.*

Et quemadmodum ſine dubio propter cauſam pu- 14
blicam duellum permiſſum, ita in præſenti, licet duelli victoria cedat in honorem ſubditorum, & calumniæ purgationem, ſicut etiam quodlibet duellum, in quo nihil aliud quàm publica defenſio intercedit, etiam cedit in gloriam & honorem priuati, qui victoriam duelli conſecutus, nec minus cauſa publica dicenda; ita ſimiliter in hoc caſu accipiendum circa eum, qui Caſtellæ Regnorum auctoritatem, Regis ſui honorem, iuſtitiam & iniuriam publicam duello vindicare intendit, vt attendi non oporteat quod pertinet ad vltionem & iniuriam priuatam, & vſurpari aptè poſſunt verba textus *in l. qua actione 7. §. ſi quis in collectatione, ff. ad l. Aquil.* ibi, *Siquidem in publico*

certo

certamine alius alium occiderit, cessat Aquilia, quia gloriæ causa & virtutis, non iniuriæ gratia videtur damnum datum.

15 Similiter publica iudicia dicuntur quæ ad iuris & vindictæ publicæ tutelam pertinent, quamuis ex priuati iniuria nascantur; ex toto titulo *ff. de publicis iudiciis*: & publica vtilitas consideratur pro libertatis fauore, *in l. si hereditas* 10. §. *fin. ff. de testament. tutel.* quamuis libertas respiciat statutum priuati, & publicam esse nuptiarum vtilitatem, traditur apud Paulum IC. *lib. 3. sententiarum, tit. de nuptiis, & in l. in bello 12. §. medio. ff. de captiuis, & postlimin. reuersis.* quamuis contrahentium commoditatem & nexum nuptiæ contineant, & publica causa nunciationis, quæ ex legibus inducitur, quamuis ad priuatam vtilitatem, *in l. de pupillo 5. §. & velle 9. ff. de nou. oper. nuntiatione*, & iuris publici censetur testamenti factio *in l. testamenti 3. ff. qui testamenta facere poss.* etsi ad bonorum priuati dispositionem pertineat, & publicam causam habere dicitur officium & ministerium argentariorum, *in l. Argentarius* 10. §. 1. *ff. de edendo.* licet officium circa vtilitatem priuatorum exerceatur, & multis aliis iuris locis comprobetur.

16 Vt non minus dicatur causa publica, in qua id principaliter attenditur, etsi etiam admixta sit vtilitas priuata, & similiter in hoc casu cùm rebelles Lusitanos & tyrannum pro honore Regis & bono Regnorum ad iniuriam publicam vindicandam Hispani ad duellum pronocassent, etsi admiscerentur iniuria priuata; tamen publica vindicta omnino dicenda, quia in mixtis illud attendendum quod præualet. *l. quæritur. ff. de statu hominum*, iunctis pluribus quæ notauit D. Castillo *lib. 5. controuers. cap. 89. per tot.* Sed omnino causa communis & publica est, cùm pertineat ad defensionem honoris subditorum Regis Hispani.

17 Postremò valde notandum, cùm Hispani nostri ad duellum quod pronocauerant, comparerent tempore & loco designato, & Lusitani & eorum tyrannus ad duellum non veniret, imò non venturum certò præsumebatur, tam quia scelere rebellionis & tyrannidis coniectus non auderet improbatissimum scelus duello defendere, quàm cùm elatione auspiciorum vsurpati Regni vellet ignauiam suam dignitatis Regiæ auctoritate obumbrare, nolens in periculum duelli Regnum quod vsurpauerat, conuocere, nec cum vasallo Castellæ duellum inire.

18 Ex his omnibus certum est censuras Bullarum prohibentium duella, hunc casum non comprehendere, nam ad veram & realem pugnam sunt referendæ Bullæ quæ loquuntur de duello, vt ex ipsis apparet, & ideo, eo non sequuto, censuræ locum habere non possunt, ita in terminis probat ex ipsis Bullis Pater Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disputat. 170. sect. 21. §. 190. & 196. vsque §. 201.* quem sequitur Pater Diana *tom. 5. tract. 14. miscellaneo 2. resolutione 102.* & eiusdem sententiæ Megalem, Domitolum, Delrium, Sanchez, Scortiam, Ioannem Franciscum Suarez, Naldum & Riccium, refert idem Diana *2. part. tract. 16. miscellaneo 2. resolutione 102. & tractat. 16. resol. 53. & 3. part. tract. 6. resolut. 1. vers. dico octauò.* Et omnium Doctorum sententia communis, vt si qui ad duellum pronocauit, probabiliter sciat duellum effectum non habiturum, censuris non ligari. Ex quibus tam ex causa publica quæ præcessit, quàm eo quod postea sequutum, factum hoc à censuris immune censendum.

Secunda de Duello.

ALLEGATIO CXVII.

Duella an apud nos cum Lusitanis permitti possint ex causa publica rebellionis Lusitanorum.

1 *Authores, qui de duellis egerunt.*
2 *Theologi, qui de duellis tractarunt.*
3 *Duelli etymologia.*
4 *Duelli definitio.*
5 *Duellum idem, quod bellum, antiqui dixerunt.*
Per duelles hostes patriæ, & proditores.
l. quos nos hostes 234. ff. de verb. sig.
6 *Monomachia verbum Græcum, eius vestigia à iure ciuili, & canonico, & legibus duodecim Tabularum.*
c. Monomachiam 2. q. 5.
c. 2. de purgatione vulgari.
l. qua actione. §. si quis in collectatione, ff. ad l. Aquiliam.
l. vnica. C. de gladiatoribus.
Constitutio de pace tenenda.
Hispano iure duella admissa.
l. 1. & 2. tit. 3. p. 7.
l. 4. tit. 4. p. 7.
l. 8. tit. 14. p. 7.
l. 1. tit. 21. lib. 4. & totus titulus 8. lib. 8. Recopil. per totum.
Riepto *etymologia.*
Desafio *etymologia.*
7 *Duellorum origo, & in ea Torreblanca impugnatur.*
Ioannes Eusebius expenditur.
8 *Duella à Barbaris inducta Dæmone fundente.*
9 *Duella apud omnes gentes in vsu fuisse qui notauerint.*
10 *Duellorum amantissimi Galli fuerunt.*
Duella inter omnia animata, & à natura producta.
11 *Hispani variis solemnitatibus, & reditibus duella admiserunt.*
12 *Hispanorum Regum duellorum pronocationes.*
Petri Regis Aragonum duellum cum Carolo IX. Rege Galliæ.
Petri Aragonij duelli pronocatio ad Ludouicum Regem Gallie.
Hispani Legati Regis Catholici eius nomine ad duellum Regem Gallia pronocarunt.
13 *Duellum Petri Aragonij Regis cum Carolo Rege Neapolis super possessione Siciliæ.*
Martinus Quartus Pontifex excusatur à permissione huius duelli Caroli Quinti Imperatoris, & Regis Hispani duelli disceptatio cum Francisco I. Galliæ Rege.
Duelli pronocatio Renati Ducis Anxoini contra Alphonsum V. Aragonum Regem pro possessione Regni Neapolis.
Duellum Regis Aragonum Alphonsi Quinti cum Duce Anxoini super possessione Regni Neapolitani.
Ferdinandus Catholicus Castellæ Rex ad duellum pronocauit Regem Lusitanum in vrbe Tauri.

14 *Duella plura inter Hiſpanos antiquis temporibus, & nouioribus.*
15 *Hiſpanorum alia duella.*
16 *Hiſpani Sueri Quinonij ſingulare certamen.*
17 *Hiſpani alij duellum pugnarunt.*
Marchionis de Villena ſingulare certamen.
Beltrandi de la Cueua certamen.
18 *Duellum Hiſpanorum celebre.*
l.5. tit.4.p.7.
19 *Duellum coram Imperatore Carolo V. in vrbe Pintiana in eius foro vltimum fuit ſolenne duellum, quod in Hiſpania permiſſum.*
l.fin. tit.9. lib.4. ordinamenti.
l.10. tit.8. lib.8. Recopilat.
20 *Duello debebat præcedere admonitio & diffidatio, quod Hiſtani dicunt* Riepto.
l.3. tit.8. lib.8. Recopil.
21 *Duellum apud Hiſpanos ad id maximè vſitatum ad purgationem delictorum.*
Principum licentia, vel Ducum ad duellum neceſſaria.
l.3.§. in bello. ff. de re militari.
22 *Prouocatus ad duellum arma eligebat.*
Hiſpaniæ Rex antiquitus iudices duelli & arma deſignabat.
l.3. tit.3. p.7.
23 *Arma duelli æqualia eſſe debent, & ex conſuetudine Regionis, vel moribus gentium.*
l.fin. tit. qualiter ſe quiſque defendat leg. Longobardorum.
24 *Patrini eligebantur ad duellum, quorum officium arma metiri, corpora duellatorum videre, & illos inducere, & educere in paleſtra, illam deſignare, & tempus quod in certamine duraturum.*
l.4. & 5. tit.4.p.7.
25 *Duellum niſi ex iuſta cauſa iuramento firmata non admittendum.*
l.8. tit.8. lib.8. Recopilat.
26 *Duellum, aut bellum ex vtroque latere non poteſt iuſtum eſſe.*
Bellum poteſt iuſtum præſumi ex vtrogne latere ex alterius inuincibilis ignorantia.
27 *Æqualitas eſſe debet inter duellatores.*
Miles quamuis ignobilis, poteſt ad duellum Nobilem prouocare.
28 *Nobilis an poſſit Titulatum prouocare ad duellum.*
Superior ab inferiori poteſt prouocari ad duellum ex recepta conſuetudine.
l. obſeruandum. ff. de officio Præſidis.
Infames & notati à iure excluduntur à duelli prouocatione, & qui excludantur recenſentur.
29 *Magiſtratus non poteſt ab inferiori prouocari ſine venia tituli, & Cod. de in ius vocando.*
30 *Magiſtratibus, etſi malis, reuerentia exhibenda.*
Magiſtratus, vel officialis ad duellum non prouocandi.
31 *Pœnæ ſtatutæ contra illos, qui Magiſtratibus honorem detrahunt.*
Titulus 22. lib.8. Recopilat.
l.omne delictum, ff. de re milit.
32 *Magiſtratum qui læſerit officij ratione, criminis maieſtatis ſecundæ ſpeciei reus eſt.*
l. quiſquis, C. ad l. Iuliam maieſtatis.
Magiſtratibus honor & reuerentia exhibenda.
l.ſi quis in hoc, C. de Epiſcop. & clericis.
Popularis actio competit pro vindicanda iniuria Magiſtratus.
33 *Dux exercitus non poteſt ab inferiori ad duellum prouocari.*
Piſcarius Marchio generalis Præfectus exercitus Hiſpani Caroli Quinti duellum non acceptauit.
Marchio de Comares, Præfectus vrbis & propugnaculi de Oran, non acceptauit duellum.
34 *Iudex quis in ſua cauſa eſſe non poteſt.*
Iniuriam ſuam quilibet ſine iudice non poteſt vindicare, nec duello ſe vlciſci.
35 *Iure diuino duella prohibita.*
Conſuetudine duella probari non poſſunt.
c. Monomachiam 2. q.4.
c.1. de purgatione vulgari.
Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. de reformation. cap. 19.
Bullæ plurium Pontificum, quibus duella damnantur, referuntur.
36 *Iuri gentium duella repugnant.*
Ius naturale idem quod gentium.
§. ius naturale, & §. ius gentium. Inſtit. de iure naturali.
Hiſpano iure antiquo ſolum permiſſa duella in cauſis perſonalibus.
l.3. tit.5. p.7.
l.10. tit.8. lib.8. Recopilat.
Hiſpani Reges Catholici omnino duella prohibuerunt.
37 *Theodorici Regis verba ad duellorum deteſtationem.*
38 *Duelli probatio falſitatem, & fallaciam continet.*
Duello plures victi, qui iuſtitiam ſuſtinebant, & victores, qui iniuſta defendunt.
l.1. legum Longobardorum titul. de Monomachia.
l.8. tit.3. p.7.
39 *Duella valde execratur Carolus Scribanius.*
40 *Honor vitæ eſt omnibus præferendus.*
l. iuſta. de manumiſſis vindicta.
l. Iulianus, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtam.
Nobilis non tenetur fugere, vt vitæ periculum euadat, ſed poterit occidere aduerſarium pro ſui tutela.
Duellum pro honore tuendo licere qui tenuerunt.
41 *Honoris conſeruandi cauſa duellum non permittitur.*
Iniuriam ſuam non debet quis propria authoritate vindicare, ſed per leges, & iudices.
42 *Duellum acceptari non poteſt, nec licitum fieri, etiam pro honore conſeruando.*
Honorem non amittit, qui ad duelli prouocationem reſponderit non acceptare, quia iure prohibitum.
43 *Iniuriam repellere incontinenti licet, ſed ex intervallo non permittitur, ſed per leges, & iudices ius ſuum quis perſequi debet.*
l. vnic. Cod. quando liceat vnicuique, explicatur.
44 *Statuta Ordinum Militarium quæ duellum recuſantem excludunt ab Ordine, procedunt ex antiquitate inſtitutionum Ordinum, quia eo tempore in Hiſpania duella permiſſa.*
45 *Duellum non acceptans, reſpondens quia prohibitum, non excludendus ab Ordine Equeſtri Militari.*
46 *Statuta Ordinum Militarium quæ excludunt eum, qui duellum non acceptauit, procedunt quando duellum permiſſum, vt ex cauſa publica.*

47 *Duella*

47 *Duella ex causa publica permittenda.*
48 *Duello provocare Lusitanos pro defendenda iustitia nostri Regis Castellæ contra Tyrannum, an liceat.*
49 *Duella ex causis priuatis prohibita D. Iosephus Gonçalez laudatur.*
50 *Bellum iustum contra Tyrannum. c. noli existimare 23. q. 1. c. quod culpatur 4. 23. q. 1.*
51 *Tyrannus potest à quocunque occidi, & Princeps potest iubere & permittere occidere. Brutus, & Cassius laudati, quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui primus Romanorum libertatem oppressit.*
52 *Princeps potest permittere, vt banniti à quocumque occidantur. Pragmatica nona Castellæ de morte bannitorum exornatur.*
53 *Rex legitimus, etsi tyrannicè gubernet, non potest à subditis occidi.*
54 *Dux Verganzæ Tyrannus Lusitaniæ, ipse pater, & anus homagium fidelitatis Regi Castellæ Philippo IV. exhibuerunt, & à quocunque vasallo Regis nostri, vt à ministro publicæ potestatis, occidi potest.*
55 *Publica causa reddit iustum duellum. Dauid, etiamsi non pugnasset contra Goliath impulsu diuino, non peccaret; quia pro publica causa sui Regis duellum suscepit.*
56 *Duelli cum Lusitanis causæ an respiciant inimicitias, & æmulationes priuatas.*
57 *Publica causa omnino dicenda, quæ respicit ius publicum, etsi aliquid priuatis contingat. Principaliter quod agitur attendendum. c. quanto, de iureiurando. l. cùm quæritur, ff. de statu hominum, & n. 60.*
58 *l. qua actione, §. si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquiliam.*
59 *Publica indicia dicuntur, quæ ad vindictam publicam pertinent, licèt ex iniuria priuata nascantur. l. in bello 12. §. medio. ff. de captiuis. l. de pupillo 5. §. & bellè. ff. de noui oper. nuntiat. l. Angentarius 10. §. 1. ff. de ædendo.*
60 *In mixtis illud attenditur quod præualet.*
61 *Duellum quo prouocans certò scit effectum non fortiturum, censuris non comprehenditur. Lusitanos ad duellum prouocare, rebellionis causa, iustum, & permissum est.*

De duellis, & quando illa Princeps permittere possit; Pro explicatione tit. 8. & eius legum lib. 9. Recop.

Authores qui de illis egerunt.

1 DE duello, id est, duorum bello, egerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de illo scripserunt, Alciatus *de singulari certamine*, Iulius Ferretus *de duello*, Massa Gallesius *de vsu contra duellum*, Ioannes de Ligniano *de duello*, Iacobus Castillo *in eodem tractatu*, Hieronymus Mutius Iustinopolitanus *in lib. de duello*, & Vrrea *in tractatu de la honra militar.* Alia plura notarunt circa duella Lucas Floronus, Lelius Cecchus & Vischer *in tractatibus de duellis.* Guido Papæ *singular.* 303. & *decisione* 622. Raudensis *ante consilium* 1. Iosephus Ludouicus *decisionib. Lucens.* 1. Iacobus de Graffis *in aureis decisionib.* 1. *parte lib.* 4. *capite* 23. *numero* 23. Zerola *in praxi verb. duellum.* Viuio *tom.* 2. *comm. opin. in fine tract. de feudis tom.* 2. *numero* 85. Zenedo *collect.* 117. *ad Decretales.* Tiraquellus *de nobilitate capite* 20. *numero* 61. Gratianus *tom.* 3. *disceptation. capite* 410. Ramirez *in explicat. Bullæ Ordinis Diui Iacobi capite* 13. *a numero* 30. Caballus *tractat. de homicidio, numero* 76. & *cons.* 9. *lib.* 1. Alia plura tradit nouissimè Suarez *ad legem Aquiliam lib.* 1. *capite* 2. *sect.* 2. Paris de Puteo *de re militari, tit. an certum, vt duellum possit concedi in terris Ecclesiæ.* Petrus Bellinus *de re militari tit.* 2. *numero* 128. Constantius Rogerius *de summo bono, numero* 62. *pagina* 13. Ioann. Sonsbec *ad vsus feud. part.* 15. *numero* 78. Claudius Cotera *de iure, & priuilegiis militum, numero* 1. Medices *de definitionib. definition.* 13. *numero* 2. Hieronym. Gigas *de crimine læsæ maiestatis, q.* 13. *numero* 3. & *q.* 18. *numero* 11. Laudensis *de bello numero* 12. Brunus de Curte *de nobilit. part.* 5. *numero* 37. Ioannes Licirier *de primogenitura lib.* 1. *q.* 25. *numero* 37. Addendi Hottom. *lib.* 2. *obseruation. c.* 15. Reinaldus Corsus *indagation. c.* 10. Dantes *lib.* 2. *Monarchiæ pag.* 93. Angelus Matheacius *lib.* 1. *de via iuris c.* 32. *n.* 15. & *seq.* Philip. Camerarius *oper. succession. centuria* 2. *cap.* 19. 20. & 21. Mirandulanus, fusiùs Conradus, Viuius, Petrinus, Bellus, & alij plures, quos refert Delrio *lib.* 4. *Disquisitio. c.* 4. *q.* 4. *sect.* 2. Menchaca *lib.* 1. *controuersiar. illustrium c.* 11. *num.* 35. & *cap.* 12. & 49. *per totum.* Bodinus, & Bocerus, Authores damnati, quos refert Oswaldus ad Donellum *lib.* 17. *c.* 2. *in notatis lit. M.* ex Vitriedo & Sigismundo Petrus Gregorius *lib.* 7. *de Republica cap.* 10. *n.* 13. cum Oldrado, Baldo, Decio, Socino, Signorolo, Grato, Angelo, Curtio, Guidone Papæ, Iasone, & aliis D. Cardinalis Tuschus *Practicar. littera D. concl.* 805. 806. 807. 808. ex eodem Iasone, Surdo, Bertazola, Raudensi, Andrea Gallio, & alius plura notauit Amescua *de potestate in seipsum lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 19. 20. & *seqq.* vbi multos ex Theologis refert. Addendi Mascard. *de probationibus in proœmio, q.* 4. *n.* 47. Camillus Borellus, Cassaneus, Maranta, Becanus & alij plures, quos refert Cabrera *de metu lib.* 2. *cap.* 47. Pantoja *in l. fin. C. de aleatoribus, num* 86. Riccius *collect.* 616. & *sua praxi decis.* 634. Barbosa *in remission. lib.* 5. *tit.* 43. Ioann. Gutierrez *lib.* 4. *practic. q.* 13. alter Barbosa *de potestat. Episcop. alleg.* 50. *n.* 120. Azeuedus *in l.* 10. *n.* 6. *tit.* 8. *lib.* 8. *Recop.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 8. *n.* 22. Petrus Gregor. *lib.* 48. *Syntagm. iur. c.* 16. vbi refert Belisarium & alios, qui de bello scripserunt, & plura Nauarrus *in præceptis Decalogi, c.* 11. *n.* 39. *c.* 15. *num.* 9. & 28. Ioann. Rualdus *in tract. de duellis.* & Dom. de Bandaron *in libello de duellis*, de quo memorat Carolus Scribanius *in institutione Polit. Christian. lib.* 1. *cap.* 41. cum Conrado, Platea, Hippolyto de Marsiliis, Angelo *de maleficiis*, Gregorio Lopezio, & aliis Bobadilla *lib.* 1. *Politica cap.* 14. *num.* 41. & 42. cum Tabiena, Nauarro, Alciato, Rolando à Valle, & Petro Gregorio, Salzedo *in praxi cap.* 100. *per totum.* Alexander Peregrinus *tract. de duellis.* Vischer *de duello prouiso.* Albergate *de leg. inimicitiæ priuatæ.* Expillus *in placito* 30. vbi refert triginta & sex Doctores de duello agentes, addendus Dominicus Iasonus, qui alia tradit *in Pragm. de Antefato. versiculo* 2. *observ.* 1. *num.* 67.

Ex Theologis eorum Princeps S. Thomas 1. 2. *q.* 88. *art.* 11. & post eum Abulensis *lib.* 1. *Regum* 2. *part. c.* 17. *q.* 45. Nicolaus de Lyra *in dict. cap.* 17. *lib.* 1. *Reg.* 2

Caietanus *ad. 2, 2. Diui Thomæ quæst. 75. art. 8.* idem Caietanus *in summa verb. Duellum.* Cardinalis Toletus, Nauarra, Valentia, Becanus & Maior, quos retulit Layman *in Theologia Morali lib. 3. tract. 5. pars. 3. cap. 5. num. 3. verf. Tertius.* Armilla, Delrius, & alij apud Thomam Sanctum *in summa lib. 2. cap. 39. n. 16.* Molina *tom. 4. de iust. & iur. disp. 7.* Bañez *2. 2. q. 64. art. 7. dubio 4.* Emanuel Rodriquez *in summa cap. 73. num. 1. & quæst. Regul. tom. 3. quæst. 61. art. 1.* innumeris relatis ex Theologis doctè R. Pater Diana *3. p. moral. tract. 5. resolut. 5.* & referens Megalam, Comitolum, Delrium, Scotum, Naldum, Riccium, Ioannem Franciscum Suarez, & alios, idem Diana *2. p. tract. 16. resolut. 53. & 3. part. tract. 6. resolut. 1. verf. Dico octauò, & tom. 5. tract. 13. miscellan. resolut. 17. per totam*, & nouissimè post hæc scripta alia refert, & doctè cumulat idem Pater Diana *6. part. tract. 6. resolut. 20.* Marquez *in Gubernatore Christeno lib. 1. cap. 23. §. 2.* vbi refert Arnisæum *de corruptio. rerum publicarum*, & alios. Henriquez *lib. 3. de excommunicatione, c. 39. num. 3.* Addendi Pater Puente, Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. sect. 21. §. 190. 196. & §. 201.* alios refert Fagundez *in præceptis Decalogi lib. 5. cap. 8. num. 37.* Eminentissimus Cardinalis Lugo *de iust. & iur. 1. tom. disput. 10. sect. 8. num. 171.* vbi refert Bonacinam, Lessium, & alios; doctè & piè Religiosissimus Pater Eusebius Norimberg. *in tractatu operum, & dierum, cap. 14.* vbi tribuit magnanimitati duellum despicere, & addendus nouissimus Pater Fragoso *in Regimine Reipublicæ Christianæ 1. part. lib. 1. §. 10. num. 17.* & alij plures, qui in dispositione & materia duelli statim referendi. Gregor. Richterus, author damnatus, in politicis *Axiom. 219.* vbi plura notauit.

Definitio duelli, & etymologia.

3 Duellum igitur quasi duorum bellum est quo ad singulare certamen causa belli reducitur, siue inter priuatos fit, siue honoris gratia, iactationis, inimicitiæ, ostentationis, & gloriæ prætextu, siue probationis ratione, vt duello & singulari certamine res definiatur, in quo etiam apud Catholicos vsurpanda verba Ciceronis *lib. 1. officior.* ibi, *& animi elatio, quæ cernitur in periculis & laboribus, si iustitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est.* Et quia in Gallia pluries duella vsitata fuerunt ex alacri, pertinaci, & belligera natura Gallorum, qui iniuriarum valde impatientes, & auidissimi gloriæ, vt ex Ioanne de Lignano, Guidone Papæ *ad explicationem constitutionis Galliæ Regis Philippi Tertij.* Petr. Greg. *lib. 48. Syntagm. iur. cap. 16. num. 8.* ideo incipiendum à sententia Ioannis Gersonis, celeberrimi Theologi, & Cancellarij Parisiensis, qui *in sermone de sancto Ludouico*, inquit, *Ex his qui duello certant, alij cupiditate opum mouentur, alij ambitione gloriæ viri fortis, & strenui gloriam vsurpantes, verum vt primi plerumque non falluntur; quia plerique ex eis locupletes efficiuntur, scilicet à stultis quibusdam Principibus tanquam viri fortes liberaliori stipendio munerati; ita alteri fortitudinis, aut strenuitatis gloriam nunquam sunt assequuti.*

4 Definitio igitur apta duelli traditur ab Antonio Massa Gallesio *in tractatu contra vsum duelli*, eis verbis: *Duellum est singulare certamen, quod homines quidam legum contemptores specie ac nomine conseruandi, recuperandiue honoris, & ignominiæ propulsandæ, re autem vera pecuniarum, aut falsæ gloriæ, seu affectatæ vindictæ, vel æmulationis causa, missis citro vltroque libellis, ad locum & diem certum conuenientes armis à prouocato electis committunt.* Et hanc definitionem potiùs admitto, etsi aliam tradiderit Medices de definitionibus 2. p. definitione 13. *vt duellum sit pugna corporalis deliberata hinc inde duorum pluriumue ad euincendam veritatem, purgationem gloriæ, & odij exaggerationem.* Et confirmat ex Hostiensi, Alciato, Puteo, Ioanne de Lignano, Iacobo Castillo, & aliis.

5 Vnde antiqui duellum idem quod bellum dixerunt, & Bellona Dea, Duellona dicta, vt ex Plauto, Cicerone, Tito Liuio, & Marco Varrone notauit Petrus Gregorius *lib. 48. Syntagm. iur. cap. 16. num. 2.* quasi parum interesit pugnam & bellum iniri inter plures exercitus cum exercitu, vel inter paucos, vel duos; cùm duella propter bellum sæpiùs inita, vt pericula, & damna communis, & publici belli eludantur cum paucorum damno, & duellatores optimi pro bellatoribus apud Authores legimus. Et Liuius *lib. 6. Belli Macedonici*, tradit, quòd *populus Romanus eo tempore duellum iniisset cum Rege Antiocho*, id est, bellum, vnde perduelles, id est, hostes, qui bellum inferunt Reipublicæ, & proditores, quia patriæ hostes legis Maiestatis rei sunt, vt tradit Caius *l. quos nos hostes. ff. de verb. significat.* ex Sexto, Pomponio, Festo, Cicerone, & aliis tradit Petrus Gregor. *vbi proximè.* Videndus Visscher *de duello prouiso, membro 2. & 3.*

6 Dicitur autem solius vnius pugna cum altero, à Græco vocabulo *Monomachia*, de quo mentio fit *in cap. 2. de purgatione vulgari. c. Monomachiam 2. q. 5.* & huius duelli, & Monomachiæ vestigia in iure ciuili, & nostro Hispano de iure ciuili nulla mentio huius verbi *Duelli*, sed illius *certaminis*, *in l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquiliam. l. vnica. C. de gladiator.* Constitutio *de pace tenenda*, ex legibus duodecim Tabularum, colligit Oldendorpius vsum duellorum esse vsitatum, & refert Caluinus *ver. Duellum, & in l. 1. & 2. tit. 3. l. 4. tit. 4. p. 7. l. 8. tit. 14. eadem partita, & ex lib. 4. fori per totos titulos, maximè l. 1. tit. 21. d. lib. 4. fori, & titulum 8. per totum in omnibus legibus, lib. 8. Recop.* vbi apud nos dicuntur *Rieptos, & desafios*; illud enim *Riepto* dicitur à repeto, quasi reperebatur, & obiiceretur, quod improbè gestum, & vindicta dignum *d. l. 1. tit. 3. p. 7. Desafio* verbum dictum, quasi diffisus à fide quam inter se Nobiles habebant, velut amicitiam, vt qui diffidatus, vel *desafiado*, non fidat in amicitia, & fide alterius, sed ab illo quasi à periculo & inimico præcaueat, vt expressè traditur *in l. 1. tit. 12. p. 7.* & etymologiam tradit D. Sebastianus Couarr. *in Thesauro Linguæ Castellæ. verb. Desafiar.*

7 Vnde originem duella habuerint, Torreblanca *in tract. de Magia c. 23. n. 3.* cum ipsis hominibus ortum existimat, & inter Cainum, & Abel incepisse, quando, vt traditur in sacra Scriptura Genes. c. 4. *Dixit Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras, cumque essent in agro, consurrexit Cain aduersùs fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Sed adhuc inde non colligitur diffidatum in agrum venisse Abel, imò cùm esset securus, in eum proditoriè consurrexit Cain, & interfecit, & hoc proditoriè factum, tradit Doctissimus Pater Ioânes Eusebius *in lib. stromatum*, quem mihi dicauit, *stromat. 2. cap. 17.* vnde tam longè repetita & antiqua duelli origo non admittenda, quia licèt in ipsis primò natis hominibus inuidentia, inimicitia & æmulatio originem habuit, non verò Cain ad singulare duelli certamen & pugnam prouocauit fratrē Abel, sed insidiosè & proditoriè occidit.

8 Ex quo quamuis Alciatus *de singulari certamine, c. 2.* quem plures sequuntur, tradit duella inuenta fuisse apud Græcos à Mantineis, quod improbat Antonius

Massa.

Massa contra vsum duelli *n.* 8. qui à Barbaris inuentum tam ferinum hoc, & immane factum tradit, & suadet illiud Horatij lib. 1. epistolar.

Græcia barbariæ lento collisa duello,
Stultorum Regum, & populorum continet æstus.

Sed ex veriori, & certa opinione, duellum inuentum fuit à Dæmone acerrimo hoste generis humani, vt notarunt ipse Alciatus *dict. tract. cap.* 1. Iacobus de Castillo *de duello, in Proœmio num.* 22. Ferretus *in eodem tract. num.* 31. Azeuedo *in rubric. tit.* 8. *lib.* 8. *Recopilat.* Salcedo *in pract. cap.* 100. & addito Guid. Papæ *decis.* 617. tradit, postquam exoletus iam esset in Gallia vsus duelli, prohibitus à Rege Ludouico Nono, illum reuocauit, & ab inferno eduxit Rex Philippus Pulcher suis sanctionibus, & edictis permissum. Ideo quasi exitialissimum malum, & improbatissimum damnum meritò omni iure, & vsu gentium, qua ratione ducuntur, improbatum, vt postea dicemus.

9 Duellorum apud varias gentes mentio fit apud Græcos Menelai, & Paridis, Hectoris cum Aiace, & Achille, Æneæ cum Diomede, & Turno, ex Homero, Virgilio, & aliis Poëtis, & in sacra Scriptura, Dauidis cum Goliath. & apud omnes gentes plura singularia certamina, & duella referunt Valerius Maximus *lib.* 3. *cap.* 2. Petr. Gregor. *lib.* 4. *syntagm. iuris cap.* 16. Ferretus *de duello num.* 9. Modius *in Pandectis* 2. *part. lib.* 3. Polydor. Virgilius *lib.* 7. *histor. Angliæ*, Dubrau. *lib.* 5. *Histor. Bohemiæ*, Olaus Magnus *lib.* 1. *cap.* 20. Saxus *lib.* 5. *rerum Danic.* de Gallia, Guido Papæ *decis.* 191. Plura duella refert Vischer *de duello proniso sect. ion.* 1. *membro* 1. & apud omnes gentes, vt iræ & odia excitata ex naturæ nostræ improbitate duella obseruata, vt meritò D. Fr. Prudentius Sandoualius, Episcop. Pamphilonensis reprehenderet Ionium *lib.* 23. *Historiæ Caroli V.* dum tradit, agens de duello Gonzagæ, & Fragoso illud solum frequentari in Italia, cùm longè ab experientia dissonum, cùm apud omnes gentes antiquitus duella inciperentur.

10 Duella apud omnes gentes vsitata, apud Hebræos antiquos, Græcos, & Romanos, & apud Persas nonioresque Gallos, & Italos magna eruditione probauit Rualdus *in oratione pro duellis, à pagin.* 102. *cum pluribus sequentibus.* multis adductis exemplis sacræ paginæ *lib.* 2. *Regum cap.* 20. *&* 21. ex Iosepho *lib.* 7. *antiquitat.* & aliis eleganter recenset Rualdus *in dict. oratione pro duellis pagin.* 115. vbi *num.* 116. refert præmia, gloriam, & honorem, quibus duellatores condecorabantur, & ex omnibus gentibus validos duelli Atheletas per omnes orbis nationes recenset pluribus historiarum monumentis adductis, & Gallorum pluribus casibus recensitis, Reges Gallos, & primum Nobilium partem duella admisisse & probasse tradit Rualdus. *ibi à pagin.* 119. *cum sequentib.* Et omnia quæ à natura producta, siue in hominibus, ventis, lapidibus, herbis, arboribus, animantibus terrestribus, volucribus, & piscibus, & aquæ mutuam esse pugnam, & duellum recensetur *à pagin.* 103. *cùm sequentib.* Apud Germanos duella ad probationem iustitiæ in causis criminalibus, & ciuilibus vsitata in defectum probationum tradit Velleius Paterculus *lib.* 2. & inde ad Burgundiones extensum, vt constat legibus Gordeualdi *tit.* 4. §. 1. *&* 3. & ex legibus Germanorum *titul.* 43. §. 1. *& tit.* 52. §. 1. & in Panonia etiam vsitatum tempore quo Theodericus in Italia regnauit dum Panonios scribit, iuxta Cassiodor. *lib.* 3. *variar. epistol.* 34. & inter Babaros similiter duellum probatorium admissum esse, constat ex *Barbarica ti-*

tul. 8. §. 1. & eius mentio extat in legibus Anglorum *tit.* 14. & in legibus Frisonum *tit.* 14. & in legibus Longobardorum *lib.* 1. *tit.* 1. *lib.* 7. *tit.* 9. *& lib.* 22. vnde creditur ad Gallos, & Francos vsum duelli processisse tempore Imperatorum Caroli Magni, & Ludouici Pij, ex Capitulis quæ compilauit Iacobus Almondus, & *in Appendice legis Salicæ, & in Capitulis Ludouici Pij*, sunt plures leges, quibus forma duellorum exprimitur, *& lib.* 4. *cap.* 33. vbi testes, qui periurij declarati duello probatorio, si velint pœnam manus abscissionis redimere, quantitatis duæ partes applicentur, & contra quem iurarunt, & alia tertia soluent iure fredi, idest, vt fisco Regio applicaretur, quod *fredum* dictum notarunt Diuus Gregor. Turon. *lib.* 4. *cap.* 6. miraculorum D. Martini, & Flodoardus *lib.* 4. *histor. de Rems.* Ioan. Lud. de la Cerda *in adn. sacr. cap.* 92. *num.* 12. & cæremonias huius duelli probatorij recenset Petr. Rouer. *in histor. monasterij D. Ioan. Roamaensis, & duorum Comitum Barchin. Bernardi*, & verè duella, probatoria refert Aldemus d. Astronomus Præceptor Lud. Pij *in annalib. Galliæ.* 11

Sed in nostra Hispania variis consuetudinibus, ritibus, & solemnitatibus duella instituta, & obseruata, vt constat ex legibus fori, Partitarum & Recopilationis, de quibus supra à mentionem fecimus. Et ne in immensum paginæ turgescant, si duellorum, & singularium certaminum aliarum gentium specialem mentionem fecerimus, aliqua quæ de Hispanis notabiliora, & memoranda, propino.

Sed quia Regum actiones præcedere debent, de 12
aliquibus Regum duellis plura referam, quæ insignis Historiographus Zurita tradit: nam cum Rex Galliæ Carolus IX. cum duobus Capellanis suis habitu Monachorum, mentitáque Religione mitteret prouocationem duelli ad Regem Aragoniæ Petrum, quasi plura loca ex suis vsurpasset, & sine responso misit Rex Petrus, dicens non posse credere duelli prouocationem committi Religiosis: nam id eorum statui non congruebat, sed illico misit suos Legatos, Comitem de Castillon, & D. Petr. Quiralte, vt certieres fierent, an prædicta duelli legatio, & prouocatio fieret à Rege Galliæ? Et cùm ille responderet ab illo missam, illi pro suo Rege responderunt, improbam Galli querelam dicentes, & duellum acceptantes, & postea missi fuerunt ad designandum locum & tempus Legatis Regis Aragonum Beltrandem Canelas, & Reginaldus de Limogis, vt refert Zurita *lib.* 4. *Annalium cap.* 25. Et etiam fuit vsitatum, vt ipsi Reges cum aliquibus ex suis Equitibus inter se duellum prouocarent, vt etiam de Regibus Ludouico Galliæ, & Petro Aragonum refert idem Zurita *lib.* 4. *cap.* 31. vt duello Regũ, vasallorũ damna vitarentur, & Rex Petrus peruenit ad vrbem Burdeau in Gallia cum decem Equitibus, vt erat conuentum, Zurita *lib.* 4. *cap.* 32. Etiam Mosen Gralla, & Didacus Perez Legati Regis Catholici ad Regem Galliæ, præsentibus Cardinali de Ruan Cancellario Galliæ, & Mariscali, & Marchione Roselino, cùm Rex Galliæ diceret Regem Catholicum non rectè obseruasse conuentiones & pacta circa diuisionem Regni Neapolitani. Hispani Legati responderunt Regem Catholicum obseruasse omnia, quæ conuenta, & ad singulare certamen cum Rege Gallo pro parte Hispani prouocarunt, Zurita *lib.* 4. *cap.* 59. Vrrea *de honore militari* 3. *part.* & alij citati.

Et celebris fuit duelli prouocatio Francisci Pri- 13
mi belligeri Galliæ Regis, quo prouocauit nostrum Regem Hispaniæ ac Imperatorem Carolum V. de quo ex omnibus eius temporis Historiographis monumenta testantur, & latè referunt Lasalde

in Carolea, Prudentius Sandonalius *lib. 16. hist. Caroli V.* §. 12. Et huius duelli Imperatoris plura tradit Vrrea *de honore militari 1. p. ad finem.* Etiam alia duelli pronocatio fuit Renati Ducis Anxoini contra Alphonsum V. Aragoniæ Regem pro Regni Neapolitani possessione, & Ferdinandi Regis Castellæ cum Io. Rege Lusitaniæ ad vrbem Tauri, quo Rex Catholicus pronocauit Lusitanum, vt cædes & damna subditorum illorum periculo vitarentur, de quo Vrrea *de honore militari 1. p.* & celebris Historiographus Zurita *lib. 14. Annalium, & lib. 19. c. 30.* & duellum Petri Regis Aragoniæ cum Carolo Rege Neapolis super possessione Regni Siciliæ, referunt Iacobus de Castillo *de duello, in proœmio n. 38.* qui incusat Pontificem Martinum IV. qui duellum permisit, & illum excusat Mariana *in historia Hispania lib. 14. c. 6* Et Pontificem non probasse hoc duellum, ex historis Galliæ latè & rectè probat Rualdus *de duellis pag. 229. vsque 233.* adde Verream *3. p. de honore militari*, & Pontificem non permisisse duellum, sed ad paucos reduxisse bellum, tradit Iacobus de Castillo *de duello n. 26. & 36.* Aluarus *de singulari certamine c. 3. n. 5.* Ramirez *d. c. 13. n. 34.* & D. Cardinalis Baronius *tom. 13. annalium anno 1283.* adducit specialem Bullam Martini V. qua hoc duellum prohibuit, & aliud Regum duellum refert *pag. 757.* & Regum Castellæ Alphonsi patris & Suarij filij, idem Baronius *anno 1282. cap. 6. pag. 751. & anno 1283 cap. 12. pag. 670.* etsi hoc duellum non constet ex nostris historiis.

14 Sed etiam duelli inter Corbem & Vrsuam Hispanos memoratur Liuius *lib. 28.* & antiquorum duellatorum in Hispania Chrisoriani, cum liberis & Zamudios recensèt I. Rualdus *in oratione pro duellis, pagin. 116.* & in nostris sæculis apud nos Hispanos celebre fuit duellum quod dicimus *el Riepto de Zamora*, quo Didacus Ordonius de Lara Castellanus eius vrbis incolas ad duellum pronocauit, accusans illos circa mortem Regis Sancij, qui ad muros Zamore à proditore Bellido Dolphos occisus, & pro defensione & exculpatione ciuium illius vrbis duello se oblati filij Arias Gundisalui, qui in duello ab Ordonio occisi, vt nostræ Historiæ monumenta testantur, & tradit Mariana *lib. 9. histor. Hispan. cap. 9.* & hoc duellum refert Menchaca *controu. illustr. lib. 1. cap. 49. n. 4.* vbi etiam *num. 2.* refert in Tarraconensi regione duella vsitata in Hispania, & tale fuisse quod habitum inter duos præliantes propter iniuriam, quam illustres viri, Hispano sermone dicti *los Infantes, o Condes de Carrion*, intulerunt filiabus Roderici de Vinar, in quo prælio victi fuerunt iniuriantes à vindicibus, & illius duelli Zamorensis mentionem facit idem Menchaca *lib. 1. controuers. illustr. cap. 11. num. 37.* cuius similiter memoratur Martin. Delrio *disquisition. Magicar. lib. 4. cap. 4. quæst. 4. sect. 2.* de eadem pugna Zamorensi Vischer *de duello prouiso pag. 393.* Et in memoriam renocandum singulare certamen quod Regis permissione eius præsentia & Legati Romani Pontificis factum ex causa publica, an retinendum in Hispania Breuiarum Gothicum, vel Romanum, & cum Ioannes Ruizius Pintianus, qui defendebat antiquam & Gothicam precandi formam, vinceret in certamine, inde in aliquibus Ecclesiis Hispaniæ & Templis antiquis certis diebus vetus precandi ratio, quæ *Mozarabum* vulgo dicebatur, retenta fuit, & in Ecclesia Tolctana ad hoc dicatum Sacellum expensis Cardinalis Franscisci Ximonis, vt refert Mariana *lib. 9. Histor. Hispan. cap. 18.* Suarez *ad legem Aquil. lib. 1. cap. 2. sect. 2. num. 9. & 10.* & celebris Castellæ gloria, eiusdem Roderici de Vinar, quem *Cidum* dixerunt, plures in duello victoriæ referuntur in illius Historia antiqua, quæ mandato Imperatoris Ferdinandi, cùm esset infans, Castellæ edita, vbi *lib. 1. cap. 6. & 8.* refertur duellum, quod Cidus iniuit cum Martino Gundisalno Prorege Castellæ, contra aduersarium, qui pro Rege Aragoniæ pugnabat pro vrbe Calagurritana, & vicit Castellanus, & in possessione vrbis remansit, huius duelli memoratur Vrrea *de honore militari 1. part.* Et fortissimi, & valde celebris apud Hispanos, Gallos, & Italos Garcia de Paredes sex in duellis arduersùs egregios milites victorias refert eruditus Historicus D. Thom. Tamayo *in vita Garciæ*, & in principio Regnorum Hispaniæ duellum factum Ossiris cùm tribus fratribus Gerionibus, refert Mariana *Historiæ Hispanæ lib. 1. cap. 8.* & cùm Vandali ex suis propriis Regionibus egressi cum Rege Gundarico Gallis vastatis, postea ad Hispanias transiuissent, & pariter Sueui, idest, Allani Galleciam apprehendissent, & esset inter hos populos orta quæstio, & collegissent vtrimque viri belli se ad conflictum præparantes, ne multitudo clade interiret, conuenerunt, vt discrimen duobus pueris beliantibus committeretur; & ita puero vtrimque in duellum emisso pars Vandalorum victa succubuit, interfectoque illorum puero Thrasymundus successor Regni in locum Gundarici cessit Hispanis cum suis, vt ex Gregorio Turonensi *lib. 2. histor. Francorum cap. 2.* refert Petrus Gregorius *d. cap. 16. num. 6.* nil enim mirum, si in Regni initiis hanc Barbaram consuetudinem Hispani à Gothis, & Alanis imbiberent, & postea per plura sæcula vsque ad nostra exercerent.

Vlteriùs plures etiam alij casus priuatorum nostris 15
historiis Hispaniæ referuntur, vt illud duellum, quod pro immunitate & priuilegio Ecclesiæ Calagurritanæ iniit fortis, & belligerator miles Hispanus, qui ex corporis procritate, vt turris in plano videbatur, & inde in nostro idiomate *Turrichano* dictus, & appellatiuo nomine illorum gentilitio nomen *Turriano* reliquit, qui aduersarium superauit, & in Ecclesia Calagurritana pro victoria ei, & illius descendentibus Præbenda Canonicatus perpetuò concessa, vt constat ex celebri libro Comitis Don Petri, vbi plures antiquitates Hispanorum referuntur, & alia plura constant ex antiquo foro vrbis Biatiæ, vulgo *Baeza*, titulo *de Rieptis, & duellis.*

De Manuele Valenti Hispano, & Hispalensi refert 16
Anton. Massa Gallesius contra vsum duelli *num. 12.* in Africa omnes fortes milites ad duellum pronocasse, & septem occisorum capita ad Hispalim perduxisse, & idem tradit ibi de Suero Quinonio Hispano, qui in anno Iubilæi Diui Iacobi in Gallecia se ad Pontis transitum in Asturia interposuit, vt cum eo duellum inirent omnes, qui per pontem transirent, nisi ab eo quasi victos assererent, dato in signum victoriæ munusculo, puta chiroteca armorum, aut eorum supellectile, & ea vanitate ducti & inducti rumoris publicati plures Equites ex Gallia, Germania, & Britannia eò confluxere, quorum nemo pontem transire tentauit, quem Suerus non prostrauerit, aut deditionem facere ex legis præcepto non coegerit, vt ex Sepulueda *de militari disciplina lib. 3.* tradit Anton. Missa *d. num. 12.* & specialiter Hieronym. Turita *lib. 14. annalium cap. 22.* vbi refert infelicem mortem Alberti Claramontis.

Simile duellum fuit Marchionis de Villena, qui, 17
vt apud nos traditione receptum, in loco vbi duellum iniit, volnit sepulchrum illi dicari in Cœnobio Ordinis Diui Hieronymi, quod valde auxit circa vrbem Segortiæ, & dicitur *del Parral* pluribus muneribus donatis, & valde celebre fuit singulare certamen, quod tempore Regis Henrici IV. anno 1468. pronocauit

canit Don Beltrandus de la Cueua, Aulicus & dilectus Regis, vt defenderet transitum circa Matritum, panes, nemora, quæ dicuntur *del Pardo*, vt nemo transiret, nisi cum illo duellum hostile iniret, aut se victum fateretur, quod Rex spectaculum permisit, & exhibuit, vt celebraret venisse ad Regnum Castellæ Britanniæ Legatum Ducem de Armenac, vt amicitiam cum Castellano Britannus conciliaret, & cum Legato plures milites venirent belligeri, & in hastili pugna valde versati, vt exhiberet Equites Hispanos illis non inferiores. Bertrandus dilectus Henrici Regis singulare certamen hastarum cum omnibus sustinuit, in quo victor in memoriam facti Rex ideo postea Monachorum Diui Hieronymi ibi fundauit Monasterium in eo loco, qui à Matrito dimidia leuca distat, postea loci insalubritate ad Regale Cœnobium Matritense translatum, inde dictum nostro idiomate, *San. Heronymo del Passo*, vt ex Chronica Regis Enrici tradit Garibayus *lib.* 17. *c.* 6. & in Historia Ordinis Diui Hieronymi refert Fr. Iosephus de Siguença *tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 20. De meis belligeris Cantabris eis cõcessisse Regem ipsum Enricum IV. ius prouocandi ad singulare certamen, illis experientibus Castellæ exemplo (nondum enim mos ille iublatus erat,) & controuersias quæ multæ in ea gente Marte arbitro iudicare, vt tradit Mariana *lib.* 19. *histor. Hispaniæ c.* 1. Suar. *ad leg. Aquil. lib.* 1. *c.* 2. *sect.* 2. *num.* 11. De alio Hispaniæ duello memoratur Alciatus *de singulari certamine c.* 8. & Vrrea *de honore militari* 2. *p. pag.* 69. vbi Comes Barcinonensis pro defensione mulieris, quæ falsò de adulterio accusabatur, duellum suscepit. Etsi hoc factum diuersè referat Marineus Siculus *lib. de viris illustribus*, in vita Ramonis Berengarij, nobi Comitis Barcinonensis, vt duellum fieret pro defendendo honore Imperatricis Germaniæ, & vt illius innocentiam cognosceret Comes, antequam pro ea duellum susciperet, vt instè prouocaret, adiuit simulato habitu Religiosi, vt illam confiteretur, & in confessione innocentem esse explorauit.

18 Tempore Regis nostri Alphonsi, Patris Regis Petri, duellum solemne initum inter Rodericum Paez de Viedma, & Painm Rodriguez de Anila; pertinaciter in duello per tres dies duratunt ab ortu Solis vsque ad occasum, & cùm nullus alteri cederet, etiam si mutuis vulneribus saucij, & post tres dies, in quibus duellum poterat solùm durare, ex legibus Hispaniæ *l.* 5. *tit.* 4. *p.* 7. à Rege duellum dissolutum, declaratione facta nullum vicisse, & æqualis fortitudinis vtrosque esse probos, & fideles pronunciauit, à duelli palæstra iussit exire, vt refert Petrus Melsia *in sylua variæ lectionis* 2. *p. c.* 10. Et huius duelli memoratur etiam Delrio *lib.* 4. *c.* 4. *q.* 4. *sect.* 2. Sed etiam duodecim Lusitanorum, cum aliis duodecim Anglis, duellum refert celebris Lusitanorum Vates Ludouicus Camoes *in Luisiada Canto* 6. *estancia* 43. vbi plurima de aliis duellis Lusitanorum tradit Emanuel Faria, qui commentaria elegantissima & erudita edidit, & *estancia* 69. aliud duellum Aluari Vaz de Almada Lusitani cum milite Germano in vrbe Basilea, & originem duellorum recenset.

19 Et priuatorum plura duella in Hispania passim inueniesapud Pontum Heuterum, qui relationem facit duellorum Hispaniæ, & plura singularia certamina, & duella Hispanorum recenset D. Hieronymus de Vrrea *in tract. de honore militari*, vt Dom. Garciæ de Villaldrando cum Francisco Cardan, D. Ludouici Parreno cum Fabricio Branciccio, Maldonadi, & Ortizij militum in Dalmatia militis Hispani cum Equite Romano, Leres, & Martino Lopez in Roma, vt refert Vrrea *d. tractatu* 1. *part. per totam*. D. Alphonsi de Gurrea, Don Martini de Gurrea, & Paschieri Aragonum, & alia plura duella recenset idem Vrrea *d. tract.* 2. *p. per totam*. Et aliquorum mentio est apud Bobadillam *lib.* 2. *Politica cap.* 14. *num.* 42. Et alterius duelli solemnis mentio fit, quòd tempore Imperatoris Caroli V. & coram eo factum in vrbe Pintiana in eius foro vt refert Fr. Prudentius, Sandoualius *in historia Caroli V. lib.* 11. §. 9. Quod vltimum fuit duellum solemne, & permissum, quod in Hispania admissum, de quo etiam meminit Burgos de Pace in *l.* 1. *Tauri num.* 41. & Vincentius Blasius *lib.* 3. *Histor. Aragoniæ tom.* 1. *cap.* 1. etiam si iam antea nostris legibus improbatur, *l. fin. tit.* 9. *lib.* 4. *Ordinamenti*, & prohibitum à Rege Catholico Ferdinando V. *l.* 10. *tit.* 8. *lib.* 8. *Recopilat.* etsi postea à priuatis duellum initum videatur per leges nostras improbè factum, pro vindicanda iniuria se pœnis nostrarum constitutionum subiicientes duellatores.

Duellorum forma.

De solemnitatibus & ritibus duelli solemnis, notandum apud nos Hispanos antiquitus in vsu fuisse, vt qui ad duellũ prouocaretur, antea admoneretur præcedente diffidatione, quod dicimus *Riepto*, & hæc erat solemnitas necessaria, quæ debebat inter Nobiles præcedere, adeò vt proditoris notam incurreret, qui sine hac denuntiatione ad duellum prouocaret, *l.* 3. *ad finem tit.* 8. *lib.* 8. *Recopilat.* & idem de iure communi tradiderunt Baldus *in l. si manumissus. ff. de obseq. patron. præstand.* Ioann. Andreas *in c.* 1. *de homicidio lib.* 6. Sed differentia nostris legibus inuenitur circa duella inter *Rieptos*, & *Desafios*, vt cuiusque diuersi tituli, vt constat rubricis *de los rieptos y desafios, tit.* 3 *p.* 7. & *tit.* 11. *ead. p.* 7. & vtriusque dissimiles causas fuisse notauit Greg. Lop. *in l.* 3. *tit.* 3 *p.* 7. & ideo diuersis legibus, & constitutionibus de illis agitur *in d. l.* 3. *& in l.* 9. *tit.* 9. *lib.* 4. *Ordinamenti Regij*, & inde Azeuedo *in l.* 1. *n.* 111. *tit.* 8. *Recop.* tradit apud nos riepum esse, quod coram Rege in publicis comitiis fiebat, & semper præcedebat *al desafio*, vt constat ex nostris legibus suprà relatis. 20

Duellum igitur in eo maximè apud Hispanos vsitatum ad purgationem delictorum pro honore conseruando, & veritatis probatione, quando aliquis assereret, quod ab aduersario negaretur. Proinde quando de veritate cõstiterit, non erat locus duello, vt ex Baldo, Andrea Siculo, Deciano, Ioãne de Lignano, Sylueltro & Asflicto probauit Fragolo *de regimine Princip.* 1. *p. lib.* 1. *disp.* 2. §. 10. *n.* 13. *&* 17. addendus Lancellotus Conradus *de duello* 1 *p. concluf.* 4. Vischer *de duello pag.* 23. idò authoritate Principis duellum cõstituendum vel superiorum permissu, vt notarunt Iacobus de Castillo *de duello, in principio, n.* 48. Ferretus, & alij qui de duellis egerunt, Farinacius *conf.* 9. *n.* 14. Lancellotus *de duello* 2. *part. concluf.* 31. ideo T. Manlius duelium recusauit antequam licentiam obtineret à Dictatore, & idem fecerunt Q. Crispinus & Iubelius Taurea, duello non se commiserunt, antequam Consulem consulerent, vt tradit Titus Liuius *lib.* 2. *de bello Punico*, & qui contra Ducis exercitus præceptum aliquod fecisset, mortis pœna mulctabatur, etiamsi victoriam obtineret. *l.* 3. §. *in bello*, *ff. de re militari*, eis verbis: *In bello qui rem à Duce prohibitam fecisset, aut mandata non seruauit, capite punitur, etiamsi res bene gesserit*, vt pluribus exemplis Torquati historiæ & aliorum confirmatur, & quando in duello interuenerint filiusfamilias, erat necessaria licentia patris, ex Alciato *de singulari certamine, c.* 26. vide Lancellotum *de duello* 2. *part. per totam*.

De armis duellantium.

22 Circa arma, quibus duellum debet iniri, dies & iudices certaminis, ex constitutione Frederici, prouocatus poterat eligere arma, & iuxta legem Longobardorum iudex duelli assignabat locum, & diem, sed ex consuetudine vniuersali, vt tradit Alciatus *de singulari certamine c.6.* qui duellum prouocat, assignat diem, locum & iudices, prouocatus verò arma, & ita tradit antiquitus apud Romanos obseruatum, quemadmodum in iudiciis actor eligit iudicem, & tempus, quo proponere velit actionem, & reus eligit exceptiones, quibus vti potest, & de quibus rebus iudicium contestandum, sed ex foro Hispaniæ Princeps iudices & arma designabat, ex *l.2. tit.3. p.7.*

23 De armis quibus duellum ineundum, potest eligere prouocatus duellum, vt probat Lancellotus *3.p. concl.84.* & æqualia esse debebant arma, & sine dolo certamen ineundum, sed proportione quadam inter duellantes agendum bona fide, & sine fraude, ita vt qui ad singulare certamen deueniebant, coram iudicibus iurarent non fuisse illos vsos herbis, maleficiis, aut obseruationibus Astrologicis, aut aliis artibus ad vincendum, & vestes, & arma iudicibus & patrinis duelli exquirebantur mensura, & proportione facta armorum, ne alter alterum cum superioribus vinceret armis, de quibus omnibus videnda constitutio Imperatoris Frederici *in l. finali, titulo, qualiter se quisque defendat, lib.2. legum Longobardorum.* & Baldus *tit. de pace tenenda, in principio.* Antonius Massa Gallesius *contra vsum duelli n.27.* Alciatus *de singulari certamine c.39.* & Vrrea *de honore militari 1.p. pag.13.* Lancellot. Conradus *de duello 1.p. concluſ.8.& 3.p. concluſ. 76. vsque 81.* Prudentius Sandouallius *in Histor. Caroli V. lib.11.§.9.* vbi refert dolum Pitaci Mitirinei. & propheticæ diuinationis ad duella mentionem facit Guido Papæ *deciſ.623.* & ex moribus gentium arma admissa, vt ex tempore Caroli Magni, & aliis refert Martinus Delrio *disquisit. Magicarum lib.4. c.4. q.3. sect.2.* & circa duellorum arma videnda plura, quæ tradit Fragoso *d.§ 10.n.63.64. cum seqq.*

24 Eligebantur etiam à quocumque ex duellantibus patrini, vt nostris legibus, & Bullis Pontificum apertè constat, quorum munus erat duellantes in palæstram introducere, & educere, arma illorum metiri, videre corpora eorum, ne aliqua fraude, vel superioritate certamen fieret, Solem diuidere, & aërem, ne alterum eorum grauius offenderet, terminos palæstræ statuere, & tempus designare, quo in certamine durare deberent, de quo videndi Alciatus *de singulari certamine c.41.* Lucas de Pena *in l.1. C. vt armorum vsus, lib.11. & l.4. & 5. tit.4. p.7.*

25 Duellatores etiam coram iudicibus duelli, & patrinis iuramentum faciebant illos defendere causam iustam, vt tradit Alciatus *de singulari certamine cap.5.* & verba iuramenti refert Petrus Gregorius *d. lib.48. cap.16. num.18.* Vtriusque prouocantis & prouocati formulas tradit *ibi*, relato Belisario *cap.6.* & nostræ Hispaniæ hunc iuramenti vsum tradit Prudentius Sandouallius *l.b.11.§.9.* & ideo apud nos legibus inuatur causam duelli exponi, *ex l.8. tit.8. lib.8. Recop.* & in Gallia duellum non permittebatur, nisi causa esset capitalis, nec aliter nisi duello probari posset, & contra prouocatum indicia vrgerent, ex Guidone Papæ *deciſ.617.* & in Anglia non permissum duellum sine iusta causa, & illa examinata, vt tradit Alciatus *de singulari certamine cap.6.* & post irruptionem Barbarorum in Italia in vsu duellum fuit apud Longobardos, Germanos, Francos, & Hispanos, vt non solum homicidij, tantum causa iusta, *cap. vnicum. §. si quis hominem, & §. si quis alium, tit. de pace Constantiæ,* sed ob aliud quoduis crimen, vel magni momenti causam permittebatur, vt post Baldum, Alciatum, Ferretum, Oresium, Guidonem Papæ, Hottomanum, ex legibus Longobardorum, Mariana, Menchaca, & aliis refert Martinus Delrio, *lib.4. disquisit. Magicar. c.4. q.4. sect.2. in principio.*

Cui illud adiiciendum, an possit duellum, seu bellum ex vtroque latere iustum esse, & id procedere posse admiserunt Alciatus *lib.2. Paradoxorum cap. vltim.* sequitur Fulgos. *in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure.* Sed contraria sententia meritò admissa per Valentiam *tom.3. disp.3. q.16. punct.2.* Becanum *2.2. cap.25. q.7.* Lorcam *2.2. disput. 53. num.15.* Reginaldum *tom.2. lib.21. cap.8. num.98.* Villalobos *in summa tom.2. tract.5. difficult.5.* qui tradiderunt, quando diuersæ, & oppositæ omnino causæ sunt belli, & duelli, non posse simul contraria & opposita esse iusta, nisi inuincibili ignorantia procedant duellantes, quia inde non peccarent; non verò inde sequitur ex vtraque parte dari iustum duellum, sed ex vna parte dari, & in alia præsumi, & ratione talis præsumptionis possunt isti actus etiam contrarij, quilibet ad virtutem iustitiæ pertinere, vt rectè tradit R. P. Diana *part.6. Moralium tract.4. resol.24.* dum tradit facilè hanc ignorantiam habere locum in subditis, & in militibus, qui causam belli Regis, tanto examine discutere non tenentur, & hanc ignorantiam insinuant formulæ iuramenti duellantium, quas refert Petrus Gregorius *vbi proximè, num.18.* ibi: *Me habere, vt qui verè arbitror bonum, sanctam, iustamque querelam.* Et iterum eis verbis: *Et pœnas damnationis æternæ deligo in animam, vitam, & honorem meum, si sciens fallo, & ni arbitror me iustam causam fouere expugnandi talem impium proditorem aduersarium, quem in conspectu habeo, video, & manuteneo.* Hæc enim erant verba prouocantis ad duellum, cùm in eius principio aduersarij manum dexteram tangeret, cuius ritus, ceremoniæ, & aliorum memoratur Petrus Gregorius *d. lib.48. c.16.* & plura de hoc iuramento refert Vischer *de duello promiso sect.1. art.7. membr.6.* 26

De personis pugnantium.

De personis, quæ ac duellum prouocare possunt, & acceptare illud, regula est, debere fieri duellum inter æquales, & ideo rusticus ad duellum non poterit Nobilem prouocare, quamuis miles possit quemlibet etiamsi Nobilis genere non sit, & magis Nobilem prouocat, vt tradit Alciatus *de singulari certamine cap.30. & 31.* & reddit rationem, quia si miles quilibet potest in belli conflictu Regem captiuum facere, etiam poterit ad duellum Nobilem prouocare, & ita refert sententiâ decisum à Ioanne Iacobo Trinulcio, Magistro Generali exercitus Francisci Galliæ Regis, in casu, quo miles Nobilem ad duellum prouocauit, quia nobilitatem, quam genere Nobilis à maioribus suis, & parentibus ostentat, miles ex suis operibus consequitur. 27

Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

Regulariter verò, quia in duello æqualitas, & proportio duellantium requiritur, si valde differant in qualitate pugnantes, duellum non admittendum, ex doctrina Baldi *in l. filiusfamilias. ff. de leg.1.* & denotat verbum *hostis*, quod significat aduersarium: nam dicitur ex verbo antiquo *hostire*, quod denotat æqualitatem. Ideo Alciatus *dict. cap.31. ad finem, & 33.* tradit quemlibet priuatum quantumcumpue diuitem 28

non

non posse ad duellum prouocare nobilem Titulatum, quia ex dignitate inæquales sunt, & in certamine singulari, vt in aliis æqualitas obseruanda. *l. obseruandum. ff. de officio præsidis*; quamuis Puteus *de re militari lib. 7. tit. An Nobilis existimet Nobilem ex omni parentum latere posse ad duellum Titulatos prouocare.* Et quamuis ex decisione Guidonis Papæ 618. ex iure & practica communi non posse ad duellum prouocari ab eo, qui Nobilis non est, & Alciatus *de singulari certamine cap. 33. & 34.* certius existimat, quamuis ex legibus Longobardorum, non posse superiorem ab inferiori prouocari ad duellū; tamen iure, & practica contra admittēdum, vt superior ab inferiori prouocetur. Et idem tradit procedere in Aulæ Regiæ officiis. Verumtamen in nostra Hispania ex legibus & foris Castellis *l. 3. tit. 8. lib. 8. Recopilationis*, non poterat ad duellum prouocare Nobilem, nisi ille qui Nobilis esset. Et ex moribus Galliæ inter æquales duellum suscipiendū, vt tradit Belliarius *de singulari certamine c. 7.* vt inferior non admittatur, vt superiorem prouocet, de quo videnda quæ ex Baldo, Cardinali, Rainerio, Cæpolla, Afflicto, Tiraquello, & aliis notauit Fragolo *d. §. 10. num. 37.* & addendus Virrea *de honore militari 2. p. pag. 68.* & ferè omnes qui ad iudicium admittuntur, reiiciuntur à pugna, vt turpitudine vitæ notati, infames, desertores exercitus, quæstuariæ mulieri inservientes, campsores, cauponam exercentes, qui dimicantem in prælio dominum deseruerunt, colonus, villicus crimine capitali damnatus, deportatus, hæreticus, vt tradit idem Belliarius *ibi c. 8.* & quia pares debent esse commilitones, & duellatores, si ignobilior ad certamen nobiliorem & superiorem prouocet, potest nobilior parem loco sui subrogare; non verò contrà si nobilior ignobiliorem prouocet: nam tunc ignobilior, vel nobilior alium non subrogat, vt notauit Petrus Gregor. *lib. 48. Syntag. c. 16. num. 21.*

29 Ratio verò inde procedit cùm species iudicij censeretur duellum, vt quod probationibus liquere non posset, eo terminaretur, notarunt omnes, qui scripserunt de duello, & tradit Martinus Delrio *lib. 4 disquis. Magicar. cap. 4. q. 4. sect. 2.* & ideo agit de illo, vt de purgatione Monomachiæ, vt de purgationibus vulgaribus per ignem, vel aquam, quæ loco iudicij subrogatæ, & de quibus agit idem Delrio *vbi proximè sect. 3. & 4.* & iudicij speciem esse duellum, probauit Lancellotus Conradus *de duello 1. part. conclus. 2. & 3.* inde quemadmodum superioribus debetur reuerentia, nec ad iudicium vocari possunt sine venia, & permissu Prætoris, *tit. ff. & C. de in ius vocando*; ita non potest prouocari ad duellum (quod iudicij species) superior ab inferiori, magistratus à subdito, dominus à vasallo, qui alimenta dederit ab illo, cui dantur, capiens aliquem in bello ab eo, qui captus. Et ratio procedit ex prædictis, & ex Belliario probauit Petrus Gregorius *lib. 48. Syntagm. iur. 16. num. 21.* quia inferior debet superiori reuerentiam exhibere, vt notauit Glossa *in l. 3. in princip. ff. de alienat. iudicij mutandi causa facta.*

30 Sed valde alienum à iure, superiorem ab inferiori ad duellum prouocari, & ideo Magistratus ad duellum non prouocandi, nec officialis exercitus à quocumque milite primato, Puteus *in tract. de re militari tit. 7. An armiger*, & quando prouocatus fuerit Magistratus publicus, tunc prouocans puniri debet, ex Gregorio Lopezio *in l. 3. tit. 3. part. 7.* & idem tradit Farinacius *con. 41. num. 3.* quia semper Magistratibus, etsi malis, honor & reuerentia exhibenda, vt probauit Gutterius *cons. 11.* Azeued *in l. 7. num. 7. tit. 9. lib. 3. Recop.* quia debet honorari ab omnibus, qui à Rege honoratur, & eius nomine iustitiam exercet. *l. 1. C. de Præpositis labor. lib. 12. l. 1. tit. 12. lib. 8. Recopilat.* & ideo nomine Deorum appellantur in sacra Scriptura, ibi: *Ego dixi, Dij estis, Exod. cap. 22. & Psalmo 81.* & Oraculum Apollinis ex Valerio Maximo, quem refert Matienzo *in Dialogo Relatorum 3. cap. 10. numero 13.* cùm consuleretur quid de bonis iudicibus inferret? Respondit se nescire vtrùm Deorum numero, an hominum aggregari deberent. Et maximum documentum Dominus noster Iesus Christus exhibuit. nam quamuis iniquissimi, & improbi Caiphas, & Pilatus ipsos non lacessiuit, sed patienter respondit, considerans illorum officia, non personas, vt notauit Alphonsus à Castro *de lege pœnali c. 5. litt. B.*

Congruum enim fuit vacuum reddere munus Ma- 31
gistratuum ab omni iniuria & timore, vt nec ad duellum prouocent, nec prouocentur, & pœnæ ex nostris legibus statutæ contra illos qui honorem Magistratibus detrahunt, vel aliqualiter lædere intenderint, & apud nos est *titulus 22. lib. 8. Recopilat. per totum*, de quibus egerunt Auiles *in cap. Prætorum. cap. 10. verb. remediando.* Plaza *de delictis lib. 1. cap. 6. num. 3.* & apud Romanos, vltra quod traditur *in l. omne delictum, ff. de re militari*, erat lex quædam, quæ *Horatia* dicebatur, edita pro seueritate Magistratuum, de qua mentionem fecerunt Titus Liuius *lib. 3.* Dionysius Halicarnassæus *lib. 5.* & ille qui iniuriam, vel contumeliam faceret Tribuno plebis, vel ædili capite plectebatur, & quamuis Magistratus iracundè, vel iniustè aliquem percuteret, non debet aduersùs eum subditus insurgere, iuxta Aristotelem *lib. 5. Ethicor. cap. 5.* his verbis: *Si quis Magistratum gerens percusserit quempiam, non decet eum repercuti, & si quisquam eum, qui Magistratum gerit, percusserit, is non solum repercutiendus est, verùm supplicio afficiendus.*

Vnde qui læserit Magistratum, quia aliquid mune- 32
ris publici exercuerit, quia sub nomine, & tutela Regis exercet, crimine læsæ maiestatis secundæ speciei reus censendus, maximè in Cōsiliariis, quia pars Principis sunt. *l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest.* vbi notatur, *& in cap. felices 5. de pœnis, lib. 6.* facit *l. 2. tit. 16. p. 2.* & innumeris relatis probauit Farinacius *de crimine læsæ Maiest. q. 112. inspect. 1. num. 51.* & plurima de Magistratum honore, & authoritate ego notani *in 2. part. Decision. Granatens. decis. 98. & 2. part. allegation. fiscal. cap. 100. vsque ad cap. 105. & cap. 102. à num. 10. vsque 17.* plura expenduntur, vt sit species criminis maiestatis iudicibus iniuriam, quia iudices sunt, irrogare, & alia notauī in peculiari tractatu *de auctoritate Magistratuum.* Et inde pertinere ad Concilium vrbis in communi defendere iniurias irrogatas Magistratui, & pro hoc competere actionem popularem, ex *l. si quis in hoc. C. de Episcop. & Cleric.* & actio popularis competit, pro vindicanda iniuria Magistratus publici, Bald. *in l. si quis id quod, ff. de iurisdict.* & addendi Montaluo *in l. 1. tit. 20. lib. 4. fori.* Bobadilla *lib. 3. Politicæ cap. 1. num. 42.* Et meritò, quia cùm salus Magistratuum publica sit, eius tutela ad omnes in communi spectat.

Ex quo Duces exercitus, Gubernatores Prouincia- 33
rum, vel Prætores vrbium non posse à subditis ad duellum prouocari, nec duellum acceptare, ex rationibus prædictis. Et ideo laudatur, quod de illustribus Ducibus Hispanis refert Prudentius Sandouallus *lib. 5. §. 65.* post aliquos annos, quibus Voiza in Africa, vulgo *Oran*, eius portus & propugnaculum expugnaretur ab illustri illo Hispano Heroë Domino Fr. Francisc. Ximenio de Cisneros, Cardinali sanctæ Ecclesiæ Romanæ, & Archiepiscopo Toletano, cū eius verbis, & propugnaculi Gubernator esset Marchio de Comares, quem diximus Alcaide de los Donceles, cùm

solē

soleret plures ex fortissimis viris Mauritanis ad duellum, & singulare certamen prouocare Hispanos, venit belligerus Maurus qui dicebatur Dominus Carnani, & ad duellum prouocauit Marchionem, qui etsi in bello plura egregia facinora exhibuerat, & in armorum exercitio celebris noluit duellum acceptare, quia alienum ab illo, qui præfectus vrbis, & propugnaculi. Et cùm Marchio Pilcarius Ferdinandus Davallos ex genere Hispanus, & qui de belli artibus, fortitudine, & robore cum omnibus antiquis Ducibus meritò poterat decertare, cùm obsessam haberet vrbem *de como*, & cum eam traderet Vanderosius Præfectus, eo pacto, ne à militibus prædaretur, & non posset milites à præda cohibere Pilcarius, tunc Vanderosius, quasi fidei datæ violatorem prouocauit duello Piscarium, qui potius neglexit, quàm elegit, nec dignatus fuit respondere, qui præfecti exercitus, & Ducis Generalis officium ipsum à duelli acceptatione eximebant, vt refert Alciatus *de singulari certam. c.* 31. & cùm obiiceretur Scipioni non esse valde belligerum, respondit, marrem illum perperisse, vt Dux esset, & exercitus gubernaret, non miles gregarius, tradit Ægesippus *de bello Iudaico lib.* 5. ex Quintiliano, & aliis Puteus *de re militari lib.* 7. & plura de personis duellantium tradit Vischer *sect.* 1. *membro* 4.

Duellorum prohibitio.

34 De prohibitione duelli agendum, & illa præcipua ratio ciuilis vt prohibeatur respicit, quia quemadmodum in iure non licet vt quis suam iniuriã possit vindicare sine iudice, vt notatur *in tit. C. quando liceat sine iudice se vindicare*, vel in sua causa sit iudex *l. qui iurisdictioni* 10. *ff. de iurisdict. omnium iudic.* ita non admittendum duellũ, quod species iudicij est, vt quis in suâ causa ius dicat, vel irrogatam iniuriam, vel querelam ipse per se intendat vindicare, & ideo ex iuris ratione duella prohiberi tenuerunt Doctores cõmuniter *in l.* 1. *C. de gladiatoribus*, & quamuis ea lex id non contineat, sufficit tamen quòd nulla Romanorũ lege sit duellum, & eius purgatio approbata, cumque iuri naturali repugnet vltra casus à iure probatos, liceat alicui alterum occidere; & ideo constat omnem consuetudinem in contrarium, quæ duellum admittat, inualidã esse, vt ex *c.* 2. *de clerico pugnante in duello*, Alciato, & aliis probauit Martinus Delrio *d. lib.* 4. *cap.* 4. *q.* 4. *sect.* 2. addendi plures apud Vischer *section.* 1. *memb.* 30.

35 Iure etiam diuino, & sacris litteris prohibitum esse duellum, constat ex omnibus locis, quibus prohibemus Deum tentare, aliũ occidere. Et apertior est prohibitio iuris Ecclesiastici, seu diuini positiui, ex textu *in cap. Monomachiam*, 2. *q.* 4. *cap.* 1. *de Clerico pugnante in duello. cap.* 1. *de purgatione vulgari*, & in Concilio Tridentino *sess.* 25. *de reformatione cap.* 19. cuius verba notanda sunt, ibi: *detestabilis duellorum vsus fabricante Diabolo introductus, vt cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur.* Et ex Bullis summorum Pontificum prædictæ prohibitiones sæpiùs repetitæ, vt constat ex Bulla Iulij II. expedita anno 1508. vbi recensetur omnia damna, quæ ex duellorum permissione proueniunt in animarum, & corporum dispendium, & totius Reipublicæ graue detrimentum, quia inde hominum mortes repentinæ inter duellantes cõsanguineos, eorum amicos, & adstantes, odia, & altercationes excitãtur generis humani iactura, duella esse pernicioſum exemplũ, & alia plura, quæ ibi referuntur, & postea damnantur, etiã prohibentur Bulla Gregorij XIII. anno 1582. & aliis Pij IV. & Pij V. vbi referuntur aliæ Bullæ Leonis X. Clementis VII. & Clementis VIII. alia extat, quibus omnibus duellorum vsum execrabilem & delendum esse traditur, & sententia excommunicationis afficiuntur, qui pugnam commiserint, eorum patrini, suadentes, & spectatores aliis multis pœnis expressis in odium & execrationem duelli. Sed censuras grauissimas Põtifices contra duellantes constituerunt, in quibus incurrunt ipso iure, vt necessaria non sit iudicis sententia, quamuis esset necessaria ad alias pœnas, & censuræ comprehendunt permittentes, spectantes, consulentes, & patrinos. Et an hæc censura sit reservata, de omnibus videndus Fragoso *d.* §. 10. *à n.* 124. *vsque* 150. *&* 162. Sed etiam prohibitiones antiquiores summorum Pontificum Cœlestini III. Iulij II. Leonis X. Innocentij IV. & aliorum, & plurium Conciliorum, Lateranensis, & Gallorum, ex Baronio, & aliis tradit Ruald. *in action. in duella*, *pag* 545. 56. *cum seqq.* Et adeò in Gallia vsitata duella tradit, vt *in oratione pro duellis, pag.* 122. tradiderit hæc verba. *Carolus verè Gallus, hoc est, vt interpretor, duelli amantissimus.* Et vide eumdem *pag.* 101. & vltra addenda quæ de aliquibus duellis & prohibitione Galliæ Thuanus refert anno 1547. *lib.* 3. *historiarum*, & anno 1583. *lib.* 78. & anno 1602. *lib.* 119.

Sed & iure gentium (idem quod naturale:) nam si 36
ius naturale est, quod naturali ratione introductum, & ius gentium, quod apud omnes gentes ex ratione naturali admissum. §. *ius naturale*, *&* §. *ius autem gentium, Instit. de iure naturali*, videtur duella, quæ lædunt æquitatem naturalem, esse contra ius naturale & gentium. Et probauit Antonius Massa Gallesius *contra vsum duelli, & illo prohibitum*; quia ferè apud omnes gentes, quæ politica ratione reguntur, duella prohibentur, & nunquam permissum à Græcis. Romanis, Carthaginensibus, Persis, aut Hebræis, & in Italia ad certas solùm causas restricta duella, in Gallia ad causas capitales, in Sicilia ad duas tantùm, vt notarunt Antonius Massa *vbi proximè*, glossa *verb. duellum*, *in cap. Fredericus*, *de pace tenenda*, *in vsibus feudorum*, Guido Papæ *decis.* 617. Puteus *de re militari lib.* 6. & iure antiquo Hispaniæ solum permissum in causis personalibus, quæ honorem læderent. *l.* 3. *tit.* 5. *part.* 7. Sed postea ex Concilio, & Bullis Pontificum in Italia, Gallia, & apud omnes gentes, qui nostram Christianam Religionem colunt, omnino duella prohibita, vt probarunt supra relati, & Fragoso *d.* §. 10. *n.* 14. *&* 15. Duella apud Romanos semper execrata, neglecta, & vetita, etiamsi gloriæ & honoris amantissimos: nam Scipio ille Magnus, ideo tali cognomine clarus, dicebat illum autem malle se vnum ciuem seruare, quàm mille hostes perdere. Et Augustus, in quo vno, ita summa fortuna cum summa virtute certauit, vt omnium iudicio plus homini, quàm deceat, tributum fuerit, cùm Antonium redimitum sertis Ægyptiis, & stupris debilitatum sermonibus suis, cædem honorum, atque patriæ incendia eructantem eicisset; adeò tamen duella horruit, atque auersatus est, vt ab eodem homine propter conscientiam sceleris desperatissimo ad singulare certamen aduersatus, sapienter admodum responderit, si Antonium suæ vitæ redderet, satis multas patere ad interitum causas, se autem arma in ciues nunquam sumpsisse, vt refert Plutarchus *in Antonio.* Et semper Romanos etiam fortissimos milites ex Valerio Maximo, Liuio, Plutarcho, Sabellico, & aliis duella horruisse, & execrasse, refert Ruald. *de duellis pag.* 44. *cum seqq.* & *n.* 45. propter duelli prohibitionem & repulsam, tradit hæc verba. *O populum* (loquitur de Romano) *dignum Orbis Imperio, dignum omnium fauore, & admiratione hominum, ac deorum. Meritò huic vrbi à primis eius incunabulis diuino permissu datum est, vt esset.*

Terra

Terrarum Dea, gentiumque Iumen,
Cui par est nihil, & nihil secundum

Vt leges, iura, Religionem, cæteris nationibus, & olim ponerer, & hodie ponat. Vnde quondam extiterunt tam multi Principes, qui se non sibi, suisque insanis cupiditatibus, sed patriæ, & ciuibus amantissimis natos nunquam non confessi, Monomachiam, velut Reipublicæ cuiusuis dehonestamentum atque luem impurissimam suo exemplo condemnarunt; & omni iure diuino, Canonico, gentium, & ciuili duellum nigro notandū lapillo ex Politicis, Iureconsultis, & Theologis, vt nec consuetudine, vel statuto introduci possit, pluribus probauit Vischer *de duello proniso, sectione. 1. membr. 3.* omnique iure duella prohibita ex nostris Pineda *in Monarchia Ecclesiastica lib. 14. cap. 7. §. 1.* Marquez *in Gubernatore Christiano lib. 1. cap. 25. §. 2.* Et licèt in nostra Hispania duella permitterentur, vt constat ex totis titulis 3. & 4. & eorū legibus *partit. 7.* qui agunt *de los Riepros y desafios.* Sed tamen postea Reges nostri Catholici, Ferdinandus, & Elisabeth anno 1480. omninò duella prohibuerunt ex nulla causa permissa, adiunctis pœnis, pugnantibus, mediatoribus pugnæ, & patrinis, vt incurrant notam proditorum, & bonorum amissione plectantur, fisco applicanda, & pugnantes pœnis corporalibus afficiuntur, vt si prouocans ad pugnam aduersarium occiderit, seu vulnerauerit, capitali supplicio puniatur. Et si prouocatus vicerit in pugna vbi vulnus, vel mors aduersarij sequuta, tunc prouocatus à Regno exulandus, vt constat *l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopilationis*, & de Hispaniæ duelli prohibitione cum Belluga, Heringio, Anisæo & Bodino, Vischer *de duello sectione. 1. membro 5. art. 3.* In Gallia pluribus etiam Regiis edictis, & pœnis duella vetita, vt ex Caroli Magni testamento, & Beati Ludouici testimonio confirmante relata edicta Regis Henrici IV. in duella, & declarationem pacificationis duellorum Ludonici XIII. probat Rualdus *actione in duella pag. 63. vsque 81.* Vbi maximè dolet reos duellorum viuere, & veniam impetrare, addit hæc verba: *Sed enim iudices expergiscimini aliquando, & capessite Rempublicam, cogitateque nomen vestrum, tandem odio, atque acerbitati, non solùm Gallicano, sed & nationibus exteris futurum, si hoc duelli perditorum hominum piaculum tam atrox, tam immane, tam omni humanitate, lege, & consuetudine remotum vestris sententiis impunitum discesserit. Scitote sic arbitrari, præsertim cùm hæc omnino fama de pernicioso nostrorum hominum furore & dementia percrebuerit, non eorum solùm esse flagitium, qui admiserint, sed & omnium, qui illud non reprimentes, sine dubio approbarunt.* De prohibitione duelli nulla mentio ante Concilium Valentinum celebratum anno 855. eiam si S. Agobardus Episcopus Lugdunensis, qui floruit anno 823. vsque 835. cuius opera edidit Papyrius Massonius, & inserta. *tom. 9. Bibliothec. SS. Patrum in 4. editione, in epist. ad Ludouicum Pium*, insinuat duellum probatorium ab vsu recessisse suo tempore.

37 Cui rei addenda sunt valde notanda verba Regis Theodorici apud Cassiodorum *lib. 3. epistolarum*, vbi duelli vsum detestantur; ibi: *Illud præterea vos credimus admonendos, vt non in vos, sed in hostem furire cupiatis, res parua non vos ducat ad extrema discrimina, acquieuisse iniuriæ qua mundus lætatur, cur ad Monomachiam recurritis, qui venalem iudicem non habebitis? Deponite ferrum, qui non habebitis inimicum, fœdissimè contra parentes erigitis brachium, pro quibus constat gloriosè moriendum. Quid prodest homini lingua, si causam agas manu armata, aut vnde pax esse creditur, si sub ciuilitate pugnatur? imitamini certè Gothos nostros, qui foris intus norunt exercere modestiam.* Et duellantibus Ecclesiasticam sepulturam denegandam, pluribus probauit Vischer *de duello proniso, sect. 1. membr. 3. art. 2.*

Sed aliam rationem tradit Caitanus *in suis commentariis, verb. duellum*, quia continet quandam speciem falsitatis, & mendacij, propter imparitatem, & defectum causæ & effectus, & pluries euenisse victum & mortuum in palæstra duelli illum, qui iustè pugnabat; victorem verò euadere eum, qui mendacium sustinebat, vt exemplo ciuiū vrbis Spoleti tradit Innocentius *in cap. 2. de purgatione vulgari*, & alia exempla extant multorum, quorum cania multa erat, in Monomachia, & duello illos succubuisse, ex Regis Lotharij *l. 1. legum Longobardorum. tit. 1. de Monomachia*, & Ioanne Baptista Fusio *tract. de iniustitia duelli.* & Dom. Hieronymo Vrrea Hispano *de duello*, refert Martinus Delrio *disquis. lib. 4. cap. 4. q. 4. sect. 2.* & in ea quæstione antiqua in successione aui, An patruo nepos filius primogeniti præferendus, & patruus ex iure præferebatur, *Clem. Pastoralis, de re iudicata*, hæc causa ad duellum multoties delata tempore Imperatoris Othonis patruus victus fuit, de quo Alciatus *de singulari certamine cap. 7.* & Thom. Grammaticus *decis. 1.* & videnda plura, quæ latissimè ex iure notauimus *2. part. decisionum Granatensium decis. 1. per totam*, vbi *num. 16.* in fauorem patrui in Senatu Granatensi decisum notauimus. Et inde duelli incertitudo, & fallacia demonstratur, & denotant verba *d. legis Lotharij*, ibi: *quia incerti sumus de iudicio Dei, & multos audiuimus per pugnam sine iusta causa suam causam perdere.* Et in legibus nostris traditur *l. 8. tit. 3. part. 7.* ibi: *que en tales casos se pierde la verdad y vence la mentira.* Et de fallacia duelli videndus Lancellotus Conradus *de duello 1. part. conclus. 5.* Et ideo Iulius Ferretus *num. 31.* coram Imperatore Carolo V. & multis Principibus in ciuitate Bononiæ orationem fecit contra institutum duelli, & eius execrationem; quia tunc erat duellum inter Comitem Petrum Martinum de Rubeis, & Comitem Guidonem Rongonis, & ab omnibus iniustissimam duelli dispositionem declaratam, & nullo magis ostenditur, quàm inter leges, duelli impietates, aliquem obligari ad pugnam, quam nemo cordatus sponte suspiciat, vt fuit sententia Demarati Spartani, vt refert Herodotus *lib. 7. Historiarum.*

Ex quibus meritò in duella elegantissimè inuehitur Carolus Scribanius, vt penitus extirpentur *in Politico Christiano 1. part. c. 41.* suadens Principes vt duella omnia seueriissimis legibus, seueriori etiam pœna tollant, nullique hîc parcant, summa pietas est non parcere, summa crudelitas parcere, sanit in patriam qui parcit, consulit patriæ, qui punit, cùm semper per duella nobilissimus Regnorum sanguis fundatur, & iacent mutuis vulneribus illi, ad quorum arma hostiles trepidarent exercitus, ex duello primis propugnatoribus, & belligeris militibus nudatæ iacent vrbes, terrorique longè, lateque esse poterant, si barbaro, & consanguineo ferro non caderent, cecidertint singulari certamine, & in his Respublica sæpe tota, vt nullus tam inimicus hostis Regno, nullus tam amicus hosti, quàm nos ipsi, dum & regnum exuimus propugnatoribus, & validis militibus, & hosti viam sternimus, nihil æquè noxium excogitari Regnis potuit; cùm enim ferè regnorum robur nobilitate contineatur, in hanc verò maximè duella sæuiunt, robori per duella insidias strui nemo non videt, & regnorum per hæc iugulum peti, barbarus mos est, nec minus feritatis in hoc barbaro lusu, quàm in Brasilienſium mensis reperitur. Iacent victimæ ciuili ferro, vt migrasse in Christianos credas cruenta Diomedis præsepia,

Busiri

38

39

Buſiridis aras,& Chriſtiana Taurica Regna facta,nos Tydeos in notis Menalippis,hoc enim vnum deerat, *vt vino ſcelerantes ſanguine fauces*, Chriſtiana pietas videret. Fuit hoc olim orbis portentum, cùm ſtaret, *conſanguineum campo ſcelus vnius ingens bellum vteri*. Et Coclis, & Polynicis fratrum, nata enim ætas,quæ vicit illam, neque enim in vno fratre ferrũ ſtetit,vt dici poſſit,

Vinci ſua crimina gaudent
Manes.

Et hæc Chriſtiani, ſi quæras cauſam plurimum, nullam reperies,quaſi ſupra bellum feritatem in ſanguinem propter ſanguinem eatur, honor prætexitur, nimirum honor non eſt tota anima in infernum delabi, ita noſtri toto calente ferro in nunquam morituros ignes animas deferunt,corpore & anima pariter flammis tumulari æternis,nõ potuit aliud Erebo naſci regnis deterius Dæmone conſultore,ſed neque ignauior reperiri mors potuit, aut magis fatua, quaſi aut vitæ cederet,aut hoſtilis metus in amicum impelleret ferrum, creuitque eo ſtolida hæc inſolentia, vt anno vno,regno vno,maior domeſtico hoc ferro nobilitas, quàm decem iuſtis cum hoſte congreſſibus caderet; barbaram hanc conſuetudinem, quis crederet inter Chriſtianos Chriſti ſanguine lotos, æternitati notos reperiri? Si ſtare hunc debuit, potuit, non ſterit, fuſi ſanguinis reus ſtabit, quis eripiet tanti ſanguinis reum,aut quod flumen purgabit hoc crimẽ:nec enim ignorantia,impotentia,aut miſericordia poterit Princeps excuſari,vt duella permittat, non cadit ignorantia in Regem, cùm etiam remota regna duella hæc traxerint in admirationem. Nulli ergo in hoc crimine ignoſcet, qui ferrum & poteſtatem habet, & pœnarum etiam magnitudine terrebit omnes; defunctorum enim cadauera, aut inſepulta volucribus relinquenda,aut eorum ſepultura donanda,& à ſacratis vero locis omnino excludenda; bona etiam omnia partis vtriuſque duellantium fiſco regio addicet,nec vllis precibus reditum permittat vincenti, ſi fortè fuga elapſus æternum elapſo exilium eſto.Hactenus eleganter piè,& doctè Carolus Scribanius *vbi proximè*. Sed ad litteram tranſcribenda notabilia verba,quæ neſcio, an de Regno Galliæ tradiderit ibi: *Cohibui hactenus calamum; video enim ante me illi frena laxaſſe Dominum de Brandoron in libello ſuo de duellis, qui paucis vno regno annis poſt vetita regio edicto duella ſepties mille cædes duello factas regia lenitate tanquam aqua ablutas, aut ſpongia deletas recenſet; cogita quot cædes nullæ confiſcationes, ſed ſolæ temporis longinquitas deleuerit, quantæ ante ſeueriſſimam duellorum inhibitionem,ante minas & pœnas cædes perpetratæ, addit ad impetrandas duellorum condonationes tres auri milliones in iudices profuſos, auro nimirum tanquam balneo nobilitatis ſanguis lotus eſt, auro emptus, quis Deus vindicem in impium auriam manum! O Reges! O Iudices! O Regnum! reprimo calamum.* Ita dolet, & execratur duella Carolus Scribanius, & de pœnis duellantium addendus Lancellotus *in tract. de duello & pace 1.p.in præfatione*.

An poſſint duella aliqualiter permitti.

40 Sed tamen ex plurium ſententia pro honore conſeruando poteſt duellum permitti,maximè in milite, aut Nobili; quia ſi non accepter ſingulare certamen, notatus manebit,& eo prætextu ab animico prouocetur,vt infamia notetur,& quando aliter honor, fama & exiſtimatio conſeruari,vel redimi non poſſunt, vel infamia vitari;tunc pro honore conſeruando duellum non prohiberi, vt ex Gerardo de Petra ſancta, Baldo, & aliis refert Menchaca *lib.1.controuerſ. illuſtr.cap.12. num.2.* quia honor commodis,& vitæ præferendus, *l.iuſta,de manumiſſ. vindicta. l. Iulianus, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti*. Et facit: nam quemadmodum Nobilis,vt ab aduerſario, qui illum impetit,non tenetur fugere,ſi illi fuga ignominioſa eſt,vt notauit Bartolus *in l.vt vim ff. de iuſtitia,& iure*, vbi communiter notatur. Sed occidere poteſt aduerſarium pro ſui defenſione,ſi aliter tutelæ ſuæ quis conſulere non valet,nec ad fugam obligandus. Bald. *in cap.1. de pace tenenda*,& ex Patre Suar. Filliucio, Bonacina, & aliis nõ teneri fugere Nobilem, probauit R.P. Diana *2.p. Moral.tract. 15. reſol. 16.* vbi defendit ex prædictorum, etiamſi Nobilis poſſet fuga ſaluari, non debet fugere,vt tunc,ſi pro ſui tutela aduerſarium occideret, non incurrat irregularitatem, nec abſolutione egeat, & in terminis duelli, vt recuſare non debeat Nobilis, vel fugere, Ferretus *eodem tract. num.42.* & addenda,quæ pro conſeruatione honoris,ex Martino Nauarro, Petro Nauarra, Mercado, Victoria, Henriquez,& aliis notauit Diana *2.p. Moralium tract. 15. reſolut. 16.* & in fauorem duelli circa hunc caſum videnda interrogatio,quæ ad noſtros Ordines Equeſtres Militares ſit de qualitatibus admittendorum ad Equeſtrem dignitatem, an prouocatus ad duellum non acceptauerit,vt ſi conſtiterit,à dignitate Equeſtri excludatur;& videnda quando duellum permitti poſſet,quæ notauit Pater Puente Hurtado de Mendoza *in 2.2. diſp. 170. ſection. 21.§. 190. & 196. vſque §. 221.* Et quando pro honore vir nobilis poſſit duellum acceptare,idem Hurtado *2.2.tom.2.diſputat. 170. ſect. 13. §.106*.

Sed adhuc dicendum eſt, nec pro honore conſer- 41
uando duellum poſſe permitti, vt cum Alphonſo Guerrerio,Ioanne de Lignano,Cagnolo,Bartolo,Angelo,Iaſone, Decio, Curtio iuniori, & aliis tenuit Menchaca *d. cap. 12. num. 2. & 3.* qui tradit longè id verius eſſe tam iure fori, quàm politicum ideo leges latæ,& Magiſtratus inſtituti,vt iuſtis,& legitimis pœnis malefactores perſequantur.*l.1 .de iuſt. & iure*, & vt tradit Cicero lib.3.de legibus: *Magiſtratus non obedientem, & noxium virum multa, verberibus, vinculiſque coerceat*. Et quemadmodum, vt perueniat ad nos fundus alicuius teſtamento relictus,vt retineamus quod noſtrum eſt, ſine iure ciuili fieri non poteſt, ita ſi quis ergo iniuriam ab aliquo acceperit, ſine in rebus, ſiue in perſona, is ignorare non debet latas eſſe leges,hinc rei conſulentes, quales ſunt,quæ cõtinentur ſub titulis *ff.& C. de iniuriis*, & cuicumque edicto ea pœna imponenda,quæ legibus æqua viſa eſt,& delicto commenſurata,& iuſta;non autem quæ patienti iniuriam,& ſic fœnienti,& ardenti viſa fuerit,is enim debitam metam longè tranſgreditur, & non permittendum. Et non pro honore eſſe licitum duellum, tenuerunt Caietanus *in ſumma verb. duellum*. Et ſolùm in hoc caſu licere innocenti,qui aliter vitam ſuam defendere,vel tueri non poſſit,duellum acceptare,vt tenuerunt Bañez *2.2. q.64.art. 7. dub.4* Emanuel Rodriq.*in ſumma cap. 73. num. 1.* Nauarra *lib. 2. de reſtitutione c.3.* Thomas Sancius *lib.2. Moral. cap. 39.* qui regulariter, & abſolutè tenent, nec pro conſeruando honore duellum poſſe permitti, & poſt prædictos idem etiam tenuit R.P. Diana ex Reginaldo, reprobans Laymannum,qui contrà tenuit,*3. p. Moralium tract.6. reſolut.1. verſ. non reticeam*, & contra Puente Hurtad.idem admittit Diana *5.p. Moralium, tract.14. reſol.5.9.*quibus addenda plura, quæ in idem congerit Fragoſo *d.§.10. n 38. cum ſeq.*

Reſponderi verò illis,quæ contrà obiecta, operæ 42
pretium duximus,vt legem duelli,quam ſpecioſo honoris

noris prætextu Dæmon in cordibus hominũ improbè inſtillauit, meritò damnemus. Et vltra prædicta quæ ex Carolo Scribanio, & aliis notauimus, dicendum eſt, omne quod ad legem, quam dicunt duelli violatores, pietatis Chriſtianæ comminiſcuntur, eſſe chimæricum, & quod tradiderat Pater Hurtado, quia impoſſibile eſt, vt aliquis verum honorem amittat, eo quòd non egrediatur ad duellum in locum condictũ à prouocatore, quia apud viros prudentes, & Chriſtianos nullus poteſt malè opinari de illo, qui duellum non acceptauerit, intrinſecè malum, & prohibitum legibus Eccleſiaſticis, & ciuilibus, quas non licet tranſgredi, & propter quæcumque commoda temporalia duella non admittenda, nec actiones duellantium, quæ omnino illicitæ, admittendæ, maximè quando prouocatus poteſt per alium medium depellere notam timiditatis, vt ſi vir eſſet notæ fortitudinis & pietatis, vel poſſet per Principem virum pacem componere, & quamuis Hurtado id tenuerit, & per plures §§. 106. vſque 115. mordicus tenens ſententiam, vt in anguſtiis coniectus poterit, vt infamiam timiditatis effugiat, duellum acceptare; tamen idem Hurtado ad finem tradit ibi: *hanc ſententiam eſſe ſpeculatiuè probabilem, practicè autem eſſe valde difficilem.* & ideo Diana rectè *d. reſolutione 199.* tradit, non deferenda ex hoc communis ſententia, vt nec pro honore tuendo duellum poſſit acceptari.

44 Rurſus in id etiam Menchaca *d.c. 11. n. 3. verſ. Hinc apparet*, reſpondet illis, quæ contrà obiecta, nam qui iudicis authoritate ſuam, vel ſuorum iniuriam perſequitur, is non dicitur honoris ſui negligens, aut prodigus, nec ad rem pertinet quòd interdum liceat alicui ſine iudice ſe vindicare. *l. vnica. C. quando liceat vnicuique.* nam illud procedit incontinenti, quo tempore iure naturæ data eſt cuique & conceſſa, corporis ſui, rerumque ſuarum tutela. *l. vt vim*, cum *ibi* notatis. *ff. de iuſt. & iure*; ex interuallo verò minimè id licet, ſed ad Magiſtratus recurrendum eſt: ergo cùm mihi violentus iniuriã facere properabas, vel actu facere cœpiſti, potui, falque erat reſiſtere, defendere, tueri, vim vi repellere. quod ſi tunc neglexi, vel non potui, ex interuallo non licet, nec ad pugnam, vel duellum prouocare, aut etiam alio modo vim inferre, ſed legum, iudicumque auctoritate, ius meum perſequi, quod etiam traditur per Doctores *in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. ff. de adquirend. poſſeſſ.* & probat Menchaca ex *c. Monomachiam, & tit. de purgatione vulgari.*

45 Et quamuis ex eis quæ notauimus, & referunt Diana, & alij, ſatis reſponderi poterit ſtatutis ordinum Militarium, de quibus mentionem fecimus, vt in probationibus qualitatum eorum, qui ad equeſtrem, & militarem ordinem admittendi, teſtes interrogantur, an qui ad Ordinem petit admitti duello prouocatus, illud non acceptauerit, vt hoc probato excludatur à militia, dicendum eſt, etiam id quod in qualitatum interrogationibus hodie extat nihil intereſſe poſt Concilium, & duelli prohibitionem, ſed ad conſeruandam antiquitatem ſtatutorum Ordinum militariũ, quibus eo tempore, quo inſtitutæ, duellum erat apud nos permiſſum, & dedecori tribuebatur innobili illud recuſare: verò poſtquam omnino prohibitum nulli notæ timoris ſubiacet, qui duellum non acceptat, & quamuis plebeij tribuant ignominiæ non acceptare; tamen vulgi opinio ſemper reiicienda, & contemnenda, inxta quod tradit Seneca epiſtola 19. *Nunquam volui populo placere. nam quod ego ſcio, non probat populus, quod probat populus, ego neſcio.* Et apud cordatos, & prudentes viros potiùs pietati Chriſtianæ tribuendum parere Concilio, & Bullis Pontificum, vt tradit Thomas Sanctius *d. lib. 2. Moralium c. 39.* & rectè, iuſtè & piè reſpõderet prouocatus, ſi dixerit iuxta Bañez *2. 2. q. 64. art. 4. dub. 2.* Valentiam *2. 2. diſp. 1. puncto 2.* cauſa *2. eum eſſe paratum ſe defendere, in loco quocumque prouocans illum aggrederetur: ſed quod attinet ad duellum & Rieptum, illud non admittit, quaſi offendere volenti rectè ſatisfaciat illum propulſando, cum velit contra illum inſurgere, & poſſit vſque ad eius necem procedere cum moderamine inculpatæ tutelæ*, iuxta *l. vt vim. ff. de iuſt. & iur.* & quæ *ibi* notantur.

Sed etiam quoad improbas mundi leges & duelli, 45
legitimè, & ſine ignauiæ nota excuſatur ex Alciato *de ſingulari certamine*, & Azeu. *in l. 30. n. 19. tit. 8. lib. 8. Recopil.* qui reſponderit ad duellum prouocatus non acceptare, quia legibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus eſt prohibitum, & hodie nullus miles, Dux, aut officialis militiæ poterit ignominiæ tribuere prædictam duelli recuſationem.

Vlteriùs etiam circa ſtatuta Ordinum Militarium 46
Hiſpaniæ illud præterea dici poteſt, procedere illa in caſibus quibus duellum permiſſum, de quo ſtatim agendum, præſertim pro publica vtilitate, & communi Regni bono, quia tunc in viro nobili, vt debet eſſe, qui ad Equeſtres Ordines militares apud nos admittendus, meritò dedecori tribueretur, pro Republica duelli periculum non ſubire, vt ab honore dignitatis Equeſtris excludatur; ſed etiam notandum, ſtatuta Ordinum loqui de duello ſolemni, & tempore quo nondum duella apud nos prohibita, & quia tunc quãdo ſtatuta Ordinum militarium facta, duellũ permittebatur, ideo dedecori tribuebatur in milite, & Equite non acceptare, & differentia duelli ſolemnis ab alio plures ex Theologis & Doctoribus Hiſpanis ſuprà relatis egerunt, iam hodie ſtatuta Ordinum militarium ad conſequentiam pro permiſſione duelli trahi non debent.

Ex quibus deducitur, tunc ſolùm poſſe duella per- 47
mitti apud nos Hiſpanos, quando prouocatur, vel acceptatur ex cauſa publica, quæ principaliter reſpicit bonum commune Regni, quia prohibitiones, quæ ex ſancto Concilio Tridentino, Bullis, & Decretis Pontificum procedunt, locum habent in duellis ex cauſis, & iniuriis priuatis, vt ex ipſis Bullis apertè conſtat illas loqui in cauſis priuatorum. Nam in Bulla Clementis VIII. vbi refert Bullas Pij IV. & Gregorij XIII. tunc prohibentur duella, quando prætextu cauſæ publicæ priuatæ inimicitiæ vindicari intenduntur. Notã verba, *Priuatas ſimultates, atque inimicitias, publicæ cauſæ intermiſcendo, etiam Ducum permiſſu.* Et iterum *in §. 4.* vt denotaret procedere prohibitionem, quando in damna priuatorum duella ſuſcipiuntur, tradit ibi: *in caput ſuorum fratrum impios conuertere mucrones, quos multo ſalubrius contra Chriſti aduerſarios ſtringi par eſſet.* Si ergo Canonum decretis, & Bullis Pontificum, tunc duella damnantur, quando cũ cauſa publica naſcentur priuatæ ſimultates, videtur non reprobari pro publica cauſa.

Ex quibus, & quod tradidimus ſuprà *allegat. 114.* 48
poſſe Principem, vel Reipublicam mortis periculo virum exponere propter publicam vtilitatem, & ex eadem duella permittantur, inde à doctis viris his diebus in controuerſiam deductum, an duellũ, quo vnus ex proceribus & Nobilibus Hiſpaniæ prouocauit ad ſingulare certamẽ Tyrannum Regni Luſitani, & eius factitios, qui illius rebellionem fouebant, vt defenderet inſtitiam Regis Catholici, qui Regni Luſitani verus ſucceſſor & poſſeſſor iam vt ſe in rebellione Luſitani conſeruarent, & tyrannidem alerent, vt hoſtium Regnorum Hiſpaniæ auxilia conſequi poſſent apud omnes, vulgarunt aliquos vaſallos noſtri Regis, eius factioni fouere, vnde pro Regis noſtri inſtitia,

honore,& fidelitate ſubditorum,dubium fuit,an duellum quo Luſitani prouocati, & ad confines Regni Luſitani per dies quadraginta Caſtellani expectarunt duellum ſuſtinentes, quod à Luſitanis non acceptatum,an Rex noſter Caſtellæ Catholicus,& piiſſimus poſſet permittere.

49 In quo communi ſenſu Senatorum deciſum,& inter eos Doctiſſimus Ioſephus Gundiſaluus Eques Ordinis Diui Iacobi,à Conſiliis Regis noſtri in ſupremis Senatibus iuſticiæ, Cameræ, & ſanctæ Inquiſitionis magna doctrina,& eruditione probauit licitè potuiſſe Catholicum Regem noſtrum ex hac cauſa duellum permittere, quia prohibitiones, quæ ex Bullis, & decretis, & ſancti Concilij circa duella procedunt ex cauſis & iniuriis priuatis;non verò ſi ex cauſa publica pro bono Regni,& eius conſeruatione duellum ſuſcipiatur,vel prouocetur, quia eo caſu non prohibetur iuxta prædictas Bullas,quas expendimus,in quo repetenda ſunt omnia,quæ ſupra *in all.* 116. tradidimus.

50 Sed tamen etiamſi nihil ſit vltra quàm quod à viro docto expreſſù circa Bullas, & decreta Canonica; tamen alia à me addenda ſunt in confirmatione ſuæ ſententiæ, & iuſticia permiſſionis huius duelli, quod à Rege noſtro conceſſum, quippe quemadmodum in bello plures contra alios bellum facere poſſunt,& iuſtum eſt,quando ex cauſis, quibus bellù permittitur, procedit, iuxta quæ notarunt D. Thomas 2.2. *q.* 75. *art.* 8. *verſ. eiuſdem etiam*, & *ibi* Caietanus, ita poteſt ſingulare certamen duorum, vel plurium permitti ex cauſa, qua iuſtè bellum ſuſcipiendum. Nullum verò poteſt iuſtius excogitari bellum, quàm cùm infertur Tyranno,vel vaſallis, qui debitam obedientiam Principi ſuo denegant,vel Regna vſurpant,iuxta quod ex eodem D. Thoma & Caietano notauit D. Solorzanus *tom.* 1. *de Iudiarum iure lib.* 2. *c.* 13. *n.* 42. *& c.* 16. *n.* 25. & pluribus probauit, & doctè,Pater Diana *d. tract.* 4. *reſol.* 3. & faciunt verba *c. noli exiſtimare* 23. *q.* 1. ibi *Sicut rebellanti & reſiſtenti violentia redditur, c. qui culpatur eadem cauſa, & quæſt.* eis verbis : *Ipſa bella ſuſcipiuntur à bonis, cùm in eo humanorum rerum ordine inueniuntur, vt eos, vel iubere tale aliquid, vel in talibus obedire, iuſtè ordo ipſe conſtringit.* iunctis D. Couarr. D. Valenz. Ayala, Zeuallos, Medices, Ludouico Lopezio, Corduba, Menchaca, Matienzo, Azeuedo, Tuſcho, Camillo Borrello, & aliis pluribus, quos refert Barboſa *in Collectan. d. c. noli exiſtimare.*

51 Et adeò iuſtum bellum eſt contra Tyrannum,& rebellantem, vt ipſe Princeps,cui obedientiam denegauit,poſſit iubere occidere illum, vt tradit D. Thom. *diſt.* 44. *q.* 2. *art.* 2. Caietan. 1. 2. *q.* 64. *verſ. ad hoc dicitur, art.* 3. Banez *ibi verſ. dicimus ſecundo.* Aragon. *d. q.* 64. vbi latè proſequitur, confirmans ex ſacra Scriptura,& alios referens,quia etiam cuilibet priuato licitum eſt occidere hunc Tyrannum, qui cõtra homagium,& iuramentum Regi noſtro factum rebellauit, vſurpans Regnum Luſitanum,& quoties non poteſt iuridicè capi,& puniri,qui inuadit Regna, & vaſallorum libertatem opprimere tentat,poteſt à quocumque occidi, vt citiùs,& ſalubriùs damno occurratur. ita in litteris ſacris *lib. Iudith. c.* 3. laudatur Aod, quia occidit Regem Eglom Moabitam, qui tyrannus fuit populi Dei,& à D. Thoma refertur, & probatur Cicero,qui laudat Brutum, & Caſſium, quia occiderunt Iulium Cæſarem, qui libertatẽ Romanorum primus oppreſſit. Ita ex Xenophonte, Herodoto, Plutarcho, Alexandro ab Alexandro, Caietano, Soto, Valentia, Syluestro, Sepulueda, Leſſio,& aliis probauit Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano lib.* 1. *c.* 8.

52 Quemadmodum poteſt Princeps permittere occidi à quocumque bannitos,qui populorum pacem,quietem, & bona ſubditorum infeſtant, vt ex Syluestro, Mãua, Alexandro, Nauarra, & aliis probauit Fagundez *in præceptis Decalogi, lib.* 5. *c.* 16. *n.* 8. *cum ſeqq.* vbi *n.* 13. diſputat,an poſſit ex permiſſione mortis bannitorum occidi pater bannitus,& illos poſſe generaliter occidi,tenuerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de bannitis ſcripſerunt,& nouiſſimè probat Eminentiſſimus Cardinalis Lugo *de iuſt. & iure tom.* 1. *diſp.* 10. *ſect* 2. *n.* 82. *&* 83. & noua Pragmatica apud nos hodie permiſſum ex frequentia graſſatorum, & de hoc videndus etiam R. P. Diana *in* 6. *tom. tract.* 1. *reſolut.* 12. vbi dubitat, an banniti gaudeant inimunitate Eccleſiæ, vel in ea occidi poſſint ſtante permiſſione,& ſtatuto,vt occidi valeant.

Et addendi plures,quos refert D. Solorzanus,vt tyrannus occidi poſſit, *tom.* 1. *de iur. Indiar. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 48. *cum ſeq.* nam quòd tradit legitimum Regem,etiamſi tyrannicè dominetur, non poſſe à ſubditis occidi,aliter procedit,quando iuſtè Rex fuerit,ſed iniuſtè gubernat, & propter iniuſticiam regiminis non debẽt à ſubditis Reges occidi, vel cùm, Regnum quod tyrannicè inceptum, longo tempore, & populorum tolerantia,& approbatione in veram Monarchiam conuertitur, Nauarrus *in cap. nouit, de iudiciis, notabili* 3. *n.* 138. Molina *de iuſt. & iur. tract.* 2. *diſp.* 24. D. Couarr *pract. c.* 1. *n.* 8. Sales *de legibus diſp.* 7. *ſect.* 12. *n.* 67. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 41. *& c.* 29. *dub.* 9. Calixtus Remirez *de lege Regia* §. 4. *num.* 8. Bobadilla *lib.* 1. *Polit. c.* 2. *n.* 14. *litt. I.*

At verò quando vt Dux Verganze, qui & eius pater & auus iuramentum fidelitatis Regi noſtro exhibuerunt,ab obedientia rebellauit,& regnum vſurpat, vt tyrannus poteſt à quocũque occidi,& puniri. Vnde cùm nihil interſit in hac cauſa iuſta,& publica,mille cum millibus, centum, vel decem, aut vnus cum aliis duellet. Quemadmodum bellum plurium, & exercitus cum exercitu licitum eſt, de quo videndi plures,quos de hac re recenſet Fragoſo *d.* §. 10. *n.* 24. vt regulariter bellum non poſſit reſolui in duellum, quando ſolùm oſtentationis cauſa, & ex vano fine duellum fiat ad vires oſtendendas, quia non licitè ex vano fine, aut ſpectaculi cauſa permittendum duellum; ſecus verò quando in bello iuſto,loco eius duellum ſuſcipitur,ad vitandas mortes militum, quia tunc permittendum,quia propriè non eſt duellum,ſed pars belli. Fragoſo *vbi proximè.* Ita duorum duellum : nam ſicut quilibet ex vaſallis exercitus noſtri Regis poterit occidere tyrannũ, quaſi miniſter publicæ authoritatis,& poteſtatis, quæ id permiſit : ita etiã Hiſpanus noſter ex Regnis Caſtellæ potuit pro iure publico tyrannum ad duellum prouocare,& occidere, quia prohibitio duelli ex ſancto Concilio, & Bullis Apoſtolicis fundatur iure diuino,& naturali,quibus non licet proximum pro cauſa,vel authoritate priuata in duello occidere, vel ſe exponere mortis periculo pro vindicta priuata,quod aliter procedit, quando ex cauſa, & authoritate publica,vt Principis,miniſter ad duellum prouocat tyrannum,nec periculum eius,qui prouocauit,debet retardare,aut peccatum inducere. Quemadmodum conſideratur in milite, qui in bello periculo certo ſe exponit,vt tradit D. Cou. *lib.* 1. *var. c.* 2. *n.* 10.

Ex quo omnium communis, & probata ſententia eſt,pro defenſione cauſæ publicæ licitum eſſe ad duellum prouocare,& ſuſcipere,nec id comprehendi cenſuris Bullarũ & Concilij, tenuerunt Nicolaus de Lyra *in cap.* 17. *lib.* 1. *Regum*, Caietanus, Nauarrus, Cardinalis Toletus, Valentia, Becanus,& Maior quos refert Layman *in Theologia Morali lib.* 3. *tract.* 3. *p.* 3. *c.* 3. *n.* 3. *verſ. Tertius*, Armilla, Delrius, & Petrus Nauarra, & alij, quos refert Pater Thom. Sanchez *in ſumma lib.* 2.

lib.2.c.39.n.16. & ex duello Dauidis cùm Philisthæo confirmat Menchaca *lib.1. controu. illustr. c.49. n.15. & 16.* vbi contra Guerrerium contendit, etiamsi Dauid non pugnasset impulsu diuino, non peccaret, quia pro causa publica, & honore sui Regis duellum suscepit. Quod etiam tenuit Azeuedo *in l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopil.* & eodem exemplo Dauidis ex Molina, Sayro, & Reginaldo probauit nouissimè P. Fragoso *in Regimine Reipublicæ Christianæ 1.p.lib.1.§.10.n.17.* & pro causa publica duella permissa tenuerunt Magister Marquez *in Gubernatore Christiano, lib.1. cap.23.§.2.* Floronus *de duello cap.3.* Bonacina *de cens. ext. Bull. disp. 2. q.3. puncto 4. n.4.* Sayron *claui Regia lib.7. c.13.n.16.* Caiet. *2.2.q.75.à n.8.* & *q.95.à n.8.* Castro Palao *de vitiis, & virtutibus tract.6. disp.5. puncto 7. n.9.* ex aliis pluribus Alexander Peregrinus *tract. de duello q.16. n.3.* & pro eadem causa publica fuit duellum antiquorum Hispanorum de Breuiario Romano vel Gothico, de quo suprà *n.14.* & addendi Azor, Valentia, Nauarra, & alij, quos refert Fagundez *ad præcepta Decalogi lib.5. c.8. n.37.* vbi *n.51.* tradit præter excommunicationem, & interdictum in quibus à iure fit executio, alias pœnas, quæ à iure, & Bullis Pontificum imponuntur contra duellantes, requirere sententiam iudicis, & quando licita sint duella, nouissimè Cardinalis Lugo *de Iust. & iur. disp.10. sect.8.* & addendi Filliucius, & alij, quos referunt Pater Puente Hurtado, quem & plures cumulat P. Diana *tom.5. tract.13. miscellan. resol. 27. per totam.* & nouissimè post hæc scripta refert, & doctè probat idem Diana *6.tom. Moral. tract.6. resol.20.* comprobans ex Caietano, Armilla, Valentia, Lyrano, P. Suarez & Thoma Sanzio, & aliis rationibus, referens se ad alios, quos citauit *3.p. tract.5. resol.1.* & pro causa publica duella permitti, vt lupanaria, & alia mala, vt maiora vitentur, probauit Vischer *de duello prouiso sect.1. membro 3. art.4.* & de aliis duellis ob causam publicam idem Visch. *de duello extra iudicia.* vbi simile, vt Dauidis cum Gigante refert duellum Rolandi Galli Herois, ob causam publicam, tempore Caroli Magni, *pag.424.*

Maior autem difficultas, quæ magis in hoc casu vr- 56
gere videbatur, illud respiciebat, quia ex Bulla Clement. VIII. prohibentur duella, in quibus prætextu publicæ causæ simultates priuatæ, & inimicitiæ miscentur. Vnde etiamsi in hoc casu Hispanus ex nostris Proceribus pro honore & iustitia Regis ad duellum prouocaret Ducem Verganzæ tyrannum Lusitaniæ: cùm tamen similiter iniuriam vindicare intendat, quasi tyrannus vulgaret aliquos ex Hispanis eius facta probare. Ideo videtur iuxta dictam Bullam Clementis VIII. prohiberi duellum, in quo prætextu causæ publicæ iniuria priuata miscetur.

Sed adhuc dicendum est in præsenti, totam huius 57
duelli causam publicam censeri oportere, nec attendi, si quid ad vtilitatem priuatam subditorum possit conducere, quippe cùm eo prætextu tyrannus improbè pertuadere intenderet ab aliquibus eius factionem probari, vt in tyrannide, & vsurpatione Lusitaniæ se conseruaret, inde quidquid ad priuatorum honorem respicere posset, totum ad causam publicam rebellionis, & Regni Lusitani vsurpationem pertinet, quia nullo alio prætextu voluit tyrannus apud omnes exhibere eius factionem, ab aliquibus probari, quàm vt offenderet inimicis Hispaniæ, quos in sui defensionem, & auxilium allicere intendebat, consilio, & viribus Hispanorum posse in sua rebellione, & tyrannide sustineri, inde tota hæc res ad publicam causam pertinet, & si aliquid ad priuatos spectat, id omnino obumbratur ex iure publico, decore, & iustitia nostri Regis, quæ prædicto duello defenditur. Nec in considera-

tione oportet esse defensio priuata subditorum, quæ accessoria ex accidenti, & per consequentiam non oportet attendi, sed quod principaliter agitur, & præualet, ex *c.quanto, de iureiurand. l. cùm quæritur. ff. de statu hominum,* & post Bartolum, & alios notauit Gratianus *regula 317.*

Et quemadmodum sine dubio, propter causam pu- 58
blicam duellum permissum, ita in præsenti, licet duelli victoria cedat in honorem subditorum, & calumniæ purgationem, sicut etiam quodlibet duellum, in quo nihil aliud, quàm publica defensio intercedit, etiam cedit in gloriam, & honorem priuati, qui victoriam duelli consequutus, nec minus causa publica dicenda: Ita similiter in hoc casu accipiendum circa eum, qui Castellæ Regnorum auctoritatem Regis sui honorem, iustitiam, & iniuriam publicam duello vindicare intendit, vt attendi non oporteat, quod pertinet ad vltionem, & iniuriam priuatam, & vsurpari aptè possunt verba textus *in l.qua actione 7. §. si quis in collectatione.ff. ad l. Aquilian*, ibi: *Si quidem in publico certamine alius alium occiderit, cessat Aquilia, quia gloriæ causa & virtutis, non iniuriæ gratia videtur damnum datum.*

Similiter publica iudicia dicuntur, quæ ad iuris & 59
vindictæ publicæ tutelam pertinent, quamuis ex priuati iniuria nascantur, ex toto titulo *ff. de publicis iudiciis.* Et publica vtilitas consideratur pro libertatis fauore, *in l. si hæreditas 10. §.fin. ff. de testament. tutel.* quamuis libertas respiciat statum priuati, & publicam esse nuptiarum vtilitatem, traditur apud Paulum IC. *lib.3.sentent. tit.de nuptiis, & in l.in bello 22.§. media, ff.de captiu.& postlim. reuers.* quamuis contrahentium commoditatem & nexum nuptiæ contineant, & publica causa nunciationis, quæ ex legibus inducitur, quamuis ad priuatam vtilitatem, *in l.de pupillo 5.§. & bello 9. ff. de nou. operis nunt.* Et iuris publici censetur testamenti factio, *in l.testamenti 3.ff. qui testam. facere poss.* etsi ad bonorum priuati dispositionem pertineat, & publicam causam habere dicitur officium, & ministerium argentariorum, *in l. argentarius 10. §. 1. ff. de edendo*, licet officium circa vtilitatem priuatorum exerceatur, & multis aliis iuris locis comprobatur.

Vt non minus dicatur causa publica, in qua id prin- 60
cipaliter attenditur, etsi etiam admixta sit vtilitas priuata, & similiter in hoc casu, cùm rebellem tyrannum pro honore Regis, & bono Regnorum ad iniuriam publicam vindicandam, Hispanus ad duellum prouocasset, etsi admisceretur iniuria priuata, publica vindicta omnino dicenda, quia in mixtis illud attendendum quod præualet. *l. quæritur. ff. de statu hominum.* iunctis pluribus, quæ notauit D. Castillo *lib. 5. controuers.2. part. cap.134. num.48. vsque ad num.22.* sed omnino causa communis & publica est, cùm pertineat ad defensionem honoris subditorum Regis Hispani.

Postremò valde notandum, cùm Hispanus noster 61
ad duellum quod prouocauerat, compareret tempore & loco designato, & Dux Verganzæ ad duellum non veniret, imò non venturum certò præsumebatur, tum quia scelere rebellionis, & tyrannidis conuictus non auderet improbatissimum scelus duello defendere, quàm cum clarione auspiciorum vsurpati regni, vellet ignaniam suâ dignitatis regiæ authoritate obumbrare, nolens in periculum duelli, Regnum quod vsurpauerat coniicere, nec cum vasallo Castellæ duellum inire, in quo non posse dici Regem Lusitaniæ manifestè enuntiat, quia antiqua & communis gentis Lusitanæ traditio est, quemdam Nobilem Titulatum, qui dicitur *el Varon de Arbito*, quando verus Rex Lusitanus ad duellũ prouocaretur, ex munere &

dignitate sua debere nomine Regis duellum cum pronocante suscipere, ne posset ignauiæ tribui regiæ dignitati, eius occasione duellum non admittere, vnde cùm in hoc casu non admiserint belligeri & fortes, Lusitani Ducem Verganzæ non verum Regem, sed fictitium fatentur.

ALLEGATIO CXVIII.

De recusatione Senatoris.

1 *Recusatio iudicis rectè procedit, quando adest causa, quæ iustè possit litigatorem suspectum reddere, vt contra eum iudex sententiam ferat.*

2 *Iudicis arbitrio relinquitur, quæ causa suspicionis iniusta, affectata, aut varia fuerint.*
Graue est coram suspecto iudice litigare.
c. quia suspecti 3. q. 5.
c. cùm inter, de exceptionibus.
Leuis causa potest suspicionem iudicis inducere.
Suspicionis causæ possunt per coniecturas probari, & sufficient, licèt iudex ignoret.

3 *Iudex potest facilius quàm testis recusari.*

4 *Iniuria fit iudici, & officiali ex recusatione.*
l. litigatores. ff. de arbitris.
Causæ requiruntur, earum admissio & probatio contra Senatores, aliter pœna adiecta.
l. 17. tit. 10. lib. 2. Recop.
Iudices ordinarij sine causa apud nos recusantur.
Magistratus supremi, vt Senatores, causam probatam facilius à iudicando remouentur.
Periculum vbi maius cautiùs agendum.
c. vbi periculum, de electione, lib. 6.
Appellatio in Hispania non est à iudicibus supremis, sed supplicatio apud ipsos.

5 *Senator, qui librum scripsit quomodo possit pro suis scriptis recusari.*

6 *Suspicionis iusta causa, si iudex animi votum aperuit, etiam per coniecturas.*
l. obseruandum, ff. de officio Prætoris.
l. vbi falsi. C. ad l. Cornel. de falsis.

7 *Aduocatus non potest esse iudex in causa in qua fuit Aduocatus.*
l. fin. C. de Assessoribus.
l. si quis. C. de postulando.
l. qui præst. ff. de iurisdict. omnium iudicum.
l. 18. tit. 3. lib. 2. Recop.
Fiscalis non potest esse iudex in causa in qua fiscalis fuit.

8 *Episcopus an possit recusari ex causa contra Vicarium, qui ab Episcopo deligitur, & è contra.*
Iudex à cuius sententia interlocutoria appellatum fuit, an possit ab appellante recusari.
c. ad hæc 6. de appellat.
c. proposuit, eodem.

9 *Præsumitur animus talis, qualis fuit in præcedentibus.*
l. sed & Iulianus. §. proinde. ff. ad SC. Macedon.
Exitus acta probant.
l. aut facta. §. euenit. ff. de pœnis.
Iudex suspectus est, si causam similem prosequitur.
Mutatio opinionis & animi non præsumitur.
l. non ad ea. ff. de condit. & demonstrat.
Iudex etiam in minimo fauens vni ex partibus, legitimè recusatur.

10 *Plura sunt negotia quàm vocabula.*
Ius ex facto oritur.
l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquil.

11 *Aduocatus etsi non possit esse iudex in causa in qua Aduocatus, poterit tamen similem iudicare, & non poterit recusari.*

12 *Sententiæ in Senatibus Hispaniæ proferri non possunt, nisi tria suffragia similia concurrant.*
l. 43. tit. 5. lib. 2. Recop.
Acta sunt vehicula ad iudicium.
Sententia ferri debet iuxta allegata, & probata.
l. illicitas. §. veritas, ff. de officio Præsidis.

13 *Causa voluntaria & necessaria differentia.*
l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3.
l. de qua re. ff. de iudiciis.

14 *Reipublicæ valde vtile libros scribi, & honorari scriptore.*
Iudicia reddumtur in inuitum.
Casus fortuitus iudiciorum euentus censetur.
l. 3. §. idem scribit, de peculio.

15 *Facti differentia & circumstantiæ iuris dispositionem mutare debent.*
Similis causa qua dicatur, iudicis arbitrio commissum.

16 *Plinius iunior expenditur pro variatione iudiciorum.*
Terentius adducitur pro eodem.
D. Laurentius Ramirez laudatur.
Thesauri verba pro varietate iudicandi referuntur.

17 *Sententiæ vt dicantur conformes ad executionem, non debent in aliquo differre.*
Clem. vnic. de re iudicat.
Qualitas aliqua reseruationis temporis, fructuum, diuersam facit sententiam, vt exequi non possit.

18 *Sententiæ conformes ad executionem non dicendæ, eo quòd in maiori summa minor ineest. Summa minor non est in maiori circa individua.*
l. 1. §. si stipulanti. ff. de verbor. obligat.
l. cùm furti 9. in fine. ff. de iureiurand.
Idem proferre. §. si plures, ff. de arbitr.
l. si quis cùm totum. ff. de exception. rei iudicat.
c. 1. de arbitr. lib. 6.

19 *Errores multi sunt circa recusationes iudicum.*

20 *Aduocati sæpe recusationes iudicum inducunt, vt litis expeditio protrahatur.*
Paulus Iouius adducitur.
Barclarij notanda verba contra Aduocatos expenduntur.

21 *Doctores qui tenent non posse recusari scriptorem ex suis scriptis, & n. 21.*

22 *Creditur magis Doctori asserenti in lecturis, quàm in consiliis.*
c. indicantem 30. q. 5.
Opinionis varietas facile inducitur, & ex quibus causis.
l. iusiurandum. ff. de iureiurando.
Auth. de non alienand. aut permutand. §. vt autem.
l. nonnunquam, ff. de collat. bonorum.

23 *Author de hac quæstione iudicium suspendit.*

24 *Scriptores maximè à bonis Principibus honorati.*
Scribentium laudes ex notandis verbis Caroli Scribanij.

De Iudicis, vel Senatoris recusatione, an rectè procedat ex eo quòd antequam Senator in libro scripserit de quæstione circa quam iudicium versatur.

IT procedere posse recusationem in hoc casu, ideo suaderur, quia regulariter admittitur, quando causa fuerit, quæ iustè potest litigatorem suspectum reddere, vt contra illum iudex sententiam ferat, ita ex Donello *lib.17.Commentar.cap.25.* Petro Gregorio, Baldo, Riminaldo seniori, Felino, Saliceto, Mascardo, Gratiano, Mainardo, Tuscho, Calderino, Gaillio, Carrasco, Mastrillo, Auferio, Giurba, Cabedo, Vinio, & aliis pluribus ego probaui *1.p. decis. Granatens. 48. num. 1. & 3.* vbi de illa quæstione agimus, an propter vxoris, vel familiæ factum possit iudex recusari, & alia tradidimus *allegation. Fiscal. 1.p. alleg. 2. per totam*, vbi an fiscalis possit recusari, & nouiter Doctissimus Petrus Fontanella *in decisionibus Senatus Cathaloniæ*, plures causas recenset, ex quibus poterit iudex reddi suspectus, *decis. 2.7.8.9.10. cum seqq. vsque ad decis. 17.* & passim omnes, Lanfrancus *de recusationibus*, Hieronymus Laurentius *de iudice suspecto*, Scipio Robitus *in Pragmatic. de suspicionib. Officialium.* Thoro *in compend. decisionum Neapolit. verb. suspecti & suspicio.* Et Iuris Consultissimus egregius Senatus Italiæ, Regens Capicius Galeota *lib.1. controuers. 39.*

Ex quorum sententia, & omnium qui de recusationibus & suspicione iudicum scripserunt, illud admissum, vt si iustè timere possit litigator suspectum illi iudicem esse in administratione iustitiæ, tunc recusatio procedit, idque prudenti iudicis arbitrio relinquendum, qui causis discussis, an affectatæ, iniustæ, vel vanæ, & illusoriæ fuerint, cognoscat, an recte in suspicionem ex prædictis possit induci, qui litigat, vt coram illo iudice recusato causam non peragat, quia cùm valde graue sit coram suspecto iudice litigare, *l. quia suspecti 4. q. 5. c. cùm inter, de exceptionibus*, inde cautè omni iure dispositum, vt litigatores, qui nimiis anguistiis litium vexantur, vltra à iudice non vexari iura permittant, & ita leuis causa quæ posset in suspicionem inducere, vt alteri ex litigatoribus iudex faueat, poterit admitti, Castrensis *lib.2. cons. 313.* & pluribus tradit Mascardus *de probationibus concl. 953. num. 29. & 30.* Et leuem causam sufficere ex Maranta, Rotæ decisionibus, Perusino, Olasco, Farinacio, Carolo de Grassis, probauit Mastrillus *decis. 151. n. 46.* quem refert, & sequitur D. Capicius Galeota *d. controu. 39. n. 46.* & probat & inimicitiæ, vel amoris causas per coniecturas induci, sufficere; ex Panormitano, Butrio, Imola, Milanensi, & Ponte, & præsumptam causam, etiamsi illam iudex ignoret, posse illum remouere, ex Iasone, Paride de Puteo tenet idem Galeota *num. 42. & 43.*

Vnde procedit Doctorum placitum, vt facilius iudex possit quàm testis recusari, notauit Petrus Gregorius *lib. 49. Syntagm. iuris c. 3. n. 4.* reddens rationem, quia facilior est aliorum iudicum copia, quàm testium, iudex enim quilibet perimus, cui potestas iudicandi conceditur, esse poterit: at verò testes illi solùm producendi, qui rem de qua agitur, viderunt, cognoscunt, vel audiuerunt, & hanc rationem, ex Ioanne de Arnonio, & Mainardo tradit Osvvaldus *in notatis Ioan. Bapt. Larrea Allegat. Fiscal. Pars I. l.*

lit. G. c. 25. lib. 17. Commentariorum Donelli, qui de hoc rectè tradit, *generaliter omnem iustam causam reiiciendi testem ea iustior circa iudicem ob certius periculum, testis enim solum testimonium deponit, iudex ex animi sui sententia iudicium fert.* Et in terminis ex Gaillio, Calderino, & Tuscho tenuit Carrasco *ad leges Recop. cap. 9. num. 60.* & ex prædictis ego probaui *d. decis. 48. n. 1.*

Ex quibus etiamsi iudici aliqualis iniuria fiat suspicione & recusatione *l. litigatores ff. de arbitris.* ex Baldo, Rebuffo, Angelo, Vinio, & aliis, Giurba *decis. 54. num. 1.* tradit Imola *in c. ad hæc 6. in vers. sed fortè, ad finem, de appellationibus*, & ideo nostris legibus causæ requiruntur vt supremi iudices, & magistratus recusentur, vt Senatores, & pœnæ indictæ contra recusatores, quorum causæ non admissæ, vel non probatæ. *l. 17. tit. 10. lib. 2. Recop.* Tamen, quia iustum est omnem suspicionem à iudiciis remouere, & litigatores ea vacare, & à quacumque vexatione exemptos reddi, etiamsi in iudicibus supremis causæ recusationis iuste Hispano requirantur, quæ necessariæ non sunt in iudicibus ordinariis, & inferioribus, quia illi possunt recusari sine causæ expressione, sed solùm sufficeret iudicem allegare suspectum, vt illi adiungatur Collega ad iudicandum, quem dicimus *Acomparado.* Verùm in supremis iudicibus causa probata, & admissa faciliùs, eorum recusatio debet procedere. Tum, quia vbi maius periculum, cautius agi oportet. *c. vbi periculum, de elect. lib. 6.* & quia apud illos grauiora negotia iudicantur, & in eis maius damnum infertre potest iudex suspectus, quàm in leuibus, vt pluribus probat Panormitanus *in cap. proposuit. n. 5. de appellationibus*, quem sequitur D. Capycius Galeota *d. controu. 39 n. 42.* ideo omnium Senatorum Hispaniæ praxis admissa, vt facilius recusatio Senatorum, quàm iudicum ordinariorum admittenda, vt inde velint Reges nostri ab omni suspicione supremos suos Magistratus vacare, & nullam subditis vexationem posse fieri à iudicibus, qui suo nomine iudicant, quia quæ à iudicibus ordinariis iudicantur, per appellationem possunt grauamina à superioribus reparariat: verò quando Senatores iudicant, à quorum sententiis appellatio apud nos non procedit, sed supplicatio apud ipsos, cùm nullus ad alios iudices grauaminum sit recursus, inde cautiùs, & securiùs in his causis agi oportet, vt ab omni suspicione etiam leui litigatores possint vacare. Et ideo prædicta praxis Hispaniæ, & stylus salubris & iustus procedit, & in supremo iustitiæ Senatu in Castella obseruatur, vt facillimè ex leui, sed iusta causa Senatores abstinere à iudicando decernatur, vt quotidie experimur.

His iustis fundamentis pro nostræ quæstionis resolutione, an Senator, qui ad Ordinem senatorium adscitus librum scriberet, in quo egerit de aliqua iuris controuersia, quæ postea in iudicio disceptatur, & potest pertinere ad decisionem causæ, de qua agitur, recusari possit ab illo ex litigatoribus, qui contra se opinionem habet illius scriptoris.

Et pro recusante facit primò, quia nulla maior causa est recusationis iudicis, eo, quia vorum suum aperuit, & propalauit: nam merito ille, contra quem sententiam ferendam iudex insinuat, vel declarat, eum habebit suspectum, & approbatissima in iure illa causa censetur, ex traditis à Sesse *decis. 415. per totam, lib. 4.* Mainardus *lib. 1. decis. 94.* Rota *decis. 38. tit. de conces. Præbendæ.* Giurba *decis. 54. n. 3.* vbi adducit *l. eos, C. de appellationib.* Abbatem, Francum, Iasonem, Amatum, Riminaldum, Salicetum, Tapetum, Cranetam, Menochium, Intriglolum, & alios plures, Tiberium Decianum *vol. 1. cons. 26. n. 9.* Alexand. Ambrosius *decis. Perusina 50. n. 7. p. 2.* Grassis *exceptione 24.*

*num.*103. Gratianus *disceptation. forens. tom.* 2. *c.*100. *n.*57. ex Portel. ad Molin. & alij, pluribus probauit Fontanella *decis.* 9. *per totam.* Quod etiam tenuit, & extendit Mastrillus *decis.*151. *n.*54. & 55. vt procedat, nedum si clarè propalauerit votum, sed per coniecturas colligi possit animi sui sententia, vt ex *l. obseruandum, ff. de officio Præsidis.* ibi, *Cuius animi motum vultus detegit. l. vbi falsi. C. ad l. Corneliam de falsis*, & comprobat ex Abbate, Innocentio, Imola, Curtio, Riminaldo, & aliis. Vnde qui in controuersia & quæstione, de qua in iudicio disceptatur, animum suum scriptis suis declaranit, meritò vt suspectus habebitur, vt recusari possit.

7 Secundò facit, quia Aduocatus, qui alicuius litigatoris causam defendit, & patrocinatur, in eadem prohibetur esse index. *l. final. C. de assessoribus*, *l. qui præest. ff. de iurisdict. omnium iudicum. l. si quis. C. de postulando*, vbi exprimitur ratio, ne affectionis suæ, vel aduocationis memor incorrupti iudicis non possit nomen proferre, vt tradunt Doctores communiter in eis iuribus, ex Lanfranco, & Vincentio de Franchis probauit Mastrillus *d. decis.*151. *n.*53. qui *n.* 51. tradit ex eo fiscalem non posse iudicem esse in ea causa, in qua fiscalis munere functus fuit, & omnium communis, & probata sententia, Aduocatum non posse iudicem esse in causa, in qua patrocinium sustinuit, vt apud nos in Castella praxis iudiciorum obseruat, ex *l.* 18. *tit.*15. *lib.*2. *Recop.* & pluribus probat Fontanella *decis.* 10. vbi *n.*12. *cum seqq.* discutit, an possit, qui Aduocatus fuit, à partibus tacitè, vel expressè approbari, vt sit iudex in eadem causa, & *n.* 21. tradit, si Aduocatus subscripsit in causa non posse illum à partibus approbari, & quasi iuri contrarium nunquam in Senatu Cathaloniæ receptum, innumeris Giurba *decis.* 58. *n.* 5. vnde multo magis, qui in ea quæstione, de qua lis disceptatur, opinionem suam protulit, & typis in libro excudit, quasi illam sententiam, quam tenuerit, videatur defendere, vt meritò in eo casu à iudicio ferendo censeatur inhabilis, & recusationem iustam patiatur.

8 Tertiò, quia cùm quælibet affectio iudicis circa aliquam partem iustam reddat causam suspicionis, vt recusatio procedat, inde dubitatum, an possit recusari Episcopus ex causa Vicarij, qui ab eo eligitur, quasi affectus Vicarij influat in eum, vt tenuerunt ex Salicето, Socino, Abbate, Imola, Felino *in c. insinuante*, per illum text. *de offic. deleg. & ex consil. 6. num. 33. post princip.* Crauet. affirmat Roland. à Valle *in cons.* 16. *n.*8. *lib.*2. Caball. *melliloq.*866. *p.* 2. Ripa *in c.* 1. *n.* 44. *de indic.* Hieronym. Laurent. *in tract. de iudice suffecto, c.*4. *n.*7. & videnda, quæ in simili notauit Bobadill. *lib.*1. *Polit. c.*12. *n.* 39. & inde ex aliquorum sententia potest index recusari, à cuius sententia interlocutoria appellatio interposita, etiam non edocto de grauamine potest ab appellante recusari, ne ad iniuriam reuocet appellationem, vt ex *c. ad hæc 6. c. proposuit, de appellationibus*, ex Nauarro, Aufrerio, Deciano, & Farinacio probauit D. Capyc. Galeota *lib.* 1. *controu.* 39. *n.*20. & 21. ex quo multo magis censebitur non spernere iudicem opinionem suam, & contra illam iudicare, vt suspicio, & recusatio rectè procedant.

9 Quartò. Quia qualis fuerit animus, ex præcedentibus colligitur in posteà gerendis. *l. sed & Iulianus*, §. *proinde. ff. ad Macedonianum*, quia exitus acta probant. *l. aut fata.* §. *euenit. ff. de pœnis*, ex Melo & Crauetta tenuit Surdus *decis.*307. *n.*11. & in terminis recusationis Capycius Galeota *d. controuersia* 39. *n.* 36. ideo ex eis, quæ scripsit in suis commentariis Doctor, qui aliquam opinionem tenuerit, meritò quid posteà debeat in iudicio decernere, poterit colligi. Et si iura apud omnes Doctores iusta recusationis causa censeatur similem causam habere, & idem iudicium prosequi illum, qui sententiam ferre oportet, vt infrà notatur. Ideo recusandus, qui in illa opinione fuit, quæ contra aliam ex litigatoribus iudicium explicat, & decidit, quia mutatio opinionis & animi non præsumitur, iuxta *l. non ad ea. ff. de condit. & demonstrat.* ex pluribus Menoch. *præsumpt.* 40. *n.*32. *lib.* 4. *& præsumpt.*165. *n.*5. Si equidem index etiam minimum fauens vni ex partibus legitimè recusatur, Capycius Galeota *vbi proximè num.* 18. quanto magis recusandus, qui non in minimo, sed in negotij expeditione & sententia pro aliquo ex litigantibus opinionem tuetur, & scriptis in libris suis defenderit. Et hæc sunt fundamenta, quæ huius dubij recusationem fouent. vt iudex, qui similem causam habet, vel iudicauit, recusari possit, & ex Aretino, Innocentio, Rebuff. Capycio, Menochio, & Zephalo probauit Intriglolus *decis.*47. *n.*18. & 19. ibi *n.*20. & *seqq.* tradit, quæ dicatur similis causa, & pro hac sententia vide Robitum *tit. de suspic. officialium, pragm.*1. *n.* 50. & 40. impressionis nouæ.

Pro contrario verò, vt in hoc casu, ex prædicta causa recusatio locum habere nō possit, suadetur primò, quia cùm in eadem lite & ipso iudicio de quo agitur, Doctor nō scriberet, sed in discussione generali quæstionis, vel controuersiæ in commentariis generalibus, vel libro, de ea opinionem proposuerit, non videtur animi sui sensum exprimere quoad disceptationem & litem de qua recusatio intenditur, tum quia, vt aliàs tradit IC. *in l. natura* 4. *ff. de præscript. verbis*, plura sunt negotia quàm vocabula, diuersæ valde, & dissimiles possunt esse qualitates & circunstantiæ, quæ diuersam iuris sententiam suadeant. nam, vt aliàs traditur ex facto ius oriri. *l. si ex plagiis* 53. §. *in clivo Capitolino. ff. ad l. Aquiliam. l. fin. in principio. ff. de iur. iurando.* Menoch. *cons.*2. *n.* 208. Petr. Barbosa *in l. Titia, n.*25. *ff. soluto matrimonio.* Anton. Monach. *Florentin. decis.* 38. *n.* 7. Ioan. Baptista Costa *de facti scientia & ignorantia inspect.*16. *n.* 1. Leand. Galganet. *de iur. publ. lib.*2. *tit.*19. *n.* 17. vnde argumentum suspicionis sumi non potest ex eo quod generaliter de quæstione in abstracto Doctor scripserit, quia facti species, & qualitates mutare solent, & debent iuris dispositionem, & decisionem eius, quod decernendum, & iudicandum. Quemadmodum qui fuit Aduocatus in aliqua lite, etiam in simili inter alias partes, si fuerit iudex, non potest recusari, vt ex Arimino Tepato, Vincentio de Franchis *decis.*87. *n.* 18. ex Rossello & aliis probauit Giurba *d. decis.*54. *num.* 5. & Aduocatus qui fuerit in alia causa penitus separata, nō sit ex eo recusandus, tenuerunt Maranta, Niger, Hondedeus, & Menochius, etiamsi causa in qua recusatio intenditur, originem haberet ab alia, vel ei esset connexa, Philippus Francus, Bertazola, Aufrerius, Farinacius, Grassis, Gratianus, & Carolus de Tapia, quos refert, & sequitur Giurba *vbi proximè dicto n.*50. & in terminis, & in causa simili, non possit Aduocatus qui fuerit, etiam si non possit esse index in eadem causa, poterit tamen esse index in simili, non recusabitur, vt ex Franch. *decis.*87. *n.* 18. tenuit Dominicus Iason *Pragm. de Antefato, vers.*3. *obseru. 3. n.*116. ideo multo magis, qui nec in causa patrocinatus, nec in consimili consilium dedit, sed generaliter de quæstione scripserit, quæ aliquam affinitatem habere potest cum eo, de quo hodie iudicium disceptatur, non poterit recusari.

10

Secundò, illud fortius vrget, cui nunquam rectè 11
posse responderi videtur, nam in eadem causa, iudicio, & ex ipsis actis index, vel Senator, qui fuerit cum aliis duobus Senatoribus. Vnde necessariò sententiā quam

protulæ

protulerit ab eo probati, & ſuffragiũ illius eſſe conſtabit, cùm apud nos in Senatibus non poſſit valere, nec proferri ſententia, aut publicari, niſi tria Senatorũ ſuffragia concurrant. *l. 43. tit. 5. lib. 2. Recop.* vbi pluribus notat Azeuedo *in d. lege 43. ex n. 1. vſque ad vltim.* Tamen in ſupplicationis & reuiſionis inſtantia, de qua *tit. 19. lib. 4. Recopil.* ille, qui certè & manifeſtè liquet, illius voti, & ſententiæ fuit, quando nullæ probationes, aut aliquid noui actis acceſſerit, adhuc is de cuius voti publicatione conſtat, quia ſententia conſtat illud eſſe iudicis votum, quia ſine illius concordia nullo modo proferri ſententia poſſet, adhuc nullo modo poteſt recuſari Senator & index cauſæ primæ inſtantiæ in ſupplicationis gradu, ab eo, qui in prima ſententia ab illo Senatore condemnatus fuit, eo ſolùm quòd prioris inſtantiæ index fuit, niſi alia cauſa interceſſerit, vt ex recepta praxi, & ſtylo iudiciorum in noſtris Senatibus & Tribunalibus apertè conſtat, vt de hoc nullus adhuc dubitarit, vt eo ipſo, quo iudex animum ſuum & votum declarauit in ſententia ferendam ex illius ſuffragio latam neceſſariò conſtat quando ſolùm tres Senatores, vel iudices eam pronuntiarũt apud nos in ſupremis Senatibus Audientiarum, Cancellariarum, & Conſiliorum, nõn poſſit inde iudex recuſari, niſi aliæ extrinſecæ cauſæ vlteriùs interueniãt, quæ à iure aliũ de recuſationem inducant, idque fortiùs adſtringet, ſi conſideres in eodem iudicio inter eaſdem partes ex eiſdem actis ſententia viſionis primæ inſtantiæ Senatus lata fuit, quia nullo alio interueniente, quod poſſit mutationem voti inducere, nõn præſumendam. Et ſuprà adductis *num. 9.* animum talem præſumi in ſequentibus, qualis antea fuerit in præcedentibus, quod magis procedere debet in Doctore, qui in libris, vel commentariis ſuis, antequam iudex eſſet, de aliqua iuris controuerſia opinionem ſuam, & animi motum; vel ſenſum expreſſit, non reſpiciens cauſam, nec acta iudicialia, de quibus hodie agitur, non vidit, nec pro illis iudicat, ſed antequam iudex eſſet in abſtracto, & generaliter de opinione quæ poteſt aliqualiter pertinere ad litem, in qua hodie recuſatio intenditur, ſcripſerit, & animi ſui ſenſum explicuerit, & minus litigator ſuſpicari poterit, vel timere de prædicto ſcriptore, qui non viſis actis illius iudicij, nec litigatorum qualitatibus perpenſis, aut facti circumſtantiis, quàm de alio iudice, qui in eadem cauſa inter eaſdem partes, & ex ipſis actis contra illum iudicauit. Vnde ſi apud nos iſte iudex & Senator nullo modo ex prima ſententia recuſari poteſt in ſupplicationis inſtantia, & cauſæ remiſſione, multo minus talis Doctor, & ſcriptor, quia in libro ſuo aliquid de quæſtionis controuerſia ſcripſerit quod poſſit ad præſentem quæſtionem pertinere, non viſis probationibus, quæ ſunt vehicula ad iudicium, & quæ iudicem cogere videntur ad ferendam ſententiam, vt iuxta allegata, & probata ferri debeat. *l. illicitæ. §. veritas. ff. de officio Præſidis.* Ordinat. Luſitanor. *lib. 3. tit. 63. in principio, & tit. 66. in principio.* D. Thom. 2. 2. *q. 67. art. 7.* Leſſius *de iuſtitia & iur. lib. 1. c. 29. dub. 10. n. 84.* Ludouic. Torres *in 2. 2. D. Thom. de iuſtitia diſputat. 48. dub. 2. num. 4. & 5.* Ex pluribus Valaſco *axiomat. iuris verb. index num. 115.*

12 Nec poterit elidi hoc argumentum eo quòd ab aliquibus in contrarium dicebatur differre cauſam neceſſariam à voluntaria, quia in iudice muneris iudiciarij neceſſitas illum cogit ad ſententiam ferendam *l. de qua re. ff. de iudiciis*, Bartol. *in l. 1. n. 3. in princip. de iuriſdict. omnium indic. & in l. qui potior. num. 1. ff. de iudiciis.* Ab ſcriptore qui non habet neceſſitatem ſcribendi, vt index ex neceſſitate muneris iniuncti excuſetur, & immunis reddatur à recuſatione; Doctor verò quia nulla cogente neceſſitate commentaria ſua & ſcripta ediderit, valeat & poſſit recuſari, iuxta quod de differentia cauſæ neceſſariæ & voluntariæ notarunt. *l. vxorem. §. pater naturalis, ff. de legatis 3.* Cardinalis Tuſch. *practicar. concl. litt. N. concl. 23.*

Quippe id potiùs reſpicit euaſionem (vt ſic dicamus) non reſponſum, aut congruam, vel iuſtam rationem, quia cenſeri non poteſt cauſa volũtaria ſcribere de iuris ſcientia, quando valde Reipublicæ expedit in quacumque diſciplina ſcientiarum quæ quis ac omnium vtilitatem viderit expedire, ſcripſerit, typis excuderit, & ſapientiæ ſuæ documenta ediderit, & quàm vtiles & neceſſarij ſunt ſcriptores, & valde honorandi, & adiuuandi, ſtatim dicemus. Sed etiam nullo modo vltra id cauſa voluntaria ſcribendi non poteſt conſiderari in eo, qui antequam in albo Senatorum adſcriptus, ad munus iudiciorum aſſumeretur, non præſumens de hoc caſu, nec poſſe iudicium dari, de ea re ſcripſerit; quia nunquam dici poteſt ex voluntate tua in illam iudicandi neceſſitatem ſe conceſſiſſe, de qua hodie diſceptatur; quia regulariter iudicia redduntur in inuitum, ex parte iudicis & litigantium, & illorum euentus, caſus fortuiti cenſentur in iure, vt notatur *in l. 3. §. idem ſcribit. ff. de peculio.* Bart. *l. tam ex contractibus, ff. de iudiciis.* Et differẽtia quæ ſolet in iure, & à legum Doctoribus conſiderari inter cauſam voluntariam & neceſſariam, nullo modo in hoc caſu procedit, iuxta quæ de tali differentia notarunt Doctores *in l. vxorem, §. pater naturalis, ff. de legat. 3.* Signorolus *conſ. 148. n. 1.* Caſtrenſis *conſil. 133.* Tuſch. *verb. cauſa neceſſaria, & voluntaria, litt. C. concluſ. 149.* Ex quibus apparet nullatenus poſſe congruere talem differentiam noſtræ quæſtioni, & cùm recuſatio, & eius cauſæ, & forma omnino æquiparentur appellationi; vt ex pluribus tenet Robertus Lancellotus *cap. 12. & c. 6. de attentatis poſt recuſationem iudicis, n. 8. tom. 5. tract. Doctor. p. 340.* inde qui fuit index in prima inſtantia, & de eius ſuffragio conſtat, vt prædiximus, nullo modo poteſt recuſari in ſecunda inſtantia ſupplicationis; multo minus ille, qui antea ſcripſerit, non reſpiciens eam controuerſiam, vel iudicium in quo recuſatio intenditur.

Tertiò, etiam quia cùm ſcriptor non egerit in ſpe- 14
cie de hac quæſtione, aut iudicio, de quo diſceptatur, ſed generaliter de iuris quæſtione, quæ aliquo modo poteſt id reſpicere, non ex eo iuſta poteſt in iudice ſuſpicio ad recuſationem præſumi, quia diuerſitas facti, & caſus circumſtantiæ diuerſum ius conſtituere poſſunt, *d. l. ſi ex plagiis 53. §. in cliuo, ff. ad l. Aquiliam*, eis verbis: *Reſpondi in cauſa ius eſſe poſitum.* vbi plura exempla tradit IC. Alphanus & Duarenus *lib. 1. diſputationum, c. 41.* & vt notauit Dec. *conſ. 584.* quælibet mutatio circa factum ius facit variare, & Cagnolus *in l. 1. n. 11. C. de edendo*, vt non poſſit bene determinari quæſtio iuris, niſi plenè conſtet de facto & eius circumſtantiis, ex Baldo, Iaſone, Fulgoſio, Corneo, Ripa, Oraſco, & aliis tradit Petrus Barboſa *in l. Titia 25. num. 14. & 25. ff. ſoluto matrimonio.* Et in terminis recuſationis notanda ſunt verba Carraſci *ad leges Recopilationis c. 9.* agens, quando conſimilis cauſa dicatur, vt index poſſit recuſari, & adducto Ioanne Andrea, & Auſterio tradit *n. 253.* eis verbis: *vbi dicit hoc reliqui iudicis arbitrio, quæ cauſa ſimilis ſit; ſed cautè, & perſpicaciter hoc eſt tractandum, & iudicandum, cùm ex facto ius oriatur, & ex varietate facti, quæ frequentiſſima eſt, varietur ius, & ſolebat dicere Dominus Antonius Padilla, & Meneſes, vt audiui à Domino Licentiato Ioanne Fernandez de Bonneius, nunc meritiſſimo Indiarum Conſiliario, Iamas vi pleyto que tenga la cara como otro. Quod proclamabat Padilla,*

rium esset Regius Auditor, & postea Præses Indiarum. Igitur non qualibet causa dicitur consimilis, & debet ad recusationem allegari, & probari quod talis causa consimilis ei, super qua recusatio cadit, dependens sit, & litigatur super ea ab Auditore, vel iudice Ecclesiastico recusato, quòd si nec consimilis sit, ita ex desiderio victoriæ in sua causa desideratur eadem vincendi causa in aliena, ob quam effectio, vel suspicio sit legitima boni viri arbitrio, meritò excluditur recusatio.

15 Quibus addenda sunt verba Plinij iunioris *lib. 6. epist. 6.* penultima, ibi: *sequutus est versus eventus: nam duobus consiliis vicimus, totidem victi sumus: notabilis prorsus, & mira res, eadem in causa iisdem iudicibus, iisdem Aduocatis, eodem tempore tanta diuersitas accedit, casu quidem, sed non vt casus videretur.* & apud Terentium *in Phormione*, ex tribus Iurisperitis, qui de causa consulebantur, vnus aiebat, alter negabat, tertius deliberandum censebat, videndus Natta *in præmio lib. 3. consiliorum*, Afflictus *ad constitutiones in præmio num. 19.* & de contrarietate Arestorum magnæ Curiæ Parisiensis, latè Paponius *in præfatione Arestorum, colum. fin.* referens plura exempla; & de varietate iudiciorum, & praxi Hispaniæ, Emanuel Castro *in l. Gallus, §. & quid si tantum 2. p. n. 73. ff. de liber. & posthum.* Et huius variationis philosophicam rationem tradit Decianus *in Apologia aduersus Alciatum c. 10.* Marsilius, & alij, quos refert Thesaurus *in præfatione suarum decisionum num. 33.* quem locum tribuo amico meo Dom. Laurentio Ramirez de Prado in supremis Castellæ & Indiarum Consiliis Senatori: nam de hac re cum illo disputans hunc locum allegauit Thesauri, cuius valde notanda verba referenda *d. n. 33.* ibi, *Nec mirandum est, quòd idem Senatus diuersimodè quandoque iudicet, siquidem natura hominis prona est ad dissentiendum, vt est videre notabile exemplum in l. penult. ff. de adquirend. rerum dom. inter Paulum, & Labeonem, & idem euenit in sacra Rota Romana totius orbis lumine, vt testantur Cassiodorus decis. 9. n. 12. & sequenti, Sarmiento, & alij, quos refert Magdalenus, allegans illud prouerbiale dictum: Rota rotat, cuius variationis ea potissima est ratio, quòd in Rota, & in Senatu non semper idem sunt iudices, & tempore meo vidi quater totum hunc Senatum mutatum, & qui succedunt in demortuorum locum, indicatorum memoriam non habent, prout est hominum diuersa opinio, præsertim in causis dubiis, aliud censuerunt ab eo, quod à prædecessoribus in eodem Senatu iudicatum fuerit. Præterea quamuis idem videatur casus, plerumque tamen euenit, vt aliqua etiam leuis circumstantia factum mutet. Quintilianus institutionum Oratorum lib. 5. c. 12. ideo dicere solebat Curtius iunior, qui licèt senex esset, & in casibus innumeris consuluisset, nunquam tamen euenit, vt idem per omnia esset casus. Accedit quòd quandoque de plano, & sine multorum librorum reuolutione vno modò iudicatur, postea verò in alio casu facta maturiori consideratione & studio aliter censeretur, quòd conuenientius sit se ipsum corrigere. c. ne innitaris, de constit. Nec id inconueniens iudicauit D. Augustinus, qui in multis opinionem suam retractauit, integrum librum retractionum edidit.* Et in multis Rotæ decisionibus traditur, Domini recesserunt à decisis. Et ego multoties, vt infrà *num. 18.* contra quæ in libris decisionum generaliter, & in abstracto tradideram, ex causæ, personarum, & actorum circumstantiis contrà iudicaui.

16 Tum etiam facit, quod ad diuersitatem, & dissimilitudinem causæ, quam expendimus, notatur circa tres sententias conformes, quæ exequi debent, ex *Clem. vnica, de re iudicata*, quia si in vna ex eis sententiis aliqua differentia intercedit diei termini assignationem, vel aliam qualitatem iudices addiderunt, non dicetur sententia similis, seu conformis, nec exequi poterit, vt in terminis Alexander *lib. 2. consil. 77. in principio.* Tusch. *pract. littera S. concl. 172. n. 20.* Rota per Farinacium *decis. 98. n. 4. ad fin. 1. p. recentiorum, & cons. 103. n. 5.* D. Salgado *de Regia protectione 3. part. c. 16. n. 48.* & quando in vltima sententia additur qualitas, vel reseruatio facta partibus, quæ non erat in sententiis anterioribus, non similis, nec conformis sententia dicenda, vt mereatur executionem, sed dissimilis censenda & difformis. Alexander *lib. 7. consil. 73. in princip.* D. Salgado *d. c. 16 n. 43.* Amato *lib. 1. var. resol. 7. n. 24.* Quod etiam locum habet, & procedit, quando in vltima sententia additur forma, modus, aut qualitas diuersa ab aliis, quia tunc non est dicenda similis, vel conformis, Oldradus *consil. 188.* Bursatus *consil. 219. n. 3. 4. & 6.* & per totum. Farinacius *d. cons. 103. num. 5.* Laderchius Tremolensis *cons. 173. colum. vltim.*

Et confirmatur à Hieronymo Gabriele *vol. 1. consil.* 17
56. vbi reprobans D. Couarruuiam, & alios, tenuit sententias quæ continent diuersas summas, non esse concordes, vel similes etiam in minori summa, si actio, quæ intenditur, est indiuidua, & summæ sunt diuersæ, & separabiles, & exequi non possunt, & rectè comprobat Barcius *decis. 112. n. 6. cum seqq.* Et notanda verba Ferentilli *in additionibus ad Buratum decis. 368. n. 8.* ibi: *Sententia concepta per vnicum capitulum, & vnica verborum structura, si est excessiua in parte, est nulla ratione indiuiduitatis, quia in indiuiduis in minori summa non est minor, & vile per inutile vitiatur, iuxta decisionem Putei 315. in correctis, quem passim Rota sequitur, vt in decisione 221. n. 2. & seqq. 2. p. diuersorum, & decis. 333. sub n. 3. p. 3. recentiorum, & in Perusina societatis 20. Maij 1624. coram bonæ memoriæ VVallis, & in aliis, & sufficit quilibet excessus & differentia etiam in modico, Rotæ d. decis. 221. n. 1. p. 2. diuersorum, ad d. decis. 333. n. 3. p. 2. recentiorum.* Et in compromissis, & arbitriis, quæ ad instar iudiciorum redacta. *l. 3. §. tametsi, ff. de arbitris*, procedit sine dubio ex Hieron. Gabriele *consil. 56.* Barcius *d. decis. 112. ex n. 2. vsque ad n. 8.* Surdus *consil. 452. n. 61. vol. 3.* Ex quibus si quælibet causæ dissimilitudo, aut differentia summæ diuersam sententiam inducit, vt ex diuersa qualitate non possit causa similis censeri, etiamsi aliàs qualitas à iure inesse videatur, & in maiori summa minor comprehendatur. *l. 1. §. si stipulanti, ff. de verbor. obligat. l. cum furi 9. in fine, ff. de in litem iurando. l. diem proferre. §. si plures, ff. de arbitris, l. si quis cum totum 7. ff. de except. rei iudicat. cap. 1. de arbitris lib. 6.* ex Tusch. Pichardo, Ioanne Maria, Nouario, Afflicto, & Thesauro tradit Valasco *axiomate iuris litt. M. n. 3. fol. 301.* Multo magis non erit causa similis dicenda illa, in qua vltra facti illius qualitates, & circumstãtias iudicij, Doctor scripserit circa quæstionem iuris, vt inde quasi ex simili causa possit haberi suspectus, cùm quælibet minima, & diuersa qualitas processus & partium possit omninò iuris decisionem mutare.

Quod magis procedit, si consideres multoties in 18
nostris Senatibus, vbi Magistratibus secretum iniunctum suffragiorum, vt non reuelent ea, quæ à iudicibus de causa, aut animi sui motu censerint, iuxta *l. 36. tit. 4. l. 6. tit. 5. lib. 2. nouæ Recopilationis*, ipsos litigatores sæpiùs falli, quia suspectum censent illum iudicem, quem fauorabilem sibi habuerunt, & circa recusationes multi errores, & iniustæ suspiciones partium quibus Senatores, qui iudicant recusationes, non debent indulgere, vt in terminis suspicionis causas odiosas censeri oportere, nec adiuuandas, ex Boherio &

Tapi

Tapia tradit Mastrillus *decis.214.n.20.* cum D.Conarruuia & Roræ decisionibus Fontanella *decis.25.n.27.* etiam sæpe falluntur litigatores. Et quotidie ego expertus litigatores indices aliquos habere suspectos, & contra illos querelas proponere, qui in illorum fauore suffragia dederunt, & nihil magis apud nos visitatum, & sæpiùs vidi in Cancellaria Granatensi, & his diebus in Collegis Senatoribus supremi Consilij, & apud me expertus, quia cùm intenderetur recusatio, quæ postea effectum non habuit in lite iam visa, & in prima aula datis suffragiis eo prætextu, quia 1.p. decisionum Granatensium, quandam opinionem retulerim, quæ vni ex partibus fauere non videbatur, suspicio, & recusatio contra me opposita est; tamen ego in fauorem eius partis, quæ intenderat recusationem, suffragium dederam, & causam in discordia remiseram ad aliam aulam Collegis iudicibus eum condemnantibus.

19 Quod sæpe procedit ex Aduocatorum consilio, qui intendunt iudicia protrahi, & longas moras cõtrahere, vt quod Paulus Iouius refert *in vita Marchionis Piscarij*, dum Præfectus Gallorum in propugnaculo vrbis Pizignitoni suasit militibus, quibus præerat, qui accedentem Piscarium belligerum, & celebrem Ducem ad mœnia propugnaculi, vt recognoscerent per se, vt moris habebat quomodo expugnationem pararet, cùm vellent ictu fluminis tormentarij illum occidere, subiunxit hæc verba, quæ Aduocatis rectè possunt congruere: *Sinimus illum, vt ex bellis bella ferat, vnde nobis stipendia procedant.* Et valde conducere possunt notanda verba Barclaij, in sua Argeni *lib.3.pag.661.* dum Ibburanem Consiliarium Regem monentem introducit eis verbis: *Nunc æterna sunt iurgia, vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quàm confestim damnari: illud est potissimum quod exigit tuam curam, amputa ambages, constitueque spacium, vltra quod nullis litibus fas sit senescere: nam & modum, & numerum progressa sunt artes, ac nomina, quibus miserrimos clientes Patroni, & Iudices frustrantur articulatim, & lentè hos discerpunt, qui semel perire potuerant. Sæpe itur ad iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis (vt vocant) audita est, harent Patroni in causis minoribus, quæ nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur à prima hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis seruntur, sic immani dilatione perennt litigantes: magna ô Rex in insontes, inopesque iniuria: nam qui in diuitem inimicum pauper incideret, tam longo, & sumptuoso itinere conficitur procumbitque. Denique lassus, nec recuperatur iure inultus. Æmulo minus suo quàm huic prolixæ æquitati irascitur, nec quare cum tandiu iudicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari, nempe ex mora, & tempore sua opera æstimatur, sic patronis, inquam, crescit merces, multa scripsisse, multa audiuisse, quamquam ea præstabat compendio fieri, acerrimè vendunt. Eo peiores quòd quæ peccant ipsi iustitiæ imputant, imò multoties iudicum iniustitiæ imputant suam auaritiam, & praua consilia. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi Aduocati exuunt humanitatis sensum, aut potius miserum esse non credunt litigare; ita duri ad questus, parum supplicibus mouentur, & ab his tantum culti, saltem amant longiora ipsos exercere imperia.* Hæc non de doctissimis Patronis, qui in nostris Senatibus intercedunt, doctrina, iustitia, & virtutibus pollentibus, sed de rabulis, qui moras iudiciorum nectunt, & vt differant litis recusationes iudicium iniustè affectant, quæ rectè nostris legibus ad certos terminos & causas circumductæ, & similiter iudiciorum instantiæ limitatæ. *l.9.tit.6.p.6.l.7.tit.29.p.7.* & circa terminos & formam recusationis Senatorum *l.1.2.3.4.12.14.15. l.20.& 21.tit.10.lib.2.Recop.*

Quartò denique in terminis nostri casus, vt qui doctrinam in Commentariis iuris scripserit, non ex eo possit recusari, si postea index fuerit in lite, ad quam prædicta dòctrina pertinere possit, tenuit Rouitus in eadem specie ad Pragmat.11. *de feudis n.43.* eis verbis: *Ipse Marchio proposuit recusationem aduersus personam meam, quasi quod ex his à me scriptis inter alios; in eodem tamen articulo ego propalassem votum meum; sed iunctis duabus aulis fuit reiecta hæc, vti non legitima, per decretum SC. die 16. Aprilis 1623. penes Secretarium.* Quod etiam idem Rouitus probat *Pragmatica 1. de suspicionibus officialium n.49. & 50.* Et quamuis Aduocatus nullo modo possit esse iudex in eadem causa, in qua antea fuit Aduocatus, vt etiamsi à parte non opponatur, sit remouendus à iudicando, & quæ contrà fierent sint nulla, & adducit nostram *l.10. tit.5.p.3.* & Zahum, Lancellotum, Aymonem, Cranettam, & Auilesium Doctorem Hispanum; tamen qui fuit Aduocatus, poterit vt iudex interuenire in alia causa, simili, scilicet, vbi controuertitur idem iuris articulus, sed inter diuersas personas, & vtique si illa causa, in qua fuit Aduocatus, est finita, vel ipse non interuenit amplius, vt Aduocatus poterit interuenire, vt iudex; secus autem si ipse interueniat vt Aduocatus, siue in prima, siue in secunda instantia, vt vtrumque casum decisum refert Franchis *decis.87. num.18. prope finem.* Et notanda verba eiusdem Roniti *d.n.50.* ibi. *Et illud idem decisum fuit per sacrum Consilium iunctis aulis post longam disputationem in suspicione proposita aduersus me per Marchionem Lareni in causa contra eum mota per Ioannem Vincentium Brancian, sub prætextu, quòd in ea venit disputandus idem articulus, de quo ego scripsi consulendo vt Aduocatus, pro Ioanne Vincentio Pena in allegationibus insertis in Prag.11. n.2. cum sequentibus, sub die 16. Aprilis 1622. Et iterum sub die 1. Aprilis 1623. iunctis Consiliariis quatuor aularum in suspicione proposita aduersus me per Illustrissimum Ducem Nuceriæ in causa vertente cum Domina Hieronyma Pignatella super successione status Montisleonis ex his, quæ ego scripseram pro Comite Sapenariæ in tribus primis Consiliis meis, volumine 1.* Et in specie Ioannes Maria Nouarius *in Collectan. Prag.15. tit. de suspicione officialium*, postquam *num.41.* pluribus probauit esse iustam causam recusationis, si ante sententiam iudex animi sui votum aperuit. Sed *n.42.* tradit hæc verba: *Sed cessabit suspicio respectu iudicis, qui composuit librum, & ibi suam patefecit opinionem de articulo, de quo tractandum erit, vt ita decisum*, &c.

Rursus in eisdem nostris terminis plura pro hac 21
sententia notauit & tenuit Thoro *in compendio decisionum, verb. suspicio proposita aduersus iudicem, qui librum composuerat.* vbi tradit, si in his scriptis aliquam opinionem iuris authoritatibus corroborando firmauerit, si fortè contigerit de aliqua consimili quæstione, in qua opinionem suam tenuit, in iudicio deducta iudicari deberet, an obstet, vt tanquam votum sum propalans suspectus reddatur, & contrariam sententiam tenet, vt non possit recusari, & distinguit de exemplo Aduocati, quia aut tractatur in materia consiliorum à Doctore prolatorum, siue oretenus, siue in scriptis, & potissimum typis traditorum, ex quo Doctores & Aduocati licitè vendere possunt iustum consilium. *cap.non licet 11.q.3.* Cagnolus *in l.2.n.579.ff. de regulis iuris*, ex Fulcor, Viuio, & aliis comprobat, & tunc ob tale interesse facillimè ad suam opinionem sustinendam variis legum rationibus comprobare nitantur

tantur Aduocati, vt rectè dixerit Grammaticus *decis.* 104. *num.* 1. *Illi negant plerumque piper esse nigrum, & aliquando dicunt illud esse album.* Et vt dixit Gratianus *tom.* 2. *disceptation. cap.* 186. *n.* 64. *Nulla mala causa est, quam peritus non facit bonam, & quia Doctores consulentes corrumpi facile possunt pretio, aut precibus.* Gratianus *ibi n.* 65. Antonius Maria Corratius *lib.* 1. *comm. opin. tit.* 6. *n.* 47. idcirco non ita creditur Doctoribus aliquid asserentibus in consiliis, quàm in lecturis, Cæsar Barcius *decis.* 50. *n.* 13. Hieronym. Laurentius *decis.* 78. *n.* 7. Menochius *lib.* 2. *de præsumpt. q.* 71. *n.* 48. Si igitur ageremus de Doctore, qui in tractatibus, lecturis, vel potiùs Commentariis de aliqua opinione egerit, vbi poterit cessare pretij occasio, & inde magis ei creditur, & faciliùs contingere posset variatio opinionis, cum eo casu variare licitum esse probant supradicti, & mutationem inde procedere; quia quotidie nouæ meditationes & phantasmata in nobis generantur, Baldus *in l.* 1. *n.* 5. *C. de his qui ante apertas tabulas,* Sylua nuptialis *lib. vltimo in tit. Quomodo iudices per communem opinionem, n.* 26. & illud cui magis credi oporteat consulenti, vel qui in lecturis, aut Commentariis scripserit, non oportet attendi, quando in materia iudicandi, vt nostra versamur, non attenduntur ea, quæ à Doctoribus consulta sunt, vel tractata, aut lecta in scholis, vel typis tradita. Etenim, inquit textus *in cap. iudicantem* 30. *q.* 5. *Iudicantem oportet cuncta rimare, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi, respondendi, obiiciendi prebita patientia ab eo, vt ibi actio ambarum partium illuminata sit, & tamdiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perueniatur*; quocirca non solùm iudicare debet iudex secundùm allegata & probata, *l. illicitus, §. veritas, ff. de officio Prætoris*; sed etiam omnes iuris rationes inuestigare, cùm inciuile sit iudicare nisi tota lege perspecta. *l. inciuile, ff. de legibus*; contingere quoque posse diuersitas facti. Et quemadmodum pro vtraque parte consulere non prohibentur, quando factum variatur, vt ex Cassaneo *in consuetudinibus Burgundiæ* probat Thoro, similiter ex noua phantasia Doctor, qui hodie consuluit pro vna opinione, cras pro alia consulere poterit. Vrsillus *decis.* 1. *n.* 11. Similiter in iudicando etiam refragantibus quæ Doctor scripserat, cùm in iudiciis veritas magis exquiritur, & variatio opinionis faciliùs admittitur, & potissimum ex diuersitate facti, ex qua ius oritur. Et similiter ex variatione personarum posse ius mutari, notat glossa antepenultima *in l. iurisiurandi. ff. de iureiurando.* Ita quòd sicut facta mutantur secundùm naturæ cursum, eadem glossa *in §.* 1. *in principio, Authent. de consanguineis, & vterinis fratribus.* Ita pariter & homines in eorum opinionibus, cùm tot capita, tot sententiæ, glossa *in cap. quorundam, de verbor. significat. in Extrauag. vers. vt capita*, & hac ratione perpensa tradit Cassaneus *decis.* 9. *n.* 15. *de caus. possess. & propriet.* Rotam tam in antiquis, quàm in nouis, in quampluribus decisionibus contrarium iudicasse ex diuersitate Auditorum, cùm nihil inter eos tam stabile esset, quod non aliquam patiatur mutabilitatem, *§. vt autem, Authent. de non alienand.* aut permutandis rebus Ecclesiæ, & hoc contingit ex naturæ conditione mutabilitatis capaci. Vnde mortales ipsi ob varietatem ipsorum varij esse monstrantur in voluntatibus. *l. quia poterat, ff. ad Trebell.* Sic circumscripta hominum conditione, in quolibet homine varietatis, seu mutabilitatis ratio contingere posset, vt hodie pro vna opinione, cras pro alia consulat, ex noua ratione, quod non erit adscribendum ignorantiæ, sed potiùs sapientiæ, cùm mutatio consilij, vel iudicij sit sapientiæ *l. nonnunquam, in principio*, vbi Glossa *ff. de collatione bonorum.* Hoc ex Ronito, & aliis tradit Thoro *vbi suprà*, cuius ad litteram notanda sunt verba *d. verbo suspicio*, ibi. *Quapropter contingere posset, vt si quispiam, vel consulendo, vel legendo, aut libros edendo, vnam sequatur opinionem, tamen in iudicando aliter determinare posset ex circunstantiis requisitis in iudicio ex debito iudicantis officio. Idcirco officere non videtur iudicanti, si opinionem aliquam in lucem ediderit, vt propterea suspicione aliqua redargui possit, maximè si idem casus inter alias personas contigerit, in quibus suspicioni litare non possit, per ea, quæ in consimili iudicatum per sacrum Consilium reliquit Franchis decis.* 87. *in fine, in sua propria persona decisum circa suspicionem allegatam, eo quòd dum in simili causa iudicaturus erat, pro alia simili fuerat Aduocatus: nam per sacrum Consilium non fuit admissa talis suspicio, quamquam causa similis relicta sit iudicis arbitrio, fundat Giurba decisione Sicilia* 54. *n.* 6. Hæc ille.

De quo meam sententiam non exprimo; quia in hoc supremo Consilio iuitiæ causa nunc pendet, an ego pro opinione, quam in decisionum libris scripsi, suspectus in lite, quæ vertitur, habendus. Et semper quòd Senatus tot sapientissimis Consiliariis assidentibus in hoc & in omnibus decreuerit, pro iusto, & certo existimauerim, & circa id considerandæ erit affectio, quam qui Aduocatus consulens, vel scribens poterit habere in puncto iuris, vel causa, cùm iudex fuerit, & an iustè in sententia ferenda de illo suspicio sumatur, vt iuri litigantium succurratur, & iudicia ab omni spicione, & sorde possint vacare. 22

Denique tamen illud animaduertendum, ne ex hac causa leuiter, vel sine affectione indices vt suspecti remoueantur, aliter iustè ab scriptione, & doctrina, qua honorandi, & præmiis afficiendi possent deterreri, si pro scriptione suspectus, aut iniuria recusationis afficiatur, cùm illud maximè in cura Principibus esse debet, ingenia & artes maximè fouere, vt de Vespasiano laudat Suetonius, & sanè magna parentibus debemus, quòd sumus, illorum est, sed plura doctis; quia quòd tanquam moriamur illorum est, parentes vitam dederunt, sed perituram, nec vltra mortem vitam; scriptores verò post mortem viuere docuerunt omnium lectorum oculis, auribus, animis, ex quo plus scriptoribus, quam parentibus debemus, cùm ab illis non morituram, ab his morituram vitam acceperimus. Et meritò laudata pulchra Sigismundi Imperatoris digna vox: *Ego illos amo, quos natura aliis antestare voluit*, atque doctissimum quemque Regni, muneribus admouebat factum etiam hoc ab Alexandro Seuero, de quo Lampridius tradit, & de Gratiano de Constantino patre refertur dicere solito, quando doctis viris præmia, & honores conferebat, *Solui quod debui, & adhuc debeo quod solui*, vt refert Carolus Sribanius *de instit. Politic. Christian. lib.* 1. *cap.* 26. qui etiam *lib.* 2. *c.* 14. post plura elegantissima, quæ in laudem, & vtilitatem Scriptorum tradiderat. Eius notanda verba ad solatium, & exhortationem scribentium ad litteram subiungenda, *& ad fin. cap.* 14. subdit ibi: *de fructu, & sperata è scriptionibus opinione quid dicam? Incerta hæc, nec tamen idcirco animus deponendus, firmandus magis, & generoso ausu accendendus, nihil sperare possit ignarus calamus, audacia sæpè pro eruditione est, & vouisse etiam in magnis magnum est. Respondet optatis euentus? Bene est; non respondet. Conatus semper in laude fuit; neque enim tam tenuis scriptio, quæ non aliquam referat laudem. Non places omnibus? Ne Deus quidem; displicet multis factum maximis viris. Placet paucis? maximum laboris præmium tuæ factum retulit, si vel vni prudenti, doctoque placuit; satis enim magnum Theatrum doctus docto, prudens prudenti est. Non placet*

cet patriæ ? placebit exteris, & latiùs nomen diffundet. Non placet suis ? placebit alienis, & mirari discent, quos domestici negligunt. Non placet ætati suæ ? placebit secuturæ. Patitur obtrectatores ? Nullum magnum factum sine criminatione fuit, mutuo innectuntur virtus, & æmulatio, eruditio, & obtrectatio, nec metuc, crescunt laudanda adversis, & clarior scriptio est, quæ æmulum patitur, invidia virtutis sol est, iacerct hæc sine illa densa obtenebrata nocte : in lucem illa æmula protrudit. Non viuerent quorumdam scripta, si invida manus, & lingua defuisset, vitam invidia dedit. Aliorum etiam non viuerent, si persecutor non fuisset, fuit, vixerunt. Quid. Quod ab ignibus non vri vita, & à tortoris manu nemo legisset, ni tortor accessisset, desiderium carnifex provocauit, sitim etiam & famem. Iam quoties persecutor gladius sæuit, non vita vixerunt meliore ? Non deponat ergo scriptor animum ; neque obiiciat metu. Quid si nulli placeat ? Placeat sibi vel hoc solo beatus, quod horas bonas expleuerit bene, fors malè expleturus, si scriptio defuisset. Et sanè hac una plurimorum scelerum occasionem præcisam negare nemo potest, hac enim vna vitiis depulsis virtutes succrescere sciunt omnes. Displiceat ergo licèt liber, sat digna laboris merces, vt virtus sibi, sic scriptio auctori suo est, vt vel solatij, quod criminum prope omnium mater esse consuuit, fuga sat ampliter scriptorem suum remuneretur. Hæc doctè & eleganter Scribanius.

ALLEGATIO CXIX.

De officiorum venditione à Rege facienda, & nouis officiis creandis.

1 *Rex potest officiales creare, vt fructus iurisdictionis, & in eis habet fundatam intentionem.*
Rex quomodo possit officia augere.
c. ea quæ ad decus, de constitutio.

2 *Princeps an possit præiudicare iuri alterius in officiorum creatione, quando non principaliter, sed causatiuè agit.*
Authentic. vt determinatus sit numerus clericorum.

3 *Officiorum venditio an licita sit.*
l. 1. ff. de constit. Princip.

4 *Officia in Principis patrimonio iudicantur.*
Officium qui renunciare potest, nisi in manibus Regis, facere non valet, aliter nulla est renunciatio.

5 *Reges cùm quæritur, an aliquid facere possint, non tam de potestate, quàm de voluntate disputatio.*

6 *Contractus Principis illum ad obseruantiam obligat.*
l. digna vox. C. de legibus.

7 *Princeps in his quæ respiciunt contractum, vtitur iure priuati.*
c. 1. de probationibus.
Deus etiam ex promissione obligatur.

8 *Princeps an de plenitudine potestatis, vel Pontifex possint contractum suum reuocare.*

9 *Contractus Principis vim legis habet.*
§. sed quod Principi, Inst. de iure naturali.
l. 1. de constit. Princip.
l. Cæsar. ff. de publican. & vectigal.
l. penult. C. de donation. inter.

10 *Principis contractus, si non obligarent ad obseruantiam, esset Princeps extra commercium, & deterioris conditionis, quàm priuatus.*
Contractuum obseruantia pertinet ad ius gentium.
Fidem obseruare est iuris naturalis.

11 *Officia pro quibus Princeps pretium recepit, non potest reuocare, vel dimittere.*
Authent. de Referendariis sacri Palatij. §. maneant igitur.
c. vnico, vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.
Princeps remouere non potest officium, quod pecunia accepta concessit.

12 *Verba Principis*, y lo alleguramos pro nuestra palabra Real, *habent vim iuramenti.*
Princeps tenetur ad obseruantiam eius quod iuranit.
Iuramenti infirmatio & relaxatio fieri non potest à seculari potestate, sed per Ecclesiasticum facienda.

13 *Officij concessio pro pecunia transit in contractum.*

14 *Immemorialis præscriptio habet vim tituli validioris, qui possit excogitari.*
l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiua.
l. 8. tit. 15. lib. 8. Recop.
c. super quibusdam. §. præterea, de verbor. significat.
l. 1. §. fin. ff. de aqua pluuia arcenda.
l. lumina. ff. eod.

15 *Immemorialis fortiorem titulum tacitum inducit, quàm expressum, quia titulus expressus potest à Principe reuocari, non autem immemorialis.*

16 *Facultatium ius solum dicitur quando aliquis potest vti facultate sine ministerio alterius ; secus verò quando eget alterius ministerio, quia potest præscriptioni immemoriali facultas tolli.*

17 *Interpretatiua consuetudo multum prodest ad declarandas concessiones factas à Principe.*
l. si de interpretatione 27. cum l. seq. ff. de legibus.
c. cùm dilectus, de consuetudine.
c. cùm venissent. de institutionibus.
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.
l. cùm de suo 10. C. de legib.

18 *Hispani Doctores, qui temerunt Principem non posse in præiudicium tertij, cui officium vendidit, alia officia concedere.*
l. studentibus. C. de officio Præfecti vrbis.

19 *Doctores Hispanè qui idem temerunt, & n. 20.*

20 *Itali Doctores pro eadem sententia.*

21 *Decisiones plures referuntur contra Fiscum, vt Princeps non possit venditis officiis in eorum præiudicium alia noua vendere, vel concedere.*
Authent. de Referendariis sacri Palatij.

22 *Galli Doctores qui eandem sententiam tenent, vt Princeps non possit augere officia, quæ venditis præiudicium afferant.*

23 *Author suspendit iudicium suum in hac quæstione, quia lis de illa pendet.*
Princeps suadendum vt officia pro pretio non vendat, licèt facere possit.

24 *Princeps semper debet suos contractus seruare, & quantum illi damnum irrogent. Consiliarij ; qui suadent, vel insinuant à fide data Principem posse desistere.*

De

De Iure Regio ad creanda noua officia Decurionum, Tabellionum, & similium, & an procedat, si iniam creatis, aut venditis Rex se obligauerit ad noua officia non præstanda.

ET Regem posse creare Magistratus, & ad illum pertinere officia Reipubl. constituere, vt ex Baldo, Ioanne Andrea, Laudensi, Rauennate, Afflicto, Cæpolla, Rolando, Bossio, Oldrado, Deciano, Corseto, & aliis innumeris probauit Mastrillus *de Magistratibus libro 1. capite 4. per totum*, vbi plurima congerit. Et id non solùm in officiorum creatione, sed etiam in augmento, & ampliatione, vt cum Bartolo, Baldo, Nigro, Valasco, Mario, Muta, Luca de Penna, Platea, & aliis idem Mastrillus *d. lib. 1. de Magistr. cap. 18.* id quia creatio Magistratuum, & officiorum est fructus iurisdictionis, Baldus *tit. de pace iuramento firmanda. §. ad hoc, num. 4. & in l. 1. §. initio, ff. de officio Præfecti urbi.* Alexand. *lib. 4. cons. 25. n. 2.* Ioan. Andreas *ad tit. qua sint Regalia, per textum in cap. ea quæ ad decus, de constitution.* idem Baldus & Doctores *in l. 1. q. 6. ff. de officio Consulis, & in l. fin. C. de officio præfecti vigil.* Franchis *decis. 166. num. 3.* Cancerius *lib. 3. var. c. 9. n. 14.* Camillus Borrellus *de præstant. Regis Catholici, c. 21. n. 19. & 20.* Bobadill. *lib. 1. Politic. c. 16. n. 42.* qui tenent creationem officialium esse commodum fructus veri dominij iurisdictionis, & illius dominus habet fundatam intentionem, Felinus *in c. cùm olim, num. 2. de maioritat. & obedientia.* Menoch. *lib. 3. præsumpt. 97. n. 30.* D. Molina *lib. 1. de Hispanor. Primogen. c. 25. n. 1. & 2.*

2 Secundò. Rursus, vt possit Princeps præindicare iuri alterius in officiorum creatione, & augmento, quando id principaliter non facit, nec id præcipuè intendit, sed causatiuè, vt in terminis tradit Cabedo *1. p. decis. 132. n. 3. & 4.* Cassaneus, Bossius, D. Couar. & Valascus. Idem Cabedo *4. part. decis. 12.* Et faciunt quæ notant idem Cabedo *decis. 18. & decis. 22. & 23.* & per textum *in Authent. vt determinatus sit numerus clericor.* Et Angelus tradit, quòd licet qui fundauit Ecclesiam taxauerit numerum Clericorum, tamen auctis facultatibus potest augeri, Felin. *in c. cùm accessissent, de constit.* & in terminis officiorum Antonin. Maurus *alleg. 18. per totam*, vt Princeps officia augere, & videndus Iacobus Gallus *cons. 58.* vt possit in præiudicium Tabellionum, qui creati fiscus possit, prætextu augmenti litium, alios Tabelliones creare.

Tertiò, quia non solùm id procedit in creatione officiorum, sed in eorum venditione, quam licitam esse, argum. *l. 1. ff. de constit. Princip.* Bart. Bald. & Doctores *in l. Barbarius, ff. de officio Prætoris.* Cynus *in l. 1. C. ad leg. Iuliam de ambitu.* Archidiac. *in c. non debet 23. dist.* cum Afflicto, Cassaneo, Castaldo, Nauarro, Mauenzo, D. Thoma, Caietano, Bañez, Azor, Salon. tradit Mastrillus *de Magistrat. lib. 1. c. 20. n. 1. 2. 3. & 4.* cui addendus Menchaca *controu. illustr. c. 43. n. 1.* Cabedo *2. p. decis. 24. n. 3.* quia dominium officiorum in Principe consideratur, & ideo vendere illa poterit, quia cùm bona temporalia sint, possunt æstimari pretio, ne fructuosa officia dicerentur, si Rex, vel Princeps gratis illa inferre cuique deberet, vt ex Baldo, D. Thom. Caietano, Soto, Azore, Rebello, tradit Mastrillus *dict. c. 20. num. 7. cum seqq.* & ex communi Theologorum sententia officia ex sua natura esse venditibilia, & pretio æstimabilia, cùm sint temporalia, honorifica, & vtilia, & venditio procedat, si non habent aliquid spirituale annexũ. Aragon, Bañez, Michaël Salon, Syluester, Medina, Lessius & omnium Theologorũ schola admittit, tribus tamen qualitatibus, vt tradit Mastrillus *vbi proximè n. 15.* vt vendantur personæ dignæ, pretium sit moderatissimum, & fiat ex magna necessitate, cui non possit alia commodiori via occurri.

Quartò, quia adeò Regis officia censentur eius iurisdictionis, & illius fructus, vt quamuis Princeps concedat facultatem nominandi illi, cui datum officium, adhuc nominatio fieri non potest sine permissu, licẽtia & facultate Principis, vt praxis quotidiana apud nos obseruat, & legibus Hispanis cauetur, & multis probauit Mastrillus *d. c. 20. n. 54. cum seq. vbi supra n. 7.* tradit officia numerari inter bona, & in patrimonio Regum, quia officiorum iurisdictio, exercitium, & administratio à Principis auctoritate & potestate dependet. Simanchas *de Repub. lib. 6. c. 26.* Bobadilla *lib. 1. Politicæ c. 14. n. 17.* Menchaca *lib. 1. illustr. c. 41. & 43. n. 9. cum seqq.* Gutierr. *lib. 1. Practicarum q. 64. n. 5.* Azeu. *cons. 8. n. 6.* & ideo officij renunciatio nisi in manibus Regis concedentis fieri non potest, aliter censetur nulla, vt ex *l. legatis, & ibi* glos. *ff. de officio Præsidis.* cum Bartolo, Baldo, Panormitano, Butrio, Zabarella Corrasio, Parisio & aliis pluribus probauit Mastrillus *de Magistrat. lib. 1. c. 24. n. 11. cum seqq.* 4

Sed contraria sententia, vt quando Princeps in venditis officiis se obligauerit alia noua non vendere, vel creare, aut si ex venditione noui officij, aliorum, quæ iam vendita, exercitium impediatur, vel emolumenta diminuãtur, non posse Principem id facere, & ius acquisitum tollere, planibus rationibus, & authoritatibus comprobatur. Nec agimus de potestate Principis, sed de voluntate, vt alias diximus *1. p. decis. Granat. 8. n. 1.* quia semper creditur Principem iustum quod fuerit, decernere velle, & nunquam blandiri debet Principibus, vt illis velimus persuadere, eorum potestatem vltra leges, & iustum extendant. 5

Pro quo primò facit, quia contractus Principis illum ad obseruantiam obligat. *l. digna vox*, vbi Bartol. Castrensis, & alij. *C. de legibus.* idem Bart. *in l. penult. C. de donat. inter virum, & in l. fin. C. de transact.* Bald. & Ialon *in l. 1. ff. de constit. Princ.* Socinus *vol. 1. cons. 32. & vol. 3. cons. 4.* Grammatic. *cons. ciuil. 100. & decis. 65. n. 26.* Roland. à Valle *vol. 2. cons... n. 26. & cons. 66. n. 22. & vol. 3. cons. 45. n. 8.* Becius *cons. 56. n. 8. vol. 1.* Peregrinus *de iure fisci lib. 1. tit. 3. n. 44. & lib. 6. tit. 1. n. 8.* Menoch. *lib. 2. præsumpt. 10. n. 49.* Mench. *illustr. c. 51. n. 29.* Tapia *in l. fin. c. 9. n. 5. in 2. p. de constit. Princ.* Panormit. Decius, Ioan. Andr. Butrius, Imola, & reliqui Canonistæ *in c. 1.* per text. *ibi, de probat.* idem Decius *in c. relatum, notabili 2. de prabend.* Felinus *in c. quæ, in Ecclesiarum, de constit.* Alciatus *de præsumptionibus regul. 3. præs. 8.* Rodolfin. *de absoluta potestate Principis c. 6. n. 171. cum seq.* Afflict. *decis. 281. & 361.* 6

Cuius ratio est: nam in his quæ respiciunt contractum, Princeps vtitur iure priuati, vt notatur *in d. c. 1. de probat.* Bald. *in c. 1. §. de inuestitura, tit. de noua forma fidelitatis, in vsibus feudorum.* Franchis *decis. 17. n. 6.* Cruetta *cons. 640. n. 9.* Surd. *decis. 2. num. 11. cum seq.* Menoch. *cons. 201. n. 138.* qui & supradicti tenuerunt, etiam contrahendo cum subdito Principem efficaciter obligari. Abbas *vol. 2. cons. 94.* Castrensis *vol. 1. cons. 317. n. 5.* Ruinus *vol. 1. cons. 90. n. 4. & vol. 5. cons. 130. n. 19.* Paris. *vol. 1. consil. 11. num. 53.* Corneus *vol. 2. cons. 70. n. 10.* vt de Deo omnium conditore ex promissione obligatur, tradit Bald. *in l. 1. ff. de pactis.* adducens Magistrum sententiarum, Decius *in c. relation,* 7

rum, de prebend. & conſ.689. n.7. & in l. debitori.n.14. ff. ſi certum petatur. Crauetta *conſ. 241. num.12.* Curtius ſenior *conſil. 68. n.2.* Follerius *in praxi cenſuali, verb. & ſummi iuris.n.4.* Ferretus *volum. 1. conſ.31.* Rodolphinus *vbi proximè c.6. n.18.*

8 Et adeò procedit, vt nec de plenitudine poteſtatis poſſit Princeps contractũ ſuum reuocare, vt per Canoniſtas *in d.c.1.de probation.* Baldus *in c.1.§. ad hæc, tit. de pace iurament. firmanda.* Ioannes Orotus *in l. omnes populi, colum. 21. verſ. ſecunda declaratio. ff. de iuſt. & iure.* Socinus *vol.4.conſ.86. n.14.* vbi tradit hoc etiam intelligi in Romano Pontifice, prout ſimiliter tradit Iaſon *vol.3.conſ.86.n.9.* Decius *conſ.186.n.6.& conſ.689. num.7.* Grammatic. *d.deciſ.65. numero 17. & conſ.100. in fine.* Burſatus *conſ. 160. n.36. vol.2.* Follerius, Zephalus, & alij plures, quos refert Rodolphinus *d.num.170.*

9 Et adeò verum eſt, vt contractus Principis vim legis habere tradatur *§. ſed quod Principi. Inſtit. de iure naturali. l.1. ff. de conſtit. Princip. l. Cæſar. ff. de publican. & vectigal. l. penult. C. de donatio inter*; in quibus iuribus Doctores notarunt communiter, & tenuerunt Menoch. *conſ.1. n.241.* Bartol. *in d.l. Cæſar.* Iaſon *in l. ciuitas, num.5. ff. ſi certum petatur*, Carolus Ruinus *lib.1.conſ.9.num.11.* Stephanus Gratian. *lit.4. diſceptationum forenſ. c.310. num.9.* Gaillius *lib.2. obſeruationum c.127.n.8.* ex Vaſco, & aliis Olyvaldus ad Donellum *lib.12.comment.c.22. in notatis lit. Z.* ex quo *ibi lit. Q.* Cabucio, Petro Gregorio, Zaſio, Caſtalio, & D. Gregorio Lopez, Madera *lib. ſingular. animaduerſionum iuris, c.35.* ego notaui *1.p. Fiſcalium all.3. n.1.*

10 Neceſſarium enim fuit hanc poteſtatem, & authoritatem habere Principis contractus, aliàs enim deterioris conditionis eſſet Princeps, quàm priuatus; quaſi ad obſeruantiam contractus non teneretur, eſſet extra omne commercium, vt tradit Bald. *in l. Princeps, lectura 1. ff. de legibus.* Iaſon *in l.1. ff. de pactis.* Rolandus à Valle *vol.3. conſ.43. num.10.* cùm à contrahendo cum Principe omnes fugerent, & quia, vt notant Doctores, hoc caſu Princeps cùm ſit omniũ Præſul, eſſet omniũm exul. Peregrinus *de iure fiſci lib.1. tit.3. n.44.* Tapia *dec.23. n.103.* Gloritius *in reſponſo 1. 2. p. n.80.* Nam licèt Imperatori & ſupremo Principi Deus ſubiecerit leges, non tamen contractus ex quibus obligatus; vt quamuis etiamſi lege generali dominium adimere Principi concedatur, tamen contractus ab ipſo Principe initus non poterit lege reuocari: nam etſi propter cauſam poſſit Princeps alicui dominium rerum ſuarum adimere; tamen non poterit tollere ius quæſitum ex ſuo contractu, quoniam Princeps auferendo dominium ſubdito non venit cõtra fidẽ ſuam, vel promiſſa, vt quoties reuocat ſuum contractum, & dominia fuerunt inuenta à iure gentium; ſed fidem ſeruare eſt de iure naturali. & Bart. *in l. ſi id quod. ff. de condict. indebiti*, comprobat, quia ſeruus eſt capax obligationis naturalis, & tamen nõ eſt capax dominij, & obligationem quæ ex iure naturali ad fidem ſeruandam, potentiorem eſſe, vt tradit Caſtrenſis *lib.1. conſil. 317. n.5.* qui inde colligit conceſſiones Principis, quæ tranſierunt in contractum, reuocari nõ poſſe, vt notatur *in l. item eorum, §. Decurionis. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomin.* & pluribus hanc diſtinctionem probauit Antonius Petra *de poteſtat. Princ. c.32. n.145.* & cum Surdo, Peregrino, Paſchalio, Mandello, Syluano, Tuſcho, & aliis ego notaui *d.all.3. n.3.4.5. & 6.* & per totam latè probaui, quod ſolum ex cauſa publicæ vtilitatis, vel iniuſtitia contractus poſſit Princeps illum refrænare, ab eo recedere, vel reducere ad æquitatem, aut æqualitatem.

11 Secundòinam quamuis officia iuriſdictionalia ſunt ad libitum reuocabilia, quaſi precario à Principe concedantur, id tamen non procedit, quando in præmium, vel pro ſeruitiis conceſſa, vel pro pretio eſſent empta, quia tunc non poſſunt ad libitum reuocari, quaſi ex pretio, quod Princeps recepit neceſſitate Regia vrgẽte, vt hodie fit; dominium officij in ſubditũ tranſit, vt nullo modo poſſit reuocari in totum, vel in parte, aut aliqualiter mutari effectus cõceſſionis, vt notauit Bald. *in l. qui ſe patris. n.34. C. vnde liberi*, & addenda verba *Auth. de Referendarius ſacri Palatij. §. maneant igitur*, ibi: *Maneant igitur ſecundùm quæ prædiximus, nunc in eadem figura; hæc autem tua eminentia cognoſcens cuſtodiat, vt nullo tempore tranſgrediatur aliquid eorum, quæ à nobis ſancita ſunt, c. vnic. vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, in Decretalibus, §. omnibus*, eis verbis: *Quia non licuit ex pactione, vel conuentione quacumque ſub modo, ac tenore præſcripto cõcedere nullum officium, & tibi retinere prouentus.* Belluga *in ſpeculo Principum, rubr.9 n.30 & 31.* Guillel. de Perno *conſ.16. col.2.* Rebuff. *in tract. de nominat. q.vlt. n.22.* Camill. de Curtis *tract. de feudis lib.1. §. poteſt quoque.* Bernard. Laurent. *de poteſt. Regia c.28. n.19.* Vincen. de Anna *all.44. n.6.* Franchis *dec.370. n.4. vſque ad 7.* poſt Bart. *l. in concedendo. C. de aqua pluuia arcenda.* Menoch. *conſ.1105. & conſ.34. n.13.* Bertaz. *lib.2. conſ. criminali 167.* Petra *de poteſt. Principis. c.24. n.245.* Carol. de Tapia *de conſt. Princ. c.9. n.94.* Soto *de iuſt. & iure lib.5. q.6. art.4.* Greg. de Valent. *q.7. de acceptatione perſon. puncto 2. §.5.* & faciunt verba Guillermi Benedicti *in c. Rainutius, verb. duas habens filias. n.35. vſque ad 38. de teſt. Vnde Principes illi, qui pro beneficiis concedendis pecunias accipiunt, officiarios, à quibus præmium habuerunt, reuocare non poſſunt, cùm beneficium, aut priuilegium accepta pecunia conceſſum non poſſit à concedente reuocari, nec à ſuis ſucceſſoribus; ſecundùm Baldum*, &c. *quia tunc ex contractu ſunt obnoxij ad verbum ſuum non faciendum irritum; ex contractu enim, cùm ſit de iure gentium, etiam Imperator; imò ſummus Pontifex ligatur.*

Maximè quando contractus fuit iuratus, vt hodie 12
in omnibus ſimilibus conceſſionibus adiicitur clauſula: *y lo aſſeguramos por nueſtra fee y palabra Real*, quæ habet vim iuramenti, vt tradit Nicol. Morõn *de tregua & pace verſ. & vbi, ſub verb. Principis.* Surdus *dec.119. n.10. & deciſ.234. n.9. & 10.* Bertrand. *conſ.261. n.5. vol.7.* Burſat. *conſ.78. n.19. vol.1.* ibi, *quòd hoc ipſum etiam iuratur conſuetudine, quia Principes ſub his verbis iurare ſoliti ſunt, & cenſetur argumento textus in l. ſemper in conuentionalibus 9. de regul. iuris.* Idem Burſatus *conſ.304.n.31.* Iaſ. *lib.3. conſ.91. ex n.6. vſque ad n.11.* Aymon Crueta *vol.6 conſ.639. n.22.* Neuiſan. *conſ.68.n.44.* & quòd prædicta verba Principis promittentis ſub fide, verbo, & dignitate ſua, ibi, *pro nueſtra fee, y palabra Real*, ſint irreuocabilia; in terminis vltra prædictos probauit Mynſingerus *centuria 1. obſeruat. 17. n.1. & 2.* & accedente iuriſiurandi religione Imperatoria poteſtas, & maieſtas ei ſubiicitur, vt quadam lege inuiolabili. Bald. *vol.3. conſ.161.n.4.* Mandel. Albenſis *vol.1. conſ.185. n.16.* vbi tradit contractum Principis iuramento firmatum non poſſe ab illo tolli, vel infirmari, etiam in vim legis, vel ſtatuti, & procedit, etiamſi iuſta cauſa reuocationis interuenerit; quia excedit poteſtatem ſæcularem iuramenti infirmatio, & ideo relaxatio iuramenti, quando facienda, per iudicẽ Eccleſiaſticum fit, vt notarunt Iaſ. *in l. fin. n.26. ff. qui ſatisdare cogantur.* Ludou. Rom. *conſ.437. n.6. ad fin.* Becius *vol.2. conſ.116. n.3.4. & 5.* Beroius *vol.1. conſ.180.n.11.* Crau. *vol.5. conſ.963.n.15. & 16.* & iuramẽti relaxationem eſſe ſolùm priuatiuam iudicis Eccleſiaſtici, notarunt poſt Doctores *in c.1. de iureiurando, & in cap. fin. de foro competenti.* Guido Papæ, Aufrerius, Gutierez, Salcedo, Farinacius & alij plures, quos latè

infra nº 13.

infra nº 24.

in terminis tradit Bobadilla *lib.2. Polit. c.17. n.51. in gloss. litt. C.* vbi multis probat tantam esse vim iuramenti, & ad iudicem Ecclesiasticum eius obseruantiam & relaxationem pertinere, & propter illud laicum fieri posse de foro Ecclesiastico, & ideo dubitat, an Princeps secularis possit legibus suis prohibere, ne *in contractibus* iuramentum adiiciatur in fraudem iurisdictionis Regiæ, & sæcularis, & omninò iudicis Ecclesiastici esse omne, quod pertinet ad vim, & dissolutionem iuramenti, constanter & sine dubio tenet idem Bobadilla *d.lib.2. Polit. c.18.num.173.* & praxis apud nos sine dubio obseruat.

Tertiò, quia negari non potest hanc venditionem, vel concessionem officiorum pro pretio esse contractum onerosum. Bald. *in d.l. qui se patris. C. vnde liberi,* Natta *cons.511. n.9. & cons.512. n.15.* Roland. *vol.3. cons.13. n.11.* Surd. *cons.419. n.53.* Gozadinus *cons.14. ad fin. & cons.62. n.19.* Tapia *in l.fin.2.p. c.9. in princ. ff. de const. Princip.* Felinus *in c. qua in Ecclesiarum, n.51. de constit.* Quia vbi interuenit pretium, intelligitur emptio, & venditio, & sic dicendus contractus, Bartol. *in l.1.§.1. ad finem. ff. de superficiebus*, vbi Alexander *in additionibus*, Romanus *cons.252. n.3.* Natta *cons.673. n.3. vol.4.* & addenda quæ ego notaui *decis. Granatensi 12. n.17.18. 1.p.* pro explicatione, & conciliatione *l. naturaliter, §. & si quidem. ff. de præscriptis verbis, cum l.fin. ff. de condict. causa data*, & ideo, quælibet concessio obtenta pro pretio, vel vbi de eo mentio fit, transit in vim contractus. Lotredus ex Baldi authoritate *decis.125.* Iason *vol.1. cons.105. vers. sexto.* Abbas *in c. notauit, de iudiciis.* Anchar. *inc.1. n.8. de constit.* Ioan. Beroius *decis.38. n.4.* ex quibus & aliis comprobat Antonius Petra *de authoritate, & potestate Princ. c.32. in 2. dub. n.136. cum seqq.*

Præsertim si obseruantia subsequuta, maximè consuetudine, & præscriptione immemoriali, firmetur prædicta concessio, quia ita obseruatum, vt Princeps officia concessa non reuocet, diminuat, & alia non augeat; quia cùm immemorialis habeat vim tituli validioris, & qui à Principe concedi potest, vel apertè excogitari, vt latissimè innumeris relatis D. Ioannes del Castillo *lib.7. de tertiis, cap.27. per totum*, & infinuat vulgaris *l.3.§. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiu.* ibi, *iure constituti*, quasi non solùm ex ea constitutum aliquid censeatur, sed iure constituti loco habeatur; & operetur omnes effectus, qui possunt à iure produci, quasi priuilegium ex immemoriali producatur cum omnibus clausulis, & qualitatibus necessariis ad eius validitatem, & robur, & denotat expressè lex nostra *8. tit.15. lib.4. Recop.* vbi loquens de præscriptione immemoriali, tradit eis verbis: *que sea auida en lugar de titulo bastante.* Et iuuant verba Zeph. *cons.4. cons. 459. n.1. & 2.* ibi, *quòd hæc præscriptio, vel consuetudo dicitur habere vim legis, constitutionis, decreti, priuilegij, solemnitatis, vel expressi pacti, & præsumptionis iuris & de iure.* Et colligitur ex *c. super quibusdam, §. præterea, de verb. significat. l.1. §. fin.* ibi, *vetustatem vim legis obtinere. l. lumina, in principio*, ibi, *vetustas, quæ semper pro lege habetur. ff. de qua pluuia arcenda*, & comprobat Bellonus *consil.1. n.5. & 6. & cons.458. n.86. vsque 71. & cons.459. num.7.* & tradit pactum legem dici inter paciscentes, etiam inter Deum & homines omnino obseruandam.

Et quia priuilegium tacitum, quod ex immemoriali causatur, potentius, & firmius est, quàm expressum: nam istud potest à Principe reuocari, cùm voluerit: at verò quod ex immemoriali procedit, non potest reuocari, iuxta Decium *in l. creditori, C. de pactis.* Aymon Crauetta *cons.649. n.9. & 10. vol.4.* & præscriptionem immemorialem æquiparari veritati, pacto, titulo, & concessioni expressæ, sic perinde habetur, ac si titulus legitimus, & potentissimus produceretur. Et apparet videri Principem ex fortiori titulo, qui excogitari posset, concessisse. Sic sanè omnem, & quemcumque titulum includit, fortioremque, quam alium specificum, cùm aduersùs aliam multa obiici possent, quæ contra titulum, quæ ex immemoriali inducitur, non admittuntur, vt latè probauit D. Castillo *tom.7. de tertiis c.3. n.8.10. & 14. c.7. n.13. c.21. per tot. & c.28. per tot. & n.7.* & vt tradit Tusch. *Pract. lit. T. concl.4. per totam*, & Franciscus Becius *cons.180. n.22.* Quemadmodum si aliquid in priuilegio Principis esset expressum, non dubitaretur de eo, ita etiam dicendum extante immemoriali. Et ideo, vt tradit Castillo *c.25.* contra immemorialem non admittitur in integrum restitutio.

Quod etiam procedit, quamuis non fuerint actus negatiui, vel prohibitini, ex quibus videatur incipere prohibitio, & causari immemorialis, si actus, ex quibus causetur, publici, & notorij fuerint Regis Magistratibus, & Ministris, vt de illis dubitari non possit, quia inde inducitur scientia, & patientia Principis irreuocabilis, vt aliud non requiratur, Antonius de Butrio *in c. cùm tanto, n.35. de consuetud.* Natta *vol.2. cons.406. n.20.* D. Castillo *d. cap.28. num.4. vers. verè tamen*, & illud vulgare placitum Doctorum, vt in negatiuis, nisi à prohibitione, non causetur præscriptio, etsi per mille annos, quasi in facultatiuis, quia id procedit, & locum habere potest, quando in casu contra quē opponitur præscriptio, potest aliquis vti sine iure absque aduersarij ministerio; quia tunc quidquid permiserit, videtur actus solùm facultatiuus, & non potest incipere contra illum præscriptio: at verò cùm necessarium est alterus ministerio vti, vt in electione officialis, si aliquis vteretur eo iure, quod spectat ad Principem, videlicet solus munere fungeretur; nec Princeps cùm posset aliud eligere, non fecisset, tunc non debet censeri actus facultatiuus, sed quod respicit ius partis, & iudicium, & potest intendi, & locum habet, & incipere præscriptio, vt in reliquis aliis actionibus. Ita distinguunt Bald. *in rubrica n.3. & 4. C. de condictione ex lege*, Romanus, Angelus, & Imola *in l. si finita. §. postea autem, ff. de damno infecto.* Aymon Crauetta *vol.1. cons.111. n.23. vsque ad finem*, & mirabiliter, & in specie tradit Zephalus *cons.176. n.47. vsque ad 50. vol.2.* statuens prædictum, vt in facultatiuis præscriptio non censetur, procedere in iuribus negatiuis, quibus potest vti is, cui competunt ex se ipso, absque ministerio aduersarij, vt in iure ædificandi in suo, vel si mihi competat ius coquendi panem adquemlibet furnum, vel vti molendino, tunc si per mille annos non vtar hoc iure, non propterea illud amittitur. *l. viam. ff. de via publica.* Et in casu procedunt, quæ in contrarium expendunt Doctores; secus si competat aliquod ius dependens à ministerio alterius, sine quo illo iure vti non possum, vt in fidelitate, qua dominus ex se ipso frui non potest; sed opus est facto communitatis, quæ iuret, & impleat contenta sub fidelitatis iuramento: ideo hæc non dicitur facultas, sed est ius, quod in iudicio deduci, ac peti potest, si non præstetur, ideo præscriptione rectè tollitur, & illa causatur, & Zephalus *n.51.* subiungit hæc verba. *Quòd illa est mera facultas, cui non præscribitur, quæ competit affirmatiuè, & negatiuè ex voluntate eius, cui competit, vt Canonicis faculteas optandi, & non optandi, atque ita vtroque modo sua facultate vtuntur, veluti declarat Felinus in cap. cùm accessissent, n.41. de constit.* Hactenus Zephalus. Ex quo cùm Princeps venderet officium absque eo quòd pactum intercederet, ne aliud crearet officium; sed tamen per tempus immemoriale non creabit, vel si pactum in venditione adiiceret, ne posset aliud vendere, quia non potest ex sua voluntate solùm vti facultate nominandi aliqm officialem;

quia

quia in primo casu non dependet solùm ab ipso Principe facultas, sed illa vti debet cum ministerio alterius nominandi, & in secundo quando se obligauit nouum officium non creare, multo magis ex sola facultate Principis non dependet nominare, quia ad id non faciendum sibi legem imposuit, & obligauit, nullo modo ius facultatiuum respicit nominatio, vt præscriptione tollatur ex prædictis.

17 Quartò id maiorem rationem habet quando consuetudo firmata interpretatione, & obseruantia subsecuta, ex qua Princeps non consueuit alia officia, quàm vendita, & creata de nouo concedere, si damnum ex noua concessione iam venditis officiis sequeretur; quia videtur obtinens illa possidere, vt prædecessores possederunt, vt ex Baldo, Menochio, Deciano, Ponte, Fabio de Anna, Morosio, Cranetta, Surdo, Guterio, & aliis, extante obseruantia subsecuta, & consuetudine interpretatiua non esse necessarium tempus immemoriale, sed sufficere tempus breue decem, vel viginti annorum, probauit Dominus Capycius Galeota *tom. 1. controu. 51. per totam*, maximè *n. 41.* agens de officiis, vt videatur concessa, vt prædecessores habuerunt, ex Bartolo, Mastrillo, Petro Gregorio, Isernia, Ioanne Andrea, Peregrino, & aliis tenuit idem Galeota *contr. 52. n. 31.* Et notãda verba Tiberij Dec. *cons. 44. n. 17. vol. 2.* vbi post Antonium de Butrio, & alios Doctores tradit ibi: *Quòd standum est interpretationi, quam tribuit consuetudo, licèt postea appareat eam non esse bonam, quia talis obseruantia non dicetur noua consuetudo diuersa ab ipsamet lege, vel statutis, sed imò verè dicitur ipsum statutum loqui per consuetudinem sic interpretatum.* Et iterum ibi: *Quia licèt verba statuti, vel instrumenti non seruiant, & licèt consuetudo sola per se non stringeret; tamen statutum, & interpretatio per consuetudinem simul iuncta operabuntur, quòd in tali lege, vel statuto videatur expressus ille casus, quem consuetudo interpretatiua comprehendit.* Et addendæ sunt *l. si de interpretatione 37. cum l. seq. ff. de legibus, c. cùm dilectus, de consuetudine, c. cùm venissent, de iust.* & de iure nostro Hispano *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop.* & quæ ibi notauit Azeuedo *n. 31.* Cumanus *cons. 162. n. 2. & 3.* Cranetta *vol. 5. cons. 942. n. 35.* post Bartolum *in l. neque lege 3. ff. de legibus.* Salicetum *in l. cùm de suo. C. de legibus*, & addenda quæ de obseruantia interpretatiua ego ex pluribus notaui, quoad electionem, & renouationem officialium, *2. p. decis. Granat. 2. n. 3. & dec. 41. n. 11. & 2. p. dec. 53. n. 22.* vbi ex Castrensi, Panorm. Zephalo, Iosepho Ludouico, Menochio, Molina, Mieres, Burgos de Pace & aliis probaui obseruantiam interpretationem in dubiis operari, & licèt in præsenti dubium non sit, Principem nõ posse nec velle contractus suos infirmari, & iuri tertio quæsito detrahere; tamen in terminis hanc sententiam vt non velit, nec possit Princeps augere officia, quando expressè se obligauit non augere, vel cum augmento, infertur maximum damnum iam electis, plures & maioris auchoritatis Doctores tenuerunt.

18 Denique quintò hoc in specie probarunt, ex nostris Tellus Ferdinandus *in l. 26. & 29. Taurin.* 10. vbi postquam tradiderat posse officia à Principe, quasi iurisdictionis origine vendi, & augeri, nec alij Decuriones habentes similia officia possent contradicere, ex Alberico per textum *ibi in l. studentibus. C. de officio Præfecti*, vbi tradit ex eis verbis: *Minuere autem non potest sine causa, propter præiudicium eius, qui tolleretur, secundum Iacobum Rebuffum, & Bartolum in l. comperimus. C. de proxim. sacror. scrinior. lib. 12.* Et iterum ibi: *licèt respectu augmenti quando officia non sint iurisdictionalia, sed tabellionatus, & similia, tunc fortè esset necessaria causa, cùm propter eius augmentum diminuatur vilitas, & valor eius officij, & sic tollitur & diminuitur substantia, & patrimonium subditi, quod ratio, & iura vetant; & hoc est, quod sensit Baldus d. cons. 327. vol. 1. n. 3. ibi: Bene tamen concedo, quòd Imperator, & Papa possunt creare & supprimere dignitates ibi, quia ius quæsitum alteri non potest supprimere. Item Princeps de perpetuo potest facere corruptibile, non tamen in præiudicium alterius, licèt mundi sit dominus.* Et rursus idem Tellus tradit ibi: *Idem in his, qui perpetuò conduxerunt, & similibus, vnde eorum possessio debet esse inconcussa, & si tale augmentum fieret sine causa, possessio illius qui habet officium, quod prius emerat, concutitur, minuitur, & supprimitur illius substantia. Quid enim interest, quod manu Regia pecunia, vel possessio alicuius rei subtrahatur sine causa à subdito, vel habente officium reddendi tot fructus secundùm leges nostras, alteri ei addatur, propter quod dimidij fructus ei auferuntur, dimidius etiam valor proprietatis eius consumitur, & in effectu auferetur possessori eius substantia. Ideo quando talia similia augentur, non solum causa hoc fit, sed & vlteriùs damnum sarciunt possessori certo modo ex liberali munificentia Regis.*

Sed Auendañus *de exequendis mandatis c. 10. n. 4.* 19
dum ex Cassaneo, Alberic. Decio, Rebuffo, & aliis tradit ibi: *Non debet Rex antiqua officia augere extra antiquum numerum.* Et quando ex iusta causa, quæ concernit publicam vtilitatem, augerentur officia, cum Garcia, & aliis tradit Th. Sanch. *lib. 2. cons. moral. c. 1. d. 37. n. 3.* damnum, quod ex augmento prouenerit, resarciendum. Et idem ex Bardaxi probauit Sesse *de inhibitionibus c. 1. §. 4. n. 6. & 7.* vbi tradit actuarios augeri non posse, & in terminis Notariorum augeri non posse vltra numerum designatum, & si augerentur, consumendos, probauit D. Valençuela Velasquez *lib. 2. cons. 21. num. 51. & 52.*

Sed etiam pluribus relatis, Baldo, Cranetta, Surdo, 20
Rolando, Mauro, Soto, & aliis probauit D. Petr. Nog. *all. 5. n. 28. 29. & 30.* dum tradit quando venditur officium à Rege cum certis salariis, & emolumentis, vt à Principe auferri non possunt, nec fieri ordinationes, ex quibus proueniat diminutio emolumentorum, vt ex multis Theologis refert Mastril. *de Magistratib. lib. 1. c. 22. n. 33.* Et si emolumenta diminuãtur, Princeps debet interesse officiali soluere; quia exercitiũ prouenit ex causa onerosa tempore quo fruebatur emolumentis taxatis, & moderatis, tradit idem Noguerol *ibi n. 29.*

Sed vltra Hispanos hanc sententiam tenuerunt plu- 21
res Itali, quos refert Noguer. *n. 32.* & suprà relati Paulus de Castro *in l. si eadem pecunia. ff. de officio Assessorum*, Baldus, Alberic. *in l. 1. ff. de officio Præfecti vrbis*, Surdus *vol. 1. cons. 227. n. 3. & cons. 532. n. 11.* Iacobus Gallus *cons. 59. per totum*, vbi tradit ita contra fiscum iudicatum, Hieronymus Maurus *in additione ad all. 18. Antonij de Mauro patris sui*, idem tenet, & tradit, ita iudicatum in Camera Summariæ contra fiscum, & de simili decisione testatur etiam Thoro *in compendio decisionum, verb. an Princeps possit numerum Scribanorum augere in præiudicium eorum qui emerunt.* Et similiter ita decisũ refert Regens Salernitanus, quem refert Noguerol *d. all. 5. n. 32.* & eandem opinionem tenuerunt Mastrillus *lib. 1. de Magistratib. c. 22. n. 36. & 37.* per textum *in Auth. de Referendar. sacri Palatij*, & aliis pluribus Riccius *5. p. Collectan. 2025.* qui similes decisiones tradit, & comprobat Steph. Gratianus *tom. 5. discept. c. 891. n. 13. 57. & 58.* vbi tenet Pontificem non posse creare nouum officium in præiudicium alterius venditi, Cranetta *cons. 95. vol. 1.* D. Capycius Galeota *lib. 2. controu. 50. & 52. ex n. 20.*

Et idem tenuerunt ex Doctoribus Gallis Cassaneus 22
in consuet. Burgund. rubr. 1. in princ. n. 104. Rebuff. *in l. comperimus. C. de proxim. sacr. scrinior. lib. 12.* & alij, videndus Bobad. *lib. 3. Pol. c. 8. n. 16.* vt quando electio

à Principe fieret contra ſuam promiſſionem, poſſe ſuſpendi admittere officialem, etſi Rex dicat in Titulo, habeatur pro admiſſo.

23 Ex quibus lector, quid in caſu quando obuenerit, poterit decidere, quia facile eſt ex prædictis reſolutionem admittere, ego interim animum non exprimo; quia plures hodie de hoc controuerſiæ ſub iudice pendent, & in re dubia nolim vel iuri Regali præiudicium inferre, aut partium, ne videatur blandiendo Principis poteſtatem damnum irrogare. Illud tamen monendum cenſeo, vt quãuis officia publica vendi poſſint à Principe, ex ſuprà traditis *num. 3. & 4.* tamen nunquam ego venditionem Principem conſulerem, ſed quanto poſſit excuſandam, quia, vt dixit Azor. *lib. Moralium 3. c. 7.* turpe lucrum eſſe, cùm talia officia venduntur, quia qui emerit officium, illius exercitium vendere debet, & ſi cum iuſtitia venditur, nihil boni in Republica eſſe poteſt, & citò eam perituram notarunt Ariſtoteles *lib. 2. Polit. c. 9.* Plato *lib. 8. de Repub.* Saluſtius *in oratione ad Cæſarem de Republica ordinanda*, & Alexander Seuerus, & alij iuſti & prudentes Imperatores venalitatem officiorum abhorruerunt, vt tradit Lampridius in eius vita; & quamuis impudentiſſimus Nero, tamen illud optimum, & bonæ indolis de illo tradit Cornel. Tacitus *lib. 13. annal.* edixiſſe nihil venale, aut ambitioſum in regimine permiſſurum, & ex D. Thom. cùm officium ſub mercede venale admittitur, nihil niſi ad recuperandum, & reburſandum quod datum attenditur. Et vt tradit D. Greg. *lib. 7. ep. 110.* nulla venditis officiis de moribus ſolicitudo, nulla de vitæ defenſione, ſed ille ſolùm dignus, qui pretium ſuffecerit, æſtimetur, ita eis relatis Soto, Caietano, Afflicto, Conrado, Petro Gregorio, Bobadilla, Azeuedo, *& l. fin. C. ad l. Iuliam repetund.* probauit latè Maſtrillus *lib. 1. de Magiſtratibus c. 20. num. 27. vſque 47.* vt quamuis poſſit Princeps ex ſua poteſtate vendere officia, nunquam tamen poterit Reipublicæ conuenire illorum venditio, nec aliqualiter admittendo in officiis iuriſdictionalibus, vel vt fiat à dominis inferioribus, niſi à Principe ſupremo. Et valde notanda ſunt verba *l. 8. tit. 2. lib. 7. Recop.* vbi ſapientiſſimi Reges, Ferdinandus, & Iſabella conſtituerunt, nec munera Decurionũ, in quibus minus damnoſa venditio, apud nos vendi poſſint. Et addenda quæ de ſimilibus venditionibus officiorum, vt licet fieri poſſint, non tamen expedit ea facere, quippe venduntur vt plurimum indignis, & homines inde pronocantur magis ad adquirendas pecunias, quàm ad ſtudia litterarum & probitatis, & qui hæc officia emunt, vt pretium recuperent, non adminiſtrant ea vt debent, ſed multa iniuſtè extorquent, vnde talis venditio peſtis Reipublicæ cenſenda, & exercenda, vt ex Adriano, Medina, Turriano, & aliis probat Diana *Moralium 3. p. tract. 5. reſol. 108. & 6. p. tract. 6. reſol. 3.* vbi ex Ponte, Fragoſo & aliis pluribus exemplis adductis hanc venditionem officiorum improbat in terminis iuſtitiæ & optimæ regendi rationis; & videndus Dinus Saluianus Epiſcopus Maſilienſis, dum de venditione officiorum Hiſpaniæ *lib. 4. de Prouidentia*, tradit, ibi, *Hiſpaniæ, in quibus ſolùm nomen Hiſpaniæ relictum eſt, periere propter impunitatem Nobilium, propter improbitatem criminum, propter officiorum venditionem, propter præmiorum malam diſtributionem, & quia poteſtas quæ prohibere debebat, non prohibuit, in cuius enim poteſtate eſt prohibere, ſi non prohibet, ea iubet agere, quæ non prohibet adimplere.* Et notanda ſunt verba Caroli Scribanij *de inſtitutione Polit. Chriſtiani. lib. 1. c. 27.* ibi: *Imitetur in hac re Alexandrum Seuerum Princeps, quem narrant ampla ſtipendia omnibus, quos in Concilium adlegiſſet, numeraſſe, vetuiſſeque, neque dona acciperent, neque conceſſa à Principe munia venderent, cùm diceret eos, qui munia vendunt, ad operarum ſuarum venditionem neceſſariò cogi, ne fraudi emptio eſſet. Emit aliquis munus aureorum millibus ſedecim, quod ei annuæ ſupra quingentos aureos non pendit. Quid faciet hic emptor? Ne emptionis pretium pereat, operas locat, & vendit, atque ita ex pretij magnitudine ſua cauſarum ſtat iuſtitia pro pecuniæ magnitudine metienda; exiguam numerabit, iuſtitiam referet exiguam; numerabit amplam? iuſtitiam referet amplam, vt menſura æqui, bonique non ius, non ratio, ſed pecunia ſit. Nam quo alio ſe vertat. Alenda vxor, libri, familia, & pro muneris dignitate, pro Regis, aut Principis magnitudine. E ſocietorum etiam more alenda, domeſtica interim res tenuis, parentum ſæpe opes modicæ, vxoria modicæ, muneris annuus prouentus modica omnia, tenuitatem, ac quandam muneris macicm non incraſſabit probitas, non virtus. Ab improbitate ergo, & doctis malis maiora ſperanda, adipanda nimirum. Ex his magis fortiter in tales Valens, Valentinianus, Iuſtinianus ſæuiunt, ſecuri priores, virgis poſterior, aly muneris abdicatione. Quis mihi nunc partes concedat? Vouere poſſum, ſperare non auſim: num venditionem munerum permittere, non permittere operarum, durum, vtrumque permittere improbum, neutrum probum, ita tamen vt Alexandri exemplo quotquot in munere ſunt diuite, pro muneris conditione ſtipendio Princeps remuneretur.*

Poſtremò etiam, nunquam ego conſulerem Prin- 24
cipem, vt à fide data vel contractu aliqualiter deflectat, quia cùm nullum pretioſius Principis pignus, quàm eius verbum, & fides, & non obſeruando vilescit, vt nullus ex vaſallis de Principe confidat; ideo ex plurium ſententia Regalium alienationes, quæ poſſunt, & debent reuocari, non eſſe congruum, vt Princeps reuocet, ſed abſtineat à reuocatione, vt notatur *in l. perfecta donatio. C. de donation. quæ ſub modo*, vt ex Baldo, Molina, Cabedo, Palacio, Rubeo, & aliis notauit Maſtrillus *de Magiſtratibus lib. 1. cap. 18. num. 35.* & de barbaris tradit Iuſtinus, *Fides dictis, promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit.* Et Liuij ſunt notanda verba, ibi: *Fœdus Regi cum Carthaginenſibus erat grauius, ſanctiuſque, quàm Barbaris, quibus ex fortuna pendet fides.* Et pluribus ſacræ Scripturæ locis, authoritatibus, & exemplis comprobat Magiſter Marquez *in Gubernatore Chriſtiano lib. 2. c. 23. §. 2.* in quo multa refert in confirmationem, vt Principes quomodocumque fidem datam obſeruent, & ex D. Thoma, Gabriele, Valquez, & aliis probat *dicto lib. 2. cap. 39. §. 2.* Principem, etſi cenſeatur eſſe ſupra ius ciuile, non tamen cenſetur eſſe ſupra ius gentium, ex quo ad fidei datæ obſeruantiam adſtringitur. Et vltrà videndus Carolus Scribanius *de Politico Chriſtian. lib. 2. cap. 6. pag. 121.* mendacium Principi quantum dedecet, poſtea *pag. 128.* ſubiungit hæc verba. *Fidem etenim ſemel datam intactam, & ſacroſanctam ſeruet, turpiſſimum ſuperiori reſcindere, fidem fallere, & indignus munere eſt, magis ſceptro, qui ſponſiones vtilitate ſua metitur, nec diutius illis inhæret, quàm priuata emolumenta depoſcunt, certè ſi omnium gentium ſententia muliebris, & ignaui animi eſt promiſſa infringere, quid de ſuperiore & Principe cenſendum, qui quod dignitate, & potentia Deo propinquior, hoc etiam promiſſionum conſtantia eſſe debet. De bonis mihi verba, aut quibus nulla improbitas permixta: nam & in impijs, & ſceleratis reſcindenda, non implenda fides eſt, ne quis duplici de crimine maculet, ſceleratam ſponſionem, ſceleratiore opere ſignans. Hinc damnatus meritò Herodes, qui ſtolidam inter menſas, & pocula promiſſionem fatuo iuramento firmatam: nouo in innocentis ſanguine ſcelere funeſtauit, cùm impuris oculorum ſcintillis Prophetæ caput ſaltica puellæ merus & ferculum conſlabellatur.* Hæc ille.

ALLE

ALLEGAT. CXX. & VLT.

De cessione retractus, quando procedat.

1 *Emphyteusis debitori non licet vendere emphyteusim sine facultate & permissu domini directi.*
l.fin.C.de iure emphyteutico.
l.29.tit.8.p.5.
l.69.tit.18.p.3.

2 *Domino directo emphyteusis rectè permittitur eam cuicumque vendere sine voluntate domini vtilis.*
Dominia apud duos insolidum esse non possunt.
l. si vt certò. §. si duobus vehiculum. ff. commodati.

3 *Licet cui plus, etiam licebit quod est minus.*
c.cui licet, de reg.iur.lib.6.
l.non debet.ff.de regul.iuris.
l. Marcellus, de donation.
Auth.multo magis.C.de sacros. Eccles.
Argumentum de toto ad totum valet, quod de parte ad partem.
l.quæ de tota, de rei vendicat.

4 *Vsusfructus personalis seruitus est, & à persona non separatur, nec cedi potest.*
l. si vsusfructus.ff.de iure dotium.
§. 1. Instit. de vsufruct.
l.vsufructu.§.1.ff. solut.matrim.
Cedi non possunt, quæ à persona separabilia non sunt.
l.si mulier.§.ex asse,ff. de iur.dotium.
Fructus, & commoditates vsusfructus cedi possunt.
l.necessariò. §. vltimo. ff. de periculo & commodo.
Decima ecclesiastica laico cedi non potest, vt ius spirituale.
c.causam quæ,de præscription.
c.prohibemus,de decimis.
Laico cedi potest commoditas fructuum decimarum quasi quid temporale.
c.2.de locato.
Decimæ & tertiæ à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis rectè præcedunt.

5 *Tertiarum concessio quasi regalis patrimonij indicatur, vt in censu patrimony cognoscatur.*
l.2.§.25 tit.2.lib.9. Recopil.

6 *Transmissibile quod est ad hæredes, quando cessibile indicatur.*
§.3.§.adquirere,de bonor.possess.
l.si ex pluribus,de administr.tutor.
l.cum solum,§.si puella,de ritu nupt.
l.si stipulatus fuerim,in princ.ff.de verb.oblig.
Factum quasi cohæreat personæ,cedi non potest.
l.fin.in princip.ff.de verb.obligat.
§.sed cùm factum, Instit.de stipulat.seruorum.
Ius quod ex facto producitur cedi potest.
l.si stipulatus fuerim.ff.de verbor.oblig.
l.1.§.vsufructuarius.ff.de noui operis nunt.
l.in Pronunciali 3.§.si ergo ff.eodem.
Nunciatio operis conceditur fructuario nomine domini.
Superficario nunciatio conceditur.
l.operis 6.ff. de noui oper.nuntiatione.

7 *l.metum.§.sed licet.ff.quod metus causa.*
Facultas expellendi alium à detentione rei, vel recuperandæ possessionis, propria authoritate cedi potest.

8 *Personæ, quæ committuntur, non delegantur.*
l.1.ff.de officio eius.

9 *Vindicatio etiam, si ex dominio datur, cedi potest.*
l.fin.ff.de rei vindicat.
l.1.§.de illo.ff.ad SC. Trebell.
Restitutionis auxilium an possit cedi.
l.quod si minor,in fin.ff.de minoribus.

10 *Doctores qui tenuerunt ius retractus cedi posse, & consuetudines referunt quibus cessio admittitur.*

11 *l.si mulier.§.ex asse.ff.de iure dotium.*
Patrimonia antiqua interest Reipublicæ, apud eos, qui habuerunt, retinere.
Lex antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare possit, nisi ex magna calamitate.

12 *Operæ officiales, quæ respiciunt personam eius, cui dantur, cedi non possunt.*
l.si non sortem 23.§. libertus.ff. de condict. indebiti.
l. pro hærede.§. quid tamen.ff. de adquir. hæredit.
l.operæ in rerum.ff.de oper libertorum.
l.vnica.§.ne autem.C.de caducis tollendis.
Sepeliendi ius in re pignerata quod debitori conceditur, non potest cedi.
l.2.ad fin.de relig.& sumpt.funer.

13 *Iura sepulchrorum extraneis cedi non possunt.*
l.quia perinde.§.1.ff.ad SC.Trebel.
l.vel quæ.ff.de religios.& sumpt.
l.ius sepulchri.C.eodem.
l.quædam 62.de adquir.rer.dom.& n.24.

14 *Actiones directæ, vel affixæ ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt.*
Iura connexa personis, aut in priuilegium concessa, non sunt cessibilia.
l.si ex pluribus.ff.de administr.tutor.
l.non solùm.§.si puella,de ritu nuptiarum.
l.Cerdonem.ff de operis libertorum.
Electio quæ à lege, vel testatore alicui concessa, aut delegari valeat.

15 *Declarandi facultas alicui concessa cedi non potest.*
Clientela, vel iurisdictio non potest in alium transferri inuito vasallo, vel cliente.
c.1.§. præterea Ducatus, tit. de prohibita feud. alienat.

16 *Actio hypotecaria sine personali cedi non potest.*
Retractus directi dominij sine dominio cedi non potest.

17 *l.fin.C.de iur.emphyteutico.*
Dictio ipse *excludit cessionem.*
l.sicut.§ fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solvitur.
l. vnica. C. quibus muneribus excusantur ij, qui post impletam,lib.10.
Dictio ipse *denotat personam ad oculum, restrictæ ad eam,& exclusiua alterius.*

18 *l.7.& l.13 tit.11.lib.5. Recop.& n.26.*

19 *Doctores qui tenuerunt ius retractus sanguinis directi dominij, aut similium, cedi non posse, & referunt statuta quibus prohibetur.*
Retractus directi dominij ab illo separari non potest.

20 *Ius retractus in Cathalonia cedi potest.*
Dotis priuilegium ad alios non transit, præterquam ad eos, quibus concessum.
l.1.ff.de priuilegio dotis.

21 *l.sordidorum.C.de excusat.muner.*
l.ætatem.§.fin.de censibus.
l.1.§. permittitur.ff. de aqua quotidian. & æstiua,& n.26.

22 *Retractus sine directo dominio transferri non potest, quasi deficiente qualitate, per quam datur.*

l.nemo plus.ff.de regul.iur.

23 *l.servus si haredi. ff.de statu liberis.*

24 *Servus adscriptitius vendi non potest sine prædio cui adscriptus.*
l.quemadmodum.C. de agricol.& censit.lib.11.
l.in modicis.ff.de contrahend.empt.

25 *Retractum sine dominio cedi non posse plures tenuerunt.*

26 *l.4.§.si sub conditione,de fideicommiss.liber.*

27 *Doctores, qui pro cessione retractus adducuntur, eam denegant in retractu emphyteusis.*

28 *Decisum in curia Regis Alphonsi Aragoniæ contra cessionem retractus.*

29 *l.fin.§.sed nec hac occasione. C. de iure deliberandi.*

30 *Cessibile non est quod ad haredes transmitti non potest.*
Et non omne quod ad hæredes transit cedi poterit.

31 *Communem & veriorem opinionem, quæ negat retractus cessionem tradit Claperius.*

32 *Retractus differentiæ plures.*
Retractus ex reservatione dominij directi,vel communitate rei,vel superficie.
Retractus ex iure sanguinis.

33 *Retractus ex pacto de retrovendendo conventionalis cedi potest.*

34 *Retractus ex directo dominio, vel sanguine respicit ius reale: at verò ille, qui ex conventione, solùm actionem personalem.*

36 *l. 1. ad fin.C.de metallariis, lib.11.*
Cessio rei criminis in præiudicium fisci non admittenda.

An de iure communi Retractus sanguinis, vel ex directo dominio extraneo cedi possit? Pro explicatione l.69.tit.18.p.3. & l.29.tit.8. partit.5. & l. 7. & l. 13. tit. 11.& l.1.tit.15.lib.5.Recop.

1 TEX *l. fin. C.de iure emphyteutico*, prohibetur debitori emphyteusis vendere rem emphyteuticam sine permissu & facultate creditoris,qui vendidit, vt si velit pro eodem pretio, quod emptor vendiderit, rem sibi retinere ratione dominij directi,non aliter venditio procedere valeat, cui rei aliquæ adiiciuntur qualitates, de quibus in eo textu,& probatur iure nostro *l.29.fin.tit.8.p.5.*& formula scripturæ, quæ de hac re concipienda traditur *l.65.tit.8.p.3.*

2 Verùm è contrario dominus emphyteusis, & creditor potest sine voluntate debitoris,qui emphyteusis debito subiacet, suam emphyteusim cuicumque vendere,& ius illius in alium transferre, vt sine controversia de hoc nullus dubitauit, quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter. *l. in re mandata. ff.mandati,* & in terminis notauit Gregor. Lopez *in l.55. gloss.2. q.2.tit.5.p.5.* eis verbis: *Quid tamen si dominus directi dominij vendat suum dominium, an habens vtile dominium habeat ius retrahendi, per istam legem, videtur quòd non, cùm ista lex dicat communalmente desi vno. Et vtilis dominus non habet dominium communiter cum directo, sed subalternantur ista dominia, quia non potest idem dominium esse apud duos. l. vt certò. §. si duobus.ff. commodati. Sunt ergo diuersa dominia, vt notat Bartol.in l. si quis vi. §. differentia. ff. de adquirend. possess. Ad decisionem huius quæstionis facit, quia si dominus directus vult dominium suum vendere, non tenetur emphyteutam requirere, an ipse velit habere æquali pretio, sicut è contra emphyteuta tenetur. Poterit ergo dominus directus vendere,cui libuerit, vt decidit notabiliter Speculator tit. de locato. §. nunc aliqua, versic. 93. licèt dicat, quòd de consuetudine quorumdam locorum ponitur in instrumento, vt si dominus voluerit ius suum vendere, possit emphyteuta pre cæteris habere, etiam pro minori pretio decem vel viginti solidorum, sed hoc est conventionis, non necessitatis, prout dicit Iason in suo retract.de iure emphyteutico, vbi refert, & sequitur dictum Speculatoris.* Et hoc quasi absque vlla controversia non fuit necessarium legibus nostris in specie istud decidere, vt liceret domino emphyteusis illam vendere sine voluntate, & consensu emphyteutæ, quia inde ius ipsius emphyteuticarij nullo modo læditur.

Sed tamen difficultas est,an dominus directi domi- 3
nij, etiamsi illud in totum,& absolutè vendere possit, eius tamen aliquos effectus separatim cedere valeat, vt ius retractus,quod ex directo dominio procedit, & fieri posse suadetur, quia cui licet quòd est plus,debet etiam licere quod est minus.*l. non debet. ff. de reg. iur. Auth. multo magis. C. de sacros. Eccles.c.cui licet 53. de reg.iur.lib.6. l. Marcellus. ff. de donationibus caus. mortis.* Farinac. *cons.60.n.109.lib.1.* Thomas de Thomasset. *in floribus leg.regul.85.* Surd.*cons. 288. n.14:* Ioan. Maria Nouar. *quæst.forens.lib.1.q.24. n.6.* & idem argumentum est de parte ad partem,quod de toto ad totum. *l. quæ de tota. ff.de rei vendicat.* Euerard. *in Topic. legalibus loco 80.* Menoch. *de præsumptionibus lib.3. q.35.n.27.* Surd. *cons.435. n.21.* Cardinalis Tuschus *lit.A.concl.499.*Flamin.*de confident.q.28.n. 106.* Bertaz.*clausula instruct.claus.21.gloss.19.n.1.*& idē Menochius *cons.72.n.5.* Vnde si certum est posse dominum directi dominij in totum illud alienare, & in alium transferre, absque eo quòd empyteuta valeat impedire. Ita similiter in iure retractus dicendum, vt quasi appendix dominij, & eius qualitas possit similiter vt dominium directum in alium transferri, præsertim, quia ex eo nullo modo læditur emphyteuta, cùm ipse dominus directus, vel alius tertius eius nomine ius retractus obtineat,vel consequatur.

Rursus secundò,quia vsusfructus, etiamsi personalis censeatur, & inseparabilis à persona, vt cedi non possit. *l. si vsusfructus, ff. de iur.dotium. §.1. Instit. de vsufruct. l. vsufructu. §. 1. ff. soluto matrim.* & quæ à persona sunt inseparabilia, cessibilia non reputantur. *l.si mulier. §. ex asse. ff. de iur. dot.* Tamen vsusfructus commoditas, & illius fructus possunt ab vsufructuario cedi. *l.necessario. §.vltimo. ff. de periculo & commod. rei venditæ.* & ex Panormitano, Hostiensi, Fabriano del Monte, Bartolo, Romano, Baldo, Bertrando, & aliis probauit Tiraquell. *de retract. Lignagier. §. 26. gloss.1.n.46.* & adducit exemplum: nam licèt decima ecclesiastica laico cedi non possit, cùm sit quid spirituale, *c.causam quæ, de præscriptionibus, c. prohibemus, de decimis;* potest tamen eidem cedi commoditas decimarum.*c.2. de locato,* ex Speculatore & aliis confirmat. Et inde procedunt concessiones Apostolicæ factæ à Pontificibus, Regibus Hispaniæ, & aliis Principibus sæcularibus tertiarum fructuum, quæ sunt pars decimarum,vt referantur ad commoditatem fructuū, non ad ius decimas percipiendi, & iustè fieri posse hanc concessionem tenuerunt D. Thomas 2.2.q.100. art.4.gloss.*in cap. peruenit, verb.laicabilis* 1.q.3.c. quoniam,verb. non licere 16. q. 1. Panormitanus *in cap. ad hæc,de decimis.* Felinus *in c.causam quæ,n.4. de præscription.n. 69.* Soto omninò videndus *lib. 9. de iustitia, q.4.art.3.*ex D.Couarr. Zeuallos,Barbosa & pluribus

D. Castel

D. Castello *de Tertiis c.12. num.21.* & facit *l.1. tit.5. lib. 1. Recop.*

5 Et ideo, quia commoditatis fructuum decimarum capaces sunt laici, ideo, quia in Regali patrimonio sunt tertiæ incorporatæ, de illis cognoscitur in Senatu Regis Patrimonij Hispaniæ, & tenuerunt in terminis, vt ex *l.2. §.25. tit.2. lib.9. Recop.* notauerunt Couarru. Azeuedo, Castillo, Gratianus, Rodoanus, & alij plures, ex quibus ego probaui *in allegat. fiscal. 17. per totam.*

6 Tertiò, quia quod est transmissibile ad hæredes, cessibile est. *l.5. §. adquirere. ff. de bonor. possessionib. l. si ex pluribus, ff. de administr. tutor. l. non solum, §. si puella, ff. de ritu nuptiar. l. si stipulatus fuerim, in principio. ff. de verbor. obligat.* cum Bartolo, Dino, Baldo, & Doctoribus in eis iuribus probauit Tiraquell. *de retract. lignag. §.26. gloss.1. n.47.* ex Angelo, Castrensi, & aliis idem Tiraquell. *ibi gloss.3. n.29.* & iuuat, quia licèt factum quasi cohæreat personæ, cedi non possit. *l. vltim. in princ. ff. de verbor. obligat. §. sed cùm factum. Instit. de stipulation. seruorum.* Tamen ius ex quo factum producitur, cedi potest, vt declarat Bartolus *in l. si stipulatus fuerim. ff. de verbor. obligat.* Iason *in l.1. §. vsufructuarius. ff. de noui oper. nunciat.* Et facit lex *in prouincial. 3. §. si ergo. ff. eodem.* nam quemadmodum vsufructuario etiamsi nomine proprio non competat nunciatio noui operis: eam tamen facere poterit procuratorio nomine. Ita etiam conceditur superficiario in eo textu, & addenda, quæ notantur à Doctoribus *in l. superficiario 5. ff. de rei vindicat.* Videndi Iason *in §. æquè si agat, n.11. Instit. de actionib.* Menoch. *de arbitrar. centon. 1. casu 31.* Pinellus *in l.1.3. p. n.6. C. de bonis maternis.* Morla *in empor. tit.6. in præmissis n. 52.* Donellus *lib.15. comment. c.32.* Eguinarius Baro *lib.6. manual. tit. 18.* Baconius *lib.2. declaratione 43. n.23.* Si igitur nunciatio operis, quæ in rem fit, *l. operis 6. ff. de noui operis nuntiat.* ad alios præter dominos transfertur, & illis competit: ita etiam eius retractus poterit cedi, & in alterum transferri.

7 Quartò facit *l. metum, §. sed licet. ff. quod metus causa*, vbi traditur licere dare pecuniam alteri, vt me à violentia vindicet, & inde admissum, vt facultas, vel ius expellendi alium à detentatione, vel ius occupandæ, vel recuperandæ possessionis in alium transferri possit. Castrensis, Romanus, Imola, Alexander, Baldus, Aretinus, Barbatia, Decius, Guido Papæ, & alij, quos refert Tiraquellus *d. §.26. gloss.1. n.63. & 64.* quia quod licitum est facere, licitum etiam est alteri mandare id fieri, vt tradit Baldus *lib.3. consil.* vbi inquit, quando licitum est bannitum occidere, possum alteri mandare, vt occidat.

8 Tum etiam, quia ius vindictæ, quod alicui communi competit, rectè potest alteri cedi, & solùm prohibetur, quando ius vindictæ ex priuilegio competit, argument. *l.1. ff. de offic. eius, cui mandata est iurisdictio*, vbi causæ quæ ex priuilegio speciali personæ competunt, non possunt delegari; secus verò, quæ à iure proueniunt. Ita voluit Felinus *in c. quæ in Ecclesiarum, col.4. de constit.* Alexander *in l.1. §. vsufructuarius. ff. de noui operis nunt. & in l. si cùm dotem, §. transgrediamur, col. penult. ff. solut. matrimon.* Baldus *in l. per diuersas, q.26. C. mandati.* Romanus *in d. §. vsufructuarius*, cum Angelo, Aretino, Claudio de Seisell. Salicetо, & aliis, quos refert Tiraquellus *d. §.26. gloss.1. num.69. 70. & 73.* Igitur si ius nunciandi potest per alium fieri, & ius vindictæ quod respicit propriam iniuriam, in alium cessione transferri, multo magis ius retractus cessibile censeri oportet.

10 Quintò, nam quælibet actio, vel ius, quod ex contractu competit, vt ex hoc retrahendi rem, vel reuocandi alienationem, potest, vt reliquæ actiones, cessione transferri, vt in pacto retrouenditionis, & iure retractus tenuerunt Paulus de Castro *vol.2. consil. 1. per totum.* Alexander *vol.6. consil.228. n.4.* Barbatia *vol.1. consil.51. n.19. & 20.* Rubeus *consil.146. n.3.* Cassaneus *consil.11. n.35.* & quia omnis actio potest cedi, vt *in tit. ff. de hæredit. vel actione vendita*, & potest etiam cedi rei vendicatio, quæ prætextu dominij, vt retractus conceditur. *l. vltima. ff. eodem*, & vtilis actio cessa, vlteriùs cedi potest. *l.1. §. de illo. ff. ad SC. Trebellian.* & ex Baldo, Cassaneo, Parisio, Barbatia, Cyno, & aliis probauit Tiraquell. *d. §.26. gloss.3. per totam*, vbi *num.1.* tradit neminem id negare præter Angelum, vt retractus conuentionalis cedi possit, sicut cessio procedit, vt illius ius in alterum trãsferatur, quamuis vt minori restitutio concessa, Petrus de Bellapertica *in l. ad officium. C. commun. diuidun.* & Enricus Boic. *in cap. sanè, in fine, de priuileg.* ex *l. quòd si minor, in fin.* & *ibi* Albericus & alij. *ff. de minoribus*, cum Baldo, & multis Tiraquel. *vbi proximè, d gloss.3. n.13.*

Sextò. Hanc sententiam in terminis, vt possit cedi, & delegari ius retractus, tenuerunt, Paulus de Castro *vol.1. consil.335. n.1. & vol.2. consil.1. per totum*, Henricus Boic. *in c.1. de priuileg.* Collectarius *in c. possit, n.48. de locato.* Rosenthal *de feudis. c.9. memb.2. concl. 92. num.6. & 9.* Franciscus de Claperius *decis.100. q.1. n.26.* Roland. à Valle *vol.2. consil.28. num.35. & seqq.* Boherius *decis.191. n.1.* Cassaneus *in consuetudinibus Burgundiæ, rubric.5. verb. rentes, ventes, §.1. q.5. n.29.* Aymon Crauetta *consil.191. n.2. vsque ad n.8.* Azeu. *in l.7. tit.11. lib.5. Recop. n.30.* Et Andrea Siculo, Decio, & aliis probauit Fachinæus *lib.2. controuers. c.11.* cum Baldo, Alexandro, Barbatia, Parisio, Cagnolo, Antonio Rubeo, & aliis tenuit Tiraquell. *de retract. lignag. §.26. gloss.3. n.1. cum seq.* Et consuetudines Borbonienses, Auernienses, Marchienses, Cenomanorum, & Andeganorum refert, quibus ius prælationis, seu retentionis emphyteutæ, vt alteri cedi possit, refert idem Tiraquell. *d. §.26. gloss.1. n.44. & gloss.5. per totam*, vbi quadraginta & septem argumenta pro hac parte expendit, & addendum ita in Dolano Senatu decisum apud Grivellum *decis.45. n.5. cum sequentib.* vbi pluribus probat. 11 12

Sed contraria sententia, vt retractus, vel retentio rei, quando competit iure sanguinis, vel ex retentione directi dominij, nullo modo possit cedi, probatur ex *seqq.* Primum *l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure dot.* vbi fideicommissarius alteri ius suum cedere non potest, antequam fideicommissum sibi restituatur, & quia emptor emphyteusis facultatem redimendi, vel retinendi concessit venditori, ob singularem forsan affectionem in rem, quam vendidit, quia vel maiorum suorum fuerit, vel ab eo adquisita, & ideo redimendi ius ad personam tantùm venditoris videtur esse restrictum, & cessibile, vltra illam non censendum, & cùm hæc qualitas sanguinis, vel affectionis transferri in alium non possit, vel dominium directum non transferatur, quando eius venditor retinet illud, inde cessio non admittenda, Ioannes Faber *in §. ex contrario. Instit. de legat.* Ioann. Igneus *in repetit. l. dudum. col.14. vers. his adde vnum articulum. C. de contrab. emptione.* Et quia maximè interest antiqua patrimonia apud eos, qui habuerunt, retineri iure illorum, nec in alios transferri, & firmatur lege antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare posset, nisi euidentem calamitatem supernenire ostendisset, vt ex eo antiquæ hæreditates conseruarentur, vt tradit Aristoteles *lib.2. Polit. cap.5.* Et hanc rationem, vt retractus iure sanguinis concederetur, ex Baldo, Castrensi, Rosello, Igneo, Decio, & aliis, quos refert Tiraquel-

ius *de retractu lignagier. §.26. gloss.1. numero 39. 40. & 41.*

12 Secundum, etiam operæ officiales, quæ respiciunt personam eius cui præstantur, cedi non possunt, *l. si non sortem 26.§.libertus, versic.finali,* & *ibi* Iason *de conditionindebiti.l. pro hærede. §. quid tamen, ff.de adquir. hæredit.* quia huiusmodi operæ adhærent personæ, *l. operæ in rerum. ff.de oper. libertor.* ideo nec delegari possunt.*l.unica, §.ne autem,C.de caduc.tollendis.* Baldus *in l. liberti. C. de operis libertorum.* Alexander *in dict. §. libertus, in vltimo notabili.* Et huc etiam respicit ius sepeliendi in rem pigneratam concessum à lege debitori, non potest alteri cedi. *l.2.ad finem.ff.de religiosis & sumptib. funer.*quia, vt tradit Romanus *consil.*484. incipit, *Hoc quod dicimus,* & ius à lege ex humanitate, vel æquitate alicui concessum in re alteri obnoxia ad ipsius commoditatem,& alterius incommodum cedi non potest, quod nostræ quæstioni rectè conuenit.

13 Et facit iura sepulchrorum extraneis cedi non posse,*l.quia pereinde,§.1 ff.ad SC. Trebellian.*licèt transeat ad hæredem extraneum. *l.vel quæ, in princ.*ibi. *qualescunque sint.ff.de religiosis, & sumpt. funer. l. ius sepulchri. C. eodem. l.quædam 62. ff.de adquir.rerum dominio,* vbi monumentum cedi non potest, nec ad alium transferri sine vniuersitate, vt notarunt Bartol. *in eodem textu, & in l.pro hærede.§. si quid tamen. ff. de adquir. hæredit.* Ioan. Faber *in §.1. ad fin. Institut. de adquisit.per adrogat.* Igitur quidquid respicit ius sanguinis,vel causam hæreditatis,vel vniuersitatis,si cessibile non est:ita similiter retractus,qui conceditur ex iure sanguinis,vel directo dominio,ab illo separari non debet, vt solùm cessione ad alium transeat.

14 Tertium,omnes actiones directæ,velut affixæ ossibus nostris,nec separabiles,cedi non possunt, gloss.& Castrensis *in l.si Sticho.ff.de peculio. gloss.in l.3. in princip. ff. pro socio, & in l. 1. & ibi* DD. *ff. de obligat. & action.* Speculator *tit. de cessione actionum, vers. quod si habens directum.* Afflictus *decis.333. ad fin.* cum Paulo de Castro, Iasone, Platea, & aliis probauit Tiraquel. *dict.§.26.gloss.1. n.*58. & quia iura annexa certis personis singulariter, & in priuilegium cedi non posse, tenuit Bartol. *in l. etiam. ff.de iureiur. per l. si ex pluribus. ff.de administr.tutor.l. non solùm. §. si puellæ,ff. de ritu nuptiar.* & argument. *l. Cerdonem. ff. de operis libertorum*; quia ius merè personale, quia personam non egrediatur, cessione transferri non potest,Dinus *in cap. priuilegium personale, de regul. iur. lib. 6.* & *ibi* Archidiaconus, & addenda plura iura, quæ latissimè ego notaui, an electio alicui concessa censeatur personalis, vt ad alium transire non possit, nec personam excedat illius,cui eligere conceditur, & cedi non valeat, *in 1.parte decis. Granatens. 31. num. 1. vsque ad num.10. & à num.20. vsque ad 27.*vbi multa inuenies, quæ ad hoc mirè conducunt; quia in hac quæstione de illo quæritur, an electio, quæ concessa à lege, vel contractu domino directi dominij, vt possit ex contractu recuperare, quod vendidit, aut omittere possit cessione eius personam egredi, vel in alium transferri.

15 Quartum prædictis accedit, vt sicut facultas eligendi non debeat excedere personam illius, cui concessione cedi possit, vt ego latissimè notaui *dict. decis. 31.*& in terminis nostris ex Bart. *in l.si stipulatus fuerim. ff. de verbor. obligat.* Castrensi, Aretino, & aliis expendit Tiraquell. *d.tit.§.26.gloss.1.num.76.* ita etiam ex eodem Tiraquello *num.77.* facultas declarandi cedi non potest, nec à persona, cui concessa, auelli, gloss. *in l. idem Pomponius.§. vltimo. ff.de rei vindicat.* Bartol. & alij *in l.inter stipulantem,§.1. de verbor.obligat.* & quemadmodum iurisdictio, & clientela, quam debet dominus vasallo, vel clienti illis inuitis, non potest cessione in alium transferri,ex *cap.1.§. præterea ducatus, tit. de prohibita feudi alienatione per Fredericum,* & ex Cyno,Baldo,Iasone,Curtio iuniore, Ioanne Andrea, Guidone Papæ, & aliis pluribus probauit Tiraquell. *dict. §. 26. gloss.1.num.* 78. ita ius retractus non poterit inuito debitore emphyteusis in alium cessione transferri.

Quemadmodum actio hypothecaria sine personali 16
cedi non potest, cùm sit eius accessoria,gloss. *in l. vltim. verb. pateat. C. de hæreditate. vel actione vendita.* Baldus, Cynus,Albericus, Salicetus, Castrensis, Carolus Ruinus, Ægidius Bellamera,& alij, quos refert Tiraquell. hoc ad nostram quæstionem expendens, vbi proximè *num.*74.multo minus ius retractus poterit cedi absque eo quòd dominium directum transeat, cui omnino adhæret retentio rei pro eodem pretio,& si dominus directus velit retractum transferre, non aliter facere poterit, quàm si omne dominium transferat,aliàs per se solus, & separatus retractus cessibilis non est.

Quintum, etiam ex ipsis legibus, quæ retractum 17
concedunt,probari videtur; nam *in l.fin. C. de iur emphyteutico*, traditur ibi, *Disponimus attestationem domino transmitti, & prædicare quantum pretium ab alio re vera accipi potest; & si quidem dominus hoc dare meluerit, & tantam præstare quantitatem, quantã ipsum re vera emphyteuta ab alio accipere potest, ipsum dominum omninò hoc comparare.* Ex quo denotari videtur hoc solum vero domino permitti,non cessionario,qui dominus directus non sit: nam dictio *ipsum* respicit dominum verè existentem, vt in terminis nostris notauit Tiraquellus *de retractu conuentionali §. 1. gloss. 6. num.25.* facit gloss. *in §.fuerat, verb. ipsa. Institut. de actionibus.* ibi, *vis facienda est in eo, quod dicit ipsa: nam alius non admittitur ad tale priuilegium.* Et comprobat Baldus *volum.5. consil. 304. n. 1.* Geminianus *consil. 108. num.2.*& licèt Franciscus Claperius validissimus assertor contrariæ opinionis,vt suprà retulimus,tamen eius doctrina suffragatur nostræ interpretationi *d.l.fin.in prædictdecis.*100.*q.2. num. 2.* vbi loquens in simili de statuto concedente prælationé debitoribus in pignore iam distracto, & mouens quæstionem, vtrùm istud ius prælationis esset cessibile, concludit nullo modo alienari,aut in alium transferri posse, propter verbum *pars ipsa*, quo vtebatur illud statutum. Nota ibi, *Quia pronomen* ipse, *est demonstratiuum, habetque præcisam, ac veluti personalem demonstrationem eius, cui adiicitur, & significat personam verè existentem, ideoque cùm persona stat permissio, non transit ad extraneum. l. sicut. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur.* Et addendi Ancharanus *lib.2.q.45.num.4.*ex Ripa,Cephalo,Cagnolo, & aliis, vt illud pronomen *ipse* personalissimum sit,probauit Menochius *tom. 2. consil. 143. num. 25.* & facit textus *in l.unica,*& quod ibi notant omnes, *C. quibus muneribus excusentur ij, qui post impletam militiam, lib.10.* & addenda, quæ de dictione *ipse*, vt demonstret personam ad oculum sic personalissima,restricta ad personalitatem,& exclusiua alterius,cum Baldo, Romano, Zasio, Socino iuniori, Rolando, Cephalo, Grato, Gratiano, Natta, Seraphino, Chalda Pereira, Surdo,Tuscho, & aliis innumeris probauit Augustinus Barbosa *dict.177.num.2.4 5.6.& 7.*

Rursus in terminis retractus sanguinis iure nostro 18
hæc sententia probatur; ibi, si ille, qui fuerit proximior, noluerit retrahere rem ipsam, tunc etiam post nouem dies alter consanguineus non poterit retractu vti *l.7.tit.11.lib.5.Recop.*&;quod magis est,in retractu conuentionali valde notanda est *l. 13. eod.tit.11.lib.5.*

expende

expende verba: *Quando concurren en sacar la cosa vendida por el tanto, el pariente, mas propinquo con el Señor del directo dominio, o con el superficionario, o con el que tiene parte en ella, porque era comun; prefierase en el dicho retracto el Señor del diretto dominio, y el superficionario, y el que tiene parte en ella, al pariente mas propinquo.* Igitur si in retractu sanguinis proximior ille, cui competit, ita eius persona adhærere videatur, vt alius proximior post tempus nouem dierum vti retractu non possit, quasi præoccupet proximior ex sua persona ius retrahendi, & in alium non transferatur, si omiserit proximior vti retractu in termino à legibus statuto, & adeò retractus conuentionalis cohæret dominio directo; quia vt eius appendix censeatur, ideo *in d.l.13.* dominus directus superficiarius, aut qui commune dominium habet, consanguineo in retractu præferatur, inde apparet personalissimum esse ius retractus, & dominio directo cohærere, ita vt sine translatione, aut venditione dominij directi non possit ab illo separatus retractus cedi, aut delegari.

19 Denique textò hanc sententiam in terminis tenuerunt Ruinus *lib.1. conf.72.* & ex sententia Petri, & Cyni, idem tenuit Angelus *in l. ad officium. C. communi diuidundo.* Vbi tradidit non licere consanguineo, qui ius redimendi habet ex statuto, vel consuetudine illud alteri cedere, & innumeros pro hac sententia post Baldum, Angelum, Salicetum, Boherium, Paulum Parisium, Corrasium & alios refert Tiraquell. *d.§.26. gloss.1.* vbi *n.2.* ex Philippo Decio *consil.222.* mentionem facit statuti Lucani Turmonensis, Arbetensis, Borbonensium, Engolimorum sanctorum, Angeriarum, Altimarchiensium, & aliarum consuetudinum, & constitutionum, ex quibus consanguineus qui cesserit retractum, ab eius iure cadit. Et hanc eandem sententiam relatis contrariis opinionibus tenuit Guido Papæ *decis.411. n.1.* vbi resoluit ius retractus non esse cessibile, nec separabile à directo dominio, & ita semper decisum in Parlamento Delphinali; idem docuit Petrus Iacobus *ad titulum de actione in rem pro emphyteosi, verſ. Quid si directus dominus, columna 10.* Cassaneus *in consuet. Burgund. tit.de censes, §.1. verb. retenue, n.1. fol.1372.* ibi *Istud ius retentionis est ius, quod habet dominus censualis, vt si res vendatur, possit eam retinere pro eodem pretio. Intellige tamen quod poterit eam retinere pro se, non pro alio, cui cedere vellet, quia hoc ius prælationis cedi non potest*, Ioan. Igneus *in repet. l. dudum. C. de contrahend. empt.* vbi expenditur verbum *ipse dominus*, quo vtitur *l. vltima. C. de iure emphyteot.* & addit ibi, *quod si talis facultas fuerit cessa, non poterit cessionarius vti eiusmodi facultate, per textum notabilem in l. vnica. C. quibus muneribus excusentur hi qui post impletam milit. lib.10.* Nicol. Boherius *ad consuetud. Bituricens. tit. de la retenuë des choses venduës. §.1. verſ. & intellige, fol.48.* atque iterum *suo tit. de retract. lignag. §.3. verſ. & idem est in domino, vt non possit ius prælationis alteri cedere.* Canetius *in Extranagant. Volentes. § sed an ius istud, n.1. vsque ad 13. fol.102.* & 203. Vincent. de Franch. *decis.17. num.7.* Mastrillo *consil. vnico, post primam partem suarum decisionum n.30. vsque ad 32.* Chaldas Pereyra *cons.30. num.49. vsque ad 51.* ex Petro Iacobo Aurelio, Alberico, Saliceto, Iasone, Baldo, Alexandro, Guidone Papæ, & aliis probauit Griuellus *decis. Dolana 45. n.5.* etsi contra ab eo senatu decisum.

20 Et eandem sententiam, vt ius retractus *d.l. fin. C. de iur. emphyteut.* nullo modo possit cedi iure communi, adductis Guidone Papæ, Ranchino ad Cassaneum, Ludouico Peguera Solsona *in lucerna laudemiorum*, & Ioanne de Sacares probauit doctus Fontanella *de pactis nuptialib. 1. p. clausula 4. gloss.12. num.37.* vbi alter tradit procedere ex constitutionibus, & consuetudine Cathaloniæ, in qua dominus directi dominij potest vti *fatica*, ita retractum appellant per se, vel per alios, ex Bartolo, & Guidone Papæ, idem tenuit D. Cardinalis Tuschus *practicarum lit. C. concl.212. n.28.* ibi, *Extende, quia ius præferendi in emptione rei emphyteutica, quod habet dominus, cedi non potest*, Bart. *in l.4. §. cùm igitur in 1. q. C. de in diem adiection. Guid. Pap. dec.411.* Quod similiter amplectitur Caballinus *millesloquio 88. n.1.* & in nostris terminis ex Baldo, Cyno, Castrensi *in l.3. in fine. C. comm. diuidundo*, Boherio, Parisio & Tiraquello probauit Petrus Gregorius *lib.26. Syntagm. iuris c.18. per totum*, vbi resoluit proximum hoc ius retractus alteri non posse cedere, & addit rationem: *Etenim propter affectionem in res maiorum, & vt conseruentur integræ familiæ priuilegium hoc indultum est proximis, & perinde per cessionem extendi non debet ad extraneos.* Et iterum prosequitur, & tradit ibi; *Quemadmodum nec ius prælationis, quod competit dominis directis vendentibus, clientibus res emphyteuticarias, vel censuales, non potest cedi extraneis, nec pro alio, quàm pro ipsis ab illis retineri.* Et confirmat exemplo dotis, quia eius priuilegium ad alios non transit ab illis, quibus nominatim datum. *lib.1. ff. de priuileg. dot.* & reprehendit Franciscum Mignonum, qui in consuetudinibus Andegauensibus tenuit hoc ius cedi posse, & ex Tiraquello *de retractu lignagier. §.26. gloss.3. n.45.* tradit Petrus Gregor. *d. cap. 18. n.1.* pro nostra opinione iudicatum fuisse Parisiis, & valde notanda sunt verba eiusdem Tiraquelli *d. num.45.* vbi postquam in præcedentibus numeris neruosè defenderit, & fundauerit opinionem, quando non ex iure sanguinis, aut dominio directo emphyteusis competat retractus, sed ex conuentione inter contrahentes, tunc sine dubio cedi possit, tradit, ibi: *Verùm audio contrarium à sanctissimo nostro Senatu Parisiensi fuisse iudicatum, id quidem sanctissimè & optimo iure, quia si aliter dicerem, esset semper in facultate contrahentium fraudare consanguineos iure retractus, id scilicet pactum retrahendi apponendo in contractu, & postea altero amico emptoris id ius donando, ideoque & facillimè nostra constitutio retractus eludi posset, contra l. vltim. §. vbi autem. C. de bonis, quæ liberis, & c. commissa, de electione lib.6. cum simili lib. Nec vero simile est statuentes id intellexisse, imò verò si interrogati fuissent, id quod diximus statuturos fuisse, ideo pro statuto habendum esse, ex sententia glossæ, &c.* vbi ita explicat Tiraquell. Galliæ constitutionem, *verb. Du conuentional*, ex qua admittit ius retractus ex conuentione proueniens posse cessione in alium transferri.

Facit etiam pro eadem nostra opinione doctrina 21
Baldi *in l. si seruus, lectura finali, n.1. ff. ad legem Aquiliam*, vt concessio facta respectiuè ad præeminentiam domini, non potest transferri ad eum, qui dominus directus non fuerit: nam deficit essentiale subiectum huius prærogatiuæ. *l. fordidorum. C. de excusationibus munerum lib.12.* Canetius *in Extranag. Volentes. §. sed an ius istud*, vbi huic rei consentit, & Signorolus *consil.81. num.7.* eis verbis. *Cùm ergo in persona cessionarij deficeret illa causa, debet deficere effectus illius beneficij luitionis. l. ararem. §. fin. ff. de censibus. l.1. §. permittitur, de aqua quotidiana & æstiua.*

Vlteriùs Mastrillus in consilio vnico post partem 22
suarum decisionum tradit *n.30. vsque n.32.* ibi: *Nulla lege cauetur, quod alius, quàm directus dominus ad ius prælationis, quando vtilis dominus rem vendit, eamque ob causam, qui dominio directo caret, huiusmodi prælationem obtinere nequit, tanquam destitutus primordiali qualitate, & fundamento recognitionis præstandæ ab inferiori domino, vnde cessionarius simplicis retractus,*

vt

vt aduerſarius noſter, beneficio prælationis non vtitur. Et videndus Afflictis *in tractatu de iure Protomiſeos. §. 12. intra triginta dies, num. 52.* ibi: *Quia ius congrui poteſt cedi cum re ipſa, & conſequenter tranſmittitur ad hæredem cum ipſa re, ſed iure congrui ſeparato à re, quia non poteſt hæres inſtitui, & ſic non intelligitur iſta materia.* & aptiſſimè notauit Baldus *in eodem tractatu Protomiſeos num. 5.* vbi vt traderet retractum ex communione, vel vicinitate, non eſſe ceſſibile ſine ipſis bonis, in quibus fundamentum vicinitatis, vel communionis conſiſtit, tradit eis verbis: *Quoniam ex coniunctione ipſa adquiritur & naſcitur tale ius, vnde volens tale ius, quod quis habet, alteri cedere, vel donare, oportet quod faceret eum coniungi, ſicut ipſe eſt: nam ſicut ipſe ſine prædicta coniunctione nullum ius haberet, ſic & alius, quoniam ſine ipſa re coniuncta tale ius naſci non poſſet, ſeu transferri, quia nemo plus iuris in alium transfert, quàm ipſe habet. l. nemo. ff. de reg. iur. & ſic contractum facere non poſſet niſi traderet rem, quam coniunctam habet fundo vendito, qua non tradita illud ius remanet apud eum, ac per conſequens ceſſio eſt inutilis.*

23 Deinde cùm qualitas hæc directi dominij ſit natiua originali, & comitantia (vt ſic loquar) huius prælationis, ſine illa ceſſio procedere non poteſt, argumento textus ſingularis *in l. ſeruus, §. hæredi. ff. de ſtat. liberis*, vbi cùm ſeruo relicta eſſet libertas, ſi decem aureos hæredi dederit, & dominus ſeruum vendiderit, & poſtea relictis hæredibus deceſſerit, in quæſtione, an ſtatu liber debeat decem dare hæredibus, aut domino eius emptori, tradit Iuriſconſultus decem emptori danda, quia, reſpectu dominij ſerui hæredem in conditione comprehenſum, & cùm dominium non habeat, quia vendidit, non illi, ſed emptori domino ſerui decem præſtanda, & nota verba nobis aptiſſima ad ea, quæ notauimus ibi: *Qua cauſa facit ambulatoriam, vt ita dixerim, conditionem, dua ſunt enim cauſæ per quas in primi hæredis perſona conditio impletur dominij ratio, item perſonæ demonſtratio prior cauſa tranſit in omnem ſucceſſorem, ad quem peruenerit ſtatuliber per dominij tranſlati confirmationem ſequens perſonæ dumtaxat eius, qui demonſtratus eſt hæredi.* Ex quo cùm directi dominij ratio ad ius prælationis & retractum conſideretur, non poteſt ceſſio procedere abſque eo quod ſimul dominium reſpiciat, & ſeparatus ab eo retractus cedi non valebit.

24 Iuuat doctrina Caſtrenſis, etſi pro contraria parte adducti *in l. apud antiquos. num. 8. C. de furtis.* vbi adducit ſimilitudinem ſerui adſcriptij, qui non poteſt vendi ſine prædio dominante. *l. quemadmodum, C. de agricolis & cenſitis lib. 11.* nec locus facer de per ſe, ſed cum vniuerſitate fundi. *l. in modicis. ff. de contrahend. emptione. l. quædam. ff. de adquirendo rerum dom.* Et idem tradit Tiraquellus *de retractu lignagier. §. 26. gloſſ. 1. num. 39.* vbi loquitur de vicino & conſorte, & poſtea hoc ipſum extendit ad contractum emphyteuticum, *num. 43.* ibi: *Et id quidem, quia iſta qualitas dominij ceſſat in extraneo, niſi totum ius emphyteuſis cederet, vt diximus ſuprà in vicino*; quod etiam admittunt ex noſtris Chaldas Pereira *conſil. 30. n. 51.* & Aduendañ. *de cenſibus c. 87. n. 4.* vbi poſtquam cum hac diſtinctione intelligendos Caſtrenſem & Collectarium, qui contrà tenuerunt ceſſionarium poſſe vti iure prælationis, tradidit hæc verba: *Si verò ceſſio fiat, non totius iuris, ſed retentionis, vel prælationis tantùm, & dominus in ſe reſeruauerit directum dominium, non competeret ceſſionario ius retractus, atque ita intelligendi ſunt plures maximi nominis viri, dicentes dominos feudi, vel emphyteoſis, non poſſe cedere ius prælationis, ſeu retentionis, quod habet in re feudali, ſiue emphyteotica.*

Sed in terminis noſtri caſus, vt ius prælationis in fructibus fundi emphyteutici, quod domino datur ratione directi dominij, non poſſit ad alium ceſſione transferri, quia eſt priuilegium perſonale, & quod magis, procedit ex æqualitate, quàm iuris rigore, cum Cyno, Baldo, Alberico, Saliceto, Signorolo, Caſtrenſi, Alexandro, Afflicto, Barbatia, Bologneto, Igneo, Iacobo Bruno, Marino, Freccia, Rebutto, & Romano, qui in ſpecie tenuerunt, & aliis relatis probauit Surdus *2. p. conſ. 205. num. 26. vſque ad 24.* Et hanc eandem ſententiam ex Montaluo, Antonio Gomezio, Ioanne Fabro, Platea, & innumeris probauit Matienzo *in l. 7. gloſſ. 2. n. 23. cum ſequentibus, vſque ad fin. tit. 11. lib. 5. Recop.* & ſolùm limitat *n. 27.* ex retractu, qui non procedit ex reſeruatione dominij directi, ſed ſolùm ex conuentione, quaſi quando procedit ex iure ſanguinis, vel reſeruatione dominij, tunc nullo modo cedi poſſit, & circa id videnda plura, quæ præter ſuprà adductos notarunt Galbanus *conſil. 10.* Chaldas Pereira *de iure emphyteutico lib. 4. c. 16.* Camillus Borrellus *in tom. ſummæ deciſ. tit. 55.* 25

Præterea, quia cùm ex legibus hoc ius tribuatur domino dicto emphyteuſis, vt conſtat *d. l. fin. C. de iure emphyteutico*, quam ſuprà *num. 17.* ita explicatam relinquimus, & ex noſtris legibus Regni *lib. 7. titul. 11. lib. 5. Recop.* de qua ſuprà *num. 18.* & vltrà expendenda ſunt verba *d. l. 7. ad finem*, eis verbis: *y lure que la quiere paraſi, y que no lo haze por otro engaño*, quaſi perſona iſſimum cenſeatur retrahendi ius, vnde cùm id habeat relationem ad ius ſanguinis, vel ad directum dominium *l. 13. tit. 11. lib. 5. Recop.* ideo omnino excludendus ceſſionarius, in quo prædictæ qualitates non exiſtunt, vel dominium directum non tranſlatum. *l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotidian. & æſtiua*, vbi ius aquæ ducendæ quod fuerat conceſſum perſonæ reſpectu prædiorum, non ad quemlibet hæredem porrigitur, ſed ſolùm ad illum, ad quem illius prædij dominium tranſierit, quia ille ſolus habet ius impetrandi tale priuilegium. *l. 4. §. ſi ſub conditione. ff. de fideicommiſſ. libert.* eis verbis: *Et magis eſt, vt ei dari debeat, cui bona adiecta ſunt, quaſi tranſlata conditio videatur.* & addenda gloſſa ſingularis *in cap. bonæ memoriæ 2. verb. palliun, de poſtulatione Prælatorum.* Decius *vol. 1. conſil. 78. n. 3. & 4.* Franciſcus Becius *conſil. 28. num. 53.* Aymon Cranetta *vol. 6. conſ. 984. n. 54.* 26

Poſtremò hæc ſententia confirmatur ex ipſis Doctoribus, qui pro contraria adducti, vnde ſimul eis, quæ in oppoſitum expenſæ, potere reſponderi, quippe Paulus de Caſtro, qui Achilles oppoſitæ opinionis *vol. 1. conſil. 335. num. 5. & vol. 2. conſil. 1.* nihil contra hanc ſententiam tenuit, imò illam apertè probat, quia ſolùm loquitur in iure prælationis, & retractus, quod prouenit ex pacto de retrouendendo, quia tunc quaſi quælibet actio perſonalis cedi poteſt: at verò in caſu noſtræ quæſtionis in retractu iure ſanguinis, vel ex directo dominio emphyteuſis. Idem Caſtrenſis expreſsè contrarium tradit *num. 1. ad finem*, eis verbis: *Nam quæritur, vtrùm talis proximior poſſit tale ius, quod cepit, tibi competere, vendere, vel cedere alicui extraneo, ſi fortè ipſe non habet pecunias pro re emenda, & determinat ipſi quod non.* Et ex Baldo, & aliis comprobat, & quamuis in ſimplici pacto de retrouendendo admittat ceſſionem, tamen id procedere, & limitandum tradit, quando ceſſio fieret creditori, *d. conſil. 1.* ibi: *Et iſtam partem teneo, ſcilicet quòd dicta ceſſio valuerit potiſſimè, quia facta creditori, & ſic videtur facta ex cauſa neceſſaria, poſito etiam quòd eſſet facta alteri, quàm creditori, non valeret.* Igitur vltra quàm non procedit opinio Caſtrenſis in noſtro caſu, ſed in longè diuerſo, de quo ſtatim dicemus, quando prælatio, & 27

retra-

retractus competit ex pacto de retrouendendo, quod valde differt à retractu sanguinis, vel dominij directi, & similium, vt statim dicemus. Sed & idem Castrensis *d. consil. 335.* nihil contra facit, quia nihil de hoc casu, sed in diuerso omnino loquitur, vt ibi apparet.

28 Sed etiam Collectarius *in c. potuit, de locato*, nihil contra statuit, & solùm concludit dominum directum posse habere prælationem nomine suo domus, aut prædij, & postquam vsus fuit retractu, poterit ipsam rem, quam retraxit, in alium transferre; non verò disputat an possit ante retractum eius actio cedi, & ea vti, & ipso retractu cessione eius, quod pertinet ad nostram disputationem, de qua nō loquitur Collectarius & Rosenthal, qui in contrarium expenditur *de feudis c. 9. membro 2. concl. 92. n. 6. & 9.* Potiùs pro hac sententia, vt cedi retractus non possit, facere videtur: nam quamuis in eis numeris cessionem admitteret, id ex arbitrio suo sine iure, vel auctoritate tradit, solùm ex mente, & voluntate conficto fundamento, videlicet, quia ratio principalis, cuius intuitu dominus feudalis præfertur extraneo emptori, non est consolidatio vtilis dominij cum directo, sed vt dominus pro arbitrio suo, re iam retracta vti possit, vt propter liberalitatem suam hanc habeat etiam spem renertionis, & tanto citiùs feuda à domino concedantur. Sed id solum ex arbitrio tradit Rosenthalius, nec de illo aliquod fundamentum adducit, imò postea ad casum, de quo quærimus, transit, & tunc solùm tradit valere cessionem retractus, quando dominus directi dominij non solùm vendit retractum, sed etiam dominium, vel ius feudale, & in additione litt. G. in terminis emphyteusis, vel casus, resoluit non posse cedi priuilegium retractus, & adducit authoritatem Antonij Cannetij *in Extrauag. Volentes. §. sed an istud, n. 4. & 5.* qui tradit *ita in Curia Regis Alphonsi Aragoniæ iudicatum fuisse.*

29 Similiter Francilcus Claperius *decis. 100. q. 1. n. 26.* pro ea sententia, vt cessio retractus denegetur, retorquendus, quia licèt distinguat inter iura dominij præeminentiæ, vt hæc transferri non valeant, nec discedere à dominio, tamen ea quæ sunt commoditatis, velut retractus, & ius prælationis, possint in alium transferri, vt vsusfructus quasi seruitus personalis cedi non potest; tamen eius commoditates sunt cessibiles. Sed circa hanc distinctionem animaduertendū, quia siue prælatio consideretur in domino directo ante factam venditionem, vel post illam perfectam, nunquam debet censeri simplex commoditas, sed præeminentia superioris dominij directi, & ab eo non separabilis, vt notauit Guido Pap. *decis. 411. n. 1.* ibi: *Dominus directus potest rem emphyteuticariam, quando alienatur, retinere; sed hoc est verum, si velit eam retinere nomine suo: nam si velit nomine alterius eam retinere, non posset. l. fin. §. sed nec hac occasione. C. de iure deliberandi, Auth. vt de cætero non fiant commutationes, circa medium, collat. 5.* & Additionator Stephanus Ranchinus *in annot. vlt. d. decis.* tradit, ibi: *Ius prælationis, quod habet dominus in re censuali, quæ venditur, vt eam possit retinere pro eodem pretio, per l. fin. C. de iure emphyteutico, ipse dominus habet illud ius in suam vtilitatem, vt eam rem possit pro sua causa retinere. Neque in alterius gratiam poterit illud ius cedere, cùm sit personale & affixum ossibus ipsius directi dominj, imò quod magis est, si dominus ille directus ius istud prælationis alteri vendiderit, talis emptor non poterit eam rem censualem ab emphyteuta venditam retinere iure directi dominij, cùm tale ius prælationis sit quoddam ius personale, quod soli domino directo competit.*

30 Pro quo etiam expendendus Antonius Cannetius *vbi suprà n. 6. & 7.* & nota verba: *non enim ius redimendi, quod competit ex hac lege, alia ratione competit respectu personæ: ideoque non potest transire ad quamlibet personam, in qua non transit eadem qualitas, quia illud quod non est transmissibile ad quemlibet extraneum, non est cessibile. l. ex pluribus, de administrat. tutorum.* Quia licèt negatiuè procedat hoc argumentum, non verò è conuerso, vt omne quod est transmissibile ad hæredes, continuò sit cessibile, vt cum Alexandro, Iasone, Decio, Bertrando, Ruino, & aliis reprehendens eos, qui contrà tenuerunt, tradit Tiraq. *d. §. 26. gloss. 1. num. 48.* videlicet retractus ad hæredem transeat, non ideo erit cessibilis. Et iterum addit *n. 9. vsque ad n. 12.* ibi: *Pro qua opinione facit ratio Baldi in rubrica. C. de nouo Codice componendo, col. fin. dicentis, quòd illud quod conceditur alicui vigore alicuius præeminentiæ, non potest in alium transferri: quis enim negabit hoc ius redimendi domino concessum fuisse ob præeminentiam directi dominij, ideo non posse cedi, vnde videtur, quòd ista opinio est vera & tenenda, quinimo communis, à qua non est in iudicando recedendum.* Et postea respondet Collectario, & quia ille opponebat de praxi, & stylo Tribunalium, quo cessio admittebatur. Et iterum tradit *n. 12.* ibi: *Nec obstat quòd ita obseruatur, quia de ista obseruantia non constat, quinimo contrarium fuit decisum in Curia Regis Alphonsi, & sic seruata opinio quæ videtur vera,* &c.

Vnde cùm appareat hoc ius prælationis non censeri commoditatem rei, sed qualitatem dominij directi, videtur ex sententia eiusdem Claperij non posse procedere cessionem, sed & ille apertiùs denotat *in d. decis. 100. q. 1. n. 18.* dum tradit quòd ab illo admissum cessionem retractus procedere iuxta consuetudinem suæ Prouinciæ, ex qua fieri potest, cùm consuetudo possit contractum de nouo inducere, & stipulationem de iure inutilem efficacem reddere. *l. 1. prine. C. de rei vxoriæ actione.* Nota verba Claperij ibi: *Et si cui forsan duo priora responsa non plenè satisfaciant, accipiat tertium, vt dicamus tria argumenta contraria procedere de iure communi, quo iure secundùm communem, & magis approbatam sententiam ius prælationis cedi non potest, vt superiùs probatum est: quæstio autem nostra procedit secundùm consuetudinem huius Prouinciæ, & statutum, quo ius prælationis domini est vendibile, cessibile, & à persona domini separabile.* Et idem Claperius *n. 18.* de sententia, quæ non admittit cessionem, tradit *hanc partem veriorem esse, & melius fundatam, atque approbatam à peritis.* Et rursus iterum *ibi n. 35.* subiungit, ibi: *Quo ius prælationis dominicum secundùm communem scribentium opinionem non est cessibile, nec separabile à persona domini, & re dominante; sed nos loquimur inspecta consuetudine nostra, ac statuta quibus ius prælationis domini, cum sit apud nos cessibile, alienabile, ac vendibile cuicumque.* Igitur ex eisdem, qui contrariam tenuerunt, hæc sententia confirmatur. 31

Sed vt omnino res ista manet explicata, distinguendum est de differentia specierum prælationis, & retractus. Quia prima est, quando procedit ex reseruatione dominij directi, vel ex communi rei proprietate, aut quia in illa quis superficiem habet, quo casu ex qualitate retentionis dominij directi, aut rei communione, vel iure superficiei retractus, qui conceditur hac de causa ex Doctoribus suprà relatis, non erit cessibilis, propter rationem, quam expendit Ioannes Ignens *in repetitione l. dudum, n. 52. vsque 59. C. de contrahend. empt.* & Chaldas Pereira *cons. 30. num. 49.* affirmans, nota verba: *Quod talis cessio exiitit apud cessionarium sine effectu, sine robore, sine succo, sine vita, sine spiritu: quoniam qualitas à lege requisita vbi cessat, etiam in casu particulari, cessat quoque legis dispositio. l. 4. §. toties, ff. de damno infecto, c. indemnitatibus, §. pennlt. de elect. lib. 6.* 32

Altera

33 Altera verò species prælationis, seu retractus procedere potest, quãdo ex sola partium conuentione inducitur absque eo quod aliqua lege specialiter inducatur, vt *in d. l. fin. C. de iur. emphitent.* vel lege nostra 19. *tit.* 8. *part.* 5. & aliis de iure Hispano, de quibus suprà *num.* 1. & 18. ex iure sanguinis, vel dominio directo emphiteusis, sed solùm contrahentes paciscantur, vt etiamsi dominium directum non reseruaretur, tamen pactum fieret, vt intra certum tempus res vendita non vendatur. Et quamuis non fieret pactum de retrouendendo; conuentio tamen in venditione facta, vt quandocumque emptor vellet alteri rem vendere, tunc primus venditor in illa præferẽdus esset, si illam vellet, quo casu non ex iure dominij directi consideratur retractus, sed quædam prælatio ex conuentione, & cùm illius ius solùm respiciat actionem personalem, vt reliquæ actiones personales cedi possunt, ita hoc ius, & in his terminis loquuntur Castrensis *vol.* 2. *consil.* 1. Alexander *vol.* 6. *consil.* 228. *n.* 4. Barbatia *vol.* 1. *consil.* 51. *n.* 19. & 20. Cassaneus *consil.* 11. *n.* 15. Rubeus *consil.* 146. *n.* 3. & plures alij, quos refert Tiraquellus *de retractu conuent.* §. 26. *gloss.* 3. *n.* 1. & *per totam.* Rolandus à Valle *vol.* 1. *consil.* 28. Crauetta *consil.* 191. *n.* 2. *vsque* 8. Fachinæus *lib.* 2. *controuersiar. cap.* 11. Azeuedo *in l.* 7. *tit.* 11. *lib.* 5. *Recopilat. num.* 30. *vers. secundò limita*, vbi postquam cum Mancino & aliis expressè tenuit retractum ex directo dominio, vel iure sanguinis, non esse cessibilem, limitat quando solùm procedit ex conuentione; & ita distinguit Hermosilla nouiter 1. *part. resolutionum, ad Partitas in additione glossæ* 2. & 3. *l.* 42. *tit.* 5. *partita* 5. *n.* 3. & 4. Sed etiam in hac specie conuentionalis retractus cessionem nec dum admittendam tradit additio Parisiensis ad Rosenthalem *de feudis tom.* 1. *cap.* 9. *memb.* 9. *concl.* 9 2.

Et huius rei differentiæ ratio in eo consistit, quia 34
quando solùm ex conuentione prælatio inducitur, non est aliquod ius reale, vt ex directo dominio emphyteusis, aut communitate rei, vel superficie, sed solùm quædam actio personalis quæ ex sua natura cessibilis, & ita hanc differentiam expressè distinguentes prædictos casus tenuerunt Tuschus *practicar. litt. C. conclusione* 212. *n.* 28. & 29. Guid. Pap. *dict. decis.* 411. Cabalinus *milleloquio* 88. *n.* 1. Petr. Gregor. *lib.* 26. *Syntagm. iur. c.* 18. & hanc differentiam, vt cedi non possit retractus sanguinis & emphyteuticus, licèt conuentionalis cedi possit, notauit Parladorius *sesquicenturia differentia* 209. *n.* 3. & 4. Hermosilla *vbi proximè*.

Denique in hac controuersia meum sensum non ex- 35
primo, quia sub iudice quæstio, & cum Senator sim, solùm relinquo lectori, vt iudicium ex prædictis Doctoribus & rationibus quid statuendum eligat; in causa verò fisci, cùm prælationem habeat ius fiscale, si colonus fisci vendere velit fructus, quo casu fiscus in eis præferendus, vt notatur ex textu, *in l.* 1. *ad finem. C. de metallariis, & metallis, lib.* 11. ex qua id deducunt Bartolus, Ioannes Platea, Lucas de Pẽna, & Rebuffus, vt tradit Surdus *consil.* 205. *num.* 1. & quoties se obtulerit casus decidendus, & illud certius credo, etiamsi ex conuentione prælatio inducatur, & illa competat ei qui reus fuerit criminis, etiamsi possit cedere prælationem & retractum; si tamen ex hoc damnum fisco inferatur, nullo modo nescio admittẽnda in præiudicium fisci, ex eis, quæ latè ego notani in decisionibus Granatens. 2. *p. decis.* 55. *per tot.*

FINIS.

INDEX

INDEX

Rerum & Verborum, quæ his duabus Partibus Allegationum Fiscalium continentur.

Prior numerus partem; Alter paginam; Tertius eiusdem paginæ sectiones margini adscriptas designat.

A

Abbas.

ABBAS potest præcipere Religiosis cum vitæ periculo, quod pertinet ad bonum religionis. 2.181.22
Potest præcipere subditis & Religiosis, vt tempore pestis infirmis ministrent, etiam cum vitæ periculo. ibid.

Ablatiuus absolutus.

Ablatiuus absolutus inducit necessitatem. 1.184.41
Inducit conditionem. 1.251.23

Absentia.

Absentiæ impedimentum extenditur ad ægritudinem, & quodcumque impedimentum. 1.264.64

Absurdum.

Absurdum vitandum. 1.189.25
Absurdi vitandi argumentum validum. 1.27.10

Accessio.

Vide *Argumentum.*

Accessorium.

Accessoria corruunt cum principali. 1.156.39
Accessorium non venit cum principali in translatione iuris de vno ad alium, quando accessorium diuidi potest à principali. 2.17.32
Accessoria, vel connexa non dicuntur quæ ex diuersis causis proueniunt. 2.25.6

Accidens, & Accidentalia.

Accidens & qualitas rei non potest superesse re consumptâ. 2.61.10
Accidentalia quæ in consequentiam veniunt, non attendenda. 1.89.17.1.289.8.9.& 292.8

Accrescendi ius.

Accrescendi ius non datur, nisi inter coniunctos. 2.140.32.
Non procedit in contractibus, etiam lucratiuis. ib.

Accuso, & Accusator.

Innocentius III. non credidit Regi Hispaniæ accusanti Episcopum. 2.123.17
Accusare qui non debet iudicialiter, tenetur tamen denunciare. 1.340.77
Accusator & testis vt idem sit non admittendum. 2.123.17.

Acta.

Acta iudicialia faciunt rem notoriam. 1.93.13
Actis iudicialibus fides adhibenda, quia eorum magna auctoritas. 1.356.88
Acta sunt vehicula ad iudicium. 2.210.11

Actio.

Actionem fisco vtilem fiscalis potest intendere, etiamsi requirat speciale mandatum. 1.6.24
Fiscalis etiamsi à Rege prohibeatur contra aliquem actionem intendere, poterit iustam proponere. ib.
Actio popularis est recuperare quę ad Regis Patrimonium spectant. 1.37.45
Actiones personales nisi viginti annis, reales nisi triginta, non præscribuntur. 1.109.46
Actio extincta transactione, potest suscitari si non impleatur transactio. 1.137.27
Actio extincta suscitatur in fisci fauorem. 1.138.31
Actio inanis ex qua non potest debitum consequi. 1.171.11
Actio pro dote rei vxoriæ bonæ fidei est. 1.176.15
Actio iudicati an ex sententia confirmante, vel ex confirmata nascatur. 1.192.18
Nascitur ex condemnatione. 1.193.28
Actiones mixtæ quæ. 1.287.11
Actionē qui ad rem habet, rē habere videtur. 2.82.11
Actio ciuilis non tollit criminalem. 2.104.32
Actio ciuilis & criminalis concurrere possunt. ib.33
Vide *Delicta.*
Actio mixta dicitur quæ respicit publicam vindictam, & interesse partis. 2.105.35
Actio & passio in eodem concurrere non possunt. 2.175.4

Actus.

Actus voluntarius censetur ab emptione discedere. 1.115.89.
Actus consuetus fieri licitus creditur. 1.118.6
Actu, vel titulo annullato, ex legis resistentia, omnes illius effectus cessant. 1.127.9
Actus conditionalis non dicitur in esse productus. 1.152.3
Actus conditionalis pendente conditione subiacet resolutioni. 8
Actus conditionalis nullum producit effectum pendente conditione. 9
Actus prohibitus à lege nullus censendus. 1.154.25
Lex quæ permittit actum alicui, & aliis prohibet etsi

etsi non habeat clausulam irritantem, nullum reddit actum contra legem factum. 26
Actus qui fit in fraudem legis, nullus est, nec claudatur iuris dispositio, etiamsi lex actum non irriter. 27
Actus qui fit contra legem quando valeat, subiacet rescissionis. 1.155.30
Actum qui impugnat, non potest eo iuuari. 1.174.4
ex Actu quo quis lucrum capit, dolus magis, quàm error præsumitur. 1.195.8
Actus censetur factus prout fieri debuit. 1.327.40
Actus voluntarius vt ad necessitatem reducatur, requiritur tempus immemoriale. 2.97.8
Actus est nullus non seruatâ formâ. 2.155.5
Actus directè tendens vt quis se occidat, non potest esse licitus. 2.179.6

Administratio.

Administratione generali concessa, non datur facultas alienandi. 1.56.16
Administratio non committitur alicui, vt perdat. 2.68.5
Administratio, & omne quod ad illam pertinet, habet priuilegium prælationis. 2.137.9
Dignitates habentium illi præferendi, qui in actu administrant. 10
Vide *Dignitas.*

Administrator.

Administrator bonorum non potest deteriorem conditionem domini facere. 1.174.5
Administrator bonorum debet sibi soluere, & à se exigere, aliàs imputabitur. 2.63.21

Adulterium.

Adulterij nouiter inducta pœna mortis. 2.112.3
Lenocinium est, adulterium approbare meritum. 6

Aduocatus.

Aduocatus consultus de causa respondens non potest esse iudex. 1.8.4
Aduocatus alterius partis poterit à litigatoribus Iudex eligi. 5
Aduocatus partis aduersæ inimicus recusari potest. 1.9.13
Aduocatis crescit præmium ex allegationum volumine. 1.262.36
Aduocatus potest compelli suscipere patrocinium. 1.319.30
Non potest esse Iudex in causa, in qua fuit Aduocatus. 2.210.7
Aduocatus etsi non possit esse Iudex in causa in qua Aduocatus, poterit tamen iudicare, & non poterit recusari. 10

Ædificio, & Ædificium.

Ædificandi furnos, vel molendina non inducenda probatio, nisi exprimatur, quamuis alicui concedatur territorio cum furnis & molendinis. 2.16.23
Ædificare suo loco cuicumque licet, quamuis præiudicium alteri fiat. 24
Territorij dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vasallorum præiudicium facere. 27
Ædificium destructum, & postea restitutum, dicitur nouum ædificium. 1.108.34
Ædificium solo cedit. 2.163.30

Æqualitas.

Æqualitas contractuum naturalis. 1.83.17
Æqualitatis seruandæ causa receditur à iuris regulis. ibid.

Æqualitas, & Æquum.

Æquitati repugnat ampliùs quàm interesse petere in iudiciis bonæ fidei. 1.162.12
Æquitas semper in pecunia reddēda seruāda. 1.207.10
Æquitas nisi scripta non admittitur contra ius scriptum. 1.219.20
Æquum est naturâ, vt qui locupletior factus, maneat obligatus, nec cum alterius iactura locupletur. 1.180.18

Æquipollens.

Æquipollens non dicitur quod nō æquipollet. 1.155.34

Ærarium.

Ærarium, & fiscus differunt. 1.1.2. & 1.46
Lex Papia inducta propter necessitatem ærarij, cessante bello abolita. 1.3.5
Ærarium respicit pecuniam publicam populi, non Principis. ibid.
Seditiones plures ex indigentia ærarij. 7
Augustus ærarium militare separari à reliquis pecuniis instituit. ibid.

Affectus.

Affectus delicti puniendus, cùm procedit ad actum externum. 1.235.12
Affectus in delictis atrocioribus punitur, quamuis non pœna ordinaria, sed extraordinaria. 14

Agens.

Agens pro pretio non renunciat actioni aliàs sibi competenti. 2.142.12

Alcalde.

Castellæ populi regulariter eligunt Alcades ordinarios. 2.18.1

Alcauala.

Alcauala à pecho distinguitur. 1.67.14
Vide *Gabella.*

Alienatio.

Alienationem regalis Patrimonij non potest nec debet permittere Rex vt administrator regni. 1.36.40
Alienationes in Regni præiudicium non valent, etiam iuramento confirmatæ. 37.41
Alienatio regij Patrimonij facienda cum consilio Senatus. 42
Consilio alienationem fieri valdè vtile. 1.55.14
Administratione generali concessa, non datur facultas alienandi. 1.56.16
Fisci res sine fiscalis interuentu alienari non potest. 1.57.25
Alienatio quæ fit in maioratus perniciem, censetur prohibita. 2.32.4
Alienatio permissa, vt aliquid ex pretio fiat, an emptor teneatur curare, vt in illud conuertatur. 5
Alienatio reseruata fieri potest, etiamsi fraude alienetur; reseruantis alienationem bona possunt vendi pro soluendis eius debitis. 2.33.9
Alienationis nomine continetur quælibet hypotheca, vel obligatio bonorum. 10
Alienatio permissa vt subrogaretur pretium in maioratu, vt vellet, alienam non inducit conditionem, sed modum. 18
Vicinis inuitis non debet Princeps alienare. 2.141.5
Populi non possunt bona, quæ ad vsum publicum destinata, alienare. 2.151.6
Vide *Populus.*
Alienatio omnis emptionis verbo explicatur. 2.161.8
Aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione. 2.25.10
τὸ Alius significat rem diuersam, non similē. 1.201.12
τὸ Alius arguit similitudinem. 2.43.30

Allegatio.

Allegationem in lite fieri cum scientia & consultatione domini litis, præsumitur. 2.76.4

Alphonsus R.

Alphonsus Rex, nomine Castus, pluribus calumniis à domesticis ex agitatus. 2.122.9

Alphonſius VI. Rex Caſtellæ. 2.126.7
Almoxarifazgo non ſoluebatur quo rebus quæ ad exercitum adducebantur. 1.285.4

Aluarus de Luna.

D. Aluarus de Luna, Magiſter Ordinis D. Iacobi, fuit capite punitus à Rege Ioanne II. 1.324.26
Regem Ioānem II. petiiſſe abſolutionem à Pontifice pro ſupplicio Magiſtri, non liquet, & fuit tempora quo nondum factæ concordiæ. ibid.

Ambitio.

Ambitio euellenda. 1.276.47
τὸ Amplius denotat inclusionem præcedentē. 1.147.6
τὸ Amplius non includit, & ampliat in diuerſis perſonis. 1.177.23

Angaria.

Angarium vſus. 1.259.6

Animus.

in Animo quæ, difficilis probationis ſunt. 1.195.12
Animus talis præſumitur, qualis fuit præcedentibus. 2.210.9

Annexio.

Annexio probanda ab eo eo qui allegat. 1.260.21

Annibal.

Annibal coactus deſerere Italiam ex pecuniæ indigentia. 1.3.3

Antecedens.

Antecedenti deſtructo, debet conſequens deſtrui. 1. 268.103

Apes.

Apum rex ſine aculeo eſt. 1.9.15

Appellatio.

Appellationis effectus tollitur, quando periculum in mora. 1.11.12
Appellatio à Prætoribus Curiæ in cauſis vectigalium, ad Senatum regalis Patrimonij interponitur. 1. 282.27
Appellatio eſt de iudice inferiori ad maiorem. ibid.
Appellatio, an in locis dominorum vaſallorum poſſit ad dominos interponi. 2.20.16
Appellari non poteſt à iudice domini loci ad ipſum dominium. 21.18
Appellatio admitti non poteſt à taxatione legis. 2.48. 21
Appellatio in dubio ſemper admittenda. 2.154.30
Appellatio ſolet ratihabitionem inſinuare eius quod geſtum. 2.169.14
Appellatio in Hiſpania non eſt à iudicibus ſupremis, ſed ſupplicatio ad ipſos. 1.209.4
Approbare videtur actum qui poteſt reprobare, & non reprobat. 1.345.11

Aqua.

Aquæ vſus communis nec pretio emitur. 1.286.1
Aqua mulſa vnde dicatur, quomodo fiat, & ad quos vſus deſeruat. 3
Aqua dum miſcetur amittit ſuam naturam. 1.287.13
Aqua in aliquibus regionibus vendi ſolet. 288.17

Arbitrium.

Arbitrium abſolutum reſpicit liberam voluntatem. 1. 201.9
Arbitrij mentio ad regulatum & boni viri arbitrium referendum. 1.205.39
Arbitrio alicuius relictum liberam voluntatem inducit. 2.33.8
Archangeli Michaëlis & dæmonis controuerſia de ſepulchro Moyſis. 2.132.12

Arena.

Arena fructus fundi. 2.164.36

Argumentum.

Argumentum à ſolitis valet. 1.18.19
Argumentum à ſuperfluitate vitanda, eſt validum quando ratio diſpoſitionis ſuadet. 1.251.25
Argumentum de beneficiis ad officia procedit. 1. 263.52.
Argumentum ab ordine litteræ validum. 1.273.23
Argumentum valet de toto ad partem. 1.279.9
Argumentum ab ſpeciali validum. 1.285.7
Argumentum de pacto ad ſtatutum valet. 2.16.28
Argumentum à ſuperfluitate futile eſt. 2.17.35
Argumentum de officio ad beneficium valet. 2.81.5
Argumentum de caſu ſpeciali ſumi non poteſt. 2.82. 13
Argumentum vt res valeat quantum pro eo datur, non procedit quando ab ignorante emitur, & venditio non rectè fit. 2.114.9
Argumentum feudorum & commendarum. 2.72.15
Argumentum de beneficio ad officium, & è contra, non valet. 18
Argumentum maioratus & feudi valet. 19
Argumentum à ſpeciali officiorum. 2.169.12
Argumentum de toto ad totum valet quod de parte ad partem. 2.222.3

Ars.

Artes duas exercens vtriuſque oneribus ſubiicitur. 2. 176.13

Articulus.

in Articulo *del cobro* gabellæ ſummariè recuperantur. 1.20.3
Articulus *del cobro* habet plenariam cognitionem. 1. 21.6

Artifex.

Artifices ædificiorum priuilegio augendi, non grauandi. 2.164.34

Aſſignatio.

Aſſignatio bonorum permiſſionis, ſequitur naturam promiſſionis. 247.22
Ataulphus Epiſcopus Compoſtellanus. 2.128.24. & 131.7
Athanaſius. ibid.23

Attributum.

Attributa ſunt alimenta Principis, & iuſtè percipit cùm ſubditi deſignant. 1.300.12

Auaritia.

Vide *Munus.*

Auaritiam valdè vitare debent Magiſtratus. 2.134.8
Auaritia, & idololatria copulantur. 9
Auaritia non ſolùm animum lædit, ſed & corporis ſalutem. ibid.

Augmentum.

Augmentum ſuperueniens pars rei cenſetur. 1.157.2
Augmentum & acceſſio non facit vnum corpus, ſi res quæ accedit, ſeparata ſit. 4
Augmentum non comprehenditur diſpoſitione, quando in eo militat diuerſa ratio. 1.158.11
Limitatio adiecta augmento, videtur rem aliam conſtituere. 12
Augmentum intolerabile eſt, quod induceret læſionem. 1.159.20
Augmentum quod maximè nocet, debet reformari. 21
Augmentum de quo non potuit cogitari, facit augere penſionem. 1.169.24
ad Agmentum inducta non poſſunt operari diminutionem. 1.174.7
Augmentum quæ reſpiciunt, non debent operari diminutionem. 1.189.24
Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem. 1.298.11

Augmentum debet esse eiusdem substantiæ, non diuersæ. 1.260.22
Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione. 24
Augmenti & decrementi eadem est ratio. 1.290.12
Augmenti & diminutionis eadem ratio. 2.36.13
Augmentum vt comprehendatur concessione, debet esse eiusdem substantiæ. 2.43.27
Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione generali, & dicitur immoderatum, quod excedit dimidium. 29
Augmentum latens differt ab extrinseco. 2.83.19
Augmentum non comprehenditur in quo est diuersa ratio 20
Augmentum feudi, vide *Feudum.*
Augustus. 1.4.7
Ayamonte cum Regnum Hispalense à Mauris vindicatum, iterum ad Castellam,& ad illud redactum. 1.49.12

B

Baca de Castro post egregia opera in sedandis Prouinciis Peruanis duodecim annis in arce calumniosè detentus liber euasit. 2.123.10

Bannitus, & Bannum.

Banniti possunt permitti à principe vt occidantur à quocumque. 2.191.8
Princeps potest permittere, vt banniti à quocumque occidantur. 2.206.52
Pragmatica noua Castellæ de morte bannitorum exornatur. ibid.
Banni repositio à principe facta an extendatur ad bonorum restitutionem. 1.217.6

Barateria.

Barateria est similis crimini læsæ Maiestatis. 1.240.3
Barateriam probant tres testes singulares de tribus actibus,nostris legibus. 1.241.5
Barclaij notanda verba contra. Aduocatos expenduntur 2.213.19

Belgium.

Belgium anno 1635. virtute & robore D.Infantis Gubernatoris defensum, 1.338.65
Belgij nouæ conspirationes in multis cum antiquis conueniunt. 1.354.71
Belgij capitula antiquorum fœderum cõueniunt cum eis, quæ in hac noua tregua proponebantur. 72

Bellum.

Belli calamitate inductum debet pacis lenitas sopire. 1.54.2
Belli causa remisso pensionis peti nequit, quando Bellum erat tempore conductionis. 1.84.25
Bellum quod imminet tempore conductionis, excludit remissionem pensionis, quæ respicere debuit conductor. 85.26
Bellum quod Princeps facit ex necessitate Principatus,ei non imputandum. 27
Bellum quod posset dare causam remissionis,non prodest si imminebat 1.92.7
Bellum non tribuit causam remissionis pensionis,nisi bello commercium impediatur. 1.93.14
Bellum quod infert Princeps,iustum præsumitur. 1.96.7
Bellum inimicis mouere non potest tribui culpæ Principis. 1.98.22
Bellum quod iustum dicatur. 1.306.1
Bellum iustum est ad compescendos Hæreticos. 1.2
Bellum propter iniurias vindicandas iustũ est.1.307.12
Bellum Hæreticis faciendum ab Ecclesia. 13
Bella grauiora quæ cum finitimis 1.308.18
Bellum extra Hispaniam geri valdè interest 21
Belli timor idem operatur quod bellum ad tributa imponenda. 23
Bellum quod in confinibus est, in Regno esse censetur. 1.311.7
Nobiles quando possint ad bellum vocari,& compellantur ire. 323.20
Mulieres tenentur in casu rebellionis Regni viris deficientibus ire ad bellum. ibid.
Belli & regiminis dispositio ad Principem pertinet. 1.351.47
Consiliarij excusati bello personaliter assistere. 2.177.25
Bellum vt potest esse iustum,ex causa publica,ita duellum quodipsum respicit. 2.191.6
Bellum iustissimum est quando infertur tyranno, vel rebellantibus vasallis. 7
Bellum ex vtroque latere non potest iustum esse. 2.200.26
Bellum potest iustum præsumi ex vtroque latere ex alterius inuincibilis ignorantia. ibid.
Bellum iustum contra tyrannum. 2.206.50
Vide *Duellum.*
Beltrandus de Cueua. 2.198.17

Beneficium.

Beneficium Principis latissimè interpretandum. 1.46.1.& 2.43.28 *gallya 40. n.8.*
Interpretandum, etiam contra ipsum concedentem. 1.216.2
Beneficium Principis decet esse mansurum. 1.289.6
Beneficia duo obtinens debet vtrique seruire, in digniori per se,in alio per substitutum,si sint incompatibilia. 2.176.16
Beneficia duo qui obtinet,debet illorum onera subire, etiamsi sint vnita; si tamen vnio non sit per viam incorporationis. 2.177.18
Vide *Vnio.*
Bertrando Claclinio plura Rex Henricus donauit. 1.64.40
Monera noua in Castella cusa fuit, & deterior, vt soluerentur Bertrando, & eius militibus stipendia 41
Bironius Dux, 1.332.19.& 341.86

Biscaini.

Biscaini non coguntur suis expensis dominum Bizcaye ad bellum sequi, nisi intra limites Prouinciæ. 1.312.12
Biscaini receptis stipendis, etiamsi Nobiles sint, debent ex suis foris dominum sequi ad bellum,etiam ex Biscaya. 13
Foros & consuetudines Biscayæ non derrahere Regis seruitio, quia egestas Prouinciæ tributorum solutionem non admittit. 14
Biscaini cùm inuaderetur eorum Prouincia,aut timeri posset,debent dominum sequi suis expensis,pro defensione, si dominus non habeat vnde stipendia soluat. 15
Biscaini,cùm necessitas vrget,immunitates pro defensione Hispaniæ,& domini seruitio dimiserunt. 1.313.18

Bona fides.

Bona fides requiritur ab initio præscriptionis immemorialis. 1.71.16
Bona fides præsumitur in immemoriali,& ex præsumptione accipienda opinio eorum,qui tradunt non requiri. 17
Bonę fidei contractus etiam sine mora,vel conuentione recipiunt quod alteri præstari æquũ est.1.208.17
Bonam fidem habet; nec præscribit qui non potest habere titulum. 2.30.2

Bona.

Bellum non nisi ex auctor. Consilii H. Consultum fuit. pag. 318. n. 26.

Bona.

Bona ſunt acceſſoria perſonæ,& pretioſior perſona.1. 216.2

Bona quæ à fiſco venduntur, ſi dominus illorum ſciens non contradicit,amittit ius. 1.217.12

Bona debitoris vendita ad petitionem creditoris alicui tertio, an ex reſtitutione gratioſa debitor petere poſſit oblato pretio. 1.219.22

Bona præſumuntur libera. 1.230.18

Bona præſumuntur potius eſſe vicinorum,qui ea poſſident, quam domini populi. 19

Bona in quibus ius ſolarij, non poſſunt transferri in Eccleſiam vel in Capellaniam. 1.231.29

Bona dicuntur deducto ære alieno. 2.35.5

Reliquum relictum quomodo accipiatur. 6

Bona poſſidens in duobus locis, in vtroque eſt collectandus. 2.176.14

Brutus & Caſſius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Iulium Cæſarem, qui primus libertatem Romanorum oppreſſit. 2.206.51

Bulla.

Bullarum retentionis quæ in Hiſpania conſueta ratio. 1.145.30

Bullæ exemptionis Equitum militarium non admiſſæ in Hiſpania,in caſibus exceptis. 1.325.28

Bullæ Pontificum non ligant niſi vſu recipiantur in Regno. ibid.

Bullæ Pontificum quæ prohibent duella, procedunt ad vindicandas iniurias priuatas. 2.191.5

C

Calumnia.

de Calumnia non inrat fiſcalis. 1.7.28

Ataulphus Epiſcopus Compoſtellanus à calumnia miraculosè liberatus.2.128.24.& 131.7

Calumniæ pœnæ. 129.25

Calumnia grauius ferit,quàm relum. 27

Calumniæ crimen pecunia non abolendum. ibid.

Conſtantini Imp. nomen fœdatum, quia Diuum Athanaſium calumniantibus credidit.2.131.5

Fabricius Maramaldus à calumnia liberatus. 6

Calumniator.

Calumniatori in cauſa grauis mortis pœna irroganda. 2.128.19

Tiberius Imp.magnis pœnis affecit calumniatores. 20

Nemo Imperatores calumniatores punit. 21

Calumniator puniendus,etiamſi calumniatus non petat. 22.& 130.31

Athanaſius renunciauit Patriarchatui Conſtantinopolitano, quia grauioribus pœnis calumniatores non puniti. 128.23

Calumniatorum duo ſupplicia, 2.129.30

Principibus bonum,vel malum nomen connectitur ex calumniatorum ſupplicio,vel fauore. 130.33

Calumnioſus.

Calumnioſi, & falſi teſtes in viſitatione Magiſtratus puniendi. 2.129.26

Cambium.

Princeps dato bono Cambio ex cauſa publica poteſt tollere ius partis. 1.289.2

Camera.

Camera domini vaſallorum non gaudet priuilegio fiſci. 1.2.7

Cancellaria.

Cancellariæ Hiſpaniæ,quamuis ſupremam Principis iuriſdictionem exerceant in ſuo territorio,non poſſunt collectas imponere. 1.62.25

Capitale.

Capitali ſupplicio puniendus qui non detegit ſcientiam coniurationis. 1.330.4

Capitula,& Caput.

Capitula antiquorum Belgij fœderum cõeuiunt cum eis,quæ in hac noua tregua proponebãtur.1.354.72

Caput debet membris conformari. 1.17.15

Caput coram Rege detegere ſignum reuerentiæ. 1. 32.8.& 33.9

Carcer.

Carceri incluſus,vt aliquid ab eo extorqueatur, metu coactus dicitur. 1.183.39

Cardinalis Granuella à calumniis defenditur.1.350.44

Carolus V.

Carolo V.in coronatione Imperij omnes Titulati Hiſpaniæ nudato capite interfuerunt. 1.32.7

Carolus V.poſt coronationem Imperij voluit omnes Titulatos Hiſpaniæ, coram eo caput regere, ſed hunc honorem ſolùm maioribus conceſſit. 8

Vide 1.31.24 2.120.13.& 2.34.4

Carolus Audax.

Caroli Audacis Burgundiæ Ducis militaris diſciplina, & honor militum. 2.132.11

Cartas foreras quæ. 2.144.16

Caſtella.

Seditioſi in Caſtella tempore Caroli V. perierunt, vt ad obedientiam redirent. 2.124.24

Caſus fortuiti.

Caſus fortuiti renunciatio ad ſolitum & ordinarium referenda,non ad inſolitum & incognitum. 1.81.4

Remiſſio penſionis non facienda conductori, qui omnibus caſibus fortuitis renunciauit. 1.83.14

Impedimenta belli, pro caſibus fortuitis habenda. 1.84.24

Latronum & piratarum incurſus, eſt caſus fortuitus. ibid.

Deceptus non poteſt dici qui expreſsè de caſu fortuito renunciauit. 1.85.30

Caſus fortuiti renunciatio etiam non cogitati admittitur. 1.88.9

Caſus fortuitus qui prouenit ſine facto Principis non poteſt cauſam præbere remiſſioni penſionis. 10

Caſui fortuito deferẽdum quòd Princeps,aut eius Magiſtratus pro regimine decernere coguntur.1.89.18

Renunciatio generalis caſus fortuiti efficit, vt periculum ad conductorem pertineat. 1.90.24

Caſus fortuitus eſt qui ex mari pendet. 1.92.5

Caſus fortuitus qui præuideri non potuit, eſſe debet vt excuſetur conductor. 6

Exceptiones caſus fortuiti,læſionis,vel ſterilitatis, non impediunt viam executiuam. 1.93.15

Caſus fortuiti renunciatio,vide *Renunciatio.*

Caſus qui poteſt præuideri,non excuſat. 1.94.19

Caſus inſolitus,de quo non potuit cogitari,non comprehenditur renunciatione. 1.165.31

Caſus omiſſus ex iuris diſpoſitione regulãdus.1.225.17

Caſus fortuitus iudiciorũ euentus cenſetur. 2.211.13

Cato Maior.

Cato maior quadragies ſepties reus calumnioſus poſtulatus. 2.122.2

Cauſa.

Cauſa neceſſaria reſolutum ius debitoris etiam creditoris reſoluit. 1.113.74

Cauſa quando reducitur ad non cauſam,res cum fructibus reſtituenda. 1.127.8

Cauſa noua ſuperueniens facit recedere à diſpoſitione. 1.159.17.& 1.167.8

Cauſæ lucratiuæ,vel oneroſæ differentia. 1.184.45
Cauſæ cognitionem quæ requirunt, ſine ea decerni non poſſunt. 1.221.8
Cauſa naturalis prævalet accidentali. 1.231.24
Cauſa deficiente,etiam deficit effectus. 1.268.103
Cauſæ fiſcales ſuos iudices ſemper habuerunt. 1 283.2
Cauſæ fiſcales debent remitti ad fiſci Senatum,etiamſi in aliis Senatibus pendeant. 3
Cauſæ finalis effectus. 2.55.1
Cauſæ finalis defectus facit deficere diſpoſitionem. 2
Cauſa impulſiua non facit deficere diſpoſitione. 56.3
Cauſa finalis quæ ſit,vel impulſiua,& quomodo differant. ibid.
Cauſa finalis, & forma actus. 5
Cauſæ quæ de plano poterant expediri,ſunt leniores, & in quibus periculum in mora. 2.84.5
Cauſæ cognitionem quæ requirunt, non poſſunt expediti per libellum. 2.85.7
Cauſæ cognitionem quæ requirunt, non poſſunt per libellum expediri. 2.151.4.& 2.144.15
Cauſa publica eſt quæ principaliter ad eam pertinet, licèt per conſequentiam priuatum contingat. 2. 207.57
Cauſæ voluntatiæ & neceſſariæ differentia.2.211.12
Cauſa ſimilis quæ dicenda, iudicis arbitrio commiſſum. 14

Cauſatum.

Cauſati non poteſt eſſe plus iuris, quàm in cauſa. 1. 268.101

Cautio.

Plus Cautionis in rem eſt, quàm in perſonam. 1. 187.9

Cenſus.

In Cenſus conſtitutione pretium legale ſeruandum à Principe. 1.17.17
Cenſus ad vadimonium vectigalium, ex ordinationibus Senatus regalis Patrimonij, debet in conſtitutione ſuperari à reditibus in quarta parte. 1.99.30
Cenſus redituum Regalium noua venditio non fit, quando in eo adnotatio, & gloſſa appoſita, niſi ei ſatisfaciat. 1.105.7
Cenſus qui non habet adnotationem hypothecæ niſi cum eius onere,ad alium non transfertur in Senatu Patrimonij. 1.107.25
Cenſus Regis venditio noua, *de entrada por ſalida.* 1.109.47
Cenſus poteſt conſtitui ex vero debito anteriori. 1. 110.54
Fraus quæ in cenſibus intenditur excludi reſcriptis Pontificum qui pecuniam præſentem requirunt, etiam excluditur quando cenſus conſtituitur ex vero debito. 55
Cenſus conſumptio in libris regiis, etiamſi ex falſis inſtrumentis, non nocet emptori, etiamſi conſumens maneat Regi obligatus. 1.111.58
Cenſus nouus ex noua venditione non ſubrogatur loco primi,quia primus omnino extinguitur.1.113 72
Cenſus cum ſuis pignoribus tranſit ad poſſeſſorem.1. 114.85
Cenſus redituum Regalium qui pro vadimonio,& fideiuſſione dantur à conductoribus vectigalium caueri debent,vt fiſco non noceant anteriores cenſus hypothecæ, niſi in rationalibus Regis fuerint adnotatæ. 1.115.95
Cenſus,id eſt, *juros*,ſuper Tertiis, & fructibus regalis Patrimonij conſtituti. 1.117.1.
Cenſus in fructibus conſtitui nulla prohibitio.1.118.5
Cenſus ex pecunia in fructibus iure Hiſpano prohibentur. 10
Cenſus in fructibus ex pecunia reprobat Nauarrus. 119.11
Cenſus reditus reformare curarunt Reges Hiſpaniæ. 13
Cenſus fructuum plurium Senatuum decretis improbati. 14
Cenſus fructuum Senatus Pedemontano reprobati. 15
Vide *Reditus fructuum.*
Pecunia habet maiorem proportionem ad reditus cenſus,quàm fructus. 17
Cenſus fructuum pro pecunia in Hiſpania reprobantur. 1.120.19
Cenſus fructuum iuſtitia non ſolùm à principio, ſed quolibet anno in reditibus conſideranda.1.121.22
Cenſus tempore impoſitionis iuſtus,ſi poſtea iniuſtitia apparet,reformidandus. 23
Cenſus plures in fructibus annullati ſententiis Senatus Regalis Patrimonij. 26
Cenſus iuſtitia an conſideretur tempore contractus. 1.122.32
Cenſus appellatio comprehendit etiam *juros.* 1.124. 46
Dominus cenſus non cenſetur poſſeſſor vt fructus adquirat, Senatus regalis Patrimonij pluries iudicauit. 1.129.21
Cenſus frumentarij ad formam cenſus pecuniarij reducendi. 25
Cenſus nullitas ex pretij legalis exceſſu procedit, ſiue exceſſus ſit magnus, vel minimus. 26
Cenſus, & *juros*, iam conſtituti, minori pretio vendi poſſunt,quàm legali. 1.130.2
Clemens VIII.declarauit cenſum iam conſtitutum poſſe maiori, vel minori pretio, quàm ſtatuto vendi vt reliqua immobilia. 3
Cenſus iam conſtituti quando vendantur minori pretio, quàm legali, non habent iuſtitiam in fundatione. 6
Cenſus contra conſtitutionem Pij V. ſolent approbari in Signatura Romana. 7
Cenſus minor pretio,quàm legali conſtituti,non ſunt nulli ipſo iure, ſed ad iuſtum modum reformandi, & reducenci. 131.8
Princeps ex iuſta cauſa poteſt augere pretium cenſus. 9
Vide *Pretium.*
Senatus ſupremus Caſtellæ vt poſſet Princeps minori pretio videre *juros*, in ſiſſarum millionibus conſtitutos,decreuit ex pretio legitimo cenſum à Regno conſtitui, vt poſtea Princeps maiori pretio venderet,vt promptos inueniret emptores. 1.132.17
Princeps pro vadimonio, id eſt, *reſguardo*, poteſt *juros* iam conſtitutos legitimo pretio,in minori dare. 18
Cenſus ex demonſtratione pecuniæ conſtitui poteſt, ſi verè pecunia deberetur. 19
Cenſus poteſt conſtitui ex quocumque vero debito. 20
Cenſus conſtitutio legitimo pretio facienda, aliàs reformanda. 133.21
Cenſus onera debent diminui bonis diminutis. 1. 167.6
Cenſus ſolariegus ſine ſcriptura non probatur.1.232. 30
Vide *Reditus.*
Cenſus perpetuus ad plus quàm vnus pro triginta æſtimandus. 2.58.11

Censûs emptor, vide *Emptor.*

Certamen.

Vide *Duellum.*

Certum.

Certa quantitas est, quæ à lege declaratur. 2.48.20
Certum est, quod qualitatem expressam continet, vel per relationem ad aliud. ibid.

Cessio.

Cessio in incorporalibus pro traditione habetur. 1.81.7
Cessione facta etiam noua venditio fit cessionario, sed pignora antetiora non extinguuntur. 1.114.82
Cessione res transit cum suo onere. 1.115.90
Cessio pro translatione rei de vna persona ad aliam accipitur. 93
Vsusfructus personalis seruitus est, & à persona non separatur, nec credi potest. 2.222.4
Cedi non possunt quæ à persona separabilia non sunt. ibid.
Fructus & commoditates vsusfructus cedi possunt. ibid.
Decima Ecclesiastica laico cedi non potest, vt ius spirituale. ibid.
Laico cedi non potest commoditas fructuum decimarum quasi quid temporale. ibid.
Vide *Decimæ.*
Factum quasi cohæreat personæ cedi non potest. 223.6
Ius quod ex facto producitur cedi non potest. ibid.
Facultas expellendi alium à determinatione rei, vel recuperandæ possessionis propria authoritate cedi potest. 7
Vindicatio etiamsi ex dominio datur, cedi potest. 9
Restitutionis auxilium an possit cedi. ibid.
Doctores qui tenuerunt ius retractus cedi posse, & consuetudines referunt quibus cessio admittitur. 10
Operæ officiales, quæ respiciunt personam eius, cui dantur, cedi non possunt. 224.12
Sepeliendi ius in re pignorata quod debitori conceditur, non potest cedi. ibid.
Iura sepulchrorum cedi non possunt. 13
Actiones directæ, vel affixæ ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt. 14
Iura connexa personis, aut in priuilegium concessa, non sunt cessibilia. ibid.
Declarandi facultas alicui concessa cedi non potest. 15
Actio hypothecaria sine personali cedi non potest. 16
Retractus directi dominij sine dominio cedi non potest. ibid.
τὸ *Ipse* excludit cessionem. 17
Doctores qui tenuerunt ius retractus sanguinis directi dominij, aut similium, cedi non posse, & referunt statuta quibus prohibetur. 2.225.19
Ius retractus in Cathalonia cedi potest. 20
Retractum sine dominio cedi non posse plures tenuerunt. 2.226.25
Doctores qui pro cessione retractus adducuntur, eam denegant in tractu emphyteusis. 27
Decisum in curia Regis Alphonsi Aragoniæ contra cessionem retractus. 227.28
Cessibile non est quod ad hæredes transmitti non potest. 30
Et non omne quod ad hæredes transit, cedi poterit. ibid.
Communem & veriorem opinionem, quæ negat retractus cessionem, tradit Claperius. 31
Retractus ex pacto de retrouendendo conuentionalis cedi potest. 2.228.33
Cessio rei criminis in præiudicium fisci non admittenda. 35
Vide *Retractus.*

Cessionarius.

Cessionarius repræsentat personam cedentis, & in illius iura succedit. 1.114.83

Christus D.

Christus Dom. solos discipulos in nauiculam iniecit, ne detegeretur aliis eorum timor. 2.132.9

Circuitus.

Circuitus vitandi. 1.21.& 110.51

Citatio.

Citatio potest omitti quando constiterit citandum non habere defensionem. 1.21.6
Citatio an possit omitti in summariis. 7
Citari debet is, ad quem ius in causa pertinet. 2.84.1
Citandi sunt illi, ad quos accessoriè res pertinet. 2
Citandus an sit, vel audiendus qui liti se obtulit, cuius nullum ius apparet. 2.85.9
Citandus est ille, de quo apparet nullam habere defensionem. 10
Fiscalis citari debet ad ferendam sententiam, & præsente illo fieri debet, alias nulla. 2.143.1
Citatio, quæ est facti, non præsumitur, nisi probetur. 2
Præsumptio est pro sententia & iudice, quod iustè pronuntiauit, non verò vt citatio facta. 3
Citatio non præsumitur, etiamsi in decreto enumeretur, si petatur, vt de citatione constat. ibid.
Citatio quæ enuntiatur in decreto, præsumitur, quando sententia est antiqua, & lata partibus præsentibus. ibid.
Citationis enuntiatio, vt non præiudicat tertio, ita nec fisco, nisi de citatione appareat. 4
Citatio est probanda, si de illa non constat. 5
Citatio facienda specialis, & non per proclamata, vel edicta, quando ille qui citandus, facile haberi potest. 144.6
Notitia gestorum non sufficit, vbi requiritur citatio. 7
Citatio requiritur, vt procedi possit per contradictas, etiamsi citatio fiat ad extractionem processus per compulsorium. ibid.
Citationis defectus à Principe suppleri non potest, quasi repugnet iuri naturali, aliquem non citatum condemnari. 8
Lex supplere non potest defectum citationis. 9
Citatio quæ fit per edictum, nulla est, si non apponatur locus comparendi, quia illum exprimere necessarium. 10
Citationem non factam probatur, si ex actis non constat. 11
Citatio & iurisdictio iudicis debet ex actis probari. 12
Requisitio partis ad citationem non præsumitur quia est solemnitas extrinseca. 13
Vide *Solemnitas.*
Citatio non præsumitur in eis, quæ per libellum expediuntur, quia causæ cognitionem non requirunt. 2.145.18
Præsumitur non interuenisse causæ cognitionem quando decretum breui tempore expeditum. 19
Vide *Decretum.*
Generalis enuntiatio citationis non sufficit, sed specialis necessaria, quando decretum requirit causæ cognitionem. 21

Tò Citra, quomodo accipiendum. 2.133.7
Tò Citra, pro *præter* accipitur. 8

Ciuis.

Ciues sunt patriæ debitores, vt periculo vitæ pro ea se exponant,& ad id possunt compelli. 2.180.16
Patriæ se offerre debet ciuis, vt pro ea moriatur,& plura exempla. 181.17
Principem posse ciuem innocentem pro publica vtilitate morti exponere, qui tenuerint. 23
Vide *Innocens.*

Ciuitas.

Ciuitatis rerum venditio per subhastationem, & cum scriptura facienda. 2.79.13

Clausula.

Clausula generalis venditionis non extenditur,nisi ad quod verè concessum. 1.66.9
Clausulæ quæ de stylo Notariorum,suppleri possunt, ac si appositæ instrumento. 1.101.3
Clausula irritans non potest tolli consuetudine contraria. 123.40
Clausula irritans inducit nullitatem, & eius effectus. 1.126.53
Clausula quæ continet iustitiam fieri, continet quod magis vtile petenti. 1.189.20
Clausulæ consuetæ in contractibus fisci pro appositis & expressis habendæ. 1.221.9
Clausulæ insolitæ videntur potius positæ ex solicitudine emptoris,quàm voluntate venditoris. 1.226.26
Clausulæ quæ in dispositione adiiciuntur, inesse videntur. 2.33.13
Clausula quæ potuit prouideri, imputandum ei qui non prouidit. 2.74.33
Clausula generalis non extenditur nisi ad ea, de quibus specialiter agitur. 37
Clausula derogatoria expresse reuocanda. 2.88.18
Clausulæ quæ apponuntur ex stylo Curiæ, in rescriptis gratiæ exprimendæ, aliàs nulla rescripta ex subreptione. 22
Clausula vt quis possideat vt prædecessores, de iusta possessione accipienda. 2.98.22
Clementis VII. æmulatio in Carolum V. quia contra eum arbitrium dedit in lite vbis Ferrariæ. 2.120.11
Clemens VIII. 1.130.3

Clementia.

Clementiæ & seueritatis inter extrema magis ferenda seueritas quæ subditos continet, quàm clementia quæ solet contemptum inducere. 2.124.27

Clericus.

Clericus detinens bona fiscalia potest conueniri coram iudice causarum fiscalium. 1.143.13
Clericus ex administratione à iudice sæculari data, potest coram eo conueniri. 1.144.19
Clerici possunt conueniri coram iudice sæculari ratione rei. 25
Clerici exempti sunt iure diuino à iurisdictione sæculari in spiritualibus,& suis personis. 1.145.28
Clerici in temporalibus & suis bonis sunt exempti à iurisdictione sæculari iure positiuo. ibid.
Clerici tenentur contribuere cum laicis in aliquibus quæ tendunt ad vtilitatem Clericorum & laicorum. 29
Clerici prohibentur esse conductores vectigalium. 31
Laicus potest Clericum debitorem fugientem, & sua asportantem detinere. 1.146.34
Clericus ratione rei quando poterit coram sæculari conueniri. 35
Clerici & Prælati debent pro reparatione Ecclesiæ respondere coram iudice sæculari. 36
Clerici minorum Ordinum si declinauerint regiam iurisdictionem, inhabiles ad officia secularia censentur. 2.71.7

Clientela.

Clientela,vel iurisdictio non potest in alium transferri inuito vasallo,vel cliente. 2.224.15

Coactus.

Coactus dici potest qui necessitate rei familiaris compellitur. 1.97.19
Cobro Hispan. vide *Articulus.*

Cogitatio.

Cogitationis pœnam nemo meretur. 1.235.12
Cogitatum quod non fuit, concessione non comprehenditur. 2.25.7
Cohecho, & *Barateria* etymologia. 1.235.11

Collecta.

Collectæ non possunt imponi à Cancellariis Hispaniæ. 1.62.25
Collectæ ex tempore quo conferuntur, recipiunt interpretationem. 2.54.9

Collusio.

Collusionem interuenisse præsumitur quando aliàs magnam quantitatem pluris pro re vendita offert. 2.116.16

Colonus.

Colonus non tenetur stare emptori. 1.220.5
Colonus ad longum tempus non tenetur stare emptori, licèt ex parte locatoris singularis successor debeat stare colono ad longum tempus. 6
Coloni partiarij differentia. 2.64.3.4
Coloni qui. 2.161.15
Colonus dominium fructuum adquirit, vt possit in alium transferre & vendere. 2.162.23

Comes.

Comitis titulo decorabantur apud Græcos,qui habebant administrationem patrimonij Principis. 1.279.12
Comes patrimonij dicebatur apud nostros Reges Gothos, qui curam habebat rerum fiscalium, & cum Regibus subscribebat in consiliis. ibid.
Comes Egmontius. 1.332.29

Commenda.

Commendarum Indiarum tituli debent exhiberi cùm à fiscali petuntur. 1.20.4
Commendarum Indiarum successio est inter coniuges. 1.148.1
Rescriptum successionis commendarum requirit cohabitare coniuges sex menses. 2
Cohabitatione non sequuta inter coniuges successio commendarum locum non habet. 3
D.Ioan.de Solorzano agit,an successio Commendarum procedat inter coniuges non consummato matrimonio. 1.253.35
Fundamentum vt successio commendarum procedat inter coniuges, etiam non consummato matrimonio, extenduntur. 36
Schedulam successionis commendarum Indiarum respexisse liberorum procreationem probatur. 1.255.50
Lucra nuptialia concedi sponsis etiam non consummato matrimonio, argumentum non facit ad successionem commendarum. 51
Commendas Indiarum non possunt habere Religiosi,vel Ecclesiastici. 2.72.15

Commercium.

Commercio sublato mercium, ex quibus percipiuntur vectigalia, & conductio procedit, eius pensionis faciendæ remissio. 1.84.22

Commer

Commercio ſublato, ſubſtantia & anima vectigalium extinguitur. 23
Commercio rei, ex qua ſoluuntur vectigalia, ſublato, publicanus non tenetur, nec procedunt leges Hiſpaniæ. 1.88.13
Commercio à Principe impedito remiſſio facienda gabellario. 1.95.1

Commodum.

Commodum non conſequitur qui verè damno non ſubiicitur. 1.170.2
Commodum ex damno regulatur. 1.171.8
Commodum oportet ab onere regulari. 2.139.27

Communio.

Populus non cogendus in communione quando poteſt commodè diuiſio fieri. 2.153.24

Compenſatio.

Compenſationem ſignificat nomen *penſando*, quod in legibus inuenitur. 1.112.63
Compenſatio non fit de ſpecie ad qualitatem. ibid.
Fit ipſo iure ad impediendum curſum vſurarum. 1.210.32
Fit, etſi non oppoſita, ad euitandam pœnam. 33
Compenſatio admittitur, quando ex pignore pecunia redigitur. 1.211.38
Compenſatio pecuniæ admittenda, quando eius dominium tranſit ad depoſitarium. 40

Computatio.

Computatio ſummariè facienda ad illam quam dicimus, tranſit. 1.211.46

Conceſſio.

Conceſſiones Principis quæ tranſierunt in contractum, tolli non poſſunt. 1.11.5
Conceſſiones precatiæ, in iure Canonico differunt à precario, & ſine iuſta cauſa non reuocantur. 1.22.20
Conceſſum propter aliquam cauſam, ad illam limitari cenſetur. 1.158.13
Conceſſio nociua publico ſtatui, reuocanda. 1.261.25
Læſio enormiſſima conſideratur in rebus tractus ſucceſſiui poſt primam conceſſionem. 26
Conceſſionum à Rege factarum declaratio ſolùm ad Regem pertinet. 34
Vide *Declaratio.*
Conceſſio ſecunda poſt primam eſt obreptitia. 1.263.45
Conceſſione ſecunda non derogatur prima, niſi expreſsè eius mentio fiat. 47
Conceſſio ſecunda non præiudicat primæ, licèt ſecunda fiat ex motu proprio, & certa ſcientia. 48
Conceſſiones quæ nondum vacant, ſunt nullæ, 51
Conceſſio de officio quando vacauerit, prohibetur. 53
Conceſſio prima præferenda, quamuis ex ſecunda fieret traditio. 1.264.58
Subreptio annullat conceſſionem, etiamſi procedat ex ignorantia, & facto alieno. 60
Conceſſionis titulus annullatur, ſi non expreſſum ad gratiam, quod difficilem poterat reddere, quamuis dicatur etiam non expreſsè concedendum. 61
Conceſſio facta pluribus ex ſuperuenientibus excluduntur hæredes mortui. 63
Conceſſio data cum relatione ad ius alterius, non operatur vltra quod ille habebat. 1.265.68
Conceſſio & priuilegium quando referuntur ad illud quod non eſt, nullius momenti cenſentur. 70
Conceſſio, vel priuilegium, ſi ad illud ſe referat, & relatum non appareat, nulla eſt conceſſio referens. 76
Conceſſiones tot exiſtimantur, quot perſonæ quibus factæ. 1.266.81
Conceſſio declaranda ex petitionis forma. 1.267.94
Verba generalia conceſſionis non poſſunt extendi vltra pretium & relatum, licèt generalia. 96
Princeps ſub generatione verborum conceſſionem non extendit in ſui præiudicium. ibid.
Prorogatio conceſſionis non cenſetur noua conceſſio. 98. & 108
Nullitas conceſſionis influit in prorogationem. 1.99.100
Conceſſiones ad vitam inducunt precarium quod excludit præſcriptionem. 1.269.109
Conceſſio quando cenſeatur realis, vel perſonalis. 1.293.17
Generali derogatione conceſſionum non comprehenduntur quæ Principi facta. 1.295.5
Conceſſio Principis non derogat primæ conceſſioni antea factæ, niſi expreſsè derogetur. 12
Conceſſio eius quod legibus prohibitum, requirit earum legum derogationem. 2.8.5
Conceſſio quælibet vt valeat, requirit voluntatem & poteſtatem. 2.17.32
Conceſſionarius excedit, non poteſt contra illam facere. 33
Conceſſione non comprehenditur quod cogitatum non fuit. 2.25.7
Seruitiorum aſſertio non eximit conceſſionem à gratuita. 2.43.25
Pecunia [illegible] conceſſioni, non facit conceſſionem non eſſe gratuitam. 24
Conceſſio magni præiudicij non videtur facta. 2.44.31
Conceſſio facta ob aliquem finem, eius defectu locum non habet. 2.55.1
Conceſſiones Principis vt ad Monaſteria transferantur, emphyteuſis debet operari ſolùm in præiudicium Principis, non verò priuati domini emphyteuſis. 2.72.22
Conceſſio ad quaſcumque perſonas facta, de capacibus accipienda. 2.74.36
Conceſſione regulariter ſolùm veniunt quæ eius tempore extabant, non quæ de nouo ſuperueniunt. 2.81.6
Conceſſio niſi exprimat, non extenditur ad futura. 87.7
Conceſſio Principis, etiamſi latiſſimam recipiat interpretationem, non operatur, niſi in eis quæ erant tempore conceſſionis. 8
Conceſſio Regalium non operatur niſi eis, quæ eius tempore ſolita exerceri, non ad nouiter inuenta. ibid.
Conceſſio ad tempus præſens reſtringenda, quando aliàs eſſet magni præiudicij concedenti. 9
Priuilegium non extenditur ad augmentum quod poſt conceſſionem factum. 10
Conceſſio realis non reſtringitur ad perſonas, ſed ad domos extenditur. 2.83.18
Conceſſio extendi non poteſt vltra illos quibus facta. 2.139.24
Conceſſio facta nomine aliquorum, non extenditur vltra nominatos. 25
Expreſsè quod debet concedi, non ſufficit generalis conceſſio. 2.149.21
Regis ſolius eſt conceſſionem terrarum facere in ſuis Regnis, & *dehe ſas* conſtituere. 2.155.2.
Vide *Dehe ſas.*
Conceſſiones ſubreptitiæ, vide *Subreptitia.*

Index Rerum,

Concussio.

Concussio [illegible] quibus singulatibus. 1.240.4

Condemnatio.

Condemnatio regulatur ex tempore quo fit. 1.191. 16

Conditio.

Conditionem impleri si stat per illum cuius interest, pro impleta haberi. 1.155.29

Conditio in forma specifica adimplenda. 1.201.11

Conditio quando potest per æquipollens impleri. 1. 203.26

Conditionem induxit ablatiuus absolutus. 1.251.23

Conditio specificè, & in forma adimplenda. ibid.

Conditio quæ omnino extitura non suspendit, nec habetur pro conditione. 2.48.25

Conditiones solemnes requiruntur in faciendo. 2. 93.4

Conditio non impleta, sub qua aliquid gestum, actum reddit nullum. 2.113.6

Conditio potestatiua non potest impleri ab hærede grauati. 7

Conductio.

Conductio vectigalium, vide *Vectigal.*

Conductor. vid. Locator.

Conductor nunquam censetur recipere damnum quod prouenit ex facto locatoris. 1.81.4

Conductor qui recipit tributa post protestationem ab ea recedit. 1.93.14

Conductori interesse sarciendum quando à locatore damnum sentit. 1.95.2

Conductor qui sine culpa locatoris impeditur, non potest intendere lucrum quod amisit: sed solùm damnum sarciri remissa pensione. 96.12

Conductor qui casu fortuito impeditur, non potest petere interesse, sed solùm remissionem pensionis. 13

Vide *Locator.*

Confessio.

Confessio partis superat omnem probationem. 1.93. 12

Confessio extraiudicialis duobus testibus probatur, & inducit semiplenam probationem. 1. 242. 17

Confessionem impunitas, quæ ab statuto conceditur, non gaudet qui tardè confessus, vel in confessione non persistit. 1.341.85

Dux Bironius, quia temerè confessus, supplicium non vitauit. 86

Confessio delicti in iudicio ex petitione iudiciali veniæ. 1.355.74

Confessionem facere videtur qui iudicium subterfugit. 1.356.82

Confessio Procuratoris domino nocet. 2.76.3

Confessionem à Procuratore factam potest dominus reuocare, docto errore, & dum incontinenti fiat reuocatio. ibid.

Confidentia.

Federici Siciliæ Regis magnum confidentiæ exemplum. 2.130.3

Alexander M. maximè confidit de suo Medico. ibid.

Caroli V. singulare exemplum moderationis, & confidentiæ cum Ferdinando Gonzaga. 131.4

Confirmatio.

Confirmatio generalis non extenditur ad ea quæ specialiter sunt adempta. 1.52.16

Confirmatio relinquit rem cum sua qualitate. 1.57. 29

Confirmatio non operatur quando aliquid lege annullatur nisi legis mentio fiat. 30

Confirmatio in forma communi, quamuis non valeret, præstat titulum præscribendi. 2.8.6

Confirmatio ius tribuit, & de nouo dare videtur. 2. 28.1

Confirmans quod est imperfectum perficit. ibid.

Confirmatio ad titulum præmium referenda. 3

Confirmatio nihil de nouo, sed datum confirmat. 4

Confirmatio regulatur à contractu, non è conuerso. ibid.

Vide *Ratihabitio.*

Confirmatio licèt ex certa scientia fiat, non extendit actum vltra suam natiuam aptitudinem. 5

Confirmatio in forma communi quando censenda. 6

Confirmatio in forma communi non extendit confirmationem, nec addit nouam qualitatem. ibid.

Confirmatio vt dicatur in forma speciali, non sufficit tenorem instrumenti inseri in confirmatione, quia in Hispanis fit ex stylo officialium. 7

Confirmatio in dubio potius in forma communi, quàm in forma speciali existimanda. 8

Confirmatio vt dicatur in forma, causæ cognitio adhibenda. 29.9

Confirmatio vt dicatur ex certa scientia, non sufficiunt verba quæ scientiam inducunt, nisi adhibita causæ cognitio. 10

Confirmatio qua expressa donantur vectigalia, non prodest, nisi scripta in libris regiis *de lo saluado.* 11

Confirmatio ad inualida non extenditur, maximè quando est aliquid validum quod possit confirmari. 12

Confirmatio donationis non excludit modificationem Regis Henrici. ibid.

Confirmatio renuntiationis requiritur vt constet, an portio pretij quæ fisco competit, soluta. 2.113.2

Regalium est officia publica creare, de vno in alium transferre, & remuntiationem confirmare. 3

Minoribus officia renuntiare dispensat Senatus. 4

Confirmationis qualitate non impleta, confirmatio nullius momenti. 5

Confirmatio priuilegij in dubio præsumitur in forma communi. 2.43.25

Qualitas adiuncta, confirmationi inesse videtur, & debet verificari vt habeat effectum. 2.114.9

Confirmatio & renuntiatio habet tacitam conditionem si qualitas seruetur. 10

Vide *Renuntiatio.*

Confiscatio.

Confiscationem bonorum non possunt facere domini vasallorum. 1.1.6

Coniectura.

Coniectura melior ex consuetudine disponentis. 1. 51.12

ex Coniecturis quando possit intelligi concessum ius colligendi pedagium. 1.66.5

Coniecturæ cessant vbi dubium non est. 1.63.33

Coniecturis non est locus, vbi verba manifesta. 1.89 20. & 1.161.4

Coniecturæ cessant vbi de voluntate apparet. 2.139. 26

Vide *Præsumptio.*

Coniunctiua.

Coniunctiua ponitur inter diuersa. 1.67.15

Coniuratio.

Coniurationem contra Regem non manifestare, est crimen Maiestatis. 1.330.6

Vasallus, quamuis iniustè Princeps procedat, debet

bet quam ſcit coniurationem contra illum declarare. 7
Coniuratio contra Alexandrum Magnum, quia derecta à Philota, cui denunciata, acriter vindicatur. 8
Seditioni dubitare, occurrere pro coniuratione habendum. 1.331.11
Coniurationis diſſimulatio arguit participem diſſimulantem. 12
Coniurationem cognitam non denuntiare, eſt capitale in Italia & Florentia. 1.332.15
Galli capitali pœna punire ſolent coniurationem cognitam non indicare. 16
Coniuratio in Confeſſionis ſacramento reuelata, deteſtata. 18
Bironius Dux ter interrogatus à Rege Galliæ de coniuratione negauit, & capitali ſupplicio punitus. 1.19
Coniurationem audire crimen meritò iudicatur. 20
Rex Galliæ Carolus VII. edicto decreuit, vt ne audiret Ludouicum eius filium, qui contra eum coniuraſſet. ibid.
Coniurationem facere in Belgio crimen capitale exiſtimatur. 23
Coniuratio in Anglia detecta, quia periculum, etſi dubium, denunciatum. 1.339.67
Coniuratio detecta ſine aliqua dilatione. 68
Coniurationem eſſe detegendam quamuis ea probari non poſſit, verior ſententia ex plurium opinione. 1.340.74
Coniuratio ſi non eſſet denuncianda, niſi probari poſſet, plura damna ſequerentur, vt nullus denunciaret. 75
Magnus apud Regem Daniæ veniam obtinuit, quia coniurationem confeſſus. 1.341.87
Coniurationis particeps ſuo teſtimonio facit indicium quod ſufficit ad torturam. 1.348.28
In Coniurationibus ingrati magis timendi. 1.352.55

Coniuratus.

Coniuratus habetur qui conſilium coniurationis cognouit, nec ſtatim detegit. 1.332.17
Pœna mortis punitus qui ſolùm habuit affectum occidendi Regem Galliæ. 18
Comes Egmoncius in Belgio capitali ſupplicio affectus quaſi coniuratus, quia famulum coniuratum domi retinuit. 23
Ioannes Auſtriacus, Philippi II. Regis fratris benevolentiam adeptus, quia filij Caroli factum contra patris voluntatem denunciauit. 1.333.24
Coniurati fugiendine ſi cum illis familiaritas, vel amicitia, ſuſpicio participationis ſumatur. 25
Cathaloniæ mulierum exemplis confirmatur eſſe fugiendum à coniuratis. 26
Ferdinandus Daualos Piſcarius Marchio coniurationem Italiæ Imperatori Carolo Quinto detexit. 27
Coniurati nondum delati ſolent in ſocios ſæuire, vt fidem inſinuent fidelitatis. 1.354.65

Connexitas, & Connexum.

Connexitatis ratione iudicium præcedit. 1.29.24
Connexorum eadem debet eſſe ratio. 2.23.1
Connexa iudicia faciunt vt plures, licèt ſint diuerſi fori, cogantur coram eodem iudice litigare. 24.2
Executiones reditnum regalium, an connexæ adminiſtrationi. 3
Connexum, vel pertinens qui allegat, debet expreſsè probare. 5
Vide *Acceſſoria.*
Connexum dicitur cum eſt ſeparabile, nec poteſt eſſe de per ſe. 2.25.9
Connexum non dicitur quod occaſione alterius rei productum. 10
Connexum non dicitur quod alteri coniungitur, niſi fiat per viam vnionis acceſſoriæ. 11
Qualitates diuerſæ faciunt rem non eſſe connexam. 26.15

Conſcientia.

Vò Conſcientia refertur ad rationem naturalem. 1. 188.19

Conſcius.

Conſcij qui puniuntur, intelligendi qui ſcierint delictum, & non denunciauerint. 1.335.42
Conſcius criminis dicitur etſi eius non particeps, ſi crimen ſcierit, & non denunciarit. ibid.
Conſcios criminis patricidij ſubiici pœnæ ordinariæ probatur. 43
Conſcius intelligitur de eo qui criminis habet ſcientiam. 1.336.46.

Conſenſus.

Conſentire videtur qui patitur. 1.176.21
Conſenſus ex quo inducitur ratihabitio, debet fieri in ſcriptis, vel præſentia eius, qui intélligit ex actu illo præiudicium inferri, aliàs non nocet, ſi credat ius durare. 1.266.85
Conſentire videtur qui aliquid ſcit, & non proteſtatur. 1.334.36
Conſenſus alicuius vbi requiritur, conſenſum ſequi debet. 2.5.20
Conſentiens in aliquo contractu intelligitur obligari ſecundùm eius qualitates. 2.28.4
Vide *Conſilium.*

Conſequentia.

Conſequentia nulla poteſt eſſe legitima ex principio illegitimo. 1.268.101

Conſiliarius.

Conſiliarius Regis, fiſcalis dicitur. 1.4.11
Conſiliarij magis quàm reliqui Magiſtratus, Regi adhærent, & ad eius latus ſedere debent. 1.280.18
Conſiliarij pars corporis Principis. 2.127.10
Conſiliarij excuſati bello perſonaliter aſſiſtere. 2. 177.23

Conſilium.

Conſilij hominum fragilitas, vt damnum eueniat, vnde commodum prouiſum. 1.44.28
Conſilium perendum an ſequi debet. 2.3.4
Conſilium & conſenſum ad aliquid adhibendum quomodo accipiendum. 5
Conſilium quando accipiatur pro conſenſu. 9
Conſilium quando iniungitur vt fiat cum conſilio, ſequi debet qui petit. 10
Conſilium quando requiritur, vt quid fiat, iuxta illud, vel ſecundùm conſilium, inducit neceſſitatem. 4. 11
Conſilium petere inducit neceſſitatem, vt qui petit, ſequatur ex qualitate perſonæ, & cauſæ circunſtantiis. 12
Conſilium accipitur pro conſenſu, quando requirendum eius qui in re habet aliquod ius, vel ſocietatem. 18
Conſilium quando iniungitur inferiori petere à ſuperiori, ſequi debet. 14

Conſpiratio.

Vaſallus eſſe videtur conſpirationem, eam non denuntiando. 1.334.35
Conſpiratio contra Principem grauiſſimum crimen. 1.333.28.
Conſpiratis acquieſcere à Pontificibus & Conciliis damnatur. ibid.

Edi

Edictum Regis victi contra eos, qui silenter oppugnauerint. 29
Hostis Reipublicæ qui coniurationem quam scit, non detegit. 30
Conspirationem contra Prælatum si non indicauerit Religiosus intra triduum, excommunicationis pœna punitur. 1.334.31
Conspiratio grauius crimen, quàm falsæ monetæ. 1.335.59.
Vxor quæ conspirationem contra Principem non denuntiauerat, poterat à marito repudiari. 40
Conspiratio contra Principem, etiamsi non possit probari detegenda. 1.337.58
Accusare qui excusatur in conspiratione quæ probari non potest, non excusari à denuntiando, vt damno occurri possit. ibid.
Conspirationem detegere debere eum qui scit præter Confessarium, decisione Senatus Belgij confirmatur. 1.338.59
Furca suspensus in ciuitate Argentina, qui cognouit conspirationem, & non denuntiauit, quamuis eius non particeps. 60
Conspirationem denuntiari debere plurium opinione confirmatur. 61
Praxi non recedendum ab opinione vt puniatur capitali pœna qui conspirationem non denuntiauit. 62
Tertullianus expenditur vt nunquam Christiani contra Imperatores Romanos excitarent conspirationem, vel occultarent. 63
Conspirationem sine effectu fuisse non excusat non denuntiantem. 64
Conspiratio non detecta à fideli, vt de ea certioretur, adhuc in pericula eum coniecit. 1.339.69
Conspiratio, & quæ pertinent ad salutem publicam, denuntianda à patre contra filium, & econtrà. 70
Pater debet exhibere filium delinquentem. 71
Conspiratio etsi non possit probari, detegenda absque periculo pœnæ calumniæ. 73
Conspiratio semper fit in occulto. 1.345.6
Conspiratio non potest fieri sine solis, & ideò examinandi. 1.348.27
Conspirati solent inter se diuidere Prouincias obtenta conspiratione. 1.353.59
In Conspirationibus præsumptio Cassiana sumi solet. 62
Conspiratio ex sui natura non perficitur vno momento, sed habet tractum successiuum. 1.354.69
Conspiratio tractatur secretò, & occultè. 70
Ad probandam conspirationem probationes imperfectæ coniunguntur. ibid.
Conspirationes nouæ Belgij in multis cum antiquis conueniunt. 71
Misericordiæ Princeps non debet indulgere in conspiratione. 1.355.76
Constantinus Imp. 2.130.5

Constitutum.

Constituti clausula non transfert possessionem, quando est incertum quod possidendum. 1.66.7
Constituti clausula videtur transferre possessionem & vsumfructum. 2.36.14
Constituti clausula an possit effectum habere in futuris. 2.37.18
Constitutum in bonis futuris est conditionale. 19
Constitutum conditionale nihil operatur ante aduentum conditionis. 21

Consuetudo.

Consuetudo attendenda ad solutionem gabellarum. 1.29.22
Consuetudinis & præscriptionis differentia. 1. 75. 3. 4
Consuetudo melior quæ sententia firmatur, sed non indiget ea. 1.121.26
Consuetudo irrationalis & nutritiua peccati non excusat. 1.123.37
Consuetudo iniusta est quæ rescriptis Principis improbatur. 38
Consuetudo ad eius iustitiam requirit Principis voluntatem. 1.124.41
Consuetudo potest excusari à pœna legis. ibid.
Consuetudo & obseruantia ligat Ecclesiasticos. 1.144.17
Consuetudo vt Rex cognoscat aduersùs clericos in rebus sui Patrimonij, probatur legibus styli. 18
Consuetudo excusat non solùm à pœna temporali, sed spirituali. 21
Consuetudinem, præscriptionem, vel pactum qui allegat debet probare. 1.231.24
Varietas vsus non inducit consuetudinem, vel obseruantiam. 1.261.3
Consuetudinem, vel obseruantiam non inducunt quæ facultatiua. 31
Consuetudo optima legum interpres. 2.90.1
Consuetudo non inducenda ex actibus differentibus. 9 mi de actor 9.e adhuc pag. 96. n. 6.
Consuetudine an possit Princeps inducere, vt mutet contractus, & vltimas voluntates. 2.187.32
Facultates ad obligationem rerum maioratus consuetudine admissæ. 34
Consuetudine violari non potest quod ius naturalis, vel gentium. 35
Consuetudo rationabilis esse debet, nec valet contra ius naturale, vel gentium. ibid.
Consuetudo interpretatiua multum prodest ad declarandas concessiones factas à Principe. 2.219.17

Consul.

Consularis persona dicitur, quæ licèt consul non sit, gaudet Consulis priuilegiis. 1.114.17

Consulens.

Consulens malè Regem infidelis habetur, & morte dignus. 1.350.39

Consultatio.

Consulationes, quarum ordinatio & dispositio pertinet ad Notarios à secretis, multoties in rebus grauioribus fiscalis ordinat, & disponit. 1.273.20

Contractus.

Iudiciis quasi contrahitur. 1.8.7
Contrahentibus quando liceat ad inuicem se decipere. ibid.
Contractus ad æqualitatem reducendi. 1.81.2
Eius substantialia pacto mutari non possunt. 3
Contractus & dispositiones possint fieri de fortuitis etiam tunc non existente re. 5
Contractum celebrans videtur se adstringere legibus de illo contractu loquentibus. 1.82.11
Contractuum æqualitas. Vide *Æqualitas.*
Contractus potest reformari, ex eo quod euenerit, cùm iniquus apparet. ad Aquil. Rodon. 1.13.16
Contractuum reformatio pluribus legibus continetur. 25
Contractus iniusti, & contra legem, debent reformari. 1.14.28
Princeps tenetur in contractibus suas leges seruare. 1.17.18
Contractus habent in se clausulam, Rebus sic stantibus. 1.159.16

Contractus celebrari videtur firmo manente rerum statu. 1.92.4
Contractus interpretatio pertinet ad Senatum à quo factus. 1.26.4
Contractus resolutio debet tractari in loco vbi factus. 5
Contractus correspectiuus censetur quando alterius causa,& respectu fit. 2.53.2
Contractus à Principe factus bonæ fidei existimatur. 1.118.3
Contractus Principis pro lege habetur. 4
Læsione enormissima nullo declarato contractu, fructus etiam consumpti restituendi. 1. 127. 13
Contractus censualis suspiciosus est. 1.129.20
Contractus qui habet tractum successiuum, admittit læsionem ex futuro tempore. 1.122.33
Contractus bonæ fidei recipiunt rescissionem ex dolo,læsione, vel iniustitia conuentionis. 123.34
Æqualitas contractuum obligat Principem vt subditum. 1.131.13
Contractus correspectiuus qui aliquid vicissim continet fieri, si non impleatur,ei qui defecit,non prodest. 1.135.10
Princeps,licèt contractibus obligetur,potest tamen pro causa publica contractum reformare. 1.163. 18
Contractus limitandus ex ratione conuentionis. 33
Contractus qui habet tractum successiuum, & ex eo fit iniquus, ad æqualitatem reducendus. 1.167.5. 21,
Contractus regulatur secundùm qualitatem temporum. 12
Contractus emphyteuticus vt onerosus debet ad æqualitatem reduci. 1.168.15
Contractus ex successiuo tractu, si redditur iniquus, ad iuris æquitatem reduci debet. 16
Contractus qui excedit quoad actum, reformandus. 17
Contractus præsumitur sponte factus, nisi contrarium probetur. 1.180.11
Implere ex suo latere debet contractum qui petit eius implementum. 1.201.10
Contractus impletur specificè, quando ex illius verbis sequitur implementum. 13
Contractus innominati implementum requirunt, & implementum sequitur præstando interesse. 1.203. 25
Contractus fieri censetur iuxta consuetudinem, & stylum Senatus. 1.221.9
Contrahens debet esse certus de qualitate contractus, & conditione personarum cum quibus contrahit. 1.225.16
Contractus interpretandus ab eo qui fecit. 1.284.10
Princeps tenetur ad contractus obseruantiam. 2. 78. 5
Contrahentes possunt à contractu discedere antequam fiat scriptura, quando de illa facienda conuentum. 18
Obligari noluerunt contrahentes qui de scriptura facienda conuenerunt antequam fieret. 9
Vide *Scriptura.*
Contractus in scriptis faciendus pendet ex coniecturis, vel consuetudine. 2.79.12
Senatus regalis Patrimonij omnes contractus facit cum scriptura. ibid.
Contractus in quo scriptura facienda ante illum non est perfectus. 2.141.2
Fiscus in contractibus,in quibus læsus, restitutionem non habet. 3
Vicinis alicuius oppidi non consentientibus non valet contractus à domino factus in præiudicium vasallorum,ipsis non consentientibus, vel ignorantibus. 4
Contractus ex communi vsu loquendi interpretandus. 2.162.18
Scire quem præsumitur contractum, ad quem se refert. 2.94.8
Interpretatio in dubio contractus facienda contra eum, qui legem apertiùs dicere potuit, & debuit. 9
Contrahens videtur consentire interpretationi quam Senatus contractui dedit. 10
Obseruantia subsequuta, & interpretatio contractus vt constituat in possessione præscribendi, debet esse non minus quàm decennij. 15
Contractus Principis illum ad obseruantiam obligat. 2.216.6
Princeps in his quæ respiciunt contractus, vtitur iure priuati. 7
Princeps, an de plenitudine potestatis vel Pontifex possint contractum suum reuocare. 2.217.8
Contractus Principis vim legis habet. 9
Principis contractus, si non obligarent ad obseruantiam, esset Princeps extra commercium, & deterioris conditionis, quàm priuatus. 10
Contractuum obseruantia pertinet ad ius gentium. ibid.
Princeps semper debet suos contractus seruare, & quantum illi damnum irrogent consiliarij,qui suadent, vel insinuant à fide data Principem posse desistere. 2.220.24
Vide *Princeps.*

Contraria.

Contrariorum eadem est ratio. 1.37.43

Contributio.

Ecclesiastici debent contribuere in extrema necessitate. 1.303.29

Conuentio.

Conuentio qua aliquis prohibetur vti libera facultate à iure concessa, iniqua & iniusta dicenda. 2. 16. 29

Correlatiua.

Correlatiuum vni permissum,etiam alteri censendum permissum. 1.291.4

Correus.

Correus stipulando potest debitorem ab alio Correo nouatione liberare, si specialiter de hoc ageretur. 1.175.14
Credenda etiam vana & falsa, vt saluti Principum consulatur. 1.330.9

Creditor.

Creditor debet prospicere quod euenire potest. 1. 107.26
Creditor debet scire conditionem debitoris, & rei quæ ipsi obligatur. 28
Creditores se opponentes fisci venditioni, non comprehenduntur dispositione l. bene à Zenone. 1. 112.65
Creditor, qui ex pignore, vel deposito conuenit sibi soluere,facere debet. 2.210.37
Creditor potest eligere debitorem principalem, vel fideiussorem. 2.50.12
Creditor potest recusare, debitum recipere, quando est rumor mutationis monetæ. 2.68.3
Creditori morosò imputatur periculum diminutionis monetæ. 6
in Creditore non causatur mora ex oblatione verbali pecuniæ. 7

Oblatio realis, nisi pecuniâ consignetur, non constituit creditorem in mora. ibid.
Creditor ante diem non potest obligari debitum recipere. 2.69.9
Creditor inter eos qui sunt æquales, ille proferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito. 2. 140.34

Crimen.

Crimina diuersè puniuntur in vna Prouincia, quàm in alia. 1.332.21
Crimen committere videtur qui potest prohibere, & non prohibet. 1.334.32
Crimen maiestatis, vide *Læsa maiestas*, & *Coniuratio.*

Culpa.

Culpa leui non tenetur aliquid faciens pro saluanda persona suâ, & res proprias. 1.98.22
Culpa maior est culpam deprehensam defendere. 1. 320.43
Culpa in committendo grauior, quàm quæ omittendo. 1.334.35

Cultura.

Vide *Gabella.*

Cursor.

Cursoris maioris officij lis quæ pendebat, suspensa fuit, quia Comes de Onate *in Germania* erat cum munere legati. 1.258.1
Fundamenta noua, vltra quæ adhuc expensa sunt pro iustitia Regis. 2
Cursoris & veredarij publici munus apud omnes gentes inductum. 4
Ludouicus XI. Gallorum Rex instituit in Gallia cursores publicos. 1.259.8
Hispaniæ etiam cursores publici inducti. 9
Cursorum aliquorum mirabilis celeritas. 11
Cursores phalerati apud Romanos. 12
Cursores publicos eligere pertinet ad Regalia. 14
Fundamenta quæ adhuc pro Rege in officio cursoris notantur. 260.15
Cursoris maioris officium non potuit extendi ad veredarios, quos dicimus *estafetas.* 16
Cursoris maioris officium à D. Imperatore concessum Baptistæ Maffeo, & Simoni Tasio fratribus anno 1518. 1.162.37
Simon Tasius vixit vsque ad annum 1562. quo mortuus. 38
Philippus II. anno 1506. officij cursoris prorogationem dedit in fauorem D. Ioan. Tasij, ignorans viuere Simonem cui competebat. 39
Philippus III. concessit puero rationem officij Cursoris Comiti de Villa mediana, ann. 1598. & 1607. 1.40
Officium cursoris maioris non de nouo datum à Rege Philippo II. & III. sed prorogatum. 1. 267.99
Cursoris maioris officij concessione à Rege facta, imponi adhuc potest collecta in mercede epistolarum, quæ non taxata in concessione. 1. 284.1

Cursus publicus.

Romani Persæ, & Indi vsi fuerunt cursu publico. 1.258.5

D

Damasus Pont.

S. DAmasus Pont. falsò accusatus de adulterio, & aliis criminibus. 2.122.3

Damnum.

Damnum quod ab inimico locatori conductori factum debet sarciri. 1.96.5
Damnum cui sarciendum etiam debentur quæ causa rei præparauit. 1.98.26

Dandi verb.

Dare qui debet, rem liberam dare tenetur. 1.135.8
Dare significat dominium transferre. 1.189.25
Dationis in solutum & transactionis differentia. 1. 138.36
Datum contra legem retineri non potest. 1.237.24
Datum ob causam, ea non sequuta condicendum, quamuis à iure impediretur impleri. 2.54.13
τὸ Debet denotat præcisam necessitatem. 1.189.22

Debitor.

Debitoris speciei & generis differentia. 1.139.40
Debitor quantitatis differt à debitore. 2.64.2
Debitor speciei, quæ in re recipit subrogationem, generis debitor existimatur ad casus fortuitos. 2.64.4
Debitor quantitatis est debitor generis, vt non excusetur à casu fortuito. 6
Debitor generis non potest soluere quod respicit speciem. ibid.
Debitor pecuniæ non potest satisfacere in massa pecuniæ. ibid.
Debitor generis non liberatur casu fortuito. 2.65.11
Debitor quantitatis respectu speciei an liberetur perempta specie. 2.65.14.15.16.17.& 18
Debitor quantitatis non excusatur diminutione monetarum. 2.66.19
Vide *Moneta.*
Debitor morosò tribuitur periculum diminutionis monetæ. 2.68.1
Debitor non liberatur litterarum cambij obligatione. 5

Debitor.

Indicium probandi debitum est, quando factum alicui prodest. 1.148.9
Debitum non censetur quod exigi non potest. 1.171. 14
Debitum fiscale, vide *Fiscale debitum.*

Deceptus.

Deceptus non potest dici qui expresè de casu fortuito renuntiauit. 1.85.30

Decima.

Decimarum nomine quod soluitur temporale, potest concedi laico, licèt spirituale non possit. 1.142.4
Decimæ Principibus concessæ solùm ad fructus referuntur. 6
Decimarum & Tertiarum plura iudicia pendent hodie contra Ecclesias in Senatibus regiis. 1.144.22
Decimarum perceptio probatur testibus singularibus, cùm quilibet deponat de diuersa perceptione. 1.243.23
Decimas debent Religiosi iure communi. 1.294.1
Decimarum exemptio non valet nisi fiat derogatio. ibid.
Concilij generalis decreta habent clausulam derogatoriam ad ea quæ contra concederentur. 2
Rescriptum quo aliquibus Religiosis communicantur aliorum priuilegia, etiamsi in eis contineatur exemptio decimarum, non valebit, nisi fiat mentio capmuper, de decimis. 295.3
Decimarum concessio non comprehendit eas, quæ eo tempore alius possidebat. 9
Priuilegium generale vt percipiatur decimæ Parochiæ, non derogatur secundo priuilegio, quo aliquorum fundorum in eisdem decimarum perceptio datur, nisi primum derogetur. 15
Decimarum conceptio, & exemptio non soluantur ex quacumque causa, non extenditur ad eas quæ contra concessæ. 296.14

Con

Concessione qui ex suis fundis soluat, decimas non excludit, ne percipiat ex fundis quos conductoribus colendos dedit. 21
Decimarum concessio facta intelligenda de eis, quæ tunc Ecclesia possidebat. 1.22
Exemptus à decimis non eximitur à tertiis antea concessis pluribus. 297.23
Concessio decimarum facta intelligenda de eis, quæ tunc Ecclesia possidebat. 24
Decimarum exemptio non extendenda vt non soluantur laico qui de decimis est infeudatus. 25
Exemptio decimarum semper restringenda. 26
Decimas quas Rex percipit ex indulto, iure speciali consequitur. 30
Decimarum immemoriali probata, videtur probari possessio ante Concilium Lateranense. 2.15.17
Decimarum exemptionis priuilegium extenditur ad terras postea adquisitas. 2.81.3
Decimæ à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis, rectè procedunt. 2.222.4

Declaratio.

Declaratio non operatur in præiudicium tertij. 1.261.35
Declaratio fieri potest per successorem in officio. 2.47.19
Declarationibus factis in articulo mortis quando credendum. 2.102.11
Declarationes in articulo mortis non operari in præiudicium tertij ex aliquorum sententia procedit, quando ius tertio perfectè quæsitum ex sententia lata, aut alio modo. 12
Declarationi in articulo mortis quæ coniecturis adiuuatur, credendum. 13
Declarationi eius qui agit de se exonerando non creditur. 15

Decretum.

Decretum irritans leges, ligat ipsum Principem, nisi expressè deroget. 1.19.30
Decretum regium pro recuperandis vectigalibus. 1.36.37
Magnates non possunt ad detinenda vectigalia inuari Regis decreto. 38
Decretum prouisionale alimentorum, & litis expensarum, debet durare dum lis principalis discutitur. 2.45.2
Decretum prouisionale quod dicitur durare dum lis pendet, procedit in alimentis, sequestro, & manutentione, non verò in eis, quæ ad voluntatem iudicis reuocantur. 2.47.15
Decreta prouisionalia sunt interlocutoria, & possunt ad nutum reuocari. ibid.
Decretum vbi requiritur quo venditio confirmatur, sine causæ plena cognitione non valet. 2.142.10
Decretum sine causæ cognitione præsumitur damnosum. 2.145.20
Decreta quæ requirunt causæ cognitionem, debere decerni vocatis vocandis. 22
Decretum prout tunc, operatur rebus in eodem statu manentibus. 26
Decreta Regis omninò seruanda. 2.177.24

Defectus.

Defectus ministrorum occultandi. 2.132.8
Moysis sepulchrum Deus occultauit, ne ex illo deregeretur eius distantia cùm dubitauit aquam educere è petra, ex quo non intrauit in terram promissam. ibid.

Defensa, & Defensio.

Regi solùm competit facere defensas. 2.156.14.15
Rex non debet dominis vasallorum concedere facere defensas in damnum vicinorum. 16
Seruitia vt soluantur Regi sine eius licentia, defensæ temporales, quas dicimus *atajados*, fieri non possunt. 2.157.21
Defensionis modus potest à lege variari. 2.51.17
Debesas dicuntur quasi defensas, quia à vicinis defenditur ius pascendi. 2.155.8

Delatio.

Delatio cum effectu accipienda. 1.195.31

Delator.

Fiscalis officium loco delatoris successit. 1.8.8
Delator partem ei adsignatam petere non potest antequam bursæ fiscali pœna inferatur. 1.191.14
Delatores corruptelæ iudicium præmiis afficiebant Romani. 1.234.3
Domitianus Imp. odio habuit delatores. 2.123.14

Delegans, Delegatio, Delegatus.

Delegantis & delegati vna & eadem iurisdictio censetur. 2.26.20
Delegatione facta iudici ordinario quo eius iurisdictio excitatur, possunt acta conferri coram Notario iudicis ordinarij. 21
Tempus adiectum delegationis procedit etiam in illo, qui in delegatione successit. 2.53.4
Vide *Tempus*.
Delegatus ad vniuersitatem causarum pro iudice ordinario habetur. 1.282.18

Deliberatio.

Deliberandi effectus. 1.37.49
Deliberans non consentit. 38.50
Deliberare qui dicit non disponit. 1.72.28

Delictum.

Delictorum vindicta pertinet ad publicam vtilitatem. 1.4.8
Delicta multitudinis non punienda, sed dissimulanda. 1.61.16
Delicti tempus, vel condemnationis quod debeat attendi circa pœnas. 1.193.32
Delicta quæ fiunt in occulto, difficilis probationis censentur. 1.242.12
Delictum qui prohibere potest, & non prohibet, videtur approbare. 1.345.7
Delicti particeps censetur qui delicto potest adhibere remedium, & non adhibuit. 9
Delictum præsumi commissum ab eo, qui ex illo vtiliratem consequitur. 1.353.61
Delicta ex quibus solùm offenditur ius publicum, viam tantùm ad vindictam publicam producunt actionem. 2.105.34
Delicta quæ lædunt ius publicum & priuatum, vt in furto & homicidio, duplicem actionem producunt, & ius publicum, & damnum partis. ibid.

Demonstratio.

Demonstratio falsa non nocet. 1.202.5
Demonstratio generaliter adiecta intelligenda non restringendi, sed designandi causa. 16
Demonstratio falsa tunc nocet, quando sit eius, quod in rerum natura non est. 17
Demonstratio non restringit, sed demonstrat. 1.216.4.

Denuntiatio.

Denuntiare damnum non sufficit si aliter ei occurri potest. 1.335.41
Denuntiare qui debet crimen, non tenetur accusationem iudicialem proponere. 1.337.54
Denuntiari debere conspirationem plurium opinione confirmatur. 1.338.61
Denuntiantes crimen nisi concludant, condemnari

quem denuntiarit, non habentur pro accusatoribus. 1.340.67
Particeps criminis præsumitur, qui sciens non denuntiauerit cùm deberet reuelare. 1.345.7
Vide *Coniuratio. Læsæ maiestatis crimen*, &c.
Denuntiator non potest petere partem pœnæ, nec de illa pactum tacere antequam fiscus suam partem exigat. 1.192.23

Depositarius, & Depositum.

Depositarius non potest possidere rem depositam, nisi eam loco mouerit, animo abdicandi possessionem. 1.76.15
Depositarius, qui non vtitur pecunia depositi, vsuras non debet. 1.211.39
Depositi periculum post moram ad depositarium pertinet. *alleg. 63. n. 17. vol.* 1.172.20
Depositi vsuræ non debentur, nisi ex mora. 1.207.2
Depositum vt tantundem reddatur, ita vt depositarius vtatur, egreditur terminos depositi. 6
Depositum vt tantundem reddatur transfert dominium ad depositarium. 7
Depositum irregulare quod dicatur. 1.208.11
Depositi irregularis vsuræ debentur quando depositarius vtitur pecunia. 12
Depositum est contractus bonæ fidei. 15
Depositis qui vtitur debet vsuras. 1.209.21
Depositi vsum expressè concedi, vel tacitè colligi nihil refert. 22
Depositi ad numerum videtur vsus concedi depositario. 23
Deposita pecunia vt posset vti depositarius, eo ipso quo vtitur, transit in mutuum. 24
Depositum in mutuum translato ex vsu pecuniæ, depositum non manet. *y alleg. 84. n. 29.* 26
Depositi vt tantundem reddatur, vel quando in mutuum transit, differentia. 27
Depositum ad numerum esse mixtum Doctores tenent. 28
Derogatio legum, vide *Lex.*
Desafio etymon. 2.196.6
De sempeño y crecimiento de Juro quomodo fiat. 1.111.57

Determinatio.

Determinatio vna respiciens plura determinabilia, pariformiter debet determinare. 1.213.9

Detractor.

Detractores contemnendi. 1.348.31

Deus.

Deus Propheris in publico orantibus statim peritum concedebat, quamuis in secreto retardaret. 2.132.10
Dij ex iudicio Paridis irati. 2.120.10
Dictum generale ad extraordinaria non refertur. 2.139.23

Differentia.

Differentia verbalis, vide *Verbalis differentia.*

Difficultas.

Difficultas præstandi non excusat ab obligatione. 1.204.30
Difficultas magna dandi quod debetur, facit vt possit æstimationem dando obligationi satisfieri. 31
Difficultas magna dandi, vel soluendi in pecunia facit, vt possit debitor soluere in bonis, & qui ita obtulerit solutionem, vitabit carcerem. 32

Diffidentia.

Diffidentia in aliquibus prudentis est. 2.130.1
Princeps tamen de suis ministris debet confidere. 2
Vide *Confidentia.*
Coniugium diffidentia vitanda. ibid

Dignior, & Dignius.

Dignior minus digno præferendus. 1.278.1
Dignior semper præferendus. 2.177.17
Dignius non debet cedere, & cohæres censeri minus digno. 2.25.12
Dignius trahit ad se minus dignum. 13

Dignitas.

Dignitas illa maior quæ habetur pro maiori. 1.281.24
Dignitates plures repudiarunt propter earum periculum. 2.11.9.7
Dignitate suppressa, & postea de nouo creata, censetur noua dignitas, & præmia extincta. 2.137.11
Dignitates in actu exercentes præferendi eis, qui non administrant. 2.138.20

Dispensatio.

Dispensatio & quod ex Principis voluntate pendet, impossibile iudicatur. 1.252.32
Dispensatio nunquam inducenda nisi expressè consteat. 2.75.44

Dispositio, & Dispositum.

Dispositionis dubium ex clausula sequenti explicandum. 1.34.21
Dispositione generali non comprehenditur quod habet speciale nomen. 1.47.11
Dispositio vniuersalis restringitur. 1.92.9
Dispositio vniuersalis hominis comprehendit quod aliàs ea non veniret. 10
Causa noua superueniens facit mutare dispositionem. 1.209.40
Dispositionis verba interpretanda ne contineant repugnantiam & contrarietatem. 1.189.23
Interpretatio sumenda ex ratione dispositionis. 25
Dispositione generali non comprehenditur quod est diuersæ speciei. 1.297.31
Dispositio inutilis esse non debet. 2.93.5
Dispositio generalis ad illud solùm referenda, quod ex iure comprehendi potest. 2.74.35
Dispositio omnis debet intelligi de habili. 2.75.45
Dispositio quæ pendet ex voluntate concedentis, comprehendit etiam futurum. 2.81.2
Dispositio generalis omnes casus, etiam priuilegiatos, comprehendit. 2.140.30
Omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat ius illam impugnandi. 31
Dispositio specialis circa res attendenda, non generalis. 2.148.16
Dispositio specialis eximit rem à generali dispositione, licèt in ea possit comprehendi. 2.149.20
In omnibus dispositionibus loquentis & confirmantis persona excusat. 2.152.18
Regis iuri non videtur ex dispositione generali derogatum, nisi expressè exprimatur. 2.152.19
Salubriter disposita solent in perniciem conuerti. 1.178.2

Dissimulatio.

Dissimulatio nocet Principi, vbi nullum periculum. 1.35.26
Vindictæ mendicatio solet esse in Principe dissimulatio iniuriarum. 27

Distributio, & Distributiuum.

Distributiones quotidianæ solùm debentur in actu seruientibus. 2.138.17
Distributiuum verbum facit disiunctionem. 2.240.32

Diuersitas.

Diuersitas consideratur, si in aliquo res distinguitur ab

ab alia, licèt in obliquo conueniat. 2.149.19
Diuersitas nominis, vide *Nomen.*

Diuturnitas, & Diuturnum.

Diuturnitas accipitur pro decennio. 1.150.21
Diuturnum pro decennio. 2.109.22

Doctor.

Doctores debent intelligi secundùm iura quæ allegant. 1.98.24
Doctori asserenti magis creditur in lecturis, quàm in consiliis. 2.213.21

Dolus.

Dolus non debet prodesse ad obtinenda vectigalia. 1.45.34
Dolum non facit qui iure suo vtitur. 1.115.76
Dolo desinens possidere habetur pro possessore. 1. 114. 80
Dolus præsumitur eo quòd non exprimatur quod exprimendum erat. 1.194.5
Dolus actus sequentis colligitur ex præcedenti. 1. 348.25
Dolus præsumitur in eo qui dicit mendacium. 1.350. 38
Dolus est non exigere quod exigi potest. 2.59.13
Dolus est qui licèt non exprimat falsum, tacet veritatem, quam non potuit ignorare. 2.88.15
Dolus esse præsumitur quando iudex omittit facere quod debet. 2.116.19
Negligentia sola, & qui ex officio aliquid facere debet, arguit dolum. 20
Dolo esse præsumitur, qui non vtitur omnibus remediis necessariis ad actum quem gerit. 117.21
Dolus est difficilis probationis, & præsumptionibus probatur. 24
Præsumptiones sunt liquidæ probationes ad dolum. 26

Domicilium.

Domicilia duo potest quis habere, & in vtroque onera subire tenetur. 2.176.14

Dominium.

Dominium tollere quamuis possit Princeps, non potest tamen tollere ius quæsitum ex suo contractu. 1.11.4
Dominium nisi ex vna causa non adquiritur. 1.41. 7
Dominium semel translatum non debet reuocari pretio non soluto, sed agi pro pretio. 1.134.2
Dominij adquisitionis prohibitio, nec restitutio non inducenda à lege vbi non exprimitur. 1.237.29
Dominij incapacitas, & eius translatio non inducenda ex legibus quæ non exprimunt. 1.239.42
Dominium non adquiritur destinatione tradendi, sed ipsa traditione. 2.61.11
Princeps habet præsumptionem dominij in terminis & terris sui regni. 2.151.7
Vide *Terminus.*
Dominium habentibus terræ, non permissum eas cerudas colere sine Regis licentia. 2.158.31
Locato fundo non transit dominium ad conductorem, sed tantùm vsus. 2.160.2
Venditioni repugnat pactum ne dominium transeat. ibid.
Dominia & libera eorum dispositio sunt iuris gentium. 2.187.36
Princeps ex causa, quæ publicæ vtilitatis principaliter, potest alicui dominium adimere. 37
Dominia apud duos insolidum esse non possunt. 2. 222.2

Donatio.

Principes qui donationes immensas reuocarunt. 1.138.54
Reges non debent immensas donationes facere. 55
Princeps non debet facere donationem quæ offendat publicam vtilitatem. 1.44.26
Donatione generali non comprehenditur, nisi quod donator tempore donationis habebat. 1. 48. 15
Donatione facta à Principe iuris Regalis, nihil ea comprehenditur, nisi de iure doceatur. 16
Donationes magnæ in præiudicium regiæ coronæ reuocandæ. 1.54.3
Donationes plures factæ à Rege quamuis exiguæ, si iunctæ lædant regium Patrimonium, reuocandæ. 4
Donationes Regum sine iusta causa non reuocandæ, cum illa verò ex publica vtilitate iusta est reuocatio. 6
Reges plures donationes ab ipsis factas reuocauerunt. 7
Donationes etiamsi factæ in remunerationem seruitiorum, reuocandæ, si lædant publicam vtilitatem. 8
Regis potestati non ita detrahendum, vt non possit castra sui Regni donare. 55.9
Rex quamuis possit regulariter donare, non tamen in grane sui præiudicium, vel Regni. 11
Donatio à principio non præiudicialis, si postea fiat nociua reuocanda. 1.56.17
Henricus Rex donationes in præiudicium Regni reuocauit. 18
Donationes quæ fiunt pro Regni adoptione, non valent. 20
Donatio facta à Principe territorij cum omni iure, personæ illustri, an comprehendat vectigalia. 1. 59.2
Donatum censeri non potest quod tempore donationis non erat. 1.61.19
Princeps non videtur donare quod habet vt Princeps. 62.21
Donationes Regum debent scribi in libris & rationibus regalibus. 1.63.28
Donatio quæ fit propter damnum bonorum, omne periculum respicit. 1.213.5
Donatio excluditur qualibet coniectura. 8
Donandi obligatio non adstringit vltra quàm quis facere potest. 1.201.7
Donatiua, quæ succedunt loco collectarum, habent iuris necessitatem. 1.204.36
Donatiui apud nos exigendi modus. 1.205.37
Donatiuum Regi datum pro bello sustinendo. 38
Donatio prohibita inter virum & vxorem, etiam prohibetur inter sponsos de præsenti. 1.253.38
Donationes inter coniuges prohibitionis ratio magis procedit in sponsis, quia in principio matrimonij maiora exhiberet indicia amoris. 1.254.46
Donationes à Principe factæ vasallis ob bene merita gratuitæ sunt, & liberales. 1.289.4
Donatio liberalis censetur quæ à Principe facta, etiam interueniente pecunia si eam excedat concessio. 5
Donationes à Principe factæ possunt ex vtilitate publica reuocari. 6.7
Reges Hispani immoderatas donationes sæpiùs reuocarunt. ibid.
Donatio quæ confertur in mortem cum clausula, de constituto, non habet effectum, nisi sequuta morte. 2.37.20

Donatio rei certæ differt à donatione tertij & quinti. 2.38.23
Donatio facta postquam ex re aliquid solutum, si id totum consumit, nulla donatio. 2.56.6
Donatio quæ à principio ex liberalitate procedit, postquam facta promissio donandi habet iuris necessitatem. 1.204.35
Donatio omnium bonorum non comprehendit futura, nisi exprimantur. 2.82.7
Donatio causa mortis non propriè donatio, quia non est simplex donatio. 2.147.4
Donationes quæ ex regio Patrimonio procedunt, possunt ex eius voluntate reuocari. 2.186.24
Donatio quæ post vnum alteri fit, quamuis in primo non potest reuocari, an possit in secundo ante acceptationem. 25

Dos

Dotem promittendo omnes obligantur. 1.176.16
Dotalem rem esse debet probari; vt indotatio procedat. 1.182.30
Dos sine nuptiis esse non potest. 2.53.6
Dotis priuilegium ad alios non transit, præterquam ad eos, quibus concessum. 2.225.20

Dubium.

Dubia tollere ad officium Gubernatoris spectat. 2.21.17
Dubitationem solicitam omnia admittunt. 2.141.1

Duellum.

Duellum causa rebellionis regni Lusitani an permittendum. 2.191.1
Rex Catholicus quando possit duella permittere. 2
Duella regulariter prohibentur. 3
Non prohibentur ex publicis & iustis causis. 4
Vide *Bulla*, & *Bellum*.
Duella ideo à Pontificibus & sancto Concilio prohibentur, ne aliquis ex causa priuata alium occidat, vel se in periculum vitæ coniiciat; non verò quando causa est publica. 2.192.10
Duella ex causa publica posse permitti qui tenuerint. 11
Publica causa iustum reddit duellum, quamuis aliquod interesse priuatum sequi posset. 12
Duellum quod certò cognoscitur effectum non habiturum, non comprehenditur censuris Bullarum. 2.193.17
Duelli etymon. 2.196.3
Eius definitio. 4
Duellum idem quod bellum antiqui dixerunt. 5
Duella iure Hispano admissa. 6
Duellorum origo, & in ea Torreblanca impugnatur. 7
Duella à Barbaris inducta, Dæmone suadente. 8
Duella apud omnes gentes in vsu fuisse qui nouerunt. 2.197.9
Duellorum amantissimi Galli fuerunt. 10
Duella inter omnia animata, & à natura producta. ibid.
Hispani variis solemnitatibus, & in ritibus duella admiserunt. 11
Hispanorum Regum duellorum prouocationes. 12
Petri Regis Aragonum duellum cum Carolo I X. Rege Galliæ. ibid.
Petri Aragonij duelli prouocatio ad Ludouicum Regem Galliæ. ibid.
Hispani Legati Regis Catholici, eius nomine ad duellum Regem Galliæ prouocarunt. ibid.
Duellum Petri Aragonij Regis cum Carolo Rege Neapolis super possessione Siciliæ. 13
Martinus IV. Pontifex excusatur à permissione huius duelli Caroli V. Imperatoris, & Regis Hispaniæ duelli disceptatio cum Francisco I. Galliæ Rege. ibid.
Duelli prouocatio Renati Ducis Anxoini, contra Alphonsum V. Aragonum Regem pro possessione Regni Neapolis. ibid.
Duellum Regis Aragonum Alphonsi V. cum Duce Anxoini super possessione Regni Neapolitani. ibid.
Ferdinandus Catholicus Castellæ Rex ad duellum prouocauit Regem Lusitanum in vrbe Tauri. ibid.
Duella plura inter Hispanos antiquis temporibus, & nouionibus. 198.14
Hispanorum alia duella. 15
Hispani Sueri Quinonij singulare certamen. 16
Hispani alij duellum pugnarunt. 17
Marchionis de Villena singulare certamen. ibid.
Beltrandi de la Cueua certamen. ibid.
Duellum Hispanorum celebre. 2.199.18
Duellum coram Imperatore Carolo V. in vrbe Pintiana, in eius foro, vltimum fuit solemne duellum, quod in Hispania permissum. 19
Duello debet præcedere admonitio & diffidatio, quod Hispani dicunt *Riepto*. 20
Duellum apud Hispanos ad purgationem delictorum maximè vsitatum. 21
Principum licentia, vel Ducum ad duellum necessaria. ibid.
Prouocatus ad duellum arma eligebat. 200.22
Hispaniæ Rex antiquitùs iudices duelli & arma designabat. ibid.
Arma duelli æqualia esse debent, & ex consuetudine Regionis, vel moribus gentium. 23
Patrini eligebantur ad duellum, quorum officium arma metiri, corpora duellatorum videre, & illos inducere in palæstra, illum designare, & tempus quod in certamine duraturum. 24
Duellum ex nisi iusta causa iuramento non admittendum. 25
Duellum extra bellum ex [illegible] iustum esse. 26
Æqualitas esse debet inter duellatores. 27
Miles quamuis ignobilis, potest ad duellum Nobilem prouocare. ibid.
Nobilis an possit Titulatum prouocare ad duellum. 28
Superior potest ab inferiori prouocari ad duellum, ex recepta consuetudine. ibid.
Infames & notati à iure, excluduntur à duelli prouocatione, & qui excludantur recensentur. ibid.
Magistratus non potest ab inferiori prouocari sine venia tituli ff. & C. *de in ius vocando*. 2.201.29
Vide *Magistratus*.
Magistratus ad duellum non prouocandus. 30
Officialis ad duellum non prouocandus. ibid.
Dux exercitus non potest ab inferiori ad duellum prouocari. 33
Piscarius Marchio generalis Præfectus exercitus Hispani Caroli V. duellum non acceptauit. ibid.
Marchio de Comates, Præfectus vrbis & propugnaculi de Oran non acceptauit duellum. ibid.
Duella iure diuino prohibita. 2.202.35
Non possunt probari consuetudine. ibid.
Iuri gentium repugnat. 36
Hispano iure antiquo solùm permissa duella in causis pœnalibus. ibid.
Hispani Reges Catholici omnino duella prohibuerunt. ibid.

Theodotoci Regis verba ad duellorum deteſtationem. 2.203.37
Duelli probatio falſitatem, & fallaciam continet. 38
Duello plures victi, qui iuſtitiam ſuſtinebant, & victores qui iniuſta defendunt ibid.
Duella valdè execratur Carolus Scribanius, 39
Nobilis non tenetur fugere, vt vitæ periculum euadat, ſed poterit occidere aduerſarium pro ſui tutela. 2.204.40
Duellum pro honore tuendo licere qui tenuerint. ibid.
Honoris conſeruandi cauſa duellum non permittitur. 41
Duellum acceptari non poteſt, nec licitum fieri, etiam pro honore conſeruando. 42
Honorem non amittit, qui ad duelli prouocationem reſponderit non acceptare, quia iure prohibitum. ibid.
Statuta Ordinum militarium quæ duellum recuſantem excludunt ab ordine, procedunt ex antiquitate inſtitutionum Ordinum, quia eo tempore in Hiſpania permiſſa. 205.44
Duellum non acceptans, reſpondens, quia prohibitum, non excludendus ab Ordine Equeſtri militari. 45
Statuta Ordinum militarium, quæ excludunt eum, qui duellum non acceptauit, procedunt quando duellum permiſſum vt ex cauſa publica. 46
Duella ex cauſa publica permittenda. 47
Duello prouocate Luſitanos pro defendenda iuſtitia noſtri Regis Caſtellæ contra Tyrannum, an liceat 48
Duella ex cauſis priuatis prohibita. 2.206.49
Publica cauſa reddit iuſtum duellum. 55
Dauid, etiamſi non pugnaſſet contra Goliath impulſu diuino, non peccaret; quia pro publica cauſa ſui Regis duellum ſuſcepit. ibid.
Duelli cum Luſitanis cauſæ an reſpiciant inimicitias & æmulationes priuatas. 56
Duellum quo prouocans certò ſcit effectum non ſortiturum, cenſuris non comprehenditur. 61
Luſitanos ad duellum prouocate, rebellionis cauſa, iuſtum, & permiſſum eſt. ibid.

Duo.

Duo vincula fortiora ſunt vno. 1.83.19
Duo ſpecialia non admittenda 1.252.34
Duobus in locis idem ipſe ſtare non poteſt. 2.175.1

Duumviri.

Duumviri ex decurionibus eligebantur. 2.170.23

E

Eccleſia.

ECcleſia an obligata renouare emphyteuſim. 1.39. 60
Eccleſia debet bellum facere Hæreticis. 1.307.17
Eccleſia pro pace publica ad bellum ſuccurrere ſolita. 1.308.17
Luſitani Eccleſiaſtici argentum Eccleſiæ ad bellum contra Caſtellam Regi obtulerunt. ibid.

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici antequam Regi tradant Tertias, quæ ex decimis deducendæ, videntur adminiſtrare nomine Regis. 1.134.18
Eccleſiaſtici vt pars populi, ſunt vaſalli Principis ſæcularis. 1.316.13
Eccleſiaſtici qui Regibus iurant fidelitatem, ſine dubio cenſentur eorum vaſalli. 1.317.14
Statutum quod irritat alienationem factam in non ſubditum, non comprehendit alienatum in Eccleſiaſticos qui ſubditi & vaſalli cenſentur. 15
Eccleſiaſtici quamuis quoad iuriſdictionem non ſint ſubditi Principum ſæculatium, ſunt tamen vaſalli quoad protectionem & obedientiam. ibid.
Reprobatur Diana, qui Eccleſiaſticos negat vaſallos Principes ſæcularium. 16
Eccleſiaſtici in Politicis debent Regibus obedire. ibid.
Eccleſiaſtici ſolent in bello contra infideles perſonaliter in Hiſpania intereſſe. ibid.
Eccleſiaſtici naturaliter & originariè dicuntur ſubditi Principum in cuius terris nati. 17
Laicus ex delegatione Pontificis poteſt de cauſis Eccleſiaſticis iudicare. 1.326.39

Edictum.

Edicta Principum, vide *Princeps.*

Editio.

Editionis forma antiqua tit. ff. de edendo, in Hiſpania non practicatur, vbi ex veritate iudicant Senatores. 1.21.5

Effectus.

Effectum vbi habemus non curandum de modo. 1.172.21
Effectus quando ſequitur, non curandum de modo. 1.207.27
Effectus non conſideratur eius quod nullius eſt. 2. 141.2

Electio.

Eligens malè ſubſtitutum in culpa eſt. 1.197.12
Electiones populorum pluribus diſſidiis cauſam præbent. 2.120.11
Electio quæ à lege, vel teſtatore alicui conceſſa, an delegari valeat. 2.224.14

Emeritus.

Emeriti iuſtè præmium laboris conſequuntur. 2.137.7
Emeritum præmium quod veteranis dabatur. ibid.
Præferendus ille, ex cuius labore proceſſit. 8

Emphyteuſis.

Emphyteuſis debitori non licet vendere emphyteuſim ſine facultate & permiſſu domini directi. 2. 222.1
Emphyteuſis domino directo rectè permittitur eam cuicumque vendere ſine voluntate domini vtilis. 2

Emptio.

Emptionis eſt dominium transferre. 2.160.7
Vide *Alienatio.*
Emptio & venditio ſolo conſenſu probatur. 2.78.1
Emptio & locatio differunt. 1.167.9

Emptor.

Emptor petere non poteſt niſi quod ad venditorem pertinebat. 1.65.2
Pertinentiis venditis intelligitur ſi pertineant, & hoc inducit conditionem. ibid.
Emptor non tenetur ſoluere pretium, niſi res vendita tradatur. 1.87.2
Emptor cenſûs redituum Regalium ex noua venditione, debet eſſe particeps fraudis, vt ex eo noua venditio reſcindatur. 1.114.81
Emptor regulariter non debet ſtare colono. 1.220.1
Emptor adquirit ius in re, & ideò præferêdus colono, qui ſolùm habet ius ad rem. 2
Emptor rei fiſcalis tenetur ſtare colono ne fiſcus teneatur ad intereſſe interceptæ conductionis. 3
Emptor rei fiſcalis conductæ ſolùm debet exigere penſionem, non annullare conductionem. 7

Empto

Emptorem à venditione facta repellere non licet. 1. 223.1
Emptor Ecclesiæ non habet priuilegium. 1.292.10
Emptores bonorum quæ permittuntur vendi ob aliquem finem, non tenentur ad hoc vt finis sequatur. 2.33.16
Emptor & venditor conuentione facta, non possunt discedere à contractu. 2.78.1

Emphyteusis.

Emphyteusis contractus potest reduci ad æquitatem. 1.13.17
Emphyteusis finitæ dominus non tenetur eam reuocare, maximè si Princeps sit dominus. 1.39.59
Ecclesia an obligata sit renouare emphyteusim. 60
Dominus sine dubio non cogendus reuocare emphyteusim, quando alij concedit, sed sibi retinet. 62
Emphyteusis & solarij differentia ex Auendaño refellitur. 1.231.27
Emphyteusis ad suam validitatem requirit scripturam fieri. 1.232.30
Emphyteusis habet qualitates quæ testibus non rectè probantur. ibid.
Emphyteusis non potest deuenire ad Monasterium, quia est manus mortua. 2.72.21

Ens.

Ens qualificatum vide [illegible] Actus speciei & naturæ. 2.147.4

Episcopus.

Episcopus ex consuetudine potest habere fiscum. 1. 15.
Episcopus qui recepit à iudice sæculari bona pro redemptione captiuorum, coram eo debet reddere rationem. 1.144.20
Episcopus electus qui voluit antea mori, quàm Episcopatum admittere. 2.119.6
Episcopi & Ecclesiastici tenentur à Rege vocati ad curiam venire. 2.131.7
Episcopus Cauticnsis multatus fuit in Cancellaria Pisiana pro Vicario quem elegit. 197.12
Episcopus an possit recusari ex causa contra Vicarium, qui ab Episcopo deligitur, & è contra. 2. 210.8

Eques.

Equites Ordinum militarium verè censentur Religiosi. 1.322.1
Equites Ordinum militarium faciunt vota etsi à Pontificibus limitata. 1
Equites Ordinum vocantur Religiosi à summis Pontificibus. 3
Equites Ordinum militarium personæ Ecclesiasticæ censentur. 4
Equites militares à foro sæculari exempti. 5
Equitum Ordinum militarium fori exemptio pluribus probatur. 6
Equites Ordinum militarium circa inobedientiam Regis non gaudent fori priuilegio. 323.9
Reges Hispaniæ eligunt Equites Ordinum D. Iacobi, Calatranæ & Alcantaræ, ad publica regiminis munera. 1.324.17
Equites ordinum militarium non gaudent fori priuilegio in casu inobedientiæ. 1.23
Rex Hispaniæ de consuetudine procedit in casibus concordiæ contra Equites Ordinum militarium. 25
Princeps si non posset punire Equites Ordinum militarium inobedientes, magnum scandalum excitaretur. 1.326.34
Rex Hispaniæ, vt Magister Ordinum militarium, potest quibus voluerit causas Equitum delegare. 39

Equestris Ordo.

In Equestris Ordinis militaris munere publica consistit vtilitas. 2.169.21
Equestris Ordinis dignitas in Hispania solet Infantibus concedi. 2.172.39

Error.

Error falsæ causæ non parit vsucapionem, quando ipse possidens errauit, non si possidentis author. 1. 218.19
Error voluntati contrarius. 1.264.57

Exactio.

Exactio partium habet incommoda. 2.57.2

Exceptio.

Exceptio dilatoria opposita, & reiecta potest opponi in vim peremptoriæ. 1.24.8
Exceptione in iudicium deducta, de qua plenè cognitum, producitur rei iudicatæ exceptio. 9
Exceptio dilatoria opposita in vim peremptoriæ, & reiecta, amplius non potest refricari. 10
Exceptio rei iudicatæ potest opponi vt dilatoria & peremptoria. 25.12
Exceptione rei iudicatæ opposita vt dilatoria, & peremptoria, & plenè de ea discussa, & reiecta, tam dilatorium excluditur, quàm peremptorium. 13
Exceptiones casus fortuiti, læsionis, vel sterilitatis, non impediunt viam executiuam. 1.93.15
Exceptio defectus implementi potest opponi in via executiua. 1.201.10
Exceptiones modificatiuæ admittuntur contra rem iudicatam, & instrumentum. 1.284.9
Exceptiones læsionis, sterilitatis, vel non implementi, non impediunt viam executiuam. 1.101.6
Exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem, ad iudicium ordinarium remittendæ, nec impediunt executionem. ibid.
Exceptiones inuerisimiles non admittendæ. 1.346. 15
Exceptio quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem rei iudicatæ. 2.23.10
Exceptiones modificatiuæ admittuntur aduersùs rem iudicatam. 12
Exceptiones eius qui se liti opposuit, discutiendæ, nec ex gubernatione res decidenda. 2.84.3
Exceptio debet esse de regula. 2.112.3
Ex certa scientia, & plenitudine potestatis, claus. quid operetur ad reuocationem maioratus. 2.186.28

Excussio.

Excussio facta censetur, facto concursu creditorum, & impedimento vt debitum exigatur. 1.136.13
Excussionem à fisco videri factam quando eius debitor non soluendo, &c. ibid.
Excussio facta censetur ex cessione bonorum. 1. 170.4
Excussio videtur facta, cùm bona fuerint intricata. 5

Executio.

Executioni renunciare videtur qui postquam eam intendit, proponit ordinariam actionem. 1.214.13
Executio quæ petitur pro vectigalibus ab eorum conductoribus, nomine Regis petitur. 2.24.4
Executio non potest procedere nisi pro re certa. 2. 45.3.
Taxatio vt procedat ad executionem, fieri debet cum summaria causæ cognitione parte citata. 4
Liquidationis debet fieri declaratio vt exequatur. ibid.
Appellari potest à liquidationis declaratione. ibid.

Executio fieri potest contra eum qui obligatus est, licèt non adiecta clausula guarentigia. 2.46.5
Fideiussio de iudicato soluendo habet paratam executionem. ibid.
Executio ex fideiussione iudicatum solui, tunc procedit quando fideiussio fit apud acta. 7
Res iudicata habet executionem paratam. 11
Vide *Tertius.*
in Executione instrumentorum praxis Hispaniæ. 2. 94.4
Executio instrumenti, vide *Instrumentum.*

Exemptio, & Exemptus.

Exemptiones dilatoriæ intra nouem dies opponendæ. 1.29.26
Exemptio quæ datur Ecclesiasticis non soluendi vectigalia, & à solutione decimarum, personalis est, non realis. 1.92.14
Exemptionis priuilegium reuocatur à Principe. 1. 51.6
Exemptio vnius personæ, vel rei, non debet ad aliam extendi. 1.52.18
Iudex potest exemptum etiam clericum, qui eius turbauerit iurisdictionem, mulcta & pœnis pecuniariis afficere. 1.323.11
Miles exemptus si dereliquerit in causa quæ pendet coram iudice ordinario, potest ab eo puniri. 12

Exitus.

Exitus acta probat. 2.210.9

Expensæ.

In Expensis non damnatur fiscalis. 1.7.28

Expressio, & Expressum.

Expressio pluralis quando non potest verificari nisi in vno, habetur pro singulari. 2.93.6
Expressio dicitur specialis quæ fit per relationem ad aliud. 94.7
Expressum quod facile esse potuit, si non factum videtur omissum. 1.63.31
Expressum dicitur quod sub natura expressi comprehenditur. 1.125.48
Expressa potius demonstratiuè, quia limitatiuè accipienda. 1.202.5

Extensio.

Extensio eandem retinet qualitatem, quam illud ad quod extenditur. 1.268.105

Exterius.

Exteriora indicant interiora. 1.195.12

F

FAbricius Maramaldus. 2.131.6

Facere, & Factum.

Facere videtur qui non facit quod facere debet. 1.334. 34
Factum aliquid censetur vt fieri solet. 1.149.17
Facta plura sustinentur, quæ si in iudicio deducta, improbanda. 1.123.39
Facta plura sustinentur, licèt fieri prohibeantur. 1.237. 28
Facti euidentia pro maiori probatione. 1.241.6
Factum idem ex diuersis qualitatibus potest duo diuersa debita producere. 2.176.9
Facti differentia & circumstantiæ iuris dispositionem mutare debent. 2.211.14

Facultas, & Facultiua.

Facultas concessa ad aliquem finem, debet ad vnguem obseruari. 2.32.4
Facultiua non causant præscriptionem. 1.261.27
Facultiua non iudicant consuetudinem. 1.90.6
Facultatiua ius non præstant. 2.96.6
Facultatis quæ sunt, nullo tempore præscribuntur. 7

Falsitas.

Falsitas committitur omittendo, sicut falsum exprimendo. 1.194.6
Falsitatis præsumptio cessat, vbi nullum commodum eius cui imputatur. 1.246.48
Falsitas in secreto fit. 2.104.31
Falsitatis difficilis probatio. 2.106.1
Falsitas probatur indiciis, & coniecturis. 2
Falsitatis præsumptio habetur pro eius probatione in ciuilibus. 107.3
Falsitatis præsumptiones in criminalibus sufficere ad condemnationem plures tenuerunt. 4
Falsitatis præsumptio transfert onus probandi in producentem scripturam. 5
Præsumptiones duæ & vrgentes in causa falsitatis sufficiunt ad condemnationem criminalem. 6
Falsitatis pœna est arbitraria, & sufficiunt iudicia ad torturam 7
Instrumento fides detrahitur in causa ciuili ex indiciis falsitatis, etiamsi non sit visibilis, sed latentis. 8
Falsitatis crimen grauissimum quod potest vitam, honorem & diuitias adimere, 9
Specialia plura admissa in probanda falsitate. ibid.
Falsitas pœnâ arbitria punitur. 2.111.1
Falsitas in rescriptis regiis mortis pœna punitur. 2. 112.11
Falsitas vitam, honorem & diuitiis lædit. 2.128.18
Falsi crimen iure Hispano exilio à regno punitur. 2. 111.1

Fama.

Famæ conseruatio maximè conducit. 1.306.5
Fama vitæ præferenda. 307.6
Fama priuari sibi potest, Principis omnibus. 8

Fauor.

Fauore alicuius factum, non debet contra eum retorqueri. 1.296.18
Fauore alicuius aliquid concessum non debet ei nocere. 1.326.36
Ferdinandus Daualos. 1.353.27

Feudarius, & Feudum.

Feudarius domino seruitia exhibere debet, quando ex sua causa, vel suorum bellum gerit. 2.178.28
Feudum venditum cum iure quod in eo quis habet, debet ius verificari, vt in eo consistat venditio. 1. 96.4
Feudum non potest adquiri præscriptione, nisi res vt feudalis possideatur. 1.75.6
de Feudo ad officium valet argumentum. 1.107.31
Feudum nouum dicitur ex noua concessione, quamuis feudum sit antiquum. 108.32
Feudum nouum dicitur ex nouis qualitatibus. 33
Feudum nouum dicitur, licèt antiquum, post renouationem quæ ex pacto fit. 1.109.43
Feudum nouum ex noua qualitate. 1.158.9
Feudum ad dominum deuolutum, etsi iterum eidem personæ concedatur, non erit feudum antiquum, sed nouum. 2.97.16
Feudum nouum censetur quando post refutationem domino factam, alia persona est inuestita. 98.17
Feudi qualitates non repetuntur, nisi expressè exprimantur. 18
Feudi qualitates ex titulo iudicandæ. 19
Feuda non possunt habere Ecclesiastici. 2.72.16

Feuda

Feuda regulariter possidere non possunt Monasteria. 17
Feuda quæ possunt per substitutum inseniti. 2.74. 32
Monasteria & Clerici capaces sunt. ibid.
Feudi augmentum an nouum feudum constituat. 2. 82.21
Feuda duo quis adquirere potest. 2.176.35
Feuda duo habens, eo priuandus, pro quo seruitia non exhibuerit. ibid.

Fictio.

Fictio breuis, magnus eius effectus. 1.110.50

Fides.

Fidem obseruare est iuris naturalis. 2.217.10

Fideiussio, & Fideiussor.

Fideiussio non idonea pro satisfactione non habetur. 1.153.11
Fideiussor publicani, si nobilis sit, an amittat priuilegium immunitatis, vt possit pro fideiussione carcerari. 1.146.31
Fideiussorem esse idoneum in conductione vectigalium debet probari. 1.153.13
Fideiussores idoneos qui allegat dedisse, debet probare. 16
Fideiussorem qui dare debet, dando pignus liberatur. 1.174.2
Fideiussor qui habet fori priuilegium quando pro non dato habeatur. 4
Praxi Senatus regalis Patrimonij semel fisco dati fideiussores, etiam aliis datis, non liberantur, nisi expresse decernatur. 5
Fideiussores primi, aliis datis, non liberantur, nisi aperte exprimatur, sed secundi primis succedunt. 8
Fideiussor qui datur ex necessitate, etiamsi fori priuilegium habeat, procedit satisdatio. 1.177.24
Fideiussoris obligationem augere non potest delictum debitoris. 1.196.2
à Fideiussoribus Thesaurij exigitur pœna pecuniaria, quæ irrogatur substituto in officio pro malè gestis in eo. 1.198.13
Fideiussorem certum dare promittens liberatur dando alium æquè idoneum. 1.203.22
Fideiussor qui delegauit, potest statim agere mandati, quamuis delegauerit eum, qui soluendo non erat 2.204.29
Fidelitatis forma est, omne damnum domini præcauere. 1.332.52
Fideiussor & reus principalis in iudicio executiuo eisdem terminis regulantur. 2.49.5
Fideiussores tutorum in solidum tenentur pro tutela. 2.171.31
Fideiussor Magistratus non tenetur pro eius dolo, vel delicto. 33
Fideiussor indemnitatis non ante conueniendus, quàm bonis rei principalis excussis. 2.173.45
Fieldad, & recudimento differentia. 1.155.33

Filius.

Filius vxoratus iure nostro Hispano non eximitur à propria potestate, nisi velatio Ecclesiæ præcedat. 1. 254.45
Filius, cui causa matrimonij factus maioratus, non potest eius reuocationi consentire in præiudicium successorum. 2.35.4
Vide *Maioratus.*
Filius spurius, vide *Spurius.*

Fiscalis, & Fiscus.

Fisci etymologia. 1.1.1
Fiscus est repositorium pecuniæ Principis quæ ad publicum statum pertinet. 2
Fisci & ærarij differentia. ibid.
Fiscus an differat à Patrimonio priuato principis. 3
Fiscus propriè est Principis supremi. 1.1.4
Fiscum impropriè habent domini vasallorum. 5
Fiscum potest habere Episcopus ex consuetudine. ib.
Fisci opes oportet augeri. 2.7
Camera domini vasallorum non gaudet priuilegio fisci. ibid.
Probatio fisci quando est dubia, iudicandum contra fiscum. vide in dubio iudicandum pro fisco 9 num 6.
Imperatores Traianus, Hadrianus & Iustinianus contra fiscum responderunt. ibid.
Fiscalem primus elegit Imper. Hadrianus. 1.3.1.
Fiscales alij Imperatores crearunt. 2
Fiscales olim ad biennium eligebantur, hodie perpetui. ibid.
Fisci vtilitas publica est. 3
Fiscus in quo differat ab ærariis. 1.4.6
Regalia defendere, augere, & tueri ad fisci patronum pertinet. 8
Fiscalis potest se introducere in qualibet causa criminali, maximè vbi est pœna Cameræ. 1.4.9
Fiscalis non malum necessarium, sed bonum vtile dicendum. 1.4.10
Fiscalis officij magna auctoritas & necessitas. 11
Consiliarius Regis dicitur fiscalis. ibid.
Fiscalis Senatus regalis Patrimonij ex regis rescripto dicitur de consilio Patrimonij. 5.12
Fiscalem qui occidit, quia officium gerit, crimine læsæ maiestatis tenetur. ibid.
Fiscalis Principis pars censetur. 13
Fiscalis vt iudex consideratur in iudicando quæ lites sint omittendæ, vel prosequi debent. 14
Fiscalis instar, tutoris diligenter se gerat. ibid.
Fiscalis an possit agnoscere bonam fidem. 15
Fiscalis debet veritatem præferre fisco. 16
Fiscalis suffragium habebat, & in multis prouinciis hodie habet. 1.5.19
Iudicum fratres & socij dicuntur fiscales. 6.20
Theodorici Regis de fiscalibus sententia. 1.6.21
Principes de fiscalibus maximè confidunt. 22
Fiscalis constituitur à Principe Procurator cum libera & generali administratione. ibid.
Fiscalis quasi habens generale mandatum potest transigere de causis fiscalibus. 23
Fiscalis potest intendere actionem quæ vtilis fisco, etiamsi requirat speciale mandatum. 24
Fiscalis etiamsi à Rege prohibeatur contra aliquem actionem intendere, poterit instam proponere. ibid.
Fiscalis officium dignitas est. 25
Fiscalis numeratur inter potentes. ibid.
Dicitur clarissimus. ibid.
& spectabilis. ibid.
Fiscalis est Curator & Procurator Reipublicæ. 1.6.26
In solo fiscali sit repræsentatio Principis. ibid.
Fiscalis in supremis Senatibus dominus vocatur. 7.27
Fiscali plura priuilegia concessa. 28
Fiscalis non iurat de calumnia, nec in expensis damnatur. ibid.
Fiscalis debet esse præsens iudicio fiscali, aliàs erit nullum. ibid.
Fiscalibus toga antiquitùs & hodie concessa. 29
Fiscales Reges soli nominant, & sunt in supremis Tribunalibus. 1.7.32

Fiscalis recusatio.

Fiscalis pars formalis est in causis ad eius officium pertinentibus. 1.8.1
Fiscalis Procurator generalis dicitur. ibid.

Fiſcalis in Caſtella votum non habet in cauſarum deciſione. 2
Fiſcalis qui fuit, ſi poſtea Senator fiat, non poteſt in ea cauſa eſſe. ibid.
Fiſcalis dicitur iudex quoad honorem, quia vt Senatoribus ei debetur reuerentia. 6
Fiſcalis diligentiſſimè lites proſequi debet. 8
Fiſcalis officium loco delatoris ſucceſſit. ibid.
Eius officium ſanctum. 1.9.9
Fiſcalis malum neceſſarium. ibid.
Præſumitur pro fiſcali munus rectè exercere. 10
Fiſcalis non recuſatur in Neapoli, Sicilia, & Caralonia. 11
Fiſcalis non ſit facilè recuſandus vt recuſatur iudex. 12
Inimicitia magna inter fiſcalem & litigantes eſt cauſa vt poſſit recuſari fiſcalis. 13
Fiſcalis recuſatur quando iuſtè poteſt timeri eius inimicitia. 1.10.17
Inimicitia ex qua poteſt fiſcalis recuſari, debet originem trahere ex cauſa priuata, non ratione officij, quia contra aliquam cauſam proſecutus, cùm hæc non ſit culpabilis. 18
Fiſci priuilegium eſt, vt ei inſtrumenta exhibeantur. 1.
Fiſcus ſolus habet pro ſe præſumptionem in vectigalibus. 1.22.13
Præſumptione iuris ſuffragante poterit fiſcus lite pendente de vectigalibus, eis vti. ibid.
Fiſcus non nebet litigare ſpoliatus. 15
Fiſci præiudicium cauſæ quæ poſſunt continere, pertinent ad Senatum regalis Patrimonij. 1.26.3
Fiſci officium eſt defendere regale Patrimonium, & recuperare quæ ab eo abdicata. 1.37.44
Fiſcalis ex generali muneris mandato ſine ſpeciali inſtituit hæc iudicia de vectigalibus. 46
Fiſcali non cenſetur adempta facultas augendi pro regali Patrimonio, niſi expreſsè prohibeatur. 47
Fiſcalis non debet, vt reliqui Procuratores regulari, quia ſemper habet mandatum cum libera. 1.39.57
Fiſcalis ſine ſpeciali mandato poteſt intendere ſupplicationem ſecundam, cum pœna mille & quingentarum duplarum auri, quod Procuratores non poſſunt. ibid.
pro Fiſco eſt præſumptio in vectigalibus. 1.42.11
Fiſci res ſine fiſcalis interuentu alienari non poſſunt. 1.57.25
Fiſci patronus poteſt intendere pro fiſco ſine aliqua reſtrictione. 1.73.29
Fiſcus non debet cum ſubditorum damnis locupletari. 1.87.5
Fiſcus vtitur iure minoris. 1.139.39
Clericis decimas, bona fiſcalia poteſt conueniri coram iudice cauſarum fiſcalium. 1.143.13
Fiſcale debitum poteſt à ſocio conductoris conſequi. 1.170.6
Fiſcus vtitur iure pupilli, & habet priuilegia Eccleſiæ, & dotis. 1.210.36
Fiſcus ſi emptor ſit, quia ceſſat ratio, vt teneatur adintereſſe, non debet ſtare colono. 1.220.4
Fiſci obligatione adintereſſe ceſſante, an emptor rei fiſcalis debeat ſtare colono. 1.221.10
Fiſcus habet priuilegium hypothecæ in omnibus contractibus quos gerit. 1.222.18
Vide *Hypotheca.*
Fiſcus non poteſt abdicare rem emptori, eo inuito. 1. 223.3.
Fiſcus debet requirere ſocium in venditione rei communis, vt ſi tantundem offerat præferatur. 1. 224.9
Fiſci patronus debet decorem officij tueri. 1.272.7
Fiſci patroni antea ad biennium eligebantur, poſtea perpetui facti. 13
Fiſci patroni munus Senatoribus & conſiliariis æquale.
Fiſci patroni cum Comitibus ſacri Conſiſtorij manu Principis dona accipiebant. ibid.
Fiſci patroni munere excellentiſſimi viri functi. 14
Papinianus, Sabinus & Vlpianus fuerunt fiſci patroni. ibid.
Fiſci patronus conſuetudine vniuerſali omnium Senatuum præcedit Notarios à ſecretis. 15
Fiſcalis muneris maior confidentia, quia omnium Regalium defenſio ei commiſſa. 1. 273.19
Fiſci patroni munus laborioſius & excellentius, quàm Notariorum ex ſecretis. 20
Fiſcalis eget ſcientia iuris. 22
Fiſcalis à Principe ſemper primò nominatur, quàm Notarius à ſecretis. 23
Fiſcali plura priuilegia conceſſa. ibid. & 274.24
Fiſcales dicuntur clariſſimi. ibid.
Fiſcales vtuntur toga, quæ non licet Notariis à ſecretis. 25
Fiſcali concedebatur duos domeſticos ſingulis annis Imperatori offerri, alium peditem, alterum equitem. 27
Fiſcalis per ſe ſolus Principem repræſentat, Senatus & Senatores collegialiter. 28
Fiſcalis dicitur de conſilio Regis. 29
Fiſcalis poſtquam omiſſit dignitatem, poterat filios in Notariorum à ſecretis conſortium inſerere. 31
Fiſcalis ſupremi Conſilij Caſtellæ in conſultationibus hebdomadariis coram Rege cum Senatu ſedet capite cooperto, quod nunquam Notariis à ſecretis conceſſum. 32
Fiſcalis vt iudex exiſtimatur. 1.275.35
Fiſcalis poteſt & debet, cum opus fuerit, Principem alloqui. 38
Fiſcalis poteſt principem conſulere. ibid.
Fiſcalis ſanctæ Inquiſitionis, qui & Notarij à ſecretis officium exercebat, iam ſenex omiſit, propter laborem, fiſcalis officium, & remanſit cum munere Notarij, quia paris laboris. 41
Fiſcum quomodocumque cauſa contingat, & de contractibus ab eo factis primatiuè in Senatu regalis Patrimonij cognoſcendum. 1. 284.11
Fiſci probatio pro facta habetur, quando ab aduerſario impeditur. 1.344.1
Reo criminis imputandum quando iniuſtè opponit impedimentum Fiſci probationi. 1.355.78
Fiſci probatio impediri à reo non debet. ibid.
Fiſci res vt vendatur, debet ſubhaſtari. 2.116.18
Fiſcus in contractibus, in quibus læſus, reſtitutionem non habet. 2.141.3
Fiſcali venditioni ſemper ineſt conditio, vt adiectio admittatur. 2.142.8
Vide *Citatio.*
Fiſci cauſa publicum ius continet. 2.146.27
Fiſcalis præſentia requiritur ad expedienda negotia fiſci. 28
Fiſco non nocet iudicium, quod cum eius fiſcali non agitur. 2.154.28
Fiſcus in eo quod habet pro ſe præſumptionem, non debet litigare ſpoliatus. 29
Fiſcalis non poteſt eſſe iudex in cauſa in qua fiſcalis fuit. 2.210.7

Fœdus.

Fœdera antiqua inter Reges Caſtellæ & Mauros. 1. 214.19.

Reges Mauri fœderibus se subiiciebant, vasalli Regum Castellæ. ibid.

Fœmina.

Fœminæ Bizcainæ villę de Fuenterrabia, illam defensarunt à Gallorum expugnatione anno. 1638. 1.314. 22.2

Fœminæ, appellatione masculorum non comprehenduntur, quando de illis diuersè, quàm in masculis dispositum. 2.148.15

Fœnus.

Fœnoris contractus ex abusu pecuniæ magis ad venditionem, quàm locationem refertur. 2.161.9

Forma.

Forma specificè adimplenda in decreto, statuto & rescripto. 1.42.13

Forma non seruata corruit actus. 1.154.23

Forma inducitur quando aliquid iubetur à lege pro substantia rei. 24

Forma debet specificè, nec potest per æquipolleus adimpleri. 1.155.32

Forma substantialis implenda, nec potest per æquipollens. 1.201.11

Forma data à Sede Apostolica in prouisione, à se præbenda abdicatur. 2.6.30

Forma non seruata actus est nullus. 2.155.5

Franciscus Galliæ R. 2.120.15

Fraus.

Fraus quæ in censibus intenditur excludi rescriptis Pontificum, qui pecuniam præsentem requirunt, etiam excluditur quando census constituitur ex vero debito. 1.110.55

Fraude factâ noua venditio rescindenda. 1.113.79

Fraus est difficilis probationis. 1.195.12

Fraus vnius alteri nocere non debet. 1.196.2

Fraus arguitur ex insolitis. 2.104.26

ad fraudem probandam duæ præsumptiones sufficiunt. 2.117.25

Vide *Malitia.*

Fredericus Siciliæ R. 2.130.3

Fructus.

ad Fructuum adquisitionem sufficit quælibet possidendi occasio. 1.127.1

Bona fides, quæ sufficit ad fructuum adquisitionem, potest causari ex iniustis & inualidis titulis. ibid.

ad Fructus adquirendos an sufficiat bona fides ex errore. 2

Bonæ fidei possessor lucratur fructus naturales etiam ex titulo nullo. 3

Fructus non lucrantur etiam cum titulo & bona fide, quando lex restitit acquisitioni rei, ex qua fructus proueniunt. 1.128.15

Contractu reprobato ad euitandas vsuras, nunquam bona fides prodest vt fructus lucrentur. 17

Vsuræ licèt vicem fructuum obtinent, tamen verè fructus non sunt. 19

Fructus non percepti non pertinent ad fructuarium. 1.191.12

Fructuum in locatione, fundi dominium transit. 2. 160.7

Fructuum qui sperantur venditio consistit. 2.161.13

Fructuum locatio, magis est eorum venditio. 16

Emptor fructuum non tenetur stare colono fundi. ibid.

Vide *Fundus.*

Fructuum locatio qua dominium illorum transit, licèt fiat pro annuis solutionibus, adhuc venditio dicenda. 2.163.21

Fructuum census, vide *Census.*

Fructuum pretia, vide *Pretium.*

Fuga.

Fuga semper inducit præsumptionem delicti. 1.244. 33

Fundamentum.

Fundamento destructo deficit quod super illo ædificatum. 1.268.107

Fundus.

Fundi locatio cum fructibus existentibus, pro certo pretio facta, venditio fructuum est, quia dominium transfert, & gabella debetur. 2.162.20

Fur.

Furis fautor censetur qui sciens furem occultum non denunciauerit. 1.334.33

Furem qui non detegit grauiùs quàm ipsum furem puniendum Plato dicebat. ibid.

Furor.

Furorem simulati plures Sancti, vt Episcopatus omitterent. 2.121.19

Vlysses simulauit furorem ne duceretur ad bellum Troianum. ibid.

G

Gabella.

Gabellæ sunt de regalibus. 1.20.1

Gabellas nullus potest percipere nisi expresso Principis priuilegio. ibid.

Summariè in articulo quem dicimus *de cõbro*, Gabellæ recuperantur. 3

Gabella soluenda non in loco originis, sed vbi contractus celebratur. 1.27.7

Gabellam soluendam in loco contractus procedit, etiamsi alibi sit res vendita. 8

Gabellarum immunitatem habent qui priuilegia habent non soluendi in libris regiis. 13

Consuetudo attendenda ad solutionem gabellarum. 1.29.22

Interpretatio in dubio facienda, ne gabella soluatur. 25

Domini vasallorum induxerunt percipere gabellas diminutas, vt pro decimo vigesimum soluant vasalli. 1.41.5

Gabellæ non veniunt quacumque generali concessione. 1.46.4

Priuilegium adinstar concessum non comprehendit gabellas, nisi specialiter concedatur, etiamsi in aliquo priuilegio gabellæ comprehendantur. 47.7

Gabellæ & reditus regij differunt. 10

Gabellæ, id est, *Alcaualas*, tempore Regis Alphonsi II. in Castella inductæ. 13

Gabellas debent soluere omnes qui expresè non sunt exempti. 1.50.1

Priuilegia exemptionum gabellarum, referenda ad ea quæ ex cultura venduntur, non ex negotiatione. 2

Propter culturam qui excusatur à gabellis, debet propriis sumptibus culturam facere. 1.52.17

Gabella non debetur propter rem, sed propter contractum. 19

Gabellarum origo. 1.60.13

pro Gabella vicesima, vel trigesima ab initio soluta. 14

Vicesima, solùm soluebatur tempore Regis Henrici II. 15

Decimam populos Castellæ à principio semper repugnasse constat. 16

Regis Petri tempore exactores vicesimæ in vrbe Burgensi occisi. ibid.

Gabella nõ est annexa territorio, sed iurisdictio. 62.14
Gabellas redditûs & *rentas* nomine comprehendi. 1. 67.15
Gabellam non solui de redditibus regiis, id est, *jura* non facit argumentum ad reliquos census priuatorum. 1.125.50
Conductio generalis, vel limitata, quomodò comprehendat augmentum gabellarum. 1.257.1
Gabellarum augmentum quod cedat gabellario in nostri temporis conductionibus non procedit. 1. 160.25
Priuilegia exemptionis gabellarum reformanda ad culturam & curam procedunt. 1.283.1
Clerici qui exempti à gabellis, non gaudent exemptione in eis, quę ex negotiatione procedũt. 284.6
Fiscus non soluit gabellam. 1.285.
Gabella soluenda de rebus quæ ad exercitum transportantur. 5
Gabellam soluendam de rebus quæ in exercitu venduntur, Senatus decreuit. 10
Gabella soluitur iuxta consuetudinem rerum ex quibus soluenda. 1.286.2
Gabella debetur ex venditione mixtarum potionum. 1.287.6
Aquæ idcò gabella non soluitur, quia communis, & nullius pretij. 14
Niuis venditæ gabella debetur. 15
Gabella debetur venditionis aquæ multæ. 1.298.18
Consuetudo non valet ad gabellarum exemptionem. 19
Additio salutis hominum fauore decretum, vt ex medicinis mixtis gabella non soluatur. 20
Gabellæ solutio legibus nostris regulariter pertinet ad venditionem. 1.29.1
Gabella olei quod Hispali venditur, soluenda à venditore, & emptore pro dimidia. ibid.
Ecclesiastici exempti sunt à gabella de rebus quas ex suis bonis vendiderint. 2
Ecclesiastici debent gabellam ex rebus negotiationis. ibid.
Consuetudo multùm operatur in solutione gabellarum. 1.292.9
Gabellam iure communi emptor soluere debebat. 12
Gabellæ solutio est actus separatus à venditione. 1. 293.22
Gabellarum conductor est debitor generis, & pecuniæ. 2.64.1.2.
Gabellarum conductoris obligatio non refert ad tributa, sed per se in pecunia consistit. 2.66.15
Gabella non debetur nisi ex venditionibus. 2.169.1
Gabella soluenda ex lucro meretricio, ex Ferreto. 2. 162.22
Soluenda ex locatione pastus ad glandes & herbam. 2.164.31
Artifices & operarij, quis suis expensis domum construxerunt, non debent gabellam, quasi ex locatione, ex sententia Senatus. 32
Vide *Artifices*.
Consuetudo plurimùm operatur ad solutionem gabellarum. 34
Gabellam debere Monasterium ex tegulis, quas per operarios fabricabat, & vendebat, decisum fuit. 35
Ecclesiastici ex venditione rerum suarum gabellam non debent. 37
Monachi qui ex sua lana pannos conficiunt, ex venditione illorum gabellam non debent. 38
Salem conficientes Ecclesiastici ex suis puteis salsis vendere possunt, nec soluunt gabellam. 39
Ecclesiastici qui vendunt etiam carius quàm emerunt, quod eis superesset de illo, quòd ad suam, vel suorum sustentationem euenit, non debent gabellam. 40
Gabellam soluere debent Ecclesiastici ex rebus, quae ex negotiatione vendiderunt. 42. Vide *Negotiatio*.

Gabellarius.

Gabellarij solent plures fraudes excitare, vt excusent solutionem pensionis. 1.81.1
Renunciatio casus fortuiti, quæ solet fieri nostris legibus à gabellatiis, debet specialiter eis perlegi. ib.
Princeps debet esse benignus circa gabellarios. 1. 87.4
Gabellario remissio facienda commercio impedito à Principe. 1.95.1
Principem non censetur velle præiudicare gabellatiis. 1.96.9
Gabellarius remissa pensione ex impedimento, non potest petere quod in fideiussione impedit, quia tenetur fideiubere. 1.98.27
Gabellarius præuidere debebat omnia quæ continentur l. 2. & 3. tit. 9. lib. 9. Recop. 28
Gabellarij pactum, vt non augeantur vectigalia, & si augerentur, ei competant, pœnale est. 1.159.15
Decisio Granatensis contra Gabellarios adducitur. 2.67.25

Gallia.

Gallia ab Hispanis primò incolata. 1.309.29
Hispania habuit iurisdictionem Galliæ tempore Iberorum, & Gothorum. 30

Geminatio.

Geminario arguit enixam voluntatem. 1.252 29
Geminationis vis & effectus. 2.5.24

Genus.

Genus perire non potest. 2.64.6
Generi quælibet differentia adueniens constituit diuersam speciem. 2.147.6
Genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie. 2.149 22
Generali appellatione non comprehenditur quod habet nomen speciale, nisi eius mentio fiat. 1.67.17

Gratia.

Gratia non pendet ex voluntate eius cui fit, sed Principis qui gratiam facit. 1.264.57
Gratia nulla non confirmatur consensu tertij, sed Principis, qui fecit. ibid. 62
Gratia secunda contraria primæ est nulla, nec conualescit propter negligentiam impetrantis primam. 1.266.88
Gratia ex voluntate concedentis. 2.88.14
Gratia ex qua tertio ius quæsitum, habet clausulas derogatorias ad sequentes gratias. 18
Gratiam impetrans debet natura probare. 2.89.25

Grauamen.

Grauamen vt noceat alicui qui ius habet ad rem, debet cum eius voluntate apponi. 1.107.24
D. Gregorij M. graues calumnias passus 2. 2.122.4
Gregorio VI. multa falsa crimina obiecta. ibid.7

Gubernatio.

Gubernationis prætextus non admittendus in causis iustitiæ. 2.85.133

Gubernator.

Gubernatoribus Prouinciarum inimicum demonstrare quod in Prouinciis necessarium fuerit Principem admonere. 1.334.32
Gubernantium armnæ descriptæ Ecclesiastici. 29. 2.121.21

H

Hæres.

HÆres non describens bona in inuentario, pœna dupli punitur. 1.194.5

Hæresis.

Hæresis testibus singularibus probatur. 1.240.3
Hæresis crimen tenetur quis denunciare. 1.335.38

Hæreticus.

Hæreticis bellum faciendum ab Ecclesia. 1.307.13

Index Rerum,

Hæretici Turcis & Saracenis deteriores. 1.307.14
Hæreticorum fautores censentur qui aliquid de Hæreticis scierint, nec denuntiauerint. 1.332.22
Henricus Rex donationes in præiudicium Regni reuocauit. 1.56.18
Henricus R. 1.64.40.& 2.188.41
Henricus III. Castellæ Rex. 1.318.26
Henrici IV. Regis Hispaniæ tempore plures turbationes exortæ. 1.53.1
Herchenbaldi Comitis Belgij ex progenitoribus nostri Regis notabile iustitiæ exemplum, & propter illud miraculum. 1.126.5.
Hispania.
Hispaniæ Rex multis eget diuitiis ad tuendum magnum suum imperium. 1.200.2
Millionum tredecim aureorum quantitatem anno 1637. extra Hispaniam soluendam Rex Hispaniæ cum negotiatoribus conuenit. 3
Donatium factum Regi Hispaniæ anno 1637. 4
Hispaniæ Rex Maleyo Mauritaniæ Regi opem tulit. 1.212.1
Hispaniæ Rex munera magna contulit Legato suo, quem ad Mauritaniam misit. 2
Hispaniæ regna subiecta defendenda. 1.308.25
Hispaniæ Rex, an debeat illi extra Regnum ad bellum præsilire, vel per duces gerere. 1.309.26
Hispaniæ praxis vt Episcopi, & Ecclesiastici ad curiam vocentur per consilium Regium. 1.316.12
Hispaniæ Rex de consuetudine procedit in casibus concordiæ contra Equites Ordinum militarium. 1.324.25
Hispaniæ Rex vt Magister Ordinum militarium potest quibus voluerit, causas Equitum delegare. 1.326.39
Hispaniæ Reges præsentant ad præbendas quæ vacauerint propter eos, quos ad Episcopatus præsentarunt. 2.2.2
Hispaniæ Reges Patroni sunt omnium Ecclesiarum cathedralium suorum Regnorum. 2.4.17
Hispaniæ Reges in suis Regnis habent fundatam iurisdictionem, & ius eligendi Magistratus. 2.18.4
Hispaniæ Rex multis eget pecuniis ad exercitus in toto Orbi sustinendos. 2.62.19
Hispaniæ Regi magnus labor & cura necessaria in tantis Regnorum prouinciis gubernandis. 2.119.8
Hispanus.
Hispani Imperij magnitudo plura stipendia debet militibus soluere. 1.200.1
Hispani Regis potentia in militibus ad bellum præseruandis. ibid.
Hispanus Rex vt Catholicus, debet hæresim extirpare. 1.307.14
Hispani semper Regi offerũt tributa libenter. 1.309.27
Hispani Regibus suis fidelissimi. 1.328.1
Hispani in suorum Regum & Principum admissione iurant, nihil contra eos permittere directè, vel indirectè, si aliter facerent proditores sint. 1.336.49
Historicus.
Historicis magis creditur eis qui nati in prouincia de qua scribunt. 1.255.52
Hoc amplius inducitur res diuersa. 2.49.11
Holandi.
Holandi rebelles Hispaniæ piraticam exercent. 1.92.8
Holandorum rebellio, vide *Rebellio.*
Homicidum, vide *Occisio.*
Homo.
Homines de Mansata qui dicantur. 1.228.8
Homo non est dominus membrorum suorum, sed custos. 2.179.5
Homo occidere se non potest nisi iubente Deo. ibid.
Non potest se occidere religionis, vel castitatis conseruandæ causa. ibid.
Honor.
Honor deferendus cui debetur. 1.271.6
Honor vitæ præcellit. 2.127.16
Honor vitæ & omnibus præferendus. 2.204.49
Hungarus. 2.120.15
Hypotheca.
Hypothecæ nouâ venditione censûs an soluantur, procedit quando dominus eius petit luitionem, id est *consumo.* 1.305.8
Hypothecæ suppositæ re locatæ, non excluditur conductio venditione. 1.222.17
Hypotheca quæ fisco conceditur, licèt non conuenta, an contra illũ contrahentibus cõcedatur, ibi.
Vide *Fiscus.*
Hypothecaria obligatio plus cautionis habet & æstimationis, quàm personalis. 1.201.8

I

Identitas.
IDentitas non præsumitur, & probanda ab eo qui allegat. 2.60.4
Idoneus.
Idoneus qui requiritur debet esse dum duret contractus effectus. 1.172.21
Ignorans non consentit. 1.42.14
Ignorans non permittit, potiùs expressè prohibet. ib.
Ignorare factum proprium præsumitur Magistratus. & homo diues ob multiplicitatẽ negotiorum. 1.92.18
Ignorantia præsumitur. 3.42.14
Ignorãtia Principis præsumitur in rebus facti. 1.77.24
Princeps præsumitur ignorare proprium factum propter negotiorum molem. 25
Magistratus præsumitur ignorare proprium factum ex multis negotiis ibid.
Ignorantia non præsumitur. 2.195.16
Ignorantia non præsumitur in facto proprio, 1.279.13
Illico omnem moram excludit. 2.46.10
Illicò aliquid fieri, & dilationẽ petere opponũtur. 47.16
Immoderatum.
Immoderatũ non cõprehẽditur dispositione. 1.259.19
Non comprehenditur contractu. 1.164.30
Immunitas.
Praxis Cancellariarum Pragmaticæ Regis Henrici in causis immunitatis. 1.22.14
Immunitatis priuilegium alicui pro bonis suis concessum non transit in singularẽ successorem. 1.52.18
Immunitatis priuilegium in dubio præsumitur personale, non reale. 19
Immunitatem Ecclesiasticam non habent Ecclesiæ coloni, & conductores. 1.292.7
Impedimentum.
Impedimenta belli, aut alia pro regimine & defensione quæ Princeps illicito non opponit, ipsi non imputanda, sed pro casibus fortuitis habenda. 1.84.24
Impedimentum non prodest, quando est culpa impediti. 1.90.25
Impedimentum qui allegat, debet facere omne quod in se est, vt remoueat. ibid. 26
Impedimentum vt prosit conductori ad pensionis remissionem debet denunciari, & protestari locatori. 1.91.27
Impedimentum modici temporis non præstat remissionem pensionis. ibid.
Opinio vt non distinguatur de impedimento iusto, vel iniusto locatoris, vt teneatur conductori, procedit quoad remissionem pensionis. 1.97.
Impedimentum si iustum ex parte locatoris, etiamsi non ex publica vtilitate, sed priuata, non tenebitur ad interesse, sed vt remittat pensionem. ibid. 17
Impedimentum iustum factum conductori adhuc obligare locatorem, non procedit in conductione vectigalium. ibid. 18

Impedimentum non debet iuuare illum qui remouere potuit. 1.155.19
Impedimento oppositum ab ipso locatore non excusat, si paucis diebus durauit. 1. 154.22

Impedire, & Impeditus.

Impedire videtur qui non consentit stylo iudiciorum 1.356.83
Impeditus non dicitur qui potest impedimentum remouere recurrendo ad superiorem. 1.153.20
Impeditus probare debet impedimentum moueri non potuisse, & in causa fuisse ne faceret. 154.21
Impeditus non censetur qui potuit impedimentum reuocare. 1.356.84
Impeditus quando possit, tenetur remouere impedimentum etiam cum periculo. ibid. 85
Impedimentum non prodest impedito, cùm ex eius culpa prouenit. ibid. 86

Imperare, & Imperator.

Imperare sibi aut prohibere nemo potest. 1.15.2
Imperatores Trajanus, Hadrianus & Iustinianus contra fiscum responderunt. 1.2.9.

Implementum.

Implementi defectus opponi non potest ab eo, qui nullum damnum sentit. 1.205.42

Importunitas.

Importunitate multa conceduntur, quæ aliàs non concedenda. 1.58.32

Impossibile.

Impossibile reputatur vt aliquis faciat quod honorem lædit. 351.49
Impossibile de iure eiusdem qualitatis censetur, vt impossibile à natura. ibid.
Impossibile censetur quod ex Principis voluntate pendet. 2.58.7

Imprudentia.

Imprudentiæ significatio refertur ad ignorantiam iuris. 2.17.30
In ore duorum vel trium stat omne verbum. 1.242.17

Incertitudo.

Incertitudo impedit possessionem. 1.66.6
Incertitudo tituli præscriptionem impedit. ibid.

Incorporatio.

Incorporatio vnius rei cum alia quid operetur. 1.49.23
Incorporatio in Ecclesia facta censetur quando expressè fit à Prælato, vel in libris Ecclesiæ vt incorporata scribitur. 2.97.14

Indicatio.

Indicatio referenda ad effectum. 1.191.15

Indicium.

Comparationis litterarum diuersitas declarata à Notariis indicium facit falsitatis. 2.109.26
Indicium erat præmium quod dabatur ei qui furem, vel seruum fugitiuum iudicabat. 1.334.33
Indiciis probandum quod testibus non potest. 1.344.2
Vsurarius manifestus habetur qui indiciis conuincitur. ibid.
Indicia sufficiunt ad imponendam pœnam corporalem, & quando possunt. 3
Probationis difficilis quæ sunt, potest in eis fieri condemnatio ex indiciis. 4
Indicium præsumitur contra illum qui non detegit crimen, nec ei occurrit. 1.345.11
Indicium est quod potest iudicem persuadere. 346.12
Indicium est contra eum qui delinquentibus associatur. ibid.
Indicia sunt arbitraria. 13
Indicium est contra eum qui allegat inuerisimile. 15
Indicium sumitur contra Notarium qui vtitur modo insolito in scriptura. ibid.
Inuerisimile præbet contra aliquem iudicium. 16
Indicium sumitur contra eum, in cuius domo delictum factum. 1.347.19
Indicium contra eum qui frequentat locum delicti. ib.
Indicium contra dominium instrumenti cum quo factum delictum. ibid.
Verbis consentire cum delinquente indicium participationis præstat. 20
Iudicium est contra receptatorem inimici. 21
Indicium contra eum qui audit, & non resistit ei qui persuadet Regis vasallos ab eius inimico auxilium petere. 23
Coniurationis particeps suo testimonio facit indicium quod sufficit ad torturam. 1.348.28
Indicium contra aliquem est recusare comparere coram Rege. 29
Indicium contra eũ qui recusat ad iudicium venire. ib.
Verba rerum suffragantur indiciis. 1.349.37
Indicium vrgens est contra aliquem falsum dixisse de Principe. 38
Indicium contra eum quem omnes censent salubre esse à Republica abesse. 1.350.40
Indicium doli est contra eum qui rem periculosam persuadet. 41
Indicium facit contra aliquem cum proditoribus tractare. 1.351.45
Indicium est secreta habere cum delinquente. 46
Indicium est contra eum qui occultat instrumenta. 47
Indicium est contra eum qui non exhibet quod debebat exhibere. ibid.
Indicium contra illum sumitur, qui rem passiuam persuadet. 50
Indicium contra illum qui cùm sciret viam periculosam ex latronibus, & grassatoribus, per eam dirigit viatores. ibid.
Indicium sumitur contra eum, qui alteri falsò impegit crimen. 352.53
Indicium est contra eum, qui prope est locum delicti. 56
Indicium est contra eum qui in concordia, & amicitia est cum conspirato aduersùs Principem. 1. 353.58
Indicium vrgens ex præsumptione Cassiana, vt contra eum sumatur, in cuius vtilitatem cedit factum. 60
Indicium est contra eum qui scit secreta coniuratorum. 1.354.63
Indicium est contra aliquem affectare ignorantiam eius quod scit. 64
Indicia habentur pro liquidissimis probationibus. 66
Indicia plura etsi leuia coniunguntur ad faciendum validum indicium. 68
Indicia vehementia non minus valent quàm testes. 2.108.12
Indicia vehementia possunt sufficere vt fiat condemnatio in pœna ordinaria. 13
Iosue indicio vsus ad detegendũ furtum Achan. 16
Indicia, quæ dicuntur ab indicando, quando sunt vrgentia, maiorem fidem faciunt, quàm testes, qui possunt esse corrupti. ibid.
Dauid, indicio potius quàm testibus vsus, vt ostenderet Sauli posse illum occidere, & noluisse. 17
Indicia & præsumptiones habentur pro clara probatione, dum alia superiora non excluduntur. 18
Indicia vrgentia quæ possunt monere iudicem, sufficiunt ad pœnam ordinariam. 2.109.19
Fama contra scriptum est indicium falsitatis. 20
Retardatio exhibitionis instrumenti quod statim debeat exhibere, est indicium falsitatis. 21
Vide *Retardatio.*
Protocollandi instrumenti tarditas est indicium falsitatis. 23
Indicium falsitatis colligitur ex inuerisimilitudine. 24
Differentia subscriptionis Notarij est indicium falsitatis. 2.110.27

Indicium falsitatis,ignorari à quo scribi testes,&dies. 2.111.31
Indicium falsitatis ex laceratiane instrumenti. 32
Vide *Probationes.*

Indotatio.

Indotatio mulieris,vide *Mulier.*
Indotationis ratio attendenda tempore obligationis. 1.182.28.
Indotatio vt procedat, probari debet rem esse dotalem. 30
Indotatio non rescindit obligationem, quam ex se mulier facere debebat. 31

Indultum.

Indulto delicti non comprehenditur restitutio bonorum, quando expresse à Principe non conceditur. 1.219.24

Ingratitudo,& Ingratus.

Ingratitudo omnium criminum fomes. 1.352.54
Ingratitudo ex qua filius posset exhæredari,obliteratur per ingressum Religionis, vt tunc exhæredari non possit. 1.254.48
Ingratos magis esse timendos, in coniurationibus. 1.352.55

Inhabilitas.

Inhabilitas medij in extrema influit. 257.93

Inimicitia.

Inimicitia ex qua fiscalis recusatus, debet originem trahere ex causa priuata, non ratione officij, & cur. 1.10.18
Inimicitia non debet nocere quando suscepta est ex iusta & legitima causa. 1.98.23
Inimicitia affectata non repellit testes. 1.245.42
Inimicitia grauis, & qualis esse debeat ad testem repellendum. ibid.

Inimicus.

Inimicis bellum mouere culpæ Principis tribui non potest. 1.98.23
Inimicorum violentia tribuitur casui fortuito. ibid.
Inimici testimonium repellendum. 1.245.37

Initium.

Initium spectandum. 1.266.80

Iniuria.

Iniuria nasci non debet,vnde iura nascuntur. 1.9.14
Iniurias prætextu officij vindicare execrabile. 9.15
Iniuria est negare quod aliis conceditur. 1.34.18
Vindictæ meditatio solet esse in Principe dissimulatio iniuriarum. 13.27
Iniuria non fit consentienti. 1.88.8
Iniuriam non habet iuris executio. 1.113.77
Iniurias non fecit qui consuetum exequitur. 2.25.8
Inituriam suam quilibet sine iudice vindicare nequit. Nec duello se vlcisci. ibid.
Iniuriam suam non debet quis propria authoritate vindicare,sed per leges & iudices. 2.204.41
Iniuriam repellere incontinenti licet,an ex interuallo non permittitur, sed per leges,& iudices ius suum quis persequi debet. 2.205.43

Innocens.

Innocens nihil timet. 1.244.33
Innocentem occidere non licet. 2.179.1
Princeps, vel Respublica semper debet ciuem innocentem defendere. ibid.2
Innocens iniustè damnatus ad mortem,potest resistere iudici,& ministris, vt pœnam iniustam euadat. ibid.4.
Carcerem potest frangere, & fugere iniustè damnatus,& carceris custodes occidere,si aliter mortem iniustam enitare non potest. ibid.
Christus D.noster innocentissimus morti oblatus pro redemptione generis humani. 7
Princeps,vel Respublica potest innocentem tradere tyranno, vt ciuitas non destruatur. 2.181.24
Innocentes pro communi salute occisos esse,exempli sacræ Scripturæ confirmatur. 182.25
Innocentis mors facilius defendi potest ex communi bono quã circa cautam publicam mendacium ibid.
Deus multoties punit innocentes propter nodentes. ibid.
Innocentes mortem permittere ad publicam salutem, non respicit peccatum cooperandi in morte, sed solum Rempublicam saluam facere. ibid.26
Innoceps iniustè damnatus non potest resistere iustitiæ ministris,si ex eo graue scandalum sequeretur vel si iudex ex actis nocentem inuenerit, licet priuatè sciat non deliquisse. ibid.28

Innocentia.

Innocentiæ magna vis. 1.348.29

Inobediens.

Fiscali incumbit inobedientes Principi accusare. 1.315.24.
Inobedientes Regibus dicuntur largo modo rebelles 1.319.34.
Nobiles inobedientes Regibus magis puniendi.1.458. 37
Inobediens regiis beneficijs,priuandus. 1.320.45
Inobediens damna inobedientiæ sarcire debet ibid.
Magistratus potest inobedientes cõpescere.1.462.10

Inobedientia.

Inobedientia contra Regem est impræscriptibilis. 1. 315.3
Inobedientia Principum acriter vindicanda.1.317.19
Athenienses damnabant eos tantùm,qui vnam legis syllabam transgressi. 318.23
Inobedientiæ vindicatæ plura exempla. ibid.24
Inobedientiæ supplicium apud Persas erat pœna capitis, & dexteræ amputatio. ibid.25
Henricus III. Castellæ pactus cum Regno sine eius consilio nullum bellum suspiciendum, nisi contra obedientes. ibid.26
Inobedientiæ pœna apud Israëlitas mortis erat.1.319.33
Inobedientiæ pœna regulariter est arbitraria. 34
Inobedientia ex eius qualitate potest mortis pœna priuari. 1.450.36
Inobedientiæ causa potest procedere Princeps sæcularis contra Clericum multis pecuniarijs,vt officio sæculari priuet,& Regno expellat. 1.323.16
Vide *Iurisdictio.*

Inofficiosum.

Inofficiosi querela non conceditur nisi eis qui primo gradu fuerint. 1.137.25
Inquilinus, vide *Locator.*

Inquisitio.

Inquisitionem odio habeat Orangius. 1.350.43

Instrumentum.

Instrumentum quod non habet vitium visibile,habet executionem paratam. 1.100.1
Instrumentum habens vicem rei iudicatæ, facit rem liquidam, & notoriam. ibid.
Instrumentum potest executioni mandari iure Hispano licet non habeat clausulam Guarentigiam,101.2
Instrumenti executio non impedienda exceptionibus quæ ante eum opponantur, sed remitti debent ad decem dies viæ executionæ. 4
Instrumentorum executionis Hispaniæ praxis & ratio. 1.144.5
Instrumenti executio non impeditur,etiamsi pendeat lis de nullitate per viam actionis. 7
Nullitatis iudicium per viam exceptionis tunc impedit executionem instrumenti,quando nullitas est notoria,vel infra decem dies de illa constat. 8
Instrumentum exequi potest etiamsi modificari possit dum est modificatum. 9

Instrumentum an reddatur illi quidem expressa certa quantitate ex adiectione plus, vel minus. 1.102.10
Instrumentum qui habet pro se, censetur habere veritatem. 1.117.2
Instrumentum quamuis non sit liquidum, exequi potest, si possit in terminis viæ executiuæ liquidari. 2.48.23
Instrumentum ex subscriptione Notarij virtutem recipit. 2.101.4
Vide *Tabellio.*
Instrumentum suspectum de falso, debet apertis probationibus confirmari. 2.103.22
Instrumentum quod dubium redditur, non potest dici probatio probata. 23
Instrumenti falsitas præsumitur facta ab eo, in cuius vtilitatem cedit. 2.104.27
Instrumentum subtractum censetur ab eo cui prodest subtractio. 28
Instrumentum falsum præsumitur factum ab eo, in cuius vtilitatem cedit. 2.109.25
Instrumentum debet poni in Protocollo statim ac conficitur. 110.28
Vide *Præsumptio.*

Intentio.

Intentio semper prævalere debet. 2.28.7

Interdictum.

Interdicta possessoria pro restitutione vxoris non habet maritus ante copulam. 1.250.16
Interdicta possessoria conceduntur spoliatori. 2.151.3

Interesse.

Interesse sarciendum conductori quando à locatore damnum sentit. 1.95.2
Princeps non tenetur ex facto suo ad interesse conductoris, sed solùm ad remissionem pensionis. 96.6
Interesse debetur ex culpa, mora, vel lucro cessante. 7
Conductioni vectigalium naturale est vt Princeps ad interesse impedimenti non teneatur. 1.98.25
Interesse contrauentionis soluendum. 1.162.8
Interesse succedit loco rei in obligationibus facti. 1.201.9
Interesse succedere in obligationibus facti, procedit in contractibus innominatis. 1.203.24
Interesse succedit in obligatione facti, etiamsi de non implemento apponatur per exceptionem. 1.205.41
Interest valdè sumptibus & molestiis non vexari. 1.221.12
Interesse alicuius consideratur alterius voluntati non subiici, sed ex sua rem disponere. 15

Interpretatio.

Interpretatio debet sensum exprimere, non premere. 1.48.21
Interpretatio admissa non mutanda. 1.51.9
Interpretatio non procedit vt restringat legem quæ apertè loquitur. 1.89.21
Interpretatio in dubio facienda vt res in eodem statu sit. 1.176.18
Interpretatio sumenda vt absurdum vitetur. 1.251.27
Interpretatio non potest impugnare, vel destruere titulum. 2.6.34
Interpretatio desinit dubio explicando. 2.91.11
Interpretatio actus pertinet ad disponentem. 15
Interpretatio sumenda, vt res data æquiualeat acceptis. 2.97.12
Interpretatio sumenda vt excusetur falsitas. 2.103.21
Interpretatione non egent quæ sunt certa, & determinata. 2.141.1

Interruptio.

Interruptio causatur vno actu quo abdicetur possessio, vel iudicium instituatur lita contestata. 2.11.28
Iudicium quo actor victus non interrumpit. ibid.

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

Inuasor.

Inuasorem occidere pro sui defensione potest quis omittere cum vitæ suæ periculo, quando occidendus est valdè vtilis Reipublicæ. 2.181.18

Inuestitura.

Inuestitura feudi facta censetur prætudicio tertij. 2.17.34
Ioannes Austriacus. 1.333.24
Ioannes II. R. 1.325.26 & 2.132.13
Ioãnes XIII. multas iniurias ab inimicis passus. 2.122.6
Ioannes XXII. 2.120.12.
Ioannes Eusebius. expenditur. 1.196.7
D. Iosephus Gonçales laudatur. 2.206.49
τὸ Ipse denotat personam ad oculum restricta ad eam, & exclusiua alterius. 2.224.17
Isabella Reginæ Hispaniæ egregium iustitiæ exemplum, quæ noluit excitato bello Granatensi delictũ pro magna summa pecuniæ abolere. 2.129.29

Iudæi.

Pluries ab Hispania expulsi, si antea etiam Imperatores Romani fecerunt. 1.228.2

Iudex, & Senator.

Fiscalis qui fuit, si postea Senator fiat, non potest in ea causa iudex esse. 1.82
Aduocatus consultus de causa respondens non potest esse iudex. 4
Aduocatus alterius partis poterit à litigatoribus iudex eligi. 5
Fiscalis dicitur iudex quoad honorem, quia vt Senatoribus ei debetur reuerentia. 6
Iudices non possunt recedere in iudicando à praxi & stylo iudiciorum. 1.23.23
Iudex de qua re cognouerit, de illa pronuntiare tenetur. 1.24.11
Iudex incompetens sit cõpetens propagatione. 1.29.25
Iudici qui testatur de facto proprio, credendum. 1.93
Iudex sæcularis potest ex delegatione & priuilegio. 13
Pontificis cognoscere de causis pertinentibus ad forum Ecclesiasticum. 1.143.13
Iudex sæcularis capax est cognoscendi de facto de eis quæ pertinent ad forum Ecclesiasticum. 1.144.23
Defensioni extraordinariæ tribuendum abusus notorios iudicis Ecclesiastici impediri à iudice sæculari. 1.146.40
Iudex qui sententiam confirmauit, debet ad eius executionem procedere. 1.192.19
Iudicum auaritia magna Reipublicæ pestis. 1.233.1
Iudices corrupti plus peccant, quàm latrones publici. 1.234.4
Iudices munera accipere non posse pluribus probatur. 6
Exempla Principum qui iudices corruptos punierunt. 1.235.9
Lege duodecim Tabularum pœna capitis plectebatur iudex pecunia corruptus. 10
Hispano iure priuatur officio, & in duplum, quadruplum, vel septulum condemnatur iudex, vel officialis corruptus, iuxta recepti qualitatem. ib.
Corruptus dicitur iudex, cui solum aliquid promittitur. 1.236.16
Corruptus iudex censetur, etiamsi recepit pro iudicando in bona causa. 18
Datum iudici vt in causa iusta iudicet condici non potest ab eo qui dedit. 19
Pœna eadem est corrumpentis iudicem, & corrupti. 20
Iudices & officiales restituere in foro conscientiæ, teneri quod contra leges receperint, qui tenuerunt 1.237.26
Iudex supremus potest attenta veritate secundùm propriam conscientiam iudicare. 1.241.7

Veritas, quæ potest attendi in iudicando à iudicibus supremis, debet ex actis resultare. 8
Reges & iudices puniti qui proprio iudicio, non ex actis iudicarunt. ibid.
Iudex delegatus, quamuis maior censeatur, ordinario iudice in causa delegata, extra illam inferior existimatur. 1.278.4
Iudex antiquior debet præcedere nouiori. 279.8
Index peccat, qui ex arbitrio, non ex iustitia iudicauit. 1.301.21
Iudex poterit in iudicando sequi opinionem probabilem omissa probabiliori. 1.307.11
Iudex in atrocissimis decernere potest vt communicatio rei cum Aduocatis fiat præsente fiscali. 1.356.81
Iudicium ordinariorum electio non debet permitti populis, sed à Rege fieri. 2.190
Vide *Electio.*
Iudices plures esse qui de eadem re cognoscere possint, publicè interest. 2.20.13
Iudicum æmulatio solet vtilis censeri. 14
Iudex delegatus potest eligere Tabellionem coram quo acta conficiat. 2.26.18
Vide *Notarius, Delegatus.*
Iudicum pericula ex sententiis. 2.120.10
Dij ex iudicio Paridis irati. ibid.
Vide *Arbitrium.*
Clementis VII. æmulatio in Carolum V. qui contra eum arbitrium dedit in lite vrbis Ferratæ. 11
Ioannis XXII. periculum calumniæ, quia condemnauit Ducem Barbieræ. 12
Philippus Pater Alexandri M. occisus ex iniusta sententia. ibid.
Carolus V. quia condemnauit Landgrauium bello, & rebellione impetitus. 13
Philippus Valesius Galliæ Rex duplici rebellione agitatus ex sententiis latis. 14
Franciscus Galliæ Rex rebellione Ducis Barbonij impeditus, quia eam condemnauit in lite. 15
Hungarus, quia in lite condemnandus, vrbem Budam proditorie tradit Germanis. ibid.
Toribius Galindus odio Magistratuum Cancellariæ Limensis excitauit apud Indos seditionem in fauorem Torani. 16
Vide *Magistratus.*
Iudex qui simulauit se dementem ne in causa difficili iudicaret. 2.21.18
Vide *Furor.*
Iudex supplere non potest quod est facti. 2.143.2
Iudices & Magistratus quasi dij censendi, vt venerentur. 2.127.9
Senatus supremi Hispaniæ iudicant attenta veritate. 2.105.35
Iudex quis in sua causa esse non potest. 2.202.34
Iudicis recusatio rectè procedit, quando adest causa, quæ iustè possit litigatorem suspectum reddere, vt contra eum iudex sententiam ferat. 2.209.1
Iudicis arbitrio relinquitur, quæ causæ suspicionis iniustæ, affectatæ, aut variè fuerint. 2
Graue est coram suspecto iudice litigare. ibid.
Leuis causa potest suspicionem iudicis inducere. ib.
Vide *Suspicio.*
Iudex potest facilius quàm testis recusari. 3
Iniuria fit iudici, & officiali ex recusatione. 4
Causæ requiruntur, earum admissio & probatio contra Senatores, aliter pœna adiecta. ibid.
Iudices ordinarij sine causa apud nos recusantur. ibid.
Iudex à cuius sententia interlocutoria appellatum fuit, an possit ab appellante recusari. 2.210.8
Iudex suspectus est, si causam similem prosequitur. 9
Iudex etiam in minimo fauens vni ex partibus, legitimè recusatur. ibid.
Errores multi circa recusationes iudicum. 2.21 2.18
Aduocati sæpe recusationes iudicum inducunt, vt litis expeditio protrahatur. 213.19

Iudicium.

Iudiciis quasi contrahitur. 1.8.7
Iudicium constat ex actore, reo, & iudice. 1.26.2
Iudicium vbi cœptum, ibi finiendum. 1.283.1
Iudicium, vbi cœptum, ibi finiendum, quando eadem quæstio quæ in alio iudicio discutitur, agitatur. 4
Iudicium, aliqualiter diuersum non causat dependentiam ad illud. 5
Iudicium nouari non potest, nisi consensu actoris, cui competit actio. 2.50.11
Iudicium mutare, quando compelli actor possit, vel non. 2.14
Iudicium ordinarium, eiusque qualitates. 9.15
Iudicium summarium possessionis & proprietatis differunt. 3.69.4
Iudicium summarium in quo plenè cognoscitur parit exceptionem rei iudicatæ ad plenarium. 1.72.23
Iudicium in quo de alieno incidenti, vel per viam exceptionis plenè agitur, parit in eo exceptionem rei iudicatæ. 25
Iudicia publica dicuntur quæ ad vindictæ publicæ tutelam pertinent, licèt ex priuati iniuria nascantur. 2.193.15.& 2.207.59
Iudicia redduntur in inuitum. 2.211.13
Iulij Cæsaris mors.

Iuramentum.

Iuramentum habet vim litis contestationis. 1.150.27
Iuramentum interrumpit præscriptionem. 28
Iuramẽtum firmat actionẽ per quadraginta annos. ib.
Iuramentum omne videtur excipere auctoritatem legis. 1.12.12
Iuramentum requirit veritatem. 1.95.9
Iuramentum præstat executionem pœnæ conuentionalis. 14
Iuramentũ assumit naturã actus cui adhærer. 2.239.41
Iuramentum primum qui contemnit, etiam secundum aspernabitur. 1.355.73
Iuramenti infirmatio, & relaxatio fieri non potest à sæculari potestate, sed per Ecclesiasticum facienda. 2.217.12
Iuro. Hispan. vide *Census.*

Ius.

Princeps rescripto tollere non potest ius tertio quæsitum. 1.11.6
Potest tollere ex causa publicæ vtilitatis lege generali. ibid.
Iura iuribus expedit concordari. 1.28.16
Iuris dispositio ex verbis dubiis Principis non eludenda. 1.38.50
Ius extinctum non reuiuiscit. 1.115.87
Ius extinctum suscitari potest. 1.138.29
Ius publicum voluntate priuati non mutatur. 1.155.29
Iurium concessione solùm veniunt, quæ erant tempore dispositionis non futura. 1.157.7
Princeps potest per legem generalem tollere ius tertij. 1.223.4
Ius oritur ex facto. 1.268.3
Ius tertio quæsitum adimi non potest. 1.263.54
Ius quæsitum alicui ex causa onerosa Princeps nunquam tollit. 55
Exceptio de iure tertij nõ admittenda. 1.267.90.91
Exceptio de iure tertij potest opponi ab eo cui prodest, vel cuius interest. 97
Exceptio de iure tertij opponi potest quando ex eius agentis excluditur. 98
Ius vt tale qui recipit, non potest negare esse tale. 1. 269.112
Iuris renunciatio inducitur ex facto contrario. 2.68.8

Ius reale comprehendit quod iure augmentum factum. 2.83.17
Princeps non potest ius tertio quæsitum tollere. 2. 88.19
Princeps ex verbis generalibus non vult iuri speciali derogare. 2.98.21
Ius gentium idem quod naturale. 2.184.6
Iura naturalia & gentium sunt immutabilia. 7
Princeps ex lege generali potest iuri tertij inferre præiudicium. 2.189.46
Ius naturale idem quod gentium. 2.202.36
Ius ex facto oritur. 4.210.10
Ius facultatiuum solum dicitur quando aliquis potest vti facultate sine ministerio alterius; secus verò quando eget alterius ministerio, quia potest præscriptione immemoriali facultas tolli. 2. 218.76

Iurisdictio.

Senatus regalis Patrimonij habet iurisdictionem in causis quæ nomine Regis, & fisci intenduntur. 1.26.1
Iurisdictio delegata debet intra suos limites contineri. 2
in Iurisdictione delegata non habet locum prorogatio. 1.29.27
Iurisdictio delegata ad vniuersitatem causarum pro ordinaria habetur, & potest prorogari. 18
Iurisdictionis concessio cum iuribus regalibus causa fuit, vt vsurparentur vectigalia. 1.41.4
Iurisdictio differt à iure colligendi vectigalia. 1.47. 12
Iurisdictione concessa, ex coniecturis quando potest intelligi concessum ius colligendi pedagium. 1. 60.5
Iurisdictio probatur ex perceptione vectigalium. ibid.8
Iurisdictione concessa, etsi non possit sine perceptione vectigalium expediri, adhuc non videntur concedi vectigalia. 11
Iurisdictioni non cohærent vectigalia. 12
Iurisdictio est annexa territorio, non verò gabella. 1. 62.24
Maria pertinent ad iurisdictionem Principum, quorum terris adhærent. 1.91.2
Clericus vsurpans iurisdictionem Principis potest impediri à iudice sæculari. 1.146.19
Iurisdictionem habet par in parem, si alter se summiserit pari. 1.214.18
Rex etiam de plenitudine potestatis non potest exercere iurisdictionem in non subditum. ibid.4
Iurisdictio probatur testibus, singularibus, qui deponunt de diuersis actibus iurisdictionis. 1.243.23
Iurisdictio excellentior quæ melioribus prodest. 1.278 2
Prætorum curiæ iurisdictio ordinaria est intra limites curiæ in ciuilibus & criminalibus. 3
Iurisdictio criminalis pertinet ad ius publicum, & verum excellentior. 5
Criminalis iurisdictio tantum Regibus competebat in populo Romano. 6
Consules expulsis Regibus poterant de criminibus cognoscere, sed non poterant sine populi consensu ciuem Romanum damnare. ibid.
Dictatori concessa potestas de criminibus iudicare. ibid.
Senatus regalis Patrimonij maxima iurisdictio, quia comprehendit omnia quæ ex Iudiis, & aliis Regnis adducuntur. 1.280.15
Iurisdictio à qua non appellatur, censetur excellentior ea, à qua appellatur. 16
Iurisdictio ciuilis excellentior est criminali. 1.281.23
Iurisdictio maior non existimatur ex maiori numero subditorum, in quibus exercetur, sed ex superiori & ampliori. 25
Iurisdictio ciuilis non solùm consistit in litibus iudicandis, sed & in regimine Reipublicæ. 1.282.29
Iurisdictione alicui data omne cum ea necessarium datum videtur. 1.324.18
Iurisdictione alicui data, omne cum ea necessarium datum videtur, & illud in quo est iudex incapax, si illud necessarium ad iurisdictionem. 19
Obedientia necessaria vt iurisdictio exerceatur. 20
Iudex potest turbantem eius iurisdictionem compescere. ibid.
Iudex potest procedere contra eius iurisdictionem impedientem, quamuis illius fori non sit, sed exemptus. 21
Inobediens impedit iurisdictionem eius cui non vult obedire. 22
Iurisdictio probatur in loco qui fuerit intra iurisdictionis territorium. 2.13.1
Immemorialis probat iurisdictionem. 3
Iurisdictio probatur per exercitium in loco de quo de iurisdictione dubitatur. ibid.
Territorium probatur ex iurisdictionis exercitio. ibid.
Iurisdictio præscribitur per quadraginta annos cum titulo. 4
Iurisdictio probatur per famam & aliis adminiculis, quamuis expressè actus iurisdictionis non probentur. 7
Iurisdictio probatur vectigalium exactione. ibid.
Iurisdictio probatur in ciuilibus iudicia pronuntiando, & in criminalibus furcæ erectione. 8
Iurisdictio probatur ex officialium nominatione. 9
Actibus specificis Iurisdictionis ea probatur. 10
Testes singulares probant iurisdictionem. 11
Vide *Testes.*
Iurisdictionis generali concessione non derogatur speciali quam populi habent adquisitam. 2.18.2
Princeps & fons est origo iurisdictionis. 5
Reges Hispaniæ in suis Regnis habent fundatam iurisdictionem, & ius eligendi Magistratus. 4
Iurisdictio ordinaria iure communi vendi non poterat, tamen potest vendi in Castella, ex legibus & consuetudine. 19.5
Iurisdictio non videtur data ex territorij concessione. 6
Princeps potest reassumere iurisdictionem ordinariam iudicum locorum. 19.8
Iurisdictione ordinaria à populo per vsum adquisita, non venditur territorio vendito. 2. 20. 15
Princeps ex aliquorum sententia nunquam vendit iurisdictionem priuatiuè, sed accumulatiuè. 21.20
Rex potest vendere iurisdictionem precariam ipsis locis, vel dominis locorum. 21
Iurisdictio quodammodo sacra & sancta consideratur. 2.58.8
Iurisdictio voluntaria transit in contentiosam, vbi vertitur partis præiudicium, vt sit causæ cognitio necessaria. 2.85.8
Ad retractum iurisdictionis vicini admittendi. 2. 141.6
Vide *Vectigal.*
Iurisdictione à Rege concessa, non videtur concedi quod concernit regiam iurisdictionem. 2.157. 26

Domini vasallorum, licèt fundatam intentionem habeant in iurisdictione contra vasallos, non verò contra Regem. 2.158.20
Vide *Pascua.*
Iurisdictio in alium transferri potest inuito vasallo, vel cliente. 2. 224.15

Iurisprudentia.

Iurisprudentia valde vtilis ad regimen regnorum. 1. 273. 22
Iurisprudentia omnes scientias superat, præter Theologiam. ibid.
Alphonsi V I. Regis Castellæ egregium iustitiæ factum. 2.126.7

L

Labor.

LAboris proprij æstimatio ex fructibus officij deducenda. 2.57.1
Labore cessante, debet cessare præmium. 2.137.12
Vide *Largitio.*
Melioris conditionis esse non debet qui non laborat, quàm qui labori incumbit. 2.139.29

Læsa Maiestas.

Fiscalem qui occidit, quia officium gerit, crimine læsæ maiestatis tenetur. 1.5.12
Maiestatis crimen non admittit bonorum restitutionem, licèt bonum reponatur. 1.207.7
Maiestatis crimen testibus singularibus probatur. 1.240.3
Crimen læsæ Maiestatis diuinæ & humanæ æquiparantur. 1.335.38
Maiestatis læsæ reus est, qui piratas, vel Mauros portibus Hispaniæ non denuntiauerit. 1. 337. 51
Crimen læsæ Maiestatis qui scit, & non detegit, eius pœna tenetur. 53
Maiestatis crimen diuinæ, vel humanæ debet denuntiari à parte contra filium, à marito contra vxorem & è contra. 1.339.72
Turpillianum non habet locum in crimine læsæ Maiestatis. 73
Principem Tyrannum dicere est crimen læsæ Maiestatis. 1.349.34

Læsio.

Læsio debet interesse tempore contractus. 1.166.2
Læsionem non continet quod potest fortuito augeri, vel diminui. 1 166.3
Contractus tempus attendendum ad læsionem in transactione, renuntiatione legitimæ, in concessione immunitatis, in censu & aliis. 4
Contractus super re quæ non est in rerum natura futurum, debet attendere ad læsionem. 1.167.10
Contractus qui habet tractum successiuum ex futuro, recipit læsionem. 11
Læsio attenditur tempore contractus, quando ille perficitur vnico momento. 13
Præscriptio contra læsionem non operatur in contractu qui habet tractum successiuum. 1.168.18
Læsio in contractu successiuo quolibet anno refricatur. 19
Læsio consideratur in contractibus tempore executionis. 20
Læsionem locum non habere ex tractu successiuo procedit in contractu oneroso. 1.169.28
Læsio ex aliquorum sententia, ad iudicium reducenda debet tamen arbitrium iuxta leges esse. 2.57.3
Ad Læsionem qualitates rei æstimandæ. 2.58.10
Læsio consideratur tempore contractus quando interuenit tempore quo eius fieret scriptura. 2.142.8
Læsionis remedium denegandum in venditione, etiamsi decreto confirmata. 2.142.9
Læsio excluditur ex receptione pretij rei venditæ, quando pendente lite de læsione recipitur. 11

Laicus.

Laicus potest Clericum debitorem fugientem, & sua asportantem, detinere. 1.146.34
Laicus ex delegatione Pontificis potest de causis Ecclesiasticis iudicare. 1.326.39

Lana.

Lanarum Hispaniarum conductio refertur. 1.99.33
Earum conductor ex commercio cum Gallia impedito, magnam remissionem petebat. 100.34
Lanarum conductor ne à conductione desistere cogeretur, remissioni renuntiauit. 35

Largitio.

Largitio quæ respicit laborem, non liberalis donatio est, sed ob causam. 2.139.27

Latro.

Latronum & piratarum incursus est casus fortuitus, & valdè insolitus. 1.84.25
Latronum & piratarum incursus valdè solitus casus in iure. 1.92.5
Latrones non denuntiantes puniendi. 1.337.57
Laurentius Ramirez laudatur. 2.212.15

Legatum.

Legatum cum onere datum, etiam onere adempto non videtur adimi. 1.296.18
Legatum datum Religiosis vt faciant Capellam intra annum, aliàs amittant legatum, non currit tempus, nisi postquam legatum datum. 2.53.5
Legatum si est coniuncta persona Legatarius, latiùs interpretatur. 283.16
Leo III. variis æmulationibus falsis agitatus. 2. 12. 2. 5
Leo IV. plures calumnias sustinuit. 2.122.6
Leonina societas, quæ vni totum lucrum applicat, & non damnum. 1.172.17
Leuato velo procedere, idem quod summariè & de plano. 2.84.6

Lex.

Lex Papia inducta propter necessitatem ærarij, cessante bello abolita. 1.3.5
Leges Principi à Deo subiectæ, non contractus. 1 11.3
Principis contractus habent vim legis. 1.12.7
Leges intelliguntur, rebus sic stantibus. 1.13.21
Principis contractus vim legis habet, quando contrahit contra legem quæ illum non comprehendit. 1.14.31
Princeps vt potest leges condere, ita abrogare. 115.1
Princeps non potest sibi legem imponere, à qua recedere non liceat. 2
Dispensatio legum non facilè inducenda. 1.16
Princeps non obligatur legibus vi coactiua. 16.9
Nec vi directiua legis, quando non conuenit eius statui. 10
Tenetur ad obseruantiam legum, quibus pretia taxauit, aliàs peccabit. 1.16.14
Tenetur in contractibus suas leges seruare. 1. 17. 18
Leges non sunt facilè mutandæ. 20
Princeps tenetur ad obseruantiam legum quæ inducunt contractuum æqualitatem. 17.21
Contrahendo non potest se eximere à legibus quæ de contractibus disponunt. 22
Legis dispensatio sine causa nulla est. 18.24
Legis abrogationis, vel dispensationis differentia. 25

Legis dispensatio, qua permittitur subdito vt vendat carius quàm valet, iniusta est. 26
Princeps peccat mortaliter dispensando secum in lege sine causa. 1.19.27
Non videtur facere derogationem legum in dubio, si facit pactum contra illas. 28
Lex prohibitiua renunciari non potest. 29
Princeps non videtur dispensare in lege, contrahendo contra illam, nisi adsit iusta causa, & exprimat legis abrogationem. 30
Nec in lege quæ habet decretum irritans, etiam adiecta clausula, *Non obstantibus*, nisi specialiter exprimatur. ibid.
Decretum irritans leges ligat ipsum Principem, nisi expressè deroget. 31
Lege resistente non potest esse possessio. 1.22.18
Lex quæ iubet aliquid executiuè, & summatiè fieri, sine mora exequi debet. 1.22.21
Legum obseruantiam fraudare instar sacrilegij est. 23.25
Legum correctio non inducenda. 1.28.16
Leges Recopilationis iubentur obseruari, & confirmantur ex Pragmatica adducta in principio Recopilationis. 17
Leges vnæ per alias declarantur. 18
Leges ad ea quæ frequentius, adaptantur. 19
Magistratus debet leges semper obseruare. 1.35.28
Legum obseruantiæ remissio valde nocet Principum authoritati. 29
Legum derogatio necessaria, quando contra eas priuilegium conceditur. 1.52.14
Legum specialis derogatio requiritur iure Hispano in priuilegiis. 16
Lex facta in forma contractus obligat successores Regni. 1.55.12
Lex vsu contrario abrogatur. 13
Lex quæ habet clausulam irritantem, non potest per non vsum abrogari. ibid.
Lege & rescripto quod non dicitur, nec dicere debemus. 1.63.31
Lex declaratoria præterita comprehendit. 1.70.13
Lex quæ declarat iniustam præscriptionem completam reprobat. 71.14
Lex potest obligare ad sic, non aliter contrahendum. 2.83.19
Lex potest adimere iudici facultatem, ne contra legem arbitretur. ibid.
Lex semper obseruanda in contrahendo. ibid.
Leges quamuis de illis dum statuuntur, disputari possit, tamen semel latæ, obseruandæ. 1.85.31
Lege, vel rescripto non expressum supponere non debemus. 2.98.26
Legum correctio non indicanda. 2.99.32
Legum correctio inducitur ex identitate rationis. 33
Lex potest quod in fructibus soluendum, decernere ne soluatur in pecunia. 1.119.16
Lex prohibens census in fructibus ad euitandam vsuram, an comprehendat Clericos. 1.120.18
Princeps non potest dispensare in legibus contra illas contrahendo, quando sequeretur peccatum. 1.124.42
Lex pœnalis restringenda. 44
Lex iusta debet comprehendere ipsum Principem. 1.125.51
Legum derogatio generalis non prodest, vbi est clausula irritans. 126.52
Princeps tenetur ad legum obseruantiam, quæ eius statui conueniunt. 1.131.11
Fraudem legi facere simulando legi obedire, gratius est quàm legem palam & directò impugnare. 1.155.28
Leges regni quæ in noua collectione non inueniuntur, vt inusitatæ censendæ. 1.193.36
Legis ratio restringit eius dispositionem. 1.221.11
Lex quæ annullat actum, an eo ipso obliget ad restitutionem in foro conscientiæ. 1.238.38
Lex quæ prohibet actum, & pœnam adiungit, non obligat ad restitutionem ante iudicis declarationem. 1.239.29
Lex pœnalis non obligat in conscientia ante condemnationem. 239.42
Legis ratione deficiente, eius dispositio debet cessare. 1.251.26
Lex semper præsumitur in viridi obseruantia. 1.288.19
Reges debent cum consilio facere leges. 1.300.11
Vide *Ordinatio*.
Leges Ecclesiasticæ non ligant nisi vsu receptæ. 1.325.29
Principes nolunt leges obligare nisi à subditis recipiantur, & hoc cum sine scandalum. 30
Lex quæ à populo non recepta non obligat. 2.15.18
Princeps ex nullo contractu potest impediri leges pro bono publico edere. 2.67.23
Legis casus vbi expressus, de eo amplius quærendum non est, nec dubitandum. 2.79.16
Leges debent intelligi vt verba sonant. ibid.
Lex pœnalis & correctoria non extendenda. 2.189.50
Legis extensio ex identitate rationis magis comprehensi, quàm extensio dicenda. 51
Legum difficultas indiget regia declaratione. 190.52

Libellus.

Libelli sine subscriptione legibus nostris improbari, & iure procedere non possunt, nec admitti. 2.124.20.

Liber

Libros scribi, scriptoreque honorari, Reipublicæ valde vtile est. 2.211.13

Liberalis, & Liberalitas.

Liberalis nullus existit in necessitatibus. 1.213.8
Liberalitas est propria Principum. 1.14.32
Liberalitas non est, sed crudelitas cum subditorum damno eam exercere. 1.48.22
Licet cui plus, etiam licebit quod est minus. 2.222.3

Licitatio.

Senatus regalis Patrimonij solent pro maiori fisci vtilitate præmium, id est, *prometido*, offerre licitatoribus vectigalium. 1.152.1
Licitatio ex qua præmium consequendum, debet approbari, & admitti à Senatu. 2

Liquidatio & Liquidum.

Liquidatio pro facta habetur, quando impeditur ab eo contra quem executio inditur. 2.48.24
Liquidum non debet impediri propter quod illiquidum. 1.153.17
Liquidum qmoad executionem habetur, quod de facili potest liquidari. 2.48.21

Lis.

Fiscalis diligentissimè lites prosequi debet. 1.8.8
Litis pendentiæ exceptio solùm locum habet, vbi explicatio rei iudicatæ locum haberet. 1.284.7
Lites celeriter expediendæ. 2.21.19.& 52.24
Litibus finem imponi publicè interesse quomodo accipiendum. 2.189.39

Litigans.

Litigantium & delinquentium versutia iudicem falsis dilationibus & libellis sine auctore calumniare. 2.123.18

Litteræ.

Litteræ ad beneficium impetratæ quæ de alterius colorata

lorata poſſeſſione mentionem non faciunt, nihil valent. 1.295.10
Litterarum cambij oblatione debitor non liberatur. 2.685
Litterarum comparatio ſemiplenam probationem facit. 2.101.10

Locatio.

Locatio & venditio eiſdem regulis cenſentur. 1.87.2
Locatio comprehendit damnum ſarciri conductori, & intereſſe. 1.95.4
Locationi inhæret, vt locator debeat dare rem liberam, & ea vti poſſit conductor. 96.6
Locatione non comprehenditur quod nondum erat. 1.157.6
Locatio poteſt comprehendere factum negatiuum. 1.164.25
Locatio eſt contractus oneroſus. 1.166.2
Locatio differt ab emptione, quia in hac ſufficit rem tradere à principio; in locatione verò debet præſtari vſus toto tempore locationis. 1.167.9
Locatio plurium annorum ſemper habet dependentiam à futuro. 1.168.22
Locationi plurium annorum congruit vt tempus futurum attendatur. 1.169.23
Locatio plurium annorum non vna, ſed plures locationes cuiuſque anni exiſtimantur. 26
Locatio non ſoluitur datione pignoris. 1.221.14
Locatio eſt rei, vel opere mercede conſtituta, conceſſio ad vſum. 2.160.3
Locare domum pro certo pretio ad venditionem vſus domus referendum. 2.162.22
Vide *Fundus, Fructus*, &c.
Locatio non ſolet mutare dominium. 163.24
Locatio vbi dicitur in fundo cum fructibus, non accipienda reſpectu fructuum, ſed fundi, cuius dominium non transfertur. 29

Locator.

Locator debet præſtare conductori liberum vſum rei conductæ, vt exigat penſionem. 1.81.2
Locator debet conductori præſtare liberum vſum rei locatæ ad exigendam penſionem. 1.87.1
Locator qui impedimentum iuſtè intulit conductori, non tenetur ad pœnam lucri ceſſantis, ſed ſolùm vt remittat penſionem. 1.97.15
Opinio vt non diſtinguatur de impedimento iuſto, vel iniuſto locatoris, vt teneatur conductori, procedit quoad remiſſionem penſionis. 16
Impedimentum ſi iuſtum ex parte locatoris, etiamſi non ex publica vtilitate, ſed priuata, tenebitur ad intereſſe, ſed vt remittat penſionem. 17
Locator ex iuſta cauſa expellens inquilinum, debet remittere penſionem, nec tenetur aliam ſimilem domum ad habitandum præſtare. 20
Locator non tenetur ex impedimento facto à tertio conductori, ſi non poteſt imputari locatori. 1.98.22
Locatori cuius tempore cauſa conteſtata eſt, & ſi finita poſtquam tranſiuerit locatio commodum cauſæ debet pertinere. 1.190.3
Locator qui rem vendidit, tenetur ad intereſſe. 1.220.2
Vide *Conductor.*
Locato fundo non tranſit dominium ad conductorem, ſed tantum vſus. 2.160.2

Locupletatio.

Locupletari quis non debet cum aliena iactura. 1.69.12

Loquens.

Loquentis perſona excepta cenſetur. 1.124.45

Lucrum.

Lucrum ceſſans non debet venditor qui rem venditam non tradidit. 1.97.14
Lucrum in iure compenſatur cum damno. 1.171.10
Lucra duo percipiens, ad duo onera pro illis tenetur. 2.176.16
Lucra nuptialia non communicantur quouſque coniuges legitimam ætatem habeant. 1.230.19
Lucra nuptialia concedi ſponſis etiam non conſummato matrimonio, argumentum non facit ad ſucceſſionem commendatum. 1.255.51
Opinio doctorum Hiſpanorum magis apud nos ſequi debemus circa lucra nuptialia. 52
Matrimonij cohabitationem attendendam conſtat ad lucra nuptialia, quia ſi in vna prouincia contrahatur, & in alia coniuges viuant, eius ſtatuta ad lucra procedent, vbi cohabitatio matrimonij. 54
Ludouicus XI. Gallorum R. 1.259.8
τὸ *Lugar* idem quod *ſolar* noſtris legibus. 1.229.13
Lyſimachus. 2.55.17

M

Magiſtratus.

MAgiſtratus debent leges ſemper obſeruare. 1.35.28
Magiſtratus de corruptela tenetur, licet donum non acceperit, ſed ſolùm promiſſionem. 1.235.15
Magiſtratus & officiales in receptione ad muneris exercitium iurant in Hiſpania legum obſeruantiam. 1.237.25
Magiſtratus, cuius officium eſt maioris vtilitatis & laboris, debet aliis præferri. 1.273.20
Magiſtratus etiamſi fori exemptus, poteſt pro male geſtis in munere puniri à Principe qui contulit. 1.325.15
Magiſtratus non perpetui, ſed temporales eligendi. 2.18.1
Hiſpaniæ Reges in ſuis Regnis habent ius eligendi magiſtratus. 4
Princeps poteſt remouere magiſtratus ad libitum quos elegit. 2.19.9
Magiſtratum defendere auctoritate fiſcalis eſt muneris. 2.119.1
Magiſtratuum auctoritas eſt fulcrum Reipublicæ. 2.
Princeps curare debet de magiſtratuum honore. 3
Magiſtratus pluribus honorificis titulis condecorantur. ibid.
Conſulendi libertas neceſſaria magiſtratibus. 4
Magiſtratus officium multis laboribus ſubiacet. 5
Magiſtratus plures & Prælati, occiſi pro recta & iuſta munerum adminiſtratione. 2.120.17
Vide *Iudex.*
Magiſtratus valde debent honorari, vt munerum pericula ſuſtineant. 2.121.21
Magiſtratus optimi ſubiacent calumniæ. 2.122.1
Princeps non facilè credat delationes contra magiſtratus. 2.123.11
Vide *Princeps.*
Magiſtratus credendum iuſtè munere fungi. 13
Magiſtratuum viſitatio à Principe non decernenda ex bellis ſine auctore. 2.124.21
Magiſtratus ſuperiores non debent facilè exponi ſyndicatui. 22

Magistratus debent subditis esse spectabiles, & reuerendi. 23
Magistratus in eo maximè excellere debent, si constantes fuerint, & auaritia vacauerint. 25 n° 21.
Magistratuum auctoritas Reipublicæ interest. 2.125.1
Magistratus qui offendunt, grauiter puniendi. 126.2
Valerij Maximi exemplum pro reuerentia Magistratibus exhibenda. 6
Iacobi expugnatoris Aragonum Regis vindicta pro iniuria & morte Magistratus. 8
Vide *Index.*
Maiestatis crimen secundæ speciei censetur iniuriam irrogare Magistratui, eo quia iustitiam administrauit. 127.10
Magistratibus iniurias facere est criminis maiestatis species. 13
Maiestatis illud esse crimen ex Halycarnasseo & Ærodio nouiter probatur. 14
Iniuriæ contra Magistratuum qualitates quæ notandæ. 15
Sacrilegium est auctoritatem Magistratuum lædere. 2.129.28
Magistratus potest remittere proprias iniurias, non publicas. 2.130.31
Magistratus valde vitare debent auaritiam. 2.134.8
Magistratus ignorantia, vide *Ignorantia.*
Magistratibus, etsi malis, reuerentia exhibenda. 2.207.30
Pœnæ statutæ contra illos, qui Magistratibus honorem detrahunt. 31
Magistratum qui læserit officij ratione, criminis maiestatis secundæ speciei reus est. 32
Magistratibus honor & reuerentia exhibenda. ibid.
Popularis actio competit pro vindicanda iniuria Magistratibus. ibid.
Magistratus supremi, vt Senatores, causam probatam faciliùs à iudicando remouentur. 2.209.4

Magnates.

Magnates sunt in Castella, quos dicimus *Grandes*, qui post Regem debent honorari. 1.31.1
Magnatum Castellæ origo, vt coram Rege illi solùm caput cooperiant, alij tirulari sunt nudato capite. 1.32.6
De Magnatibus, & verbo *Grande*, qui egerint. 1.33.10
Magnates ex illustrioribus potentia, nobilitate & virtutibus eligendi. 11
Magnatum differentia. 15
Magnates debent præcedere, & post Reges & filios maximè honorari. 34.17
Magnates ad retinenda vectigalia Regis iuuantur præscriptione immemoriali. 19
Magnates sine priuilegio ex permissione non possunt detinere vectigalia. 20
Magnates debent magis curare ne vsurpentur Regis vectigalia, quia iurant ea defendere. 22
Magnates vt permissionem perciperent Regis, vectigalia reuocarunt Reges Catholici. 23
Magnates non possunt ad detinenda vectigalia iuuari Regis decreto. 1.36.38
Magnates non solùm detinent vectigalia regia ex permissione, sed ex iniustis Regibus ignorantibus. 1.38.52
Magnates honorandi à Regibus & beneficiis afficiendi, sed sine subditorum præiudicio. 54
Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt vt vectigalia vsurparentur à Magnatibus. 1.41.2
Magnates vectigalia intendunt cum iurisdictione transferenda. 6
à Magnatibus promissio & tolerantia probanda si illa velint defendere vectigalia quæ possident. 10
Magnatum fundamentum vt Princeps non possit prohibere immemorialem, refutatur. 1.71.19

Magnus.

Magnus qui factis, & virtutibus excellit. 33.12
Maiestatis crimen, vide *Læsa Maiestas.*

Maioratus.

Maioratus primo possessori competit pœna sententiæ, quæ eius tempore lata, licet confirmaretur tempore successoris. 1.191.5
Maioratus præsumitur quod est intra limites maioratus. 1.230.21
Maioratus an fieri possit de bonis emphyteusis sine consensu domini directi dominij. 1.231.25
Maioratus semel institutus ex acceptatione primi successoris, manet irreuocabilis. 2.32.1
Maioratus qui non potest reuocari expressè, etiam nec tacitè contrahendo debita. 2
Maioratus successor non erit obligatus debitis defuncti, quando fit per contractum irreuocabilem inter viuos.
Vide *Alienatio.*
Maioratus est irreuocabilis, quando in ipsa institutione eius institutor reseruauit facultatem reuocandi. 6
Reseruatio facta alienandi bona, ex quibus maioratus fit, conseruat institutori ius quod antea habebat. 7
Maioratus est reuocabilis in casibus l. 17. & 44. Tauri. 2.33.15
Maioratus causa matrimonij factus, eius pars est, & vt matrimonium irreuocabilis. 2.35.2
Maioratus factus ex duabus partibus bonorum, quæ superessent tempore mortis, videtur in tempus mortis collatus. 5
Maioratus qui est irreuocabilis quoad institutionem eius, est reuocabilis quoad legem. 9
Tertium & quintum considerandum, ex bonis quæ fuerint tempore mortis. 10
Maioratus factus ex tertio & quinto, debet censeri diminutus bonis diminutis. 11
Bona quæ tempore mortis fisco obligata, non considerantur quoad computationem tertij, & quinti. 12
Maioratus qui fiunt ex tertio & quinto, non censentur facti, nisi liquidatio fiat tempore mortis fundatoris. 2.38.28
In Maioratu non possunt succedere Monasteria ex consuetudine generali Hispaniæ. 2.72.19
Maioratus rei emphyteusis fieri non posse verius est. 2.73.24 n° 29.
Maioratus concursus ex causa matrimonij prohibetur. 2.187.32
Facultates ad obligationem rerum maioratus consuetudine admissæ. 2.267.34

Regis

Regis Henrici clausula testamenti potuit dispositiones maioratuum mutare. 2.188.41
Facultates quæ dantur in Consilio Cameræ ad obliganda bona maioratus defenduntur. 189.43
Alienationis rerum maioratus prohibitio procedit à iure ciuili. 2.270.44
Maioratus ab ipso Rege ex bonis suis in fauorem priuati factus, potest ab illo mutari. 47
Facultates quibus capitula matrimonialia confirmantur, ex quibus diuiduntur, contrahentium maioratus defenduntur. 48
Vide *Princeps*.
Maioratus successoribus non præiudicat non rectè factum à prædecessoribus. 2.7.37
Vide *Successor*.

Mala fides.

Mala fides præsumitur in eo qui occupat Regalia. 2.9.12
Mala fides coniecturis probatur. 13
Mala fides colligitur si aliquis dubitat de iure suo. 10.14
Mala fides ex insolitis cautelis. ibid.

Maledicentia.

Maledicentia contra Principem, punienda, quando est grauis præiudicij. 1.348.32
Maledicentiam contra Gubernatores Deus punit. 349.33
Maledicere contra Principes species proditionis. ibidem.
Maledicentia quæ solùm respicit irreuerentiam in Principem contemnenda; si verò publicum lædit statum, vt crimen læsæ Maiestatis puniri debet. ibid. 35
Malè audire de Principe vt proditio habetur. 36

Malitia.

Malitiis in iure non indulgendum. 2.105.12
Malitiis & fraudibus non indulgendum. 1.18.11

Malum.

Malum minus eligendum ex duobus. 1.301.24
Vt Mandamus in legibus non inducit peccatum. 1.238.34

Mandatarius.

Mandatarius qui non gratuitò, sed propter pecuniam recipit mandatum, in se debet suscipere casum fortuitum. 1.214.11

Mandatum.

Mandatum censetur factum secundùm formam antiquam. 1.37.46
Mandato Regis continentur omnia quæ sunt vicina mandatis. 1.39.58
Mandati fines excedens nihil petere potest. 1.213.9
Mandato solum continetur quod ad illud expediendum necessarium. ibid.
Mandati defectus irritat actum. 10
Mandatum generale non sufficit vbi requiritur speciale. ibid.
Mandatum præsumitur quando quis patitur Procuratorem causam agere. 2.77.6
Mandatum probatur ex testamento Tabellionis qui fidem facit exhibitum speciale mandatum. 8

Manumissio.

Manumittere cogitur qui recipit vt manumitteret. 1.226.23

Manutentio.

Manutentio conseruat aliquem in iure suo. 2.45.1
Spoliatus non potest intendere manutentionem. 2.46.12
Manutentio & reintegratio differunt. 47.13
Manutentio quæ non datur spoliato, potest dari spolianti, etsi iniusto possessori. 14
Manutentionis iudicium non admittit testium repulsam, vel appellationem. ibid.

Marauedinus.

Marauedinus non est nummus, sed numerus nummorum. 2.65.10
Debitor marauedinorum est debitor generis, non speciei. ibid.

Mare.

Maria pertinent ad iurisdictionem Principum, quorum terris adhærent. 1.91.2
Maris impedimentum præstat excusationem. 92.3
Maria libera sunt, & omnium communia. 1.93.16
Princeps licet debeat defendere vasallos, non potest dare liberum vsum maris. 17
Maria non possunt libera reddi à Principibus. 94.18

B. Maria.

V. Maria innupta dicitur, licet matrimonium contraxerit, quia virum non cognouit. 1.248.5

Maritus.

Mariti honor est vxoris, & è contra. 1.182.31
Spoliatus vxore maritus dici non potest ante copulam. 1.250.16
Interdicta possessoria pro restitutione vxoris non habet maritus ante copulam. ibid.

Matrimonium.

Matrimonium ad vsum mulieris referendum. 1.248.6
Matrimonia per vsum, coëmptionem & confarreationem apud Romanos. ibid.
Matrimonium vnde dicatur. 1.249.13
Matrimonium sine coniunctione non est. ibid.
Matrimonium solo consensu perfici intelligendum, vt non dissoluatur, non verò est perfectum sine copula. 1.250.14
Matrimonium consummatum licèt non possit dissolui per ingressum religionis, potest tamen solùm ratum. 15
Matrimonium quando requiritur cum certa qualitate, debet qualitas præcedere, aliàs matrimonium non sufficiet. 1.251.24
Matrimonium proprium quod consummatum. 1.252.29
Matrimonij contrahendi promissio inter impeditos, si Pontifex dispensauerit, nulla est, ex aliquorum sententia. 33
Matrimonium in multis priuilegiis operatur, licèt non consummatum. 1.253.39
Qualitates requisitæ in matrimonio obseruandæ. 42
Matrimonium censeri contractum ex consensu, procedit quando fieret in ætate legitima. 43
Matrimonium solemne & ratum solùm non sufficit quando dispositio respexit procreationem liberorum. 1.254.49
Matrimonij capitula seruanda. 2.189.50

Mauri.

Maurorum descendentes ab Hispania expulsi sunt anno

anno 1610. 1.216.1
Mauri ab Hiſpania expulſi. 1.227.1
Clemens IV. Pontifex exhortatur Iacobum expugnatorem Regum Aragonum, vt Mauros expellat à ſuis regnis. 228.3

Maximus.

Maximi Tyranni contra Ecium calumniæ vt imperio potiretur. 2.123.10

Medium.

Medium præſumitur probatis extremitatibus. 1.244.30

Membrum.

Membrum putridum abſcindendum, ne noceat aliis. 2.180.9

Mendacium.

Dolus præſumitur in eo qui dicit mendacium. 1.350.39

Mercator, & Mercatura.

Mercatorum lucra incerta. 1.214.12
Mercaturam plures illuſtres viri exercuerunt. 2.153.1
Reipublicæ valde conducit negotiatio, mercatura & nauigatio. 2
Vide *Negotiatio.*
Thebani & Lacedæmones mercatores ad Reipublicæ gubernationem non admittebant. 4
Romani nec ad decurionatum admittebant mercatores, niſi in ſua patria, & in aliorum defectum. 5

Merx.

Mercium commerciũ pretio adaucto impeditur. 1.167

Metus.

Metu geſtum reſcindendum. 1.179.4
Leges quæ admittunt valere contractus metu geſtos, ſunt iuſtæ ex aliquorum ſententia. ibid.
Metus dicitur quaſi mentem tenens. 6
Metus eſt difficilis probationis, & probatur coniecturis. ibid.
Metus probari poteſt declaratione eius qui metum paſſus. 7
Metus non præſumitur, & probatur ab eo qui allegat. 8
Metus probatio debet eſſe actus qui dirigitur ad metum. 9
Metus probatio relinquitur iudicis arbitrio. ibid.
Proteſtatio facta valde prodeſt ad metus probationem. 10
Proteſtatio quæ præcedit actum, magis probat metum, quàm quæ ſequitur. ibid.
Metum non facit præſumi dignitas aduerſarij. 1.180.11
Iudicis auctoritas excludit metus præſumptionem. 12
Ratihabitio actus metum excludit. 13
Obſeruantia ſubſequuta purgat metum. 14
Metus cauſa durante non purgari metum, quomodò accipiendum. 15
Miſerabilis & dies cum paupere exorata, non facilè ab eo metum patitur. 16
Metus excluditur non ſolùm ex ratihabitione expreſſa, ſed ex tacita, quæ reſultat ex commodo contractus. 17
Proteſtatio quæ fieri potuit, omiſſa metum excludit. 19
Metus reuerentialis conſideratur in eis qui aliis debent reuerentiam. 20
Metus reuerentialis probatio, debet eſſe cum minis vt poſſit. 21
Metus reuerentialis quando ſufficit intercedente læſione & aliis circumſtantiis. 23
Metus reuerentialis ſolus ſufficit quando contractus fit cum ipſo cui reuerentia debetur, & in eius vtilitatem cedit. 24
Metus à tertio illatus an noceat ei, qui ignorauit. 1.184.41
Metus actio eſt in rem ſcripta, & ſequitur quemcumque poſſeſſorem. 43
Metus vt noceat tertio qui metum non intulit. 45
Fiſco in conductione vectigalium non debet nocere metus illatus à tertio. 46
Metus illatus à tertio ei, qui ex fiſci contractu vtilitatem percepit, non debet fiſco nocere. 185.47
Mulier, quæ apud iudicem ſponte contrahere declarauit, non debet metum allegare. 48
Metus eſt difficilis probationis, & teſtibus ſingularibus probatur. 1.242.18

Miles.

Milites quibus ſtipendia non ſoluuntur, ad ſeditionem parati. 1.4.7
Miles exemptus ſi deliquerit in cauſa quæ pendet coram iudice ordinario poteſt ab eo puniri. 1.323.12
Miles non poteſt fori priuilegio renunciare. 13
Renunciatio quæ non admittitur in milite & exempto, eſt voluntaria, non verò quæ ex iuris neceſſitate & diſpoſitione prouenit. 14

Miniſter.

Miniſtri principis maiori quàm cæteri vaſalli obligatione ei deuincti. 1.333.30
Miniſtrorum defectus occultandi. 2.131.8
Carolus V. Imp. maximè curauit vt eius miniſtri honorarentur. 2.132.13
Ioannis II. Regis Luſitani factum, vt miniſtri defectus culparet. ibid.
Philippi II. Hiſpani Regis tempore in magna reuerentia & honore habebantur miniſtri. 14

Miniſterium.

Miniſterium & exercitium diuerſum differentiam rerum inducit. 1.260.18

Minor.

Minori non conceditur reſtitutio in eis quæ pendent ex dubio euentu. 1.83.13
Reſtitutio datur minori, etiam in eis quæ fortuitò eueniunt, ſi damnum magnum ſit. 1.169.29

Miſericordia.

Miſericordia vitioſa quando ea exercetur vbi non iuſta. 1.355.77

Mixtum.

Mixtum quod potentiùs præualet. 1.287.7
Mixtum inſtituit ſpeciem ſeparatam à ſimplicibus & ſub illis non comprehenditur. 9
In Mixto attenditur quod præualet. 2.193.& 5.16.& 2.207.60

Molendinum.

Statuto fieri non poteſt vt vicini cogantur ire ad molendina vniuerſitatis, nec poſſint ire ad molendina priuatorum. 2.16.28
Dominus territorij qui illum cum molendino conceſſit, poteſt adhuc molendinum ædificare. 2.17.33
Molendini dominus ad quod homines longo tempore acceſſerunt, non acquirit ius vt ad alia molendina ire prohibeat, niſi ſeruitus, vel obligatio eſſet impoſita. 34

Monachus.

Monachi non poſſunt exercere officium profanum. 2.70.1

Monachi ſuis clauſtris includi debent. 71.2
Monachis indecens eſt miſceri officiis ſæcularibus. ibid.
Monachi non poſſunt habere beneficia Eccleſiaſtica ſine ſpeciali indulto Pontificis. 2.72.18
Monachi antiquitùs ex humilitate Sacerdotes non fiebant. 2.75.46

Monarchia.

Monarchiæ caput & membra non ſeparanda. 1.308. 20

Moneta.

Moneta noua in Caſtella cuſa fuit, & deterior, vt ſoluerentur Bertrando, & eius militibus ſtipendia. 1. 64.41
Moneta deterior in comitiis Tauri diminuta, & ad valorem antiquum redacta. 64.42
Monetæ falſæ crimen eſt læſæ maieſtatis. 1.335.39
Monetæ falſæ crimen non ſolùm debet quis denunciare, ſed inquirere delinquentes. ibid.
Monetæ mutatio eſt caſus fortuitus. 2.64.4
Monetæ imaginatiæ obligatio reſpicit valorem qui erat tempore obligationis, non ſolutionis. 2.66.20
Monetæ mutatio in valore extrinſeco facit, vt eius æſtimatio tempore ſolutionis attendatur. 21
Monetæ diminutionis periculum debitori moroſo tribuitur. 2.68.1
Monetæ mutatio ex Principis facto procedit. 4
Monetæ diminutionis periculum creditori moroſo imputatur. 6
Moneta ſolui debet in æſtimatione quæ tempore ſolutionis. 2.69.10
Monetæ mutatæ in valore intrinſeco pertinet periculum ad debitorem. 11

Monetarius.

Monetarios falſos qui non detexerit, puniendus. 1. 337.56

Monitorium.

Monitoria de denunciando obligant denuntiare hæreticos. 1.338.61

Monomachia.

Monomachia verbum Græcum, eius veſtigia à iure ciuili & Canonico, & legibus duodecim Tabellarum. 2.196.6

Mora.

Mora in recuperandis vectigalibus non ferenda. 1.21. 11
Mora ante liquidationem conſiderari non poteſt. 1. 207.4
Mora facta contrahitur ex iniuſta detentione alienæ pecuniæ. 1.208.17
Moræ purgatio non conceditur in denunciatione poſtquam diu tacuit, qui denunciare debebat. 1. 341.81
Mora committitur ſtatim quo factum potuit & debuit fieri, & non eſt factum. 82
Mora poteſt committi ex vnius horæ tranſcurſu. ibid.
Moram modici temporis non nocere, certis regulis conſtringi non poteſt, quia minima dilatio in aliquibus ſolet nocere. 83
Denunciare qui debet delictum, non poteſt purgare. 84
Mora non cauſatur in creditore ex obligatione verbali pecuniæ. 2.68.9

Mors, Mortuus.

Mortis tempus magis vitæ, quàm morti tribuendum. 1.267.94
Mortui ſolent puniri vt viui terreantur. 1.234.5

Moyſes.

Moyſis ſepulchrum. 2.132.8

Mulier.

Mulier quæ virum paſcit, domina eſſe putatur. 1.180. 16
Mulieris indotatio, quando reſcindit eius obligationem. 1.181.25
Iuramento obligatio mulieris confirmata non reſcinditur in donatione. 182.26
Obligatio mulieris quæ in eius vtilitatem conuerſa, non poteſt reſcindi in dotatione. 27
Obligationes omnes mulieris ex indotatione non reſcindendæ, ſed illæ ſolùm, ex quibus proceſſit indotatum. 29
Mulier debet dotem expendere pro excarcerando marito. 31
Vide *Vxor.*
Mulieris nomen refertur ad eam quæ virum paſſa. 1. 248.4
Mulieres tenentur in caſu rebellionis viris deficientibus, ad bellum ire. 1.313.20
Mulieres multoties in caſu neceſſitatis pugnarunt, præſertim in Hiſpania. 21
Vide *Fœmina.*
Mulieres viris deficientibus tenentur ad bellum prodire, vt rebellio exiitpetur, & puniatur. 2.167.3
Hiſpanas fœminas pro Patria pugnaſſe, multis exemplis comprobatur. ibid.

Mulſum.

Mulſum quomodo fiebat. 1.287.12

Multitudinis delicta. Vide *Delicta.*

Munus, & Anaritia.

Munerum & auaritiæ vis. 1.245.41
Munerum publicorum qui habent iuriſdictionem, & eſt qualitas iuſta, vt morte extinguantur. 2.98.20
Munus perſonale eſt quod ex animi prouiſione, & corporali labore procedit. 2.168.9
Manus exponitur periculo vulneris pro defendendo capite. 2.180.8

Mutanda, & Mutatio.

Mutanda non ſunt quæ iam admiſſa. 1.275.34
Maiorum facta non facilè mutanda, nec recedendum ab vſu recepto. 35
Mutatio opinionis & animi non præſumitur. 2.210.9
Mutatio perſonæ, vide *Perſona.*

Mutuans.

Mutuans Procurator, qui habebat mandatum, vt reciperet mutuum vt Domino ædificium fiat, qui dedit pecuniam, ſecurus eſt, etiamſi ædificium non fiat. 2.33.17

N

Naaman.

NAaman pluſquam miraculo ſanitatis ſuæ lepræ ad Deum verum cognoſcendum commotus, quia Eliſæus Propheta eius munera non admiſit. 2. 124.26

Nauigatio.

Nauigatio non impenditur quando plures tranſportantur. 1.93.11

Neceſſitas.

Neceſſitate plura quæ aliàs non licerent, permittuntur. 1.132.14
Neceſſitas ſi facit licitum quod ſine ea non erat, nunquam tamen poteſt admittere vt fiat peccatum. 15
Neceſſitas facit licitum, quod aliàs non licet. 1. 302.25
Neceſſitati occurrendum cum imminet. ibid.

Neceſſitas extrema quando dicatur. 1.306.3.
Neceſſitas vrgens & magna eſt defendere regna quæ Hiſpaniæ ſubiacent. 4
Neceſſitatem extremam eſſe, Principis vitam, & decorem conſeruare. 307.6
Neceſſitas probabilis ſufficit ad iuſtitiam tributorum. 1.308.24
Neceſſitate extrema vrgente omnis immunitas debet ceſſare. 1.312.16
Neceſſitas caret lege. 1.313.17
Priuilegia omnia emptionis, etiamſi per contractum conceſſa, ceſſare debent vbi neceſſitas. ibid.
Biſcaini, cùm neceſſitas vrget, immunitates pro defenſione Hiſpaniæ & domini ſeruitio dimiſerunt. 18
Neceſſitas facit licitum quod aliàs non licet. 2.182.16

Negatiua.

Negatiua quando improbabilis. 1.42.17
Probare ex aliqua cauſa poſſediſſe non negatiuum eſt, ſed affirmatiuum 18
Negatiua probanda quando eſt coniuncta cum affirmatiua. 43.19
Negatiua probari debet ab eo, qui in ſe fundat. 20
Negatiua plus habet roboris, & negat, quàm affirmat vniuerſalis affirmatiua. 2.42.15

Negligentia.

Negligentia dolo comparatur in crimine læſæ Maieſtatis. 1.334.34

Negotiatio.

Hiſpaniæ legibus prohibetur Magiſtratibus & iudicibus omnis negotiatio. 2.133.3
Damna quæ ex permiſſione negotiationis in Magiſtratibus prouenirent. 2.134.16
Negotiatio in Eccleſiaſtico non dicenda vendere, quod ſupereſſet ex rebus, quas ſibi emerunt. 2.165.41
Negotiatio Clericis interdicta. 43
Negotiatio eſt conſuetudo emendi & vendendi lucri cauſa. 44
Conſuetudo ſucceſſiua vendendi inducit negotiationem. 46
Vuas emere, & ex illis vinum facere, & vendere, in Eccleſiaſtico negotiatio eſt. 47

Negotiator.

Negotiatoribus vt ſoluatur quod debetur, & intereſſe extinguatur, ſolent conſignari reditus Regis qui vendantur. 1.104.3
Negotiatores qui literis cambij pecuniam Regis, tranſportandam in aliis Prouinciis recipiunt, an dicantur adminiſtratores regiæ pecuniæ. 1.194.2
Negotiatores præſumuntur non habere pecuniam otioſam. 1.208.19
Negotiator non Clericus dicitur, qui ſenel, aut bis venditiones fecerit. 2.165.45

Negotium.

Negotium videtur cum Principe geri illud quod procedit ex pacto cum eo inito. 1.110.49
Princeps videtur ignorare facta & qualitates negotij, quia per miniſtros gerit cauſas ſui patrimonij. 2.80.22
Negotia plura, quàm vocabula. 2.210.10

Nero.

Nero Imp. prohibitus à Senatu tributa remittere. 1.46
τὸ *Nihil* eſt vniuerſale negatiuum. 1.175.9

Nix.

Niuis venditæ gabella debetur. 1.287.15
Niuium ad potum refrigerandum de vſu antiquorum. ibid.
Niuem ſeruandi modus. 288.16
Niues nigræ, cærulæ, flauæ. ibid.

Nobilis.

Nobilis ſi non probat ſe exemptum, debet ſoluere *el pecho*, licèt fiſcus nihil probet, quia pro fiſco aſſiſtit iuris præſumptio. 1.42.17
Nobiles in Caſtella non compelluntur, nec ad bellum. 1.312.13
Nobiles quando ad bellum poſſunt vocari, & compellantur ire. 1.313.20

Nomen.

Nominis diuerſitas facit rem diſſimilem. 1.46.3
Nomina ex communi loquendi vſu accipienda. 1.67.17
Nomen debitoris generaliter & ſpecialitèr obligari poteſt. 1.105.9
Nominum differentia arguit diuerſitatem. 1.160.17
Nominum diuerſitas arguit differentiam rerum & perſonarum. 2.147.1
Nominis ſimilitudo non eſt argumentum identitatis. 2
Nomen ſpeciale rem diuerſam facit. 3
Nomine proprio & ſpeciali res debet ſignificari. ibidem.
Nomen quod habet ſpeciale ſignificatum, etiamſi generali comprehendi poſſit ad ſpeciem referendum. 2.148.7
Nomen ſpeciale exprimendum in materia odioſa. 14

Nominator.

Nominator tenetur pro nominato ad intereſſe. 1.196.1
Nominator velut fideiuſſor nominati habetur. 2
Nominator, qui aliquem in officio nominauit, tenetur pro eo de culpis & delictis in officio commiſſis. 1.197.10
Nominatoris culpa conſideratur in eligendo non idoneo. ibid.
Nominator tenetur pro nominato. 2.73.25

Nomino.

Dux Vexarienſis condemnatus fuit, vt ſolueret multam, quæ irrogata iudici Eccleſiaſticò, quem ex indultis Apoſtolicis nominauit. 1.197.12
τὸ *Non*, pro *non ſolùm*, accipi ſolet. 2.173.42
Non entis nullæ ſunt qualitates. 1.75.2. & 105.6
Non obſtantibus, clauſ. non operatur in præiudicium tertij. 1.19.30
τὰ *Non poteſt* inducunt incapacitatem. 1.236.21
τὰ *Non poſſit* non ſemper in legibus Hiſpaniæ annullant contractum, vel impediunt dominij tranſlationem. 1.237.30

Notabile.

Notabilia niſi ſpecialiter notentur, videntur neglecta. 1.67.13
Notabilia exprimenda, aliàs neglecta. 298.25

Notarius.

Notarij à ſecretis excellentia ex Principis continua communicatione. 1.273.16
Notariis à ſecretis nulla ſcientia neceſſaria. 22
Notariorum à ſecretis maior dignitas, vt Regem continuè alioqui poſſint. 1.274.36
Notarius deputatus vt conficiat acta coram aliquo iudice, debet conficere coram delegato, ſi iudex cauſam deleget. 2.26.19
Vide *Delegans*, & *Delegatus.*
Notarij, cuius fama notata fides illæſa non eſt, inſtrumentum quod producitur à perſona ſuſpecta, fidem non facit. 2.103.18

Notitia.

Notitiam videtur quis habere de eo, de quo mentionem facit. 1.113.78

Nouatio.

Nouatio extincta quæ obligationem primam tollit, etiam

etiam extinguit pignora & acceſſiones. 1.112.69
Nouatio fit interuentu nouæ perſonæ. 1.114.86
Nouatio neceſſaria fit ex iudicio. 1.174.1
Nouatio non fit niſi conſtet velle obligationem nouari. 1.175.9
Nouatio non fit hodie niſi expreſsè de nouatione conueniatur. 10
Nouatio iure Digeſtorum non fiebat, niſi voluntas contrahentium tenderet ad nouandum. 11
Nouatio non fiebat iure Digeſtorum, niſi ſpecialiter exprimeretur quando prima obligatio erat vberior, quàm ſecunda. 13
Nouatio nunquam debet facta cenſeri ſine animo nouandi. 1.176.17
Nouatio fit interuentu nouæ perſonæ. 1.186.1
Delegatio inducit nouationem. 2
Nouatio, vt fiat debet tractari de nouatione facienda. 4
Nouatio quæ inducitur interuentu nouæ perſonæ non inducitur ipſo iure, ſed ope exceptionis. 1.187.7
Perſona noua non dicitur interuenire, quando aliter tenebatur qui interuenit. 8
Nouatio ſolùm cenſetur facta quando obligatio tranſfunditur in aliam vberiorem. 9

Nouum.

De Nouo quæ emergunt, nouo indigent auxilio. 2.153.27
Nubere ad copulam refertur. 1.248.5
Nubendi in familia præceptum iure probatur. 1.254.44

Nullitas, Nullum.

Nullitatis iudicium, vide *Inſtrumentum.*
Nullum quod eſt rumpi non poteſt. 1.81.6
Nullus comprehendit omnes caſus, qui aliàs non comprehenderentur. 2.42.15

Nunciatio.

Nunciatio operis conceditur fructuario nomine Domini. 2.223.6
Superficiario nunciatio conceditur. ibid.

Nuptiæ.

Nuptiæ ante nubilem ætatem pro nuptiis non habentur, ſed pro ſponſalibus. 1.250.17
Conditio nuptiarum non cenſetur impleta ante nubilem ætatem. 18
Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. 1.253.37

O

Obedientia.

OBedientia Regibus eſt, in qua eſſentia principatus conſiſtit. 1.315.2
Iure naturali & gentium debetur obedientia Regibus. 316.6
Iure canonico, & ciuili Regibus obedientia conciliatur. 7
Subditi cùm Regem elegerunt ad obedientiam obligati. 8
Voluntas per obedientiam mactatur. 9
Hiſpano iure obedientia ſubditis iniungitur. 10
Regibus celeriter, & ſine examine obediendum. 11
Obedientia Principum eſt politici ſtatus eſſentia. 1.317.18
Regibus, vt Deo, in rebus iuſtis obediendum. 1.318.23
Regimen Regni ſine obedientia ſuſtineri non poteſt. 1.319.29
Obiter dictum curandum non eſt. 2.163.28

Obligatio.

Obligatione comprehendi non poteſt quod in rerum natura non eſt. 1.165.6
Obligatio ſub conditione, ea impleta procedit. 1.162.7
Obligatio iniuſta ad æquitatem redigenda. 1.165.32
Obligatio quæ nullius effectus foret, non conſideratur. 1.172.18
Obligatio mulieris, vide *Mulier.*
Obligatio perſonalis non ſequitur poſſeſſorem rei. 1.220.2
Obligatio in diem incertum eſt conditionalis. 1.296.20
Obligatio generalis minus afficit, quàm ſpecialis. 2.149.21
Obligatio ſeruiendi perſonaliter eſt mixta. 1.177.22

Obligatus.

Obligatio non cenſetur qui poteſt ſine cauſa ab obligatione recedere. 1.18.23
Obligatus ad certæ quantitatis ſolutionem intra duos menſes, ſi debet præcedere liquidatio, non currit tempus vſquequo fiat. 2.54.8

Oblinio.

Obliuio non præſumitur in re præſenti. 1.340.80

Obreptio.

Obreptio reſpicit verum tacere. 2.86.1
Reſcriptum etiam ex motu proprio à certa ſcientia annullatur obreptione & ſubreptione. 87.3

Obſeruantia.

Vide *Conſuetudo.*
Obſeruantia poſterior in praxi valde prodeſt, & derogat priorem. 1.23.24
Obſeruantiam legum fraudare inſtar ſacrilegij eſt. 25
Obſeruantia ſubſequuta declarat priuilegium. 1.46.2
Obſeruantia non prodeſt quando apertè repugnat titulo. 1.48.21
Obſeruantia dat priuilegio interpretationem. 1.51.10
Obſeruantia & interpretatio tituli non procedit, niſi quando eius verba dubia ſint. 91.11
Interpretatio deſeruit ad dubium explicandum. ibid.
Obſeruantia quando res clara eſt, non operatur in tertij præiudicium. 12
Obſeruantia interpretatiua quod tempus requirat, remiſſiuè. 2.92.25
Obſeruantiæ ſubſequutæ effectus. 1.267.91
Obſeruantia ſubſequuta non operatur contra verba manifeſta tituli. 1.269.114
Obſeruantia non operatur in præiudicium tertij. 115.
Obſeruantia ſubſequuta declarat diſpoſitiones. 2.6.31. *g. nec facta alleg. 119. n. 37.*
Obſeruantia non poteſt induci contra ipſum titulum ex quo procedit. 35
Obſeruantia poteſt vim adiungere inſtrumento minus ſolemni. 36
Obſeruantia debet probari ab eo qui allegat. 2.90.3
Obſeruantiæ probatio fieri debet ſpecificè, exprimendo actus obſeruantiæ. 4
Obſeruantia debet eſſe vniformis, aliter non proderit. 5
Obſeruantia non inducitur ex actibus meræ voluntatis. 6
Obſeruantiæ interruptio fit vno actu contrario. 7
Obſeruantia interpretatiua non poteſt prodeſſe quando eſt contra priuilegium, vel inſtrumentum. 8
Obſeruantia quæ eſt declaratio, non debet opponi, & eſſe contrario titulo. 2.91.9

vsurpatio potiùs quàm interpretatio dicenda priuilegij obseruantia quæ ei aduersatur. 10

Obses.

Obsides dantur pro causa publica, vt si non impleantur promissa, occidi possint. 2.180.12

Princeps cùm exegerit publica vtilitas, poterit promissa, & conuentiones cum hostibus factas non implere. 13

Occiso.

Occidere inuasorem pro sui defensione potest quis omittere cum vitæ suæ periculo, quando occidendus est valdè vtilis Reipublicæ. 2.181.18

Officialis.

Vide *Magistratus & Index.*

Præsumitur pro quocunque officiali munus rectè exercere. 1.9.10

Officialis regij factum non nocet emptori census quamuis fisco officialis maneat obligatus. 1.111.59

Testes debere probari esse omni exceptione maiores contra officialem, pro quo præsumitur. 1.44.27

Officialis fuga à Syndicatu an sufficiat ad condemnationem. 32

Vide *Fuga.*

Officiali creditur in pertinentibus ad suum officium. 1.304.4

Rex potest officiales creare, vt fructus iurisdictionis, & in eis habet fundatam intentionem. 2.216.1

Officium.

Officium pignori obligatum, vel maioratus suppositum, si amittatur ex defectu renunciationis, & Rex faciat nouam gratiam, officium manet liberum. 1.107.29

Officium nouum dicitur quoties finito tempore concessionis prorogatur. 30

Officium, quod vt vacans obtinetur, forma vacationis exprimenda, quia posset Principem mouere, concedat vel non. 1.264.66

Officium vni datum sine eius renunciatione ad alium non transferendum. 1.266.84

Officia quorum concessio ad Principem spectat, non possunt obtineri sine titulo legitimo. 87

Officium datum post mortem alicuius, an de nouo datum censeatur. 267.89

Officium prorogatum non est nouum officium, sed idem. 1.268.108

Officij authoritatem quis defendere debet. 1.271.1

Officia publica potest Princeps augere, vel minuere, nisi aliter conuentum. 1.290.10

Officia publica conferre recusantibus, non ambientibus Reipublicæ interest. 1.319.32

Officium acceptans subiicitur iurisdictioni eius qui constituit. 1.326.37

Respublica turbatur, si officiorum exercitia extendantur. 2.17.22

Officij personalis occupatio compensanda cum valore. 2.57.1

Officia regia æquiparantur dignationibus. 4

Officij dignitas in æstimatione computanda. ibid.

Officia regia regulariter debent renunciari. 58.5

Officiorum perpetuitas concessa, & alia pacta eorum pretium augent. ibid.

Officia publica magis respiciunt auctoritatem, quàm commodum pecuniarium. 6

Officiorum publicorum labor cum vtilitate compensandus. 2.59.12

Officia sæcularia non possunt habere Ecclesiastici quia si in eis deliquerint, non possunt puniri à iudice laico. 2.71.4

Iure Hispano generaliter clerici non possunt eligi ad officia sæcularia. 6

Clerici minorum Ordinum si declinauerint regiam iurisdictionem, inhabiles ad sæcularia censentur. 7

Religionis fauor est clericos, vel Monachos non admitti ad officia sæcularia. 9

Clerici & Monachi excusantur ab omni officio sæculari. 12

Ecclesiasticus qui admiserit officium sæculare, monendus vt dimittat. 13

Officia Indiarum cùm de vno possessore in alium transeunt, partem pretij fisci soluunt. 2.73.23

Ecclesiasticus qui administrat officium sæculare, an coram Ecclesiastico, vel sæculari iudice conueniendus. 26

Officia non debent per substitutum administrari. 28

Rescripta quæ prohibent officia sæcularia conferri Ecclesiasticis, nihil detrahunt immunitati. 29

Officia æquiparantur feudis. 2.75.40

Officiorum Indiarum pars fisco debetur, cum in proprietate officium ad aliquem transfertur. 41

Officij sæcularis exercitium Religioni repugnat. 43

Officiorum concessione non comprehenduntur quæ de nouo creata. 2.81.4

Officia Indiarum egent confirmatione Senatus supremi, vt renunciatio procedat. 2.113.1

Taxatio facienda ad valorem officiorum. 2.115.2

Officia publica hodie ex hominum ambitione pluris æstimantur. 11

Officia publica, vt bona immobilia considerantur, reditus bonorum immobilium ad vnum pro quadraginta regulariter computantur. 2.117.23

Officia duo, licèt coniungantur in eadem persona, retinent suas qualitates. 2.175.8

Officium suum nemini debet esse damnosum. 2.181.21

Quomodo possit augere officia. 2.216.1

Princeps an possit præiudicare iuri alterius in officiorum creatione, quando non principaliter, sed causatiuè agit. 2

Officiorum venditio an licita sit. 3

Officia in Principis patrimonio iudicantur. 4

Officium qui renunciare potest, nisi in manibus Regis, facere non valet, aliter nulla est renuntiatio. ibid.

Officia pro quibus Princeps pretium recepit, non potest reuocare, vel dimittere. 2.217.11

Princeps non potest remouere officium, quod pecunia accepta concessit. ibid.

Officij concessio pro pecunia transit in contractum. 2.218.13

Hispani Doctores, qui tenuerunt Principem non posse in præiudicium tertij, cui officium vendidit, alia officia concedere. 2.219.18.19.20

Itali Doctores pro eadem sententia. 21

Decisiones plures referuntur contra fiscum, vt Princeps non possit venditis officiis in eorum præiudicium alia noua vendere, vel concedere. ibid.

Galli Doctores qui eandem sententiam tenent, vt Princeps non possit augere officia, quæ vendidit præiudicium afferant. 225

Principi suadendum vt officia pro pretio non vendat, licèt facere possit. ~~fol. 22. n. 22. dec. 2.~~ 220.23

Officij renunciatio, vide *Renuntiatio.*

Index Rerum,

Omissum.

Omissum in contractibus pro omisso habendum. 2. 17. 32

Omissum dici non potest id, de quo principaliter agitur. 2.93.3

Onus.

Onera ad æqualitatem reducenda. 1.167.7

Onere duplici quis non debet pro eadem grauari. 2. 175.2

Onera plura eodem tempore quis subire non tenetur. 3

Onus qui sentit, debet commodum sentire, & è contra. 2.176.11

Onus reale transit in exemptos cum re. 2.177.22

Clerici in Gallia in oneribus realibus coram sæcularibus conueniunt, licet non admissum in Hispania. ibid.

Onere duplici grauatur quis ex diuersis causis. 2. 178.27

Operarius.

Operarius dignus est mercede laboris. 2.136.1

Opinio.

Opinio inter diuersas sequenda eius, qui de re peculiarem tractatum scripsit. 1.255.53

Opinio Doctoris etiam sine authoritate loquentis, si nullus contradicat, admittenda. 2.58.6

Opinio ex duabus contrariis quæ eligitur à lege, verior existimanda. 2.79.15

Opinio quæ fuerit probabilis, sufficit pro iustitia rescripti. 2.186.29

Opinionem probabilem inducere potest quod à Consiliariis doctis Principis consulitur. 30

Opinionis varietas facilè inducitur, & quibus ex causis. 2.213.21

Orbus.

Orbus dicitur qui nunquam filios habuit. 1.171.13

Ordinatio, Ordinatus.

Ordinario & lex præsumitur esse in obseruantia. 1. 325.27

Magistratus debet obseruare ordinationes quas iurat, cum ad officium assumitur. ibid.

Ordinati Senatores non possunt de Regalibus decernere. 1.326.38

P

Pactum.

PActum vt soluat pensionem conductor, quamuis prohibeatur à locatore vti re locata, est contra substantiam locationis. 1.88.14

Pactum facit recedere à iure communi. 1.89.19

Pactum quando censetur pars pretij. 1.162.7

Pactum negatiuum quod respicit contrauentionem, non pars contractus, sed pœna existimandum. 1. 164.25

Pactum dubium interpretandum contra eum qui potuit apertius exprimere. 1.176.19

Pactum quod non expressum, non præsumendum. 1. 239.42

Pacta vt quod matrimonij causa filio promissum, non petat filius, non valent. 2.35.3

Pactum vt populi sint perpetuo in communitate pascuorum, non valet. 1.153.24

Priuilegium quod concedit pascuorum communitatem, rescindendum cum incipit esse nocium. 25

Pactum vt dominium non transeat in venditionem, donec pretium non soluatur, transfert contractum in locationem, vel est venditio conditionalis. 2. 160.4

Par in parem quando iurisdictionem habeat. 1.214. 18

Paraphernalia.

Paraphernalia bona non attenduntur ad indotationem. 1.182.30

Parochiani.

Parochiani, & quilibet eorum habent ius agendi pro Ecclesia propinquiori. 2.84.4

Parricidium.

Parricidium censetur conspiratio contra Principem vt in patrem patriæ. 1.335.44

Pars.

Partis solutionem, & minutam qui respicere non cogendus. 2.207.5

Partis ad totum, vel è contra, valet argumentum. 1. 230.16

Particeps.

Particeps criminis præsumitur qui sciens non denuntiauerit, cum deberet reuelare. 1.345.7

Pascasius I. de duobus homicidiis falsò accusatus. 2. 122.5

Pascua, Pastus.

Pascua censentur esse eius territorij in cuius limitibus fuerit. 2.132.1

Bæticæ in Hispania omnia pascua sunt communia, etiam in terris priuatorum, collectis fructibus. 2.150.1

Possessio pascuorum data debet conseruari. 2

Princeps in suo regno habet præsumptionem, vt possit disponere de pascuis. 2.151.5

Pascua conseruare publicè interest. 2.155.3

Pascua immutare, etiamsi omnes vicini consentiant, sine Regis permissu non licet. 2.156.17

Præsumptio iuris est vt comperat vicinis alicuius oppidi pascendi ius in suis terminis. 157.18

Popularis actio competit cuilibet de populo pro pascuis. 20

Domini territorij non possunt pascua ad culturam reducere sine Regis permissu. 23

Conciliis pascuorum à Rege prohibetur pascua mutare. 2.158.27

Dominis vasallorum etiam in terris solariis non licèt pascuorum culturam adhibere ex sola voluntate. 30.31

Pascua ad bonum publicum spectant. 34

Pastus non potest limitari in præiudicium eorum, quibus competit. 2.156.9

Seruitus pastus non potest limitari inuito eo cui debetur. 10

Dominis vasallorum non licet formam pastus mutare, nec facere defensas. 11

Pastus ad culturam reduci non possunt sine legum derogatione, sine permissu domini territorij. 2. 157.24

Pater.

Pater an teneatur pro filiofamilias Equite Ordinis militaris substituendum dare. 2.168.6

Pater pro debitis filiis regulariter non tenetur. 7

Pater & filius eadem persona censentur in iure, non quoad naturam. 9

Pater pro filiofam. Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filij. 10

Pater in muneribus publicis pro fideiussore filij habetur. 2.170.21

Pater pro filio in solidum tenetur. 22

Pater quomodo teneatur pro tutela quam filius gessit. 25

Pater consentiens, vt filio dignitas conferatur, in soli-

dum

dum pro eo tenetur. 2.172.37
Pater consentire videtur in dignitate filij, si expressè contradicat. 40
Pater videtur consentire in omnibus, quæ sunt vtilitatis filiorum. 2.173.44
Pater obligatus censetur pro expensis necessariis, quas aliquis fecerit pro filio in studio existenti. ibid.
Patris bona pro oneribus dignitatis filij non conferantur, nisi propriis filiis bonis deficientibus. 45

Patientia.

Patientiam debet probare qui in ea fundatur, quando est necessaria. 1.41.16

Patria.

Patriæ infidos quocunque periculo debet quis præcauere, ex Platonis sententia. 1.333.30

Patrimonium.

à Patrimonio priuato Principis an fiscus differat. 1.5.13.
Fiscalis Senatus regalis Patrimonij ex rescripto Regis dicitur de consilio Patrimonij. 1.5.12
Patrimonia antiqua interest Reipublicæ, apud eos, qui habuerunt, retinere. 2.123.11
Lex antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare possit, nisi ex magna calamitate. ibidem.
Patrimonium Regale, vide *Regale patrimonium.*

Patronatus.

Patronatus portio censetur quod ex bonis patronatus dotatum est. 2.4.16
Patronatus Ecclesiæ adquiritur ex dotatione ex conditione. 17
Patronatus ius non competit quando non reseruatur ab eo qui dicauit Ecclesiam. ibid.
Paulus Ionius adducitur. 2.213.19
τὸ Pecho, de eo quod soluitur ratione recognitionis, & vasallagij. 1.67.14

Peccatum.

Peccatum ex nulla causa faciendum. 1.179.1

Peculium.

Peculium profectitium, vel aduentitium. 2.176.27
Peculium ad obligationes filij est destinatum. 171.28

Pecunia.

Pecuniæ sunt Reipublicæ nerui. 1.2.7
Annibal coactus deserere Italiam ex pecuniæ indigentia. ibid.
Pecuniæ fiscalis necessitas. 1.3.3
Pecunia plures vicerunt, quàm ferro. 4
Pecunia vtens quam custodiendam quis habet, tenetur ex tradito. 2.61.7
Periculum non est pecuniæ, eâ consumpta. 9
Pecuniæ periculum ad eius dominium pertinet. 10
Pecuniæ consumptione eius dominium abdicatur. 13
Pecuniæ diminutionis periculum morosò debitori tribuendum. 1.62.16
Pecuniæ nomen respicit genus. 2.64.1
Pecunia de proximo reprobanda habetur pro reprobata. 2.68.2
Vide *Pretium.*
Pecuniæ subrogatio, vide *Subrogatio.*

Pedagium.

Pedagium colligendi ius quando possit intelligi ex coniecturis, concessâ iurisdictione. 1.60.5

τὸ Penitus refertur ad ius, & ad factum. 1.175.9
Eius significatio. 2.88.16

Pensio.

Pensionis solutio solet suspendi in supremo Regalis Patrimonij Senatu, quando constat publicanos in conductione vectigalium damnum habuisse. 1.88.11
Pensio non debetur sublatâ rei conductæ substantia. 1.89.15
Pensio Ecclesiastica etiamsi non potest obtineri sine institutione Apostolica; potest tamen semel obtenta sine illa commoditas in alium transferri. 1.130.4
Pensio potest transferri sine indulto Apostolico, quæ constituta titulo temporali. 5
Vide *Reditus.*
Pensionis remissio, vide *Remissio.*

Perduellis.

Perduelles hostes patriæ, & proditores. 1.196.5

Periculum.

Periculum in mora facit ne curari debeat de iudiciorum ordine & solemnitate. 1.21.12
Appellationis effectus tollitur quando periculum in morâ. ibid.
Periculum qui sentit, debet habere commodum. 1.170.1
Periculum verè sustinere debet qui lucrum petit. 1.171.9
Periculum debet esse verum vt ex eo aliquid competat. 1.172.16
Periculum vbi maius ibi cautiùs agendum. 2.209.4

Permissio, & Permissum.

Permissionem vt Magnates perciperent Regis vectigalia reuocarunt Reges Catholici. 1.94.23
Carolus V. & Philippus II. eandem reuocationem permissionis fecerunt. 24
Permissio non potest plus operari quàm priuilegium, & illud non valet in vectigalibus nisi cum solemnitatibus legum Hispaniæ. 1.38.51
Magnates non solùm detinent vectigalia ex permissione, sed ex iniustis causis Regibus ignorantibus. 52
Permissionis prætextu possidens vectigalia, non debet prohibere ne litem intendat fiscalis, vt constet an ex tolerantia possideantur. 53
Permissio ex taciturnitate non potest induci, vbi expressè contraria voluntas enuntiatur. 1.39.56
Permissio & tolerantia probanda à Magnatibus, si illa velint defendere vectigalia quæ possident. 1.41.10
Permissum certo casu & modo, vltra eum non permissum. 1.44.30

Persona.

Personæ verbo an comprehendatur vniuersitas. 1.51.8
Personæ mutatione res mutatur. 1.52.19
Persona duplex quando in eodem consideratur. 1.207.3
Persona loquentis excepta censetur. 1.124.45
Persona, propter quam aliquid conceditur, magis attenditur, quàm ea cui conceditur. 2.4.15
Personæ duæ in eodem considerantur ex diuersis qualitatibus. 1.175.4
Persona duplex in eadem considerari potest. 6
Persona eadem potest diuerso iure censeri, ex diuersis causis. 7
Personæ quæ committuntur, non delegantur. 2.223.8

Pertinens, vide *Contextum*.

Pertinentia, Pertinere.

Pertinentiis donatis de iis constare debet. 1.48.17

Pertinere vt aliquid ad aliud dicatur, debet ad illud contractu, lege vel consuetudine destinare. 2.26.16

Pertinere ad aliquem dicitur, non solùm quod suum est, sed quod esse potest. 2.81.2

Pestis.

Medici possunt cogi, vt assistant in loco vbi degunt cum vitæ periculo tempore pestis, vt infirmi curentur. 180.2.20

Petitorium.

Possessionis causa non trahit ad se petitorium, sed præparat. 1.23.1

Sententia lata in petitorio, etsi pariat exceptionem rei iudicatæ agenti interdicto Retinendæ, tamen non parit, si in petitorio reus absolutus. 1.24.7

Philippus II. Hispaniarum Rex Senatibus edixit in dubio contra illum iudicari debere. 1.9

Philippus II. R. Hisp. 1.262.24. 1.34.39. 2.372.21. & 2.124.13

Philippus III. 1.262.40

Philippus Pater Alexandi M. 2.120.12

Philippus Valesius Galliæ Rex. 14

Pignus.

Pignus vt resoluatur, requiritur voluntas creditoris. 1.105.11

Pignora ante contracta noua venditione censûs non resolui qui tenuerint 12

Consuetudine fieri potest, vt pignora pereant quæ aliàs viuere deberent. 13

Pignus euanescit resoluto contractu ex quo dominium habebat qui pignerauit. 1.106.21

Pacto de retrouendo ad effectum perducto, pignus interim contractum dissoluitur. ibid.

Pignori qui dedit nomen debitoris, si exigat debitum, soluitur pignus. 1.111.62

Pignus subsistere non potest extincta re quæ pignori data 1.113.71

Pignus non soluitur ex rescissione contractus, si datum fuit ex causa voluntaria. 1.114.84

Pignus extinguitur impetratione dominij, nec suscitatur, licet euictione dominium abdicetur. 1.134.4

Pignus obligatum à laico cum clausula non alienandi, aliàs alienatio sit nulla, etiamsi deueniat ad Clericum, potest capi à iudice sæculari. 1.143.12

Pignoris datione non soluitur locatio. 1.221.14

Pignoris res duobus data ille præferendus qui in possessione est. 222.16

Pignus rei suæ esse non potest. 2.161.12

Pirata, vide *Latro*.

Piratica.

Piraticam exercent Holandi rebelles Hispaniæ. 1.92.8

Plinius iunior expenditur pro variatione iudiciorum. 2.212.15

Plura. cui committuntur plura exiguntur, 2.176.12

Pœna.

Pœna conuentionalis quæ respicit contrauentionem, quamuis nihil interfit debet exequi. 1.161.5

Pœna conuentionalis quando adiicitur facto exequi debet, sine consideratione vtrum interfit. 6

Pœna in dubio non censetur apposita. 1.62.8

Pœna conuentionalis respicit interesse, etiamsi iuramentum accedat. 11

Pœna couentionalis non admittitur cum aliena iactura. 14

Pœna conuentionalis vltra interesse non admittitur in terris Ecclesiæ. ibid.

Damnum qui sentit, pœnam conuentionalem petere non potest. 15

Interesse probare tenetur qui pœnam petit. 16

Causa iusta excusat à solutione pœnæ conuentionalis. 1.163.20

Pœna est quod alicui admittitur pro conuentione pacti. 21

Pœnæ nomine videtur relictus fundus legatario quando relictus, si hæres voluntatem non adimpleuit. 22

Pœna adiecta facto prætextu quantitatis & implementi contractus, pro interesse adiecta censetur, 1.164.26

Pœnam qui petit ex contractu, illum approbat, nec potest intendere recissionem. 27

Pœna loco rei succedit. 28

Pœna licet adiiciatur facto, si nullum damnum venit peti non potest. ibid.

Benignior interpretatio quæ excludit pœnam, admittenda. 29

Pœna adiecta actui nullo non valet, nec debetur. 1.165.36

Pœna conuentionalis non obligat in conscientia antequam coram iudice petatur, & condemnetur. 1.239.42

Pœna tripli punitur qui dolosè in rationibus reddendis versatur. 1.190.1

Pœna quæ ipso iure communiter adquiritur ei, cuius tempore causata, licet in alieno tempore sententia lata. 1.191.6

Pœna quæ applicanda domino iurisdictionis, an primo cuius tempore condemnatio sequuta, applicari debeat. 7

Fiscus ex condemnatione ius adquirit ad pœnam. 9

Pœnæ considerantur vt fructus iurisdictionis. 11

Pœnæ nondum exactæ pendere dicuntur. 13

Pœnæ applicatio respicit executionem. 192.21

Pœna debet solui ei qui officialis tempore solutionis. 22

Denuntiator non potest petere partem pœnæ, si applicaretur, nec de illo pactum facere, antequam fiscus suam partem exigat. 23

Pœnæ fiscalis pars quando ministris datur, competit illis qui munere funguntur, cum exigitur. 24

Pœna competit primo iudici quando eius tempore vltima sententia lata fuit. 25

Pœna quæ potuit incamerari, habetur pro incamerata, vt officiali pars competat, 26

Pœna competit primo iudici quando contumacet sententiam facit, & quia reus non se præsentauit, transit in rem iudicatam. 27

Pœna debetur ei qui illam obtinuit. 29

Pœna non diuidenda inter duos fiscales, sed posteriori applicanda. 30

Delicti, vel condemnationis tempus quod debeat attendi circa pœnas. 32

Pœna tripli an incurratur ipso iure. 35

Pœnæ tripli mentio in iure communi. 1.194.6
Pœna tripli ex falsa ratione apponitur propter iniuriam. 1.195.9
Pœna plus petitionis procedit, etiamsi per ignorantiam plus petatur. 11
Pœna tripli est conuentionalis, quia ad eam obligatur qui rationem reddere debet 14
Pœna tripli committitur ipso iure. 15
Pœnam tripli commissam à substituto in officio eius bonis deficientibus ex valore officij exigendam Senatus decreuit. 1.196.3
Pœna dupli cum interesse, quod est triplum, cohæret exercitio muneris Thesaurarij si quid omissum in rationibus reddendis. 197.7
Pœna septupli rogat infamiam. 8
Pœnam septupli debet soluere pro nominato, qui illum ad officium nominauit. ibid.
Pœna arbitraria potest excurrere vsque ad mortem. 1.319.35. & 2.112.10
Pœnæ grauiores leues videntur contra eos qui Gubernatores offendunt. 2.126.4

Pontifex.

Pontifex videtur habere scientiam iuris communis, non iuris specialis. 1.296.15
Pontifex potest suspendere vacationem beneficiorum. 2.185.20

Populus.

Populus sine legibus, vel moribus esse non potest. 1.49.25
Populus qui semel alienatus à regali patrimonio, si ad illud redit, pristinum statum recuperat. 1. 225.14
Populus potest recipere Incolam quem velit, 1.223. 15
Populi bonorum publicorum sunt administratores, non Domini. 2.151.6
Populi non possunt adquirere ius priuatiuum contra Principem, nisi eius priuilegio, aut præscriptione immemoriali. 2.152.10
Vide *Præscriptio.*
Populi salus suprema lex est. 2.187.3
Vide *Communio.*

Portugalia.

Portugaliæ Rex Ioannes III. erexit & dotauit Ecclesiam Cathedralem, & Episcopatum de Leiria. 2.2.1
Eius rescriptum executionis Bullæ Episcopatum de Leiria. 2

Possessio.

Possessio quæ à iure improbatur, prodesse non potest. 1.22.16
Possessio in corporalibus consistit in patientia aduersarij, & cùm desint pati, interrumpitur. 17
Possessio esse non potest lege existente. 18
Possessio precaria non prodest ad interdicta possessoria. 19
Possessio precaria ex sola Domini voluntate reuocatur, ibid.
Possessio sola non prodest, vbi cum ea titulus requiritur. 22
Possessionis causa non trahit ad se petitorium, sed præparat. 1.23.1
Possessio precaria nihil prodest. 1.36.33
Possessio ex pluribus causis adquiri potest. 1. 41. 7
Possessionem quis sibi mutare non potest. 8
Possessio extrinsecùs mutari potest causâ mutatâ. 9
Possessio in vectigalibus non extendenda. 1. 45. 33
Possessio vltra titulum nihil prodest. 1.63.34
Possessio præsens non releuat ab onere exhibendi titulum quando agitur de re quæ sine titulo obtineri non potest. 64.36
Possessio quę requirit qualitatem, non prodest sine ea. 37
Possessio impeditur ex incertitudine. 1.66.6
Possessio extra titulum non prodest. 10
Possessionem destrui per titulum, vltra illum. 1.67. 19
Possessio sine Regis concessione in vectigalibus improbatur. 1.71.21
Possessio rei diuersæ non infert ad possessionem alterius, nec iungitur vt prosit. 1.75.10
Possessio naturalis non sufficit; sed ciuilis requiritur ad præscriptionem. 76.12
Possessio ciuilis non potest adquiri sine affectu possidendi. ibid.
Possidere non potest nisi qui rem naturaliter apprehenderit. 13
Possessio distincta & formalis necessaria ad præscriptionem. 16
Possessio censûs reditium Regalium transfertur eo ipso quòd eius priuilegium expeditur. 1.112.67
Possessio transfertur absque apprehensione ex contractu Principis. 1.118.4
Possessio non consideratur in reditibus. 1. 129. 23
Possessionis causa summariè expedienda. 1.69.3
Iudicium summarium possessionis differt à iudicio proprietatis. 4
Possessionis causa non potest mutari. 1.269.113
Possessio non prodest vbi est resistentia iuris. 2. 30.1
Possessio non potest habilitare incapacem. 2
Possessionis appellatio, sine fine à lege statuto, vel ab homine, intelligitur de iusta & legitima. 3
Possidere aliquem præsumitur ex titulo præambulo. 5
Possessionem non viderut aliquis mutare, sed possidere ex causa præambula, quâ cœperat. 6
Principis permissio vt aliquid faciat fiat, non constituit ius consuetudinis possessionis, aut præscriptionis 2.99.3
Iura incorporalia ex suo actu constituunt quasi possessionem. ibid.
Vide *Titulus.*

Possessorium.

Sententia lata in possessorio quod habet admixtam causam proprietatis, non præiudicat petitorio. 1.24.2
Sententia lata in vno possessorio, non præiudicat alij possessorio, ex diuersa causa. 4
Possidens à fisco non conueniendus, sed ipse fiscus, nisi titulus sit inualidus per subreptionem. 1. 264.59
Possidentis melior conditio in pari turpitudine. 1. 238.35
Possidere dolo desinens habetur pro possessore. 1. 113.80
Possidere aliud est, vel in possessione esse. 2. 47. 14
Possideri non potest quod non extat. 1.75.2
Possideri non potest nisi quod certum. 7

Potentia.

Potentia actus proxima habetur pro actu. 1.182.3

Poteſtas.

Poteſtatis plenitudo eſt potius tempeſtatis. 2.185.13

Poteſtas Principis, vide *Princeps.*

Potio.

Potiones antiquorum variæ. 1.286.4

Potiones Deorum quæ. 1.287.5

Prabenda.

Præbenda quæ vacauerit per obtinentis promotionem ad Epiſcoparum, affecta cenſetur ſedi Apoſtolicæ. 2.5.27

Præbendę Eccleſiaſticæ,quæ ex inſtitutione graduantis conferendæ,exemptæ ſunt ab affectione Curiæ. 6.28

Præbendæ liberæ collationis poſſunt comprehendi affectione Curiæ,non verò quando Pontifex dedit formam vt prouiderentur,quia debet forma ſeruari. 29

Præcedentia.

Præcedentiarum cauſa grauis. 1.271.2

Interdicta poſſeſſoria, & manutentio conceditur in cauſa præcedentiarum. 3

Conſuetudo vt non præcedat maior dignitas, non valet. 1.272.8

Dignitas maior debet præcedere. 9

Dignitas maior licet poſtea inſtituta, debet præcedere minorem, quamuis antiquiorem. 10

Synodus licet tempore poſterior,aliam inferiorem præcedit. 11

Præcedentias regit poſſeſſio & conſuetudo. 1.281.19

Præcedentiæ argumentum maior vtilitas,neceſſitas, & labor officij. 1.233.17

Iudex qui ampliorem iuriſdictionem & territorium habet,præcedere debet eum,qui minorem iuriſdictionem exercet. 18

Rex Hiſpaniæ præcedit alios Reges ex maioribus prouinciis quibus dominatur. ibid.

Præcedentiæ argumentum maior dignitas. 1.274.30

Vſus regit præcedentias. 33

Concilium Tridentinum in ſeſſionum præcedentiis obſeruauit, quod antea conſuetum.275.34

Comitia generalia & decreta imperalia obſeruant vſum in præcedentiis. ibid.

Toletanæ & Burgenſis ciuitatum præcedentia in curiis ex vſu decreta. ibid.

Protonotarius in Senatu Aragonum præcedit fiſcalem. 37

Procuratores Cæſaris antea agebant quod hodie fiſci patroni. 274.26

Procuratores Cæſaris antea Præſidibus æquiparari. ibid.

Notarius à ſecretis in Conſilio ſanctæ Inquiſitionis ideò præcedit fiſcalem, quia Notarius eligitur à Rege fiſcalis ab Inquiſitore generali.1.275.40

Notarius à ſecretis, qui ſimul erat Conſiliarius in exercitio,præceſſit fiſcalem in Conſilio Indiarum. 276.42

Notarius à ſecretis etiamſi eſſet Conſiliarius emeritus, non debet præcedere fiſcalem, & author præceſſit in Senatu Patrimonij Petrum de Lezana, qui poſtquam Conſiliarius emeritus ſecretarij officium exercebat 44

Prætor vrbis in actibus ciuitatis debet præcedere Senatorem. 45

Rector præcedit Epiſcopum in Academia, & quiſque in ſuæ dignitatis miniſterio alium qui extra illum eſt maior illo. ibid.

Præcedere debet Dominus in domo ſua. 46

Præcedentias in priuatis cauſis eſſe futiles, & inſanas, etſi maximè interſint obſeruati in rebus publicis & muneribus. 48

Antiquior iudex debet præcedere nouiori. 1.279.8.

Dignitatis inde præcedentia conſideratur,ex qua ad alias ſupremas ordinaria aſſumptio. 9

Præcedentia ſumenda ex maiori dignitate. 1.280.14

Antiquitas dignitatum attendenda,ſi aliâ alter maior ſit. ibid.

Regum præcedentia iudicanda ex maioribus Regnis quibus dominantur. 15

Reges Hiſpaniæ ex maximis Regnis debeant alios Reges præcedere. ibid.

Magiſtratus qui Conſiliarius debet præcedere cum qui non eſt Conſiliarius. 18

Præcedentia non ex antiquitate dignitatis,ſed ex eius excellentia regulanda. 1.282.30

Præceptum.

vò Præcipimus in præceptis Eccleſiaſticis inducit peccatum. 1.238.34

Prælatus, vide *Clericus.*

Præmium.

Præmia & pœnæ ſuſtinens ſtatum Reipublicæ. 1.334.33

Præmium eſt [illegible] laboris & operæ. 1.178.18

Præmium victoriæ litis dari debet ſubſtituto qui propter abſentiam proprietarij litem inſtituit,& in cauſa obtinuit, ibid.

Præmium, id eſt, *prometido*, vide *Vectigal.*

Præſcriptio.

Præſcriptionem immemorialem non procedere in vectigalibus;& etiam completam noſtris legibus improbatur. 1.49.63

Præſcriptio immemorialis quamuis ex ea apud Hiſpanos non acquiruntur vectigalia, an profit ad interpretationem tituli, vt percipiantur. 1.60.6

Princeps an poſſit tollere præſcriptionem immemorialem iam completam. 7

Præſcriptio immemorialis poteſt interpretari titulum qui extat,non verò quando non eſt titulus,& immemorialis improbatur. 1.63.35

Præſcriptionis immemorialis reprobatio in l.2. titul. 15.lib.4. Recop. ad completum eo tempore referenda. 1.64.39

Præſcriptio impeditur ex incertitudine tituli. 1.66.6

Nulla præſcriptione, etiam immemoriali acquiri vectigalia. 1.67.18

Præſcriptio immemorialis an poſſit impediri à Principe. 1.68.2

Præſcriptio immemorialis rectè improbatur à Principe in vectigalibus. 1.69.8

Præſcriptio iam cauſata & completa reprobatur in vectigalibus. 70.9

Præſcriptio quæ iniquè declaratur etiam completa procedere non poteſt. 11

Præſcriptio quæ per viam declarationis dicitur irrationabili

nabilis, respicit ad præterita. 12
Præscriptio completa reprobatur ex lege quæ declarat iniustam. 14
In Præscriptione immemoriali bona fides ab initio requiritur. 16
Præscriptio rectè prohibet in vectigalibus. 17
Magnatum fundamentum vt Princeps non possit prohibere immemorialem, refutatur. 19
Ad Præscriptionem iurium Regalium scientia Principis necessaria. 26
Præscriptio non procedit sine possessione. 1.74.1
Præscriptionis & consuetudinis differentia quæ. 75. 3.4
Præscriptione non adquiritur feudum, nisi res vt feudalis possideatur. 6
Præscribi non potest quod iure communi competit. 8
Præscriptio vt procedat, debet res possideri vt præscribenda. 9
Præscriptio vt procedat, res formaliter possidenda & apprehendenda. 11
Ad Præscriptionem non sufficit possessio naturalis, sed ciuilis requiritur. 76.12
Præscriptio non procedit ex generali detentione, nisi res specialiter apprehendatur. 14
Ad Præscriptionem possessio distincta & formalis necessaria. 16
Præscriptio non causatur ex actu negatiuo, sed requiritur positiuus possessionis. 1.77.19
Præscriptio in iuribus incorporalibus non procedit sine scientia & patientia eius contra quem præscribitur. 24
Præscriptio in materia inhabili procedere non valet. 78.27
Præscriptionis prohibitio à lege facta eam interrumpit. ibid.
Præscriptio semel interrupta non potest nec per mille annos reuiuiscere. ibid.
Præscriptio non causatur contra eos qui non sunt negligentes. 30
Præscriptio etiam inuito aufert dominium, & in alium transfert. 34
Præscriptio impium præsidium. 1.150.25
Præscriptione immemoriali non possunt à Magnatib. adquiri iura Regalia, quia iurant eos non passuros ab aliquo detineri. 27
Præscriptio immemorialis non procedit contra proprium iuramentum. ibid.
Præscriptio rumpitur per iuramentum. 28
Titulum qui habet, non potest vltra illum præscribere. 1.147.2
Præscribere non potest qui pro eo quod præscribit, aliquid recipit. 4
Possidens alieno nomine, nec per mille annos præscribere poterit. 148.5
Administrationis nomine possidere impedit illud posse præscribi. 6
Præscriptio non potest impedire vt contractus iniquus reformetur. 1.168 21
Præscriptionem inhibet vitium reale, si res furtiua, vel rei possessa. 1.218.18
Facultatiua non causat præscriptionem. 1.261.27
Præscriptio quadraginta annorum cum titulo, æquiparatur immemoriali. 28.111
Titulus qui non concedit quod ex eo intenditur præscribi, potius constituit in mala fide & impedit præscriptionem. 29
Præscriptio non operatur sine titulo Regis in officiis, quæ sine titulo obtineri non possunt. 1.266.88
Præscriptio immemorialis quomodo causetur. 267.95
Præscriptio non operatur in eo, in quo Regis titulus requiritur. 2.269.111
Præscriptio in iuris regalibus restringenda. 112
Facultatiuæ solùm possunt præscribi à tempore prohibitionis. 1.188.19
Præscriptio nec per mille annos procedit in rebus meræ facultatis. 2.6.33
Præscriptio iurium regalium solum nocet Regi qui illum permisit, non verò successoribus. 2.7.37
Præscriptio exclusa Athenis à Themistocle, & Romæ in Catone Censorino. ibid.
Præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur immemoriali. 2.8.1
Præscriptio probanda ab eo, qui eam allegat. 2
Titulus ex iuris errore non prodest ad præscriptionem. 2.9.7
Titulum ad præscriptionem præstat concessio quæ aliquid concedit expressè, vel ex eo sine violentia verborum colligi potest. 8
Titulus non prodest ad præscribendum vltra in eo contenta, & potius nocet etiam in præscriptione immemoriali. 9
Titulus non potest augeri præscriptione. 10
Titulus vitiosus constituit in mala fide, nec ex eo præscriptio procedit. ibid.
Præscriptionem immemorialem allegans non exhibeat titulum. 11
Possessio iusta requiritur ad præscriptionem. 2.10.15
Clandestina possessio non prodest ad præscriptionem. ibid.
Bona fides semper requiritur ad præscriptionem, etiam immemorialem. 2.11.24
Bonam fidem in immemoriali non requiri, non accipiendum vt necessaria non sit, sed vt præsumatur. 25
Lege resistente non est bona fides, nec præscriptio. 26
Iuris error non prodest ad præscriptionem. 27
Præscriptio non currit contra impetum agere. 29
Belli tempore quando cesset præscriptio. 30
Præscriptio quadragenaria cum titulo, æquipollet immemoriali. 2.13.4
Lex quæ solum admittit immemorialem ad præscribendam iurisdictionem, non excludit quadragenariam cum titulo. ibid.
Immemorialis quomodò probetur. 5
Præscriptione prohibita non censetur exclusa immemorialis, nisi exprimatur. 6
Immemorialis, vbi excludenda, exprimitur in legibus. 13
Præscriptio quæ contra Regem non potest procedere in exemptione vectigalium, admittitur ordinaria præscriptio contra priuatos. 15
Præscriptionis prohibitio regulariter respicit futuram non completam, & præscriptam. 17
Immemorialis supponit tempus infinitum. ibid.
Prohibitio est necessaria, vt in facultatiuis possit causari præscriptio. 2.16.24
Præscriptio immemorialis nunquam videtur exclusa, prohibita generali præscriptione. 2.152.12
Præscriptio causari non potest ex vsu facultatiuo. 14
Præscriptio immemorialis non procedit vt lex prohibet præscriptionem. 15
Possidens nomine Regis non potest præscribere. 2. 153.21
Præscriptio immemorialis habet vim tituli, & concessionis. 2.158.31
Præscriptio contra Regem eius scientiam requirit. ibid.

De præscriptione in materia alleg. III Præscri n. 16. & de facultatibus, ut sunt allegandi in tali causa vide Vin Bo

Præscriptio immemorialis, quæ supponit titulum, procedere non valet, vbi titulus esse non potest. 33
Priuilegio quod adquiri non potest, nec præscriptione immemoriali. ibid.
Præscriptio immemorialis habet vim tituli validioris, qui possit excusari. 2.218.14
Immemorialis fortiorem titulum tacitum inducit, quàm expressum, quia titulus expressus potest à Principe reuocari, non autem immemorialis. 15

Præses.

Præsides prouinciarum solebant de bonis publicis donationes facere. 2.155.1

Præsumptio.

Præsumptio iuris est pro fisco in vectigalibus. 1.42. 11
Præsumptio, quæ pro aliquo assistit, transfert in aduersarum onus probandi. 12
Principis scientia quando præsumatur. 15
Præsumptio ex longo tempore veritati cedit, ibid.
Tempori lapsu solemnitas præsumitur. 17
Præsumptio cedit veritati. 1.72.27
Præsumptione iuris suffragante poterit fiscus lite pendente de vectigalibus, eis vti. 1.22.13
Præsumitur pro facto Principis. 1.96.8
Præsumitur pro iudicibus & Magistratibus. 10
Præsumitur quod de stylo iudiciorum. 1.143.1
Vide *Citatio.*
Præsumitur factum ab eo, in cuius vtilitatem cedit. 1. 148.7
Præsumitur damnum ab inimico factum. 10
Instrumenti subtractio præsumitur facta ab eo cui prodest. 11
Instrumentum habet pro se præsumptiones, esse verum, solenne, & ad instantiam partis confectum. 12
Notarius præsumitur fecisse instrumentum ad petitionem partis. 1.49.14
Falsitas vt excludatur præsumitur verum instrumentum. 15
Fiscus semper habet pro se præsumptionem, ne instrumentum subtraxerit. 16
Præsumitur præsentia partis, vbi de stylo & vsu interuenire solet. 18
Præsumitur in quolibet actu fieri quod consueuit. 19
Mandatum præsumitur ex transcursu temporis. 1. 150.21
Præsumitur mandatum ex personæ qualitate. 22
Solutio præsumitur ex transcursu temporis. 23
Præsumitur nullum iactare suum. 24
Præsumitur medium probatis extremitatibus. 26
Præsumptiones, quæ suffragantur dicto vnius, qui de facto proprio deponit, fidem conciliant. 1.242. 15
Præsumitur quod pro aliquo datur, cedere in vtilitatem eius, ex cuius voluntate pendet. 244. 31
Præsumptiones & coniecturæ faciunt obliquam probationem. 1.245.35
Præsumitur pro iudice & officiali. 36
Præsumptiones admittendæ ne veritas pereat 1.344. 5
Præsumitur aliquem facere quod ad eius decorem spectat. 1.347.18
Præsumitur quando aliquid præcessit quod sequitur in eius fieri executionem. 24
Præsumitur semper contra insolitum. 1.351.48
Præsumitur aliquem non iactare sua. 1.353.57
Præsumptio Cassiana solet sumi in conspirationibus 62.
Præsumptio iuris transfert onus probandi in aduersarium. 2.89.25
Præsumitur morientem nolle alteri præiudicium & iniuriam facere. 2.102.17
Præsumitur pro instrumento. 103.20
Præsumptio cessat contra verisimile. 2.103.24
Præsumitur pro iustitia eius quod Princeps concessit, vt non admittatur probatio in contrarium. 2.186. 30.

Prætor.

Prætores Curiæ non habent titulum Consiliariorum. 1.280.17.
Prætores Curiæ licet iudicent de negotiis Senatorum supremi Consilij non possunt æquari Senatoribus. 1.282.26.
Prætores Curiæ non sunt vniti vel incorporati cum supremo iustitiæ Senatu, quamuis comitentur & illi assistant ad decorem, & decretorum executionem. 31

Praxis.

Praxis Cancellariorum Pragmaticæ Regis Henrici in causis immunitatis. 1.21.14
Iudices non possunt recedere in iudicando à praxi & stylo iudiciorum. 1.23.23
Obseruantia posterior in praxi valdè prodest, & derogat priorem. 24
Praxis vt quando census hypothecæ supponitur, vel delegatio creditoris debeat denunciari debitori, ne soluat creditori, aliàs creditor potest exigere, & debitor soluere. 1.111.61
Praxis Senatus supremi Castellæ, vt cum aliqua causa in aula regiminis tractatur, debeat, ad iustitiam remitti, si aliquis petierit ex litigatoribus pro suo interesse. 2.85.13
Praxis Senatus Patrimonij retinendi acta iudicis Ecclesiastici qui impedierit executores vectigalium, explicatur. 1.145.32
Vide *Stilus.*

Precarium.

Precariæ concessiones in iure Canonico differunt à precario, & sine iusta causa non reuocantur. 1.22. 20
Precarium expressum, vel tacitum voluntate concedentis reuocatur. 1.261.32
Precarium inducitur cum aliquid conceditur dum Princeps voluerit. 2.10.16
Precarium tacitum quando dicatur. 19
Precario aliquid potius datum videtur, quàm donatum, vel perpetuò translatum. 20
Principum gratiæ in dubio præsumuntur precariæ concessiones. 21
Precarium potest ad nutum reuocari. 2.153.20
Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum, tenetur ad restitutionem. 1.17.19

Pretium.

Pretium ex præsenti, non præterito tempore æstimandum. 1.57.26
ex Pretij quantitate in dubio colligendum quid sit venditum. 1.59.5
Pretia fructuum varia sunt ex tempore 1.120.20
Princeps, ad quem pertinet pretia rerum constituere, potest taxatum pretium derogare. 1.130.7
Princeps tenetur ad obseruantiam suæ legis quæ iustam pretiorum fecit taxationem. 1. 260. 10

Pretij differentia diuersitatem rei inducit. 1.260.20
Pretiorum iusta taxatio pertinet ad Principem. 1.291.10
Pretium certum est quod in alterius voluntatem confertur, facta declaratione. 2.47.17
Pretium à lege, vel à Principe taxatum præsumitur. 2.48.22
Pretium iustum subsignat subhastatio. 2.58.6
Pretium in pecunia numerata consistit. 2.64.7
Pretium iustum est in quo res vendi potest. 2.115.6
Pretium licèt excedat valorem rei non annullatur, nisi excessus sit dimidij pretij. 7
Pretium rei fiscalis ex eo quod pro eo inuenitur, debet regulari. 8
Pretium rei durare præsumitur, nisi appareat de diminutione. 12
Pretium proprietatis arguitur ex reditibus. 2.117.22
Agens pro pretio non renunciat actioni aliàs sibi competenti. 2.142.12

Primogenium.

Primogenia rectè ex causa matrimonij in filiis possunt fieri. 2.34.1

Princeps.

Fiscalis Principis pars censetur. 1.5.13
Principes de fiscalibus maximè confidunt. 1.6.22
Principis repræsentatio in solo fiscali fit. 26
Princeps qui non recognoscit superiorem, ex suo contractu efficaciter obligatur. 1.11.1
Princeps si non obligaretur ex contractibus, esset extra omne commercium. 2
Leges subiecit Deus Principi, non contractus. 3
Dominium quamuis tollere possit Princeps, non potest verò tollere ius quæsitum ex suo contractu. 4
Concessiones Principis quæ transierunt in contractum tolli non possunt. 5
Princeps rescripto tollere non potest ius tertio quæsitum. 6
Principis contractus habent vim legis. [illegible].7
Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest lege generali ius tertio quæsitum tollere. 8
Princeps præsumitur facere ex iusta causa. ibid.
Principis assertioni credendum. ibid.
Princeps potest lege generali contractum suum reformare. 11
Princeps ex causa publica, quæ de nouo emergit, potest quod apparet iniquum, reformare. 14
Princeps potest contractus ad æquitatem reducere. 13.15
Princeps studere debet, vt publica vtilitas augeatur. 24
Princeps tenetur suis contractibus, nisi aliter persuadeat publica vtilitas, quæ principaliter interest. 1.14.26
Tenetur suis contractibus iustis, non verò iniquis. 27
Princeps ex sua voluntate non potest dominium priuatis tollere, secus ex publica vtilitate 29
Principis contractus vim legis habet, quando contrahit contra legem quæ illum non comprehendit. 31
Liberalitas est propria Principum. 32
Princeps vt potest leges condere, ita abrogare. 1.15.1
Non potest sibi legem imponere, à qua recedere non liceat. 2
Princeps videtur iura habere in scrinio pectoris. 5
Principes supremi subliciuntur iuri diuino, & rationi naturali. 1.67.8
Princeps non obligatur legibus vt coactus. 9
Nec vi directiua legis, quando non conuenit eius statui. 10
Princeps etsi habeat personam publicam, tamen priuatam repræsentat cum contrahit. 11
Princeps debet subditis exemplum præbere. 12
Princeps tenetur ad obseruantiam legum, quibus pretia taxauit, aliàs peccabit. 14
Princeps debet seruare pretium legale in constitutione census. 17
Princeps tenetur in contractibus suas leges seruare. 18
Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum tenetur ad restitutionem. 19
Princeps tenetur ad obseruantiam legum, quæ inducunt contractuum æqualitatem. 18.21
Princeps contrahendo non potest se eximere à legibus, quæ de contractibus disponunt. 22
Princeps peccat mortaliter dispensando secum in lege sine causa. 19.27
Princeps non videtur facere derogationem legum in dubio, si facit pactum contra illas. 28
Non videtur dispensare in lege contrahendo contra illam, nisi adsit iusta causa, & exprimat legis abrogationem. 30
Nec in lege, quæ habet decretum irritans, etiam adiecta clausula *Non obstantibus*, nisi specialiter exprimatur. ibid.
Decretum irritans leges, ligat ipsum Principem, nisi expressè deroget. 31
Princeps habet pro se præsumptionem vt recuperet vectigalia. 1.20.2
Ad Principem spectat de suis causis cognoscere, & à quibuscumque iudicibus auocare. 1.26.6
Princeps assignando aliquos iudices causæ, videtur eam auocare. ibid.
Legum obseruantiæ remissio valde nocet Principum authoritati. 1.35.29
Principis taciturnitas & patientia successoribus non nocet. 1.35.30
Princeps qui prohibere potest, & non prohibet, consentire videtur. 1.34.18
Princeps tenetur sub pœna peccati recuperare vectigalia, quæ iniustè vsurpata à subditis. 1.36.34
Princeps semper leges & imitatur, & pro eo præsumitur. 1.37.48
Principes qui donationes reuocarunt. 1.39.34
Princeps non debet facere donationem, quæ offendat publicam vtilitatem. 1.41.26
Principum concessiones subditis factæ habent naturam precarij. 31
Principis beneficium latissimè interpretandum. 1.46.1
Princeps non videtur sibi præiudicare ex generali legum derogatione. 1.57.30
Princeps an possit tollere præscriptionem immemorialem iam completam. 1.60.7
Princeps non videtur donare quod habet vt Princeps. 1.62.21
Principi reseruata non videntur concessa, etiamsi clausulæ concessionis manerent superfluæ. 27
Principis scientia an necessaria in adquirendis vectigalibus. 1.69.28
Princeps in casu necessitatis publicæ, potest expendere bona subditorum. 1.73.32
Principis assertioni credendum. 1.72.27
Princeps ex suis contractibus obligatur vt priuatus. 1.81.2
Princeps tenetur ex facto suorum ministrorum. 4
Princeps vt non potest intendere augeri mercedem, si plura vectigalia percipiantur in conductione, ita nec conductor remissionem, si fuerint minora quam sperauit. 1.83.14

El Principe q.re obligam alas Leyes hazerse y q.re en tiende q. dispensa ley num facit actum contra ley. Lara Allegat. 4.

Princeps debet semper præferre publicam vtilitatem. 1.87.7
Principi non potest imputari culpa ex eò quod ex cõsilio Senatorum pro regimine decreuerit. 1.96.7
Princeps quod decreuit pro bono publico, non est ex voluntate, sed ex necessitate regiminis, cui deseruit, statuit. 11
Princeps cùm vendit rem vt alienam, non procedit l. benè à Zenone. 1.112.66
Princeps iure suo vendit censum Regalium reditum. 68
Principem iustè agere præsumitur. 1.118.8
Princeps contrahendo aduersùs leges in eis dispenser. 9
Principis sententia, vel interpretatio pro lege habetur. 1.122.28
Princeps non videtur dispensare in legibus cõtra illas contrahendo quãdo sequeretur peccatum. 1.124.42
Princeps non potest vendere res suas maiori pretio, quàm à legibus suis taxato. 43
Princeps non præsumitur vt velit quod iniustum. ib.
Principis vox tantùm operatur, quantùm aliorum iusiurandum. 1.151.12
Princeps non debet recusare idem ius sibi dici quod aliis statuerit. 13
Princeps, & eius fiscus potest exigere rationem à Clerico qui administrationem habuit regalis Patrimonij. 1.145.33
Princeps ex suis contractibus obligatur. 1.200.5
Princeps non potest derogare obligationi, cui se subiecit. 6
Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest contractus à se factos reuocare, & bona subditis adimere. 1.204 34.
Princeps tenetur vasallis seruitia rependere. 1.212.3
Principis gratia concessa ad petitionem partis, strictè interpretenda. 1.217.8
Principem præsumitur nolle fisco præiudicare. 10
Princeps tertio præiudicare non creditur. 1.263.50
Principis manum osculari in Pascha te natiuitatis successit in locum ceremoniæ adorationis purpuræ. 1.247.42
Princeps debet liberalis esse cum subditis. 1.289.6
Principem non comprehendit quod in priuatis statuitur. 1.295.6
Principi etiam ex culpa in necessitate constituto debent subditi succurrere. 1.301.16
Princeps necessitate publica & defensione potest subditos dominio rerum priuare. 19
Princeps an teneatur farcire dominium quod ademit ibid.
Procuratores vrbium nihil donant Principi, quando in nouis vectigalibus consentiunt. 20
Sacrilegij instar de Principis assertione dubitare. 1.304.1
Principis assertioni credendum. 2
Principi de facto suo affirmanti sine dubio credendum. 3
Principem nolle subditis damnum inferre præsumitur. 5
Præsumptio est principis voluntatẽ iustam cẽseri. ibi. Tributorum iustitia ex Principis assertione pendet 305 6
Belli dispositio ad Principem spectat. ibid.
Principi etiam in præiudicium alterius vel in eis, ex quibus vtilitatem consequitur, credendum, cum deponit proprio facto. 7
Regnorum omnium consuetudine principum assertioni creditur. 8
Regiminis plura damna, si Principi aliquid asserenti non creditur. ibid.
Princeps quando tributa sunt necessaria, rectè percipit, quamuis Procuratores vrbium beneficiis demulceat, vel metu compellat. 9
Principis fama & opinio semper seruanda. 1.306.5
Principis decor & fama subditis necessaria. 307.7
Fama priuati sibi prodest, Principis omnibus. 8
Princeps potest noua vectigalia imponere, quando non potest bellum excusare, & non habet vnde soluat stipendia. 9
Princeps potest armis iniurias vindicare. 12
Princeps si habet vnde soluat stipendia, non debet cogere subditos vt militent suis expensis. 1.311.8
Princeps prius debet excutere proprium Patrimonium & crumenam, quàm cogat vasallos suis expensis militare. 9
Principum edicta obseruanda. 1.318.28
Princeps potius occurrat delicto, quàm puniat. 1.330.3
Principis ad salutem quæ pertinent tacere, arguit complicem proditionis tacentem. 331.13
Capitale est non inducere Principi quod ille voluerit denunciari. 14
Princeps admonendus de omnibus quæ timeri possunt. 1.338.66
Principem non admonere de periculo nulla opinio admittere potest. 1.339.78
Principem Tyrannum dicere est crimem læsæ Maiestatis. 1.349.34
Malè audire de principe vt proditio habetur. 35
Iudicium vrgens est contra aliquem falsum dixisse de Principe. 38
Princeps peccat qui propter laudem clementiæ delicta grauiora remittit. 1.355.77
Princeps non videtur habere scientiam, vt aduersùs illam præscribatur, eius quod contra concessionem ab eo factam inductam. 2.10.19
Principum gratiæ in dubio præsumuntur precariæ concessiones. 21
Principum gratiæ, & officia Regis ex sua natura sunt manualia & reuocabilia. 22
Princeps non potest omittere ea quæ pertinent ad statum publicum, & Regale sustinendum. 2.54.13
Principis voluntas ex acta etiam inualido colligitur. 2.69.14
Princeps non videtur velle tertio præiudicare. 2.87.6
Princeps non solùm præsumitur ignorare factum alienum, sed etiam proprium ex multitudine negotiorum. 2.92.17
Vide *Ignoro*.
Princeps vt Reipublicæ parens existimabitur. 2.161.8
Vide *Pascua*.
Princeps potest nouam formam dare pascuis, & datam mutare. 9
Principis potestas quando limitatur, intelligendum nolle quod iniustum, facere. 2.183.1
Princeps de potestate ordinaria non tollit contractus & vltimas voluntates. 2 Vide *Rescripta*.
Princeps ex potestate absoluta non rescindit contractus nec vltimas dispositiones. 2.184.12
Principis qui concedunt potestatem ad contractus & dispositiones testamentarias rescissionem. 2.185.15
Principi licet ius de futuro tollere. 16
Princeps potest nouam formam dare in successione iuris futuri. 17
Princeps an possit mutare maioratus in iure futuro. 18
An mutare consentiente possessore. 19
Princeps dato cambio successoribus, an muret maioratus. 20
Princeps an possit legitimare illegitimos in præiudicium legitimorum. 22

Princeps

Princeps poteſt mutare maioratum qui fieret ex donatione regia. 23
An poſſit mutare maioratum factum ex facultate regia. 2.186.26
Deciſum pro abſoluta poteſtate Principis in maioratus mutatione. 27
Princeps an poſſit conſuetudine inducere, vt mutet contractus,& vltimas voluntates. 2.187.33
Princeps ex cauſa,quæ publicæ vtilitatis principaliter, poteſt alicui dominium adimere. 37
Princeps ex cauſa,quæ reſpicit priuatam vtilitatem, non poteſt contractus reſcindere;vel teſtamenta.38
Princeps ex cauſa,quæ illi,iuſta videatur, poteſt dare facultates, vt bona maioratus hypothecæ cenſus ſupponantur. 40
Princeps quæ iuris ciuilis diſponere poteſt, & defenſiones,& exceptiones illius tollere. 2.189.45
Princeps ſubditorum pater 2.123.12
Principem iuſtè agere præſumitur. 17
Princeps tenetur ad obſeruantiam eius quod iurauit. 1.217.12
Principis ignorantia, vide *Ignorantia.*
Principis ſcientia, vide *Scientia.*

Principaliter.

Principaliter quod agitur attendendum. 1.253.40.& 2.192.13.& 2.207.57

Principatus.

Principatus excellentia maior, & attributum delinquentes punire. 1.355.76

Priuilegium.

Vide *Conceſſio,* & *Reſcriptum.*
Priuilegium quod aparuerit nociuum & iniuſtum,debet irritari. 1.13.22
Priuilegium amittitur mutatione perſonæ 1.26.1
Priuilegium declarat ſubſequuta obſeruantia. 1.46.2
Priuilegium ad inſtar conceſſum non comprehendit gabellas,niſi ſpecialiter concedantur,etiamſi in alio priuilegio gabellæ comprehendantur. 1.47.7
Priuilegia exemptionis vectigalium odioſa,& reſtringenda. 1.56.23
Priuilegia exemptionum gabellarum,referenda ad ea, quæ ex cultura venduntur,non ex negotiatione.1.50.2
Priuilegiorum interpretatio ad Principem ſpectat. 1.51.3
Princeps poteſt facere priuilegiorum reſtitutionem.4
Priuilegia poſſunt reſtringi per legem. 5
Princeps poteſt reuocare priuilegium exemptionis. 6
Priuilegij interpretatio potior eſt illius qui conceſſit.7
Priuilegij interpretatio ex obſeruantia. 10
Priuilegia etiam exuberantia non referenda ad id quod non ſolet concedi. 11
Priuilegiorum verba exuberantia & generalia iuxta ſubiectam materiam interpretanda. 52.13
Priuilegij confirmatio non extenditur ad actum qui eſt contra ius,niſi fiat expreſſa derogatio per clauſulam, *Nonobſtantibus.* 15
Priuilegiorum ſtricta interpretatio facienda. 18
Priuilegium immunitatis, vide *Immunitas.*
Priuilegia Regum conſeruare publici intereſt. 1.54.5
Priuilegia à Regibus in præiudicium Patrimonij conceſſa,etiam iuramento firmata,poſſunt reuocari. 8
Priuilegia reuocata l.39.tit.18.lib.9.Recop.non valebunt,etiamſi ſpecificè confirmentur, niſi fiat mentio.d.l.39. 1.57.27
Priuilegij reuocatio operatur, ac ſi priuilegium non datum. 1.58.31
Priuilegium non amittitur per non vſum in iuribus incorporalibus meræ facultatis, ſed ſunt neceſſarij actus prohibitiui. 1.77.23
Priuilegium amittitur per non vſum. 1.78.28
Priuilegium amittitur per actum contrarium. 29
Priuilegium non dicitur amiſſum per non vſum,quando actus factus contra priuilegium non inducit eius renunciationem. 31
Priuilegium permiſſum nihil facit contra illud non vtendo. 32
Priuilegium quando conceſſum dignitati, non poteſt renunciatio poſſeſſorum nocere. 1.79.35
Priuilegium ſolum amittitur per non vſum illius, qui aliàs potuiſſet priuilegia renunciare. ibid.
Priuilegium quando amittatur in præteritum,non in futurum. 36
Priuilegium conceſſum Cameræ & dignitati reale exiſtimatur,nec renunciatione Regis amittitur. 37
Priuilegium perſonę ſolet occultari ratione rei.1.143.12
Priuilegium [illegible] reformandum. 1.165.33
Priuilegia ad inſtar ex relato reſtringuntur. 1.265.77
Priuilegium ad inſtar non operatur ſi in alio nihil continetur,vel non appareat. 1.266.78
Priuilegium ſecundum non valet contra primum,niſi expreſsè reuocetur. 1.263.49
Priuilegio vti debet coniunctus, quando aliàs priuilegium inutile. 1.291.4
Priuilegium non tranſit mutata perſona. 1.292.13
Priuilega Eccleſiaſticis conceſſa non tranſeunt ad colonos,vel emptores. 293.18
Regibus conceſſa priuilegia non cenſentur à Pontifice derogari. 1.295.4
Priuilegium quod ante decimatum conceſſum, non videtur ex poſteriori exemptionis derogarum,niſi de primo mentio expreſſa fiat. 7
Priuilegia Principum ſemper conſeruantur. 8
Priuilegium ex cauſa oneroſa conceſſum tranſit in contractum. 1.296.16
Priuilegij obſeruantia illud interpretatur. 1.297.2
Priuilegium per non vſum amittitur. ibid.
Priuilegia niſi vſu confirmentur,robur non habent.1.325.31
Priuilegij obſeruantiam debet probare qui eo vtitur.1.326
Priuilegia non valent quæ aliquem eximunt à ſuprema Principis poteſtate. 33
Priuilegium reſcinditur cùm incipit eſſe nociuum. 34
Princeps ſæcularis non poteſt reuocare priuilegia conceſſa à Pontifice,poteſt tamen non admittere quando nociua fuerint regimini. 35
Priuilegia omnia poſſunt reuocari quando contra ius publicum. 2.41.10
Priuilegia incipiunt eſſe nociua quando lædunt publicam vtilitatem. 11
Lege generali poſſunt priuilegia reuocari. 2.42.16
Priuilegia poſſunt à ſucceſſoribus concedentium reuocari. 2.43.22
Priuilegij confirmatio in dubio præſumitur in forma communi. 25
Priuilegia quę tranſierunt in contractum,poſſunt dato cambio à Principe reuocari. 26
Priuilegium & conceſſio nociua reſcindenda 2.74.38
Priuilegiorum vis in obſeruantia conſiſtit, aliàs per non vſum amittuntur. 2.90.2
Vide *Obſeruantia.*
Priuilegiorum declaratio,& interpretatio pertinet ad Reges,& eorum ſucceſſores. 2.91.14
Priuilegij obſeruantia vt noceat Regi, debet induci cum ſcientia. 15
Vide *Scientia.*
Priuilegiorum confirmatio facta à Pontifice de iuſtis accipienda. 1.98.23

Priuilegium à Regibus prædeceſſoribus non confirmatum, ſucceſſoribus non nocet. 2.152.17
Priuilegia contra bonum publicum non valent. 2 158.34.

Probatio.

Probatio fiſci quando eſt dubia iudicandum contra fiſcum. 1.2.9
Probatio quæ non releuat, nec prodeſt, non admittenda. 1.21.8
Probatione non eget qui fundamentum habet de iure. 1.42.11
Probatio nulla ex aſſertione partis. 18
Probare debet qui allegat, aliàs reiiciendus. 1.56.21
Probatio quæ prodeſſe non poteſt, non admittenda. 1.72.22.
Probationes imperfectæ coniunguntur in rebus difficilis probationis. 1.243.19
Probationes imperfectas iungi rebus difficilis probationis procedit etiam in criminibus occultis. 20
Probationis difficilis ſunt quæ conſiſtunt in animo. 1.195.12.
Probationum fides eſt iudici arbitraria. 1.242.14
Probationes indirectæ ex Bald. 1.244.34
Probationes contra Magiſtratum & officialem pleniores eſſe debent. 245.36
Probatio maior quæ ex rei euidentia. 1.320.41
Probationis difficilis cenſentur quæ in occulto fiunt. 1.345.6.
Probationes imperfectæ regulariter non coniunguntur in criminalibus. 1.354.67
Probationes imperfectę coniunguntur in rebus difficilis probationis ibid.
Probationes imperfectæ coniunguntur quando non ſe inuicem elidunt, ſed potius adiuuant. 68
Probationes imperfectæ coniunguntur ad probandam conſpirationem. 30
Probationes faciendæ iuxta conſuetudines Prouinciæ vbi teſtes producuntur. 1.356.81
Probationes impedire proprium eſt reorum. 82
Probatio iniuſtè impedita à reo criminis, pro facta haberi debet. 87
Probatum quod articulis non comprehenſum, nec allegatum, non prodeſt. 2.59.14
Comparatio litterarum facit ſemiplenam probationem 2.101.10
Probationum repugnantia & conflictu veriſimilius ſequendum. 2.102.14
Coniecturis probatio fulcita præualere debet. 2. 103.19.
Probatio dubia non prodeſt. 22
Probatio maior quæ facto ipſo confirmatur. 25
Probationes ſemiplenæ coniungendæ ad probandam falſitatem. 2.104.29
Probationes ſemiplenæ eiuſdem ſpeciei facilius coniungendæ 30
Probationes imperfectæ coniunguntur in criminalibus quæ difficilis probationis. 31
Probationes ſemiplenæ coniunguntur, & præſumptiua probatio ſufficit in criminalibus quando ſunt difficilis probationis. 2.105.36
Probationes in criminalibus debent eſſe claræ. 2. 107.10.
Iudicia ſufficiunt & cumulantur in rebus difficilis probationis, & habentur pro clara probatione. ib.
Veritas petiri non debet, & lex contenta cum probatione, quæ poteſt haberi in occultis. ibid.
Probationis claritas non minus ex indiciis colligi poteſt quàm teſtibus. 2.108.14

Procedo.

Leuato velo procedere, idem quod ſummariè, & de plano. 2.84.6

Procurator.

Fiſcalis conſtituitur à Principe Procurator cum libera adminiſtratione. 1.6.22
Procurator generalis, de fiſcali. 1.8.1
Procurator non poteſt factum domini impugnare. 1. 84.18.
Procurator facere non poteſt contra voluntatem domini. 1.69.6
Procuratori non videtur datum mandatum vt iniuſtè aliquid petat. 1.73.30
Procurator poteſt ex iuſta cauſa reuocate domini factum & voluntatem. 33
Procurator Cæſaris in rebus fiſci eamdem habebat auctoritatem, quàm Cæſar. 1.279.11
Procuratoris factū dominus tenetur indagare. 2.76.5
Vide *Confeſſio.*

Proditio, Proditor.

Nullus tenetur ſe ipſum prodere. 1.237.27
Proditionis præſumptæ indicium eſt ad inimicos extra Regnum, arma, equos, aurum & argentum transferre. 1.336.50
Proditor iure Hiſpano dicitur, qui conſpirationem quam ſcit, non detegit. 48

Prohibitio.

Prohibitiones eius quod liberæ facultatis, ſemper odioſæ & vitandæ. 2.16.26
Antonij de Leiua prohibitio frumentorum in Mediolani ſtatu, calumniis cauſam dedit. ibid.
Prohibitio odioſa & reſtringenda ne quis re ſua vratur. 2.17.30
Prohibitio induci non poteſt ex actu permiſſiuo. 31
Directè prohibitum, etiam indirectè prohibendum. 1.291.5
Vide *Impero.*

Promiſſio, & Promiſſum.

Deus etiam ex promiſſione obligatur. 2.216.7
Promiſſum idem eſt quod datum, quia promiſſum eſt dubium. 1.236.17

Prorogatio.

Prorogatione iudex incompetens fit competens. 1. 29.25.
Prorogatio locum non habet in iuriſdictione delegata. 27
Prorogatio annullatur, ſi conceſſio prima fuit nulla 1.266.80.
Prorogatio non ſortitur effectum, quando actus principalis eſt nullus. 1.268.106

Protonotarius.

Protonotarius eſt velut Præſes Notariorum, & habet ſuffragium in regno Aragonum. 1.275.39
Vide *Præcedentia.*

Prouincia.

Prouincia, quæ adiicitur regno, debet regulari iuxta leges illius regni. 49.24
Và Provt, & ſecundùm, ſunt cauſatiua. 1.50.2
Và Provt, vel *ſecundùm*, ſunt relatiuum, & reſtrictiuum. 1.67.11
Provt de iure, clauſ. nihil addit, vel detrahit. 1.152.4
Provt de iure, clauſ. non inducit admiſſionem, niſi iuri congruat. 5
Provt de iure, clauſ. idem quod ſecundùm, ius inducit. 6.
Provt de iure, clauſul. non addit ius, ſed conſeruat. 7
Provt de iure, clauſ. inducit conditionem. 10

Proxeneta.

Proxeneta & mediator corruptelæ Officialium, ſi eam declauerit, nulla pœna punitur. 1.242.15

Proxenata etsi aliàs testis non idoneus, probat in crimine repetundarum. 16
Proxenata potest compelli testimonium ferre, quando aliter veritas haberi non potest. ibid.

Publica.

Publica causa prævalet priuatæ, 1.12.9
Publicæ vtilitatis causa non solùm Pontifici sed etiam Episcopo permittitur facere statuta extra Canones. 10
Publica vtilitas debet prævalere quando aliter prouideri non potest. 13
Publica vtilitas, aut periculum in mora facit ne curari debeat iudiciorum ordine, & solemnitate. 1.21.12

Publicanus.

Publicani apud Romanos relationem valoris vectigalium dare tenebantur, & apud nos etiam obseruatur. 1.88.11
Publicanus non tenetur commercio rei, ex qua soluantur vectigalia, sublato. 13
Publicanorum vxores debent obligari cum maritis pro securitate vectigalium. 1.178.1
Fisco multæ fraudes fiunt in obligationibus publicanorum. 179.5
Publicani debent exhibere valores vectigalium in consilio regalis Patrimonij. 1.99.32

Pupillus.

Pupillorum fauore in iure plura inducta. 2.172.5.36

Q

Quæstio.

QVæstionis tormentorum fallacitas. 2.108.16

Qualitas.

Qualitates plures requisitæ, omnes debent concurrere, nec sufficit aliquas. 1.50.1
Qualitas debet probari ab eo qui in ea se fundat. 1.153 15
Qualitas noua rem aliam facit. 1.158.10
Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundùm tempus verbi. 1.192.20
Qualitatem in contractu adiectam in dubio magis vt modum, quàm vt cõditionem accipiendã. 1.203.27
Qualitates diuersæ faciunt rem non esse eamdem. 2.26.15.
Qualitates rei æstimandæ ad læsionem. 2.58.10
Qualitates omnes ad impetrationem exprimendæ. 2.88.17
Qualitates nullæ non entis. 2.141.2
Qualitas aliqua reseruationis temporis fluctuum diuersam facit sententiam, vt exequi non possit. 2.112.16

Quantitas certa vide *Certa quantitas.*

Tò Qui quando restringat, vel non. 1.202.19
Tò Qui, restringit, sed demonstrat, quando conuenit omni rei de qua agitur. 20
Tò Quilibet impetrandum iuxta subiectam materiam. 2.74.35
Tò Quibuscumque etiam incapaces comprehendit. 2.73.30
Verbo *Quibuscumque* comprehenduntur qui etiam non comprehenderentur. 2.74.31

R

Ratihabitio.

RAtihabitio non operatur in actibus, qui sunt à principio nulli, sed in his qui in suspenso. 1.266.86
Ratihabitio non fortitur effectum, quando actus principalis est nullus. 1.268.106
Ratihabitio & confirmatio aptatur ad modum & substantiam eius quod confirmatur. 2.28.5
Ratihabitio contractus inducitur, quis eo vteretur. 2.88.18
Ratihabitio requirit eandem solemnitatem, quam actus. 19
Ratihabitio solùm procedit in actu valido, non verò in actu nullo. 20
Ratihabitionem induci eo quòd quis vtatur contractu, non procedit quando contractus non est integer & perfectus. 21
Ratihabitio vt inducatur & operetur, debet fieri à sciente, non ab ignorante qualitates contractus. 22
Appellatio solet ratihabitionem insinuare eius quod gestum. 2.169.14

Ratio.

Ratio similis eandem dispositionem inducere debet. 1.98.24
Ratio eadem similem dispositionem inducit. 1.330.1
Qui dolosè in rationibus reddendis versatur, tripli pœna puniendus. 1.190.1
Rationem reddere est de iure diuino. 1.194.3
Ratio & relatio de bonis regijs iurata esse debet cum pœna tripli, si non certa. ibid.
Ratio & relatio debet esse vera sine dubio, obscuritate vel cautela. 7
Rationem reddens debet discutere, vt certa sit, aliàs tenetur. ibid.
Rationis identitas idem ius inducit. 1.225.21
Ratio eadem inducit idem ius. 1.231.28
Ratio ampliat dictum, non verò dictum rationem. 1.251.28
Ratione vna deficiente ex eis, quibus dispositio fundatur, locum non habebit. 1.255.55
Ratio diuersa aliud ius continet. 1.287.10
Ratio eadem ius idem admittit. 2.16.29
Tò Realiter denotat naturalem solutionem. 1.188.18
Realiter aliquid faciendum est cum effectu, & differt ab eo quod est verbaliter. 1.251.22

Rebellis, & Rebellio.

Rebelles Hispaniæ Hollandi piraticam exercent. 1.92.8
Princeps potest iubere à quocumque occidi rebellem. 2.191.8
Rebellio est maxima iniuria quæ fit Principi. 1.307.12
Rebellio Hollandorum processit ex hæresi, & ambitione Principis Orangij. 1.350.42
Inquisitionem odio habebat Orangius. 43
Rebelliones solent colorari prætextu obedientiæ, & defensionis Regum. 1.352.51

Receptatio.

Receptans rebellem, vel hostem Reipublicæ, pœna ordinaria puniendus, licèt aliqui credant extraordinaria. 1.347.22

Recursus.

Recursus ad primam naturam facilis. 1.225.15
Recusatio iudicis, vel Senatoris, vide *Iudex, & Senator.*

Redhibitoria.

Redhibitoria vti ex voluntario actu procedit. 1.115.88

Reditus.

Reditus & pensiones iuxta tempus reducendæ ad æqualitatem. 1.13.19
Reditus debet reduci ad legitimum modum inspecto tempore solutionis cuiusque anni. 23
Reditus regij & gabellæ differunt. 1.47.10

Reditus regij referuntur ad salinas, & portuoria 11
Reditus (*rentæ*) nomine non comprehenduntur gabellæ 1.67.15
Redituum regalium venditiones quinque modis fiunt quando Rex de nouo constituit. 1.104.1
Reditus vectigalium solent vendi à disputatione factorum regiorum ex Regis mandato. 2.
Redimendi facultas non potest adimi debitori redituum à domino census, nisi eius voluntas accedat. 1. 110. 56.
Redemptione census sequuta ab eo qui facere potest, omnes eius obligationes & hypothecæ soluuntur. ibid.
in Reditibus fructuum taxatio certa fieri non potest. 1. 119. 14.
Reditus ad iustum modum redigendi, quando ex incertitudine pretij possunt excedere. 1.120.21
Reditus in fructibus certum pretium non potest taxari 1.121.25
Reditus census semper legibus nostris reformatus. 1. 122. 29.
Reditus census, vel *iuro*, qui iniustus declaratur, restituendi 1. 27. 5
Reditus contra legem, vel vsuræ, extenuant fortem. 1 128. 13.
Reditus census, vel *iuro*, qui nullus declaratur, in sorte computandi. 1.129.21
in Reditibus consideratur possessio. 23
Reditus annui debent reduci ad legitimum modum, inspecto tempore solutionis 1.165.34
Reditus officij quando alicui iubentur restitui, debent intelligi prouenientes ex officio, non ex personali labore. 2.138 13

Regalia.

Regalia defendere, augere & tueri ad fisci patronum pertinet. 1.48
Regalium alienationem qui consulit, proditionis crimen incurrit. ibid.
Regalium iurium concessione non veniunt vectigalia nisi exprimantur. 1.45.32
de Regalibus fiunt vectigalia. 1.60.9
Regalia non veniunt generali concessione. 10
Regalia concessa non comprehendunt ea quæ de reseruatis, quamuis concessa sine illis non possit expediri. 11
Regalia non potest à se exuere princeps, quia diademati infixa. 1.84.24
Iudices regij debent cognoscere de regalibus etiam contra Clericos 1.143.14
Cancellariæ cognoscunt in Hispania contra Clericos & Regulares de iurisdictione regali & tributis regijs, ex rescriptis Caroli V. & Philipi II. 16
Rex potest procedere contra Ecclesiasticos impedientes exactionem reditnum Regalium, vel eos vsurpantes. 1.145.26
Regalia quando conceduntur, non recipiunt extensionem. 1.158.14
Rex nunquam potuit à se abdicare Regalia. 1.315 3
Fiscalis munus est Regalia Principis defendere. 4.
de Regalibus non possunt decernere Senatores Ordinum. 1.326.38
Regalium est, & Principi reseruatum, prohibere ne quis vtatur facultate vt quis ædificet in suo furnos, vel molendina, vel accedat ad quæ voluerit. 2. 15. 19.
Princeps potest concedere domino territorij vt prohibeat furnos, vel molendina fieri. 20
Regalia non possunt à priuatis obtineri sine Regum concessione. 2.41.9
Regalibus à Principe concessis solum dantur illa quæ conueniunt recognoscenti superiorem. 2. 157 25.
Regalium concessio, vide *Concessio Regalium.*

Regalium Patrimonium.

Regalis Patrimonij alienationem non potest nec debet permittere Rex vt administrator regni. 1. 36 40.
Alienatio regij Patrimonij facienda cum consilio Senatus. 37. 42
Regale Patrimonium defendere, & recuperare quæ ab eo abdicatur, fisci est officium. 44
Popularis actio est recuperare quæ ad Regis spectant Patrimonium. 45
Fiscali non censetur adempta facultas agendi pro regali patrimonio, nisi expresse prohibeatur. 47.
Donationes plures factæ à Rege quamuis exiguæ, si iunctæ lædant regium Patrimonium reuocandæ. 1. 54. 3.
Priuilegia à Regibus in Præiudicium Patrimonij concessa, etiam iuramento firmata, possunt reuocari. 1.8.
Regalis Patrimonij alienationes fieri valde vtile. 1. 55. 14.
Rex est administrator bonorum regalis Patrimonij. 15.
Æstimatio fieri debet ad concessionem vel venditionem rei quæ regalis Patrimonij. 1. 57 26.
Regalis Patrimonij Senatus, vide *Senatus.*

Regendi ratio.

Debet vtilitatem publicam respicere. 2. 188 42.

Regia.

Regia dignitas à subditis veneranda. 1.53.1
Regiæ dignitatis illusio acriter vindicanda. 1. 320 44.
Regiæ dignitatis illusio est cum verbis honorare, & factis, & inobedientia velle supprimere. 1.352 52.

Regimen.

Belli labores leuiores quam regiminis. 2.120.9

Regina.

Reginæ Hispaniæ Isabellæ Catholicæ laudes. 1. 32 5.
Regina Catholica Isabella testamento clausulam apposuit, vt ad Patrimonium regium redigerentur vectigalia. 1.36.36

Relatio, & Relatum.

Vide *Ratio, Subreptio.*
Relatum est in referente cum suis qualitatibus. 1.66 9.
Relatio ad possessionem alterius de iusto accipienda. 1. 268. 109.
Relatum non debet ex eo, nec plus, vel minus concedatur, quàm ex relato. 2.5.22
Relatum debet inesse referenti. 23
Relatio censetur fieri prout conueniunt dispositioni factæ. 2.31.8
Relatum adæquatum referenti iuxta finem dispositionis ibid.
Princeps semper ad iustum refert, & pro eo præsumitur. ibid.
Relatio denotat identitatē in omnibus & per omnia. 9
Relatum etsi plus contineat, debet adæquari relationi. 10
Obligatio in termino referente talis est, qualis in relato. 11

Relatum quomodo adæquetur referenti. 12
Relatio non comprehendit quod ſeparatum. 1.92.1
Non refertur ad id quod ſpecialem diſpoſitionem habet. 93.2
Relatio cenſetur fieri eo modo vt congruat diſpoſitioni factæ. 5
Vide *Diſpoſitio.*
Relatio influit in omnibus qualitatibus relati. ibid.
Relatione comprehenſum videtur quod eſt in relato. 2.94.14.
Relatiuæ clauſulæ & dictiones denotant omnimodam ſimilitudinem cum relato. 2.30.7
Religio, & Religioſus.
Religionis ingreſſus nullo modo debet impediri, vt aliquod lucrum amittat ingrediens. 1.254.47
Ingratitudo, ex qua filius poſſet exhæredari, obliteratur per ingreſſum Religionis, vt tunc exhæredari non poſſit. 48
Religionis formalis ſtatus à Pontifice pendet. 1.322.3
Religioſi debent ab aula Principis recedere. 2.75.46
Reliquum.
Reliquum relictum nullum eſt quando nihil reſtat. 2.56.6.
τὸ Reliquum denotat reſiduum poſt illud de quo diſpoſitum fuit. 10
Reliquum omne comprehendit, ſi ex eo nihil diſpoſitum. 11
Remedium.
Remedium coniunctum cum magno periculo non admittendum 1.346.14
Remiſſio.
Remiſſio penſionis fit propter ſterilitatem. 5.81.3
Remiſſio penſionis non facienda conductori, qui omnibus caſibus fortuitis renuntiauit. 1.83.14
Remiſſio ex caſibus fortuitis inſolitis ideò admiſſa, quia de illis non potuerunt cogitare contrahentes. 15.
Remiſſio penſionis peti non poteſt belli cauſa, quando Bellum erat tempore conductionis. 1.84.25.
Bellum quod immineat tempore conductionis excludit remiſſionem penſionis, quia proſpicere debuit conductor. 85.26
Remiſſio penſionis excluditur quando etſi aliàs ex caſu fortuito concedatur, contra pactum fuerit. 29.
Remiſſio penſionis facienda quando prohibetur à locatore conductor frui. 1.87.6
Bellum quamuis Princeps excitet, ex quo minuantur vectigalia, non tamen publicano debetur remiſſio penſionis. 88.8
Caſus fortuitus qui prouenit ſine facto Principis, non poteſt cauſam præbere remiſſioni penſionis. 10
Remiſſionem penſionis qui concedunt vectigalium conductoribus, ex facto Principis impedientis percipere, procedant quando ex culpa factum procedit. 190.22
Factum iniuſtum locatoris tribuit cauſam remiſſioni penſionis. 23
Impedimentum vt proſit conductori ad penſionis remiſſionem, debet denuntiari, & proteſtari locatori. 1.91.27
Impedimentum modici temporis non præſtat remiſſionem penſionis. ibid.
Bellum quod poſſet dare cauſam remiſſioni penſionis, non prodeſt ſi imminebat. 1.92.7.
Bellum non tribuit cauſam remiſſionis penſionis, niſi bello commercium impediatur. 1.93.14
Remiſſio gabellarij facienda commercio à Principe impedito. 1.95.1
Remiſſio ſolum penſionis, eſt in obligatione, locatoris qui iuſtè impedimentum intulit conductori. 1.97.21.
Remiſſionem penſionis non faciendam quando conductor modicum damnum ſuſtinuit, procedit ſi ex caſu fortuito, vel ſterilitate, petitur remiſſio; non ſi ex facto locatoris, quia tunc facienda etiam modico damno. 1.99.31.
Rentæ, vide *Reditus.*
Renuntiatio.
Renuntiatio caſus fortuiti ad ſolitum & ordinarium referenda, non ad inſolitum & incogitatum. 1.81.4.
Caſus inſolitus de quo non potuit cogitari, non comprehenditur renuntiatione. 1.165.31
Renuntiatio intruſi nihil prodeſt. 1.264.56
Renuntiare iuri ſuo nullus præſumitur. 2.5.25
Renuntiationes ſtrictæ quando minus lædant, accipiendæ. 2.54.10
Renuntiatio non cenſetur, quando pro iure quod omittitur, aliquid ſubrogatur. 11
Renuntiatio quę reſpicit cauſas, non habet effectum, niſi exiſtant. 12
Renuntiatio rerum quæ pertinent ad ſuſtinendum principatum, non valet etiam iuramento confirmata. 14
Renuntiatio iuris in aliquo fieri quando admittitur, debet eſſe in capace eius quod renuntiatur. 2.75.40.
Conſuetudinis effectus in munerum renuntiatione. 2.96.1
Officia quæ habent connexam iuriſdictionem ex ſua natura, non poſſunt renuntiari. 2
Renuntiationem officiorum admittere ex mera facultate Regis procedit. 2.98.27
Renuntiatio officiorum non admittenda, niſi quando à Principe conceſſa. 28
Renuntiatio officiorum debet fieri viginti diebus ante mortem renuntiantis. 2.100.1
Officia Indiarum qui renuntiat, debet viuere viginti dies poſt renuntiationem, & intra ſexaginta poſt mortem præſentari coram Proregibus, in cuius fauorem facta renuntiatio. ibid.
Renuntiationem officij qui quærit in tempore poſt mortem renuntiantis, arguit eam legitimam non habere. 2
Renuntiatio ſubſcripta à Tabellione poſt mortem renuntiantis, ſuſpecta eſt. 3
Fiſco pars quæ competit ex renuntiatione officiorum, quomodo procedat. 2.115.1
Vide *Confirmatio.*
Repetunda.
Repetundarum crimen apud omnes gentes variis pœnis punitum. 1.233.1
Repetundarum criminis pœna capitalis. 2
Repetundarum criminis pœna poſt mortem tranſit ad hæredes. 5
Repetundarum criminis etymologia. 1.935.11
ad Repetundarum criminis probationem an teſtes ſingulares ſuffleiant. 1.240.1
Teſtibus ſingularibus probatur crimen repetundarum in Neapoli & Sicilia. 2
Repetundarum crimen difficilis eſt probationis, & per teſtes minus idoneos probatur. 1.242.13
Proxeneta, etſi aliàs teſtis non idoneus, probat in crimine repetundarum. 16
Repetundarum crimen probatur per imperfectas probationes. 1.243.20

Repetendarum crimen probatur testibus singularibus. 24

Representatio.

Duæ personæ possunt ab eodem repræsentari. 1. 276.43

Res.

Rebus sic stantibus, clauſ. intelligitur in contractibus Principum. 1.13.20
Rei periculum ad dominum spectat. 2.60.2
Res diuersa existimatur ex noua conuentione. 1.109. 42
Res alteri connexa, & inseparata, pars rei censetur. 1. 157.3
Res noua diuersi iuris censetur. 1.158.8
Rebus sic stantibus, clausula in omni contractu intelligenda. 1.167.8
Rei effectus attenditur in iure. 1.171.12
Rebus in eodem statu manentibus, clauſ. in dispositione intelligenda. 1.260.23
Res eadem diuersò iure censeri non debet. 1. 281. 20
Res æstimandæ provt vulgò & communiter æstimantur. 24
Res iudicata finem imponit controuersiæ vt de ea ampliùs agi non possit. 2.22.1
Res iudicata prætextu nouorum instrumentorum, vel testium, regulariter non retractatur. 2
Fiscus rescindit rem iudicatam ex nouis instrumentis. ibid.
Res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. 2.53.1
Rei accidens, vide *Accidens.*
Res quæ eodem modo peritura, quando non imputandum periculum ei, qui retardauit traditionem. 2.62.17
Rei peritæ periculum non imputandum illi, qui recipere debebat si vitaret distrahendo. 20
Rei venditæ qualitas ex pretio colligitur. 2.97.10
Res Ecclesiasticæ non possunt alienari, nec dari in feudum. 12
Res Ecclesiæ in quibus est consuetudo vt infeudentur, possunt infeudari. 13
Res vendita cum pertinentiis non comprehenduntur nisi qui ex natura rei sunt. 2.98.24
Rei valor æstimandus ex eo quod vendi potest. 2. 115.3
Iudex æstimare debet rem quanti vendi potest. 5
Rei iudicatæ auctoritatem non habet quod sine causæ commissione decernitur. 2.145.17
Res diuersæ censentur, quæ diuersis temporibus fiunt. 2.147.2
Vide *Nomen.*
Res iudicata non procedit rebus mutatis. 2.153.27
Res iudicata intelligenda, rebus sic stantibus. ibid.
Vò Residuum, & *reliquum* denotat aliud solutum. 1. 189.26

Respublica.

Tributa necessariò vt Respublica sustineatur. 1.3. 4
Fiscalis est curator & Procurator Reipublicæ. 1.6. 26
Rex censetur vt maritus Reipublicæ. 1.76.16
Respublica Romana à piratis infestata Magno Pompeio illorum debellationem commisit. 1.93.17
Respublica perire non debet, licèt tributis opprimantur subditi. 1.302.25
Reipublicæ inimicum debet quis denunciare, alias puniendus pœna capitali. 1.335.39
Reipublicæ expedit ne quis re sua malè vtatur. 2. 170.26
Princeps medicus Reipublicæ censetur, & medicos debet imitari. 2.180.10

Rescriptum.

Rescripta & priuilegia nociua publicæ vtilitati rescindenda. 1.73.31
Rescriptum regium de nouis venditionibus anno 1608. 1.109.44
Rescriptum regium quo aliquid iubetur fieri facultate sublata aliter iudicandi, nullum reddit quod contrà factum est. 45
Rescripti regij verbum, *cessione*, malè adiectum. 1. 115.92
Rescriptum sine mentione primi non valet. 1. 295. 11
Rescripta semper in potiore significatione accipienda. 1.252.30
Rescripta semper accipienda iuxta sensum naturalem, & ius commune, non verò quod accidentale est. 31
Rescripti Principis verba, dictio & syllaba non debent esse inutilia. 2.79.13
Rescriptum regium, & conditio millionum explicantur. 2.161.17
Rescripta gratiosa Principum in præiudicium tertij non admittenda. 2.184.5
Contractus & dominia à iure gentium debent Principis rescripto tolli. 6
Rescripta contra ius tertij non obseruanda. 8
Pontifices nolunt valere rescripta contra ius partis. 9
Hispano iure non admittuntur rescripta contra ius partis. 10
Rescripta quibus adimitur dominium, vel facultas testandi, sunt contra ius gentium, & iniusta censentur. 2.187.26
Vide *Lex.*

Reseruatio.

Reseruationis ius antecedit. 2.33.12

Resolutio.

Resoluto iure dantis resoluitur ius accipientis. 1.106. 19

Restitutio.

Restitutio ex gratia conceditur debitoribus, vt oblato pretio, quo bona vendita cum reditibus, bona cum fructibus reddantur. 1.216.5
Restitutio bonorum à Principe indulto concessa, non procedit in bonis quæ à fisco in tertium alienatur. 1.217.9
Restitutionem non extendi ad bona in tertium translata, accipiendum etiamsi bona alienentur ex titulo lucratiuo. 10
Restitutione bonorum à Principe concessa ius præscriptionis non excluditur. 1.218.17
Restitutio in integrum quando impediat executionem rei iudicatæ, 2.22.7
Restitutionis beneficium fisco competit. 8
Exceptio quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem rei iudicatæ. 23.10
Restitutio quando admittitur aduersùs executionem rei iudicatæ, procedit etiamsi executio iam facta. 11
Exceptiones modificatiuæ admittuntur aduersùs rem iudicatam. 12
Restitutio gratiæ non operatur in præiudicium tertij. 2.137.13

Restrictio.

Restrictio nō est in expressis, vbi de aliis rebus generaliter

raliter adiicitur. 1.202.18

Retardatio

Retardatio breuis temporis iuxta qualitatem rei, poteſt haberi pro diuturna. 2.109.22
Vide *Diuturnum.*

Retentio.

Retentio faciliùs admittitur, quàm adquiſitio. 1.239 40.
Retentio faciliùs conceditur, quàm actio. 2.139. 28.

Retractus.

Retractus qui datur debitori ad recuperanda bona vendita, eſt intra nouem dies. 1.219.21
Retractus terminus continuus eſt. 1.223.2
Retractus quæ damna conſiderant Doctores. 3
Retractus conſuetudine vniuerſali Hiſpaniæ conceditur populis ad retrahendam iuriſdictionem venditam à Principe. 224.5
Vectigalibus venditis cum iuriſdictione competit populo ius retractus. 6
Retractus conſuetudine regulatur. 11
Caſtellæ vſu & conſuetudine receptum, vt populis in venditione iuriſdictionis competat retractus. 12
Retractus conceſſus vaſallis, quando indulto Gregorij XIII. Eccleſiarum vaſalli à Philippo II. venditi. 1.25.13.
Retractus iure ſanguinis ad nouem dies noſtris legibus limitatur. 17
Retractus non præſcribitur regulariter niſi triginta annis. ibid.
Tempus præfinire retractus ex arbitrio iudicis pendet. ibid.
Reſtitutio in integrum competit vniuerſitati ſi tranſierit tempus retractûs. 18
Retractus tempus non tranſit pendente nullitate venditionis. 19
Retractus conceſſus populis ex condictionibus millionum non limitatur ad tempus. 20
Retractus ineſt contractui. 1.226.22
Clauſulæ venditionum quæ excludunt retractum, venditorem obligant, non verò tollunt ius retractus ei qui habet. 24
Retractus actio eſt perſonalis, in rem ſcripta. 25
Retractus competit, etiam inuito venditore. ibidem.
Retractus iuri non cenſetur velle Principem præiudicium inferre. 28
Retractus ius non habent Religioſi, & Monaſteria, vbi profeſſi. 2.72.20
Retractus quando competat ei, qui habet rem communem. 2.117.27
Fiſcali competit in rebus publicis petere retractum. 2.118.28
Fiſco competit retractus, id eſt *tanteo*, in taxatione officiorum Indiarum. 29
Fiſci periculo debet fieri venditio poſt retractum, ſiue pretium creſcat, ſiue diminuatur. 30
Retractus directi dominij ab illo ſeparati non poteſt. 2.225.19.
Retractus ſine directo dominio transferri non poteſt, quaſi deficiente qualitate, per quam datur. 22
Retractus differentiæ plures. 2.227.32
Retractus ex reſeruatione dominij directi, vel communitate rei, vel ſuperficie. ibid.
Retractus ex iure ſanguinis. ibid.
Retractus ex directo dominio, vel ſanguine reſpicit ius reale: at verò ille, qui ex conuentione, ſolùm actionem perſonalem. 2.228.34
Vide *Ceſſio.*

Retrodictio.

Retrodictio non habet locum cum tertij præiudicio. 2.37.19.

Reus.

Reus in exceptionibus actor eſt. 1.41.7
Reo criminis imputandum quando iniuſtè oppponit impedimentum fiſci probationi. 1.355.78
Reus ſe opponens executioni quæ contra fideiuſſores, eſt, non habendus vt tertius excludens, ſed coadiuuans. 2.51.19
Reus conuictus de crimine, & ad mortem damnatus, ſi negauit delictum, non tenetur illud confiteri, ex aliquorum ſententia. 2.162.17

Rex.

Rex apum ſine aculeo. 1.9.15
Rex debet vitare damna ſui regni. 1.13.25
Regem decet nobiles ſubditos honore & præmiis cumulare. 1.33.16
Rex non poteſt noua imponere vectigalia, niſi quando ſuum patrimonium non ſufficit. 1.26.35
Rex in foro conſcientiæ teneatur recuperare ſua vectigalia ab iniuſtis detentatoribus. 36
Rex permittere non poteſt quod eius grauat conſcientiam. 39
Rex vt adminiſtrator Regni non poteſt permittere, nec debet, alienationem regalis Patrimonij. 40.
Reges non debent donationes immenſas facere. 1.39 55.
Regis oppreſſione quod factum, reuocandum. 1. 53.1.
Regis poteſtati non ita detrahendum, vt non poſſit caſtra ſui Regni donare. 1.55.9
Reges Hiſpani, quia regna à Mauris vindicarunt, facti ſunt domini Hiſpaniæ, non recognoſcentes ſuperiorem. 10
Rex quamuis poſſit regulariter donare, non tamen in graue ſui præiudicium, vel regni. 11
Rex cenſetur vt maritus Reipublicæ. 1.56.16
Rex etiamſi aliquid concedit, nihil præſtat, niſi priùs appareat, ad legem pertinere quod conceſſit. 1.67 12.
Rex vt vectigalia recuperet, iuſtiſſimum eſt. 1. 73 34.
Reges Caſtellæ inſtrumentis improbant poſſeſſionem quam vſurparunt, de iuribus Regalibus. 1.77.26.
Rex habet ius vt de illis, quæ eius Patrimonij ſunt, poſſit conuenire etiam exemplum in ſui fiſci foro. 1.142.9.
Rex in eis quæ obtinet indulto Pontificum in Eccleſia, habet iuriſdictionem tanquam Epiſcopus. 19
Rex non debet priuatis donare, vel concedere quod pro vtilitate publica illi à regno datur. 1 159.16.
Rex non debet in alios conuertere, quod à regno propter aliquem cauſam publicam conceſſum. 18.
Rex pro bono publico poteſt priuatum ſuis bonis priuare. 1.214.14
Reges in alium Regem non ſubditum iuriſdictionem non habent. 16
Reges tenentur ex ſuis contractibus vi directiua, non coactiua. 1.215.20
Regem cenſetur facere non poſſe quæ contra bonos mores ſunt. 21
Rex non præſumitur velle aliquid in damnum coronæ, & ſubditorum. 1.305.7
Reges & Principes quaſi adorandi. 1.318.28

Regum

Regum iniusta mandata non timenda, sed non sunt contemnenda. 1.320.42
Regem non videtur timere qui eius præcepta contemnit. 46
Reges vt Deus venerandi. 1.348.30
Reges ex illorum excellentia & dignitate, censentur excepti. 2.4.14
Regis, à quo peti debet, consilium sequi oportet, ne regia dignitas illudatur. 2.5.26
Reges non possunt per se defendere iura sua, sed per officiales. 2.22.3
Reges nihil vt priuati facere possunt, sed solum operari vt reges. 2.119.8
Rex nullo modo potest à se abdicare illa quæ signum supremæ potestatis. 2.157.25
Rex qui egressus finibus sui Regni, & in hostium terras ingressus, debet à suis comitari graui pœna affectis contrarium agentibus. 2.167.1
Vide *Vasallus.*
Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur & gubernet, non potest à subditis occidi. 2.206.53
Reges cum quæritur, an aliquid facere possint, non tam de potestate, quam de voluntate disputatio. 2. 216.5
Regum donationes, vide *Donatio.*
Regum priuilegia, vide *Priuilegium.*
Riccos homos quos antiquitus dicebamus. 1.31.2
Ricci homines in Hispania confirmabant Regum priuilegia. 32
Ricci homines & titulati sunt de Consilio Regis Hispani, licet hodie non habeant exercitium. 4
Riccos homines differre à magnatibus probatur, 1. 33.14
Riepto etymon. 2.196.6

Romani.

Romani ciues suos hostibus occidendos tradere solebant Reipublicæ vtilitate. 2.180.14
Deditionis ciuium Romanorum forma. ibid.
Mancinus improbè à Romanis deditus Numantinis. ibid.
Mancinus innocens erat, & iniustè deditus. 15

S

Sacerdos.

SAcerdotis accusator non facilè credendus. 2.123. 16
Sacerdotis munus antiquitus quod erat. 2.169.17

Sal, & Salina.

Salis vectigal qui imposuerint. 1.161.2
Salinæ, & pretium salis statuere Regalium est. 3
Salis pretij augmentum ex publica vtilitate factum. 1. 63.19
Salis excellentiam Christus Dominus denotauit Matth. 5. 2.40.1
Sal symbolum æternitatis. ibid.
Sal in sacrificiis, vt res diuina adhibebatur. 2
Sal amicitiæ symbolum in conuiuiis apponi solebat. ibid.
Vxor Loth quare in salis statuam conuersa. ibid.
Salis maxima necessitas, & pro monetâ plures sale vsi fuerunt. 3
Incidentia populorum salis causa. 4
Populi grauiter dolent, & in rebellionem incenduntur, si sal adimatur. 5
Gabellarum variæ seditiones, & querelæ propter vectigal salis. 6
Principes qui vectigalia salis remiserunt ad subditorum gratiam conciliandam. ibid.
Sal & salinæ sunt de Regalibus. 41.7
Vasalli non possunt sine priuilegio Regis salinas obtinere. 8
Pretium salis statuere ad Principem spectat. 13
Hispania abundat optimo sale. 2.42.15
Princeps potest prohibere, ne sal, nisi à suis administratoribus vendatur. 17
Ecclesiastici tenentur augmento pretij salis, quando est commune omnibus, & non in tributum, sed vt pars rei augmentum censetur. 18
Salinarum priuatorum in iure mentio. 20
Galliæ omnes salinas esse regalis Patrimonij, ibid.
Hispaniæ omnes Salinæ Regis sunt. 21
Salis materia aptior ad tributa imponenda. 2.44.33
Tributa salis qui imposuerint. 34
Salis tributa qui iusta dixerit. 35
Publica vtilitas iustum facit tributum in sale. 36
Sal & salinæ ex Regalibus censentur. 2.54.15
Salinæ omnes regali Patrimonio legibus nostris incorporatæ, & à priuatis abdicantur. ibid.
Principis proprium est sali pretium statuere, & omnibus victualibus. 2.55.16
Salis indigentia, aut pretium maius omnibus Prouinciis graue visum fuit. 17
Lysimachus apud Thraces primus salis vectigal iustituit, & remisit. ibid.

Salarium.

Salaria quæ sufficiant Magistratibus, Princeps debet assignare. 2.134.7
Salariorum sumptus reputantur vt expensæ necessariæ. 2.136.2
Salaria administrationis prælationem habent. 3
Senatorio emerito salarium ex gratia & beneficio conceditur, quia de iure non debetur. 4
Emeriti salaria & sportulas consequuntur ex causa lucratiua, seruientes ex causa onerosa. 6
Vide *Emeriti.*
Salaria prius debent consequi officiales ordinarij, quam extraordinarij. 2.138.17
Salaria duo percipere potest, qui habet duo officia, si pro quocunque est salarium, & officia non sint incompatibilia. 2.176.10

Samuel.

Samuel honorauit Saul, etiamsi regno priuandus dum Rex erat. 2.132.11

Satisdatio.

Arbitrio iudicis commissum vt de satisdatione decernat. 1.153.18
Satisdatio iudicialis etsi verbis amplissimis, non extenditur vltra decretum ex quo data. 2. 37. 16
Satisdatio iudicatum solui exequi potest sine nouo processu. 2.46.8
Satisdatio iudicatum solui habet vim confessionis, & statim quo iudex pronuntiauit exequi potest. 9

Schisma.

Schismatis Core & Sequacium graue supplicium, quia

quia contra Moysem Gubernatorem audaces. 2. 126.3.

Sciens, & Scientia.

Sciens consentire videtur. 2.28.2
Scientia Principis necessaria ad valorem permissionis, & tolerantiæ. 1.42.14
Scientia Principis necessaria ad præscriptionem iurium regalium. 1.72.26
Scientia Principis quia præsumitur ex longo tempore, & ita accipienda opinio contraria Doctorum, qui tenent non requiri. 27
Scire idem est quod scire debere. 1.176.22
Scientia præsumitur facti Procuratoris, quando est coniuncta persona, vel dominus tenetur factum Procuratoris inuestigare. 1.195.16
Scire aliquid idem est quod scire debere. 1.218. 13.
Scientia habetur pro patientia cùm prohiberi crimen potest. 1.345.8
Scientia Principis qui allegat, debet eam probare. 2. 91.16.
Scientia Principis quia ex ea inducitur iuris remissio, probanda specificè cum suis qualitatibus. 92 19.
Scientia ministrorum Regis ad præsumptionem debet esse eorum, per quos geritur. 20
Scientia officialium & ministrorum Regi non nocet. 21.
Scientia Principis præsumpta ei non nocet. 22

Scriptor, & Scriptura.

Reipublicæ valdè vtile libros scribi, & honorari scriptores. 2.211.13
Doctores qui tenent non posse recusari scriptorem ex suis scriptis. 2.113.20.21
Scriptores maximè à bonis Principibus honorari. 1. 114.23.
Scribentium laudes ex notandis verbis Caroli Scribanij. ibid.
Vide *Liber*.
Scriptura ad contractus quando requiratur. 2.78.2
Scriptura regulariter solùm requiritur in contractibus ad probationem, non ad substantiam. 3
Scripturæ qualitas non debet mutare substantiam emptionis, quæ ex se scripturam non requirit. 4
Scriptura vbi requiritur ad contractum iure regio, sine ea perfectus non censetur, etiam in venditione. 6.
Scriptura vt sit necessaria ad contractum, sufficit de ea conuentionem fieri, licet non adiiciatur aliter non valere. 7
Scripturam videntur requirere contrahentes, quando etiam facta schedula incontinenti post contractum de scriptura conuenerunt. 2.79.10
Scripturam requiri vel non vltra contractus naturam, pender ex voluntate contrahentium. 11
Vide *Contrahens*.
Scriptura facienda ad valorem contractuum in Senatu regalis Patrimonij. 2.80.17
Scriptura extra Protocollum fidem non facit. 2.110. 29.
Scriptura cuius registrum non est in potestate Tabellionis, est suspecta de falsitate, ibid.
Secretò quæ fiunt difficile probantur. 2.6.31
Tò Secundum est relatiuum, & restrictiuum. 1.265.69 & 2.152.16.

Seditio.

Seditiones plures ex indigentia ærarij. 1.4.7
Milites quibus stipendia non soluuntur ad seditionem parati. ibid.
Seditiones regnorum propter immoderata tributa. 1.43.23.
Seditionibus celeriter occurrendum. 1.329 2
Seditioni dubitare occurrere pro coniuratione habendum. 1.331.4
Seditionem non denunciantes, pœna mortis puniri, praxim esse receptam Italiæ, pluribus exemplis probatur. 1.337.55

Senator, & Senatus.

Senatorum togæ apud Hispanos principium. 1. 7 30.
Senatores supremi. Senatus iustitiæ Castellæ coram Rege caput tegunt, & sedent in consultationibus. 1.33.13.
Senatores regalis Patrimonij Consiliariorum titulo à Rege honorati. 1.280.17
Senatores togati regalis Patrimonij sunt incorporati, & vniti cum Consiliarijs Equitibus eius Senatus. 1.281.20
Imperatores Romani qui maximis honoribus affecerunt Senatores. 1.121.20
Senatoribus Patrimonij regij solent largitiones à regnis Castellæ fieri de seruitio ordinario. 2.138. 21.
Senatores emeriti petunt largitiones istas, sed immeritò. 139.22
Senator qui librum scripsit, quomodò possit pro suis scriptis recusari. 2.209.5
Vide *Iudex*.
Philippus. I I. Hispaniarum Rex Senatibus edixit in dubio contra illum iudicari debere. 1. 2.9.
Senatus regalis Patrimonij habet iurisdictionem in causis quæ nomine Regis, & Fisci intenduntur. 1. 26.1.
Fisci præiudicium causæ quæ possunt continere, pertinent ad Senatum regalis Patrimonij. 3
Senatus regalis Patrimonij tria sunt tribunalia. 1. 105 15.
Senatus Patrimonij præcipuum tribunal est, Equitum expertium negotiorum, qui cum assensu duorum ex Senatoribus Regalis Consilij Castellæ Patrimonium Regis administrant. 106.16
Aliud tribunal Senatorum, Togatorum, Iurisprudentum, qui causas iustitiæ decidunt. 17
Tertium Calculatorum, ad quos pertinet vt Patrimonij rationes reddantur. 18
Senatui Patrimonij in processionibus corporis Christi locus cum Rege designatus, qui non datur Curiæ Prætoribus. 1.281.22

Sententia.

Sententiæ iudicum domini vasallorum, quæ Cameræ domini pœnas applicarunt, reuocantur in Cancellariis, facta applicatione regiæ Cameriæ. 1. 1.6.
Sententia lata in possessorio quod habet admixtam causam proprietatis, non præiudicat petitorio. 1. 24.2.
Sententia lata in vno possessorio, non præiudicat alij possessorio ex diuersa causa. 4
Sententia absolutoria, in qua incidenter actum de dominio, non producit exceptionem rei iudicatæ, si de causa dominij postea agatur. 5
Sententia absolutoria in causa domini non declarat absolutum dominum esse. 6
Sententia absolutoria lata, quia non probauit actor, non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio vbi probari potest. ibid.
Sententia lata in petitorio, etsi pariat exceptionem rei iudicatæ

indicatæ agenti interdicto Retinendæ, tamen non parit, si in petitorio reus absolutus. 7
Sententiarum plurium validum argumentum. 1.129. 22
Sententiæ verba potius ex naturali sensu, quam ciuili accipienda. 1.188.15
Sententia contra eum suspendi non debet, etiamsi dixerit habere illum aliquid quod pro salute Principis diceret. 1.336.47
Sententia in causa fiscali est nulla, si præsenti fiscali detur. 2,22.4
Sententia lata contra fiscum ex dolo fiscalis, non nocet. 5
Sententia lata contra fiscum ex falsis instrumentis, ex restitutione in integrum rescindenda. 6
Vide *Restitutio in integrum.*
Sententia & decretum provt tunc, solùm operatur ab absolutione iudicij & interlocutoria existimanda. 2.145.23
Sententia provt nunc, operatur si aliquid noui non eueniat. 24
Noua causa facit vt sententia provt nunc, non operetur. 25
Sententiæ in Senatibus Hispaniæ præferri non possunt, nisi tria suffragia similia concurrant. 2.210. 11
Sententia ferri debet iuxta allegata & probata. ibid.
Sententiæ vt dicantur conformes ad executionem, non debent in aliquo differre. 2.212.16
Sententiæ conformes ad executionem non dicendæ, eo quòd in maiori summa minor inest. 17
Vide *Decretum.*

Seruitia, seruitus, & seruus.

Seruitia iuxta meritum illorum rependenda. 1.212.3
Seruitiorum merita, & donationes quæ excedunt, non remuneratoriæ, sed immensæ iudicandæ, & à Principe factæ non valerent. 213.4
Seruitia & merita non discussa, non debent præmiis condonari. 1.315.1
Seruitutes negatiuæ non præscribuntur, nisi à tempore prohibitionis. 2.16.25
Seruitiorum assertio non eximit concessionem à gratuita. 2.43.23
Seruitia personalia duplicia quando domini à vasallis petere possint. 2.177.20
Seruitia alicuius dignitatis censentur realia. 21
Seruus in fuga à domino possidetur ad commodum, non ad damnum. 1.296.19
Domino non est datum in seruos ius vitæ necisque, sine causa legibus probata. 2,179.3
Dominos non abuti dominio seruorum publicè interest. 2.182.27
Seruus adscripticius vendi non potest sine prædio, cui adscriptus. 2.226.24

Significatio.

Significatio intelligitur ex mente contrahentis. 2. 148.8

Silentium.

Silentium non dat titulum. 1.44.31
Silentium vasallorum quando pro Principe exclamandum, animos ab eo alienos insinuat. 331.11
Silendum non est quod ad tutelam Principis spectat, sententia Nicoclei Regis. 10

Simile.

Simile quid significet. 2.5.21
Similis gaudet simili. 1.351.45
Simon Tasius. 1.162.38

Simonia.

Simonia, cui similis *Barateria*, probatur testibus singularibus. 1.240.4

Simulatio.

Simulatio excluditur quando verum debitum ex vna causa conuertitur in aliam. 1.110.55
Simulationem & fraudem arguere videntur clausulæ insolitæ. 1.226.27

Singularitas.

Singularitas adminiculatiua non obstat. 1.243.21
Singularitas testium in modo sciendi non obstat. 23

Sissa.

Sissæ in Lusitania inductæ, multo postquam in Castella gabellæ. 148.14
Sissas in Lusitania nihil differre à nostris gabellis, pluribus probatur. 19

Sixtus V.

Plures æmulationes & calumnias in Ordine sustinuit. 2.122.8

Societas, & Socius.

Societas leonina, vide *Leonina societas.*
Socius criminis potest esse testis in crimine læsæ Maiestatis. 1.348.26
Conspiratio non potest fieri sine sociis, ideo examinandi. 27
Socio criminis non creditur, nisi in criminibus exceptis. 2.102.16

Solarium.

Solarij ius non rectè probatur ex præscriptione. 1. 228.6
Solarij ius non potest considerari in oppidis quæ multo antea erant incolata, quàm ad dominium peruenissent eius qui intendit solarium. 7
Solarium tributum tempore Iurisconsultorum quid esset. 1.229.10
Solarium est tributum quod pro solo præstatur. 11
Solarium dicitur locarium, à loco soli. 14
Solarij *ius in territorio* non potest considerari quando plures fundi sunt liberi, nec constat à domino liberatos. 230.16
Solarij iuris qualitatem aliquam tempore obsoletam non perimit in totum solarium. 1.231.23

Solemnitas.

Solemnitas lapsu temporis præsumitur. 1.42.17
Solemnitas intrinseca præsumitur, non extrinseca. 2. 144.14

Solutio.

Solutiones annuæ tot habent præstationes, quot anni. 1.77.20
Solutionis vicem sustinet quidquid datum ex conuentione contrahentium. 1.110.54
Soluendo non censetur cuius bona sunt impedita vt debitum consequatur. 1.171.7
Thesaurarius non satisfacit solutione ficta. 1.186.3
Fiscus semper censetur esse soluendo, & eius vberior obligatio. 1.187.10
Publicè interest vitari fraudes in solutione regalis Patrimonij. 11
Promissio habetur pro solutione. 12
Cessio & delegatio habetur pro solutione. ibid.
Acceptilatio & nouatio habetur pro solutione. ibid.
Cancellare scripturam pro solutione est. ibid.
Fraudes plures existerent, si Thesaurario admitterentur solutiones fictæ, & non requirerentur veræ. 1.188.17
Solutio minutæ summæ habet plura incommoda. 1. 201.7

Sólui aliud pro alio poteſt, ſi nullum creditor damnum patiatur. 1.202.21
Solui poſſe aliud pro alio, creditore inuito, ex iuſta cauſa, vel in caſu neceſſitatis. 1.203.25
Solutio ex iuſtis cauſis poteſt fieri per æquipolens. 28
Solutio facta vt compenſatio, idem operatur quod vera. ibid.
Soluere videtur qui delegauerit debitorem. 204.29
Solutio ad omnem ſatisfactionem refertur. ibid.
Solutionis vbi mentio fit in diſpoſitione, impletur ſolutione facta. 30
Solutio contractu comprehenſa ad veroſimile referenda. 33
Solutio ex qua ſequitur idem effectus, poteſt per æquipollens adimpleri. 1.205.40
Soluere quando quis ſibi debeat. 1.211.45
Solutio minuta, & partis debiti admittitur ex creditoris conſenſu. 47
Solutio cuius valor conſtans non eſt, facta non cenſetur. 2.68.3
Soluens indebitum, iuris errore non recuperat. 2.171. 30
℣ *Solar* apud Hiſpanos ſignificatio. 1.229.13
Solariegua vaſallus dicitur quem dominus recipit, & aſſignat ſolum. 1.230.15

Specialitas, & Specialiter.

Specialitates duæ in iure non admittendæ. 2.75.42
Specialiter prouidendum, niſi ita fiat, videtur omiſſum. 1.61.18
Specialiter prouiſum attendi debet, non quod generaliter. 2.148.10

Spoliatus, & Spolium.

Spoliatus poteſt coram ſuo iudice conuenire ſpoliantem, etiamſi ſit alterius fori. 1.142.8
Spolium factum à Clerico poteſt reſtitui per iudicem ſæcularem. ℣ *Spoliatus a Clerico &c.* 1.146.38

Sponſalia, Sponſus.

Sponſalia ſufficere ad lucra nuptialia, qui tenuerint. 1.253.41
Fauorabilia admittunt ſponſam pro vxore. 40
Sportulæ, vide *Salarium.*

Spurius.

Spurij qui contra legem ſuccedunt in bonis patris, an teneantur ea reſtituere. 1.236.23
Spurius qui contra leges obtinet hæreditatem paternam, tenetur reſtituere venientibus ab inteſtato. 1.238.37
Pontifex an poſſit legitimare ſpurium vt ſuccedat in bonis temporalibus. 2.289.9

Statuta.

Publicæ vtilitatis cauſa permittitur non ſolum Pontifici, ſed etiam Epiſcopo ſtatuta facere extra canones. 1.12.10
Statuta quæ eſt poſt mortem vnius coniugum alteri deferunt ſucceſſionem, non procedunt in ſponſo qui matrimonium non conſummauit. 1.251.21
Statuto fieri non poteſt, vt vicini cogantur ire ad molendina vniuerſitatis, nec poſſint ire ad molendina priuatorum. 1.16.28

Sterilitatis.

Sterilitas vnius anni in conductione vectigalium debet cum alterius vbertate compenſari. 1.84 & 21. & 1.88.12

Stipendium.

Stipendia dominorum vaſallorum quæ in reditibus regijs ſuorum locorum debent conſignari, cauſam præbuerunt vt vectigalia vſurparentur. 1.41.3

Stipulatio.

Stipulatione habere licere tenetur quis non ſolum ex ſuo facto, ſed eorum quos prohibere potuit. 1.87.3
Stipulationes prætoriæ ad intereſſe referendæ, quando in eis pœna adiecta. 1.162.13

Stylus.

Stylus, & practica ex rebus iudicatis conſtituitur. 1.122.27
Stylus & praxis Senatus obſeruari debet. 1.176.20
Stylus Senatuum obſeruandus. 1.294.4
Stylo & praxi Senatus ſtandum. 2.76.2
Vide *Praxis.*

Subditus.

Rex poteſt cogere ſubditos belli munera ſuſcipere. 1.319.31
Principis maior virtus eſt noſſe ſubditos. 2.20.12
Hiſpaniæ Rex ſubditorum ſalutem maximè curat. 2.44.36
Princeps non habet arbitrium occidendi ſubditos iniuſtè. 2.179.3
Dominium in corpore ſubditorum Principi non conceſſum. ibid.
Subhaſtatio, vide *Pretium.*

Subreptio.

Subreptio, vel importunitas præſumitur ex præiudicio tertij. 1.263.50
Subreptio in partem annullat ſolum reſcriptum. 2.87.4.
Subreptio conſideratur non ſolum quando tacetur quod poterat conceſſionem impedire, ſed etiam quod difficilem conceſſionem reddere. 5
Subtreptia priuilegia cenſentur ob diminutionem iuris alterius. 6
Subreptio vt excludatur facienda eſt relatio de quacunque re minima. 7
Subreptionem inducit non ſolum omiſſio cauſæ finalis, ſed etiam impulſiæ. 8
Relatio fieri debet explicitè vt euitetur ſubreptio. 9
Relatio ſub inuolucro verborum, & confuſa, non tollit ſubreptionem. 10
Subreptio vt excludatur, iuris tertij mentio facienda. 11
Subreptio etiam reddit ſi iuſtum fuerit conceſſum. 2.88.12
Subreptio etiam ex ignorantia facti alieni annullat reſcriptum. 13
Subreptio per ignorantiam non vitiat totum reſcriptum, vt ſi fiat per dolum. 14
Vide *Dolus.*
Subreptio in totum annullat reſcriptum. 16
Subreptio cauſatur præcedente prima gratia quamuis qui obtinuit, in eius executione fuerit negligens. 20
Subreptio nullam ſecundam gratiam reddit circa eandem rem. 21
Subreptio an interueniat quando in iure non expreſſa, iudicis arbitrio relinquitur. 23
Subreptio an per dolum, vel ignorantiam fiat, in dubio iudex arbitrabitur. 24
Subreptio quamuis non præſumatur, & regulariter probanda ab eo, qui allegat; tamen limitatur ſi qui allegat, habet pro ſe iuris præſumptionem. 89 25
Subreptiæ conceſſiones non ſubſiſtunt. 1.81.27

Subrogatio, & Subrogatum.

Subrogatio pecuniæ vnius pro alia an poſſit fieri à Theſaurario, vel exactore vectigalium. 2.60.5
Vide *Theſaurarius.*
Subrogatum fieri debet cum omnibus qualitatibus eius, in cuius locum ſubrogatur. 2.53.5

Index Rerum,

Senatus regalis patrimonij munus apud nos subrogatur in locum Procuratoris Cæsaris. 1.280.13
Subrogatio cum eisdem qualitatibus facienda. ibid.

Subscriptio.

Subscriptio Notarij est instrumenti essentia. 2.101.4.
Est approbatio eius quod instrumento continetur. ibid.
Vide *Instrumentum.*
Subscriptio instrumenti debet apponi in eius corpore non in margine, ne dies varietur. 5

Substitutus.

Substitutum qui nominare potest, per se capax esset iuris ex quo nominat. 2.75.39
Substituto obstat vitium auctoris. ibid.
Substitutus qui seruit in præbenda, est præferendus proprietario quando fructus vtrique non sufficerent. 1.137.15
Substitutum dare potest in officio qui per se non potest rem expedire. 2.168.4
Feudatarij possunt seruire per substitutum, si substituus nobilis sit. 5
Pater pro filiofam. Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filij. 10

Subtilitas.

Subtilitas cessat vbi de mente constat. 1.85.31

Successio, & Successor.

Successione bonorum quando ex clausula generali non excludantur Ecclesiæ & Monasteria. 2.74.34
Taciturnitas & patientia principis successoribus non nocet. 1.35.30
Successori qui ex iure proprio succedit, non nocet negligentia antecessoris. 1.77.21
Successori maioratus non nocet negligentem fuisse possessorem. 22

Summa.

Summa minor non est in maiori circa indiuidua. 2.212.17.

Sumptus.

Sumptus recuperandi ab eo cui ex impedimento pensio remittitur, sunt qui fiunt in ipsa re. 1.99.29
Sumptus quos fecit gabellarius pro emendis censibus ad vadimonium conductionis vectigalium, non censentur facti in ipsa re, sed propter fideiussionem ad quam tenetur. ibid.
Sumptus appellatione veniunt quæ fortuitò amissa. 1.213.6.

Superfluitas, & superfluum.

Superfluitas argumentum futile. 2.17.35. 1.297.28.
Superfluum vitandum. 1.208.1
Superfluum non dicitur quod etiam in minimo potest operari. 1.297.28
Superfluum non dicitur quod etsi nihil operetur dubitationem tollit. 2.17.35

Superior

Superiores debent se conformare subditis. 1.17.16

Supplicatio.

Fiscalis non potest sine speciali mandato intendere supplicationem secundam, cum pœna mille, & quingentarum duplarum auri, quod Procuratores non possunt. 1.39.57

Suspicio.

Suspicionis causæ possunt per coniecturas probari, & sufficient, licet iudex ignoret. 2.209.2
Suspicionis iusta causa, si iudex animi votum aperuit, etiam per coniecturas. 6

Syndicatus.

Syndicatus & visitatio Magistratuum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.224.21

T

Tabellio.

TAbellioni soli creditur in rebus pertinentibus ad suum officium, licèt soli iudici non credatur. 1.241.9.
Tabellio quando omnino fidem faciat. 11
Tabellionis officij qualitates, & qui de eo egerunt 2.27.23.
Tabellionis officium non possunt exercere Ecclesiastici. 2.71.5
Tabellio qui fidem ex subscriptione facit, debet facere de personali, non de præterito. 2.101.5
Tabellio debet sua manu scribere instrumenta, licèt de generis consuetudine admittatur, vt alius scribat à Notario rogatur. 2.110.20

Taberna.

Taberna pignori supposita omnes merces quæ tempore mortis debitoris, cedunt pignori. 2.61.12

Tacens, Taciturnitas.

Tacens consentire non videtur in præiudicialibus. 2.173.43.
Fallit fauore Reipublicæ, pupillorum & piæ causæ. ibid.
Taciturnitas & patientia principis successoribus nocet. 1.35.30
Taciturnitas non prodest vt quis obligetur. 36.31

Tale.

Tale propriè non dicitur quod simpliciter non est tale. 2.147.4
Vide *Donato.*

Talio.

Talionis pœna quæ legibus 12. Tabularum inducta in desuetudinem abiit. 2.127.17
Talionis pœna in crimine falsitatis legibus Hispanis irrogatur. 128.18

Taxatio, Taxator.

Taxatio certa fieri nequit in redditibus fructuum. 1.119.14.
Taxatio est pars sententiæ, & pertinet ad actum necessarium. 2.77.18
Taxatio non inducit rem valere quod taxatur quando fraus interuenit. 2.115.10
Taxator debet esse omni exceptione maior. 2.116.13
Taxator legitimus non est qui ex taxatione interesse consequitur. 14
Taxatio facta à Principibus interceßione delictorum, quos dicimus *Priuados* suspecta. 15

Tempus.

Tempore certo permissum, extra illud prohibitum. 1.56.22.
Temporis limitatio post illud includit contrariam dispositionem. 1.155.35
Tempus quando inducit formam. 156.36
Tempus adiectum delegationi, procedit etiam in illo, qui in delegatione successit. 2.53.4
Tempus intelligitur propter locum & rem. ibid.
Tempus in contractibus regulatur secundùm effectum quem respiciunt. ibid.
Tempus concessum respectu certæ causæ non currit nisi causa illo prius existat. 5
Temporis limitatio sicut continet inclusionem eorum quibus conuenit, ita expressam exclusionem eorum quibus non congruit. 2.54.9
Terentius pro variatione iudiciorum adducitur. 2.212.15.

Terminus.

Termini præfixi prorogatio non tollit qualitates, sed prorogatio est cum eisdem. 1.156.73

Terminus ad quem, transfunditur in terminum æquiparatum. 1.265.69.
Terminorum designatio procedit ex priuilegio, præsumptione & præscriptione. 2.13.3
Terminus designatus contrahentibus ad aliquid faciendum non incipit currere, nisi postquam factum quod præcedere debebat. 2.53.7
Termini habiles supponendi. 2.100.34
Terminos quos Princeps populis assignauit, potest iterum ampliare, vel restringere. 2.151.8
Vide *Princeps.*
Rex debet dare iudices ad inquirendum de occupatione terminorum. 2.156.13
Regis proprium est terminorum assignatio. 15
Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in terminis sui Regni. 2.157.22
Praxis Hispaniæ, vt denuncietur possessoribus terminorum publicorum vt exhibeant titulos, quos à Regibus habent, aliàs non exhibitis Regi applicantur. 22
Iurisdictio terminorum multum differt ab eorum dominio. 2.158.28

Terra.

Terræ præsumuntur oppidi in cuius territorio sunt. 1.228.8

Territorium.

Territorij maioris partis qualitas eamdem facit præsumi in parte. 1.230.20
Territorium probatur ex iurisdictionis exercitio ibid.
Territorij *dominus* nec per indirectum potest furnis & molendinis vasallorum præiudicium facere. 2.16.27

Tertia.

In Tertiarum causa solent intendere exempti declinatoriam à iurisdictione regalis Patrimonij. 1.141.1
Senatus regalis Patrimonij cognoscit de Tertiis contra exemptores, & Ecclesiasticos, non obstante declinatoria. 2
Tertiæ & alia quæ Principibus Senatoribus conceduntur, fiunt temporales, si non habent connexionem cum Ecclesia. 3
Tertiæ postquam incorporatæ regio Patrimonio, non pertinent ad cognitionem iudicij Ecclesiastici, sed sæcularis, cui pertinet administratio Patrimonij regij. 5
Princeps in Tertiarum recuperatione cum habeat concessionem Pontificum, & immemorialem præscriptionem, pro se non considerandus actor, sed reus. 7
Tertiarum recuperatio non respicit exactionem personalem, vt coram Ecclesiastico sit tractanda, sed ius Regale vt ex decimis Tertiæ deducantur. 11
Iudices Regij debent cognoscere de Tertiis, quamuis Rex donauerit Ecclesiæ, vel ei administrandas relinquat. 1.143.15
Tertiarum causæ an deductæ à decimis, est quæstio de facto. 1.144.24
Tertias qui à Principe habet, potest conuenire Ecclesiasticos pro eis coram iudice fisci. 145.26
Clericus quando tenetur ex re profana ad Tributa soluenda coram iudice fisci potest conueniri. 1.146.37
Reges Hispaniæ pro bello prosequendo contra Mauros Tertias decimarum à Pontificibus obtinuerunt. 1.147.1
Exemptus à decimis, non eximitur à Tertiis antea concessis pluribus. 1.297.23
Regalis Patrimonij Senatus decretis firmatum, ibidem.
Tertiæ licet Ecclesiasticæ sint antequam à Pontifice laicis concessæ postea temporales creduntur, & vendi possunt. 2.58.9
Tertiæ à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis, rectè procedunt. 2.222.4
Tertiarum concessio quasi regalis patrimonij iudicatur vt in Senatu patrimonij cognoscatur. 5
Vide *Decimæ.*

Tertius.

Tertius qui se opponit executioni, admittendus. 2.49.1
Sententiarum trium conformium tertius potest impedire executionem. 2
Tertius coadiuuans debet assumere iudicium in eodem statu, in quo se opponit. 3
Minor tertius, qui se opponit liti, potest restitutionem intendere. 6
Tertij excludentes admittuntur in via executiua. 2.51.18
Tertius coadiuuans debet regulari, vt reus principalis. 20
Tertius qui malitiosè opponitur executioni, non admittendus. 21
Tertius potest liti assistere, ne collusio fiat. 2.52.22
Tertij variis modis opponuntur. 23

Testator.

Testatoris voluntas colligitur ex inferioribus verbis testamenti. 2.33.14

Testimonium.

Testimonium inimici repellendum. 1.245.37
Testimonium sollicitatori improbandum. 39
Sollicitatores qui à testimonio repelluntur, sunt qui possunt ad causam affectum habere, & qui pro salario sollicitant, vt Procurator & Aduocatus. 1.246.44

Testis.

Testes esse bonæ famæ debet probari vti lex requirit habere eam qualitatem. 1.153.13
Testis domesticus, vel qui agit de se exonerando, non est idoneus. 1.215.22
Testi deponenti quod ipsi videtur, fides non adhibenda. 23
Testi vnico quando creditur in rebus sui officij. 1.241.10
Testi vnico deponenti de facto proprio, qui non habet interesse in causa credendum. 1.242.14
Testes singulares non dicuntur qui possint coniungi. 1.243.22
Testes singulares vt probent corruptelam iudicis, debent esse bonæ famæ. 25
Testes fisci in syndicatu & visitatione debent probari esse omni exceptione maiores. 26
Testes debere probari esse omni exceptione maiores contra officialem pro quo præsumitur. 27
Præsumptiones debent concurrere cum testibus singularibus. 29
Testes familiares eius qui inimicus, non probant. 1.245.38
Testis qui est particeps criminis, & agit de exonerando, est suspectus. *Farinac. tom. 3. n. 45.* ibid.
Testes singulares de diuersis actibus probare corruptelam iudicis, multò magis procedit in eodem actu, si de diuersis circumstantiis deponant. 40
Inimicitia affectata non repellit testem. 42
Inimicitia grauis, & qualis esse debeat ad testem repellendum. ibid.
Testis familiaris non dicitur vt repellatur à testimonio, qui sine salario seruit. 1.246.43
Testis declaratio extraiudicialis non detrahit fidem testimonio iudiciali. 45
Testibus deponentibus de mala fama, aliis de bono, potius creditur eis, qui de bono deponunt. 46

Teſtis vt reproberur ex mala forma, non ſufficit à genere probare malam, niſi cauſus exprimatur & ratio. 47.
Officiales teſtes magis idonei cùm de pertinentibus ad officium deponunt. 1. 392. 11
Teſtes non dicuntur ſingulares reſpectu actus, ſed reſpectu finis. 2. 14. 12
Teſtibus poteſt iudex non credere, ex iuſtis cauſis. 2. 59. 14.
Teſtis vt capax teſtimonij ferendi, debet habere quatuor decem annos. 2. 96. 5
Teſtis qui deponit non recordari interfuiſſe inſtrumento, non probat. 2. 101. 6
Teſtis vnius illis qui requiruntur in inſtrumento, defectus, illum relinquit ſine ſolemnitate neceſſariâ. ibid.
Teſtis primo dicto ſi variauerit, ſemper ſtandum. 7.
Teſtis primo dicto ſtandum, procedit etiamſi fuerit in cauſa ſummaria, ſecundum in plenaria. 8.
Teſti aliter in ſecundo, quàm in primo dicto deponenti, ex aliquorum ſententia neutri dicto credendum. 9
Teſtis qui ſe offert examini, ſuſpectus eſt de fide. 2. 105. 37.
Teſtibus variis & contrariis non credendum. 2. 111. 33.
Teſtium dicta contraria ad concordiam reducenda. 34.
Teſtium varietas in tempore non poteſt ad concordiam reduci. ibid.
Teſtes quos dicimus *de abono*, quando obligati cenſeantur. 2. 173. 43
Theodorici Regis ſententia de fiſcalibus. 1. 6. 21

Theſaurius, & Theſaurus.

Theſaurarius non ſolutione ficta. 1. 86. 3
Theſaurarius licet poſſit lucrari ex pecunia Principis, non tamen in damnum ipſius Principis. 1. 211. 41
Theſaurarij officium pertinet ad cuſtodiendam pecuniam Principis quaſi depoſitarius. 2. 60. 1
Theſaurarij debent probare pecuniam quę diminuta proceſſiſſe ex vectigalibus, vt Principi tribuatur periculum diminationis. 3
Theſaurarius qui ſatisdationem dedit pro pecunia, an poſſit ea vti. 6
Theſaurarius exactor vectigalium, vel depoſitarius, qui vtitur pecunia, eius periculum ſuſtinebit. 2. 61. 8.
Theſaurarius qui accepto cambio pecuniam in alio ſoluendam, vel tranſportandam recepit, periculum ſubire debet. 14
Theſaurarius ad quem pertinet periculum pecunię, eius debet conſequi lucrum. 2. 62. 15
Theſauri verba pro varietate iudicandi referuntur. 2. 112. 15.
Tiberius Imp. 2. 128. 20

Titulati.

Titulati ſunt de conſilio Regis Hiſpani, licet hodie non habeant exercitum. 1. 32. 4
Titulati omnes antiquitùs in Caſtella coram Rege caput cooperiebant. 5
Titulati Luſitani, cùm à Caſtella illud Regnum proceſſerit, hunc morem retinent. ibid.
Titulati hodie in Caſtella non cooperiunt coram Rege caput, niſi ſolum excellentiores, quos dicimus Magnates. ibid.
Carolo V. in coronatione Imperij omnes Titulati Hiſpaniæ nudato capite interfuerunt. 7
Carolus V. poſt coronationem Imperij noluit omnes Titulatos Hiſpaniæ coram eo caput tegere, ſed hunc honorem ſolum maioribus conceſſit. 8

Titulus.

Titulum extendens, & vltra illum poſſidens nullum ius adquirit. 1. 44. 29.
Silentium non dat titulum. 31
Titulo & permiſſione poſſidere ſunt contraria. ibidem.
Titulus iniuſtus cum declaratur reducitur cauſa ad non titulum, & fructus reſtituendi. 1. 127. 6
Titulo nullo reddito, omnes tituli effectus ceſſant 7.
Titulo inullato, ex legis reſiſtentia, omnes illius effectus ceſſant. 9
Titulum reduci ad non titulum, facit reſtituendos fructus tam extantes, quàm qui non extant. 11
Titulus interpretandus ex obſeruantia ſubſequuta. 1. 59. 4.
Poſſeſſio præſens non releuat ab onere exhibendi titulum quando agitur de re quæ ſine titulo obtineri non poteſt. 1. 64. 6
Titulus eius qui vendidit, dat eſſentiam contractui. 1. 66. 8.
Extra Titulum non prodeſt poſſeſſio. 10
Titulus deſtruit poſſeſſionem vltra illum. 1. 69. 19
Titulum primæuum, & non alium eſſe præſumitur. 10.
Titulus influit in poſſeſſionem ſequentem. 1. 47. 3.
Titulum excedere in mala fide conſtituit. 2. 153. 22.
Titulus exhiberi non debet ab eo qui ſola præſcriptione immemoriali fundatur. ibid.
Titulus iniuſtus non poteſt conſuli ab Aduocato vt occultetur. 23
Titulum adiicere in venditione vt cauſam vendendi nullam reddit venditionem titulo deficiente. 1. 218. 14.
Titulum addici demonſtrationis, vel reſtitutionis cauſa differunt. 15
Titulus anterior cauſat nullitatem tituli poſterioris contrarij. 1. 262. 41
Titulus ſecundus, non facta mentione de primo contrario nullus eſt. 263. 46
Titulus poſterior à priori debet formari. 1. 266. 79
Tituli valor non conſideratur ex tempore futuro, ſed ex præſenti. 83
Titulus non poteſt impugnari, vel deſtrui per interpretationem. 2. 6. 34
Titulus ad præſcriptionem debet eſſe coloratus, & qui procedit ab habente poteſtatem concedendi. 2. 8. 3.
Titulus legitimus eſt in quo extrinſecè adeſt conceſſio eius de quo agitur, quamuis non valeat. 4.
Confirmatio in forma communi, quamuis non valeret, præſtat titulum præſcribendi. 6
Vide *Præſcriptio.*
Titulus poſterior ex priori informatur. 2. 10. 17
Titulus poſterior qui influit in præcedentem, interrumpit antiquam poſſeſſionem & mutationis cauſam. ibid.
Titulus ſuperueniens mutat cauſam poſſidendi. 18
Titulum ſuæ poſſeſſionis nemo exhibere cogitur, niſi intendat ius in re aliena vel contra eum ſit iuris præſumptio. 1. 20. 4
Commendarum Indiarum tituli debent exhiberi, cum à fiſco petuntur. ibid.

Titulorum pluralitas non præsumenda. 2.30.4
Titulo qui intendit possidere, ex iure proprio possessionem allegat. 2.76.1

Toga.

Toga antiquitùs & hodie fiscalibus concessa. 17.29
Togæ Senatorum apud Hispanos principium. 30
Togæ authoritas apud antiquos. 31
Toribius Galindus. 2.120.16
Torreblanca impugnatur. 2.196.7

Totum.

Totum qui petit, & postea partem ex eodem iure, exceptione rei iudicatæ rebellendus. 1.284.8

Transactio.

Transactio ex inopinato euentu rescindi potest. 1.167.14
Transactio procedit aliquo dato retento, promisso. 2.112.5
Transactio procedere potest in crimine falsi, in quo ex qualitate commissi potest mortis pœna irrogari. 12
Transactione non impleta agitur ad implementum. 1.134.24
Transactio non rescinditur ex conditione causa non secuta. ibid.
Transactione de iure, fiscali facta, si non implet promissum, transigens fiscus potest iudicium transactum prosequi. 1.135.17
Transactionis commodo priuandus qui non impleuit promissum. 8
Transactio habet conditionem si promissum impleatur, aliter valere non videtur. 9
Transactio est contractus vltrò citróque obligatorius, & in eo æqualitas seruanda. 13
Transactio non est nisi re dubia. 136.16
Transactio non impleta sine dubio rescindi oportet quando omne ius non implentis ex transactione resultat. 17
Transactionis causa non secuta, conditio concedenda. 19
Transactionem rescindendam ex defectu implementi qui tenuerint. 137.21
Transactioni contrauenire videtur qui non soluit in tempore. 22
Transactionis vis respicit implementum eius quod pro eo datum. 23
Transactio an effectum habeat sine scriptura, vel promissione ex solo pacto nudo. 27
Actio extincta transactione, potest suscitari si non impleatur transactio. 28
Transactionem impugnare non posse eum qui partem eius quod promissum recepit, debet ab eo quod est rescindi ex defectu implementi. 138.33
Transactio & datio in solutum differunt. 36
Transactione nouari obligationem accipiendam si eius conuentiones impleantur. 139.38
Transactione qui reliquit colligat id de quo iudicium erat, de euictione non tenetur. 41
Transactio an præstet nouum titulum. ibid.
Transactio rescindenda quando aliter succurri non potest fisco. 41
Transactionis differentia quando solùm receditur à lite, & nullum ius ex ea nouum tribuitur, vel cum transactione ius de nouo datur. 140.43
Transactio ex metu litis recte procedit. 44
Transactio non rescindenda, sed ex illa ad implementum agendum, quando firmata fuit stipulatione, vel cautione ampliùs non peti. 45

Transmissibile.

Transmissibile quod est ad hæredes, quando iudicetur cessibile. 2.223.6

Tribonianus defenditur à calumnia. 1.187.6

Tributum.

Tributa necessaria vt Respublica sustineatur. 1.3.4
Tributa iusta non respiciunt donationem Principi factam, sed debitum. 5
Nero Imp. prohibitus à Senatu tributa remittere. 1.4.6
Tributa reducenda ad æqualitatem ex varietate temporum. 1.13.8
Tributa in Castella sine consensu Regni imponi non possunt. 1.37.43
Seditiones regnorum propter immoderata tributa. 1.43.23
Regna plura extincta, quæ tributorum nimio onere ruerunt. 24
Tributum vicesimæ apud antiquos. 1.45.34
Conductor qui recepit Tributa post protestationem ab ea recedit. 1.93.14
Tributa Principi debita. 1.204.36
Tributum soli debet solui ab Ecclesia quando ad eam prædium peruenit. 1.230.17
Tributis regiis administrandis viri excellentiores præponebantur. 1.279.10
Cancellarium maiorem præcedebat qui tributis præpositus. ibid.
Tributa noua tempore necessitatis imponere Princeps potest, nec consideratur tertij præiudicium. 1.289.8
Tributa & vectigalia ad publicam vtilitatem pertinent. 1.299.1
Subditi pro regimine & defensione Principi debent tributa. 2
Regis maior potestas in tributis imponendis, quàm Imperatoris. 3
Iure diuino Regibus debentur tributa. 4
Tributa iusta debentur Principibus de iure diuino. 6
Tributorum maior ratio defectus reditum Regalium. 7
Necessitas defensionis & Reipublicæ conseruandæ maxima & iusta causa tributorum. 8
Tributa ex consensu subditorum imponi Politici asserunt. 1.300.10
Rebelliones plures ex immoderatis tributis. 12
Regibus valde vtile, tributa ex subditorum consensu & suffragio percipere. 13
Retentioni tributorum congruit ex subditorum consensu ea decerni. 14
Princeps tributa cessante causa, ex qua imposita iniustè exigit. ibid.
Tributa Principi debentur, cùm necessitas vrget. 1.301.15
Tributa, vt alimenta principatus, non possunt denegari Principi, etsi sua culpa ad necessitatem deuenerit. 17
Tributorum ratio, quia publica, communi vtilitati præferenda. 18
Tributa quando iustè petuntur, debita potius Principi, non donata censenda. 1.302.22
Tributum debet esse iuxta facultates subditorum. 23
Publicus status in totũ periret sine tributis. 1.26
Princeps antequam præter ordinaria ad noua tributa imponenda deueniat, debet proprium expendere patrimonium. 303.27
Princeps ad faciliorem exactionem in fructibus tributa percipiat non semper in pecunia. 30
Tributa ex operis subditorum faciliora. 31
Vide *Vectigal.*
Triburorum iustitia ex Principis assertione pendet. 1.305.6
Tributa gratè compensantur cum pace. 1.308.18
Tributis Gallia valde oppressa. 19

Tributa indici pro vicino teste exterminando. 22
Necessitas probabilis sufficit ad iustitiam tributorum. 24
Hispani semper Regi offerunt tributa libenter. 1.309.27.
Præsumptio pro Principe in tributorum iustitia est iuris, & de iure quæ non admittit probationem in contrarium. 28
Tributa imponi posse pro conseruandis principis extra Hispaniam pluribus fulcitur. ibid.
Tributa noua quando ratione belli possunt iustè imponi. 1.313.19
Tributa sunt necessaria ad imperium sustinendum. 2.54.14.
Tributa regia, vide *Regalia.*

Tiremes.

Tiremium pœna nostris legibus Hispanis morti similis. 1.332.17

Turbatio.

Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt vt vectigalia vsurparentur à Magnatibus. 1.41.2
Turbationes plures Henrici IV. Regis Hispaniæ exortæ. 1.53.1
Turbatio rei interrogati est indicium ad torturam. 1.340.79.

Tutela.

Tutelæ iudicium connexum quod dicitur. 2.242
Tutela est munus publicum authoritate, sed vtilitate priuatum. 2.170.26
Est munus ciuile, & rem pupilli saluam respicit. 2.172.35.

Tutor.

Tutor occultans aliquid ex bonis pupillaribus, in duplum, & expensas condemnatur. 1.194.5
Tutores non esse possunt Regulares & Ecclesiastici. 2.71.3.

Tyrannus.

Princeps potest iubere à quocumque occidi tyrannum. 2.191.8
Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui primus libertatem Romanorum oppressit. ibid.
Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur, & gubernet, non potest à subditis occidi. 2.192.9.
Tyrannus potest occidi à quocunque priuato, vt ministro publicæ potestatis. 10
Tyrannus potest à quocunque occidi, & Princeps potest iubere & permittere occidere. 2.206.51
Rex legitimus etsi tyrannicè gubernet, non potest à subditis occidi. 53
Dux Verganze Tyrannus Lusitaniæ, & ipse pater, & auus homagium fidelitatis Regi Castellæ Philippo IV. exhibuerunt, & à quocumque vasallo Regis nostri, vt à ministro publicæ potestatis, occidi potest. 2.206.54

V

Vadimonium.

VAdimonium, quod dicitur *resguardo*, solet Rex negotiatoribus dare. 1.207.1
Valor, vide *Res.*

Vasallus.

Vasallorum domini impropriè fiscum habent. 1.15.
Non possunt facere confiscationem bonorum. 6
Sententiæ iudicum domini vasallorum, quæ Camerę domini pœnas applicant, reuocantur in Cancellarium, facta applicatione regię Cameræ. ibid.
Camera domini vasallorum non gaudet priuilegio fisci. ibid.
Vasallorum dominus præsumitur iniustè vsurpare vectigalia 1.617.12
Vasallus si commiserit delictum, ex quo feudum amittatur, & dominus delictum remiserit, non antiquum & paternum feudum, sed nouum feudum censendum. 1.107.31
Vasalli inuiti non debent à dominio Regis alienari. 1.224.6.
Vasalli dominorum quodammodo iugo seruitutis subiacent. 7
Regis dominium non mutari vasallorum maximè interest. 8
Vasalli *solariegui*, dicuntur qui in domini solo domum fecerunt. 1.128.4
Vasalli solarij, vel emphyteuticarij non possunt bona alienare. ibid.
Vasalli emphyteuticarij non amittunt ex delictis bona emphyteusis. ibid.
Rex in vasallis solarij, vel emphyteusis nullum ius habet, nisi monetæ. 3
Vasalli solariegui, & hominum de Mausata differentia. 229.9
Vasallus solariegus qui nostris legibus dicatur. 12
Vasallorum dominus non potest prohibere incolatum. 1.230.15
Vasalli solarij non possunt vendere prædia sine licentia domini. 22
Vasallus quando teneatur ad bellum dominum sequi, plures egerunt. 1.310.1
Inter vasallum feudalem, & iurisdictionis distinctiones Doctorum. 1.311.2
Vasalli quod facere debeant cum domino, conclusionibus explicatur. 3
Vasallus qui à Rege habet stipendium, iurisdictionem, vel donationem, ad bellum debet Regem sequi. 4
Vasallus feudalis suis expensis cum domino ad bellum ire tenetur. ibid.
Vasallus qui promisit, vel iurauit auxilium, dominum ad bellum sequi debet. ibid.
Vasallus iurisdictionis non tenetur regulariter suis expensis militare. 5
Vasallus iurisdictionis tenetur militare suis expensis, cum modicæ fuerint, & breuis temporis. ibid.
Vasalli omnes tenentur suis expensis succurrere Patriæ, vel Castellæ, quando inuaderetur ab hostibus ibid.
Vasalli, quando Princeps non habet vndè stipendia soluat, debent qui diuites, pro communi defensione suis expensis militare. 6
Princeps prius debet excutere proprium Patrimonium & crumenam, quàm cogat vasallos suis expensis militare. 9
Vasalli cogi possunt à Principe iure subiectionis, ad militiam ire. 312.10
Vasalli feudales, vel qui apud nos debent lanzas, debent suis expensis militare, etiamsi Princeps possit stipendia soluere. 11
Vasalli debent Regibus obedire. 1.316.5
Rex potest cogere vasallos vt munera accipiant. 1.319.30.
Rex qui pro seruitiis stipendia dedit vasallos nec

Nec antidotali obligatione pro seruitiis tenetur. 38
Vasalli scientia in eo quod est contra dominum, nocet vasallo si non denunciat. 1.335.37
Vasallus Principis emens contra illorum voluntatem, est in peccato. 2.142.7
Vasallorum Domini sua in iurisdictione habebantur vt Prætores perpetui, & Præsides in suis Prouinciis Romanorum tempore. 2.155.1
Vide *Præses.*
Domini vasallorum in sua iurisdictione nihil donare possunt de bonis communibus sine Regis facultate. 4
Vide *Pactus & Iurisdictio.*
Vasallorum Domini in Castella plures condemnati ne primam instantiam adimant, iudicibus à populo electis. 2.19.7
Vasalli debent Regem comitari, quando assistit in expeditione bellica. 2.167.1
Vide *Rex.*
Vasalli debent suis expensis Regem ad bellum sequi, vbi tumultus, seditiones, aut rebellio in Regno. 2.
Vide *Mulieres.*
Princeps potest cogere vasallos periculo mortis in Bello exponere pro defensione patriæ. 2.180.11
Principes adeo credebantur Domini vitæ vasallorum, vt ab illis consequi solebant licentiam se occidendi. 2.181.19

Vectigal.

Vide *Gabella, Salarium, & Tributum.*
Princeps habet pro se præsumptionem vt recuperet vectigalia. 1.20.2
Vectigalia ad publicam vtilitatem pertinent. 1.21.10
Mora in recuperandis vectigalibus non ferenda. 11
Fiscus solus habet pro se præsumptionem in vectigalibus. 1.22.13
Præsumptione iuris suffragante poterit fiscus lite pendente de vectigalibus, eis vti. *ibid.*
Magnates sine priuilegio ex permissione non possunt detinere vectigalia. 1.34.20
Magnates debent magis curare ne vsurpentur Regis vectigalia, quia iurant ea defendere. 22
Permissionem vt Magnates perciperent Regis vectigalia, reuocarunt Reges Catholici. 23
Carolus V. & Philippus II. eandem permissionis reuocationem fecerunt. 24
Reges nostri cum Hispania turbata potuerint dissimulare cum Magnatibus vt detinerent vectigalia. 1.35.25
Princeps tenetur sub pœna peccati recuperare vectigalia, quæ iniustè vsurpata à subditis 1.36.34
Rex non potest imponere noua vectigalia, nisi quando suum patrimonium non sufficit. 35
Rex in foro conscientiæ tenetur recuperare vectigalia ab iniustis detentoribus. 36
Regina Catholica Isabella testamento clausulam apposuit, vt ad Patrimonium regium redigerentur vectigalia. ibid.
Decretum regium pro recuperandis vectigalibus. 37.
Magnates non possunt ad detinenda vectigalia iuuari Regis decreto. 38
Fiscalis ex generali muneris mandato sine speciali, instituit iudicia de vectigalibus. 1.37.46
Priuilegium non valet in vectigalibus, nisi cum solemnitatibus legum Hispaniæ. 1.38.51
Vectigalia regia non solum detinentur à Magnatibus ex permissione, sed ex iniustis causis, Regibus ignorantibus. 52
Præscriptionem immemorialem non procedere in vectigalibus, & etiam completam, nostris legibus improbatur. 1.39.73
Vectigalia vsurpata Rege ignorante. 1.40.1
Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt vt vectigalia vsurparentur à Magnatibus. 41.2
Stipendia dominorum vasallorum causam præbuerunt vt vectigalia vsurparentur. 3
Iurisdictionis concessio cum iuribus regalibus causa fuit, vt vsurparentur vectigalia. 4
Vectigalia intendunt Magnates cum iurisdictione transferenda. 6
Permissio & tolerantia probanda à Magnatibus, si illa velint defendere vectigalia quæ possident. 10.
Præsumptio iuris est pro fisco in vectigalibus. 1.42 11.
Vectigalia non debent permittere Magistratus à Dominis vasallorum detineri. 1.43.42
Principes leniter se habeant in exigendis vectigalibus. 25
Vectigalis noui iustitia in necessitate, ex qua imponitur. 27
Regalium iurium concessione non veniunt vectigalia nisi exprimantur. 1.45.32
Possessio in vectigalibus non extendenda. 33
Dolus non debet prodesse ad obtinenda vectigalia. 34.
Vectigalium permissio de vno ad alium non transit. 35.
Vectigalia non veniunt in concessione, etiam concessis Regalibus. 1.47.8
Vectigalia non percipiet ille, cui ius regale concessum. 9
Ius colligendi vectigalia, & iurisdictio differunt. 12.
Vectigalibus concessis non potest fieri exactio; nisi eo modo, quo tempore concessionis fiebat. 1.48.18
Vectigalia pertinent ad vtilitatem publicam. 1.51.8
Vectigalia remissa, vel imposita habitantibus in certo loco per annum non currit tempus, nisi postquam aliquis venerit ad habitandum. 2.53.5
Priuilegia exemptionis vectigalium odiosa, & restringenda. 1.56.23
Vectigalia publica non concedenda priuatis. ibidem.
Vectigalia an comprehendat donatio facta à Principe territorij cum omni iure, personæ illustri. 1.59.2
ex Vectigalium perceptione probatur iurisdictio. 1.60.8
Vectigalia non comprehenduntur sub concessione iurisdictonis.
Vectigalia fiunt de Regalibus, & reseruata in signum supremæ potestatis quibuscumque verbis generalibus concessa non videntur. ibid.
Vectigalia non videntur concedi iurisdictione concessa. 11
Vectigalia non cohærent iurisdictioni. 12
Vectigalia nulla generi concessione veniunt. 1.61 17.
Vectigalia non possunt extendere, nec intendere priuati, sed solum lex. 62.20
Vectigalia non debent solui alij quàm Principi, nec priuati à solutione eximi. 22
Vectigal colligendi ius non venit in cessione territorij. 26.
Vectigalia non potest percipere priuatus. 1.65 1.

Vectigalia nulla præscriptione,etiam immemoriali acquiri. 1.67.18

in Vectigalibus an procedat l.2.tit.15. lib.4. Recop. post eam acquirendis, vel in iam præscriptione adquisitis. 1.69.2

in Vectigalibus adquirendis vtrùm Principis scientia necessaria. 5. & 72.28

Vectigalia regia ex sua natura impræscriptibilia. 69. 7

in Vectigalibus rectè improbatur à Principe præscriptio immemorialis. 8

in Vectigalibus reprobatur præscriptio iam causata & completa. 70.9

in Vectigalibus præscriptio rectè prohibet, & cur. 1.71.18

Vectigalia summario iudicio sunt fisco restituenda. 20

in Vectigalibus possessio sine Regis concessione improbatur. 21

Vectigalia recuperare Regem, iustissimum est. 1.73. 34

Vectigalium conductio non respicit fructus, sed ius colligendi,& spem. 1.81.7

Conductionem vectigalium non respicere fructus, sed spem illorum,qui tenuerint. 82.8

Locationis vectigalium natura respicit spem; & dubium euentum. 12

Vectigalium causa & augmentum respicit publicam vtilitatem. 1.83.18

Vectigalia percipiendi ius & spes, continetur in eorum conductione. 1.84.20

Sterilitas vnius anni in conductione vectigalium debet cum alterius vbertate compensari. 21

Mercium,ex quibus percipiuntur vectigalia commercio sublato, pensionis faciendæ remissio. 22

Commercio sublato,substantia & anima vectigalium extinguitur. 23

Publicani apud Romanos ad relationem valoris vectigalium tenebantur, & apud nos etiam obseruatur. 1.88.11

Princeps non videtur detrahere locutioni vectigalium ex eis quæ pro regio munere fecerit, vel statuerit. 1.89.16

Conductio vectigalium Regis fit cum renunciatione omnium casuum fortuitorum, qui excogitari possint,vel non. 1.91.1

Vectigalium conductioni naturale est vt Princeps ad interesse impedimenti non teneatur. 1.98.25

Vectigalium conductorum magnæ fraudes,quæ seduło discutiendæ. 1.100.36

Vectigalia non possunt adquiri præscriptione. 1. 134.1

Prohibentur Clerici esse conductores vectigalium. 1.145.31

Nobilis potest carcerari,non obstante immunitate, pro exactione vectigalium. ibid.

Vectigalium exactio respicit publicam vtilitatem. 1. 146.36

in Conductione vectigalium fideiussorem esse idoneum debet probari. 1.153.13

Satisdatio in conductione vectigalium dari debet coram Tabellione maiori redituum Regalium. 1.154.23

Vectigalium solutio vt secura si spectat ad ius publicum. 1.155.29

Præmium,id est, *promotido*, vt lucretur in conductione vectigalium, debet conductor habere facultatem exigendi à Senatu quæ dicitur, *rendimiento*. 30

Vectigalium augmentum à Principe factum, vt ius nouum regulatur. 1.157.5

Conductio limitata vectigalium non recipit augmentum. 1.159.22

Successio generalis vectigalium potest recipere augmentum,non verò limitata. 23

Venditio vectigalis sub certa forma, non potest emptor,vel conductor excedere. 24

Vectigal in re in qua non erat de nouo inductum,non potest dici augmentum vt cedat locationi. 160. 26

Princeps si diminuerit vectigalia,debet pro rata facere remissionem gabellario. 27

Vectigal vnius pro centum apud Athenienses impositum. 1.161.1

Vectigalia in aliquibus mercibus augeri, potius minuit earum reditus, quia ex maiori pretio non venduntur. 1.162.10

Vectigalia augere, vel minuere est Regalium.1.163. 17

Vectigalia quæ ob publicam vtilitatem conceduntur, non possunt à Principe donari priuato. 1. 165. 35

Fisco non imputandum ex casu fortuito quod prouenit conductori vectigalium. 1.166.1

Clericus an aliquis si dubitetur ad exemptionem vectigalium, potest de facto Clericatus cognoscere sæculari. 1.284 6

Rex in Hispania sine consensu Comitiorum generalium non imponit noua vectigalia. 1. 289.3

Vectigal in epistolarum mercede imponi potest sine consensu regni iuxta huius casus speciem. 4

Vectigalia quæ post conductionem eorum imponuntur,non pertinent ad conductionem. 1.290.15

Augmentum vectigalium debet Principi applicari. 14

Fisci emptores soluunt vectigalia, licèt fiscus immunis sit. 1.292.6

Exemptio quæ datur Ecclesiasticis non soluendi vectigalia,& à solutione decimarum,personalis est,non realis. 14

Clericus licet non comprehendatur legibus vectigalium tamen rectè potest comprehendi emptor laicus,qui à clerico emit. 1.293.21

Hispaniæ Reges non imponunt noua vectigalia, nisi ex consensu regni subditorum. 1.299.9

Principes boni potius sua expendere debent,quàm noua vectigalia imponere. 1.303.27

Princeps qui non potest aliter statum sustinere,noua vectigalia imponere potest. 1.303.28

Princeps potest noua vectigalia imponere,quando non potest bellum excusare, & non habet vnde soluat stipendia. 1.307.9

Opinio probabilis sufficit ad noua vectigalia. 10

Vectigalia noua possunt institui pro pace publica. 15

Titulus quem supponit immemorialis non prodest ad vectigalia adquirenda, quà ad ea requiritur titulus expressus cum qualitatibus à iure requisitis. 2.11.27

Vectigalia cùm Regi soluuntur,exigi ab vno,vel alio populo,Regem non lædit. 2.15.16

Vectigalium venditione à Principe facta,admittit vicinos ad retractum,vt in iurisdictione. 2.141.6

Venditio.

Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum

xatum, tenetur ad restitutionem. 1.17.19
Venditum quid sit, in dubio colligendum ex pretij quantitate. 1.59.3
Venditione non comprehenduntur quæ non sunt de natura rei venditæ. 1.62.23
Venditio facta cum pertinentiis accipienda de illis quæ sunt ex natura rei, non alterius qualitatis. 1. 66.5
Venditio non habet effectum antequam constet quid venditum. 6
Venditio noua fit cùm is qui censum, id est, *juro*, habet in vectigalibus ex clausula nouæ venditionis, quæ inserta in omnibus priuilegiis perit consumi, & alteri de nouo consignari. 1.104.4
Venditio noua etiam fit iurium Regalium, si cessionarij petunt in eorum fraudem nouam venditionem expediri. 105.5
Venditionis nouæ iurium Regalium consuetudinem Castellæ qui notarint. 14
Venditione noua mutatur persona, dominium & res. 1.109.39
Venditio noua census Regis, *de entrada por solida*. 47
Venditio in faciliori iurium Regalium suffragatur nouæ eorum venditio. 1.112.70
Venditio noua ex parte Regis non voluntaria est, sed necessaria, quia à principio conuenta. 1.113.73
Venditio noua rescindenda fraude facta. 79
Personam diuersam interuenire ad nouam venditionem, vel fieri in cessionario, maxima differentia. 1.115.91
Venditione noua pignora extingui expedit commercio. 94
Venditionis pactum vt pars rei censeatur, debet diminuere pretium, vel augere. 1.163.24
Venditione facta ex causa quæ nulla apparet, poterit res vindicari. 1.216.3
Venditio tantò minori pretio facienda, quantò res maiori onere grauata. 1.291.3
Venditio ciuitatis rerum per subhastationem, & cum scriptura facienda. 2.79.13
Venditio existimatur, quando pro certo pretio res traditur. 2.161.8
Venditio eo pacto, vt dominium non transeat, nisi soluto pretio, transfert contractum in locationem donec soluatur. 2.163.25
Venditionis & locationis nominibus promiscuè vtuntur Iurisconsulti. 26
Venditiones reddituum, vide *Redditus*.

Venditor.

Venditor cùm se opponit liti, quæ cogitur cum emptore de re vendita, debet assumere iudicium in eodem statu. 2.50.10
Reus principalis potest se opponere liti, quæ cum fideiussore agitur, etiam contradicente creditore. ibid.
Venditor generis debitor speciei, non tenetur omnino facere dominum emptorem, sed transferre dominium, si habet aliàs vsucapiendi conditionem; secus verò emptor, quia debitor pretij pecuniæ & generis debet facere venditoris. 2.64.7
Venditor est debitor speciei, quia debet rem venditam; emptor generis, quia debet pecuniam. 2.65.12
Venditor & emptor correlatiui. 1.291.4

Verbum.

Verba sunt intelligenda secundùm sensum legalem. 1.125.47
Verbalis differentia futilis. 49
Verba secundùm actus, & proferentis intentionem explicanda. 1.172.15
Verba potius naturaliter, quàm ciuiliter interpretanda. 1.187.14
Verba in propria significatione accipienda. 188.16
Verba in specie, non in genere interpretenda. ibid.
Verba in potentiori significatu accipienda. ibid.
Verba immediatè, non mediatè, vel secundùm quid interpretanda. ibid.
Verba semper accipienda iuxta naturam actus. 17
Verba legis cum effectu interpretanda. 18
Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundùm tempus verbi. 1.92.20
Verba generalia explicanda ex eo de quo agitur. 1. 217.
Verba magnifica & congratulatitia non obligant. 1. 215.24.
Verba ex regionis consuetudine interpretanda. 22. & 24.
Verba sunt speculum animi. 1.349.37
Verba reorum suffragantur indiciis. ibid.
Verba dubia ex clausulis sequentibus explicanda. 2. 4.19.
Verba generalia solùm referenda ad ea quæ honesta, & permissa. 2.30.3
Verba præsentis temporis ratione adiuncti mutant naturam, & referuntur ad futurum. 2.54.9
Verba præsentis temporis, vel præteriti, non comprehendunt futurum. 2.82.12
Verba sunt cordis speculum. 2.116.17.
Verborum generalitate inclusa non censentur quæ notabilia. 2.148.11
Verba geminata denotant mixtam voluntatem. 2. 155.7.
Verba Principis, *y lo asseguro mas por mestra palabra Real*, habent vim iuramenti. 2.217.12
Verba priuilegiorum, vide *Priuilegium*.
Veredarius vide *Cursor*.

Verisimilitudo.

Verisimilitudo est omnium interpretationum caput. 1.149.17.

Vestis.

Vestis excellentia auget dignitatem. 1.274.25
Vexatensis Dux. 1.197.12

Vicarius.

Vicarius in beneficio annexo Monasterio, est ei præferendus in fructibus, si necessarij ad alendum Vicarium. 2.138.16

Vicesima.

Vicesimæ tributum apud antiquos. 1.45.54

Victualia.

Ecclesiastici tenentur taxis victualium à Principibus sæcularibus factis. 2.42.14.18

Villa.

Villa de Arnedo donata fuit à Rege Henrico II. Bernardo Caclimio Comestabili Galliæ. 1.59.5
Villæ de Arnedo mentio vbi fit. 1.63.31

Vindicta.

Vindictæ meditatio solet esse in Principe dissimulatio iniuriarum. 1.35.27

Vis.

Vis expulsiua impedit rei vsucapionem, non compulsiua. 1.218.18

Visitatio.

Visitationis iudicium irregulare non admittit testes singulares. 1.244.27
Hispaniæ praxis admisit in visitationibus testes singulares in casibus in quibus probant, 28

Visitatio Magistratuum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.124.21
Philippus II. non permisit supremum Castellę Senatum visitari, & ipse testes examinauit in visitatione Consilij Aragonum. ibid.
Senatus & Cancellarius crebrò visitati. 24

Vita.

Vita hominis longior centum annorum. 1.69.8. & 1.77.26. & 1.96.5

Vitium.

Vitia grauiora quæ sub regimine virtutis fiunt. 1.320. 39

Vizcaini.

Vizcaini qui habent plures lanzas, pro omnibus seruire debent. 2.178.26

Vnio.

Vnio beneficiorum censetur facta sine præiudicio onerum. 2.177.19

Vnitus.

Vnitus & incorporatus gaudere debet priuilegiis eius cui vnitur. 1.281.21

Vniuersitas.

Vniuersitas an personæ verbo comprehensa. 1.51.8
Vocatis vocandis claus. requirit ordinem iudicialem, & citationem fieri. 2.145.22

Volens.

Volens quis facere videtur quod ei vtile. 1.180.17

Voluntas.

Voluntas coacta voluntas est. 1.178.3
Voluntas metu, vel vi extorta, non est propria & absoluta voluntas, sed secundum quid, ad euitandum periculum. 179.4
Voluntatis declaratio debet fieri ab ipso qui concessit. 1.261.33
Voluntas melius declaratur factis, quàm verbis. 1.320. 40
Voluntatis verbum ad liberam refertur. 2.34.19
Voluntas cnixa colligitur ex verbis duplicatis. 2.79. 10
Voluntas Principis, vide *Princeps.*

Votum.

Fiscalis in castella votum non habet in causarum decisione. 1.8.2
Votum D. Iacobi quod dicitur, est eius templo soluere mensuram tritici pro quolibet ex iugeribus terræ. 1.229.12

Vsucapio.

Vsucapionem non parit error falsæ causæ, quando ipse possidens errauit, non si possidentis author. 1.218. 19

Vsufructuarius.

Vsufructuarius potest locare commoditatem vsufructus. 1.229.9

Vsura.

Vide *Reditus.*
Vsuræ semper restringendæ. 1.119.12
Vsurarum taxatio an comprehendat vsuras ex fructibus. 1.121.21
Vsurarum taxatio iure communi facta. 1.122.30
Sententia in materia vsurarum, & nutritiua peccati non transit in rem iudicatam. ibid.
Vsurarum reformationes ex legibus Iurisconsultorum, & de pluribus prouinciis. 1.123.35
Princeps ex officio tenetur vsuras cohibere. 36
Vsuræ indebitæ solutæ, etiam per iuris errorem, possunt repeti, nec videntur donatæ. 1.128.14
Vsuræ licet vicem fructuum obtinent, tamen verè fructus non sunt. 19
Vsuræ à iure diuino prohibitæ. 1.132.16
Princeps Catholicus non potest permittere vsuras. ibid.
Vsuræ in bonæ fidei iudiciis solum debentur ex mora, vel ex conuentione. 1.208.14
Vsuræ debentur ex depositæ pecunia, si ea vsus depositarius. 15
Negotiorum gestor debet vsuras ex pecunia quâ vsus. ibid.
Procurator debet vsuras pecuniæ domini, quâ vsus. ibid.
Creditor debet vsuras, si quod superfuit ex venditione, non restituit. ibid.
Tutor debet vsuras pecuniæ pupillaris, quâ vsus. ibid.
Vsuræ debentur etiam in contractibus stricti iuris circa stipulatorem, quando æquitas suadet. 1.210. 29
Vsuræ vt euitentur debet quis sibi soluere. 34
Vsuræ etiam extra moram ex æquitate debentur. 1. 211.44
Vsura probatur testibus singularibus. 1.240.3

Vsurarius.

Vsurarij è Gallia expulsi. 1.123.36
Vsurarius manifestus habetur qui indiciis conuincitur. 1.244.2

Vsus.

Vsus communis loquendi non potest dici constans, qui varius fuit. 2.147.6
Vsus in eis, quæ à Rege concedenda, est facultatiuus. 2.252.13
Vide *Præscriptio.*

Vt, vel *prout*, inducunt causam finalem, & conditionem. 2.56.4

Vtile, & Vtilitas.

Vtile per inutile non variatur. 1.293.19
Vtilitas publica potest admittere pactum insolitum, in locatione. 1.85.19
Vtilitas publica vbi principaliter interuenit, plura permissa. 1.214.15
Odiosum non censendum, sed fauorabile quod respicit publicam vtilitatem. 1.225.21
Vtilitas publica præualet priuatæ. 2.41.10
Priuilegia incipiunt esse nociua quando lædunt publicam vtilitatem. 11
Publicæ vtilitatis causa in omni dispositione reseruata. 12
Vide *Publica vtilitas.*

Vxor.

Vxor tenetur liberare maritum, etiam dotem expendendo, si absens fuerit pro debito. 1.183.5
Alienatio rerum dotalium vxoris causa sufficiens est pro liberando marito. 34
Alienatio rei dotalis pro liberando marito fieri potest, etiam contradicente vxore. 35
Vxoris status dependet à mariti statu. 36
Vxor quando obligatur pro liberando marito, non dicitur coacta. 37
Vxor est obligata cum dote pro eo quod in eius vtilitatem conuersum. 38

Vxores duci ad domum virorum erat necessarium, vt matrimonium perfectum censeretur. 1.249.7
Consuetudines diuersæ vxores ducendi ad viros. ibid.
Hebræorum ritus in ducendâ vxore ad domum viri. 8
Vxor quæ in manum viri veniebat, potestate patria eximebatur, & in familia viri constituebatur. 6
Vxor quæ in manum mariti veniebat, habebat in eius bonis iura sui hæredis. 10
Vxor quæ in manum viri veniebat, succedebat ab intestato viro. 11
Vxor non succedit viro ab intestato, si diuortium factum tempore mortis viri. 12
Vxor quæ conspirationem contra Principem non denunciauerat, poterat à marito repudiari. 1.33.5.10
Vxor debet denunciare viro quod ei immineret, sub pœna repudij. 41
Vide *Fœmina*, *Mulier*.

F I N I S.